This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Stránka

Jaký jest význam prohlášení, kterým se kdo zavázal, zaplatiti hypotekárnímu věřiteli část jeho pohledávky, kdyby tato z trhové ceny za statek stížený vyšla s prázdným? —k. 457
Exceptio non adimpleti contractus. Dr. St. 488
Rušení držby? Dr. A. Zadina 496
Praktické případy ve věcech nájemních . . . 521, 566, 664
O přípovědi, z které závazek rukojmě vyplývá. J. Hellmann 561
Praktické případy o darování 598
Žaloba vlastnická vzhledem k věci nemovité. Jakého mají v rozepři takové významu mapy katastrální? Dr. J. Pražák 623
Vedle písemné smlouvy o rukojemství může platně učiniti se ústně smlouva mezi rukojmím a hlavním dlužníkem stran daného rukojemství (§. 887. ob. z. obč.). J. Hellmann 635
Výměnek může se požadovati v penězích 703
Kauce daná při uzavření smlouvy na pojištění proti vší škodě z této smlouvy nesmí býti zadržena nad sumu škody skutečně prokázané. —ka. 707
Služebnost, závazek obligační, nebo-li břemeno reální? F. Š. 785
Uváže-li se zkrácený věřitel v žalobu z obohacení na základě čl. 953. ob. zák. obč., netřeba jemu dokazovati, že nemůže se domoci zaplacení na dárci, co původním dlužníkovi, poněvadž tento více dostačitelného jmění k placení nemá. JUDr. J. Jirčák 807
Je-li věřitel oprávněn žádati na dlužníku zaplacení své knihovní pohledávky, která nadzástavním právem jiného věřitele stížena jest? J. 820

Z řízení soudního a předpisů o příslušnosti soudů.

Zavedení řízení exekučního dle §. 298. ř. s. není na překážku, pakli žalující listinami neprokázal, od kterého dne žalovaný z kupní ceny za dodané zboží úroky platiti má. J. Hellmann 56
K §§. 402. a 400. ob. ř. s. a dv. dekretu ze dne 9. května 1785 č. 426. sb. z. s. Dr. Arnošt Lom 58
Exekuce na výdělek dělníka v sklenných hutích. J. Hellmann 59
K §. 64. ř. s. a dvor. dekr. ze dne 4. června 1789 č. 1015. a ze dne 10. října 1803 č. 629. sb. z. z. 85
Pakli žaloba jednou řádně doručena, nelze uložiti žalobci, aby žalobu opětně podal, když zástupce žalovaného tuto byl vrátil. JUDr. Jan Kühn 201
Může-li soudce i v řízení restitučním nalézti, že soudní náklady nésti má každá strana své? Dr. J. Pražák . . 243
Exekuce k zjištění, a poměr její k exekuci bezvýminečné. J. Hellmann 245

HARVARD LAW LIBRARY

Received AUG 7 1929

PRÁVNÍK.

ČASOPIS VĚNOVANÝ VĚDĚ PRÁVNÍ I STÁTNÍ.

ORGAN PRÁVNICKÉ JEDNOTY V PRAZE.

ODPOVĚDNÍ REDAKTOŘI:

JUDr. JIŘÍ PRAŽÁK, JUDr. JAROM. HANĚL.

ROČNÍK XIII.

V PRAZE.
Nakladatel a vydavatel Dr. Ed. Grégr.
1874.

AUG 7 1929

OBSAH.

Stránka

Ctěnému čtenářstvu 1
Zpráva o řádné valné hromadě právnické jednoty v Praze odbývané dne 5. února 1874 73

Články rozpravné.

O vyměřování daní přímých společenstvům na pomoc živnosti a hospodaření. Podává JUDr. M. Talíř 4
Návrh zákona o komanditních společnostech na akcie a o společnostech akciových. —k. 152, 181, 217
Ku převodu pohledávky stačí pouhý consensus stran (§. 1392. ob. zák. obč.). Denunciace ku platnosti a účinkování cesse se nevyhledává. S. 187
Dobré zdání prof. dra. Ant. Randy o některých dalších otázkách z nového zákona o společenstvech 266
Komu přísluší právo námitek proti spisu obžalovacímu? X. 370
O přísežném seznání stran. Studie, již podádá dr. Ott. 397 433, 505, 649, 757, 793 a 829
O některých ustanoveních zákona o společenstvech pro napomahání živnosti a hospodářství. Zpráva z týdenních schůzí právnické jednoty 511
O řízení upomínacím. Podává dr. Ott 541, 577, 613
O zastavení a obnovení přípravného vyšetřování dle řádu trestního. JUDr. Jan Vopršálek 551
Výnos ministra spravedlnosti v příčině konkursů. —k. . . 585
K právnické povaze vyvlastnění. Sepsal JUDr. Jiří Pražák. Úryvek ze spisu většího 685, 840
K výkladu §. 30. lit. c) knih. zák. Dr. J. Pražák . . . 731

Stránka

nařízení. Moravská komora advokátní. Vyznamenání. V Uhersku. Přílišná horlivost. Úředníkům soudním . 714

Z Pražské university. K slavnosti zahájení university Záhřebské. K působnosti statutu disciplinárního. Spolek advokátů v Pešti. Pragmatika služební. Návrh nového zákona trestního 754

Dluhy staré uherské vlády. Řízení bagatelní i upomínací. Při poradě o návrhu zákona týkajícího se řízení exekučního. Znění doložky schvalovací. Anglický „Foreign Office". Privátní docenti v Německu. Úmrtí 789

Odměna notáře. Výbor spolku notářů. Amortisace uherských cenných papírů. Obec Velká Černice. Uherské ministerstvo spravedlnosti. Nový řád notářský. Spolek notářů moravsko-slezských 825

O činnosti vrchních soudů zemských. K §. 10. adv. řádu. Lipský vrchní soud obchodní. V Uhersku. Nový řád trestní 857

Ctěnému čtenářstvu!

Když popřáno nám započíti tímto číslem nový rok činnosti své, slušno, bychom porozhlédli se po tom, což důležitého v oboru vědy naší znamenati bylo v roce právě minulém.

Pohlédneme-li předně mimo hranice mocnářství Rakouského, tož neshledáváme, že by princip práva byl získal půdy v životě veřejném.

Značné převraty, které se udály za let posledních v poměrech vnitřních i zevnitřních nejednoho ze států Evropských, jsou namnoze opětným toho dokladem, že ne povždy stkvělou ideou spravedlnosti, nýbrž přečasto hmotnou toliko mocí řízeny jsou osudy národů.

Žijíce v době té, i jsouce namnoze sami ohroženi zjevy jejími, mohli bychom pochybovati o tom, lze-li vůbec dle zásad právních upraviti poměry mezinárodní.

Inter arma silent leges! — Již věhlasný Nizozemčan Hugo Grotius dokazoval výmluvnými slovy nepravost věty té, a protož i my té pevné budmež naděje, že přes všechny bouře časové právo i mezi národy přec konečné dojde platnosti.

Což pak týče se našeho zákonodárství domácího, tož bylo toto roku minulého nad míru plodné.

Nejdůležitějším úkazem jest tu ovšem nový řád trestní ze dne 23. května 1873, jenž právě počátkem roku letošního nabyl zákonné platnosti. Zákonem tím, již po drahný čas připraveným, bylo vyhověno tužbě často pronešené, i doufáme, že rovněž jak v zemích cizích tak i u nás v hojné míře se osvědčí ústav porotců, kterým aspoň co do zločinů nejtužších zabezpečen občanům náležitý vliv v jurisdikci trestní.

V oboru řízení civilního jest nám rovněž znamenati novot veledůležitých. U věcech nepatrných bylo zákonem ze dne 27. dubna 1873 č. 66. ř. z. zavedeno řízení nové, jímž k platnosti má býti přivedena zásada ústního líčení pře, i urychleno značně jednání

před soudem. Význam zákona tohoto byl pro nás ještě zvýšen tím, že dle zákona ze dne 2. června 1873 v Praze zřízen byl zvláštní soud bagatelní u věcech obchodních.

Neméně významný jest zákon ze dne 27. dubna 1873 č. 67., kterým poskytnuta byla možnost, dobyti pohledávek až do 200 zl. stručným spůsobem tehda, pakli dlužník pravosti dluhu neodpírá, aniž by v případě takovém potřebí bylo zvláštního jednání před soudem.

Oba zákony tyto nabyly platnosti teprv dnem 1. října r. m. i nedostává se tudíž ještě dostatečných dát statistických o tom, v jaké míře jimi ulehčeno bude soudům i stranám, jež domáhají se práva svého. Však z měsíčných výkazů, kterých v příčině té byli uveřejnili někteří soudové, dalo by se souditi, že aspoň řízení upomínací stane se dosti oblíbenym, an počet odporů, ježto vzneseny byly, jeví se býti poměrně nepatrným.

V řízení exekučním bylo zákonem ze dne 29. dubna 1873 č. 68. obmezeno vedení práva vzhledem k důchodům z poměrů služebných. Důvod novoty té spočívá v poměrech společenských; se stanoviska právnického shledáváme v ní ustanovení contra rationem juris, jehož co možná úzce vykládati třeba.

Při značném výkvětu, jehož dosáhl život společenský v zemích koruny české, má zákon vydaný dne 9. dubna 1873 o společenstvech výdělkových i hospodárných pro užší naši vlast důležitosti zvláštní. Protož také dovolili jsme sobě upozorniti laskavé čtenáře po vícekráte na rozličné záhadné otázky, ku kterým zákonem tím podnět dán, jakož i na některé nesprávné výklady, jichž se zákonu dotčenému se strany více soudů bylo dostalo.

Zákon ze dne 29. března 1873 č. 42., kterým připuštěny byly v Rakousku zahraničné společnosti pojišťovací, má zvláště v poměrech nynějších pro nás zájmu toliko obmezeného.

Materielní postavení zřízenců státních bylo značně zlepšeno zákonem ze dne 15. dubna 1873, i vyhověno tím potřebě dávno cítěné.

O praktické ceně nového zřízení úřadů i korporací vysokých učení, jež stalo se zákonem ze dne 27. dubna 1873, nedovolujeme sobě pronésti nyní úsudku. Vyloučena jím veškerá působnost praktických právníků v životě universitním, i zkušenost poučí nás o tom, bude-li dostatečnou působnosti té náhradou ústav seminářů, jenž zřízen byl roku minulého na fakultách právnických.

Obor působnosti soudů byl poněkud rozšířen zákonem ze dne

10. května 1873 č. 108., kterým vydány byly policejní předpisy proti tulákům i osobám takovým, jež nemohou se vykázati řádnou výživou. Cena těchto ustanovení ovšem v první řadě bude záviseti na tom, jakého se jim dostane provedení v životě skutečném.

Dávno předvídaná katastrofa, která se před nějakým časem strhla na burse Vídenské, i obmezila na pravou jich míru leckterés ceny smýšlené, byla příčinou dvou výminečných nařízení, jež zasahují v obor náš. Zákonem ze dne 21. června 1873 č. 144. bylo totiž povoleno rozděliti neb smísiti jmění společností akciových již tři měsíce po vyhlášení zrušení společnosti, a zákon ze dne 13. prosince 1873 č. 162. vytknul hlavní zásady o tom, kterak by dosíci bylo náležitých prostředků, aby stavěny byly železnice, i zřízeny záložny.

Při této plodnosti legislace domácí jest právníku v praktickém životě činnému potřebí té píle největší, by úplnou sobě osvojil znalost zákonů nových, i není diviti se tomu, pakli že ne každému popřáno jest chvíle té, by mocí samostatného bádání vědeckého vniknouti mohl úplně v názory, jimiž zákonodárce veden byl v příčině novoty té které.

Časopis náš i v tomto roce všemožně se o to přičiní, by čtenářům svým poskytl rady i duševního podnětu u výkladu zákonů nových, by při tom stále články rozpravnými jakož i sdělováním případů praktických přispěl k soustavnému vzdělání práv dosavadních, a takto dostál úloze jemu vytknuté, napomáhaje jednak právníků našich snahám duševním, nespouštěje však na druhé straně též z oka přerozmanitých potřeb života praktického.

Též dějepisu práva zejmena domácího chceme i na dále věnovati pozornosti zvláštní; vždyť nelze při nynějším stavu vědy zneuznati důležitost bádání historického vzhledem k výkladu i dalšímu vývinu práva platného.

Když jsme před rokem na tomtéž místě vyslovili přání, by kolegové naši co možná nejvíce též příspěvky literárními podporovali podnik náš, toť znamenati dlužno, že naděje naše v příčině té z části skutečně byly splněny.

Hledíce k rostoucímu vždy účastenství, jehož se dostává časopisu našemu, nepochybujeme o tom, že jakmile utichnou bouře událostí denních, též mocnější silou zproudí národa našeho ruch vědecký, a protož pevné toho chováme přesvědčení, že v každém směru lepší jdeme budoucnosti vstříc!

Redakce.

O vyměřování daní přímých společenstvům na pomoc živnosti a hospodářství.

Podává **JUDr. M. Talíř.**

Že společenstva na pomoc živnosti a hospodářství posavadním břemenem daní a poplatků přetížena jsou přes míru spravedlivou a na úkor zdárného rozvoje svého, jehož sobě se stanoviska politického pro usmíření příkrých protiv, jež hospodářské a socialní poměry doby naší pronikají, tak vroucně přáti jest,[1]) všeobecně se uznává i přiznaly se k tomu samy motivy vládní k návrhu zákona ze dne 21. května 1873 č. 87. ř. z. s upřímností uznání hodnou.

Zákonem ze dne 21. května 1873 č. 87. ř. z. dostalo se společenstvům v příčině poplatkův kolkových a bezprostředečných úlevy u porovnání se stavem předešlým velmi značné, co se však týče vyměřování daní přímých zůstalo při posavadních předpisech. Předpisy tyto jednak pocházejí veskrze z doby starší, kdy předůležitý útvar hospodářský společenstev svépomocných znám ještě nebyl a tudíž k němu slušně hleděno býti nemohlo, jednak jsou po různu roztroušeny u velikém počtu dekretů a nařízení doplňujících a měnících, jimiž na mnoze porušena byla původní jednota zásad základních. Pobízeni pilnou potřebou praktickou chceme tuto dotýčné předpisy v jakýs takýs soustavný celek shrnouce pojednati o tom, jak se jich zřetelem ke zvláštním poměrům společenstev zejmena záložen užívati má.

---

[1]) Zpráva finanční komise panské sněmovny o návrhu zákona, jímž poskytují se společenstvům na pomoc živnosti a hospodářství výhody v příčině poplatků kolkových a bezprostředečných. Tiskopisy panské sněmovny č. 2339. r. 1873.

Z přímých daní[2]) v dostřel otázky naší náleží daň z výdělku a daň z přijmu.[3]) Promluvíme nejprvé o dani z výdělku.

Obecné zásady, na nichž spočívá daň z výdělku, uvedeny jsou v patentu o dani výdělkové ze dne 31. prosince 1812[4]) a v dekretu dvorní komisse finanční ze dne 14. ledna 1813[5]) [6]) a mohou krátce takto býti vysloveny: Předmětem daně výdělkové jest veliký čistý příjem, jakýž očekávati lze ze živnosti neb jiného zaměstnání, jež užitek přináší a po živnostensku se provozuje, ač nezakládá-li se v poměru služebném a poskytuje-li samostatné živobytí občanské, („ein selbstständiges bürgerliches Dasein"), t. j. poskytuje-li o sobě s dostatek hmotných prostředků k živobytí potřebných.[7]) [8])

---

[2]) Mluvíce o daních přímých máme na mysli ony dávky, jež naše zákonodárství finanční tímto jmenem nazývá. Věda finanční, jak známo, také některé poplatky k daním přímým počítá. Srov. Rau, Finanzwissenschaft; Stein, Finanzwissenschaft.

[3]) V příčině daně domovní, má-li záložna vlastní dům, nenastává žádné zvláštnosti. O dani domovní viz hlavně patent o. d. d. z r. 1820 Sb. prov. zák. pro Čechy str. 94., dále patent ze dne 10. října 1849 č. 412. a min. nař. ze dne 9. srpna 1850 č. 333. ř. z.

[4]) Sbírka prov. zák. pro Čechy z r. 1841 str. 211.

[5]) Sbírka prov. zák. pro Čechy z r. 1847 str. 88.

[6]) Dodatků k těmto zákonům není poměrně mnoho a shodují se s nimi celkem ve hlavních zásadách.

[7]) Tomuto výkladu slov „ein selbstständiges bürgerliches Dasein" svědčí řada dodatečných nařízení k prvotním zákonům o dani výdělkové, zejmena nař. býv. gubernia českého ze dne 30. dubna 1830, vedle něhož osvobozeno jest od daně výdělkové tkalcovství a podobné živnosti, které provozují rolníci a domkáři v zimě; nař. téhož gubernia ze dne 20. dubna 1813 a 6. prosince 1836, dle nichž osvobozeny jsou ženské práce; dekret zemského ředitelstva finančního pro Čechy ze dne 24. února 1854 č. 2683., vedle něhož osvobozeni jsou od placení daně výdělkové gruntovníci, jichž pravidelným zaměstnáním jest rolnictví, když se časem a ne pravidelně zaměstnávají povoznictvím a j. v. Všecka taková zaměstnání osvobozena jsou za tou příčinou, že neposkytují „samostatné živobytí občanské".

[8]) Jsou ovšem také živnosti, které přes to, že jsou při nich podmínky shora uvedené, osvobozeny jsou od daně výdělkové; než výminky ty leží mimo naši otázku. Viz je v §. 2. patentu ze

Tento čistý příjem nevyšetřuje se však upřímo, nýbrž uzavírá se o něm z jistých skutkových poměrů, jež pravidelně objem živnostenského podniku a výnosnost jeho s tím souvisící určují a snadněji vyšetřiti se dají. Co takové poměry skutkové poznamenány byly zejmena [9]): lidnatost místa, kde se živnost dani výdělkové podrobená provozuje, a jeho poloha, spůsob živnosti samé, počet pomocníků a přístrojů, jistina provozovací atd.

Veškeré živnosti a veškerá zaměstnání rozdělena jsou ve čtyři hlavní třídy,[10]) každá z těchto tříd hlavních má své další rozdělení zakládající se na rozličné lidnatosti míst, kde se která živnost provozuje a pro každé takové oddělení jest zavedeno opět více stálých výměr daně.

Majíce své zření hlavně k záložnám obrácené, musíme sobě zodpovídati nejprvé otázku, zdali vůbec záložny podrobeny jsou dani výdělkové? Pokud se týče záložen, jež rozšiřují svou činnost na nečleny, nemůže býti o tvrdivé odpovědi žádná pochybnost. Vždyť jsou spolky výdělečnými a není příčiny, proč by zisk, jehož ony docílí, měl osvobozen býti daně, jíž všeliký jiný zisk jest podroben. Jinak, pokud se týče záložen, jež obmezují se na členy a nesměřují tudíž k žádnému vydělávání. Opravdu dána také v příčině té odpověď záporná, a sice nejen se strany záložen, ale zprvu-i se strany finanční správy. Pak musely ale záložny považovány býti co spořitelny a podrobeny býti dani z příjmu dle třetí třídy, majíce zapravovati na dani z příjmu 5% (mimo přirážky) dle stavu jmění, jaké jest 31. prosince každého roku (čl. 1. a 12. nař. min. fin. ze dne 11. ledna 1850 č. 10. ř. z.). Záložny tím však nemálo trpěly a časté stížnosti na nepřiměřenou výši daní, jaké se záložnám ukládaly, přiměly státní správu k tomu, že prohlásila záložny za podniky dani výdělkové podrobené, tak

---

dne 31. prosince 1812 a, co se týče předpisů pozdějších, Chlupp von Chlonau, „Direkte Steuern“ vyd. 4. v Lipsku 1873 str. 139.—142.

[9]) Rozumí se samo sebou, že pro různost lidských zaměstnání okolnosti ty nejsou a nemohou býti taxativně vypočítány. Nezřídka bude potřebí bráti v úvahu okolnosti zcela zvláštní, jež v srostitém případě jsou rozhodnými.

[10]) Patent ze dne 31. prosince 1812 a dv. dekret ze dne 11. září 1822. Sbírka čes. prov. zák. 4. sv. str. 745.

že jim pak bylo platiti daň z příjmu pouze z docíleného zisku, pokud jinde dani z příjmu nebyl již podroben. Záložny však větším dílem svůj prospěch nepochopivše, vedly sobě stížnost na předepsanou jim daň výdělkovou, ne na její výšku, nýbrž na předepsání vůbec, žádajíce vzhledem k účelům svým za úplné osvobození od veškerých dávek, jež se jim dle platného zákona o dani z příjmu nikterak povoliti nemohlo.

Vřaděné takto mezi živnosti dani výdělkové podrobené počítati musíme záložny s veškerými živnostníky v pravém smyslu do třetí hlavní třídy výdělečných zaměstnání. Stálé výměry daně v třídě této jsou od r. 1823 [11]) následující:

A. V Praze a Brně (Lvově, Štýrském Hradci, Linci, Lublani)

1.	třída	3 zl.	15 kr.
2.	„	8 „	40 „
3.	„	15 „	75 „
4.	„	31 „	50 „
5.	„	42 „	— „
6.	„	52 „	50 „
7.	„	73 „	50 „
8.	„	105 „	— „

B. Ve městech s obyvatelstvem 4000 duší a přes to:

1.	třída	3 zl.	15 kr.
2.	„	8 „	40 „
3.	„	15 „	75 „
4.	„	31 „	50 „
5.	„	42 „	— „
6.	„	52 „	50 „

C. V místech s obyvatelstvem od 1000 do 4000 duší:

1.	třída	2 zl.	$62\frac{1}{2}$ kr.
2.	„	5 „	25 „
3.	„	10 „	50 „
4.	„	21 „	— „
5.	„	31 „	50 „

[11]) **Dekret dvorské kanceláře ze dne 11. září 1822. Sb. č. pr. zák. str. 745.**

D. V místech s obyvatelstvem počtem méně 1000 duší:

1. třída	. . . . .	2 zl.	10 kr.
2. „	. . . . .	4 „	20 „
3. „	. . . . .	8 „	40 „
4. „	. . . . .	16 „	80 „ [12])

K těmto výměrám přistupuje mimořádná přirážka, kteráž obnáší s pravidla 100% výměry prvotní (ordinaria), výminkou, totiž u poplatníkův, jichž úhrnečná povinnost na dani výdělkové a dani z příjmu první třídy aneb na dani z příjmu druhé třídy ve výměře prvotní (bez přirážek) není větší 30 zl. r. m., 70%.[13])

Při předepsání daně výdělkové jednotlivé záložně jako vůbec každé živnosti, rozhoduje tedy předkem lidnatost sídla jejího, při volbě kterési výměry v oddělení, kam podle toho vřaděna byla, rozhodují pak ony skutkové poměry, jež s pravidla rozsáhlost a výnosnost závodu stanoví. Takové rozhodné poměry skutkové jsou při záložnách, na př.: počet členů, výška a počet podílů závodních, úvěrní poměry v krajině a p.[14])

Nelze popírati, že zákonné upravení daně výdělkové, jak jsme je vylíčili, spočívá na základech velmi nespolehlivých; libovůli úřadův daň vyměřujících patřičných mezí neklade a nejlepší jich vůli bezpečného vodítka k docílení žádoucí rovnosti a všeobecnosti neposkytuje.[15])

---

[12]) Následkem toho jediné, že záložna provozuje obchody (zejmena rozšíří-li poskytování úvěru na nečleny), a jest tudíž obchodníkem ve smyslu obchodního zákona (§. 13. zákona ze dne 9. dubna 1873 č. 70.), nemůže nikterak již vřaděna býti do druhé třídy výdělečných zaměstnání zavírající v sobě obchodníky. arg. čl. 11. obch. zák.

[13]) Mimo tuto jsou ještě přirážky pro vyvazovací a zemský fond, přirážky obecní a j. v., o nichž není potřebí vykládati.

[14]) V posledních letech hledí se k výměrám daní, jaké pro to které místo dle lidnatosti jeho podle roztřídění shora podaného vypadají, pouze při předepisování daně výdělkové nikoliv také u vyřizování žádostí za snížení. Zemská ředitelstva finanční byla zmocněna snižovati daň výdělkovou i na výměry jiné, jaké vůbec platí pro hlavní třídu, do které dotyčné zaměstnání náleží.

[15]) §. 8. patentu ze dne 31. prosince 1812 nařizuje, že se výměra daně vždy zakládati má na přiznáních poplatníkův k dani výdělkové a na podaném dobrém zdání úřadů místních. Pro poslednější vydána byla za tou příčinou zvláštní instrukce ze dne

Proto když nastala potřeba zvýšiti důchody státní, zavedena jest v Rakousku, co korektura posavadní nerovnosti daň nová, daň z příjmův. Stalo se patentem ze dne 29. října 1849 č. 439. ř. z. Zákon ten měl za nejhlavnější účel, doplniti zákon o dani výdělkové, pročež ustanovuje v §. 20., že má do vypočtené daně z příjmu daň výdělková včítána a za daň z příjmu pouze zbývající částka předepsána býti.

Předmětem daně z příjmu jest veliký čistý příjem, jejž obyvatelé zemí rakouských buď z osobního zaměstnání buď z majetnosti v těchto zemích zužitkované béřou. Předpisování daně děje se však rozličně podle toho, pochází-li příjem z nemovitého statku či z pramenu jiného.

Z nemovitostí, jež podrobeny jsou již dani pozemní neb domovní, předepisuje se daň z příjmu na základě patentu ze dne 10. října 1849 č. 412. ř. z. ve spůsobě přirážky k daním těmto a sice s výši jedné třetiny dávky prvotní. Přirážka tato má spolu zastupovati daň z příjmu z kapitálů a důchodů na dotyčných pozemcích zjištěných. Majitel nemovitosti odvádí v tom případě daň příjmovou za své knihovní věřitele, pročež §. 6. patentu ze dne 10. října 1849 č. 412. ř. z. a §. 2. patentu ze dne 29. října 1849 č. 439. ř. z. udělují majitelům nemovitostí, na nichž váznou dluhy knihovní, právo, aby srazili sobě při vyplácení úroků vypadající na ně část daně z příjmu, kterouž částku věřitel co obdrženou vykvitovati povinen jest.[15]) Praktické ceny právo

---

12. března 1813 (Sbírka prov. zák. pro Čechy 1847 str. 109.), kteráž zároveň nařizovala, by se též měl zřetel k osobním schopnostem podnikatele a by se daň výdělková vyměřovala as ve výši 3% čistého užitku, který sobě dle vyšetřených skutkových poměrů slibovati lze.

[15]) Zákon poskytuje poplatníkovi právo, aby srazil sobě, co platí takto za svého knihovního věřitele. Gruntovník mimo řečenou přirážku třetinovou platí z téže částky také přirážku válečnou a všecky jiné přirážky (k zemskému a vyvazovacímu fondu, k potřebám okresním a obecním), mimo přirážku školní, která vyměřuje se pouze dle bývalého ordinaria daně, má tudíž také právo i tyto přirážky poměrně sobě srazíti. Více sobě srazíti než poměrnou část přirážky třetinové s dalšími přirážkami dlužník nikterak dovoleno nemá, není mu právo to propůjčeno k obohacování.

V případě osvobození nemovitosti od daně a

to ovšem míti asi nebude, neboť se věřitel smlouvou o to postará, aby se mu jakákoliv srážka nestala.

Veškeré příjmy z pramenů jiných jsou vřaděny ve tři třídy a sice do první třídy příjmy, jež poskytují podniky dani výdělkové podrobené, pak příjmy z hornictví a hutnictví a konečně příjmy, jaké docílí pachtýři z pachtu; do druhé třídy příjmy za konané práce a služby a příjmy stálé; a do třetí třídy příjmy z kapitálů a důchodů.[17]) Ustanovení o jednotlivých třídách jsou, i co se týče formální, i co se týče materiální stránky, rozdílná. Nám bude přihlížeti k třídě první, kam de praxi z příčin již zmíněných záložny se počítají. Řádná výměra v této třídě obnáší 5% čistého příjmu.

Nastává otázka, co sluší za čistý příjem považovati čili co sluší z hrubého užitku odraziti, abychom obdrželi obnos, jenž při předepsání daně příjmové za základ slouží? Výslovné odpovědi ku své otázce nenacházíme ani v patentu ze dne 29. října 1849 č. 439. ř. z. ani ve vykonávacím nařízení ze dne 11. ledna 1850 č. 10. ř. z. ani v naučení o provedení daně z příjmu ze dne 7. února 1850.[18]) Z přirozenosti věci i z ustanovení těchto předpisův dovoditi však lze, že z výnosu hrubého odraziti lze náklad režijní.

Co k nákladu režijnímu počítati náleží, o tom všeobecné odpovědi dáti nelze. Bude dle povahy a zvláštních poměrů rozličných živností rozličný. Při záložnách lze k němu počítati obyčejně: náklad spojený s odbýváním valných hromad a schůzí výborových, služné úředníkův a mzda sluhův, běžné potřeby kancelářské a podobné výlohy, dále nájemné z místnosti, a sice zejmena i tenkrát, když záložna ve vlastním domě jest umístěna. Zajímavá jest otázka, lze-li také peněžnou náhradu, jakouž dle §. 15. zákona ze dne 9. dubna 1873 č. 70. členové představenstva za správu společenstva dostávati mohou, počítati k nákladu režijnímu. Potřebí v té příčině činiti rozdíl, je-li náhrada tato již napřed v jisté sumě určena či není, záležejíc buď v jistých procentech čistého zisku aneb jsouc povždy po uplynutí závodního

---

tudíž také od placení přirážky třetinové odpadá samo sebou veškeré právo ku srážce řečené.

[17]) §. 4. patentu ze dne 29. října 1849 č. 439. ř. z. a §. 1. výn. min. fin. ze dne 11. ledna 1850 č. 10. ř. z.

[18]) Naučení to nebylo vyhlášeno.

roku valnou hromadou ustanovována. V případě prvním má placená odměna zúplna povahu služného a lze ji co náklad režijní z hrubého příjmu odraziti. Jinak má se věc v případu druhém, kde odměnu tuto s určitostí napřed udati nelze, kde celá odměna i na nullu klesnouti může, když podnik zisku nevynáší; odměnu takovou z příjmu hrubého sraziti nelze. Důkazem toho jest všeobecná zásada, že žádný příjem nemá býti od daně osvobozen, pokud zřejmě nebyla výminka vyslovena. Odměnu řečenou nelze vřaditi mezi příjmy, které §. 1. min. nař. ze dne 11. ledna 1850 č. 10. ř. z. taxativně uvádí a které dle třídy druhé dani z příjmu podrobeny jsou. Čistý příjem zde jest, ani v druhé ani v třetí třídě předmětem daně z příjmu není, při všeobecné zásadě shora zmíněné ale dani té podlehati musí, musí jí podroben býti v třídě první. Odměna taková má úplně povahu remunerace či daru a nelze ji považovati za náklad režijní, nýbrž podnik musí nésti daň z příjmu, jaká na odměny takové vypadá. Opačný náhled přišel by v příkrý odpor k §§. 1. a 17. min. nař. ze dne 11. ledna 1850 č. 10. ř. z. i k celé soustavě daně příjmové vůbec.[19])

Za to povídá nám zákon a sice §. 11. patentu ze dne 29. října 1849 č. 439. ř. z. a §. 8. min. nař. ze dne 11. ledna 1850 č. 10. ř. z. výslovně, co při fassí příjmu z hrubého výnosu sraziti se nesmí:

1) Kapitály, které z podniku byly vzaty v době, které přiznání za základ slouží;
2) úroky z kapitálů podnikatelových, jež v podniku uloženy jsou;
3) úroky z kapitálů, jež podnikatel do podniku se vypůjčil;
4) náhrada za práci poplatníkovu, jeho manželky a jeho dětí, jež vyživovati dle zákona povinen jest;
5) nájemné z obydlí[20]) poplatníkova a jeho rodiny
6) zaplacenou daň výdělkovou.

---

[19]) Stejnou povahu mají platy, jež při společnostech akciových členové správní rady pod jmenem „presenčních marek“ dostávají. — Je-li však, jak často bývá, jisté minimum peněžité náhrady členům představenstva zaručeno, může se toto minimum, poněvadž až do výše jeho jest tu plat fixní, co náklad režijní odraziti. Částky ty budtež pak co stálý příjem k vyměření daně z příjmu dle třídy druhé zvlášť přiznány.

[20]) S tím nesmí se však másti nájemné z místností, v nichž živnost se provozuje.

Z ustanovení těchto obzvláštní má pro naši otázku důležitost al. 3. svými důslednostmi. Ustanovení toto jest analogon ustanovení o třetinové přirážce k dani reální, o které shora šíře jsme mluvili. Jako tam tak zde zapravuje dlužník daň za věřitele svého a za tou příčinou musí dlužníkovi obdobně přiřčeno býti právo, aby sobě u vyplácení úroků z kapitálu do podniku vypůjčeného poměrnou část daně příjmové srazil. Právo to jest rovněž tak illusorním jako při daních realních, nic však méně jest pro záložensk á společenstva veledůležité. Největší část příjmův těchto společenstev pochází z půjček na nemovitosti pojištěných a z půjček živnostníkům a jiným podnikům s kapitálem pracujícím poskytnutých. Z příjmů takových ale záložny daň z příjmův platiti povinny nejsou, poněvadž daň tu již dlužníci — majitel nemovitosti, živnostník, podnik — zapravili, následkem čehož sobě také daň tu sraziti mohou, nečiní-li toho z dobrých důvodův, jest to jejich věcí, neboť práva svého každý se vzdáti může (§. 1444. ob. zák. obč.). Aerar tím nikterak se neskracuje, a z toho, že dlužník dovolené mu srážky neučinil, nevzniká pro něho nikterak právo žádati jednou již zaplacenou daň po druhé.

Shrneme-li výsledky, k nimž jsme dospěli, lze tedy záložnám k účelu přiznání čistého příjmu z hrubého výnosu odraziti:

1) Veškerý náklad režijní;
2) veškeré příjmy takové, které již jinde dani z příjmu podrobeny byly, zejmena veškerý příjem na úrocích z kapitálů, jež půjčeny byly buď na nemovitosti poplatné buď živnostníkům do jiných podniků výrobních dani z výdělku podrobených.[21])

---

[21]) Příjmů podobných, které již jinde dani podrobeny jsou, bude zajisté největší část záložen moci vykázati; na př. úroky neb dividendy, jaké vyplácejí nejrozličnější spolky akciové (živnostenská, národní a p. banky, akciové podniky průmyslové neb živnostenské atd.), úroky ze cheků a úroky, jež poskytují hypotekární dlužní úpisy státní (tak zvané „salinky"), nejsou-li poslednější 31. prosincem majetkem záložny. Příjem se salinkami spojený má totiž býti podroben dani z příjmu dle třídy třetí, tudíž dle stavu jmění, jaký byl 31. prosince. Kdož by na př. 30. pro-

Na základě takto dobytém vyměří se daň z příjmu, kteráž v první třídě dle řádné výměry obnáší 5% čistého příjmu jak shora udáno vypočteného.[22]) Od sumy touto cestou se objevující odečísti však sluší ve smyslu §. 20. patentu ze dne 29. října 1849 č. 439. částku, která na dani výdělkové předepsána jest, teprvé částka zbývající předepíše se co daň z příjmu. K výměře prvotní přijde přirážka mimořádná s výši 100%, výminečně 70%, dle týchž zásad, jaké při dani výdělkové v té příčině jsme uvedli, mimo to přirážky k fondům zemskému a vyvazovacímu, okresní, obecní, školní atd. jako nahoře.

Z pravidla, že daň z příjmův pěti ze sta čistého příjmu se vyměřuje, jsou dvě výminky:

a) Úplně osvobozen od daně z příjmu jest, kdo platí nejnižší daň výdělkovou.[23])

b) Komu předepsána daň výdělková v obnosu vyšším než dle výměry nejnižší, jest povinen platiti daň z příjmu nejméně v obnosu jedné třetiny předepsané daně výdělkové,[24]) byť

---

since salinky koupil a příštího 1. ledna opěl prodal, musí přiznati a platiti daň z příjmu z celé částky, jaká vychází ze salinek, jaké 31. prosince měl; a na opak kdož by 30. prosince prodal salinky, z kterých po delší část roku úroky požíval a příštího 1. ledna opět koupil, neplatí z celého příjmu, jaký ze salinek měl, žádné daně, poněvadž tutéž daň platiti dlužno tomu, kdož byl a jest vlastníkem salinek 31. prosincem.

[22]) §. 19. patentu ze dne 29. října 1849 č. 439. ř. z.

[23]) §. 5. pat. ze dne 29. října 1849 č. 439. ř. z., §. 1. pat. ze dne 31. prosince 1812 a §. 2. min. nař. ze dne 11. ledna 1850 č. 10. ř. z. Chlupp von Chlonau n. u. m. str. 186. — Četné záložny vřaděny jsou do nejnižší třídy daně výdělkové a tím osvobozeny jsou od daně z příjmu a všech obtíží s přiznáním. To a okolnost, že daň výdělková v nejnižší třídě jest zcela nepatrná, zavdalo nepochybně příčinu k mylnému tvrzení F. Šimáčka „Zákon o svépomocných spolcích." V Praze. 1873 str. 91., že některým záložnám poštěstilo se ubrániti se posud daním. Záložny, které by daň výdělková nebyla předepsána, u nás není.

[24]) Oblíbena jest v praxi procedura, dle které předepíše se poplatníkovi v značnějším obnosu daň výdělková a podle ní třetinou daň z příjmu. Komu předepsána jest pak daň v poměru k poplatným jeho příjmům tuze vysoká, nechopiž se věci za konec nepravý, jak záložny na mnoze činí, a nežádej za sní-

i dokázal, že žádného příjmu nedocílil, ba že škodu utrpěl.[25])

K účelům předepisování daně z příjmův zavedena jest povinnost, dle kteréž spůsobem přiznání (fassí) podati se mají základy, na nichž poplatný obnos čistého příjmu zjistiti lze. Každý, komu poplatný příjem připadá,[26]) povinen jest podati přiznání vyměřujícímu úřadu,[27]) v jehož obvodu sídlo své má.[28]) Obtížen býti má daní čistý příjem onoho roku, pro který přiznání bylo podáno, měřítko pro vyměření daně nebere se však z roku běžícího, nýbrž z let předešlých. Základem pro vyměření daně z příjmu na rok běžící má býti průměr čistého příjmu, jaký docílen byl v posledních třech letech, a netrvá-li podnik tak dlouho, průměr čistého příjmu v té době, po kterou trvá, při podniku teprvé v život uvedeném příjem, jaký dle okolností očekávati lze.[29]) [30]) [31])

žení daně z příjmu, jež se po zákonu povoliti mu nemůže, nýbrž za snížení daně výdělkové.

[25]) §. 20. pat. ze dne 29. října 1849 č. 439. Dá-li se ustanovení takové srovnati se zásadou rovnosti a spravedlnosti, jakou žádá věda finanční, jest ovšem otázka jiná.

[26]) §. 9. pat. ze dne 29. října 1849 č. 439. a §. 3. min. nař. ze dne 11. ledna 1850 č. 10. ř. z.

[27]) Úřady, jež vyměřují daň z příjmu, jsou v hlavním městě berničná správa neb berničná komise, po venkově okresní hejtmanství (nař. místodrž. čes. ze dne 19. ledna 1850 č. 24. zák. zem. a věst. vlád.).

[28]) §. 16. pat. ze dne 29. října 1849 č. 439. ř. z. a §. 3. min. nař. ze dne 11. ledna 1850 č. 10. ř. z. — Má-li podnik hlavní závody odštěpné, má býti přiznání tam podáno, kde se který závod nalézá. Tvoří-li závody vedlejší se závodem hlavním jediný celek, budiž přiznání pro ně podáno s přiznáním pro závod hlavní. §. 15. min. nař. ze dne 11. ledna 1850 č. 10., min. nař. ze dne 23. února 1855 č. 6691. a ze dne 16. října 1862 č. 53409. (Viz je v příl. k nař. listu min. financí pro Čechy r. 1855 str. 65. a r. 1862 str. 27.)

[29]) §. 10. pat. ze dne 29. října 1849 č. 439. ř. z.

[30]) Ve skutečnosti s pravidla přiznává se pouze příjem posledního roku, třeba podnik více let již trval. Přes to daň dle tříletého průměru se vyměřuje, úřad má potřebná dáta ve svých aktech z přiznání dřívějších.

[31]) Zásada, že základem pro vyměřování daně jsou výsledky let předešlých, jest zároveň příčinou ustanovení §. 21. min. nař. ze dne 11. ledna 1850 č. 10., vedlé něhož zůstává bez vlivu na vyměřenou daň, když roku běžícího příjem se zmenší anebo zvýší.

Naskytuje se otázka, zdali při podnicích, které úplná tři léta ještě netrvají, možno průměr počítati pouze pro celé roky či také pro jistý čas, na př. pro jistý počet měsíců. Dejme tomu, že závod jakýs 1. července 1872 svou činností započal, má počátkem r. 1874, kdy přiznání své k vyměření daně z příjmu podati musí, přiznati příjem r. 1873 docílený či příjem, jaký dle celého příjmu za 18měsíčnou dobu od 1. července 1872 až do 31. prosince 1873 na dobu 12měsíčnou vypadá? Zajisté příjem poslednější; následuje tak z §. 10. patentu ze dne 29. října 1873 č. 439. ř. z., jenž praví: „V přiznání budiž udán čistý příjem dle průměrného výsledku posledních tří let a kdyby závod po tři leta netrval (dle průměrného výsledku) kratší doby po kterou trvá.“ („In dem Bekenntnisse ist das reine Einkommen ... nach dem Durchschnittergebnisse der letzten drei Jahre ... oder soferne das Geschäft noch nicht drei Jahre hindurch im Betriebe wäre, des kürzeren Zeitraumes seines Bestandes anzugeben.“) Praktická důležitost této otázky vyplývá z toho, že každý podnik pravidelně teprvé znenáhla postupem času svou činnost rozšiřuje a zvětšuje.

Aby se zákon o dani z příjmu účinkem neminul, jest při povaze lidské potřebí, aby správnost podaných přiznání byla kontrolována. Právo takové bylo vyměřujícím úřadům také uděleno. Způsobů kontrolovacích jest více: výroky důvěrníkův, podrobné výkazy o příjmech a vydáních a nahlédnutí do knih živnostnických a obchodnických. Výroku důvěrníkův užije úřad pravidelně při poplatnících, kteří nevedou knih živnostnických, a kterýchž účty se neuveřejňují. Při větších závodech živnostnických, při *záložnách a jiných svépomocných spolcích* požádá úřad *udání o příjmech a vydajích*. Udání taková obmezujtež se však na *sumární výsledky* jednotlivých oddělení, na něž dělí se řádně vedené knihy živnostnické.[32])

Nahlédnutí v knihy živnostnické a obchodní béře úřad před se:

a) Z moci úřední;

b) k žádosti poplatníkově.

---

[32]) §. 18. naučení o provedení daně příjmové ze dne 7. února 1850 uvádí prostředek ten za výmiměčný, kterého užíti dlužno, když způsobem jiným příjem poplatníkův zjistiti nelze. Praxis užívá obyčejně tohoto prostředku.

K lit. *a)*. Úřad má právo do knih nahlédnouti:

1) V případech §. 19. a §. 20. min. nař. ze dne 11. ledna 1850 č. 10. ř. z. Totiž:
   α) když někdo více živností neb podniků provozuje, z nichž jeden užitek, druhý škodu poskytuje, a podnikatel žádá, by mu ztráta, již při jednom podniku utrpěl, odražena byla od docíleného zisku z podniku druhého;
   β) když někdo žádá na základě §. 8. pat. ze dne 29. října 1849 č. 439. ř. z., by od placení daně z příjmu osvobozen byl aneb aby mu zaplacená vrácena byla; [33])
2) jedná-li se o podnik po zákonu zvláštní kontrole podrobený, jako jsou pivováry, vinopalny, výroba karet atd. Právo řečené obmezeno ale v těch případech na knihy, o kterých to zvlášť ustanoveno;
3) žádá-li poplatník, aby směl se uchýliti od ustanovení o sdělání fassí uvedených.

K lit. *b)* Poplatník má vždy právo, své knihy živnostnické úřadu knihovnímu nabídnouti k nahlednutí, aby týž nabyl přesvědčení, že udání poplatníkova na pravdě spočívají (§. 20. naučení ze dne 7. února 1850). Poplatník užije tohoto práva zejmena tenkráte, když příjem jeho na základě mylného výroku důvěrníkův na jisto postaviti se má.

Mimo taxativně uvedené případy, kdy úřad nahlednutí do knih živnostníkových žádati může, nepřísluší úřadu dokonce právo takové, nýbrž jest právem poplatníkovým, nikoliv povinností jeho, aby knihami svými, předloživ je úřadu, důkaz o poplatných svých příjmech provedl.

Nahlednutí do knih buď od úřadu samého předsevzato a to vždy u přítomnosti poplatníka neb jeho zmocněnce a obmeziž se na onu část knih, do kterých nahlédnouti nevyhnutelně jest potřebí, aby objasněny byly rozhodné okolnosti (§. 21. cit. naučení ze dne 7. února 1850). Poněvadž úřad do knih nahlédnouti má, a nikde řečeno není, že by znalců užíti mohl, nemůže úřad znalců použíti.

---

[33]) Dle §. 8. patentu ze dne 29. října 1849 č. 439. ř. z. má býti v třetí třídě od daně příjmové osvobozen, kdo prokáže, že veškerý jeho roční příjem beze srážky dluhů v celku 315 zl. r. m. nepřevyšuje. Kdyby daň z příjmu (skrze dlužníka svého) byl již zapravil, má právo žádati za navrácení daně tě, kterou dle §. 20. cit. min. nař. státní pokladna nahradí.

Na základě přiznání a dalších vysvětlení,[34]) jaké vyměřující úřad snad si opatřil, budiž daň z příjmu vyměřena. Odchyluje-li se suma poplatného čistého příjmu, od úřadu za základ přijatá, od sumy poplatníkem přiznané, jest úřad povinen vydati mu s platebním rozkazem podrobné příčiny, proč se sumy přiznané nepřidržel (§. 24. cit. nauč. ze dne 7. února 1850).

Proti výšce předepsané daně podati lze odvolání k zemskému ředitelstvu finančnímu do 14 dnů, počítaje ode dne doručení platebního rozkazu. Odvolání takové nemá co se týče placení předepsané daně účinku odkladacího (§. 28. a §. 29. pat. ze dne 29. října 1849 č. 439. ř. z.).[35])

Praktické případy.

K §. 547. ob. z. obč. Může-li dědici, jenž přihlásil se k dědictví, statek dědičný býti s účinkem pro budoucí čas zachován, aniž by určité osobě byl odevzdán? Dluh osobní či břemeno reální?

I.

Dne 25. února 1854 uzavřel Václav Černý, držitel mlýna č. p. 1. v Podčejku, s nevěstou svou Annou Bílou z Kovance smlouvu svatební, které přistoupil též otec ženichův Jan Černý

[34]) Dle §. 27. pat. ze dne 29. října 1849 č. 439. každý jest povinen k vyzvání úřadu písemně neb ústně podati vysvětlení o skutkových poměrech, na nichž vyšetření čistého příjmu se zakládá. Pokud se jedná o udání skutkových poměrů k opravě přiznání poplatníka jiného, mají místa předpisy, jaké platí o svědectví u věcech veřejných.

[35]) Proti výroku zemského ředitelstva finančního není dle §. 28. pat. ze dne 29. října 1849 č. 439. dalšího odvolání. V praxi ministerium financí povždy rozhodne o podaném mu odvolání. Potřebí však odvolání přímo u ministeria podati, poněvadž zemské ředitelstvo finanční podané odvolání z ohledu cit. §. 28. ministerium předložiti nemůže.

z Kovance. V odstavci třetím smlouvy dotčené ustanovil tento Jan Černý nastávajícím manželům tuto výbavu:

„Jelikož on dle svatebních smluv uzavřených mezi ním a Kateřinou Černou od r. 1827 a sice dle článku 4. těchto smluv svou selskou živnost č. p. 17. v Kovanci jedině dětem z prvního manželstva zanechati má, tak on ženichovi Václavu Černému a nastávající manželce Anně Bílé na ten případ, že by on těmto manželům svou živnost č. p. 17. v Kovanci postoupiti neměl, částku 5000 zlatých stříbra na této živnosti upisuje a pojišťuje, kteroužto částku 5000 zlatých stříbra každý nastupitel selské živnosti č. domu 17. v Kovanci ve dvou letech ode dne nastoupení této živnosti manželům nastávajícím Václavovi a Anně Černým hotově zaplatiti, mezi tím ale ode dne nastoupení ročními 5% v půlletních lhůtách pod následkem čl. 4. dvorního dekretu ze dne 18. října 1792 zúrokovati zavázán býti má.“

V odstavci 10. této smlouvy svolil Jan Černý k tomu, by pojištěn byl kapitál 5000 zl. stř. „na ten případ, že by on svou živnost č. p. 17. v Kovanci jmenovaným manželům postoupiti neměl“, pro oba nastávající manžele i s povinnostmi vedlejšími při usedlosti č. p. 17. v Kovanci.

Těmitéž slovy byl pak tento kapitál 5000 zlatých rak. č. později skutečně vtělen k ruce manželův Václava a Anny Černých při usedlosti č. p. 17. v Kovanci dle výměru c. k. okresního soudu v Bělé ze dne 8. října 1866 č. 3724.

Jan Černý, který se byl později opět oženil, zemřel dne 13. října r. 1866 zanechaje mimo Václava Černého, syna to z prvního manželství, též dva nezletilé syny z druhého manželství, Antonína i Ladislava Černého. V posledním svém pořízení ze dne 2. října 1866 učinil Jan Černý více odkazů, i ustanovil dále v čl. VII.: „Můj statek č. 17. na Kovanci se vším příslušenstvím má připadnouti jednomu z mých synů z druhého manželství Antonínovi a Ladislavovi. Jelikož však dítky tyto outlého stáří jsou, tož přeji si, aby se statek pro jednoho z nich zachoval. Mají veškeré polnosti a luka vyjímaje 20 korců, pak cihelna v parcelách veřejnou dražbou býti pronajaty a výtěžek po zaplacení úroků a daní na splacení dluhů býti obrácen. Až dítky tyto dospělejšího věku dosáhnou, má dle toho, který z nich nejlepšího chování bude, nejhodnějšímu z nich statek dle návrhu matky a poručníka příslušným soudem přiřknut býti, odevzdání však se stane, až by dědic statku plnoletosti dosáhl. Toho času má býti

statek odhádán a po odrážce všech dluhů, které toho času ještě budou, má obdržeti druhý syn z druhého manželství po jednu třetinu čistého jmění.“

Čl. IX. „Co se týče ostatního jmění mimo statek, mají obdržeti mé dvě děti z druhého manželství Antonín a Ladislav stejným dílem.“

Na základě tohoto posledního pořízení přihlásili se k pozůstalosti Jana Černého dne 4. dubna 1868 pozůstalá vdova Alžběta Černá, (které v posledním pořízení výměnek byl vykázán), pak Antonín Černý co poručník nezletilých dětí zůstavitelových Antonína a Ladislava Černého s výhradou dobrodiní inventáře a bylo přihlášení to výměrem c. k. okresního soudu v Bělé ze dne 28. dubna 1868 č. 1270. k soudu přijato.

Pozůstalost byla pak zcela dle posledního pořízení projednávána, i vynešena dne 31. ledna 1870 č. 1719. listina odevzdací, kdež mezi jiným doslovně ustanoveno bylo toto:

„Statek č. p. 17. v Kovanci se vší výstavností, cihelnou i sušírnou a všemi pozemky odevzdává neb vlastně zachovává se prozatím oboum nezletilym synům Antonínu a Ladislavu Černým v ceně 24433 zl. 75 kr. r. č. s tou výhradou, že když dítky dospělejšího věku dosáhnou, jednomu z nich, který lepšího chování bude, totiž hodnějšímu, statek dle návrhu mateře a poručníka příslušným soudem přiřknut býti má. Odevzdání statku na dědice stane se, když dědic, kterému statek připadne, plnoletosti nabude. Pak má být statek odhadnut a po odrážce všech dluhů, které pak ještě snad pozůstávati budou, vyúčtuje se čisté jmění, z kterého druhému synu třetí díl jako otcovský dědičný podíl se poukáže, což zvláštnímu příštímu jednání se ponechává.“

Václav Černý, který poslední vůlí Jana Černého výslovně z pozůstalosti byl vyloučen, „protože svým otcovským podílem již dostatečně odbyt jest,“ stěžoval sobě, tábna se k tomu, kterak prý pozůstalost u c. k. notářství v Bělé nesprávně byla projednávána, k c. k. okresnímu soudu v Bělé. Ve svém podání ze dne 7. února 1870 pravil, že sice nevystupuje co dědic po Janu Černém, že tudíž co takový ovšem příčiny nemá, míchati se do vyjednávání pozůstalosti, že jemu však již co věřiteli pozůstalosti, na které on se svou manželkou 5000 zl. stř. má pohledávati, na tom záleží, aby pozůstalost dle zákona byla projednávána. Poukázal dále k §§. 178. a 217. ob. z. obč., dle kterého příbuzným náleží, ohlásiti to soudu, kdyby ten který svěřenec zkrácen byl v právech

svých, a poručenstvo za příčinou tou neučinilo kroků potřebných. Vylíčil, kterak prý neplatné jest ustanovení poslední vůle, kdež zůstavitel osobě třetí, totiž matce zůstavil, určiti, komu ze synů nezletilých připadnouti má statek č. p. 17. v Kovanci, kdežto přece dle §. 564. ob. z. obč. zůstaviteli dědice osobně jmenovati náleží. Tímto ustanovením prý může nastati snadno zkrácení toho kterého dítěte v dílu povinném, an podíl toho kterého syna ani určitě není naznačen. Podíl ten závisí na odhadu, který teprv budoucně díti se má, nehledě ani k tomu, bude-li možno, dosíci příznivého návrhu se strany matky bez obětí zvláštních. Však soudu prý náleží, z povinnosti úřední činiti opatření v ten smysl, aby nezletilé dítky nebyly zkráceny v dílu svém povinném.

C. k. okresní soud v Bělé vrátil Václavu Černému tuto stížnost výměrem ze dne 7. března 1870 č. 536. dokládaje: „Jelikož odevzdací listina k pozůstalosti Jana Černého už dne 31. ledna 1873 č. 1779. byla vydána, tož nebylo lze u vynešení této bráti zřetele k tomuto opozděnému podání.“

K stížnosti Václava Černého změnil c. k. vrchní soud v království Českém rozhodnutím ze dne 11. října 1870 č. 34162. odevzdací listinu co do jednoho ustanovení vedlejšího, co však se dotýče hlavního předmětu stížnosti, poučil stěžovatele v ten smysl:

„Že nelze z povinnosti úřední změniti poslední pořízení Jana Černého, pokud jím ustanoveno, kterak usedlost č. p. 17. v Kovanci má býti spravována, a kterak dodatečně má usnešeno býti o tom, kdož usedlost tuto převzíti má.“

Václav Černý stěžoval si opět k c. k. nejvyššímu soudu. Dokládal, kterak prý nepravý jest náhled vrchního soudu, jakoby nebylo lze nehleděti při vyjednávání pozůstalosti k ustanovení poslední vůle, které dle zákona jest neplatné i na újmu právu osob nezletilých. Však, pravil dále, i kdyby se mělo za to, že platné jest ono usnešení poslední vůle, neb že nelze v cestě nesporné o tom rozhodovati, má-li toto ustanovení platnosti, čili nic, tož přece jedině správným bylo by bývalo, kdyby pozůstalost nehledě k tomuto usnešení ihned oběma dědicům byla odevzdána, i zůstaveno tomu ze synů, který se domnívá býti hodnějším, neb míti jinak nároků, aby jemu celý statek byl odevzdán, provésti těchto domnělých nároků svých pořadem práva, kdy se jemu zlíbí. Však nelze prý nikterak zůstaviti statek co jmění pána nemající časům budoucím, kdežto přec dle §. 547. ob. z. obč. dědic úplně representovati má osobu zůstavitele.

Však c. k. nejvyšší soud nedal místa stížnosti té, an odepřel Václavu Černému legitimaci k stížnosti, „neb nelze právo příbuzným nezletilého §§. 178. a 117. ob. z. obč. propůjčené, rozšířiti v ten smysl, že by příbuzní mohli stěžovati sobě z nařízení soudních, ježto právní moci nabyla.“

Rozhodnutí c. k. nejvyš. soudu ze dne 31. ledna 1871 č. 498.

II.

Mezi tím postoupili manželé Václav Černý i Anna Černá dne 30. ledna 1870 pohledávku 5000 zlatých stříbra, která pro ně, jak svrchu vylíčeno, na usedlosti č. p. 17. v Kovanci zjištěna byla právem zástavním se všemi právy vedlejšími na Antonii Červenou, a byla tato pohledávka s příslušenstvím na cessionářku výměrem c. k. okresního soudu v Bělé ze dne 11. února 1870 č. 515. převedena v knihách veřejných.

Antonie Červená podala pak dne 15. června 1871 č. 3026. na nezletilé Antonína a Ladislava Černého žalobu, v kteréž vylíčila děj svrchu uvedený i dovozovala, že kapitál 5000 zl. stř. pro ni při usedlosti č. p. 17. v Kovanci zjištěný splatným se stal dvě leta po přihlášení se Antonína Černého co poručníka nezletilých Antonína i Ladislava Černého k pozůstalosti po Janu Černém, tudíž dne 4. dubna 1870. Žádala tudíž Antonie Červená, aby nalezeno bylo za právo:

„Že jsou nezletilí Antonín a Ladislav Černý co dědicové po Janu Černém a co držitelé usedlosti č. p. 17. v Kovanci povinni, zaplatiti žalobkyni co nastupitelkyni v práva manželů Václava a Anny Černých do 14 dnů kapitál 5000 zlatých stříbra neb 5250 zlatých rak. č. v základě svatební smlouvy dané v Mladé Boleslavi dne 25. února 1854 výměrem c. k. okresního soudu v Bělé č. 3728 z roku 1866 na usedlosti č. p. 17. v Kovanci zástavním právem zjištěný, i s 5% úroky ode dne 4. dubna 1868 až do dne 4. dubna 1870, a 6% úroky z prodlení ode dne 5. dubna 1870 dále až do zaplacení jdoucími a náklady sporu, an by jinak na ně vedeno bylo právo.“

V odpovědi hájil se poručník nezletilých žalovaných as takto:

Poslední vůle Jana Černého neobsahuje nižádné ustanovení se za dědice; jestiť tato poslední vůle pouhý kodicil.

Pakli jsem se tudíž jmenem svěřenců svých přihlásil k pozůstalosti Jana Černého z posledního pořízení zůstavitele, tož jestiť toto přihlášení se k dědictví zcela bezvýznamné, a jelikož se také nestalo nižádné přihlášení se k dědictví ze zákona, nestává vůbec ještě nižádného dědice k pozůstalosti Jana Černého.

Nezletilí Antonín a Ladislav Černý, nejsouce dědici po Janu Černém nemohou tedy býti také co dědicové žalováni.

Ostatně není pravda, že by přihlášení se k dědictví po Janu Černém mohlo býti oním momentem, od kterého by slušelo počítati splatnost kapitálu, jehož žalobkyně se domahá.

Kapitál dotčený má splatným býti dvě leta ode dne nastoupení selské živnosti č. p. 17. v Kovanci, kdyby tato manželům Václavu a Anně Černým zůstavena nebyla. Jakkoliv pravda jest, že manželé tito vyloučeni byli z pozůstalosti Jana Černého, i že jim usedlost č. p. 17. v Kovanci zůstavena nebyla, tož přece odpírám tomu, že by tuto usedlost již někdo jiný byl nastoupil. Dle odevzdací listiny c. k. okresního soudu v Bělé ze dne 31. ledna 1870 č. 1779., ježto právní moci nabyla, nebyla tato usedlost ještě nikomu odevzdána, nýbrž usedlost tato má teprv v čase budoucím jednomu z pozůstalých synů z druhého manželství, který lepšího chování bude, k návrhu matky i poručníka příslušným soudem přiřknuta býti. To však doposud se nestalo, a usedlost č. p. 17. v Kovanci nachází se tedy nyní v onom stavu, že ještě nikomu není odevzdána, že ještě nikým nebyla nastoupena.

Zejmena pravda není, že by tato usedlost byla odevzdána oběma žalovaným, an přec odevzdací listina výslovně praví, že toliko jednomu ze synů z druhého manželství usedlost č. p. 17. v Kovanci soudem bude přiřknuta.

Nestává tudíž také passivní legitimace žalovaných; neb ani Antonín Černý aniž Ladislav Černý ani oba společně nejsou doposud „nastupiteli“ usedlosti č. p. 17. v Kovanci, která také doposud Janu Černému v knihách veřejných jest připsána.

Když nastoupení se nestalo dne 4. dubna 1868, nemůže také žalobkyně od tohoto času žádati 5% úroků, a ona dokonce nemůže od 5. dubna 1870 žádati 6% úroků k prodlení.

Proto žádal poručník, by žaloba byla zavržena.

V replice snažila se žalující hájiti práv svých as takto:

Když Jan Černý v odstavci IX. posledního pořízení stanovil, že veškeré ostatní jmění mimo statek mají obdržeti nezletilí Antonín a Ladislav Černý stejným dílem, tož již tím byli žalovaní

jmenováni za dědice, an zapotřebí není, aby zůstavitel užil právě výrazu „dědic“, když toliko ze slov vysvitá, že určitou osobu k celé pozůstalosti neb k alikvotní části pozůstalosti chtěl povolati.

Právem tedy přijal okresní soud přihlášení se žalovaných z posledního pořízení k pozůstalosti Jana Černého a nevadí tomu zajisté okolnost ta, že o určité věci, totiž o usedlosti č. p. 17. v Kovanci zvláště bylo pořízeno, an vždy zůstane nezvratnou zásadou, že vše, což z pozůstalosti odkazy není vyčerpáno, samo sebou připadne dědicům ustanoveným (§§. 689., 690. ob. z. obč.).

Co však týče se toho, což zůstavitel byl nařídil ohledně usedlosti č. p. 17. v Kovanci, tož jevilo by se toto ustanovení dle právnické povahy své co praelegát onoho z dědiců, který lepšího chování bude, a kterému statek dle návrhu matky i poručníka svého času příslušným soudem bude přikázán.

Avšak jest na bílednu, že odkaz takový naprosto jest neplatný, neb není určena ani osoba legatáře, kdežto přec §. 564. ob. z. obč. ustanovuje, že zůstavitel dědice má sám jmenovati, což zajisté platí též v příčině odkazů. Není dále určen čas, kdy odkaz nastati má, vždyť ani předvídati nelze, zdali žalovaní skutečně „dospělejšího věku dosáhnou“. Konečně není ani jasno, co vlastně odkázáno, neb má odkaz zmenšen býti podílem druhého syna, který však teprv budoucím odhadem i dle stavu dluhů, kterých později bude, na jisto postaviti sluší.

Je-li odkaz ten neplatný, tož vyplývá z toho, že i usedlost č. p. 17. v Kovanci rovněž jak ostatní jmění připadlo žalovaným co dědicům stejným dílem, a že žalované ode dne přihlášení se k dědictví za nastupitele usedlosti té jest považovati.

Avšak i kdyby se mělo za to, že odkaz dotčený skutečně platným jest, tož přece nemohl by odkaz takový působiti již nyní, nýbrž byl by zůstaven pod výminkou odkládací.

Pak ale přec žalovaní nastoupili co dědicové po Janu Černém usedlost č. p. 17. v Kovanci, neb oni do toho času, až by se splnila výminka, na které odkaz visí, usedlost tu co dědicové drží i užívají (§§. 703. a 707. ob. z. obč.

Dědic musí buď celé dědictví převzíti, neb naprosto se ho odříci. Buď byla usedlost č. p. 17. v Kovanci zastavena legatáři, a pak, an není zjištěno, kdo z obou žalovaných jest oním legatářem, zajisté by oba museli býti za legatáře považováni. Aneb usedlost tato připadla buď na vždy neb na určitý čas, totiž až do splnění jakési výminky, dědicům a pak opět žalovaní co dědicové

jsou „nastupitelé“ usedlosti té. Neb občanský zákon náš nezná pozůstalostní jmění, které by pána nemělo, jakmile podáno bylo přihlášení se k dědictví; nechť ujme usedlost č. p. 17. v Kovanci dědic neb legatář, to jisto jest, že jeden jak druhý usedlost tu ujmouti musí ihned, a že nemůže odevzdání jisté části dědictví na pozdější dobu býti odročeno.

Vždyť nemohla posledním pořízením Jana Černého i vyjednáváním pozůstalosti, v kterém jsem účastenství neměla, býti dotknuta práva má dříve již nabytá. Žalovaní nemají ani práva, čerpati námitek z toho, kterak projednávána byla pozůstalost Jana Černého. Vždyť byla tato pozůstalost vyjednávána úplně dle přání poručenstva nezletilých žalovaných a sám c. k. nejvyšší soud odepřel mým předchůdcům legitimaci, zakročiti o to, aby vyjednávání pozůstalosti dle zákona před se šlo.

Mohla tudíž nanejvýše povstati pochybnost, nenastala-li splatnost kapitálu, o nějž jde, již dvě leta od onoho dne, kdy dědictví na žalované připadlo, totiž od úmrtí Jana Černého, zdali jsem tudíž nežádala žalobou svou příliš málo. Když jsem však úroky účtovala teprv ode dne přihlášení se k dědictví i splatnost kapitálu dovozovala teprv dvě léta od tohoto dne počítaje, tož nelze mně zajisté právem činiti námitku pluris petitionis.

Setrváno tudíž úplně při žalobě.

V duplice vyvracel poručník žalovaných názory v replice pronešené. Poukázal k tomu, že čl. IX. posledního pořízení neobsahuje ustanovení za dědice, an dědic dle zákona i dluhy převzíti má, kdežto přece o dluzích zvláště bylo ustanoveno, že pokud by z užitků zaplaceny nebyly, dluhy jedině budoucí nástupce usedlosti č. p. 17. v Kovanci zapraviti má.

Bylo dále šíře provedeno, že usedlost č. p. 17. v Kovanci žalovaným nebyla nikdy odevzdána, nýbrž toliko zachována, kdežto doposud zjištěno není, kdo vlastně „nastupitelem“ jest usedlosti té.

Tu nejde o sukcessi v pozůstalost a splatnost zažalovaného kapitálu závisí jedině na tom, je-li tu nastupitele v usedlost dotčenou.

Lhostejno jest, je-li ustanovení poslední vůle o tom, kdo převzíti má usedlost č. p. 17. v Kovanci, platným, čili nic. Dosti na tom, když toto ustanovení v základ položeno bylo vyjednávání pozůstalosti i že na tom ničehož změněno nebylo v stolicích vyšších, k nimž Václav Černý dle toho, což v samé replice uvedeno, sobě byl stěžoval.

I kdyby pravda bylo, že žalovaní jsou dědici po Janu Černém, i že by byli do toho času, až se rozhodne, kdo by měl býti nastupitelem usedlosti č. p. 17. v Kovanci, obmezení vlastníci usedlosti té s právy a povinnostmi usufruktuára, tož nevyplýval by přece z toho nikterak pro ně závazek, platiti osobně dluhy zjištěné na usedlosti dotčené.

Neb usufruktuář má dle §. 512. ob. z. obč. platiti sice úroky ze zjištěných kapitálů, kapitály samé však platiti nemusí.

Není též pravda, že by dle odevzdací listiny ze dne 31. ledna 1870 usedlost č. p. 17. v Kovanci byla jměním pána nemajícím. Jestiť usedlost tato v knihách veřejných doposud připsána nebožtíku Janu Černému, tohoto sluší tedy v právnickém ohledu ještě za vlastníka považovati.

Žádáno tudíž opět o zavržení žaloby.

C. k. okresní soud v Bělé rozsudkem ze dne 29. července 1872 č. 702. odmrštil úplně žalobu, i ustanovil, že soudní náklady nésti má každá strana své.

Důvody.

Rozepři tu sluší rozhodovati jednak na základě svatební smlouvy ze dne 25. února 1854 jednak na základě posledního pořízení Jana Černého i odevzdací listiny ze dne 31. ledna 1870 č. 1779. (Uvedeno tu shora podané doslovné znění dotýčných míst oněch tří listin.)

Splatnost zažalované pohledávky visí patrně na tom, nastal-li případ v svatební smlouvě lit. *A)* vytknutý, totiž stává-li již nyní skutečného nastupitele usedlosti č. p. 17. v Kovanci.

Odevzdací listina na pozůstalost Jana Černého vydaná vzešla v moc práva, a náleží tedy otázku, je-li tu skutečného nastupitele usedlosti dotčené, dle této odevzdací listiny posuzovati, a žalující nepřísluší právo, odpírati platnosti ustanovení této listiny odevzdací.

Ze svatební smlouvy lit. *A)* také nikterak nevysvítá, že by kapitál tam manželům Václavu a Anně Černým určený pro případ, že by Jan Černý zemřel, měl splatný býti ve dvou letech ode dne úmrtí aneb ode dne přihlášení se dědiců k dědictví.

Kdy živnost č. p. 17. v Kovanci jedním z dítek Jana Černého nastoupena býti má, toho ustanoviti bylo věcí samého Jana Černého; tento pak ve svém posledním pořízení ustanovil, že se má odevzdání, kteréž musí předcházeti skutečnému nastoupení, státi

tenkráte, až by jeden ze synů Antonína a Ladislava, totiž ten, který bude hodnější, dosáhl zletilosti. Ve smyslu tom byla také pozůstalost projednána.

Dle odevzdací listiny ze dne 31. ledna 1870 byla usedlost ta vlastně zachována prozatím oboum nezletilým synům Antonínu a Ladislavovi Černému, a má teprv budoucně, až totiž dítky dospělejšího věku dosáhnou, usedlost ta toliko jednomu z nich, totiž hodnějšímu k návrhu mateře a poručníka příslušným soudem přiřknuta býti.

Není tedy usedlost častěji zmíněná dosud platně přiřknuta, nebude také přiřknuta oběma žalovaným synům, nýbrž jedinému z nich; jen ten, kterému bude přiřknuta, bude dlužníkem žalobkyně. Nástupitel ten není však dosud určen, tudíž také zažalovaná pohledávka není dosud splatnou.

Ku pozůstalosti Jana Černého přihlásili se za dědice k titulu posledního pořízení nejen poručník nezletilých dítek zůstavitelových, nýbrž také vdova Alžběta Černá.

Přihlášení toto bylo k soudu platně přijato, a vyjednání pozůstalosti v základ položeno, a nelze ani cestou právní s účinkem odporovati platnosti takovéhoto přihlášení, aniž tomu, že přihlášení to k soudu bylo přijato.

Že by se bylo stalo také přihlášení se k dědictví z titulu zákona poručníkem žalovaných dvou nezletilých synů, tomu odporují samé přílohy žalobní, a žalující toho též ani určitě netvrdí.

Když tomu ale tak jest, a když žalující, opírajíc se o §. 547. ob. z. obč. dokázati chce, že již pouhým přihlášením se k dědictví zažalovaná pohledávka dvě leta později splatnou se stala, tož měla žalobkyně, kdyby i skutečně výklad její co do splatnosti uvedenými listinami byl odůvodněn, podati žalobu nejen na dědice nezletilé, nýbrž i na vdovu Alžbětu Černou. Neboť i tato jest dědičkou, jež byla přihlásila se, ona za příčinou tou představuje společně s nezletilými syny zůstavitele, a má ve výsledku rozepře zájmu právě tak jako onen z nezletilých synů, jemuž časem usedlost č. p. 17. v Kovanci přiřknuta nebude.

Jelikož tedy dosud nenastal případ, kterým podmíněna jest splatnost zažalované pohledávky, bylo odmrštiti žalobu i závěrečnú prosbu tam položenou.

Náklady soudní byly vzájemně zdviženy, poněvadž předmětem rozepře jest případ nedosti jasný, tudíž o žalobkyni nelze míti za to, že by svévolně byla podnikla rozepři.

V odvolací stížnosti, kterou podala Antonie Červená z rozsudku tohoto, uvedla mezi jiným též úvahy následující:

Nemám za správné odůvodnění prvního soudce, jakoby toliko „nastupitel" selské živnosti č. p. 17. v Kovanci byl dlužníkem kapitálu zažalovaného. Vždyť Jan Černý sám slíbil manželům Václavu a Anně Černým dáti kapitál 5000 zl. stříbra proti tomu, pakli by nedostál zavazku, kterého on starou svatební smlouvou z roku 1827 na se byl vzal, zanechati totiž usedlost č. p. 17. v Kovanci dětem z prvního manželství. Jan Černý, a pokud se týče jeho pozůstalost jest tedy dlužníkem mým, a mluví-li svatební smlouva z roku 1854 o jakémsi nastupiteli usedlosti č. p. 17. v Kovanci, bylo tím zajisté toliko řečeno, že tento nastupitel bude dlužníkem hypothekárním. Jinak nemělo by ono ustanovení smyslu, an přec každý toliko sebe, nikoliv osoby jiné smlouvami může zavázati.

Avšak i kdyby tomu tak nebylo, nemohl by přec nikdo jiný, než dědicové po Janu Černém býti považováni co nastupitelé usedlosti č. p. 17. v Kovanci. Nebylo odpůrcem ani tvrzeno, že aspoň posud někdo jiný se ujal usedlosti té, neb že jemu soudem byla odevzdána. Vše, což z pozůstalosti odkazy není vyčerpáno, případně dědicům; tito nastoupí již pouhým přihlášením se k dědictví veškeré jmění k pozůstalosti náležející, vždyť již dle §. 800. ob. z. obč. jest přihlášení se k dědictví totožné s nastoupením dědictví. Mylný však jest náhled prvního soudce, že jsem měla podati žalobu též na vdovu Alžbětu Černou. Byť i tato se byla přihlásila k dědictví, není jí přece ani poslední vůlí ani odevzdací listinou přikázána alikvotní část pozůsta'osti, nýbrž toliko výměnek a některé odkazy. Ona tudíž skutečně není dědičkou po Janu Černém.

Nabyla jsem pohledávku knihovní důvěřujíc v knihy veřejné, Z knih veřejných mohla jsem toliko seznati, že existence i splatnost pohledávky 5000 zl. stř. podmíněna jest tím, pakli Jan Černý usedlost č. p. 17. v Kovanci nezanechá manželům Václavu a Anně Černým. Tato podmínka nastala dle vlastních slov odpůrcových. Což dále jednáno bylo mezi dědici Jana Černého, kterak tito se usnesli na tom, který z nich má převzíti usedlost č. p. 17. v Kovanci a zaplatiti pohledávku tam vtělenou, to vše netýká se práv věřitelových a dokonce netýká se to práv mých, ježto jsem ani poslední vůli Jana Černého ani tato pozdější usnešení mezi dědici z knih veřejných seznati nebyla s to.

C. k. vrchní soud v království Českém potvrdil nálezem ze dne 13. listopadu 1872 č. 34879. rozsudek stolice první s tím doložením, že žaloba toliko pro tentokráte zavržena býti má.

Příčiny.

Dle třetího odstavce svatební smlouvy ze dne 25. února 1854 (který tu opět dle doslovného znění uveden), přísluší žalobkyni co nastupitelkyni v práva manželů Václava a Anny Černých kapitál i úroky s tou toliko podmínkou, když by Jan Černý usedlost č. p. 17. v Kovanci řečeným manželům nebyl postoupil a toliko proti tomu, kdož usedlost nastoupil.

Prvnější podmínka nastala, neb nižádnou stranou nebylo stvrzeno, že by Jan Černý, který dne 13. října 1866 zemřel, svým posledním pořízením ze dne 2. října 1866 aneb dříve manželům Václavu a Anně Černým usedlost č. p. 17. v Kovanci byl postoupil.

Naproti tomu nestává doposud osoby, na které by žalující dle smlouvy svrchu dotčené žádati mohli zaplacení kapitálu 5000 zl. stříbra i úroky, neb v šestém odstavci svého posledního pořízení ze dne 2. října 1866 ustanovil Jan Černý, že usedlost č. p. 17. v Kovanci jednomu z obou jeho synů z druhého manželství, Antonína a Ladislava Černých, až by dospělejšího věku dosáhli, a sice hodnějšímu z nich dle návrhu matky a poručníka příslušným soudem přiřknuta býti má.

Žalující ani netvrdila, že se Jan Černý, uzavíraje svatební smlouvu ze dne 25. února 1854, podrobil jakémusi obmezení v ten smysl, že by jemu nebylo bývalo lze volně nakládati s usedlostí č. p. 17. v Kovanci.

On měl tudíž toho zcela na vůli, nakládati s tímto jměním tak, kterak se to stalo posledním pořízením ze dne 2. října 1866.

Při vyjednávání pozůstalosti Jana Černého byla v srovnalosti s touto poslední vůli usedlost č. p. 17. v Kovanci jednomu z nezletilých synů zůstavitelových Antonínu a Ladislavu zachována.

Dokud usedlost tato nebyla přikázána jednomu z uvedených synů Jana Černého, nelze tvrditi, že byla jedním z nich nastoupena.

Nastoupením živnosti lze rozuměti toliko převzetí v úplné vlastnictví. Až do přikázání této živnosti přísluší dle §. 707. ob. zák. obč. ustanoveným dědicům prozatímní držení i užívání, kterak při substituci fideikomisární, to jest dle §. 613. ob z. obč.

toliko obmezené právo vlastnické s právy a povinnostmi usufruktuáře, jak se samo sebou rozumí, dle usnešení zůstavitelem činěného.

Nikoliv dědice Jana Černého co takově, nýbrž onoho z jeho dvou nezletilých synů, kterému svého času usedlost č. p. 17. v Kovanci k návrhu matky i poručníka soudem přiknuta bude, náleží míti za nastupitele této usedlosti ve smyslu posledního pořízení Jana Černého. Zcela nerozhodné jest tedy přihlášení se těchto synů k dědictví.

An toto přiřknutí, jak žalující sama doznává, dosud se nestalo, nelze dle řečeného míti za to, že již nastoupil čas, od kterého dle třetího odstavce svadební smlouvy ze dne 24. února 1854 sluší čítati splatnost zažalovaného kapitálu 5000 zl. stř. a úroků, a nelze též určiti, kdo z obou žalovaných oboje platiti bude povinen.

Žalující nemůže sobě z toho stěžovati, neb nepřísluší jí více práva než manželům Václavu a Anně Černým. Dle knihovního výtahu žalobě přiloženého odvolává se položka, jež týče se zažalovaného kapitálu, výslovně k třetímu odstavci svatební smlouvy ze dne 25. února 1854, v kterémž však není řeči o tom, že by Jan Černý byl býval obmezen v tom, volně nakládati s usedlostí č. p. 17. v Kovanci.

Jest tudíž žaloba Antonie Červené co nastupitelkyně práv manželů Václava a Anny Černých předčasnou.

Když též žalující, která v při propadla, dle §. 398. ob. ř. s. právem odsouzena byla nahraditi náklad soudní,*) tož bylo úplně potvrditi rozsudek prvního soudce. Však hledě k tomu, že žalující nebylo pro vždy odepřeno právo k pohledávce žalobou dobývané i s příslušenstvím, byl rozsudku připojen dodatek v ten smysl, že žaloba toliko pro tentokráte byla zavržena.

Dle §. 398. ad *d*) ob. ř. s. byla žalující odsouzena nahraditi útraty apelační.

Žalující chopila se prostředku mimořádného dovolání. Když, pravila, nebyl slyšán hlas Václava Černého při vyjednávání pozůstalosti, když toto vyjednávání bez intervence manželů Václava a Anny Černých před se šlo, tož nemohla veškerá tato jednostranná

*) Jak svrchu dotčeno, byl však již soudce první stolice ustanovil, že náklady soudní nésti má každá strana své.

jednání dědiců, aniž poslední pořízení Jana Černého dotknouti se práv věřitelových. Jakého nastupitele ustanovil Jan Černý v posledním pořízení svém, jest úplně nerozhodno, dlužno tu jediné hleděti k svatební smlouvě ze dne 25. února 1854, kterým pevně zakládány byly práva a povinnosti mezi stranami. Nemohu mysliti sobě, že vrchní soud opravdu měl za to, že bude kdy onoho „pozdějšího řízení", kterým by určeno bylo, kdo by nastoupiti měl usedlost č. p. 17. v Kovanci. Takové řízení nezná zákonodárství rakouské.

Proto as málo mně pomoženo dodatkem, že žaloba moje toliko pro tentokráte se zavrhuje, když jedině vůle dlužníkova rozhodnou býti má v tom směru, má-li se pohledávka moje státi splatnou čili nic.

Kdyby pravda bylo, co praví vrchní soud v důvodech svých, že nastoupením rozuměti sluší toliko převzetí v úplné vlastnictví, tož mohl Jan Černý právě tak dobře se státním povolením z usedlosti č. p. 17. v Kovanci zříditi fideikomis. Pak mohla bych čekati několik století, až by pohledávka moje k placení dospěla.

Příčí se právu i slušnosti, by věřitel jednostranným jednáním dlužníka zbaven byl práva svého, nesrovnává se to s všeobecnými zásadami právními, by kdo směl užívati výhod dědictví, aniž by zároveň byl povinen, dostáti závazkům, jichž zůstavitel byl platně na se vzal.

Avšak c. k. nejvyšší soud zamítl toto mimořádné dovolání se, potvrdiv nález vrchního soudu z těchto

důvodů:

V srovnalých rozsudcích stolic nižších nelze shledati patrného bezpráví, jakým by lze bylo odůvodniti změnění jich ve smyslu dv. dekr. ze dne 15. února 1833 č. 2592. sb. z. s.

Jan Černý nevzal smlouvou ze dne 25. února 1854 na se povinnost, která by dle §. 548. ob. z. obč. byla přešla na jeho dědice, nýbrž on uložil povinnost svému budoucímu nástupci v držení usedlosti č. p. 17. v Kovanci.

Usedlost dotčená jest dle knihovního výtahu samou žalobkyní přivedeného doposud připsána Janu Černému; nástupce jeho v držení této usedlosti není doposud znám, a byla tudíž žaloba co předčasna právem zamítnuta.

Žalobkyně mohla by se toliko tehda odvolávati k §§. 918. a 547. ob. z. obč., kdyby tu šlo o splnění povinnosti zůstavitele, jež

týče se práva majetku; jelikož však Václavu Černému naproti jeho otci Janu Černému nepříslušela nižádná pohledávka, nelze odůvodniti žalobní prosbu oněmi ustanoveními zákona.

Pakli Václav Černý se domníval, odporovati poslední vůli otce svého a řízení pozůstalosti v základě této poslední vůle projednanému, náleželo jemu tak činiti v cestě patřičné; pakli toliko mimochodem v této rozepři odporováno bylo platnosti nařízení soudce pozůstalost vyjednánajícího, ježto již dávno moci právní nabyla, tož nebylo lze k tomuto odporu hleděti.

Též nelze v tom, že zůstavitel rozdělení dědictví mezi dědice zřízené zůstavil době pozdější, a že soud při vyjednávání pozůstalosti k tomuto usnešení zůstavitele vzal zřetele, shledati čeho, což by příčilo se zákonu, a dokonce není pouhý věřitel, a k tomu ještě věřitel budoucího nástupce v určitý statek do pozůstalosti náležející, oprávněn, odporovati usnešení takovému.

Žalobkyně nemůže stěžovati sobě, že by se jí bylo stalo bezpráví; neb ona musela z veřejných knih seznati, že pohledávka, kterou ona postupem převzala, nestala se splatnou již úmrtím Jana Černého, nýbrž toliko nastoupením usedlosti č. p. 17. v Kovanci osobou třetí. Též byla v čas postupu pozůstalost Jana Černého již projednána, ona mohla se tudíž snadno poučiti o stavu věci té.

Dle §. 398. lit. *d*) ob. s. ř. byla žalující též odsouzena, nahraditi náklady stolice třetí.

Rozhodnutí c. k. nejvyš. soudu ze dne 12. února 1873 č. 1084.

Dr. J. Pražák.

Soudní rozhodnutí

uveřejněná v jiných právnických listech.

1) A. držitel usedlosti X., zavázal se smlouvou naproti B., že na jistém místě nebude provozovati živnost hostinskou. Když pozdější držitel usedlosti X. na témže místě zřídil hospodu, žaloval jej B., maje za to, že povinnost, již byl A. na se vzal, věcnou jest, aby živnosti té dále neprovozoval. A. namítal mimo jiné, že věc nenáleží před soud, nýbrž ku kompetenci úřadů správných. Však všechny tři stolice

uznaly kompetenci soudů u věci té, neb byť i živnostenský řád z ohledů veřejných ustanovil, kdo oprávněn jest, provozovati živnost jakousi, tož tím přece nikterak není vyloučeno, aby kdo uzavřel smlouvu dle zásad práva soukromého, kterou buď osobně buď co držitel jisté usedlosti vzdává se naproti osobě třetí toho, provozovati živnost tu kterou.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 26. června 1873 č. 6137. v Jur. Bl. z r. 1873 č. 49.

2) Přísahu, ku které se strana byla nabídla protokolem u soudu sepsaným, lze míti i tehda za vykonanou, pakli strana odepřela podpis onoho protokolu.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 23. července 1873 č. 7347. v Jur. Bl. z r. 1873 č. 48.

3) Notář František R. prohlásil naproti Marii S., při vyjednávání pozůstalosti Tomáše S., že ručí za to, že ona (Marie S.) nebude míti z toho škody, pakli převezme na srážku svého podílu dědičného pohledávku 150 zlatých i s úroky 12 zl. 50 kr., kteroužto sumu zůstavitel dle inventáře na Josefu D. měl pohledávati. Když však Marie S. později se svou žalobou na Josefa D. byla odmrštěna, podala na Františka R. žalobu o zaplacení těchto 162 zl. 50 kr., jakož i útrat 28 zl. 50 kr., které jí vzešly v rozepři s Josefem D. C. k. nejvyšší soud dal žalobě místa, neb smlouva, o kterou tu jde, není rukojemstvím, kdež rukojmě toliko tehda jest zavázán, stává-li právem závazek dlužníka hlavního. Neb hlavní účel smlouvy nesměřoval k tomu, by žalovaný vzal na se dluh Josefa D. v zájmu tohoto, nýbrž k tomu, by Marii S., která tuto pohledávku převzala, pojištěna byla náhrada škody, která jí třeba vzejde převzetím pohledávky, a pro kterou ona se dle §. 1383. ob. z. obč. nemůže více hojiti na spoludědicích ostatních.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 12. září 1873 č. 8032. v Ger. Halle z r. 1873 č. 97.

4) Pakli majitel továrny na sukno neb valchář kupuje mýdlo, by jeho užíval při valchování sukna, není to obchodem ve smyslu čl. 271. č. 1. obch. zák. Neb mýdlo jest pouhým prostředkem, kterým se pracuje, ono se zužívá při valchování, i není částí hotového sukna. Nelze tedy tvrditi, že továrník neb valchář kupuje mýdlo k tomu účelu, by je spracoval a pak dále prodával.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 4. listopadu 1873 č. 9174. v Ger. Halle z r. 1873 č. 98.

5) Žalovaný namítal v odpovědi nepříslušnost soudu, opíraje se o to, že dle smlouvy žalobě v základ položené veškeré rozepře smír-

čímu soudu byly podrobeny. Ač ústně bylo jednáno, nečinil přec žalovaný tuto námitku při prvním stání. Obě nižší stolice nedaly sice místa námítce nepříslušnosti soudu, odmrštili však žalobu, mající za opodstatněnou exceptio de expectando arbitrio, i jsouce náhledu, že námitka ta liší se podstatně od námitky nepříslušnosti soudu, že netřeba tudíž námitku tuto vznésti při prvním stání, kterému obě strany jsou přítomny. C. k. nejvyšší soud zrušil oba rozsudky, i kázal první stolici, vynésti rozsudek nový, neb jest to vnitřním odporem, pakli obě nižší stolice prohlásily, že věc, o které jim bylo souditi, nepatří před řádné soudy, i pakli vzdor tomu vynesly in merito rozsudek tím, že žalobu odmrštily.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 5. listopadu 1873 č. 10719. v Ger. Halle z r. 1873 č. 99.

6) Když jednáno bylo o žalobě, kterou prý podal A. na B. pro uražení na cti, prohlásil domnělý žalobce A., že žalobu nepodepsal, i že též nikoho nezmocnil, by žalobu jeho jmenem podepsal i podal. Následkem toho vytýkal okresní soud notáři L. H., jenž dotýčnou žalobu byl shotovil, že se budoucně zdržeti má kroků takových, jež příčí se cti i vážnosti stavu jeho. C. k. nejvyšší soud zrušil k mimořádné stížnosti notáře L. H. výměr ten; i nařídil, by případ oznámen byl příslušnému úřadu ve smyslu §. 157. not. ř., neb soudům nepřísluší, aby notářům — pakli tito nejednají co komisaři soudní — čehos vytýkali, neb uložili jim tresty disciplinární.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 19. listopadu 1873 č. 9240. v Jur. Bl. z r. 1873 č. 50.

7) Z právního jednání, které byl kridatar uzavřel v čas, kdy ještě svéprávným byl, byl vyměřen poplatek teprv za doby konkursu. C. k. finanční prokuratura žádala, aby nařízeno bylo správci konkursní podstaty, aby poplatek ten co dluh masy zaprávil, avšak žádosti té nebylo místa dáno. Neb dle §. 29. č. 1. lit. *c*) konk. řádu není každá daň i dávka veřejná, ježto k placení dospěje v čas konkursu, dluhem konkursní podstaty, nýbrž toliko ony, které se týkají konkursní podstaty, poplatek však, jenž týká se právního jednání, jež byl uzavřel kridatar dříve, než konkurs byl vyhlášen, netýká se konkursní podstaty co takové nýbrž jedině kridatara.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 18. listopadu 1873 č. 11175. v Ger. Halle z r. 1873 č. 100.

8) Dlužník směnečný namítal, že prý stalo se usnešení, dle kterého směnka toliko tehdá měla míti platnost, kdyžby žalující byl

jinak prokázal ještě pravost nároku svého. K námitce té nebylo hleděno, neb jakkoliv v poměru mezi příjemcem i vydatelem též místa mají obecnoprávní námitky, · tož přece nemohou námitky tyto býti takovými, ježto odpírají základním zásadám práva směnečného, jakož v tomto případě tomu tak jest.

Nález c. k. nejvyš. soudu ze dne 6. listopadu 1873 č. 9601. v Ger. Halle z r. 1873 č. 101.

Denník.

Platí-li hora legalis v řízení bagatelním? C. k. vrchní soud v Terstu nedal místa zmateční stížnosti, kterou žalovaný byl podal v základě §. 78. č. 6. zák. ze dne 27. dubna 1873 č. 66. odvolávaje se k tomu, že jemu nebylo lze, náležitě jednati před soudem, an soudce nehledě k předpisu dv. dekr. ze dne 11. září 1784 č. 336. vynesl k žádosti žalobce rozsudek ob contumaciam, aniž by vyčkal celou hodinu. V důvodech bylo hlavně poukázáno k tomu, že by se to příčilo urychlení řízení u věcech nepatrných, kdyby se mělo čekati na stranu, která se v čas k soudu nedostavila, že straně, na kterou takto vynešen byl rozsudek kontumační, přísluší jedině právní prostředek dle §. 29. bag. říz., že tudíž dv. dekr. ze dne 11. září 1784 v tomto řízení tím méně místa má, an by tím rušena býti mohla jednání, která třeba ještě téhož dne jest před se bráti, an dle §. 8. uved. zák. ne všichni úředníci soudcovští, nýbrž toliko ředitel soudu, i oni úředníci, kteří k tomu předsedou soudu sborového zvláště byli ustanoveni, mohou souditi u věcech nepatrných. *G. Z.*

K výkonu exekucí. Valná hromada advokátů Slezských usnesla se na resoluci následující: „Dosavadními zkušenostmi svými nabyli údové komory o tom přesvědčení, že nynější stav zákonodárství, zejmena když zrušena byla vazba pro dluhy, dále zmahající se počet žalob o vyloučení svršků zabavených, konečně praxe soudů u výkonu exekucí toho vyžadují, by spravedlnost a pokud se týče zákonodárství co nejrychleji zakročily u věci té.“ Resoluce tato má býti výborem předložena ministerstvu spravedlnosti.

Literární zpráva.

Upozornili jsme v „Právníku“ již opětovně na důležitý podnik literární, totiž na chystané nové vydání nesmrtelného díla Všehrdova. Právě vydáno následující pozvání ku předplacení, jež všem českým právníkům vřele poručeno činíme:

Nákladem českého právnického spolku „Všehrdu“ v tisku se nachází a na jaře vyjde:

Viktorina Kornelia ze Všehrd
Knihy devatery
o praviech a sudiech i o dskách země české

obnovenou redakcí

JUDra. Hermenegilda Jirečka.

První vydání převzácného spisu tohoto, kterýž, jak František Palacký se vyjadřuje, „co památka pěkné prosy české vždy vážiti se bude, pokudkoli česká literatura ve proudu věkův nepříznivých neutone“, učiněné již před dvěma a třiceti lety nákladem Sboru Matice České, po mnohá leta na dobro jest rozebráno a potřeba vydání nového, úplného a kritického, projevovala se obecně čím dále, tím živější. Poněvadž nebylo naděje, že by v nepřízni doby nynější ze strany jiné k vydání novému se přistoupilo, spolek českých právníkův „Všehrd“ sám podnikl je v jistém očekávání, že od milovníkův jazyka českého dostane se mu při tom podpory dostatečné.

K žádosti spolku slovutný učenec pan JUDr. Hermenegild Jireček, sekcijní rada v c. k. miniseriu vyučování, opatřil novou redakcí textu na základě bedlivého srovnání rukopisův. Hlavní text podán jest podle recensí poslední, řečené Vladislavské, však i varianty recensí nejstarší a recensí řečené Postupické věrně jsou ukázány; sepsáním páně redaktorovým připojen jest obšírný úvod a hojnost poznámek věcných.

Spis držeti bude kolem čtyřiceti tiskových archův a vyjde ve skvostné úpravě někdy v měsíci máji neb červnu t. r.

Pokládáme sobě za čest činiti ke všem přátelům vlasteneckého písemnictví slušné pozvání a důtklivou prosbu, aby předplácejíce se na „Knihy devatery“, velmi nákladnému podniknutí našemu přáli svou laskavou podporu. Předplatné jest 3 zl. r. m. a lze je učiniti až do konce března 1874 buď u jednatele Oskara barona Villaniho, v Štěpánské ulici č. 61., buď v knihtiskárně dra. Edv. Grégra v Praze, v Mariánské ulici č. 20.

Po vydání spisu nastoupí cena knihkupecká 5 zl. r. m.

V Praze, o novém roce 1874.

Z komisí spolku „Všehrdu“ pro vydání „Knih devaterých“.

Návěští,

týkající se vypsané „Právnickou jednotou“ pocty na počest památky Jungmannovy.

V týdenní schůzi „Právnické jednoty“ dne 11. prosince 1873 odbývané stalo se usnešení, že spisy a pojednání ucházející se o cenu 300 zlatých rak. měny ve stříbře vypsanou na oslavení památky Josefa Jungmanna, mají zasílány býti redakci „Právníka“, a že soudcové k posouzení došlých prací budou voleni teprv, až budou práce zaslané.

Právo pánů spisovatelů na nakládání zůstane nedotknuto vzhledem k pracím zaslaným.

Následkem tohoto usnešení žádám oněch pánů spisovatelů, kteří se hodlají ucházeti o cenu svrchu dotčenou, by prací svých **do 13. dubna 1874** spoluredaktoru „Právníka“ **p. JUDru. Jiřímu Pražákovi v Praze, školská ulice č. 6.**, zaslati si neobtěžovali.

Každá práce budiž opatřena heslem, kteréž má býti zároveň udáno na zapečetěné obálce, v níž jest napsáno jmeno i bydliště zasílatelovo.

V. Sobička,
t. č. jednatel.

Právnická jednota

bude míti

řádnou valnou hromadu

ve čtvrtek dne 5. února 1874 o 6. hod. večerní

v Karolíně.

PROGRAM:

1. Zpráva jednatelská a účetní za správní rok 1873.
2. Zpráva přehlížitelů účtů za správní rok 1872.
3. Volba představenstva.
4. Návrh na prodloužení smlouvy o vydávání „Právníka.“
5. Návrh, by pp. redaktorům „Právníka“ za rok 1873 odměna 300 zl. byla vyplacena.
6. Návrh, aby bylo schváleno usnešení týdenní schůze strany vypsání ceny Jungmannovy.
7. Volné návrhy.

V PRAZE, dne 16. ledna 1874.

V. Sobička.
t. č. jednatel.

M. Havelka.
t. č. starosta.

O vlivu práva německého v Čechách a na Moravě.

(Nástin.)

Podává JUDr. **Jaromír J. Hanel.**

(Pokračování.)

ad 4) Vrchní dvůr soudní v Hradci Králové.

Hradec Králové zejmena od té doby, když tam po smrti Václava II. (1305) vdova jeho, královna Rychsa se byla usadila, vzkvétal značně a králové čeští potvrzovali městu tomu často výsady již dřívější, jakož i nových hojnost jemu udělovali.[205])

---

[205]) Tak král Jan Lucemburský potvrdil r. 1318 Hradci všechna práva a privilegia, kdykoliv dříve jemu udělená (srv. Bienenberg, Gesch. d. St. Königg. str. 100. nn.; roku pak 1339 ustanovil, že veškeré statky, ježto by jakýmkoliv spůsobem měšťanům Hradeckým připadly, ku městu příslušeti mají, tak že jich vlastníci v rozepřích, těchto statků se týkajících, nemají podlehati cúdě župní, nýbrž jenom soudu městskému (... „nec per Zudarios aut quoscumque officiales nostros evocari possint extra iudicium ipsorum civitatis sed tantum coram ipsorum iudice civitatis respondere, et omni libertate, qua nostri cives pragenses potiuntur frui in antea debeant et gaudeant"). Srv. Bienenberg, l. c. str. 115. Neméně Karel IV. r. 1339 (srv. Pelzel, Kaiser K. d. V. str. 85.); král Václav IV. r. 1378 (srv. Bienenberg, l. c. str. 170. n.) hojných výsad měšťanům Hradeckým udíleli. Výsady tyto pak docházely od pozdějších panovníků Českých úhrnného stvrzování. Tak za krále Jiřího roku 1459 (ibid. str. 345. n.) a za krále Vladislava II. r. 1472. V listině poslední praví se: ... „omnes ... gratias ... et jura universa, qvas et que qvondam Divi Romanorum et Behemie Reges, ac Regine signanter Ottogarus, Johannes, Karolus, Wenceslaus, Sigismundus, Ladislaus, Georgius, ceteriqve Reges et illustres Principes antecessores nostri eidem Civitati Grecz Regine dederunt, ... sibi ejusqve inhabitatoribus ... aprobamus." ... Srv. Bie-

Soud pak přísežných a soudců tamějších brzy již veliké požíval vážnosti jak u měst a osad vůkolních tak i u šlechty, poblíže Hradce Králové bydlící, která v rozepřích svých podvolovala se rozhodnutí rady Královéhradecké.[206])

Kdy však k soudu tomu hleděti počala města, o nichž zachovaly se zprávy, že v Hradci brala naučení svá v pochybných případech,[207]) bezpečně stanoviti nelze, zajisté však možno domnívati se, že tak již v druhé polovici XIII. stol. a snad ještě na počátku století XIV. se dělo.[208])

---

nenberg, l. c. str. 368. nn. Srv. též Švenda, Obraz města Kr. Hr. n. L. I. str. 101., 115.; II. 133., 164. a j.

[206]) Tak v r. 1339 podvolil se Waněk ze Ždanic smlouvou trhovou, uzavřenou s Hroznatou, opatem a celým konventem kláštera Opatovického o statky ve vsi Ždanici, ku vjetí a ležení ve městě Hradci Králové, uznáno-li bude, že nesplnil podmínky určené. Srov. Bienenberg, l. c. str. 111. nn., Švenda, l. c. I. str. 66. R. pak 1364 ustanovil správce německého řádu křižovnického, Rudolf z Homburgů, aby rychtář a konšelé osady u sv. Jakuba, řádu patřící, řídili se právem Hradeckým a v případu tom, „das unser Schopfen nicht kunden ein recht derteilen dy solen das schieben in dy Stat vor die Erbern Schopfen di biten wir durch Got und owch durch des rechten willen das si es unsern Schopfen lerne und weise machen und was si uns dann vor ein recht geben das sol wns wol ein recht sein." Srov. Bienenberg, l. c. str. 150.

[207]) Zprávy tyto zachovaly se v rukopise Vratislavské universitní knihovny, ze kteréhož je uveřejnil Gaupp ve svých Dtsche Stdtr. d. Mttlalt. II. str. 256.: „Ein Beitrag z. Gesch. d. dtschen u. d. sächs.-magdb. R. in versch. böhm. Städten." Jest to zajímavý doklad ku poznání vlivu práva německého v Čechách, jakož i styků právních jednotlivých měst mezi sebou, a obsahuje čtrnácte zápisův, z nichžto větší díl jsou dotazy, podané soudcům v Králové Hradci od měst Chrudimě (č. 1. a 3.); Litomyšle (č. 2., 12. a 13.); Kladska (č. 7.) a Litoměřice (č. 8.), jakož i ještě od jednoho, však nejmenovaného města (č. 9.). Čísla 5. a 6. zdají se býti nástiny odpovědí soudu Hradeckého ku dotazům z Kladska.

[208]) Že tomu tak, to dokazuje se nejen řečí, v jaké dotyčné dotazy a nálezy jsou napsány, jakož i neobratností u vyličování jednotlivých případů a nejasností v odpovědích (srv. též Gaupp, l. c. str. 257.), nýbrž i zejmena okolností tou, že mezi městy, v Hradci naučení hledajícími, nalezá se jednak Chrudim, kterážto město již ku konci XIII. stol. bralo snad naučení z Jihlavy (srov. Tomaschek, D. Oberhof Iglau str. 28.) a r. 1387 již na prvním místě jmenuje se mezi městy, kteráž poukázána jsou na soud

Avšak i soudcové Králové-Hradečtí v případech důležitějších, třeba byli sami tázáni o naučení, obraceli se za udělením rady k městům jiným, zejmena k soudcům Magdeburským aneb k soudu kmetskému v Litoměřicích, a teprvé, když sami poučeni byli, dále naučení dávali.[209])

V druhé polovici však XIV. stol., když soud starého města Prahy vždy větší důležitosti a vážnosti nabýval, obracela se města, dříve k Hradci co vrchnímu právu patřivší, do Prahy a i Hradec sám nalezá se již roku 1387 mezi městy, která poukázána jsou k tomu, aby v Praze brala nálezy v případech, v nichž sama rozhodovati sobě netušila.

V užším vůkolí však soud Hradecký též v této době ještě důležitosti co soud, ku kterémuž se o naučení bylo obraceti lze, nepozbyl a menší osady i na dále o radu soudců Hradeckých se ucházely.[210])

Tento stav věcí snad i po válkách husitských; jak tomu nasvědčuje důležitost města Hradce zejmena za panování Jiřího z Poděbrad, zůstal nezměněným až do pokoření stavu městského Ferdinandem I. r. 1547 a zřízení komory apelační r. 1548.[211])

Starého města pražského, jednak i Litoměřice, které listinou krále Jana Lucemburského z r. 1325 samy měly býti vrchním soudem pro veškerá města, právem Magdeburským se řídící a tedy touto dobou sotva asi v Hradci naučení braly. (Srv. nahoře pozn. 108.)

[209]) Tak nalézá se ve sbírce uvedené pod č. 3. nález, ve kterémžto šel dotaz z Chrudimě do Hradce. Hradečtí však předložili případ, i jim neobyčejný, soudu v Litoměřicích, a odpovídají pak Chrudimským: „Vir teilen czu eynem rechten alz unz dy von Luthmericz gelart haben.“ Srv. Gaupp, l. c. str. 262. Taktéž nález č. 4. jest vydán Hradeckým od kmetského soudu v Litoměřicích.

[210]) Zřejmým toho dokladem jest svrchu dotčená (pozn. 206.) listina z r. 1364. Možná však též, že i z Litomyšle i po r. 1387 šla odvolání a dotazy do Hradce; aspoň není město toto uvedeno ani mezi oněmi, kteráž do Prahy odvolávati se měla, aniž jest známým, že by po této době soudcové tamější snad v Litoměřicích byli naučení svá brali.

[211]) Srov. Švenda, l. c. díl II. O tom, jak zejmena proti Hradci postoupil Ferdinand I., srv. ibid., Rozd. III. Majestát, kterýmžto odvolání se do Prahy Hradeckým zakázáno bylo, otištěn tamtéž str. 57. nn. Praví se tu mezi jiným: „A kdež prvé Apellacý a odvolávání z téhož města Hradce do Starého města Pražského šla a bývala; takové Apellacý z města Hradce do Starého města Pražského více jíti nemají, než tomu chceme; aby takové Apel-

ad 5) Vrchní soud v Litoměřicích.[212])

Ve které asi době nabyla stolice kmetů Litoměřických důležitosti té, že k ní obracela se všechna, aneb aspoň značná část měst, právem Magdeburským se řídících, nelze s bezpečností tvrditi, tolik však jest jistým, že již ve XIII. století důležitost soudu v Litoměřicích byla větší, nežli ona kteréhokoliv jiného, práva Magdeburského užívajícího města v Čechách.[213])

Kmetové Litoměřičtí měli též důkladnou známost práva Magdeburského a užívali jí v té míře, že vážnost soudu toho vzrůstala tím spůsobem, že během XIV. století nebylo snad osady neb města v Čechách pravem Magdeburským se řídícího, z něhož by nešlo odvolání a žádost za naučení v důležitějších a pochybnějších otázkách práva tohoto do Litoměřic.[214])

---

lacý a odvolání z města Hradce nad Labem, když v království Českém býti ráčíme, před Nás, dědiče y potomky Naše, a bez přítomnosti Naší před raddy Naše k takovým Apellacým obzvláštně zřízené a na Hradě Pražským usazené se dály, a ne jinam činěné byly."

[212]) Srv. Tieftrunk, Km. st. Magdeb. práva v Litoměřicích v Památkách, IV. str. 122. nn.

[213]) Vychází to na jevo z listiny krále Jana Lucemburského z roku 1325, výše (srv. pozn. 106. a 108.) již dotčené, ve které se o vyvinutém již zvyku mluví, bráti naučení v pochybných případech u soudu Litoměřického (. . . „sicut hactenus fieri est consuetum"). Pro které však příčiny zvyk tento se rozšířil, těžko jest určiti, an v archivu Litoměřickém nezachovaly se z doby před r. 1300 pro požár té doby tam vzniklý, žádné listinné památky. Lippert, Gesch. d. Stdt. Leitmeritz str. 90. n., domnívá se, že aspoň část měšťanů Litoměřických pocházela přímo z Magdeburka, že tudíž právo města toho v největší úplnosti mohlo býti v Litoměřicích v užívání. Ačkoliv důvody, pro domněnku tuto přivedené, nezdají se býti úplně rozhodnými, přece nelze jinou domněnku na místo oné postaviti, zejmena uváží-li se, že ve druhé polovici XIII. stol. bylo práva Magdeburského užíváno již i v jiných městech a přece do Litoměřic šlo odvolání i z nich, i z těch míst, kteráž v oněch městech brala naučení svá, jak toho jasný příklad vidíme u města Hradce Králové.

[214]) Co města a osady, ze kterýchž šlo ve XIV. století odvolání do Litoměřic, lze uvésti zejmena Bilinu, Budyni, Brandýs, Gastorf, Hainšpach, Jičín, Děčín, Oustí, Krupku, Českou Lípu, Oustí, Teplici, Chomútov, Třebenice, Louny, Most, Velvary, Roudnice, Slané, Labský Kostelec, Nimburk, Poděbrady, Mladou Boleslav, Mšeno, Turnov, Mnichovo Hradiště, Liběšice, Königswalde, Šluknov a j. Srov. Lippert, l. c. str. 283.; „Právník" r. 1866 (čl.

Litoměřičtí pak soudcové buďto sami ihned vynesli nález, aneb, byla-li otázka pochybná, dříve do Magdeburka posly vypravili se žádostí za naučení. Tím pak stalo se, že Litoměřice staly se jaksi prostředníkem mezi městy Českými a hlavním sídlem sasko-magdeburského práva městského, Magdeburkem,[215]) jakož i samy předním z těch měst v Čechách, kteráž práva tohoto požívala.

Za tou příčinou, snad též proto, aby platy, kteréž dávány býti musely při dožadování se naučení za ně, v zemi zůstaly a odvoláváním ze země aby pře právní nebyly příliš protahovány, jakož zajisté i proto, aby ustanovení dotyčné zlaté bully císaře Karla IV. šetřeno bylo i v rozepřích u soudů městských vedených,[216]) za-

---

Tieftrunka) str. 182. n.; Památky arch. l. c. str. 126. Vedlé toho bylo též dáváno naučení i vůkolní šlechtě, když této u vykonávání právomoci její vůči poddaným vzešly pochybnosti. Ano i sama Malá Strana dotazovala se v důležitých rozepřích rady a poučení kmetů Litoměřických. Srov. Památky, l. c. str. 122

[215]) Jak živými byly tehdáž styky s kmety Magdeburskými a jaké vážnosti oni požívali, to jde na jevo též z více dopisů, psaných od napotomního krále Českého Karla IV. mezi r. 1333—1346 za tou příčinou, aby posel jeho od kmetů Magdeburských vlídně byl přijat a potřebná naučení jemu byla dána. Dopisy tyto otištěny jsou v Jacobi, Cod. ep. Joh. r. B. n. 34.—37. pag. 17. sq. Že naučení tato byla právního obsahu, souditi možno z jiného dopisu Karla IV., psaného arcibiskupu Magdeburskému za podobnou příčinou, ve kterém se praví ... „dentque et assignent eidem informata hujusmodi in scriptis eorum autenticis ad memoriam duraturam." Výraz tento poslední při jiném, nežli právním naučení stěží dal by se vysvětliti. Srv. Jacobi, l. c. pag. 49. n. 106., též pozn. 3. ibid. V tak zv. „wikpildě sasického práva" (Sächsisches Weichbildrecht, srv. o tom Gaupp, D. a. Magdeb. u. Hall R. str. 126. nn.; Mühler, Dtsche R. Hdschften z. Naumbg. a. S. str. 9. n.) ve čl. X. přicházejí slova: „Darumb sollen all die von ... Behem ... vnd alle die aus den Stedten, so darinnen begriffen sind, ihr Recht zu Magdeburgk holen." Třeba by slova tato obsahovala jen soukromý náhled spisovatele prvních 27. čl. práva tohoto, přece lze z toho souditi, jak rozsáhlým byl v Čechách zvyk odvolávati se, jakož i brátí se o naučení do Magdeburka.

[216]) Jest to ustanovení kap. VIII. §. 2. zlaté bully císaře Karla IV. z r. 1356 „de non appellando." „Adiicientes expresse ... ut, quemadmodum in prædicto regno Bohemiae a tempore, cuius contrarii non habetur memoria, ingiter obseruatum existit: ita

kázal král Václav IV. roku 1387 městům českým bráti naučení právní za hranicemi země České a ustanovil, že města, ježto řídila se právem Magdeburským, mají na dále odvolávati se v pochybných otázkách k soudu kmetů Litoměřických.[217])

Nařízením tímto bylo ve formě zákonné upevněno to, co zvykem se bylo utvořilo, postavení totiž soudu Litoměřického co vrchního práva, kteréžto postavení sobě Litoměřičtí skoro úplná dvě století vytrvale hájili, pevně držíce se styků právních s Magdeburkem, kam stále brali se o naučení v případech důležitých.[218])

Teprv když po bitvě u Mühlberka roku 1547 stav městský v Čechách byl pokořen a dávný spor jeho se šlechtou ve pro-

---

nulli prorsus principi, baroni, nobili, militi, clienti, ciui, burgensi seu rustico, nulli demum personæ seu incolæ regni Bohemiæ sæpe dicti ... a quibuscunque processibus, sententiis interlocutoriis vel definitiuis siue præceptis regis Bohemiæ aut quorumlibet suorum iudicum nec non executionibus eorundem, contra se in regali iudicio seu coram regis, regni seu prædictorum iudicum tribunalis factis aut latis, habitis vel ferendis in antea seu fiendis, liceat ad quodcunque aliud iudicium adpellare. Prouocationes quoque seu adpellationes huiusmodi, si quas contra hoc interponi contigerit, eo ipso viribus non subsistant. Et adpellantes ipsi poenam perditionis causarum, ipso facto se nouerint incursisse". Srov. Ludewig, Erläuterung der Güldenen Bulle I. pag. 798. sqq.

[217]) Srov. Palacký, Ueb. Formelb. z. in Bez. a. böhm. G. II. L. n. 149. a) pag. 126. sq.: ... „in facto appellationum ... hunc volumus ... ordinem observari, ut non liceat alicui, cuiuscunque conditionis ... existat, a quacumque diffinitiva sententia in praesentia nostri ... subcamerarii seu judicis curiæ vel alterius ipsorum per judices, juratos et scabinos ad hoc deputatos super quibuscumque causis ... lata, ad quemcumque judicem seu judices contra terminos regni nostri Boemiæ, quovis exquisito ingenio quomodolibet appellare. In quaquidem appellatione taliter duximus distinguendum, ut videlicet is, qui ad ius Magdeburgense appellare voluerit, in civitate nostra Lutomericensi et non alibi hujusmodi suam appellationem prosequi debeat justitia mediante, ubi taliter appellanti expedita et sufficiens debebit justitia ministrari."

[218]) Jak živé byly styky soudu Litoměřického s kmety Magdeburskými ještě na počátku XVI. stol., toho důkaz podávají zejmena účty obecní Litoměřické, zachovalé z oné doby, ve kterýchž položky platů, daných poslům vysílaným se spisy do Magdeburka, často se nalezají. Taktéž zachovány jsou ještě zbytky Magdeburských naučení, v oné době Litoměřickým zaslaných. Srov. Tieftrunk, v Pam. l. c. str. 123. n.; Lippert, l. c. str. 282. n.

spěch této od Ferdinanda I. rozhodnut, přetrženo i spojení Litoměřických s protestantským, nyní do klatby daným Magdeburkem.

Odvolání se a žádosti za naučení od soudců Magdeburských byly zapovězeny a brzy potom královská komora nad apelacemi v Praze zřízena, jejímžto zřízením i důležitost kmetského soudu v Litoměřicích co vrchního dvoru soudního naprosto jest zrušena.[219])

ad 6) Vrchní dvůr soudní v Praze.

Po utvrzení řádu právního v Praze králem Otakarem II. r. 1273 vyvinovalo se tu právo městské za nástupců jeho, z nichžto každý nové výsady Praze udílel a staré potvrzoval,[220]) stále a tvořilo zajisté již na počátku XIV. století pevný celek, kterýž, ač nebyl v zákonník sepsán, přece v paměti i soudců Pražských i celé obce se nalezal.[221])

Důležitost pak Prahy v událostech politických byla příčinou, že ku Praze hleděla ostatní města česká i v záležitostech právních, že i v tomto ohledu právem sloula Praha hlavou měst království.[222])

Již před r. 1347 byl zajisté značným již počet měst a jiných osad v Čechách, z nichžto počalo bráti se odvolání z nálezů soudcovských ke konšelům Starého města Pražského, jakož i žádati jich za naučení v pochybných případech právních.[223])

---

[219]) Srv. Lippert, l. c. str. 438.

[220]) Srv. Bischoff, Oest. Stdtr. u. Priv. str. 125. nn.

[221]) Paměť práv městských udržována zajisté tím, že nálezové obce, jakož i konšelů, které činěny byly na základě práv těchto, záhy již zapisovány jsou ve knihy k tomu určené a čítány shromážděné obci. Srv. Tomek, Děj. Prahy II. str. 289.

[222]) Pěkný toho doklad podává arenga listiny Karla IV. ze dne 27. prosince roku 1348, kterouž stvrzují se veškeré výsady, od předchůdců Karlových Praze udělené. Praví se tam totiž: ... „pragensem tamen nostram hereditariam ciuitatem, que quia sedes et caput regni nostri Boemie existit, et velut fons irriguus legalitatis fluenta prelarge deriuat in alias, qua sine etiam cetere regni Boemie ciuitates essent quasi acephale, cuiusque legalis cetus ciuium tanquam regula morum exemplar et speculum moralitatis humane vite ciuibus aliarum regni Boemie ciuitatum existit“ ... Srov. Pelzel, K. Karl d. V. I. Urkdb. n. 73. pag. 82 sq.

[223]) Že tomu tak, jde na jevo z listiny Karla IV. z r. 1347, ve které se ustanovuje, že Nové město, jež císař tento založiti chtěl, má

Která by to však místa zejmena byla, těžko jest s bezpečností udati, zajisté však lze domnívati se, že tam, kde ve XIV. století právo Pražské sobě průchodu zjednalo, platilo ono co právo vrchní, ku kterémuž v pochybných případech odvolávati se, i slušno i nutno jest.[224])

---

odvolávati se k soudu velikého města Pražského: ... „Vnd wan wir alle kunftige czeit haben vor Augen wellen wir auch, das di Burgere vnd Inwonere der kunftigen Newen Stat auch der Recht der man zu gerichte pfleget als die egenante vnsere Hoepstat gebranchet sol gebrauchen, so das Burgere vnd Inwonere vnd Ir Nachkomlinge derselben Newen Stat von Irem Rechten gleicherweis als aus andern manchen vnsern Steten in vnserm Kunigreich zu Beheim wann es vnd wy offters not geschee als vf ein hoer Recht vor den Burgermeister vnd Rat der genanten vnser Hoepstat zu Prage in Ortlweis schiben vnd sich berufen schullen vnd an irem so geteiltem Ortl vnd rechten genczlich bleiben vnd besteen schollen an alle fordere vnd hoere berufunge sich vf nymandes anders von In vnd von iren rechten, den vf Vns vnd vnser nochkunftige gekronte Kanige zu Behem beruffen schol noch tar in dheiner weise.“ Srv. Pelzel, l. c. I. Urkdb. n. 42. pag. 44 sq.

[224]) Počet měst, o nichž zachovaly se nám písemné doklady, že šlo z nich odvolání do Prahy, poněvadž jim právo Starého města pražského uděleno bylo, jest velmi malý. Jest pouze známo, že ve XIV. století užíváno právo Pražské Staroměstské v Nasavrkách, Chrudimi, Nimburku (ok. r. 1360); v Prachaticích a Písku (roku 1383); Horažďovicích; — srov. Rössler, Dtsche R. Dkm. I. str. LIV. pozn. 2.; Gengler, Dtsche Stdtr. d. Mittelalt. str. 359. — dále v Berouně (r. 1302 — srv. Pelzel, l. c. I. Urkdb. n. 130. pag. 134 sq, kde vytištěna jest listina Karla IV., kterouž potvrzuje se výsada Václava II. z r. 1302, daná městu Berounu stran užívání práva „Antique seu Maioris ciuitatis nostre Pragensis tam in iudiciis quam in aliis ... contractibus“ ...); v Rokycanech (srov. Tomek, Děj. Prahy II. str. 328. pozn. 52.). Neméně šlo i odvolání k soudu Staroměstskému z Běchovic, jak to dokazuje nález, obsažený v tak zv. knize Staroměstské z r. 1310 fol. 135. b. a vynešený v rozepři Jana z Nového města a Wanyka (Vaňka?) z Běchovic o dědictví, v němž se praví: ... „tak i s vámi za právo nalezujem, že Wanyk tu při obdržal proti Janovi a má pokojíka požíti, jakož to rok a den vydržal. A s tiem váš dobře nalezený orteil potvrzujem tiemto listem.“ Dt. Prage a. d. 1405; dále dovoláváno se též ze vsi Vladislavic (r. 1352. — srov. Tomek, l. c.). Konečně i Nové město pražské, Karlem IV. založené, mělo dle základní jistiny své na Staré město se odvo-

Na závadu však odvolání tomu, jakož i udílení odpovědí a naučení bylo, že v Praze nebylo právo městské v jeden celek uvedeno a sepsáno a proto záhy též snaženo se i od králů, i od obce Pražské, aby práva a řády obecní byly sepsány; avšak snaha ta v uskutečnění nepřišla a teprv pozdější době bylo zůstaveno, cíle

---

lávati. Avšak rozdílná povaha Nového a Starého města (srov. o tom Čas. Č. Mus. 1845 str. 236. nn.) byla příčinou, že o povinnost tuto časté dály se rozmíšky mezi městy těmito. Proto musel již Václav IV. r. 1409 dvakráte, dne 7. a 17. ledna nařizovati, aby Novoměstští poslušni byli nařízení otce jeho. V tak zv. liber vetustiss. Stat. et Decr. V. U. Pr. fol. 99. jsou obojí tato nařízení vepsána. V onom ze dne 17. ledna praví se: „ . . . hunc iteratis vicibus fidelitati vestre precipiendo mandamus, omnino volentes, quatinus appellationes singulas a sentenciis vestris per personas quascunque ad audientiam magistri ciuium consulum et iuratorum maioris ciuitatis nostre pragensis . . . hactenus interpositas seu processu temporis interponendas, decetero nequaquam impedire, sed nec easdem personas, iura et sentencias in causis ipsarum virtute huiusmodi appellationum a dictis magistro ciuium, consulibus et iuratis maioris ciuitatis pragensis predicte iuxta antiquam consuetudinem statuta et decreta recepturas prohibere quouismodo presumatis . . . . Et in casum quo id ipsum facere non curaretis, quod tamen non credimus, ex tunc vos ad id faciendum compellere vellemus viis et remediis oportunis.“ Nicméně však vzdor tomu Novoměstští překáželi odvoláním ke konšelům Starého města, tak že král Václav IV. opětně překážky takové zapovídati musel. (Srov. Arch. Č. I. str. 195.) Staroměstští konšelé arcit stále hájili práva svého, že mají býti vrchním soudem pro Nové město, neboť vedle větší důležitosti, kterou tím nabylo Staré město před Novým, byla odvolání podobná i zdroji dosti dobrých příjmů (srov. Rössler, l. c. I. n. 137., 144.), odvolání před válkami husitskými též skutečně dála se, ačkoliv dosti ztěžována byla od konšelů Novoměstských (srov. Arch. Č. IV. str. 349. n. 13., srov. též ibid. str. 351. nn.), po válkách husitských trvaly však spory ty dále. Ještě roku 1516 ustanoveno jest v poslední vůli krále Vladislava II.: „art. VII.: Což se ortele odvolávání na staré město dotýče, ... J. K. Mti . . . . vypovídati ráčí, aby odvolání orteli vyššímu z nového města pražského na Staré město pražské nebylo až do šťastného uvázání krále Ludvíka J. Mti a v panování uvedení království Českého. A to býti má Starému městu pražskému bez škody na jejich spravedlnosti.“ . . . (in libro vetusto Priv. fol. 268). Teprv Ferdinand I. učinil svárům těmto zřízením apelační komory konec.

toho dosáhnouti.[225]) Proto rozhodovány jsou rozepře vzniklé hlavním dílem dle zvyklostí a nálezů starších, dílem však též dle takových sbírek a knih právních, kteréž obsahem svým nejvíce blížily se právům, vyvinuvším se u soudu Pražského.

Rozhodný vliv v ohledu tomto jevilo zejmena právo jihoněmecké.[226])

---

[225]) Již v první polovici XIV. století snaženo se o to, aby právo Starého města Pražského v jeden celek uvedeno a sepsáno bylo tak, aby ním mohla pak říditi se veškerá města v království Českém. Tak r. 1341 ustanovili konšelé Staroměstští: . . . so sey wir dez mit vorgedachten mut vnd der gunst vnd gehayse vnsers hern dez kuniges durch fried vnd gemachs willen oberayn komen, also daz eyn gescrieben recht gemacht vnd getichtet werde, vnd ewiclich dem armen alz dem richen pey der egenanten stat vnd in allen steten cze Beheim ane die in berkrechte siczen, beleiben schol. Dez haben wir . . . vier piderwe man auz uns dorczu erkorn . . . dy darober siczen sullen, dareyn geschribens recht gemachet vnd ewicleich bestetiget werde." . . . Srv Rössler, Dtsche. R. Dkm. I. str. 191. n. Zdali však komise tato skutečně takové právo městské sepsala, s důvodem pochybovati sluší, že však asi o dvě léta později skutečně ještě pracováno bylo o sestavení jeho, vychází na jevo z listiny markrabět Karla ze dne 13. června 1343, kterou týž potvrzuje městu většímu Pražskému všecky svobody a výsady a při nich je zachovati chce, „ažbychme jim právo napsané dali". Srv. Pelzel, l. c. I. Urkdb. n. 31. pag. 32. sq. Památkou prací komise této zdá se, že jest sbírka nálezů, vydaná od Rösslera, l. c. I. pod titulem: Das Rechtsbuch str. 103. nn. Srv. o tom čl. Emlera v Právníku r. 1870 str. 45. n. Tomek, Děj. Prahy II. str. 305. nn. Srv. též Čas. Č. Mus. 1844 str. 566. nn. Bischoff, Oest. Stdtr. u. Priv. str. 130. nn.

[226]) Důkazem toho jest sbírka práv, chovaná ve skvostném kodexu perg. v archivu města Prahy (srv. Památky arch. VII. str. 222. nn.), která shotovena byla zajisté, jak dosti četné poznámky po straně listů dotvrzují, pro radu Starého města a obsahující vedle starších spisů Ondřeje z Dubé, starého p. Rožmberka a řádu práva zemského vesměs práva jihoněmeckého původu, totiž právo Jihlavské z r. 1249, právo Brněnské z r. 1243, překlad části švábského zrcadla a tak zv. Cursus civilium sententiarum, kterýž jest jen sbírka nálezů Brněnských (sr. Rössler, l. c. II. str. 1. nn. Das Schöffenbuch) zkrácená tím spůsobem, že postavena jest tu vždy záhadná otázka a pak s vynecháním mnohdy dosti rozvláčného děje sbírky brněnské ihned nález konšelů (srv. Emler, l. c. str. 47. n.).

Zajímavé jest při tom, že ona část zrcadla švábského

Vliv tento byl asi též příčinou, proč král Václav IV. r. 1387, když za příčinou ustanovení Sigmunda Hulera podkomořím království Českého vydal nařízení, směřující k tomu, aby zabráněno bylo na dále odvolávání se z měst Českých za hranice, tak, jako byl pro města, spravující se právem Magdeburským, ustanovil co vrchní právo soud kmetský v Litoměřicích, určil, že ona města

---

(§. 160. nn. vyd. Lassberga str. 75. nn.) nese tu název „Práva rozličných věcí a běhů města Pražského", z čehož jde na jevo, že muselo býti švábské zrcadlo samo v tak obvyklém užívání, že je překladatel měl za skutečné právo Pražské, čemuž nasvědčuje též ta okolnost, že ve sbírce samé listy, na nichž právo to psáno jest, zůstaly poměrně nejčistšími, snad proto, že ustanovení zde psaná tak byla utkvělá v paměti konšelů, že nebylo jim ani zapotřebí mnoho zpravovati se ve znění jejich.

Z téže zajisté příčiny, že při soudu Staroměstském v tak značném objemu nabylo vlivu právo jihoněmecké, bráno zřetele též, když sbírka ustanovení jeho obsahující nevystačovala, ku oněm právům městským, ve kterých zásady práva jihoněmeckého platnosti nabyly. Tu pak zajisté právo města Brna, tak přímo spočívající na právu tomto největší muselo nabýti důležitosti. Proto též ve sbírce samé obsaženo i právo Brněnské z r. 1243 i výtah ze sbírky nálezů konšelů Brněnských, beze vší pochybnosti tentýž, jenž po vynechání v něm ustanovení pouze místních Brněnských tak četně se byl po Čechách a Moravě rozšířil, proto zajisté též mohlo se státi, že Praha sama v několika případech (srv. nahoře pozn. 198.) obrátila se o naučení ke konšelům Brněnským.

A pakli jest pravým náhled tento, pak nalezáme v něm klíč i ku rozřešení otázky, proč v uzavření o zhotovení psaného práva pro Prahu r. 1341 žádné zmínky o starším psaném právu se nenachází (srv. Tomek, Děj. Prahy I. str. 268. pozn.). Starší toto tak zv. právo Otakarovské, jež nahoře (srv. pozn. 111.) prohlásili jsme za právo na Malé Straně plativší, spočívalo na zcela jiných základech, nežli ona práva, jež té doby na Starém městě Pražském v užívání stála. Kdežto zde právo jihoněmecké alespoň z části platilo vedle nálezů vynášených na základě starých se vlasti prvních osadníků německých v Praze přinešených zvyklostí a řádů, spočívalo právo tak zv. Otakarovské na právu severoněmeckém, Magdeburském, lišilo se tedy podstatně od práva u soudu Staroměstského užívaného. Při sepisování práva pro soud tento však zajisté hledělo se především k tomu, aby co možná zachováno bylo právo doposud plativší, v ustanovení z r. 1341 tudíž ani nemohlo býti se zřetele ku právu Malostranskému, proto nečiněna též o něm ani zmínka.

v Čechách, ve kterých v užívání stálo právo jihoněmecké, Norimberské, mají na dále obraceti se o naučení v záhadných případech, jakož i odvolávati se na místě do Norimberka, ke soudu Starého města Pražského.[227])

Vedlé toho však vymíněno jest týmtéž ustanovením z r. 1387, že má míti místa i odvolání se ku králi jak z nálezu první stolice, tak i z nálezu konšelů Pražských.[228])

Odvolání takové sice již dříve se dálo, zajisté však konšelé Staroměstští neradi to vídali, protož záhy snažili se vymeziti je,[229]) avšak bezpochyby že v XV. a z počátku XVI. století sna-

---

[227]) Srv. Palacký, Über Formelb. l. c.: . . . . „A simili etiam is, qui ad jus Nurembergense appellare voluerit, ad civitatem nostram Pragensem, ubi talia jura redduntur, appellare debebit, et ibidem et non alibi hujusmodi appellationem prosequi, ut praefertur.“

Která by to však města byla, ježto před r. 1387 do Norimberka se odvolávala, těžko jest říci. V kodexu archivu Pražského výše vzpomenutém nalezá se při titulu: „De appellationibus in genere et quare admittantur,“ připsáno po straně rukou, pocházející asi z počátku XVI. stol.: „Appellitant ad Senatum et Consules Antiquae Civitatis Pragensis: Chrudím, Sušice, Příbram, Plzeň, České Budějovice, Kladruby, Žatec, Vodňany, Beroun, Brod Český, Strakonice, Rakovník, Hradec, Mýto Vysoké, Dvůr Králové, Dobřany, Pelřimov, Pardubice — Kadaň, Domažlice, Klatovy, Tachov, Kouřím, Zvolyně, Vltavotýn, Písek, Jaroměř, Rokycany, Stříbro, Horšův Týn, Horažďovice, Prachatice, Březí, Noua Ciuitas Pragensis Edicto Regis? . . ., Brandeys, Kralovice, Jesenice, z Milína, Kolín město, Benešov.“

Třeba by jistým bylo, že ne všechna města tato brala naučení z Prahy již brzy po r. 1387, přece ze seznamu toho jest patrným, že asi dosti mnoho bylo měst v Čechách právem jihoněmeckým, Norimberským se řídících. Mnohá pak města, o nichž známo, že dříve práva Magdeburského užívala, zaměnila asi zajisté následkem popřednictví Prahy, po válkách husitských vždy více vystupujícího, v druhé polovici XV. století právo své s právem Pražským a na dále tam se odvolávala.

[228]) . . . . „Verum si aliquis ad audientiam nostram personalem appellare decreverit, is faciendi hoc ipsum in utroque jurium praedictorum habebit liberam facultatem.“ Srv. Palacký, Üb. Formelb. l. c. Srv. též Tomek, Děj. Prahy, II. str. 329.

[229]) Tak ustanoveno bylo již r. 1356 od konšelů Staroměstských: „Dor nach wer der wer, der sich von der ratherren vnd scheppfen orteil an vnsern herren den kunig berufet, der selb sol czehen schok grozzer bereyter pfenninge den ratherren vnd den scheppfen

žení toto zůstalo aspoň z části bez výsledku, zejmena pokud se týkalo odvolání se z nálezů, vynešených od konšelů Staroměstských co stolice první.[230])

Za to však města největší části království Českého v rozbrojích, jež ku konci XV. a na počátku XVI. stol. mezi stavem panským a rytířským s jedné a stavem městským s druhé strany panovaly, pevně přilnula i co se týče činnosti politické i co se týče užívání práva k městu Pražskému a proto vším právem mohli konšelé Starého města Pražského r. 1535 před soudem komorním vyjádřiti se, že „k vrchnímu právu Pražskému ... jest odvolání takřka všech měst.“[231])

Nešťastným arcit skončením mnoholetého sporu onoho po bitvě u Mühlberka roku 1547 králem Ferdinandem I., pokořením Prahy na sněmu krvavém a zřízením královského apelačního soudu na hradě Pražském r. 1548 arcit i soudu konšelův Staropražských co vrchnímu právu konec jest učiněn.[232])

---

an alle widerred vmb dy berufunge czuhant geben, vnd sol dar czu das orteil von vnserm vorgesprochen herren kunig, ist das er im Land ist, in vierczehen tag pringen. ist er abir aus wendig des landes, so sol er in dreyn vierczehen tag das orteil pringen. Teet er abir des nicht, so verleust er sein recht. Srv. kn. Starom. z r. 1310, fol. 277. b. Srv. též Rössler, Dtsche. Rchtsdkm. I. str. 52. n. 81.

[230]) Ještě r. 1535 dokazovali konšelé Starého města Pražského soudu komornímu, že prý soud jejich musí býti pro měšťany Starého města první a jedinou instancí, od níž by žádných suplikac ke králi se připouštěti nemělo, an by jinak postavení soudu Staropražského naproti jiným soudům městským bylo illusorním a odvolání se těchto do Prahy bezvýznamným. Postavení soudu Pražského má prý býti podobné, jako postavení soudu zemského, odvolání od nálezů jeho nemá míti nikterak místa. Srv. Zoubek, v Stzgs. Ber. d. kgl. b. Gess. d. Wiss. zu dne 11. června 1867 str. 54. nn.

[231]) Srv. Zoubek, l. c.

[232]) „Post cladem demum, quam belli Smalcaldici occasione Bojemia accepit, Ferdinandus Rex, ut Pragensium sive authoritati obrogaret, sive quemadmodum ajebat, fastum nimium retunderet, Appellationum tribunal (ann. 1548) in Regia arce sua Pragensi, primus excitavit, ad quod non modo, ut antehac ad Senatum Pragensem, ex civitatibus illis plerisque, sed ex cunctis etiam unitis coronae Bojemicae provinciis provocationes fierent.“ Srv. Stranský, De Rep. Bojema cap. XVI. tit. 9. Srv. též Tomek, Gesch. Böhm. S. 358 sff. Tieftrunk, Odpor stavů p. F. I. str. 346 nn.

— Tvoření se vrchních dvorů soudních v Čechách a na Moravě bylo příčinou šíření se práva německého a vlivu jeho v zemích těchto, zároveň však stalo se původem té okolnosti, že šíření ono dálo se na dále spůsobem jednotným, že působilo též na srovnání se prvků, v různých městech v Čechách a na Moravě různě se vyskytujících v jeden celek. Tvořily vrchní soudy městské jaksi krystalisační body, kolem kterých usazovaly se zásady německého práva městského v pevné, celkové a v jisté míře vzájemně sobě podobné útvary.

Tam kde okolnosti napomáhaly k tomu, aby proces tento dál se pravidelněji a rychleji, musel celkový útvar nabýti i větší úplnosti i větší důležitosti.

Z vrchních dvorů soudních ve městech Českých i Moravských byly to zejmena onen v Litoměřicích a v Praze, kde jednak utvoření se celku z jednotlivých zásad právních, platnost tam nabyvších, dálo se rychle, kde však též zevnější okolnosti přispěly k tomu, aby městská práva, tam se vyvinuvší, nabyla důležitosti před jinými městskými právy, na těchže zásadách spočívajícími.

Městské právo Starého města Pražského již pro politickou důležitost Prahy nabylo vlivu, zejmena když zásady práva jihoněmeckého v širší míře sobě byly tam platnosti zjednaly, právo Litoměřické pak u nabývání důležitosti své bylo podporováno i poměrně úplnou znalostí řádů právních Magdeburských, jakáž se u kmetů tamějších zachovala, i příznivou polohou svojí, jakož i ne méně okolností tou, že právě Pražské právo na jiných základech spočívalo, nežli právo Magdeburské.

Proto bylo pouze uznáním skutečných poměrů, když Václav IV. r. 1387, aby zamezil odvolávání se ze země, naznačil jednak Litoměřice, jednak Prahu co místa, kam odvoláno se býti má.

Započal-li však takto postup ku sjednocení práv městských, pak nutně muselo býti pokračováno dále až ku docílení jednotného práva městského v Čechách i na Moravě.

Zákaz Ferdinanda I., aby z Litoměřic více nebylo odvoláváno se do Magdeburka,[233]) byl prvním krokem k tomu, aby Litoměř-

[233]) V nařízení, jež vydal v té příčině král městu Litoměřicím, praví se: . . . „kdež předešlého času z Litoměřic appellací či odvolání od práva do Magdeburka činili a tam ortele brali i nemalé pro to útraty vedli, i poněvadž Magdeburk J. M. císař . . . pro

řický soud kmetský pozbyl dosavadní důležitosti své, jakož i aby právo tam panovavší ustoupilo konečně právu Pražskému.

Ustanovení apelační komory v Praze, ve které nezasedal ani jeden zástupce Litoměřických,[234]) působilo zajisté vzdor tomu, že i v dobách mnohem pozdějších ještě měli býti radové komory apelační zkoušeni též ze práva saského,[235]) k tomu, že více jest hleděno ku ustanovením práva Starého města Pražského, nežli ku právu Magdeburskému,[236]) jakož i že toto onomu konečně ustoupiti muselo.

Zrušením apelace k soudu Pražskému a Litoměřickému, jakož i zákazem spojení kmetů Litoměřických s Magdeburskými, pokud se týkalo věcí a otázek právních,[237]) docílil Ferdinand I. zevní jednotu veškerých měst v Čechách i na Moravě u věcech soudních, avšak nesrovnalost, jež byla následkem rozmanitosti práv ve mě-

---

jejich nevěrné zachování do achtu dáti ráčil, již takových odvolání z Litoměřic na právo Magdeburské více po dnešní den aby dopuštěno nebylo. Než tak poroučeti a míti ráčíme, aby takové odvolání z Litoměřic, když bychom v království Českém osobně býti ráčili, před nás, dědice a budoucí krále České, a bez přítomnosti naší před rady naše, k takovým appellacím na hradě Pražském obzvláštně zřízené, se dály a ne jinam činěny byly.“ Ž arch. Litom. srv. v Památkách, l. c. str. 124.

234) V instrukci Ferdinanda I. ze dne 20. ledna 1548 jmenují se sice čtyři radové z měšťanů Pražských, avšak žádný Litoměřický. Srv. Schmidt, Monogr. d. b. App.. Ger. str. 41.

235) Ještě v obšírné instrukci, kterou Ferdinand III. dne 27. listop. 1644 udělil apelační komoře, praví se v čl. 1.: . . . „Ehe aber die annehmung eines Appellation Raths beschicht, so soll es insonderheit mit den Doctorn folgender gestalt gehalten werden, das . . . einem jeden zween schwäre casus . . . nicht allein nach den gemeinen Kayserl., sondern auch den Sächsisch- vnd Böhmischen Rechten zu deduciren, gegeben werden soll.“ Srov. instrukci tuto v Schmidt, l. c. str. 55. nn., též srv. str. 13.

236) Tak zajisté mnohé město, které posud drželo se práva Magdeburského, nyní od něho ustoupilo a právo Starého města Pražského přijalo. Srv. Tieftrunk v Památkách l. c. str. 127.

237) V ohledu tomto již dříve, zejmena na sněmu obecném r. 1545 ustanoveno ve článku: „Což se Appellací Městských ven z země dotýče“ (Str. Ciij.), aby zvolena byla zvláštní komise, sestávající ze dvou členů z každého kraje zemského, z Pražan pak a stavu městského ze osob čtrnácti; komise tato měla o tom poraditi se do suchých dnů letničných nejprvé příštích a pak nejbližšímu sněmu návrhy podati.

stech panujících, zůstávala na dále a zejmena Litoměřičtí to byli, kteří všemi možnými spůsoby o to se snažili, aby zachovali sobě zvláštního, po tolik již století obvyklého práva Magdeburského.[238])

Proti této snaze Litoměřického soudu kmetského veden byl trvalý a činný odpor od sněmů obecných, jakož i Ferdinand I. sám, kdykoliv vyskytla se neochota jakási kmetů Litoměřických, dle nového pořádku věcí postupovati, ihned nové z toho vzal sobě záminky, svéprávnost soudu jejich znova obmeziti.[239])

Na sněmích obecných pak ještě za Ferdinanda I. počali stavové usilovati o to, aby pouze jediné právo městské v celém království Českém platným bylo, jakož i, aby práva všeliká hostinská, zejmena Magdeburská, byla vyzdvižena.[240])

Ne méně i za Maximiliana II. na sněmích zejmena z r. 1567, 1569 a 1575 učiněna jsou usnešení téhož smyslu, vždy důrazněji čelící ku „srovnání práv městských", totiž k úplnému odstranění práva Magdeburského a uvedení práva Pražského i v soudy oněch měst, které ještě oním se řídily.[241]) Zaneprázdnění však krále vál-

---

[238]) O domnělých příčinách snah těchto srv. Tieftrunk, v Památkách l. c. str. 127. n. v Právníku r. 1866 str. 185.

[239]) Tak stávalo se často, že nově ustanovený královský rychtář a hejtman (srv. Tieftrunk, Odpor stavů str. 334. nn.), kteří dohlížeti měli ku úřadnímu jednání kmetů, činnost jejich obmezovali. Srv. Tieftrunk, v Památkách, l. c. str. 125., 127.

[240]) Tak snesli se stavové na sněmu obecném, kterýž držán byl na hradě Pražském léta 1561 ve čtvrtek po sv. Jeronýmu, aby tak, „jakož již r. 1558 sněmem o práva městská zavřino a zuostáno bylo, tatéž přehlednuta a v jedno uvedena a zkorygována byla," k čemuž i komise zvláštní jest zřízena.

[241]) Snešení sněmu z r. 1569 obzvláště jest v té příčině důležitým. Poněvadž pak snešení sněmovní z té doby, ačkoliv tištěna, přece v několika pouze snad výtiscích se zachovala, nebude nezajímavo, část článku srovnání práv městských se týkající, sem položiti (str. G. ij—b.): „Jakož jsou Pražané i jiná města království Českého, která s týmiž právy měst Pražských se srovnávají, na dva stavy vyšší království tohoto vznesli, o tom zprávu dávajíce, že jsou jeho milosti Cýsařské práv svých, která jsou ve spis uvedena, a jich užívají, podali, za to žádajíce, aby takové jich práv sepsání přehlédnuto a k uvážení dalšímu přivedeno býti mohlo.

Při tom i tu správu dávajíce, že některá města, jako Litoměřice, Louny, Slaný, Nymburg, Oustí, také i jiná s městy Pražskými se v právích nesrovnávají: za to stavové království tohoto

kami proti Turkům a v říši německé zabránila uskutečnění nařízení oněch. Neméně i Litoměřičtí sami, zejmena učeným a váženým kmetem svým Mikulášem Mitasem Austinem[242]) všemi spůsoby o to se snažili, aby při právích svých posavadních byli zůstaveni. Za tou příčinou podali, bezpochyby že králem samým k tomu jsouce vyzváni, Maximilianovi I. roku 1571 spis pamětní, který obsahoval „extrakt hlavnějších a přednějších artykulův z práv Sasských anebo Magdburských", který měl jeho nakloniti k tomu, aby Litoměřických při starodávném jich právě zůstavil a od práva Staroměstského jich ušetřil.[243]) O výtahu tomto však podána jest od Pražanů k poručení téhož krále odpověď a dobré zdání, obsahující „srovnání práv Pražských s právy Magdeburskými," kterýmž dokázána býti měla přednost ustanovení práva onoho před těmito.[244])

Nejmocnější však pákou, kterouž konečně právo Magdeburské z celého království Českého odstraněno a jednota v právech městských trvale docílena jest, bylo vydání práv městských M. Pavlem Kristianem z Koldína r. 1579.

Tímto nabyli zastánci jednotného práva městského prostředku ke konečnému uskutečnění snahy své.

Jeho milosti Cýsařské prosí, aby jeho milost Cýsařská předkem a nejprvé města dotčená, kteráž jsou sobě v právích rozdílná, k srovnání jedna s druhými, tak aby ve všech městech království tohoto jednostejných práv užívali, ráčil poručiti, což nejdřív a nejspíš býti může rovnati, tak aby to konečně nejdéle mezi tím časem a svatým Bartolomějem nejprvé příštím, takové snešení mezi nimi, stavem městským se stalo." Zvolena jest tu též komise, z každého kraje po jednom členu z pánův a ze stavu rytířského, která ihned sjeti a raditi se, návrh svůj pak příštímu sněmu podati měla.

Poněvadž však až do r. 1575 v té příčině posud nic vykonáno nebylo, obnoveno jest ono nařízení z r. 1569 důrazněji a na místo osob mezi tím zemřelých, do komise noví členové jsou jmenováni (srv. Sn. sněm. z r. 1575 str. J. ij. b. nn.).

[242]) Srv. o muži tomto a zastávání se jeho práv Litoměřických mimo uv. čl. Tieftrunka též jeho přednášku v uč. spol. (Sitzgs. Ber. d. kgl. b. Gess. d. Wiss. v. 16. März 1866 S. 38. sff.).

[243]) Velezajímavý spis tento, posud netištěný, nalezá se v jediném známém rukopise v Českém Museu pod sign. 23. E. 13. (dříve č. 735.)

[244]) „Srovnání" toto, taktéž ještě neuveřejněné, nalezá se v tomtéž rukopise Č. Mus. 23. E. 13.

Pokud arcit sněmem obecným vysloveno nebylo, že má právo Koldínovo míti platnost ve všech městech českých, mohli kmetové Litoměřičtí vždy ještě hájiti zvláštního práva svého; a jisto jest, že stále se zasazovali důrazně o zachování své vážnosti a výsadní právomocnosti,[245]) avšak nyní i sněmové stále úsilovněji nastupovali na vymezení každé zvláštnosti v právech městských a jich užívání.

Tak zejmena na sněmech z r. 1607 a 1608 v článcích „o srovnání práv městských s zřízením zemským" s důrazem opakováno jest, aby členové komise práci svoji dokončili a sněmu nejblíže příštímu ji předložili, aby ona „tak obecnému dobrému již aspoň jednou přivedená byla." [246])

Na sněmu pak obecném, odbývaném za přítomnosti Rudolfa II. od 25. května 1609 až do 23. února 1610 ustanoveno konečně, aby veškeré užívání práv Magdeburských a Saských naprosto přestalo a na jeho místě právo Pražské platným bylo; pouze rozepře dle práv oněch zašlé mohli dle nich ku konci dovedeny býti.

Litoměřičtí pak a Lounští, o nichž jedině se praví, že posud cizých práv oněch užívají, slíbili, že podlé ustanovení tohoto se říditi a jiných kromě Pražských práv více užívati nebudou.

Na místě pak stolice kmetské v Litoměřicích zřízen jest tam úřad šesti soudců, tak zv. šestipanský, jak byl týž v Praze na Starém a Novém městě.[247])

---

[245]) Tak r. 1601, když sobě jistý Šimon Kolínský k provedení pře zaopatřil vidimovaný instrument několika článků z práv městečka Třebenic s opomenutím práva Litoměřického, jemu ale platnost a publikace se odepřela, odvolával se týž Šimon na nařízení stavů, dle něhož prý Litoměřické stolici více nepřísluší výhradné právo vidimování takového. Na to vynesli kmetové nález, že posud nic sněmem ustanoveno není o užívání jednostejných práv městských, práv stolice Litoměřické však „od starodávna a nad paměť lidskou při též stolici kmetské se užívalo a posud neproměnitelně užívá, na kterýchž také i fundací města toho záleží, a ta potom postoupně od J. M. slavné paměti císařův a králův Českých i od nynějšího pána nad vše milostivějšího potvrzena jsou" — při stolici této však podobných instrumentů nikdy užíváno nebylo, pročež jich ani tentokráte užito býti nemá. — K odvolání se Šimona však apelací Pražská nález kmetů změnila.

[246]) Srv. Sněm obecný z r. 1607 str. XLIV. a z r. 1608 str. XL.

[247]) Srv. Sněm obecný z r. 1609—1610 str. XLVII. nn.

Tím spůsobem docílena tedy platnost jednostejného práva městského ve všech městech království Českého.[248])

Na Moravě zůstal však starý pořádek věcí ještě dlouhý čas v platnosti, vrchní soud i. Olomúcký i Brněnský dávali naučení a přijímali odvolání, avšak působnost jejich po celé XVII. století se ustavičně zúžovala,[249]) až konečně resolucí ze dne 30. května 1680 česká práva městská prohlášena jsou za podpůrný pramen obnoveného zřízení zemského Moravského, resolucemi pak ze dne 7. a 17. června 1697 práva ona za výhradně platná v markrabství Moravském jsou ustanovena.[250])

(Pokračování příště.)

Praktické případy.

Zavedení řízení exekučního dle §. 298. ř. tr. není na překážku, pakli žalující listinami neprokázal, od kterého dne žalovaný z kupní ceny za dodané zboží úroky platiti má.

K žalobě W. B. a spol. na F. W. Širokého v příčině zaplacení 91 tolarů 16 gr. 7 din. podané položil obchodní soud výměrem ze dne 2. října 1873 č. 67629. k žádosti žalovatelově stání dle §. 298. ob. ř. s. a dvor. dekr. ze dne 25. května č. 16699.; protože žalovaný dle příloh *A)* a *B)* v žalobě přivedených, uznávaje celý dluh 1031 tol. 3 gr. za pravý, tím i zbytek touto žalobou dobývaný za pravý uznal.

---

[248]) Litoměřičtí arcit nemohli se ihned vymaniti ze zakořeněných svých názorů, pročež ještě r. 1626 stalo se, že žaloby obce jejich od soudu komorního byly zavrženy, poněvadž prý opírały se o saská práva místo práv českých. Srv. Lippert, l. č. str. 440.

[249]) Tak v Olomúci již za dob Rudolfa II. počalo se užívati právo Pražské, od r. 1650 snad již úplně právo to převládalo. Srov. Bischoff, Dtsch. R. in Olmütz str. 42. n. V Brně pak udržela se zajisté proto tak dlouho práva města Brna, poněvadž ona se podstatně od Pražských nelišila.

[250]) Srv. Codex Ferdinandeo-Leopoldino-Josephino-Carolinus pro her. R. Boh., ed. Weingarten, pag. 595.

C. k. vrchní soud zemský změnil však k stížnosti žalovaného rozhodnutím ze dne 27. října 1873 č. 34153. výměr obchodního soudu, a zavrhnuv žádost žalovatelovu za položení roku k této žalobě dle §. 298. o. ř. s. a dvor. dekr. ze dne 7. května 1839 č. 358. sb. z. s. nařídil obchodnímu soudu, by pouze k stručnému řízení o této žalobě stání ustanovil.

Neb byť by se i příčina v stížnosti uvedená, že psaními žalovaného příl. *A)* a *B)* žaloby důkaz proveden není, že žalobou dobývaná částka 91 tolarů 16 gr. 7 din. v dluhu těmito listy uznaném v úhrnné částce 1031 tol. 3 gr. skutečně obsažená jest, — co bezdůvodná jevila, protože aritmeticky první obnos částkou druhého jest a žaloba ničeho neobsahuje, čímž by toto udání žaloby vyvráceno bylo ; žádala přec žalující firma za výrok, že žalovaný zaplatiti má 6% úroky ze žalované částky ode dne 5. září 1873, povinnost žalovaného, 6% úroky od této doby platiti, z příloh žalobních však nevyplývá; jelikož dle obsahu žaloby ceny zboží v 6 měsících placeny býti měly, v přílohách těchto ale čas dodání zboží udán není;. žaloba tedy o listiny plné víry hodné ve všem se neopírá, protož také exekuční řízení o ní zavedeno býti nemůže.

K dovolací stížnosti žalující firmy změnil c. k. nejvyšší soud rozhodnutí vrchního soudu zemského a nařídil obchodnímu soudu, aby žalobě té nové stání na krátký čas pod následky v prvním svém výměru vytknutými ustanovil; protože v obou listech žalovaného ze dne 6. a 26. června 1873 dluh 1031 tol. 3 gr. za pravý se uznává, v tomto do knih obchodních vepsaném dluhu dle výkazu žaloby zažalovaná částka 91 tol. 16 gr. 7 din. (vlastně 91 tol. 9 gr. 7 din.) obsažena jest a dle §. 1062. ob. z. obč. kupující trhovou cenu při odevzdání koupené věci zaplatiti povinen jest; kdyby se tedy žalovaný toho dovolávati chtěl, že mu lhůta k placení šest měsíců přesahající povolena byla, musel by to dokázáti; proto nemůže od c. k. vrchního soudu zemského vytknutá příčina, že žalující firma o tom, že povinnost 6% úroky ze zažalované částky platiti žalovanému 5. září 1873 vzešla, důkazu listinami neprovedla, zavedení řízení dle §. 298. o. ř. s. a dvor. dekretu ze dne 7. května 1839 č. 358. sb. z. s. na překážku býti.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 23. prosince 1873 č. 12473.

J. Hellmann.

K §§. 402. a 400. ob. ř. s. a dvornímu dekretu ze dne 9. května 1785 č. 426. sb. z. s.

C. k. m. deleg. okresní soud pro Staré a Nové město Prahy rozsudkem ze dne 3. března 1873 č. 7663. nalezl v rozepři stručné za právo:

Že jest žalovaná povinna, aby zaplatila žalujícímu prožalovanou sumu s úroky a soudními náklady na 25 zl. 88 kr. vyměřenými, vykoná-li žalující rozhodovací přísahu jemu nalezenou; nevykoná-li přísahu tu, je žaloba zavržena a soudní náklady jsou zdviženy.

K odvolání se žalované strany rozhodnul c. k. vrchní soud zemský vedle nálezu ze dne 7. dubna 1873 č. 10853., že se žaloba bezvýminečně zavrhuje, soudní náklady první stolice že se proti sobě vyzdvihují a výrok o nákladech soudních druhé stolice že odpadá (poněvadž rozepře jest stručná).

K dovolání se žalujícího rozhodnul c. k. nejvyšší dvůr soudní rozsudkem ze dne 23. července 1873 č. 5516:

Že se rozsudek druhé stolice změňuje a rozsudek stolice první potvrzuje s tím, aby přihlášení se ku přísaze stalo se do 14 dnů; výrok o nákladech dovolacích že odpadá.

(O soudních nákladech první stolice neděje se zmínka).

Žalující přihlásil se ku přísaze v čas a účtoval náklady za přihlášení to a za vykonání přísahy, které mu pro případ, že přísahu vykoná, první stolice přiřkla v sumě 4 zl. 76 kr., což žalovaná pro nepatrnost věci nechala vejíti v moc práva.

Při stání k vykonání přísahy položeném, žádal zástupce žalované strany, když žalující přísahu byl vykonal, aby spisy předloženy byly opětně c. k. nejvyššímu dvoru soudnímu, poněvadž rozhodnutí jeho není úplné, neb neobsahuje ničeho o nákladech soudních první stolice, o kterých dle §. 402. ob. ř. s. a dvorního dekretu ze dne 9. května 1785 č. 426. sb. z. s. má býti zvláště rozhodnuto, a které dle §. 400. ob. ř. s. měly býti zdviženy.

Žalující proti tomu protestoval a trval na tom, že mu vedle rozhodnutí třetí stolice náleží náhrada soudních nákladů, neb rozsudek první stolice jest potvrzen vůbec, tedy také stran soudních nákladů první stolice; proti rozhodnutím třetí stolice že nelze ničeho namítati.

Avšak první instance předložila spisy ještě jednou c. k.

nejv. dvoru soudnímu, který sdělil druhé stolici k dalšímu vyrozumění stran:

Že změnění rozsudku druhé stolice týká se jen věci hlavní, jakož také dovolací stížnost žalujícího podána byla jenom proti výroku ve věci hlavní, tak že soudní náklady dle rozsudku druhé stolice v každém případě zdviženy zůstanou, poněvadž pro případ, že žalující v rozepři padne, již od první stolice byly zdviženy, kdežto žalovaná v případě, že ona v rozepři by padla, má pro sebe rozsudek druhé stolice, kterým žaloba byla zavržena, pročež dle §. 400. ob. ř. s. nikdy nemůže býti uznána za povinnu, aby nahradila žalujícímu náklady soudní.

Dekret c. k. nejv. dvoru soudního ze dne 28. října 1873 č. 10419.

Dr. Arnošt Lom.

Exekuce na výdělek dělníka v sklenných hutích.

C. k. okresní soud v Tr. povolil výměrem ze dne 7. září 1873 č. 9389. civ. Josefu L. na základě rozsudku ze dne 13. června 1867 č. 4121. v moc práva vešlého exekuční odevzdání měsíčně částky 50 zl. r. č. z měsíčného výdělku Františka J., dělníka v sklenné huti Žofínské okresu Tr-ského, v části 70 zl. až 80 zl. až do úplného zaplacení Josefu L. dlužných 200 zl. 90 kr. s 6% úroky z částky té ode dne 11. března 1867 až do zaplacení pořád jdoucími, jakož i s náklady soudními i exekučními; zároveň nařídil ředitelstvu sklenné huti Žofínské, by z odevzdané částky dotčeného výdělku nikomu, vyjma exekventa, ničeho nevydalo, anoby jinak z toho právo bylo.

Na výměr ten stěžoval si František J., uváděje v stížnosti své, že kdyby i pravda bylo, že si měsíčně 70—80 zl. vydělá, z jeho výdělku dle §. 2. zák. ze dne 29. dubna 1873 jenom na roční částku 360 zl., tudíž měsíčně jen na částku 30 zl. exekuce by vedena býti mohla; že však exekuční žádosti vůbec místa dáno býti nemělo, poněvadž exekvent ničím neprokázal, že si stěžující měsíčně po 70 až 80 zl. vydělá.

Stížnosti té dal c. k. vrchní soud zemský rozhodnutím ze dne 13. října 1873 č. 32748. průchod a změniv výměr okresního soudu zavrhnul žádost exekuční; protože v sklenných hutích pra-

cující dělníci (sklenáři) dle §. 2. zákona ze dne 29. dubna 1873 č. 68. ř. z. co v stálé službě se nacházející pokládáni býti nemohou; pročež nelze na jich výdělek dle §. 3. tohoto zákona dříve exekuci vésti, nežli práce vykonány byly a nežli den uplynul, kdy mzda vyplacena býti měla, v žádosti, o kterouž tu jde, žádá se však za exekuční odevzdání mzdy, kterouž si František J. teprv vydělá.

V dovolací stížnosti ukazoval však Josef L. k tomu, že jest to všeobecně známý a rozšířený zvyk, vedle kteréhož hutníci se svými dělníky (sklenáři) přijímajíce je do služby, řádné písemné smlouvy uzavírají, ve kterých trvání smlouvy o mzdu a vzájemné právo k výpovědi zřejmě ustanoveno bývá. Služba ta musí se tudíž za stálou pokládati, ačkoli na více nebo méně let umluvena jest, neb jest stálou po čas lhůty smlouvou ustanovené. Mimo to jest prý taktéž vůbec známý a zachovávaný zvyk, že se dělníkům v sklenných hutích mzda vždy napřed vyplácí, ano že tito již před vstoupením do služby na 2 i 3 měsíce napřed mzdu dostávají a že se jim po čas jich práce taktéž výdělek dále vyplácí.

C. k. nejvyšší soud zavrhnul však stížnost tuto, ukazuje jí na příčiny od c. k. vrchního soudu k svému rozhodnutí vydané; jelikož dle §. 5. zákona ze dne 29. dubna 1873 č. 68. ř. z. předpisy §§. 2. a 3. tohoto zákona, jichž v tomto případě užíti dlužno, ani smlouvou, tím méně pouhým zvykem, jehož se stěžující dovolává, vyloučeny aneb obmezeny býti nesmí.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 23. prosince 1873 č. 12305.

J. Hellmann.

Útraty odporu proti upomínací žalobě §u 19. zákona o upomínacím řízení ze dne 27. dubna 1873 č. 67. ř. z. podaného, nese žalobce.

U vyřízení odporu od manželů Jindřicha a Anny G-ových proti platebnímu rozkazu ze dne 30. října 1873 č. 6471. civ. v zákonní lhůtě podaného, bylo výměrem c. k. okr. soudu v Poličce ze dne 22. listopadu 1873 č. 6830. civ., an se žádostí o vydání výminečného platebního rozkazu zároveň byla spojena žaloba,

k stručnému líčení v rozepři Josefa V. proti těmto manželům Jindřichu a Anně G-ovým pro 120 zl. 52 kr. r. m. s přísl. stání položeno a zároveň žalovaným proti žalujícímu útraty odporu v obnosu 2 zl. 13 kr. ku 14dennímu zaplacení pod uvarováním exekuce přiřknuty.

Proti jmenovanému výměru, pokud bylo jím žalujícímu uloženo, aby manželům žalovaným útraty odporu do 14 dnů pod uvarováním exekuce vynahradil, podal žalující stížnost.

V stížnosti uvedl, že jest sice pravda, že dle první odstávky §. 11. zákona ze dne 27. dubna 1873 č. 67. ř. z., když proti žádosti upomínací odpor se kladl, soudce rozhodnouti má o likvidovaných útratách tohoto odporu. Tato zásada platí prý ale jen v tom případě, když pouhá upomínací žádost byla podána a druhý odstavec téhož §. 11. ustanovuje, že když následkem odporu žaloba se podá, o útratách žádaných upomínacího řízení rozhodnuto býti má, jako o části útrat sporných. Dle §. 19. cit. zákona jest ale upomínacímu na vůli dáno, se žádostí upomínací spojiti žalobu a když v takovémto případě proti vyšlému platebnímu rozkazu odpor byl položen, má dle 3. odstávky tohoto §u soud stání k jednání o žalobě položiti.

U porovnání 3. odst. tohoto §. 19. s §. 11. má prý, jakmile na žalobu upomínací po složeném odporu stání se ustanoví, rozhodnutí o žádaných útratách odporu se ponechati rozsudku ve věci hlavní, an v takovémto případě útraty odporu též musí býti považovány co část útrat hlavního sporu.

O věřiteli, který se žádostí upomínací spojí žalobu dle připuštění §. 19. cit. zák., musí se pokládati, že má důvod právní pro svůj požadavek; dlužník ale, který odpor klade, nepotřebuje důvod udati, a tu se často může státi, že odpor položen byl jen za tou příčinou, aby věc se protáhla a dlužník tím získal času.

Dle smyslu zákona a zejmena téhož §. 19. má prý tedy rozhodnutí o útratách odporu býti ponecháno výroku ve věci hlavní, neb jinak se prý stane, že věřitel před stáním dlužníku útraty odporu zaplatí, a když pak při úplně vyhraje, i také o tyto útraty přijde.

Ustanovení §. 11. má prý jen tehda místa, když se se žádostí upomínací žaloba nespojí, neb pak jest kladeným odporem řízení upomínací docela ukončeno, když ale žaloba dle §. 19. cit. zák. se podá, není věc ukončena, pokud spor vyřízen není, a tu mají útraty, jak výminečného platebního rozkazu, tak i také

odporu co do výroku o nich, in suspenso býti ponechány až do ukončení věci hlavní.

C. k. vrchní soud zemský stížnost tuto zamítnul, poněvadž se výrok prvního soudce s §. 11. zákona ze dne 27. dubna 1873 č. 67. ř. z. srovnává a §u. 19. téhož zák. neodporuje, jelikož se útraty odporu věřiteli uložiti mají a tomuto se ponechává tytéž v právní při samé účtovati, v kteréž však otázka o zaplacení soudních útrat za tutéž se teprvé má rozluštiti, kdežto útraty odporu věřitele v každém případě stíhnou.

Rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského ze dne 23. prosince 1873 č. 40840.

Fr. Nebovidský, c. k. soudní adjunkt.

Ústní zápovědí neruší se ještě pokojné držení.

Antonín Pěnkava, držitel mlýnské usedlosti č. 8. ve Vazovci žádal proti Josefu Nezdarovi u c. k. okresního soudu v Turnově za soudní nález, 1) že jest v pokojném držení práva choditi sám i se svými domácími lidmi z mlýnské usedlosti č. 8. ve Vazovci po pastvině č. parc. 363. cestou na ní ušlapanou od severu k jihu až k zahradě žalovaného a dále přes tuto zahradu rovným směrem až na cestu veřejnou k Malému Rohozci vedoucí a z této týmž směrem zpět; 2) že jej žalovaný v pokojném držení této cesty tím porušil, že mu dne 6. července 1873, když se od Jenčovic domů vracel, tuto cestu zastoupil a jej po ní nepustil, a že mu touto cestou choditi zapověděl; že tedy 3) povinen jest, všeho dalšího rušení této cesty pod pokutou 15 zl. se zdržeti, vše v předešlém stavu nechati a žalujícímu útraty tohoto sporu vynahraditi a to vše ve 14 dnech pod uvarováním exekuce.

Žalobě té dal c. k. okresní soud v Turnově výměrem ze dne 26. srpna 1873 č. 6409. v celém obsahu průchodu a odsoudil žalovaného k náhradě nákladů soudních na 13 zl. 80 kr. zmírněných z příčiny té, že nejen pokojné držení žalujícím uvedené, nýbrž i skutek rušení, jak jej žalující udal, svědky dokázán jest.

K stížnosti žalovaného změnil c. k. vrchní soud zemský rozhodnutím ze dne 10. listopadu 1873 č. 30793. výměr okresního soudu a zavrhnul žalobu Antonína Pěnkavy; neboť z výpovědí svědků Josefa Pekaře a Jana Rakouše jest na jevě, že se žalovaný

naproti žalujícímu pouze v ten smysl vyjádřil, že mu chození po zahradě zapovídá a jej a jeho domácí lidi tam více nepustí. Že žalovaný žalujícímu po zahradě jdoucímu cestu zastoupil, toho svědci nepotvrdili, ano svědek J. Rakouš udává, že žalovaný zápověď teprv na dotaz žalujícího vyřknul a že žalující vzdor tomu spornou stezkou šel. V tomto případě stala se jen pouhá zápověď. Ačkoli tedy poslední skutečné držení žalujícího stran užívání stezky přes zahradu žalovaného vedoucí dokázáno jest, nelze v pouhé zápovědi, na kterouž žalující ohledu nevzal, ani skrácení ani bezprávné přerušení držby ve smyslu §. 2, cís. nař. ze dne 27. října 1849 č. 12. říš. z. shledati, proto bylo stížnosti místa dáno a proto byl konečný výměr prvního soudce změněn a žaloba zavržena.

K dovolací stížnosti žalujícího potvrdil c. k. nejvyšší soud rozhodnutí vrchního soudu zemského, protože v prohlášení se žalovaného, že žalujícího a jeho lidi po stezce po své zahradě více choditi nenechá, ano prohlášení to ani s výhrůžkou ani jiným chození žalujícího zamezujícím skutkem spojeno nebylo, porušení držby žalujícího ve smyslu §. 2. cís. nař. ze dne 27. října 1849 č. 12. ř. z. shledati nelze, a to tím méně, an žalující zákazu toho neuposlechnuv, po stezce té dále šel.

Rozhodnutí c. k. nejvyš. soudu ze dne 30. prosince 1873 č. 12648.

J. Hellmann.

Nástupce v manství musí zapraviti též náklady, jež spojeny byly s intervencí zeměpanského lenního komisaře při řízení separačním.

Finanční prokuratura žádala z nařízení c. k. místodržitelství v zastoupení eraru při c. k. zemském soudu, by pozůstalosti po N., držiteli manství, nařízeno bylo, by poplatek i diety pro zeměpanského lenního komisara, před 18 roky inventury a separace léna se súčastnivšího, obnosem 296 zl. 50 kr. zaplatila. Této žádosti zemský soud úplně vyhověl, i nařídil výměrem zaplacení, oč žádáno bylo.

V představení případně ve stížnosti bylo poukázáno k tomu, že dle §. 93. zák. ze dne 9. srpna 1854 č. 208. ř. z. soud k se-

psání inventury jednoho, a ve zvláště důležitých případech dva zřízence ustanoviti a dle §. 95. znalce přivzíti má. Náklady zřízení inventury nese při manství ten, na koho užívání po zůstaviteli přechází; náklady ty jsou ale dle §§. 112. a 113. toliko diety dotyčných vyslanců soudu a odměny znalců.

Inventura a separace dotýčných lén byly od příslušného zemského soudu dle těchto zákonních předpisů předsevzaty.

Pakli zástupce c. k. dvorského manského úřadu při tom se súčastnil, stalo se to k hájení zájmů nejvyššího manského pána stejným spůsobem, jako zakročují právní zástupcové nástupce v manství aneb dědiců jmění zpupného v zájmu dotýčných zmocněnců svých.

Vyslanec c. k. manského úřadu nebyl členem vyslané komise zemského soudu v tom smyslu, jako by jeho úřední činnost k provedení úkolu komise nutná neb předepsaná byla, neboť pakli by se byl i nedostavil, musela by komise zemského soudu inventuru a separaci vzhledem k zájmům veškerých stran, tudíž i nejvyššího manského pána provésti.

Nemůže tudíž rovněž tak manovi zaplacení diet a nákladu na cestu pro vyslance nejvyššího manského úřadu uloženo býti, jako jemu nelze ukládati, aby zapravil odměnu pro zástupce osob jiných, jež mají zájmu v oddělení jmění, o které tu jde.

Nejvyšší pán manství jest zde stranou a nejvyšší manský úřad a komisař jeho jsou zástupci zájmů jeho.

Vasalovy povinnosti jsou přesně určity, záležejí v manské věrnosti a jistých výkonech a dávkách určitě předepsaných, i nestává tu předpisu, aby vasal, pakli lení pán k hájení zájmů svých zvláštního komisaře vyšle, náklady za komisaře toho sám nesl.

Nejvyšší manský dvorský úřad se posud dle toho také zachoval, nikdy nákladů těch neúčtoval a i zemský soud vyměřiv veškeré poplatky za příčinou provedené inventury a separace, takových nákladů za lenního komisaře neschválil.

C. k. zemský soud nedal představení tomu místa a předložil je co stížnost vrchnímu soudu

z důvodu

toho, jelikož prý se vyslanec nejv. dvorsk. manského úřadu při inventuře a separaci roku 1856 nezúčastnil nikoliv jako zástupce nejv. pána manství dle §. 95. c. pat. ze dne 9. srpna 1854 za příčinou tou, aby hájil zájmů nejvyššího pána manství, nýbrž

jakožto při sepsání inventury a separace spoluúčinkující a k tomu vyslaný soudní zřízenec, jehožto náklady a diety u úřadu, jenž ho vyslal, účtovány a schváleny býti měly. C. k. zemský soud totiž po úmrtí předcházejícího mana roku 1855 byl se usnesl na tom, že inventuru a separaci dotyčných lén společně s nejv. manským úřadem před se vezme, a spravil o tomto svém usnešení tento nejv. manský úřad.

Vysláním a zakročením komisaře nejv. manského úřadu bylo tomuto usnešení se c. k. zemského soudu vyhověno a nemůže tudíž více pochybnosti býti, že se komisař ten co soudní spoluúčinkující vyslanec komise té súčastnil, jelikož tehdejší nástupce v manství o usnešení tom zpraven byl a dotýčný výměr moci právní nabyl.

K stížnosti této změnil c. k. vrchní soud výměr c. k. zemského soudu, i zavrhl žádost c. k. finanční prokuratury,

neboť,

pakli i dle §. 95. c. pat. ze dne 9. srpna 1854 k inventuře pozůstalosti lenní, komisař lenního pána přivolán býti má, nestane se tento zakročením svým nikterak soudním zřízencem k předsevzetí inventury, nýbrž jest tak jako ostatní v §. tom jmenované osoby, jako bezprostřední nástupcové, čekanci i dědicové zpupní toliko stranou, pokud nejv. lénního pána zastupovati má a jest přivzetí jeho patrně jen proto nařízeno, aby byl s to, hájiti zájmů nejv. pána manství.

Vychází to zvláště ze závěrečné věty zmín. §. 95. c. pat. ze dne 9. srpna 1854, dle kteréž, pakli zeměpanský komisař lení se nedostaví, inventura i v nepřítomnosti jeho sepsána býti může. Náklady ale, jež vzejdou té které straně, nenáležejí k nákladům inventury, a nemohou tudíž soudem pozůstalostním nástupcové v manství býti poukázáni, aby zapravili nákladů takových.

Naproti tomu dal c. k. nejv. soud revisi c. k. finanční prokuratury místa a potvrdil výměr c. k. zemského soudu,

jelikož

se to srovnává s §. 111. zák. ze dne 9. srpna 1854 č. 208. ř. z. a s přirozeností poměru manského, by ony zvláštní náklady inventury, které vzcházejí dotyčné pozůstalosti za příčinou vlastnosti lenní, nástupcem v manství placeny býti musí. Zeměpanský lenní komisař není nikoliv stranou soukromou, nýbrž sluší jej co funkcionáře lenním pánem k hájení svazku manského ustanoveného

považovati; pánovi manství však nelze uložiti ony náklady, jež spojeny jsou s výkazem podstaty lenní, k němuž vasal povinen jest.

Odvolávání se appellační stížnosti k §. 112. uved. zák. není odůvodněno, jelikož článek ten nevypočítává úplně, co vše k nákladům inventury náleží, nýbrž obsahuje toliko ustanovení o jednom druhu těchto nákladů, kdežto se jiných poplatků, jež bez odporu náležejí k nákladům inventury, jako na př. odměny za zúčastnění se kuratorů svěřenství a substitučních, nikterak nedotýká. Nelze tedy právem tvrditi, že k nákladům inventury náležejí toliko poplatky pro zřízence soudní a odměna znalců.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 26. listopadu 1873 č. 11559.

JUDr. Kühn.

Zprávy

o týdenních schůzích právnické jednoty v Praze.

Týdenní schůze dne 6. listopadu 1873.

Předseda: pan dr. Kaizl, advokát.

Zapisovatel: adjunkt Sobička.

Přítomných členů: 12.

Předseda oznamuje, že k jednotě přistoupili co členové řádní pp.: Augustin Plischke, c. k. adjunkt v Plzni, V. Tieftrunk, c. k. notář v Bělé, dr. Vilém Novák, advokát v Praze, dr. Jos. Ležičař, c. k. auskultant v Praze, a Edvard Schmied, c. k. rada v Jičíně.

Jednatel oznamuje, že pan tajemník Antonín Haas ohlásil, že z jednoty vystupuje.

Dle návrhu jednatelova bylo všemi hlasy uzavřeno, že mají čtyry, posud nezaplacené příspěvky z předešlých let co nedobytné býti odepsány.

Po té přednesl jednatel účet za dobu od 27. června do 16. října 1873 takto:

Dle účtu, jenž přednešen byl dne 26. června 1873 měla Právnická Jednota čistého jmění . . . . . 2502 zl. 52 kr.
k tomu přibylo:

	Přenešeno	2502 zl.	52 kr.
20 příspěvků za r. 1873	80 zl. — kr.		
výtěžek za 2 výtisky „Institutu“ . .	2 „ 40 „		
od komisionářů dr. Grégr & F. Dattel čistý výtěžek za prodaných 64 výtisků Rybičkových „Pravidel“ a 58 tisků Brandlovy „Knihy Rožmberské“	118 „ 56 „		
úroky z jistiny v záložně uložené za čas od 1. ledna do 30. června 1873	65 „ 26 „		
celkem . .		266 „ 22 „	
Činí tedy příjem . .		2768 zl.	74 kr.
Z toho vydáno:			
poštovného	6 zl. 54 kr.		
provise z vybraných příspěvků sběrateli	3 „ — „		
za expedování pozvání ku slavnosti Jungmannově	3 „ — „		
za inseráty v časopisech Národní Listy a Pokrok	13 „ 50 „		
honorář redakci „Právníka“ za sešity V. až XVI.	75 „ — „		
dohromady . .		101 zl.	04 kr.
zbývá tedy čistého jmění . .		2667 zl.	70 kr.
z čehož jest v záložně uloženo . .		2490 „	26 „
a na hotovosti u jednatele . .		177 „	44 „

Účet byl všemi hlasy schválen. —

Jednatel navrhuje, aby ku provedení usnešení předešlé schůze, ve které byla vypsána pocta na spis z práva slovanského, usnešeno bylo, že budou soudcové voleni teprv podle toho, z jakých oborů budou práce zaslány, a že mají býti práce s heslem, kteréž má býti zároveň udáno na zapečetěné obálce, v níž jest napsáno jméno konkurentovo, zasílány redakci „Právníka“, pak že vlastnictví k pracím závodícím má beze všeho obmezení býti zůstaveno spisovatelům.

Byl však přijat návrh pana dra. Pražáka, podporovaný od pana dra. Plačka, aby o těchto věcech teprv v některé z příštích, četněji navštívených schůzí bylo rokováno a usnášeno.

Po té přednesl pan dr. Pražák praktický případ týkající se smluv dědičných, jenž byl již sdělen v Právníku č. 1. r. 1874.

Když přednesl případ, nedotýkaje se rozhodnutí soudních v té

věci vydaných, projevil pan rada Pešek svůj náhled v ten smysl, že jsou rozhodná slova v 7. odstavci svatebních smluv „ode dne nastoupení živnosti“, a že tedy má žaloba býti zavržena, poněvadž dědicové posud v držení usedlosti se neuvázali, ač se byli již k dědictví přihlásili.

Jinak soudí pan dr. Plaček, pokládaje za to, že slova „ode dne nastoupení atd.“ nemají se vykládati přísně co terminus a quo, a že nemají jiného smyslu, leč toho, když někdo v držení toho statku nastoupí, tedy když někdo dědicem téhož statku se stane, a to stali se oba žalovaní dědicové, i nerozhoduje, zdaž tito dědicové též ve skutečné držení se uvázali, jen když vůbec v dědictví nastoupili.

Týž náhled sdílí pan dr. Kaizl, neboť žalovaní ani nepopřeli, že se v dědictví skutečně uvázali, a nelze připustiti, aby byl snad zůstavitel skrze kuratora žalován, když žalovaní dědicové již k dědictví se přihlásili.

Po těchto poznámkách sdělil pan dr. Pražák rozhodnutí ve všech stolicích u věci té vyšlá, hned však připojil, že s náhledem nejvyššího soudního dvoru nikterak nesouhlasí, jako by dodatek obsažený v listině odevzdací: že statek se oběma synům zachovává, ten smysl měl, že se tím vyhražuje rozdělení dědictví na pozdější dobu. Neboť dědictví, o něž jde, nebylo odevzdáno společně oběma dědicům, a zejmena nebyl každému dědici přiřknut nějaký alikvotní díl této pozůstalosti, pročež o nějakém pozdějším dělení řeči býti nemůže.

Pokládaje pak za to, že v tomto případu, jak již pp. dr. Plaček a dr. Kaizl uvedli, k passivní legitimaci není třeba knihovního držení, nýbrž že stačí držení naturální, míní žalobě dáti průchodu.

Po té byla schůze skončena.

V. Sobička.

Soudní rozhodnutí

uveřejněná v jiných právnických listech.

9) Dle §. 127. ob. s. ř. má ten, proti komu přivedeny byly listiny, zcela všeobecně právo, žádati, by prvopisy, které on za vadné byl prohlásil, byly vzaty do soudního uschování. Není tudíž třeba, aby vždy zvláště byly vytknuty, a již dv. dekret ze dne 5. května 1826 dopouští toho, prohlásiti listiny za vadné, aniž by o vadách

zvláště byla zmínka činěna. Žalovanému však může záležeti na tom, by právě ony listiny, které jemu při stání co prvopisy byly předloženy, při rozřešení sporu v základ byly položeny

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 21. května 1873 č. 5085. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 1.

10) §. 75. vodního zákona pro Čechy nelze rozuměti v ten smysl, jakoby bez výminky všechny rozepře mezi soukromníky, jež týkají se užívání vody jakési, příslušely před úřady politické. Zejmena nelze pochybovati o příslušnosti soudů tehdá, jde-li jedině o vodu, pocházející z prýsek vzduchových, která tedy není vodou tekoucí mezi břehy ve smyslu §. 10., 11. a násl. vodního zákona.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 8. října 1873 č. 9263. v Ger. Halle z r. 1873 č. 101.

11) Syn, kterému za příčinou tou, když se opětně oženil, otcem přislíbena byla opětná výbava, žaloval o vyplacení sumy přislíbené. Žaloba ta byla odmrštěna, neb jde tu o darování, z kterého nelze žalovati, když nebylo písemně učiněno. Chtěl-li žalující vyvrátiti tuto námitku, tož měl dokázati, že výbava, kterou obdržel tehdá, když se poprvé oženil, nebyla přiměřena jmění otcovu, že on tudíž nehledě k slibu, z kterého žalováno, na otci čeho měl pohledávati.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 8. října 1873 č. 8097. v Jur. Bl. z r. 1873 č. 52.

12) Aby přísaha jmína byla za vykonanou ve smyslu dv. dekr. ze dne 5. března 1795 č. 225. sb. z. s., k tomu není zapotřebí, by advokát sám byl sepsal informaci dotýčnou; dosti na tom, když to učinil jeho koncipient, k substituci spůsobilý.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 3. prosince 1873 č. 11657. v Jur. Bl. z r. 1873 č. 52.

13) Pohledávky, kterých byl lékař jakýsi nabyl, vykonávaje povolání své, nelze podrobiti exekuci, ve smyslu §. 320. ob. s. ř. sekvestrací důchodů „živnosti“ lékařské, nýbrž jedině spůsobem tím, kterak sluší právo vésti na pohledávky, které příslušejí exekutu naproti osobě třetí.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 25. listopadu 1873 č. 11509. v Ger. Ztg. z r. 1873 č. 98.

14) Vydatel směnky již promlčené prohlásil na rubu směnky, že pro sumu směnečnou zůstává i na dále zavázán dle práva směnečného, i že se vzdává námitky promlčení. První stolice odmrštila žalobu majitele směnky, kdežto obě vyšší stolice daly žalobě místa, neb nelze tu užíti §. 1502. ob. z. obč., který jedině ustanovuje, že nelze

napřed zříci se promlčení, neb stanoviti delší lhůty promlčecí oněch zákonem vyměřených.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 4. října 1873 č. 8947. v Ger. Ztg. z r. 1873 č. 102.

15) Manžel, který žil se svou manželkou v společné domácnosti, byl žalován na rozvedení, a povolil dobrovolně manželce oddělené bydliště. První stolice pak odmrštila žádost manželky, aby jí přisouzena byla prozatimní výživa, dovolávajíc se toho, že manželka žádati může takovou výživu toliko tehda, pakli jí ve smyslu §. 107. ob. z. obč. povoleno bylo oddělené bydliště proto, že by jí hrozilo nebezpečenství v domácnosti společné. Však c. k. nejvyšší soud potvrdil nález stolice druhé, kterým manželi nařízeno bylo, poskytnouti prozatimní výživu; neb povinnost manžela, jež vyslovena jest §. 91. ob. z. obč. poskytnouti totiž manželce výživu potud, pokud právoplatně nalezeno nebylo o zrušení spojení manželského, jest bezvýminečnou.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 21. října 1873 č. 10225. v Ger. Ztg. z r. 1873 č. 103.

16) V mandátním řízení, kterým se kdo domáhá zaplacení pohledávek knihovně zjištěných, nemá místa mimořádné dovolání se, i sluší podání takové zavrci z povinnosti úřední. Neb §. 1. min. nař. ze dne 18. července 1859 č. 130. ř. z. odvolává se zcela všeobecně k §. 6. cís. nař. ze dne 21. kvě na 1855 č. 95. ř. z., který tudíž i tuto úplné platnosti má.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 6. listopadu 1873 č. 10186. v Ger. Halle z r. 1873 č. 102. a 103.

17) Přísedící výboru zemského sluší, an beze vší pochybnosti obstarávají práce vlády, míti za úředníky zemské, i nelze tudíž na příjmy, jež s tímto jich postavením jsou spojeny, vésti exekuci dle cís. pat. ze dne 25. října 1798 č. 436. a dle dvor. dekr. ze dne 3. dubna 1838 č. 6482.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 25. listopadu 1873 č. 10684. v Jur. Bl. z r. 1873 č. 51.

Denník.

Utraty sporu v řízení upomínacím. Jak známo, náleží pravidelně v řízení upomínacím uložiti žadateli, aby nahradil odpůrci útraty, jež spojeny byly s podáním odporu. Však pochybno jest, sluší-li

pravidla tohoto užití též v případě §. 19. zák. o říz. upom. pakli totiž zároveň se žalobou vznešena byla prosba, aby dříve dán byl na žalovaného podmíněný příkaz platební. Vrchní soud Vídeňský rozhodl, jak se dovídají „Jur. Bl." v případě takovém, že nelze u vyřízení odporu nalézti o útratách dotčených, nýbrž že výrok ten rozsudku zůstaven býti má, protože tehda, když zároveň žaloba byla podána, dle druhého odstavce §. 11. zák. o říz. upom. o útratách řízení upomínacího nalézti slušší právě tak, jak o části útrat sporu samého, tyto útraty však zahrnují v sobě též náklady s podáním odporu spojené.

Činnost c. k. vrchního soudu zemského v království Českém roku 1873.

Vrchního soudu zemského došlo r. 1873 41698 podání, tak že mu tohoto roku, vezma k tomu r. 1872 nevyřízených 38, celkem 41736 podání vyříditi náleželo.

I bylo jich vyřízeno 41715, nevyřízeno zůstalo pouze 21.

Z těchto všech podání bylo

I) z oboru civilního a sice
   1) jakožto rozhodnutí o provedených líčeních pře 6650 a sice rozhodnutí první stolice potvrzujících 4310, měnících 1705, zrušujících 617, celkem 6632 vyřízeno, a pouze 18 zůstalo nevyřízených;
   2) rekursů vyřízeno 7734, nevyřízen nezůstal žádný;
   3) stížnosti syndikátní byly 4 vyřízeny.

II) V oboru trestním bylo
   1) o odvoláních z rozsudků pro zločiny a přečiny 1181; pro přestupky 6725 rozhodnutí vydáno;
   2) o odvoláních z nálezů v běhu vyšetřování pro zločiny a přečiny 717 (1 odvolání zůstalo nevyřízeno), pro přestupky 200.

Meritorních záležitostí bylo celkem 23193 vyřízeno a 19 zůstalo nevyřízených.

Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu došlo

I) v záležitostech civilních
   1) o předložených rozsudcích rozsudek vrchního soudu potvrzujících 1078, měnících 261, zrušujících 21, celkem 1360;
   2) o rekursech 1186.

II) V záležitostech trestních k dovolání z nálezů o zločinech a přečinech 213, o přestupcích 83, celkem 296.

Na každých 100 vyřízení vrchního soudu zemského v záležitostech civilních připadne 20 rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu a ve 100 roz-

hodnutích těchto jest 79.26 potvrzujících, 19.19 měnících a 1.55 zrušujících.

Průměrně připadlo na každého referenta 611 meritorních vyřízení, skutečně ale bylo úlohou 21 referentů více nežli 1000 čísel vyříditi.

V porovnání s činností c. k. vrchního soudu zemského r. 1872 přibylo mu r. 1873 o 329 podání více, vyřízeno o 216 více; a vzhledem k jednotlivým oborům vyřízeno v záležitostech civilních odvolání 2, rozhodnutí o skončených pře líčeních o 320 více a vydáno potvrzujících rozhodnutí o 388 a měnících o 7 více, zrušujících pak o 75 méně nežli r. 1872; odvolání z rozsudků (a konečných výměrů) první stolice došlo vrchního soudu o 349 více; o 10 méně jich zůstalo nevyřízených.

Stížností bylo o 394 méně vyřízeno, syndikátních stížností o 4 méně.

I obor trestní byl rozsáhlejší; neb vyřízeno o 94 odvolání z rozsudků pro zločiny a přečiny více, nežli roku 1872 a o 62 odvolání z nálezů v běhu vyšetřování pro zločiny a přečiny, a o 78 pro přestupky více nežli roku předešlého; pouze odvolání z rozsudků o přestupcích došlo o 56 méně.

Meritorních podání bylo o 100 více a zůstalo o 15 méně nevyřízených.

Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu o předložených rozsudcích došlo o 236 a o předložených stížnostech o 144 méně.

Potvrzujících rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu, rozsudků vrchního soudu se týkajících bylo roku tohoto o 138 a měnících o 99 méně, zrušujících o 1 více.

Na 100 rozhodnutí vrchního soudu připadá o 5 rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu méně nežli roku 1872.

§.

Snahy časové. Spolek právníků v Štýrském Hradci vyslovil v resoluci své „přesvědčení“, že by záhodno bylo, zrušiti úplně ústav desk zemských při novém zřizování knih pozemních.

Desky ku jednotlivým ročníkům „Právníka.“ Těm pánům odběratelům časopisu našeho, kteří by sobě přáli, míti stejné desky ku „Právníku“, slouží ku vědomosti, že p. Cellerin, knihař v Praze, vkusné desky plátěné po 50 kr. a takovéže s koženým hřbetem za 60 kr. r. č. shotovuje. Kdož by sobě desky takové přál, tomu je dodá administrace časopisu našeho.

Zpráva

o řádné valné hromadě právnické jednoty v Praze

odbývané dne 5. února 1874.

Předsedící: starosta pan **Matěj Havelka**, rada při c. k. vrchním soudu zemském.

Zapisovatel: jednatel V. **Sobička**, adjunkt při c. k. zemském soudu.

Vládní komisar: c. k. pol. adjunkt p. **Molenda.**

Členů bylo přítomných 43.

P. **starosta** zahájil valnou hromadu a udělil slovo jednateli **Sobičkovi**, aby přednesl jednatelskou a účetní zprávu za r. 1873, což tento učinil takto:

Slavné shromáždění!

Když se jednota právnická před desíti roky zřídila, vytknula si účel působiti k tomu, aby se právnická věda v české řeči pěstovala; a mezi prostředky, jimiž by se tento účel docílil, položila na prvním místě: přednášky, čtení a rozpravy ve schůzích jednoty.

Budiž mi popřáno, abych i já o této věci ve své výroční zprávě hned z počátku pojednal.

Jestliže moji předchůdcové ve zprávě jednatelské již po dvě leta v této příčině naříkají, že ochabuje činnost členů v týdenních schůzích, že ubývá účastenství členů nejen v přednáškách, než i v pouhém navštěvování týdenních schůzí; tož nemohu Vám ani letos podati zprávu potěšitelnější.

Jakož jsme již v loni znamenali, že z velikého počtu členů naší jednoty, kteříž mají vzácného vzdělání theoretického a nevšedních známostí praktických, jen někteří snah spolkových účinně sobě všímají, musíme i letos konstatovati, že mnozí členové, kteříž před několika roky zvláště přednáškami a rozpravami do naší jednoty čilý život zavedli, nyní této činnosti, zvláště týdenním schůzím naprosto se odcizili; že též z mladších členů, nově k jednotě přistupujících jen někteří spolkovou činnost podporovati se snaží, nýbrž z větší části na tom přestávají, že k jednotě ročním platem přispívají, míníce, že takto dosti učinili pro účel naší jednoty a snad i pro vlastní vzdělání ve vědě právnické.

Veškerá tíže přednášek i rozprav v týdenních schůzích spočívala na několika nečetných členech, kteříž již po léta zvláštní horlivostí o rozkvět přednášek v jednotě právnické se zasazovali. Jen zřídka se přihází, že znovu někdo jiný nějakou přednáškou neb rozpravou vděk jednoty sobě zaslouží.

Uznáváme-li, že jsou týdenní schůze a přednášky v nich mocným, ba předním prostředkem k dosažení cíle spolkového, a přejeme-li sobě, abychom tohoto cíle se nevzdalovali, nýbrž víc a více se mu blížili, tož jistě na nás záleží, abychom napravili, co zanedbáno, a ve věcech spolkových větší horlivost na jevo dali, nežli v posledních letech bylo znamenati. Zvláště však se kojím nadějí, že mladší právníci pilněji, než posud, naší jednoty sobě budou všímati, majíce při tom na zřeteli nejen prospěch jednoty, než i svůj vlastní.

Týdenních schůzí bylo odbýváno v minulém roce 18, o 4 méně než loni.

Do všech týdenních schůzí dohromady dostavilo se celkem 275 členů, průměrně tedy do každé týdenní schůze 15 z 122 členů v Praze bydlících!

Nejhojnější byla návštěva týdenní schůze ze dne 13. listopadu 1873, ku které se dostavilo 21 členů; za to navštívilo týdenní schůze dne 24. dubna a 26. června vždy jenom 11 členů.

Přednášek bylo odbyváno 14, volných rozprav bylo 6.

Z přednášek i rozprav týkaly se práva občanského 1, zákona obchodního 3, řádu směnečného 1, zákona o společenstvech svépomocných 2, řádu soudního 4, řádu knihovního 3 a řádu soudu trestního 6.

Zejmena pak přednášeli, aneb zahájili rozpravu pánové: JUDr. Randa a dr. Zucker každý čtyřikráte, JUDr. Pražák tři-

kráte, a sekretář Fischer, JUDr. Kobler, JUDr. Milde, JUDr. Ott, rada Pešek, adjunkt Sobička, JUDr. Strakatý a JUDr. Voženílek, každý jednou.

Kromě těchto přednášek a vědeckých rozprav bylo v týdenních schůzích vyřízeno ještě hojně záležitostí správních, z nichž některé ještě později uvésti sobě dovolím, a z nichž jedna Vám ještě dnes ku konečnému a platnému usnešení bude předložena.

S větším potěšením, nežli právě přednešenou zprávu o činnosti týdenních schůzí, vyslyšíte zajisté následující zprávu o ostatní činnosti spolkové.

Bude Vám poznati, že můžeme hrdě pohlížeti na uplynulé desítiletí trvání naší jednoty, že se nemusíme ostýchati klásti účty ze své činnosti těm, kdož jati jsouce láskou k vědě právnické a k naší milé české řeči první před desíti lety právnickou jednotu založili. Čeho právnická jednota prací usilovnou za dřívějších devět let vymohla, to nejen že jsme statečně zachovali, než dle sil svých jsme rozmnožili, a směle můžeme sobě svědectví dáti, že nejsme nikterak posledními mezi těmi, jimž jest o to činiti, aby se věda v naší vlasti šířila, synům českým v jazyku českém přístupnou stala, a aby též objevena byla zřídla vědy, kteráž by bez přispění našich právníků všemu ostatnímu světu zůstala nepřístupna.

Než rád již chci o vší zprávě naší jednoty účty Vám položiti, a sami lépe posoudíte.

Jest Vám známo, že řízení našeho spolku bylo v minulé valné hromadě svěřeno předkem opět starostovi panu Matěji Havelkovi, radnímu při c. k. vrchním zemském soudu, a prvnímu jeho náměstkovi panu profesorovi JUDr. Antonínu Randovi. Za druhého starostu byl místo pana JUDra. Škardy zvolen pan JUDr. Kaizl, advokát v Karlíně. K úřadu jednatelskému byli povoláni: c. k. adjunkt Václ. Sobička a p. JUDr. Bol. Plaček; přehlížení účtů bylo opět odevzdáno revisorům pánům mag. sekretáři Janu Prachenskému a JUDru. Antonínu Mezníkovi.

Vedle loňské zprávy čítala právnická jednota členů 237.

V té příčině budiž hned uvedeno, že pan JUDr. E. Kaizl, složiv 30 zl., stal se členem zakládajícím.

K těmto	237
členům přibylo prodlením minulého roku nových členů .	32
tak že počet členů vzrostl na	269.

Z těch však zemřel jeden, a osm jich buď vystoupilo, aneb pro nezaplacení týdenních příspěvků bylo za vystouplé prohlášeno, tak že jednota dnes 260
členů čítá, o 23
více, nežli loni.

Ti, kdož přistoupili, jsou pánové: JUDr. František Dvorský a JUDr. Miroslav Krajník v Praze, JUC. Antonín Hurych v Karlíně, JUDr. Stanislav Zábranský v Noutonicích, JUDr. Karel Adámek, JUDr. Jan Sedláček a JUC. Josef Štolba v Praze, Jan Balík, c. k. adjunkt v Rakovníku, JUDr. Josef Kanda, tajemník obce Vinohrady, JUDr. Vilém Šmolcnop na Smíchově, Jindřich Zalužan, c. k. adjunkt v Benešově, JUDr. Jindřich Schürer a JUDr. Alois Viktor Tangl zde, Emanuel Zeis, c. k. adjunkt v Táboře, JUDr. Frant. Suchomel v Kroměříži, JUDr. Jos. Stupecký v Praze, Jan Smetana, c. k. adjunkt v Přesticích, JUDr. František baron Trauttenberg, c. k. adjunkt v Plzni, JUDr. Václ. Chadraba v Praze, Karel Kvěch, c. k. adjunkt v Litoměřicích, Augustin Plischke, c. k. okresní soudce v Přelouči, Václav Tieftrunk, c. k. notář v Bělé, JUDr. Vilém Novák, advokát zde, JUDr. Josef Lžičař zde, Edvard Schmiedt, c. k. zemský rada v Jičíně, Ferdinand Hejna, c. k. adjunkt v Slaném, Karel Preis, c. k. adjunkt v Karlíně, JUDr. Jan Heller a JUDr. Jan Slavík v Praze, JUDr. Karel Roth, advokát v Chrudimi, JUDr. Alois Kalík v Praze a JUDr. Jan Hynek v Olomouci.

Zemřel c. k. notář pan Edvard Veselý zde, a jednota poctila jeho památku obvyklým způsobem.

Konečně buď vystoupili, aneb byli pro nezaplacení ročních příspěvků vedle stanov ze seznamu členů vymazáni pánové: JUDr. Felix Moural, Karel Brom, Karel Čulík, Šimon Dvořák, JUDr. Antonín Haas, J. Koller, J. B. Petržilka a JUDr. František L. Rieger.

Ze zakládajících a činných členů jest dle povolání:

advokátů a kandidátů advokacie	185
státních úřadníků	34
c. k. notářů	14
profesorů a docentů	5
úřadníků při magistrátu Pražském a v soukromých nebo veřejných ústavech	13
soukromníků	9
dohromady . . .	260

Z těchto bydlí v Praze 136 členů, a na venkově 124 členové.

Jako počet členů, rozmnožilo se prodlením minulého roku též jmění právnické jednoty.

Pan JUDr. Voženílek odevzdal mi čistého jmění	2136 zl.	39	kr.
a já přijal v době od 31. ledna 1873 až do dnešního dne:			
1 příspěvek zakládajícího člena	30 „	—	„
1 příspěvek za rok 1870	4 „	—	„
6 příspěvků „ „ 1872	24 „	—	„
214 příspěvků za rok 1873	856 „	—	„
2 příspěvky za rok 1873 po 3 zl., poněvadž při každém 1 zl. přeplatek z r. 1872 byl zapsán	6 „	—	„
15 příspěvků na rok 1874	60 „	—	„
přeplatek z příspěvku za rok 1873 připsán na rok 1874	1 „	—	„
za čtyry výtisky institucí	4 „	80	„
od komissionářů dr. Grégr & F. Dattel výtěžek za 64 výtisků Rybičkových „Pravidel“ a 58 výtisků Brandlovy „Knihy Rožmberské“ . .	118 „	56	„
úroky z jistiny uložené v první občanské záložně	141 „	44	„
Celý příjem činí . . .	3382 zl.	19	kr.
Z toho jsem vydal:			
Odměnu pánům redaktorům „Právníka“ za rok 1872	300 zl.	—	kr.
Doplatky na honoráře za články v „Právníku“ uveřejněné	159 „	62	„
za inseráty	38 „	56	„
sběrateli 5% provise za vybírání příspěvků . .	36 „	75	„
témuž náhrada za psaní, rozeslání a frankování spolkové korespondence	26 „	90	„
za kaligrafické provedení adresy	5 „	80	„
knihkupci za nové zákonníky a za Gerichtszeitung 1874	11 „	15	„
domovníku v universitě	30 „	—	„
drobná vydání	12 „	02	„
úhrnem . . .	632 zl.	11½	kr.
Odrazí-li se od příjmů	3382 zl.	19	kr.
vydaných	632 „	11½	kr.
zbývá čistého jmění . . .	2750 zl.	07½	kr.
tak že se naše jmění za poslední rok rozmnožilo o	613 zl.	68½	kr.

Z toho jest uloženo v první občanské záložně pražské na knihu č. 38. . . . . 2686 zl. 21 kr.
a hotových mám . . . . . 63 „ 86½ „
činí hořejších . . . . . 2750 zl. 07½ kr.

Dle zprávy za r. 1872 zbývalo nedoplacených a neodvedených příspěvků za leta 1868 až 1872 45
Z těch mi bylo zaplaceno 7 příspěvků, 32 jich bylo odepsáno, poněvadž buď členové sami za to žádali, neb že byli ze seznamu členů vymazáni, a zbývá tedy nezaplacených příspěvků za
rok 1872 6
a dále za rok 1873 20
příspěvků, čili dohromady 104 zl.

Kromě peněz a pohledávek takto vypočtěných záleží spolkové jmění ještě v knihách od „Právnické Jednoty“ vydaných.

Výtisků IV. ročníku „Právníka“ jest u p. dra Strakatého na skladě jako loni 44

Institucí Justinianových bylo dne 30. ledna 1873 na skladě 251
z těch jsem prodal 4
tak že jich zbývá u komisionáře Fr. Řivnáče 247

Z celého nákladu Brandlovy „Knihy Rožmberské“, kterýž byl přenechán komisionářům dr. Grégr & F. Dattel počtem . 471
výtisků, bylo dle usnešení týdenních schůzí rozdáno . . 13
a prodáno 58
zbývá jich tedy na skladě 400

Z nákladu Rybičkových „Pravidel &c.“, jenž byl rovněž jmenovaným komisionářům odevzdán počtem 471
výtisků, rozdáno 7
a prodáno 64
tak že jich zbývá na skladě 400

Konečně byly prodlením minulého roku nákladem právnické jednoty vydány Pavlíčkovy „Žaloby z obohacení“. Celý náklad 500 výtisků, vlastně po srážce 50 výtisků věnovaných panu spisovateli, zbytek 450 výtisků odevzdán do komise knihkupectví dr. Grégr & F. Dattel. Mnoho-li výtisků tohoto spisu bylo prodáno, nelze mi vykázati, poněvadž jsem posud od komisionáře účet neobdržel; zbývá tedy na příští účet všech 450 výtisků.

V této příčině však dlužno podotknouti, že ovšem nelze počítati na skvělý výtěžek pro spolkovou pokladnu. Neboť uváživši

příznivý stav jmění spolkového, a pečujíc o to, aby tento výtečný spis co nejrychleji v kruzích právníků českých byl rozšířen, usnesla se týdenní schůze dne 13. března 1873 na tom, aby byla tato kniha všem členům, který svůj příspěvek na r. 1873 zaplatili, k jich žádosti zdarma vydána, a aby též spolku českých právníků „Všehrd“ 20 výtisků bylo darováno.

Tisk a vazba celého nákladu stály 548 zl. 60 kr., a byl ten spis, jak shora řečeno, odevzdán do komise knihkupectví dr. Grégr & F. Dattel, kteréž převzalo prodej po 2 zl. 10 kr. za výtisk, s provisí 40%, tak že nám na každý prodaný výtisk bude povinno zaplatiti 1 zl. 26 kr.

Spolkový časopis „Právník“ těšil se i loni všeobecné přízni, a třeba počet předplatitelův jest o něco menší, než byl dle účtu minulého, nemůže to nikterak na váhu padati, považíme-li, jak velikým a častým změnám jest podroben kruh abonentův, když jich počet téměř pěti set dosahuje.

Vedle loňské zprávy obnášel počet pololetních předplatitelů na „Právník“ 997.

Letos bylo v I. půlletí:

předplatitelův	pražských po 3 zl.	105
„	venkovských po 3 zl.	174
„	„ po 2 zl.	60
„	ze „Všehrdu“ po 2 zl.	50
„	u knihkupců po 2 zl.	71
	úhrnem	460

V II. půlletí:

předplatitelův	pražských po 3 zl.	105
„	venkovských po 3 zl.	174
„	„ po 2 zl.	60
„	ze „Všehrdu“ po 2 zl.	50
„	u knihkupců po 2 zl.	68
	úhrnem	457
Dohromady tedy		917

pololetních předplatitelův.

Předplatné dle tohoto výpočtu obnášelo

celkem	2392 zl.	— kr.
Vedle smlouvy s tiskárnou učiněné patří panu dru Edv. Grégrovi z této sumy předkem zaručených	2140 „	— „
a ze zbytku	252 zl.	— kr.

patří ještě tiskárně třetina	84	zl. —	kr.
co zisk, tak že z „Právníku“ i za minulý rok sumu	168	„ —	„
jsme vytěžili.			
Počítáme-li, že podle minulé zprávy dosavadní zisk z tohoto časopisu	1002	„ 67	„
činil, obnáší nyní výtěžek z „Právníka“ již . .	1170	„ 67	„
Dle minulého účtu měla právnická jednota za tiskárnou p. dra Edv. Grégra pohledávání .	251	„ 87	„
Přičte-li se k tomu zisk z „Právníka“	168	„ —	„
měli jsme koncem r. 1873 u p. dra Edv. Grégra v účtu k dobrému	419	zl. 87	kr.
Z toho však sluší sraziti náklady na tisk 250 pozvání k valné hromadě 1873	3	zl. —	kr.
500 výtisků „Žalob z obohacení“	548	„ 60	„
1000 legitimačních lístků	10	„ 80	„
260 jednatelských zpráv za r. 1872	24	„ —	„
300 pozvání k Jungmannově slavnosti	4	„ 20	„
dohromady . . .	590	zl. 60	„
tak že jest nyní právnická jednota p. dru Edv. Grégrovi dlužna	170	zl. 73	kr.

Ku konci budiž zpomenuto, že právnická jednota za minulý rok ve dvou slavnostech měla podíl: byloť to jubileum pana profesora dra Josefa Friče dne 5. června 1873, za kterouž příčinou mu od představenstva právnické jednoty byla odevzdaná adresa jmenem jednoty sepsaná; pak Jungmannova slavnost, kterouž jsme důstojně konali, vypsavše na počest Jungmannovu 300 zl. stř. na nejlepší spis český z některého oboru práva slovanského, o čemž Vám ještě na jiném místě budu účet klásti.

Vylíčiv krátce činnost spolku za uplynulý rok, ponechávám Vám samým, abyste rozhodli o tom, v jaké míře jednota vyplnila úlohu, kteráž jí jest přikázána, a pokud ještě zůstala za nadějemi, v její působení kladenými.

Doufejme, že na dále setrvá v tom, v čem jest na dobré cestě, že úspěchy své úsilovně bude rozmnožovati, nových vymáhati a že napraví, kde co napraviti třeba.

K tomu nám pomáhej dobrá vůle i práce všech.

Tato zpráva byla bez debaty všemi hlasy přijata.

2. Pan sekretář Jan Prachenský přednesl na to zprávu přehlížitelů účtů za r. 1872 takto:

Majíce za úkol přehlížeti a skoumati účty právnické jednoty za čas od 26. ledna 1872 do 30. ledna 1873 přehlíželi a skoumali jsme účty ty od tehdejšího jednatele p. JUDra Voženílka složené, a porovnavše je bedlivě s doklady, shledali jsme vše v nejlepším pořádku.

Veškeré příjmy v naznačené době činily dohromady . . . . . 2971 zl. 96 kr.
veškeré vydání obnášelo . . . . . 835 „ 57 „
jeví se tedy přebytek . . . . . 2136 zl. 39 kr.
z něhož bylo uloženo na 6% úrok v první občanské záložně v Praze na vkladní knížku č. 338 2094 „ 77 „
a zbytek . . . . . 41 zl. 62 kr.
zůstal na hotovosti u p. jednatele, čímž jest vykázán celý přebytek . . . . . 2136 zl. 39 kr.

Porovná-li se tento přebytek s čistým jměním na konci předešlého účetního roku, totiž s přebytkem vykázaným za čas od 26. ledna 1871 do 25. ledna 1872, jenž činil . . . . . 1886 „ 53 „
přibylo za účetní rok 1872 jmění o . . . . 249 zl. 86 kr.

Výtisků IV. ročníku „Právníka“ bylo v uschování bývalého jednatele p. JUDra Strakatého 44
tolik, co na počátku účetního roku.

Výtisků institucí „Justinianových“ bylo dne 25. ledna 1872 na skladě 255
za r. 1872 byly prodány od p. Fr. Řivnáče výtisky . . 3
od p. dra Mildeho 1
úhrnem . . . 4
zbylo jich tedy na skladě 251
a to 4 u jednatele a 247 u knihkupce p. Fr. Řivnáče.

Výtisků „Knihy Rožmberské“ a „Právních řeholí“ byl celý náklad na skladě u komisionáře, totiž v knihkupectví pp.: Dr. Grégr & Ferd. Dattel.

Dovolujeme sobě návrh, aby slavné shromáždění právnické jednoty účty spolku za dobu od 26. ledna 1872 do 30. ledna 1873 schválilo, a p. JUDru Františku Voženílkovi absolutorium udělilo, a zvláštní dík za správné, ano vzorné vedení účtů vyslovilo.

Návrh ten byl všemi hlasy přijat.

3. Na to přikročilo se k volbě hodnostářů spolkových.

Nežli byly hlasovací lístky odevzdány a skrutinium provedeno, pokračováno v jednání.

4. Jednatel přečetl dopis p. dra Edv. Grégra, v němž tento činí nabídnutí, že chce na časopis „Právník“ i tento rok náklad nésti pod těmitéž výminkami, pod kterými jej vydával roku minulého; — navrhuje, aby tedy smlouva o vydávání „Právníka“ učiněná s panem drem Edv. Grégrem na r. 1873 byla prodloužena pod těmitéž výminkami na r. 1874.

Bez debaty přijato.

5. Jednatel navrhuje, aby pánům redaktorům „Právníka“ za rok 1873 náhrada 300 zl. byla vyplacena.

Všemi hlasy přijato.

6. Jednatel uvádí, že bylo v týdenní schůzi dne 3. července 1873 učiněno usnešení, aby byla na počest Jungmannovu vypsána cena 300 zl. ve stříbře na nejlepší český spis z kteréhokoliv oboru práva Slovanského, a lhůta k zaslání konkurujících spisů že byla určena do 13. dubna 1874. — Navrhuje, aby bylo toto usnešení schváleno.

Stává se za souhlasu všech.

7. Z volných návrhů učinil první p. JUDr. Ott tento:

Právnická jednota račiž přistoupiti s ročním příspěvkem 2 zl. ku spolku právníků „Všehrd“; — i odůvodnil ten návrh krátkými slovy, poukazuje na horlivé počínání si tohoto spolku ve věcech právnických a uváděje v paměť skutečnost, že týž spolek velikým nákladem peněžitým vydává Všehrdovy knihy devatery.

Pan prof. dr. Randa horlivě se zastává tohoto návrhu a navrhuje dále, aby kromě toho spolku „Všehrd“ do fondu pro vydání Všehrdových spisů zvláště 100 zl. bylo darováno.

Pan JUDr. Černý navrhuje, aby právnická jednota ku „Všehrdu“ přistoupila s ročním příspěvkem 50 zl., a aby mu darovala k vydání Všehrdových spisů 200 zl.

Co se týče sumy 200 zl. přistupuje pan prof. dr. Randa k tomu, aby byla věnována na vydání devaterých knih Všehrdových. Ale co se týče ročního příspěvku, poukazuje k tomu, že právnická jednota sama v některém roku svých příjmů dobře bude moci užiti, jestliže jí bude snad opět nějaký větší spis právnický k vydání nabídnut, což ovšem vždy jest sobě přáti, a snadno lze očekávati. Spolek „Všehrd“ však prozatím nemá většího vydání nésti, leč právě na knihy Všehrdovy; budou-li vydány, nebude míti potřebu mimořádných příjmů. V této příčině tedy opětně se zasazuje za návrh pana dra Otta, aby jednota ku Všehrdu přistoupila s ročním příspěvkem 2 zl.

Týž návrh podporují ještě pp. JUDr. Švela, Milde a Stupecký.

Při hlasování bylo velikou většinou hlasů přijato: jednota přistupuje co přispívající člen ku spolku Všehrd s příspěvkem 2 zl. na každý rok, a věnuje Všehrdu 200 zl. k fondu pro vydání Všehrdových spisů.

Dále navrhuje p. JUDr. Milde: Týdenním schůzím právnické jednoty uděluje se právo, aby na dobré spisy právnické ceny vypisovaly, a takovým spisům pocty udílely. — Může se snadno přihoditi, že bude jednotě nabídnut některý právnický spis, jenž by toho hoden byl, aby byl tiskem vydán; nelze však pro tuto jedinou příčinu valnou hromadu svolati; právnická jednota má též dostatečné jmění, aby jím mohla vydávání právnických spisů platně podporovati, a proto nechť se valná hromada usnese na návrhu shora položeném.

Pan starosta Havelka namítá, že by se takové usnešení nesrovnávalo se stanovami, poněvadž udílení cen jen valné hromadě jest vyhraženo.

Pan prof. dr. Randa jest též proti návrhu p. dra Mildeho; neboť nahodí-li se jednotě právnický spis, kterýž by byl hoden, aby byl poctěn cenou, aneb aby byl vydán nákladem právnické jednoty, může se dotýčné usnešení vždycky v týdenní schůzi státi, a vyhradí se jen dodatečné schválení toho usnešení valnou hromadou, kteréž zajisté nebude odepřeno. Tak dělo se posud vždy a není tedy zapotřebí, aby se týdenním schůzím udílela plná moc již napřed, jaksi in bianco.

Jednatel Sobička navrhuje: Týdenní schůzi povoluje se na rok 1874 suma dvě stě zlatých nepřevýšující k tomu konci, aby byly nejvýše čtyrem rozpravným článkům do časopisu „Právník“ napsaným uděleny pocty, nanejvýš 50 zl. obnášející. Týdenní schůze nechť se v této příčině usnáší ve srozumění s redakcí „Právníka“. — Tento návrh odůvodňuje nedostatkem počtu rozpravných článků do „Právníka“ zasílaných, nepatrným honorářem, kterýž se za takové články vyplácí, a nemožností, aby honorář za takové články v „Právníku“ uveřejněné již nyní obecně byl zvýšen. Pokládá též za to, že se tímto usnešením poněkud vyhoví úmyslu, z kterého vycházel pan JUDr. Milde při svém návrhu, a že se tento návrh ve svých určitých mezích též se stanovami srovnává.

Pan prof. dr. Randa podporuje ten návrh a pan JUDr. Milde přidává se k němu, vzdávaje se svého samostatného ná-

vrhu; navrhuje však, aby byla týdenní schůzi udělena moc, nakládati sumou až do 500 zl. k cíli od jednatele právě určenému.

Pan JUDr. Tilsch vyslovuje se proti sumě 500 zl., poněvadž touto sumou již lze podniknouti vydání samostatného, většího spisu, aneb cenou poctíti veliké dílo právnické.

Pan JUDr. Diviš podporuje návrh jednatele Sobičky, jestli že pocta 50 zl., kteráž má tomu kterému článku býti udělena, nemá co honorář býti pokládána, nýbrž vedle honoráře spisovateli vyplacena.

Jednatel Sobička přisvědčuje, že se jeho návrh netýká honorářů, kteréž se platí z administrace a redakce „Právníka", a že tedy zmíněné pocty mají vedle těchto honorářů býti vyplaceny.

Při hlasování přijímá se návrh jednatelův velikou většinou hlasů.

Ku konci navrhuje jednatel: Krámská cena institucí Justinianových budiž snížena na 1 zl. za každý výtisk; odůvodňuje ten návrh tím, že při nynějších cenách po 1 zl. 20 kr. pro členy právnické jednoty a studující a po 2 zl. pro ostatní obecenstvo za 2 roky sotva 8 výtisků bylo prodáno, a že tedy jednota z těchto vyšších cen žádného zisku nemá, když zůstane celý náklad na skladě ležeti.

Pan prof. dr. Randa přidává se k návrhu tomu s tím obmezením, aby cena 1 zl. byla ustanovena jenom pro členy právnické jednoty a pro studující, jinak ale aby to zůstalo při ceně 2 zl.

Jednatel Sobička se k tomuto obmezení přidává, načež tento návrh byl velikou většinou přijat.

Za skrutatory ku provedení skrutinia voleb zatím dokonaných požádal pan starosta pány dry Kühna a Hansgirga.

Nežli bylo skrutinium provedeno, připomenul p. Fr. Pešek, rada při c. k. zemském soudu, vřelými slovy zásluh, jichž sobě pan starosta Havelka a jeho páni náměstkové Randa a Kaizl pilným a obezřelým řízením správy spolkové a zvláště přednášek i rozprav v týdenních schůzích o právnickou jednotu získali, a vyslovuje jim jmenem jednoty nejsrdečnější dík, s čímž všichni přítomní hlučně souhlasili, na projevení díků ze svých míst povstávajíce.

Ku konci byl prohlášen výsledek voleb. Lístků bylo odevzdáno 42.

Za funkcionáře právnické jednoty byli zvoleni titéž, kteří ten úřad již minulého roku spravovali, totiž:

Starosta: pan Matěj Havelka, rada při c. k. vrchním soudu zemském (41 hlasy);
první náměstek starostův: pan profesor JUDr. Antonín Randa (40 hlasy);
druhý náměstek starostův: pan JUDr. Ed. Kaizl, advokát v Karlíně (39 hlasy);
první jednatel: pan Václav Sobička, c. k. adjunkt při zemském soudu (25 hlasy; 15 hl. připadlo p. JUDru Stupeckému);
druhý jednatel: pan JUDr. Boleslav Plaček v Praze (24 hl.; 13 hl. měl p. JUDr. Stupecký);
přehlížitelé účtů: pánové JUDr. Antonín Mezník, advokát, a Jan Prachenský, sekretář při magistrátu Pražském, (po 41 hlasích).

Praktické případy.

K §. 64. ř. soud. a dvor. dekr. ze dne 4. června 1789. č. 1015. a ze dne 14. října 1803 č. 629.

S. S. Z.

M. Rudý žaloval na nezletilého J. Straku, zastoupeného poručníkem O. Mácou na zaplacení 3000 zl. s přísl. Při stání o žalobě té položeném uzavřel žalobník s poručníkem žalovaného soudní smír, vedle kteréhož se žalovaný zavázal, že částku zažalovanou ve 4 nedělích zaplatí. Smír ten byl poručenským úřadem schválen. Nějaký čas potom podala Marie Straková, matka nezletilého J. Straky, společně s poručníkem O. Mácou k soudu žádost, aby smír ten zrušen byl, opírajíc se o to, že ona jest nezletilému synu svému zřízena za poručnici, O. Máca že jí přidán jest za spoluporučníka, že tedy měla žaloba na ni a na spoluporučníka podána býti, že spoluporučník o své újmě a bez jejího svolení žádné narovnání učiniti nemohl, a pakli je učinil, že jest neplatné.

K žádosti té položil c. k. okr. soud stání k vyslyšení obou stran. Při stání dokázal žalobník, že jenom O. Máca nezletilému J. Strakovi byl zřízen za poručníka, on jenom že byl vzat v zá-

vazek, a jemu jen že byl vydán dle §. 206. ob. zák. obč. řádný list, aby byl v poručenství věrou opatřen, on že tedy jest jedině k zastoupení nezletilého svěřence legitimován, že žaloba tedy správně byla podána, a narovnání s ním uzavřené že jest platné.

C. k. okr. soud Jindř. Hradecký rozhodl také výměrem ze dne 14. září 1873 č. 7031. v tomto smyslu, že narovnání s poručníkem uzavřené jest platné a že schválení poručenského úřadu zůstává v platnosti a odsoudil druhou stranu k náhradě útrat.

K stížnosti této strany zrušil však c. k. vrchní zemský soud výměr o žalobě vydaný a narovnání učiněné, a nařídil první stolici, aby žalobu zamítla a žalobci k šetření §. 64. s. řádu ukázala, a aby ostatně ve smyslu §. 206. ob. zák. obč. se zachovala, a sice z těchto

důvodů:

Zemřelý F. Straka nepovolal ve své závěti žádného poručníka pro nezletilého syna svého, mělo se tedy poručenství dle §. 198. ob. z. obč. svěřiti nejprvé matce Marii Strakové; stalo se tedy jen omylem, že se O. Máca zřídil za poručníka, jelikož měl matce přidán býti za spoluporučníka.

Pozůstalost po F. Strakovi se vyjednávala s pozůstalou vdovou Marií Strakovou co poručnicí a s O. Mácou co spoluporučníkem nezletilého dítěte a byla od soudu pozůstalost vyjednávajícího schválena. Žaloba M. Rudého byla tedy proti předpisu §. 64. s. ř. podána jen na O. Mácu co zástupce nezl. J. Straky. Marie Straková oznámila ve smyslu dvor. dekr. ze dne 4. června 1789 č. 1015. a 14. října 1803 č. 629. s. s. z. soudu neplatnost narovnání s O. Mácou uzavřeného, a protož se muselo stížnosti její vyhověti.

Výnos ze dne 28. října 1873 č. 33830.

Nejvyšší soudní dvůr však k stížnosti žalobníka změnil výnos druhé stolice a potvrdil výměr c. k. okr. soudu vzhledem k tomu, že O. Máca dekretem c. k. okr. soudu ze dne 21. ledna 1873 výslovně nezletilému J. Strakovi za poručníka zřízen byl, že složil poručenský slib, že byl tedy oprávněn přijmouti žalobu podanou na poručence svého pro 3000 zl. a jej při líčení pře zastupovati a s vyhražením schválení poručenského úřadu narovnání učiniti, že však matka Marie Straková, ač může dle §§. 198. a 259. ob. z. obč. žádati, aby se poručenství na ni vzneslo, pokud se tak nestalo, oprávněna není, nezl. dítě své zastupovati, že

intervence její při vyjednání pozůstalosti nic nemění na právech a povinnostech poručníka soudně zřízeného; vzhledem k tomu, že poručník O. Máca narovnání učinil, vyhradiv si schválení poručenského úřadu, že tedy nemá příčiny schválení tomu odporovati; konečně vzhledem k tomu, že v případě tomto §. 64. soud. ř. a ostatních od vrchního zemsk. soudu uvedených zákonů upotřebiti nelze, a že tedy není příčiny narovnání učiněné a ostatní výnosy okr. soudu rušiti.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 23. prosince 1873 č. 12306.

O právu na titul „královské město.“

Výnosem c. k. okresního hejtmanství v T. ze dne 18. července 1872 č. 1188. bylo obci S. zapovězeno užívání titulu „královské město.“ Na výnos ten podala obec S. stížnost k místodržitelství, v kteréž mezi jiným uváděla as toto:

Dle historického vývinu povstala města v Čechách dílem zakládáním od králů, dílem od pánů a vladyků s povolením královským.

K právům královským (jus regale) náleželo udělovati práva městská, což se dělo dvojím spůsobem, jednak, že se obyvatelům městeček propůjčilo všech těch výsad, kterých užívala města královská, jinak že se jim propůjčovala určitá práva městská na př. pražské, magdeburské atd.

Název měst královských lze v starší době poznati hlavně jenom z listin, a jest to karakteristický a také postačitelný doklad pro název královský, že králové nazývají v listinách město takové „nostra civitas.“ (Viz dr. Herm. Jireček „Slovanské právo v Čechách a na Moravě.“ III. sv. I.).

Město S. bylo dle historických pramenů založeno od knížete Soběslava I., od něhož také jméno své vzalo. Kdyby však i toho nebyly doklady, a město nebylo od knížete, nýbrž od některého pána neb vladyky založeno, nebylo to na újmu právu nazývati se královským. Neboť i o jiných městech jest historicky stvrzeno, že nejsou králové neb knížata jich zakladateli, a přec se jim nepopírá názvu královského. To platí na př. o Poličce, která byla založena od Kunrata z Löwendorfu, jenž z té příčiny obdržel

i advocatiam i judicium civitatis ejusdem; taktéž byly Budějovice založeny od Budivoje z Rožmberka atd.

Ostatně dosvědčují majestáty a privileje, které se přikládají, že městu našemu náleží název královského města.

Král Ferdinand uděluje tam městu našemu právo královské a svoluje, aby všech práv, svobod a všelijakých jiných obyčejův měli a užívali, kterých královská města až do toho času užívala. Zejmena pak se obyvatelům S. propůjčuje právo, aby pakli by na Budějovickém orteli přestati nechtěli, odtud appellace před krále samého neb jeho zřízené rady na hradě pražském šla.

Další doklad jest privilej krále Ferdinanda III. ze dne 20. prosince 1628, kdež se vícekráte užívá výrazu „unsere getreue Stadt S.“, — tedy téhož výrazu, o kterém shora pověděno, že jest karakteristickým a rozhodným pro oprávněnost názvu „města královského.“

C. k. místodržitelství však zamítlo vynešením ze dne 5. března 1873 č. 12065. stížnost obce S. — jelikož ani ze spisů předložených ani z listin v místodržitelském a zemském archivu chovaných na jevo nevychází, že by město S. oprávněno bylo užívati titulu „královské město“, anobrž z příběhů následujících se jeví, že řečené město k užívání onoho titulu oprávněno není.

Město S. náleželo od nejstarších časů, pokud dějepisné zprávy o něm sahají, až do roku 1611 pánům z Rožmberka. Jindřich z Rožmberka propůjčil městu v roku 1390 právo královské (jus regale), to jest vzdal se ve prospěch města některých práv, ježto původně panovníkům českým příslušela, ale spůsobem přenešeným od majitelů města vykonávána byla.

K takovým právům korunním patřilo mezi jinými výhradné právo vlastnictví nemovitostí a odúmrť. Mocí uvedené výsady bylo pak město oprávněno jistou výměru pozemků svobodně držeti a obyvatelům dovoleno o svém majetku svobodně závětovati čili pořízení o dědictví učiniti.

Průběhem času nabylo město ještě více jiných svobod a milostí od rodiny Rožmberkův, jak to privileje města šíře vykazují. Ačkoli však S. svobodu tuto výslovně dle spůsobu měst královských dosáhla, zůstala přec jen městem podaným, an Jindřich z Rožmberka právo odúmrtní ku jmění uprchlých vražedníků jakož i nejvyšší instanci u věcech právních sobě a nástupcům svým pozůstavil a také Petr Vok z Rožmberka v listině z roku 1594, jížto svobody od jeho předkův městu S. propůjčené potvrzuje a rozšiřuje

o „svých dědicích a potomcích“ a o „budoucích pánech a držitelích města“ pak na jiném místě o „budoucích vrchnostech“ mluví.

Král Ferdinand zrušil sice listinou z roku 1549 appellaci města S. od městského práva v Budějovicích na pány z Rožmberka nařídiv, aby šla na krále samého, nebo na rady královské v Praze (to jest appellační rady), ale neudělil tím městu nikoliv ráz královského města, nýbrž učinil to jen proto, aby odvolání z nálezů městských soudů v obvodu koruny české, kde až do těch dob žádného sjednocení nebylo, sestředil, ku kterému účelu téhož času zvláštní vrchní soud appellační v Praze zřídil.

V dotýčné listině nazvána jest obec S. výslovně jménem „podaných domu Rožmberského.“

Po vymření domu Rožmberského v roku 1611 přešla S. v držení pánů ze Švamberka a sice co příslušnost panství Třeboňského. — Následkem účastenství Švamberkův v odboji z roku 1618 bylo panství Třeboňské a s ním také město S., které císařským vojskům zbraní v rukou odporovalo, po bitvě na Bílé Hoře v plen vzato, načež je císař Ferdinand II. svému synu Ferdinandovi III., jejž v roku 1628 na krále českého korunovati dal, za úděl daroval. Od tohoto okamžení mohlo sice město královským nazýváno býti, ale pouze proto, že náhodou králi českému jako soukromý majetek náleželo, a jen v tomto smyslu má se slovům „naše město“ v listině z r. 1628, kterouž Ferdinand III. město zase na milost přijal, a jemu práva a svobody dříve nabyté, avšak odbojem svým pozbyté zase navrátil, rozuměti tím více, an i Ferdinand III. ráz podanství města, co příslušenství panství Třeboňského výslovně zachován míti chtěl, ustanovuje k závěrce listiny té, „že město svých svobod od nás, dědicův našich a potomných pánův na Třeboni atd. bez překážky užívati může.“ Posled uvedené místo jest také doslovně obsaženo v listině potvrzovací od Jana Adolfa hraběte ze Švarcenberku, v jehož držení panství Třeboňské později přešlo, roku 1669 městu S. dané, která skoro stejně zní s diplomem Ferdinanda III. z r. 1628.

Znění privilejí nedává tudíž městu S. žádného práva na titul „královské město.“

Avšak mimo to jest míti zření ještě k jiné okolnosti, která vedeným nárokům veškerý základ odnímá. Královská města totiž byla před vydáním obnoveného zřízení zemského třetím, potom čtvrtým stavem zemským, mající právo a povinnost, odesílati své plnomocníky na sněm; dále nesměla býti města ta odprodána, a

jen některá mohla býti leda v zástavu dána. Tím rozeznávala se hlavně od všech podaných ano i od privilegovaných měst. Město S. nebylo však nikdy mezi skutečnými „královskými“ městy jmenováno, nebylo nikdy na sněmu samostatně zastoupeno a střídalo skutečně vícekráte držitele své.

Který den má nájemník vykliditi vypovězené místnosti nájemní.

Dr. M., majitel pražského domu č. p. 155—II., vypověděl Marii H. soudně o termínu sv. Jirském 1873 místnosti v jeho domě č. p. 155—II. najaté na $^1/_4$ roku k vyklizení o termínu sv. Jakubském, kterážto výpověď Marii H. řádně doručena byla a v moc práva vešla. Marie H. místnosti tyto dne 7. srpna 1873 nevyklidila, proto žádal dr. M. sub praes. 7. srpna 1873 č. 28506. za vyklizení, kteréžto žádosti c. k. m. deleg. okresní soud Starého a Nového města v Praze výměrem ze dne 8. srpna 1873 č. 28506. vyhověl.

Z tohoto výměru si však Marie H. stěžovala a c. k. vrchní soud zemský v Praze rozhodnutím ze dne 30. září 1870 č. 30605. zrušil výměr tento

z důvodů,

že dr. M. ve své exekuční žádosti de praes. 7. srpna 1873 č. 28506. úplné vyklizení a odevzdání od Marie H. najatých místností žádal, lhůta k úplnému vyklizení dvor. dekretem ze dne 9. května 1805 č. 719. sb. z. s. a v §. 19. cís. nařízení ze dne 16. listopadu 1858 č. 213. ustanovená, teprvé v poledne 8. srpna 1873 vypršela, a Marie H. místnosti vypovězené skutečně 8. srpna 1873 vyklidila, že tedy žádost dra M. za exek. vyklizení již 7. srpna 1873 podaná předčasná a jak výsledek ukázal, bezdůvodná jest.

Dr. M. se však z tohoto rozhodnutí dovolal, uváděje, že náhled c. k. vrchního soudu zemského, že lhůta k úplnému vyklizení až do poledne 8. srpna 1873 jde, jest mylný, jelikož dekret dv. kanceláře ze dne 9. května 1805 č. 719. sb. z. s. v prvním odstavci výslovně stanovil, že místnosti vypovězené při vyklizení již 7. srpna úplně vyklizeny býti mají a že tento dekret dvor. kanc.

o lhůtě až do poledne 8. srpna žádné zmínky nečiní, a že §. 19. cís. nařízení ze dne 16. listopadu 1858 č. 213. lze vykládati jen ve smyslu onoho dekretu dvorní kanceláře ze dne 9. května 1805 č. 719. sb. z. s. Poněvadž tedy Marie H. místnosti ty dne 7. srpna 1873 nevyklidila, měl prý pronajímající právo, ještě téhož dne žádost za exek. vyklizení podati.

C. k. nejvyšší soud ale potvrdil rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského v Praze z jeho důvodu a proto, že pronájemce vypovězených místností na jich úplné vyklizení exekuční teprv po uplynutí 14 dnů toho kterého termínu, tedy o Jakubském termínu teprvé po uplynutí 7. srpna žádati může, kdežto dr. M. svou žádost již 7. srpna podal, kterýžto den Marii H. zcela k úplnému vyklizení příslušel, a sice nejen dle znění dekr. dv. kanc. ze dne 9. května 1805 č. 719, nýbrž i dle všeobecné zásady §. 903. ob. zák. obč.

Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu ze dne 11. listopadu 1873 č. 10914.

JUDr. Ferd. Budil.

Zprávy

o týdenních schůzích právnické jednoty v Praze.

Týdenní schůze dne 13. listopadu 1873.

Předseda: pan M. Havelka, rada při c. k. vrchním soudu zemském.

Zapisovatel: V. Sobička, adjunkt při c. k. zemském soudu.

Přítomných členů: 21.

Pan prof. dr. Randa zahájil slíbenou rozpravu o zákonu daném dne 9. dubna 1873 č. 70. říš. zák. o společenstvech pro napomáhání živnosti a hospodařství takto:

Jak důležitý jest tento zákon zvláště pro českého právníka, poznati lze z toho, že se má vztahovati na všechny záložny, a že zas největší část záložen rakouských připadá na Čechy a Moravu, zejmena asi ze všech 700 záložen rakouských ke 400 na Čechy a kolem 150 na Moravu.

V Čechách pokusil se zemský sněm již roku 1866 o to, aby bylo postavení založen, posud zákony nikterak nevyměřené, ustanoveno; avšak pro nepříslušnost zemského sněmu byla tato věc odložena, tak že německý zákon o záložnách z r. 1867 prvním jest, který určuje právní jich postavení, práva a závazky.

Nový rakouský zákon daný dne 9. dubna 1873 spočívá pak hlavně na tomto německém zákonu, od kterého zvláště tím se liší, že připouští stejným způsobem společenstva s obmezeným závazkem, a se závazkem neobmezeným, kdy zatím zákon německý jiných společenstev nedovoluje, než se závazkem neobmezeným.

V této příčině srovnává se totiž nový zákon rakouský s bývalým bavorským zákonem a s osnovou českého zákona z r. 1866.

Co se týče našeho nového zákona, nutno o něm říci, že všem našim novým zákonům v tom se podobá, že jest jeho dikce velice neurčitá, že se mu nedostává nikterak potřebné přesnosti, a že v mnohých kusech se stává nesrozumitelným neb pochybným. Jakkoli krátká doba uplynula od té chvíle, kdy nabyl platnosti, vyskytlo se přec již mnoho otázek pochybných, a ještě více rozhodnutí takových, která třeba nazvati pochybenými, ač nikoli pochybnými.

V této věci poukazuji na své pojednání, uveřejněné v XX. sešitu „Právníka“ z r. 1873.

V tomto pojednání zmínil jsem se již o otázce, je-li dovoleno věnovati čistý přebytek účelům obecným.

Doslovné znění §. 5. odst. 6. („Ve smlouvě společenské budiž uvedeno, dle kterých pravidel se má bilance zdělávati a zisk počítati, ak se má bilance zkoušeti, a jak se má zisk a ztráta mezi členy rozděliti“) svědčí ovšem na první pohled náhledu mnohých soudů, že zákon nařizuje neb předpokládá, že se zisk smí jenom mezi členy rozděliti, a v tomto náhledu mohou soudové, kteří jej sdílí, opírati se ještě zvlášť o §. 11. („Práva a povinnosti členů společenstva mezi sebou řídí se nejprv smlouvou společenskou. Tato smlouva může se od toho, co v tomto zákoně nařízeno, uchylovati jen v těch kusech, v příčině kterýchž se to výslovně připouští.“)

Avšak přes to srovnává se zajisté náhled opačný s úmyslem zákonodárcovým.

Tak neobsahoval původní návrh tohoto zákona nařízení učiněné v §. 5. odst. 6), nýbrž srovnával se do slova se zákonem německým (a bavorským), dle kterého stanovy nemusí nic o rozdělení zisku a ztráty nařizovati, a ustanovoval proto dále v §. 11.: není-li takového nařízení, že se má zisk a ztráta rozděliti mezi společníky.

Však ve výboru sněmovny poslanců bylo uvedeno, že bude lépe, když strany hned ve smlouvě společenské učiní opatření o rozdělení zisku; na slova „mezi členy“ či „mezi společníky“ nebyla žádná váha kladena, ano nikomu na mysli netanulo, aby bránil soukromému společenstvu v tom, jak sama ustanoví se o tom, jak se má naložiti ziskem společenským.

Právě tak se to má s podobnou otázkou, je-li dovoleno, aby při rozchodu společenstva přebývající jmění bylo obráceno na prospěch obecný.

I tu platí zajisté náhled, jehož právě jsme hájili, a který v „Právníku“ na místě uvedeném šířeji jest vyveden.

Naskytuje se jiná otázka: *musí-li se představenstvo ustanoviti již v původní smlouvě společenské.*

V této příčině nařizuje §. 5. odst. 13.): „Pojmenováni buďte ve smlouvě členové prvního představenstva aneb ty osoby, které mají žádati za zapsání společenstva do rejstříku.“

Toto ustanovení není v zákoně německém.

Dále nařizuje §. 6., že má býti ze smlouvy společenské vyhlášen výpis, jenž má obsahovati (odst. 5.): jména a bydlení členů představenstva, *jestli představenstvo ve smlouvě společenské již ustanoveno.*

Dodatek konečný tohoto ustanovení rovněž není v zákoně německém.

Vedle německého zákona jest tedy zapotřebí, aby společenstvo, jež chce býti zapsáno do obchodního rejstříku, již před tím se utvořilo, a zvláště aby již mělo představenstvo ze svého středu zvolené.

Jinak u nás. Neboť u nás jest dle §. 6. dovoleno, aby třeba několik zakladatelů sepsalo stanovy a pak o zapsání těch stanov do rejstříků obchodních žádalo. Takto se může provésti, že bude společenstvo již rejstrováno, aniž by mělo zvolené představenstvo. Jeť ovšem takové společenstvo jen mrtvým tělesem, kteréž nemůže na se závazků bráti, než o to se postará, aby zvolením představenstva oživlo, a společenstvo se konstituovalo; nelze však upříti, že z toho může mnohé nebezpečí vzniknouti pro velké obecenstvo.

Může zajisté i při akciových společnostech tentýž případ nastati; tu však jest zvláštní ustanovení, že k existenci akciové společnosti alespoň jistý kapitál se vyhledává, a že společnost účinkovati nemůže, pokud zde toho kapitálu není, třeba by již byla rejstrována. Při společenstvech dle nového zákona nevyžaduje se však žádného kapitálu, a proto zdá se nebezpečí v této příčině větší, než při společnostech akciových.

Nemůžeme tedy tuto úchylku našeho zákona od zákona německého nikterak za prospěšnou pokládati.

Pan c. k. rada Pešek má za to, že v případu posléze přivedeném jest rozhodující §. 15. zák. ze dne 9. dubna 1873, což takto odůvodnil: §. 15. nařizuje výslovně: „Každé společenstvo má míti představenstvo ze členů zvolené.“ Pokud tedy není představenstva, není též platně společenstva, a teprv volbou představenstva stane se společenstvo osobou, která může práv nabývati neb propůjčovati. Dalo by se ovšem na první pohled souditi, nařizuje-li §. 6. odst. 5), že se mají ze smlouvy společenské do rejstříka zapsané vyhlásiti jména a bydlení členů představenstva, „jestli představenstvo ve smlouvě společenské již ustanoveno“, že není vůbec ani zapotřebí představenstvo do rejstříku vložiti, a pak vyhlásiti, nebylo-li hned ve smlouvě společenské ustanoveno. Však náhled ten by byl zajisté absurdní a nebylo-li představenstvo ustanoveno hned ve smlouvě společenské, musí ovšem představenstvo později zvolené dodatečně do rejstříku vloženo a podle §. 6. odst. 5) vyhlášeno býti.

To jasně vysvítá z ustanovení §. 16. („Jakmile představenstvo se ustaví, budiž to ihned soudu obchodnímu oznámeno, aby byli zapsáni do rejstříka společenského“), a proto se zdá, že jest jenom skladba §. 6. nesprávná, a že i dle našeho nového zákona jest platnou zásada, že bez představenstva není společenstva.

Pan JUDr. Plaček souhlasí zas s náhledem pana prof. dra. Randy, uváděje: §. 15., k němuž pan rada Pešek se byl odvolával, obsahuje ustanovení potřebná pro ten případ, má-li neb chce-li společenstvo vystupovati činně; pokud nebylo nařízením, daným v §. 15. zadost učiněno, nemůže společenstvo co takové jednati, a jest toliko mrtvým vkladem; přec však jest to již společenstvo ve smyslu zákona ze dne 9. dubna. Že tomu tak jest, vysvítá též z §. 3., kterýž ex professo o tom jedná, čehož jest zapotřebí ku zřízení (tedy k existenci) společenstva; tu však zřízení představenstva nijak se nevyhledává. Není tedy k existenci společenstva žádného představenstva zapotřebí.

Je li ale při společenstvu nějakého představenstva, musí to býti představenstvo zvolené, čemuž nasvědčuje §. 15. Spojí-li se tedy 3 neb 4 osoby, aby utvořily společenstvo, nemohou se všechny do představenstva postaviti, poněvadž by to nebylo představenstvo „ze členů zvolené“; ovšem ale není žádná překážka, jestli z pěti členů celého společenstva čtyři do představenstva se zvolí, třeba by takový případ bylo dlužno uznati za parodii společenstva i volby.

Za to zas v tom neshledává žádného nebezpečenství, kdyby na

příklad z pěti členů čtyři do představenstva se zvolili, a tak rejstrovati se dali, aby sobě již a priori pojistili nadvládu ve společenstvě, kteréž teprv přibíráním nových členů se má vyvinouti; neboť každý, než ku společenstvu přistoupí, aneb s ním v právní jednání vstoupí, může se napřed z veřejných rejstříků o tom přesvědčiti, jací to lidé jsou v představenstvu, a jakým spůsobem do představenstva a k nadvládě se dostali, a nad to mohou ostatní, později přistoupivší členové v každé valné hromadě novou volbou staré představenstvo zvrhnouti, a tím spůsobem většině členů platnost zjednati.

V této příčině podotýká pan prof. dr. Randa toto:

Usneslo-li se několik osob o tom, aby se daly co společenstvo zapsati, nebude jim to krom zvláštních případností nesnadné, aby hned po vložení společenstva do rejstříka nějaký počet svých vrstevníků sehnaly, kteříž pak zakladatele zvolí do představenstva. Tím jest společenstvo již konečně ustanoveno, a běželo-li zakladatelům již původně o nesolidní podniknutí, mají zcela volné ruce. Nebezpečí to jest však tím větší, že mají společenstva nastoupiti na místo našich záložen, které při svém zařízení na společný a neobmezený závazek všech účastníků a při snadné a veřejné kontrole jich působnosti obecné důvěry požívají, a že obecenstvo k novým společenstvem tímtéž spůsobem se bude chovati, jak k záložnám se chovalo, nejsouc na to připraveno, že by některé společenstvo spočívalo úplně v rukou některých jednotlivců, jimž o to jde, by celého zřízení na svůj prospěch zneužili. Konečně sluší též uvážiti, že z velkého obecenstva jich as jen málo bude, kteří by napřed do společenských rejstříků nahlédli, nežli s některým společenstvem ve spojení vstoupí.

Pan rada Pešek na to podotýká:

Připouští-li zákon v §. 6., aby společenstvo do rejstříku bylo vloženo, aniž by mělo představenstva, naskytuje se otázka, *má-li soud právo, společenstvu zřízenému předepsati lhůtu, do které má představenstvo býti zvoleno?*

Hledě k tomu, že dle §, 16. zák. cit. představenstvo ihned, jakmile se ustaví, obchodnímu soudu oznámeno býti musí, a že dle §. 3. nař. min. práv. ze dne 14. května 1873 č. 71. říš. zák. soudové obchodní k tomu z povinnosti úřadu mají přihlížeti, aby bylo šetřeno nařízení o opovídání do rejstříka, má pan rada Pešek za to, že jsou soudové oprávněni, společenstvům tuto lhůtu předpisovati.

Pan JUDr. Plaček však namítá, že smí soud jen k tomu přihlížeti, aby bylo představenstvo do rejstříku vloženo, bylo-li nějaké ustanoveno, neb zvoleno. Pokud však se to nestalo, nemohou soudové

v této příčině ničeho jednati, a zvláště nemohou k tomu účinkovati, aby společenstvo do rejstříků vložené ten vklad využitkovalo, volíc sobě představenstvo, a tak sobě život vdechujíc.

Pan prof. dr. Randa souhlasí s p. drem. Plačkem. Že tomu tak jest, a že soudům v té příčině žádná působnost není vyhražena, jest jen nový příklad, jak veliké mezery v novém zákonu se naskytují, Není ale žádné pochybnosti, že novým zákonem taková působnost soudům zůstavena není; neboť §. 3. min. nař. cit. předpokládá, že zde jsou takové skutečnosti, které se mají do rejstříku vložiti; pokud jich zde ale není, tedy pokud není představenstvo zvoleno, není soudu žádná moc dána, aby přiměl liknavé společenstvo ku provedení těch skutečností, jež se mají do rejstříku opověděti.

Pan JUDr. Milde sdílí rovněž náhled pana dra. Plačka, podotýkaje, že by soud ani moci neměl, kdyby chtěl některé nařízení, aby do jisté lhůty bylo představenstvo zvoleno, provésti; neboť soud nemůže v jiných případech společenstvu, neb některým členům společenstva pokutu uložiti, leč v případech vytčených v §§. 87.—89. V žádném z případů tam uvedených neukládá se však pokuta na to, když společenstvo rejstrované sobě do jisté doby nezvolí představenstvo.

Pan dr. Plaček předkládá dále otázku, jakým spůsobem ručí ze závazků společenských společník společenstva zřízeného dle starších zákonů, když se společenstvo přemění podle nového zákona o společenstvech svépomocných.

§. 91. nového zákona praví: Také spolkové, před početím platnosti tohoto zákona zřízení, kteří jdou za účely v §. 1. uvedenými, zapsáni buďte, srovnávají-li se statuta jejich s tímto zákonem, aneb byla-li podle statut s ním v srovnalost uvedena, k jich požádání do rejstříku společenského, a zachováno se buď k nim dle tohoto zákona jako ke společenstvům. Změny ve statutech takových spolků učiniti se mohou jen k tomu konci, aby se s tímto zákonem srovnávala, a není k nim potřebí schválení od státu.

U nás byly posud jen takové spolky, jichž členové ručili za závazky společenské neobmezeně, solidárně, zakládajíce se veaměs na soustavě Delitzschově.

Nyní však připouští §. 2., že se mohou společenstva zřizovati také tak, že jejich členové jsou zavázáni jenom obmezeně.

Jest tedy možné, že některá záložna, jejížto členové posud ručili rukou společnou a nerozdílnou, dle §. 91. se přemění ve spole-

čenstvo, jehož členové ručí jen obmezeně, a že pak k tomuto obnovenému společenstvu zas noví členové přistupují.

Jak se věci mají, dá se za to míti, že budou i v tomto případě členové, kteří byli již členy staré záložny, ze závazků pocházejících z dob před změnou společenských statut ručiti neobmezeně a solidarně.

Tito starší členové budou tedy mnohem více zavázáni, než oni, kteří ku společenstvu přistoupí teprv po změně stanov, a co zvláště promlčení žalob proti některým společníkům se týká, bude pro společníky, kteří byli již členové dřívějšího společenstva s ručením neobmezeným, zajisté platiti jen třicetiletá lhůta ku promlčení dle zákona občanského, kdežto žaloby proti společníkům, kteří přistoupili teprv po změně společenstva ve společenstvo s ručením obmezeným, dle §. 73. již ve dvou letech promlčením pominou.

Pan prof. **Randa**: Otázka jest ta, jakým způsobem ručí společníci ze dluhů společenských, které vznikly až do té doby, kdy staré společenstvo s ručením neobmezeným se přeměnilo ve společenstvo s ručením obmezeným. V této příčině nařizují:

§. 55. Členově, kteří ze společenstva vystoupili, též dědicové jejich právi jsou věřitelům společenstva po čas promlčení ze všech závazků, v kteréž společenstvo vešlo až do té chvíle, kdy vystoupili. A

§. 78. Člen vystoupilý a jeho dědicové právi jsou ještě rok po roce závodním, v němž člen vystoupil, ač není-li ve smlouvě společenské ustanoveno, že mají býti právi déle, jsouť pak právi ze všech závazků, v které společenstvo až do výstoupení člena vešlo.

Co zde ustanoveno pro jednotlivé společníky, platí zajisté i v té případnosti, když se z neobmezeného závazku společenského vylučují veškeří společníci, když totiž společenstvo se zruší. A co se zvláště promlčení týče, neřídí se lhůta ovšem pro členy starého společenstva předpisem §. 73., nýbrž ustanoveními všeobecného zákona občanského; neboť nové ustanovení §. 73. nemůže se vztahovati leč na ty závazky, v něž vešlo společenstvo teprv po změně svých stanov dle nového zákona a na ty členy, kteří teprv po této chvíli ku společenstvu přistoupili!

V. Sobička.

Kniha judikátní a repertorium nálezů c. k. nejvyššího dvoru soudního.

61.

Josef Hoffmann žádal na základě punktace umluvené s dřívějším vlastníkem Františkem Trzecieskim záznam vlastnictví ku jistým pozemkům, kteréžto žádosti c. k. zemský soud ve Lvově vyhověl. Ku odvolání se Františka Trzecieski-ho zamítnul c. k. vrchní soud zemský ve Lvově žádost Josefa Hoffmana za záznam, poněvadž v odstavci 4. punktace výslovně se ustanovuje, že teprvé při podepsání skutečné smlouvy trhové a zaplacení určité části ceny trhové má Josef Hoffmann ve fysické držení statku uveden a co vlastník jich zanešen býti, Josef Hoffmann však vyplnění těchto podmínek nedokázal.

V dovolací stížnosti Josefa Hoffmana proti výnosu vrchního soudu bylo uvedeno, že v uvedeném odstavci punktace mluví se pouze o intabulaci a pouze ta že činí se závislou od nastoupení udaných podmínek, že se však v přítomném případu jedná pouze o záznam, který jest odůvodněn již pouhým podepsáním punktace (§. 885. ob. z. obč.); ku záznamu stačí prý dle §§. 26. a 27. kn. ř. listina, shotovená dle předpisu těchto paragrafů; též §. 35. kn. ř. prý ustanovuje, že záznam na základě listin povolen býti může, které opatřeny jsou náležitostmi §§. 26. a 27.; §. 36. knih. ř. však jedná prý pouze o záznamu práva zástavního, pročež jeho v dotyčném případu užíti nelze.

C. k. nejvyšší dvůr soudní potvrdil výměr prenotační první stolice. Důvody tohoto rozhodnutí nejvyššího soudu zní: „§. 35. kn. ř. upravuje možnost povolení záznamu na základě takových listin soukromých, jež opatřeny jsou všeobecnými, v §§. 26. a 27. kn. ř. uvedenými, nikoliv však zvláštními, v §§. 31.—34. kn. ř. ustanovenými náležitostmi ku knihovnímu zanešení. V §. 31. zvláště pak v §. 32. lit. *b*) kn. ř. mluví se sice výslovně o vyjádření toho, jehož právo obmezeno, stíženo, aneb na někoho jiného převedeno býti má a jsou tam vedle toho též zevnější náležitosti listiny vkladné ustanoveny. Pakli však §. 35. kn. ř. připouští záznam listin soukromých, neopatřených náležitostmi §§. 31.—34. kn. ř., když dále vlastnosti, posléz uvedené u listiny předložené se nalezají, punktace taková však dle §. 885. ob. zák. obč. práva tam obsažená, jakož i povinnosti úplně odůvodňuje; pakli se dále uváží, že §. 36. kn. ř. pouze záznam zástavního práva činí od toho závislým, zdali jest dostatečně prokázanou i pohledávka i právní důvod zástavního práva, že ale náležitost tuto nařízenou pro

mnohdy dosti spletené poměry záznamu práva zástavního, nelze per analogiam užívati na poměr nabytí práva vlastnického, pravidelně mnohem jednodušší; pak muselo uznáno býti, že zamítnutí od vrchního soudu učiněné zákonně odůvodněno nebylo.

Současně stalo se usnesení, že má následující zásada právní zanešena býti v repertorium nálezů:

Záznam jiných práv věcných, nežli práva zástavního, může státi se na základě listin soukromých, opatřených náležitostmi §§. 26. a 27. kn. ř., aniž by — tak jako v §. 36. kn. ř. nařízeno jest pro záznam zástavního práva —, bylo zapotřebí dalšího zvláštního prokazování právního důvodu dotyčného práva věcného.

Sezení ze dne 4. listopadu 1873 č. 10690.

62.

Též ta přísaha, kterou ve smyslu §. 9. dv. dekr. ze dne 24. října 1845 č. 906. ustanovený plnomocník, jenž není oprávněným advokátem na základě jemu, jak lze dokázati, o předmětu rozepře dané instrukce (species facti) a na základě vyhotovené jemu písemné plné moci za mandanta svého v dotyčné rozepři nabídnul, neb přijal, má se míti za přísahu, od tohoto samého nabídnutou a má míti právních účinků, jak je §. 233. ř. s. a dvor. dekret ze dne 15. července 1784 č. 317., ze dne 26. dubna 1792 č. 10. a ze dne 5. března 1795 č. 222. sb. z. s. stanoví.

Sezení ze dne 6. listopadu 1873 č. 10704. V. senát.

63.

Žádost Josefa Ringnagela proti Christianu Kallezenymu o knihovní vtělení převodu zástavního práva peto 3300 zl. s přísl. ve stavu pohledávek domu . . . byla od c. k. zemského soudu ve Vídni zamítnuta „poněvadž v ní proti předpisům §. 84. kn. ř. není udáno křestní a dědičné jméno, stav a byt majitelů hypoteky Alberta a Marie Nesseckových, kteříž dle §. 123. č. 3. kn. ř. o vyřízení žádosti této mají býti zpraveni.“

C. k. rakouský vrchní soud zemský dal místa rekursu Josefa Ringnagela proti zavrhujícímu výnosu první stolice a povolil žádané vtělení převodu zástavního práva s vyhražením pořadu a poněvadž v §. 84. kn. ř. nařízené udání křestního a dědičného jména, stavu a bytu všech těch osob, kteréž mají býti o vyřízení knihovním zpraveny, netvoří podmínku meritorního vyřízení žádosti a zpravení osob těchto i napotom díti se může, a to tím více, an dle §. 125. kn. ř. okolnost

ta, že dodání stalo se proti pořádku aneb vůbec se nestalo, nedává právo, platnosti knihovního vtělení odpírati."

C. k. nejvyšší dvůr soudní nedal místa revisijnímu rekursu Ignace Solterera proti rozhodnutí vrchního soudu podanému a sice v uvážení, že pro povolení knihovního vtělení především jsou rozhodnými podmínky, ustanovené v §. 94. všeob. knihovního řádu ze dne 25. července 1871 č. 95. ř. z. kdežto udání, obsažená tam v §. 84. slouží pouze ku zpravení interessentů, kteréžto zpravení však dle §. 123. má státi se od soudu a dle §. 125. pro platnost vtělení rozhodným není, a v uvážení, že mimo to v přítomném případu držitelé pozemku beztoho byli ze kněh pozemkových patrnými a předložení rubriky ku jich zpravení posléze mohlo se nařiditi.

Zároveň stalo se usnešení o zanešení následující zásady právní v repertorium nálezů:

Při žádostech za vtělení cesse položky nějaké není nedostatek v §. 84. knihovního zákona předepsaného udání jmena křestního a dědičného, pak stavu a bytu vlastníka pozemku, jenž dle č. 3. §. 123. zpraven býti má, podstatný důvod pro zamítnutí podání, jinak dle §. 94. správně shotoveného.

Sezení ze dne 11. listopadu 1873 č. 11072. V. senát.

---

80. (Knihy judikátní.)

a) Nárok činěný od nemanželské matky aneb osoby třetí, kteráž živila nemanželské dítě po dobu, kde ono samo vyživovati se nemohlo, na otce jeho, aby náklady výživou tou vzešlé nahradil, má posuzovati se dle zásad práva civilního v záležitostech cizího jednatelství, zejmena §u. 1042. ob. zák. obč. a podlehá tudíž pouze řádnému promlčení dle §. 1479. ob. zák. obč. a ne kratší, v §. 1480. aneb 1489. ob. z. obč. stanovené lhůtě promlčecí. *b)* Nároky na placení určitých příspěvků peněžních aneb naturálních, jejichžto placení v periodických, ročních neb kratších lhůtách na výživu mimo manželství zrozeného dítěte uloženo bylo posledním pořízením, smlouvou, smírem aneb soudním výrokem otci dítěte aneb dědicům otce tohoto, promlčí se ve kratší v §. 1480. ob. z. obč. ustanovené lhůtě promlčecí.

Děj:

Advokát dr. Kissling v Linci podal písemní žádost ministeriu spravedlnosti, aby byl dán podnět ku plenarnímu rozhodnutí nejvyššího dvoru soudního o otázce právní, „zdali nároky alimentační podléhají kratší lhůtě promlčecí dle §. 1480. ob. zák. obč., aneb řádnému pro-

mlčení". Ministerium spravedlnosti odevzdalo dotyčnou žádost presidiu c. k. nejvyššího dvoru soudního, zůstavilo to uznání presidia toho, jak by mělo se naložiti s podáním dra. Kisslinga a požádalo za sdělení rozhodnutí. Principielní otázka, která tuto byla postavena, byla již, jak zevrubné proskoumání všech spisů registratury nejvyššího soudu, kteréž vztahovaly se na otázku tu, dokázalo, již dne 11. prosince 1855 předmětem porady plenárního senátu c. k. nejvyššího soudu a bylo tehdáž usneseno se na odpovědi, kteráž formulována byla pro knihu judikátní ve větě „že při žalobě o náklady alimentační za dobu minulou se strany osoby, jež dítě v době té vyživovala a tedy za otce činila náklad, kterýž tento povinen byl dle §. 167. ob. z. obč. sám učiniti, obsažen jest právní důvod v §. 1042. ob. z. obč. a že nárok takový teprvé ve 30 letech dle §. 1479. ob. z. obč. se promlčí" —; poněvadž však právní tato věta následkem nedopatření nezanesla se do knihy judikátní, a proto vyšla z evidence, stalo se skutečně, jak taktéž dokázalo se, že vyšla o otázce této — době promlčecí pro nároky alimentační osob třetích — odporující sobě rozhodnutí senátů c. k. nejvyššího dvoru soudního.

Presidium nejv. dvoru soudn. nařídilo tudíž v základě instrukce, dané o vedení knihy judikátní a repertoriu nálezů a stvrzené nejvyš. rozhodnutím ze dne 7. srpna 1872 novou poradu dotyčné otázky právní v sesíleném senátu, kteryžto po obšírných návrzích ustanoveného referenta a correferenta a zevrubném přetřesu ustanovil, že zanešena má býti svrchu uvedená věta právní do knihy judikátní.

Při poradě nejvyššího soudu o tomto judikátu obmezena byla odpověď na všeobecnou otázku, zdali nároky alimentační podléhají kratší lhůtě promlčecí §. 1480. ob. z. obč. aneb řádnému promlčení, neboť, když vynechány jsou případy, ve kterýchž ten, kdož oprávněn jest žádati výživu, sám 1) dobuda zároveň nález na přiřknutí povinnosti alimentační, žaluje na zaplacení nedoplacených příspěvků alimentačních (pro kteryžto případ zásada právní: Nemo pro praeterito alitur uvedena byla), 2) ve kterých ten, kdož oprávněn jest žádati výživu, sám žádá zapravení dříve již vydaným nálezem pro futuro přiřknutých, splatných příspěvků alimentačních, (na kteryžto pád vztahováno bylo kratší lhůtu promlčecí §. 1480. ob. zák. obč. stanovící nařízení ministeria spravedlnosti ze dne 21. července 1858 č. 105. říš. zák.) — jednalo se pouze a hlavně o těch případech, ve kterých třetí osoby (ne tedy ten, kdož oprávněn jest žádati výživu sám), buďto *a*) aby zároveň dobyl nálezu, kterýmž by povinnost, výživu poskytovati, stanovena byla, aneb *b*) po vynešení takového nálezu, nedoplatky alimentační žádají.

Vzhledem k těmto zvláštním případům bylo poznamenáno: Žádá-li v žalobě o otcovství souhrnně matka, aneb poručník, aneb třetí osoba pro sebe za náhradu výživy, kterou žalovaný otec nemanželského dítěte posud neposkytoval, již však spolužalující dítěti dával, tu vyskytá se především otázka, zdali se tu klade žádost za zaopatření, aneb za odškodnění, aneb za náhradu výloh jednatele bez příkazu.

Proti náhledu, že i u onoho spolužalujícího nejedná se o nic jiného, nežli o nárok alimentační, opírá se již úvaha, že právo na zaopatření otcem nemanželským nezakládá se dle našeho občanského zákona v trestném činu zplození, nýbrž ve přirozeném poměru příbuzenském, že jest tedy osobním v nejužším smyslu slova a nemůže tudíž od nikoho jiného přivoděno býti.

Nárok na odškodnění taktéž nelze v žalobní žádosti uvedené uznati, poněvadž nesplnění povinnosti otcovské ruší pouze práva dítěte a s okolností tou, že někdo jiný výživu na se vzal, v žádném bezprostředním spojení se nenalezá, tedy o protizákonné škodě toho, kdož výživu obdržeti měl a následkem toho o povinnosti ku jeho odškodnění ve smyslu předpisů XXX. kapitoly ob. z. obč. řeči býti nemůže.

Z toho vyplývá nutnost subsumce nároku onoho pod §. 1042. ob. zák. obč. sama sebou. Jedná se právě o nahražení nákladu, činěného za někoho jiného, který sám dle zákona náklad ten činiti měl.

Z tohoto důvodu právního pro nárok onen jde však zároveň, že, an nároky jednatele bez příkazu co do jich promlčení, nepodléhají žádnému výminečnému promlčení, všeobecná zásada §. 1479. ob. z. obč. v platnosti zůstává.

Důvody, jež přivádějí se proti názoru tomu, spočívají na stotožňování onoho, kdož místo jiného vyživuje někoho, s osobou třetí, kteráž za dlužníka věřiteli platí. Tu však přehlíží se rozdíl v právním poměru jednoho i druhého. §. 1042. ob. z. obč. mluví o nákladu, jakýž by někdo dle zákona byl měl učiniti t. j. o plnění zákonném a nikoli ve smlouvě spočívajícím, o plnění tudíž, jež nepředpokládá přijetí od toho, k jehož prospěchu náklad učiniti se má, kdežto §. 1423. ob. zák. obč. předpokládá určitý, již stávající dluh a smluvení se mezi věřitelem a plátcem. Podmínek pro analogii tu tedy naproste není.

Má-li povinnost alimentační nemanželského otce vůbec uznání dojíti a míra výživy, kterou dítě pro dobu minulou více žádati nemůže, pro futuro ustanovena býti, pak zdá se odvážným, užiti rozsudku nyní vynešeného ku fikci, jako by tenkráte, když matka, aneb vůbec někdo z vlastního jmění výživu dítěte opatřoval, platil se dluh otce v obnosu

dotyčného nákladu dítěti resp. jeho poručenstvu se svolením tohoto a jako by poručenstvo to dotyčnou pohledávku plátci bylo postoupilo.

Poněvadž však nároku toho, kdož výživu poskytoval, právní důvod §. 1042. ob. zák. obč. za základ položiti se musí, nelze jemu za dobu tu, po kterouž on tak činil, beze všeho přiřknouti tolikéž dávek ročních z obnosu příspěvků, kteréž ex post rozsudkem určeny jsou a jež platiti otec má. §. 1042. ob. zák. obč. nesmí posuzovati se o sobě, nýbrž ve spojení s ostatními ustanoveními v jednatelství bez příkazu. Všeobecná ustanovení, od nichž právo negotiorum gestor. a na náhradu nákladů jeho závisí, t. j. úmysl, jednati za někoho jiného a k jeho prospěchu, jakož i přiměřenost učiněného nákladu poměrům zmocňujícího — musí tu býti i v případu §. 1042. Tento však nepraví, kdo činí náklad, jakýž by někdo jiný dle zákona činiti měl atd., nýbrž kdo za jiného činí náklad ... má právo, náhrady žádati.

Pakli tedy matka, kteréž na základě §§. 166., 167. a 171. ob. zák. obč. přísluší — ačkoliv ve druhé řadě — povinnost, nemanželské dítě vyživovati, dítě to po leta z vlastního živila, aniž by byla od otce, jehožto bydliště ji známo bylo, o výživné aneb náhradu výloh na výživu učiněných žádala, když nebyly jí poměry otcovy neznámými, pak zajisté sluší za to míti, že starala se o výživu dítěte z mateřské náklonnosti aneb z vlastní povinnosti a že nikdy neměla úmysl, pouze na místě otce a za něho tak činiti. Totéž mohlo by platiti o blízkých příbuzných matky, kteříž podvolili se za podobných okolností vyživování dítěte.

Nesl-li cizí náklady na výživu, lze-li však z okolnosti souditi, že ani nemohl míti úmysl, činiti jakési nároky pro dotyčné výlohy, pak lze též popírati ráz jednatelství. Sem patří též případy, pakli příspěvek alimentační od otce v poměru k jeho jmění nabídnutý, se zamítnul.

Zajisté konečně musí ten, kdož žádá náhradu poskytnutého výživného, dokázati, že poskytnutá výživa byla v dobu poskytování svého přiměřenou jmění otcovu. Pouze takový náklad byl by tento povinen býval učiniti, i nejsou tedy příspěvky na výživu, které soudce nyní k další výživě dítěte uloží, nikterak samy o sobě měrou náhrady, jakáž přísluší za náklady doposud činěné.

Užívá-li se pravým spůsobem zásad těchto, z nichžto nejvyšší dvůr soudní částečně v rozhodnutích svých ze dne 29. března 1864 č. 1911. a 6. února 1867 č. 891. (sbírka č. 1889. a 2735.) vycházel, pak nemá námitka, že praxe soudcovská chová se proti nemanželskému

otci s neospravedlněnou tvrdostí, více místa, aniž žaloby na dlouhé doby promlčecí.

Zbývá ještě podotknouti o rozdílu, jenž jeví se v těch případ kdy výživa dítěte osobou třetí dála se v době, když alimentační vinnost nynějšího žalovaného, jakož i výška občasných příspěvků výživu určena byla již rozsudkem. Zde arcit lze jednotlivý spl obnos jakožto pohledávku rozsudkem určenou mysliti sobě co před postoupení osobě třetí. Poněvadž však osoba tato ve velmi řídk případech asi odvolávala by se na to, že vždy platívala občasné obn alimentační a poručenstvo že postoupilo jemu za to ony pohledáv na dotyčné dávky, poněvadž obyčejně právě jen náhrada toho, co výživu se vynaložilo, jest předmětem žaloby ve vlastním jméně a cessionario nomine podané, proto nemění okolnost ta, že příspěv sustentační již dříve byly určeny, ničehož na zásadách o nároku náhradu třetí osoby, která výživné poskytovala, jak zásady ty svrch byly dotčeny, ničehož, a má pouze ten vliv, že objem nákladu, kterého by byl žalovaný musel učiniti, ve přítomné rozepři, poněvadž již je určen, nemusí více býti dokazován.

Pakli by však výminečně žaloba osoby třetí zakládala se na uči něný postup příspěvků alimentačních, jež dítěti byly přiřknuty, a splat nými jsou, pak by přece vzhledem k tomu, co výše uvedeno, a dl §. 1394. ob. zák. obč. vzhledem k dávkám více nežli po tři leta od dne podané žaloby zpět počítaná, nezaplaceným, muselo dáti se místa námitce tříletého promlčení §u 1480. ob. zák. obč.

Nález ze dne 17. prosince 1873 ad č. 66. praes.

Soudní rozhodnutí

uveřejněná v jiných právnických listech,

18) Když byla uplynula lhůta k spravení záznamu, podal praenotat žádost o výmaz záznamu. Vrchní soud povolil výmaz záznamu i poukázal k tomu, že žádosti o další lhůtu k spravení záznamu nelze přičísti význam ten, jaký má dle §. 45. knih. zák. podání samé žaloby spravovací. C. k. nejvyšší soud však odmrštil žádost o výmaz, protože praenotant zachoval lhůtu k spravení záznamu tím, že tentýž den, kdy žádost o výmaz soud došla, žádal o další lhůtu k spravení; okolnost však, že žádost o výmaz právě o číslo před žádostí o lhůtu zanešena

byla v protokolu podacím, dle slova i smyslu §. 45. knih. zák. úplně jest nerozhodnou.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 4. listopadu 1873 č. 10698. v Ger. Halle z r. 1873 č. 104.

19) A., jenž po více let byl v pokojném držení práva, užívati několik sedadel kostelních proti jisté roční činži, žaloval faráře i správce jmění církevního z rušené držby, protože tito dotčená sedadla na osoby jiné byli pronajali. C. k. nejvyšší soud vyslovil zásadu, že tato rozepře náleží ku kompetenci soudů, jelikož ani nabytí práva, o které tu jde, aniž držení práva tohoto, aniž konečně další scizení věci, o které žalobce tvrdí, že jemu náleží, a jím pokojně byla držena, nejsou vnitřními záležitostmi, jichž samostatně upraviti přísluší církvi dle čl. XV. zákl. zák. státního ze dne 21. prosince 1867 č. 142. ř. z., jelikož konečně předmět rozepře, o kterou tu jde, nižádným zákonem vyloučen není z kompetence soudů civilních i z obchodu soukromého, naopak dle tvrzení žaloby rušení, o které tu jde, spůsobeno bylo jednáním soukromoprávním, totiž dalším scizením.

Rozhodnutí c. k. nejvyš. soudu ze dne 27. května 1873 č. 5223. v Jur. Bl.-z r. 1873 č. 51.

20) Pakli jakýs svěřenec co majitel akcií má právo, nabyti předkem akcií nových, tož může jmění jeho též býti obráceno k účelu tomuto, neb nejde tu o nové ukládání peněz sirotečných, nýbrž o to, aby vykonáno bylo právo, jež přísluší nezletilému co majiteli akcií, proti čemuž důvodem ničehož nelze namítati.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 7. října 1873 č. 9859. v Ger. Halle z r. 1873 č. 101.

21) Na rubu směnky napsal směnečný dlužník prohlášení, že svoluje, by suma směnečná zjištěna byla právem zástavním na veškerých jeho nemovitostech. Toto prohlášení nebylo datováno. C. k. nejvyšší soud povolil nicméně záznam žádaný, neb nevadí tomu nic, by datum na hlavě listiny uvedené, vztahováno bylo i na pozdější prohlášení, kterým zástava byla zřízena; což však týče se toho, že tam zejmena udána není nemovitost, jež v zástavu dána byla, tož jest takového bližšího naznačení zapotřebí dle §. 32. knih. zák. tolika tehda, jde-li o vklad bezvýminečný, kdežto §. 35. co do záznamu právě nevyhledává náležitosti té.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 26. listopadu 1873 č. 11458. v Ger. Halle z r. 1874 č. 1.

22) A. byl výrokem soudu smírčího odsouzen, zaplatiti sumu peněžitou. Ač podal na druhou stranu žalobu o neplatnost výroku,

žádal odpůrce přec o exekuci k zjištění vzetím v zástavu, tuhým zamčením i přenešením svršků. Žádosti té bylo vyhověno vzhledem k §. 259. ob. s. ř. i §§. 4. a 12. m. nař. ze dne 18. července 1859 č. 130. ř. z.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 11. listopadu 1873 č. 11020. v Ger. Halle z r. 1874 č. 2.

23) A. žaloval firmu společenskou B. & C., která však nebyla zapsána do rejstříku obchodního. Žaloba byla podána toliko ve dví, a z důvodu toho žalobci vrácena. Neb — praví c. k. nejvyšší soud — jakkoliv okolnost ta, že firma B. & C. do rejstříku obchodního zapsána není, dle čl. 110. obch. zák. tomu nevadí, aby na ni podána byla žaloba, tož přece sluší dle čl. 117. obch. zák. žalobu doručiti společníku, jenž oprávněn jest zastupovati společnost, a nelze to ponechati soudu, aby určil, kterému z obou společníků žaloba má býti doručena.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 15. července 1873 č. 6905. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 1.

24) Promlčení práva směnečného proti příjemci nepočíná běžeti již dnem dospělosti, nýbrž teprv dnem následujícím, neb jakkoliv dle čl. 41. sm. ř. již v den dospělosti vznésti lze protest pro nevyplacení, tož přece sluší míti za to, že prospívá dlužníku ještě celý tento den, by dostál povinnosti své směnečné.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 19. listopadu 1873 č. 9778, v Ger. Halle z r. 1874 č. 4.

25) Zasílatel, který převzal dopravení zboží, musí k odporu druhé strany dokázati, že odvedl skutečně tolik zboží, mnoholi naznačeno bylo v listu nákladním, a nelze uložiti odpůrci, aby dokázal, že se na zboží nedostává. Neb zasílatel má dle čl. 380. obch. zák. o to pečovati, by jemu zboží odevzdáno bylo dle listu nákladního, i oznámiti to straně druhé, kdyby se vyskytly nějaké nesrovnalosti v příčině té.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 22. října 1873 č. 9280. v Ger. Halle z r. 1874 č. 6.

26) Za příčinou námitek při stavební komisi sousedem činěných, podal A. vyzývací žalobu, která žalovanému první stolicí dodána byla s tím, by do 30 dnů podal žalobu svou, an by jemu jinak uloženo bylo věčné mlčení. Druhá stolice zrušila žalobní výměr i odmrštila žalobu de plano, protože ze spisů vysvítalo, že žalovaný jest v držení práva, o něž jde. C. k. nejvyšší soud potvrdil výměr stolice první, neb výměrem žalobním není nikterak vyloučeno, by žalovaný mocí od-

povědi přivedl k platnosti námitku, že žaloba vyzývací místa nemá ve smyslu §. 323. ob. zák. obč.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 21. října 1873 č. 10187. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 3.

27) Okolnost ta, že kdo koupil jistý počet akcií nikoliv proti hotovému zaplacení, nýbrž s tím, by jemu později byly dodány, pak okolnost ta, že on akcie takto objednané v čas nepřevzal, nasvědčuje tomu, že koupě uzavřena byla nikoliv k účelu tomu, aby kupující uložil jistinu, nýbrž že se tak stalo, aby tyto cenné papíry dále byly prodávány. An tedy jednání takové za absolutní obchod jest považovati, odůvodněna tím kompetence soudu obchodního.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 26. listopadu 1873 č. 10902. v Ger. Halle z r. 1874 č. 5.

Denník.

K §. 87. bagatelního řízení. V přítomnosti obou stran byl prohlášen rozsudek, kterým žalovaný byl odsouzen, zaplatiti 16 zl. 90 kr. s přísl. Věřitel žádal o vklad exekučního práva zástavního na nemovitém statku dlužníkově, nepředloživ písemní rozsudek. Žádost ta byla první stolicí zavržena, jelikož k řízení dle řádu knihovního nevyhnutelně jest zapotřebí, aby prvopis rozsudku byl žádosti přiložen. Ač věřitel v stížnosti dovolával se §. 87. bag. řízení, zavrhl přec c. k. vrchní soud pro Dolní Rakousko stížnost tu, neb zákonem o řízení bagatelním nebylo ničehož změněno v tom, což stanoveno řádem knihovním; písemného rozsudku však zapotřebí jest, aby knihy veřejné řádně a dle předpisu zákona mohly býti vedeny. *G. Z.*

Více auskultantů. Aby auskultanti mohli býti u větší míře přiděleni státnímu návladnictví, bude rozmnožen počet adjutovaných auskultantů. Následkem toho bude obsazeno v Čechách 14 a na Moravě 5 nových míst auskultantských.

Ověřených překladů českých listin zapotřebí přiložiti žádostem u soudů v rak. Slezsku podaným. Tak nařízeno bylo záložně v Klimkovicích, opatřiti ověřený překlad stanov v české řeči sepsaných, když žádala o vklad do rejstříku společenstev. Stížnosti záložny nedal

vrchní soud místa, dokládaje, že jazyk český není ve Slezsku „jazykem v zemi obyčejným.“ Však doložiti třeba, že též zemské zákony vydávají se ve Slezsku v jazyku českém.

Návrhy nových zákonů. Jak z denních listů známo, předložen byl ku konci měsíce ledna t. r. mimo návrh zákona akciového v sněmovně panské též návrh zákona k uhájení práv majitelů listů zástavních, zákona o společném zastupování zájmů právních majitelů obligac partiálních, pak návrh zákona o zřizování knih železničních a o zjištění práv majitelů prioritních obligací společností železničních. K některým z těchto návrhů dovolíme sobě blíže přihlížeti v některém ze sešitů příštích.

Nové knihy.

Hospodářství národní. Napsal dr. Max. Wellner c. k. notář v Táboře 1874. Tisk a náklad Jana Nedvídka. Komisionář: Fr. A. Urbánek, kněhkupec v Praze.

Těm, kteří se vědou nár. hospodářství zabývají, bude spis tento, spočívající na základech praktických a opatřený hojnými doklady statistickými, zajisté velevítaným.

Sbírky zákonů v českém jazyku, vydávané tiskem a nákladem dra. Ed. Grégra, vyšla právě čísla 15. a 16. a nalezá se v komisi dra. Grégra a Ferd. Dattla.

Č. 15. obsahuje I. díl zákona trestního o zločinech, přečinech a přestupcích pro císařství Rakouské, vydaný dne 27. května 1852 č. 117. říš. zák. — Se zákonem o tisku, s jinými zákony, nařízeními a rozhodnutími nejv. soudu v příčině práva trestního vydanými, jakož i s abecedním rejstříkem.

Č. 16. obsahuje zákon o společenstvech pro napomáhání živnosti a hospodářství, daný dne 9. dubna 1873 č. 70. říš. zák. — Se zákony a nařízeními k němu se vztahujícími, s návodem pro zdělání stanov a abecedním rejstříkem.

O sbírce této měli jsme již příležitost zmíniti se a odporoučíme ji tudíž na novo všem českým právníkům co nejvřeleji.

O vlivu práva německého v Čechách a na Moravě.

(Nástin.)

Podává JUDr. **Jaromír J. Hanél.**

(Pokračování.)

Co se týče šíření se obyvatelstva a práva německého po vesnicích v Čechách a na Moravě, tu započalo ono zajisté již ku konci XII. a ve XIII. století, když počalo díti se v míře rozsáhlejší stěhování se německých obyvatelů jednak severozápadního Německa a Nizozemska do Čech, pak severní a východní části Moravy a dále do Slovenska, Uher a Sedmihradska, jednak i z jižního Německa, zejmena z Bavorska do jihozápadní části Čech i Moravy.[251])

Němečtí kolonisté usazovali se totiž v pohraničných, lesnatých krajinách Čech i Moravy, tam mýtili lesy a přeměňovali je v půdu ornou, čímž zemi přinášeli značného užitku a proto od panovníků i rádi vidíni i výhodami jim poskytovanými úsilovně podporováni byli.[252])

Zejmena pak byly to kláštery, jejichžto zakládání mělo za následek šíření se práva německého mimo města. Statky, jež od zakladatelů klášterů těmto darovány byly, byly hojné a rozsáhlé, však obyvatelstva na nich osedlého příliš málo, než aby takových

---

[251]) Vedle dokladů právních, ukazujících, jak částečně již bylo řečeno a jak níže bude ještě obšírněji povědíno, k tomuto dvojímu vlivu práva německého, sluší tu připomenouti též důkazů, jakéž jazykozpyt v ohledu tomto poskytuje.

[252]) Srv. Palacký, Gesch. v. Böhm. II. Bd. 1. Abth. S. 157.

užitků z nich dobývati se mohlo, jakých při patřičném jich vzdělávání docíliti lze bylo. Pro tuto příčinu voláni jsou na statky takové cizinci, ponejvíce tedy němečtí osadníci, a těmto vymáhali opatové, aneb udíleli zakladatelé klášterů výsady, ve kterých co hlavní bylo obsaženo právo, že mohou i na dále, nehledíce na řády v zemi panující, spravovati se svým právem, německým, jakým řídili se v otčině své.

Osady, nesoucí názvy německé, o nichžto však výslovně se nepraví, že řídí se obyvatelé jejich právem německým, vyskytují se v Čechách již ku konci XII. století;[253]) na Moravě pak na počátku stol. XIII. i na severu i na jihu podél hranic rakouských šířily se vesnice s obyvatelstvem německým.[254])

Hlavními podporovately šíření se obyvatelstva německého na vesnicích byli v Čechách Přemysl Otakar I., Václav a Přemysl

---

[253]) Po obou stranách řek Ohře a Bělé na statcích kláštera Tepelského, založeného r. 1197 od Hroznaty (srv. Erben, Regesta pag. 194. n. 431.) zřízeny byly zajisté asi současně osady německé, neboť již r. 1207 jmenují se tu v listině, kterouž král Otakar I. potvrzuje obdarování kláštera Oseckého, jež učinil župan Bělinský Slavek, četné vesnice, jejichžto německé názvy ukazují k německému jich založení. Srv. Boczek, Cod. dipl. T. II. n. 35. pag. 42. sqq.: . . . „Choiata autem filius Grabisse, . . . obtulit predíis Ozzech cum terminis suis, dimidiam villam . . . Sconuelt (n. Tuchomyšl) . . . his addidit mansos duos in Fridbach . . . Boguslaus Zlawkonis filius . . . dedit ius patronatus in Zlawcowerde (Schlackenwerth, Slavkov) . . . item villam nomine Pasengrune“ (má býti asi Pafengrune, n. Pfaffengrün). Srv. též Erben, Regesta, n. 504. pag. 229. sq.

[254]) Na Moravě byli to zejmena cisterciáci Velehradští, od markraběte Jindřicha Vladislava tam uvedení, kteříž uváděli první německé osadníky na statky své. Již r. 1202 nalezají se v listině, kterouž král Přemysl Otakar I. potvrzuje založení kláštera Velehradského, mezi svědky uvedeni: Wrzman, Altman, patrně Němci, co cives Welegradenses. Srv. Boczek, Cod. dipl. T. II. n. 10. pag. 12. sq. Erben, Regesta n. 466. pag. 211. sq. Na jihozápadu pak Moravy taktéž již počátkem XIII. stol. osazování německých kolonistů bylo četným, neboť před r. 1213 již dí se v listině potvrzené markrabětem Vladislavem: . . . „ego Rudgerus miles dignum duxi notum facere . . . me contradidisse more teutonico decimas integrales . . . (monasterio Lucensi). Srv. Boczek, l. c. T. II. n. 57. pag. 65. sq. Erben, Regesta pag. 249. n. 535.

Otakar II., na Moravě pak markrabě Vladislav Jindřich a olomúcký biskup Bruno.

Za dob krále Přemysla Otakara I. a Václava nalezáme již mnoho zpráv o zakladání vesnic obyvatelstvem a snad i právem německým osazených[255]) i zajisté že tou dobou již valná část země České podél hranic bavorských okolo Tachova, pak podél hranic saskolužických okolo Děčína, České Lípy a Doksan německými přistěhovalci byla osazena.

Nejvíce však ku šíření se německé národnosti a německých řádů po venkově, v Čechách přičinil král Přemysl Otakar II., jenž úsilovně německé kolonisty v osazování se v zemi podporoval. Za jeho panování naplněny jsou německými obyvately celé krajiny, totiž župa Loketská, pokud již dříve nebyla poněmčena, veškeré pohoří Krkonošské, celé hrabství Kladské s horami Kralickými a krajina okolo Landškrouna a Litomyšle po hranicích moravských.

Nelze pochybovati o tom, že toto osazování dálo se druhdy i násilně tím spůsobem, že domácí obyvatelstvo bylo nuceno, ustoupiti cizincům přivolaným.[256])

Na Moravě za panování markraběte Vladislava (1197—1222) šířilo se německé obyvatelstvo se značnou rychlostí po valné části země. Markrabě tento nejen sám osazování země německými ko-

---

[255]) Srv. Erben Regesta pag. 284. n. 607.; n. 705. pag. 325. sqq.; n. 786. pag. 370.; a j. Ponejprvé mluví se o osazování vesnic právem německým v Čechách r. 1234, v listině krále Václava, ve kteréž tento „bona ecclesiæ Dogzanensis, circa Loket constituta, videlicet Jacubob villam sub jure Teutonicali locandam concedit, et alias dudum locatas ab omni vexatione et servitute eximit.“ Srv. Erben, Regesta, pag. 391. n. 831. Mluví se sice též v listině z r. 1226 o „jus teutonicum,“ listina tato však jest nepravou. Srv. Palacký, Gesch. v. B. II. 1. str. 160. pozn. 227. O tom, jak zejmena Václav I. šíření se obyvatelstva německého podporoval, podává nám zprávy též Dalimil, jenž mezi jiným praví (kap. 81.): „iakž sie na královstvo svieti, ie sie svým rodem stydieti: káza z Stadic rozehnati svói rod, tu ves Niemcóm dáti . . . král péče naimie na pány, rozdieli Niemcóm dědiny v łány.“

[256]) O tomto osazování krajin shora uvedených zachoval nám zprávu letopisec Neplach: „Rex Przemysl . . . terras Cubitensem, Trutnowiensem, Glacensem Teutonicis tradidit, suos postergando.“ Srv. H. Pez, Ser. rer. Austr. (II. fol. 1005.—1042. Sum. chr. tam Rom. quam Boh. — fol. 1034.).

lonisty dle sil svých prováděl, nýbrž i korporacím duchovním, klášterům, udílel moc, aby na statcích jim darovaných osadníky odkudkoliv přivolané německým právem osazovali,[257]) neméně i soukromým osobám dával povolení ku zakládání vesnic německých.[258])

Proto zejmena krajina na řece Dyji v době této úplně jest osazena obyvatelstvem německým, ačkoliv tu dříve české bylo domácím.[259])

Za krále Václava I. uváděni jsou Němci do Moravy taktéž téměř nepřetrženě a zejmena v Opavsku[260]) a pak v západní

---

[257]) Tak udělil markrabě Vladislav Jindřich roku 1204 rytířům řádu sv. Jana: .... „tantam in principatu nostro .... libertatem ut liceat eis in quascunque hereditates suas locare quos uoluerint ita ut uocati iure theutonicorum quiete et sine uexatione utantur.“ Srv. Boczek, Cod. dipl. T. II. pag. 22 n. 17. Srv. též Erben, Regesta, n. 487. pag. 221 sq. Okolo r. 1220 osazeny jsou obyvatelstvem německým vesnice Vršany (vrishan) u Znojma (srv. Boczek, l. c. n. 134. pag. 136 sq.) a Přítluky u Podivína skrze cisterciáky Velehradské (srov. Boczek, l. c. n. 135., 136., pag. 137 sq.; Erben, Regesta, pag. 309, n. 663., 664.) a j.

[258]) R. 1213 obdržel jistý Dětřich přivolení, aby vysadil město Unčov německými obyvately a lesy, tam se nalezající, po třicet let za příčinou založení tam německých vesnic, mýtil, což týž taky učinil a tam vesnice Dittersdorf a Eisenberg založil. Srov. Boczek, Cod. dipl. T. II. n. 59. pag. 68; n. 145. pag. 147 sq.; Erben, l. c. pag. 310 n. 670.

[259]) Tak vyskytuje se již r. 1222 název Eisgrub (Adamarus et frater ejus Lipertus de Izgruobi, srov. Boczek, l. c. n. 135. pag. 138; Erben, l. c. pag. 309 n. 663.); na místě staršího názvu Děvice (deuichki) přichází taktéž roku 1222 již název Magdeburk (Stefanus burggrauius de Magdeberc; srv. Boczek, Cod. dipl. T. II. n. 135. pag. 130), nedlouho na to i Mikulov, ještě r. 1218 tak se nazývající (srv. Boczek, l. c. T. II. n. 93. pag. 105), přeměnil se v Niclaspurg (ibid. T. III. n. 135. pag. 103).

[260]) Tu jmenuje se v listině krále Václava I. z r. 1240, kterouž král tento potvrzuje klášteru Tišnovickému statky jeho, mezi vesnicemi též „Hohendorf circa Oppawiam.“ Srov. Boczek, Cod. dipl. T. II. n. 330. pag. 383.

části Moravy kol Jihlavy,[261]) jakož i ve středu země kol Brna[262]) stále nové osady německé se vyskytují.

Od roku 1247 počínaje byl to pak hlavně olomúcký biskup Bruno,[263]) který na rozsáhlých statcích biskupství svého v míře rozsáhlé osazování se německého obyvatelstva podporoval a též německé lenní právo zavedl.[264])

(Pokračování příště.)

Praktické případy.

K čl. 1101. ob. zák. obč.

Vyřízením účtovacím, které ohledně ceny za majetek Rudolfa Müllera ztržené c. k. okr. soud Žamberský dne 7. dubna 1869 pod č. 1189. civ. vydal, byla trhová cena nábytku pr. 364 zl. 80 kr. Josefu Rynešovi částkou 359 zl. 60 kr. na srážku jeho pohledávky z nájmu pr. 900 zl. s útratami pr. 24 zl. 93 kr. k placení přiká-

---

[261]) Vůkol Jihlavy rozšiřovalo se obyvatelstvo německé jednak do Čech k Německému Brodu, jednak na východ do Moravy k Velké Biteši, která od roku 1240 počínaje, nazývala se až přes dobu husitských válek Heynrichs. V listině z r. 1240 uvádí se ještě: „Bytes quod eciam Heynrichs dicitur“ (srv. Boczek, l. c. T. II. n. 329. pag. 381), taktéž ještě pouze „Bietes“ ibid. n. 330. pag. 384), roku 1252 však již „heinriches que morauice dicitur Bitesche“ (ibid. T. III. n. 184. pag. 156).

[262]) Zde vyskytují se Herspice, pak různé osady kol Dolních Kounic a Miroslavi. R. 1234 též vesnice Rayhrad obdržela právo německé od markraběte Přemysla. Srv. Boczek, Cod. dipl. T. II. n. 250. pag. 277. sq.: „Ipsam autem villam Rayhrad (dico) eidem celle adiacentem iure forensi prout ubique teutonice libertatis est, fundatam confirmauimus die forensi in gratiam fratrum constituto.“ Erben, Regesta n. 862. pag. 405. sq.

[263]) Biskup Bruno, tento nejhorlivější podporovatel šíření se vlivu německého na Moravě byl blízkým příbuzným Adolfa z Holsteina, který bezohledně u Slovanů Polabských šířil obyvatelstvo a řády německé. Srv. Chlumecký, E. Dorf. Weisth. a. M. v XVII. sv. Arch. f. Kde. öst. Geschqu. str. 20. pozn. 1.

[264]) Srv. Chlumecký, l. c. str. 19., jakož i místa, tam z Boczek-a Cod. dipl. T. III. uvedená.

zána, jelikož v základě smlouvy ze dne 18. února 1860, dle kteréž Rudolfu Müllerovi pílu č. p. 11. v Julinodole se staveními a lukami ve výměře 2 jiter 1080□° na čas od 1. července 1860 do konce června 1870 pronajal, právní důvod zástavního práva zákonného na veškeré v stavení ta Rudolfem Müllerem vnešené svršky již r. 1860 nabyl, právo zástavní toto na věci v pronajatých místnostech se nalezající a za 369 zl. 60 kr. prodané dle zájemného protokolu ze dne 15. listopadu 1866 v základě žaloby dne 13. dubna 1866 č. 2251. o placení nájemní činže podané právně k platnosti přivedl a rozsudkem ze dne 5. prosince 1866 č. 5475. nárok svůj na zaplacení činže 900 zl. s přísl. před všemi druhými věřiteli hledě k čl. 1101. ob. z. obč. a dvor. dekr. ze dne 10. dubna 1837 č. 187. sb. z. s. vykázal.

Zbytek trhové ceny pr. 5 zl. 20 kr. přikázán byl dle pořadí následujícímu věřiteli Františku Suchanovi na srážku pohledávky jeho pr. 2103 zl. 15 kr. s přísl. a sice na útraty s ní spojené, poněvadž Josef Ryneš na věc, za kterouž částka ztržena byla, práva zástavního nenabyl.

Tímtéž vyřízením přikázal však c. k. okr. soud cenu 1135 zl. 60 kr., kterou stržil za stroje Rudolfu Müllerovi patřící a taktéž v stavení na pronajatých pozemcích vystaveném se nacházející, Bohdanu Preclíkovi na srážku směnečné jeho pohledávky pr. 1424 zl. 47 kr. z té příčiny, že tento spisem notářským ze dne 12. června 1863 již tímto dnem na stroje tyto právo zástavní ze smlouvy a protokolem ze dne 3. července 1864 č. 3325. právo zástavní exekuční vydobyl.

Další věřitelové byli na ostatní jmění exekuta odkázáni, a sice František Suchan, protože exekuční zástavní právo na stroje ty vydobyl teprv protokolem ze dne 23. února 1864 č. 884. a ze dne 1. srpna 1864 č. 3710., kdežto Bohdan Preclík již dříve, totiž dne 12. června 1863 své právo zástavní ze smlouvy nabyl a okolnost tato dle dosvědčení soudního vykonavatele zvláštním listem v místnostech, kdež stroje postavené byly, vyvěšeným ve smyslu čl. 452. ob. zák. obč. vykázána byla.

Z téhož důvodu byli i druzí věřitelové z trhové ceny této vyloučeni.

K žádosti Josefa Ryneše za přikázání části trhové ceny na zbytek pohledávky jeho z nájmu, nebylo hleděno, protože práva zástavního nabyl teprv r. 1866 a ustanovení čl. 1101. ob. z. obč. a dv. dekr. ze dne 10. dubna 1837 zde místa nemá; jelikož stroje

tyto ve zvláštním od Rudolfa Müllera zřízeném stavení (ač na pozemku od Josefa Ryneše pronajatém) umístěny byly a tudíž co illata et invecta vůbec co svršky, k nimž se zástavní právo pronajímatele dle čl. 1101. ob. zák. obč. vztahuje, jich považovati nelze — konečně ale, že stroje ty již při postavení totiž před vnešením do místností najatých Boh. Preclíkovi zastaveny byly.

K stížnostem věřitelů vyřízením tím v právech svých postížených potvrdil velesl. c. k. vrchní soud zemský v Praze i vyssl. c. k. nejvyšší dvůr soudní výnos tento, pokud obsahuje rozvržení trhové ceny za nábytek, a sice celkem z důvodů první stolice — za to však byl výnos ten ohledně přikázání trhové ceny za stroje úplně změněn. Poněvadž však ohledně obou částí exekuční massy této spor o přednost vzešel, kterýž každý o sobě rozdílného rozhodnutí došel, nutno oba spory děliti a vynešení obou vyšších stolic ohledně 2. exek. massy rozpravě o druhém sporu ponechati.

A) V směru prvním podal František Suchan proti výnosu ze dne 7. dubna 1869 č. 1189. od obou vyšších stolic z těchtéž důvodů potvrzenému na Josefa Ryneše žalobu o přednost, dokládaje mimo jiné, že nábytek, za který rozvržená cena 364 zl. 80 kr. ztvrzena byla, roku 1863 pro nájemní činži obce Rokytnické (jinak v čas rozvržení trhové ceny již zaplacené) v Rokytnici zabaven byl, v obecním domě a že v čase kdy své právo zástavní na nábytek ten vydobyl, totiž roku 1864 ještě v Rokytnici se nalezal — ku provedení toho uvádí však jedině okolnost, že právo jeho r. 1864 v protokole v Rokytnici r. 1863 sepsaném zaznamenáním přístupu vykonáno bylo.

Další obsah sporných spisů, pokud hlavní věci se dotýká, obsažen v důvodech soudních stolic, tak že dostačí, uvedu-li zde k posouzení sporu jedině rozsudky vynešené a jich důvody.

C. kr. okresní soud Rokytnický (jemuž spor ten po rozdělení okresu Žamberského příslušel) uznal rozsudkem dne 22. prosince 1870 č. 3810. jud. daným za právo, „že přísluší na trhovou cenu 364 zl. 80 kr. r. m. za svršky Rudolfa Müllera ztrženou, a výnosem c. k. okr. soudu Žamberského ze dne 7. dubna 1869 č. 1189. civ. v odst. *A)* rozvrženou, pokud částkou 359 zl. 60 kr. Josefu Rynešovi přikázána byla, žalobci Františku Suchanovi pro pohledávku jeho 2103 zl. 15½ kr. r. m. s přísl. přednost práva zástavního před právem zástavním Josefa Ryneše, pro nájemní

činži 900 s přísl. vydobytým — a přikázal trhovou cenu tuto pr. 359 zl. 60 kr. Františku Suchanovi na srážku pohledávky jeho 3652 zl. 58 kr. či zbytku pr. 2103 zl. 15½ kr. z těchto

důvodů:

Vedle držebního protokolu ze dne 21. prosince 1867 byly svršky Rudolfa Müllera v protokolu tomto popsané pro pohledávku Františka Suchana za 364 zl. 80 kr. exekučně prodány. Hledě k protokolu ze dne 12. prosince 1863 a protokolu o rozvržení trhové ceny ze dne 22. února 1869 sepsanému nelze pochybovati, že prodané tyto svršky pro nájemní činži města Rokytnice zabaveny byly. Protokol tento ze dne 12. prosince 1863 vykazuje pak, že svršky ty v čas jich zabavení v obecním domě v Rokytnici se nalezaly a dle téhož protokolu zřejmo, že František Suchan v základě výměru c. k. okr. úřadu co soudu v Žamberce ze dne 17. února 1864 č. 745. na svršky tyto právo zástavní pro pohledávku 3478 zl. 35 kr. poznamenáním přístupu vydobyl, což hledě k pořadí přístupů zajisté před 5. březnem 1864 provedeno býti muselo. Dle toho zdá se, že František Suchan po obci Rokytnické první vydobyl soudní právo zástavní na zmíněné svršky, jestli jinak jemu nepředešel Josef Ryneš s právem svým zástavním vedle čl. 1101. ob. zák. obč. pro nájemní činži 900 zl. v základě pachtovní smlouvy ze dne 18. února 1860 ze zákona příslušícím.

Při rozhodování trhové ceny vzata (jak vykazuje protokol o tom sepsaný dne 7. dubna 1867 č. 1189.), pachtovní smlouva tato v skutku za měřítko při rozhodování o přednosti práva zástavního pro nájemní činži 900 zl. r. m. vydobytého, neboť smlouvou touto pronajal či propachtoval Josef Ryneš pilu v Julinodole se všemi staveními, k obývání a hospodářství určenými, a s lukami ve výměře 2 jiter 1080□° Rudolfu Müllerovi na 10 let od 1. července 1860 do konce června 1870, nabyl tudíž právní důvod k právu zástavnímu ze zákona na svršky do stavení těch Rudolfem Müllerem vnešené již r. 1860.

Toto zástavní právo na svršky do pronajatých místností vnešené, které dne 21. prosince 1866 za 354 zl. 40 kr. a za 10 zl. 40 kr. prodány byly, vydobyl pak v základě žaloby na zaplacení činže dne 13. dubna 1866 pod č. 2251. podané zájemním popsáním v protokole ze dne 15. listopadu 1866 č. 5243. a sice na veškeré svršky mimo skříni, na kterouž jen z polovice práva vymohl.

Poněvadž pak vedle rozsudku ze dne 5. prosince 1866 č. 5473. nárok svůj, aby ze svršků těch ohledně nájemní činže 900 zl. s přísl. před všemi věřiteli zaplacen byl, hledě k č. 1101. ob. zák. obč. a dv. dekr. ze dne 10. dubna 1837 č. 189. sb. z. ř. patřičně vykázal, byla jemu cena za veškeré svršky ty ztržená, mimo polovici trhové ceny pr. 10 zl. 40 kr., kteráž Fr. Suchanovi přisouzena byla, úplně přikázána.

Avšak přes to přese vše, že k odvolání se Fr. Suchana výnos první stolice o rozvržení trhové ceny vyššími stolicemi potvrzen byl, sluší o žalobě o přednost Fr. Suchanem podané dále jednati a rozhodovati, protože třeba vyřízení o rozvržení trhové ceny vyšší stolicí potvrzeno bylo, žalobu o přednost tak jako stížnost podati lze.

Dle čl. 1101. ob. zák. obč. a dvor. dekr. ze dne 10. dubna 1837 č. 189. s. ř. z. vzejde pronajímajícímu právo zástavní ze zákona na nábytek a svršky již tím okamžikem, kdy do najatých místností vnešeny byly, a jeví platnost svou od okamžiku toho, i naproti právům zástavním, která vymožena byla třeba již před podáním žaloby o činži a před popsáním vnešených svršků.

Výhoda ta nemá však účinku na minulost a přísluší tudíž právům, která vzešla dříve, než dotyčné svršky do najaté místnosti vnešeny byly, přednost před právem zástavním na svršky ty ze zákona příslušícím.

Žalující dokládá, že vydobyl práv zástavních na svršky prodané dříve než žalovaný, protože na svršky ty své právo zástavní exekuční již v únoru 1864 provedl, kdy ještě v Rokytnici byly a odvolává se v směru tom k protokolu ze dne 12. prosince 1863 a k poznamenání jeho práva zástavního v základě výměru ze dne 17. února 1864 č. 785. pro 3478 zl. 35 kr., v něm vyznačenému, kdežto žalovaný výkon zabavení teprv 15. listopadu 1866 vymohl.

Kdy svršky do pily č. 11. v Julinodole vlastně do stavení k obývání určených vnešeny byly, není sporem tímto zjištěno; než protokol ze dne 13. prosince 1863 co veřejná listina vykazuje aspoň, že svršky ty, jak i žalující v žalobě své ad 1) dokládá, r. 1863 a ještě 1864, když k nim své právo zástavní vydobyl, v městské radnici v Rokytnici se nalezaly a že tudíž žalovaný v tu dobu ještě právního důvodu k právu zástavnímu ze zákona (vnešením svršků těch) v základě smlouvy pachtovní ze dne 18. února 1860 míti nemohl.

Pouhým popíráním odpůrce nelze zvrátiti neb umořiti důkaz listinou touto provedený.

Dle toho jest prokázáno, že Fr. Suchan nabyl exekuční právo zástavní na svršky prodané dříve, než vůbec do č. 11. v Julinodole vnešeny býti mohly. Žalovaný mohl tudíž na základě pachtovní smlouvy ze dne 18. února 1860 právní důvod zástavního práva ze zákona, kteréž by vylučovalo všechna jiná práva zástavní stejnou dobou vydobytá, ohledně zmíněných svršků teprv po Fr. Suchanovi nabýti, což však nikdy nemůže býti na újmu právům tohoto. Proto byl též výtěžek z prodaných svršků dle žalobní prosby Františku Suchanovi přikázán.

Protože vyřízení rozvržení trhové ceny nasvědčovala právu žalovaného, nesou útratu obě strany.

Následkem stížnosti žalovaného z rozsudku toho na druhou stolici vnešené změnil c. k. vrchní soud zemský výnosem ze dne 24. dubna 1871 č. 12201. rozsudek první stolice a zamítl úplně žalobu Františka Suchana, ponechav v platnosti rozhodnutí o útratách soudních. K výnosu tomu byly vydány tyto

důvody:

Nestává žádného odporu o tom, ano jest přílohami žaloby E, F, G a H co listinami veřejnými dle čl. 111. ob. ř. s. prokázáno, že vyřízením okresního soudu Žamberského ze dne 7. dubna 1869 č. 1189. ad A. z trhové ceny za svršky dle protokolu ze dne 29. září 1866 ztržené pr. 364 zl. 80 kr. částka 359 zl. 60 kr. žalovanému na srážku jeho nájemní činže pr. 900 zl. s útratami pr. 24 zl. 90 kr. k placení přikázána byla, jakož že přikázání toto c. k. vrchním soudem zemským potvrzeno bylo, tudíž v právní moc vešlo.

Žalující tvrdí však, že přísluší jemu na částeční trhovou cenu tuto pr. 359 zl. 60 kr. pro zbývající jeho pohledávku 2103 zl. 15½ kr. právo přednosti před pohledávkou žalovanému z nájmu vzešlou; poněvadž prý (žalující) své zástavní právo na prodané svršky již roku 1864, tudíž v čase vydobyl, kdy svršky ty do píly exekutem Rudolfem Müllerem najaté ještě vnešeny nebyly, — kdy svršky ty spíše ještě v radnici Roketnické uschovány byly — poněvadž mimo to žalovaný s Rudolfem Müllerem ohledně píly nevešel v smlouvu nájemní, nýbrž v smlouvu pachtovní, tudíž pronajímateli na svršky, kteréž nejsou částí nábytku, dle čl. 1101. ob. zák. obč. zástavního práva ze zákona nepřísluší, a poněvadž

konečně žalovaný při stáních k účtování položených dle příl. D. a E. na trhovou cenu za svršky tyto žádného nároku nečinil.

Dle čl. 104. ob. ř. s. náleželo žalujícímu, aby své tvrzení žalovaným popřené, totiž že práva zástavního dříve nabyl, prokázal; důkaz tento však žalující neprovedl, neboť protokol ze dne 13. prosince 1863 o zájmu sepsaný (lit. J) dokazuje toliko, že zmíněné svršky Rudolfa Müllera dne 12. prosince 1863, když totiž pro činžovní pohledávku obce Roketnické popsány byly, ještě v Roketnické radnici se nacházely — nedokazuje však, že dne 14. února 1864 neboli později, totiž v čas poznamenání exekučního zájmu pro žalujícího v radnici této byly, neboť není tu nikde připomenuto, kde svršky ty v čas výkonu tohoto poznamenání se nalezaly; jiného pak důkazu žalující nenabídl. Než, nehledě ani k tomu, jest dokázáno, že věci v čase, když žalovaný žalobu o činži podal, ano i v čas exekučního jich prodeje v pfle žalovanému patřící se nacházely, z čehož zjevně vysvitá, že věci ty exekutu Rudolfu Müllerovi od dřívějších exekventů v uschování ponechány — tudíž jemu svěřeny byly — Rudolf Müller věci tyto jemu dřívějšími exekventy svěřené vnesl do pfly najaté, tak že žalovaný tím z ohledu na čl. 367., 456. a 1101. ob. zák. obč. na věci ty zástavní právo ze zákona nabyl a to s právem přednosti před všemi dřívějšími věřiteli zástavními; zejmena když žalující ani netvrdí, že by žalovaný byl jednal obmyslně.

Náhled žalujícího, že žalovaný ani zástavního práva ze zákona nenabyl, jelikož prý s Rudolfem Müllerem neuzavřel smlouvu nájemní, nýbrž smlouvu pachtovní, zabavené věci však vesměs k nábytku patří, jest úplně lhostejný, neboť žalující sám přiznává, že předmětem smlouvy byly též místnosti k obývání určené a uvádí-li žalující teprv v stížnosti odvolací, že sotva 80. díl činže od žalovaného vymáhané na místnosti obyvatelné připadá, nelze k tomu více hleděti (§. 257. ob. ř. s.). Jelikož dle toho žalující své právo přednosti na ztěženou trhovou cenu neprokázal, byl rozsudek první stolice změněn a žalující s žalobou svou a závěrečnou prosbou úplně odmrštěn. Výrok o nákladech soudních v řízení první stolice zakládá se v čl. 400. ob. ř. s., pokud se pak týče řízení druhé stolice v dv. dekretu ze dne 9. května 1785 č. 426. Sb. s. z.

Z rozsudku tohoto dovolal se žalující rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu, který však rozsudek ten úplně potvrdil.

Důvody.

Zástavní právo ze zákona, kteréž přísluší pronajímajícímu (dle čl. 1101. ob. zák. obč. a dv. dekr. ze dne 10. dubna 1837 č. 189. sb. zák. soud.) na svršky do najatých místností vnešené, jest silnější než každé jiné právo zástavní třeba i dříve již nabyté.

Než i kdyby se připustilo, že právo zástavní dříve, totiž před vnešením svršků těch nabyté, větší platnosti má, náležel by přec na žalujícího důkaz, že právo zástavní na věci ty již před vnešením jich do píly a místností v Julinodole vydobyl. Důkaz ten však žalujícím proveden nebyl.

Žalující tvrdí, že zmíněné svršky protokolem ze dne 12. prosince 1863 lit. J. pro obec Roketnickou a v únoru 1864 pro něho zabaveny byly a soudí z toho, že zabavení v Roketnici vykonáno bylo, jakoby svršky ty pro něho zabavené tenkráte ještě v místnostech Rudolfem Müllerem v Julinodole najatých, kdež pro žalovaného dne 15. listopadu 1866 zabaveny byly, se nalezati nemohly; tak že prý zástavní právo žalovaného nutně za pozdější pokládati sluší, avšak poznamenáním výkonu zástavního práva žalujícího na protokole lit. J. není proveden důkaz, že svršky ty byly též v únoru 1864, totiž kdy žalující zástavní právo vydobyl, ještě v Roketnici a nikoli v píle Julinodolské. Není tu žádný důkaz proveden, kdy a že svršky ty později (než v únoru 1864) do Julinodolu přenešeny byly, a jelikož nájemní smlouva mezi Rudolfem Müllerem a Josefem Rynešem již 18. února 1860 uzavřena byla, lze tím méně míti za dokázané, že svršky dříve v Roketnici se nalezavší teprv později než v únoru 1864 přenešeny byly.

Mimo to jest zjištěno, že svršky v čase jich zabavení pro žalovaného byly v držení Rudolfa Müllera, z čehož následuje, že dřívější exekventi svršky ty jemu svěřili. Dle čl. 367. a 456. ob. zák. obč. nebyl tudíž žalující více oprávněn domnělé právo přednosti na žalovaném vyhledávati.

Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu ze dne 27. října 1871 č. 10970.

B) V úvodu zmínil jsem se již, že c. k. vrchní soud zemský výměr c. k. okresního soudu Žamberského ze dne 7. dubna 1869, jímž trhová cena za stroje (sub B.) ztržená Bohdanu Preclíkovi přikázána byla, úplně změnil, přikázav rozhodnutím ze dne 17. srpna 1869 č. 27626. trhovou cenu tuto Františku Suchanovi na srážku

jeho pohledávky pr. 3778 zl. 39 kr. s přísl. hlavně z té příčiny, že zástavní právo Bohdana Preclíka, ač dříve ze smlouvy nabyté, při zabavených věcech zřejmě vyznačeno, totiž každému nápadně osvědčeno nebylo.

Rozhodnutí toto nabylo právní moci souhlasným vynesením c. k. nejvyššího soudu ze dne 15. listopadu 1869 č. 39156. Tím byl Josef Ryneš, kterýž, pokud jeho ad A) aspoň částečně přikázaná pohledávka ohrožena nebyla proti přikázání ad B) žádných dalších kroků neučinil. Teprv když žalobou o přednost Františkem Suchanem ohledně trhové ceny ad A) zmíněné stíhán byl, podal Josef Ryneš taktéž žalobu o přednost ohledně trhové ceny ad B) přikázané a sice na veškeré věřitele zástavní, zejmena na Františka Suchana a Bohdana Preclíka.

Nově zřízený c. k. okresní soud v Roketnici, jenž o žalobě té rozhodoval, zamítl však rozsudkem ze dne 29. listopadu 1871 č. 1830 civ. též žalobu tuto z těchto

důvodů:

V rozepři této nalezá se sice formální vada, že žaloba v tomto sporu o přednost nebyla podána dle dv. dekr. ze dne 19. listopadu 1839 č. 388. sb. z. s. a §§. 137., 138., 140. až 144. záp. hal. řádu soudního z roku 1796, jež nyní vzdor tomu, že nyní již všeobecný konkursní řád ze dne 1. května 1781 neplatí, ve platnosti zůstaly, proti společnému zástupci více věřitelů, o jehožto ustanovení též nebylo žádáno, nýbrž že žaloba ta upravena byla pouze dle předpisu cís. nař. ze dne 12. května 1852 č. 112. ř. z.

Avšak vada tato není na závadu meritornímu rozhodnutí, poněvadž přední z žalovaných odpověď svoji i vzhledem k ostatním všem spolužalovaným podal a těmto oznámeno bylo, že, pakli nepojmenují plnomocníka a sami se nedostaví, bude jmíno, jako by souhlasili s odpovědí toho, kdož se dostavil.

Co se týče meritorního obsahu této rozepře, tu žádá žalující Josef Ryneš žalobou svojí de pr. 23. září 1870 č. 3691. pro svoji, dle rozvrhu trhové ceny c. k. okresního soudu v Žamberce ze dne 7. dubna 1869 č. 1189. civ. na základě smlouvy nájemní ze dne 16. února 1860, protokolu zájemního ze dne 15. listopadu 1866 č. 5243. a rozsudku ze dne 5. prosince 1866 č. 5473. likvidovanou pohledávku činžovní pr. 900 zl. r. č. s útratami pr. 24 zl. 93 kr. r. č. přední právo před druhými soudními právy zástavními žalovaných Františka Suchana pro 3478 zl. 29 kr. vl. 2103 zl.

15½ kr. r. č. a 9 zl. 6 kr. r. č., Bohdana Preclíka pr. 1424 zl. 47 kr. s přísl., Františka Kromholce pr. 4244 zl. 29 kr. s přísl., Karla Břízy pr. 300 zl. s přísl. a Gustava Vagnama pr. 171 zl. 56 kr., ano před domněle ze smlouvy plynoucím zástavním právem Bohdana Preclíka z trhové ceny pr. 1135 zl. 60½ kr. docílené za stroje, patřivší Rudolfu Mülleru exekutivně, jak dokazuje protokol ze dne 21. prosince 1866 č. 5853. prodané.

Toto zákonné, všem ostatním právům zástavním předcházející právo zástavní, spočívající v §. 1101. ob. zák. obč. nepřísluší však žalujícímu i musela tedy žaloba jeho o přednost de pr. 23. září 1870 č. 3691. civ. zavržena býti.

Vyřízením o rozvrhu ceny trhové ze dne 7. dubna 1869 č. 1189. byla totiž žalujícímu vzhledem k jeho pohledávce činžovní pr. 900 zl. a soudním nákladům pr. 24 zl. 93 kr. r. č. pouze pro 354 zl. 40 kr. a 5 zl. 20 kr. vzhledem k těm svrškům přednost zákonného práva zástavního §. 1101. ob. zák. obč. přiznána, které ve stavení píly č. p. 11. v Julinodole na základě smlouvy následní ze dne 18. února 1860 Rudolfu Müllerovi i s pozemky pronajaté a pokud se týče propachtované, od Rudolfa Müllera vnešeny a jak vykazují položky 49, 50, 53, 54, 58, 61 až 64, 70, 73, 76, 79, 81, 82 a 88 protokolu licitačního ze dne 21. prosince 1866 č. 5854. prodány byly.

Co se týče výtěžku, docíleného za položky 1, 2, 4, 5 a 6 protokolu licitačního ze dne 21. prosince 1866 č. 5853., totiž za stroje a náležitosti strojů, v obnosu 1135 zl. 60½ kr. r. č., byl Josef Ryneš se svojí žádostí za přednost pro výše dotčenou pohledávku činžovní odmrštěn, poněvadž nabyl práva zástavního na tyto stroje teprvé protokolem ze dne 15. listopadu 1866 č. 5243. a poněvadž §. 1101. ob. zák. obč. a dv. dekret ze dne 10. dubna 1837 č. 189. nemají tu místa, an tyto stroje a náležitosti strojů ve zvláštním k tomu cíli postaveném, exekutu Rudolfu Müllerovi náležejícím stavení na stroje postaveny byly, jak toho jest důkazem licitační protokol ze dne 21. prosince 1866 č. 5854. (č. pop. 43.) a protokol o zájmu dne 27. listopadu 1865 č. 6450. učiněný a proto, třebas stavení na stroje postaveno bylo na pozemku pronajímatele, přec nemohly býti pokládány za illata a invecta aneb vůbec za svršky takové, vůči kterýmžto pronajímatel pozemku nabývá na základě §. 1101. ob. zák. obč. zákonné právo zástavní.

Proti tomuto vyřízení a v něm obsaženému zamítnutí nebylo

se od Josefa Ryneše odvoláno i vzešlo tudíž v ohledu tom v moc právní a nebylo se jeho též dotknuto ani následkem rekursu Františka Suchana proti vyřízení první stolice, ani následkem dovolání se Bohdana Preclíka z vyřízení, resp. rozhodnutí o rozvrhu ceny trhové rozhodnutím vrchního soudu ze dne 17. srpna 1869 č. 27626. ani rozhodnutím nejvyššího soudu ze dne 26. října 1869 č. 11826. Okolnost, že Josef Ryneš nebyl vyrozuměn o rozhodnutí nejvyššího soudu, nerozhodovala pranic o moci právní, která byla již nastala u rozhodnutí první stolice, pokud toto změněno nebylo.

O nárocích jeho bylo tudíž již v rozhodnutí o rozvržení ceny trhové právoplatně uznáno a proto jeví se býti jeho žaloba o přednost bezdůvodnou.

Tato žaloba za přednost však nepřivádí též žádných nových důvodů pro nároky žalujícího a vrcholí pouze v otázce, zdali stroje a náležitosti strojů, kteréž nalezaly se ve stavení, od Rudolfa Müllera na pozemcích najatých vystaveném, mají se považovati za invecta a illata. Na tuto otázku sluší však odvětiti záporně.

Smlouvou násední ze dne 18. února 1860, uznanou již listinami soudními, totiž vyřízením o rozvrhu ceny trhové, byla od žalujícího pila č. 11. v Julinodole se strojným zařízením, pak všemi bydlišti a hospodářskými staveními, jakož i s lukami, ležícími na potoku pod č. top. 862. až 865. ve výměře 2 jiter a 1080 čtv. sáhů na dobu od 1. července 1860 až do posledního června 1870 za roční násedné 945 zl. r. č. pronajata resp. v násed dána.

V žalobě jest doznáno, že dotyčné stroje a náležitosti strojní nalezaly se ve stavení na stroje, kteréž Rudolf Müller vystavěl na lukách v násed vzatých.

Toto stavení na stroje bylo, jak vysvitá z protokolu M., zajmuto co věc movitá.

Dle odst. 5. smlouvy násedné byl násedník povinen, aby všechny změny, učiněné na stavení, jakož i vše to, co vzhledem k závodům a závodnímu zařízení, uvedeny byly v předešlý stav; stavby tudíž od něho postavené nelze co příslušenství pily pokládati, tudíž i stavení na stroje ne co příslušenství bydlišť a místností vedlejších, v době uzavření smlouvy k stavení tomu náležejících a p. v.

Na toto stavení na stroje a stroje v něm se nalezající nelze tudíž prvního odstavce §. 1101. ob. zák. obč. užiti a má tu místa

pouze dle poslední věty téhož paragrafu právo pronajímatele z pronajmutí pozemku plynoucí.

Stavení na stroje však, jakož i vnitřní jeho zařízení, totiž stroje a p. nelze míti za takové nářadí, o němž v poslední větě §. 1101. ob. zák. obč. se mluví.

I kdyby za to se mělo, že vzhledem k účelu, ku kterémuž louky byly v násed dány, bylo by lze v nejširším smyslu je míti za nářadí témuž účelu sloužící, za nářadí hospodářské, tu nebyla vyšetřena část činže na louku vypadající a nebylo by tudíž ani v tomto případu lze obnos požadovaný ciferně určiti.

Nemá-li žalující vzhledem k těmto strojům práva přednosti na základě §u 1101. ob. z. obč., pak nemůže jeho dne 15. listopadu 1866 na stroje ony vydobyté právo zástavní předcházeti zákonným právům žalovaným a sice Františka Suchana ze dne 23. února a 1. srpna 1864, Bohdana Preclíka ze dne 12. června 1863, Františka Kromholce ze dne 20. ledna 1866, Karla Břízy ze dne 22. února 1866 a Gustava Vagnama ze dne 22. února 1866 i musela tudíž žaloba o přednost zamítnuta býti.

Vyzdvižení vzájemné útrat tím se odůvodňuje, že nároky byly činěny na základě těchže listin, na jejichžto základě pro jednu část činžovní pohledávky přednost přiznána byla, toto pak dostatečným jest důvodem, žádati za soudní rozhodnutí cestou rozepře vzhledem k zbytku pohledávky.

Z nálezu tohoto odvolal se Josef Ryneš, načež c. k. vrchní soud zemský rozhodnutím ze dne 8. října 1872 č. 20253/31121. rozsudek první stolice částečně změnil a žalobní prosbě vzhledem k částečnému obnosu 565 zl. 33 kr. r. č. dal místa z následujících

důvodů:

Z pěti žalovaných dal pouze na prvním místě jmenovaný František Suchan k žalobě odpověď, musí se tudíž o ostatních dle dv. dekr. ze dne 4. září 1801 č. 535. sb. z. s. za to míti, že souhlasí s odpovědí touto.

František Suchan popíral sice excipiendo, že žalující dal Rudolfu Müllerovi v násed pílu v Julinodole č. p. 11. se vším, tam se nalezajícím závodním zařízením, se všemi bydlišti a místnostmi hospodářskými, jakož i s lukami č. top. 862., 863., 864. a 865., mezi nimiž se též nalezá louka, na kteréž postavena jest pila, bydliště a zásobárna se zahradou.

Poněvadž však týž v duplice výslovně přiznal, že dotyčné předměty zástavní, totiž stroje a příslušnosti strojů v žalobě označené, nalezaly se ve stavení na stroje, zřízeném na spachtovaných loukách, nutno míti smlouvu násední, jejížto uzavření žalobník tvrdil, za prokázanou.

Protokoly o zájmu učiněnými dne 23. února, 8. července a 13. srpna 1864 (příl. žalobní K. L. M.) jest dle §. 111. ob. ř. s. dokázáno, že Rudolf Müller postavil na předmětech v násed vzatých, jak ony shora jsou uvedeny, již před 23. únorem, tedy též před 8. cervencem a 13. srpnem 1864 parní stroj ku pile, parní kotel se zařízením, monometr s přístrojem ku označování výšky vody, jakož i stroj záhřevný s náležitými rourami měděnými, dále úplnou transmissí s železnými hřídeli, kolem, železnými pruhy, stavěči a závažími, pak komín osm sáhů vysoký, pilu stojatou s lešením, pilu oběžnou, jakož i stojan ku stroji čerpacímu a pak stolici ku stroji hlatícímu. Veškeré tyto předměty nalezaly se až ku jich — dle licitačního protokolu příl. žal. D) — prodeji exekučnímu dne 21. prosince 1866, tedy též v době, když Rudolf Müller v r. 1866 od žalobníka o zaplacení nedoplatku činžovního v obnosu 900 zl. r. m. žalován byl, na pozemcích v násed vzatých a byly tamtéž, jak toho důkazem jest protokol ze dne 15. listopadu 1866 příl. žal. N) k rukoum žalujícího ku zjištění zažalované pohledávky činžovní pr. 900 zl. r. m. zájemně sepsány.

Zákonné právo zástavní, kteréž pronajímateli obydlí §. 1101. ob. zák. obč. a dv. dekr. ze dne 10. dubna 1837 č. 189. sb. z. s. přísluší ku nábytkům a svrchkům, od nájemníka do bytu vnešeným, přísluší sice dle doslovného znění zákona pouze pronajímateli obydlí; avšak významem tímto nerozumí se pouze místnosti, ku bydlení určené, nýbrž vůbec stavení a jich příslušnosti, určené ku jiným nežli hospodářským účelům, tedy stavení tovární, ano i pozemky, neurčené k polnímu hospodaření, nýbrž k účelům průmyslným, a svrchky vnešenými sluší rozuměti všechny movité věci, tedy i stroje a příslušnosti strojů od nájemce průmyslového závodu tam vnešené.

Okolnost ta, že předměty zástavní, o něž se jedná, postaveny byly od Rudolfa Müllera ve stavení na stroje, postaveném na loukách spachtovaných, nemůže býti na závadu tomu, aby byly považovány za vnešené a tedy zákonnému zástavnímu právu pronajímatele podlehající svrchky, poněvadž nalezají se i se stavením na stroje na pozemku najatém, tento pak, jak to výše uvedené

protokoly zájemní a protokol licitační dokazují, též předmětem exekuce mobilární byl.

Když tedy shora uvedené, Rudolfu Mülleru patřivší stroje a příslušnosti strojní v čas, kdy pro veškery žalované soudní zájem se stal, nalezaly se v místnostech, žalujícímu náležejících a Rudolfu Müllerovi v nájem daných, vlastně na pozemcích k nim patřících; tu nutno tedy uznati, že zákonné právo zástavní, žalujícímu k nim příslušící, počavší dobou vnešení, jest starší, nežli soudní práva zástavní žalovaných, i přísluší onomu tedy přednost před těmito.

Proto byl rozsudek první stolice částečně změněn a žalobě i prosbě závěreční, tam obsažené vzhledem ku částečnému obnosu 565 zl. 33 kr. r. m. dáno místa, poněvadž žalující v žalobě sám uvedl, že má jen tento zbytek nezaplacené činže ku požadování.

Vyzdvižení nákladů první i druhé stolice zakládá se v §. 400. ob. s. ř. a dvor. dekr. ze dne 9. května 1785 č. 426. sb. z. s.

Z nálezu toho odvolali se žalovaní, načež c. k. nejvyšší dvůr soudní rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského v Praze potvrdil.

Důvody.

O otázce, zdali smlouva projednací jest nájemní neb násední, nerozhoduje název, jakého strany při uzavírání dotyčné smlouvy užily, nýbrž určení, že louky, na kteréž později Rudolf Müller postavil stavení na stroje, a kterážto s pilou, bydlišti a staveními hospodářskými byla předmětem tak zvaného násedu, nemá se užívati ku hospodaření a polnímu vzdělávání pozemku, nýbrž co místa ku rozmanitým spůsobům užití jeho k účelu průmyslného závodu, a v tomto pouze smyslu byla louka ta pronajata a najmuta, o čemž vzhledem k celému obsahu smlouvy ze dne 18. února 1860 nemůže býti ani pochyby i bylo taktéž louky oné skutečně užito pouze co místa ku rozšíření závodu. K účelům polního hospodářství pak louky této nebylo skutečně ani užito.

Panuje tu tedy chybné pojmutí u žalovaných a stavení na stroje, an nebylo postaveno k tomu účelu, aby zůstalo vždy spojeno s půdou, nýbrž dle čl. 5. smlouvy uvedené mělo býti po případě opět odstraněno, patří právě tak ku svrchkům, na předmět nájemní vnešeným, jako ony stroje a příslušenstva strojů, kteráž pomocí stavení onoho byla přivedena pod střechu.

Zcela dobře tudíž c. k. vrchní soud zemský užil §u. 1101.

ob. zák. obč. a dv. dekr. ze dne 10. dubna 1837 č. 189. sb. z. s. a uznal právo přednosti žalujícím.

Pro rozdílnost rozsudků nižších stolic byly útraty revisijní vzájemně vyzdviženy.

Nález c. k. nejv. dvoru soudního ze dne 29. ledna 1873 č. 727.

JUDr. Jan Fleischmann.

K §. 1016. ob. z. obč. Čeho jest zapotřebí, aby se mělo jednání plnomocníkem uzavřené za schválené přivlastněním zisku z toho vyplývajícího?

C. k. měst. deleg. okresní soud pro Staré i Nové město Prahy uznal rozsudkem ze dne 9. června 1873 č. 20091. v stručně líčené rozepři Jakuba Steina na Antonína Skálu pro 209 zl. r. č. s přísl. takto za právo:

Žalovaný Antonín Skála jest toliko tehda povinen zaplatiti žalobci zbytek trhové ceny za dvě krávy obnosem 209 zl. r. č. i se 6% úroky ode dne žaloby až do zaplacení jdoucími i náklady sporu na 27 zl. 13 kr. zmírněné, pakli:

1) dobrovolný zástupce žalujícího Jindřich Stein složí přísahu doplňovací v ten smysl: „že pravda jest, že Jakub Stein svým synem Jindřichem Steinem v jeho obchodě zaměstnaným, a jím k uzavírání obchodů toho druhu zmocněným, prodal v měsíci květnu 1872 dvě krávy dojné t. zv. „Švejcarky“ Josefu Červenému co plnomocníku Antonína Skály, tudíž vlastně Antonínu Skálovi samému za cenu 290 zl. r. č., i že krávy tyto na usedlost č. p. 5. v X. byly přivedeny a tam zůstaveny,“ i pakli dále
2) žalovaný Antonín Skála nesloží nevratitelnou přísahu rozhodovací obsahu toho, „že dle jeho vědomí a upamatování pravda není, že on Josefa Červeného vůbec zmocnil, aby kupoval dobytek pro usedlost č. p. 5. v X., i že jej zvláště nezmocnil, aby koupil ony dvě krávy v žalobě zmíněné, že dále dle jeho vědomí a upamatování pravda není, že on s usedlostí č. p. 5. v X. též spolu prodal ony dvě krávy v žalobě dotčené.“

Nezdaří-li se žalujícímu důkaz ten či onen, bude žaloba za-

vržena i žalobce povinen, nahraditi žalovanému útraty sporu na 18 zl. 78 kr. vyměřené.

Příčiny:

Dle udání žalobce prodal tento svým synem Jindř. Steinem, v jeho obchodu zaměstnaným a jím k uzavírání obchodu toho druhu zmocněným, Josefu Červenému, co domnělému plnomocníku žalovaného, dvě krávy v žalobě blíže popsané za cenu 209 zl., i byly prý krávy ty na usedlost žalovaného č. p. 5. v X. přivedeny a tam zůstaveny. Proto žádá žalobce na žalovaném zaplacení ceny trhové a pokud se týče zbytku z ní 209 zl. r. č., dokládaje, že prý žalovaný zřídil Josefa Červeného za šafáře na své usedlosti č. p. 5. v X., i že jej zmocnil, aby vůbec kupoval dobytek pro usedlost tuto, neb aspoň ony dvě krávy v žalobě zmíněné, že ostatně prý žalovaný tuto koupi oněch dvou krav schválil tím, že zároveň s usedlostí č. p. 5. v X. i tyto dvě krávy dále prodal.

Žalovaný odpírá okolnostem těm, i doznává toliko, že Josef Červený byl šafářem na jeho usedlosti č. p. 5. v X., i že tato usedlost byla dále prodána.

Když udání žalujícího dle §§. 902, 1052, 1066, 1052, 1008, 1016 ob. z. obč. v této při jsou rozhodná, i co se dotýče prodeje i odevzdání dobytka, výpovědi svědka Josefa Červeného důkaz z polovice jest proveden, což bylo o této okolnosti uznati na prvnější přísahu doplňovací, kterou složiti má dobrovolný zástupce Jindřich Stein. O okolnostech ostatních bylo nalézti přísahu rozhodovací, která žalovanému nezvratně byla uložena.

Výrok o úrocích zakládá se v §§. 1333., 1334. ob. z. obč., i §. 2. zákona ze dne 14. června 1868 č. 62. ř. z., i výrok o nákladech sporu v §§. 398. i 403. ob. ř. s.

K odvolání se žalovaného změnil c. k. vrchní soud v království Českém nálezem ze dne 22. července 1873 č. 21580. rozsudek první stolice, i uznal za právo, že žaloba toliko tehda místa má, pakli

1) žalovaný nesloží nezvratnou přísahu rozhodovací v ten smysl, že on dle svého vědomí a upamatování Josefa Červeného nezmocnil, ani vůbec by kupoval dobytek pro jeho usedlost č. p. 5. v X., ani zvláště by koupil ony dvě krávy v žalobě blíže naznačené," i pakli
2) dobrovolný zástupce žalujícího Jindřich Stein složí přísahu

rozhodovací jemu vrácenou v ten smysl, „že pravda jest, že on co zmocněnec žalujícího prodal Josefu Červenému, tehdejšímu šafáři na usedlosti č. p. 5. v X., tehda žalovanému patřivší, dvě krávy dojné, t. zv. „Švejcarky“, pro Ant. Skálu za trhovou cenu 209 zl., že na tuto trhovou cenu bylo toliko 79 zl. uplaceno, i že tyto krávy na usedlost dotčenou byly přivedeny a tam zůstaveny.“.

Důvody.

V této rozepři jest dvojí okolnost rozhodnou:

1) zdali žalovaný Josefa Červeného zmocnil, aby kupoval dobytek pro jeho usedlost č. p. 5. v X., a zvláště aby koupil ony dvě krávy v žalobě dotčené;
2) zdali skutečně ony dvě krávy, o nichž v žalobě jednáno, byly Josefem Červeným od Jindřicha Steina pro usedlost žalovaného č. p. 5. v X. koupeny, zdali bylo na trhovou cenu toliko 79 zl. uplaceno, i zdali tyty krávy na usedlosti častěji zmíněné byly zůstaveny.

Okolnost, zdali Josef Červený byl zmocněn kupovati dobytek na úvěr, jest lhostejnou i nerozhodnou, proto že sice dle §. 1008. ob. z. obč. potřebí jest zvláštní plné moci, aby kdo věci úplatně mohl nabývati, v tomto případě však se nevyhledává zvláštní plné moci, aby mohly býti uzavírány koupě na úvěr.

Ovšem stvrdil svědek Josef Červený, že on ve srozumění s Antonínem Skálou krávy koupil, i že na tyto náleželo ještě 211 zl. doplatiti.

Avšak svědek ten jest vzhledem k tomu, že žalovaný popřel, že zmocnění se stalo, dle §. 141. ob. ř. s. svědkem zavržitelným, jelikož on z koupi jest odpovědným, on tudíž patrný má zájem ve výsledku rozepře té.

Jest tudíž oprávněným odvolání se žalovaného v tom směru, že o koupi připuštěna byla doplňovací přísaha Jindřicha Steina co dobrovolného zástupce žalujícího, a byl v tomto směru rozsudek změněn, i nalezena o koupi oněch dvou krav přísaha rozhodovací, kterou žalovaný byl vrátil.

Což pak týče se zmocnění, tož jesti nerozhodno, byly-li ony dvě krávy též s usedlostí dále prodány čili nic, neb pakli se dokáže, že žalovaný zmocnil Josefa Červeného, aby koupil ony dvě krávy pro usedlost jeho, tož náleží jemu též zapraviti cenu trhovou (§. 1017. ob. z. obč.).

Byla tudíž ohledně zmocnění nalezena nezvratná přísaha rozhodovací, kterou byl žalobce žalovanému uložil, avšak byly s přísežního vzorce prvního soudce vymezeny všechny okolnosti, které jsou nerozhodné.

Pakli však se nezdaří důkaz o tom, že Josef Červený byl zmocněn, ukoupiti ony dvě krávy, tož odpadá veškerý důkaz další o skutku koupě samé, jelikož pak Josefa Červeného nelze míti za zmocněnce žalovaného, a z jeho činu tudíž nemohla Ant. Skálovi vzejíti jakási povinnost naproti žalobci.

Protož bylo napřed nalézti na důkaz, že zmocnění se stalo, a teprv pakli se zdaří důkaz ten, byl připuštěn důkaz o tom, že uzavřena byla smlouva trhová.

Když ještě nižádná strana v při bezvýminečně neobstála, bylo o útratách stolice první nalezeno dle §. 398. ob. ř. s.

Výrok o útratách stolice druhé odpadá, poněvadž pře stručně byla líčena.

Z nálezu toho dovolal se žalující k c. k. nejvyššímu soudu. Pravil, že nepřičítá zvláštní váhy tomu, nazývá-li se přísaha, kterou složiti má Jindřich Stein, přísahou rozhodovací či doplňovací, že však rozsudek stolice druhé má v dvojím směru za pochybený, a sice:

1) proto že vynechána byla z formule rozhodovací přísahy, která žalovanému nezvratně byla uložena o skutku tom, že zmocnění se stalo, okolnost dle jeho náhledu velmi důležitá, že totiž žalovaný zároveň s usedlostí č. p. 5. v X. i ony dvě krávy Josefem Červeným proň koupené dále prodal. Neb pakli se tak stalo, netřeba prý ani důkazu o zmocnění, an pak žalovaný jednání Josefa Červeného schválil dle §. 1016. ob. z. obč. tím, že si přivlastnil zisk, z onoho jednání pocházející. Pakli vrchní soud měl za to, že tuto okolnost nelze spojiti s ostatními okolnostmi v přísahu jednu, tož mohl o ní nalézti přísahu zvláštní, i ustanoviti, že důkaz o tom, že skutečně uzavřena byla smlouva trhová, odpadá toliko tehda, pakli by žalovaný složil obě přísahy, jemu takto nezvratně uložené; nebylo však prý dle zákona příčiny, dokonce nehleděti k této okolnosti rozhodné, i vymeziti ji naprosto z formule přísežní;

2) proto, že jemu uložen byl důkaz o tom, že na trhovou cenu 290 zlatých uplaceno bylo toliko 79 zlatých, kdežto prý ža-

lovanému bylo náleželo dokázati, že uplaceno bylo více, nežli žalující sám byl doznal.

C. k. nejvyšší soud potvrdil k tomuto dovolání se rozsudek stolice první s tou toliko modifikací, že z vzorce přísahy doplňovací, kterou složiti má dobrovolný zástupce Jindřich Stein, mají vynechána býti slova „tudíž vlastně Antonínu Skálovi samému.“

Ono rozhodnutí bylo vynešeno z následujících

důvodů.

C. k. vrchní soud shledal těžiště v příčině otázky, má-li žalovaný býti odsouzen, zaplatiti sumu žalobou dobývanou, v tom, zdali žalovaný Josefa Červeného vůbec zmocnil, aby kupoval dobytek pro usedlost č. p. 5 v X, jemu druhdy náleževší, neb zdali jej zvláště zmocnil, aby proň ukoupil ony dvě dojné krávy, které žalující dle udání žaloby svým synem Jindřichem Steinem byl Josefu Červenému pro žalovaného prodal, a za které on právě touto žalobou se domáhá zaplacení zbytku ceny trhové. Proto uznal c. k. vrchní soud, že žalobce má tratiti při již tehda, pakli by žalovaný přísežně odporoval okolnostem tuto uvedeným.

Avšak tento důkaz není v této při rozhodným, hledí-li se k okolnosti té, že žalovaný jednak nepopřel, že v čas, kdy prý prodány byly krávy, o něž jde, Josef Červený byl šafářem žalovaného při usedlosti č. p. 5. v X., jakož i k tomu, že žalobce tvrdí i nabízí se dokázati, že obě krávy byly na usedlost dotčenou přivedeny, i spolu prodány, když žalovaný byl usedlost tu odprodal.

Aniž by se hledělo k tomu, zdali Josef Červený, ukoupiv ony krávy, překročil tím meze plné moci své na hospodaření při usedlosti č. p. 5. v X. obmezené, neb zdali žalovanému potomně náleželo schváliti koupi na úvěr, sluší na zřeteli míti, že, když ony dvě krávy skutečně byly v usedlosti žalovaného zůstaveny, i s touto usedlostí dále prodány, žalovaný sobě osvojil zisk, jenž povstal ukoupením onoho dobytka, že tudíž co zmocňující z onoho jednání prodávajícímu práv jest dle §. 1016. ob. z. obč., nehledě k tomu, zdali zmocněnec k hospodaření na usedlosti zřízený, zvláště byl splnomocněn, ukoupiti krávy častěji zmíněné.

Že krávy byly ukoupeny, i na usedlost přivedeny, potvrdili oba svědkové v této při slyšení, a když obě nižší stolice přes to uložili žalobci další důkaz přísahou dobrovolného zástupce Jindřicha Steina, což nelze v tom shledati praktického rozdílu, bude-li pří-

saha ta vykonána co přísaha doplňovací, neb co přísaha rozhodovací, kterou žalující byl vrátil, a které on se též dále více neopírá.

Ovšem dotýká se přísežní vzorec prvního soudce též okolnosti té, že žalobce prodal krávy Josefu Červenému co plnomocníku žalovaného, avšak tento dodatek značí vlastně toliko postavení, které Josef Červený, uzavírajíe smlouvu trhovou, zaujal naproti prodávajícímu, i pakli žalující nestěžoval sobě z rozsudku prvního soudce, tož nelze nahlédnouti, proč jemu má o poměru zmocnění uložen býti důkaz další.

Naproti tomu zakládá se to ovšem v právu, pakli c. k. vrchní soud vymezil ze vzorce přísežního prvního soudce další dodatek, že krávy, které byl žalující prodal Josefu Červenému co zmocněnci žalovaného, byly vlastně prodány Antonínu Skálovi, jelikož tento dodatek neobsahuje nižádnou okolnost skutkovou, nýbrž pouze právní dedukci, která do přísežní formule nepatří.

Že na trhovou cenu uplaceno bylo toliko 79 zlatých, nenáleželo žalobci dokázati, nýbrž bylo to věcí žalovaného, aby dokázal, že trhová cena zcela byla zaplacena.

Když však, jak svrchu bylo vylíčeno, žalovaný následkem toho, že šafář jeho ukoupil od žalobce dvě dojné krávy, zavázán jest, zaplatiti cenu trhovou, pakli se dokáže, že on si osvojil zisk, z jednání pocházející, tož patrno jest, že rozhodným jest důkaz, že žalovaný, prodávaje usedlost svou, prodal spolu ony dvě krávy tam zůstavené, protože k ceně příslušenství s usedlostí prodaného bylo hleděno při usnešení se na ceně trhové.

Dle toho náleželo změniti rozsudek vrchního soudu i potvrditi nález stolice první jedině s modifikací přísežního vzorce svrchu uvedenou, a sice též v příčině výroku o nákladech soudních, jelikož nižádné ze sporných stran nesvědčí nález bezvýminečný.

O útratách dovolání nebylo ničehož usnešeno, když užito bylo řízení stručného.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 5. listopadu 1873 č. 9278.

JUDr. Jiří Pražák.

Zprávy

o týdenních schůzích právnické jednoty v Praze.

Týdenní schůze dne 11. prosince 1873.

Předseda: pan M. Havelka, rada při c. k. vrchním soudu zemském.

Zapisovatel: V. Sobička, adjunkt při c. k. zemském soudu.

Přítomných členů: 17.

Jednatel sděluje přípis z presidia c. k. policejního ředitelství Pražského, kterým se členové jednoty zvou, aby se předplatili na schematismus království českého, jenž má vyjíti r. 1874 nákladem tiskárny místodržitelské.

Dále přednáší jednatel žádost českého akademického spolku ve Vídni, aby mu byl zaslán zdarma výtisk Pavlíčkova spisu o žalobách z obohacení, navrhuje, aby se stalo dle žádosti.

Návrh byl všemi hlasy přijat.

K návrhu jednatele a pana dra. Pražáka bylo všemi hlasy usneseno, že spisy a pojednání, ucházející se o cenu vypsanou na oslavení památky Jungmannovy, mají zasílány býti redakci „Právníka“, a že soudcové k posouzení došlých prací budou voleni teprv až budou práce zaslané.

Pan dr. Milde navrhuje, aby jednatel zakoupil pro jednotu po výtisku všech zákonů nově vyšlých, a zákonů, které příště budou vydány, pak aby pro jednotu předplatil na časopis Gerichtszeitung; dále aby byla zakoupena skříň, v níž by knihy jednotě patřící byly uloženy.

Tento návrh byl všemi hlasy přijat, a pan prof. dr. Randa přislíbil, že se o to postará, aby směla tato skříň postavena býti ve spolkových místnostech.

Na denním pořádku byla přednáška pana dra. Zuckra o řízení před porotou dle nového řádu soudu trestního.

Pan dr. Zucker omluvil však písemně svou nepřítomnost svou povinností co obhájce při trestním soudu.

Ujal se tedy slova pan JUDr. Voženílek řka:

V předešlé schůzi*) bylo zde řečeno, že v těch případech, když společenstvo svépomocné, zřízené dle starých zákonů,

*) Viz protokol o týdenní schůzi dne 13. listopadu 1873.

se změní podle zákona daného dne 9. dubna 1873 č. 70. zák. říš., ti společníci, kteří byli již členy starého společenstva, ručí za závazky starého společenstva po celou dobu promlčecí občanským zákonem předepsanou, a že se k nim nevztahuje dvouletá lhůta promlčecí v §. 73. zák. cit. pro členy nového společenstva vyměřená.

Nesrovnávám se s tímto náhledem.

Dejme tomu, že k nějakému spolku svépomocnému, jenž ze starého spolku se byl přeměnil na základě nového zákona (dle §. 91.), noví členové přistoupí, budou museti tito členové ručiti za všechny závazky společenstva, k němuž byli přistoupili, tedy též za ty, které vznikly již před změnou stanov; že však přistoupili teprv v době, když společenstvo již spočívalo na novém zákoně, promlčí žaloby proti těmto společníkům dle §. 73. zák. cit. již ve dvou letech, kdežto by dle náhledu shora vysloveného žaloby z těchže závazků společenských proti starším společníkům teprvé ve 30 letech promlčely. V tom by byla zajisté veliká nesrovnalost.

Připomínám si, že uvozovací patent k všeobecnému zákonu občanskému v příčině promlčení žalob nařizuje, že promlčení počaté před působností nového zákona řiditi se má starým zákonem; kdyby ale někdo se táhnouti chtěl k promlčení, kterémuž v novém zákoně kratší lhůta jest vyměřena, než v starším zákoně: může počítati tuto kratší lhůtu teprv ode dne, kdy nový zákon platnosti nabyl.

Nařizuje-li tedy §. 73. zák. ze dne 9. dubna 1873 č. 70. z. říš., že žaloby proti některému členu společenstva z příčiny toho, čeho má kdo pohledávati na společenstvu, promlčením ve dvou létech pominou, může zajisté každý, a také starý člen společenstva k této dvouleté lhůtě se odvolávati, ač počítá-li ji teprv ode dne, kdy tento nový zákon platnosti nabyl.

To platí zajisté již z té příčiny, poněvadž společenstvo staré, a nové společenstvo ze starého se přeměniví nejsou rozličné osobnosti; neboť v osobě, t. j. v subjektu práv a závazků nestala se změnou stanov žádná změna; byly jen stanovy přetvořeny, avšak osoba zůstala tatáž.

Pan JUDr. Pražák souhlasí s tímto náhledem podotýkaje: ústav promlčení žalob na některé společníky z toho, čeho má kdo pohledávati na společenstvu, jest ústav, který byl utvořen teprv tímto novým zákonem, pročež promlčení těchto žalob proti všem společníkům tímto zákonem říditi se musí.

Pan prof. dr. Randa připouští, že tento náhled se zdá na první

pohled pravým býti. Ale uvozovací patent k občanskému zákonu tam, kde jedná o vydržení a promlčení, má na mysli, že tu jde o nějaké právo neb o nějakou povinnost, kteráž nebyla novým zákonem přetvořena neb změněna. Avšak zákon o společenstvech pro napomáhání živnosti a hospodářství zavádí společenstva zcela nová, posud zde nebylá a nemohou se tedy nařízení tohoto zákona vztahovati na členy starších společenstev, pokud jde o závazky, v něž vešlo společenstvo ještě před změnou svých stanov na základě tohoto nového zákona. Závazek starého člena z právních jednání, ve které vešlo společenstvo před změnou stanov, jest tedy materielně i formálně jiný, než závazek člena později přistoupivšího. Společenstvo zůstalo ovšem totéž, hledíme-li k němu co k hromadnému subjektu práv a závazků, avšak vzalo na sebe zcela novou tvářnost, a není v tom žádné nesrovnalosti když se závazek společníka dle starých stanov řídí zákonem starým, a závazek společníka dle nových stanov zas zákonem novým; každého vážou zákony platné v dobu, když nějaký závazek podstoupil.

Také mohl nový zákon lhůtu promlčecí snadno zkrátiti, neboť předpisuje na ochranu věřitelů rozličné formálnosti, jichž starší zákony nevyhledávaly. Jsouť zejmena podmínky, pod kterými společník solidárně zavázaný zodpovědnosti pozbývá, nyní zcela jiné; každé společenstvo musí dle §. 14. vésti rejstřík, do něhož se musí zapsati den, kdy některý člen ze společenstva vystoupil, aneb byla-li z jednoho neb z několika podílů dána výpověď. Není-li ve smlouvě společenské nic jiného ustanoveno, může člen společenstva se závazkem solidárním dle §. 54. vystoupiti jen na konec roku závodního, když byl dal nejméně čtyřnedělní výpověď, a totéž platí dle §. 77. při společenstvech se závazkem obmezeným. Může se tedy nyní věřitel společenstva snadno přesvědčiti, kteří členové a s kterými podíly ze společenstva vystoupili, a je-li společenstvo posud úvěru hodno. Těchto formálností nebylo však dle starých zákonů, a třeba by nyní pro nové členy platila kratší lhůta promlčecí, nelze ji vztahovati též na starší členy pro závazky z oněch dob pocházející, kdy věřitel ještě nebyl tak rozličnými kautelami kryt.

Když ještě pánové dr. Pražák, dr. Milde a rada Pešek krátkými slovy svůj náhled o této věci projevili, přidávajíce se buď k náhledu p. JUDra. Voženílka buď k onomu p. prof. dra. Randy míníl se ještě pan prof. Randa o jiné případnosti, totiž o průvodním břemenu při koupi podle vzorce, řka:

Čl. 340. ob. z. obč. ustanovuje: koupě podle vzoru neb vzorce

uzavírá se bez podmínky, však s tím závazkem prodávajícího, že zboží se srovnává s vzorem neb vzorcem.

Jde o to, kdo musí dokázati, že se zboží srovnává s vzorem. Nejvyšší soudní dvůr v jednom případu rozhodl, že má dokázati kupec, že zboží se vzorem se nesrovnává, poněvadž prý v obyčejných případech prodávající vzor ani nemá, a tedy by s tíží důkaz mohl provésti, že dodané zboží s tím vzorem se srovnává. Náhled tento však odporuje naprosto nejen obecné praxi, zvláště i praxi nejvyššího soudu ve věcech obchodních v Lipsku, než i theorii vůbec platné, která jest vyslovena větou: actori incumbit probatio, a kteráž i u nás v §. 104. ob. s. ř. uznání došla. Tvrdí-li tedy prodávající, že smlouvu splnil, musí též tvrdit, že ji splnil dle úmluvy, totiž že dodal zboží podle vzoru, a musí též toto své tvrzení dokázati. Důvod od nejvyššího soudního dvoru pronešený nezakládá se nikterak na ustanoveních zákonních, ba ani na skutečné potřebě, třeba by hlavně jen na utilitaritě spočíval. Neboť soudci nenáleží podporovat neopatrnost prodávajícího, jenž odevzdal vzorek kupujícímu, sám si ho nezachovav, ač by se byl mohl dle čl. 80. zák. obch. pojistiti, kdyby byl vzor uložil u sensala, a kromě toho může se též v obyčejných případech provésti důkaz rozhodovací přísahou o identitě vzoru od kupujícího předloženého s vzorem od prodávajícího odevzdaného, tak že ani praktická potřeba náhled nejvyššího soudu neospravedlňuje.

Pánové dr. Milde a rada Pešek vyslovili svůj souhlas s *tímto* náhledem pana prof. Randy, ukazujíce na analogon, namítá-li kupec dle §. 347. obch. zák., že zboží nemělo ujednanou kvalitu; neboť i v tomto případu ukládá se vždy kupci, aby tuto námitku dokázal, když ji byl učinil, a nemůže se ten důkaz svaliti na druhou stranu.

Po té byla schůze skončena.

V. Sobička.

Týdenní schůze dne 17. prosince 1873.

Předsedící: pan prof. dr. Ant. Randa.

Zapisovatel: adjunkt V. Sobička.

Počet přítomných členů: 13.

Předsedící oznámil, že se přihlásil pan Ferdinand Hejna, c. k. adjunkt ve Slaném za řádného člena právnické jednoty.

Po té pokračoval p. dr. Zucker ve svých přednáškách o novém řádu soudu trestního a to předkem

„O opravných prostředcích proti rozsudkům soudů z povolání."

Opravné prostředky proti rozsudkům trestním jsou: Odvolání a zmatečná stížnost (§. 280.).

Odvolání jde ku sborovému soudu druhé stolice (vrchnímu soudu zemskému) §. 280., a připouští se jen z výroku o trestu a z výroku o nárocích z práva soukromého; to však na prospěch i na škodu obžalovaného, totiž když bylo užito mimořádného zmírnění trestu, a právo k tomu se popírá, aneb když soud tohoto práva neužil, a obžalovaný se ho dovolává, §. 283. (Srov. §§. 54., 55. zák. tr. a §. 286. tr. ř. z r. 1853.) Není to tedy vlastní odvolání ve smyslu posud platném, nýbrž spíše žádost o milost (neb naopak o zrušení milosti propůjčené), v kteréž příčině sborový soud druhé stolice jaksi co médium mezi stranami a korunou účinkuje.

Řízení o odvolání jest tajné (§. 294.) a písemné (§. 295.).

Zmatečnou stížnost připouští zákon hlavně z dvou rozličných příčin: z příčin formálních a z příčin materielních.

Z formálních příčin mají žalobník a obžalovaný právo vésti stížnost zmatečnou, když nebylo šetřeno všech formálností, tímto trestním řádem předepsaných. Tyto příčiny jsou uvedeny v §. 281., a nedá se z nich určitý, povšechný princip vyvésti, nýbrž musí se v každém případu ku každé z nich zvláště hleděti.

Proti zneužití zmateční stížnosti z těchto příčin čelí ustanovení §. 281., že nelze těch příčin zmatečnosti užiti, je-li patrno, že porušení forem nemohlo na rozhodnutí míti účinek pro obžalovaného škodlivý, a že jich lze užiti na škodu obžalovaného jen tehdy, dá-li se souditi, že porušení forem na rozhodnutí mohlo míti účinek pro obžalobu nepříznivý, a když mimo to žalobník tomuto porušení se opřel, za rozhodnutí soudního dvoru žádal, a hned, jakmile mu toto rozhodnutí bylo odepřeno neb prohlášeno, stížnost zmateční sobě vyhradil.

Tímto ustanovením jest pouze formální povaha zmateční stížnosti téměř na dobro zničena, neboť soudce, který rozhoduje o tom, má-li se zmateční stížnost připustiti, musí zároveň již uvážiti, jaký účinek mělo to neb ono porušení forem na obžalobu, musí tedy celý výsledek hlavního přelíčení svému úsudku podrobiti, a tím i do samého materielního rozhodnutí sáhati.

Zákon tedy ovšem nařizuje, aby se formálností předepsaných pod následkem zmatečnosti šetřilo, avšak soudce může přec uznati, že některé porušení těch formálností na rozhodnutí žádného účinku nemělo,

a může tak zmatečnou stížnost odstraniti. Nelze tedy tvrditi, že nový řád soudu trestního uvedl řízení čistě formální.

Také případy, ve kterých se připouští zmatečná stížnost z příčin materielních, jsou uvedeny v §. 281. Provedení této stížnosti bude se však v mnohých případech s nemalými obtížemi potkávati. Neboť jednu z příčin zmatečnosti uvádí zákon takto:

„Když byl rozhodnutím o otázce: jestli v činu, jenž obžalovanému za vinu se klade, spočívá zločin, přečin neb jiný trestní čin před soudy příslušný zákon porušen neb špatně užit.“ (§. 281. č. 9. lit. *a*).

Jest dosti nesnadno, toto ustanovení uvésti na pravou míru, neboť největší počet všech odvolání neb stížností z trestních rozsudků spočívá bez toho na této příčině; jaký má tedy býti smysl tohoto zvláštního ustanovení?

Z porovnání všech příčin zmateční stížnosti dá se souditi, že tomu ustanovení se má tak rozuměti, že lze z každého rozhodnutí vésti stížnost zmatečnou, ač jestli příčina zmatečnosti se netýká *průvodu* čili provedeného důkazu.

Z průvodu samého není zmatečné stížnosti; co pokládá soudce za dokázané, nemůže býti zmatečnou stížností zvráceno, a nemůže se zajisté nikdy stížnost z provedeného důkazu připustiti, nemá-li se zničiti celá váha a všechen prospěch ústního řízení.

Jinak se má ale věc, pokud jde o to, aby byl dokázaný skutek vřaděn pod ustanovení trestního zákona.

Soudce musí ve svém výroku prohlásiti: Pokládám to i ono za dokázáno, a v tomto činu shledávám ten a ten zločin. Proti první části toho výroku nelze vésti zmatečnou stížnost, ovšem ale proti druhé části.

Jest přirozené, že musela stížnost zmatečná v ústním řízení co do průvodu býti obmezena; jest ale přec na považenou, se neměla-li obviněnému popříti jakási větší volnost v odvolání neb v užívání zmateční stížnosti, uvážíme-li, že posavadní řízení odvolací jest již zcela zakořenělé a ve zvyk přišlé. V mnohých případech bude to obžalovanému nesnadné, aby se přesvědčil, že zrušení odvolání z těch příčin, pro které posud volně se mohl odvolávati, není bezprávím, a že se mu tím neděje křivda.

Co se týče řízení o zmateční stížnosti, příslušíť soudu zrušovacímu, kasačnímu. Tento usnáší se předkem v sezení tajném, byla-li zmatečná stížnost podána šetřic všech zákonem předepsaných formálností (§. 286.), jinak by byla prostě odvržena. Není-li žádných for-

málních nedostatků, nařídí se rok ku provedení veřejného řízení před soudem zrušovacím, k němuž se má obeslati obžalovaný neb jeho obhájce a soukromý účastník.

Toto ustanovení zdá se nám již zase býti velice na pováženou. Známe, že zrušovací soud úřaduje jen německy, ano že ani stranám dovoleno není, by se tam jinou řečí hájili. Ve většině trestních případů, které přijdou až k soudu zrušovacímu ve Vídni, nebude ale obžalovaný as německé řeči mocen; buď tedy zůstane bez obhájení, neb sobě musí opatřiti obhájce. Těch případů bude ale málo, aby mohl obžalovaný svému obhájci platit cestu z Čech, z Haliče a z jiných zemí do Vídně; obyčejně nebude se tudíž obžalovaného před zrušovacím soudem zastávati ten obhájce, kterýž jej hájil v první instanci, a jenž případ již dopodrobna zná, nýbrž bude obyčejně hájiti některý obhájce Vídeňský, jenž ani věc před tím neznal, aniž jest mocen jazyka, v němž je většina spisů toho kterého procesu sepsána.

To zdá se nám býti velice pochybeno, a mělo se na to pomýšleti, aby zrušovací soudy byly zřízeny též v jiných městech než ve Vídni.

Po provedeném řízení zavrhne zrušovací soud zmatečnou stížnost, uzná-li, že nemá podstaty. Je-li však odůvodněna, a zakládá-li se příčina zmatečnosti na nedostatku formalním, zruší soud kasační první nález i odkáže tu věc k opětnému řízení témuž soudu první instance, jenž ji byl prvé provedl, aneb dle svého uznání jinému sborovému soudu první stolice.

V jiných případech, zvláště pak jde-li o subsumpci dokázaných skutečností pod ustanovení trestního zákona, může soud zrušovací věc sám rozhodnouti a konečný nález učiniti, podkládaje svému nálezu tytéž skutečnosti, o nichž při soudu první instance byl důkaz proveden (§. 288. 3.). Uzná-li však soud kasační, že některé skutečnosti, kteréž mohou na rozhodnutí podstatného účinku míti, nejsou dosti provedené, může tu věc opět prvnímu soudu k opětnému líčení a rozhodnutí odkázati. Tento jest pak vázán právním náhledem, z kterého vycházel při svém výroku soud zrušovací (§. 293.).

Samo se ostatně rozumí, že soud zrušovací, šetře zásady obžalovací, nesmí při svém výroku k jiným kusům rozsudku prvního hleděti, nežli k těm, na něž byla stížnost vedena. Výminkou ustanovuje v té příčině zákon v §. 290., že má soud zrušovací z povinnosti úřadu výrok svůj i nad učiněnou stížnost rozšířiti: bylo-li trestního zákonu na škodu obviněného nepravě užito, a svědčí-li tytéž příčiny, z nichž soud zrušovací změnil první nález ve prospěch některého ob-

žalovaného též jinému spoluobžalovanému, kterýž zmateční stížnost nepodal.

O řízení před porotou.

Co se týče předkem zdělávání seznamů porotních, rozhoduje zákon daný dne 23. května 1873 č. 121. říš. zák.

Tyto seznamy jsou: 1) seznam prvotní, 2) seznam roční a 3) seznam služební.

K úřadu porotčímu jest povolán, a musí tedy býti do prvotního seznamu zapsán, kdo jest 30 roků stár, umí čísti a psáti, platí určitou daň a jest příslušníkem některé obce v zemích na radě říšské zastoupených. §§. 2. a 3. téhož zákona pak ustanovují, ve kterých případech někdo porotcem býti nesmí, neb nemusí, ač má všeobecné způsobilosti.

Seznam prvotní zdělává představenstvo obecní.

Ze všech prvotních seznamů svého okresu má okresní hejtman naznačiti ty osoby, kteréž pokládá „za zvláště způsobilé“ aby zastávaly úřad porotčí, a má pak všechny seznamy odevzdati presidentovi sborového soudu první instance; komise tohoto soudu, jež se skládá z presidenta, tří soudců a tří důvěrníků od presidenta povolaných, a k níž ještě vysílá politické zřízení zemské některého úřadníka s hlasem poradním, zdělává pak ze všech prvotních seznamů seznam roční.

Jest patrno, že tedy povolání občanů do ročního seznamu porotců záleží rozhodně jen na okresním hejtmanovi a presidentu sborového soudu, a že jest těmto státním zřízencům naprosto odevzdáno.

Roční seznam dělí se v seznam porotců hlavních a v seznam náhradníků, a z tohoto seznamu zdělává se pak losem listina služební pro každou dobu zasedání soudů porotních; z této pak opět losem se povolávají porotci na lavici porotců, při čemž žalobník a obžalovaný mohou porotce zamítati, důvodů neudávajíce.

Jak shora uvedeno, jest k úřadu porotčímu schopen jenom ten, kdo platí určitou daň (§. 1. č. 5. §. 14.); jest tedy podržen census, který již zákonem daným dne 9. března 1869 č. 32. říš. zák. byl zaveden.

Obhájcové tohoto opatření opírají se hlavně o tyto důvody:

1) že jest nutná potřeba, aby porota byla hlavně konservativní, má-li dostáti svému účelu, aby hájila právo, veřejné zřízení a obecnou bezpečnost; konservativní živlové ale že hlavně se skládají z občanů zámožnějších;
2) úřad porotčí ubírá občanům mnoho času, pročež jen zámožnější bez vlastní újmy jej mohou zastávati.

Co se týče první příčiny, dá se však namítati, že se má právo

vykonávati nestranně, bez ohledu na sociální roztřídění stran; porotce musí býti ovšem aspoň nad nejprímitivnější stupeň vzdělán, více však se na něm vyhledávati nesmí; a jest s dostatek známo, že mezi dělníky, kteří neplatí tak velikou daň, aby mohli býti porotci, jsou lidé právě tak vzdělaní, jako mezi měšťany a rolníky poněkud zámožnějšími, proto však ne lépe cvičenými; nedá se ospravedlniti, aby z příčin politických neb socialních největší počet obyvatelů zbaven byl práva i povinnosti, kteréž tvoří hlavní základ zřízení porotního. K tomu pak přichází ještě moment ethický, že totiž poroty mohou a mají porotce vychovávat, jakož jest zjevné, že občan, jenž s vážnou pílí a svědomitou bedlivostí někdy co porotce zasedal, zajisté tím jediným skutkem nabude větší spůsobilosti trestnost činů poznávati a posuzovati, a před trestným činem se varovati.

Pokud však jde o to, že by úřad porotčí občanům nemajetným ukládal přílišných obětí, musí se uvážiti, že se ta věc ovšem bez nákladů pronésti nedá; avšak když náš nový zákon v §. 25. porotcům již bez toho dopřál náhradu za cestu, mohlo by se bez velikých obětí jíti dále, a měla by se jim přisouditi též náhrada za promeškaný čas.

Řízení před porotním soudem jest celkem totéž, jako dle zákona o zavedení porot ve věcech tiskových, daného dne 9. března 1869 č. 32. ř. zák., a budtež zde uvedena jen ta ustanovení, která se liší od posavadních, vůbec známých nařízení tohoto zákona.

Po skončeném řízení průvodním ustanoví přísedící, poradiv se se soudci ihned otázky, jež mají porotcům předloženy býti, a teprv po přečtení těchto otázek (§. 324.) udělí se žalobníkovi i obžalovanému neb jeho obhájci slovo, aby své návrhy činili, neb se hájili.

Není třeba vykládati, že jest toto zřízení mnohem prospěšnější nežli posavadní ustanovení, dle něhož se otázky ustanoviti měly teprv po řečech obou stran.

Uznala-li porota, že jest obžalovaný vinen, a pokládá-li soud za to, že se porotci ve svém výroku na škodu obžalovaného v hlavní věci zmýlili, uzná soud, že se má rozhodnutí ponechati až k příštímu zasedání porot, a při novém porotním soudu, jemuž byla tato věc odkázána, nesmí zasedati žádný soudce ani porotce, kterýž zasedal v prvním soudě (§. 332.).

Byl-li obžalovaný uznán za vinna, činí žalobník návrh, podle kterého ustanovení zákona mu má býti trest vyměřen (§. 335.), míru trestu však sám navrhovati nemá.

Při vyměření trestu má soud první instance právo trest zmírniti v míře mnohem větší, než mu bylo propůjčeno §. 286. tr. ř. z r. 1853,

což má tu příčinu, že bylo dříve toto právo též druhé a třetí instanci zachováno, kdežto nyní v té příčině odvolání dle §. 283. valně jest obmezeno.

Naznačivše takto stručně, ve kterých kusech se řízení před porotou liší od řízení zavedeného zákonem z r. 1869, ku konci jen dokládáme, že kladení otázek hlavních, případných a dodatečných žádné změny nedoznalo, a řízení instanční že se srovnává s řízením dle zák. daného dne 9. března 1869, pokud se týče s instančním řízením při soudech z povolání, ovšem přibírajíc v příčiny zmatečnosti též všechny formálnosti řízení porotního (§. 344. č. 1. 9. 10.).

Po té byla schůze ukončena.

V. Sobíška.

Soudní rozhodnutí

uveřejněná v jiných právnických listech.

28) A. byl pro těžké poškození na těle odsouzen v roce 1866 k trestu vězení na 8 dnů, kdežto poškozený B. se svými nároky poukázán byl k pořadu práva soukromého. Dne 18. února 1867 žádal A. za obnovení řízení trestního, kterážto žádost teprv dne 29. května 1869 konečně byla odmrštěna. Dne 13. května 1870 žaloval B. o náhradu škody jemu činem trestním způsobené. Námitce promlčení nebylo místa dáno, neb teprv odmrštěním žádosti za obnovení řízení trestního byla věc trestní konečně vyřízena, a jelikož žalující dříve s výsledkem nemohl žalovati o náhradu škody, dokud se tak nestalo, nepočalo dle §. 1478. ob. z. obč. promlčení běžeti již nálezem trestním.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 27. listopadu 1873 č. 9872 v Jur. Bl. z r. 1874 č. 4.

29) Věřitel A. vydobyl pro pohledávku směnečnou 6500 zl. r. m. záznam práva zástavního na statku dlužníkově. Dlužník upadl později v konkurs. Věřitel žádal na základě platebního příkazu na konkursní podstatu vynešeného (proti kterému tato byla námitky podala), za sekvestraci důchodů statku zabaveného. Žádosti té bylo tak daleče vyhověno, že sekvestrace důchodů k zjištění pohledávky žalobcovy byla povolena. Neb sekvestraci lze připustiti dle §. 4. min. nař. ze dne 18. července 1859 č. 130. ř. z. a nevadí tomu též prohlášení konkursu na jmění praenotáta, jelikož touto sekvestrací bude docíleno

toliko zjištění požitků statku dříve již zabaveného, kteréžto požitky bezstoho již stíženy jsou právem zástavním.

Rozhodnutí c. k. nejvyš. soudu ze dne 11. září 1873 č. 8868. v Ger. Halle z r. 1874 č. 7.

30) Navrácení se v předešlý stav k podání odpovědi odvolací nemá místa, a sluší dotýčnou žádost co bezvýslednou vrátiti ihned z povinnosti úřední.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 9. dubna 1873 č. 3358. v Ger. Halle z r. 1874 č. 7.

31) Na základě platebního rozkazu, jenž nenabyl ještě právní moci, žádal věřitel A. u soudu tabulárního o záznam práva zástavního na statku dlužníkově. Žádost ta byla zavržena, neb byť i šlo toliko o exekuci k zjištění, což přece nikoliv soudce tabulární, nýbrž toliko soudce, který vynesl příkaz platební, jest povolán, aby nařídil vklad neb záznam práva zástavního, o který bylo žádáno.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 7. ledna 1874 č. 12743. z r. 1873 v Ger. Halle z r. 1874 č. 9.

32) Což stanoveno v §. 18. jur. normy, že totiž cestující mohou žalováni býti na místě, kde se zdržují, pakli jde o splnění závazku, který byli na tomto místě vzali na se, toho sluší užiti i tehdá, pakli takový cestující třeba později opět dotyčné místo navštívil, a není potřebí, aby šlo právě o takové závazky, kterých byl cestující vzal na se za čas onoho pobytu, za příčinou kterého jemu doručiti jest žalobu.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 25. září 1873 č. 7502. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 5.

33) Věřitel žádal v základě spisu notářského o vklad práva zástavního pro zápůjčku 24000 zl., jakož o poznamenání toho, že dlužník podrobil se vedení exekuce v základě onoho spisu notářského. Žádosti poslednější nebylo vyhověno, neb poznámka, o kterou žádáno, jest naproti přímému dlužníku vzhledem k §. 3. not. ř. ze dne 25. července 1871 č. 75. ř. z. zbytečnou, kdežto naproti pozdějšímu majiteli zástavy nelze jí bezstoho nikdy docíliti, aby exekuce mohla býti vedena v základě listiny původní, protože dle §. 6. min. nař. ze dne 19. září 1860 č. 212. ř. z. proti novému vlastníku zástavy lze exekuci vésti toliko tehda, pakli statek nemovitý v čas, kdy převod vlastnictví se stal, již skutečně exekuci byl propadl.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 16. listopadu 173 č. 8914. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 5.

Denník.

Z Pražské komory advokátní. Koncem roku 1873 bylo zapsáno 351 advokátů v seznamu komory advokátní, o 15 více než počátkem roku 1873. Bylo totiž během onoho roku 27 nových advokátů zanešeno, kdežto 7 členů se vzdalo advokacie a 5 jich zemřelo.

Do listiny kandidátů advokacie bylo koncem roku 1873 zanešeno 276 kandidátů, o 5 méně nežli počátkem roku dotčeného.

Rada disciplinární jednala v celku o 49 oznámeních, z nichž byla dvě oznámení pro nepříslušnost zamítnuta, i jedna odpadla proto, že obviněný byl mezi tím zemřel. V desíti případech uznala rada disciplinární, že nestává důvodu k zavedení řízení disciplinárního, ve čtyrech případech bylo uznáno na pokutu peněžitou, ve čtyrech případech byla udělena důtka písemní. Tři oznámení byla postoupena zemskému soudu, z nichž opět dvě odpadla pro úmrtí obviněného. Ve dvou případech bylo žádáno o delegaci jiné rady disciplinární. Dále bylo vynešeno 7 nálezů, jimiž obvinění byli sproštění žaloby, a zůstalo koncem roku 1873 šestnácte případů v stadium řízení přípravného. Z nálezů rady disciplinární bylo ve 4 případech vznešeno odvolání, v jednom případě byl nález změněn, a sice v neprospěch obviněného, jedno odvolání bylo zavrženo, dvě z nich posud nebyla vyřízena.

Spolek pro vdovy a sirotky notářů v království Českém odbýval dne 26. února 1874 o $^1/_2$9 hodině dopoledne v Praze v kanceláři starosty p. dra Bělského 15. valnou hromadu. Oznámen byl program následující: 1) jednatelská zpráva a skládání účtů; 2) ustanovení pense na rok 1874; 3) volba starosty a 6 členů ředitelstva; 4) volba dvou přehlížitelů účtů; 5) zpráva ředitelstva o změně stanov spolkových.

Funkcionáři státního návladnictví požívají, an jsou na roveň postavení zeměpanským úřadům civilním, dle odst. I., VII. a VIII. zákona ze dne 2. října 1865 výhody bezplatného užívání ústavu poštovního. Výnosem c. k. ministerstva obchodu ze dne 7. února 1874 č. 3613. bylo vzhledem k tomu, že dotčení funkcionáři nemají zvláštní pečeť úřední, nařízeno, že na veškerých dopisech jim svědčících má naznačena býti zřejmě vlastnost zasýlatele s dodatkem „věc služebná“, že dále, když dopisy jich úřední svědčí adresátům, kteří nejsou osvobozeni od placení poštovného, dopisy ty opatřeny býti mají zvenčí dodatkem „věc služebná, porta prosta“ (portofreie Dienstsache).

O vlivu práva německého v Čechách a na Moravě.

(Nástin.)

Podává JUDr. **Jaromír J. Haněl.**

(Pokračování.)

Za panování Přemysla Otakara II. postoupila kolonisace na Moravě tak, že skoro celá krajina olomúcká, pak pohraničné Opavsko německými přistěhovalci zalidněno bylo.

Zejmena byli v tom nápomocni řádové duchovní a biskup olomúcký Bruno.[265])

---

[265]) Jakým způsobem dělo se zakládání nových vesnic německých od řádů duchovních, zejmena od dotčených již cisterciáků Velehradských, patrno z rozmáhání se německých názvů vesnic, klášteru tomuto patřících. V listině z r. 1250, kteroužto papež Innocenc IV. béře ve svou a sv. Petra ochranu klášter Velehradský a práva i statky jemu potvrzuje, uvádí se mezi vesnicemi, klášteru tomu patřícími německé názvy Jeskendorf, Ekkardisdorf, Vrisan, Hermansdorf, Bratrigsdorf, Mladotsdorf, Darkendorf, Sibodesdorf aj. Srv. Boczek, Cod. dipl. T. IV. n. 155. pag. 128. sqq. Erben, Regesta. n. 1256. pag. 582. sqq. R. 1251 připomíná se Prymeysdorf (Rainus et Bertholdus de Pr.) srv. Boczek, l. c. T. III. pag. 147. Neméně byly zajisté i osady, dříve již slovanským lidem obydlené, od korporací duchovních uváděním do nich obyvatelstva německého němčeny, jak již měnění se názvů mnoha osad označuje. Tak na př. srv. Boczek, l. c. T. III. n. 184. pag. 156.: . . . „villam . . . Bertholdesdorf, que aliter dicitur Nouawize et Rorbach aliter dictam hruschowani. Krajinu u Konice

Příkladů od panovníků poskytovaných počala brzy následovati i šlechta česká i moravská, závodíc mezi sebou i s kláštery v zakládání německých vesnic na statcích svých, tytýž i přeměňování starších v německé.

Co do rozměrů, v jakých toto poněmčování se strany domácí šlechty se dálo, lze říci, že byly ony skoro tytéž, kterými rozšiřovalo se obyvatelstvo německé na statcích panovníků. Byloť zajisté i pohnútkou ku přijetí německého obyvatelstva na statky mnohdy přímé sousedění s pozemky, na nichžto osadníci němečtí pilností svojí značných docilovali užitků; pozemky takové, zejmena klášterní, z různých nadání pocházející, staly se tudíž jaksi střediskem šíření se vlivu německého po Čechách i Moravě.

Již za panování Přemysla Otakara I. objevují se německé osady, zakládané od pánů českých,[266]) za Václava I. pak a Přemysla Otakara II. dosáhlo zakládání osad takových vrchole svého.[267])

---

dali osaditi a sice zajisté německým obyvatelstvem, premonstráti Hradečtí okolo r. 1250. Srv. Boczek, l. c. T. III. n. 158. pag. 133. sq. Že i Johanité svobody jim r. 1204 udělené ku osazování statků svých obyvatelstvem německým v plné míře užívali, o tom zajisté též pochybovati nelze. Srv. Dudík, Gesch. v. Mähren. Bd. V. S. 37.

Veškeré pak současníky předčil v horlivosti u zakládání německých osad a zavádění německého práva biskup Bruno, jenž, podobně jako příbuzní jeho, byť i ne tak násilně (srv. Helmoldi, Chr. Slav. l. II. c. 2. ed. Pertz, in us. sch. pag. 196.) šířil po dlouhou dobu biskupování svého (až do r. 1281) řády a práva německá na Moravě. Není tu arcit místa k tomu, veškerou jeho činnost v tomto ohledu vypravovati i stačí zajisté uvésti názvy osad od něho založených a jmenovaných v závěti jeho z r. 1267 ku poznání toho, co on byl do té doby již vykonal. Srv. Boczek, l. c. T. III. n. 402. pag. 402. sqq.: .... Peterswalde. Janestorph. Henrikestorph. Arnoldestorph. Bertoldestorph. Biterne. Lauendal. Renfridestorph. Pizkerstorph. ... Bruneswerde. Rosenowe et Grabowe .... Frideberch. Zwenser .... Willemslagh ... Fritzendorph. a j. Dále zřídil Bruno osady: „circa Gestubriz. Suitauiam. Mohelniz et Oztrauiam. Srv. vůbec Rössler, Dtsche. Rdkm. II. str. XIX. nn.

[266]) Tak připomíná se již r. 1213 německá vesnice Lichtenstat, založená, jak český její název Hroznětín ukazuje, od Hroznaty, zakladatele kláštera premonstratů v Teplé. Srv. Erben, Regesta. n. 548. pag. 255. sq., jakož i ind. loc. s. h. v.

[267]) Tak osadili německým obyvatelstvem celou krajinu kol Krumlova

— Rozšiřování německého obyvatelstva po venkově mělo též rozšiřování se práva německého za bezprostřední následek.

Kolonisté němečtí po vesnicích nenabývali usazením se v Čechách a na Moravě postavení takového, jakého měl stav selský domácí, postavení totiž dědičných pachtýřův, nýbrž stali se držiteli pozemků, na nichž se byli usadili, jaksi emfyteutickými, tak že mohli pozemky tyto i prodávati a dědicům svým zůstavovati.[268])

Výhody, jakéž z poměru takového plynuly, byly prospěšnými i obyvatelstvu vesnickému, sedlákům samým, kteří nabyli i svobodnějšího postavení naproti bývalým pánům svých pozemků i, vyjmuti jsouce z právomocnosti úřadů župních, mohli sami spravovati se v záležitostech svých; neméně však prospěšným byl poměr ten i pánům pozemků samým, neboť tito docílili uzavíráním smluv, čelících ku zavedení podobného emfyteutického poměru na statcích svých i lepšího zužitkování půdy své, i jistějších a hojnějších z ní důchodů.

Proto nastalo brzy takové snažení se po privilejích, kterými podobné poměry zavedeny býti měly, že ku konci století XIV. držení emfyteutické pozemků selských pravidlem a původní postavení sedláků výminkou bylo.[269])

První ze šlechticů zemských, pro jehož poddané dána jest výsada taková, že totiž mají býti vyjmuti z právomoci soudů župních a podlehati, aspoň ve věcech menší důležitosti, soudci od

---

a Jindřichova Hradce páni z rodu Rosenberského a Hradeckého (srv. Emler, Regesta II. n. 221., 223., 224., 261., 320., 371., 418. aa.), na Moravě páni z Riesenburgu osadili krajinu vůkol Třebové Mor. (srv. Boczek, Cod. dipl. T. III. n. 361. pag. 361. n. 392. pag. 394. sq. T. IV. n. 119. pag. 166. n. 177. pag. 240. aa.).

[268]) Kuneš z Třebovel, kanovník pražský a arcibiskupa Jana z Jenšteina vikář, označuje postavení toto ve svém traktatu de devolutionibus non recipiendis slovy: Rustici Boemiæ non sunt conductores vel coloni . . . sed sunt ad instar emphyteutarum, qui habent contractum medium inter venditionem et locationem, . . . sunt rerum suarum et jurium veri domini . . . habent jus vendendi jus suum atd. Srv. Palacký, Gesch. v. Böhm. II. Abth. I. S. 159. ff. Wocel, O staroč. děd. pr. str. 46. nn. Bližší objasnění poměrů a práv těchto podáno bude níže v odd. II. sp. t.

[269]) Srv. Palacký, Gesch. v. Böhm. II. Abt. 1. S. 160. Abt. 2. S. 31.

pána jejich ustanovenému, byl Štěpán z Medlova, purkrabí Mikulovský, předek rodu Pernštejnského na Moravě.[270])

Od druhé však polovice XIII. stol. počínaje, množí se práva na výsadách oněch spočívající, stále,[271]) z první pak polovice XIV. století množí se výsady podobné tak, že ku konci téhož století stav, bývší dříve výminkou, stal se pravidlem, a emfyteutické držení až na řídké výminky u celého stavu selského ovládlo.[272])

Udílení německého práva obyvatelům vesnic dálo se rozmanitými způsoby.

1) Stávalo se, že při zakládání osady aneb při darování osad starších zejmena klášterům bylo vysloveno, že mají býti obyvatelé její vyjmuti z právomocnosti soudů župních, aniž by bývalo řečeno, že mají napotom říditi se právem německým. Bylot zajisté již

---

[270]) Tomuto udělil král Přemysl Otakar I. r. 1218 výsadu, kterouž potvrzoval svobody, pánu tomuto od markr. Vladislava dané. Srv. Boczek, Cod. dipl. T. II. n. 93. pag. 104. sq.: . . . . „libertatem quam ei frater noster . . . tam in metlau quam in aliis omnibus hereditatibus per graciam donauit iure hereditario ei et eius heredibus possidendam . . . hoc uidelicet ius quod in predictis hereditatibus nullus camerariis pateat introitus nec XIIII qui in patria colliguntur in eis colligantur sed omne iudicium coram suo prefecto scilicet uillico domini Stephani subire debeant excepto hoc solo quod si fur iuste cum furto comprehensus fuerit iudici terre reprezentetur.“ Srv. též Erben, Regesta pag. 278. n. 593. Zdá se arciť (srv. Palacký, Děj. I. d. 2. str. 143. pozn. 142.), že listina tato náleží do počtu listin podvržených (tak na př. jest podezřelým psaní Rupertus, Otacarus), avšak předce nelze zneuznati, že podává věrný obraz prvních způsobů vyjímání zpod právomocnosti soudů župních. Proto zejmena při pozorování obsahu výsad, vyjetí ono co následek uvádění německých řádů do země stanovících, nikterak nelze mlčením ji pominouti.

[271]) Taková práva zajisté že měli na statcích svých páni z Riesenburka. Srv. na př. Boczek, l. c. T. IV. n. 119. pag. 166. . . . „contulimus . . . viginti mansos in . . . villa Tiuernsdorff ipsis fratribus (Eremitis s. Augustini) . . . . decernentes eos omni iure, quo nos habuimus, exceptis tribus causis iudiciariis, videlicet adulterii, homicidii et furti, absque quolibet abstaculo possidere.“ Též na statcích hrabat z Příboru právo vyjmutí z právomoci soudů župních platilo. Srv. Boczek, l. c. T. IV n. 309. pag. 393.

[272]) Srv. Palaký, Gesch. v. Böhm. l. c.

toto vyjímání z právomoci soudů, jejichžto působnosti původně, pokud jen domácí řády v zemi panovaly, veškeré obyvatelstvo podlehalo, zvláštnost a výminka, jevící se současně a následkem vnikání cizého, německého práva.[273])

2) V listině, kterou udílelo se právo ku zakládání osad, výslovně se uvádí, že má vesnice založená užívati práva německého a tu buďto mluví se o právu a svobodách německého práva vůbec, aneb se přímo praví, že má díti se založení neb osazení vesnice právem emfyteutickým.[274]) Taktéž při obdarováních celými osa-

---

[273]) Jedna z nejstarších, ne-li vůbec nejstarší, jest v ohledu tom listina z r. 1201, kterou Přemysl Otakar I. udělil klášteru Hradištskému na Moravě vesnici Štěpanovice a osvobodil ostatní osady kláštera toho od placení daně. Tu praví se: „Preterea ab omni seruitutis iugo ita liberas (sc. omnes uillas) reddidi, vt nec uillici principum, vel militum serui castrorum, vel dominorum liberi, eas ullo ausu in omni casu bono vel malo ingredi presumant, donec domino abbati uel ceteris fratribus uel curiali eorum casu manifestato accusatus uel accusandus, iudicandus uel dampnandus, fur uel homicida omni iudicio uel satisfactioni per eos representatus asistat, et in eo omni, quo iudicatus subcubuerit, nulli preter abbatem et fratres respondeat.“ Srv. Boczek, Cod. dipl. T. II. n. 2. pag. 2. sq. Erben, Regesta, n. 460. pag. 206. sq. R. 1226 a 1228 obdržel klášter v Litomyšli taktéž výsadu od krále Otakara I. a Václava, že za spáchaný zločin mají lidé na statcích klášterských zodpovídati se pouze opatu kláštera. Srv. Boczek, l. c. T. II. n. 170. pag. 174. sqq. n. 188. pag. 203. sq. Erben, l. c. pag. 328. n. 706. pag. 341. n. 733. Někdy též stávalo se, že vyjmuti jsou obyvatelé z právomocnosti župního úřadu, avšak podřízeni přímo králi samému. Srv. Boczek, l. c. T. II. n. 187. pag. 201. sqq.: . . . „preter pontes reformandos plenariam ab omnibus exactionibus libertatem concessimus, videlicet ut pauperes ex omnibus prenotatis villis castellanorum siue beneficiariorum iudicio non astent, nisi velint propria voluntate, sed coram nobis et nostris successoribus iudicentur, et penam per sententiam adiudicatam nulli alteri, nisi domino suo abbati et eius fratribus soluant secundum jus consuetudinis adinuente.“ Srov. též Palacký, l. c. S. 30.

[274]) Srv. listinu markr. Vladislava z r. 1204 nahoře pozn. 257. Srv. dále Dobner, Mon. hist. Boemiæ T. VI. pag. 384. n. VI.: „Nos Jaroslaus . . . notum fieri volumus . . . quod nos curias nostras, ac villas sitas prope municipium Chaslaviense, que Butschitz et Vulatschitz appellantur, . . . concessimus colonis aliis excolendas, et pro certo censu pensionis annue Jure Theo-

dami neb jednotlivými pozemky užívalo se označení spůsobu jeho slovy, že děje se právem emfyteutickým.[275])

3) Velmi často stávalo se, že obdržely vesnice, kteréž měly býti osazeny německým právem, právo německé blízkého města, kteréž pak právo své dotyčné vesnici sdílelo. V tomto případu byly obce vesnické poukázány k tomu, aby v případech těžších, aneb ne dosti jasných odvolávaly se ku soudu toho města, jehož práva užívaly.[276])

4) Mnohdy zajisté, zejmena od té doby, kdy již právo německé převahu počalo nabývati po vesnicích v Čechách a na Moravě, přeměněny byly staré, domácí řády i tím způsobem, že vesnicím, až posud ve právomoci soudů župních se nalezajícím, dán jest soudce či rychtář, kterému příslušelo německé právo tam na místě starších řádů zavésti.[277])

---

tonico, quod Purchrecht dicitur, possidendas." . . . . Srv. též Emler, Regesta II. n. 1167. pag. 500. sq.

[275]) Srv. Boczek, Cod. dipl. T. IV. n. 165. pag. 226. sqq.: „Ego Siffridus, Ciuis Olomucensis . . . profiteor et protestor a uenerabilibus dominis meis . . . laneum et dimidium in villa Thopolan . . . iure Emphiteotico, quod Burcrecht dicitur in vulgari . . . suscepisse. Srv. též Emler, Regesta II. n. 1179. pag. 506. sq. Srv. dále Boczek, l. c. T. IV. n. 183. pag. 249. sq.: „. . . Nos Jenzo de Schonberch . . . innotescere cupimus . . . fidelem nostrum Horinam . . . suosque heredes duobus laneis cum suis attinentiis inuestiuisse iure feodali seu etiam emphyethetico, quod in vulgari Bvrchrecht nuncupatur. Srv. též Emler, l. c. pag. 537. n. 1241. Srv. Boczek, l. c. T. IV. n. 150. pag. 209. sq.

[276]) Tak obdržely vesnice Jinonice, Butovice a Košíře při založení svém r. 1312 právo Menšího města Pražského, kam se též obraceti měly o poučení. Srv. pozn. 113. Taktéž měla vesnice Oujezdec u Hořelic právo Menšího města Pražského: „in suo judicio juribus minoris civitatis Pragensis perfrui debet" (list. z r. 1353). Srv. Tomek, Děj. m. Pr. II. str. 329. pozn. 56. Srv. též listinu, kterouž osadil Petr z Rožmberka vesnici Tursko právem německým a kde se praví: . . . „utentur quoque villani iidem (in Tursicz) in singulis causis et negotiis Zacensis juribus ciuitatis, pro inquirendis judiciariis dubiis in Zacz venientes, doctique pariter judicantes." — Palacký, Ueb. Formelb. I. str. 366. Do Brna odvolávalo se přes 40 vesnic (srv. pozn. 198.). Srv. dále Boczek, Cod. dipl. T. V. n. 113. pag. 116. sq. Rössler, Dtsche. Rchtsdkm. II. str. XXI. n.

[277]) Tak ustanovil král Přemysl Otakar II. r. 1274 vesnici Týnci až posud domácím právem spravované, za dědičného soudce Jindřicha

Další vývin německého práva na vesnicích dál se v nejmnožších případech soudobně i souměrně s vývinem německého práva městského, zejmena ve vesnicích takových, které byly ku jistému městskému právu odkázány, poněvadž tu soudcové vesničtí, hledajíce pro nové případy, kteréž jich pouhým, na posavadních zkušenostech a názorech spočívajícím domyslem rozhodnouti se nedaly, obraceli se za naučením do města, ku jehož vrchnímu právu příslušeli a odtud docházela jich poučení a následovaly rozsudky, stojící jaksi na výši právě panujícího vývinu právovědy.

Vývin práva nebyl ani tam nesnadným, kde soudcové vesničtí neměli podobné opory v soudech městských, nejsouce přikázáni ku soudu některého z měst sousedních, poněvadž právomoc soudů vesnických z pravidla pouze na případy jednodušší, v životě vesničanů obyčejně se vyskytující, obmezena byla. Však soudy takové v původním složení svém nepřečkaly převrat, jaký nastal v poměrech lidu selského v Čechách a na Moravě následkem událostí XV. století.

Obtížnějším stalo se během časů postavení oněch soudů vesnických, kterým v dobách úpadku starých župních soudů propůjčením královským dostala se právomocnost i v případech důležitějších, ve kterých zejmena jednalo se až i o hlavu. Soudy takové, ačkoliv ještě v XVI. století právomoc jejich se uznávala nemohly více postihnouti vývinu práva, vždy více složitého, ku jehožto obsáhnutí nestačil více prostý smysl venkovana, nýbrž zapotřebí bylo učenosti studovaného právníka. Proto trvaly soudy takové již po větší část XVI. stol. jen ve zdánlivé pouze činnosti, až konečně vnitřní nedostatečností sklesly.[278])

(Pokračování příště.)

---

z Ivaniče, měšťana Olomúckého s tím nařízením, aby uvedl v Týnci právo německé: . . . „ut ipsa Bohemici iuris conditione mutata in omnibus, que ibidem iudicanda seu ordinanda fuerint, ius Teutonicum studeas conseruare.“ Srv. Boczek, l. c. T. IV. n. 79. pag. 112. sq. Emler, Regesta II. pag. 351. n. 851.

[278]) O okolnostech posléz uvedených prasporých pouze zpráv a dokladů se zachovalo, tak že vývin tento nelze tak podrobně sledovati, jak by slušelo i zajímalo; vzhledem k jednomu ze soudů podobných na venkově, soudu totiž v Urbanově u Znojma, sebrány jsou veškeré doklady v důkladném pojednání — Chlumecký, Ein. Dorfwsthr. a. Mähr. v XVII. sv. archivu rak. pr. děj. vyd. cís. akademií nauk, ku kterémuž tudíž stran bližšího vysvětlení poukazovati sobě dovolujeme.

Návrh zákona o komanditních společnostech na akcie a společnostech akciových.

Návrh, který v sezení sněmovny poslanců dne 26. ledna t. r. odbývaném, vládou byl předložen, jest v mnohém ohledu nad míru důležit, a proto budiž nám dovoleno, podati čtenářům „Právníka“ v řádcích následujících stručný nástin toho, čím, jak nelze pochybovati, aspoň co do hlavních zásad v nedlouhé již době nahražena budou ustanovení obchodního zákona o komanditních společnostech na akcie a o společnostech akciových, jež zajisté jsou onou formou spolčení se kapitálu, bez kteréž ani nelze obejíti sobě při nynějším vývinu poměrů průmyslových i obchodních.

Že dosavádní předpisy v příčině akciových společností platící, naprosto jsou nedostatečná, jest vědou i praxí nyní všeobecně uznáno. Tento nedostatek byl také toho příčinou, že již v r. 1870 v Německu předpisy obchodního zákona značné modifikace došly říšským zákonem ze dne 11. června 1870, jehož hlavní zásadou bylo vymezení požadavku státního povolení k zřízení kamandatních společností na akcie a společností akciových. Též v jiných zemích byla legislace u věci té za novější doby zvláště činnou. Tak byly v Anglii zákony ze dne 7. srpna 1862 a ze dne 20. srpna 1867 veškeré dosavádní předpisy o obchodních společnostech platící, zrušeny, i nahraženy předpisy novými, jež ovšem z velké části jsou toliko opakováním zákonů starších. Zvláště pak ve Francii jest pozoruhodným úkazem zákon ze dne 24. července 1867, jenž taktéž v příčině společností komanditních na akcie (societés en commandite par actions) a společností akciových (sociétes anonymes) rozsáhlých vytknul ustanovení.

Veškeré tyto novější zákony, z nichž zejmena francouzský v praxi velmi dobře byl se osvědčil, sloužily za vzor novému návrhu Rakouskému.

Návrh, s kterým tuto nám jest činiti, pojednává zvláště o třech druzích společností a sice

1) o obchodních společnostech komanditních na akcie;
2) o obchodních společnostech akciových;
3) o společnostech komanditních na akcie a o společnostech akciových, při kterýchž předmětem podniku nejsou jednání obchodní (§§. 2.—9.).

Ku konci pak (§§. 10.—22.) obsahuje návrh ustanovení všem těmto druhům společná jakož i nařízení přechodní.

Co do společností obchodních sledoval návrh v příčině soustavy princip zákonodárství francouzského. Dle toho mají vstoupiti na místo předpisů dosavadních v druhé knize, druhém titulu, druhém oddělení, a v téže knize v titulu třetím obchodního zákona obsažených ustanovení nová, jež číslicemi svými úplně odpovídají článkům 173. až 249. obchodního zákona. Některé články zůstaly úplně nezměněny, kdežto některé v podstatných kusech mají býti změněny. Když pak zapotřebí bylo, přidati ustanovení nových, byla tato ve formě přívěsků, literami značených, přidána k tomu kterému z článků dosavadních.

Zdali tato forma, kterou též sleduje nový zákon pro státy Německé ze dne 11. června 1870, objevuje se vhodnou býti, jest otázkou toliko podřízenou,[1]) však nezdá se nám, že by jí získán byl přehled snadnější; naopak vadí hojné dodatky k různým článkům u velké míře při vyhledávání ustanovení jednotlivých.

Všeobecně sluší znamenati, že dosavadní důležité rozdíly, jichž stávalo mezi komanditní společností na akcie, a mezi společností akciovou, dle návrhu z větší části mají minouti. To vysvětluje se tím, že konference Norymberská původně ohledně společností prvnějších nechtěla stanoviti princip, že ku zřízení jich potřebí jest povolení moci státní. Z příčiny té byla ohledně těchto společností přijata ustanovení mnohem tužší, která pak, když později přec i ohledně komanditních společností na akcie přijat byl princip státního schválení, nezměněna zůstala. Když nyní princip ten u obou druhů společností zrušen býti má, náleželo činiti společná ona ustanovení, jež směřují k tomu, by akcionářům usnadněno bylo dohlížeti na jednání zmocněnců svých. Jelikož však i tyto předpisy praktické potřebě nikterak nevyhovují, mají býti podstatně zostřeny přijetím ustanovení nových, jež z větší části francouzskému zákonodárství děkují původ svůj.

Co do oněch společností, jež nezabývají se jednáními obchodními, nesleduje návrh princip německého zákona ze dne 11. června 1870, jenž všeobecně veškeré tyto společnosti podrobuje ustanovením obchodního zákona. V tomto směru potkal se návrh

[1]) Zvláštní článek věnoval otázce té p. dr. Hoppen v Ger. Halle z r. 1874 č. 16. „Über die Systematik des Aktiengesetzes."

již nyní s odporem,[2]) a nelze též zneuznati, že důvody v příčině té v motivech vládních uvedené nelze ze stanoviska praxe úplně sdíleti.[3]) Nicméně však měli bychom princip návrhu vládního, jenž také souhlasí s §. 13. zákona o svépomocných spolcích k napomáhání živnosti a hospodaření ze dne 9. dubna 1873 č. 70. ř. z., za správnější, an vskutku nestává podstatných důvodů, užiti ustanovení obchodního zákona o kupcích tam, kde není obchodů. Ovšem pravda jest, že dle nynějších předpisů v konkretním případě to často závisí na okolnostech zcela nahodilých, má-li kdo býti za kupce považován, čili nic, ano že otázku tu v praxi někdy s velkou obtíží bude zodpovídati; avšak vadu, s kterou nám tuto jest zápasiti, sluší vlastně hledati jinde, totiž v tom, že obchodní zákon v čl. 271. pojem obchodů tak valně rozšířil, že tím pojem kupců ve smyslu čl. 4. obch. zák. veškeré určitosti pozbyl.

Ostatně byl též ohledně těchto společností, které se nezabývají obchody, zrušen princip státního schválení i dozorství správy státní, a má zákon spolkový ze dne 26. listopadu 1852 č. 253. ř. z., jenž ohledně jich doposud platnosti má (sr. §. 32. uvoz. zák. k obch. zák.) pro všechny společnosti komanditní na akcie, a společnosti akciové naprosto platnosti pozbýti (§. 10. návrhu).

Vzhledem k řečenému platí to, což v návrhu stanoveno ohledně společnosti komanditní na akcie, z větší části též ohledně ostatních druhů společností, a proto, bychom nemuseli stále opakovati, hodláme jednati společně o všech druzích společnosti, ohledně nichž návrh podstatně hodlá zavésti změny. Kde pak navrženo v příčině té které společnosti což zvláštního, bude k tomu výslovně poukázáno.

---

[2]) Srv. též článek: „Sind alle Aktiengesellschaften und Commanditgesellschaften auf Aktien den Handelsgesellschaften gleichzustellen" v. dr. Ad. Hoppen v Ger. Halle z r. 1874 č. 14.

[3]) Tak poukazuje zejmena Hoppen n. u. m. dobře k tomu, že neodůvodněna jest obava, jako by rozšíření materielních ustanovení obchodního zákona na veškeré společnosti akciové pro tyto mohlo býti nebezpečné proto, že by se jim nedostávalo potřebné opatrnosti kupecké. Podniky podobné bývají provozovány vždy u větší míře a lze tedy zajisté u komplementářů a pokud se týče při členech představenstva předpokládati oné vzdělanosti i opatrnosti, jížto zákon při obyčejném kupci vyhledává.

1. O zřízení společnosti.

Ku zřízení společnosti netřeba svolení správy státní (čl. 174., 208., §. 10.). Změna tato byla přijata dle vzoru zákonodárství anglického i francouzského, kterému se i nejnovější zákon německý připojil. Bude jí s radostí vítati, zejmena an nejnovější zkušenosti jasným toho jsou dokladem, že princip schválení společností moci státní i stálého nad nimi dozorství nejen nevylučuje vykročení spekulace z mezí, jí rozumným hospodařením vykázaných, nýbrž že naopak lehkověrné obecenstvo, domnívajíc se, že správa státní zkoumá projekt jí předložený i co do rentability podniku samého, tím snáze upadne v osidla jemu kladená.

Dle čl. 174. a 208. třeba zříditi spis notářský o uzavření, jakož o obsahu smlouvy společenské. Vymezen tu dodatek, že smlouvu takovou i před soudem uzavírati lze, a to proto, „že dle zřízení soudního, jehož v Rakousku stává, není to pravidelně věcí soudu, aby smlouvy uzavíral.“ [4]) Mylně však tušíme, dokládají důvody dále, že dle navrženého znění vyloučeno bude pouhé stvrzení shotovené již listiny soukromé notářem ve smyslu §. 54. not. řádu. Nehledě k značným obtížím, kterých by výklad takový v praxi spůsobil, máme již vzhledem k pouhému znění zákona dosavadní praxi za úplně správnou, dle které notář toliko stvrzuje, že shromáždění subskribenti usnesli se na stanovách dříve již vypracovaných, neb vlastně, že se sešel jistý počet osob, které se byly již dříve podpisem svým stanovám podrobily, a takto uzavřely smlouvu společenskou.[5]) V tomto směru však právě znění zákona nemá nikterak býti změněno.

Podobně bylo pak, co do pozdější změny smlouvy společenské ustanoveno, že třeba ohledně komanditní společnosti na akcie notářského zřízení smlouvy dotýčné (§. 198.). Jinak při spo-

[4]) Motivy na str. 69.

[5]) Nejnověji rozhodl c. k. nejvyšší soud dne 27. ledna 1874 č. 505. (G. H. z r. 1874 č. 15.), že notáři za dotyčné stvrzení nepřísluší odměna vzhledem k předmětu jednání, (kteroužto odměnu byla první stolice vyměřila dle výšky základního kapitálu), nýbrž toliko odměna dle času ve smyslu §. 10. not. sazby, podotýkaje výslovně v důvodech, že v onom stvrzení notářském zbytečným bylo prohlášení, že se přítomní usnesli na stanovách dříve již schválených.

lečnosti akciové, tu má dostačiti, bude-li změněná smlouva vložena do rejstříku obchodního (čl. 214.). Vnitřního důvodu onoho rozdílu ovšem nelze nám seznati, a protož snad oprávněna domněnka, že stylisace opraveného čl. 214. toliko na nedopatření se zakládá.[5a])

K náležitostem, jichž obsahovati musí smlouva společenská, sluší i při komanditní společností na akcie počítati ustanovení nyní ohledně společností akciových v čl. 209. č. 10. obch. zák. obsažené, totiž ustanovení, o kterýchžto předmětech nelze rozhodovati jednoduchou většinou hlasů komanditistů, nýbrž jinou třeba většinou neb za jiných ještě náležitostí.

Zvláštní pozornost věnována návrhem tomu, aby vymezen byl zlořád přílišného vycenění toho, co jednotlivý společník byl vnesl in natura na místě vkladu hotového (t. zv. apports). To, což v příčině té doposud stanoveno ohledně komanditních společností na akcie v čl. 180. obch. zák., jevilo se býti illusorním, an známo jest, kterak právě první valné hromady vzhledem ke komplementářům a pokud se týče k členům prvního představenstva bývají shovívavými.

Též nemělo ono ustanovení platnosti ohledně společností akciových, kde by jeho právě co nejvíce bylo zapotřebí. Proto navrhuje vláda při obou druzích společností, že to smlouvou společenskou stanoveno býti má, pakli tomu kterému společníku zvláštní výhody mají býti propůjčeny, neb pakli mají činěny býti vklady, jež nebudou hotově splaceny, neb pakli konečně společnost jiné předměty převzíti má. V těchto případech má též smlouva společenská obsahovati cenu vkladu, neb jmění, které bylo vnešeno, pak cenu neb počet akcií, které naproti tomu byly poskytnuty (čl. 175. č. 10., čl. 209. č. 13.).[5b]) Též má býti výtah smlouvy společenské, kdež tato ustanovení dle plného obsahu podati sluší, nejméně 14 dnů napřed, než začne se upisovati kapitál základní, po třikráte uveřejněn veřejnými listy, kterých užívá společnost k prohlášením svým (čl. 175. *a*, 209. *a*). Dotýčná usta-

---

[5a]) Hoppen „zum Aktiengesetzentwurfe“ v Ger. Halle z r. 1874 č. 18., 19. str. 69.

[5b]) Mylně as domnívá se Hoppen n. u. m. str. 70. že v čl. 170. č. 10. návrhu jedná toliko o nepravidelných vkladech společníků veřejných. Slovo „Gesellschafter“ značí právě v širším smyslu jak komplementáře tak i pouhého komanditistu.

novení sluší přijmouti též do výtahu smlouvy společenské, který uveřejniti sluší (čl. 176. č. 6., čl. 210. č. 7.), a když se činí přihlášení k účelu tomu, by společnost mohla býti vložena do rejstříku obchodního, náleží vykázati obchodnímu soudu, že ono předběžné oznámení po třikráte se stalo (čl. 177. č. 4., čl. 210. *a.* č. 4.).

Když však již po vložení smlouvy společenské do rejstříku obchodního ten který společník sobě vymíní zvláštní výhody, neb činí vklad nikoliv v hotovosti, platí článek 180. obchodního zákona, a sice též ohledně společností akciových (čl. 215. *a*). Při tom však vymezeno bude obmezení, že zapotřebí, by čtvrtina společníků a čtvrtina akciového kapitálu v dotýčné valné hromadě byla zastoupena. Naproti tomu sluší usnešení vložiti do rejstříku obchodního a uveřejniti z něj výtah.[6])

Zdá se, že návrh tu pravou našel cestu, kterou lze vymeziti nesrovnalosti, které vzejíti mohou příliš̌ným vyceněním vkladů nepravidelných. Pakli toliko postaráno o dostatečnou publicitu v příčině té, zajisté tím činěno za dost zájmu akcionářů opatrných. Nechť pak každý, než přistupuje k smlouvě společenské, zkoumá, zdali možno podniku zkvétati za podmínek v této části společenské smlouvy vytknutých, a není zajisté zapotřebí, učiniti bezvýminečné prohlášení, jež dělo se upisováním, závislým od toho, svolí-li k tomu pozdější valná hromada, a dopustiti takto ve prospěch zletilých osob nové negotium claudicans.[7]) Jinak ovšem, pakli nepravidelný vklad činěn byl později, tu zcela na místě jest, což dříve již stanoveno bylo čl. 180. obch. zák.

Smlouvu společenskou sluší ohlásiti obchodnímu soudu k účelu tomu, by zanešena byla do rejstříku obchodního, a soud obchodní má ji zkoumati, zdali vyhověno bylo úplně předpisům zákona. Dotýčná žádost však musí býti nad to, a sice jak při komanditní společnosti na akcie, tak i při akciové společnosti opatřena doklady následujícími:

---

[6]) Návrh tu přijal jednak ustanovení anglického práva, dle kterého o vkladech, jež nepozůstávají v penězích písemnou smlouvu uzavříti a úřadu, jenž vede rejstřík, předložiti náleží, jednak ustanovení francouzského zákona (čl. 4.), jenž toho vyžaduje, aby nejméně 5 dnů před druhou valnou hromadou akcionářům písemná zpráva o těchto nepravidelných vkladech byla přístupnou.

[7]) Srv. článek prof. Grünhuta „Zur Reform des Actiengesellschaftsrechtes v novém časopisu „Zeitschrift für das Privat- und öffentliche Recht der Gegenwart“ (1. sešit str. 79.—113.), na str. 88—91.

1) sluší vykázati, že celý základní kapitál byl upsán, a sluší přiložiti seznam všech, kteří byli upsali, s udáním jich jména, bydliště, stavu, jakož i počtu upsaných akcií. Konečně náleží udati den, kdy upsání započalo;
2) náleží vykázati, že při komanditní společnosti na akcie nejméně 25% a při akciové společnosti nejméně 50% nominálního obnosu na každou akcii skutečně bylo splaceno tak, že společnost s vkladem volně může nakládati, a sluší zároveň udati, kde, kdy, a čím splátka byla činěna;
3) náleží vykázati, že subskribenti v shromáždění k tomu účelu dle čl. 175. *b*) a čl. 209. *b*) svolaném vyvolili radu dohledací, a při akciové společnosti též představenstvo.

Kdežto nyní dosti pochybno jest, jakým spůsobem doklady pod 1) a 2) uvedené mají býti opatřeny, stanoveno návrhem vhodně, že všickni komplementáři, a pokud se týče veškeří údové představenstva a spolu též všichni členové rady dohledací osvědčiti mají, že upsání a pokud se týče splacení podílů se stalo.

Tato prohlášení mají býti soudem neb notářem ověřena, (čl. 177., 210. *a*).

Aby tato udání odpovídala pravdě, stanoveny jsou tresty na udání nepravá. Jest totiž ten který komplementář, člen představenstva neb rady dohledací, jenž v příčině té úmyslně nepravých činí udání, vinen přečinem, a má potrestán býti vězením do tří měsíců, ač nepodlehá-li čin dle všeobecných zákonů trestních trestu tužšímu (čl. 206. č. 1. čl. 249. č. 1.).

Náležitost pod 3) dotknutou sluší vykázati listinou notářskou, která o volbě má býti sepsána (čl. 175. *b*), čl. 209. *b*).

Není-li závady, vloží obchodní soud smlouvu společenskou v rejstřík obchodní, a uveřejní z ní výtah. Nové tu toliko ustanovení, že zároveň s tímto výtahem má býti uveřejněno, kdy, kde a čím kapitál základní byl splacen (čl. 176. a 210.).

Však společnosti, jež nezabývají se obchody, nelze vložiti do rejstříku obchodního, nýbrž do zvláštního rejstříku společností, jenž zakládá soud obchodní, a ohledně kterého platí též veškerá ustanovení o obchodním rejstříku daná (§. 3.). Též nemůže firma v tomto rejstříku společností zanešená zníti stejně s firmou, jež vložena byla do rejstříku obchodního (§. 11.).

Teprv když smlouva společenská vložena byla do rejstříku obchodního, smějí akcie býti vydávány. Což stanoveno v čl. 178. obch. zák., že totiž akcie neb prozatimní listy před

tímto časem vydané jsou naprosto neplatné, i že vydatelé takových listin právi jsou držitelům rukou společnou i nerozdílnou ze škody vydáním jich vzešlé, opakuje návrh k vůli větší jasnosti též ohledně společností akciových (čl. 211.).

Co se dotýče akcií samých, zachována předkem zásada, že při komanditní společnosti na akcie tyto zníti mohou toliko na určitá jména[8]) (čl. 173.), kdežto při společnostech akciových toho zapotřebí není (čl. 207.). Avšak důležitá jest změna ohledně minimálního obnosu jednotlivých akcií. Mají totiž akcie zníti

1) při obchodní komanditní společnosti na akcie na sumu nejméně 100 zlatých (dříve 300 zl.) (čl. 173.).

2) při akciových společnostech obchodních na sumu nejméně 100 zlatých, pakli znějí na určitá jména, a na sumu 200 zl. pakli znějí majiteli.

Pakli však základní kapitál nepřevyšuje sumu 500.000 zl., mohou též akcie prvnější zníti na sumu nejméně 50 zl., a akcie druhu poslednějšího na sumu nejméně 100 zl. (čl. 207. *a*).

3) při takových společnostech, kde předmětem závodu nejsou jednání obchodní, mohou akcie majiteli znějící zníti na sumu nejméně 50 zl., akcie však, jež znějí na určitá jmena, na sumu nejméně 25 zl. (§. 6.).

Ostatní náležitosti akcií vypočítává návrh v čl. 173. a 207. *a*). Z těchto náležitostí zejmena znamenati dlužno, že třeba v akcii vytknouti den, kdy uzavřena byla smlouva společenská, kdy a pod kterým číslem vložena byla do rejstříku obchodního, mnoho-li obnáší základní kapitál, a pakli tento kapitál nebyl úplně splacen, udání, mnoho-li naň v čas vydání listu bylo splaceno. Toto ustanovení zajisté nemálo prospěje žádoucí publicitě poměrů společenských.

V příčině náležitosti jednotlivých akcií jest návrh velmi přísný, i prohlašuje veškeré akcie naprosto za neplatné, které neodpovídají úplně předpisům čl. 173. a 207. *a*). Ti, kdož vydali takové neplatné akcie neb podíly, mají býti držitelům rukou společnou a nerozdílnou právi ze škody z toho vzešlé. Právem bylo

[8]) Proti tomuto obmezení, které však u nás při nepatrném počtu komanditních společností na akcie zvláštního praktického významu nemá, vyslovil se nejnověji Hoppen n. u. m. str. 69.

v příčině té z jiné strany poukázáno k tomu,[8a]) že tato přísnost as sotva dá se ospravedlniti, zejmena an některé náležitosti uvedených článků (na př. že musí udáno býti číslo akcie, že nominální suma má udána býti číslicemi i písmeny), nejeví se právě býti úplně nezbytnými. Lépe snad odporučilo by se, kdyby stanoveno bylo, že smlouva společenská obsahovati má formulář akcií, tak že by obchodní soud to mohl odepříti, vložiti smlouvy do rejstříku, kdyby formulář akcií nevyhověl požadavkům zákona.

(Pokračování příště.)

Praktické případy.

K nauce o publicitě knih veřejných.

Pro Karla Černého byla na domě č. p. 162. v Benešově exekučně pojištěna pohledávka 2127 zlatých 57 kr. r. m. s příslušenstvím. C. k. výsadou opatřený umělecký mlýn M. Skály v X. vydobyl v základě dvou listů Karla Černého dle výměru c. k. okresního soudu v Benešově ze dne 4. května 1869 č. 2890. na této pohledávce 2127 zl. 57 kr. r. m. s přísl. záznam práva zástavního pro pohledávku v neurčitém obnosu, 1000 zl. r. m. nepřevyšující, ježto dotčenému mlýnu proti Karlu Černému příslušela.

Později byla tato pohledávka 2127 zlatých 57 kr. výměrem c. k. okresního soudu v Benešově ze dne 28. června 1869 č. 4836. převedena na parní mlýn pánů Mertens a spol., ovšem s výhradou superkondikcí, které vázly na položce dotčené.

Eliška Skálová, majitelka firmy „c. k. výsadou opatřený umělecký mlýn M. Skály v X.“ byla již dříve podala na Karla Černého žalobu o zaplacení trhové ceny 893 zl. 98 kr. r. m. s přísl. za melivo na úvěr odebrané, i vydobyla rozsudku c. k. obchodního soudu v Praze ze dne 25. listopadu 1869 č. 72346., kterým Karel Černý byl odsouzen, zaplatiti za melivo na úvěr

---

[8a]) Srv. přednášku p. dr. Grünhuta ve Vídeňské společnosti právnické sdělenou v „Jur. Bl.“ z r. 1874 č. 9.; pak Hoppen n. u. m. str. 69.

odebrané sumu 846 zl. 84 kr. i se 6% úroky od 1. října 1868 až do zaplacení jdoucími.

Tento dluh uplatil Karel Černý až na zbytek 216 zl. 57 kr. i se 6% úroky z něj od 7. ledna 1871, a když Karel Černý na tento zbytek dále ničehož neuplácel, hodlala Eliška Skálova dosíci zaplacení z pohledávky 2127 zl. 57 kr. r. m. s pov. vedl., na nížto její firma, jak dotčeno, byla vydobyla záznam práva zástavního v obnosu posud neurčitém.

Podala tudíž Eliška Skálová na Karla Černého a spolu též na parní mlýn pánů Mertens a spol. dne 14. května 1872 pod č. 4279. u c. k. zemského soudu v Praze žalobu, v které vylíčila, kterak ona jest jedinou majitelkou firmy „c. k. výsadou opatřený umělecký mlýn M. Skály v X.“, že jí kromě pohledávky, o které vydobyla rozsudku c. k. obchodního soudu v Praze ze dne 25. listopadu 1869 č. 72346. na Karla Černého nikdy jiná pohledávka nepříslušela, že tudíž pohledávka, která jí přisouzena byla rozsudkem dotčeným, totožnou jest s onou pohledávkou, pro kterou c. k. výsadou opatřený umělecký mlýn M. Skály v X. na knihovní pohledávce Karla Černého 2127 zl. 57 kr. r. m. s příslušenstvím byl vydobyl záznam práva zástavního.

Žádala tudíž Eliška Skálová, aby nalezeno bylo za právo:

1) že ospravedlněn jest záznam práva zástavního, který povolen byl c. k. výsadou opatřenému uměleckému mlýnu M. Skály v X. výměrem c. k. okresního soudu v Benešově ze dne 4. května 1869 č. 2890. na pohledávce 2127 zl. 57 kr. r. m. s povinnostmi vedlejšími, pro Karla Černého na domě č. 162, v Benešově s příslušenstvím exekučně pojištěné pro pohledávku z obchodního spojení v obnosu neurčitém, však 1000 zl. r. m. nepřevyšujícím, co do zbytku onoho dluhu 216 zl. 57 kr. r. m. i se 6% úroky od 7. ledna 1871 až do zaplacení jdoucími;

2) že pro tento dluh 216 zl. 57 kr. r. m. i se 6% úroky od 7. ledna 1871 vtěliti lze v základě rozsudku c. k. obchodního soudu v Praze ze dne 25. listopadu 1869 č. 72346. na pohledávku 2127 zl. r. m., s povinnostmi vedlejšími pro Karla Černého na domě č. p. 162. v Benešově s příslušenstvím exekučně pojištěné bezvýminečné exekuční právo zástavní v pořadí záznamu výměrem c. k. okresního soudu v Benešově ze dne 4. května 1869 č. 2890. povoleného, i že lze tuto

exekuci vésti dále až do úplného zaplacení pohledávky 216 zl. 57 kr. s příslušenstvím.

3) že žalovaní jsou povinni nahraditi do 14 dnů veškeré náklady soudní, an by jinak na ně vedeno bylo právo.

Karel Černý nedal odpovědi k žalobě, však spolužalovaný parní mlýn pánů Mertens a spol., co nynější majitel pohledávky 2127 zl. 57 kr., o kterou tu šlo, bránil se podstatně as takto:

Nechci popírati, že pohledávka, pro kterou Eliška Skálová byla na Karla Černého podala žalobu u c. k. obchodního soudu v Praze a vydobyla rozsudku soudu tohoto ze dne 25. listopadu 1869 č. 72346., totožnou jest s onou pohledávkou, pro kterou vydobyla firma žalující záznamu, jehož spravení právě žaloba se domáhá.

Avšak okolnost ta nestačí nikterak, aby opodstatněn byl nárok žalobní, neb Karel Černý nebyl nikdy vlastníkem pohledávky 2127 zl. 57 kr., z nížto žalující hodlá dosíci zaplacení pro zbytek pohledávky své.

Obstarával totiž Karel Černý od roku 1867 počínaje pro firmu Mertens a spol. komissionářský prodej mouky na rozličné pekaře Pražské, zejmena na Josefa Bílého, jenž vlastníkem byl domu č. p. 162. v Benešově.

Josef Bílý ukoupil takto celkem mouku za 4043 zl. 57 kr., uplatil však na to pouze 1916 zl. a Karel Černý vydobyl naň rozsudku, aby zaplatil zbytek této ceny trhové obnosem 2127 zl. 57 kr. i s 6% úroky od 9. února 1868 i útraty 15 zl. 35 kr.

Již dříve však vydobyl Karel Černý na domě č. p. 162. v Benešově s příslušenstvím pro tento dluh 2127 zl. 57 kr. záznam práva zástavního, který pak spraven byl v základě rozsudku i přeměněn v exekuční právo zástavní.

Avšak jak dotčeno, byla veškerá mouka, kterou Karel Černý Josefu Bílému byl prodal, prvnějšímu co komissionáři dodána parním mlýnem pánů Mertens a spol., a pohledávka, kterou Karel Černý takto exekucí dobýval na Josefu Bílém, vzešla tomuto toliko na účet komittentů Mertens a spol.

Proto postoupil Karel Černý již postupem daným v Praze dne 12. srpna 1868 tuto pohledávku 2127 zl. 57 kr. komittentům svým, nynějším spolužalovaným, a nedosti na tom, uznával Karel Černý již v únoru 1868, a později po vícekráte, v kanceláři dra. K. co tehdejšího zástupce firmy Mertens a spol., že zažalovaná jím proti Josefu Bílému pohledávka 2127 zl. 57 kr. povstala z prodeje

mouky, kterou on co komissionář firmy Mertens a spol. byl Josefu Bílému prodal, a že on toliko na účet firmy posléz dotčené byl podal na Josefa Bílého žalobu o zaplacení pohledávky té.

O tom veden důkaz svědky Kamillem G., Janem K. a Edvardem B. i nabízena přísaha doplňovací Davida Steina, veřejného to společníka firmy Mertens a spol.

Byť i postup ze dne 12. srpna 1869 teprv výměrem ze dne 28. června 1869 č. 4836. byl došel knihovního vtělení, tož přece okolnost ta nemění ničehož u věci samé, i jestiť záznam, který žalující byla dříve vydobyla na pohledávce častěji zmíněné, zcela bezvýznamný.

Neb dle čl. 368. obch. zák. může ovšem komittent pohledávky z obchodu, který byl komissionář na jeho účet uzavřel, toliko tehdá k platnosti přivésti, když jemu byly komissionářem postoupeny, avšak v poměru mezi komittentem a komissionářem i věřiteli tohoto sluší pohledávky takové, i když ještě postoupeny nebyly, považovati za pohledávky komittentovy.

Dle toho nemohla žalující s účinkem právním dobyti záznamu, na pohledávce takové pro nárok, jenž příslušel jí proti komissionáři Karlu Černému, i nelze tudíž také spraviti záznam takový.

Proto žádal druhý žalovaný, by žaloba úplně byla zavržena.

V replice popřela žalující okolnosti v odpovědi obsažené, i dovolávala se §. 443. ob. z. obč., jakož i okolnosti té, že jednala důvěřujíc v knihy veřejné. Což stanoveno v čl. 368. obch. zák., nemůže tu prý místa míti, an dle §. 3. uvoz. zák. k obch. zák. zákonem tím nikterak dotknuty nejsou předpisy o tom, kterak sluší nabývati, obmezovati i zrušiti věcná práva k věcem nemovitým.

Naproti tomu poukázali žalovaní v duplice k tomu, že knihovní pohledávka dle §. 299. ob. z. obč. není věcí nemovitou. O důvěře v knihy veřejné nemůže prý tu řeči býti, an žalující nenabyla výminečného práva zástavního smlouvou s Karlem Černým uzavřenou. Ona naopak o své újmě hleděla se pojistiti na pohledávce, která Karlu Černému nikdy nepříslušela, i nelze jí tedy tvrditi, že by byla sklamána, neb ona poskytla Karlu Černému úvěru již dříve, nežli vůbec věděla, že na jeho jméno zní jakási pohledávka knihovní.

C. k. zemský soud v Praze uznal nálezem ze dne 19. listopadu 1872 č. 26166. zcela dle závěreční prosby žaloby, i odsoudil žalované, by nahradili náklad soudní.

Důvody

líčí předkem děj svrchu uvedený, i dokládají co do námitky žalovaných toto:

Okolnosti, které jsou základem této námitky, nejsou nikterak rozhodné i nelze hleděti k nim, jakož i k průvodům, které za příčinou tou byly nabízeny.

Neb v čas, kdy žalující vydobyla záznamu, byl Karel Černý knihovním vlastníkem pohledávky 2127 zl. 57 kr. r. m. a byla tato pohledávka teprv po vydobytém záznamu na firmu Mertens a spol. převedena. V tomto ohledu však jedině může rozhodným býti stav knihovní.

Proto bylo místa dáti žalobě i závěrečni prosbě tam obsažené, i náleželo též žalované, kteří v při propadli, dle §. 398. ob. s. ř. odsouditi, by nahradili náklady soudní.

K odvolání se žalovaných změnil c. k. vrchní soud v království Českém nálezem ze dne 24. března 1873 č. 7534. rozsudek stolice první i uznal za právo, že připouští se důkaz svědky Kamillem G., Janem K. a Edvardem B. o okolnostech v odpovědi přivedených, i že výrok o nákladech sporu má ponechán býti rozsudku konečnému. Nález ten vynešen byl z následujících

důvodů:

První soudce nevzal zřetele k námitce druhých žalovaných, jejížto základem jsou čl. 360. a 368. obch. zák., maje za to, že jedině rozhodným jest stav knih pozemních.

V tom však nelze nikterak přisvědčiti soudci stolice první.

Neb rozsáhlá ochrana věrohodnosti knih veřejných, kterou §. 1443. ob. z. obč. poskytuje naproti námitkám kompensace, jest jediným ustanovením tohoto druhu v celém zákonníku občanském, a jeví se býti výjimkou vzhledem k tomu, kterak obmezeným spůsobem uznán jest princip publicity v §§. 468., 469., 526., 527., 1446. a 1500. ob. z. obč.

Však z těchto ustanovení zákona vychází na jevo, že důvěra v knihy veřejné toliko v oněch případech jest toho příčinou, by ten, na koho právo jakési knihovně bylo převedeno, ihned a bezvýminečně nabyl práva tohoto, když právo knihovního auktora, ač materielně i formálně odůvodněné, zrušeno neb modifikováno bylo skutky pozdějšími, kterých z veřejných knih seznati nebylo lze.

Naproti tomu neposkytuje důvěra v knihy veřejné ochrany

nižádné, i nenabývají se jí ihned práva, pakli práva do knih vloženého dle předpisů práva hmotného z prvopočátku nestávalo.

Námitky, že pohledávka z prvopočátku byla neplatna, neb že jí odporovati lze, působí vůbec i proti bezelstnému nabyvateli knihovnímu právě tak, jak proti věřiteli původnímu.

Tento původní nedostatek práva knihovního auktora lze odstraniti toliko cestou knihovního vydržení, ku kterému se však žalující v této při nebyla odvolala.

Hledě k tomuto názoru právnímu, a hledě dále k čl. 360. a 368. obch. zák., jeví se rozhodným býti důkaz svědky, který byla nabídla spolužalovaná firma Mertens a spol., jelikož v okolnostech, jež předmětem jsou důkazu znaleckého, spatřovati sluší mimosoudní prohlášení Karla Černého, které on od sebe dal k tomu konci, by důkazem bylo spolužalované firmě, kterou tehda u věcech právních zastupoval dr. K. Toto prohlášení činí dle §. 110. ob. ř. s. úplného důkazu jak proti Karlu Černému, tak i proti žalující, jež právo své odvozuje od Karla Černého.

Z těchto důvodů náleželo změniti rozsudek stolice první.

Výrok o nákladech stolice první a druhé spočívá v dvor. dekretu ze dne 24. listopadu 1785 č. 497. a ze dne 15. ledna 1787 č. 617.

V dovolací stížnosti poukázala žalující mimo jiné též k tomu, že v této při nikterak rozhodnou není otázka, o které, jak známo, v novější době značná v theorii vyskytla se různost náhledů, zdali totiž již formální skutek, že cosi zanešeno bylo do knih veřejných, zakládá v sobě právo materielní, neb zdali k tomu účelu zapotřebí ještě vypršení jistého času, t. zv. vydržení knihovního.

Jak známo, zastával v novější době Exner theoreticky náhled, že akt tabulární má platnosti již sám v sobě, nehledě k tomu, zdali základem jeho též skutečná causa materielní, a že vydržení knihovního nikterak zapotřebí není, aby odstraněn byl nedostatek materielního práva auktora, nýbrž jedině k tomu, by vyrovnány byly některé vady formální. C. k. vrchní soud patrně není příznivcem novější theorie této; avšak nechť jsme u věci té náhledu toho neb onoho, v této při jde vlastně o otázku zcela jinou, totiž o to, od kterého času působí právo, jež předmětem jest vkladu knihovního, naproti osobám třetím. V tomto ohledu nebylo nikdy ni v theorii, ni v praxi pochybnosti o tom, že práva taková účinkují teprv oním dnem, kdy žádáno bylo o vklad knihovní, a že dle principu §. 440. ob. zák. obč. v případě

kollise více oprávněných **přednost** přísluší tomu, kdo **dříve** žádal o vklad knihovní.

C. k. nejvyšší soud potvrdil nález stolice **první** v celém obsahu svém, tudíž i co se dotýče výroku o nákladech sporu.

Příčiny.

Žalovaní nepopřeli pravost pohledávky 216 zl. 57 kr., jížto žalující se domáhá na prvním žalovaném Karlu Černém. Námitky jich obmezují se na to, že prý mouka, kterou Karel Černý byl Josefu Bílému z Benešova prodal, nebyla vlastnictvím prvnějšího, nýbrž vlastnictvím parního mlýna Mertens a spol., že Karel Černý jednal toliko co komissionář i agent mlýna tohoto, i že on nikoli ve vlastním jméně, nýbrž toliko na účet této firmy dotčené podal na Josefa Bílého žalobu o zaplacení nedoplatku ceny trhové, i dal exekučně pojistiti pohledávku takto přisouzenou 2127 zl. 57 kr. na nemovitosti dlužníkově.

Z toho prý následuje, že žalující pro svou pohledávku, která ji přísluší proti Karlu Černému, nemůže vésti právo na tuto pohledávku knihovní, jež majetkem jest parního mlýna páně Mertens a spol.

Avšak v čas, kdy žalujlcí výměrem ze dne 4. března 1869 č. 2890. vydobyla záznam práva zástavního pro nárok svůj na pohledávku 2127 zl. 57 kr., byl Karel Černý knihovním věřitelem pohledávky té, i bylo exekuční právo zástavní pro tuto pohledávku vtěleno k rukoum jeho.

Žalovaní ani netvrdili, tím méně dokázali, že žalující v čas, kdy žádala o záznam práva zástavního pro pohledávku svou, věděla neb aspoň mohla věděti, že nikoliv Karel Černý, nýbrž parní mlýn firmy Mertens a spol. jest vlastníkem pohledávky 2127 zl. 57 kr. exekučně vtělené.

Kdyby tudíž i pravda bylo, že Karel Černý vzhledem k parnímu mlýmu Mertens a spol. byl toliko na oko oprávněným i toliko dle jmena majitelem práva zástavního, tož přece nebylo lze okolnost tuto seznati z knih veřejných a sluší tudíž míti nad záznam práva zástavního, který žalující vydobyla na pohledávce 2127 zl. 57 kr. Karlu Černému knihovně náležité, za neobmezený, jenž působí naproti každému budoucímu držiteli pohledávky častěji zmíněné.

Ovšem vymohla firma Mertens a spol. později v základě postupu Karla Černého, jehož datum ze dne 12. srpna 1868 toho, že knihovní pohledávka 2127 zl. 57 kr. na ni byla převedena,

avšak ona nabyla tuto pohledávku stiženou podzástavním právem žalobkyně pro pohledávku tétéž u Karla Černého, kteréžto právo podzástavní ve své existenci nikterak více nemohlo býti zvikláno tvrzením, že Karel Černý byl toliko komisionářem parního mlýna Mertens a spol., aniž poukázáním k čl. 368. obch. zák.

Když nyní žalovaní neopřeli se pravosti pohledávky 217 zl. 57 kr., kterou žalující žádá na Karlu Černém, aniž tomu, že pohledávka ta dospělou jest, tož jeví se záznam práva zástavního, který prvnější byla vydobyla, býti spraveným, jak naproti osobnímu dlužníku Karlu Černému, tak i naproti parnímu mlýnu Mertens a spol. co nynějšímu majiteli knihovní pohledávky 2127 zl. 57 kr., pročež bylo potvrditi rozsudek c. k. zemského soudu, anto odpovídá zákonu i stavu věci sporné, aniž by zapotřebí bylo, hleděti k důkazu svědeckému, na který v tomto ohledu uznal c. k. vrchní soud zemský.

Neb tento důkaz jeví se býti nerozhodným i nemístným, proto že žalující bezelstně důvěřujíc v knihy veřejné nabyla podzástavy na pohledávce 2127 zl. 57 kr., jež k ruce jejího dlužníka vázla v knihách pozemních, pro ni tudíž úplně lhostejno jest, v jakých poměrech se Karel Černý ohledně této pohledávky 2127 zl. 57 kr. mimo knihy veřejné nacházel vzhledem k parnímu mlýnu Mertens a spol., jelikož ona tyto poměry neznala, a též z knih veřejných poměrů dotčených seznati nebylo lze.

Nelze tudíž také poměry ty namítati proti žalobě, o níž jde. Též nejde tu, jak c. k. vrchní soud zemský za to míti se zdá, o právo, jehož zprvopočátku materielně nestávalo, neb nebylo popřeno, že na domě Josefa Bílého č. p. 162. v Benešově exekučně vtělena jest pohledávka 2127 zl. 57 kr.

Pohledávka ta vázla dříve pro Karla Černého, a proti tomuto vydobyla žalující nadzáznam práva zástavního. Tento záznam byl dle §. 432. ob. zák. obč. zcela správně povolen, i měl účinku právního.

Tohoto účinku právního však nepozbyl záznam dotčený pozdějším převedením pohledávky 2127 zl. 57 kr. na parní mlýn firmy Martens a spol.

Jak toho dopouští §. 466. ob. z. obč. i minist. nař. ze dne 19. září 1860 č. 212. ř. z., podala žalobkyně žalobu nejen na osobního dlužníka, nýbrž i na majitele hypotéky, a jelikož petit žalobní beze vší pochybnosti plyne z děje žalobního, tož uznal c. k. zemský soud právem dle této prosby žalobní.

Výrok o 6% úrocích od 7. ledna 1871 zakládá se v rozsudku c. k. obchodního soudu v Praze ze dne 25. listopadu 1869 č. 72346., jakož i v okolnosti té, že žalobkyně dalších úroků nežádala.

Výrok o nákladech sporu ospravedlněn jest úvahou, že pravosti pohledávky žalobkyně, o niž tu jde, odpíráno nebylo, námitka však, že knihovní pohledávka 2127 zl. 57 kr. již z prvopočátku byla vlastnictvím firmy žalované, jest beze všeho důvodu i nerozhodnou, pročež nebylo důvodu stanoviti, že náklady první stolice nésti má každá strana své.

Kterak již c. k. vrchní soud uznal ohledně nákladů stolice druhé, náleží též co do útrat stolice třetí, dle dv. dekr. ze dne 9. května 1785 č. 426. sb. z. s. té jak oné straně, by nesla náklady své.

Nález c. kr. nejvyššího soudu ze dne 21. srpna 1873 č. 7917.

JUDr. Jiří Pražák.

I v řízení bagatelním platí hodina čekací.

C. k. okresní soud v R. uznal v rozepři Josefa M. s Marií Z. pro 11 zl. r. m. s přísl. rozsudkem ze dne 22. prosince 1873 č. 9908. zcela vedle prosby žalobcovy, odsoudiv žalovanou by do 8 dnů zapravila žalobci sumu 11 zl. r. m. i se 6% úroky ode dne žaloby až do zaplacení jdoucími, i náklady sporu na 5 zl. 83 kr. zmírněné,

proto,

že žalovaná k stání v určitý čas se nedostavila a teprv po ukončeném jednání a prohlášeném rozsudku o 9¾ hodině dopolední se dostavila, tedy s ní více jednáno býti nemohlo. Odsouzení k placení zažalované sumy spočívá v §. 28. bag. říz. a výrok o náhradě útrat soudních v §. 74. bag. říz.

C. k. vrchní soud zemský však zrušil k zmateční stížnosti Marie Z. rozsudek ten s celým jednáním a nařídil soudu stolice první, by k žalobě Josefa M. ustanovil opětné stání k líčení pře u věcech nepatrných, a by pak nový vynesl rozsudek,

neboť

jednání o žalobě bylo na 9. hodinu dopoledne ustanoveno. Nyní se v důvodech rozsudku od soudce potvrzuje, že žalovaná o $9^3/_4$ hodině se dostavila, avšak rozsudek byl již vynešen a prohlášen. Poněvadž však zákon o řízení ve věcech nepatrných žádného ustanovení o času neobsahuje, kdy jednání k nedostavení se jedné strany začíti má, a v §. 88. se pro případ, kdyby toto řízení žádného zvláštního ustanovení neobsahovalo, k všeobecným předpisům o soudním řízení ve sporných věcech poukazuje, tož platí v takovém případě resoluce ze dne 11. září 1784 č. 336. lit. *a*) sb. z. s. a má každá strana celou k stání ustanovenou hodinu k dobrému. Sluší tedy za to míti, že žalovaná o $9^3/_4$ hod. se dostavivši, v pravý čas k stání přišla a náleží jednání o $9^1/_2$ hod. započaté co předčasné považovati. Zrušení rozsudku i jednání odůvodněno §em 78. odst. 6. zákona ze dne 27. dubna 1873 č. 66. ř. z.

Rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského ze dne 13. ledna 1874 č. 458. —*r*.

Zprávy

o týdenních schůzích právnické jednoty v Praze.

Týdenní schůze dne 15. ledna 1874.

Předseda: pan M. Havelka, rada při c. k. vrchním soudu zemském.

Zapisovatel: V. Sobička, adjunkt při c. k. zemském soudu.

Přítomných členů: 17.

Předsedící oznamuje, že se přihlásili k jednotě co řádní členové pp.: Karel Preiss, c. k. adjunkt u okr. soudu v Karlíně; JUDr. Karel Roth, advokát v Chrudimi; JUDr. Jan Slavík a JUDr. Alois Kalík zde.

Jednatel navrhuje, aby bylo učiněno usnešení, že šest členů právnické jednoty, kteří posud nezaplatili příspěvky za r. 1872, 1873, ač opětně byli upomínáni, z jednoty vystoupilo, a aby těchto 12 nezaplacených příspěvků bylo odepsáno.

Pan dr. Voženílek však navrhuje, aby se stalo usnešení o této

věci teprv v některé týdenní schůzi po příští valné hromadě, a tento odročující návrh byl všemi hlasy přijat.

Jednatel navrhuje, aby právnická jednota odbývala řádnou valnou hromadu výroční dne 5. února 1874, a aby byl pro ni tento pořádek ustanoven: Zpráva jednatelská a účetní za rok 1873; zpráva přehlížitelů účtů za rok 1872; volba představenstva; návrh na prodloužení smlouvy o vydávání „Právníka"; návrh aby pp. redaktorům „Právníka" vyplacena byla odměna 300 zl. za rok 1873; návrh aby bylo schváleno usnešení týdenní schůze se strany vypsání ceny Jungmannovy a konečně volné návrhy.

Tento návrh jednatelův byl všemi hlasy přijat.

Po té přednesl jednatel účet za dobu od 17. října 1873 až do 15. ledna 1874 takto:

Dle posledního účtu měla právnická jednota čistého jmění . . . . . 2667 zl. 70 kr.

K tomu přibylo:

12 příspěvků na r. 1873	48 zl.		
8 příspěvků na r. 1874	32 „		
přeplatek z r. 1873 připsán na r. 1874 .	1 „		
činí .		81 „ — „	
dohromady . . .		2748 zl.	70 kr.

Vydáno:

Sběrateli provise z vybraných příspěvků	3 zl.	5 kr.	
témuž za psaní a vypravení upomínacích listů	2 „	— „	
za obálky	— „	20 „	
poštovné	1 „	73 „	
knihkupci dle účtů	11 „	15 „	
domovníkovi v universitě za II. půlletí 1873	15 „	— „	
administraci „Právníka" doplatek na sešity č. XIV. a XVI., a honoráře na sešity č. XVIII. až XXIV. .	69 „	44½ „	
celkem		102 zl.	57½ kr.
Zbývá čistého jmění		2646 zl.	12½ kr.
Z toho jest uloženo v první občanské záložně		2610 zl.	3 kr.
hotových u jednatele		36 „	9½ „
rovná se hořejší sumě . . .		2646 zl.	12½ kr.

Proti tomuto účtu nebyla činěna žádná námitka.

Na to sdělil pan JUDr. Pražák praktický případ, týkající se nauky o publicitě knih veřejných, kteryžto případ jest uveřejněn v témže sešitu „Právníka“, a předložil pak týdenní schůzi otázku: „Kdo může žádati za novou knihovní vložku pro církevní beneficium, a jakým způsobem má tato žádost býti sdělána?

Případ, o nějž zde jest činiti, jest tento: Rurální fara ve Vizovicích, kteráž jest podřízena náboženskému fondu, nemá žádné knihovní vložky; žádal tedy Vizovický farář o novou vložku pro tuto faru, předkládaje pověřený výtah z katastru od správy obecní potvrzený, vedlé něhož jest fara ve skutečném držení všech těch pozemků, které právě mají býti vloženy.

C. k. okresní soud Vizovický svolil k této žádosti, i vložil do veřejných knih „Vizovická fara, náboženskému fondu podřízená, s pozemky parc. č. atd.“ Na list vlastnický nebyl nikdo zapsán.

C. k. vrchní zemský soud v Brně však zrušil tento výměr c. k. okresního soudu Vizovického, proto že kromě výpisu z katastru žádná jiná listina předložena nebyla, dále že farář k tomu práva nemá, aby tuto žádost platně činil, a konečně proto, že nebylo vlastnictví nikomu připsáno.

Co se týče těchto příčin, podal o nich zasílatel tohoto praktického případu, Vizovický okresní soudce pan Josef Krupka krátké zdání takto:

Pokládá faráře za oprávněného i způsobilého k tomu, aby podal žádost za zdělání nové vložky; neboť farář jest nejen uživatelem, nýbrž skutečným držitelem fary; náboženskému fondu, pokud se týče finanční prokuratuře v zastoupení tohoto fondu nepřísluší, leč nanejvýše správa statků farních.

Že může rurální fara náboženskému fondu podřízena o sobě do knih býti vložena, o tom as žádných pochybností nebude; neboť zajisté nepatří mezi veřejné statky, aniž nejsou jměním obecním, nejsouce vydány v užívání obecné; jest také fara podrobena těmtéž změnám v držebnosti, jimž každý jiný statek nemovitý jest podroben a může na př. farář (třeba jen s přivolením zemské vlády a konstistoře) některé pozemky k faře patřící, prodati neb vyměniti atd., z čehož ze všeho jde, že může fara do veřejných knih vložena a na listu držebnosti vyznačena býti.

Pochybnější však jest věc, pokud se týče vložení práva vlastnického.

Komu lze toto právo vlastnické přiřknouti? Náboženský fond

není ani dle svého původu vlastníkem pozemků k faře patřících a z větší části před dávnými časy od různých dobrodinců té které faře (a nikoliv fondu náboženskému) darovaných; náboženský fond jest toliko patronem fary, má výhody a nese břemena patronátní — práv vlastnických však nemá, a nemůže tedy co vlastník býti zapsán. Má tedy snad co vlastník fary zapsána býti farní konkurence? Ovšem přispívá tato konkurence (patron, farní obce a po případu i farář) společně ku všem potřebám farního statku; avšak vlastnictví této konkurence k té neb jiné faře nespočívá na žádném platném důvodu, a nedal by se ani v tomto případu alikvotní podíl jednoho každého ze všech spoluvlastníků vyměřiti a zjistiti.

Zdá se tedy, že nemůže za vlastníka býti zapsán leč farář, kterýž jest skutečně držitelem fary as podobně ve svých právích obmezeným, jako držitel statku svěřenského. Může-li farář se svolením zemské vlády a konsistoře některé pozemky od fary odprodati, vyměniti a jiné platně k faře přikoupiti, může snad i co vlastník této fary zapsán býti, ovšem co vlastník obmezený.

Dle tohoto náhledu měla by tedy rurální fara, náboženskému fondu podřízená, zapsána býti as takto:

Na listu držebnosti: „Fara N., podřízená fondu náboženskému."

Na listu vlastnickém: „Každý farář v N." anebo „X, farář v N."

Až potud úsudek pana zasílatele.

Pan dr. Voženílek však proti tomu uvádí: Co se týče práva vlastnického k některé faře, tu záleží na tom, zdaž patří statky farní církvi, či jednotlivým ústavům, jednotlivým farám. Tuším, že dle práva kanonického, v této příčině platného, patří farám a jest tedy fara sama vlastníkem všech statků k ní patřících. Nezapsal bych tedy co vlastníka faráře, nýbrž samu faru. Farář může býti na nejvýše na základě dekretu od konsistoře neb zemské vlády vydaného co požívatel neb usufructuář zapsán, však nikoliv co vlastník.

Pan dr. Plaček přidává se k tomuto návrhu dokládaje: Uznáváme-li, že vlastnictví k farním statkům přináleží faře samé, můžeme snadno odpověděti k další otázce: kdo má žádati za spůsobení první knihovní vložky. Zajisté jen zástupce jmění farního, jemuž přísluší, aby o to pečoval, by podstata zůstala neztenčena; tedy vůbec patron, a při farách podřízených náboženskému fondu patronátní komisař.

Pan starosta Havelka připomíná, že dle jeho paměti o tom nikdy žádných pochybností nebylo, že právě tak, jak záduší, též i fary jsou právními osobami, pročež práva vlastnická ku jmění farnímu vždy zastupoval úřad patronátní, tolikéž jak ku jmění kostelnímu či k tak

ivanému bonum fabricae. Než byla ještě jiná věc od Brněnského vrchního soudu, jak shora sděleno, v pochybnost vzata; běží totiž o to, jak se má první vklad spůsobiti.

V případu našem byly předloženy jenom parcelní protokoly, a tu ovšem se musí dáti za pravdu náhledu vrchního soudu zemského v Brně, že to jest nedostatečné. Již r. 1866 naskytla se tato otázka, jak se při novém vkladu některého nemovitého statku do veřejných knih má předsejíti, a bylo v této příčině vydáno nařízení ministeria práv a záležitostí vnitřních, že pokaždé, když se má zříditi nové knihovní těleso, zapotřebí jest, aby napřed politický úřad vlastnosti toho kterého gruntu náležitě vyšetřil, a dle toho se o tom vyslovil, může-li ten pozemek samostatně aneb jen co dílec jiného knihovního tělesa býti do knih vložen, nebo není-li vůbec nespůsobilý, aby se stal předmětem knihovního vkladu. A jen na základě těchto posouzení politických úřadů a zároveň i parcelních protokolů od místních úřadů potvrzených bylo lze nového vkladu docíliti. Však od těch dob, co nabyl nový zákon o spůsobení nových knihovních vložek platnosti, odpírají politické úřady svého spolupůsobení v této příčině, dokládajíce se, že tímto novým zákonem jejich působnost byla zrušena. Politická vláda zemská žádala již také o rozhodnutí ministeria v této věci; toto rozhodnutí však posud nepřišlo. Posud se však zachovává starý spůsob, že ku spůsobení nového vkladu jest zapotřebí vyšetření a posouzení věci se strany politického úřadu.

Na konec projevil ještě svůj náhled o této věci pan dr. Pražák spůsobem následujícím:

Naskytuje se v případě, o nějž tu jde, vzhledem k vyřízení velesl. vrchního soudu Brněnského otázka trojí:

1) Kdo měl býti za vlastníka zapsán?

V theorii práva církevního sluší nyní míti za panující náhled, že vlastníkem statků církevních jsou jednotlivé ústavy církevní (Schulte System II. §. 96.).

Konkordatem ze dne 5. listopadu 1855 č. 195. ř. z. byla pouze všeobecná zásada vyslovena, že církev má zachována býti ve vlastnictví statků svých (čl. 34.) aniž by rozřešena byla otázka, zdali církev vůbec, neb ten který její ústav za vlastníka jest považovati. Avšak již z čl. 31. onoho zákona vysvitá, že náhled poslednější za pravý míti sluší, an jednáno tam o tom, že jmění fondu náboženského v jednotlivé nadace rozděleno býti má (donec collatis inter Apostolicam sedem et Gubernium Imperiale consiliis fundus ipse dividatur in stabiles aut ecclesiasticas donationes).

Dle toho měl bych za to, že zapsati sluší za vlastníka fary dotyčné beneficium církevní, a přidal bych se úplně k náhledu pana dra. Voženílka, že zbytečno jest, zapsati zároveň dočasného faráře co usufruktuáře, ačkoliv by se principielně též ničehož proti tomu nedalo namítati, kdyby se tak mimo to stalo. Rovněž bych měl za zbytečno, naznačiti v knihách pozemních, že fara jest náboženskému fondu podřízena, protože okolnost ta netýče se podstaty, nýbrž nanejvýše dohlídky na jmění; zcizení pak a zadlužení statků církevních bez toho zvláštními zákony jest upraveno.

2) Pochybnější však zdá se mi býti otázka druhá: kdo byl oprávněn, podati žádost, aby fara obdržela vložku knihovní?

Trefně bylo již jiným p. řečníkem poukázáno k důležitému rozdílu, jde-li o jmění církevní v užším slova smyslu t. zv. bonum fabricae, neb o jmění, jež slouží k vydržování beneficiata, o t. zv. bonum mensae.

Kdyby tu šlo o jmění druhu prvnějšího, nebylo by tuším pochybnosti o tom, že náboženský fond, který jest dle dvor. dekr. ze dne 13. září 1786 č. 2219. patronem při všech farách nově zřízených, ohledně nichž bývalé vrchnosti nehodlaly převzíti patronát, co patron oprávněn jest, spravovati i zjistiti jmění takové, a žádati též, aby zaneseno bylo do knih pozemních. Co se týče Čech, nařizuje v příčině té odst. 9. instrukce pro protektory církevní (Vogtei Instruktion) ze dne 26. července 1827 výslovně, že mají protektoři obstarávati veliká písemní jednání, zejmena vyhotovení listů nadačních, a listin jiných. An pak náboženský fond vůbec zastupován bývá finační prokuraturou, náleželo by pak této, aby podala žádost o vklad knihovní.

Avšak tu nejde o jmění, které by sloužilo k vydržování budovy kostelní i k ukrytí jiných potřeb církevních, nýbrž o jmění beneficiátní. Správcem jmění tohoto jest dle zákonů církevních dočasný farář, a myslím tudíž, že farář sám úplně oprávněn byl k zakročení, o něž jde, zvláště an žádost směřovala jedině k prospěchu fary jim zastoupené (§. 77. odst. 3. knih. zák.).

Spisovatelé práva církevního nejsou ovšem v příčině té úplně jasní, a zejmena Helfert (Kirchenrecht §. 488., v. Kirchenvermögen II. §. 6.) zdá se míti za to, že tu platí tytéž zásady, jakož při zjištění t. zv. boni fabricæ. Co se týče zákonodárství rakouského, tož máme tu dvojí nařízení, které mluví o intervenci úřadu fiskalního.

Předkem ustanovuje dvor. dekr. ze dne 1. září 1825 (v Gouttové sbírce zák. 26. sv. č. 280.), že patronům, když zastupují beneficium, (wenn es sich um die Vertretung einer Pfründe handelt), i hodlají

takto započísti rozepři, zapotřebí jest státního povolení k žalobě (concensus ad agendum) a byl předpis ten odůvodněn tím, že patroni zbaveni byli povinnosti, doplniti dotaci, aby dosažena byla kongrua, že tudíž sluší činiti opatření, aby náboženský fond nevzal škodu z toho, když by patroni svévolně podnikli rozepři.

Dále stanoveno dvor. dekretem ze dne 28. listopadu 1837 č. 27652., že zastoupení každé církve bez rozdílu, zdali patronem jest fond veřejný nebo osoba soukromá, přísluší úřadu fiskálnímu, kterému tedy také náleží činiti opatření, aby jmění, které případne kterékoliv církvi cestou dědictví, náležitě bylo zjištěno.

Nicméně trval bych na tom, že nikoliv finanční prokuratura, nýbrž toliko farář oprávněn byl podati žádost o vklad knihovní. Prvnější dv. dekret mluví toliko o mimořádné intervenci úřadu fiskálního u věcech sporných, a dv. dekr. ze dne 28. listopadu 1837 jest toliko důslednosti zásady, že fiskální úřad má zastupovati veškeré nadace, kdekoliv zřízené. Avšak ono zastupování pomine, jakmile nadace splynula s jměním církevním, tudíž při pozůstalostech, jakmile vyloučen byl kvotient na církev vypadající. V případě dotknutém však nešlo o jmění, které by ústavu církevnímu bylo odjinud připadlo, nýbrž pouze o zjištění jmění, které ústavu tomuto již dříve náleželo, a v tomto případě nastanou zajisté zásady všeobecné.

Avšak i kdyby zákonům uvedeným jiného slušelo příčísti smyslu, tož byly by přece zákony ty již dávno zrušeny čl. 30. konkordátu, který byl správu, a tudíž i zastoupení statků církevních odkázal těm, kteří k tomu jsou oprávněni dle zákonů církevních (bonorum ecclesiasticorum administratio apud eos erit, ad quos secundum Canones spectat).

Novějšími zákony nebylo na tomto ustanovení ničehož změněno, a ještě čl. 15. zákl. zák. státního ze dne 21. prosince 1867 č. 142. ř. zák. zabezpečil církvi výslovně právo, volně upraviti záležitosti své vnitřní.

3) Co konečně týče se otázky, byl-li ověřený výtah z katastru, od obce potvrzený dostatečnou přílohou žádosti, neb bylo-li zapotřebí ještě jinakým způsobem dokázati vlastnictví fary k pozemkům, které jí měly býti knihovně připsány, měl bych za to, že nebylo třeba, žádati v příčině té průkazů jiných. Vždyť právě ediktální řízení ve smyslu zákona ze dne 25. července 1870 č. 98. ř. z. sloužiti má k tomu, by nároky osob třetích dostatečným způsobem k platnosti mohly býti přivedeny, i by takto získán byl pevný základ pro vklady budoucí. Podati již napřed řádný důkaz o vlastnictví k dotyčnému statku bude

pravidelně nemožno, a není toho ani zapotřebí, an každému, kdož domnívá se míti právo silnější, volno jest, hlásiti se ve lhůtě ediktální.

Po té byla schůze skončena.

V. Sobička.

Kniha judikátní a repertorium nálezů c. k. nejvyššího dvoru soudního.

64.

C. L. Noziczka žádal za záznam zástavního práva pro směnečnou pohledávku na spoluvlastnictví pozemku Josefa Kionski-ho, a náležitě je v žádosti označil.

C. k. zemský soud v Brně zamítnul žádost, „poněvadž vyjádření směnečného dlužníka Josefa A. Kionski-ho, ostatně proti předpisu §. 27. kn. ř. nedatované, obsahuje pouze všeobecné podání zástavy, kteréž nemůže považováno býti co dostatečné prokázání právního důvodu ku nabytí práva zástavního ku dílům pozemků, v žádosti označeným.“

C. k. vrchní soud zemský v Brně dal rekursu žadatele místa a povolil žádaný záznam podmíněného práva zástavního, poněvadž doklad žádosti, listina směnečná, právo zástavní podávající, dto. . . . opatřena jest náležitostmi §§. 26., 27. a 36. kn. ř. . . .

C. k. nejvyšší dvůr soudní n e d a l místa revisijnímu rekursu podanému proti tomuto výnosu vrchního soudu od p. dra. Huebra co správce J. A. Kionski-ovy konkursní podstaty, nýbrž potvrdil rozhodnutí vrchního soudu s tím dodatkem, že žaloba o spravení povoleného záznamu má nyní ve 14 dnech podána býti, „poněvadž vyjádření dlužníka, že povoluje zástavní zjištění pohledávky proti němu vzešlé na veškerých svých pozemcích, neobsahuje takových neurčitostí, že by v něm nebylo lze viděti důvod ku právu zástavnímu a poněvadž sola směnka J. Kionski-ho dto. Brno 20. května 1872, která obsahuje zároveň ono podání práva zástavního, vyhovuje §§. 26., 27. a 36. kn. ř.

Zároveň stalo se usnesení o tom, aby následující zásada právní zanešena byla v repertorium nálezů:

Záznam práva zástavního může na základě soukromé listiny, jež opatřena jest náležitostmi §§. 26., 27. a 36. kn. ř. i tenkráte povolen býti, když listina tato neobsahuje určité udání pozemku, vůči kterémuž záznam státi se má.

Sezení ze dne 26. listopadu 1873 č. 11450.

65.

Právo, poskytnuté §em. 203. vš. ř. s. straně, která byla by oprávněna, o sporu smír uzavříti, že může protivníku o takových okolnostech, jež tento byl popřel, uložiti rozhodovací přísahu, jest platným též naproti obci a není §. 207. vš. ř. s. vykonání tohoto práva na závadu, avšak jest zapotřebí, aby ten, kdož přísahu nabízí, chce-li, aby ku nabídnutí tomu mohlo se hleděti, pojmenoval ku vykonání přísahy za obec již ve sporu fysickou, schopnou osobu, které okolnosti, jež přísahou mají býti stvrzeny, jsou známy.

Sezení ze dne 10. prosince 1873 č. 11341. I. senát.

66.

Antonín Müller, obchodník v uměleckých výrobcích v Imstu (v Tyrolsku) žaloval Josefa Schäflera, obchodníka v Karlových Varích, o přejmutí obrazů, od něho objednaných, jemu zaslaných, avšak od něho vrácených, pak o zaplacení ceny trhové obrazů těchto u okresního soudu v Imstu co forum contractus. Žalovaný namítal nepříslušnost soudu, kteréžto námitce c. k. okresní soud dal místa, kdežto c. k. vrchní soud zemský v Inomostí námitku tuto zamítnul a soudu první instance uložil, aby rozhodnul u věci hlavní. C. k. nejvyšší dvůr soudní dal revisijnímu rekursu žalovaného proti rozhodnutí vrchního soudu místa a potvrdil nález první stolice: „V uvážení, že žádost žalujícího podstatně směřuje ku zaplacení ceny trhové a že okolnost ta, že žalovaný zboží, jemu po poště poslané, zpět poslal, tak, že žalující žádost za přejmutí zboží učiniti, resp. svoji ochotnost ku splnění povinnosti jemu příslušící vyjádřiti musel, sama o sobě nepůsobí žádnou změnu ve všeobecné zásadě o příslušnosti soudní, která řídí se pravidelně bydlištěm žalovaného; v uvážení, že tudíž kompetence okresního soudu v Imstu by mohla se odvozovati pouze z uvedení žalujícího, že žalovaný jemu slíbil zaslati cenu trhovou zboží dodaného několik dnů po jeho obdržení; v uvážení, že však čl. 342. obchodního zákonníka vzhledem ku placení ceny trhové vztahuje se výslovně na čl. 325., dle kteréhož dlužník na vlastní své útraty a nebezpečí má věřiteli učiniti zaplacení na místě jeho závodu neb bydliště, ve kterémž však zároveň se vyslovuje, že ustanovením tímto ničehož nemění se na ustanovení o příslušnosti soudní; v uvážení, že tudíž ubezpečení, jak je byl žalující tvrdil, a jež pouze s ustanovením uvedeným nacele souhlasí, nelze míti za výslovné ustanovení smlouvy, které by mohlo odůvodniti ve smyslu §. 43. civilní normy jurisdikční ze dne 20. listopadu

1852 na místě řádného soudu bydliště — zvláštní soud ze smlouvy, poněvadž by jinak zaplacení při každém obchodním jednání mohlo již na základě pouhého ubezpečení, že zákonná povinnost dlužníkem se splní, u příslušného soudu žalobníkova požadováno býti.

Zároveň stalo se usnešení, aby následující věta zanesla se do repertoria nálezů:

Slib kupce, že zašle cenu trhovou prodavači, neodůvodňuje sám o sobě příslušnost soudu ze smlouvy ve smyslu §. 43. jurisdikční normy ze dne 20. listopadu 1852.

Sezení ze dne 20. ledna 1874 č. 183. III. senát.

Soudní rozhodnutí

uveřejněná v jiných právnických listech.

34) Věřiteli, jenž žádá za vyhlášení konkursu na jmění dlužníkovo, netřeba dokazovati, že tu dostatečného jmění, aby uhraženy byly útraty řízení konkursního. Pakli se dlužník nedostavil k stání, jež nařízeno bylo ve smyslu §. 63. konk. řádu, sluší k žádosti věřitele ihned vyhlásiti konkurs, vždyť nestává se strany dlužníkovy nižádného udání o stavu jmění jeho.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 23. prosince 1873 č. 12488. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 6.

35) Pojišťovací společnost vypověděla svému jednateli Františku A. dne 26. listopadu 1872 službu na měsíc, i vyplatila jemu služné do 31. prosince 1872. František A. nejsa s tím spokojen, žaloval o zaplacení další částky služného za tři měsíce, a sice za leden, únor i březen 1873, dovolávaje se čl. 61. obch. zák., jakož i okolnosti té, že výpověď, jsouc teprv dne 26. listopadu 1872 podána, mohla účinkovati teprv prvním čtvrtletím roku 1873. C. k. nejvyšší soud dal žalobě místo, pakli žalované společnosti se nepodaří důkaz o tom, že žalovaný přijat byl do služby společnosti na dobu měsíčně určenou. Neb — praví důvody — nepřísluší žalobci dokázati, že když vstoupil do služby žalované společnosti nestalo se obmezení poměru služebného na určitý čas, nýbrž náleží naopak žalované společnosti dokázati, že obmezení takové se stalo. Důkaz ten nelze nahraditi přivedením okolnosti, že služné měsíčně bylo placeno, neb z toho,

v jakých to lhůtách služné bylo vyměřeno i placeno, nelze souditi na dobu trvání poměru služebného.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 17. února 1873 č. 12161. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 5.

36) A. prohlásil se spůsobem hanlivým o celém spolku. Dva členové onoho spolku žalovali pro uražení na cti, a c. k. nejvyšší soud neodepřel jim legitimaci k žalobě, protože to, co stanoveno v §. 833. ob. zák. obč. o řádné správě jmění spolkového, nemůže rozhodovati v oboru práva trestního, naopak sluší hájiti čest jednotlivých údů, nehledě k tomu, zúčastní-li se žaloby též celá společnost neb většina údů její.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 14. ledna 1874 č. 188. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 6.

37) A. žádal o navrácení se v předešlý stav ob noviter reperta, a by jemu povoleno bylo, užiti jistých listin co průvodů, uváděje, že nevěděl, kterak důležité jsou tyto listiny ve sporu, v kterém on byl propadl. Dovozoval dále, že přišed bez právního zástupce k stání, nebyl soudcem upozorněn na důležitost i průvodní moc listin dotčených. C. k. nejvyšší soud změniv nálezy obou nižších stolic, zavrhl žalobu restituční; neb o navrácení se v předešlý stav lze žádati toliko tehda, pakli zkrácený nevěděl o průvodech, kterých užiti hodlá, neb pakli jich nalézti nebyl s to, nikoliv však tehda, pakli se nacházel toliko v omylu o tom, lze-li těchto průvodů s prospěchem užiti v rozepři. Což však týče se toho, že prý žadatel nebyl soudcem náležitě zastupován, nelze k okolnosti té bráti zřetele již proto, že navrácení se v předešlý stav nemá místa pro špatné zastoupení soudcovo.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 4. listopadu 1873 č. 10498. v Ger. Halle z r. 1874 č. 11.

38) A. a B. vedli společný závod fotografický. Společnost byla později zrušena tím, že B. vystoupil. A. žaloval na B. o zaplacení sumy 903 zl. 71 kr. dokládaje, že jemu saldo v stejném obnosu přísluší proti žalovanému ze společného vedení závodu. Žaloba ta byla ve všech stolicích zavržena, an věc, která předmětem jest žaloby, náleží provésti předkem cestou rozepře účetní. Ten, kdož klásti má účet, nemůže vyhnouti se této rozepři, i žalovati jedině o zaplacení sumy, která mu z účtu prý přísluší, dokud pravost jednotlivých položek účtu rozsudkem nebyla na jisto postavena.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 29. října 1873 č. 8951. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 8.

Oznámení.

Vedlé usnešení valné hromady právnické jednoty dne 5. února 1874 a dle usnešení týdenní schůze dne 5. března 1874 vypisujeme

cenu 50 zl. a

2 accesity po 25 zl. r. m.

na rozpravný článek, nejméně na tiskový arch veliký, který redakci „Právníka“ až do dne 31. července 1874 bude zaslán.

Cena i accesity budou vyplaceny kromě obyčejného honoráru za články v „Právníku“ vytištěné.

Články, které se chtějí o cenu ucházeti, mají pojednávati o některém předmětu ze soukromého práva rakouského, buď formelního neb materielního.

Neobmezujíce konkurs všeobecný, jen na příklad upozorňujeme pány spisovatele na některé praktické otázky, o nichž by pojednání v „Právníku“ bylo vítáno; zvláště: pokud má místa správa při smlouvě trhové dle obchodního zákona uzavřené (čl. 346. a násl. obch. zák.); — kdy přechází na kupce nebezpečenství podstaty ohledně zboží ukoupeného (čl. 345. obch. zák.); — stačí-li dle nového řádu knihovního pouhý nárok na zjištění (na př. v případě §§. 458., 1245., 1364. ob. z. obč.), aby povolen byl záznam práva zástavního, neb třeba-li titulu k právu zástavnímu vzhledem k věci určité (jak na př. v případě §. 150. ob. z. obč.); — sluší-li prodej věci společně ve smyslu §. 843. ob. z. obč., pakli naň bylo rozsudkem uznáno, považovati za prodej exekuční, a jaký jest zejmena toho účinek vzhledem k věřitelům hypotekárním; — kdy má v řízení bagatelním soudce odděliti dle §. 24. zákona o říz. bag. jednotlivé nároky samostatné, a jaký jest zejmena toho účinek, pakli tu více společníků pře; — jaký jest dosah zákona ze dne 25. července 1871 č. 76. ř. z., kterým stanoveno bylo, že zapotřebí k platnosti jistých smluv sdělání spisu notářského — a m. j.

Ze zaslaných prací bude nejlepší odměněna 50 zlatými, dvě následující, po této nejlepší za hodné uznané práce obdrží accesity po 25 zl. — Volba soudců stane se později.

V PRAZE, dne 5. března 1874.

Za právnickou jednotu:

Redakce „Právníka“. **V. Sobíčka,**
t. č. jednatel.

Návrh zákona o komanditních společnostech na akcie a společnostech akciových.

(Pokračování.)

2. O poměru společnosti vzhledem k osobám třetím.

Oním dnem, kdy smlouva společenská vložena byla do rejstříku obchodního, representuje již dle platného práva společnost formelní jednotu osob (čl. 163., 213. obch. zák.). An v tomto ohledu státní schválení významu nemá, neobsahuje též návrh v příčině té změn podstatných.

By však osoby třetí vždy bezpečných nabyti mohly vědomostí o posléz na jisto postaveném stavu jmění společenského, nařízeno, že veřejní společníci a pokud se týče členové představenstva mají bilanci a roční účet nejdéle do osmi dnů po onom dni, kdy schváleny byly valnou hromadou, předložiti i s roční zprávou obchodnímu soudu, by listiny ty tam ve spisech rejstříku obchodního byly uschovány (čl. 184., 239.)[9])

Obchodní soud má bdíti nad zachováním onoho předpisu, a uložiti účastníkům pokuty do 300 zlatých, kdyby se dle toho nezachovali (čl. 206. *b*, 249. *b*).

Však dosavadní zkušenosti byly přečasto smutným toho dokladem, že tyto roční účty a bilance, na místě, by podávaly akcionářům i třetím osobám jasný obraz o stavu podniku společenského, právě sloužily k tomu, aby jimi osvědčeny byly okolnosti, jež se skutečností nikterak se nesrovnávaly. Smýšlené hodnoty tvořily majetek společnosti, a zisk na základě bilance takto zhotovené

[9]) By se tak stalo, přimlouval se již Grünhut n. u. m. str. 102.

vypočítaný, nebyl v pravdě výtěžkem podniku společenského, nýbrž samou částí jmění základního.

By se předešlo těmto nesrovnalostem, vytknul návrh v čl. 185 *a*), jehož dle čl. 239. i při společnostech akciových šetřiti dlužno, následující zásady, kterých při sestavování bilance i ročního účtu šetřiti dlužno:

1) předměty, ježto mají cenu tržní neb bursovní, lze čítati toliko v oné ceně, kterou měly v čas, kdy bilance byla sestavena;
2) útraty se zakládáním, jakož i se správou společnosti spojené, mají, a sice každé zvláště býti vytknuty. Tyto útraty nesmějí se vřaditi v stav majetnosti, nýbrž sluší je v celém obnosu v ročním účtu u vydání postaviti;
3) vklady, a pakli dle smlouvy společenské předepsáno, že zachován má býti fond reservní, onu sumu, kterou dle smlouvy společenské reservnímu fondu odváděti dlužno, náleží vřaditi v stav trpící;
4) zisk neb ztrátu, která se objevuje u porovnání stavu majetnosti dluhů, náleží zvláště udati na konci bilance.

Kdyby veřejní společníci a pokud se týče údové představenstva při sestavení bilance úmyslně nepravá neb neúplná činili udání, vinni jsou přečinem a trestají se vězením do tří měsíců (čl. 206. č. 2, čl. 249. č. 2.).

Co se týče zastupování společnosti naproti osobám třetím, jest dle dosavadního práva nepochybno, že veřejní společníci mají neobmezenou moc zastupovati společnost (čl. 196.), a že totéž platí ohledně představenstva společnosti akciové (čl. 230. obch. zák.).

Avšak vláda navrhuje v tomto směru ohledně společností akciových stylistickou změnu čl. 230., kterou, jak praví motivy, ničehož nového nemá býti stanoveno, nýbrž toliko stávající právo obdržeti má „určitého rázu", kteroužto změnou však, jak se zdá, toliko zmatky a nedorozumění mohou býti spůsobeny. Má totiž dle opraveného čl. 230. představenstvo býti oprávněno, zastupovati společnost též ve všech jednáních, ku kterýmž dle obecného zákona občanského zapotřebí jest zvláštní plné moci, na dotýčný druh jednání znějící. Z tohoto znění dalo by se a contrario souditi, že představenstvo oprávněno není, před se bráti za společnost taková jednání, ku kterým dle §. 1008. ob. z. obč. zapotřebí jest zvláštní plné moci, na to které určité jednání znějící, na př.

k tomu, aby se společnost podrobila výroku rozsudího atd.[10]) Bylo by tedy co nejvíce žádoucno, aby na místě onoho „určitějšího naznačení" původní dosti jasné znění čl. 230. obch. zák. ve své míře bylo ponecháno.

Aby práva osob třetích, zejmena věřitelů společnosti nebyla zkrácena tím, že se zmenší akciový kapitál, aniž by při tom šetřeno bylo předpisů zákona v příčině zrušení společnosti stávajících, navržena jsou následující nová ustanovení:

1) Ti, kdož upsali akcie, jsou bez výminky zavázáni, zaplatiti celý nominální obnos akcií, a společnost nemůže subskribenty nikdy sprostiti tohoto jich závazku, leda že by při tom šetřeno bylo všech opatrností, jichž zapotřebí dle zákona, jde-li o ztenčení jmění základního (čl. 203., čl. 248.). Co do společností akciových mají mimo to platiti zásady následující: Dokud nebyl splacen celý nominální obnos akcií, nelze vydati promesy neb prozatímní listy majiteli znějící, a nelze též stanoviti smlouvou společenskou, že se tak díti smí, když 40% nominálního obnosu bylo splaceno (čl. 222. č. 1.). Tento neobmezený závazek subskribenta trvá po tři leta od onoho dne počítaje, kdy smlouva společenská do rejstříku obchodního byla vložena (čl. 222. č. 2.). Avšak po uplynutí této třílete doby bude subskribent jenom tehda zbaven povinnosti, činiti dalších splátek, pakli tak stanoveno smlouvou společenskou a svolí-li k tomu valná hromada. V tomto případě mohou akcionáři žádati, by společnost vyměnila vydané jim promesy neb listy prozatímní, jež znějí na určitá jmena, naproti akciím neb akciovým podílům, jež znějí majiteli a byly vydány na obnos napřed určený. Rozumí se samo sebou, že k takové výměně musí přivedeno býti tolik prozatímních listů, mnoho-li jich zapotřebí, aby splacená částka s nominálním obnosem akcií se vyrovnala (čl. 222. č. 3.).

Sluší vyznati, že toto ustanovení, dojde-li schválení moci zákonodárné, u velké míře přispěje k tomu, by společnosti získaly úvěru, an pak věřitelům jich nemůže býti pouhým usnešením společnosti odnímán důležitý fond, ze kterého zaplacení dojíti mohou. Též známo jest, že vydání prozatímních listů majiteli znějících velké nesrovnalosti mělo v zápětí, že listy takové po dlouhá leta

[10]) K stejným pochybnostem zavdalo, jak známo ze zpráv posledních týdenních schůzí „Právnické jednoty", příčinu podobné znění §. 18. odst. II. zákona o společnostech svépomocných ze dne 9. dubna 1873 č. 70. ř. z.

jako skutečné akcie kolovaly, a že pak najednou akcionáři nenadálou splátkou byli překvapeni, jsouce vydány v šanc nemilé alternativě, pustiti buď splátky již činěné, neb činiti dalších hotových splátek na podnik nezdařený. Zdali však návrh svým takřka drakonickým ustanovením nejde až příliš daleko, jest přec, tušíme, velice na uváženou.

Doba tříletá, po kterou oním ustanovením kolování akcií takřka stane se nemožným, zdá se býti příliš dlouhou, a dala by se ospravedlniti jedině vzhledem k neblahým processuálním poměrům našim, které vadí věřiteli, by nárokům svým v čas platnosti mohl zjednati.[11])

2) Platná již zásada, že dividendy toliko z čistého zisku placeny býti mohou, nabude novými předpisy v sdělání bilance (čl. 185. *a*) důležitosti zvláštní. V srovnalosti s tímto ustanovením nařizují opravené čl. 197. a 217., že to, co dle stanov k reservnímu fondu v tom kterém roce odváděti třeba, dříve z příjmů sraziti se má. K uvarování pochybností přidán pak dodatek, že komanditisté a pokud se týče akcionáři nemohou obdržeti dividendy, pokud vklady ztrátami ztenčené nebyly opět nahraženy.

Avšak veškeré tyto předpisy nabývají praktické ceny teprv tím, když zároveň stanoveno, v jaké míře funkcionáři společnosti, jednak v ohledu soukromoprávném, jednak před soudcem trestním právi jsou z toho, když vzdor předpisům uvedeným dividendy byly vyplaceny. V příčině té jest dosavadní zákonodárství nedostatečné.

Vyjma případ komanditní společnosti na akcie, kde komplementář ručí beztoho veškerým jměním svým za dluhy společnosti, jest doposud vždy první podmínkou žaloby, kterou by věřitel a pokud se týče správa konkursní podstaty společnosti vystoupiti chtěl proti členu představenstva neb tomu kterému členu rady dohledací, aby dokázal, že právě oním jednáním neb opomenutím, o které tu jde, vzešla škoda. Však právě tento důkaz as zřídka se zdaří, a proto zajisté velmi vhodným to nazvati sluší, pakli opravený čl. 204., ohledně komanditní společnosti na akcie, a čl. 225. *a*) ohledně akciové společnosti nařizuje, že členové rady dohledací osobně i solidárně jsou zavázáni, vrátiti to, což akcio-

---

[11]) Grünhut odporučuje tu (n. u. m. str. 89.) ustanovení podobné čl. 223. obch. zák., kterým dovoleno společnosti přijmouti na místě subskribenta nového dlužníka proti tomu, že upisovatel po celý rok pro nedoplatek subsidiárně zůstane zavázán.

nářům bylo vyplaceno, pakli s jich vědomím, a aniž by oni byli proti tomu zakročili, akcionářům vráceny byly vklady, pakli placeny byly dividendy, které vzaty byly z kapitálu samého, i pakli při rozdělení jmění společenského nebylo šetřeno předpisů zákona, a že ve všech těchto případech není třeba dokázati, že tímto jednáním a pokud se týče opomenutím škoda byla způsobena. Tutéž zásadu vyslovuje pak ohledně představenstva společnosti akciové poslední odstavec oprávněného čl. 211.[11a])

V uvedených právě případech, kde stalo se ztenčení základního kapitálu, nešetře při tom předpisů zákona, nastane však zodpovědnost před soudem trestním, a sice nebude jak doposud zapotřebí konstatovati právě povahu podvodu neb přečinu zavinilé kridy, nýbrž již pouhý skutek, že komplementáři neb členové představenstva úmyslně vrátili komanditistům vklady, že vyplatili dividendy z kapitálu, že nesprávně rozdělili jmění společenské a že členové rady dohledací toho zúmyslně dopustili, zakládá povahu přečinu, pro který vinníci mají trestáni býti vězením až do tří měsíců (čl. 206. č. 4., čl. 249. č. 4.).

3) Často se stává, že ztenčení zástavního kapitálu neděje se přímým vyplacením vnešených vkladů, nýbrž způsobem skrytým tím, že společnost skupuje vlastní své akcie. By se-tomu předešlo, zapovídá čl. 213. *a*) společnostem akciovým nabývati vlastních akcií svých neb přijímati se co zástavy. Někdy ovšem děje se nabývání akcií v nejlepším úmyslu a bývá též někdy vyžadováno závodem společenským, tak na př. pakli společnost provozuje směnkářství. Těžko však rozhodnouti v konkretním případě, dělo-li se nabývání akcií mala fide čili nic.[12]) Vzhledem

---

[11a]) Mylně ovšem dokládají motivy návrhu vládního na str. 81. všeobecně, že otázka, zdali vůbec povstala škoda čili nic, pozdější likvidaci zůstavena býti má. Neb patrno, že ustanovením textu toliko převedeno břemeno průvodní na žalované členy představenstva neb rady dohledací, kdežto by dle všeobecných zásad processuálních žalobce dokázati měl, že škoda se stala. Tak jak návrh skutečně zní, nelze pochybovati o tom, že by žalovaní docíliti mohli odvržení žaloby, kdyby dokázali, že škoda se nestala, a že by tedy v takovém případě neměli zapotřebí, především úplně reintegrovati kapitál základní. Srov. též Hoppen n. u. m. str. 74.

[12]) Grünhut chce (n. u. m. str. 103.) otázku tuto co pouhou quaestio facti ponechati úplně uvážení soudcově, a má vypočítání

k tomu dopouští návrh akciovým společnostem[12]) nabývati vlastních akcií svých toliko ve dvou případech:

1) pakli se tak stalo dle smlouvy společenské k vůli úplnému neb částečnému umoření základního kapitálu;
2) pakli nabytí takových akcií v řízení exekučním nezbytným jest, aby společnost dobyla pohledávek svých. Avšak sluší v tomto případě nabyté akcie s rychlostí co možná největší opět sciziti a naznačiti to v roční zprávě, že nabytí se stalo.[13a])

Pakli společnost přes tuto zápověď nabyla akcií vlastních, jsou členové rady dohledací a představenstva právi solidárně, vyplatiti to, oč kapitál základní byl ztenčen, a netřeba tu důkazu o tom, že škoda se stala (čl. 225. *a*). Mimo to jsou ti, kdož akcie koupili, neb co zástavu přijali, vinni přečinem, jenž trestce se vězením do tří měsíců (čl. 249. č. 4.).

Konečně na tomto místě ještě dlužno zmíniti se o průvodní moci knih společností takových, jež nezabývají se obchody. Dle §. 5. návrhu mají knihy takové, pakli dle předpisu zákona jsou vedeny, oné moci průvodní, kterou mají obchodní knihy kupců, pakli jde o důkaz pohledávání, jehož společnost nabyla jednáním, ku kterým jest dle zákona oprávněna. Tu by zajisté odporučilo se, by výslovně bylo vytknuto, šluší-li ohledně průvodní moci knih těchto společnosti též činiti rozdílu, platí-li společnost daň v §. 7. uvoz. zák. k obchodnímu zákonu vynešenou čili nic. Neb jakkoliv by se to srovnávalo s přirozeností věci, kdybychom k této otázce odpověděli záporně, tož přece nelze na druhé straně přehlednouti, že dle §. 1. návrhu toliko ohledně společnosti, jež zabývají se obchody, minouti má obmezení v §. 7.

---

jednotlivých případů, kdy nabývání vlastních akcií dovoleno býti má, za považlivé.

[12]) Mylně as domnívá se Hoppen n. u. m. č. 16., že toto ustanovení toliko nedopatřením nebylo rozšířeno též na komanditní společnosti na akcie. An tu závazek komplementářů jest neobmezený a akcie nad to znějí na určitá jmena, nestává ohledně těchto společností onoho nebezpečenství jako při společnosti akciové.

[13a]) Výbor sněmovny poslanců přijal dodatek ten, že společnosti, které provozují obchody směnkářské, mohou k provozování této své živnosti nabývati vlastní akcie své, však nikdy více, než jeden procent jmění základního.

uvoz. zák. stran užívání některých předpisů obchodního zákona vytknuté.

(Pokračování příště.)

Ku převodu pohledávky stačí pouhý consensus stran §. 1392. ob. z. obč. Denunciace ku platnosti a účinkování cesse se nevyhledává.*)

(Úvaha o rozh. nejvyš. soudu v Ger. Ztg. r. 1873 č. 90.)

Roku 1861 žaloval C. obec L. na náhradu sumy 5132 zl. a postoupil tuto zažalovanou pohledávku roku 1865 ústně A-ovi.

Dne 7. června 1865 vymohl B. věřitel C-ův., pro pohledávku svou obstávku soudní a později výnosem ze dne 12. srpna 1867 exekuční zástavní právo na sumu 5132 zl., kteroužto C. žalobou byl požadoval.

A. obdržel teprvé dne 24. ledna 1867 písemnou listinu o cessí pohledávky per 5132 zl., která již roku 1865 se byla stala; nyní žaloval A. na B., aby uznal jeho (sc. A-ovo) „právo vlastnické" k pohledávce per 5132 zl. a aby zrušena byla obstávka a exekuční právo zástavní, jež B. pro svá pohledávání si byl vymohl.

C. k. nejvyšší soud uznal A. za „vlastníka" postoupené pohledávky 5132 zl., zamítl ale žádost za zrušení obstávky a exekučního zástavního práva k rukoum B. povoleného.

Toto rozhodnutí nejv. soudu jest však toliko v jednom případě pravé. C. postoupil pohledávku 5132 zlatých A-ovi, a sice byla tu platná cesse vedle §. 1392. ob. zák. obč. již roku 1865. Obstávka byla též roku 1865 povolena; zdá se tedy, že vše na tom záleží, stala-li se cesse před 7. červnem 1865 resp. dříve, nežli žalované obci L. obstávka byla ohlášena čili později.

V prvém případě, stala-li se cesse dříve než povolení obstávky obci L. bylo oznámeno, tu sluší míti za to, že obstávka bez platného důvodu byla povolena a tudíž zrušena býti musí, neboť §. 283. s. řádu předpokládá věci (práva) dlužníkovi, tu ale de facto jest obstavena pohledávka A-ova na obci L., proti kterémuž (A-ovi) B. práva nevyhledával.

---

*) Pojednání v semináři o rak. soukromém právu podané.

V tomto případě musela by se obstávka zrušiti, neboť schází tu předmět obstávky (totiž pohledávka C-ova). Totéž platí i ohledně práva zástavního.

V druhém případě, stala-li se cesse po doručení povolujícího výměru obci L., byla obstávka po právu povolena a C. mohl pohledávku svou na obci L. toliko „obstavenou“ na A. převésti; tu stal se tedy A. věřitelem pohledávky již obstavené.

V tomto případě jest rozhodnutí c. k. nejv. soudu jak ohledně obstávky tak pokud se týče zástavního práva pravé; — jinak, co se týče důvodů.

Rozh. c. k. nejv. soudu v důvodech neuznává cessí za perfektní již pouhým consensem stran §. 1392. ob. z. obč., nýbrž vyhledává ještě odevzdání §. 427. ob. z. obč., aby prý cesse též proti osobám třetím působila a podporuje náhled tento §§. 1393., 1395., 1396. ob. zák. obč.

Však §. 427. ob. zák. obc. jednaje o odevzdání listinami má na mysli „převod vlastnictví hmotných věcí“ a žádá takové listiny, kterými se dokazuje vlastnictví nabyté aneb titul vlastnictví.

§u. 427. ob. zák. obč. při postupu pohledávky obdobně užiti nelze, an pohledávka, právo obligační, co právo předmětem práva vlastnického býti nemůže; věřitelství k pohledávce a vlastnictví k hmotným věcem tvoří spíše protivy, an jest tu jednak v ě c n é právo, bezprostředné, neobmezené právo k věci hmotné, jednak pouze právo obligační, t. j. neobmezené právo k jistému plnění, nikoliv ale přímé panství nad věcí nějakou sc. hmotnou.

Rozh. c. k. nejv. soudu béře „věc“ v širším neprávnickém smyslu, jak §. 285. ob. z. obč. jí podává a počítá k věcem i práva; tu by pak právo vlastnické také bylo věcí a zabředli bychom v nekonečný circulus, z něhož by jedině „držení“ co pojem vše opanující vyčnívalo a museli bychom jak tradici tak všechny způsoby nabývací (i originální okupací atd.) na pohledávky vztahovati.

Rozh. c. k. nejv. soudu cituje dále §. 1393. ob. z. obč. pomíjejíc naprosto §. 1392. ob. z. obč., kterýž o cessí ex professo jedná, kdežto §. 1393. ustanovuje výminku z všeobecného pravidla §u. 1392. ohledně papírů au porteur, žádaje odevzdání listiny, vyjímku plynoucí z podstaty papírů au porteur, an tu věřitel toliko vlastnictvím aneb i detencí papíru co taký jest legitimován.

§§. 1395. a 1396. ob. zák. obč. nijak nemohou podporovati náhled c. k. nejvyš. soudu, neboť denunciace, o které dotyčné §§. mluví, jest pouhou opatrností, mající za účel, aby dlužník

cessionáři a ne více cedentovi plnil, jinak však na působnost cesse proti třetím osobám a platnost její vlivu nemající. Spíše cesse, jakož i jiná smlouva, působí proti každému, pokud cessionář práva nabytá náležitě prokáže.

Prokáže-li tedy A., že stal se věřitelem pohledávky té 5132 zl. na obci L. dříve, nežli této výměr obstávku povolující byl doručen, nemá obstávka účinku, neboť byla povolena na pohledávku C-ovu na obci L., která více neexistuje.

Že by až do denunciace dne 28. dubna 1868 pohledávka pokládati se měla za svěřenou cedentovi C., jest nemožné, an o odevzdání pohledávky ve smyslu §. 957. ob. zák. obč., který co realní kontrakt věci hmotné předpokládá, mluviti nelze a smlouva schovávací při pohledávkách žádného obsahu by míti nemohla: jakž by mohl kdo chrániti pohledávku proti škodě neb zmaření? vždyť nesmí žádná právní jednání s ní předsevzíti, když depositářem jest.

Podivným spůsobem mají důvody rozh. c. k. nejv. soudu dále za lhostejné, stalo-li se zastavení cizí věci dobrovolně neb byla-li věc zabavena soudně. Však odvolání na §. 456. ob. z. obč. jest nemístné, neboť tento mluví o zástavě dobrovolné a sice k věci hmotné, — kdežto zastavení cizí pohledávky nemá platnosti, jak vysvitá z §. 456. jakož i z §. 367. ob. zák. obč., které toliko o hmotných věcech mluví.

S.

Praktické případy.

Komu přísluší při actio negatoria břímě průvodní?

Rozsudkem c. k. okresního soudu v Kolíně ze dne 11. dubna 1873 č. 1346. civ. bylo nalezeno za právo: Žaloba Víta Fr. a manželův Leopolda a Rozy F. de praes. 17. dubna 1872 č. 1526. i s konečnou prosbou, aby nalezeno bylo, že manželé Bernard a Pavlina G. jakožto držitelé domu č. 55. v Židovské ulici v Kolíně osobovali si služebnost okapu proti domům č. 46. a 47. v Židovské ulici v Kolíně, potažitě proti knihovním vlastníkům těchto domův, Vítovi Fr., pak manželům Leopoldovi a Roze F.; že jim toto právo

okapu nepřísluší a že jsou tudíž povinni, aby se zdrželi odvádění vody dešťové a sněhové, z domu č. p. 55. v Židovské ulici v Kolíně odtékající, do žlabu pod okapem domův č. p. 46. a 47. v Židovské ulici v Kolíně se nalezajícího a těmto domům společně náležejícího — odvrhuje se a mají škody soudní obou stran minouti.

Důvody.

Žalující jakožto nynější vlastníci domův č. p. 46. a 47. v Židovské ulici v Kolíně tvrdí v žalobě, že žalovaní manželé Bernard a Pavlina G. v r. 1868 dům č. p. 55. v Židovské ulici jim náležející stavěli, že se však, provádějíce stavbu, nedrželi nikterak plánu stavebního, nýbrž že nešetříce povolení, sousedy jim jen na základě plánu stavebního daného, stavbu o své újmě tím způsobem provedli, že místo co měli dvůr při jejich domě se nalezající otevřený nechati, jej překlenuli, střechou opatřili, k opření této klenby severní zadní zdi domu č. p. 47. a západní poboční zdi domu č. p. 46. použili a pod střechu této překlenuté prostory žlab přičinili, kterým vodu dešťovou a sněhovou do žlabu, beztoho velmi úzkého, mezi střechami (okapy) domův č. p. 46. a 47. se nalezajícího a k těmto domům společně náležejícího, vedou a poněvadž prý tento žlab veškeru vodu, která do něj se střech domův č. p. 46. a 47. a nyní také se střechy domu č. p. 55. proti plánu zřízené stéká, obsáhnouti nemůže, tvrdí žalující, že voda z tohoto žlabu, jim společně náležejícího, přetéká do jejich domův a jim znamenitou škodu působí a žádají tudíž, aby nalezeno bylo, že služebnost okapu, kterou prý si žalovaní osobují, jim nepřísluší.

Dle §. 532. ob. zák. obč. musí žalobce, stěžuje-li si, že si někdo služebnost osobuje, toto osobování dokázati, a poněvadž žalovaní, jak obě strany připouštějí, již od r. 1868 tuto služebnost vykonávají, tudíž v pokojném její držení jsou, tedy dle §. 323. ob. z. obč. právní domněnku platného titulu právního pro sebe mají, a aby jej udali, vyzváni býti nemohou, přileží jedině žalujícím celé břímě průvodní.

Žalovaní připouštějí sice, že stavíce dům č. p. 55., nedrželi se plánu stavebního a znají se k tomu, že zřídili žlab způsobem žalujícími udaným, opírají se však o výslovné svolení, které jim tehdejší držitelé sousedních domův č. p. 46. a 47. dali, tudíž o smlouvu, učiněnou po obdrženém povolení k stavbě a tedy o titul k nabytí této služebnosti dle §. 480. ob. z. obč. způsobilý, a poněvadž je právní dobrodiní §. 323. ob. z. obč. zbavuje povin-

nosti, titul tento dakazovati, jest věcí žalujících, aby dokázali, že se ona smlouva mezi žalovanými a vlastníky domův č. p. 46. a 47. nestala a jest tedy okolnost, bylo-li dle plánu stavěno, a spůsobuje-li se zřízením onoho žlabu budovám žalujících skoda či nic, lhostejna, pročež také nabízený žalujícími důkaz plánem stavebním, nebo povolením k stavbě, žalovaným daným, nebo soudním ohledáním anebo znalci nerozhodný jest a vidí dle toho zvítězení žalujících ve sporu tomto na tom, dokážou-li, že žalovaným zřízení oné služebnosti vlastníky sousedních domův č. p. 46. a 47. smluvou dovoleno nebylo.

Tento důkaz žalující ale neprovedli, neboť právě knihovní výpisy lit. A. a B. v přepisech, které nejsouce žalovanými za vadné prohlášeny, plnou víru zasluhují, dokazují, že dům č. p. 46. teprv dle smlouvy ze dne 23. března 1870 ve vlastnictví žalujícího Víta Fr. a dům č. p. 47. dokonce teprv dle smlouvy ze dne 30. července 1871 ve vlastnictví žalujících manželův Leopolda a Rozy F. přešel, že tedy žalující v čase, kdy okap, o který jde, zřízen byl, totiž v r. 1868, těmito domy ještě nikterak volně nakládati nemohli, nýbrž že, jak právě jde z knihovního výpisu, v onom čase dům č. p. 46. ještě Vít, Jonáš a Rachel Fr. knihovně drželi a poněvadž ohledně těchto tehdejších držitelův žalující důkazu nenabídli, není v příčině domu č. p. 46. také dokázáno, že tito držitelé žalovaným svolení k zřízení onoho okapu nedali.

Tím méně podán jest tento (žalujícím příležící) důkaz v příčině domu č. p. 47., neboť pokud jde o tento dům, udávají žalující ve své žalobě výslovně, že tento dům onoho času Karlu Kh., Mojžíši S. a Sch. dědicům společně náležel a že Karel Kh. žalovaným jen pod tou výminkou stavěti dovolil, když mu z této stavby škoda nevzejde.

Přešel-li tedy dům č. p. 47. teprv v roce 1871 se žlabem již zřízeným ve vlastnictví žalujících manželův Leopolda a Rozy F. a trpí-li tito služebností, o kterou jde, skutečně škodu, náleželo na ně, aby předešlé držitele Karla Kh., Mojžíše S. a Sch. dědice k dobrovolnému jich zastupování vyzvali a těmito dokázali, že jimi svolení k zřízení onoho žlabu dáno nebylo, a že si žalovaní onu služebnost skutečně osobují.

Však žalující toho neučinili a bylo tedy žalobu naprosto zavrhnouti.

Výrok o škodách soudních zakládá se v tom, že žalovaní provedením stavby proti plánu podnět ke sporu tomuto dali.

Rozsudek tento potvrdil c. k. vrchní soud zemský rozhodnutím ze dne 22. července 1873 č. 22465. a odsoudil žalující k náhradě nákladu apelačního z těchto

důvodů:

První soudce odůvodnil rozsudek v odpor vzatý v podstatě dobře. Neboť dle §. 523. ob. z. obč. musí vlastník, který si stěžuje, že někdo služebnost si osobuje, osobování toto dokázati. tudíž ne pouze skutečnost vykonávání služebnosti jiným, nýbrž také další okolnost, že tento jiný nemá právo, služebnost vykonávat. Tento důkaz neprovede se ale pouhým důkazem, že při vlastnictví žalujícího služebnost, žalovaným vykonávaná, v knize pozemečné není zapsána, poněvadž z toho ještě nejde, že žalovaný nemá práva, služebnost vykonávat.

Tím, že se na žalujícím žádá, aby provedl, že žalovaný nemá práva, neukládá se mu nic nemožného; žalující jest tu v témž postavení, v jakém jest ten, kdo o držení jiného jediné z důvodu obmyslnosti spor zdvihne v příčině, o které není pochybnosti, že ji dokázati musí (§. 328. ob. z. obč.).

Jen ve smyslu shora vytknutém lze také §. 523. ob. z. obč. s §§. 323. a 324. ob. z. obč., které s dv. dekretem ze dne 15. ledna 1787 č. 621. sb. z. s. úplně se srovnávají, v srovnalost uvésti. Neboť dle §. 324. ob. z. obč. nelze držitele věci, tudíž také práva, ani tehdy vyzývati, aby titul právní jmenoval, když někdo praví, že držení jeho nesrovnává se s právní domněnkou svobody vlastnictví a dle druhého postavce tohoto §u musí v případnosti takové protivník, který něco takového praví, před řádným soudcem žalovati a svého domnělého statnějšího práva dovesti a vzejde-li pochybnost v příčině toho, má držitel přednost.

Toto ustanovení zákona stalo by se zcela ilusorním, a nebylo by ho lze nikdy užiti, kdyby bylo dovoleno a žalobci postačilo, aby pouze dokázal, že jest vlastníkem a že právo služebnosti při vlastnictví jeho v knihách pozemečných zapsáno není, neboť vlastník potřeboval by pouze místo žaloby vyzývací, která dle zákona místa nemá, žalobu zápůrčí podati, aby druhou stranu přivedl právě v totéž postavení, v kterém by jako vyzvaná byla a zbavil by se tím břemene průvodního, které na něho přece jasné ustanovení druhého odstavce §. 324. ob. z. obč. vkládá.

Však tím, že žalobci se ukládá v druhém případě §. 523.

ob. z. obč., aby provedl, že si druhá strana služebnost osobuje, mizí všecken odpor mezi tímto §em a §§. 323. a 324. ob. z. obč.

Však žalující v případě, o který jde, důkaz, že žalovaní služebnost si osobují, t. j. že nemají právo, neprovedli a žaloba jejich musela proto zavržena býti.

Tím nemohou se zvláště spolužalující manželé Leopold a Roza F. míti za stížené, poněvadž dům č. p. 47. v Židovské ulici v Kolíně v témž spůsobu, v jakém nyní jest, teprv na základě smlouvy trhové ze dne 20. července 1871 na sebe převedli a tudíž, poněvadž žlab zřízený, uzavírající trhovou smlouvu, viděti museli, na to odvolávati se nemohou, že trh onen v příčině této v důvěře v knihy veřejné učinili, a neprokázali, že jich soukup Mojžíš S. zřízením žlabu za stíženého se měl a svůj nárok v té věci na ně převedl.

Totéž platí také v příčině Víta Fr., pokud jde o díl domu č. p. 46. Jakubovi a Františce Sch. odkoupený.

Ostatně nasvědčuje domněnce, že žalovaní služebnost právem vykonávají, také ta okolnost, že tito stavbu svého domu č. p. 55. beze vší překážky se strany svých sousedův, a aniž by tito prostředku soudního zastavení stavby v příčině žlabu, který prostředek jim příslušel a mnohem jednodušší jest, byli použili, provedli.

Pokud žalující domnívají se, že mohou dokázati, že vlastnictví jejich vykonáváním oné služebnosti vydáno jest nebezpečenství anebo že dokonce škodu trpí, mohou právu svému ve smyslu §§. 483. a 484. platnost zjednati.

Odvolání jest tedy bezdůvodné a byl proto rozsudek v odpor vzatý potvrzen.

Výrok o nákladech soudních zakládá se na §. 400. ob. ř. s. a na dv. dekr. ze dne 9. května 1785 č. 426. sb. z. s.

K mimořádné revisi žalujících c. k. nejvyšší soudní dvůr žalobě, pokud se týkala manželův Leopolda a Rozy F. bez podmínky a pokud se týkala Víta Fr. pro ten případ průchod dal, že žalovaní neprovedou přísahou, Vítovi Fr. uloženou, důkaz o těchto okolnostech: „že když se při stavbě domu č. p. 55. v Židovské ulici v Kolíně ukázalo, že by malý projektovaný dvorek tím, že by se v něm mokro shromažďovalo, oběma domům č. p. 55. a 46. v Židovské ulici v Kolíně škodil, Bernard G. k Vítovi Fr. přišel a jeho se tázal, je-li s tím srozuměn, aby dvůr střechou opatřen byl, aby se mezi touto střechou a střechou

jeho zadního stavení č. p. 46. žlab zřídil a do předního žlabu, to jest do žlabu mezi střechami domův č. p. 46. a 47. zřízeného na zdi, k těmto oběma domům společně náležející, vedl a že Vít Fr. na tuto otázku přisvědčil.

Provedou-li žalovaní tento důkaz, bude žaloba Víta Fr. odvržena.

Škody soudní první stolice zůstávají zdviženy a také škody apelační, pominouc škody dovolací, mají minouti.

Důvody.

Obě nižší stolice odvrhly žalobu Vítem Fr., jakožto držitelem domu č. p. 46. v Židovské ulici v Kolíně, pak manžely Leopoldem a Rozou F., jakožto držiteli domu č. p. 47., na manžely Bernarda a Pavlínu G., jakožto držitele domu č. p. 55. v Židovské ulici v Kolíně o nález, že těmto nepřísluší služebnost okapu proti žalujícím držitelům domův č. p. 46. a 47. v Kolíně pouze proto, že žalující, ačkoliv, jak bylo nepopřeno, na jejich domek taková služebnost vtělena nebyla, neprovedli důkaz, jim dle §. 523. ob. zák. obč. příležící, že žalovaní osobovali si zmíněnou služebnost anebo že, jak c. k. vrchní soud zemský vysvětloval, nedokázali, že žalovaní nemají práva, onu služebnost vykonávat, názor to, který ustanovení §. 523. ob. z. obč. naproto odporuje, nehledíc k tomu, že se žalovaným teprv v konečné řeči vidělo, na toto stanovisko se postaviti.

Neboť ana pro svobodu vlastnictví mluví zákonní domněnka, náleží na toho, kdo tvrdí, že jest obmezeno právem jemu k cizí věci příslušící, aby toto obmezení, případně nabytí domnělého práva dokázal, a třebas by §. 523. dle svého slovního znění ustanovoval, že žalobce při žalobě tak zv. zápůrčí dokázati má, že si kdo služebnost v jeho věci osobuje, jest toto ustanovení jen v ten rozum vykládati, že žalobce skutečnost rušení svého vlastnictví služebností, žalovaným naříkanou, dokázati musí, nelze je ale vykládati tak, jakoby žalobce také dokázati měl, že žalovanému služebnost dle práva nepřísluší a důvody c. k. vrchním soudem zemským pro jeho mínění uvedené a ze stanoviska §. 323. ob. z. obč. odvozené neobstojí, protože držitel dle tohoto §u. chráněn jest pouze před vyzváním, aby jako žalobce platný titul svého držení dokázal, který případ zde, kde žalující vlastníci, jejichž titul statnější jest, žalované pohnali, nenastal.

Protože pak c. k. vrchním soudem zemským dále uvedené důvody, z kterých žalující nemohou se míti za stížené, jediné

v stanovisku oportunity se zakládají, jest vzíti v úvahu, nabyli-li žalovaní proti žalujícím, jakožto držitelům domu č. p. 46. a 47. v Židovské ulici v Kolíně, služebnost okapu, o kterou jde.

Však to musí se, pokud jde o spolužalující manžely Leopolda a Rozu F., jakožto držitele domu č. p. 47. v Kolíně bez podmínky popříti, a bylo žalobě, pokud šlo o nález, že služebnost ona proti domu č. p. 47. žalovaným nepřísluší, také bez podmínky místo dáti, uváží-li se, že dle §. 480. ob. z. obč. titul služebnosti zakládá se ve smlouvě, v poslední vůli, ve výpovědi právní za příčinou rozdělení pozemkův společných vydané, nebo konečně v promlčení, žalovaní z těchto právních titulův jen o titul ze smlouvy se opírají, který však zde nerozhodný jest, protože žalovaní ze smlouvy, s předešlým držitelem domu č. p. 47., Mojžíšem S. domněle učiněné, jenom proti tomuto práv nabyli, která, nejsouce vtělena, dle §. 443. ob. zák. obč. proti manželům F. nepůsobí, k čemuž přistupuje, že kdyby manželé F., nabývajíce dům č. p. 47. o služebnosti oné byli věděli anebo o ní z polohy domův č. p. 46. a 47. pak 55. vědomostí nabýti museli, to by jen tehdy rozhodné bylo, kdyby šlo o vydržení oné služebnosti, oč zde nejde, konečně námitka žalovaných, že stav stavbou spůsobený, o sobě jest titulem oné služebnosti, hledíc k ustanovení §. 480. ob. z. obč., zcela nedůvodna jest.

Pokud jde o žalujícího Víta Fr., držitele domu č. p. 46., tvrdí žalovaní, že když se při stavbě jejich domu č. p. 55. v Židovské ulici v Kolíně ukázalo, že by malý projektovaný dvorek tím, že by se na něm mokro shromažďovalo, oběma domům č. p. 55. a 46. v Židovské ulici v Kolíně škodil, Bernard G. k Vítovi Fr. přišel a jeho se tázal, je-li s tím srozuměn, aby se dvůr střechou opatřil, aby se mezi touto střechou a střechou jeho zadního stavení č. p. 46. žlab zřídil a do předního žlabu, to jest do žlabu mezi střechami domův č. p. 46. a 47. na zdi k těmto oběma domům společně náležející, zřízeného, vedl, a že Vít Fr. na tuto otázku přisvědčil.

Okolnosti tyto, budou-li, jsouce žalujícími popřeny, žalovanými dokázány, činí proti Vítovi Fr. titul sporné služebnosti ve smlouvě se zakládající a námitka žalujících, že Vít Fr. v čase, kdy se domnělá smlouva stala, nebyl sám vlastníkem domu č. p. 46. nýbrž pouze dílu jeho, nemůže míti váhy, protože spojením všech dílův domu č. p. 46. v jedné osobě vyplnění smlouvy v celém obsahu nyní možné jest (§. 882. ob. z. obč.).

Protože pak, jak shora vylíčeno, bezpodmínečné odvržení žaloby v mylném výkladu §. 323. ob. zák. obč. se zakládá, tudíž, poněvadž žalobě, pokud se týká manželův F. bez podmínky a pokud se týká Víta Fr. podmínečně místo dáno býti mělo, oba rozsudky nižších stolic patrně nespravedlny jsou, konečně na otázku, kdyby žalovaní proti Vítovi Fr. zvítězili, zdali a pokud — an jest tu nález manželům F. příznivý — jaký prospěch z toho míti budou, nyní soudu odpovědíti nemožné jest, nalezeno bylo u použití dv. dekretu ze dne 15. února 1833 č. 2593. sb. z. s. k mimořádné revisi žalujících, jak poslední postavec §. 300. ob. ř. s. připouští, spůsobem, z rozsudku nejvyššího soudu vidným.

Škody soudní první stolice zůstávají zdviženy dle §. 400. ob. ř. s. Vzájemné zdvižení nákladův apelačních jest následek toho, že mimořádné revisi dáno bylo místo a pominutí výroku o nákladech revise zakládá se v tom, že nebyla podána odpověď dovolací.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 7. ledna 1874 č. 11560.

Dr. A. Zadina.

K zákonu ze dne 9. dubna 1873 č. 70. ř. z.

I.

Arnošt Svatoň, Leopold Schuck a Frant. Hájek, členové představenstva občanské záložny v Červ. Janovicích ohlásili podáním ze dne 12. září 1873 č. 7203. toto společenstvo při c. k. krajském soudě v Kutné Hoře k zapsání do rejstříku společenstev.

C. k. krajský soud v Kutné Hoře odepřel zápis výměrem ze dne 22. září 1873 č. 7203., při němž přes podané představení setrval výměrem ze dne 31. října 1873 č. 8603. z následujících

příčin:

1. Ustanovení čl. 49. a čl. 89. stanov, vedle kterýchž přebytek správní dle usnešení valné hromady věnovati se může k účelům obecně prospěšným, nesrovnávají se s předpisem §. 5. al. 6. zák. o spol.

Dle §. 11. cit. zák. smí smlouva společenská od ustano-

ření zákona toliko v těch kusech se uchylovati, o nichž výslovně prohlášeno jest, že se to připouští. Když pak dle §. 5. odst. 6. zák. smlouva společenská obsahovati musí ustanovení o rozdělení zisku mezi jednotlivé členy, následuje z toho, že zisk mezi členy se rozděliti má. Že by předpis §. 5. odst. 6. cit. zák. byl toliko subsidiárním a že by dovoleno bylo, ustanoviti ve smlouvě, že zisk buď zcela neb z části věnovati se má jiným účelům třebas i humanitním, nelze vyvozovati ani ze znění ani ze smyslu zákona, ba spíše vykládati jest předpis §. 5. odst. 6. v ten smysl, že zisk rozděliti se má mezi členy; že společenstvu toliko zachována volnost, ustanoviti spůsob, jakým se mezi členy rozděliti má. Také §. 27. zák. o spol. nasvědčuje tomu výkladu; neboť ustanovuje, že práva, kteráž náležejí členům, co se týče ustanovení o rozdělení zisku, vykonávají se veškerenstvem členů ve valných hromadách. I zde mluví zákon o rozdělení zisku a nikoli o věnování jeho k jiným účelům, ježto nesměřují k podporování živnosti neb hospodářství členů společenstva, což dle §. 1. jediným účelem býti má společenstvům svépomocným, na něž vztahuje se zákon ze dne 9. dubna 1873, a nikoli napomahání jiným účelům, třeba i obecně prospěšným.

2. Ustanovení čl. 72. a 90. stanov, že při rozchodu společenstva přebývající jmění jeho obráceno býti má dle usnešení valné hromady k účelům humanitním neb vůbec prospěšným, odporuje předpisu §. 48. odst. 3. zák. o spol. Také zde jest se přidržeti výkladu zákona v ten smysl, že přebývající jmění společenské dle předpisu §. 48. *c*) zák. o spol. rozděliti se má mezi podílníky, a to dle zásad smlouvy společenské o rozdělení zisku.

3. Lhůta dvouměsíční k vypořádání s členy vyhoštěnými v čl. 60. stan. určená neodpovídá předpisu 2. odstavce §. 55. zák. o spol., neboť vedle téhož §. 55. říditi se jest dle smlouvy společenské o otázce, zdali členům vyhoštěným přísluší též právo k reservnímu fondu a k jinému jmění společenstva, co se týče však dalšího ustanovení §. 55. zák. o vyplacení jim podílů závodních a o lhůtě k tomu, jest ustanovení takové imperativní a připustiti nelze, aby ve smlouvě společenské delší lhůta k vyplacení podílů závodních se určila, než zákonem vyměřená, totiž za měsíc po ustanovení výroční účetní závěrky.

4. Změnily se stanovy posavadní také v kusech takových, které nepříčí se zákonu; změn takových ale, které nestaly se

k tomu konci, aby stanovy posavadní s novým zákonem v souhlas se uvedly, vedle §. 91. zák. o spol. připustiti nelze.

Na výměr ten stěžovali sobě žadatelé při c. k. vrchním soudu zemském. V stížnosti provedeno, že §. 5. al. 6) a §. 48. al. 3) nikterak v ten smysl vykládati nesluší, jakoby zákon mluvě o rozdělování zisku a po případě přebytečného jmění, vylučuje, aby soukromé společenstvo svým majetkem dle vůle nakládati mohlo (§§. 362., 944., 1444. ob. zák. obč.) rozkazoval, kterak jím nakládati má. Takového násilnického ustanovení není v širém oboru práva civilního a z motivů k osnově zákona o společenstvech i z jednání sněmovního vychází na jevo, že bylo zákonodárce daleko, něco takového v zákonu o společenstvech předpisovati. Skladba al. 6. §. 5. vysvětluje se tím, že zákon pravidelný případ na mysli má, že zisk mezi členy se rozdělí, pak hlavně že jedním dechem o rozdělování zisku i ztráty mluví, a ztráta ovšem vždy členy postihne. Nepříčí se také ani právnické ani hospodářské povaze společenstev co spolků na vlastní pomoci založených, když zisk obecně prospěšným účelům se obětuje, neboť pomoc zjednává společenstvo záloženské nikoli nepatrnou dividendou, nýbrž poskytnutím úvěru.

Rovněž nepříčí se ustanovení dvouměsíční lhůty k vypořádání s členy vyhoštěnými předpisu §. 55. Slova: „neustanovuje-li jinak smlouva společenská“ v úvodě druhého odstavce §. 55. zajisté i čtyrnedělní lhůty tamž předepsané se týkají, neboť celý paragraf jest jediný souvislý celek. Také ratio legis nasvědčuje, že předpis čtyrnedělní lhůty není imperativní, neboť lhůta ta pouze k jistotě věřitelův jest ustanovena a nemůže se zákonu příčiti, když ustanovením lhůty delší poskytne se jistota větší.

Bezdůvodná jest konečně výtka, že stanovy posavadní také v takových kusech měněny byly, kde změn potřebí nebylo, neboť ustanovení §. 91. zák. o spol. jest opatření právně politické, směřující jediné k tomu, aby spolkové, spadající dle podstatných svých znakův do pojmu společenstev ve smyslu zákona ze dne 9. dubna 1873 č. 70. ř. z., co nejdříve upravili se v obligatorní formu zákonem tím zavedenou. Smysl cit. §. 91. jest patrně ten, že změny na půdě spolkového zákona ze dne 26. listopadu 1852 č. 253. se připustiti nemají; smysl, jaký první stolice ustanovení tomu podkládá, činil by je naprosto zbytečným a chikanosním, poněvadž by společenstvo přeměněné ostatní změny ihned a dle libosti předsevzíti mohlo (arg. §. 9. zák. o spol.).

C. k. vrchní soud zemský k této stížnosti výměr první stolice zrušil a žádaný zápis do rejstříku společenstev nařídil z následujících

příčin.

Předložená smlouva společenská s náležitostmi §. 5. zákona ze dne 9. dubna 1873 č. 70. ř. z. ve všem se srovnává. Rozdělení zisku k všeobecně užitečným účelům §. 5. al. 6. zák. o spol. a žádným zákonem zapovězeno není, tudíž ustanovení o rozdělení zisku mezi jednotlivé společníky jen tenkrát nutné jest, když místa má; ustanovení lhůty dvouměsíční v čl. 60. stan. dle znění druhého odstavce §. 55. cit. zák. dovoleno jest; dle §. 9. téhož zák. smlouvy společenstev, které dle tohoto zákona zřízeny byly, usnešením společenstva měněny býti mohou, tudíž druhý odstavec §. 91. zák. jen v ten smysl posouzen býti může, že před působností tohoto zákona zřízená výdělková a hospodářská společenstva své stanovy jen tenkrát měniti mohou, když tyto v souhlas s novým zákonem uvedou, ne však, že v starých stanovách ničeho jiného měniti nesmějí, než co je se stanovami novými v souhlas uvádí; ostatně pak předložená smlouva společenská v žádném podstatném odstavci od ustanovení zákona se neodchyluje.

Nález c. k. vrchního soudu zemského v Praze ze dne 10. prosince 1873 č. 37997.

Dr. St.

Chce-li se vésti důkaz obchodními knihami odpůrcovými, musejí knihy ty určitě poznamenány býti.

V rozepři Bernarda S., pachtýře pivovaru Tuchoměřického s Františkem B., řezníkem v H., v příčině zaplacení 35 zl. r. m. s přísl. u c. k. obchodního soudu v Praze stručně líčené žádal po podané konečné řeči žalovaný Frant. B., aby žalujícímu dle čl. 37. obch. z. nařízeno bylo, by při stání, k tomu cíli ustanoveném, své knihy obchodní žalovanému k nahlédnutí předložil, protože jimi důkaz o tom vésti zamýšlí, že žalující, upomínaje jej o zaplacení nedoplatku 35 zl. z trhové ceny za koupenou krávu, k jeho odporu, že by dluhu toho ještě stávalo, prohlásil, že tedy tuto po-

hledávku ve svých knihách vyškrtne, že také skutečně svou obchodní knihu do ruky vzal a u přítomností žalovaného z jeho účtu tuto pohledávku vyškrtnul.

Žádosti té odepřel c. k. obchodní soud v Praze výměrem ze dne 15. září 1873 č. 62655.; protože žalující nejsa obchodník ve smyslu zákona obchodního knihy řádné vésti povinen není, protož také odpůrce práva nemá knihami žalujícího udání svá dokazovati.

K stížnosti žalovaného změnil c. k. vrchní soud zemský rozhodnutím ze dne 13. října 1873 č. 32627. výměr c. k. obchodního soudu a nařídil žalujícímu dle čl. 37. obch. z., aby své knihy obchodní při stání, kteréž c. k. obchodní soud k tomu cíli ustanoví, předložil, by se do nich za tou příčinou nahledlo, zdali, jak František B. ve své žádosti dne 12. září 1873 č. 62658. podané dokládal, částka 35 zl. v nich napsána a opět vyškrtnuta jest, jinak by obsah těchto knih, jak v žádosti té uveden byl, za dokázaný pokládán byl; a to v uvážení, že dle výtahu z obchodního rejstříku od obchodního soudu předloženého Bernard S. ohledně Tuchoměřického pivovaru co majitel firmy v něm zapsán jest, pročež otázka, zdali jest kupcem, na přetřes více vzata býti nemůže, v uvážení, že Bernard S., jsa v obchodním rejstříku zapsán, i povinen jest, knihy obchodní vésti, a k právním následkům nepředložení jich z té příčiny, že jich nevede, nyní ještě hleděti nelze, konečně v uvážení, že Frant. B. ve své žádosti ze dne 12. září 1873 č. 62658. dovolávaje se čl. 37. obch. z. určitě udal, co se v obchodních knihách odpůrcových nahlednouti má.

K dovolací stížnosti Bernarda S. změnil nejvyšší soud rozhodnutí vrchního soudu zemského a potvrdil vyřízení soudu obchodního; protože stěžující si knihy vésti povinen jest (čl. 28. obch. zák.) jenom o obchodech k jeho živnosti náležejících; protože dále žalovaný dokládaje, „že mu žalující pravil, že svou pohledávku vyškrtne, že skutečně svou obchodní knihu do ruky vzal a svou pohledanost z jeho účtu vyškrtnul," když v rozepři obchodními knihami žalujícího důkaz o pominutí své pohledanosti vésti chtěl, i knihu určitě naznačiti měl, do které zažalovaná pohledanost prý zapsána byla; toho však nemůž býti, aby na základě tak neurčitého tvrzení za předložení obchodních knih vůbec žádáno bylo, aby, pakli by se tvrzení toto z předložených knih odpůrcových nedokázalo, předstíráno býti mohlo, že nebyly všechny knihy obchodní od odpůrce předloženy a tím aby rozepře protahována aneb odpůrce nucen byl, aby veškeré své knihy obchodní

k nahlednutí předložil, byť na obchodní jednání této rozepře se nevztahovaly.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 23. prosince 1873 č. 12378.

J. Hellmann.

Pakli žaloba jednou řádně doručena, nelze uložiti žalobci, aby žalobu opětně podal, když zástupce žalovaného tuto byl vrátil.

Matěj Hora podal dne 13. července 1873 u c. k. okresního soudu v O. žalobu na pozůstalost Jana Haase zastoupenou kuratorem Antonínem Haasem na zaplacení trhové sumy 24000 zl. s přísl., na kteroužto žalobu výměrem ze dne 7. srpna stání ku dni 13. září 1873 ustanoveno bylo. Žaloba ta byla kuratorovi řádně doručena. Dne 29. srpna vrátil kurator doručenou jemu žalobu, uváděje, že již dne 26. srpna soudu oznámil, že kuratelu skládá a prosil žádostí tou, by vrácení to přijato, žalujícímu oznámeno a jemu náklady vrácení tohoto přisouzeny byly.

C. k. okresní soud vrátil dle prosby žalobu žalujícímu dne 1. září 1873 tímto výměrem zpět: „Dodává se odpůrci k vědomosti"; by přisouzeny byly náklady, nestává zákonního důvodu".

Celý tento akt vrátil žalující ihned 7. září opět soudu, poukazuje k tomu, že žaloba řádně stávajícímu kuratorovi doručena byla, že ten co takový povinen jest, záležitosti tak dlouho, pokud jiný kurator ustanoven není, dále vésti a pakli ustanoven jest, tomuto řádně odevzdati. Pročež prosil, by okresní soud žalobu tu Antonínu Haasovi vrátil, jej o povinnostech jeho přiměřeně poučil, by o žalobě bez průtahu projednáváno býti mohlo.

Výměrem ze dne 9. září vrátil okresní soud tuto žádost i se žalobou opět žalujícímu, uváděje, že výměrem ze dne 6. září kuratela pozůstalosti Jana Haase přestala, an tato dle §. 547. ob. zák. obč. a dvor. dekr. ze dne 19. ledna 1790 č. 1094. sb. z. s. na dále přihlásivšími se dědici zastoupena jest. Dále bylo doloženo: „Z důvodu toho nebude se stání na den 13. září 1873 ustanovené více odbývati."

V rekursu proti výměru tomu dne 18. září podaném uváděl Matěj Hora, že pozůstalost Haasova dne 13. července 1873, totiž v den podané žaloby, kuratorem Antonínem Haasem zastoupena byla a žaloba proti jinému podána býti nemohla. Pakli kurator ten teprv výměrem ze dne 6. září 1873 kurately sproštěn a zastoupení pozůstalosti jinak opatřeno bylo, nemohl kurator žalobu jemu dříve již doručenou dne 29. srpna vrátiti, jelikož povinností jeho bylo kuratelu až do dne, kdy mu zbavující dekret doručen byl, dále vésti a pak kuratelu nástupci svému řádně odevzdati. Pakli by jinak učiniti chtěl, měl jej soud poučit. C. k. okresnímu soudu v O., jakožto zároveň soudu pozůstalostnímu a poručenskému bylo známo, jaký úkol dodáním žaloby kuratorovi přidělil a pakli jej vzdor §. 1283. ob. zák. obč. kurately zbavil, měl ohledně záležitostí jim nedokončených se postarati a je buďsi na návrh odstupujícího kuratora neb i z povinnosti úřední co poručníku nezl. dědiců doručiti.

Den podání žaloby jest důležitým momentem, an nehledě k stanovení prodlení ohledně značné sumy žalobní zvláště v *tomto* případě promlčení se přerušuje.

Dále poukázal žalující k politování hodným následkům, kdyby zástupce pozůstalosti se soudem pozůstalostním oprávněni byli kuratelu zrušiti, žalobu vzdor v moc práva vzešlému výměru, kterým stanoveno bylo stání, krátce před stáním vrátiti a žalujícímu ponechati, aby novou žalobu podal, na níž by podobná procedura znovu provedena býti mohla.

Vrchní soud zemský zavrhl rekurs tento,

neboť

žádost ze dne 7. září 1873 jest co do podstaty představení proti výměru okresního soudu ze dne 1. září 1873, jež ve sporném řízení se nepřipouští, an výměrem tím žalujícímu sdělene bylo, *že* Antonín Haas žalobu jemu co kuratorovi pozůstalosti po Janu Haasovi výměrem ze dne 7. srpna 1873 doručenou z důvodů v žádosti uvedených vrací a tudíž upuštění od výměru se domáhá.

Podání toto bylo tudíž, jelikož ve sporném řízení soudce výměr svůj sám změniti nemůže, změna taková jen rozhodnutím vrchního soudu státi se může, právem zavrženo, jelikož podáním proti soudnímu řádu jest, an stěžující, pakli se výměrem tím ze dne 1. září 1873 za stižena měl, proti němu rekurs podati, nikoliv ale výměr ten v moc práva vzejíti nechati měl.

K mimořádnému rekursu změnil c. k. nejvyšší soud výměry obou nižších stolic a nařídil, aby žaloba, Matějem Horou podaná, zástupcům pozůstalosti dodána a opětné stání ustanoveno bylo.

Důvody.

Na žalobu Matějem Horou na pozůstalost Jana Haase dne 13. července 1873 podanou bylo výměrem ze dne 7. srpna 1873 v moc práva vzešlým stání k ústnímu jednání ustanoveno a žaloba kuratorovi žalované pozůstalosti Antonínu Haasovi doručena. Výměrem ze dne 1. září 1873 na ohlášení Antonína Haase, že zmíněnou jemu doručenou žalobu vrací, an kuratelu pozůstalosti po Janu Zajícovi složil, bylo toto odpůrci toliko k vědomosti sděleno, nikoliv ale právní následek doručení žaloby a stání na žalobu tu ustanovené zrušeno.

K žádosti Anny Haasové ze dne 30. července 1873 nastala výměrem ze dne 6. září 1873, kterýmž Antonín Haas spoluporučenství nezl. dědiců po Janu Haasovi a kurately pozůstalosti jeho zbaven byl, změna ohledně oprávnění v zastupování této pozůstalosti pro budoucnost, nebyly tím ale ony právní následky zrušeny, které třetím osobám na pozůstalost, pokud ještě Antonínem Haasem zastoupena byla, vzešly.

Touto změnou, v zastoupení pozůstalosti po Janu Haasovi nastalou, nemůže žalující přidržován býti, by svou právoplatně vyřízenou, soudně ustanovenému zástupci žalované pozůstalosti doručenou žalobu zpět vzal a na zástupce teprv po doručení žalobního výměru ustanoveného znovu podal.

Pakli zástupce žalujícího žalobu, soudem jemu vrácenou, soudu s tím vyjádřením vrátil, že při projednání na žalobu tu ustanoveném setrvává, a toliko žádá, by soud Antonína Haase o povinnosti jeho, pozůstalost po tak dlouho zastupovati, pokud jiný kurator této ustanoven nebude, přiměřeně poučil, nelze v tom nikterak představení proti výměru ze dne 1. září 1873, v sporném řízení nedovolené, shledávati.

V stejných výměrech žádost tuto zavrhujících dlužno tedy shledati patrné bezpráví, žalujícímu učiněné, kterýmž by v průběhu rozepře této jenom zmatek vyvolán byl.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 13. prosince 1873 č. 11658.

Poznámka zasílatele. Dekret tento byl intimatem okresního soudu ze dne 23. prosince 1873 žalujícímu teprv dne 14. února

1874 doručen. — Na místě, by ustanovil stání, vrátil ale c. k. okresní soud opět celý akt i se žalobou a přílohami pro žalovaného určenými, žalujícímu s tím vyzváním, by druhé pare soudu předložil, aby stání po dekretu c. k. nejvyššího soudu nařízeno býti mohlo. Tak stalo se, že výměrem ze dne 16. února 1874 na žalobu dne 13. července 1873 podanou první stání dne 11. dubna 1874 má býti odbýváno.

JUDr. Jan Kühn.

Kniha judikátní a repertorium nálezů c. k. nejvyššího dvoru soudního.

81. (Knihy judikátní).

Též šicí stroje patří ku nutným nástrojům, v §. 340. vš. ř. s. všeobecně uvedeným, kteréž za podmínek v paragrafu tomto uvedených, vyjmuty jsou z exekuce.

Nález ze dne 17. prosince 1873 č. 9382.

Děj, tvořící základ judikátu tohoto, uveřejněn byl již i s dotyčnými rozhodnutími nižších stolic v „Právníku“ r. 1873 str. 822. n.

82.

Právo stran, dáti se zastupovati plnomocníky, kteří nejsou oprávnění advokáti, tedy i notáry, obmezeno jest na řízení stručné.

Děj:

Při vyřízení odvolání v příčině žádosti za lhůtu v ústné rozepři Adely Latte-ovy proti Anastasii Kornecker-ově pro 360 zl. vytknul c. k. vrchní soud zemský v Krakově soudu první stolice (c. k. okr. soudu v Myslenici), že notář P., který zastupoval v dotyčné rozepři stranu žalující, dle §§. 5. a 40. notářského řádu ze dne 25. července 1871 č. 75. ř. zák. není oprávněn v ústním řízení ku zastupování stran. Následkem tohoto pokynu vrchního soudu nařídil soud první stolice žalobnici, aby dostavila se ku stání, nařízenému ku podání dupliky, buďto osobně, anebo zástupcem, ku zastupování stran oprávněným.

Dovoláním z tohoto nařízení vrchního soudu, kteréž podala žalobnice A. a notář P., dal c. k. nejv. dvůr soudní částečně místa v tom směru, že c. k. notář P. ve sporu Adely Latte-ovy proti Anastasii Kornecker-ově pro 360 zl. s přísl. má býti na základě

zvláštní, pro tento spor vystavené plné moci ku zastupování žalobnice připuštěn: „neboť ačkoliv ustanovení, vyslovené od c. k. vrchního soudu zemského, že c. k. notář nemůže býti v ústné rozepři připuštěn co zástupce stran, v zákoně jest odůvodněno, přece na vzájem nelze pochybovati o tom, že strana, která v ústné rozepři jest oprávněna, aby osobně se dostavila, aneb zástupce za sebe vyslala, může takového zmocněnce zříditi i v osobě c. k. notáře, poněvadž charakter c. k. notáře nemůže připraviti jeho o způsobilost, vystupovati co zmocněnec bez právního zaměstnání, an podobný, tak daleko sahající důvod vyloučení ani v notářském řádu ze dne 25. července 1871 č. 75. ř. zák. obsažen není. Ku takovémuto však zastupování nemůže všeobecná plná moc, v soudních spisech uložená, která pouze advokátům dána býti může, dostačiti, nýbrž c. k. notář musí opatřen býti zvláštní, na přítomný případ se vztahující plnou mocí, kterouž se on zmocňuje, aby co zmocněnec strany za ni ku stání se dostavil.“

Presidium c. k. nejvyššího dvoru soudního za příčinou případu tohoto vzalo otázku o zastupování stran notáry v řádném řízení sporném ve zvláštní úvahu v sesíleném senátu. Když otázka tato, jakož i veškeré, ku zastupování stran c. k. notáry se vztahující zákony a nařízení důkladného byly došly uvážení, stalo se usnešení, o svrchu udané větě právní co judikátu z následujících důvodů: „Ani všeobecný, ani západohaličský řád soudní neobsahují v kapitole o ústném řízení ustanovení, že v případu, když strany nechtějí se samy za vedení soudcova zastupovati, jsou ony oprávněny, určiti jiné osoby, jež nejsou advokáty, co zmocněnce.

Z toho následuje, že strana, nemůže-li se sama před soudem zastupovati, musí co zmocněnce určiti advokáta, a nesmí tedy takovým zmocněncem učiniti snad notára.

Pro takový náhled svědčí i úvaha, že by při opačném výkladu řádu soudního činnost advokátů obmezována byla ve stupni, jenž by ohrožoval ve značné míře jich výživu.

V sumarním řízení však dovoluje §. 9. dv. dekr. ze dne 24. října 1845 č. 906. sb. z. s. (též zákona ze dne 27. dubna 1873 o řízení ve věcech nepatrných) straně, která nechce sama se zastupovati před soudem, aby určila sobě zmocněnce, nejsoucí advokáty; v tom případě pak arciť může strana svěřiti notáři řízení sporu, avšak toto právo ku zastupování jest tím obmezeno, že notář nemá z takového zastupování učiniti činnost výdělkovou.“

Nález ze dne 17. prosince 1873 k č. 9967.

83. (knihy judikátní.)

Ku protokolování firem svých jsou ony spořitelny povinny, které dle obsahu svých stanov jsou oprávněny k provozování obchodů v čl. 272. odst. 2. obch. z. označených.

Děj:

O otázce právní, zodpovědělé judikátem tímto nalezala se tu nestejná rozhodnutí senátů nejvyššího soudu, jež pro rozličnost právních názorů v jejich odůvodnění se zjevující v následujícím krátce uvésti sluší:

a) V rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 2. dubna 1867 č. 2492. byla souhlasná vyřízení krajského soudu v Litoměřicích a českého vrchního soudu zemského změněna a nařídilo se, že má se upustiti od příkazu, daného Litoměřické spořitelně, aby firmu svoji v obchodním rejstříku ohlásila, „poněvadž ustanovení daná o kupcích, neplatí ani o spořitelnách vůbec, ani o Litoměřické vzhledem ku jejím zvláštním stanovám, poněvadž se u spořitelny této vzhledem ku určení jejímu nedostává charakteristické známky obchodních jednání, totiž úmyslu, zisk učiniti, nýbrž ona jen ten, stanovami svými přímo vyslovený účel má, umožniti chudším třídám obyvatelstva jisté uschování, zúročení a rozmnožení jich malých úspor; užitím vkladů spořitelních ku zúročitelným zápůjčkám, zálohám a p. se pouze možným stává, zúročiti vklady stran a uhraditi náklad, s ústavem spojený, přebytek pak, který by snad udáti se mohl, jen ku všeužitečným, aneb dobročinným účelům místním upotřebiti se smí. Pakli tedy spořitelna jako veřejné banky přijímá vklady ku zúrokování a zápůjčky zúročitelné udílí —, tu nemůže vůči jasně vyslovenému, od každého provozování obchodu vzdálenému účelu, býti na roveň postavena veřejné bance a jest tudíž tím méně povolána ku ohlášení firmy, an dle čl. 5. obch. zák. ustanovení o kupcích platící i o veřejných bankách pouze v mezích jejich provozování obchodu, tedy potud platnost mají, pokud ony obchody provozují, čehož u Litoměřické spořitelny (vzhledem ku vyčtení obchodních jednání, obsaženému v čl. 271., 272. a 273. obch. z.) patrně není.

b) Rozhodnutím nejvyššího soudu ze dne 21. srpna 1872 č. 8651. byl zamítnut mimoř. revisijní rekurs ředitelstva spořitelny v Jihlavě proti stejnohlasným nařízením c. k. krajského soudu v Jihlavě a c. k. vrchního soudu zemského v Brně, kterými ředitelstvu spořitelny v Jihlavě přikázáno bylo, žádati za protokolování firmy, „poněvadž rozhodnutí nižších soudů úplně se zákonem souhlasí. Anto spořitelna, právě jako bankéř sprostředkuje mezi kapitalisty a těmi, kteříž úvěru

žádají, může ona bez překážky snažiti se po dosažení zisku podnikatelského, ba jest jí takový zisk docíliti stanovami přikázáno, an by jinak tvoření reservního fondu ani možným nebylo.

Že při obchodech, v §. 25. předložených stanov označených, snaží se docíliti zisku, rozhoduje samo o sobě již o povaze živnostenského jich provozování. Tu pak nemění se ničehož okolností, že zisk podnikatelský, docílený dle zásad kupeckých již z předu určen jest k dobročinným účelům. Fond špitální, jenž ku lepší dotaci své převezme cukrovar a těží z něho, nutno přece též míti za obchodníka ve smyslu obchodního zákona. Jen kdyby spořitelna při obchodech svých zřekla se všeho výdělku a tak cenu výkonů svých vzhledem ku kapitalistům a těm, kteříž kapitály nabýti se snaží, uměle snížila, byla by subsumce činnosti její pod čl. 272. obch. zák. vyloučena."

c) Mimořádný rekurs dovolací spořitelny v Stanislavě proti stejnohlasným vyřízením c. k. krajského soudu v Stanislavě a c. k. vrchního soudu zemského ve Lvově, kterýmiž žádosti rekurrentky za osvobození od protokolování firmy její místa dáno nebylo, byl původem zevrubných porad o principielní otázce stran povinnosti ku protokolování firem spořitelen v plenarním senátu nejv. soudu, který pak usnesl se na judikátu shora udaném a dotyčném případu na zamítnutí mimoř. rev. rekursu spořitelny v Stanislavě.

Nález ze dne 31. prosince 1873 č. 12095.

84.

Druhý odstavec §. 83. civ. jur. normy nemá místa, když nemovitý statek, kterýž poručenci neb svěřenci dědicky byl připadnul, aniž by jemu byl již přiřknut, ještě v průběhu řízení pozůstalostního má býti prodán aneb rozdělením dědictví na spoludědice převeden.

Děj:

Vrchní soud zemský v Praze podal zprávu ministerstvu spravedlnosti, že panuje u soudů v Čechách různost praxe vzhledem ku otázce, zdali ustanovení §. 83. civ. jurisdikční normy, podle něhož ku prodeji nemovitých věcí poručencových neb svěřencových zapotřebí jest schválení dvoru soudního — má místa i tenkráte, když nemovitý statek, jakýž poručenci neb svěřenci dědicky byl připadnul, a jemu ještě přiřknut nebyl, má býti podán ještě v průběhu řízení pozůstalostního. Mezi 210 okresními soudy v Čechách má pouze 45 takové schválení za nutné, 164 okresní soudové však mají za to, že nařízení §. 83. c. j. n. v dotyčném případu místa nemá a proto i nepodnikají ničeho ku docílení rozhodnutí soudního dvoru v takových případech. Neméně

i u soudních dvorů panuje dle zprávy českého vrchního soudu zemského rozmanitost názorů a praxe, an pouze 7 z nich prohlašuje se za kompetentní, 8 však za nekompetentní v takových případech. Z předsednictev dvorů soudních v obvodu českého vrchního soudu zemského se nalezajících, prohlásilo se ku vyzvání 11 pro a 4 proti kompetenci dvoru soudního.

Český vrchní soud zemský necítil se oprávněným, učiniti opatření ku docílení jednostejné praxe, i požádal ministerium spravedlnosti za nařízení v tom směru. Ministerium spravedlnosti sdělilo zprávu českého vrchního soudu se všemi zprávami nižších soudů co doklady nejvyššímu dvoru soudnímu, zůstavilo jemu, tuto dotčenou a od značného počtu soudů různě rozhodnutou otázku právní vziti v úradu plenarního senátu a tam jí rozhodnouti, — i požádalo o sdělení rozhodnutí nejvyššího dvoru soudního.

C. k. nejvvyšší dvůr soudní usnesl se, když byl v plném sezení o dotčené otázce právní zevrubně se uradil, na vytknutém judikátu na základě následující úvahy:

„V druhém odstavci §. 83. civilní jurisdikční normy zůstavuje se schválení prodeje nemovitých věcí poručence a svěřence dvoru soudnímu první instance. Třeba i laik měl za nemovité věci poručencovy i takové, ježto tomuto byly teprvé připadnuly, předce soudce nemůže zneuznati rozdílu mezi jus ad rem i jus in re — mezi věcmi, na které mám nárok a které mně patří a má při výkladu zákona především míti na zřeteli, že zákonodárce užívá právnických a ne národních obratů v řeči. V právnicky technickém smyslu však jest předmět jakýsi pouze tenkráte věcí jisté osoby, když nalezá se v jejím vlastnictví. Že dědic dle §§. 797. a 819. ob. z. obč. nabude plného vlastnictví statku nemovitého, patřícího v pozůstalost teprvé odevzdáním, to nebylo od nikud opravdově popíráno a že prodejem statku dědického, který ještě odevzdán nebyl, prodává se pouze část podstaty dědičné a nikoliv část majetku dědicova, toho důkazem jest §. 23. knihovního zákona, dle něhož nabyvateli takového z pozůstalosti prodaného statku vtělení práva jeho ihned po zůstaviteli povoliti se má.

Arciť patří již připadlé právo dědické ku majetku dědice, avšak při podobných prodejích nejedná se o prodej připadlého práva dědičného, nýbrž o to, aby připustila se změna ve předmětu jeho.

Z těchto hledišť pozorována, není stylisace §. 83. odst. 2. jur. normy ani nejasnou, aniž připouští mnoho výkladu, a není potřebí, pátrati jinak po smyslu zákona, zejmena bráti zřetel k důvodu jeho zákonodárnému i politickému.

Okolnost, že účel positivního předpisu lze stopovati i v jiných, tam nepředvídaných případech, sama o sobě ještě neoprávňuje k tomu, aby se předpis ten užíval i mimo doslov jeho, nepochybný při patřičném gramatikálním výkladu. Tam alespoň jest takový rozsáhlý výklad velmi povážlivým, kde nelze jeho srovnati s ostatními, tamtéž patřícími zákony. Dle §. 27. cís. patentu ze dne 9. srpna 1854 má však soud pozůstalostní rozhodnouti o veškerých, v průběhu řízení pozůstalostního vzniknuvších otázkách i tenkráte, když vystoupí poručenci a svěřenci co dědicové, kteří nepřísluší pod právomocnost jeho. Má-li se však při dělení dědictví vzhledem ku převzetí nemovitých statků aneb v jiných důležitých ohledech mimo pustiti nařízení zákonné aneb zůstavitele zvláštní úmluvou, aneb má-li se v pochybných právech smír uzavříti, pak jest k tomu zapotřebí schválení soudu poručenského neb opatrovnického. §. 145. téhož patentu přikazuje povolení ku prodeji statků pozůstalostních po dobu řízení pozůstalostního, pakli jest tento spůsob nakládání se statky oněmi v posledním pořízení rozkázán, aneb ku zapravení nákladů nemocí neb pohřbem vzniklých, aneb jiných nutných platů, jakož i ku vyvarování se patrné škodě nutným, jedině soudu pozůstalostnímu. Tento prodej musí se dle §. 147. pravidelně státi veřejnou dražbou, pakli jsou u pozůstalosti zúčastnění dědicové, jejichž práva soud z povinnosti úřední má chrániti.

Z toho následuje, že svolení úřadu poručenského neb opatrovnického jeví rozhodný vliv na rozhodnutí soudce pozůstalostního pouze ve dvou případech. Že ku těmto vůbec nepatří nutný prodej statků pozůstalostních, prodej však, na jaký se pouze pro patrně z něho plynoucí výhodu navrhuje, na základě §. 810. ob. z. obč. a §. 145. cís. patentu ze dne 9. srpna 1854 od soudu vyjednacího zakázán býti může; konečně že ku dělení pozůstalosti potřebí jest schválení úřadu poručenského ne snad pro okolnost tu, že se jedná o prodej, nýbrž proto, že — buďsi vzhledem ku převzetí nemovitých statků aneb jiným, co do práv majetnosti důležitým modalitám dělení — má se upustiti od nařízení zákona neb zůstavitele, že posléz pozdější zákon ze dne 9. srpna 1854 musel by se vyjádřiti v dotyčných ustanoveních zcela jinak, kdyby §. 83. dříve vydané jurisdikční normy v druhém odstavci svém měl se vztahovati i na prodej pozemků pozůstalostních v průběhu řízení pozůstalostního.

Pro náhled opačný zajisté že nesvědčí to, že většina jeho zastanců jest nucena, přiznati opět všelikých výminek z ustanovení §. 83. odst. 2., kterýž domněle žádných rozdílů nezná; ba ani přísná důslednost malé oné menšiny, která žádá schválení dvoru soudního při

každém prodeji a každém dílčím převedení statku pozůstalostního, připadlého poručenci neb svěřenci, nevede ku praktickému výsledku. Stačíť v tomto ohledu poukázati na případy, kdy zůstavitel nařídil prodej pozemku pozůstalostního, aneb kdy tento jest jediným jměním, z něhož věřitelé pozůstalosti neb legatáři mohou dojíti zaplacení, aneb kdy předsevzaté dělení se zákonem neb posledním pořízením zůstavitele úplně souhlasí, ve kterých případech svolení dvoru soudního, kteréž tu zajisté odepřeno býti nemůže, sotva nějak důležitost jeví. Pakli by ochrana poručenců a svěřenců sborovými úradami důležitých jejich záležitostí byla nejvyšší a výhradně vodící zásadou, pak musela by povstati otázka, proč by zákonodárstvo bylo se zastavilo v polou cesty a proč nemají veškeré v §. 233. ob. z. obč. a §. 149. lit. *c)* patentu ze dne 3. května 1853 č. 81. ř. z. x. uvedené záležitosti pupilární předložiti se od okresních soudů dvoru soudnímu první stolice ku rozhodnutí. A předce — aby pouze jednoho příkladu bylo se dotčeno — má uzavření smíru ve sporu o právo dědické pro zúčastněné nezletilé osoby tutéž, ne-li větší důležitost jako prodej pozemku z dotyčné pozůstalosti. Tak jeví se býti patrným, že zvláštní péče, kterou zastanci opačného mínění chtí poručencům a svěřencům pro všemožné případy zabezpečiti, v některých z nich jest zbytečnou, v jiných však že dosáhnouti jí nelze."

Nález ze dne 31. prosince 1873 č. 11570.

Soudní rozhodnutí

uveřejněná v jiných právnických listech.

39) Na zaznamenáné pohledávce vázly superkondikce. Když záznam spraven nebyl, žádal majitel hypoteky o výmaz záznamu a superkondikcí, kteréžto žádosti vrchní soud úplně vyhověl. C. k. nejvyšší soud však povolil toliko výmaz zaznamenané pohledávky samé s výhradou v §. 51. knih. zák. obsaženou, že totiž právní účinek výmazu stran superkondikcí nastane teprv tehdá, až tyto superkondikce budou vymazány. Neb soudce knihovní nemá zkoumati, zdali vklady superkondikcí, které se děly před výmazem zaznamenané pohledávky samé, mají právní platnosti čili nic.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 16. prosince 1873 č. 11542. v Ger. Halle z r. 1874 č. 14.

40) Kupec A. v Mnichově dodal kupci B. v Štyrském Hradci zboží, které tento nepřijal i zaslal do Mnichova zpět. Když pak A. žaloval o zaplacení ceny trhové, bylo uznáno na důkaz znalci o jakosti zboží dodaného. Žalobce žádal, aby ohledání mohlo díti se u obchodního soudu Mnichovského, protože by doprava zboží do Štyrského Hradce, kde rozepře byla vedena, značný vyžadovala náklad, a zboží by nad to nebezpečenství zkázy bylo vydáno. Ač odpůrce opřel se žádosti té, bylo jí přece místa dáno z důvodů žalobcem přivedených.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 13. ledna 1874 č. 103. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 7.

41) A. pojistil se na případ smrti u pojišťovací společnosti X. sumou 2100 zl., kterou po jeho smrti dědicové jeho po srážce útrat 34 zl. 58 kr. zbytkem 2065 zl. 45 kr. vybrali. Srovnalými nálezy všech tří stolic bylo dědicům nařízeno, vtáhnouti tuto sumu do stavu majetnosti ve výkazu dědičném, i podrobiti ji řízení pozůstalostnímu, ač listina o pojištění výslovně zněla na dědice zůstavitele. Neb toliko A. byl věřitelem pojišťovací společnosti; s jeho dědici nebyla žádná smlouva uzavřena, a nebyla jim též polizze v jich držení odevzdána.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 13. srpna 1873 č. 6942. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 10.

42) Josef K. dal jisté bance zástavu v cenných papírech. Banka vyzvala jej listem, by do určitého času dostál povinnostem svým, an by jinak papíry exekučně byly prodány. Josef K. žaloval banku na neplatnost jednání, jež původem bylo jeho závazku, i žádal dle §. 293. o sekvestraci akcií v zástavu daných. Žádost tato byla odmrštěna, neb byť i banka prodala akcie, což přece žadatel neprokázal nebezpečenství, že by totiž banka, i kdyby odsouzena byla, vrátiti jemu cenné papíry jí v zástavu dané, toho učiniti nebyla s to.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 3. prosince 1873 č. 11795. v Ger. Halle z r. 1874 č. 16.

43) Pro nedoplacené daně z domovní činže jednotlivým spoluvlastníkům vyměřené nelze vložiti právo zástavní na celé nemovitosti, nýbrž toliko na podílech oněch účastníků, kteří platiti měli daně, o něž jde.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 10. února 1874 č. 799. v Ger. Halle z r. 1874 č. 18.

44) A. žaloval B. o dodržení smlouvy směnné o dvou nemovitostech uzavřené, i žádal o knihovní poznamenání žaloby při nemovitosti žalovaného. Žádosti, kterou byl vrchní soud vzhledem k §. 20.

lit. *b*) knih. zák. povolil, nedal c. k. nejvyšší soud místa, neb §. 20. knih. zák. mluví sice o knihovní poznámce, by dosaženy byly jisté účinky právní, dle zákona s takovou poznámkou spojené, avšak zvláštní předpisy o poznámce žaloby i spornosti jsou obsažené v §§. 59.—71. knih. zák., z kterýchžto ustanovení vysvitá, že poznámka sporności místa má toliko v případech tam zejmena dotknutých.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 7. ledna 1874 č. 12732. z r. 1873 v Ger. Halle z r. 1874 č. 16.

45) Útraty příkazu platebního v směnečné rozepři vydaného mohou vyšší stolicí žalobci přisouzeny býti i tenkráte, pakli žaloba v první stolici následkem námitek žalovaného úplně byla odmrštěna, kdežto v druhé stolici žalobci přisouzena byla část sumy směnečné. Neb toliko o nákladech jednání sluší v takovém případě nalézti, že nésti má každá strana náklady své. Útraty žaloby byl by musel žalovaný platiti i tenkráte, kdyby žalobce byl ihned žádal toliko část sumy směnečné.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 28. ledna 1874 č. 672. v Ger. Halle z r. 1874 č. 17.

46) Sňatek, jenž uzavřen byl před t. zv. „starokatolickým" farářem Aloisem Antonem ve Vídni, prohlášen byl ve všech třech stolicích za neplatný. Neb katolická církev zahrnuje v sobě i osoby ty, které třeba se nepřiznávají k tomu neb onomu článku víry, dokud tyto nevystoupily ohlášením u politického úřadu, čl. 6. zák. ze dne 25. května 1868 č. 49. předepsaným. Byť i dle zákona nikdo nemůže býti nucen, zúčastniti se v některém jednání církevním, tož přec sluší k tomu přihlížeti, že tu nejde o svátost manželství, nýbrž toliko o to, by uzavřena byla smlouva manželská v §. 44. ob. z. obč. předepsaná. A kdyby byl farář řádný vzhledem k náboženským názorům snoubenců se zdráhal, od nich bráti slib manželský, tož měli tito přece na vůli, zachovati se v takovém případě dle čl. 2. zákona ze dne 25. května 1868 č. 47. ř. z., i žádati za intervenci úřadů světských.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 20. ledna 1873 č. 12119. z r. 1873 v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 13.

47) Jde-li o povolení obstávky, tož stačí, když žadatel osvědčí pohledávku svou ověřeným výtahem ze svých knih obchodních, a když okolnost, že věřitel pro nedostatek jiných prostředků k placení v nebezpečenství jest postaven, stvrzena jest písemně dvěma kupci, jichž firmy do obchodního rejstříku jsou zapsány.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 7. ledna 1874 č. 113. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 14.

48) A. žaloval o uznání práva, brátí dříví z lesa žalovaného, kteréžto právo již dříve bylo knihovně zjištěno pro žalujícího. C. k. nejvyšší soud povolil knihovní poznamenání žaloby, vycházeje z názoru, že tato jest žalobou hypotekární, an podána jest na držitele tabulárního z práva na nemovitosti žalovaného knihovně pojištěného.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 25. listopadu 1873 č. 1138. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 15.

49) Konduktér A. prohlížeje dle povinnosti své vozy po vystoupení cestujících, nalezl vak s cennými papíry v ceně 13533 zl. 45 kr., který tam byl zapomněl cestující B., jenž byl nedopatřením si zasedl do jednoho z vozů, a spozoruje pak omyl svůj, rychle byl vystoupil. A. odevzdal vak představenému stace, který jej pak B. vydal. Když však B. nechtěl vyplatiti A. nálezné, podal tento naň žalobu, které první stolice dala místa, i přisoudila žalobci nálezné 1176 zl. 70 kr. Obě vyšší stolice však odmrštily žalobu, protože vak tím, že jej B. zapomněl ve voze, ještě nebyl odňat dohlídce správy železniční a nemohl tudíž také býti nalezen. Pakli stanoveno v §. 33. řádu železničního ze dne 1. července 1872 č. 90. ř. z., že takovéto věci ve vozech zanechané, podléhají tomu, což všeobecně zákonem nařízeno, tož lze toto ustanovení vztahovati jedině k tomu, kterak s takovými věcmi sluší nakládati, aniž by tím byly vykládány §§. 388. až 392. ob. z. obč. neb rozhodnuto o tom, je-li takovýmto zanecháním opodstatněn nárok na vyplacení nálezného čili nic.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 18. února 1874 č. 1320. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 9.

50) A. požadoval na akciové společnosti tantiému, a by ji mohl vypočísti, žaloval dříve o kladení účtu. Jelikož společnost octla se v likvidaci, žádal A., aby společnosti nařízeno bylo, zjistiti pohledávanou jím tantiému neb vyčkati s rozdělením jmění spolecenského až do ukončení sporu. Žádosti nebylo vyhověno, neb žaloba, kterou podal A., směřuje toliko k tomu, by kladen byl účet, by tudíž cos bylo konáno, nikoliv k tomu, by zaplacena byla pohledávka jakási. Prvnější nárok nelze zástavou zjistiti, a nemá tudíž místa čl. 202. a 245. obch. zák.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 27. ledna 1874 č. 810. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 9.

51) Sluha hotelu převzal na nádraží vak cestujícího, i odevzdal jej kočímu omnibusu, který cestujícího do hostince svezl. Neopatrností kočího ztratil se vak po cestě, a cestující žaloval pak hostinského,

jakož i majitele povozu solidárně o náhradu škody vzešlé. Obě vyšší stolice uznaly v principu nárok žalujícího proti oboum žalovaným, přisoudily jemu však pouze polovici náhrady, majíce za to, že dle skutečných poměrů cestující spolu nesl vinu v tom, že vak se ztratil, an neupozornil sluhu na značnou cenu obsahu.

Nález c. k. nejvyš. soudu ze dne 30. prosince 1873 č. 12260. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 10.

Denník.

K vypsané v předešlém čísle poctě věnoval p. dr. Škarda ve srozumění s tehdejšími redaktory „Právníka“ sumu 50 zl. r. m., kterou druhdy v roce 1872 mělo poctěno býti nejlepší pojednání „o smlouvě trhové dle rakouského obchodního práva“.

Návrh zákona k ochraně práv majitelů listů zástavních byl sněmovnou panskou beze změny přijat. Podstatné zásady tohoto návrhu jsou následující: S předměty, které dle stanov určeny jsou k tomu, by jimi předkem uhraženy byly listy zástavní, mohou ústavy, které vydávají takové zástavní listy, nakládati toliko s přivolením komisaře vládního, který jim přidán jest. Tento vládní komisař smí svoliti toliko tehda, pakli shledal, že obmýšlené nakládání nikterak není na újmu uhražení listů zástavních, kteréž dle stanov sluší zachovati. Listina, která má účel takto nakládati s jměním vyhraženým, musí býti spolupodepsána komisařem vládním, má-li se povoliti vklad v knihy veřejné. Věřitelé ústavu mohou na tyto předměty vyhražené — ač nevyplývají jich pohledávky z listů zástavních — vésti exekuci toliko tou měrou, by to nebylo na újmu právu majitelů listů zástavních, by z předmětů dotčených předkem došli zaplacení. Nové ústavy druhu takového mají předměty jmění, jimiž uhraženy jsou listy zástavní, dáti dle stanov svých v zástavu, že splní nároky ze zástavních listů vyplývající. Tento svazek zástavní má býti knihovně vyznačen, a lze jej z knih vymazati toliko v základě potvrzení komisaře vládního. Při ústavech zemských, které vydávají listy zástavní, zastává výbor zemský a pokud se týče komisař jím zřízený funkce komisaře vládního. — Sněmovna panská dodala resoluci následující: „Vláda se vyzývá, by uděljíc nových koncesí k vydávání listů zástavních, měla zřetel k tomu, by ústav nebyl zmocněn k jednáním takovým, kterými by mohli ohroženi býti majitelé listů zástavních.“

Řízení upomínací v příčině pohledávky advokáta z právního zastoupení vzešlé nemá místa, dokud účet advokáta nebyl soudem upraven, neb stranou uznán. Tak rozhodl nedávno mor. slezský c. k. vrchní soud zemský, ač v stížnosti poukázáno bylo k tomu, že netřeba v podání, kterým má zavedeno býti řízení upomínací, úplně vylíčiti sporný děj, an beztoho zůstaveno odpůrci, zničiti pouhým odporem příkaz platební.

K zřizování svěřenství. C. k. ministerstvo spravedlnosti vyslovilo se dne 24. ledna 1874 č. 930. v příčině té v ten smysl, že hledě k zákonu ze dne 13. června 1868 č. 61. ř. z., netřeba více dodatečně žádati, by formelní listina o zřízení svěřenství neb o rozmnožení téhož stvrzena byla zeměpánem. Neb an beztoho buď statut fideikomisní tvoří již v sobě integrující část zákona říšského, zeměpánem stvrzeného, neb aspoň zákon ten — pakli totiž jde toliko o připojení nového jmění k svěřenství již stávajícímu — se odvolává k statutu, jehož již po ruce jest, tož patrno, že stvrzení formální listiny fideikomisní jest pouhým provedením dotýčného říšského zákona, jež náleží onomu ministru, kterému zákon provésti bylo nařízeno. Tento má bdíti nad tím, by listina byla úplně dle zákona vyhotovena.

Zvláštní odpor v řízení upomínacím podal kdos na Moravě. Doznávaje úplně pravost dluhu i s úroky, pravil, že by jemu právě nyní exekuce přišla nevhod, že tedy, nehodlaje opatřiti odpůrci listinu k exekuci způsobilou, vznáší odpor proti příkazu platebnímu. První stolice vyřídila odpor v ten smysl, že, an exhibent výslovně doznává pravost dluhu i s povinnostmi vedlejšími, tímto odporem platební příkaz nikterak neposbývá moci své. Stížnosti z výměru toho podané nedal vrchní soud místa, neb ovšem mohl prý stěžující podati dle §. 8. zák. o říz. upom. odpor, aniž by jemu třeba bylo udati důvodů, avšak tento odpor musí směřovati proti existenci neb výšce pohledávky, pro kterou bylo upomínáno. Když nyní z důvodů, odporu připojených vysvítá, že ten, kdož upomínán byl, pravosti pohledávky neodpírá, tož nemá odpor významu.

Spor říše Německé. Když roku 1870 Lotarinsko obsazeno bylo vojskem německým, nařídila německá vláda, by v lesích francouzskému státu náležitých, dříví bylo vysekáno. Jelikož Francouzi nechtěli kmeny koupiti, byla uzavřena smlouva s několika kupci z jižního Německa, kteří až do času, kdy byl mír uzavřen, vesele káceli. Avšak říšský kancléř Německý, ač o to požádán byl, nepřijal do smlouvy

o míru uzavřené, ničehož o tom, kterak smlouva o kácení dříví má býti dodržána, a tak stalo se, že francouzská vláda, nabyvši v Lotarinsku opět moci, německým kupcům další kácení dříví zapověděla. Mezi tím odkoupil francouzský kupec německým kupcům jich práva, z této smlouvy vyplývající, nedal jim však hotových peněz, nýbrž směnky, kterých v čas nevyplatil. Se žalobou u francouzských soudů na zaplacení směnek podanou byli němečtí kupci odmrštěni, protože smlouva, bývší uzavřena o věci mimo právní obchod jsoucí, jest neplatnou. Nyní žalovali tito kupci říši Německou o zaplacení náhrady škody 250.000 tolarů, vzešlé z nesplnění smlouvy. První stolice odmrštila žalobce, an nedokázali, že německá říše platným spůsobem ručila za dodržení smlouvy, an naopak říšský kancléř výslovně odmítl podati garancii v příčině té. Věc bude nyní vznešena na instance vyšší. J. Bl.

Podivný přečin disciplinární. Disciplinární rada Vídeňské komory advokátní měla nedávno jednati o případu následujícím: Kdos přišel k advokátovi dru X. i stěžoval si, že prohrál předešlou noc v hazardu 60 zl. Žádal, aby se činilo oznámení trestní, by však hospodský pokud možná ušetřen byl trestu, pakli by část škody nahradil. Advokát podal proti jednomu hráčovi oznámení trestní, a sděluje to zároveň hospodskému písemně, vyzval jej, by část škody 40 zl. do osmi dnů zapravil, jinak by i proti němu oznámení trestní bylo podáno. As týden později opětoval dr. X. ono vyzvání důtklivěji, a když zůstalo bez výsledku, byl i hospodský, u kterého hra se děla, trestnímu soudu oznámen, i odsouzen k trestu přiměřenému. Udavač zůstal ovšem bez trestu, byl však se svými nároky na odškodnění poukázán k pořadu práva soukromého, který on sice nastoupil, však bez výsledku, an žaloba oběmi stolicemi byla zavržena. Za příčinou oněch dvou dopisů bylo proti dru X. zavedeno vyšetřování trestní pro zločin podvodu, však, jak se samo sebou rozumí, později zastaveno. Naproti tomu shledala disciplinární rada, že dr. X. dopisy hospodskému odeslanými jednal na úkor cti a vážnosti stavu advokátského, an, podávaje zároveň na jednoho hráče oznámení trestní, věděti musil, že při řádném užívání zákona i hospodský zapleten bude ve vyšetřování trestní, že tudíž hospodský byl v nebezpečenství, že by i vzdor vyplacení žádaných 40 zl. trestu neušel. Když nyní dr. X. vzdor tomu jemu vzbuditi chtěl domnění, že bude bez trestu, pakli zapraví oněch 40 zl., tož on dopustil se nepravého udání, jež příčí se vážnosti stavu advokátského. J. Bl.

Návrh zákona o komanditních společnostech na akcie a společnostech akciových.

(Pokračování.)

3. O vnitřních poměrech společností.

Zpráva jmění společenského jakož i vedení závodu přísluší veřejným společníkům a pokud se týče představenstvu. Tito však, jakkoliv jich moc naproti osobám třetím jest neobmezená, jsou vázáni, podrobiti se obmezením, jež stanoveny jsou smlouvou společenskou (čl. 157., 186., 231. obch. zák.). Akcionáři vykonávají práva, z poměru společenského vyplývající, zejmena právo vrchního dozorství nad správou jmění, vzhledem k výkonným orgánům svým jednak mocí rady dohledací, jednak valnou hromadou akcionářů.

Avšak dosavadní zkušenosti dokázaly, že ono právo vrchního dozorství se strany akcionářů těmto obchodním zákonem propůjčené, namnoze nedošlo oné platnosti, kterak to bylo úmyslem zákonodárcovým. Představenstvo vědělo sobě opatřiti všelijakými prostředky většinu ve valné hromadě a rada dohledací, kde vůbec takové stává, byla sestavena ponejvíce z osob představenstvu úplně oddaných. Menšina pak bývá úplně vydána v šanc libovůli majority, která často zneužívá moci své na úkor podniku společenského.

Aby se předešlo těmto nesrovnalostem, i by zejmena akcionáři povždy mohli nabýti úplné vědomosti o stavu jmění společenského, i zavésti v příčině té kroky k uhájení zájmů svých potřebné, navrhuje vláda následující nová ustanovení:

1) Rada dohledací, kterou dříve zříditi bylo toliko při komanditní společnosti na akcie, bude nyní i ohledně akciové společnosti obligatorní (čl. 209. č. 6.). To což ohledně působnosti rady dohledací nařizuje čl. 193. obch. zák., má nyní platiti též

při společnosti akciové (čl. 225.). Tato působnost však má se vztahovati též k tomu, že rada dohledací žádati může na komplementářích, a pokud se týče na představenstvu všechna vysvětlení, která se jí zdají býti potřebná.

Již nyní bylo to zůstaveno radě dohledací, svolati valnou hromadu akcionářů (čl. 187. obch. zák.). Návrh však ukládá radě dohledací povinnost svolati valnou hromadu akcionářů, kdykoliv toho vyžaduje zájem společnosti (čl. 193., 225.).

Členové rady dohledací mají býti soběprávní, oni nesmějí býti při akciové společnosti též členy představenstva neb správní rady a nesmějí se zúčastniti u vedení závodu společenského.[13a]) Oni nemají konati úřad svůj tehda, pakli jde o jednání mezi nimi osobně se společností uzavřená (čl. 191., 193., 225.).

Poprvé lze radu dohledací vyvoliti toliko na rok, jenž počíná běžeti oním dnem, kdy smlouva společenská vložena byla do rejstříku obchodního. Pak možno zříditi radu dohledací na dobu delší, jež však dobu tří let převyšovati nesmí.

Pakli se v mezičasí nějaké místo uprázdní, platí nová volba toliko na onen čas, jehož se ještě nedostává k oné době, na kterou rada dohledací byla zvolena. Ostatně lze mandat radě dohledací udělený povždy odvolati (čl. 191., 225.).

Počet členů rady dohledací, jenž dříve nejméně 5 obnášeti musel, bude ztenčen tak, že rada dohledací nejméně toliko z tří členů pozůstávati musí (čl. 175. č. 6., čl. 209. č. 6.).

Aby minorita, jež obnáší nejméně čtvrtinu hlasů v té které valné hromadě zastoupených, nebyla stále přehlasována, i mohla aspoň jedné osobě, které důvěřuje, opatřiti místo v radě dohledací, navrženo následující: Dotyční akcionáři mohou žádati, by volba pro každé místo, které náleží obsaditi, děla se zvláště, a sice veřejně, buď vyvoláváním jmen všech hlasujících, neb podáním hlasovacích lístků, které hlasující podepsati mají.

Když pak, nežli se přikročí k volbě člena posledního, vychází na jevo, že při všech volbách, které se právě děly, nejméně čtvrtý díl všech hlasů těmitéž osobami ve prospěch tohotéž kandidáta byl podán, aniž by to bylo mělo výsledek, může tato minorita žá-

---

[13a]) V srovnalosti s touto zásadou navrhuje také výbor sněmovny poslanců, by na konci čl. 231. po slovech „oder eines anderen Organes der Actionäre“ vřaděn byl dodatek v ten smysl, že tímto orgánem nelze rozuměti nikterak radu dohledací.

dati, by kandidát její beze vší další volby na poslední místo, které obsaditi náleží, byl povolán. Toto právo nelze vymeziti nikterak smlouvou společenskou (čl. 191., 225.). Vzhledem k tomu, že i jen jeden bedlivý člen rady dohledací mnohé vady, jež se objevují při správě jmění, vytýkati, i ty, kteří jej povolali, upozorniti může, by se chopili prostředků patřičných, může ono nové ustanovení dle okolností působiti velmi blahodárně. K uvarování pochybnosti však odporučila by se poněkud opatrnější redakce opraveného čl. 191. Mát totiž návrh patrně toliko ten případ na mysli, kdy vyvoliti sluší veškeré členy rady dohledací, nikoliv však případ, když se dějí volby dodatečné. Toho slušelo by výslovně vytknouti, an by jinak minorita snadno obdržeti mohla polovici hlasů v radě dohledací.[14])

Členům rady dohledací lze přikázati odměnu toliko z čistého výtěžku, a sice pro první rok toliko, když rok již byl uplynul (čl. 192., 225.).

I naproti akcionářům jsou členové rady dohledací právi rukou společnou i nerozdílnou ze škody, která povstala tím, že nedostáli povinnostem svým (čl. 204., 225. *a*).[15])

2) Valnou hromadu má nejen rada dohledací, nýbrž i představenstvo svolati, jakmile toho vyžaduje zájem společnosti.

---

[14]) Dejme na příklad, že rada dohledací pozůstává ze 4 členů, z nichž při první volbě minorita ve smyslu čl. 191. jedno místo obsadila. Později by vystoupili neb zemřeli dva členové majority. Může pak minorita pro zbývající ještě dobu opět jednoho kandidáta přes odpor majority povolati do rady dohledací? Patrně nikoliv, ačkoliv by doslovné znění návrhu tomu nasvědčovalo. — Hoppen nachází (n. u. m. str. 73.) neprávem celé ustanovení za nebezpečné, i žádá k vůli aritmetické rovnováze minoritu nejméně jedné třetiny. Při tom však přehlíží, že počet tří členů rady dohledací jest pouhé minimum. Ostatně odstranil dle doslechu výbor sněmovny poslanců celé toto ustanovení.

[15]) Správnější, tušíme, jest znění, kteréž navrhuje u věci té výbor sněmovny poslanců. Dle tohoto návrhu, kterému se přidal ministr spravedlnosti, mělo by dotýčné místo v čl. 204. a 225. *a)* zníti takto: Členové rady dohledací jsou povinni, by, dohlížejíce na vedení závodu společenského, a sice i tehda, pakli nejsou obchodníky, vynaložili oné píle i pozornosti, které užívá řádný kupec v záležitostech svých. Oni jsou osobně i solidárně právi ze škody, kterou spůsobili tím, že úmyslně neb z nedbalosti nekonali povinností svých."

Mimo to musí valná hromada svolána býti tehda, pakli toho žádá jeden akcionář, neb více akcionářů, jichž akcie representují nejméně desátý díl jmění základního na akcie rozděleného. Nové tu ustanovení, že může sice smlouvou společenskou stanoveno býti, že dostačí menší podíl v jmění základním k podání žádosti takové, že však nikoliv nelze stanoviti, že zapotřebí více než desátého dílu základního kapitálu, aby účastníci podati mohli žádost o svolání valné hromady.[16])

Valná hromada má svolána býti neprodleně (čl. 188., 237.). Určitá lhůta, v které valná hromada svolána býti má, není předepsána, avšak účastníci mohou v případě potřeby žádati, aby obchodní soud těm, kteří jsou povinni, svolati valnou hromadu, toho nařídil (čl. 188. odst. III. čl. 237. odst. III.). Kdyby pak vzdor takovémuto příkazu obchodního soudu valná hromada svolána nebyla, jsou komplementáři a pokud se týče členové představenstva, pak členové rady dohledací, kteří příkazu obchodního soudu neuposlechli, vinni přečinem, a mají trestáni býti vězením až do tří měsíců (čl. 206. č. 5., čl. 241. *a*, č. 5.).[17])

Mnoho-li akcionářů musí býti přítomno, a mnoho-li základního kapitálu musí býti zastoupeno, aby valná hromada platně mohla uzavírati, ustanovuje předkem smlouva společenská. Není-li ustanovení takového, mají platiti zásady následující:

---

[16]) To vyplývá z toho, že v čl. 188. a 237. mají vymezena býti slova „eines grösseren oder". Tomu ovšem poněkud odporuje okolnost ta, že v témže článku přidáno bylo napřed slovo „nejméně" (mindestens), kteréžto slovo při výkladu hořejším patrně jest zbytečným, an se to přec rozumí samo sebou, že mohou-li akcionáři, již representují desátý díl základního kapitálu, žádati, aby svolána byla valná hromada, tuto žádost též klásti mohou akcionáři, kteří zastupují větší část základního kapitálu. Však z motivů vyplývá, že vláda skutečně zamýšlí vyloučiti v tomto směru možnost, aby právo menšiny, dáti svolati valnou hromadu, obmezeno bylo smlouvou společenskou. Proto bylo by žádoucno, by k uvarování pochybnosti slovo „nejméně" přidáno nebylo, nýbrž v první větě druhého odstavce čl. 188. a 237. dosavadní text byl beze změny zachován.

[17]) Čl. 29. zákona o spolcích svépomocných ze dne 9. dubna 1873 vyhrožuje toliko pokutami do 300 zl., kterých ukládati má obchodní soud k návrhu žadatelů. Motivy odůvodňují přísnější ustanovení návrhu větší důležitosti společností akciových, při kterýchž by pokuta taková neodpovídala nikterak škodě, která z opomenutí druhu dotčeného povstati může.

a) Obyčejně zapotřebí, aby přítomno neb zastoupeno bylo tolik akcionářů, by akcie jimi zastoupené obnášely dohromady čtvrtinu kapitálu základního, a pokud se týče čtvrtinu úhrného kapitálu komanditistů (čl. 190., 238. odst. IV.).

b) Má-li býti změněna smlouva společenská, tož zapotřebí k dotyčnému usnešení většiny nejméně dvou třetin všech akcionářů, kteří se zúčastnili valné hromady, jakož i toho, by akcie jimi zastoupené tvořily nejméně polovici kapitálu na akcie rozděleného (čl. 190., 215. odst. I.).

c) Má-li při akciové společnosti změněna býti smlouva společenská tou měrou, by na místě dosavadního předmětu závodu, smlouvou stanoveného vstoupil předmět jiný, tož zapotřebí jednohlasného usnešení všech akcionářů, jež zúčastnili se valné hromady, jakož i toho, by akcie jich tvořily nejméně polovci základního kapitálu na akcie rozděleného (čl. 215. odst. III.).[18])

d) Pakli by první valná hromada pro nedostatek účastníků nemohla platně uzavírati, má se svolati druhá valná hromada, která pak uzavírati smí nehledě k počtu akcionářů přítomných, i k výšce kapitálu jimi zastoupeného. Však jesti druhé shromáždění obmezeno v tom směru, že může tam jednáno býti toliko o předmětech takových, o kterýchž se mělo jednati v shromáždění zmařeném (čl. 190. *a*, 238. *a*).

Předseda valné hromady béře účastenství v hlasování, a kdyby bylo stejných hlasů, jest usnešeno tak, kterak hlasoval předseda (čl. 190. odst. I., čl. 224. odst. III.).[19]) V příčině osoby předsedy bylo třeba zvláštního opatření při společnostech akciových, kdež často bývá smlouvou společenskou stanoveno, že úd představenstva zároveň má předsedati valné hromadě. Tu může často nastati kolise, jedná-li se ve valné hromadě o zodpovědnost představenstva ze zprávy jim vedené. V tomto případě může, než se započne jednati o předmětech dotýčných žádati každý, kdož hlasovati jest oprávněn, by se představenstvo vzdalo vedení jednání, i by volen byl předseda jiný. O tomto návrhu má se ihned

---

[18]) Ustanovení druhu tohoto neschvaluje Grünhut n. u. m. str. 98., dokládaje, že se jím nadržuje ziskuchtivosti jednotlivých akcionářů, kteří chtějí prodati hlasů svých.

[19]) Proti tomuto ustanovení ovšem méně důležitému vyslovuje se Hoppen n. u. m. č. 18. str. 70.

hlasovati, i kdyby přijat byl, má ihned přikročeno býti k volbě jiného předsedy (čl. 224. *a*).

O každé valné hromadě musí sepsán býti notářem protokol ve smyslu §. 87. not. řádu, který obsahovati má též seznam přítomných akcionářů neb jich zmocněnců, udání jich jména, bydliště i stavu, plnou moc zmocněnců, i udání, mnoho-li akcií neb akciových podílů zastupoval ten který účastník valné hromady. Do protokolu, který se uschovati má, může každý akcionář nahlednouti, i opisy z něho bráti (čl. 190. *b*, 238. *b*). Ačkoliv takové vedení protokolu již nyní často stanovami bylo předepsáno, přispěje přec obligatorní o tom předpis návrhu k tomu, aby o všech důležitých skutcích i usnešeních valné hromady každému, komu na tom záleží, přístupnou byla listina, úplně víry hodna.

Aby oni akcionáři, kteří zastupují toliko menší počet akcií, nebyli utlačováni mocí velkého akciového kapitálu v rukou některých málo účastníků shromážděného, modifikován přečasto, ano obyčejně předpis zákona, dle kterého pravidelně každá akcie propůjčuje majiteli jednoho hlasu (čl. 190. a 227. obch. zák.) smlouvu společenskou v ten smysl, že žádný akcionář nesmí v jedné osobě spojiti více než jistý počet hlasů. Avšak takové ustanovení stalo se v praxi téměř povždy illusorním, proto že osoby toliko na oko nastrčené t. zv. „slamění akcionáři“ vykonávali právo hlasovací, které pravému vlastníku akcií jimi zastoupených dle stanov nepříslušelo.[20]) Jelikož v rozepři civilní as pravidelně velmi těžký, ano nemožný bude důkaz, že předstírání druhu právě dotčeného se stalo, nelze v příčině té jinak odpomoci, než stanovením přísných trestů na jednání takové. Protož navrženo v čl. 206. *a*) a 249. *a*), že ten, kdož k účelu tomu, aby vykonával ve valné hromadě právo hlasovací, které jemu vlastně nepřísluší, ve vlastním jmeně, neb ve jmenu osoby třetí, sebe, neb onoho třetího neprávě udává za vlastníka akcií neb akciových podílů, na nichž visí právo hlasovací, jakož i ten, kdo takové papíry k uvedenému účelu ji-

---

[20]) Tento zlořád zvláště u nás tak zdomácněl, že někdy i stěžováno bylo na to, že vlastní akcie dotýčné společnosti, kterých společnost byla nabyla, a ztenčila tak svůj kapitál základní, správní radou, které akcie ty byly přístupny, na rozličné nastrčené osoby byly rozpůjčeny, a takto utvořena ve valné hromadě umělá majorita v neprospěch zájmů akcionářů. Takovému jednání bude ovšem nyní již poněkud bráněno ustanovením čl. 213. *a*).

němu toliko na oko postupuje, má vinen býti přečinem, i trestán vězením až do tří měsíců.[21]) Ustanovení to nápodobeno právu francouzskému, kdež však (čl. 13., 45. zákona ze dne 24. července 1867) povaha činu trestného opodstatněna teprv tenkráte, pakli takovým jednáním na oko lstivým spůsobem (fraudulensement) utvořena byla majorita smýšlená.[22])

3) Členové představenstva společnosti akciové musí býti soběprávní (čl. 227.). První představenstvo může zřízeno býti již smlouvou společenskou, a pakli se tak nestalo, má po upsání kapitálu základního svoláno býti shromáždění subskribentů, v kterém zvoleno bude představenstvo. Ohledně svolání i jednání onoho shromáždění platí obdobně předpisy smlouvy společenské v příčině valné hromady akcionářů dané, v každém však případě zvolí sobě přítomní předsedu. O volbě pak dlužno zříditi spis notářský (čl. 209. *b*). Později bývá představenstvo vždy zvoleno valnou hromadou akcionářů (čl. 227. odst. III.)

První představenstvo nesmí úřadovat déle než rok, počítaje od onoho dne, kdy smlouva společenská vložena byla do rejstříku obchodního.[23]) Dále pak díti se může volba na nejvýše na dobu tří let, a kdyby učiněna byla na dobu delší, neměla by účinku právního (čl. 227. odst. IV.).

By však nemusela ihned pro nahodilé třeba vystoupení některého člena představenstva svolána býti valná hromada, může smlouvou společenskou býti stanoveno, že uprázněné místo až do onoho času, kdy odbývána bude příští valná hromada, obsazeno

---

[21]) Ve výboru sněmovny poslanců byl činěn návrh, by toliko ten, kdo propůjčil akcie, nikoliv slaměný akcionář sám trestem byl stíhán. Jest totiž známo, že nejvíce úředníci a jiní zřízenci za akcionáře bývají předstíráni, jichž závislé postavení nedovoluje jim tak snadno, odmítnouti neslušný návrh, jim činěný. Však návrh ten zůstal v menšině.

[22]) Proti tomuto obmezení, kterým důkaz velice stížen jest, vyslovuje se již Grünhut n. u. m. str. 95. Pro francouzské právo má ono ustanovení zvláštní důležitost, an tam již dle zákona (čl. 27.) nesmí žádný akcionář zastupovati více než 10 hlasů.

[23]) Ustanovení to nápodobeno anglickému zákonu ze dne 20. srpna 1867, kdež stanoveno, že po čtyrech měsících mají odstoupiti veškeří členové představenstva, svolavše zároveň valnou hromadu, která jich však, má-li k nim důvěru, opět zvoliti může. Za přijetí tohoto ustanovení přimlouvá se též Grünhut n. u. m. str. 98.

bylo radou dohledací, neb ostatními členy představenstva (čl. 227. odst. V.).

Což stanoveno v odst. III. čl. 230., že se totiž mají členové představenstva zdržeti úřadování ohledně všech jednání, která uzavřena byla mezi nimi samými a společností, rozumí se vlastně již samo sebou.[22a])

4) Však i jednotlivým akcionářům mají příslušeti dle návrhu následující práva samostatná:

a) Veřejní společníci, a pokud se týče představenstvo, mají bilanci a roční účet za rok právě minulý, jakož i výroční zprávu nejen do šesti měsíců předložiti za rok právě minulý, nýbrž oni mají též nejméně 8 dnů před valnou hromadou veškeré tyto spisy každému akcionáři vydati v opisu neb otištěné na onom místě, kde společnost sídlo své má, a sice bezplatně, t. j. na útraty společnosti (čl. 185. č. 239.). Má tím poskytnuta býti každému společníku možnost, by se ku valné hromadě na základě těchto spisů náležitě mohl připraviti. Soud obchodní tresce to peněžitými pokutami, kdyby nebylo učiněno zadost předpisu tomuto (čl. 206. *b.* a 249. *b.*).

b) Veřejní společníci a po případě představenstvo jsou dále povinni, vydati každému akcionáři k jeho žádosti na onom místě, kde společnost má sídlo své, a proti náhradě útrat opis neb otisk smlouvy společenské i s tím, co na ní později bylo změněno neb doplněno, pak opis schválených ročních účtů a bilancí, jakož i opatřiti k žádosti akcionáře tyto listiny podpisem svým (čl. 185. *b.* odst. II., čl. 239. *a.* odst. II.). Předpis ten srovnává se doslovně s §. 35. odst. I. zákona o společenstvech výdělkových i hospodárných ze dne 9. dubna 1873, i má za účel, by akcionáři krátkou cestou mohli opatřiti sobě průvod jim třeba potřebný. Kdyby komplementáři neb členové představenstva se zdráhali, vydati listiny dotčené, neb podepsati jich, přimějž je k tomu obchodní soud pokutami peněžnými (čl. 206. *b.*, čl. 249. *b.*).

c) Však každému společníku má též návrhem poskytnuta býti

[22a]) Vydatnější ovšem bylo by, kdyby, jak se přimlouvá Hoppen n. u. m. str. 74., členům představenstva i rady dohledací vůbec zapovězeno bylo, uzavírati jednání právní se společností. Aby jednání taková nemohla uzavírána býti na oko na jmena osob třetích, slušelo by napomáhati předpisy trestními. Přílišného obmezování obchodu nebylo by se z toho zajisté obávati.

možnost, docíliti samostatného výroku soudního o neplatnosti toho kterého usnesení, které se příčí zákonu, a sice nálezu praejudiciálního, jenž víže též společníky ostatní.[24]) K uskutečnění tohoto práva má býti zavedeno řízení podobné onomu, které na zřeteli má §. 242. konkursního řádu ze dne 25. prosince 1868 za příčinou žaloby, jež směřuje k tomu, aby narovnání za neplatné bylo prohlášeno.

Ono právo přísluší akcionáři toliko proti usnešení valné hromady,[25]) a má průchod toliko pro vady formální.[26]) Ostatně má žaloba místo toliko tehda, byla-li podána do tří měsíců, počítaje od onoho dne, kdy usnešení se stalo. Žalobce musí též dokázati, že usnešením v odpor vzatým zkracován jest v právech svých (čl. 186. *a.* odst I., čl. 224. *b.* odst. I.). Že důvody nulity

---

[24]) Toho hájí již Grünhut n. u. m. str. 107. V praxi as ono ustanovení nebude míti přílišný význam.

[25]) Již tím pozbývá právo žalobní v mnohých případech, kde by toho zapotřebí bylo, platnosti. Porušeno-li právo usnešením představenstva, může ovšem akcionář dle okolností věc vznesti před valnou hromadu, a činiti návrh, aby rada dohledací vznesla proto dle čl. 194. a 226. obch. zák. žalobu na členy představenstva. Což však, pakli návrh ten nedojde většiny ve valné hromadě? Má pak akcionář teprv žalovati na neplatnost onoho negativního usnešení valné hromady? Vydobyv rozsudku příznivého, stál by opět na starém místě, a musel by znovu obrátiti se na valnou hromadu. Nebylo by záhodno, propůjčiti jemu v tomto případě, když již jednou marně se byl dovolal valné hromady, přímého práva žalobního na společnost pro usnešení třeba toliko představenstvem činěná? K onomu nedostatku poukazuje též Grünhut v uved. přednášce v „Jur. Blätter" z r. 1874 č. 9. str. 103.

[26]) Praví totiž čl. 186. *a*) a čl. 224. *b*) návrhu: „Wenn ein Beschluss der Generalversammlung mit Verletzung der zu seiner Giltigkeit erforderlichen Bestimmungen des Gesetzes oder Gesellschaftsvertrages gefasst worden ist." Právem vyslovili se proti tomuto obmezení již Grünhut n. u. m. a Hoppen n. u. m. č. 18. str. 70. Což motivy v příčině té na str. 75. uvádějí, není nikterak podstatné, jsouť to pouhá tvrzení bez udání důvodů. Rozumí se samo sebou, že se jednotlivec nemůže opříti tomu, na čem usnesla se valná hromada, proto že se třeba domnívá, že to společnosti jest neprospěšné. Jinak ale, když usnešení příčí se zákonu neb smlouvě společenské, tu, byť i bylo formálně platné, přec nespravedlivo, odepříti zkrácené minoritě ochranu soudní.

zejmena vypočteny nebyly, stalo se, tušíme, právem,[27]) an vypočtení takové pro různost případů a pro rozmanitost jednotlivých stanov povždy muselo zůstati nedostatečné.

O žalobě budiž předkem nařízeno stání k účelu tomu, by najisto bylo postaveno, kdo náleží k té neb oné straně sporné. Akcionáři mají se ediktem vyzvati, že toho na vůli mají, nahlédnouti v žalobu i přílohy u soudu, a súčastniti se v rozepři buď co společníci žalobce, neb samé společnosti. Tento edikt má uveřejněn býti při soudě, a též na burse, pakli tam akcie společnosti se znamenají, jakož třikráte ve veřejných listech, jež slouží k uveřejňování skutečností, do obchodního rejstříku zapsaných (čl. 186. *a.* odst. II. a III., čl. 224. *b.* odst. II. a III.). Lhostejno jest, přihlásí-li se následkem onoho vyzvání jistý počet společníků žalobcových, též nelzelo by takové obmezení schvalovati.[28])

Rozsudek, kterým se zrušuje neb v moci zachovává usnešení valné hromady, víže všechny akcionáře i veřejné společníky společnosti komanditní na akcie, a není tedy dovoleno, vésti více rozepří praejudiciálních o platnosti jakéhosi usnešení valné hromady (čl. 186. *a.* odst. IV. a V., čl. 224. *b.* odst. IV. a V.).

Rozsudek netýká se práv osob třetích, jež zatím na základě neplatného usnešení bona fide byla nabyta (eod. odst. IV.).

Aby se však spůsobem takovým nezmařil příznivý třeba žalobci výsledek rozepře, může tento, když žaloba již podána byla, žádati, aby se provedení usnešení v odpor vzatého až do rozřešení sporu zarazilo. O této žádosti rozhodne obchodní soud ihned, vyslechnuv třeba představenstvo (komplementáry) neb radu dohledací. Též jesti to soudu na vůli dáno, chce-li povoliti zastavení takové bezvýminečně, neb proti tomu, pakli žalobce složí jistotu pro útraty i možnou škodu (eod. odst. VII.).

d) Pakli při akciové společnosti jeden neb více akcionářů, jichž akcie dohromady tvoří nejméně desátý díl základního kapitálu, obchodnímu soudu písemným podáním osvědčiti mohou,

---

[27]) Jinak článek v „Ger. H." z r. 1874 č. 13. na str. 50.

[28]) Hoppen odporučuje (n. u. m. str. 70.) modifikaci, by řízení o žalobě mohlo býti toliko tenkráte dále vedeno, když by se po uplynutí ediktální lhůty ukázalo, že aspoň desátý díl akciového kapitálu žalobcemi jest zastoupen. Tím však byl by porušen princip, že každý akcionář má právo, dovolati se pomoci soudu, domnívá-li se býti zkráceným v právech svých.

že se pravdě podobá, že se při správě společnosti děly nesprávnosti, tož mohou tito akcionáři žádati, by jeden jich důvěrník soudem byl zmocněn, nahlédnouti v knihy společnosti.

O tom, kdo má takto zmocněn býti, může soud dle okolností vyslyšeti představenstvo. Pakli není závady, budiž zmocněnci soudem vydána listina průkazní.

Na základě této listiny jest zmocněnec oprávněn po dobu, kterou soud vyměří, jež však měsíc převyšovati nesmí, nahlednouti v místnostech společnosti v přítomnosti představenstva v knihy společnosti, a doklady, jichž třeba potřebí, aby se knihám náležitě mohlo rozuměti. Představenstvo má povinnost onoho nahlednutí dopustiti, a podati vysvětlení potřebná.

Zřízenec má o tom, co zpozoroval, podati obchodnímu soudu zprávu písemnou, a každý akcionář má právo v tuto zprávu nahlédnouti, i opisy z ní bráti (čl. 224. *a*).[29])

5) Zvláštního ustanovení obsahuje návrh ohledně společností akciových, jde-li o rozmnožení jmění základního vydáním nových akcií. Takové rozmnožení základního kapitálu zavdalo příčinu k mnohým nesrovnalostem, tak že dle novější praxe političní úřadové vůbec zapovídali vydati nových, v obecné mluvě t. zv. „mladých" akcií, dokud původní akcie úplně splaceny nebyly. Návrh uchýlil se od této zásady a dopouští i v tomto případě, pakli původní akcie úplně splaceny nebyly (splacení rovná se ovšem, když závazek subskribentů třeba pominul uplynutím doby (lhůty), vydati akcií nových, avšak toliko tehda, pakli tento spůsob, rozmnožiti kapitál základní, ihned původně při zřízení společnosti výslovně vytknut byl smlouvou společenskou. I v tomto případě však zapotřebí k vydání nových akcií usnešení valné hromady (čl. 215. *b*).[30])

---

[29]) Desátý díl jmění základního zdá se nám býti vzhledem k rozsáhlému tomuto právu dotýčných akcionářů přec poněkud nepatrný. Toť mohl by třeba majitel konkurrujícího závodu snadno dopomoci si k tomu, by mohl pohodlně prohlížeti knihy společnosti. Dle anglického zákona, kterému ustanovení čl. 224. *c*) jest nápodobeno, zapotřebí v příčině té při bankách akciových, by žádost podána byla třetinou akcionářů, při jiných společnostech stačí initiativa zástupců pátého dílu jmění základního.

[30]) Jakkoliv toto ustanovení sluší schvalovati, nelze přece zneuznati, že tentýž důvod ještě v svrchované míře platí, jde-li o vypsání nových splátek na listy prozatímní, částečně splacené. I tu mělo by se vyhledávati schválení valné hromady.

Kdyby představenstvo úmyslně překročilo předpis ten, byli by jeho členové vinni přečinem, jenž tresce se vězením do tří měsíců (čl. 249. č. 4.).

4. O zrušení společnosti.

Co do komanditních společností na akcie stává tu jediné podstatné modifikace v čl. 199. Možno totiž stanoviti, že vystoupení jednoho veřejného společníka nemá za následek zrušení společnosti, dokud zůstane aspoň jeden společník osobně zavázaný. Avšak takové usnešení možno činiti toliko v oné formě, které zapotřebí zachovati při pozdější změně smlouvy společenské, ač nenalezá li se ustanovení tohoto druhu již v původní smlouvě společenské. Takovéto ustanovení sluší pak též přijmouti do výtahu stanov, který se uveřejniti má (čl. 176. č. 7.).

Dále sluší znamenati, že při komanditní společnosti na akcie zapotřebí většiny dvou třetin komanditistů ve valné hromadě zastoupených, jakož i by jimi zastoupena byla polovice veškerého kapitálu komanditistů, má-li se valná hromada usnésti na tom, že společnost má býti zrušena (čl. 190. odst. II.). Při akciové společnosti toto zapotřebí není (čl. 215.).[31])

Co do společnosti akciových zůstal čl. 242. obch. zák. nedotknut, vyjma ona slova, která se vztahovala k dozorství správy státní, které ovšem nyní odpadne. Žádoucno bylo by, aby v srovnalosti s čl. 125. aspoň jisté minoritě poskytnuto bylo právo, žádati z podstatných důvodů zrušení společnosti a podati za příčinou tou na majoritu, jež obdržela vrch ve valné hromadě, žalobu, o které by pak podobně jako v případě čl. 224. *b*) mohlo býti jednáno. To mohlo by zejmena státi se v případě čl. 125. č. 1., pakli totiž následkem zevnějších okolností nelze společnosti více dosíci účelu svého. Ustanovení druhu podobného jeví se takřka býti nezbytným korolátem zrušení vplyvu úřadů správních. Neb doposud může úřad správný společnost rozpustiti, pakli základní kapitál byl o polovici ztenčen, čímž aspoň obyčejně zmařen bývá účel společnosti. Odpadne-li nyní možnost, dovolati se pomoci úřadů správních, tož bude minorita vydána na milost i nemilost vůli majority, která třeba i podnik zcela nezdařený chce dále vésti,

---

[31]) Důvod onoho rozdílu ovšem nesnadno nahlížeti. Srv. Hoppen n. u. m. str. 73.

jen aby zřízenci jeji z něj ještě co možná nejvíce mohli vykořistiti. Jest tedy toliko přirozeno, aby právo, jež nyní přísluší úřadu správnímu, po zrušení dozorství moci státní samým akcionářům bylo propůjčeno.[32])

Čl. 247. obch. zák., který jedná o zrušení společnosti následkem spojení této s jinou společností akciovou (t. zv. fuse), dojde změny hlavně toliko v tom smyslu, že netřeba k takovémuto spojení více schválení státního. Zodpovědnost kterou odst. III. tohoto článku ukládá představenstvu nové společnosti vzhledem k správě jmění odděleného, rozšířena důsledně též na radu dohledací.

Likvidaci společnosti akciové obstarává sice jak doposud pravidelně představenstvo. Však k návrhu jednoho akcionáře může i soudce z důležitých důvodů likvidatory jmenovati, a sice mohou býti v tomto případě i takové osoby zřízeny za likvidatory, které nejsou zároveň akcionáři (čl. 224. odst. III.). Tím má býti čl. 224. v souhlas uveden s čl. 133. obch. zák.[33]) Soudce může též z důležitých důvodů k návrhu jednoho akcionáře likvidatory zbaviti jich moci, nechť si byli zřízeni jím samým, neb společností. Valná hromada může zřízení likvidatorů povždy odvolati, ona však nemůže — což se ostatně již samo sebou rozumí — odstraniti likvidatory soudem zřízené (čl. 244. *a.*, srv. čl. 134. obch. zák.).

Likvidatoři mají ihned, jakmile nastoupí úřad svůj, zhotoviti bilanci. Pakli při té neb při pozdější bilanci vyjde na jevo, že jmění společnosti nestačí více k ukrytí dluhů, mají likvidatoři ihned žádati za vyhlášení konkursu, an by jinak sami z toho právi byli (čl. 244. *b*).

Až do ukončení likvidace pokládá se, není-li nic jiného ustanoveno, jak v poměru vnitřním, tak i vzhledem k osobám třetím

---

[32]) Srv. též Hoppen n. u. m. str. 74. Naproti tomu as nelze to schvalovati, kdyby, jak navrhuje Grünhut n. u. m. str. 109., obchodnímu soudu jaksi ex officio propůjčeno bylo právo, zrušiti akciovou společnost z podstatných důvodů k návrhu toho kterého akcionáře. Tu by de facto dosavadní moc úřadu správního byla přenešena na soud obchodní. Tak důležitý účinek, jakým jest zrušení společnosti, měl by toliko rozsudkem býti stanoven.

[33]) Účel onoho ustanovení jest, chrániti minoritu proti jednostrannému realisování jmění společenského. Grünhut odporučuje dále (str. 112.), by dle možnosti i věřitelům společnosti buď stanovami neb usnešením valné hromady volba některých likvidatorů byla zůstavena.

za to, že společnost jistě stává (čl. 244. *c.*, srov. čl. 144. odst. I. obch. zák.). Motivy dokládají (na str. 93.), že tímto ustanovením „též odstraněny budou pochybnosti, které doposud často povstaly z toho, že při zcizování nemovitých věcí likvidatory, doslovně užíváno bylo i při akciových společnostech čl. 137. odst. II. obch. z." Nemůžeme sobě ovšem dobře mysleti, že mohly povstati pochybnosti takové, i že by snad zejmena bylo se vyhledávalo k prodeji nemovitých věcí z ruky svolení všech akcionářů; bylo-li však skutečně pochybnosti takové, nelze nikterak nahlednouti, kterak tato pochybnost zněním návrhu by měla býti odstraněna, an tento přec ohledně likvidace společnosti akciové ničehož nového neb zvláštního nestanovil.

Co do oněch komanditních společností na akcie, kdež předmětem závodu nejsou jednání obchodní, sluší znamenati, že ony §§. konkursního řádu, které jednají o vyhlášení konkursu na jmění společností obchodních, též ohledně těchto společností platnosti míti mají. Neb §§. 7.—9. návrhu vládního srovnávají se co do věci doslovně s §§. 199.—201. nového konkursního řádu ze dne 25. prosince 1868.

5. O vlivu zeměpanských úřadů.

Tím, že zrušen bude princip schválení společností státem, odpadne i stálý dozor úřadů politických, a zejmena též důležité právo, jež doposud přísluší úřadu politickému, zrušiti totiž dle okolnosti společnost tehda, pakli jmění základní o polovici bylo ztenčeno (čl. 240. obch. zák.). Tím však nikterak není vyloučeno, že i na dále ohledy veřejné toho budou vyžadovati, by správa státní věnovala společnostem pozornosti zvláštní; vždyť známo jest, že právě onen spůsob spolčení se kapitálu, jenž nejvíce odpovídá požadavkům moderním, jenž nejvíce přispěti může k zvelebení průmyslu i obchodu, zároveň v sobě chová sílu dosti nebezpečné, jež, dopřáno li mu bujně zkvétati, nejen národní blahobyt, nýbrž i na tisíce existencí na zmar přivésti jest s to.

Spůsob, kterým správa státní dostojí tomuto úkolu svému, má býti dle návrhu hlavně trojí. Předně má býti přísným ustanovením trestním působeno k tomu, by tomu, což zákon velícím spůsobem nařizuje neb zapovídá, náležité průchodu bylo zjednáno. Za druhé má též v mezích zákona udržován býti náležitý pořádek u věcech společenských, a protož zůstavena návrhem obchodnímu soudu mnohem rozsáhlejší moc disciplinární. Za

třetí konečně byla aspoň k účelům statistickým zachována v jisté míře u všech společností intervence úřadů politických. U těch společností však, jichž působení u větší míře týká se zájmů veřejných, byl správním úřadům mnohem rozsáhlejší obor působnosti vykázán.

1) Trestní ustanovení návrhu obsažena jsou v čl. 206., 206. *a*), 249. a 249. *a*) Stanoven tu nový přečin, jenž od soudu má trestán býti vězením až do tří měsíců, a jehož vinni jsou v jistých případech veřejní společníci komanditní společnosti na akcie, představenstvo společnosti akciové, členové rady dohledací, likvidatoři i jiní zřízenci společnosti. O některých případech, jimiž opodstatněna povaha onoho činu trestného, zmínili jsme se již příležitostně, pojednávajíce o jednotlivých částech návrhu a chceme je tuto toliko k vůli snadnějšímu přehledu dle návrhu samého krátce naznačiti: když za příčinou vložení smlouvy společenské do rejstříku obchodního o upisování a splacení akcií úmyslně nepravá činěna byla udání (čl. 206., 249. č. 1.); když stav poměrů společenských buď ve zprávách a přehledech písemních, buď ústně ve valné hromadě zúmyslně líčen byl nepravě neb neúplně (eod. č. 2.); když někdo v tom nese vinu, že společnost po více než tři měsíce postrádala rady dohledací, neb tato aspoň pro nedostatek členů nemohla platně uzavírati (eod. č. 3.); když zúmyslně, a aniž by při tom šetřeno bylo předpisů zákona, vydány byly neplatné akcie neb neplatné podíly akcií; když základní kapitál ztenčen byl buď kupováním vlastních akcií, neb přijetím jich v zástavu, vyplácením dividend, které vzaty byly z kapitálu samého, zpět placením podílů na kapitále, neb tím, že subskribenti zbaveni byli povinnosti, činiti splátek dalších, když dále zúmyslně proti zákonu rozmnožen byl kapitál základní vydáním nových akcií; když akcie byly vydány, nežli smlouva společenská vložena byla do rejstříku obchodního; když konečně nebylo v čas činěno oznámení, že jmění společnosti nestačí více k ukrytí dluhů (eod. č. 4.); když nebylo zadost učiněno příkazu obchodního soudu stran svolání valné hromady, neb příkazu takovému, kterým zastaveno bylo provésti to které usnešení se valné hromady, neb když dokonce provedeno bylo usnešení, ježto za neplatné bylo prohlášeno (eod. č. 5.); když dále kdo na oko vydával se za vlastníka akcií, aby vykonával právo hlasovací, které jemu skutečně nepříslušelo, neb když kdo zapůjčil akcií svých k tomuto nedovolenému účelu (čl. 206. *a*, 249. *a*).

Právem bylo již z jiné strany [34]) poukázáno k tomu, kterak by žádoucno bylo, aby i přijetí daru od osoby třetí vzhledem k vedení záležitostí společenských za čin trestní bylo prohlášeno a náležitě potrestáno. Již dle ob. z. obč. (§§. 1013., 1190. ob. z. obč.) platí zásada, že dar takový propadne fondu chudých, avšak tato sankce jest daleko nedostatečnou. Směle možno tvrditi, že záhuba mnohých společností vznikla právě z toho, že zřízenci společností uzavírajíce právní jednání, namnoze více na zřeteli měli zájem spolukontrahenta svého než zájem společnosti, která byla na ně vznesla důvěru svou.

2) Disciplinární moc soudu obchodního jeví se v tom, že soud obchodní uložiti může komplementářům a pokud se týče představenstvu, pak členům rady dohledací, likvidatorům a jiným zřízencům společnosti pro jisté nesprávnosti pokuty peněžité až do tří set zlatých. Tyto pokuty připadnou fondu chudých onoho místa, kde společnost má sídlo své, a nemohou býti přeměněny v pokuty peněžité. Případy, kdež nastane tato intervence soudu obchodního, jsou dle čl. 206. *b*) a 249. *b*) zejmena následující:

a) když komplementáři a pokud se týče představenstvo nepředloží do šesti měsíců bilanci, roční účet i zprávu za rok právě minulý, neb když se zdráhají, vydati akcionářům bezplatně opis těchto listin, když dále nepředloží schválené roční účty a bilance do osmi dnů i s roční správou obchodnímu soudu, by listiny ty tam mohly býti uschovány při spisech rejstříku obchodního (čl. 185., 239.);

b) když komplementáři a pokud se týče představenstvo se zdráhají, vydati tomu kterému akcionáři opis smlouvy společenské, pak schválených ročních účtů a bilancí proti náhradě útrat, neb pakli se zdráhají opatřiti tyto listiny podpisem svým (čl. 185. *b*, 239. *a*);

c) když o valné hromadě nebyl sepsán náležitý notářský protokol, pakli tento protokol a listiny jemu připojené nebyly náležitě uschovány, neb pakli akcionáři bylo odepřeno, nahlednouti v tento protokol, i vzíti z něho, jakož i z příloh jeho opisy (čl. 190. *b*, 238. *b*);

d) pakli člen rady dohledací konal úřad svůj též ohledně takových jednání, kterých on sám byl se společností uzavřel (čl. 193., 225. odst. III.);

---

[34]) Hoppen n. u. m. str. 74.

e) pakli při společnosti akciové bylo bráněno zmocněnci, listinou obchodního soudu prokázanému nahlednouti v knihy společnosti, neb pakli jemu byla odepřena vysvětlení potřebná (čl. 224. *c*);

f) pakli představenstvo společnosti akciové nesvolalo valnou hromadu, ač z poslední bilance vysvítalo, že základní jmění bylo o polovici ztenčeno, neb pakli této valné hromadě o dotčené okolnosti nebylo ničehož sděleno (čl. 240. odst. I.);

g) pakli členové představenstva společnosti akciové konali úřad svůj též ohledně takových jednání, která mezi nimi a společností byla uzavřena (čl. 230. odst. III.);

h) pakli příkazy a sdělení zákonem nařízená následkem opomenutí povinné pečlivosti byla nesprávná, ač není li v tom povaha činu tužším trestem stíhaného (čl. 206. *b*, 249. *b*).

3) Vliv úřadů politických konečně jeví se v následujícím:

a) Veřejní společníci a pokud se týče představenstvo mají opis smlouvy společenské, jakož i každé změny smlouvy té do osmi dnů po vložení tétéž do rejstříku obchodního, pak opis schválených ročních účtů a bilancí do 8 dnů po schválení jich předložiti místodržitelství podřízeným úřadem politickým. (čl. 185. *b*, 239. *a*)[35] Političtí úřadové mohou na splnění této povinnosti nalehati ukládáním pokut peněžitých až do sumy 100 zl. r. m. Tyto pokuty připadnou ústavu chudých onoho místa, kde společnost má sídlo své a nemohou býti přeměněny v tresty na svobodě (čl. 206. *b*, 249. *b*). Dotyčná podání společností jsou od kolku osvobozena (§. 21.).

b) Politický úřad může vždy nahlednouti do notářského protokolu, o jednání valné hromady sepsaného (čl. 190. *b*, 238. *b*, odst. II.).[36])

c) Pakli ku provozování závodu společenského zapotřebí zvláštního povolení státního (koncesse), náleží i společnostem, dosíci onoho povolení (§. 15.). Takovéhoto povolení jest zejmena třeba, mají-li společností vydány býti listy zástavní, dlužní úpisy majiteli znějící neb zúročitelné poukázky pokladniční, neb pakli konečně společnost hodlá uzavírati pojištění (§. 16.).[37]) Zemská vláda tresce to pokutami do

[35]) Podobně §. 35. zák. o spolcích svépomocných ze dne 9. dubna 1873 č. 70. ř. z.

[36]) Podobně §. 34. zák. ze dne 9. dubna 1873.

[37]) Rovněž tak §. 93. zákona ze dne 9. dubna 1873 č. 70. ř. z.

1000 zlatých, pakli kdo provozoval jednání druhu uvedeného, nevydobyv prvé státního povolení, a má též další vedení závodu ihned býti zastaveno (§. 17.)

Co platí o prvotním zřízení, platí též o pozdější změně smlouvy společenské. I tu náleží vydobýti společnosti zvláštní listiny povolující, pakli změna stanov týká se podmínek vedení závodu, na nejž koncesse byla udělena (§. 19.).

Však nejen že oněm společnostem, jež hodlají podniknouti závod, ku jehož provozování zapotřebí jest svolení moci státní, náleží vydobýti u ministerstva koncessi k zřízení závodu společenského, jsou společnosti dotčené i jinak podrobeny zvláštní dohlídce úřadů správních. Tato bedlivější dohlídka stíhne však mimo to též společnosti takové, jež požívají zvláštních výsad, státní subvence neb garantie jistého výnosu, neb které jinak vstoupily vzhledem k státu v poměr obligační (§. 20.). V čem tato dohlídka pozůstává, řídí se dle předmětu i dle zvláštních podmínek v tom kterém případě napřed při udělení povolení neb uzavření smlouvy kladených. Zejmena může takové společnosti přidán býti komisař vládní, který má dohlížeti k tomu, by splněny byly výminky koncesse. Tento komisař může k účelu naznačenému též přesvědčiti se o chování společnosti a dle okolnosti též zastaviti provedení takových usnešení, o nichž se domnívá, že jimi porušeny byly podmínky koncesse. Naproti tomu může společnost v případě posléz uvedeném žádati rozhodnutí vlády a nařízení komisaře pozbude moci své, pakli rozhodnutí vlády nedošlo do 14 dnů ode dne podání dotyčné žádosti počítaje (§. 18.). Komisař vládní má zejmena též býti slyšán obchodním soudem, jde-li o prozatimní zastavení usnešení valné hromady, kterému jeden neb více akcionářů žalobou bylo odporovalo (čl. 186. *a*, čl. 244. *b*, posl. odst.).

Naznačivše takto stručně hlavní zásady návrhu zákona o společnostech komanditních na akcie a o společnostech akciových, shledali jsme, že mnohá jeho ustanovení, ač dostane-li se jim náležitého provedení, značnou měrou odpomoci mohou leckterým steskům spravedlivým, jichž slýchati bylo vzhledem k nedostatečnosti předpisů dosavadních. Na druhé však straně nelze zneuznati, že některé části ještě značně třeba bude přepracovati, mají-li vyhověti potřebě života praktického, a nemá-li zákonu opět býti na újmu ona nesprávnost skladby, kterou nám želeti jest při tak mnohých z novějších zákonů našich.

K jedné však ještě okolnosti dovolili bychom sobě tuto po-

ukázati. Ze zákonodárství zemí rozličných byla snešena ustanovení, jež mají úkol ten, by minorita chráněna byla proti přechmatům majority bezohledné. Však i náš občanský zákonník obsahuje v příčině té vhodných předpisů, které kdyby toliko vzhledem k zvláštním poměrům společností akciových byly se upravily, by mohly snad nahraditi leckterá ustanovení ceny dosti pochybné. Zmiňujeme se tu toliko na příklad o §§. 834., 835. a 1190. ob. z. obč., dle kterých v případě, že by šlo o změny důležité, žádati mohou ti, kteří při hlasování jsou v menšině, aby jim bylo dáno zjištění za budoucí škodu, a pro případ, aby jim dovoleno bylo, vystoupiti ze společenství. Též ustanovení §. 1205. ob. z. obč., dle kterého společnost sama sebou se rozchází, když toho, proč byla zřízena, nelze více dále vésti, mohlo býti užito zajisté s prospěchem i při společnostech akciových.

Nebylo by záhodno, aby při legislatorní práci takto důležité mimo zákony zahraničné též poněkud hleděno bylo k našemu právu **domácímu**?

—*k.*

Praktické případy.

Výhra, která připadla na los státní ku jmění svěřenskuém náležející, jest příbytkem podstaty fideikomisu.

Z vyvazovacích kapitálů pro svěřenství H. splacených koupil držitel svěřenství toho s povolením svěřenského soudu státní losy z roku 1860, jež pro svěřenství jakožto surogátní kapitál v soudní uschování vzaty byly. Jelikož jeden z losů těch při slosování nejmenší výhrou tažen byl, nařídil c. k. zemský soud, aby držitel svěřenství los ten vyzvedl, speněžil a obnos stržený i s **výhrou** opět pro svěřenství do soudního uschování odevzdal.

Proti nařízení tomu ohradil se držitel fideikomissu, uváděje, že cenné papíry pro svěřenství H. v soudním uschování se nalezající jsou částí realního fideikomisu H., že tudíž z nich dle §. 631. ob. z. obč. držiteli fideikomisu co užívateli příslušejí veškeré požitky a toliko podstata jejich buďsi ve spůsobě původní neb surogované fideikomisu zachována býti musí.

Požitky losu zúročitelného záležejí v úrocích a ve výhře, která úroky tyto ovšem v nestejné míře doplňuje, kdežto při losech bez ročních úroků úroky tyto pouze úhrnečně, najednou ve spůsobě výhry nestejně se vyplácejí, an dle umořovacího plánu veškeré úroky půjčky na jednotlivé dlužní úpisy nepravidelně se rozdělují a zejmena při losech státních nikdy více než nejvýše úroky na výhry nepřipadá. Pakli se držitel fideikomisu menšími úroky neb i bez úroků spokojil, obdrží doplnění jich aneb výnos sázkou docílený ve výhře.

Povždy zůstane ale výhra výnosem, požitkem a má tudíž vlastník požitků toliko původní nominální cenu losu ve spůsobě svěřenským úřadem schválené pro fideikomis co podstatu svěřenství složiti, jelikož odejmutím této výhry a přikázáním jí fideikomisu požitek majiteli tohoto náležející skracován by byl.

Při tom sluší na mysli míti, že nikoliv ten, kdo fideikomis H. zřídil, nýbrž nynější držitel jeho, náhradní kapitály ve státních losech uložil, tedy při zřízení fideikomisu toho augmentaci docílením výhry nikdo na mysli neměl a nynější držitel toto pro okamžik méně výhodné uložení kapitálů toliko z ohledu toho zvolil, že jemu tím poskytnuta byla možnost většího požitku. Vždyť má každý následující držitel fideikomisu dle §. 194. c. pat. ze dne 9. srpna 1854 č. 208. ř. z. na vůli, fideikomisnímu úřadu navrhnouti výhodnější spůsob uložení kapitálů těch, pakli jen podstata jejich fideikomisu zachována zůstane.

Tato má pro fideikomis zůstati nezměněna.

Tomu však nebylo by tak, kdyby požitky, držiteli fideikomisu náležející, ke kmenu se přidaly, kdyby nové kapitály pro fideikomis se tvořily. Byl by pak nedovoleným spůsobem, obejitím svolení zákonodárcova, rozmnožen základní kapitál svěřenský.

Představení tomuto nedal c. k. zemský soud místa,

neboť:

výhra jest příbytkem fideikomisu samého, ku kterémuž držiteli fideikomisu dle §. 631. ob. zák. obč. nikoliv vlastnictví, nýbrž toliko právo požívání přísluší a kdyby i veškeří účastníci souhlasili, nelze od prvšího zákonem odůvodněného usnešení upustiti; neboť pakli zákonem ukládání sirotčích kapitálů tedy i dle §. 231. zák. ze dne 9. srpna 1854 kapitálů fideikomisních jim na roveň postavených zjednáním státních dlužních úpisů slosovatelných zapovězeno není,

nelze příbytek výhrou povstalý za protizákonní augmentaci fideikomisu považovati.

Okolnost, že držitel fideikomisu sám losy ty zjednal a uložil, nemění na tom ničeho, an pakli los po čas živobytí žadatele k slosování nedospěje, uložení toto nástupcem ve fideikomisu beze ztráty změněno býti nemůže. Jelikož tudíž nebezpečí i škoda tohoto spůsobu uložení také na nástupce fideikomisu spadá, přibudou jim také výhody, tedy i výhra z losů pro veškeré časy.

Ve stížnosti proti vyřízení tomu podané poukazoval žadatel též k tomu, že pojem příbytku ve 4. kap. II. dílu ob. z. obč. naznačen jest, že v celé této kapitole nestává ustanovení, dle něhož by úroky kapitálu neb výhra losu „příbytkem“ pojmenována býti mohla, jelikož zákon, pakli i přirozený umělý a smíšený příbytek rozeznává, povždy jen takového rozmnožení se dotýká, jež dle organických zákonů silou přírodní se vyvinuje, civilní požitky tedy příbytkem nejsou, jelikož jsou rozmnožením majetku, jehož se odevzdáním docílí.

Výhra dle slosovacího plánu s losem spojená jest plodem toho losu nikoliv příbytkem, an plod v oboru právním rozmnožení majetku z věci samé jest, plodem veškeré majetkové výhody, jež věc nějaká podává, se vyrozumívají a ob. z. obč. tudíž důsledně nikde o příbytku kapitálu se nezmiňuje, ale jen o úrocích a o požívání kapitálu.

Úsudek, „že jelikož zákonem ukládati kapitály kupováním losů zapovězeno není, příbytek výhrou povstalý za protizákonní augmentaci fideikomisu považovati nelze“, není logickým. Logický úsudek mohl by zníti toliko v ten smysl: „pročež není uložení kapitálů těch v úpisech státních protizákonní,“ i vychází z toho, že držitel fideikomisu spůsob uložení kapitálu voliti může, pakli jen podstata se zachová, jakož i možnost nástupci dle své vůle kapitály ty uložiti.

Pakli ten, kdož fideikomis založil, losy pro ně složil, byla by důmněnka oprávněna, že mohl na mysli míti augmentaci; pozdější držitel ale má jen fideikomis neporušený zachovati, nemá se ale bez svolení zákonodárce o augmentaci starati, ano není k tomu ani oprávněn.

Spůsob uložení kapitálu svěřenskému soudu navrhnouti, má držitel fideikomisu povždy na vůli a ze zásady nestává rozdílu, zdali takovou změnu uložení držitel fideikomisu před tahem aneb po tahu dotyčného losu ponavrhne.

K rekursu tomu nařídil c. k. vrchní soud zemský, aby o žádosti držitele fideikomisu zemský soud prvé vyslechl kuratory fideikomisu a potomstva. Jelikož tito proti žádosti držitele fideikomisu se vyslovili, zůstal c. k. zemský soud při svém původním nařízení, odkázav zároveň držitele fideikomisu s požadavkem svým k pořadu práva a odůvodniv tento nález následovně:

Jelikož

kuratorové fideikomisu a potomstva tvrdí, že výhra dotyčnému losu připadlá příbytkem kmenu fideikomisního z podstaty jeho, tedy nahodilým rozmnožením jmění fideikomisního jest, k němuž držiteli fideikomisu mimo požitky nároků nijakých nepřísluší, nelze při tomto odporu kuratorů v cestě nesporné rozhodovati o otázce, zdali výhra, jež na fideikomisní los připadla, příbytkem kmenu fideikomisního jest, aneb tvoří-li pouze výnos neb požitek jeho; pročež dle §. 2. odst. 7. *c*) pat. ze dne 9. srpna 1854 žadatel s nárokem svým k pořadu práva odkázán a o to postaráno býti musí, aby až k výsledku sporu na věci samé ničeho se nezměnilo, aby tudíž celá výhra na dotyčný los připadlá pro fideikomis H. do soudního uschování složena byla.

Z nařízení toho podal držitel fideikomisu opět rekurs k vrchnímu soudu, poukazuje mimo jiné též k tomu, že otázka, zdali výhra, jež na los byla připadla, příbytkem fideikomisu aneb požitkem jeho jest, předmětem sporu a důkazu býti nemůže ale soudcem interpretací zákonní bez ohledu k udání stran rozhodnuta býti musí, vyjádření kuratorů tedy nerozhodné a bezúčelné jest.

Výhra tato není rozmnožením jmění fideikomisního a tím méně nahodilým rozmnožením jeho, jelikož při zakoupení losu kupující již výhru na mysli má, každý los vyhrati musí, a toliko čas a obnos výhry nahodilým jest, kterážto náhoda toliko dočasnému držiteli fideikomisu prospívá.

Pakli by ale otázka ta teprv pořadem práva rozluštěna býti musela, nemohl by držitel fideikomisu k pořadu práva odkázán býti, neb on jest dočasným požívatelem, on jest v držení práva to, čeho se uložením docílí, přijmouti a ten, kdo tvrdí, že výhra ta není požitkem ale rozmnožením kmenu fideikomisu, ten by musel k pořadu práva odkázán býti, by tvrzení své dokázal, jelikož zákonem pro takové rozmnožení důmněnky nestává.

C. k. vrchní soud zemský zavrhl rekurs ten,

neboť:

Dotyčný dlužný úpis, los, jest majetkem fideikomisu.

Nikoliv kapitál, za nějž los ten svého času koupen byl, nýbrž dluhopisem tím věřiteli povstalá pohledávka patří fideikomisu, jelikož koupí losu toho povaha dotyčné části kmenu fideikomisního zákonně dovoleným spůsobem přeměněna byla.

Nařízením c. k. finančního ministerstva ze dne 22. března 1860 č. 71. ř. z. bylo ustanoveno, že tyto vydané dluhopisy 5% se zúrokují a splacení této půjčky slosováním výhrami v plánu ustanovenými státi se má.

Při půjčce zúročitelné zastupují úroky požitky a valuta, jež zpět splacena býti má, jest pohledávkou hlavní, pročež i hlavní pohledávka na dotyčném státním dluhopisu se zakládající v nároku na dotyčnou úhrnnou výhru spočívá, jelikož pouze tímto spůsobem zaplacení půjčky se stane.

Celá tato pohledávka náleží fideikomisu, jelikož tento veškerými svými zástupci zakoupením dluhopisu naproti státu jakožto věřitel ve výsledku slosování podílu mající považován býti musí, čemuž na újmu není, že dotyčná výhra obnos za dluhopis vydaný, a pokud se týče nominální cenu jeho převyšuje, an tento obnos dovoleným právním jednáním, fideikomisem docílen byl a tudíž zákonním, v svrchu dotčeném ministeriálním nařízení odůvodněným přibytkem zapůjčené valuty jest a proto fideikomisu náleží.

Z toho jde, že držitel fideikomisu dle §. 631. ob. zák. obč. toliko k požitkům z přibytku toho, nikoliv ale k podstatě jeho nároku míti může; není tudíž v složení výhry protizákonní augmentace fideikomisu, nýbrž povinná péče o jeho integritu.

Z výměru tohoto dovolal se držitel fideikomisu c. k. nejvyššího soudu, a to tím více, an tím výměr c. k. zemského soudu in pejus změněn byl, jelikož tento strany k pořadu práva odkázal, vrchní soud ale v otázce samé přímo rozhodl.

C. k. nejvyšší soud zavrhl ale dovolací stížnost tu z následujících

důvodů:

Nařízení c. k. zemského soudu jakožto úřadu fideikomisního c. k. vrchním zemským soudem stvrzené, jest ospravedlněno spisy, dle nichž uložení surogátních kapitálů fideikomisních zakoupením

státních obligac rakouské půjčky ze dne 15. března 1860 povoleno a předsevzato bylo a zvláště protivyjádřením kuratorů fideikomisu a potomstva.

Pokud odůvodnění dekretu c. k. vrchního zemského soudu s odůvodněním výměru stolice první se neshoduje — an nikoliv tak k stávajícímu odporu opatrovníka fideikomisu a potomstva a k případu z toho dle čl. 7. §. 2. cís. pat. ze dne 9. srpna 1854 vyplývajícímu, jako spíše k vnitřnímu právnímu poměru hledí a výslovného vyhražení pořadu práva držiteli fideikomisu příslušícího se nedotýká — nestává příčiny, aby c. k. nejvyšší soud čehosi měnil, jelikož vůbec proti důvodům soudcovskému nařízení připojeným dle stávajících předpisů k vyšší stolici odvolati se nelze a mimo to odůvodněním rozhodnutí vrchního soudu zemského, kterým rekurs bezvýminečně a naprosto zavržen byl, držiteli fideikomisu vyloučena není formelní možnost, chopiti se pořadu práva a přivésti takto k platnosti právní stanovisko, které on byl zaujal i hájil, což vše je mu výměrem první stolice na vůli ponecháno.

Dekret c. k. nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 1874 č. 499.

JUDr. Jan Kühn.

K čl. 4. al. 5. sm. ř.*)

I.

JUDr. František F. v M. co vydatel a remittent směnky na vlastní řad, žaloval Josefa B. v L., co příjemce téže směnky, při c. k. obchodním soudu v Praze o zaplacení sumy směnečné 63 zl. 43 kr. r. č. s přísl.

Podpis JUDra Františka F. co vydatele nalezal se pod kontextem směnky, avšak pouze na známce kolkové na směnku přilepené.

C. k. obchodní soud v Praze výměrem ze dne 15. ledna 1874 č. 2409. žalobu zamítl,

---

*) Srv. případ sdělený p. drem Srdínkem v „Právníku“ z r. 1866 str. 306.

poněvadž

se žalované směnce podstatné náležitosti čl. 4. al. 5. sm. ř., totiž podpisu vydatelova na směnce nedostává, nápisem jmena vydatelova na kolek však toliko povinnosti poplatkové dle §. 2. zákona ze dne 29. února 1864 č. 20. ř. z. určené, dosti se činí a podpis na kolku za podpis na směnce považovati se nemůže. Poněvadž tudíž zažalovaná listina platnou směnkou není (čl. 7. sm. ř.), nemohl netoliko platební rozkaz vydán býti, ale ani řízení směnečné dle min. nař. ze dne 25. ledna 1850 č. 52. ř. z. zavedeno býti nemohlo. (arg. §. 1. cit. min. nař.)

K stížnosti žalobníkově c. k. vrchní zemský soud výměr první stolice změnil a zavedení ústního líčení dle práva směnečního nařídil z následujících

příčin:

Pokud se ve stížnosti o platební příkaz žádá, tato se zamítá. Neboť jmeno JUDra Františka F. jest pouze na kolku bez všelikého spojení písma s látkou směnky napsáno, může tudíž libovolně s papíru býti odstraněno a jiným na jiném kolku napsaným jmenem nahraženo. Není tudíž mimo všecku pochybnost, že přilepení známky kolkové jmenem JUDra Františka F. opatřené dle smlouvy směnečné se stalo. Za těchto okolností nemůže tudíž dle §. 5. min. nař. ze dne 25. ledna 1850 č. 52. ř. z. platební rozkaz vydán býti.

Za to jest na druhé straně tím méně jisto, že zvláštní spůsob podpisu JUDra Františka F. co směnečného vydatele na směnce proti vůli trassáta a acceptanta Josefa B. se stalo, pročež dle §. 9. sm. ř. rok k ústnímu projednání dle práva směnečného ustanoven býti má.

Nález c. k. vrchního soudu zemského v Praze ze dne 16. února 1874 č. 5230.

II.

Václav H., zastoupen drem K. v M., žaloval co vydatel a remittent směnky na vlastní řad vydané Jana H. co příjemce o zaplacení sumy směnečné 305 zl. 50 kr.

Podpis Václava H. co vydatele nacházel se na známkách kolkových po levé straně textu směnky přilepených.

C. k. obchodní soud v Praze výměrem ze dne 15. prosince 1873 č. 87196. žalobu zamítl,

poněvadž

nehledě k tomu, že podpisem vydatele v čl. 4. al. 5. směn. ř. rozuměti sluší podpis pod textem směnky, podpis na známce kolkové za podpis na směnce pokládati se nemůže, jím toliko předpisu §. 2. zákona ze dne 29. února 1864 č. 20. ř. z., nikoliv ale náležitosti cit. čl. 4. al. 5. sm. ř. vyhověno jest a tudíž zažalované listině podstatné náležitosti čl. 4. sm. ř. se nedostává. Poněvadž tudíž (čl. 7. sm. ř.) zažalovaná listina žaloby směnečné zakládati nemůže, nemohlo zřetelem k §. 1. minist. naříz. ze dne 25. ledna 1850 č. 52. ř. zák. ani ústní líčení dle práva směnečného zavedeno býti.

Stížnost proti výměru tomu podanou c. k. vrchní zemský soud v Praze zamítl a rekurenta k výměru první stolice poukázal,

poněvadž

dle čl. 4. odst. 5. podpis vydatelův podstatnou náležitostí směnky jest, příloha žalobní dto. v Strašnicích dne 3. srpna 1873 pr. 305 zl. 50 kr. však žádným jiným podpisem mimo podpis směnečníkův opatřena není. Jmeno „Václav H.“ na levém pokraji směnky a pouze přes obě známky kolkové napsané nemůže za podpis vydatelův a tudíž také Václav H. za vydatele se považovati, poněvadž by jinak za dostatečné míti se musilo, kdyby jmeno vydatelovo i na hořejším okraji listiny se nalezalo, poněvadž dále slovo „podpis“ v čl. 4. odst. 5. ve vlastním smyslu bráti se musí, jakž tomu při všech listinách průvodních jest, ještě za to míti nelze, že by zákonodárství směnečné, co se týče listin směnečných na určitou formu přísně vázaných, právě o podpisu vydatelově mluvíc, slova toho užilo ve smyslu obyčejnému významu jeho zcela se příčícím, jejž ohledně jiných listin ani přepustiti nelze, kdežto přece čl. 21. sm. ř. toliko nápis jmena směnečníkova kdekoliv na přední straně směnky za postačující k směnečnému jeho závazku prohlašuje a také čl. 12. giru in bianco výslovně místo vykazuje. Nedostává se tedy příloze žalobní podstatná náležitost čl. 4. odst. 5. a poněvadž na vlastní řad vydána jest, také čl. 4. odst. 3. a jest tudíž výměr první stolice zcela po zákonu arg. čl. 7. sm. ř. a §. 1. jur. normy (? snad směn. říz. ?).

Ostatně nemohl by platební příkaz vydán býti, kdyby se

i za to pokládalo, že tu jest podpis vydatelův, poněvadž jméno „Václav H.“ pouze přes obě známky kolkové beze všeho dotknutí papíru psáno jest, ty známky pak odlepeny a jinými s jiným jménem bez porušení listiny nahraženy býti mohou, tudíž listinu tu co se týče toho jména dokonce za úplně věrohodnou pokládati nelze (arg. §. 115. s. ř.).

Nález c. k. vrchního soudu zemského v Praze ze dne 3. března 1874 č. 6555.

Dr. S.

Může-li soudce i v řízení restitučním nalézti, že soudní náklady nésti má každá strana své?

Výměrem ze dne 6. října 1873 č. 66723. uznal c. k. obchodní soud v Praze o restituční žádosti Petra Skály ze dne 12. srpna 1873 č. 54895. a k zápornému prohlášení se odpůrce právem:

že ospravedlněno jest nedostavení se Petra Skály k stání, jež v jeho rozepři s Antonínem Opatrným pro 184 zl. 50 kr. s přísl. položeno bylo ke dni 25. července 1873, že se zrušuje rozsudek dne 31. července 1873 pod č. 50044. ob contumaciam vynešený, i že k líčení pře o žalobě Antonína Opatrného opětné se nařizuje stání, konečně že útraty tohoto mezisporu nésti má každá strana své.

Příčiny.

Petr Skála tvrdí, že Antonín Opatrný dne 7. července 1873, tudíž několik neděl dříve, než stání bylo položeno, k němu došel, i jemu vzhledem k tomu, že on (žadatel) část 20 zl. uplatil, slíbil, že se stání ke dni 25. července 1873 nařízeného tím způsobem sejíti má, že se nižádná strana k stání nedostaví, věc tudíž ležeti zůstane.

Naproti tomu tvrdí Antonín Opatrný, že žalovanému toliko slíbil, že stání dne 25. července 1873 nedá odbývati, pakli žalovaný po dni 5. července 1873 až ku stání dalších splátek učiní, což však prý se nestalo.

Z toho vysvitá, že mezi žalujícím a žalovaným bylo jednáno o tom, má-li stání ze dne 25. července in suspenso býti ponecháno.

Když nyní žalující Antonín Opatrný tomu výslovně neodpírá, že obdržel dne 7. července 1873, tudíž po dni 5. července 1873 splátku 20 zlatých a tudíž nastala podmínka jím činěná, když dále Antonín Opatrný sice prohlásil, že chce složiti přísahu, jemu v odpůrcově žádosti uloženou v té spůsobě, že pravda není, že on Petru Skálovi slíbil, že se stání tím spůsobem sejíti má, že se k němu nižádná strana nedostaví, příčině však odpůrcem uvedené (že totiž uplaceno bylo 20 zlatých) přísežně odporovati nechce, tož sluší míti za to, že bylo umluveno, že stání in suspenso zastaveno býti má, i že Petr Skála splnil výminku, jemu Antonínem Opatrným položenou.

Z tohoto odůvodnění vyplývá též pro tento případ, že útraty tohoto mezisporu vzájemně bylo zrušiti, protože Antonín Opatrný sám toho nese vinu, že povstal tento spor.

Z výměru tohoto stěžoval sobě Antonín Opatrný potud, pokud jím ustanoveno bylo, že náklady tohoto mezisporu nésti má každá strana své, poukazuje k cís. pat. ze dne 1. července 1790 č. 31. sb. z. s., dle kterého povždy náleží odsouditi toho, kdož žádal za restituci, aby odpůrci nahradil útraty vzešlé.

Avšak c. k. vrchní soud v království Českém nedal místa stížnosti té, poukazuje k správnému odůvodnění výměru v odporu vzatého, i

poněvadž

to, což stanoveno v §. 19. sum. pat. obsažené, že totiž ten, kdo bez vší vlastní viny zmeškal stání, i v případě, že by svoleno bylo k žádosti, i že by se mělo za spravené nedostavení se jeho, nahraditi má odpůrci veškery útraty, jež vzešly tím, že stání bylo zmařeno, i tudíž i útraty jednání o žádosti dotyčné, nelze vztahovati k případu onomu, kde odpůrce sám nese v tom vinu, že stání nebylo odbýváno, nýbrž toliko k případu onomu, kde provinění stává výhradně na straně toho, kdož k stání se nedostavil, an by jinak toto ustanovení zákona nikterak nebylo lze srovnati se zásadou v §. 1295. ob. z. obč. vyslovenou.

Rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského ze dne 10. listopadu 1873 č. 35536.

JUDr. **Jiří Pražák.**

Exekuce k zjištění a poměr její k exekuci bezvýminečné.

C. k. krajský soud v Litoměřicích povolil na základě platebního rozkazu ze dne 19. září 1871 č. 5470., proti němuž žalovaný Josef Křížek námitky podal, výměrem ze dne 27. října 1871 č. 5711. Janu Brázdovi pro jeho směneční pohledanost 800 zl. exekuci k zjištění zájmem a odhadem svrchků Josefu Křížkovi náležejících, kterážto exekuce od okresního soudu v Roudnici za to požádaného vykonána byla.

Když pak rozsudek v rozepři té vydaný moci práva nabyl, povolil týž soud k žádosti Jana Brázdy výměrem ze dne 26. srpna 1873 č. 4659. exekuční prodej svrchků Jos. Křížkovi náležejících a tomuto již v exekuci vzatých.

C. k. vrchní soud zemský dal však rozhodnutím ze dne 28. října 1873 č. 34309. stížnosti Josefa Křížka na výměr ten podané místa, a změniv tento, zavrhnul žádost za exek. prodej jeho svršků a zrušil výměr okresního soudu Roudnického, stání k exekučnímu prodeji těchto svrchků nařizující, proto že výměrem ze dne 27. října 1871 č. 5711. Janu Brázdovi pouze exekuce k zjištění na svrchky stěžujícímu si náležející povolena byla a exekvent, když by prodej k zjištění zabavených a odhadnutých svrchků vydobýti chtěl, dle §§. 323., 324. a 347. ob. ř. s. vydobytým prvním a druhým stupněm exekučním vykázati by se musel, čehož však neučinil, jelikož v žádosti za prodej uvedené, z analogie §. 41. kn. ř. vyvozované ospravedlnění exekuce k zjištění vzhledem k ustanovení §. 46. knih. ř. předpokládá, že změna k zjištění vydobytého exekučního stupně v stupeň vlastně exekuční v tom kterém protokolu zřejmě se stala.

K dovolací stížnosti Jana Brázdy změnil c. k. nejvyšší soud rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského a potvrdil výměr soudu první stolice, proto že není zákona, který by zvláštní řízení o proměně k zjištění vydobyté exekuce v bezvýminečnou exekuci předpisoval, proto že v exekuci k zjištění vydobyté beze vší překážky pokračováno býti může, jakmile tu jest podmínek, za kterých právu, jehož se kdos domáhá, průchod zjednán býti může; v tomto případě, jakmile průkaz o tom podán byl, že námitky podané na platební rozkaz proti dlužníkovi vydaný rozsudkem moci práva nabyvším odstraněny byly a proto že ani té nejmenší analogie

není s §. 46. kn. ř., jenž řízení k vyznačení ospravedlnění výminečného práva zástavního na tom kterém nemovitém statku vydobytého upravuje.

Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu ze dne 23. prosince 1873 č. 12302.

J. Hellmann.

Některá rozhodnutí v rozepřích o věcech nepatrných.

I.

L. a F., obchodníci v Magdeburce, podali u okresního soudu v Liberci žalobu na Jana D. v příčině zaplacení 16 tolarů a 16 gr., žádajíce zároveň, by o žalobě té řízení bagatelní zavedeno bylo.

Okresní soud Liberecký však zavrhnul žalobu tuto výměrem ze dne 24. prosince 1873 č. 15598., proto že žalobou touto dobývaná pohledanost vzhledem na agio pruských tolarů v den podané žaloby ($169^3/_4$), kteréž přec dle §. 912. ob. z. obč. k příslušenství prožalované pohledanosti připočísti nelze, částku 25 zl. převyšuje a mimo to z jednání obchodního ve smyslu čl. 271. ob. z. obč. se žaluje (§§. 1. a 14. říz. ve věcech nepatrných, pak §§. 1., 58., 59. jur. n.).

K stížnosti žalujících zdvihl c. k. vrchní soud zemský rozhodnutím ze dne 27. ledna 1874 č. 2292. výměr okresního soudu Libereckého, nařídil tomuto, aby nehledě k příčině, pro kterouž žalobu firmy L. a F. zavrhnul, žalobu tuto vyřídil; protože když v Liberci zvláštního soudu pro věci nepatrné v záležitostech obchodních není, příslušnost c. k. m. d. okresního soudu v Liberci pro tento sporný předmět, byť by se zakládal na jednání dle §. 38., 1. a 2. uvoz. zákona k obchodnímu zákonníku obchodním, pakli jenom podmínce v §. 1. odst. 1. zákona o řízení v záležitostech nepatrných vytknuté za dosti učiněno bylo, §em. 3. téhož zákona odůvodněna jest, o tom však, že tu jest náležitosti v §. 1. odst. 1. dotčeného zákona vytknuté, nemůže pochybnosti býti, protože prožalovaná částka 16 tolarů a 16 gr. pr. m. na rakouskou měnu převedená částku 25 zl. nepřevyšuje, na agio však k zákonní měně nenáležící ohledu bráti nelze.

II.

Okresní soud v Karlových Varech co soud ve věcech nepatrných položil k jednání o žalobě manželů F. na M. H. v příčině zaplacení 10 zl. s přísl. stání na 2. ledna 1874 o 10. hodině dopolední. Když pak veřejné jednání o žalobě té ve $^1/_4$11. dne 2. ledna 1874 započalo a žalovaného tu nebylo, svolil v žádost žalujících a odsoudil žalovaného pro nestání k soudu k zaplacení zažalované pohledanosti i s přísl.

V zmateční stížnosti na tento rozsudek od žalovaného podané dokládal tento, že soud bezprávně mu odňal příležitosti proti nároku žalobnímu se hájiti, jelikož i v záležitostech bagatelních hodina, na kterouž stání položeno bylo, vydržena býti má.

C. k. vrchní soud zemský zdvihl rozsudek okresního soudu v Karlových Varech v záležitostech nepatrných, nařizuje mu, by věci té nové stání položil a nový vynesl rozsudek.

Neb k jednání v žalobě manželů F. bylo stání na den 2. ledna 1874 o 10. hodině ranní ustanoveno. Líčení to započalo pro nestání žalovaného již o $^1/_4$ na 11. a bylo o $^1/_2$11. hod. skončeno, dříve nežli žalovaný se dostavil.

Avšak dle resoluce ze dne 11. září 1784 č. 336. sb. z. s. lit. *a*) mají strany celou k stání ustanovenou hodinu pro sebe, pročež může strana dostavivší se teprv po uplynutí celé hodiny kontumacírována býti.

Tohoto všeobecného předpisu sluší i v řízení bagatelním užiti, proto že zákon ze dne 27. dubna 1873 č. 66. ř. z. v ohledu tomto něčeho jiného neustanovuje, tudíž dle §. 88. tohoto zákona všeobecných předpisů v řízení soudním ve věcech sporných šetřiti dlužno.

Započetím a skončením pře líčení před uplynutím celé 10. hodiny dopolední dne 2. ledna 1874 odejmuta žalovaným příležitost před soudem při líčiti řízením bezzákonným (§. 78. *b*. zák. o věcech nepatrných), proto musil rozsudek i s řízením předchozím zdvižen býti.

Rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského ze dne 27. ledna 1874 č. 2638.

III.

Žalovaný dokládal ve své zmateční stížnosti na rozsudek c. k. okresního soudu v L. ze dne 4. prosince 1873 č. 4149. po-

dané, že žalující nezákonným spůsobem k přísaze připuštěn byl, proto že se to jenom tehdáž státi má, když druhá strana na spornou okolnost svědků nemá, žalovaný však svědkem M. dokázal, že žalující koupi nesprostředkoval, žalovaný prý měl na tuto okolnost ještě jiného svědka, který však k pře líčení přijíti nemohl, protož se ho nyní dovolává.

C. k. vrchní soud zemský zavrhnul stížnost tuto, proto že v řízení o věcech nepatrných soudci přísluší o tom rozhodnouti, zdali průvod od té které strany nabídnutý jest rozhodný a připuštěn-li býti má, a proto že průvod stranou (v tomto případě žalujícím) co svědkem dle §. 53. zákona ze dne 27. dubna 1873 č. 66. ř. z. z povinnosti úřadu tehdáž nařízen býti má, pakli důkaz ostatními, od strany té nabídnutými průvody proveden nebyl.

Z té příčiny nebylo řízení v této rozepři proti zákonu provedeno, a jelikož tu pouze zmateční stížnosti, nemohl rozsudek prvního soudce zkoušce podroben býti.

Rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského ze dne 23. prosince 1873 č. 40420.

J. Hellmann.

Soudní rozhodnutí

uveřejněná v jiných právnických listech.

52) O žalobě bylo ustanoveno stání ve smyslu §. 16. ob. s. ř. První stání bylo bez dalšího dodatku odročeno. Při novotném stání žádal žalovaný, by žalobce poskytl jistotu pro soudní náklady. Druhá stolice odmrštila žádost co opozděnou, an žalovaný prý byl se již pustil v rozepři. Však c. k. nejvyšší soud uložil žalobci, složiti kauci, neb nelze tvrditi, že žalovaný byl se již pustil v rozepři. Vždyť první stání nebylo ustanoveno přímo k tomu, by jednáno bylo o žalobě, nýbrž k tomu, by strany usnesly se na spůsobu, kterak se pře líčiti má. Když nyní stání to bez dalšího dodatku bylo odročeno, rozumí se samo sebou, že nové stání k tomutéž účelu jest stanoveno.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 17. února 1874 č. 1387. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 19.

53) V podobném případě chtěl žalovaný při druhém stání zavésti řízení písemné, čemuž se žalující opřel. Vzdor tomu vyhověl c. k.

nejvyšší soud žádosti za zavedení řízení písemného. Důvody srovnávají se podstatně s tím, což svrchu bylo uvedeno.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 22. prosince 1873 č. 26385. v Ger. Halle z r. 1874 č. 20.

54) Důstojník A., jenž s platem čekacím byl na dovolené, byl civilním soudem odsouzen pro přestupek proti bezpečnosti cti. Však c. k. nejvyšší soud zrušil celé jednání, a odkázal věc odstoupiti soudu vojenskému, neb pakli stanoveno v §. 3. zákona ze dne 20. května 1869 č. 78. ř. z., že dovolenci jsou podrobeni v trestních věcech jurisdikci soudů civilních, tož nelze přece slovem „dovolenci" (Urlauber) vyrozumívati též důstojníky, kteří jsou na dovolené, nýbrž toliko mužstvo od šikovatele neb strážmistra dolů počítaje.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 20. ledna 1874 č. 483. v Ger. Halle z r. 1874 č. 22.

55) Regina W. byla co dědička svého muže Michala W. odsouzena, zaplatiti sumu směnečnou s příslušenstvím. Věřitel žádal o exekuční vzetí v zástavu svršků Regině W. náležejících. Žádosti nebylo vyhověno vzhledem k tomu, že žalovaná byla se toliko s výhradou dobrodiní inventáře přihlásila k pozůstalosti Michala W., a též v námitkách svých byla se bránila tím, že namítala, že pozůstalost ta nestačí k zapravení dluhů. Náleželo tudíž ovšem věřiteli, by ve své exekuční žádosti vykázal jmění, jež náleží k pozůstalosti dlužníka směnečného.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 18. února 1874 č. 1473. v Ger. Halle z r. 1874 č. 22.

56) Při stání o žalobě nařízeném uzavřely strany smír, který soudce do protokolu diktoval. Však žalující zdráhal se pak, protokol podepsati. Obě nižší stolice přijaly smír ten k soudu, c. k. nejvyšší soud však nařídil, by o žalobě další řízení bylo zavedeno, neb smír, který se měl před soudem uzavříti, nebyl dle §. 884. ob. zák. obč. skutečně uzavřen, dokud se nebyly naň obě strany podepsaly.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 23. července 1873 č. 7246. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 20.

57) O žalobě na rozvedení manželství od stolu a lože usnesly se obě strany na řízení písemném. Vrchní soud zrušil celé jednání a c. k. nejvyšší soud nedal místa stížnosti z tohoto výměru podané; neboť dle dvor. dekr. ze dne 23. srpna 1819 č. 1595. jestiť pro rozepře z poměru manželského zvláštní řízení stanoveno, a mají zejmena v příčině rozepře o rozvedení od stolu a lože místa míti §§. 21. a 22.

západohaličského řádu soudního o řízení ústním u věcech sporných. Když dále stanoveno jest, že vyšetřování §em. 107. ob. z. obč. předepsané má díti se z povinnosti úřední, tož patrno, že nelze stranám usnésti se na řízení písemném.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 27. ledna 1874 č. 244. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 21.

58) A. dal B. listinou v zástavu nemovitý statek svůj pro závazky své směnečné až do sumy 10000 zlatých. První stolice odmrštila žádost za vklad práva zástavního, majíc za to, že §. 14. knih. zák. má na zřeteli toliko pohledávky, které budoucně vzejdou z daného úvěru, ze zmocnění a pod. nikoliv však pohledávky již skutečně stávající. Obě vyšší stolice však prohlásivše tento výklad za nepravý, povolily vklad žádaný.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 10. března 1874 č. 2316. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 22.

59) Věřiteli, jenž žádal za vyhlášení konkursu na jmění dlužníkovo, bylo stejnými nálezy všech tří stolic nařízeno, složiti předkem kauci 50 zl. k uhražení útrat řízení konkursního, an by jinak konkurs vyhlášen nebyl. Ač nařízení takové žádným zákonem předepsáno není, sluší jej přec vynésti v případě, o nějž jde, an dlužník žádného jmění neudal, a též věřitel dostatečně neprokázal, že tu dostatečného jmění, by uhraženy byly útraty konkursní.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 11. prosince 1873 č. 12057. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 23.

60) Notáři byla o řízení řádném vrácena žaloba u krajského soudu podaná, an nebyla opatřena podpisem advokáta. Notář stěžoval si z toho, uváděje, že prý zkouška pro notariát zajisté nahražuje zkoušku pro soudnictví, a že tudíž, an zkoušení soudcové nepotřebují podpisu advokáta, i jemu toho rovněž zapotřebí není. Nicméně potvrdil c. k. nejvyšší soud výměr v odpor vzatý.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 16. prosince 1873 č. 12164. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 12.

61) Na vyzývací žalobu podal žalovaný vyzvanou žalobu, však toliko co se dotýče několika článků, jež předmětem byly vyzvání. Vyzývající žádal ohledně článků ostatních o srotulování spisů ob contumaciam. C. k. nejvyšší soud nařídil, by o této žádosti nařízeno bylo stání k slyšení strany druhé, i vyslovil se o důvodech v ten smysl, že žalobce ovšem nemohl jiným spůsobem domáhati se toho, by odpůrci ohledně článků vyzvanou žalobou nedotknutých uloženo

bylo mlčení věcné, nežli tím, že dle dvor. dekr. ze dne 15. ledna 1787 č. 620. sb. z. s. žádal za srotulování spisů o žalobě vyzývací.

Rozhodnutí c. k. nejvyš. soudu ze dne 3. prosince 1873 č. 11760. v Ger. Halle z r. 1874 č. 25.

62) Dědic, který z Pražské pozůstalosti byl zaplatil $^1/_2\%$ příspěvek k fondu světských nadací, žádal na legatáři náhradu vzhledem k ceně legátu, byl však odmrštěn, an nestává zákona, který by uložil legatáři povinnost dotyčnou.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 7. ledna 1874 č. 12619. z r. 1873 v Ger. Halle z r. 1874 č. 21.

Deník.

Úspora papíru. Od nějakého času docházejí od jednoho okresního soudu v blízkém sousedství Prahy výměry formátu takového, že velké zapotřebí opatrnosti, by listiny někdy dosti důležité nepřišly na zmar. Máme za to, že důstojno, by každému vynešení soudu aspoň půl archu papíru bylo věnováno.

K §. 10. odst. 3. advok. řádu. Výbor Vídenské komory advokátní byl ustanovil straně, která byla s to platiti co zástupce advokáta D. S., i poukázal stranu, by útraty zastoupení dle zákona pojistila. Strana odevzdala zástupci zálohu 50 zl., a tento započal rozepři. Když však strana ku konci roku účet nezapravila, žádal advokát, by zastupování byl zbaven. Zpravodaj komory navrhoval, by tato žádost byla odmrštěna, an záležitost ještě ukončena není, a advokát, přijav bez výhrady zálohu 50 zl., zřekl se tím práva, žádati dalšího zjištění útrat svých. Však většina usnesla se v ten smysl, že strana má býti poukázána, by do 14 dnů zjistila útraty dosud sběhlé, jakož i ty, které ještě vzejdou sumou určitou, an by jinak vyhověno bylo žádosti D. S. Při tom bylo hleděno k tomu, že advokát, přijav věc, nemohl věděti, jakého as rozměru bude rozepře, že jemu tudíž nemůže býti bráněno, by později žádal zjištění útrat, které vzejdou. Což však týče se útrat dosud sběhlých, náleží jich rovněž pojistiti — slušíť tak souditi a majori ad minus. J. Bl.

K řízení před porotou. V právnických kruzích Vídenských vzbudila před nějakým časem značného interessu rozepře, kterou vznesla obec Vrchního Döblingu proti Štěpánu Borovičkovi pro přečin uražení

na cti spáchaný tiskopisem. Porotcům byly předloženy otázky následující:

1) Jest obžalovaný vinen, že v článku novinářském, o který tu jde, bývalý obecní výbor Vrchního Döblingu a pokud se týče členy výboru tohoto křivě vinil z *určitého* nepočestného neb takového nemravného jednání, které by jej v obecném mínění snížiti neb v opovržení uvésti bylo s to?
2) (Pro případ, že by na první otázku odpovědělo bylo záporně), jest obžalovaný vinen, že článkem dotýčným bývalý obecní výbor Vrchního Döblingu, a pokud se týče členy výboru tohoto, neuváděje skutků určitých vinil z opovržlivých vlastností neb smýšlení, neb vydal je v posměch veřejný?
3) (Pro případ, že by přisvědčeno bylo otázce druhé), dokázal-li žalovaný, by odůvodnil své zlehčování, nepočestných skutků se strany žalobců?

K první otázce odpověděli porotci záporně, k druhé otázce přisvědčili, k třetí otázce dali výrok následující: Ano, 8 hlasy, vyjma tři případy (blíže naznačené), proti 4 hlasům záporným.

Následkem toho odsoudila první stolice obžalovaného pro přečin proti bezpečnosti cti v §. 491. z. tr. naznačený.

C. k. nejvyšší soud však *zrušil* nyní nálezem ze dne 18. března 1874 č. 739. rozsudek ten, i uznal, že Štěpán Borovička přečinu jemu za vinu daného vinen *není*, neb podmínka druhého odstavce §u 491. tr. z. jest již tenkráte splněna, když žalovaný vůbec jen dokázal nepočestných činů těch, kterých on byl zlehčoval, i není potřebí, aby právě všechny okolnosti, kterých žalovaný k svému ospravedlnění byl uvedl, byly pokládány za prokázané. Když tedy porotci k první otázce odpověděli záporně, nebylo více třeba, hleděti k případům jednotlivým, a jelikož k třetí otázce vůbec bylo přisvědčeno, sluší míti za to, že žalovaný nedopustil se činu trestného, i jest lhostejno, zdali se jemu poštěstil důkaz pravdy ohledně případů všech, o kterých právě bylo jednáno.

Když vzdor tomu první stolice obžalovaného uznala vinným, byl tím chybně zákon vykládán, i jsou tedy na snadě příčiny zmatku v §. 59. č. 8. *a*) a *b*), pak č. 9. zákona ze dne 9. března 1869 č. 32. ř. z. naznačené. G. H.

O vlivu práva německého v Čechách a na Moravě.

(N á s t i n.)

Podává JUDr. **Jaromír J. Hanél.**

(Pokračování.)

II.

Právo německé jevilo předůležitý vliv na veškeré osudy Čech i Moravy, ono namnoze přeměnilo základy, na kterých právní stav země i obyvatelstva spočíval, německé právo působením svým připravilo obrat ve vývinu práva českého a tvoří pro historii jeho novou dobu, snad nejdůležitější.

Staré řády právní i společenské rychle mizely pod nátlakem nových názorů, přenešených do Čech i na Moravu novými obyvately a šířících se i u domorodců chvatem dosti značným.

Původně však jeví se zásady práva německého pouze co výminky, platnost práva domácího, slovanského, zůstala pravidlem i tenkráte ještě, když značná území již obydlena byla obyvatelstvem, vyjmutým ze příslušnosti ku právu tomu buďsi proto, že vyjmutí takové bylo jemu uděleno ihned při osazení se jeho v zemi, aneb že co zvláštní milost a výsada se poskytnulo původním obyvatelům země.

Za tou příčinou, jakož i proto, aby vliv práva německého určitě mohl stopovati se, nutno především seznati právní stav země i národa v Čechách a na Moravě, jak týž panoval před vnikáním práva onoho.[279])

---

[279]) Povaha práce této, co ponhého nástinu vyžaduje zejmena v líčení řádů slovanských, panovavších před stol. XIII. v Čechách a na

— Za panování Přemyslovců Boleslava I. (935—967) a syna jeho Boleslava II. (967—999) uskutečnila se proměna ústavy zemské v Čechách, spočívavší před tím na řádech rodových, v ústavu župní, dle kteréž veškerá správa státní zakládala se na rozdělení země ve kraje, župy,[280]) jejichžto představení byli úřadníky knížete, kterýž je mohl libovolně na místa ona dosazovati a sesazovati.[281])

Župy byly okresy správními i soudními.

V ohledu prvním záležela jich důležitost v tom, že po župách sebíraly se daně i jiné dávky do komory knížecí,[282]) shro-

---

Moravě stručnosti co možná největší; proto obmezuje se ono též pouze na ony řády, které následkem vlivu německého práva v zemích těchto doznaly nejpodstatnějších změn.

[280]) Slovo župa původně asi znamená tolikéž co čeleď, vojska, plk (srov. Jireček, Sl. pr. I. str. 69.; Das R. in B. u. M. I. 1. str. 30.); zajisté však vždy označovalo též místo, na kterémž rod přebýval, v jakém smyslu i Konstantin Porphyrog. slova toho užíval (— de adm. imp. cap. XXX. srv. Banduri, l. c. pag. 95 sq.). Miklosich, Lex. paleosl. vykládá slovo жоупа = χώρα — regio: послите нѣкые къ жоупоу — ἀποστείλατέ τινας εἰς τὴν χώραν — Greg. thaumat. in psalt. — Nejstarší listinou, ve které uvádí se u nás slovo župa, jest ona, kterou okolo r. 885—889: „Zuatopluk — dux tradidit ad altare sancti Petri ... sextam partem omnium, quecunque in supa Olomutici ad castellum proueniunt.“ Srov. Boczek, Cod. dipl. T. I. n. 70. p. 49 sq.

[281]) Srov. doklady sem patřící v Jireček, Sl. pr. II. str. 182. Vůbec pak o župách a zřízení jejich: Palacký, v Čas. Č. Mus. 1835 str. 406 nn.; Dějiny I. od. 1. str. 202. nn. od 2. str. 237. nn. Příl. D. str. 369. nn. Gesch. v. B. II. 1. str. 18. nn.; str. 150. nn.; Tomek, v Čas. Č. Mus. 1852 IV. str. 41. nn. ibid. 1858 str. 222. nn.; Jireček, Ueb. Eigverltzg. str. 3. nn. v Čas. Č. Mus. 1856 IV. str. 79. nn. Slov. pr. II. str. 172. nn.; v Arch. Pam.; Dudík, Gesch. Mähr. IV. str. 179. nn. Děj. Mor. I. str. 271. n. a j. v. Poukazujíce ku pracím těmto, jakož i dokladům tam uvedeným, obmezíme líčení ústavy župní na několik nejhlavnějších rysů.

[282]) Nejdůležitější z daní, ježto po župách byly sebírány, byla daň míru, neboli mír (tributum pacis) zvaná (srov. nahoře pozn. 37.). V listině nadační kolegiatního kostela Boleslavského praví kníže Břetislav: . . . Per rura quoque ad prædictas urbes (Zatec et Boleslaua) pertinentia . . . decimam. Quæ vero sunt harum urbium tam in longitudine, quam in latitudine dimensa in

mažďovala se hotovost válečná a v dobách vpádu nepřátelského obyvatelstvo župní nalezalo útulek v župním hradu, zevnitřním tomto znaku župy, k jehožto tedy stavbě a opravě i ochraně taktéž veškeré obyvatelstvo župní přispívati bylo povinno.[283])

V ohledu druhém pak nalezal se v každé župě, se sídlem ve

---

hospitum rusticorumque turma, ... tributique pacis decimum denarium persolvant." (Srov. Erben, Regesta, n. 115. pag. 47 sqq.). Patrno tudíž též, že daň tato nebyla vybíraná ve přírodninách, nýbrž v penězích. Z dávek pro knížecí komoru sbíraných, bylo důležitým tak zv. tržné (theloneum forense), kteréž záleželo ve placení jistého obnosu v penězích aneb přírodninách za volnost prodávání zboží na tržišti. V listině darovací kláštera Litoměřického praví se: ... „De forensi etiam theloneo tempore brumali, dum aqua est congelata, in sale quocumque modo aportato, et in piscibus theloneum solvendum statuimus. De vino etiam, quod ducitur superius sive inferius, vel quibuscunque rebus emptis sive vendendis idem fieri statuimus." Srv. Erben, Regesta, n. 124. pag. 51 sqq. V Polsku i v Rusku vybírala se tatáž daň i byl název její tam targowe, zde торгъ. Srov. Jireček, Das R. in B. u. M. I. 2. str. 85. n. Tzschoppe u. Stenzel, Urkdslg. str. 12. Za mimořádných okolností museli obyvatelé žup sehnati též mimořádnou pomoc, jak se to stalo na př. r. 1107, když Svatopluk slíbil císaři za své propuštění 10.000 hřiven stříbra. Srov. Scrpt. rer. boh. I. pag. 227. Jireček, Sl. pr. II. str. 144. n.

[283]) Sem vztahovaly se zejmena roboty zemské, ku kterýmž patřilo především hradozdění (ædificatio, reædificatio castrorum), obsahující stavění zdí (muratio), kopání příkopů (vallatio, fossatorum cavatio), opravování hradu (reparatio castrorum). Srv. Jireček, l. c. str. 157. nn. Dle náležela sem hradská stráže (excubiæ, vigiliæ nocturnæ) ibid., str. 159. Stráže tato i v Polsku co stroza, strosza byla známou: „ipse (Boleslaus I.) tamen quoddam tributum in Polonia, quod Strosza dicitur, fertur statuisse, ita, quod quilibet de aratro sive uve unam mensuram siliginis et aliam avene ad regis granarium annis singulis præsentabat, pro republica militantibus tantum exceptis. Hoc tributum frumentorum ideo Stroza dictum, quia hominibus in castrorum custodia degentibus præcipue in extremitatibus regni existentibus ad usum ducebatur." Srv. Tzschoppe u. Stenzel, l. c. str. 27. n. Zdá se, že i v Čechách tato robota zemská podobným spůsobem se vykonávala. Sem patří též dělání cest a mostů (reparatio viarum, ædificatio pontium), srv. Jireček, l. c. str. 160., jakož i hotovost válečná (expeditio) a stráž vojenská na pomezí, ibid. str. 159. n.

hradě župním, soud župní, k jehožto právomoci veškeré obyvatelstvo župy z pravidla přináleželo.

V župním hradu bylo tudíž též sídlo veškerých úřadníků, jejichžto úřady vzhledem k dvojí oné důležitosti žup, s utvořením se župní ústavy samé se byly vyvinuly.

Co přední z úřadníků župních jmenuje se župan (præfectus, castellanus, comes, suppanus, rector provinciæ), kterému příslušela nejvyšší moc výkonná v celém kraji; on byl nejvyšším správcem politickým, velitelem lidu župního v dobách války a ochrancem župního soudu, jemuž též přisedal.[284])

Vedle župana dalším úřadníkem správním byl komorník (camerarius), jemuž náležela péče o důchody, kteréž do komory knížecí a později královské z celé župy splývati měly. Jemu též byli podřízeni vladaři (villici), původně to asi hospodářští úřadníci na statcích knížecích.[285])

Mimo tyto dva, povýtečně správní úřady, nalezal se v každé župě úřad cúdaře čili sudího (czudarius, judex, judex provincialis). Cúdař byl předsedou soudu župního a jeho právomoci podrobeni byli veškeří obyvatelé župy v rozepřích, kteréžto rozsuzovati soudu tomuto příslušelo.[286])

Co úřad pomocný nalezal se u soudu župního úřad písaře (notarius), kterémužto příslušelo vedení register soudních a desk krajských a kterýž zajisté veškeré písemní práce soudu župního vykonával.[287])

Konečně byl co jeden z hlavních úřadů župních v každé

---

[284]) Úřad županů povstal asi z původního náčelnictví starých rodů, jak toho mnohé důkazy jsou na jevě (srv. Tomek, O panství rodu Slavn. v Čas. Č. M. 1852 IV. str. 42. nn.), nepovstal však zajisté pojednou, nýbrž znenáhla sesílením moci knížecí v rodu Přemyslovců, což snad teprvé vyhubením Vršoviců r. 1108 se dokonalo. Srov. vůbec Jireček, l. c. str. 181. nn. Později, asi od polovice XIII. století, nazývá se župan burgravius. Srov. Palacký, Přehl. souč.

[285]) Srov. Palacký, v Čas. Č. M. 1835 str. 408. Komorník měl též značný vliv na zprávu soudní, poněvadž jemu příslušelo, vybírati taxy soudní. O této jeho důležitosti ještě později při pozorování soudního řádu budeme jednati. Neméně i vladařům příslušela v jistém objemu moc soudní.

[286]) Srv. Palacký, l. c. Jireček, Sl. pr. II. str. 183.

[287]) Srv. Palacký, Dějiny sv. I. od. 2. str. 258.

župě úřad lovčího (magister venatorum, supremus venator silvarum), kterýžto měl na starosti knížecí lesy a správu užitků z nich plynoucích; zároveň pak byl představeným všech nižších služebníků lesních i lovčích, psářů, sokolníků a p.[288])

Úřadníkům těmto vyšším bývaly podřízeny osoby nižší služby úřadní vykonávající, zvané nuntii, milites, bidelli, præcones, dále trapezitæ, vetulæ.[289])

Na hradě župním měl též sídlo své arcipryšt, aneb kněz (sacerdos) a kaplan (cooperator).[290])

Důchody úřadů župních zdá se, že záležely ve výnosu pozemků, nadání jakási jejich tvořících. Pozemky tyto náležely zeměpánu, který je přikázal úřadníkům, aby z nich bezpochyby dávaly se platy nižším úřadníkům a kryly se výdaje úřadní.[291]) Pozemky tyto nazývány jsou dědiny kladské.[292])

---

[288]) Srv. Jireček, Sl. pr. II. str. 183.

[289]) Srv. Jireček, l. c.

[290]) Vychází to na jevo jednak z onoho místa dekretů Břetislavových, ve kterých se nařizuje: . . . „de his, qui homicidiis infamantur, Archipresbyter Comiti illius ciuitatis nomina eorum asscribat, et Comes eos conueniat“ (srv. Scrpt. rer. boh. T. I. pag. 111), jednak z ustanovení čl. 8. (vyd. Jirečkova, Cod. jur. boh. I. pag. 53 sqq.), statut Konradových: „Quando aliquis subit judicium aquæ, nullus demittat eum in aquam nisi sacerdos cum suo cooperatore.“

[291]) Že asi tomu pouze účelu pozemky tyto sloužily, lze domnívati se hlavně z té okolnosti, že výměra jejich byla vždy jen malá. Tak praví se v listině z r. 1235, kterouž král Václav „hereditates, quæ vulgariter Claske vocantur“ ve vesnici Stodě klášteru Chotěšovskému daruje: . . . „Licet etenim præfatæ hereditates paucæ sint, et sicut relatu fide dignorum accepimus, in parvo centum jugera excedentes.“ Srov. Erben, Regesta, pag. 410. n. 870. Taktéž v listině z r. 1237, kterouž daroval týž král klášteru v Teplé: . . . „hereditates, quæ vulgariter Claszke vocantur, quas in villa de Cleppin habuisse dinoscimur . . . Licet . . . in parvo nonaginta jugera excedentes“, ibid., pag. 426 n. 915.

[292]) Srov. Palacký, Dějiny sv. I. od. 2. str. 330. n. Jireček, Sl. pr. II. str. 184. Úřad župní v Olomúci měl: „in villa Huzow . . . terras quatuor spectantes ad castrum Olomucense . . . In villa vero Towyr dicta . . . tres terras sp. ad. c. O. . . . In villa autem Semitessich nomine unam terram, spectantem ad castrum Olomucense, et aliam venatorum terram.“ Srov. Boczek, Cod. dipl. T. II. n. 310. pag. 360 sqq. Erben, Regesta n. 975. pag. 450 sq.

— Co se týče zřízení soudního v dobách platnosti ústavy župní, tu jest to hlavně trojí druh soudů, kterýž měl důležitost všeobecnou a sice tak zvaný soud slibný, vlastní soud župní a soud sněmovní čili zemský.

Soud slibný čili zlubný súd[293]) byl soudem, na němž zasedali soudcové od sporných stran samých z lidu zvolení, i rozsuzovaly se rozepře, při nichž sporná věc měla nepatrnou cenu, jako byla na př. koza, ovce, plášť a p.[294])

Řízení před soudem tímto dělo se beze všelikých určitých forem a pravidel, na výroku pak smluvčích muselo se od sporných stran naprosto (absolute) přestati.[295])

Ve vlastním soudu župním (cúdě, popravě), měli účastenství vyšší úřadníci župní, župan, komorník, cúdař a vladař. Soud tento pak skládal se ze dvou oddělení, totiž soudu vyššího čili panského a pak nižšího čili vladyčího.[296])

V soudu vyšším zasedal cúdař, župan a panstvo župy, v nižším pak vladař a nižší šlechta, vladykové čili druhové, v případu pak tom, když vladař soudu se nezúčastnil, měl na jeho místo cúdař nastoupiti.[297])

---

[293]) O názvu samém srv. Jireček, Sl. pr. II. str. 199. (Slibný — s-ljub-ný, od sl. líbiti, ljubiti.) Erben, Regesta, Glss. pag. 811 s. h. v. Palacký, Dějiny I. od. 2. str. 276. Tomaschek, Dtsch. R. in Oest. S. 6.

[294]) Čl. 13. Stat. Conr. (conf. prov. Brecsl. a. 1237) ustanovuje v ohledu tom: Illud etiam quod dicitur zlubni zud, habeant inter se libere et absolute; scilicet de capra et ove et ceteris hujusmodi, præter vaccam, bovem equum ceteraque majora." Čl. 14.: „Si subtrahuntur aliquæ res, pallium aut aliquid tale, hoc curiæ non notificetur, sed si bos vel jumentum subtrahitur, curiæ notificetur." (Srv. Jireček, Cod. jur. boh. I. pag. 70).

[295]) Štítný (Kn. šestery o ob. věcech kř. str. 150.), praví o těchto soudech: ... „na domácích rociech viece po pravdě než po právu súditi slušie a smlúvati lidi."

[296]) Srv. Jireček v Čas. Č. Mus. 1856 IV. str. 81.

[297]) Čl. 29. Stat. Conr.: „Insuper nunquam judex debet judicare solus nisi præsente castellano aut aliquibus nobilibus; et quando villicus judicat, non debet ire ad capiendum consilium de judicio, sed judicet sedens cum militibus."

Čl. 30.: „Item quando tempus est ire ad judicandum et omnes sunt et villicus non vult venire, judex judicet cum militibus." (Srv. Jireček, Cod. jur. boh. I. pag. 71).

Právomocnost soudu župního vztahovala se v celém obvodu župy na veškeré obyvately župy s malými výminkami a na veškeré rozepře i činy trestné, pokud nebyly vyhraženy soudům slibným aneb sněmovním, jakož i měl soud župní jistou právomocnost při rozmanitých případech mimosoudního dobývání práva.[298])

Co do obyvatelstva župy neměl stav osoby té, kteráž sama buď žalovati chtěla aneb žalována býti měla, nižádného významu takového, že by snad jistá třída obyvatelstva mohla býti vyjmuta z právomocnosti soudu župního, hodil-li se předmět, pro který mělo býti žalováno, před soud tento; nýbrž každý, kdož práva dosíci chtěl, aneb pokuty dojíti měl, musel před župním soudem státi.[299])

O právomocnosti soudu župního vzhledem na předměty, rozhodovala cena věci, o kterouž jednati se mělo; tato tedy dříve, nežli soud župní mohl řízení započíti, musela se určitě ustanoviti.[300]) Uznáno-li pak, že cena tato jest vyšší nežli cena věcí, zůstavených soudu slibnému, tu nečiněno rozdílu, zdali nárok žalujícího zakládal se na spáchání jakéhosi skutku trestního aneb nedodržení smlouvy nějaké, i zavedeno jest ihned řízení.

---

[298]) Srv. Jireček, v Čas. Č. M., l. c.

[299]) Statuta Konradova, tento hlavní zdroj pro poznání řádů, panujících v dobách rozkvětu ústavy župní, nečiní žádného rozdílu vzhledem k osobám právomocnosti soudu župního podlehajícím. Srv. čl. 9.: „Si aliquis nobilis vir et non druho super se habuerit narok, puer pro ipso subeat judicium, . . . — druh tedy musel sám se očisťovati, podlehal tudíž též soudu župnímu. Čl. 15.: „Et quando aliquis vulneratur de foro veniendo, vel alibi“ . . . Čl. 16.: „Item quando aliquis nobilis vir capitur in furto . . . . Čl. 17.: „Quicunque nobilis vel rusticus occiderit aliquem, CC denarios sovat curiæ“ ... a j. v. I lidé pražádného jmění nemající, mohli před soudem župním státi. Srov. čl. 6.: „Quando aliquis pauper venit de propria re conquerendo“ . . .

Výminky z pravidla tohoto, nejevící ještě vlivu práva německého, panovaly pouze vzhledem k Hedčanům, převedeným r. 1039 Břetislavem I. do Čech (srov. Scrpt. rer. boh. T. I. pag. 107.) židům Pražským, řídícím se asi vlastními svými obyčeji (srov. Tomek, Děj. m. Pr. I. str. 66.), a konečně poddaným klášterů a kostelů, kteřížto již ku konci XII. stol. vyjímáni jsou zpod právomocnosti soudů župních (srv. Jireček, l. c. str. 87. n.).

Kdy však příslušelo souditi vyššímu a kdy nižšímu soudu župnímu, těžko jest udati; z původního úřadu vladařů, co úřadníků hospodářských, lze domnívati se, že soudu, ve kterém oni předsedali, přináleželo rozhodovati o záležitostech rázu více ekonomického, o nezaplacení dávek peněžitých i přírodních, o poškození dědin knížecích, o trestních skutcích lidu služebného na dědinách těchto a p. Kněží v záležitostech svých, jakož i nadání kostelů se týkajících přikázáni byli soudu vyššímu župy.[301])

Konečně však též snad nabýti lze světla pro otázku tuto z Řádu práva zemského, dle kteréhož rozepře až do desíti hřiven stříbra méně jednoho lotu příslušely menšímu soudu, rozepře pak, při kterýchž předmět cenou svojí sto hřiven stříbra převyšoval, patřily před soud zemský.[302]) Možná tudíž, že i v dobách dřívějších, za plného panování ústavy župní, obnos desíti hřiven stříbra méně jednoho lotu byl dělidlem právomocnosti soudu župního nižšího i vyššího, kterému pak veškery rozepře byly přikázány, ve kterých předmět cenu desíti hřiven převyšoval, ceny však sta hřiven nedosahoval.

---

[300]) Čl. 11. Stat. Conr. v příčině té ustanovuje: „Si quis equos, equas vel boves, vaccas vel aliqua majora subtraxerit, quantitas damni æstimetur sub certa fide et sacramento eorum, quibus jurisdictio est commissa, et secundum hoc accusatores admittantur.“

[301]) Vychází to na jevo z listiny z r. 1234, kterou obnovuje Přemysl, markrabě moravský, výsady, dané kostelu Olomúckému od Přemysla Otakara I. r. 1207 a nové jim uděluje, zejmena pak soud nad kněžími a kleriky ku diecesi Olomúcké patřící „secundum statuta canonum“ biskupu zůstavuje. V listině této praví se totiž: ... „quia per nobilium nostrorum magis quam per principum potenciam presbyteros uel clericos iudicari audiuimus . . . statuimus ut siquis ex presbyteris canonicis vel clericis ad iudicium commune fuerit euocatus per iudicem uel beneficorum nostrorum nuncios ex parte castri. per se vel per responsalem nuncium suum compareat non iudicandus sed tantum uidendus.“ Srov. Boczek, Cod. dipl. T. II. 255. pag. 285 sqq. Erben, Regesta n. 825. pag. 387 sqq. Srov. též Jireček, Sl. pr. II. str. 202.

[302]) „Minores beneficiari . . . causas minores, videlicet ad summam decem marcarum argenti minus uno lotone se extendentes vel infra . . . possunt judicare.“ —

. . . „omnes causæ, . . . quæ se extendunt ultra summam centum marcarum argenti, coram judice . . . debent pertractari.“ Srv. Ordo jud. terræ art. 68. (Arch. Č. II. str. 113. n.).

Právomocnost soudu župního ve případech mimosoudního dobývání práva vystupovala spůsobem jednak tím, že musela se od toho, jenž mimosoudně práva svého se domáhal, podati cúdaři zpráva, která měla zajisté za účel, postaviti na jisto oprávněnost a správnost jednání, jednak pak tím, že mimosoudní dobývání práva muselo se díti, mělo-li býti platným, za přítomnosti úředníků župních.[303])

Soudní řízení u soudů župních rozpadalo se ve tři oddíly, totiž řízení průpravné (půhonné), průvodné (líčení pře) a exekuční (vedení práva). Rozdílu v řízení za příčinou zločinu aneb rozepře právní nebylo žádného.

Řízení průpravné zahájeno bylo opovědí, ohlášením totiž škody před úřadem župním, u kteréhož později žalovati se mělo od žalobníka,[304]) aneb mimo případ podávení, zmocněnce

[303]) Případ první nastal, když někdo, jenž přišel o nějakou věc svoji a pro vyvarování koupě před lidem shromážděným vlastnoti její vylíčil, později věc tuto u někoho v držení naleznul. Tu mohl ji sobě ihned vzíti bez náhrady; pouze cúdaři musel případ oznámiti a jemu poplatek jakýsi, zajisté za příčinou budoucího dosvědčení, složiti. Stat. Conr. o tom případě praví: Čl. 22.: „Si quis equum proprium currum aliquem trahentem recognoverit, non plus quam LX denarios pro curru et rebus in eo existentibus judici persolvat.“ Čl. 23.: „Item si quis equum apud aliquem invenerit vulneratum (? oneratum — srov. Jireček v Čas. Č. M. l. c. str. 91.), non equum vindicet sibi judex, nisi solummodo LX denariis sit contentus.“

Druhý případ nastal při tak zv. svodu, kterýžto musel díti se tenkráte, když majitel, neohlásiv ztráty trhem, věc u osoby jiné naleznul. Tu musel držitele vyzvati, aby ukázal od koho věc nabyl (svého opravce, soukupa), který taktéž učiniti musel, až se došlo k tomu, kdož poctivým spůsobem nabytí nemohl se vykázati a tudíž za zloděje se považoval, a původnímu majiteli, původu, cenu věci, jakož i pokutu zaplatiti musel. Při tomto svodu museli jíti úřadníci sebou. Stat. Conr. mají u věci té násl. ustanovení: „Čl. 10.: „Quando ducitur quod dicitur zuod, debet adesse castellani nuntius, judicis et villici et camerarii, et unus vel duo de vicinatu illo, et ultra tres non ducatur, sed in tertio remaneat; et si convictus fuerit, CC in cameram regis reddat denarios et illi qui dicitur powod, satisfaciat.“ Srv. Jireček, Cod. jur. boh. T. I. pag. 71, 70.

[304]) Opověď (notificatio) byla podmínkou zavedení řízení soudního, musela tudíž veškeré další kroky žalobníkovy předcházeti. Dekr. Břetisl. ustanovují tudíž: .... „qui homicidiis infamantur, Archipresbyter Comiti illius ciuitatis nomina eorum asscri-

jeho.[205]) Teprvé učiněnou touto opovědí nastal poškozenému právní

bat, et Comes eos conueniat" (Scrpt. rer. boh. T. I. pag. 111). Stat. Conr., čl. 14.: . . . „si bos vel jumentum subtrahitur, curiæ notificetur." Čl. 15. „Et quando aliquis vulneratur de foro veniendo, vel alibi, notificetur curiæ." Opověď taková musela se díti do jisté doby od utrpení škody, aneb nabytí vědomosti o ni; jaká to však lhůta byla, o tom pouze z pozdějších pramenů zpráva se zachovala. Kniha Rožmberská praví totiž v čl. 219.: „Právo opovědieti plen, nebo výboj nebo což škody sě jmu stalo, ot toho dne, jakž sě škoda stala, do dvú neděl; tak je s právem opovědieno. Pakli mineta dvě neděli, jakž sě škoda stala, a potom opovieda tu škodu, tak již ne s právem opovědieno." (Srov. Brandl, Kn. Rožmb. str. 89.) Řád práva zemského praví pak v čl. 1.: „Si quis pro capite fratris, vel alterius amici, citare voluerit ad terræ judicium, hunc processum habere debet: primo, quando ipse frater vel amicus ejus occisus est, tunc idem actor ad præsentiam beneficiariorum . . . sicut citius posset vel potest, accedat, et semper infra duas septimanas eandem interfectionem et ipsum caput eis notificet." (Srov. též čl. 95. Arch. Č. II. str. 78., 130. n.) Možná tudíž, že i dříve již bylo nutno, do čtrnácti dnů opověď učiniti. Spůsob, jakým opověď díti se měla, taktéž z pozdějších pramenů práva českého, zejmena knihy Rožmberské a Řádu práva zemského, lze seznati. Kniha Rožmb. podává v čl. 226. násl. příklad opovědě: „Když kto opoviedá plen, nebo výboj, nebo což právo šlo, že je ztratil, tehda právo řéci: „učiněna mi škoda." „Pověz, kterým nárokem? na kterej dědině? který den učiněna? pod kterým svátkem opoviedána?" (Srov. Brandl, l. c. str. 90.) Řád pak pr. zemsk. uvádí ve čl. 95. tento „Casus: Petrus spoliavit Johannem in via pacis sine jure, et recepit vestes, promtos denarios et equos suos, qui se extendunt in valore ad X. marcas argenti minus uno lotone. Unde si idem Johannes ipsam causam in figura judicii prosequi voluerit, utatur hoc processu, ut sequitur: primo illud damnum, quod sibi illatum est, infra duas septimanas a die illati damni per spolium, beneficiariis czudæ, ad quam citare intendit, ... significare procuret, sic dicendo: „domini! mihi damnum spoliationis illatum est, pro quo citare intendo; vobis significo, ut tempore suo, quo vos super eo requisitos habuero, id mihi recognoscere velitis." (Arch. Č. II. str. 130. n.) Tomu pak úřadníku, kterémuž opověď byla učiněna, muselo se zaplatiti tak zv. opovědčí, poplatek to soudní na dotvrzení řádně učiněné opovědě. Srov. Kn. Rožmb. čl. 215.: „Což opoviedá kto . . . tehda to vše, což k úřadu opovieš, právo dáti, komuž opoviedáš, dva haléře opovědčieho. (Srv. Brandl, l. c. str. 87.)

[205]) Kn. Rožmb. Čl. 224.: „Plen, výboj i vše, což právo opovie-

nárok na náhradu škody a trestný, neb bezprávný skutek nařčeným, vyžadujícím odčinění svého.[306])

Učiněna-li opověď řádně, ve lhůtě ustanovené, pak musel býti ten, proti němuž opověď se stala, ku právu pohnán, půhon tedy[307]) byl další podmínkou zavedení řízení soudního; bez půhonu řádného zajisté nikdo nebyl povinen, státi ku soudu a tam odpovídati.[308])

Řádně pak dál se půhon, když komorník poháněl jednak před svědky, zejmena poslem županovým a cúdařovým, jakož i dvěma kmety z vůkolních osad,[309]) jednak, když při pohánění

---

dati, to móž opoviedati poslem svú škodu, ač chce; neb sám ten, jemuž sě stala škoda.“ Čl. 225.: „Ale z děvojstva otjetí, nebo z ženy podávenie, toho nemóž opoviedati poslem, ledno žena sama opověz svou hanbu.“

Způsob, jakým zde opověď díti se měla, záležel v ukázání známek činěného odporu proti násilí. Čl. 228.: „Když opoviedá která z podávenie, právo jie opovědieti jmajíc zedraný šlojéř nebo krvavú rúchu, a na svej hlavě úplet jeden rozpletši i rozmetavši prameny i řéci: „opoviedaju, že jsem podávena.“ Srv. též Řád pr. zemsk. čl. 88. (Arch. Č. II. str. 125. n.)

[306]) Proto i trestný skutek sám nárokem nazván. Stat. Conr. čl. 5.: „Item quod dicitur narok, hoc ... debet notificari curiæ quorum interest.“ Čl. 9.: „Si aliquis nobilis vir et non druho super se habuerit narok, puer pro ipso subeat judicium.“... Kn. Rožmb. taktéž slova nárok k označení jistých zločinů užívá. Srv. čl. 238.: „Přivesti komorníka právo na škodu, když sě škoda stane, výboj, plen, oheň i vše nároky, což je právo voda i železo. (Brandl, l. c. str. 95.) Slovo nárok označovalo i žalobu. Srv. Boczek, Cod. dipl. T. II. n. 140. pag. 143: . . . „Si uero Narok, quod latine uocatur accusatio, furum uel nocturnorum predonum ... euenerit.“

[307]) O půhonu vůbec srv. Brandl v „Právníku“ r. 1869 str. 190. nn.

[308]) Stat. Conr. v té příčině ustanovují v čl. 35.: „Item ad judicium nullus accedat, nisi de domo secundum jus primo citetur.“

[309]) Stat. Conr. čl. 2.: „Item nullus camerarius citet aliquem nisi certo sub testimonio eorum quorum interest, et nominatim quilibet eorum debet ducere castellani nuntium, et alium judicis, insuper duos probos viros de circumsedentibus villis; et si camerarius vadit ipse secundus aut tertius sine nuntiis beneficiariorum, si interficitur, nihil de eo respondeat.“ Že tito „probi viri“ byli kmetové, dokazuje znění statut Konradových, v jakém ono pro župy Znojemskou a Bétovskou r. 1222 prohlášeno bylo a kde se praví: . . . „et insuper duos Kmetones de circum-

samém zachoval všech opatrností a náležitostí, jejichžto zachování ku právoplatnosti půhonu se vyžadovalo. Tak musel komorník na vyzvání toho, kohož poháněl, vykázati se, že komorníkem jest,[310])

---

sedentibus uillis.“ Srv. Boczek, Cod. dipl. T. V. Suppl. n. 12. pag. 224 sqq. Kmeti tyto, samostatní asi hospodářové selští (srov. Brandl, v Čas. Mat. Mor. I. str. 2. n.; týž, v „Právníku“ r. 1869 str. 596. nn.), bývali bráni od komorníka, aby slyšeli půhon a pak mohli dosvědčiti, že veřejně a řádně se pohnalo. Toto provázení komorníka bylo však povinností celé osady a onino dva kmetové doprovázeli komorníka pouze co zástupcové svých osad; povinnost tato sama pak též osadou nazvána. Že však plnění povinnosti této nemilé, druhdy i nebezpečné bylo, snažily se zejmena duchovní korporace o to, aby zbavily poddaných svých od povinnosti této, jakož taky výsady osvobozující takové od počátku XIII. stol. dosti často se jeví. Tak udělena klášteru Břevnovskému r. 1220 od krále Přemysla Otakara I. výsada, kde se praví: „Nec ullus camerarius ducat aliquem pauperem ecclesiæ Brevnoviensis in testimonium ad citandum aliquos homines, quod ozzada vocatur. Srov. Erben, Regesta n. 620. pag. 290 sqq. Srov. dále ibid. n. 842. pag. 395 sq., n. 1235. pag. 573 a j. v. Pro takovéto vyjímání z povinnosti oné došlo dosvědčování řádně učiněného půhonu se strany osad té proměny, že napotom komorník pohánějící měl jediné povinnost, oznámiti rychtáři a dvěma konšelům půhon. Proměna tato v Kn. Rožmb. již ukončenou býti se jeví. Srv. čl. 19.: „Když chce komorník v kterém městě koho pohoniti trhem, právo osvědčiti toho města richtářovi a dvěma konšeloma, koho chceš pohoniti.“ . . . Čl. 20.: „Když se pohnaný proti komorníku o to zdvihne, že ho nopohonil s právem trhy: úřad právo jmá poslati k richtáři a ke dvěma konšeloma, júž sě komorník dokládá, aby po svém listě pověděli na jich vieru i na jich dušu, co jim známo.“ Čl. 21.: „Když richtář a ta konšely vyznajú, že jim známo, že je jim komorník osvědčil, že jej pohonil v tom městě trhem k tomu roku: ten při ztratil, jenž se otpieral. Čl. 22.: „Pakli oni by nevyznali, by jim komorník co osvědčieval, by jej k tomu roku pohonil: ale póhon ten jistý sšel.“ Srv. Brandl, Kn. Rožmb. str. 34. n.

[310]) Důkaz o tom vedl komorník pohnanému jednak svědectvím „osady,“ jednak však užíváno k účelu tomu v Čechách zajisté ode dávna otisku pečetě zemské, kterým komorník musel se při půhonu prokázati. V tom smyslu tedy lze sobě vyložiti slova, jakýchž Kosmas užívá při vypisování prvotného stavu Čechův: „quicunque in sua tribu . . . potior et . . . honoratior habebatur, sine exactore, sine sigillo, spontanea voluntate ad illum confluebant, et de dubiis causis ac sibi illatis iniuriis salua liber-

vystříhati se všeho nepřátelství[311]) a sehnati právě tam, kde nalezalo se stálé bydliště pohnaného.[312])

Půhon řádně učiněný musel u jistých nároků opakovati se a to po třikráte, u jiných pak, jakož i na Moravě vůbec, dostačoval půhon jediný, pakli jen řádně vykonán byl.[313])

---

tate disputabant." (Srov. Scrpt. rer. boh. T. I. pag. 9.) Pana Ondřeje z Dubé Výklad na pr. z. č. praví pak ve čl. 79.: . . . „Také kdežby pohonil (komorník) a pečeti neměl, mohlby svázán býti bez prodaje, nebby ukázati nemohl, by byl komorník." (Srov. Arch. Č. II. str. 506.) O slovu prodaje srov. Brandl v „Právníku" 1869 str. 227.

Na Moravě nenalezají se stopy o tom, že by tam byl měl půhončí pečeť při pohánění, osvědčení dálo se tu svědectvím osob úřadních i kmetů, půhončího doprovázejících (srv. Brandl, l. c.), v případu pak tom, když půhončí opomenul, vziti tento průvod sebou, neodpovídal nikdo za škodu, jemu snad učiněnou. Stat. Conr., č. 2. praví totiž: . . . „et si camerarius vadit ipse secundus aut tertius sine nuntiis beneficiariorum, si interficitur, nihil de eo respondatur."

311) Za tou příčinou měl půhončí, jakmile přijel k místu, se kterého měl poháněti, s koně ssednouti, odložiti, byla-li jaká u něho zbraň, bezbranný pak, v obydlí poháněného úřadu svému za dost učinit. Srv. Ondř. z D. Výkl. čl. 79. Pakli však komorníku nějaké příkoří se stalo od pohnaného „a on z toho nevynde: vie úřad pomstu starú, která se má státi."

312) Proto musel komorník pohnati ženatého tam, kde jeho žena sídlo měla; pohnáno-li od jinud, sšel půhon. Komorníkovi muselo však na dotaz jeho sděleno býti, sídlí-li tu žena pohnaného, neb ne; v případu tomto pak měl pohánějící komorník právo i povinnost, prohlednouti veškeré místnosti, kde by žena mohla býti skrytou. Srov. o tom vůbec Kn. Rožmb. čl. 23.—31.

Měl-li neženatý poháněn býti, tu prošel půhon, když stal se na tržišti toho místa, jež bylo nejbližším dočasnému bydlišti poháněného. Srv. Kn. Rožmb. čl. 47. nn. Zejmena dí čl. 51.: „Holomka móž pohoniti k každému úřadu, kterémuž jmá sbožie přileziec, že je všady domem, kdež jezdí, ač i dvorem na jednom sboží sedí hospodářem. Proto jej móž pohoniti, kde nesedí, menším úřadem, kdež ledno dědiny nebo sbožie leží, že móž s právem ot úřada popravovati zvodem k každému úřadu; póhon prošel, kterýchž dědin je hospodář."

313) Že v Čechách bylo potřebí při jistých nárocích trojího půhonu, dotvrzuje Kniha Rožmb. v kap. VIII.: „V rozličných nárocích které právo," kde ve čl. 177.—192. nároky, z nichž trojí půhon díti se má, vypočteny jsou. (Srv. Brandl, Kn. Rožmb. str. 81. n.; týž, v „Právníku" l. c. str. 199.) Na Moravě ne-

Po uplynutí jisté lhůty od půhonu posledního musely obě strany, původ i pohnaný, k soudu se dostaviti, aby byly přítomnými svědčení půhonů, kterýmžto řízení průpravné se zakončilo.[314]) Nedostavila-li se jedna strana, ztratila při svoji, pakli nedovedla přivésti platný důvod nestání svého.[315])

(Pokračování příště.)

Dobré zdání prof. dra. Ant. Randy o některých dalších otázkách z nového zákona o společenstvech.

(Srov. „Právník" 1873 str. 685.)

I. Některým záložnám bylo zapsání do rejstříku společenstev od soudu proto odepřeno, poněvadž dle předložených stanov i nečlenům půjčky poskytovati a od nečlenův vklady

---

zachovala se však žádná zpráva o tom, že by pro jisté nároky bylo se vícekráte muselo pohánětí.

[314]) Lhůta od půhonu do svědčení, a tam kde trojí půhon byl od jednoho do druhého a od posledního do svědčení, neměla býti dle pozdějších pramenů kratší dvou, a delší šesti neděl. V tom smyslu praví Ondř. z D. ve Výkl. č. 6.: ... „A kterak se ti tři póhonové konati mají, to starosta komorničí má věděti, v kterých nedělích, aneb ku kterým rokóm. Toho se jedno vystřieci, aby ižádný z těch tří póhonóv póhon neměl méně k svědčení dvú nedělí a výše šesti. A tak ot suchých dní do suchých dní úplně jmají tři zběhnúti póhonové." (Srov. Arch. Č. II. str. 489.)

[315]) Že asi původně mělo nestání k prvnímu roku bez přivedení podstatných omluv již ztrátu pře pro pohnaného, dokazují slova Stat. Conr. čl. 33.: „Pro debito si quis citatus fuerit, et in primo termino non astiterit judicio, vendatur, nisi legitimum probare possit impedimentum." Zajisté však brzy přešlo se k zásadám i v pozdějším právu českém platným, dle kterýchžto původ sice vždy při ztratil, nestál-li k prvnímu roku, pohnaný však teprvé tenkráte, když i třetí rok prošel, aniž by nepřítomnost pohnaného byla omluvena. Jde to na jevo z jiného čtení Stat. Conr. (Boczek, Cod. dipl. T. V. Suppl. n. XII. pag. 224 sqq.), kde se praví: „De debito non debet aliquis vendi nisi in tertio termino."

přijímati chtěly, tím ale, jak v důvodech se pravilo, účel společenstev v §. 1. zákona ze dne 9. dubna 1873 určený: podporování živnosti a hospodaření svých členův překračují stávajíce se „ústavy úvěrními“, k čemuž dle §. 2. lit. *g*) zákona o spolcích ze dne 26. listopadu 1852 státního povolení zapotřebí mají.

Kam až neporozumění zákona sáhati může! Výslovně přece v §. 13. zák. o společenstvech ustanoveno jest, že i obchody předmětem společenského podniku býti mohou, — a obchody úvěrní (zejmena poskytování půjček a záloh, obchod kontokorrentní a jiné obchody bankovní) náleží, jak známo dle čl. 272. odst. 2. obch. zák. k obchodům!

Nemůže býti pochybnosti, že společenstva záložní a úvěrní beze všeho i nečlenům půjčky a zálohy poskytovati mohou, pokud se v tom směru samy stanovami neobmezily. V souhlasu s tím ustanovuje §. 5. zákona ze dne 21. května 1873 č. 87. ř. z. v příčině povinnosti poplatkové, že §. 7. zákona ze dne 29. února 1864 č. 20. ř. z. týká se právních listin, vydaných od společenstvech stanovami ku přijímání peněz do běžícího účtu oprávněných u vykonávání práva toho bez rozdílu, byly-li peníze vloženy od členův aneb od osob jiných. Zřetelněji nemohl již zákon mluvit! Namítne-li se snad, že cit. §. 5. udělení koncessí se strany státní správy předpokládá, sluší k tomu ukázati, že by koncessí taková ani udělena býti nesměla, kdyby se společenstva v činnosti své po zákonu na své členy obmeziti musila. Tím spůsobem odůvodnění náhledu onoho samo sebe vyvrací, nehledě ani k tomu, že zcela přehlíží ustanovení §. 90. zák. o spol., dle něhož zákon spolkový ze dne 26. listopadu 1852 o společenstvech na pomoc živností a hospodářství neplatí. Nelze se ale také odvolávati na §. 92. zák. o spol., nařizující, že k podnikům, k nimž po zákonu potřebí jest povolení státního (koncesse), i společenstva koncessí opatřiti se mají; neboť provozování obchodů bankovních není živností koncessiovanou (§. 3., §. 16. a con. živ. řádu).

Dokladem, že zákon živnostenskou působnost společenstev na členstvo obmezovati nezamýšlel, jest také §. 93. zák. o spol., dle něhož společenstva (byť i s povolením státním) i papíry au porteur vydávati mohou, při nichž přece podobné obmezení kruhu věřitelského ani není možné.

Slova v §. 1. zák. o spol. „spolky, kteréž za účel mají podporování živnosti a hospodářství svých členů“ mají, jakož známo,

ten smysl, že hospodářská činnost společenstev ku podporování živnosti a hospodářství členův jejich směřovati má, v čemž rozdíl jejich od spolků spočívá, kteréž zřízení (neuzavřený počet členův) i předmět podniku s nimi mají společné, účel však jiný, ku prospěchu osob třetích směřující, o kterýchž tudíž nový zákon o společenstvech neplatí. Spolky takové jsou na př. spolky osob zámožnějších pro poskytování záloh chudším řemeslníkům a dělníkům, pro vydržování obecných kuchyní pro chudinu, pro zřizování laciných bytů atd. Moment vlastní pomoci, jenž společenstvům za základ slouží, vytýkají slova ta. Nesnadno pochopiti, kterak by tento hospodářský směr vylučovati měl všecek obchodní styk s osobami mimo společenstvo, styk, kterýž právě jen účelu hořejšímu a ne snad k podporování oněch osob sloužiti má. Vždyť některá společenstva, na př. výrobní, ani existovati, jiná na př. záložny, společenstva potravní a zásobní ani patrnější činnosti rozvíjeti by nemohla s nečleny obchod nevedouce.

Literatura německého zákona o společenstvech ze dne 4. července 1868 bez výminky našeho jest náhledu. V praxi mýlivými definicemi jednotlivých společenstev §. 1. některé omyly v tom směru (obzvláště v příčině spolků potravních) spůsobeny byly, ty ale k stížnostem společenstev authentickou deklarací ze dne 19. května 1871 úplně odstraněny jsou. (Srov. Sicherer: Die Genossenschaftsgesetzgebung in Deutschland. 1872.)

Dějiny redakce §. 1. našeho zák. o spol. jsou právě nejpádnějším důkazem o správnosti výkladu našeho. Neboť při skladbě téhož paragrafu od znění §. 1. něm. zákona za tím právě účelem se uchýleno, aby všecka o tom pochybnost odstraněna byla, že společenstva živnostní činnost svou i na nečleny rozšířiti mohou. Zpráva výboru sněmovny poslanecké (viz ji v Kaserer österr. Gesetze mit Materialien VI. str. 67.), obšírně o tom vypravuje. Výbor zúmyslně nedefinoval jednotlivá společenstva poukazuje výslovně k tomuto odchýlení od zákona německého, kterýž definice spolků výrobních a potravních obsahuje. Zpráva vykládá jak naprosto nepřiměřené jest při spolcích potravních obmezení prodeje na prodej členům, jež doslovem výměru něm. zákona se ustanovuje, konstatuje odstranění takového obmezení deklarací ze dne 19. května 1871 a pokračuje pak takto: „Osnova našeho zákona neklade spolkům potravním žádnou překážku, aby i nečlenům prodávali, závisí to pouze na jejich stanovách, ač naproti

vládě bude okolnost tato nejvýš ten působiti rozdíl, že o spolku, který zúplna neb částečně obchody provozuje, předpisy obchodního zákona o kupcích platí (§. 13. osn.).

II. Jindy opět záložny chtějící peněžné vklady („úspory") i od nečlenů přijímati z toho důvodu nebyly registrovány, že přijímání úspor od nečlenův spořitelnám vyhraženo jest. Ku podivu s důvodem takovým i v jednom specialním rozhodnutí ministeria vnitra jsme se shledali, kteréž — ovšem jen mimochodem — tak se vyjadřuje. (Však již opět min. nař. ze dne 28. února 1874 č. 2799. v našem smyslu rozhodnuto jest.)

Důvod ten — snad nejasnou reminiscencí na §. 2. lit. *g.* zák. o spol. z r. 1852 spůsobený — zhola jest libovolný a nepodstatný. Částečně již nahoře vyvrácen jest; ukazujeme zejmena k §. 5. zák. ze dne 21. května 1873 č. 87. V skutku není přijímání vkladů jak od členův tak od nečlenův se strany založen než přijímáním zápůjček, ač nemají-li vklady takové (o čemž, jakož o otázce v této věci lhostejné rozhodovati nechceme), spíše pro úmysl stran povahu depositi irregularis. K uzavírání půjček nikdo, jehož právo nakládati majetkem obmezeno není, — ať jednotlivec, ať společnost — úředního povolení potřebí nemá. Není snad ani potřebí připomenouti §. 12. zák. o spol.

Co pak se týče tvrzení, že úspory přijímati vyhraženo jest spořitelnám, spočívá na podivné mlhavosti pojmův.

Především sluší podotknouti, že pojem „úspory" není žádným pojmem právnickým, nýbrž hospodářským a pro naši otázku zcela lhostejným; netážou se také spořitelny po tom, je-li vklad v skutku úsporou ukladatelovu čili nic. Zajisté každému volno, aby své úspory a jiné kapitály komukoliv a jakkoliv zapůjčil, ať na úpis, směnku, pokladničnou poukázku, knížku vkladní neb zápisní (poslednější forma nejpříhodnější a proto neobyčejnější jest pro časté vklady i výplaty nepatrných částek). A rovněž každému volno přijímati částky peněžné (ať jsou úsporami čili nic) co zápůjčky (neb deposita irregularia) od osob třetích, které důvěru k němu chovají. Volnosti té také osoby jednotlivé i hromadné, soukromé i veřejné užívají co den a v míře nemalé, již toliko potřeba s jedné a důvěra s druhé strany určují. Nelze věru pochopiti, proč by právě záložnám v tom bráněno bylo, a ještě méně, proč by to spořitelnám vyhraženo býti mělo.

V celém světě sobě spolky záložní a úvěrní peněžné prostředky nejhlavněji přijímáním vkladů od

obecenstva opatřují. Zápověď toho přímo na život by jim sáhla! Vším právem tudíž soudové naši z daleké většiny společenstva, kteráž sobě tím spůsobem prostředky peněžné zjednávati chtěla, beze vší překážky zapisovaly. (Doklady toho v přílohách časopisu „Gerichtshalle".)

Ovšem smí se pouze takové ústavy co spořitelny zříditi a pojmenovati, kteréž vyplní podmínky regulativu o spořitelnách ze dne 26. září 1844, jemu se podrobí a povolení státní správy sobě dobudou (§§. 2. a 3. reg., §. 2. lit. *k.* zák. o spol. z r. 1852). Pouze takovéto povolené ústavy požívají zvláštních práv, kteréž v regulativu a dodatcích k němu spořitelnám vyhraženy jsou, a jsou podrobeny zvláštním přísným předpisům ohledně nakládání se vklady i tvoření fondu reservního (§. 19., §. 33. reg.) a stálému dozoru správy státní (§. 27. reg.). Mělo-li pouze to poznámkou v onom rozhodnutí ministerském řečeno býti, pak to, co říci se chtělo, nesprávně a vším spůsobem zbytečně se řeklo, neboť nikomu nepřipadá ústavům vklady na úrok přijímajícím, jež spořitelnami nejsou, ona zvláštní práva i povinnosti přisuzovati. Jest na jevě, že záložny na společný úvěr a společnou ruku členův peněžné vklady přijímati mohou (forma, ve které se to děje, jest lhostejna) a (zbytečný ostatně) passus v stanovách, že „záložna úspory od členův i nečlenův na úrok přijímá", důvodem odepření zápisu do rejstříku nikterak býti nemůže.*)

III. Jindy opět byly záložny se žádostmi o zápis stanov z té příčiny odmrštěny, že při nich vklady do knížek vkladních se zapisují, kteréž kdo prokáže, k vybírání vkladu legitimován jest. Neboť — pravilo se v důvodech — knížky takové jsou papíry majiteli svědčící a k vydávání takových papírů mají společenstva dle §. 93. zák. o spol. zvláštního povolení státního potřebí.

S nemalým podivením z brusu nový druh papírů au porteur seznáváme! Přihleďmež k věci blíže.

---

*) Skladba, že záložna za účel má „úspory na úrok přijímati a tak k spořivosti obecenstva přispívati", jest právnicky nepřesná fráse. Účelem založen jest poskytování úvěru; přijímání zápůjček (peněžných vkladů) jest toliko prostředkem k tomuto účelu. Soud však k posuzování stilistické dokonalosti smlouvy společenské povolán není! Že ostatně záložny k spořivosti obecenstva mocně přispívají, nemůže býti popíráno.

Podstata papírů majiteli svědčících v tom, jak známo, záleží, že obligační právo i odpovídající jemu závazek jediné a výhradně na listině lpí, s písemností vzniká, trvá i zaniká. (Amortisace papírů majiteli svědčících jest ústav výminečný jediné na důvodech slušnosti založený.) Listina není průvodním prostředkem pohledávky mimo ni vzešlé i existující, nýbrž sama v sobě chová i představuje pohledávku jí teprvé povstalou; — jest cenným papírem. Tím spůsobem jako jednak závazek na písemnosti lpí a jí podmíněn jest, i právo věřitelské na listinu se pojí. Jediné vlastník papíru jest věřitelem, převod práva z pohledávky jediné převodem vlastnictví k papíru se spůsobuje. Tradicí papíru spůsobuje i sprostředkuje se převod pohledávky v něm vtělené. Převod tento není cessí, nabyvatel papíru nenastupuje v obligační práva svého předchůdce, nýbrž nabývá s vlastnictvím k papíru a prostředkem jeho spojenou s ním pohledávku spůsobem původním. Dlužník jest vlastníku jelikož vlastníku k plnění zavázán.

Odtud vysvětluje se, že vyloučeny jsou námitky z osoby předchůdcovy. Uvedené právě zásady vysloveny jsou co se týče nejdůležitějších papírův na řád znějících, (kteréž indossací in bianco povahu papírů au porteur na se berou), v čl. 9., 17., 36., 73. sm. ř. s čl. 301.—307. obch. zák., v §§. 323., 371., 1393. ob. zák. obč. a v patentu ze dne 28. března 1803 č. 599. sb. z. s.

Na otázku, jsou-li vkladní knížky založen papíry majiteli svědčícími, musíme rozhodně odpověděti, že nikoliv a sice i v tom případě, když jako knížky spořitelní na jméno sice zní, ale obyčejnou doložku obsahují, že vklad tomu se vyplatí, kdo knížku prokáže (srv. na př. §. 33. stan. pražs. spoř.). Neboť, nehledě k tomu, že při záložnách skoro naskrze vklady i výplaty (k vůli ušetření poplatkův) neopatřují se v knížkách vkladních podpisem příjemcovým, nýbrž toliko přitištěním štampiglie nepojí se při takových knížkách i vznik i trvání závazku na písemnost, nýbrž knížka držitele toliko legitimuje k vybírání a přijímání: držitel dle smlouvy (stanov) za zmocněnce věřitelova se považuje. Knížka vkladní jest papírem legitimačním, jichž právnickou povahu (jakožto pouhou legitimaci k vybírání dávky) §. 1033. ob. z. obč. dobře naznačuje: „Jestli však mezi tím, kdo na dluh béře a mezi tím, kdo na dluh dává, zavedena řádná knížka, do které se věci na dluh vzaté zapisují; má se za to, že ten, kdo knížku přinese, zmocněn jest, zboží

na dluh vzíti.“ Obligace nevzniká tu teprvé listinou a majitel nezakládá právo své na listině, nýbrž na skutečnosti vkladu (zápůjčky, depositum irregulare §. 959. ob. z. obč.) zakládá se právo i závazek k restituci. Knížka vkladní neobsahuje také nijaký (dispositivní) slib platební, nýbrž pouhé potvrzení o přijatém vkladu se strany vydatele. Zmíněná doložka pouze ku prospěchu vydatele listiny, (dlužníka), zavedena jest, aby při placení nepotřeboval teprvé zkoušeti, je-li prokazatel knížky skutečně také věřitelem. To již naznačuje obyčejná skladba doložky této: „záložna má právo prokazatele knížky za oprávněna k vybírání uložené jistiny pokládati.“ Vydateli listiny (knížky) však vyhraženo zůstává, chce-li oprávnění prokazatele jejího skoumati, a proto majitel listiny z listiny samy o zaplacení žalovati nemůže! Vydatel jest k skoumání legitimace prokazatelovy oprávněn, nikoliv povinen; prokazatel pro něho (v jeho prospěch) platí po této doložce za zmocněnce věřitelova k vybírání vkladu. Dobře podotýká Kuntze Inhaberpapiere §. 94. (hledě právě ku knížkám spořitelním srov. §. 116.): „kvalifikovaný papír legitimační jest tedy papír majitele potud legitimující, že zaplacení majiteli jeho platícího vydatele pojišťuje; držení papíru nelegitimuje k dobývání a zažalování, nýbrž toliko k přijetí placení“ (str. 401.).

Spořitelní knížky (vkladní knížky záložen) takto zajisté jen pro jistotu spořitelny (záložny) zařízeny jsou, poněvadž zkouška, je-li prokazatel také v skutku věřitelem, s přílišnými obtížemi spojena by byla. Trefně praví na konec Kuntze v §. 525.: „Tento zřetel k jistotě patrně jen na povahu papíru legitimačního ukazuje a legitimuje-li knížka tudíž toliko k vybírání, nemá do sebe povahy papíru obligačního, tudíž také ani papíru majiteli svědčícího. (Podobně Gerber, P. R. §. 161. a Unger, Inhaberp. §§. 8., 18., 21.).

Rozumí se, že statutární ustanovení o amortisaci knížky vkladní na povaze její co papíru legitimačního ničeho měniti nemůže.

Jest tedy na bíledni, že vkladní knížky záložen a úvěrních spolků nejsou papíry majiteli znějící, jsou to spíše knížky zápisné (contis) ve smyslu §. 1033. ob. z. obč.; jsou to papíry legitimační, nikoliv dispositivní. Proto vyplatí také společenstvo majiteli jen tenkrát, pakli knihy závodní skutečně vykazují pohledanost ukladatele.

Že snad v obchodě takové knížky vkladní, podobně jakož i ostatní papíry legitimační (na př. zástavární lístky, pojistky, poštovní poukázky atd.), rovněž tak obíhají, jako papíry majiteli svědčící, nedotýká se právnické jich povahy. Hospodářskou tu funkcí mají se směnkami, pokladničnými poukázkami, papírovými penězi atd. společnou, z toho nesmí se ale souditi na totožnost právnické povahy těchto prarozličných papírů!

Odepření zápisu z tohoto důvodu nedá se tedy nijak ospravedlniti.

IV. Konečně uvážíme otázku, lze-li přijímání úročitelných vkladův od členův i nečlenův pokládati za obchod kontokorrentní? Otázka tato jest nejen theoreticky zajímavá, ale i v praktickém směru velmi důležita, poněvadž dle §. 7. zákona ze dne 29. února 1864 č. 20. z úroků z peněz za vydané listiny právní do běžícího účtu přijatých dvoupercentní poplatek se zapravovati musí — poplatek to, kterýž jde záložnám velmi do živého! V skutku rozhodlo ministerium financí výnosem ze dne 9. ledna 1873 č. 31026., že přijímání (volných) vkladův peněžných jest „přijímáním peněz do běžícího účtu“ a že záložny tedy zmíněnému poplatku podrobeny jsou.

Přes to jsme pevného přesvědčení, že není podmínek §. 7. zákona ze dne 29. února 1864 č. 20. při našich záložnách, pokud na obyčejné činnosti závodní (přijímání a vracení vkladův na knížky vkladní) přestávají. Provozují tím spůsobem obchod kontokorrentní? Přijímají dle stanov svých peníze do běžícího účtu vydávajíce o tom listiny právní, jichž pouhé majitelství úplně a vyhradně oprávňuje k vybírání vkladův bez vydání kvitancí?

Odpověď jest prostá: není podle našich vědomostí ani jediné záložny v Rakousku, kteráž by obchod kontokorrentní tím spůsobem provozovala, a o níž by tedy místo měl §. 7. zákona ze dne 29. února 1864. Abychom to dokázali, nebude nevčasné, když o podstatě kontokorrentu podrobněji promluvíme.

Přijímání peněz na běžící účet (conto corrente) záleží podle obsahu čl. 291. obchodního zákonníka a podle kupeckého obyčeje (čl. 1. obch. zák.) podstatně v tom, že na základě úmluvy stran (výslovně aneb mlčky učiněné) v občasí od jedné závěrky účetní ke druhé dávkami jedné strany nemají zrušovati se určité jednotlivé závazky k placení, nýbrž že plnění i pohledávání z každé strany spíše jen jako jediný celek se po-

važuje a úhrnečné sumy teprvé na konci účetní doby (dle dispositivního nařízení čl. 291. obch. zák. co rok) se vyrovnají, při čemž objevující se rozdíl — přebytek (saldo) — buď dlužník zapraví, buď se mu na stranu jeho povinnosti co první položka v nové době účetní přenese. Jednotlivé položky účetní zanikají tedy při kontokorrente v závěrečných obnosech pohledanosti a povinnosti a s nimi v přebytku. Kompensace mezi jednotlivými vzájemnými pohledávkami jest tudíž vyloučena, rovněž nelze v občasí zvlášť žalovati o zaplacení jednotlivých (třeba směnečných) pohledávek do kontokorrente náležitých. Teprvé periodický saldo rozhoduje, který smluvník postavení věřitele, který postavení dlužníka zaujímá. Potřeba pevného základu pro novou dobu účetní káže, aby závěrka uplynulé periody druhé straně zaslána byla a resultát její na jisto se postavil. Výslovné uznání jeho, ba i pouhé pokračování v obchodním spojení kontokorrentním se strany toho, kdo závěrku přijal (korrespondenta) má za následek, že vykázaný saldo na základě závěrky jako pohledávka neb závazek ze smlouvy nové občasí účetní počíná a vedle pravidel kontokorrentu buď zapraviti, buď (dle čl. 291. obch. zák.) zúročiti se má.

Náleží tedy k podstatě kontokorrentu, aby s obou stran se plnilo, a nedá se srovnati s povahou jeho, aby pouze na jedné straně samostatné pohledávky byly a plnění se strany druhého smluvníka pouze k postupnému jich zrušování směřovalo.

Zúmyslně vyložili jsme na tomto místě podstatu běžícího účtu na základě nepopíratelných autorit: obchodního zákonníka a rozhodnutí rakouského nejvyššího soudního dvoru a německého vrchního obchodního soudu spolkového, nyní říšského, (srv. Unger-Glaser Walther: Sammlung von civilrechtlichen Entscheidungen č. 144. a nejnovější rozhodnutí ze dne 1. října 1873 č. 8043. v „Gerichtshalle“ 1874 č. 8. Entscheidungen des Bundes- [Reichs-] Oberhandelsgerichtes herausg. von dessen Räthen II. p. 116. 137. 220. III. p. 1. 4. 142. 148. IV. p. 431. VI. p. 250. 256). Docela týmž spůsobem pojímá se kontokorrente v obchodě a v právovědě. (Srv. Creizenach „Der kaufmännische Contocorrente“ 1873. — Dernburg. „Geschichte und Theorie der Compensation.“ 2. vyd. 1868 str. 591. — Auschütz u. Völderndorff „Kommentar zum a. d. Handelsg.“ III. p. 86. Endemann H. R. §. 144.)

Předpokládá tedy kontokorrente co podstatné podmínky

smlouvou k němu směřující vzájemnost dávek, kteréž tvořiti mají nedělitelné dle práva skupenství účetních činitelů pro budoucí úhrnečný výsledek — saldo, — předpokládá dále občasnou závěrku účetní, zaslání její korrespondentovi, zapravení aneb nové přenesení a zúročení salda (výslovně i mlčky) smluveného. Nejsou tedy zejmena peněžné vklady korrespondentovy zápůjčkami bankéři (bance, úvěrnímu ústavu), nýbrž povždy úhradami (versements) na závazky peněžné buď již vzniklé aneb teprvé budoucí — na otevřený úvěr — korrespondentovy. Zkrátka vklady ty mají v podstatě povahu depositi irregularis.

Otážeme-li se nyní: zdali naše společenstva a obzvláště naši spolkové záložentští a úvěrní „peníze na běžící účet (conto corrente)“ přijímají? — nemůže odpověď býti leč záporná. Ba, mezi stem takových spolků sotva jeden vůbec věděti bude, co to jest: peníze na běžící účet přijímati. Předpokládá právě obchod kontokorrentní nejvýše vyvinutý obchod bankovní a kupecky řádně vycvičené orgány správní, podmínky to, jakýchž při záložnách aspoň tím časem naprosto není. Vklady členův i nečlenův na t. zv. knížky vkladní mají naopak prostě povahu zúročitelných zápůjček buď s umluvenou lhůtou k výpovědi buď bez ní, vrácení vkladu zjevuje se jakožto navrácení jistiny zapůjčené, úroky ze vkladu placené jsou pravými úroky ze zápůjčky.

Část obecenstva (náležející nejvíce k třídě prostřední) shledává býti vhodnějším a prospěšnějším, když okamžitou hotovost na penězích na místě, aby ji na další i kratší dobu rozličným soukromým osobám rozpůjčila, úvěrním spolkům důvěry hodným a pod jich místní dohlídkou se nacházejícím co zápůjčku poskytne.

Jest opravdu nesnadno pochopiti, jak v takovémto ukládání zápůjčkou a splácení zápůjčky přijímání peněz na běžící účet spatřovati lze!

Praktické případy.

Praktické případy o rušení držby.

I.

Učitel v Pouchově užíval dle fase školní dvě pole, tak zvané učitelské a pole tak zvané rychtářské po 4 korce, z kterých poslednější však bez povolení školní rady proměněné držel a užíval, tak že ne toto pole nýbrž jiné pole stejné výměry ve fasi školy Pouchovské obsaženo bylo.

A. B. přerušil držbu učitele Pouchovského tím, že skutečně obě role částečně zoral, a obilí tam zasil.

C. k. finanční prokuratura v Praze v zastoupení c. k. okresní školní rady v Hradci Král. vlastně učitele Pouchovského žalovala A. B. 27. října 1872 č. 11804. pro rušení držby.

Žalovaný namítal hlavně

1) že c. k. finanční prokuratura není oprávněna k zastupování učitele Pouchovského, an se nejedná zde o spor, kmenového jmění školního se týkající, nýbrž jen o rušení držby, ve kterém učitel sám osobně se zastupovati povinen jest;
2) že pole rychtářské neužíval původně učitel Pouchovský, nýbrž že je byl s právovárečním měšťanstvem v Hr. Král. proměnil, a na místě pole ve školní fasi obsaženého jiné držel a užíval.

C. k. m. del. okresní soud v Hradci Králové dal nálezem ze dne 19. června 1873 č. 5819. a 6031. žalobě průchodu, odsoudiv žalovaného mimo to k náhradě útrat soudních 14 zl. 95 kr. r. č. odůvodniv nález tím, že co se dotýče pole „školního“ učitel v jeho držení nalezen byl, a že pole to také ve školní fasi obsaženo jest, rušení držby však že jest doznáním žalovaného a soudním ohledáním dokázáno. Co se druhého pole týče, tu soud vzal k tomu zřetel, že jest to lhostejné, zdaliž právě toto pole ve fasi Pouchovské obsaženo jest. Že žalující c. k. finanční prokuratura právě toto pole na zřeteli měla, vysvítá z dodatku žalobního, z výpovědí svědků, kteří jednohlasně totožnost tohoto pole s tím, jehož držba rušena byla, dosvědčují, a konečně ze soudního ohledání. Zdali učitel před 4 lety ústní úmluvou směnil pole původně ke škole patřící s polem tak zvaným „rychtářským“, to jest pro spor tento lhostejným, zde jedná se jen o to, zdaž učitel byl ve

skutečném držení pole tak zvaného „rychtářského," kterážto okolnost dokázána jest výpovědí svědkův a soudním ohledáním. Že pak c. k. finanční prokuratura k zavedení sporu oprávněna jest, o tom vzhledem k nařízení ministerskému ze dne 14. července 1872 č. 119. ř. z. nemůže býti pochybnosti.

C. k. vrchní soud zemský v království Českém nálezem ze dne 20. srpna 1873 č. 22367. stížnost žalovaného zamítnul,

poněvadž

v tomto řízení pouze o poslední skutečnou držbu a rušení držby této se jedná, jest tedy úplně lhostejno, zdali Pouchovský učitel dotyčné držení na základě školní fase ze dne 3. listopadu 1853 neb z jakéhokoliv jiného důvodu skutečně vykonával, dotyčné uvedení žaloby může tudíž při rozhodnutí této rozepře co nerozhodující právem opomenuto býti, tím více, poněvadž se závěrečná prosba žaloby k této fasi výslovně nevztahuje, nýbrž pouze všeobecně na držení dosud Pouchovským učitelem užívaných polí zní, tato pole však v dodatku žalobním od 5. prosince 1872 č. 12272. dle svých mezí a polohy určitě popsána byla, tak že o totožnosti jich žádné pochybnosti býti nemůže, tím více, an tato v souhlasu s uvedeními dodatku žalobního také ohledáním soudním a slyšenými svědky zjištěna byla. Jest však svědky Václavem Vognarem, Janem Žočkem, Josefem Černým a Janem Konečným dokázáno, že Pouchovský učitel co takový v dodatku žaloby, a souhlasně v protokole o místním ohledaní naznačená pole, vůbec „učitelské" a „rychtářské" zvaná po leta volně a bez překážky užíval, tudíž v skutečném držení měl, a že A. B., který pole učitelské z většího dílu a dva průhony pole „rychtářského" 2. října 1872 zoral, toto dosavadní faktické držení tím rušil. Když tedy prvý soudce na základě těchto důkazů dle prosby žalobní uznal, jest tento nález v §. 339. ob. z. obč. odůvodněn, a nemůže se zvláštně v tom nic protizákonného spatřiti, že ve výměru nárok žalobní přijetím určitějšího naznačení dotyčných polí dle udání dodatku žaloby doplněn byl, poněvadž, byť by i žalující jen všeobecně učiněnou prosbu žalobní v žalobním dodatku byl nedoplnil, tím, že prosbu výslovně učinil, aby k tomuto dodatku při rozhodnutí věci zřetel vzat byl, on takové doplnění posouzení soudce zůstavil, čímž ostatně ani předmět žaloby, aniž jeho objem nebyl změněn, nýbrž pouze blíže naznačen, což jmenovitě v řízení pro rušení držby za nedovolené považovati se nemůže.

Avšak také ta okolnost není rozhodnutí na odpor, že žaloba nikoliv učitelem samým, na jehož jméno přece závěrečná prosba zní, nýbrž c. k. finanční prokuraturou jmenem Pouchovské školy podaná byla, poněvadž učitel právě jen v tomto postavení dotyčné držení jmenem Pouchovské školy a nikoliv ve vlastním jmeně co soukromé držení vykonával.

Ostatně byla žalující škola v rozepři této přednostou c. k. okresní školní rady v Hr. Králové, kterýž ke krokům c. k. finanční prokuraturou učiněným spolupodepsáním protokolu od 8. a 27. listopadu 1872 a plné moci dru. z Auen dané přistoupil, dle zákona zastoupena a nemůže activní legitimace k žalobě v případě, o nějž tu jde, právem popřena býti, an také Pouchovský učitel J. P. sám, kterýž při stání dne 8. listopadu 1872 osobně jednal, ve směru tom žádnou námitku neučinil, a tudíž faktické vykonávání dotyčné držby jmenem školy Pouchovské mlčky uznal. Za vylíčených okolností jeví se tudíž žalovaným na výměr prvého soudce od 19. června 1873 č. 5819. podaná stížnost neodůvodněnou a byla tedy zamítnuta.

Mimořádnou stížnost odvolací žalovaného c. k. nejvyšší soudní dvůr rozhodnutím ze dne 28. října 1873 č. 10271. zamítnul z důvodů v nálezích první a druhé stolice obsažených.

K řízení ve věcech nepatrných.

(Sděluje dr. Gintl v Hořovicích.)

Antonie Pavlíčková, zastoupena poručníkem svým, podala na Jana Šabatu žalobu bagatelní, jejíž prosba závěrečná zněla takto: „že povinen jest Jan Šabata jakožto otec dítěte (Norberta Pavlíčka) s Antonií Pavlíčkovou mimo manželství zplozeného, aby jí nahradil útraty porodu a šestinedělí, pak léčení a pohřbu tohoto dítěte a ušlý výdělek úhrnem 20 zl. r. m. a náklady soudní.“

C. k. okresní soud Třebíčský, jemuž byla tato žaloba podána, ustanovil o ní stání k řízení ve věcech nepatrných.

Když pak při stání žalovaný Jan Šabata popřel, že by se byl s Antonií Pavlíčkovou složil, prohlášeno jest od soudce bagatelního usnešení (napotom i písemně výměrem ze dne 8. listopadu 1873 č. 7699. sdělené), že se jednání bagatelní ve věci té zasta-

uje proto, poněvadž žaloba se zakládá na tom, že Jan Šabata jest otcem nemanželského dítěte jmenem Norbert Pavlíček, že však žalovaný při stání otcovství své k tomuto dítěti popřel a tudíž sporná věc, o kterouž tu jde, k projednání dle zásad řízení o věcech nepatrných se nehodí.

O rekursu proti výměru dotčenému podaném vydal m. sl. vrchní soud zemský následující (doslovně vytištěné) rozhodnutí ze dne 4. prosince 1873 č. 13640.:

Na zprávu c. k. okresního soudu Třebíčského ze dne 15. listopadu 1873 č. 7699. j. o rekursu Antonie Pavlíčkové na usnešení ze dne 8. listopadu 1873 č. 7571., prohlášené v rozepři o věcech nepatrných této proti Janu Šabatovi o 20 zl., vidělo se c. k. m sl. vrchnímu soudu zemskému vzhledem k tomu, že k žalobě Antonie Pavlíčkové resp. jejího poručníka, podané 15. října 1873 č. 7066., kde ona žádala, aby Jan Šabata co otec dítěte Norberta Pavlíčka s ní splozeného, byl povinen, dáti ji náhradu za slehnutí a šestinedělí, za náklady pohřební dítěte a ušlý výdělek obnosem 20 zl. r. m. s přísl. výměrem ze dne 21. října 1873 stání k ústnímu přelíčení o věcech nepatrných ku dni 7. listopadu 1873 bylo položeno; vzhledem k tomu, že při tomto stání žaloba nebyla změněna aneb žalobní žádání rozšířeno; vzhledem k tomu, že během tohoto přelíčení ve smyslu §. 30. zákona ze dne 27. dubna 1873 č. 66. ř. z. na jevo nevyšlo, že by líčení o věcech nepatrných se zde nehodilo; a konečně vzhledem k tomu, že v rozepřích o náhradu škody až do 25 zl. dle §. 1. a 63. téhož zák. přelíčení o věcech nepatrných sluší užiti; za rekuršem, usnešení c. k. okresního soudu Třebíčského dané dne 7. a oznámené 8. listopadu 1873 č. 7571., kterým k žalobě podané dne 15. října 1873 č. 7066. zavedené řízení o věcech nepatrných bylo zastaveno a obě strany sporné na řádné ústní přelíčení odkázány, zrušiti a c. k. okr. soudu třebíčskému nařídíti, aby za příčinou pokračování v přelíčení o částkách nepatrných další potřebná opatření učinil.

Praktický případ stran nájmu.

Manželé Váňovi Josef a Marie najali od Anny Zehnerové hostinské místnosti v její domě na dobu 6 let od Hromnic r. 1871 do Hromnic r. 1877 a zavázali se vedle odstavce II. dotyčné pí-

semné smlouvy nájemné rukou společnou a nerozdílnou, že budou roční nájemné ve 2 půlletních lhůtách vždy na ½ leta napřed o Hromnicích a o Jakubě každého roku platiti, jinak že, kdyby třeba jen jedné lhůty nedodrželi, pronajímatelka právo míti bude, smlouvu i před uplynutím ujednané doby nájemné zrušiti.

Sub praes. 5. srpna 1872 podala pronajímatelka na manžele Váňovy u c. k. okresního soudu na Smíchově žalobu o zrušení toho nájmu uvádějíc, že se nájímatelé dle smlouvy zavázali, nájemné vždy dne 2. února a dne 25. července na ½ léta napřed platiti, a že jí nájemné dne 25. července 1872 splatné zaplaceno nebylo.

Žalovaní namítali skrze svého zástupce: §. 1118. ob. z. obč. především jen pro ten případ dává pronajímateli právo, žádati pro nezaplacení peníze nájemného za zrušení smlouvy nájemné, když nájímatel, byv z placení nájmu upomenut, tak s ním prodlévá, že do projití lhůty zadrženého nájmu úplně nezapravil; avšak žalobnice ani neuvedla, že by byla žalované z placení nájmu upomenula.

Slovy „o Hromnicích“, „o Jakubě“, kterými ve smlouvě byl naznačen čas placení nájemného, nevyrozumívá se jak dle výslovného znění zákona, tak dle povšechného obyčeje určitý den, nýbrž termín, a zejmena při smlouvách projednacích rozumí se i stran placení nájmu těmi slovy termín, jaký jest k stěhování. Avšak žalovaní již před 25. červencem 1872 vzkázali žalobnici, že jí činži hned zaplatí, aby si kvitanci připravila; když pak žalobnice neodpověděla, šel dne 29. července 1872 Josef Váňa k ní s činží, ale manžel žalobnice řekl, že tato doma není a že činži ostatně již nepřijme. (Okolnosti tyto žalobnice v replice popřela.) Na to šel Josef Váňa téhož dne k c. k. notáři a odevzdal mu nájemné, aby je žalobnici nabídnul, což se dne 29. července 1872 o 4. hodině odpolední stalo, žalobnice však činži nepřijmula, jakož dokázáno notariátním osvědčením. Pročež žalovaní činži sub praes. 1. srpna 1872 k soudu složili, a výměrem ze dne 2. srpna 1872 byla činže ta přijata k soudu, což dokázáno tímto výměrem.

Žalobnice trvala v dalším průběhu processu na tom, že slovy „o Hromnicích“, „o Jakubě“ ustanoven je precisně určitý den 2. února a 25. července; termín pro stěhování neplatí pro placení činže; druhý odstavec smlouvy nájemné vylučuje zákonné ustanovení §. 1118. ob. z. obč., tak že případ, o nějž jde, naprosto

sluší posuzovati dle této smlouvy a nikoliv dle §. 1118. ob. zák. obč. Nebylo tedy třeba upomínání a to tím méně, poněvadž čas placení jest ustanoven.

Cís. kr. okresní soud na Smíchově uznal rozsudkem ze dne 28. srpna 1872 č. 11759. bezvýminečně dle žaloby a zdvihl soudní náklady z těchto

důvodů:

Smlouvy jsou dle svého znění závazné a mají dle něho vykládány býti.

Slovy „o Hromnicích“, „o Jakubě“ o sobě, aniž přidáno je slovo „termín“, sluší dle přirozeného smyslu slov rozuměti dny, na které připadá Hromnic a sv. Jakuba, totiž den 2. února a 25. července.

V smlouvě nájemné nebylo užito slova „termín,“ kdežto by přece bylo žalovaným náleželo, užiti v smlouvě slov: „o termínu Hromničném,“ „o termínu Jakubském,“ aby nemohla nastati pochybnost a aby smlouva byla jasnější; naproti tomu žalovaní ani neuvádějí, že, uzavírajíce smlouvu nájemní, brali ona slova za termín, a nikoliv tak, jak je pojímá žalobnice.

Jest tedy žalobuice úplně v právu, uvádějíc dle znění smlouvy, že žalovaní dne 25. července 1872 činži měli zaplatiti.

Naproti tomu doznávají žalovaní sami, že teprvé dne 29. července 1872, tedy o 4 dny později, než smlouvou bylo ustanoveno, povinnosti své chtěli dostáti. Nedodrželi tedy smluveného času, z čehož vzešlo žalobnici právo, prohlásiti nájem za zrušený.

Ustanovení §. 1118. ob. z. obč. zde neplatí, poněvadž se ho strany v II. odstavci smlouvy vedle své úmluvy zřekly.

Náklady soudní byly zdviženy, poněvadž žalovaní nesporovali svévolně, neb byli oprávněni, ponechati otázku, zdali smlouva sporná tak či onak vykládána býti má, rozhodnutí soudcovu, uvádějíce důvody pro náhled svůj.

Z toho rozsudku se žalovaní odvolali, namítajíce proti důvodům první stolice mimo jiné, že smlouva nájemní psána je česky, v češtině ale že se ani neužívá slov: „termín Hromničný“ atd., nýbrž že se naznačuje již slovy: „o Hromnicích“ atd. termín: ano, chce-li se naznačiti *určitý den*, že se ani nesmí říci „o Hromnicích,“ „o Jakubě,“ nýbrž „na Hromnice,“ „na den sv. Jakuba atd.

Ustanovení §. 1118. ob. z. obč. platí i v případě, o nějž

jde, poněvadž je kategorické, ostatně strany neumluvily stran upomínání ničeho, třeba tedy hleděti k zákonu.

C. k. vrchní soud zemský vedle rozhodnutí ze dne 23. září 1872 č. 29841. rozsudek první stolice změnil a zavrhl bezvýminečně žalobu; soudní náklady ovšem zůstaly zdviženy; rozhodnutí o nákladech druhé stolice odpadlo.

Důvody.

§. 1116. ob. z. obč. jedná o případech, kdy doba nájmu není ustanovena, §§. 1117. a 1118. však o těch případech, kdy doba nájmu buď výslovně, buď mlčky ustanovena jest.

§. 1118. dle svého obsahu předpokládá určitou dobu nájemní s určitými termíny. když činže placena býti má, platí tedy i tenkráte, když tu jest písemná smlouva nájemná, jako v případě, o nějž jde, poněvadž by jinak tento §. byl úplně zbytečným. I v případě smlouvy písemné musí tedy pronajímatel upomínati z placení nájemného.

Takové upomenutí nebylo žalobnicí ani uvedeno, tak že již z této příčiny její žaloba musela býti zavržena, neb §. 15. lit. *a*) min. nařízení ze dne 16. listopadu 1858 č. 213. ř. z. dokazuje, že §. 1118. ob. z. obč. platí i stran nájmů na určitý čas uzavřených.

Avšak žaloba i proto je nemístná, že v smlouvě nájemní ujednáno není, aby činže půlletní dne 2. února a 25. července každého roku napřed placena byla, naopak se doby (Termine) placení kladou „o Hromnicích“ a „o Jakubě“, čímž dle obyčejného smyslu slov, pak dle patentu ze dne 18. října 1782 č. 93. a dle dv. dekr. ze dne 9. března 1805 č. 719. sb. z. s. sluší rozuměti dny od 2. do 15. února a od 25. července do 7. srpna. V těchto dobách měli nájmatelé na vůli, platiti a pronajímatelka byla povinna, plat přijmouti. Žalovaní chtěli dne 29. července 1872 platiti, žalobnice však se zdráhala, činži přijmouti, pročež byli žalovaní dle §. 1425. ob. zák. obč. oprávněni, činži do soudního uschování uložiti.

Žalovaní zaplatili tedy činži před uplynutím terminu a žalobnici nevzešlo právo, nájem rušiti.

Výrok o soudních nákladech zakládá se na §. 400. ob. ř. s. a na dv. dekr. ze dne 9. května 1785 č. 426. sb. z. s.

K dovolání se žalobnice potvrdil c. k. nejvyšší soud rozsudek druhé stolice z těchto

důvodů:

Nebylo sice třeba, aby žalobnice upomenula žalované z placení činže, chtějíc nájem zrušiti, neb tento právní následek vysloven je již ve smlouvě písemné; přes to nebyla však oprávněna dne 29. července 1872 činži jí nabízenou zamítnouti, a za zrušení nájmu žádati, neb dle 2. odst. nájemné smlouvy měla činže placena býti o Hromnicích a o Jakubě, čímž nerozumí se dle obyčejné mluvy den 2. února a 25. července, nýbrž ona lhůta, v které se děje vyklízení bytu v době k stěhování (jene Frist, in welcher sich die Wohnungsräumung innerhalb des Ausziehtermins vollzieht).

Dne 29. července 1872 nebyli žalovaní v prodlení a nabízeli žalobnici činži, ano uložili mimo to činži k soudu hned, jak žalobnice přijetí její odmítla a dříve než žalobu o zrušení nájmu podala.

Rozhodnutí druhé stolice jest tedy správné.

Výrok o nákladech třetí stolice odpadá, poněvadž jednáno stručně.

Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu ze dne 7. listopadu 1872 č. 11361.

JUDr. Arnošt šl. Lom.

Co jest činiti, pakli žalovaný, aby ušel zájemnému popsání svrchků, za prožalovanou činži k soudu složil jistotu a rozepři vyhrál.

Karel G. podal na Alžbětu L. žalobu o zaplacení nájemného v sumě 32 zl. a zároveň žádost za zájemné popsání svrchků; aby se tomuto popsání vyhnula, uložila žalovaná k soudu pro žalujícího knížku České spořitelny na 36 zl.

Rozepře rozhodnuta byla v ten spůsob, že byla žaloba zavržena a žalující za povinna uznán, aby nahradil žalované soudní náklady, vykoná-li žalovaná přísahu jí nalezenou.

Žalovaná přísahu vykonala a podala v základě rozsudku a výměru o vykonání přísahy žádost za exekuční vydání oné knížky spořitelní, účtujíc náklady s touto žádostí a s vydáním knížky spojené (kvitance, poplatek depositní atd.).

C. k. m. deleg. soud okresní pro staré a nové město Pr
výměrem ze dne 7. června 1873 č. 20066. exekuční vydání pov
a přisoudil Alžbětě L. za žádost atd. 6 zl. 95 kr.

Na výměr ten stěžoval si Karel G., načež c. k. vrchní s
zemský rozhodnutím ze dne 22. července 1873 č. 22923. vý
první stolice změnil a uznal:

Žádost Alžběty L., pokud tato žádá za vydání knížky spořite
pořadem exekuce, se zavrhuje; pokud však Alžběta L. ž
dostí uvedenou domáhá se vůbec vydání toho, nařizuje se pr
stolici, aby o té žádosti položila stání k vyslechnutí druhé stra
a teprvé na základě jednání s oběma stranami předsevzatého ro
hodla, zdali se vydání povoliti a Alžbětě L. náklady přisou
diti mají,

neb

exekuce dle §§. 299. a 301. ob. ř. s. jest přinucení zavázaného
k vyplnění závazku, který jemu dle znění soudního výroku neb
smíru neb jiné listiny, vedle níž právo vedeno býti může, uložen
byl. Exekuce může tedy jen potud povolena býti, pokud někomu
některý ze závazků v §. 302. a následujících §§. ob. ř. s. nazna-
čených, uložen byl.

Vedle rozsudku v rozepři, o niž jde, vyneseného, nebyl však
Karlu G. stran spořitelní knížky od žalované pro něho do soud-
ního uschování dané, uložen žádný závazek, žalovaná nemůže tedy
nikterak pořadem exekuce proti němu vymáhati vydání knížky.

Pokud se však žalovaná vydání toho vůbec t. j. mimo exe-
kuci domáhá, sluší především vyslechnouti druhou stranu, jejíž
právních zájmů vydání to se dotýká, neb spořitelní knížka byla
k rukoum žalujícího v soudní uschování vzata.

Proti tomu rozhodnutí podala Alžběta L. dovolací stížnost,
uvádějíc, že spořitelní knížka musí jí býti vrácena, poněvadž
důvod, pro který k soudu dána byla, minul; není tedy třeba, sly-
šeti Karla G., který k té spořitelní knížce nemá žádného práva;
právo nějaké mohl by dovozovati jen z rozsudku v rozepři té vy-
neseného, avšak vedle toho je žaloba jeho mocí práva zavržena.

Karel G. je dále povinen, nahraditi náklady s vydáním spo-
jené, nechť je žádost za vydání žádostí exekuční, čili nic. Bez
práva podal žalobu a jest dle rozsudku povinen, nahraditi žalo-
vané soudní náklady. Avšak tím, že žádal proti žalované za zá-
jemné popsání, přinutil ji k tomu, aby mu dala jistotu pro jeho
domnělé pohledání, ač chtěla-li se vyhnouti vykonání zájemného

popsání; pročež jest Karel G. také povinen, aby žalovaně nahradil útraty s vydáním jistoty spojené.

Zcela důsledně ustanovuje soudní řád v §. 398., že ten, kdo rozepři prohrál, povinen jest, druhé straně nahraditi vzešlé soudní náklady (die aufgelaufenen Gerichtskosten), t. j. veškeré soudní náklady; jakož tedy Karel G. dle rozsudku byl odsouzen, aby žalované pro případ, že tato vykoná přísahu jí nalezenou, nahradil soudní náklady až do vydání rozsudku vzešlé, a jakož potom dodatečně uznán byl za povinna, aby jí nahradil další soudní náklady s vykonáním přísahy spojené: tak sluší jej zcela konsekventně odsouditi i k náhradě soudních nákladů, které jeho vinou žalované vzešly vydáním spořitelní knížky.

Avšak c. k. nejvyšší soud dovolací stížnost Alžběty L. zamítnul,

n e b

rozsudek, v jehož základě Alžběta L. za exekuci žádala, ničeho neustanovuje o deponované knížce spořitelní, tak že exekuce povolena býti nemůže; nařízení však druhé stolice, aby, pokud Alžběta L. žádá za vydání knížky vůbec, vyslechnuta byla druhá strana, neobsahuje meritorní vyřízení žádosti, nemá tedy Alžběta L. příčiny k stížnosti.

Nález c. k. nejvyššího soudu ze dne 30. září 1873 č. 9255.

JUDr. Arnošt Lom.

Kniha judikátní a repertorium nálezů c. k. nejvyššího dvoru soudního.

66. (rep. n.)

Slib kupce, že zašle prodavači cenu kupní, nepodmiňuje sám o sobě příslušnost soudu ze smlouvy ve smyslu §. 43. jurisdikční normy ze dne 20. listopadu 1852.

Sezení ze dne 20. ledna 1874 č. 183. III. senát.

67.

Osvobození jistých předmětů exekuce, určené v §. 340. ob. ř. s.

aneb 453. záp. hal. ř. s., má též místa při zájemném popisu za příčinou provedení zákonného práva zástavního §. 1101. ob. z. obč.

Sezení ze dne 8. ledna 1873 č. 12787. V. senát.

68.

Žádosti Abrahama Wedelesa o knihovní poznámku při pohledávce ceny trhové 3125 zl. 1 kr. váznoucí pro Josefa a Františku Steinera sub hypotheca usedlosti č. pop. 18. v Medo-Oujezdu „že žaloba o povolení zaplacení pojištěné na ní pohledávky náhradní pr. 995 zl. 67 kr. z této pohledávky ceny trhové a o odstoupení obnosu částečného pr. 995 zl. 67 kr. podána byla“ — bylo od c. k. okresního soudu ve Zbirově vyhověno.

Ku rekursu Josefa a Františka Steinera zamítnul c. k. vrchní soud zemský v Praze žádost shora uvedenou, „poněvadž jak dle ministeriálního nařízení ze dne 19. září 1860 č. 212., tak dle zákona knihovního (§§. 20. a 59.) poznámka hypotekární žaloby v knihách gruntovních jen tenkráte povoliti se může, pakli ten, proti komuž žaloba směřuje, sám co vlastník v zájem vzaté usedlosti zanešen jest a poněvadž žaloba Abrahama Wedelesa ve smyslu uvedeného zákona nejeví se býti žalobou hypotekární.“ Ku rekursu revisijnímu Abrahama Wedelesa potvrdil c. k. nejvyšší dvůr soudní výměr povolovací první stolice, „poněvadž žaloba rekurenta proti Josefu a Františku Steineru o povolení zaplacení pohledávky náhradní pr. 995 zl. 67 kr. a odstoupení částečného obnosu 995 zl. 67 kr. z pohledávky ceny trhové 3125 zl. 1 kr., pojištěné pro něho sub hyp. usedlosti č. 18. v Medo-Oujezdě jest žalobou hypotekární, poněvadž se ní žádá za zaplacení pohledávky rekurenta ze zástavy jemu patřící, pojištěné na statku nemovitém, tedy vlastně z nemovitého statku samého, poněvadž pak dále tato žaloba proti vlastníku zastavené pohledávky hypotekární směřuje a podání její u soudu přiloženou rubrikou prokázáno jest.

Zároveň stalo se usnešení, aby následující věta právní v repertorium nálezů zanešena byla:

Na základě §§. 20. al. *b*) a 59. ob. zák. obč. o knihách veřejných ze dne 25. července 1871 č. 95. ř. zák. má se též poznámka soudně neb notářsky pověřené výpovědě položky na pohledávce hypotekární superintabulované, jakož i poznámka žaloby o zaplacení superintabulované položky k žádosti supervěřitele zástavního od soudu knihovního povoliti, pakli ten, proti němuž žaloba neb výpověď směřuje, co majitel zastavené pohledávky hypotekární zanešen a podání žaloby prokázáno jest.

Sezení ze dne 24. února 1874 č. 1599. II. senat.

69.

Proti stejně znějícím rozhodnutím, kterýmž žaloba, o kteréž by řízení stručné mělo zavedeno býti, pro nepříslušnost povolaného soudu přímo od soudu zavržena byla, lze připustiti mimořádný rekurs.

Sezení ze dne 19. března 1874 č. 1461. II. senát.

Denník.

Nové návrhy zákonů. V sezení sněmovny poslanců předložil ministr spravedlnosti dne 15. dubna 1874 dva nové návrhy zákonů, o kterých v některém ze sešitů příštích bližší zprávu podati si dovolíme. První osnova týká se řízení exekučního při nuceném prodeji věcí movitých i nemovitých, druhou pak mají změněna býti některá ustanovení ústního, písemného i stručného řízení o civilních věcech sporných.

K soudní zprávě v Haliči přináší dopisovatel časopisu „Jur. Bl." některých dokladů zajímavých. Vyjímáme z toho následující případ: Majitel statku, aby se zbavil nemilého jemu pachtéře, vypověděl osobě třetí, zcela cizí, a žádal pak na základě §. 21. cís. pat. ze dne 16. listopadu 1858 o vyklizení onoho nastrčeného pachtéře i podnájemníků jeho. Tak stalo se, že skutečný pachtéř ničehož netuše, dne 21. června 1871 co domnělý podnájemník ze statku byl vyklizen, aniž by jemu dříve výpověď neb nařízení soudní o vyklizení bylo doručeno. Vyklizený stěžoval si k vrchnímu soudu, který stížnost, pokud se týkala povolení exekuce, zamítnul, an nebyla podána osobou k tomu legitimovanou. Co však se týče výkonu exekuce, nařídil vrchní soud okresnímu soudu, by o stížnosti rozhodl. Okresní soud zavrhl dne 13. srpna 1871 veškeré námitky pachtéře. Stížnost, z tohoto výměru podanou, měl vrchní soud za opožděnou, i kázal ji vrátiti exhibentovi. K opětné stížnosti pachtéře nařídil nejvyšší soud vrchnímu soudu, by o stížnosti ve věci samé rozhodl, kázal však zároveň věc odevzdati trestnímu soudu, by vyšetřeno bylo, zdali tu nestává povahy zločinu podvodu. Po několika měsících zastavil trestní soud vyšetřování, i došla tudíž stížnost opět vrchní soud, by tento o ní in merito rozhodl. Vrchní soud uznal zapotřebí, vyslyšeti o odporu recurenta stranu druhou i nařídil tak činiti okresnímu soudu. Okresní soud vyslyšel stranu druhou i odmrštil [illegible]ečně opět odpor

pachtéře. Z tohoto výměru stěžoval sobě vyklizený znova, aniž by však doposud se byl vyčkal vyřízení stížnosti své.

Výkony tabulární. V obvodu jednoho vrchního soudu zemského vyskytla se mezi dvěma soudy sborovými různost náhledů o tom, má-li v případě, že soud tabulární požádán jest o výkon aktu tabulárního, jiným soudem povoleného, soud prvější bezprostředně vyrozumívati účastníky, neb má-li toliko zprávu podati soudu, kterým byl požádán. Za příčinou tou vydalo ministerstvo spravedlnosti dne 30. ledna 1874 č. 1173. nařízení v ten smysl, že přistupuje k náhledu, který též c. k. nejvyšší soud přípisem ze dne 15. ledna 1873 č. 8809. byl vyslovil, že totiž požádaný soud tabulární dle předpisů všeob. řádu knihovního jest povolán, vyrozumívati bezprostředně účastníky, jakož i soud, kterým byl požádán o tom, že soud poslednější povolil jakýsi vklad knihovní, že on tento povolený vklad vykonal, neb že ho pro knihovní závady nebylo lze vykonati. G. Z.

Nové knihy.

Nový řád soudu trestního daný dne 23. května 1873 s nařízením vykonávacím vyšel co č. 51. kapesního vydání zákonů tiskem a nákladem Jindřicha Mercy-ho v Praze. Překlad jest správný, i nalezáme u jednotlivých článků též veškeré zákony i veškerá nařízení, jež vztahují se k části té které. Pro laiky, jakož i pro ty, kteří hodlají se teprv zasvětiti v učení řádu trestního, přidány jsou vysvětlení potřebná, však ve formě tak stručné, že to nikterak tomu nevadí, aby kniha i právníky praktickými byla užívána. Okolnost ta, že každé hlavní části předeslán jest úplný přehled nařízení tam obsažených, čímž vyhledávání usnadněno, přispěje zajisté k tomu, by ono vydání zcela vyhovělo potřebě praktické.

Zákonové o zdělávání seznamů porotnických a o zastavení poroty na čas, doplnění příslušnými zákonními ustanoveními a vzorci k praktické potřebě. Toto dílo jest zvláštním otiskem kapesního vydání zákonů č. 51., o kterém jsme právě se zmínili, i přispěje zejmena úřadům obecním při sestavování seznamů porotců.

O vlivu práva německého v Čechách a na Moravě.

(Nástin.)

Podává JUDr. Jaromír J. Hanél.

(Pokračování.)

Řízení průvodné záleželo v líčení rozepře od obou sporných stran, původa a pohnaného, ve přivedení potřebných důkazů a vynešení nálezu soudního.

O spůsobu, jakým díti se mělo líčení rozepře, pořádku řečí, které strany přednášeti měly, není z dob zřízení župního přímých svědectví zachováno, zajisté však dálo se řízení před soudem týmž spůsobem, jakým i v dobách pozdějších; původ přednesl žalobu svoji i uvedl pro případ popření tvrzení svého ihned ty průvody, kteréž k usvědčení pohnaného jemu byly na snadě, pohnaný pak buďto přiznal se k žalobě, aneb popřel udání původa, načež, nebyla-li věc, o kterouž se jednalo, soudu již jasnou, další řeči obou stran sporných následovati mohly, až soudcové dostatečně byli spraveni a nález buďto konečný aneb na přivedení důkazů vynesli.[316])

---

[316]) Že asi ten byl postup řízení soudního, vychází na jevo z některých starších listin, ve kterých, třeba jen mimochodem dotýká

Přiznal-li se obviněný k vině své, aneb přiznal-li nárok původů za oprávněný, pak nenásledovalo žádné další řízení, a pohnaný ihned potrestán, aneb k nápravě škody odsouzen byl.[317])

Vynešen-li byl od soudců nález na provedení důkazů, pak musela strana ta, kteréž uloženo bylo, důkazy přivésti, bez meškání tak učiniti. Obyčejně pak, v dobách nejstarších zajisté pravidelně, byl to pohnaný, který měl právo i povinnost, přivedením důkazů nevinnost svoji a lichost nároku původova dokázati.

Průvodové, jakýchž k provedení důkazu o jisté okolnosti užiti se mohlo, byli rozličnì; vyvinulit se zajisté během dob poznenáhla, měníce tytýž i tvar svůj.

Co průvod nejstarší, nejhrubší prvopočátky veškerého řízení soudního připomínající, lze pokládati průvod ordálů a z těch zejmena souboj před soudem, sedání.[318])

---

se rozepří a jich urovnání. Tak nalézá se v listině z r. 1215 zpráva o tom, jak líčena jest rozepře mezi klášterem Hradištským a osadníky z Lučice. Rozepře tato arciť líčena jest před soudem sněmovním („... curiam nostram siue colloquium nobis cum nostris baronibus in Znoim celebrantibus, partibus conuocatis in nostra presentia constitutis, petiuit abbas supradictus ... sibi fieri iustitie complementum"), avšak s právem lze domnívati se, že líčení před soudem župním tímtéž asi spůsobem se dálo. Praví se tu pak: „Tandem motis hinc inde uerbis inter partes et multiplicatis, iudicauit iusta sententia baronum nostrorum, dominum abbatem in sua actione debere producere testes idoneos et fide dignos." Srov. Boczek, Cod. dipl. T. II. n. 67. pag. 77 sqq.; Erben, Regesta n. 562. pag. 263 sq. Srov. též Jireček, v Čas. Č. M. 1856 IV. str. 100. n.

317) Příklad přiznání se k vině podává se nám od pokračovatelů Kosmových k r. 1130, kde vypravuje se o spiknutí proti životu Soběslava I. Najatí vrahové, jakož i Miroslav, syn Jana, vyznali před knížetem i četně shromážděným lidem vinu svoji a udali i spoluvinníky své, načež ihned odpraveni jsou. („Deinde postquam se ipsum (Miroslaus) cum aliis proprio ore accusauit, de consilio cum sociis eductus est, sequentique die cum fratre Strziezimiro, et cum quodam Medico omnibus membris in foro priuati sunt.") Srov. Script. rer. boh. T. I. pag. 296 sqq., pag. 300.

318) Souboj před soudem vedený zajisté živě ještě připomíná dobu, kdy jediným následkem zločinu byla msta, zejmena krevní, ve které dle slov Nestorových „vstal rod na rod, nenáviděli se vevespolek, a počali sami proti sobě bojovati." Souboj před soudem

Sedání dálo se buďto s meči aneb za kyje a záleželo v boji původa a pohnaného před soudem,[319]) kterýžto pak právo onomu z nich přiřknul, jenž přemohl protivníka svého.

V dobách plné platnosti ústavy župní mělo sedání vůbec místa ve všech nárocích z hlavy či vraždy,[320]) jakož i v nárocích pro pohanění cti jednotlivce.[321])

---

zajisté že měl zlo, z krevní msty mnohdy vycházející, obmeziti na stupeň nejnižší. Jakož však krevní msta předpokládá nedostatek veškeré vyšší moci, stojící nad jednotlivci, tak i souboj soudem dokazuje ještě nepatrnost vlivu, jakýž ústřední jakási moc jevila. Názor o vlivu božstva při ordálech náleží dobám pozdějším, ve kterých organisace státní poněkud aspoň upravena byla.

Doklady pro tvrzení tato lze podstatně nalézti v nejstarším dějepisu práva u Slovanů východních a zejmena pak jižních, kde zprávy o krevní mstě ještě dosti jasnými jsou.

[319]) Způsob, jakým tento souboj díti se měl, jest udán v Řádu práva zemsk., zejmena ve čl. 22., 25. a 26. (Arch. Č. II. str. 90. n.) S meči vedl se souboj, když oba soupeřníci byli stavu urozeného, pakli však „měštěnín sedláka pohnal: máta sě bíti kyji a s štíty velikými, neb jsta oba jednoho řádu chlapského; a to jest ot starodávna ustanoveno, že k téj bitvě nemáta mečóv užívati.“ Srv. Řád pr. zemsk. čl. 37. (Arch. Č. II. str. 95. n.) Že však sedání za kyje záhy mizeti počalo, dokazuje latinský text řádu pr. z., kde se praví: „Et juxta antiqua jura cum baculis ... duellabant; nunc autem duellare debent cum gladiis et magnis clipeis“ (ibid. str. 96.). Stat. Conr. ustanovují o sedání za kyje: Čl. 37.: „Præterea duellum quod in vulgari dicitur kiy, non habeant nisi ad extraneos.“ (Jireček, Cod. jur. boh. T. I. pag. 72.)

[320]) Srov. Řád pr. zemsk., čl. 17.: „... tu es verus meus hostis, quia occidisti ... fratrem meum carnalem quondam de tali loco, in via pacis sine jure, et hoc volo probare in te cum vita mea super vitam tuam.“ Srov. též čl. 32., 34.—40. Když pak následkem sesílení vrchní moci ústřední počalo se bráti peněz hlavních (pecunia capitalis), tu i z nich na důkaz spáchané vraždy pohánělo s dovoláváním se souboje soudního. Srv. čl. 31. l. c. O hlavních penězích srov. Tzschoppe u. Stenzel, l. c. str. 24. n.; Jireček, Sl. pr. II. str. 246. n.

[321]) Že též o nárocích o pohanění rozhodovalo se soubojem soudním, o tom sice z dob trvání župní ústavy přímých zpráv nemáme, avšak sluší s důvodem za to míti, že tak se dálo, bere-li se zřetel na ustanovení čl. 88. Majest. Carol., který pro ten případ „hanělliby koho o zradu,“ k sedání vyzvati se mohlo

Pravidelně musel i původ i pohnaný osobně v sedání se zúčastniti, tenkráte však, když šlo o souboj osoby urozené s osobou méně urozenou, tu mohl výše postavený za sebe postaviti zástupce, s kterým pak onen nižší bojovati musel; podlehnul-li však zástupce, ztratil zastoupený při, právě tak, jakoby sám byl sedal.[322]) Totéž platilo o osobách, požívajících práva sirotčího.[323])

Ten, kdož v sedání přemohl protivníka svého a zabil jej, byl povinen, zaplatiti poplatek jakýsi, snad na důkaz, že řádně dál se souboj, aneb za duši jeho.[324]) Pakli však pohnaný k právu vůbec nestál neb k boji se nedostavil, dáno ihned původu za stané právo.[325])

„následujíc v tom starého práva zachovánie." Ostatně jde totéž na jevo též z ustanovení čl. 129. knihy Rožmb., kde se praví: . . . „nelze i jedné nevěry ničímž postihnúti ludmi na dobře schovalého člověka, ni pro hospodu, což k sědání neneslušie." (Srov. Brandl, Kn. Rožmb. str. 69.)

[322]) Stat. Conr. ustanovují v čl. 9.: „Si aliquis nobilis vir et non druho super se habuerit narok, puer pro ipso subeat judicium, et si non fuerit adjutus, solvat pro eo CC denarios." Později nastala změna taková, že ve případu tom, když nižší pohnal vyššího, aniž by tento chtěl se s oním bíti, mohl souboj přísahou zaměněn býti; pakli vyšší pohnal nižšího, tu mohl tento taktéž nevinu svoji přísahou dokázati; neučinil-li tak, musel původ se s ním bíti, anebo jej propustiti; „nebo nesmí-li sě bíti s níže urozeným, také jeho nemá pohoniti." Srv. Řád pr. zemsk. čl. 34. a 34. (Arch. Č. str. 94. n.)

[323]) Řád pr. zemsk. ustanovuje v čl. 32.: „Viece, kdyžby kto let nemaje, z hlavy otcovy neb kterého jiného přietele chtěl koho pohoniti: má sě ve dsky sirotkem psáti, a řečník jeho má jemu sirotčie právo ohraditi" . . . Čl. 33.: „A pakli by jemu ohradil právo sirotčie, tehdy kdyby měl vstúpiti do šrankóv a klín v ruku vzieti i udeřiti proti pohnanému: tehdy móž kterýkoli přietel jeho vstúpiti a zaň súd vésti až do bitvy. A když by sě měl bíti, tehdy ten sirotek má státi před šranky, meč a štít drže a ten přietel má ten meč a štít vzieti z jeho rukú, i bíti se zaň s jeho vrahem až do skonánie."

[324]) Tento poslední asi význam má ustanovení čl. 20. řádu pr. z. kde se (lat.) praví: „Et qui alium superaverit, eundem decapitare manu propria debet, et caput inter pedes projicere, et super eum duos denarios offerre" („a dva haléře naň složiti, a těmi jej oběrovati). (Arch. Č., II. str. 91.)

[325]) „Čl. 27.: „Tuto znamenaj, když pak ten pohnaný nesměl práva

Dalším průvodem, sedání nejvíce příbližným, byla očista, kteráž dvojím spůsobem se dála, železem totiž, neb vodou.

Očista železem byla opět dvojí; buďto totiž musel ten, kdož očistu takovou podniknul, vzíti do ruky žhavé železo, v některých pak případech ruku naň položiti, aneb musel kráčeti po žhavých radlicích.[326])

Očista železem musela podniknouti se při veškerých těžších zločinech, při kterých nejednalo se o dokonanou vraždu, anebo čest jednotlivce, tedy zejmena při zabití aneb těžkém poranění tělesném,[527]) pak při veškerých značnějších poškozeních majetku soukromého.[328])

Kdož, podstoupiv očistu železem, žhavé železo nezdržel v rukou aneb ruku neb nohy sobě popálil, uznán jest vinným nárokem naň vzneseným a odsouzen k pokutě, druhdy i k hrdla ztracení.[329])

---

dostáti, nebo který rok zmeškal k súdu nebo k bitvě: tehdy ihned tomu pôvodu jmá býti dáno za právo stané" (Arch. Č., l. c.).

[326]) O prvním spůsobu očisty té mluví Štítný v kn. šest. (vyd. Erbena, str. 148.): „Boha sú pokúšeli po některých žalobách ... horúcie železo z ohně vynmúc, dávali v holé ruce, a druhdy i nevinnému, aby tak ukázal svú nevinu." O druhém spůsobu očisty železem ručním (judicium ferri manualis) dává zprávu Řád práva zemsk. v čl. 53.: ... „tehdy má světle rozežžené železo před pohnaným položeno býti, aby na něm dva háky položil." Očista s radlicemi uvádí se co prostředek průvodní při soudu r. 1130 (pozn. 317.), kde se o spoluvinících praví: „Krziwosud vero, qui Patruus Miroslai fuerat, atque alii duo, quorum vnus Waczemil, alter Henricus vocabatur, isti quidem, qui a præfato Miroslao coram Duce atque prædicto conuentu accusati fuerant, ad iudicium destinati Pragæ per ferrum incesserunt, et ... rei reperti sunt. Srv. Script. rer. boh. l. c.

[327]) Dekreta Břetislavova ustanovují: ... „qui homicidiis infamantur .... si negant, ignito ferro .... vtrum culpabiles sint, examinentur." (Srv. Script. rer. boh. T. I. pag. 111.) Kniha Rožmb. pak praví v čl. 180: ... „z chromoty trój póhon; právo železo." (Brandl, l. c. str. 81.)

[328]) Stat. Conr. ustanovují v té příčině ve čl. 19.: „Si alicui subtrahuntur jumenta aut famuli, apes furantur, debet subire judicium ferri, scilicet vomeres." Kniha Rožmb. uvádí co nároky poškození majetku, z nichž právo železo: zlato (čl. 161); oheň (čl. 162); výboj (čl. 163); svěřepice (čl. 177); ščepóv uškozenie (čl. 178); včely (čl. 179).

[329]) „A když by nezdržal prstóv na tom železe, dokudž by přísahy

Očista vodou byla taktéž dvojí, buďto dála se totiž tím spůsobem, že obviněný vržen byl svázán do vody, potopil-li se, uznán jest nevinným, plynul-li na povrchu, považován byl za vinníka,[330]) aneb vedl se důkaz vodou vařící tak, že obviněný, chtěl-li nevinným uznán býti nárokem naň pozdviženým, musel předmět nějaký z kotle, vroucí vodou naplněného holou rukou bez pohromy vyjmouti.[331])

Očistou vody veden byl důkaz tenkráte, když se jednalo o nároky takové, ve kterých činěné bezpráví bylo zjevnějším a obrana proti němu snadnější nežli u nároků, z nichžto bylo právo železo.[332])

---

nedokonal: tehdy by tu při ztratil i hrdlo.“ Řád pr. zemsk. čl. 53.

330) Že tímto asi spůsobem vedl se též u nás důkaz vodou studenou, tomu nasvědčují slova Štítného (srv. pozn. 326): . . . „po některých žalobách na vodu mecíc,“ jakož i výraz „svatocúdná“ voda, která nic nečistého nepodrží, nýbrž vyvrhne. Na potopení ve vodě ukazuje též ustanovení Stat. Conr. čl. 8.: „Quando aliquis judicium aquae debet subire, nullus eum in aquam dimittat nisi sacerdos et ejus cooperator.“ V Řádu pr. zemsk. čl. 68. uvádí se ještě jiný spůsob očisty vodou studenou, jenž záležel v tom, že musel původ přes vodu břednouti a pohnaný za ním tři kroky vzdálen. Od utonutí pak neb přejití záviselo pro obě strany provedení důkazu. Srv. též Brandl, l. c. str. 743.

331) Zdali i v Čechách takto dála se očista vroucí vodou, jak toho víme u Germanů (Srv. Grimm, Dtsche Rchtsalt. str. 919. nn.), nesnadno jest přímými důvody dotvrditi; poněvadž však i u nás docela všeobecně se mluví v listinách o „judicium aquæ ferventis“ podobný pak spůsob očisty této u jiných národů se nám zjevuje, lze alespoň domýšleti se, že i u nás podobně se dálo.

332) Kniha Rožmb. uvádí co nároky, u nichž jest právo voda: plen (čl. 155); zlodějstvo (čl. 156); loupež, lesa porubání, vzebrání úroků, jetí (čl. 157—160); vzorání dědiny (čl. 169). V knize Rožmb. zračí se však též již přechod od očisty vodou ku provedení důkazů pomocí metání losů, hřebí. Tak praví se ve čl. 70: „Ježto svědci sě vědů . . . též právo jako v úředě: ledno voda sešla mezi nimi s toho, ale ledno za vodu vrci hřěbjé. Čl. 144: „Pakli proti tej žalobě odpověď taká, že die: „ten kóň . . . sě je rodil na mém hnoji, i živ i mrtev, na to jmám pravějšie ludi“: tehda právo o to hřěbjé, čím sě svědkóm právo dostane; ale voda neslušie.“ Srv. též čl. 149. (Brandl, Ku. Rožmb. str. 77.)

Následek provedeného důkazu očistou byl, že nařčený byl nároku prázden, pakli týž však při očistě neobstál, odsouzen byl k náhradě, ano druhdy i život ztratil.[333])

Očisty pozbývaly následkem vlivu církve, která v nich spatřovala pokoušení Boha, záhy již i původního významu svého i platnosti své a na jich místo nastoupil průvodní prostředek, kterýmžto dovoláváno se sice Boha, nežádáno však přímého jakéhosi zakročení jeho pro věc spravedlivou, jak se to na základě rozšiřujících se názorů církve dálo u očist, pozbyvších původního svého významu.

Prostředek tento průvodní byla přísaha, kterou dotvrzována způsobem slavnostním pravost a pravdivost tvrzení neb činu nějakého.

O způsobu, jakým dála se přísaha v dobách platnosti nejstarších, slovanských řádů v Čechách a na Moravě, sporých jen zpráv se nám dostalo, z těchto však jde na jevo, že se konala přísaha vyslovením tvrzení slavnými slovy a sáhnutím při tom na jistý předmět, buďto na ten, k němuž tvrzení ono se vztahovalo, aneb takový, kterým vážnost přísahy, jakož i hrůznost přísahy křivé měla býti znázorněna.[334])

---

[333]) Řád pr. zemsk. čl. 68 praví: ... „póvod má do vody břiesti, a pohnaný za ním, tři kročeje vzdálí. A když by póvod utonul v těch třech kročejích před ním, tehdy pohnaný má sě vrátiti, a toho nevinen býti. Pakli póvod přebrde, tedy pohnaný má za ním břísti; a přebrde-li také, tehdy jest jeho prázden; pakli utone, tehdy ty dědiny i život ztratí.“ (Arch. Č. II. str. 113.) Lat. text řádu pr. z. dí: „citatus super aquam mittebatur, quod jam abolitum est.“ O následcích, jaké mělo neprovedení důkazu očistami vůbec, mluví též listina kláštera Břevnovského z r. 1222: „Et si per experimentum ferri candentis, vel aquæ frigidæ seu ferventis, vel vomeres calcandos, seu duelli, vel alio seculari judicio culpabiles inveniantur, nec nobis, nec judicibus nostris curialibus ... aliquid inde utilitatis proveniat, sed omnia bona furis sive rei ecclesiæ Brevnoviensi integraliter remaneant, secundum arbitrium domini abbatis in usus necessarios disponenda. Adversario tamen satisfaciat competenter. Judices autem, quorum interest, faciant de fure, quod eis justum videbitur.“ Srv. Erben, Regesta n. 620. pag. 290. sqq.

[334]) Svědectví o přísaze způsobu prvního zachovalo se v Řádu práva zemsk. čl. 89., kde se mluví o důkazu vlastnictví k ukradenému dobytku: ... „ten, kdož sě jímá, má položiti

Důkaz přísahou vedl se dvojím spůsobem, buďto totiž od stran sporných pouze, aneb též od tak zv. pomocníků a očistníků. Přísaha stran sporných skládala se buďto pouze od původa,[325]) aneb od původa i pohnaného,[326]) aneb pouze od pohnaného.[327])

Pomocníci a očistníci přísahali, kde toho právo žádalo, za pohnaného, když tento již vlastní přísahu svoji byl složil i dotvrzovali oni přísahou, že dle jejich přesvědčení pohnaný jest nevinen tím činem, ze kterého původ jej pohnal, tito pak přísahali za to, že přísaha, kterou byl pohnaný vykonal, jest pravá a ne křivá.[328])

---

dva prsty na čele neb na hlavě toho dobytčete, a přisieci, že jest jeho, jakož mu bude rota vydána." (Arch. Č. II. str. 126. n.). Vážnost přísahy toho vyžadovala, že konala se v kaple, že se obracováno při přednášení roty ku východu slunce, že se ruce kladly na prsa, na svatém čtení (srv. Řád pr. zemsk. čl. 82., 79., 81., 84.; Kn. Rožmb. čl. 138.); na hrůznost křivé přísahy se ukazovalo kladením prstů na kříž (srv. Řád pr. zemsk. čl. 78.) sem zajisté vztahovati sluší též ustanovení čl. 53. o tom, že pohnaný má přísahati, drže při tom dva prsty na světle rozeženém železe.

[325]) Případ tento nastal hlavně při nárocích z ran, jakož uvádí kniha Rožmb. čl. 171.: „Z ran modrých, z mála nebo ze mnoha jeden póhon; . . . právo póvodu přisieci, což jmá ran ot neho, jenž bit; viece práva nenie." Taktéž ustanovují čl. 172. vzhledem ku ranám otvořitým, čl. 173. o ranách siných a čl. 174. o ranách krvavých.

[326]) Kn. Rožmb. čl. 69.: „Z plena právo sě zpraviti zemským právem, jemuž vinu dávají, samému třetiemu. Ale bylo-li by pravější, aby póvod přisáhl napřed z své škody: tehdy právo bylo by otpoviedači otpřisieci sě; potom za vodu dva pomocníky otpřisezta, že je nevinen, z nehož popřisiežen." Srv. o případu tomto vůbec Brandl, v Právníku 1869 str. 792. nn.

[327]) Jest to případ tak zv. práva sirotčího (jus orfanile), pro které sirotek, pohnán-li byl pro dluh otce svého, mohl vlastní přísahou svojí osvoboditi se. Srv. Kn. Rožmb. čl. 123.: „Když sirotek otpoviedá za otcóv dluh, že die: „ani vědě, ani mi přikázal platiti": tehda jemuž vinu dávají, ten otpřisieže sě sám svú rukú. Z toho viece práva nenie, to je sirotčie právo." Případy, ve kterých právo sirotčí mělo místa, uvádí Kn. Rožmb. ve čl. 164.—168.

[328]) O rozdílu mezi pomocníky a očistníky pojednal Brandl, l. c. str. 710. nn. O pomocnících mluví kn. Rožmb. čl. 69. (pozn. 336.); čl. 71.: „Z ohně právo sě zpraviti, komuž vinu dávají, samému sedmému. Ale bylo-li by pravější, póvod po-

Následek vykonané přísahy byl ve případech těch, kde původ sám přísahal, že pohnaný ihned byl odsouzen; nevykonal-li původ přísahu, ztratil při.[339])

Měl-li pohnaný přísahati a nevykonal-li přísahu, pak přisouzeno právo původu a pohnaný mimo to byl pokutován.[340]) Ve případech pak těch, kde i původ i pohnaný měli přísahati, ztratil ten při, kdož přísahu řádně nevykonal; neméně ztratil pohnaný v tomto případě i tenkráte při, když některý z pomocníků jeho přísahu zmátl, tedy ne tak vykonal, jak toho řád předpisoval;[341]) vykonaly-li obě strany přísahy řádně, zůstaly obě pravými, aneb musel pohnaný mimo to očistiti se ordálem vody neb železa.[342])

---

přisež napřed svú škodu: tehda otpoviedač otpřisiehá sě také a za železo šest pomocníkóv otpřisezte, že nevinen.“ O očistnících s důvodem však pochybovati sluší, že by byli původu domácího, zajisté, že teprvé vlivem práva německého k nám ústav tento se dostal. Také přichází teprvé ve XIV. století zprávy o očistnících v Čechách.

[339]) Řád pr. zemsk. čl. 89.: „Projde-li (přísahou původ), má jemu to dobytče vráceno býti, a on má dáti tři sta peněz úřadníkóm. Pakli neprojde, že změte přísahu, tehdy ztratí tři sta peněz i to dobytče. A ten jistý, u kohož sě jest jal, chce-li, má přisieci, že jest jeho; a projdeli, dada tři sta peněz úředníkóm, i pojme to dobytče, a obdrží je sobě; pakli neprojde, tehdy ztratí tři sta peněz i to dobytče; a to dobytče má spadnúti právem na sudieho, ale peniezi mají rozděleni býti mezi úředníky. (Arch. Č. II. str. 127.)

[340]) Vychází to na jevo na př. z čl. 23. Řádu pr. zemsk., kde se jedná o hlavu, pohnaný pak má přísahati za svou nevinu. Praviť se tu: „... za starodávna tento řád byl jest, kdyžby pohnaný přísahu zmátl, a po třetí sě neopravil, že by ztratil i při i hlavu. Proti tomu z přiezni páni sú byli nalezli jednomu za nebožce Ciesaře, že pro tu přísahu nemá ihned stat býti, ale že jest svú při ztratil, a ten póvod jmá získanú jmieti. Ale miesto stětie tento pohnaný jmá dán býti do věčného žaláře“ ... (Arch. Č. II. str. 89. n.) Čl. pak 65. dí: ... „A za ty rány póvod má napřed přisahati ... pakli projde, tehdy pohnaný má přisieci za nevinu, a projde-li, bude prázden; pakli změte, má dáti za každú ránu pět grošóv (ibid. str. 111.).

[341]) O tomto zmátnutí přísahy, o přísaze se zmatkem, jež na Moravě nazývána byla „s kléskou“, pak o řádu, jaký při této přísaze panoval, srv. Brandl, v Právníku r. 1869 str. 704. nn.

[342]) Srv. Řád pr. zemsk. čl. 97.: ... „pakliby prošel (původ přísahou), tehdy pohnaný má sám třetí přísahati .... A kdyžby

V některých případech, kde předmět rozepře byl tak nepatrným, že nevidělo se býti nutným pro vyvrácení nároku původa přísahu pohnanému uložiti, dostačovalo, když tento svou vírou dotvrdil, že činu, jemu za vinu kladeného, vinným není. Věrování takové tudíž též bylo průvodním prostředkem neviny pohnaného.[343])

Důležitým prostředkem průvodním bylo dále svědomí čili výpověď svědků před soudem. Svědkové měli dotvrditi, že tvrzení činěná od původa za tou příčinou, aby obdržel nález sobě příznivý, zakládají se ve pravdě, že události, na kterých původ nárok svůj zakládal, tak se udály, jak týž je byl uváděl.

Mělo tudíž svědomí místa ve všech takových přech, kde základem byl buďto jakýsi poměr právní, jehožto jsoucnost svědkové dokázati měli, aneb učiněná škoda,[344]) aneb osočení před lidmi neb soudem.[345])

---

všickni prošli a nezmátli přísahy, tehdy pohnaný má prázden býti." Kn. Rožmb. čl. 69.: „Z plena právo sě zpraviti zemským právem, jemuž vinu dávají, samému třetiemu. Ale bylo-li by pravějšé, aby póvod přisáhl napřed z své škody: tehdy právo bylo by otpoviedači otpřisieci sě: potom za vodu dva pomocníky otpřisezta, že je nevinen, z něhož popřisiežen." Z ustanovení, že pomocníci mají přísahati za vodu, zajisté s důvodem (Brandl, l. c. str. 703. n. Kn. Rožmb. str. 51. pozn. 1)., lze souditi, že dříve musel pohnaný ještě podrobiti se očistě vodou. O nedostatku, jaký panoval v právu českém v ohledu tom, že k důkazu obě strany byly připuštěny, taktéž srv. Brandl, l. c. str. 702. n.

343) Kn. Rožmb. čl. 133.: „Ze psa když žaluje, že ukradl strážu, schovav sbožie: nenie právo přisahati, ale vzieti na svú vieru, že nevinen, jakž otpověděl." Čl. 176.: „Ze psa neda z kakého i ze všelikakého . . . právo za přísahu vzieti na svú vieru, rci: „to beru na mú vieru i na mú duši, sem-li ten pes ukradl, bóh daj bych opsěl, jako ten pes."

344) Případy, ve kterých v Kn. Rožmb. se mluví o důkazu svědky, jsou uvedeny ve čl. 70. (dluhy, dědiny); 115. (že mu lovišče opustil); 122. (že za muž nesena); 134. (že mátě ležela s nepravým mužem); 143. nn. (na čím hnoji kóň sě je rodil); 170. (dluh méně lotem desieti hřiven); 190. nn. (dluhy, dědiny); 256. (dědiny). Řád pr. zemského pak žádá důkaz svědky v čl. 66. (kdyžby kto komu dědiny držel); 73. (že věno zabezpečeno); 82. n. (rukojemství, základ, dluh věnný); 88. (násilí — bylo-li možno dovolati se svědků).

345) Jakou důležitost mělo svědectví při osočování, patrno z ustano-

Neméně byla důležitou výpověď svědků v rozepřích, kde jednalo se o skutečné držení, o meze a p.[346])

Počet svědků, jacíž museli vedeni býti, byl v rozličných rozepřích rozličný a dostupoval druhdy až sedmadvaceti.[347])

Vedl-li někdo svědky pro tvrzení svá, musel přivésti takových, kteří výpověď svoji mohli přísahou ztvrditi, neboť každý svědek byl povinen přísahati, že věc tak a tak se má.[348]) Odvolával-li se někdo k svědkům a nepřivedl je pak, aby přisáhli, nebyl on sám již k přísaze připuštěn, aniž jemu přivedení jiných důkazům povoleno, nýbrž takový při ztratil.[349]) Taktéž ztratil ten, kdož svědky vedl, při, když sice svědkové se dostavili k přísaze, avšak přísahu zmátli, aneb aspoň jeden z nich přísahu tak nevykonal, jak ji vykonati měl.[350])

(Pokračování příště.)

---

vení Stat. Conr. o soku. Nemohl-li sok dosvědčiti tvrzení své, býval kamenován. Stat. Conr. trest tento ustanovují v čl. 7.: „Nullus zok aliquem accuset nisi certo sub testimonio vicinorum constet de damno; et si fuerit zok convictus testimonio fori communis, lapidetur.“ V listině pak, kterou udělil Otakar I. klášterům v Čechách práva a výsady, zmírňuje se tento trest kamenování v peněžitou pokutu tří set hřiven: . . . „falsus accusator nobis in CCC denariis condempnetur.“ Srv. Erben, Regesta n. 302. pag. 302. sq.

346) V listině shora (pozn. 316.) uvedené, vedeny jsou od opata svědci, po jejichžto výpovědi ihned vrácen byl les sporný klášteru, ku kterému že patří, svědkové dotvrdili.

347) Čl. 134. kn. Rožmb. praví, že ten, kdo nařknul někoho, „že je kurvy syn“, má vésti na lože, kde matka cizoložila, devět svědků; uvádí však dále: „To je nové právo. Ale staré právo bylo, že na prvé lože vésti devět svědkóv, ukázat, tehda na druhé lože osmínádste, tehda na třetie lože sedmimezidcietma svědkóv.“

348) Řád pr. zemsk. čl. 66. ustanovuje: „A když póvod žalobu provede, má mieti devět svědkóv k zemi usedlých ... sobě ku pomoci ... A ti svědci ... mají hotovi všickni býti ku přísaze.“

349) Srv. Brandl, Kn. Rožmb. str. 51. pozn. 2.; Řád pr. zemsk. čl. 67.

350) Řád pr. zemsk. čl. 67.: „... a kdyžby který svědek póvodóv nebo pohnaného svú přísahu zmátl, ... tenby svú při ztratil.“

Praktické případy.

Praktické případy o rušení držby.*)

II.

Pachtováním pozemku a zaplacením pachtu dokazuje se faktické držení.

C. k. m. d. okr. soud v Hr. Kr. v rozepři mezi Václavem Vognarem v zastoupení své svěřenky Kateřiny Konečné, a mezi Josefem Konečným, gruntovníkem v Pouchově, k žalobě od 20. dubna 1871 č. 4114. o přerušenou držbu zahrádky při usedlosti č. p. 25. v Pouchově položené — dal výměrem konečným ze dne 15. listopadu 1872 č. 10591. žalobě průchodu, uznav, že Kateřina Konečná jest ve skutečném a pokojném držení zahrádky, položené v katastrální obci Pouchově pří usedlosti č. p. 25. ve výměře asi 1 korce ohraničené na jih stavením a zahradou od usedlosti č. p. 26., na západ veřejnou silnicí od Hradce Králové vedoucí, na sever plotem zahrady k č. p. 24. v Pouchově patřící a na východ ploty zahrady k usedlosti č. p. 99. v Pouchově náležející, — že dále žalovaný Josef Konečný toto skutečné držení Kateřiny Konečné ohledně zahrádky této tím, že ji zryl, zoral a brambory osázel, přerušil, — že Kateřina Konečná ve skutečném držení zahrákdy této chráněna býti má a žalovanému se veškeré další rušení držby zapovídá, an by jinak pro vše to na něho vedeno bylo právo. Útraty sporu mají minouti.

Důvody.

Žalující totiž v žalobě tvrdí, že jsa opatrovníkem Kateřiny Konečné uvázal se v roce 1870 jmenem své svěřenky v držení místa položeného pod č. 25. v Pouchově i se zahradou as po 1 korec výměry ohraničenou na jih stavením a zahradou od usedlosti č. p. 26., na západ veřejnou silnicí od Hradce Králové ve-

*) S potěšením budeme uveřejňovati i další případy, jakmile nám je dle slibu svého laskavě zašlete. Pozn. red.

doucí, na sever plotem zahrady k č. p. 24. v Pouchově patřící a na východ ploty zahrady k usedlosti č. p. 99. v Pouchově náležející v ten spůsob, že v mezích naznačených a po nich chodil a zahrádku tu Anně Vojtěchové za 3 zl. r. č. roční činže propachtoval, tato pak že ji dala v podpacht Františce Šrámkové, která zahrádku tu v mezích naznačených zorala, osila a úrodu z ní sklidila. Žalovaný toto tvrzení popřel, a žalující dle §. 104. v. s. ř. důkaz provedl svědky Annou Vojtěchovou, Hynkem Černým, Václavem Valcem a Jiřím Hynkem. Svědek Václav Valc sice zemřel, ostatní svědkové však stvrdili, že Anna Vojtěchová spornou zahrádku v pachtu měla až na podzim roku 1870.

Dále dosvědčili tito svědci, že Anna Vojtěchová postoupila spornou zahrádku v podpacht Františce Šrámkové za 3 zl. r. č., a že byl Josef Konečný s tím spokojen výslovně, že Anna Vojtěchová platila 3 zl. r. č. pachtu Václavu Vognarovi co opatrovníku Kateřiny Konečné proti tomu, že on Václav Vognar jemu Josefu Konečnému částku 3 zl. r. m. vrátí, když on pořadem práva spornou část zahrady vydobude.

Totéž dosvědčuje Františka Šrámková a výslovně obě svědkyně dosvědčují, že obě zahrádky jsou mezičkou od sebe odděleny

Žalovaný namítá, že byla zahrádka celá soudně odhadnuta, jak sporný, tak i nesporný dílec, že on celou zahrádku zakoupil v cestě veřejné dražby a že konečně v držbu celé zahrádky soudně byl uveden. Žalující odvolává se na spisy soudní. Z protokolu odhadního ze dne 22. dubna 1870 č. 4070. jde na jevo, že byla odhadnuta zahrádka č. top. 33. na 376□° v ceně 60 zl. r. m. a sice dne 21 dubna 1870. Žoček Jan, který při odhadu byl odhadníkem, dosvědčuje, byv dne 17. října 1871 slyšán, že se jen odhadala zahrádka č. top. 33. na 376□° a že byl žalovaný v držení této zahrádky uveden skutečně soudně, a že tedy nebyla celá zahrádka soudně odhadnuta, jmenovitě ne ona část sporná, která k stavebnímu místu č. p. 25. v Pouchově patří. Totéž dosvědčuje druhý svědek František Desenský, který též při odhadu byl přítomen.

Když pak dne 29. července 1870 ad č. 7666. koupili manželé Josef a Anna Konečných nemovitosti Kateřině Konečné patřící jak byly soudně odhadnuty, odevzdal jim soud 31. července 1870 č. 7788. stavení č. p. 26. v Pouchově se zahrádkou jak bylo soudně odhadnuto, a měřila tato nesporná zahrádka dle výtahu c. k. bern. úřadu z Josefinského katastru jen 376□°.

Z toho všeho vychází patrně na jevo, že byl, ačkoliv Josef Konečný ukoupil usedlost č. p. 26. v Pouchově, zvláště pak zahrádku č. top. 33. ve výměře 376□° dne 29. července 1870, ve skutečném držení zahrádky k stavebnímu místu č. p. 25. v Pouchově patřící i po licitaci žalující, poněvadž ji pachtoval, a pachtovní činži také od Šrámkové při licitaci přijímal.

Když tedy žalovaný Josef Konečný na jaře a sice 22. a 23. března 1871 zahrádku tuto zoral, jak to svědci Jiří Hynek a Václav Just jednohlasně příseżně dosvědčují, ačkoliv tato zahrádka výslovně nebyla odhadnuta a on v držení její nebyl uveden, koupiv jen zahrádku č. top. 33. ve výměře 376□°, rušil zajisté Kateřinu Konečnou v pokojné držbě a muselo tedy žalobě dáno býti průchodu.

Otázka, zdaliž má žalovaný většího práva k věci samé, nepatří do sporu o rušení držby a odkazuje se na cestu řádného práva.

Útraty soudní byly proti sobě vyzdviženy, poněvadž žalovaný nemůže býti považován za svévolně spor vedoucího, an se domnívati mohl, že, poněvadž obě nemovitosti č. 25. a 26. v Pouchově ode dávna v držení a vlastnictví jednoho a téhož hospodáře byly, což Jan Linder dokazuje, jemu co dražebnímu kupci také nyní sporná část zahrady k stavebnímu místu č. 25. v Pouchově patřící odevzdána byla.

C. k. vrchní soud zemský v Praze potvrdil vynešením ze dne 4. března 1873 č. 6957. tento nález, zamítnuv stížnost od žalovaného proti tomuto dne 1. února 1873 č. 1794. podanou, z těchto

důvodů:

Ač chalupa č. 25. v Pouchově, jak dokázáno, neexistuje, přece soudním ohledáním na jisto postaveno bylo, že dle žaloby, onou, u domu č. 25. v Pouchově patřící zahradou, jejíž držení žalobce pro Kateřinu Konečnou tvrdí, ona zahrada se míní, která jest ohraničená na jih stavením a zahradou od usedlosti č. p. 26., na západ veřejnou silnicí od Hradce Králové vedoucí, na sever plotem zahrady k č. p. 25. v Pouchově patřící, a na východ ploty zahrady k usedlosti č. p. 99. v Pouchově náležející.

Identita sporného předmětu tedy nikterak pochybnou není. Jedná se především o to, zdali žalobce také tvrzené faktické držení zahradního pozemku dokázal. Soudním místním ohledáním jest přede vším zjištěno, že mimo předně poznamenaného zahrad-

ního pozemku na druhé straně stavení č. 26. mezi tímto a stavením č. 27. též zahradní grunt ve výměře as 1 korce leží. Dále jest výpověďmi svědků Jana Žočka, Františka Desenského a Jana Lindra, pak přiznáním žalovaného samého dokázáno, že žalující Kateřina Konečná stavení č. 26. i s oněmi při něm z obou stran ležícími zahradními pozemky v držení měla a že ještě v r. 1870 tuto držbu fakticky tím vykonávala, že svým opatrovníkem Václavem Vognarem celý zahradní pozemek Anně Vojtěchové pronajala, která jednu a sice mezi č. 24. a 26. ležící část Františce Šrámkové v podnájem přepustila.

Žalovaný Josef Konečný sice dokázal, že se svou manželkou stavení č. p. 26. v Pouchově se zahradou v exekucí koupil a toto jemu dne 1. srpna 1870 soudně odevzdáno bylo, avšak jak z předloženého odhadního protokolu ze dne 22. dubna 1870 č. 4070. a z protokolu o uvedení v držbu ze dne 2. srpna 1870 č. 7788. vysvítá, nebyl od manželů Josefa a Anny Konečných s domkem č. 26. v Pouchově celý, na obou stranách tohoto domku ležící zahradní pozemek asi 2 korců, nýbrž pouze na jedné straně tohoto stavení ležící část asi 1 korce koupena, a jenom tato část jemu v držení odevzdána, jak to také z výpovědí svědků Jana Žočka a Františka Desenského, kteří při exekučním odhadu domku č. p. 26. v Pouchově přítomní byli, na jevo vychází.

Josef Konečný nedokázal tedy namítané nabytí držby oné druhé části zahrady soudním odevzdáním dne 1. srpna 1870 před se vzatým a poněvadž on mimo to jiný spůsob nabývací a vykonávání faktického držení, pokud se týče, oné druhé části zahrady u domku č. p. 26. v Pouchově v čase od 2. srpna 1870 až do času v žalobě tvrzeného rušení držby ani netvrdil, ani nedokázal, musí se po právu trvání předešlého faktického držení Kateřiny Konečné pokud se týče oné druhé u domku č. p. 26. v Pouchově se nacházející části zahrady ve výměře jednoho korce ještě po čase soudního odevzdání od manželů Josefa a Anny Konečných koupené usedlosti č. p. 26. v Pouchově se zahradou v jich držení, t. j. od 2. srpna 1870 až do času podle žaloby dne 22. a 23. března 1871 se udavšího rušení považovati za dále trvající, a to tím více, an výpovědí svědkyň Anny Vojtěchové a Františky Šrámkové dokázáno jest, že teprv po 2. srpnu 1870 na podzim splatná pachtovní činže 3 zl. r. m., která právě na onu druhou spornou, mezi

č. 26. a 24. v Pouchově ležící část zahrady po jeden korec vypadala, nebyla žalovanému Josefu Konečnému vyplacena.

Je-li ale faktické držení Kateřiny Konečné dokázáno, jest také důkaz v žalobě tvrzeného rušení držby její dne 22. a 23. března 1871 se stalým zaoráním a zasetím oné části zahrady proti žalovanému Josefu Konečnému svědky Annou Vojtěchovou, Václavem Vojtěchem, Jiřím Hynkem a Václavem Justem proveden, a jest tedy jeho odsouzení ve smyslu žalobní, v §. 339. ob. zák. obč. odůvodněné prosby zákonité, pročež od žalovaného proti tomu podaná stížnost zamítnuta býti musela.

Ladislav Jan Roztočil.

K výkladu čl. 209., 210., 211. a 214. obch. zák.

Václav Svoboda, rolník v H., podal dne 16. června 1871 u c. k. krajského soudu v Chrudimi na akciovou společnost továrny na cukr v Ch. tuto žalobu:

Když v roku 1867 v Ch. společnost k zařízení a vedení továrny na vyrábění cukru z buráku pod firmou „akciová továrna na cukr v Ch.“ se konstituovala, přistoupil jsem také k této společnosti a súčastnil jsem se v tomto podniku upsáním akcií v sumě 400 zl. r. m. Řečená společnost řídí se dle stanov A. od příslušného správního úřadu schválených; já pak jsem dle poměru upsaných akcií veškerým mně co údu této společnosti náležejícím povinnostem za dost učinil.

Dle provolání správního výboru akciové továrny na cukr v Ch. dne 20. prosince 1869 B., uzavřel týž výbor, že se kapitál k rozšíření závodu potřebný přes původně v čl. 4. stanov ustanovenou sumu 300.000 zl. r. m. vydáním nových akcií po 300 zl. r. m., pokud se týče dílcových akcií po 100 zl. r. m. zvýšiti má, a bylo výslovně připomenuto, že nově upsané akcie stejných práv s akciemi původně vydanými požívati budou, že se mohou spláceti odváděním řepy pro příští kampani, a že další výminky k splácení dle uzavření valné hromady svým časem správní radou uveřejněny budou. Na těchto nových akciích súčastnil jsem se taktéž, upsav jednu celou akcii po 300 zl. a dvě dílcové akcie po 100 zl. r. m. Na tyto nově upsané akcie zaplatil jsem dle stvrzení lit. C. částku 370 zl. r. m., a chtěje použíti výhody v článku 2. provolání B.

novým akciím poskytnuté, že se totiž nově upsané akcie splaceti mohou odváděním řepy pro příští kampani, oznámil jsem dne 17. listopadu 1870 správní radě, že dodám do továrny 700 až 800 centů řepy, žádaje, aby mně pro nepohodlnou cestu k dodání této řepy lhůta popřána byla.

Přípisem správní rady ze dne 18. listopadu 1870 lit. D. bylo mi však sděleno, že mé nově upsané akcie mně škrtnuty byly, poněvadž jsem prý povinnostem svým nedostál a akcie přes připomenutí do 15. listopadu 1870 nezaplatil, a že si mohu na akcie složenou částku 370 zl. i s 8% úrokem 12 zl. 13 kr. zpět vzíti.

Když jsem proti vyloučení se ohražoval a to předkem z té formální příčiny, že dle stanov A. §. 27. ad *f*) jediné správnímu výboru náleží přijímati a vylučovati údy spolku, trvala správní rada na tom, že jsem práva na upsané akcie se vzdal a že jsem ze společnosti vyloučen. Vyloučení toto, pokud se týče škrtnutí nově upsaných akcií, stalo se zajisté proti ustanovením stanov a proti předpisům obchodního zákona. Neb dle stanov A. může jediné správní výbor údy z akciové společnosti továrny na cukr v Ch. vylučovati, mne však správní rada dle přípisu lit. D. vyloučila. Dle těchže stanov může i správní výbor jediné tenkráte někoho ze společnosti akciové vyloučiti, pakli že dříve třikráte novinami a mimo to i zvláštním přípisem o zaplacení propadlých částek bez výsledku upomínán byl. Toho správní výbor neučinil a nemohl jsem tedy dle §. 7. stanov a dle čl. 221. obch. zák. vyloučen býti, any stanovy platí i pro nově upsané akcie, co se samo sebou rozumí a provoláním B. také vyřknuto jest.

Pokud valná hromada, k změně stanov jediné oprávněna, stanov A. nezměnila, vztahují se veškerá ustanovení i k nově vydaným akciím i právům s nimi spojeným, a provoláním lit. B. nebyly a nemohly ani stanovy ani čl. 221. obch. zák. změněny býti.

Nabízeje se k plnění všech povinností na mne co akcionáře spadajících, žádám, by za právo nalezeno bylo, že vyloučení ode mne následkem provolání správního výboru akciové společnosti továrny na cukr v Ch. ze dne 20. prosince 1869 upsaného akciového kapitálu 500 zl. a škrtnutí ode mne upsaných akcií 500 zl. jest neplatné, že akciová společnost továrny na cukr v Ch. jest povinna, mne ohledně těchto nově upsaných akcií za svého akcionáře uznati a ve svých knihách poznamenati, a že je konečně povinna soudní útraty ve 14 dnech zaplatiti, an by jinak na ni vedeno bylo právo.

Rozepře tato líčena byla dle usnešení se zástupce žalobníka dra Ž. v Pardubicích se zástupcem žalované akciové společnosti drem R. v Chrudimi na písemném jednání písemně, a další průběh její poznati lze z důvodů rozhodovacích, v nichž se k námitkám žalované strany zřetel vzal.

C. k. krajský soud co soud obchodní v Chrudimi nalezl rozsudkem ze dne 1. října 1872 č. 5846. za právo: Vyloučení Václava Svobody následkem provolání správního výboru akciové továrny na cukr v Ch. ze dne 20. prosince 1869 upsaného akciového kapitálu 500 zl. a škrtnutí upsaných akcií 500 zl. jest jen tenkráte neplatné, a akciová společnost továrny na cukr v Ch. bude jen tenkráte povinna žalobníka ohledně těchto nově upsaných akcií za svého akcionáře uznati a ve svých knihách poznamenati, jakož i soudní útraty s výhradou poplatku percentuálního na 60 zl. 75 kr. zmírněné žalujícímu do 3 dnů pod následky exekuce zaplatiti, když žalující Václav Svoboda vykoná nevratitelnou přísahu v duplice mu uloženou, „že dle jeho vědomí a upamatování pravda není, že posel od ředitelstva akciové továrny na cukr v Ch. k němu vyslaný návěští správní rady ze dne 6. října 1870 č. 2. odpovědi, kterým se upisovatelům nových akcií sdělilo, že splátky na nově upsané akcie nejdéle do 15. listopadu 1870 zúplna zapraviti musí, jinak by jejich upsané akcie redukovány byly, ani jemu ani nikomu z jeho domácích lidí neodevzdal, že jemu nikdo z jeho domácích lidí nesdělil, že mu posel tento oběžník byl přinesl, a konečně, že on jmeno své „Václav Svoboda“ na tomto oběžníku ze dne 6. října 1870 č. 2. odpovědi napsané ani sám nepodepsal, ani že nikomu plné moci neudělil, by jeho jmeno na této listině podepsal.“

Neprovede-li žalobník tento důkaz, bude žaloba zavržena a žalobník povinen, žalované akciové společnosti továrny na cukr v Ch. soudní útraty na 44 zl. 70 kr. s vyhražením poplatku percentuálního zmírněné do 3 dnů pod následky vedení práva zaplatiti.

Důvody.

Dle žaloby ze dne 16. června 1871 č. 3776. přistoupil žalující, když r. 1867 v Ch. společnost k zařízení a vedení továrny na cukr z buráku pod firmou „akciová továrna na cukr v Ch.“ se konstituovala, také k této společnosti a súčastnil se při tomto podniku upsáním akcií v sumě 400 zl. Společnost tato řídí se dle stanov lit. A. žaloby a žalující dle poměru upsaných akcií

veškerým mu co údu této společnosti náležitým povinnostem za dost učinil.

Podle provolání správního výboru této akciové továrny dne 20. prosince 1870 (č. B. žaloby) uzavřel týž výbor, že kapitál k rozšíření závodu potřebný přes původně v čl. 4. stanov ustanovenou sumu 300.000 zl. vydáním nových akcií po 300 zl., pokud se týče dílcových akcií po 100 zl. rozšířiti má, a bylo výslovně připomenuto, že nově upsané akcie zcela stejných práv požívati budou s akciemi již původně vydanými, že se mohou spláceti odváděním řepy pro příští kampani a že další výminky splácení dle uzavření valné hromady svým časem správní radou uveřejněny budou.

Žalující se na těchto nových akciích súčastnil, upsav jednu celou akcii po 300 zl. a dvě dílcové akcie po 100 zl., dohromady tedy nové akcie za 500 zl., na které, jak příloha lit. C. svědčí, 370 zl. uplatil, a chtěje použíti výhody, že se totiž nové upsané akcie mohou spláceti odváděním řepy pro příští kampani, oznámil dne 17. listopadu správní radě, že dodá do továrny 700 až 800 centů řepy, žádaje, aby mu pro nepohodlnou cestu k dodání této řepy lhůta popřána byla.

Přípisem správní rady (lit. D. žaloby) ze dne 18. listopadu 1870 bylo však žalujícímu sděleno, že jeho nově upsané akcie v sezení správní rady ze dne 17. listopadu 1870 škrtnuty byly, poněvadž povinnostem svým nedostál, a akcie vzdor připomenutí do 15. listopadu 1870 nevyrovnal a bylo žalujícímu na vůli ponecháno složenou částku 370 zl. r. m. s 8% úrokem 12 zl. si zpět vzíti.

Když však žalující se proti tomu vyloučení ohražoval z té příčiny, že dle stanov lit. A. §. 27. odst. *f*) jediné správnímu výboru náleží přijímati a vylučovati údy spolku, trvala správní rada na tom, že žalující se práva na upsané akcie vzdal a že je ze společnosti vyloučen.

Vyloučení toto však stalo se, jak žalující dokládá, proti výslovnému znění stanov a proti obchodnímu zákonu, pročež žaluje, by bylo za neplatné uznáno a by akciová společnost továrny na cukr v Ch. povinna byla, žalujícího ohledně těchto nově upsaných akcií za svého akcionáře uznati a ve svých knihách poznamenati.

Těžiště tohoto sporu leží v tom, zdali žalující přihlásiv se, že na nově vyložené akcie jednu celou a dvě dílcové akcie upíše a složiv splátky 370 zl. na tyto nově upsané akcie, stal se akcio-

nářem žalované společnosti, a zdali žalovaná společnost ohledně těchto nových akcií vázána je na ustanovení stanov lit. A. žaloby pro původní akcie platících.

Dle čl. 209. obch. zák. odst. 4. tvoří ustanovení základního kapitálu akcijního podstatnou podmínku společenské smlouvy akcionářské, a dle čl. 210. odst. 4. obch. zák. musí se tato podmínka do obchodních rejstříků vložiti a v nich vyznamenati, jinak by dle čl. 211. obch. zákona akciová společnost co taková po právu za platnou se ani nepokládala. Cokoliv se ale z podstatných podmínek společenské smlouvy změní, k tomu náleží stvrzení státních úřadů, a změna taková musí se též v obchodních deskách zaznamenati, jinak by se nepokládala za platnou (čl. 214. obch. zák.), kterážto ustanovení jsou též v §. 54. stanov lit. A. žaloby vysloveny.

Když tedy společnost akciové továrny na cukr v Ch. uzavřela, aby se její akciový kapitál posavade 300.000 zl. obnášející na 400.000 zl. rozšířil, bylo k platnosti tohoto uzavření svolení státních úřadů zapotřebí, a pokud povolení toto uděleno a do obchodních desk protokolováno nebylo, nemohli dle čl. 214. obch. zák. nově přihlášení účastníci za akcionáře považováni býti, a tedy také ne za členy akciové společnosti, a nemohou též od nich kapitály upsané za akcie se považovati a nemají tak stanovy lit. A. žaloby pro původní akcionáře určené pro nové akcie žádné platnosti.

Mezi dosavadní akciovou společností a těmi, které ona do svého spolku nově přibrati chce, stává tedy tak dlouho, pokud od státních úřadů povolení k rozšíření akciového kapitálu uděleno nebylo, poměr pouze v obecném právě soukromém se zakládající a nově se přihlásivší účastníci nejsou ohledně nově upsaných podílů posud akcionáři, nemohou také ohledně těchto nově upsaných akcií nižádných práv neb výhod z dosavadních nezměněných stanov odvozovati, poněvadž stanovy tyto pro ně co třetí mimo spolek stojící osoby ještě neplatí.

Proto jest také každá akciová společnost oprávněna, když nových členů přibírá a k tomu cíli svůj akciový kapitál rozšířiti chce, ustanoviti podmínky, pod kterými ona nové členy do své společnosti přijímati bude.

Podmínky tyto všeobecně naznačené byly v provolání lit. B. žaloby, kteréž v odstavci III. naznačují, že další výminky k splacení dle uzavření valné hromady svým časem správní radou uveřejněny budou.

Výminky tyto ku splacení částí na akcie nové upsaných ustanovil správní výbor ve svém sezení dne 17. února 1871 odbývaném v ten smysl, že každý, kdož jednu částku na nově upsaný akciový kapitál pr. 100000 zl. byl upsal, povinen jest, ji následovně splatiti, a sice polovici na hotově: 10% v měsíci únoru, 10% v měsíci dubnu, 10% v měsíci květnu, 10% v měsíci červnu a 10% v měsíci červenci a ostatních 50% v měsíci říjnu a sice buďto na hotově aneb odváděním řepy na příští kampani, a bylo zároveň uzavřeno, že se o každém, kdo by dvě lhůty po sobě v čas vyrovnati opomenul, pokládati bude, že se práva na upsané akcie vzdal a že se jemu splátky již složené vrátí.

Při upisování nových akcií přihlásilo se však tolik účastníků, že částky od nich upsané částku 100000 zl. k upsání vyloženou značně převyšovaly, pročež správní výbor uzavřel, že se upsané akcie redukovati budou, tak aby příště nově upsané akcie dohromady 100000 zl. r. m. nepřevyšovaly, při čemž zejmena akcie nedbalých účastníků, totiž ony akcie, které v určité lhůtě zaplaceny nebudou, se redukovati měly.

Pročež uzavřela správní rada dne 3. října 1870, aby veškeří účastníci, kteří se o nové akcie přihlásili a upsané částky ještě úplně nedoplatili, zvláštním oběžníkem vyzváni byli, by na jisto nejdéle do 15. listopadu 1870 buďto řepou aneb hotovými penězi zúplna kryli, jinak by po určeném vypršení této poslední prodloužené lhůty nedoplacené akcie redukovány byly a peníze od nich složené se jim vrátily.

Dle tohoto uzavření byl sepsaný oběžník daný v Chrudimi dne 6. března 1870 n. 2., kterýmžto se toto uzavření správní rady účastníkům sdělilo a zvláštní od ředitelstva továrny vyslaný posel sdělil jej také žalujícímu, jak podpis jeho na tomto oběžníku svědčí.

Rozhodna jest tedy okolnost, zdali žalující o tomto usnešení v čas zpraven byl, pročež bylo na přísahu v duplice o této od žalujícího popřené okolnosti žalujícímu uloženou uznáno, a sice na přísahu nevratitelnou, protože žalované společnosti z vlastní zkušenosti nic povědomo býti nemůže.

Byl-li ale žalující o tomto usnešení zpraven, tak by jeho vyloučení jen tenkráte bylo neodůvodněno, kdyby byl dokázal, že buď před 15. listopadem aneb 15. listopadu 1870 podmínkám k splacení nově upsaných akcií dostál, což však neučinil, an na-

opak doznal, že teprv 20. listopadu 1870 se přihlásil, že řepu za nedoplatek na tyto akcie odváděti chce.

Námitka žalujícího, že původně akcie na 1500 zl. upsal a že mu v továrně sděleno bylo, že se jeho upsání jen na 500 zl. přijímá, že tedy jeho původně upsané akcie již redukovány, pokud se týče že jeho přihlášení přijato bylo, nebyla povšimnuta, protože tato okolnost teprvé v replice uvedená co novota od žalované společnosti vytknuta byla, a tedy na okolnost tuto při rozhodnutí žádný zřetel brát se nemůže, ostatně ale žalující také neudal, od koho mu to vyjádření sděleno bylo, jestli totiž od osoby, která k tomuto sdělení oprávněna byla.

Další námitka, že totiž žalující skutečně povinnosti, již upsáním na nové akcie převzal, tím vyplnil, že nedoplatek pr. 130 zl. odvedením řepy na kampani 1871 zapravil, zůstala též nepovšimnuta, protože okolnost tuto společnost žalovaná popřela a žalující ani žádného důkazu nenabídl, ona tudíž za dokázanou se považovati nemůže.

Další okolnosti a o nich nabídnuté důkazy přísahou rozhodovací nemají na rozhodnutí této žádného vlivu, pročež byly pominuty.

Dle §. 398. a 403. soud. ř. byly straně, jenž zvítězí, soudní útraty přisouzeny.

K odvolání se žalovatele i žalované akciové společnosti změnil c. k. vrchní zemský soud český rozsudek stolice první, dav žalobě bezvýminečně a zúplna místa a odsoudiv žalovanou akciovou společnost k náhradě útrat první stolice v obnosu 60 zl. 75 kr. s výhradou poplatku rozsudkového, a sice z těchto

důvodů:

Obě sporné strany jsou v tom svorny, že se upisování nových akcií, kteréž se k rozmnožení základního kapitálu akciového cukrovaru v Ch., pokud se týče k jeho zvýšení z původní statutární částky 300000 zl. na 400000 zl. v úhrnné částce 100000 zl. vydati měly, a dotyčně i upsání žalobcovo na akcie v úhrnné částce 500 zl. následkem vyzvání akciového cukrovaru v Ch. ze dne 20. prosince 1869 (žal. příl. lit. *B*) stalo.

Ve vyzvání tomto se výslovně ustanovilo:

1) že nově upsané akcie zcela rovná práva s původně vydanými akciemi míti budou;

2) že se tyto odvedenou řepou pro příští kampani zaplatiti mohou a

3) že další podmínky ohledně splátky dle usnešení valné hromady svým časem správní radou oznámeny budou.

Dotyčným podmínkám se tudíž žalobce svým upsáním a dne 12. února 1870 položeným vkladem na upsané akcie podrobil.

Jakž nyní žalovaný cukrovar za uvedeného oznámení jeho správní rady daného v Ch. dne 9. dubna 1870 příl. odpovědí č. 1. důkaz podává, tedy správní výbor ohledně splátky upsaných akcií dne 17. února 1870 uzavřel, aby se splátky na nově upsané akcie následujícím spůsobem staly:

10% v měsíci únoru 1870
10% „ dubnu „
10% „ květnu „
10% „ červnu „
10% „ červenci „ hotovými a
50% „ říjnu „ buď řepou neb hotovými.

Avšak tímto ohlášením bylo upisovatelům dále oznámeno, že se ony částky, kteréž mimo povinnost dříve hotově se zaplatí, 6ti ze sta se súrokují, kdežto opačně ten, jenž ustanovené lhůty nedodrží, továrně rovněž 6% nahraditi má.

Dále bylo ustanoveno, že se o každém, jenž dvě po sobě jdoucí lhůty nedodrží, považovati bude, jako by se svého práva na upsané akcie vzdal a že se mu již složená záloha vrátí.

Toto ustanovení o splácení upsaných akcií vzrostlo přijmutím ze strany upisovatelů, jež se ze strany žalobcovy tím dojista stalo, že dne 2. května 1870 mimo částku 150 zl. dne 12. února 1870 složenou další částku 100 zl. složil — k podmínkám úmluvy, a nemohou se tyto více jednostranně na újmu strany odporné změniti.

An nyní žalobce dne 12. února 1870 . . . . 150 zl.
tedy 30% upsané částky a
dne 2. května opět . . . . . 100 zl.
tudíž 20% upsané částky úhrnem tedy ještě před měsícem červencem . . . . . 250 zl.

tudíž dokonce července 50%, kteréž zaplatiti náleželo, skutečně zaplatil a tudíž po 20% zaplacení, jež dne 2. května 1870 vykonal, jediné ještě 50%, kteréž teprv v měsíci říjnu 1870 splatnými se staly, dlužen zůstal, avšak i na to ještě před splatností těchto 50% totiž dne 4. září 1870 další částku 120 zl. r. m. složil, tak že

mu jediné ještě 130 zl. r. m. donášeti náleželo, tož nelze tvrditi, že by byl dvě po sobě jdoucí lhůty promeškal, an týž a sice jedině částečně s poslední lhůtou otáleti mohl.

Sankce ohledně pronedbání dvou po sobě jdoucích lhůt ku konci zprávy správní rady dané v Ch. dne 9. dubna 1870 (příl. odpovědi č. 1.) vyslovená nemohla jej tudíž postihnouti, nýbrž žalovaná společnost byla dle předposledního odstavce oněch ustanovení ohledně splacení jediné oprávněna, aby pro částečně nedodrženou lhůtu poslední splátky od prodlévajícího žalobce 6% úroky z nedoplatku žádala.

Cirkulář správní rady cukrovaru v Ch. daný 6. října 1870 (příl. odpovědi č. 2.) jest tudíž pro rozhodnutí tohoto sporu zcela lhostejný, jelikož takto akcionářům oznamené usnešení správní rady ze dne 3. října 1870, dle něhož úplně nezaplacené akcie redukovati se měly, usnešení správního výboru ze dne 17. února 1870 ohledně způsobu splátek, jež dne 9. dubna 1870 podílníkům oznámeno bylo, odporuje, tudíž se smlouvě příčí a upisovatele nezavazuje.

Pro rozhodnutí sporu jest tudíž též zcela lhostejno, zdaž onen cirkulář správní rady (příl. odpovědi č. 2.) žalobci doručen byl, a zdaž on jej vlastnoručně podepsal aneb někoho jiného k podpisu splnomocnil, dokudž zažalovaná společnost není s to, aby dokázala, že se žalobce ustanovením tohoto oběžníku podrobil a ze své strany na změnu ustanovení usnešení správního výboru ze dne 17. února 1870 přistoupil.

Pouhý podpis na oběžníku bez dodatku dotyčného vyjádření se podpisujícího má však pouze význam stvrzení, že oběžník obdržel, případně, že podpisující jej četl.

Svolení žalobcovo k redukování neb k úplnému vymazání upsaných akcií žalovaná továrna však neprokázala.

Výmaz žalobcem upsaných akcií správní radou žalovaného cukrovaru dne 17. listopadu 1870 ustanovený a dopisem ze dne 18. listopadu 1870 (příl. žal. *D*) žalobci oznámený, nehledě ani k ustanovením §. 27. lit. *f)* stanov příčí se tudíž smlouvě, a není po právu, ana žalovaná továrna, přijavši mimo pro ni při upsání přijatou zálohu od žalobce na upsané akcie ještě další splátky, k redukci upsání proti němu více oprávněna nebyla.

Ano se dále státní schválení zvýšení základního kapitálu stalo a tímto i ono ještě před tímto schválením vykonané upsání na nově vydané akcie ve veškeré právní účinky vstoupilo, tož

jest žalobní žádání ospravedlněno, pročež se na odvolání žalobcovo proti rozsudku první stolice, jenž žalobě pouze výminečně vyhověl, a za obejití hlavní přísahy, kteráž dle shora uvedeného výkladu zcela nerozhodna jest, žalobě bezvýminečně vyhovělo, v čemž i rozhodnutí o odvolání se žalovaného cukrovaru, jež dle toho odůvodněno není, spočívá.

Jelikož dosud pro žádnou spornou stranu bezvýminečný výrok nesvědčí, a žalovaný cukrovar již v první stolici pro případ, že by propadl, k náhradě útrat odsouzen byl, neobjevuje se příčina žádná, aby se útraty první stolice zrušily, pročež se též ono pouze výminečné přisouzení útrat první stolice v bezvýminečný výrok proměnilo.

Výrok o útratách průběhu žalobcova odvolání spočívá na ustanovení dvor. dekr. ze dne 9. května 1785 č. 426. s. z. s. Naproti tomu odpadá výrok o útratách průběhem odvolání se žalovaného cukrovaru vzešlých, jelikož účtovány nebyly.

Z tohoto rozhodnutí c. k. vrchního zemského soudu ze dne 4. dubna 1873 č. 3193. dovolal se zástupce žalovaného cukrovaru, avšak c. k. nejvyšší soudní dvůr potvrdil rozsudek druhé stolice z následujících

důvodů:

Z přílohy žalobní lit. *B*) jde na jevo, že správní výbor akciové společnosti továrny na cukr v Ch. dne 20. září 1869 usnesl, že základní kapitál vydáním nových akcií na 300 zl. r. m. znějících přiměřeně zvýší.

Provoláním správního výboru této společnosti ze dne 9. dubna 1870 (přil. odpovědi č. 1.) jež žalovaná společnost sama předložila, je dále prokázáno, že každého akcionáře, jenž se na nové akcie upsal, vyzvala, by upsanou částku následujícím způsobem splatil, a sice

10% v únoru hotovými
10% v dubnu „
10% v květnu „
10% v červnu „
10% v červenci „
50% v říjnu „ neb řepou.

K tomuto vyzvání byla přidána poznámka, že každý, kdo by dvě lhůty po sobě v čas vyrovnati opomenul, tak považován bude, jako by se práva na upsanou akcii vzdal.

Oběžníkem ze dne 6. října 1870 (příl. odpovědi č. 2.) vyzvala správní rada všechny, kdož v čas od nich upsané akcie nesplatili, by nedoplacené částky nejdéle do 15. listopadu 1870 tím jistěji složili, an by se jinak nesplacené akcie zredukovaly.

Poněvadž, jak žalovaná společnost sama přiznala, její usnešení o zvýšení základního kapitálu vydáním nových akcií teprv dekretem ministerstva vnitra ze dne 29. dubna 1871 č. 4014. státního schválení došlo, tož je na jevě, že zprvu uvedená vyzvání k zaplacení upsaných akcií, protože před státním schválením učiněná nemají právní platnosti, neb §. 12. odst. *a*) cís. patentu ze dne 20. listopadu 1852 č. 253. ř. z. ustanovuje zřejmě, že u spolků akciových pod žádnou výminkou placení předem žádati se nemůže, pokud k tomu stát nesvolil.

V přílohách odpovědi č. 1. a 2. uvedené následky nesplacení upsaných částek nemají právní platnosti a moci, poněvadž lhůty platební spadaly do doby, v které státního schválení zde nebylo.

V tomto případě nebyla žalovaná společnost oprávněna svým výborem neb svou správní radou od žalobce upsané akcie dne 18. listopadu 1870 za škrtnuty proto prohlásiti, že na ně jen 370 zl. uplatil, a tedy 130 zl r. m. nedoplatil, aniž byla oprávněna, složenou částku žalobci vrátiti, poněvadž týž nebyl vůbec k složení kterékoliv částky vázán, dokud by státní schválení nedošlo, a zaplatil-li přec, to jen za dobrovolné splacení považovati dlužno, aniž by z něho společnosti jakákoliv práva vzešla.

Nebyla-li tedy společnost k prohlášení zpomenuté sankce oprávněna, tož jest i její usnešení, ať je již sama neb svými správními orgány učinila, aby žalobník z počtu nových akcionářů vyloučen byl, nesprávné, z které příčiny rozsudek druhé stolice co zákonný a případný potvrditi a dovolání se žalované společnosti zavrhnouti sluší.

Útraty revise nese dle §. 400. soud. řádu každá strana sama.

Rozhodnutí c. k. nejvyš. soudního dvoru ze dne 1. října 1873 č. 8096..

Dr. Leopold Hruš.

K zákonu ze dne 9. dubna 1873 č. 70. ř. z.

II.

Sub praes. 26. října 1873 č. 74983. ohlásili Robert S., Adolf L. a Arthur G., co členové prvního ředitelstva v stanovách samých

jmenovaní, stanovy „úvěrního spolku pro obchod a živnosti v Praze, zapsaného společenstva s obmezeným ručením“ při c. k. obchodním soudu pražském k zápisu do rejstříku společenstev.

C. k. obchodní soud výměrem ze dne 30. října 1873 č. 74983. registrování odepřel z následujících

příčin:

Dle §. 5. al. 13. zákona ze dne 9. dubna 1873 č. 70. ř. z. obsahovati má smlouva společenská pojmenování členův prvního představenstva aneb oněch osob, jež zápis společenstva vydobýti mají, dle §. 6. má pak smlouva společenská u výtahu uveřejněna býti, kterýžto výtah ad 3) obsahovati má jména i bydliště členův představenstva, ač-li toto již ve smlouvě společenské zřízeno jest; dále musí dle §. 15. téhož zákona každé společenstvo míti představenstvo ze členův společenstva zvolené.

Dle §. 15. předložených stanov záležeti má v prvních třech letech závodních ředitelstvo (t. j. představenstvo) společenstva ze tří osob, kteréž nebyly od členův voleny, nýbrž samy se za představenstvo povýšily, což se se zákonem nesrovnává. Ano není ani prokázáno, že tři tyto osoby dle §§. 3., 4. a 15. předl. stanov za členy téhož společenstva považovati lze, ježto nevysvítá, že by kdo z nich nějakého podílu závodního byl nabyl.

Dle §. 14. cit. stanov má býti kollegium censorův od valné hromady voleno, kdežto dle §. 16. stan. sedm osob co censorové pro první tři léta ustanoveno jest, o kterýchž provedeno není, že takovýto mandát nějakou volbou vedle stanov na ně složen byl.

Předložená smlouva společenská se tudíž se zákonem nesrovnává a proto do rejstříku zapsána býti nemůže. (§. 3. min. nař. ze dne 14. května 1873 č. 71. ř. z.)

K stížnosti žadatelův c. k. vrchní zemský soud nálezem ze dne 29. prosince 1873 č. 39604. výměr první stolice potvrdil z následujících

příčin:

Dle §. 5. al. 13. zákona ze dne 9. dubna 1873 obsahovati má smlouva společenská pojmenování členův prvního představenstva aneb oněch osob, jež zápis společenstva vymoci mají, a sice pojmenování členův prvního představenstva pouze tenkrát, když představenstvo již smlouvou společenskou zřízeno jest, jak ze

srovnání disjunktivního znění §. 5. al. 13. cit. zák. s §. 6. al. 5. nade vši pochybnost vychází. Jak ale má se státi zřízení představenstva společenského, ustanovuje §. 15. odst. 1) zák. o spol., totiž volbou ze členův společenstva. Že by se volba taková byla odbývala za předložených stanov (smlouvy společenské) na jevo nevychází, naopak osoby na listině této podepsané samy se co členové ředitelstva zřídily. Že slova „zříditi" i „voliti" v zákoně totožného významu jsou, nade vši pochybnost ze srovnání prvního odstavce §. 15. s odst. 2) §. 15. a s §. 16. na jevo jde, a nelze naproti tomu ze slova „zřízeno" v §. 6. odst. 5) ničeho dovozovati. Rekurrenti tvrdí sice, že volba prvního představenstva ve smyslu §. 15. zák. hledíc k §. 8. a §. 28. ani provésti se nedá. Však ona zajisté přece možná jest, poněvadž zákon nechovaje o zřízení prvního představenstva ustanovení zvláštního k §. 15. ukazuje, kterýž o zřízení představenstva vůbec jedná a něco nemožného předpisovati přece nemůže.

Volba prvního představenstva ve smyslu §. 15. zák. jest také v skutku možnou, poněvadž dotýčný odstavec nemluví o společenstvech již zapsaných, nýbrž o společenstvech vůbec, kteréž také skutečně již před zapsáním smlouvy společenské společenstvy býti se jeví, jakož také zákon sám slova „společenstvo" v takovém stadiu užívá, kde teprvé o sepsání smlouvy společenské je řeč.

Ostatně již dle zásad obecného práva nemůže se osobám, jež se ve společnost sestoupily, proti jich vůli představenstvo vnutiti. (§§. 1188. 883. ob. z. obč.)

Ostatně nemůže při společnosti, při níž účastníci jiní mimo tři osoby, jež smlouvu společenskou podepsaly, se neobjevují, o zřízení těchže tří osob co představenstvo opravdu ani řeč býti.

Na první důvod, pro který c. k. obchodní soud registrování byl odepřel, tudíž si stěžovati nelze, neboť příčí se vytýkané ustanovení stanov přímo předpisu §. 15. odst. 1), kterýž vedle §. 11. zák. o spol. společenskou smlouvou měniti se nesmí, a zápis do rejstříku společenstev tudíž vedle §. 3. min. nař. ze dne 14. května 1873 vším právem odepřen byl.

Co týče se druhého důvodu odmršťujícího výměru zakládá se tento rovněž v zákoně, neboť dle §. 16. předložených stanov skládá se kollegium censorův ze 7 členův, tedy nikoliv snad úředníkův, společenstva.

V stanovách však jest 7 osob jmenováno členy kollegia censorův, aniž by o nich jakkoliv prokázáno bylo, že členy společenstva

jsou. Mimo to uloženo jest kollegiu censorův v §. 16. předl. stan. obstarávání oněch záležitostí, jež v §. 24. zákona o spol. radě dozorčí uloženy jsou, musí se tedy dle citov. §. 24. členové kollegia censorův od členův společenstva a ze středu jejich zvoliti, což se ale dle předložené smlouvy společenské, ve kteréž ostatek, jak již podotknuto, ustanovení censoři ani co kontrahenti a tudíž členové společenstva se neobjevují, v přítomném případě nestalo.

Platí tudíž v té příčině totéž, co stran ustanovení členův prvního představenstva pověděno bylo a ospravedlňuje vytýkané ustanovení §. 16. předl. stan. vzhledem k §. 3. odst. 2) min. nař. ze dne 14. května 1873 č. 71., vedle něhož vůbec ohláškám, předpisům zákona nevyhovujícím, zápis do rejstříku odepříti se má, odmítavý výměr první stolice, pročež se podaná proti němu stížnost co bezdůvodná zamítá.

Z výměru toho stěžovali sobě žadatelé při c. k. nejvyšším soudu, kterýž souhlasné výměry obou nižších stolic zrušil a zapsání ohlášeného společenstva do rejstříku nařídil z následujících

příčin:

Třeba v §§. 15. a 24. zákona ze dne 9. dubna 1873 vyslovena byla zásada, že i představenstvo (ředitelstvo) i rada dozorčí (kollegium censorův) volbou členův společenstva zříditi se má, může zásada tato nicméně teprvé po skutečném ustavení společenstva t. j. po vykonaném zápisu do rejstříku společenstev v přísné a bezvýminečné býti platnosti, neboť prvé společenstvo dle §. 8. cit. zák. ani právní existencí nemá.

V případě přítomném zmíněné zásadě úplně vyhověno jest v §§. 14.—16. stan., kteréž ustanovují, že zřízení členův ředitelstva i kollegia censorův volbou ve valném shromáždění vykonati se má. Ježto ale dle těchže ustanovení stanov valná hromada ředitelstvem svolati se má, rozumí se samo sebou, že první ředitelstvo a první kollegium censorův nemohlo volbami ustaveno, nýbrž musilo v stanovách samých již jmenováno býti, z toho pak v přítomném případě výtka nějaká tím méně činiti se může, poněvadž každý kdo budoucně k tomuto společenstvu přistoupí, právě svým přístupem souhlas se zřízením prvního ředitelstva a prvního kollegia censorův projeví. Proto obsahují také předložené stanovy zcela důsledné ustanovení, že se sice členové ředitelstva od valné hromady na dobu tří let volí, že však první tři léta ředitelstvo

z Roberta S., Adolfa L. a Arthura G. skládati se bude, kteříž také stanovy (smlouvu společenskou) podepsati a zapsání její do rejstříku společenstev vymoci mají (což také oni v skutku učinili a pokud se týče, učiniti se vynasnažují), pak že tito první členové ředitelstva stanovami samými od nich podepsanými k zápisu legitimováni jsou, kdežto budoucí ředitelstva valným shromážděním zvolená, notářským aktem o volbě ve valné hromadě zhotoveným legitimována budou. Rovněž se 7 censorův v §. 16. stanov pojmenovaných toliko na dobu prvních tří let ustanovuje, o volbě budoucího kollegia pak v stanovách podrobné předpisy obsaženy jsou.

Konečně z §. 5. al. 3. a §. 6. al. 5. zákona ze dne 9. dubna 1873 zcela zřejmo jest, že k vymožení zápisu společenstva do rejstříku ani potřebí není, aby představenstvo již zřízeno bylo a dle §. 24. cit. zák. zřízení rady dozorčí toliko fakultativní jest, pročež vady od obou nižších stolic vytýkané registrování společenstva nikterak na překážku nejsou.

Nález c. k. nejvyš. soudu ze dne 18. března 1874 č. 2455.

Dr. St.

Od které doby sluší počítati lhůtu k zprávě v §. 933. ob. zák. obč. ustanovenou.

David Erazim podal dne 6. ledna 1873 u c. k. okresního soudu v Chrudimi žalobu v příčině zrušení trhové smlouvy, vrácení trhové ceny 210 zl. a nahražení útrat 4 zl. 50 kr. a 25 zl. na Josefa Stejskala z Kozlovic, dokládaje, že od něho v měsíci červenci 1872 světlohnědou klisnu s lisinkou na čele, s pruhem přes nozdry a hubu, s bílou přední levou nohou, pětiletou, s výši 15 pěstí a 4 palců za 210 zl. koupil, při čemž mu žalovaný výslovně tvrdil, že klisna ta chyby nižádné nemá; načež mu trhová cena 210 zl. ihned na hotovosti vyplacena byla.

Důkaz o tom podán přísahou rozhodovací.

Klisnu tu prodal prý žalující vojenské assentní komisi, kteráž ji pod č. 310. do druhého pluku dragonů hraběte Wrangla ve Velsu vřadila.

Když pak dne 15. července 1872 klisna ta ponejprv měla býti osedlána, spozorováno na ní, že jest pitomý janek, jakž vysvědčení A. dokazuje a dne 19. července 1872 zdechla tatáž

ochrnutím mozku, tomu na důkaz ohledací protokol lit. B. O týchž okolnostech nabídnut důkaz znalci c. k. zvěrolékařem N. a zvěropodlékařem St., kteří v této své vlastnosti vysvědčení A. a protokol B. přísahou potvrditi mohou.

O tomto sběhu věcí dal prý žalující žalovanému věděti, žádaje, by mu trhovou cenu 210 zl. vrátil a škodu nahradil, aniž by se mu na to jaké odpovědi dostalo.

Když však dle §. 925. ob. z. obč. za to míti sluší, že klisna ta již tehdáž nezdravá byla, když mu ji žalovaný prodal, jest prý dle §. 932. ob. z. obč. oprávněn za vrácení trhové ceny a náhradu škody žádati, kteráž mu tím povstala, že za ohledání té klisny i s vysvědčením 4 zl. 50 kr., za dopravení jí z Chrudimi do Velsu 25 zl. platil, nabízeje se okolnosti ty přísahou rozhodovací dokázati.

Žalovaný popřel celý děj žalobní, namítaje, že dne 4. července 1872 svou klisnu — popis klisny té souhlasil úplně s popisem od žalujícího podaným — v Chrudimi o trhu neznámému pánu národnosti německé prodal, že koupě ta dohazovači byla sprostředkována, že za koně svého 210 zl. obdržel, pakli pán tento byl žalující, to mu prý známo není, protož to popírá, jakož i tu okolnost, že kůň jím prodaný byl nemocen a že jeho kůň na nemoc žalujícím udanou zdechnul. Žalující nemá práva k žalobě, kteréž mimo to i promlčeno jest, proto budiž žaloba tato zavržena.

V replice uložil žalující žalovanému přísahu rozhodovací o okolnostech jím popřených, že klisna, kterouž od něho koupil, byla tatáž, kterouž žalující assentní komisí prodal a kteráž byvši do druhého pluku dragonů do Velsu vřaděna, dne 19. července 1872 zdechla.

Jelikož se žalobce o této chybě (pitomém janku) teprv z ohledání zvěrolékařského dověděl, počíná proň lhůta promlčení teprv ode dne tohoto, proto není žalobní právo promlčeno.

Žalovaný trval v duplice na své žádosti v odpovědi pronešené, dokládaje, že dle §. 933. ob. zák. obč. lhůta promlčení ode dne odevzdání počíná.

C. k. městský deleg. okresní soud v Chrudimi zavrhnul rozsudkem ze dne 6. června 1873 č. 6159. žalobu, proto že žalobce dostatečných průvodů o tom nenabídnul, že klisna, kterouž vojenští zvěrolékaři ohledali a kteráž dne 19. července 1873 co pitomý janek zdechla, tatáž byla, kterouž žalovaný žalobci prodal.

K odvolání žalujícího změnil c. k. vrchní soud zemský rozsudkem ze dne 25. listopadu 1873 č. 34296. rozsudek první

stolice, naleznuv za právo, že trhová smlouva mezi spornými stranami o koupi klisny jest neplatná a žalovaný povinen, na hotovosti obdrženou trhovou cenu vrátiti, pakli dokáže žalobce přísahou rozhodovací žalovanému uloženou, 1) že mu žalovaný v měsíci červenci 1873 klisnu za 210 zl. prodal a odevzdal; 2) že žalobce klisnu, kterouž od žalovaného koupil, assentní vojenské komisi prodal, kteráž ji pod č. 310. do druhého pluku hraběte Wrangla dragonů vřadila.

Dokáže-li žalobce tyto okolnosti, pak bude žalovaný povinen, jemu dalších útrat totiž 4 zl. 50 kr. a 25 zl. zaplatiti, pakli dokáže, že za ohledání od žalovaného koupeného koně s vysvědčením 4 zl. 50 kr. zaplatil a že za dopravení této klisny z Chrudimi do Velsu 25 zl. vydal.

Příčiny.

Námitka, že právo žalobní jest promlčeno, není odůvodněná. Neb lhůta v §. 933. ob. z. obč. vytknutá, ve které o zprávu hleděti lze, nemůže počítána býti ode dne odevzdání věci, nýbrž od toho dne, kterého přijímající nedostatky, jichž se dovolává, shledal, proto že mu teprv tehdáž nárok o zprávu činiti možno bylo, a dle zásady v §. 1478. ob. z. obč. vyslovené, výkon toho kterého práva možný býti musel, aby promlčení počíti mohlo.

Týkajíc se věci samé jest přede vším rozhodné, že žalující koně v žalobě popsaného od žalovaného za 210 zl. koupil, že jej na to vojenské assentní komisi dále prodal a že tato jej pod č. 310. do druhého pluku dragonů hraběte Wrangla vřadila.

Neb budou-li tyto okolnosti dokázány, pak jest vzhledem k nálezu znalců A. a B. nárok žalujícího na zrušení smlouvy a na náhradu dle §§. 922., 923., 925. a 932. ob. zák. obč. odůvodněn. Žalovaný totiž proti pravosti předložených nálezů A. a B. ničeho nenamítal, on nepopřel, že vydatelé listin těchto Fr. N. a Jan St. jsou c. k. zvěrolékařové; jsouce ve veřejném úřadě zdravotním, musí dle dv. dekr. ze dne 3. května 1792 č. 12. sb. z. s. za stálé a přísežné znalce pro nemoce dobytčí pokládáni býti a nálezy od nich vydané činí dle §. 926. ob. zák. obč. úplný důkaz, jelikož ohledání, o němž v tomto článku zmínka se děje, soudem před se vzato býti nemusí, ano v článku tomto stranám na vůli dáno jest, bezpostředně ve věci své znalců se dovolati.

Žalovaný také pravost dotčených nálezů a jich výsledek vůbec nepopíral, jeho námitka čelí jenom proti tomu, že ohledaný kůň

nebyl onen, kterého on 4. července 1872 v Chrudimi neznámému muži prodal, popíraje výslovně, že muž ten žalující byl, že kůň ten vojenské assentní komissí prodán a od této doby pod č. 310. k 2. pluku dragonů vřaděn byl.

V obou nálezech praví se, že ohledaný kůň patří k druhému pluku dragonů hraběte Wrangla, že má číslo odvedených remont 310 a popisuje se zrovna tak, jako onen od žalovaného koupený kůň v žalobě popsán jest.

V nálezu lit. *A)* ze dne 15. července 1872 se potvrzuje, že ohledaný kůň má právní chybu zvanou hloupý janek.

Dle nálezu v sekcijním protokolu lit. *B)* ze dne 19. července 1872 obsaženého padl kůň ten následkem ochrnutí mozku.

Dokáže-li se, že žalující koně v žalobě popsaného od žalovaného koupil, že jej c. k. vojenské assentní komissí prodal, kteráž jej pod č. 310. do druhého pluku dragonů vřadila: pak jest nade vši pochybnost kůň v nálezech *A)* a *B)* poznamenaný onen, jejž žalovaný žalujícímu v měsíci červenci 1872 prodal, o němž dle §. 925. ob. z. obč. po zákoně jest domněnka, že již před odevzdáním byl nemocen, totiž že byl pitomý janek, z kterézto příčiny žalující dle §. 932. ob. z. obč. právo má, za zdvižení smlouvy, navrácení trhové ceny 210 zl. a náhradu vzešlé škody žádati.

Bezvýminečné zavržení žaloby není tudíž odůvodněno, protož byl rozsudek, z něhož se odvoláno, změněn a co do věci hlavní na přísahu o výše dotčených dvou okolnostech, ohledně náhrady vzešlé škody na přísahy rozhodovací o okolnostech uznáno, kteréž jsou základem žádosti za zaplacení částky 4 zl. 50 kr. za ohledání koně a vydání vysvědčení, pak částky 25 zl. za dopravu tohoto koně z Chrudimi do Velsu.

Pakli žalující rozepři tu zcela ztratí, pak bude dle §. 398. ob. z. obč. povinen, žalovanému náklady rozepře té nahraditi, pro všechny ostatní případy však se soudní náklady první stolice zdvihají, a to i pro případ, že žalující rozepři tu úplně vyhraje, protože žalovaný v rozsudku, z něhož se odvoláno, bezvýminečný sobě příznivý výrok má, tudíž dle §. 400. ob. ř. s. k náhradě nákladů soudních v nižádném případě více odsouzen býti nemůže.

K dovolací stížnosti žalovaného potvrdil c. k. nejvyšší soud rozsudek první stolice a to z těchto

příčin:

Dle §. 933. ob. z. obč. musí ten, kdož pro vady úplatně při-

jaté movité věci o zprávu hleděti chce, práva svého dovésti do šesti měsíců, sice právo to pomine.

Že lhůta ta pro vady ve věci samé jsoucí od času odevzdání věci té počíná, a nikoli od času, kdy vady ty na jevo přišly, tomu nasvědčuje nade vši pochybnost projevený úmysl zákona, takovýmto smlouvám ustanovením mimořádné lhůty promlčení potřebné zjednati ochrany, kteryžto záměr by v nivec obrácen byl, pakli by příjemci věci na vůli dáno bylo, tím že by předstíral, že tu kterou vadu teprv později seznal, odevzdávajícího po léta v závazku podržeti, aniž by povinen byl, dokázati, že mu možno nebylo, vědomosti této dříve nabýti aneb dokázati, že promlčení přerušeno bylo.

V tomto případě koupil a přijal prý žalující koně, o nějž tu jde, od žalovaného dne 4. července 1872, chce však k právu zprávy pro vadu na něm hledanou tak zvanou „pitomý janek" teprv žalobou dne 26. ledna 1873 podanou hleděti.

Poněvadž však žalovaný proti právu tomuto námitkou, že jest promlčeno, se hájil, musí se o právu tom za to míti, že pominulo a žaloba tato nemá více místa, protože žalující nedokázal, že mu možno nebylo, žalobu před uplynutím preklusivní lhůty v §. 933. ob. z. obč. obsažené podati.

Právo žalobcovo jest však i dle obchodního zákona promlčeno. Neb žalobce jest, jakž tomu jeho žaloba nasvědčuje, obchodník v koních; týž koupil koně, o nějž tu jde, k tomu cíli, by jej dále zcizil, týž jej také skutečně, hned jak mu byl odevzdán, dále prodal. Koupě tohoto koně byla tudíž s jeho strany jednáním obchodním ve smyslu čl. 271. 1) obch. z. Proto má dle čl. 277. obch. z. ustanovení čl. 349. obch. zák., vedle kteréhož žaloby na prodávajícího pro nedostatky v šesti měsících po odevzdání koupené věci se promlčí, u něho plného průchodu.

Již z těchto příčin musel k dovolací žádosti žalovaného rozsudek druhé stolice změněn a rozsudek prvního soudce, žalobu úplně zavrhující, potvrzen býti, aniž by toho potřeba byla další námitky proti žalobě uvedené v úvahu vzíti.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 4. března 1874 č. 1905.

J. Hellmann.

O prozatimních opatřeních při rušení držebnosti.

U vyřízení žaloby stran rušení držby, které se státi mělo bouráním domu č. p. X. v Praze, nařídil k žádosti žalujícího Josefa Čížka c. k. m. del. okresní soud pro staré a nové město Prahy žalovanému Janu Hrubému, aby pod pokutou 10 zl. až do rozhodnutí věci bourání tam, kde dle udání žaloby rušení držby se stalo, zastavil, ničeho dále tam nekonal, a věc tak, jak byla v čas podání žaloby, ponechal.

Nedlouho po tom podal žalující žádost, aby pokuta 10 zl. prohlášena byla za propadlou a aby žalovanému pod další pokutou 200 zl. nařízeno bylo, by až do rozhodnutí rozepře status quo zachoval; v žádosti té uvedeno bylo, že žalovaný dle nařízení jemu daného se nezachoval, naopak že pokračuje v bourání, stavění a rušení držby, že dal rozkopati celý průchod v domě a vykopati po stranách jámy, aniž by se staral o nutné osvětlení po dobu noční, že dal strhnouti příčku pod pavlačí, přes kterou je vchod do bytu žalujícího atd., tak že žalující jen s velkými překážkami ano s nebezpečím do bytu svého se dostati může; pokuta nepatrná že se musí minouti výsledkem, poněvadž je žalovaný zámožný a z přestavění svého domu velkých výhod nabude, vůči kterým nemůže leč pokuta značná míti účinek. Konečně likvidovány v žádosti náklady s ní spojené.

Výměrem ze dne 23. dubna 1871 č. 18692. prohlásil c. k. m. del. okresní soud pro staré a nové město Prahy pokutu 10 zl. za propadlou, nařídil žalovanému pod další pokutou 40 zl. zachování stavu, jaký byl v čas žaloby a přiřknul žalujícímu za žádost 2 zl. 72 kr.

K stížnosti žalovaného zrušil c. k. vrchní soud zemský vedle rozhodnutí ze dne 31. května 1871 č. 18160. výměr první stolice a nařídil této, aby o žádosti Josefa Čížka stání položila, udání jeho zjistila a teprvé potom o jeho žádosti nové vyřízení dala,

neb

jedná se o změnu stavu, jehož zachování žalovanému žalobním výměrem bylo uloženo; žalovaný nemůže se proti exekuci dle dv. dekretu ze dne 22. června 1836 brániti, nemůže tedy soudní exekuce býti povolena, dokud soud o pravdivosti udání od žalujícího a žádosti jeho uvedených, nenabyl přesvědčení, a to tím spíše,

poněvadž žalovanému nikoliv vůbec, nýbrž jen na jistém místě uloženo bylo zachování stavu předešlého.

Vedle tohoto usnešení bylo k vyšetření věci stání ke dni 22. června 1871 položeno; poněvadž však do toho času žalovaný se stavbou bez mála byl u konce, tak že stav věci se již zase úplně změnil a vyšetřen býti nemohl, podal zástupce žalujícího proti usnešení druhé stolice dovolací stížnost, uváděje, že jest jak in formali tak in merito proti zákonu: in formali proto, poněvadž dle §. 16. cís. nař. ze dne 27. října 1849 č. 12. ř. z. v rozepřích stran rušené držebnosti stížnost s vyloučením všech ostatních právních prostředků dovolena jest toliko proti výměru konečnému, kterým pře se rozhoduje, nikoliv však proti nařízením soudcovým mezi jednáním, na něž sobě stěžovati mohou strany až po výměru konečném. Měla tedy stížnost Jana Hrubého odkázána býti až na konec jednání.

Co se však věci samé týče, nemá žalující dle §§. 340—342. ob. zák. obč., pak dle §. 8. cit. cís. nařízení nepopíratelné právo, žalovanému, který §. 72. ob. ř. s. nešetřil, stavbu zakázati a soud zápověď vyříknouti musel a vyříknul k jednostranné žádosti žalujícího bez slyšení druhé strany, ihned při vyřízení žaloby, aniž třeba bylo nějaké komise. Má-li ale zápověď tato míti výsledek, musí se také moci provésti. Avšak odbýváním komis se stává zápověď illusorní. Stav věci při bourání a stavění mění se každý den, neřkuli aby zůstal nezměněný, až přije komise. V případě, o nějž jde, minuly od podání žádosti až do dne, na který ustanovena jest komise, úplné dva měsíce, stav věci, jaký byl dne 21. dubna 1871 naprosto se komisí již ani zjistiti nedá; nebylo by tedy proti rušiteli žádné ochrany.

Avšak c. k. nejvyšší dvůr soudní usnešení druhé stolice z její důvodů potvrdil.

Nález c. k. nejv. dvoru soudního ze dne 16. srpna 1871 č. 9301.

JUDr. Arnošt šl. Lom.

O vlivu práva německého v Čechách a na Moravě.

(N á s t i n.)

Podává JUDr. **Jaromír J. Hanél.**

(Pokračování.)

Předůležitý spůsob důkazu svědeckého byl ten, který prováděl se svědky, požívajícími věrohodnosti obzvláštní proto, poněvadž zaujímali postavení úřední. Pakli dosvědčily osoby takové, vyslány jsouce od úřadu k žádosti toho, kdož nárok jakýsi povznésti chtěl, že vlastním názorem přesvědčily se o učiněném bezpráví, pak svědomí takové mělo platnost plného důkazu.

Zejmena mělo svědectví osob úřadních důležitost v nárocích takových, kde jednalo se o důkaz jistých skutečností, kteréž, jevíce se býti následky učiněného bezpráví, v čase od jich spáchání až do doby, kdy soudu měly dosvědčeny býti, mohly buďto změniti se, aneb zúplna zmizeti.

Proto bylo povinností toho, kdož bezpráví zjevné následky zůstavující trpěl, aby hned opatřil sebe důkazem o objemu a násilnosti bezpráví toho. Důkaz tento pak právě měl proveden býti od osob úřadních, komorníků, kteří tudíž od poškozeného přivoláni býti museli k o h l e d á n í škody jemu učiněné.[351]) Nebylo-li možno,

[351]) Kn. R o ž m b. praví o tomto ohledání ve čl. 238.: „Přivésti komorníka právo na škodu, když sě škoda stane, výboj, plen, oheň i vše nároky, což je právo voda i železo."

přivésti komorníka ihned po spáchání zločinu na místo, kde bezpráví učiněno, měl poškozený povinnost, svolati nejbližší sousedy za svědky, ukázati jim stopy násilí a zůstaviti je do té doby beze změny, až by komorník, soudem župním vyslaný, přišel na ohledání.[352]) Učiněno-li konečně bezpráví na místě osamotnělém, kde

---

[352]) Původně zajisté, jako u Germanů, tak i u nás byl svazek, jakým spojeni byli všichni ti, kdož v jedné obci přebývali, mnohem pevnějším, nežli v dobách pozdějších, kdy zejmena i osoby cizí bez nesnází v obcích mohly usazovati se. U Germanů zajisté již okolnost ta, že někdo jest členem obce, sousedem, poskytovala důležitých práv, byla však též příčinou důležitých povinností. Mezi těmito byla povinnost, vydávati v jistých případech svědectví, hlavní a nalézáme ve starých zákonech, jakož i ve pozdějších knihách právních německých mnoho míst, o povinnosti této svědčících. Svědectví takové sousedů dáváno býti muselo jednak v záležitostech, práva vlastnického a p. se týkajících, jednak i při zločinech, patrné stopy zůstavujících. V obou těchto směrech jsou ustanovení práva německého a našeho domácího úplně shodnými, kterážto shoda zajisté ne posledním jest důvodem pro starobylost jich, poněvadž sotva as bylo by lze dokázati, že snad právo národa jednoho ustanovení dotýčná ze práva druhého národa přejalo. Na důkaz shody této buďtež tu pouze následující místa uvedena: U Anglosasů ustanoveno jest za krále Aethelstana (924 — 940), že nálezce zvířete má nález dokázati přísahou jednoho ze pěti jemu jmenovaných sousedů. Kdyby pak někdo jiný chtěl ku zvířeti onomu co vlastnímu se táhnouti, tu: „nominentur ei decem homines (vicini) et obtineat eorum duos et præstet juramentum, quod in suo proprio natum sit“ ... (srov. Phillips, Gesch. d. Angls. Rchts, str. 183.; Schmid, Ges. d. Angels. str. 73. n. 10.). Sachssp. II. Art. 36. §. 3. praví: „Sprikt aver jene dar weder, of it laken is, he hebbe't geworcht laten, of it en perd is oder ve, he hebbe't in sime stalle getogen, he mut it mit mereme rechte behalden jene die it in geweren hevet, of he't selve dridde siner gebure getügen mach, denne jene de't anegevanget hevet.“ (Srov. Homeyer, Schssp. 2. vyd. str. 140. n. ... | O slově gebure — ibid., Reg. s. v. Bur 2.) Ustanovení toto souhlasí úplně s ustanovením čl. 144. kn. Rožmb. (srv. pozn. 332.). — Edictus Rothari, (ed. Bluhme) c. 146. praví: „Si quis casam alienam asto animo, quod est uolontarie, incenderit, in treblum restituat ea, quod est sibi tertia, sub extimatione pretii cum omnem intrinsecus, quidquid intus crematus fuerit, que uicini bone fidei homines adprætiauerint, restauret.“ Řád pr. zemsk. pak dí ve čl. 51.: „Kdyžby kto z násilé nočnieho koho

nebylo lze dovolati se ani pomoci, ani svědectví sousedů, tu musely

---

chtěl pohoniti, má tento řád zachovati: když mu sě to násilé děje, má súsědy obapolně přiúpěti, aneb je přivolati, a jim to osvědčiti.“ Stat. Conr. čl. 5.: „Item quod dicitur narok, hoc non debet esse nisi ubi constet sub certo testimonio, sua bona amisisse.“ Čl. 7.: „Nullus zok aliquem accuset nisi certo sub testimonio vicinorum constet de damno.“

Shoda tato mezi právem německým a naším domácím vede však zajisté k tomu domnění, že původně i u nás již okolnost ta, že někdo jest sousedem druhého v téže obci, ukládala jemu též povinnost, nejen pomáhati jemu k odvrácení bezpráví, nýbrž i dosvědčovati, když již bezpráví se stalo, v jaké míře ono učiněno bylo. Ku dvojí povinnosti této zajisté ukazují slova Stat. Conr. čl. 25.: „Item ad clamorem communem qui nestoite! vulgariter nominatur, nullus currere teneatur nisi de propria voluntate hoc facere voluerit.“ Byl-li však u nás jako u Germanů každý sousedpovinen, svědčiti, tu zajisté též význam svědectví sousedů byl u nás týž, jako ve právu německém. Zde svědkové sousedé, dosvědčovali-li okolnosti jakési, nebyli pomocníky strany, nýbrž stávali se tím, že svědectví vydali, soudcemi, jich výpověď byla přímo rozsudkem ve prospěch té neb oné strany. (Srov. o tom Rogge, Ueb. d. Gerchtsw. d. Germ. str. 97. nn., 123. nn.; Grimm, Dtsche Rchtsalt. str. 858. n.). U nás nezachovalo se přímých důkazů o podobném postavení svědků; avšak nepřímý důvod pro postavení domněnky oné právě v ohledání snad nalézti lze. Ohledání škod muselo původně se asi díti od veškeré osady, jakož tomu nasvědčuje zachovavší se název povinnosti „osada“, kteráž arcit ve pramenech nám dostupných líčí se co břímě, doprovázeti komorníka při půhonu (srov. pozn. 309.); avšak právě tak, jako zde rozhodovalo svědectví osady o pořádnosti půhonu a o výsledku jeho, tak lze i domýšleti se, že v dobách, kdy osady obydleny byly osobami, spojenými mezi sebou pevnými páskami, zejmena příbuzenství, kdy půda, dědina byla společným všech majetkem a cizímu osazení se v osadě ne tak snadným bylo, činilo svědectví sousedů o učiněné škodě vše další řízení soudní zbytečným, že skutek, jakéhož se někdo dle svědectví sousedů dopustil, byl líc ným, tedy nevyžadujícím nižádného dalšího dotvrzování. V dobách těch zajisté osadníci sami byli zároveň i svědkové i soudcové, právě tak jako u Germanů testes manniti byli i soudícími rachinburgy (Grimm, l. c.). Soustředění se však moci soudní v úřadech knížecích mělo za následek, že přišla na zmar ona původní důležitost svědectví sousedů, že sice měli oni dotvrditi učiněnou škodu, že však dosvědčení toto muselo se díti soudu, který teprvé následkem jeho rozsudek vlastní vynesl. Poněvadž pak soud sám nemohl jednak vlastním

komorníku ukázati se alespoň stopy, svědčící patrně o zločinu samém.[353])

Taktéž tvořilo plný důkaz pravdy svědectví úřadu o jistém výkonu, od úřadu samého před se vzatého a práva osob třetích zakládajícího. Dovolával-li se kdo svědectví toho a pakli jemu úřad, jehož se dovoláno, svědectví takové ústně neb písemně, listem vydal, tu obdržel při na soupeři svém, neprovedl-li však důkazu tohoto, ztratil při naprosto, aniž by bylo soupeři nutno, jinak ještě se ospravedlňovati.[354])

---

názorem o skutečnosti a objemu škody se přesvědčovati, jednak však přivolávání sousedů do sídla úřadu župního nebylo vždy snadným, odesílána na místo činu osoba úřadní, komorník, aby škodu ohledal, vyslyšením sousedů nabyl jistoty o objemu jejím, jakož i o souvislosti její s činem, pro kterýž poškozený pak pohnati chtěl, a tím podal soudu župnímu možnost, tak rozsudek vynésti, jako by soud sám na místě činu se byl nalezal a škodu ohledal. Srv. vůbec Řád pr. zemsk. čl. 52.: „Potom ve dvú neděli“ (po utrpěné škodě a přivolání sousedů) „má komorníka vzieti, aby sě toho optal, a má jemu ukázati dóm vybitý, dvéře nebo truhly, nebo jiné domovité věci, na kterýchž sě jest jemu škoda stala. I má přivésti ty súsědy předeň, aby vyznali před ním, že jsú k tomu násilí v noci přivoláni. A když vyznají, a ten komorník to vyzná před úředníky: má to ve dsky vložiti“ ... (Arch. Č. II. str. 102.) Srv. též čl. 77., 87., 88.

[352]) Srv. Řád pr. zemsk. čl. 88.: ... „Pakli by bylo v lesě nebo na poli, a žádného sě dovolati nemohla“ (žena, když se jí násilí děje): „tehdy v najbližšie vsi neb městě ot toho lesu, má úp učiniti, a své násilé opovědieti úředníkóm, a žádati komorníka na uptánie od těch súsed; a má jemu ukázati krvavú košilku neb zedraný šlojřík, nebo jiné šátky, kterézto ten komorník má zachovati na znamenie jejieho násilé.“ Čl. 1.: ... „Tu pojma komorníka, jmá jemu ukázati toho zabitého, a rány jeho a rúcho zekrvavené jeho, v kterémž jest zabit; a to všechno rúcho jmá komorník vzieti i zachovati, aby je mohl v súdě ukázati. Ale chce-li ten, jenžto pohoní, bezpečen býti: přiveď toho komorníka před úředníky, ať vyzná před nimi, což ohledal jest, a rúcho krvavé ať pokáže. A to ve dsky zemské kaž popsati.

[354]) Srv. Kn. Rožmb. čl. 150: „Ježto sě úřada doloží: tehda právo úřadu vyznati saměmi sobú, nebo listem, že je to, jehož sě jeli, že sě jemu bylo s právem dostalo a ot nich dále nebo jemu podáno; a to berú na svú duši i na vieru.“ Čl. 151.: „Pak-li toho svědectvie nepřinesl nebo nepřivedl: tehda, ktož sě je doložil úřada, ten bude ztratil bez přísah.“

Konečně byly, zejmena v dobách pozdějších, průvodným prostředkem též listy a obzvláště dsky soudní.

Z listin byly zajisté ony prostředkem průvodným zcela věrohodným, které shotoveny byly od úřadu a obsahovaly buďto seznání úřadní o jisté okolnosti, kde tedy úřad dotýčný sám vydával jakési svědectví, aneb výpis z desk soudních, župních.[355])

Mnoho-li důvěry požívaly listiny jiného druhu, to asi bylo zůstaveno uvážení soudu, který pak buďto přestal na důkazu, listinami těmito provedeném, aneb uložil straně k svědectví jich ukazující, aby mimo to jiné ještě důkazy přivedla.[356])

Dsky či registra vedeny byly zajisté ode dávna u každého soudu župního, jakož i zvláštní písař k jich vedení ustanoven byl; do desk těchto pak vepisováni jsou i nálezové soudní i dobrovolná, od jednotlivců v soukromých jejich záležitostech právních učiněná snešení, smíry a p., které pro větší jich paměť i důkaz před soudem učiněny a do desk vloženy jsou.[357])

---

[355]) Srv. Kn. Rožmb. l. c.: „... vyznati úřadu ... listem.“ Zajisté, že listy takové úřadní dávány byly pod pečetí úřadní, že zachováváno tu různých formálností a p. Že i v těchto dobách již vydávány jsou výpisy z desk, to dosvědčuje čl. 153. kn. Rožmb., kde se praví: „Ježto sě desk dokládá, tehda právo přinesti list, kak dsky svědčie, s právem-li sě jemu dostalo.“

[356]) Vůbec lze říci, že věrohodnost listin, mimo uvedené, v dobách oněch byla dosti malou. Soudové obyčejně, jak se zdá, posuzovali věrohodnost tu dle věrohodnosti oněch osob, které na listinách dotyčných co svědkové byly podepsány. Proto vidíme na listinách zejmena starších, vždy značný počet podpisů svědků; čím pak více vážnosti pro úřad a p. svědkové tito jinak požívali, tím více věrohodnou byla listina, od nich spolupodepsaná. Vedlé toho vidíme též, že mnohdy musela strana, kterážto listiny co prostředku průvodního se dovolávala, mimo listinu i svědky ještě přivésti. Aby sobě tudíž osoby, jimžto listiny jakési byly dány, pojistily svědectví, žádaly obyčejně vyhlášení jich na trhu a p. Tak čte se v listině z r. 1187, kterou Bedřich, kníže český, klášteru Vyšehradskému uděluje výsady: „Hæc statuta præsentibus et futuris nota esse cupientes, in foro per fidelem nostrum Diuis subcamerarium publico preconio proclamari jussimus.“ Srv. Erben, Regesta, pag. 179. n. 392.

[357]) Že takový byl obsah veškerých desk soudních župních, tomu nasvědčují nejen nejstarší nám se zachovavší desky zemské v Čechách i na Moravě, kde v obou hned od počátku nalézáme zá-

Odvolávala-li pak se některá ze sporných stran na svědectví desk a svědčily-li desky tak, jak strana tvrdila, tu byl důkaz, jakýž pro tvrzení své strana přivésti měla, úplně proveden. Pouze důkazem, že desky jsou zfalšované, mohla věrohodnost jejich se vyvrátiti.[358])

— Dokázáno-li přivedením průvodních prostředků, že tvrzení strany jedné neb druhé v pravdě se zakládá, tu vynešen jest nález, kterým buďto původu za pravdu dáno a pohnaný vinným jest uznán, zadost učiniti jemu, aneb původ s nárokem svým odmítnut byl, aneb konečně přisouzen jest v nárocích trest straně vinné.[359])

Jakým spůsobem na nálezu snešení se stávalo, jak dále nález

---

pisy i nálezů i soukromých smluv, smírů a p., nýbrž i slova p. Ondřeje z Dubé, která, ač v době mnohem pozdější pronešena, přece asi i pro tu dobu, o kterou se nám jedná, totiž XII. a první polovici XIII. stol. platnosti mají. Praviť totiž týž ve svém přípisu králi Václavovi IV.: . . . „a což páni otsúdie, aneb což sě lidé svolé dobrovolně, toho jim paměť poručena. To píší v knihy, ježto slovú dsky, skrze své písaře.“ (Srv. Arch. Č. II. str. 484.)

[358]) Již kn. Rožmb. důkaz tvrzení jistého deskami za úplně provedený považuje (srov. na př. čl. 100.: „Pak-li to ve dskách leží, že je právem otepřieno, že tu nejmá: tehda viec nemóž pohoniti toho jistého ottad. Pak-li kdy poženú opět z té dědiny, tehda rci: „pohonie mě ottad, ano zpraveno, že to dědina má nenie, v tom sě dokládaji desk“; viec nemóž jeho pohoniti“.) Čl. 74. Řádu pr. zemsk. pak praví: „Tuto znamenaj, že ve všech přech, ktož má dsky, žádní svědci proti dskám moci nemají, lečby kto proti úředníkóm chtěl dovesti, že jsú dsky falšovány; a ten dóvod má býti, jakž páni naleznú, ale vždy pod hrdlem smrti ohnivé, jakož na falešníka slušie.“ (Arch. Český, II. str. 117.)

[359]) Když v rozepři přivedeny byly na důkaz viny či neviny ordály, tu konečný jich výsledek sám jaksi rozhodoval o vině; nález soudcovský v takových případech tudíž obmezoval se pouze na vyslovení trestu. V dobách arciť, kdy názor náboženský u ordálů již převládal, jmíno za to, že Bůh sám vynesl tu rozsudek o vině či nevině; soudci pak nalezli pouze trest, jakýž vinníka stihnouti má. Tak praví pokračovatel Kosmy za příčinou soudu nad najatými vrahy Soběslava: „ . . . per ferrum incesserunt, et sic ab omnipotente Deo damnati veraciter rei reperti sunt; ac proinde, quatenus capitalem subeant sententiam, decretum est.“ Srv. Scrpt. rer. boh. T. I. pag. 301.

pronášen býval, toho přímé doklady z dob plné platnosti ústavy župní nenalezáme; lze však tvrditi, že i tenkráte též v soudu župním po vyslyšení stran a zástupců jejich[360]) soudcové o nálezu, jaký vynésti se měl, se poradili, potázali, načež jeden z nich výsledek potazu co nález soudní vynesl.[361])

Nedostavila-li se jedna ze stran k soudu, tu trestána za to tím spůsobem, že dáno za právo straně dostavivší se, která tudíž

---

[360]) Že již ve stol. XII. a první polovici XIII. strany mohly sobě vzíti k rukoum zástupce, jest jisto, uváží-li se jednak nutnost toho, plynoucí z okolnosti té, že řízení před soudem dálo se ústně a spojeno bylo, zejmena v dobách pozdějších, s dosti mnohými formalnostmi, na jejichž zachování mnohdy i výsledek pře záležel. Proto mluví se již v řádu pr. zemsk. o řečnících stran, co osobách, jejichžto podpory strany přímo u soudu mohly se dovolávati, proto zejmena mohly strany i žádati, aby určen byl ze soudců samých někdo, kdo by stranu poučoval o spůsobu, jakým se tato v jednotlivých případech a obratech řízení soudního zachovati měla. Srv. Řád pr. zemsk. čl. 4.: „ . . . ten, jenžto pohoní, stoje před šranky, jmá sobě prositi řečníka, a ten jemu jmá dán býti. Tu pak ten řečník, utieže sě s ním, i bude žalovati a řka: „pane sudí, tento mne prosí (pojmenuje jej), abych jeho slovo vedl: přeješ-li jemu toho i mně?“ a když sudí dí: „přeji,“ tehdy ten řečník jmá jemu právo ohraditi, jakž umie najlépe, a jmá prositi, aby jemu pán byl vydán z pánóv, jižto sedie na súdě, a ten jej jmá naučiti, na které straně jmá státi přede pány, tociž na pravej. Potom jmá prositi, aby jim byla dána dva pány, kteráž byšta jměla jim raditi a v ucho šepta-ti, což k jich právu sluší, učiece je;“ (Arch. Č. II. str. 81.). Totéž právo příslušelo i pohnanému. Srv. čl. 5. (ibid. str. 82. n.) čl. 6.—20. a j.

[361]) Spůsob, jakým mluví se v Libušině soudu o vynášení nálezu, může snad sloužiti vzorem porady soudců, usnešení se na jistém náhledu a prohlášení náhledu většiny co nálezu soudního. Že i v dobách pozdějších na podstatě této ničeho se neměnilo, to vychází na jevo jednak z jednoduchosti věci samé, jednak i ze svědectví, z dob úpadku ústavy župní o soudním řízení se zachovavších. Tak praví se v listině z r. 1278, kterou soudcové od krále Otakara II. ustanovení opatu Hradištskému přisuzují polovici vesnice Těšetic: „ . . . precepimus Rathmiro de Penczyn, ut deberet super hoc sententiam diffinitam inuenire, et eam in conspectu omnium nostrum et testium . . . publice promulgare. Idem autem Rathmirus uocatis baronibus, qui ibi tunc presentes erant, ut eo melius et sanius sententiare ualeret, consuluit eosdem barones, et habita cum eisdem deliberatione perpensa,

právo své naproti straně druhé stáním u soudu ustála. Právo takto nabyté nazýváno tudíž též právo stanné.[362])

Pakli ani původ, ani pohnaný k soudu se nedostavili, minula rozepře.[363])

Odvolání se z rozsudku jednou nalezeného, nemělo nikdy místa, nýbrž byl nález ihned po vynešení svém právoplatným.

Strana ta konečně, která příznivý nález pro sebe obdržela, buďsi proto, že právo své lépe dokázala nežli strana druhá, aneb že tato, nedostaviši se k soudu, právo svým nestáním ztratila: musela zaplatiti na důkaz, že v rozepři této zvítězila,[364]) jistý poplatek, obnášející dva haléře, kteryžto poplatek v různých rozepřích i různými jmeny se nazýval, totiž buďto pomocné čili čistotné, přísudné neb památné či ústanné.[365])

---

sententiauit pro abbate, et absolutum dictum abbatem reddidit." Srv. Boczek, Cod. dipl. T. IV. n. 148. pag. 208. Emler, Regesta II. n. 1108. pag. 468. sq.

[362]) Srv. Kn. Rožmb. čl. 237.: „Tkáče, když právo ztratí nestáním, tehda móž jej staviti, ktož jej přemóž kolivěk, tak v městě jako na cestě, nebo všady. Ale poslati po komorníka póvodu k tomu úřadu, kdež naň právo ustál, i dáti tkáče jemu, aby komorník jej s ním přivedl, kdež naň právo ustál." Srv. též Řád pr. zemsk. čl. 27., 60. Ustání práva mohlo však zabráněno býti tím, že strana, kteráž nestála u soudu, uvedla platnou příčinu nestání svého. Srv. Stat. Conr. čl. 33: . . . „si quis . . . non astiterit judicio, vendatur, nisi legitimum probare possit impedimentum (Jireček, Cod. jur. boh. I. pag. 71.).

[363]) Nestání původa již při svědčení půhonů mělo za následek ztrátu práva z půhonu jeho plynoucího, nedostavení se ku dalšímu řízení taktéž ztrátu pře mělo za následek; nestál-li pak ani pohnaný, pak pře sama sebou minula, poněvadž soudce za nepřítomnosti stran o rozepři jejich nález vynášeti nemohl.

[364]) „In signum causæ obtentæ et evictæ." „In testimonium evictionis." Srv. Boczek, Cod. dipl. T. IV. n. 170. pag. 231. sqq.

[365]) Pomocné čili čistotné nazýván poplatek dvou haléřů tenkráte, když ten, kdož podrobil se ordálu neb očistě, obstál a tudíž jaksi Bohem očištěn jest z nářku. Srv. Stat. Conr. čl. 24: „Item si quis citatus fuerit et obtinuerit jus suum in judicio . . . denarios duos persoluat, quod pomocne vulgariter appellatur." „Quodsi occurat eis, iudicium subire candentis ferri manualis, vomerum uel aque seu duelli . . . ab eo . . ., quod uocatur Schiztotne, liberos esse concedimus pro eo, quod per deum sunt adiuti, non per hominem. Srv. Boczek, Cod. dipl. T. II. n. 262. pag. 295. sqq., též ibid., n. 292.

Nechtěla-li strana ta, ve prospěch kteréž rozsudek byl vynešen, přestati na tom, co jí přisouzeno bylo, tu nebyla sice strana druhá osvobozena, avšak užitek, jakýž straně zvítězivší dostati se měl, splynul do komory knížecí.[366])

— Následkem nálezu vyneseného ve prospěch jedné ze stran sporných bylo povinností pro stranu druhou, aby nálezu za dost učinila a tudíž škodu neb křivdu spáchanou napravila; v nárocích trestních pak musel vinník trest i pokutu jemu uloženou podniknouti.

Přivedení vinníka k tomu, aby nálezu proti němu vynešenému dostál, bylo tudíž obsahem řízení exekučního či vedení práva.

V rozepřích právních mohl dlužník nálezu ihned za dosti činiti, a tu pak došlo veškeré řízení soudní konce svého; aneb se zpěčoval tak učiniti a tu podávalo právo straně zvítězivší možnost, donutiti dlužníka k tomu vedením naň práva.

O spůsobu vedení práva v rozepřích právních máme z dob platnosti ústavy župní sporých pouze zpráv; lze však s důvodem souditi, že řízení toto, jak se opisuje v památkách právnických

---

pag. 336. sqq. Přísudné nazýval se poplatek ten, když po líčení rozepře s oběma stranami soud nálezem při ukončil. Tak v rozepři mezi klášterem Hradištským a osadníky z Lučice (srv. pozn. 316.) „abbas prefatus . . . duos denarios, qui vulgo Prisudni dicuntur, in signum cause obtente coram nobis Veliz iudici presentavit. Srv. Boczek, Cod. dipl., l. c. Srv. též ibid. n. 168. pag. 206. sqq. n. 170. pag. 231. sqq. Emler, Regesta II. n. 1108. pag. 468. sq.

Památné byla konečně dávka, kterou platila strana ta, ježto proti druhé pro nedostavení se této ku soudu, právo stanné obdržela. Srv. Řád pr. zemsk. čl. 27.: „Tuto znamenaj, když pak ten pohnaný nesměl práva dostáti, nebo který rok zmeškal . . .: tehdy ihned tomu póvodu jmá býti dáno za právo stané, a on dá památné.“ (Arch. Č. II. str. 91.)

366) Tak praví se v listině z r. 1223, že když soudcové vyřkli povinnost opata, aby zaplatil Oldřichu dlužné peníze: „Quas cum Abbas sibi in presentia nostra et omnium, qui aderant persoluere uolens offeret. ipse primo. secundo ac tercio monitus ad recipiendum. noluit eandem pecuniam recipere. Vnde statim iudicatum est a Castellanis. quod eadem pecunia sic oblata et a nullo recepta deberet infiscari. hoc est in Cameram Regis transire.“ Srv. Boczek, Cod. dipl. T. II. n. 151. pag. 153. sq. Srv. též Erben, Regesta n. 679. pag. 313.

ze XIV. století, s nepatrnými snad odchylkami již ve XII. stol. tak vyvinuto bylo; pročež lze i pro tuto dobu obraz řízení exekučního na základě pozdějších pramenů dosti jasně sobě utvořiti.[367])

Neučinil-li dlužník nálezu do dvou neděl po jeho vynešení zadost, tu dala ho strana ve sporu zvítězivší komorníkem upomenouti, by se o právo její smluvila, což nazýváno úmluvou (monitio).[368])

Pakli však neučiněna jest úmluva do let zemských či dědinných,[369]) aneb pakli před uplynutím let těchto jedna neb druhá strana zemřela, tu ztraceno jest právo na další exekuci úplně.[370])

Pakli dlužník ve dvou nedělích po úmluvě věřiteli za dost neučinil, tu následoval co druhý krok exekuční zvod (inductio super hereditatem) záležející v tom, že původ uveden jest od úřadníků, kterým v jednotlivých případech tak příslušelo, v držení statku pohnaného.[371])

Zvodem končilo se vůbec vedení práva na dědictví, tu nabyl původ zvodem již veškeré právo, dalšího vedení práva nebylo zapotřebí.[372])

---

[367]) Nejdůležitějším pramenem k poznání řízení exekučního jest nám pan Ondřej z Dubé, kterýž ve svém Výkladu na právo země české jasný obraz vedení práva v rozepřích právních poskytuje.

[368]) O úmluvě mluví Ondř. z D. ve čl. 43.: „Pak umluva po staném právu jest ot póvoda napomanutie pohnaného, jenžto jest ztratil, neb řádem súdným aneb podvoleniem; a ta umluva prvé jíti nemá, než po dvú nedělí po staném právě najméně ... Pakli má býti umluva po podvolení neb po trhu, nejmá býti prvé, než když ta příčina přijde, pro nižto vésti musí a svým dskám dosti učiniti.“ (Arch. Č. II. str. 498. n.)

[369]) O letech zemských či dědinných srov. můj článek v Právníku z r. 1870 str. 152. nn. „O letech práva staročeského“.

[370]) „Pakli dále póvod nechá (úmluvy), to jest jeho vóle a jeho právu neškodí do tří let a osmnácte neděl, lečby smrt pohnaného neb póvoda zašla.“ Ondř. z D., l. c.

[371]) Srov. Ondř. z D. čl. 44.: „Po dvú nedělí po té umluvě pak móže jiný úd práva býti, to jest zvod. A ten zvod jest rozličný, podlé rozličných póhonóv a práv stanych.“ (Arch. Č., l. c. str. 499.)

[372]) Srv. Ondř. z D. čl. 45.: „Zvodové, ježto na komorníka jdú, jsú ti obecně, ježto k dědictví jdú, a v nich potom odhádanie třeba nenie, neb komorník jest pán dědický, ot něhož právem dobuda, každý dědictvie má mieti.“ (Arch. Č., l. c.)

U dalším postupu vedení práva následovalo panování (dominatio), jež záleželo v tom, že původ, na statek vzvedený, bral z požitků, jakéž statek ten pravidelně přinášel, v pololetních lhůtách tolik, mnoho-li obnášel úrok z obnosu peněz nálezem přiřknutých a jednu třetinu výše úroku toho k uhražení nákladů, s vedením práva spojených.[373]) Toto panování trvati mělo půldruhého roku, tak že původ třikráte bral úrok z obnosu vysouzeného.[374])

Pakli ani v době, po kterouž panování původa trvalo, dlužník se nevyrovnal, tu následoval poslední krok u vedení práva, totiž vděděni, jež později odhádáním se nazývá (taxatio). Vděděni záleželo v tom, že straně zvítězivší ve sporu přiřknuto jest úplné právo vlastnické ku statku odpůrce, nález neposlechnuvšího.[375])

Vděděním byl pak běh vedení práva zakončen.[376])

(Pokračování příště.)

---

[373]) Srv. Ondř. z D. čl. 51.: „... pówod s komorníkem a s purkrabiným poslem má toliko vzieti, jakžby úrok na právo stané stačil, a třetinu výš pro náklad.“ (Arch. Č. II. str. 500.)

[374]) „Ta panovánie z práva mají tráti do léta póldruhého, aby třikrát bráno bylo.“ (Ondř. z D. čl. 52.)

[375]) „... a potom má pak othádanie přijíti, ježto starým právem slove vděděnie. Ale buď panováno třikrát, neb nebuď, když jedno jednú jest panováno, a léta póldruhého s prvniem panováním mine, móž othádáno býti ku pravému dědictví, aby ktož právem obdržal a zástavu má, již dědicem byl.“ (ibid., l. c.)

[376]) „Othádanie ... jest zámek všeho práva, ... všecka práva zavierá.“ (ibid. čl. 53. — Arch. Č. II. str. 501.)

Že spůsob vedení práva v rozepřích právních, jak zde líčen jest, již v dobách zřízení župního asi platnosti měl, jde zejmena na jevo ze Stat. Conr. čl. 26. Tu praví se: „Item si quis super rebus propriis mobilibus sive immobilibus in judicio convenitur, eadem bona de quibus fit quæstio, neque judex neque domini terræ villicus sibi vendicet possidenda, sed idem qui super eisdem bonis convenitur, eadem bona pacifice possideat, donec eadem quæstio per sententiam decidetur.“ Po nálezu tedy směli a měli se úřadníci župní v držení statků neb věcí movitých toho, kdož pohnán byl, uvazovati. Taktéž však Ondř. z D. ještě praví, že „komorník jest pán dědický, ot něhož právem dobuda, každý dědictvie má mieti (Výkl. na pr. z. č. čl. 45.); patrno tudíž, že po vynešení nálezu měly úřady k statkům pohnaného takovou moc, že mohly původa v ně uvésti. Pakli tedy v tomto důležitém dílu řízení exekučního panuje shoda v pramenech tak vzájemně vzdálených, lze s právem domnívati se, že i v ostatních ohledech podobná shoda panovala.

Praktické případy.

Vykázání výměnku a pohledávky přednosti před ním požívající z ceny trhové za statek exekucí prodaný.

Na usedlosti Anny K. vtělen byl

1) pro Kateřinu M. naturální výměnek;
2) za prošlé dávky tohoto výměnku z roků 1869, 1870 a 1871 vypočtené, a na základě soudního smíru a rozsudku v pořadí výměnku pro Jana M. co nástupce výměnice Kateřiny M. exekučně zjištěné částky 323 zl. 45 kr. a 175 zl. 25 kr. s úroky a útratami.

Na to následovaly pohledávky jiných věřitelů, a pak

3) právo zástavní pro nárok Mojžíše P. ze smlouvy od 29. března 1871
   a) na dodávání 2200 centnýřů cukrovky v letech 1871—1876 pod pokutou konventionální 80 zl.;
   b) na zaplacení zálohy 733 zl. $3^1/_2$ kr. s úroky;
   a sice s předností před výměnkem Kateřiny M. ad 2) zmíněným.

Dne 26. září 1872 byla usedlost ta v exekuční dražbě od Josefa Š. za 4270 zl. koupena, a cena kupní, co se týče hořejších pohledávek v první stolici takto přikázána:

Pol. 3. výměru: „Z práva naturálního výměnku Kateřiny M. de praes. 23. září 1862 č. 6242. pod výhradou Mojžíši P. k žádosti de praes. 30. března 1871 č. 2072. za dodávání 2200 centů cukrovky a za zálohu 733 zl. 34 kr. c. k. vrchním zemským soudem de praes. 6. října 1871 č. 6334. povoleného práva přednosti před tímto výměnkem dostane

a) na zastalých dávkách z tohoto výměnku povstalých na peníze uvedených, od znalců ročně na 128 zl. 10 kr. vypočítaných za tři roky

Jan M. na základě de praes. 30. listopadu 1872 č. 8010. vydobytého postupu a rozsudku ze dne 1. července 1873 č. 4309. celý třletý zastalý obnos . . . . . 384 zl. 30 kr.
na útratách dobývání tohoto zastalého výměnku 21 „ $8^1/_2$ „

Žádosti Jana M. a Kateřiny M., aby jim bylo přisouzeno jmenem zastalého výměnku:

aa) dle smíru ze dne 27. února 1872 č. 2879. za rok 1869, 1870 a 1871 částka . . . . . 323 zl. 45 kr.
bb) z rozsudku od 1. července 1872 č. 4309. . 175 „ 25 „
cc) pak mimo to likvidovaných . . . . . 98 „ 87 „

co další zastalý výměnek, nelze vyhověti a zamítá se vedlé předpisu §. 18. knih. zák. od 25. července 1871; an tyto částky převyšují tříletý zastalý výměnek, dávkám takovým jen za 3 roky stejné právo přednosti spolu s právem na výměnek samý přísluší, věřitelé o tom, že výměnek exekucí dobýván, stejné přednosti soudem nabyl, vyrozuměni nebyli, tedy jim toto právo přednosti na újmu býti nemůže.

Následkem toho ukládá se knihovnímu úřadu, aby vymazal
aa) právo zástavní pro zastalý výměnek . 323 zl. 45 kr. dne 3. května 1872 č. 3415. vtělené;
bb) právo zástavní pro výměnek . . . . 175 „ 25 „ dne 31. července 1872 č. 5436. vtělené.

b) Ježto dražební kupec Josef Š. živnost tu za . . 4270 zl. koupil, nepřevzav spolu naturální dávku výměnku, bude pro budoucnost, a sice od 26. září 1872 výměnice Kateřina M. místo naturálních dávek přísežnými znalci na peníze uvedenou reluicí 156 zl. 10 kr. ročně požívati.

K ukrytí této roční dávky béře se z kupní ceny na 6% kapitál . . . . . 2600 zl. 66⅔ kr. jenž nesmí se vybrati, a z něhož bude Kateřina M. pod výhradou práva Mojžíše P. až do její smrti úrok tento vybírati.

Na to vykázány z kupní ceny další pohledávky knihovní, z nichž některé na prázno vycházejí, a teprv tehda zaplacení dojíti mají, „až by

a) vymazány byly dvě z nejprvnějších pohledávek po 20 zl., v celku 40 zl., indebite prý váznoucí, a
b) zemřela výměnice Kateřina M.“

ze získaného takto kapitálu 2601 zl. 66⅔ kr. a 40 zl., v celku 2641 zl. 66⅔ kr.

Mezi tyto věřitele byl též vřaděn:

Pol. 14. výměru: „Mojžíš P. se svými shora uvedenými nároky, an se již nedostává, pouze zbývající částkou 705 zl. 95 kr. s výhradou práva přednosti před výměnkem Kateřiny M. S další částkou 27 zl. 39 kr. (ze zálohy totiž 733 zl. 34 kr.) vychází Mojžíš P. na prázno;“ a pominut nárok na dodávání cukrovky,

„kterou dražební kupec dodávati nechce, a podle dražebních výminek dodávati povinen není.“

C. k. vrchní zemský soud dal stížnostem Kateřiny M., Jana M. a Mojžíše P. rozhodnutím od 28. května 1873 č. 15242. průchod v ten smysl,

1) „že na místě v položce 3. postavených částek 384 zl. 30 kr. a 21 zl. $8^1/_2$ kr.
   a) Janu M. co nástupci Kateřiny M. za leta 1869, 1870 a 1871 vypočtené a pod č. 3415. z r. 1872 v pořadí jejího výměnku exekučně zjištěné relutum výměnku 323 zl. 45 kr. i s náklady soudními (specifikovanými), a dále pod č. 5436. civ. z r. 1872 exekučně zjištěná pohledávka výměnku 175 zl. 25 kr. s 6% úroky z téže od 23. dubna 1872 až do dne dražby a náklady soudními se přikazuje; a
   b) Kateřině M. tamtéž za výměnek v době od 1. ledna 1872 až do 25. září 1872 vypadající částka 98 zl. 87 kr. se uschovává;
   dle čehož nařízení právě tam obsažené, že částky 323 zl. 45 kr. a 175 zl. 25 kr. knihovně vymazati se mají, se zrušuje;
2) že z uhražovacího kapitálu pod položkou 3. lit. *b*) pro výměnek Kateřiny M. vypočteného na 2601 zl. $66^2/_3$ kr. pro pohledávku Mojžíše M. s předností před tímto výměnkem, právem zástavním pojištěnou — týkající se dodávání cukrovky, vrácení zálohy 733 zl. 34 kr., placení umluvené konvencionální pokuty a jiných vedlejších povinností — místo v položce 14. pod výminkou přikázané částky 705 zl. 95 kr. dne 2. prosince 1872 č. 8048. ohlášený úhrnečný obnos 2563 zl. 9 kr. se uschovává; že však
3) vydražiteli Josefu Š. též tehdy, když se na uhražovací kapitál 2601 zl. $66^2/_3$ kr. pro zmíněnou pohledávku Mojžíše P. skutečně nárok učinil, náleží, aby Kateřině M. co ekvivalent doživotního výměnku pro ni zjištěného, každoročně za něj vypočtenou částku 156 zl. 10 kr. zaplatil a k tomu účelu schodek, který 6% úroky z kapitálu uhražen nebude, z kapitálu samého tak dlouho vyplácel, dokud úroky a kapitál na to stačí.“

Zbývající část kupní ceny přikázána dalším věřitelům, a ti, na něž se nedostalo, odkázáni na uvolnění částek 20 zl. a 20 zl.

výmazem, a uhražovacího kapitálu 2601 zl. 66⅔ kr. smrtí výměnice.

Neboť

pohledávky ad 1) přikázané, a co se týče pravosti tabulárními účastníky nepopřené v částkách 323 zl. 45 kr. a 175 zl. 25 kr. váznou na základě soudního narovnání, dotýčně rozsudku, exekučním právem zástavním; v tomto jich formalisování spočívá však obnova, která rovněž odvolání na §. 18. z. k., jakož i námitku, že tříletá promlčecí lhůta prošla, vylučuje; a ominutí těchto částek, na jichžto místo c. k. okresní soud pohledávku patrně dle pravdě podobnosti vypočtenou postavil, nedá se po zákonu odůvodniti, a to tím méně, an soudce dle dv. dekretu ze dne 15. ledna 1787 č. 621. lit. *s*), a ze dne 23. října 1794 č. 199. sb. z. s. při vykázání dražebního výtěžku dle knihovního stavu před se jíti musí, a působnost knihovního vkladu na vyrozumění knihovních věřitelů nezávisí.

Rovněž nemůže se též zadrželost výměnku Kateřiny M. za dobu od 1. ledna do 25. září 1872 v částce 98 zl. 87 kr. ohlášená, které dle zákona stejné právo zástavní s výměnkem přísluší, beze všeho ominouti, pročež tato částka, poněvadž její pravosti se odpírá, sice se nepřikazuje, ale zadržuje.

Jen až potud jest stížnost Kateřiny M. společně s Janem M. podaná, odůvodněna. Pokud však Kateřina M. dále proti tomu brojí, že jí místo ročního výměnku naturálního hned peněžitý ekvivalent se vypláceti má, musela se stížnost zamítnouti, poněvadž vydražitel usedlosti v nedostatku dalších ustanovení dražebních výminek jen k složení kupní ceny na hotovosti přidržán býti může.

Přednost, která se pohledávce Mojžíše P. 2565 zl. 9 kr. ad 2) pro v odpor vzatou likvidnost rovněž jen vyhražením před výměnkem Kateřiny M. vykazuje, může se jen v tom jeviti, že jmenovaný věřitel oprávněn jest, na hypotéku pro výměnek nabytou, tudíž též na dražební výtěžek, na jeho místo připadající, a tudíž jmenovitě na uhražovací kapitál, na tento výměnek vypočtený, k svému zaplacení nárok činiti.

Pokud však stěžovatel k tomu též již splatné zadrželosti výměnku a úroky celého uhražovacího kapitálu připočísti chce, nemohlo se — poněvadž z jeho přednosti osobní dlužní poměr k výměnku oprávněných osob nevzešel — stížnosti průchod dáti.

V uvážení, že nároky Mojžíše P., i kdyby dle svého plného obsahu likvidními učiněny byly, uhražovací kapitál úplně nevyčerpají, a že zástavní věřitel zástavu, pokud toho k jeho zaplacení potřebí jest, použíti může, spojuje se s tím další nařízení, že se výměnkářce, pakli úroky z kapitálu nepostačí, i s ponenáhlým spotřebením kapitálu bez skrácení vydávati má na tak dlouho, až celý kapitál bude vyčerpán.“

C. k. nejvyšší soud však k opětným stížnostem výrok druhé stolice ad 1) potvrdiv, rozhodl v ten smysl, že Kateřina M. po čas svého života na místě naturálního výměnku vyšetřenou cenu ročně 156 zl. 10 kr. co důchod ze živnosti od kupce dražebního a jeho nástupců v držení živnosti k požadování má, a pokud je živa, pozdější věřitelové hypotekární na kapitál 2601 zl. $66^2/_3$ kr., jehož třeba k uhražení ročního tohoto důchodu, žádných nemají nároků.

Poněvadž ale Mojžíš P. přednost má s pohledávkou svou před výměnkem Kateřiny M., tedy má kupec dražební vyměřený pro tuto roční důchod 156 zl. 10 kr. tak dlouho skládati k soudu, až by Mojžíš P. domnělá svá práva ze smlouvy od 29. března 1871 proti Anně K. (exekutce) a Kateřině M. prokázal, a proto se onen důchod Mojžíši P. jen pro ten případ a podle toho, jak a mnoho-li mu bude přiřknuto, zachovává.

Co po vykázání všech dřívějších pohledávek a kapitálu výměnek uhražujícího zbývá a sice 264 zl. $14^5/_6$ kr., odkázáno věřitelům pozdějším, jichž pohledávky jdou za výměnkem, pokud zbytek kupní ceny stačí, bezvýminečně.

Ti, na které se z tohoto zbytku nedostalo, odkazují se podle pořadí knihovního na eventuelní nahoře zmíněný fond 2641 zl. $66^2/_3$ kr., z něhož také v pořadí knihovním dostává se na Mojžíše P. ještě částka 508 zl. $66^1/_6$ kr. s výhradou jeho práva přednosti před výměnkem, a tak, že se mu tato částka súčtovati má k uhražení nároků, pokud by s nimi pochodil pořadem práva.

Kdyby ale Mojžíš P. propadl zcela, aneb nezvítězil ve svých nárocích ani částkou 508 zl. $66^1/_2$ kr., aneb kdyby s částí nároků svých naproti Kateřině M. přišel k zaplacení, připadne částka 508 zl. $66^1/_2$ kr. aneb vůbec uvolněný díl z ní věřitelům Mojžíši P. následujícím, a sice z těchto

důvodů:

Likvidované nedoplatky výměnku v částkách 323 zl. 45 kr. a 175 zl. 25 kr. i s úroky a útratami byly proti exekutce Anně K.

prokázány pořadem práva a exekučně vtěleny na hypotece v pořadí výměnku; a ježto z roků 1869, 1870 a 1871 pocházejí, míní rekurrenti, že vzhledem k §. 18. zák. ze dne 25. července 1871 č. 95. ř. z. a §. 1480. ob. z. obč. neměly celkem býti přikázány, poněvadž by prý Kateřině M. výměnek jen za 3 roky ode dne dražby zpět náležel.

Náhled tento je ale bezdůvodný, neboť Jan M. co successor Kateřiny M. vydobyl pro nedoplatky výměnku za ona leta v částkách určených exekuční zástavní právo v pořadí výměnku.

Podle nař. min. práv ze dne 21. července 1858 č. 105. ř. z. pohledávky, které jinak podle §§. 1478., 1485. a 1486. ob. z. obč. se promlčují, nepodlehají, jsouce exekučně vtěleny, této kratší, nýbrž řádné lhůtě promlčecí; tudíž ani §. 33. zák. ze dne 25. prosince 1868, ani §. 17. zák. ze dne 25. července 1871 č. 95. ř. z. zde místa nemá, a protož rozhodnuto v tom od druhé stolice zcela po zákonu.

Takto musely ale také další nedoplatky výměnku, Kateřinou M. přihlášené, súčtovanou sumou 98 zl. 87 kr. tím více přikázány, vlastně, ježto pravost jich se strany věřitelů Anny K. se odpírá, zachovány býti, an u ní o promlčení řeči býti nemůže, a nedoplatek ten z doby pozdější pochází, než částky 323 zl. 45 zl. a 175 zl. 25 kr.

Co se však týče odstavců 2) a 3) rozhodnutí druhé stolice, předpokládají tyto, že by postoupením Mojžíši P. Kateřinou M. přednosti před výměnkem stal se prvnější věřitelem této; a že by právo měl z kapitálu k uhražení výměnku vypočteného 2601 zl. $66^2/_3$ kr. žádati zaplacení, kdyby pohledávku svou v částce 2568 zl. 9 kr. likvidovanou, proti Anně K. prokázal.

Tento náhled ale je nepravý, a tedy také spočívající na něm odkázání. Neboť postoupením knihovní přednosti nenastoupila Kateřina M. na místo dlužnice Anny K.; a pak je také právo Kateřiny M. k důchodu ročnímu 156 zl. 10 kr. z kapitálu 2661 zl. $66^1/_2$ kr. obmezeno na čas jejího života. Smrtí její ztrácí kapitál tento povahu uhražovacího kapitálu a stává se uvolněnou nyní a k rozdělení následujícím věřitelům dospělou částí ceny trhové, s níž to se nemůže naložiti jedině ve prospěch Mojžíše P., poněvadž odstoupení přednosti netklo se práv věřitelů jemu předcházejících.

Ježto kapitálem výměnek uhražujícím 2601 zl. $66^2/_3$ kr. a pohledávkami ještě před ním vykázanými kupní cena až na 264 zl.

1b$^5/_6$ kr. je vyčerpána, odpadá tudy jednak nutnost výroku — že by schodek 6% úroky neuhražený ze samého kapitálu 2601 zl. 66$^2/_3$ kr. se měl vypláceti, pokud kapitál a úroky stačují — a jednak zase musí zbytek tento 264 zl. 14$^5/_6$ kr. ihned věřitelům po výměnku následujícím přikázán býti.

Při rozdělení eventuelního fondu shora uvedeného vybývá pro Mojžíše P. na celou likvidovanou pohledávku toliko částka 508 zl. 66$^1/_3$ kr.

Poněvadž věřitelové Anny K. a Kateřiny M. pravost výšky pohledávky té popírají, mohla toliko výminečně býti Mojžíši P. vyhražena, a bude jemu náležeti, aby pohledávku tu pořadem práva prokázal.

Odkázání jeho na eventuelní fond shora zmíněný není Mojžíši P. na újmu v právu přednosti postoupené naproti Kateřině M. Částkami, jež Mojžíš P. prokáže, nastoupí na místo Kateřiny M., a přikazuje se mu tedy její důchod k uhražení těchto nároků; a pokud je neprokáže, musí býti podle §. 1425. ob. z. obč. k soudu složeny.

Nález c. k. nejvyššího soudu ze dne 21. října 1873 č. 10078.

F. Š.

K zákonu pro ochranu svobody osobní.

C. k. okresní soud v S. uznal rozsudkem ze dne 8. listopadu 1873 č. 1107. za právo:

„Jan P., purkmistr v N., jest vinen přestupkem v §. 6. zákona ze dne 27. října 1862 č. 87. ř. z. naznačeným a odsuzuje se dle téhož §. vzhledem k §. 264. e. h. z. I. a §. 261. z. tr. k pokutě v penězích 5 zl., eventuelně k vězení na 24 hodin z těchto

důvodů:

Doznáním obviněného Jana P. jest dle §. 426. *a*) ř. tr. právně dokázáno, že Josefa L., jenž dne 2. října 1873 na obilním týdenním trhu v N. ječmen kupoval, na obecní úřad obeslal z té příčiny, že se dověděl, že Josef L. při koupi obilí si podvodně počínal, že mu tam domlouval nesprávné počínání a že mu zakázal další kupování ječmene na trhu v N.

Josef L., jak výpovědí svědků A. a B. dle §. 426. *c*) ř. tr. dokázáno jest, proti purkmistru hrubě si počínal, následkem čeho tento ho pro spurné a urážlivé chování při úřadě do vězení na čas od $10^1/_2$ až do 12 hodin dopoledne odsoudil, jej do městského vězení odvésti dal, odkud po $1^1/_2$ hodině propuštěn byl.

Dle §. 59. obec. ř. ze dne 16. dubna 1864 náleží sice spravování místní policie a dle §. 28. téhož zák. dozor na trhy místnímu představenému, kterýž však dle odstavce druhého §. 59. ob. ř. šetřiti má platných zákonů a předpisů, tudíž při uvězňování předpisů ř. tr. a zejmena zák. ze dne 27. října 1862.

Pakli obviněný se dověděl, že Josef L. při zakupování ječmena podvodně jednal, náleželo mu domnělý podvod udati příslušnému soudu, proto že výhradně soudy jsou povolány k vyšetřování trestních skutků takových.

Obviněný tedy v přítomném případu vystoupil z meze své působnosti, když co purkmistr Josefa L. na obecní úřad k zodpovídání z tohoto podvodu obeslati dal, proto že dle §. 1. zákona ze dne 27. října 1862 nikdo nemá souzen býti nikým jiným, nežli soudcem dle zákona mu zřízeným.

Obviněný nebyl taktéž zákonem obecním oprávněn Josefu L. zakazovati další kupování ječmene, proto že se tento vykázal živnostním listem, kterýmž oprávněn jest obchod v obilí provozovati.

Dle §. 12. nařízení ze dne 20. dubna 1854 č. 96. má se ovšem každý k orgánům politickým i policejním, když úřad konají, s úctou chovati, a kdo se proti představenému obce, když vykonává úřad, spurně a urážlivě chová, propadá trestu v §. 11. naznačenému.

Jak však shora dokázáno, nebyl obviněný oprávněn Josefa L. za příčinou domnělého podvodu stíhati, on tedy nevykonával úřad, a pakli ho Josef L. jednáním svým urazil, jeví se čin ten pouze co přestupek proti bezpečnosti cti, a vyšetřování takových přestupků náleží dle §. 38. a 417. ř. tr. pouze soudům.

Kdyby však i chování Josefa L. se jevilo co přestupek v §. 12. *b*) zákona ze dne 20. dubna 1854 naznačený, nenáleželo obviněnému vinníka trestati, proto že dle §. 14. nařízení ze dne 20. dubna 1854 v případech v §. 12. tohoto nařízení naznačených, vykonávání trestní moci náleží politickému úřadu.

K odvolání se obviněného změnil však c. k. vrchní soud zemský v král. Českém rozsudek první stolice a uznal, že Jan P.

není vinen přestupkem v §. 6. zák. ze dne 27. října 1862 č. 87. ř. z. pro ochranu osobní svobody vytknutým a sice z těchto

důvodů:

Dle §. 6. dotčeného zákona sluší každé u vykonávání úřadu neb služby proti tomu, co v §. 1. až 5. téhož zákona nařízeno, předsevzaté obmezení osobní svobody trestati co přestupek, ač není-li příčiny to pokládati za zločin.

Žalovaný dal ovšem Josefa L. pro neslušné chování se v obecní kanceláři do obecního vězení zavříti, pustil jej však po dvou hodinách opět na svobodu.

Obviněný však zastával co starosta a dohlížitel na policii místní úřad svůj, a nemůže tedy přestupkem svrchu uvedeným za vinna uznán býti, jelikož svědky dokázáno jest, že Josef L. se k úřadujícímu starostovi velmi neslušně choval, tak že bylo dostatečné příčiny, aby se s ním dle §. 11. nař. ze dne 20. dubna 1854 č. 96. disciplinárně naložilo.

Rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského ze dne 9. prosince 1873 č. 38755.

Dr. Naxera.

Případ rušené držby.

Do konkursní podstaty pozůstalosti Václava J. patřila a byla ve veřejné dražbě dne 25. června 1868 prodána chalupa č. p. 13. v M., k níž vedena byla voda troubami přes pozemky usedlosti č. p. 12.

Den před prodejem, totiž 24. června 1868 vytrhal František J., vlastník usedlosti č. p. 12. trouby tohoto vodovodu a oznámil při dražbě, že vodovod, který byl toliko výprosou Václavu J. povolen, zrušil.

Jan J., který chalupu v dražbě koupil, vystoupil co dražební kupec ve vlastním jmeně žalobou pro rušenou držbu na Františka J., žádaje o seznání, že tento přerušil „držbu chalupy č. p. 13.“ v držení žalobce se nacházející, a že má zřídit stav předešlý.

Žalovaný namítal:

1) že žalobce nemá právo k žalobě, proto že nikdy v držení

vodovodu nebyl; v držení posledním že byla jedině konkursní podstata pozůstalosti Václava J., a tato že by musela uvedena býti opět v držení, kdyby předešlý stav měl býti zřízen;

2) že vodovod byl výprosný, jejž otec žalovaného bratru svému Václavu J., k jeho žádosti pro jeho osobu zříditi dovolil s tou výminkou, že kdyby chalupa č. p. 13. do prodeje přišla, trouby vytrhati může; kteréžto svolení na opětnou žádost Václava J. dal tomuto bratr žalovaného a předchůdce ve vlastnictví usedlosti č. p. 12.

První instance, zdvihnuvši útraty, zamítla žalobu z toho

důvodu,

že kdo pro rušenou držbu žaluje, především držení dokázati musí, ježto jen ten, kdo v držení byl, v něm rušen býti, a jen kdo rušen byl, pro rušení žalovati a v držbě chráněn býti může, žalobce však v držení vodovodu nikdy nebyl.

V stížnosti uvádí žalobce, že jako dědic, kdyby zůstavitel během 30 dnů po rušení zemřel, tak i successor singulární pro rušení v držbě žalovati může; že zákon nemá na zřeteli osobu, nýbrž objektivně poslední faktické držení, které chráněno býti má, pokud se bezpráví jeho pořadem práva neprokáže.

C. k. vrchní zemský soud v Praze nařídil rozhodnutím ze dne 7. prosince 1868 č. 32646., námitku první pomíjeje, výslech svědků o námitce druhé,

poněvadž

žalovaný skutek doznává, ale tvrdí, že otec i bratr povolili Václavu J. k jeho prosbě jen pro jeho osobu vodovod s tou výminkou, že v případě prodeje chalupy č. p. 13. vodovod zrušiti mohou; že tedy namítá žalovaný nepravost držení, a toliko držení pravé chrániti se má.

Po výslechu svědků, — kteří vypověděli, že Václav J. od otce žalovaného vodovod koupiti chtěl, tento však, jako i později bratr žalovaného Václavu J. pro jeho osobu do jeho smrti vodovod povolil, — zamítla první instance, nehledíc k výpovědím svědků, žalobu opět z těchže příčin, připomenuvši ještě, že žalobci vodovod nebyl odevzdán, ani prodán, a že vůbec nebyl zanešen v inventář konkursní podstaty.

K opětné stížnosti žalobce uznal c. k. vrchní soud zemský

rozhodnutím ze dne 12. dubna 1869 č. 8858. podle žalobní prosby, že totiž žalovaný vytrháním trub rušil držbu chalupy č. p. 13. v držení žalobce se nacházející,

neboť:

„žalovaný faktum doznal; namítanou výminku ale svědci nepotvrdili, nýbrž toliko dosvědčili, že vodovod Václavu J. povolen byl, a tento právo k němu koupiti chtěl.

Ostatně jedná se o přivádění vody k chalupě č. p. 13.; a byťby i nebyl žalobce v držbě v den rušení, má držení to právní základ za tou příčinou, jelikož s dovolením držitele č. p. 12. vodovod zřízen byl.

Jest tu tedy bez odporu držení, které i po smrti Václava J. trvalo bez překážky až do 24. června 1868.

Mimo to odporuje se toliko jeho původu; o tom však lze rozhodnouti pouze pořadem práva.“

C. k. nejvyšší soud potvrdil nález druhé stolice z těchto

důvodů:

Žalovaný doznává, že Václav J. (pokud se týče jeho pozůstalost a konkursní podstata této) co vlastník chalupy č. p. 13. nalézal se v držení vodovodu a sice až do 24. června 1868; že v tento den některé trouby vodovodu vyndány a tento zrušen byl, což i soudní ohledání dokázalo.

Je tu tedy nepochybně rušení držby Václava J. a pokud se týče konkursní podstaty z jeho pozůstalosti sestávající, pro kterážto rušení během 30 dnů Václav J., případně zástupce konkursní podstaty, nebo jeho právní nástupce žalovati mohl, a poněvadž žalobce chalupu č. p. 13. koupil, tedy stal se vzhledem k chalupě této a vodovodu ve prospěch její až do rušení bez překážky stávajícího, nástupcem v právu (Rechtsnachfolger) Václava J., či vlastně jeho konkursní podstaty, a je tudíž k žalobě legitimován.

Nález c. k. nejvyššího soudu ze dne 23. června 1864 č. 6899.

Poznámka zasílatele. Důsledné rozhodnutí první stolice mám dle zákona za správné; nikoliv nálezy obou vyšších instancí, a sice jak ve věci, tak v důvodech.

Kdo v držbě chráněn býti má v řízení in possessorio sum-

marissimo, musel již před žalobou v držení se nalézati.

Žalobce ale v držení nebyl; vodovod byl zrušen, prvé než on usedlost koupil. Když již vodovodu nebylo, uzavřel žalobce smlouvu trhovou, a i v držení statku samého byl teprvé mnohem později uveden, v držení vodovodu však nikdy.

Nálezy tyto také uznávají, že žalobce v držení nebyl, vyhýbají se tomu ale za příkladem žalobní prosby, tak že neuznávají na rušení držby žalobce, nýbrž držby chalupy č. p. 13., přicházejíce takto v zřejmý odpor s §. 309. ob. zák. obč. a s pojmem držby vůbec.

Nutna totiž k držbě vůle — animus; a sice podle §. 309. ob. z. obč. vůle, věc podržeti za svou; chalupa ale nemůže míti vůli — animus —, nemůže tedy chalupa držeti a v držbě rušena býti.

Hledíme-li k příčinám rozhodnutí těch, odůvodnila stolice druhá oba své nálezy nedostatečně. Po prvé pomíjí rozhodnou námitku nedostatku držby, kladouc toliko váhu na precarium; a po druhé ani nekonstatuje, zdali svědkové za rozhodné uznané precarium dokázali, čili nic, nýbrž mluví o právním základu držby, kdežto in possessorio summarissimo o právním důvodu se nejedná; praví dále v neshodě s řízením, že odporováno pouze původu držby, a dopouštějíc, že žalobce v den rušení v držbě nebyl, nechává otázku, jak tedy k žalobě je legitimován, nerozhodnutou.

Otázce této věnuje nález třetí stolice ovšem větší pozornost, dokládaje, že tu je rušení držby Václava J. či vlastně jeho pozůstalosti, jež byla v konkurs upadla, pro které správce konkursní podstaty během 30 dnů žalovati mohl.

Václav J., pozůstalost jeho a konkursní podstata této jsou tentýž právní subjekt, a legitimace k žalobě se strany správce konkursní podstaty byla by nepochybna.

Jan J. ale není tentýž právní subjekt, nýbrž osoba druhá, singulární successor, který jen tolik práva nabývá, kolik na něho bylo převedeno. Právo vodovodu ale nebylo Janu J., jak první stolice konstatuje, ani odevzdáno, ani prodáváno, aniž v inventáři konkursním vůbec obsaženo; a otázku, zdali bylo příslušenstvím koupené chalupy, nemožno rozhodnouti in possessorio summarissimo. C. k. nejvyšší soud, uznávaje legitimaci Jana J. k žalobě pro rušení držby proto, že stal se nástupcem právním konkursní

podstaty pozůstalosti Václava J. ohledně chalupy a vodovodu; prejudikuje jednak již napřed této otázce, a jednak buď uznává tu držení co právo a successi v ně, aneb successí Jana J. v žalobní právo konkursní podstaty samo o sobě, bez skutečného držení.

Avšak i kdyby vodovod byl koupen a bylo tedy titule bez odevzdání, musí se držení vymoci pořadem práva, nikoliv v řízení o rušené držbě. (§. 320. ob. zák. obč.)

Námitka druhá zůstala v třetí instanci bez povšimnutí.

F. Š.

Žaloba ze správy či kondikce?

Dne 30. června 1870 potkal se Antonín Turek s Františkem Vozkou na silnici.

Antonín Turek jel v lehkém vozíku, František Vozka s nákladem, nemoha však do vrchu, požádal Antonína Turka, aby mu jednoho koně připřáhnul, jestli kůň dobře tahá, že si koně smění. Antonín Turek připřáhnul Františku Vozkovi jednoho koně, který dobře táhnul, smluvili se, František Vozka podržel koně Antonína Turka, odevzdal tomuto svého koně a připlatil mu 25 zl.

Za několik dní přišel čeledín Františka Vozky jmenem tohoto s koněm směněným k Antonínu Turkovi, uváděje, že kůň je jankovitý, aby si jej Antonín Turek zase vzal a Františku Vozkovi koně jeho a 25 zl. zase vrátil.

S tím Antonín Turek srozuměn nebyl, a prohlásil se, že 25 zl. nevrátí, svého koně ale že nazpět vezme a Františku Vozkovi jeho koně že vrátí; to se také stalo; Antonín Turek čeledínovi koně, který dříve náležel Františku Vozkovi, vrátil, nikoliv však 25 zl., a čeledín zase vydal Antonínu Turkovi koně, který před směnou jemu náležel, a odešel.

Později vyjednával František Vozka osobně s Antonínem Turkem stran vrácení 25 zl., avšak bez výsledku.

Sub praes. 8. března 1871 konečně podal František Vozka na Antonína Turka u c. k. měst. deleg. okresního soudu pro Staré a Nové město Prahy žalobu o zaplacení těch 25 zl., udávaje, kůň, kterého od Antonína Turka směnil, že byl jankovitý, směnná smlouva že byla od obou stran zase zrušena, neb Antonín Turek vrátil koně směněného, jest tedy také povinen, vrátiti 25 zl.

Žalovaný popíral, že kůň jeho je jankovitý a zejmena že byl jankovitý v čas smlouvy směnné, ano dokazoval (mimochodem řečeno), že kůň, kterého od žalujícího převzal, byl jankovitý; dále popíral žalovaný, že byl se zrušením smlouvy tak, jak žalující uvádí, srozuměn, naopak že ihned se prohlásil, že 25 zl. nevrátí, nýbrž jen koně a to že se také stalo, čeledín žalujícího že jednal z rozkazu svého pána (o čemž uložena přísaha nevratitelná), smlouva že byla tedy zrušena jen v ten způsob, jak žalovaný chtěl. Žalující musí udánlivé své právo žalobní dovozovati buď z jednání, které se dělo mezi jeho čeledínem a žalovaným, aneb ze zákona; z onoho jednání však že vyplývá právo žalovaného, aby prožalovaných 25 zl. podržel. Kdyby ale žalující dovolávati se chtěl zákona, že by musel z titulu správy dle §. 932. ob. zák. obč. žalovati o úplné zrušení smlouvy a vrácení 25 zl.; žaloba ta že však je promlčená, poněvadž ode dne výměny koní do dne podání žaloby uplynulo více než 8 měsíců, kdežto žaloby ze správy promlčují, jde-li o věci movité, v 6 měsících.

Žalující popíral, že čeledín jeho byl zmocněn k takovému zrušení smlouvy, jak je žalovaný uvádí, žalovaný že vrátil koně, že tedy nemá práva podržeti 25 zl.

C. k. m. deleg. okresní soud pro Staré a Nové město Prahy rozsudkem ze dne 17. srpna 1871 č. 36509. žalobu bezvýminečně zavrhnul s tím, že soudní náklady proti sobě se zdvihují, z těchto

důvodů:

Pokud žaloba zakládá se na správě, a pokud žalobce žádá za zrušení směnné smlouvy proto, že kůň směněný byl jankovitý, je žaloba promlčená a musel býti dán průchod dotýčné námitce žalovaného, neb žaloba podána je po uplynutí doby promlčecí.

Pokud však žalobce toho se dovolává, že prý směnná smlouva srozuměním obou stran byla zrušena, není žaloba jeho odůvodněna, poněvadž z vlastních jeho udání vychází, že se strany jen o částečném, nikoliv ale o úplném zrušení smlouvy dohodly.

Zdvižení soudních nákladů stalo se dle §. 398. ob. ř. s.

K odvolání se žalujícího změnil c. k. vrchní soud zemský rozhodnutím ze dne 9. října 1871 č. 31793. rozsudek první stolice a uznal žalovaného bezvýminečně za povinna, aby žalujícímu zaplatil 25 zl. s 6% úroky ode dne žaloby až do zaplacení jdoucími; soudní náklady zůstaly zdviženy.

Důvody.

Z titulu správy žalující nemůže žalovati, neb nešetřil ustanovení §§. 924.—927. ob. zák. obč., ostatně žaloba ze správy byla by dle §. 933. ob. z. obc. promlčená.

Avšak udání obou stran v tom se shodují, že směněné koně vzájemně zase vrátily; tím pak byla smlouva fakticky zrušena.

Žalovaný sice tvrdí, že mu vzešlo právo, aby prožalovaných 25 zl. podržel, poněvadž zmocněnci druhé strany výslovně řekl, že sice vrátí koně, nikoliv ale 25 zl. a poněvadž zmocněnec ten koně přes to přijal, čímž své srozumění na jevo dal, aby žalovaný 25 zl. podržel; avšak žalovaný doznává, že to byl čeledín žalované strany, který jmenem této přišel, žádaje za vrácení koně a 25 zl., aniž by se bylo stalo dorozumění. Nemůže tedy býti řeči o uzavření smlouvy s čeledínem žalujícího, nehledě ani k §. 1008. ob. zák. obč., a poněvadž se ani se žalujícím samým nestala konečná úmluva o těch 25 zl., nevzešlo žalovanému právo, aby je podržel. Jiného titulu však žalovaný nedokazuje. Má tedy žalující dle §. 1435. ob. zák. obč. právo, žádati na žalovaném prožalovaných 25 zl., poněvadž minul právní důvod je podržeti, neb smlouva byla zrušena. Byl tedy rozsudek první stolice změněn.

Stran úroků rozhodnuto bylo dle §§. 1333. a 1334. ob. zák. obč. Soudní náklady zůstanou zdviženy dle §. 400. ob. ř. s.

Rozhodnutí o nákladech druhé stolice odpadá, poněvadž jednáno bylo sumárně.

K dovolání se žalovaného potvrdil c. k. nejvyšší dvůr soudní rozsudek druhé stolice s tím, že odpadá rozhodnutí o nákladech třetí stolice, z těchto

důvodů:

Udání obou stran v tom se shodují, že si koně směnily, že žalující žalovanému 25 zl. připlatil a že žalující již v několika dnech po směně koně směněného po svém čeledínu žalovanému s tím rozkazem vrátil, aby mu řečený čeledín druhého koně i s příplatkem 25 zl. nazpět přivedl. Žalovaný přijal koně vráceného, vydal taktéž koně druhého, odepřel však vrácení 25 zl., kterých na něm žalující opětně žádal a o které nyní žaluje.

Vrácení koně směněného se žádostí uvedenou bylo návrhem stran zrušení směnné smlouvy a zavedení předešlého stavu, poněvadž pak žalovaný vráceného koně převzal a druhého koně vrátil, aniž by se byl jinak se žalobcem domluvil, musí za to se míti,

že přijal návrh jemu učiněný, v němž však obsaženo bylo také vrácení příplatku. S čeledínem nemohla se státi jiná úmluva, poněvadž žalující popírá zmocnění dále jdoucí, kdežto žalovaný důkazů o něm nenabídnul.

Sešlo-li však takto se směny, minul žalovanému právní důvod, aby příplatek podržel. O jiném titulu není řeči, nastal tedy případ v §. 1435. ob. zák. obč. uvedený a musel rozsudek druhé stolice býti potvrzen.

Rozhodnutí o soudních nákladech jest zákonem odůvodněno. Rozhodnutí o nákladech třetí stolice odpadá, poněvadž jednáno bylo sumárně.

Nález c. k. nejvyššího soudu ze dne 24. dubna 1874 č. 14766/1871.

JUDr. Arnošt šl. Lom.

Soudní rozhodnutí

uveřejněná v jiných právnických listech.

63) A. urazil úředníka x-ské dráhy, když tento vydával jízdní lístky. C. k. nejvyšší soud uznal jej vinným přestupkem §. 312. z. tr., neb vydávání jízdních lístků jest podstatnou činností obchodu železničního, i náleží tedy úředník k tomu zřízený k osobám v §. 68. tr. z. naznačeným.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 5. února 1874 č. 902. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 15.

64) Severní dráha cís. Ferdinanda dluhovala jistému obchodníku sumu 860 zl. 61 kr. Jelikož věřitel onoho obchodníka na tuto pohledávku vedl exekuci, složila železniční společnost sumu 860 zl. 61 kr. k c. k. obchodnímu soudu Vídenskému. Obě nižší stolice nepřijaly tento vklad, majíce za to, že nejsou příslušny u věci té. C. k. nejvyšší soud však kázal vklad přijmouti k soudu i vyrozuměti účastníky, protože složení k soudu pravidelně díti se má u onoho soudu, kterému podléhá ten, kdo čeho skládá, v tom kterém případě, a protože soud, přijímaje složený peníz, nemá zároveň zkoumati z povinnosti úřední, byl-li vklad po právu učiněn čili nic.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 20. ledna 1874 č. 435. v Ger. Halle z r. 1874 č. 26.

65) A. byl se žalobou u první stolice odmrštěn i odsouzen, nahraditi soudní náklad 127 zl. 16 kr. Žalovaný žádal na základě onoho rozsudku, jenž nenabyl ještě právní moci, o záznam práva zástavního na nemovitosti žalobníkově. První stolice povolila záznam vzhledem k §. 259. ob. s. ř.; avšak obě vyšší stolice zavrhly žádost o záznam, protože dle §. 259. ob. s. ř. lze povoliti prostředky k zjištění ohledně věci hlavní, kdežto co se týče nákladů soudních, stranám dle §. 408. ob. s. ř. náleží dbáti o to, by došly uhražení útrat svých.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 5. února 1874 č. 950. v Ger. Halle z r. 1874 č. 26.

66) §. 279. ob. z. obč. byl zrušen §em 5. zák. ze dne 15. listopadu 1867 č. 131. ř. z. a není tedy příčiny, aby se žalovanému, jenž odsouzen byl pro čin trestní, zřídil opatrovník, když odsouzením nikterak více není obmezena způsobilost odsouzence k právním činům.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 27. ledna 1874 č. 621. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 24.

67) C. k. zemský co obchodní soud v Št. Hradci vyhlásil konkurs na jmění železnice Lubno-Vordernberské k žádosti jednoho věřitele, jenž byl osvědčil směnečnou pohledávku dosud nedospělou, vzhledem k okolnosti té, že dle tamsoudních spisů již osm příkazů platebních pro nevyplacené směnky v úhrnném obnosu 120000 zl. na tuto společnost bylo vynešeno, a že ohledně sedmi z těchto pohledávek již žádosti exekuční k soudu byly podány. Vrchní soud zrušil edikt konkursní, i kázal ustanoviti o žádosti stání ve smyslu §. 63. konk. řádu. C. k. nejvyšší soud však potvrdil výměr stolice první, jelikož v případě §. 198. konk. řádu není třeba nařiditi stání, an tu vůbec místa nemá §. 63. konk. ř. Vždyť sluší vyhlásiti konkurs již proto, že zastaveny byly platy, a není třeba, by stav dluhů převyšoval stav majetnosti. Že však společnost skutečně zastavila platy, vyplývá z okolností, jichž byl příslušný c. k. zemský co obchodní soud na jisto postavil.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 24. března 1874 č. 2629. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 14.

68) V směnečné rozepři neprospívá žalovanému k podání námitek ona doba, po kterou by spis byl na poště koloval, pakli námitky skutečně poštou nedošly, byť by i žalovaný měl bydliště své mimo sídlo obchodního soudu.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 20. ledna 1874 č. 542. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 16.

69) A. zaslal B. drahou zboží komissionářské. B. nemaje místa, odevzdal obchodníku C. dotyčné aviso od dráhy, (jež znělo na jmeno A. co zasílatele, a B. co adressáta), by zboží to u sebe uschoval. C. však odevzdal svěřené jemu průvody bance D., která zboží vybrala, a vydati je se zdrahala, odvolávajíc se k tomu, že jí C. odevzdal aviso na zboží, aby uhradil dluh směnečný 20000 zl., kteroužto sumu banka naň měla pohledávati. A. žaloval pak banku D. o vydání zboží, a bylo žalobě ode všech tří stolic místa dáno. Uznáno, že nemají zde místa čl. 306. obch. zák. i §. 456. ob. z. obč., neb nelze míti za to, že žalovaná jednala bezelstně, přijímajíc aviso a nákladní list na cizí jmeno svědčící. Tyto listiny jsou toliko průvodem o smlouvě dopravní, jež byla uzavřena, nikoliv průvodem takovým, jímž dokázati lze vlastnictví, ony legitimují toliko majitele, by zboží od dráhy vybral, aniž by tím však opodstatněna byla domněnka, že majitel těchto listin jest vlastníkem zboží zaslaného.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 12. března 1873 č. 2201. v Ger. Halle z r. 1874 č. 28.

70) Majitel domu zdráhal se svoliti k tomu, by cena trhová za věci v exekuční dražbě prodané věřiteli A. byla vydána dovolávaje se toho, že jemu přísluší k této sumě právo zástavní pro nájemnou činži, která však doposud k placení nedospěla. Obě nižší stolice povolily přes tento odpor vydání, o které bylo žádáno; c. k. nejvyšší soud však odmrštil onu žádost věřitele A., jelikož zákonné zástavní právo přísluší pronajímateli nehledě k tomu, byla-li podána žaloba o zaplacení nájemného, neb bylo-li žádáno o popsání svršků vnešených čili nic.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 10. února 1874 č. 1213. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 29.

71) Dle zákona ze dne 19. června 1872 č. 88. ř. z. nelze více, co se týče formulování přísahy o pravosti podpisu v řízení směnečném užiti §. 37. zák. o sum. říz., nechť si patrno jest ze směnky samé, že kdosi třetí na místě deláta směnku podepsal, a připojila-li tato třetí osoba vlastní podpis svůj čili nic.

Nález c. k. nejvyš. soudu ze dne 17. února 1874 č. 1142. v Ger. Halle z r. 1874 č. 30.

72) A. dal sobě exekučně odevzdati třetinu služného vojenského úředníka B. Tento později přestoupil do služby civilní i byla z nařízení nejvyšší účtárny i z tohoto služného A. na dále třetina vyplacena. Když pak B. dán byl do výslužby, povstal spor o přednost mezi A. a

oněmi věřiteli dlužníka B., kteří na výslužné samé byli vydobyli práv exekučních. V této při propadl A., neb uznáno, že jednak právo jeho exekuční pominulo již ipso jure tím, že B. přestoupil v službu civilní, i že opačné rozhodnutí správních úřadů dle čl. 7. zákl. zák. stát. ze dne 21. prosince 1867 č. 144. ř. z. soudcem za neplatné sluší prohlásiti. Pak ale též nepravý jest náhled, jako by exekuční práva, jichž stávalo vzhledem k služnému, ipso jure byla přešla na výslužné. Na toto sluší dle m. nař. ze dne 9. května 1860 č. 125. zvláště vydobýti exekuci.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 20. března 1873 č. 2100. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 56.

Denník.

Nález říšského soudu. Kníže Alfred August z Windischgrätzů žádal u říšského soudu za nález:

1) že porušena byla rozhodnutím c. k. ministerstva pro zemskou obranu ze dne 14. ledna 1874 č. 692. II., kterým on přidržán byl konati vojenskou povinnost dle branného zákona z r. 1868, práva, která jemu příslušejí co členu rodiny, jež druhdy byla říšské vládě přímo podřízena;
2) že jemu dle čl. 14. *c*) č. 3. německé smlouvy spolkové ze dne 8. června 1815 přísluší v Rakousku býti osvobozenu vší povinnosti vojenské.

Rozhodnutím ze dne 1. května 1874 měl se říšský soud, co se týče prosby ad 1) položené za nepříslušný, an dle čl. 3. lit. *b*) zákl. zák. stát. ze dne 21. prosince 1867 č. 143. ř. z. říšskému soudu o zkrácení kteréhokoliv práva politického rozhodovati náleží toliko tehda, pakli toto právo ústavou, t. j. základními zákony státními jest zaručeno, čehož však zde není, an čl. 14. německé smlouvy spolkové ze dne 8. června 1815 není částí ústavy Rakouské.

Co se týče prosby ad 2) položené, nebylo vzato zřetele k námitce nepříslušnosti říšského soudu, kterou bylo vzneslo c. k. ministerstvo zemské obrany, a která hlavně směřovala k tomu, že nárok žalobců týká se soustavy branné, která dle §. 2. č. 5. zákl. zák. stát. ze dne 21. prosince 1867 č. 146. ř. z. v obou polovicích říše dle stejných zásad má býti upravena. Neb jakkoliv dle §. 1. lit *b*) zákl. zák. stát. vojenská správa, včítaje v to i námořstvo válečné, jest záležitostí

oběma polovicem říše společnou, což přece výslovně vyňato jest povolení branců i zákonodárství o spůsobě, kterak sluší dostáti povinnosti vojenské, kteréžto záležitosti spadají do oboru působnosti říšské rady. Když nyní žalobce domnívá se míti nároku, by osvobozen byl od povinnosti vojenské, což ovšem jde o nárok, který jemu dle jeho náhledu přísluší, nikoliv proti celistvé říši, nýbrž naproti zemím v říšské radě zastoupeným, a o tomto nároku sluší ovšem říšskému soudu rozhodovati dle čl. 3. lit. *a*) zák. ze dne 21. prosince 1867 č. 143. ř. z.

In merito však byla prosba druhá zavržena proto, že jednak německá smlouva spolková ze dne 8. června 1815 v Rakousku nikdy nebyla co zákon vyhlášena, a že, kdyby i smlouvě této co mezinárodní smlouvě, Rakouským císařem schválené, váhy bylo přičítáno, přec toto ustanovení dávno bylo zrušeno ustanoveními pozdějšími, zejmena §. 1. cís. pat. ze dne 5. prosince 1848 č. 6. ř. z., kterým zrušeno bylo osvobození šlechty od služby vojenské, čl. 2. zákl. zák. státního ze dne 21. prosince 1867 č. 142. ř. z., kterým prohlášeno bylo, že před zákonem rovni jsou všickni občané, konečně že §. 1. branného zákona ze dne 5. prosince 1868 č. 151. ř. z., kterým stanoveno bylo, že povinnost branná jest všeobecnou, i že musí býti splněna osobně každým občanem k tomu spůsobilým. Námitka žalobce, že tyto všeobecné zákony nemohly se týkati práv jednotlivých rodin, na zvláštních zákonech i smlouvách spočívajících, nebyla uznána za opodstatněnou, an veškeré uvedené zákony pozdější prohlášeny byly co bezvýminečné, všeobecné, i co takové již platí pro všechny případy. Též druhá námitka žalobce, že jej co člena rodiny druhdy říšské vládě přímo podřízené, sluší míti toliko za příslušníka státu Rakouského, nikoliv za občana státu tohoto, zůstala bez povšimnutí, an rozdíl druhu dotčeného zákonem nikde není stanoven, an naopak dle čl. 1. zák. ze dne 21. prosince 1867 č. 142. ř. z. stává všeobecného Rakouského státního práva občanského pro všechny příslušníky zemí i království v říšské radě zastoupených.

J. Bl.

Zkrácení věřitelů. Za příčinou tou, že rozličné korporace, zejmena obchodní i advokátní komory k ministerstvu spravedlnosti vznesly žádost, by v cestě zákonodárství činěna byla opatření v ten smysl, by se předešlo nesrovnalostem, jich v následku má časté odstoupení jmění se strany dlužníků, kteří více nejsou s to, dostáti závazkům svým, rozeslalo ministerstvo spravedlnosti státním návladnictvím oběžník ze dne 24. dubna 1874 č. 5295., v kterém podotýká, kterak

již při nynějším stavu zákonodárství v mnohých případech toho stává možnost, s výsledkem překaziti nešváry druhu řečeného, i působiti k tomu, by vinníci neušli trestu zaslouženému. Poukázáno zejmena k tomu, že nemůže býti pochybnosti o tom, že veškeré smlouvy, pouze na oko k tomu účelu uzavřené, by se překazilo vedení exekuce pro nároky dle práva opodstatněné, tvoří podstatu podvodu. V mnohých případech méně křiklavých lze zajisté s výsledkem přidržeti se oněch ustanovení §. 486. z. tr., která směřují k tomu, by se tomu překazilo, by v čas, kdy stav dluhů převyšuje stav majetnosti, poskytnuty byly platy neb zástavy, neb by vyhlášení konkursu na čas zamezeno bylo prodáváním zboží pod pravou jeho cenou, neb jinými prostředky, které věřitelům jsou na škodu, byť i nebyly podvodny. Ti, kteří vědomě k tomu přispěli, by se tak státi mohlo, sluší zajisté co spoluvinníky trestati (srv. zejmena rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu ze dne 14. července 1853 č. 6566. v Ger. Ztg. z r. 1853 č. 94., a ve sbírce nálezů trestních 1873 I. č. 326.). Jakkoliv dále nelze pochybovati o tom, že podvodné činy druhu takového nepozbývají trestné povahy své tím, že konkurs vyhlášen nebyl, tož i c. k. nejvyšší soud vyslovil se již v ten smysl, že formální vyhlášení konkursu není nezbytnou toho podmínkou, aby užito bylo §. 486. tr. zák. (Rozhodnutí ze dne 31. srpna 1873 č. 10803. v Ger. Ztg. z r. 1871 č. 82., sbírka nál. trestních III. č. 1391.)

Co dále týče se formální stránky dotčených případů trestních, poukazuje ono nařízení hlavně k tomu, že nyní, kdež za platnosti nového řádu trestního soudce vynésti má rozsudek dle volně nabytého přesvědčení svého, jež vázáno není oněmi pravidly průvodními, jichž stávalo dle zákonů starších, zajisté též lze bude vznésti mnohem spíše obžalobu pro skutky trestné, jimiž věřitelé jsou zkráceni, tak že naditi se jest výsledku z obžaloby. Dá se též očekávati, že i u porotců dojde důležitá tato otázka, jakož i skutkové poměry, ku kterým tu hleděti jest, onoho posouzení, by rozeznávána byla jednání lstná i bezelstná, jednání toliko na oko učiněná, i jednání upřímná i právem opodstatněná. Státnímu návladnictví jest dále poskytnuta možnost, působiti k tomu, by rozhodné okolnosti v brzkém čase po zastavení platů neb po marném výkonu exekuce na jisto byly postaveny, dokud nejsou zatemněny všelijakými šmejdy, i zejmena uchlácholením poškozených. Velice usnadněno bude státním zastupitelstvem, důrazně pronásledovati podvodná jednání oněmi ustanoveními trestního řádu, která toho dopouštějí, aby o některých z vícero trestních skutků zvláště bylo jednáno. Ustanovením §. 85. tr. ř. pak činěno opatření v ten smysl, by státní

návladnictví zvědělo též o případech, někdy dosti považlivých, kde konkurs vyhlásiti nebylo lze pro nepatrnost jmění, neb proto, že tu bylo toliko jednoho věřitele osobního. Když pak oním zákonem soudům civilním ukládá se povinnost, by státnímu návladnímu podali vysvětlení potřebná, toť bude též tomuto náležeti, by se s komisařem konkursním usrozuměl spůsobem co nejvíce jednoduchým, by takto řízení trestní stalo se nezávislým od dalšího průběhu řízení konkursního, jež někdy dosti rozvláčným se objevuje.

Pozůstalosti bavorských poddaných. Výnosem ze dne 7. dubna 1874 č. 2797. oznámilo ministerstvo spravedlnosti vrchním soudům zemským, že dle zásad, jichž bavorská vláda budoucně šetřiti se prohlásila vzhledem k zásadám reciprocity řízení pozůstalosti oněch bavorských poddaných, kteří zastavili movité jmění v státu Rakouském, řízení ohledně tohoto movitého jmění toliko tehda bude ponecháno úřadům bavorským, pakli cizozemec v Rakousku dočasně se zdržoval, že však v případech, kde zemřelý měl v Rakousku řádné své bydliště, řízení pozůstalosti dle tuzemských zákonů před se jíti má.

Přečin disciplinarní. Nálezem ze dne 17. února 1874 č. 1299. uznal c. k. nejvyšší soud advokáta dra. T. vinným přečinem disciplinárním porušením povinností svého povolání, i kázal jemu uděliti důtku písemní proto, an dr. T., ač jemu sděleno bylo drem H., dřívějším zástupcem akciové společnosti X., že na směnečný obnos 100 zl., který tato společnost za Adolfem K. měla pohledávati, již část 95 zl. $11\frac{1}{2}$ kr. uplacena jest, nicméně pro celou sumu směnečnou exekuci vydobyl. K obhájení se obžalovaného, že prý jednal toliko k rozkazu likvidního komitétu společnosti akciové i že se nalezal v omylu právním, domnívaje se, že dr. H. nebyl oprávněn, přijímati zaplacení této pohledávky za akciovou společnost X., nebylo hleděno, an plná moc pro dra H. zněla zcela všeobecně, i bylo to povinností obžalovaného opříti se nespravedlivému požadavku zástupců společnosti akciové. G. H.

K sazbě notářské. Dle čl. II. uvoz. pat. k novému notářskému řádu ze dne 25. července 1871, byly v moci zachovány §§. 27. až 30. sazby připojené notářskému řádu ze dne 21. května 1855 č. 95. ř. z. a pokud se týče ze dne 7. února 1858 č. 23. ř. z. týkající se odměňování notářů za příčinou funkcí, jich vykonávají co komisaři soudní. Co se zvláště dotýče poplatku za shotovení sepsání úmrtního v §. 27. oné sazby dotčeného, uznal c. k. nejvyšší soud nálezem

ze dne 4. listopadu 1873 č. 10836., že onen poplatek soudem zmírněn býti nemá, an zmírnění, o kterém mluví §. 28. sazby, soudu zůstaveno jest toliko ohledně jiných úředních jednání, jichž notář před se bral. Z. f. Not.

Jmenováni byli: Dr. Frant. Richter, rada zemského soudu, radou při vrchním zemském soudu.

Vojtěch Smita, rada při zemském soudu, radou při vrchním zemském soudu.

Jan Hellmann, adjunkt sekret. radního při vrch. zem. soudu, sekretářem radního tamtéž.

Karel Stumpf, okr. soud. adjunkt v Prachaticích, okr. soudcem v Přibyslavi.

Josef Balcar, okresní soudní adjunkt v Dolních Královicích, adjunktem při krajském soudu v Jičíně.

Josef Kerl, okresní soudní adjunkt v Chomútově, okr. soudcem v Tachově; Frant. Hrbek, okresní soudní adjunkt v Příbrami, okresním soudcem v Kamenici.

Ferd. Ries, okr. soudní adjunkt v Nové Bystřici, adjunktem při krajském soudu v Chebu; Václav Petříček, auskultant, okr. adjunktem v Příbrami; J. G. Zuber, auskultant, okr. soudním adjunktem v Nové Bystřici.

Karel Müller, auskultant, okres. soudním adjunktem v Dolních Královicích; Ferdinand svob. pán z Dobrž, auskultant, okres. soudním adjunktem v Poličce.

Karel z Isakovičů, auskultant, adjunktem při okresním soudu v Rychnově; Karel Šrámek, auskultant, adjunktem při okresním soudu v Prachaticích.

Dr. Karel Skalický, adjunkt při zem. soudu, adjunktem sekretáře rad. při vrch. zems. soudu; Adrián Bröckl, okr. adjunkt v Rumburku, adj. při kraj. soudu v České Lípě; Bed. Urban z Urbanstadtu, okres. adjunktem v Rumburku; Frant. Liehman, okres. adj. v Žlutici, okres. adj. při kraj. soudě v Litoměřicích; K. Karel Heršman, auskultant, okres. adjunkt. v Žlutici; Frant. Bozděch, okr. adj. v Nov. Strašecí, adjunktem při kraj. soudu v Plzni; Jan Podpěra, auskultant, okres. adj. v Nov. Strašecí; Václ. Machal, okres. adjunkt v Sušici, adj. při kraj. soudě v Písku; D. R. Eibenstein, auskultant, okr. adj. v Chlumci; Ladislav Málek, okres. adj. v Rakovníku a Ant. Stibinger, okres. adj. v Jaroměři, adjunkty při zem. soudu v Praze; Václ. Votava, auskultant, okres. adj. v Jaroměři; Josef Luksch, auskult., okres. adj. ve Falknově; Vilém Hersch a Viktor Sellner, auskultanti, okres. adjunkty

v Tachově; Frant. Dunovský, okr. adj. v Klatovech, adj. při kraj. soudu v Plzni.

Adalb. Janeček, adjunkt okresního soudu v Kostelci nad Orlicí, okresním soudcem v Unhošti; Karel Firbas, adjunkt při kraj. soudě v Liberci, adj. při okres. soudě v Prachaticích.

Dr. Moric Sachs, auskultant, okres. adjunkt. soudním v Kostelci nad Orlicí; dr. Felix Moural, auskultant, okres. s. adj. v Jirkově; dr. Ferd. Unger, auskultant, okr. s. adj. v Benešově; Leopold Veselý, auskultant, okres. s. adj. v Uhl. Janovicích.

Přeloženi byli: Vilém ryt. Kolb, okr. adjunkt, z Chlumce do Sušic; Dr. L. Fritsch, okres. adjunkt, z Teplic do Rakovníka.

Jindřich Kučera, rada zemského soudu, z Tarnova ke krajskému soudu do Mostu.

Miroslav Merhant, adjunkt okr. soudu, z Něm. Brodu do Rychnova; Alois Rathouský, adjunkt okr. soudu, z Prachatic do Klatov.

Nové knihy.

Libri citationum et sententiarum seu knihy půhonné a nálezové. Tomus II. Edidit Vincentius Brandl. Brunae. Sumptibus deputationis March. Mor. Typis Friderici Winiker 1873.

O důležitosti sbírky této, která u žádného, jenž zabývá se studiem staršího stavu i právního i společenského vůbec předků našich, scházeti nesmí, pronesli jsme zdání své již v úvaze o prvním dílu, v „Právníku“ r. 1873 str. 46. nn.

Díl tento druhý obsahuje půhony Brněnské od r. 1406—1415 a půhony Olomúcké od r. 1412—1420.

Není zajisté ani jedné stránky života právního předků našich, která by tu nebyla osvětlena praktickými případy velezajímavými a od počátku až ku rozřešení svému provedenými.

Užívání bohaté sbírky této značně jest usnadněno tabulkami, ve kterých ct. p. vydavatel podal přehled půhonů a nálezů, k sobě náležejících, dále velice pilně sestaveným rejstříkem jmen a věcí.

Odporučujeme tudíž knihu tuto, jejížto zevnější úprava skutečně jest důstojna obsahu, čtenářům našim co nejvřeleji a vyslovujeme ct. panu vydavateli, kteréhož s chloubou též čítáme mezi první spolupracovníky časopisu našeho, srdečný dík svůj za to, že žádosti naší,

již jsme na konci lonské své úvahy o prvním dílu byli projevili, tak brzy vydáním dalšího dílu vyhověl.

Zákon lesní a zákon o myslivosti, patent o zbrani, a zákonové pro ochranu polí a zeměvzdělání doplněny příslušnými nařízeními a vzorci k praktické potřebě vyšly co č. 50. kapesního vydání zákonů pro království České tiskem a nákladem Jindř. Mercyho. Knížka tato obsahuje úplný text všech zákonů říšských i zemských do toho oboru náležitých, i odporučuje se praktikům přehledným sestavením, jakož i cenou poměrně levnou (80 kr.).

Zákon týkající se úřadů narovnavacích za příčinou pokusu narovnání mezi stranami spornými, a zákonové a nařízení o honění postrkem, vyšly zároveň s některými menšími zákony zemskými z let 1872 a 1873 co č. 52. onoho kapesního vydání zákonů.

Oznámení.

Poněvadž lhůta k podání spisů ucházejících se o **cenu Jungmannovu** marně prošla, a

cena 300 zl. ve stříbře

za nejlepší český spis z kteréhokoliv oboru práva Slovanského

od minulé valné hromady „Právnické jednoty“ schválena byla, usnešeno v týdenní schůzi dne 7. května 1874, že lhůta k podání konkurenčních spisů se prodlužuje do konce roku 1874.

V PRAZE, dne 16. května 1874.

V. Sobička,
t. č. jednatel „Právnické jednoty“.

O vlivu práva německého v Čechách a na Moravě.

(N á s t i n.)

Podává JUDr. **Jaromír J. Haněl.**

(Pokračování.)

V nárocích trestních záleželo vedení práva ve vykonání nálezu trestního na vinníku,[317]) v dopadení pak pachatele při skutku

[317]) Vykonání trestu na vinníku mělo ve starších dobách přímo povahu msty osobní, odvety. Za tou příčinou bylo dovoleno, vinníka, škůdce svého, zabíti, jak toho zejmena u vraždy, zlodějstva a cizoložstva dosti mnoho příkladů se nám zachovalo. Teprvé sesílením jedné moci ústřední dála se tu přeměna v tom směru, aby vykonání trestu na vinníku považováno bylo za právo, nepříslušící poškozenému samotnému, nýbrž jediné úřadu. Z toho však, že obrat tento velmi zdlouhavě se dál, lze souditi o tom, jak hluboce vkořeněn byl názor, že v první řadě přísluší tomu, kdož jednáním druhého škodu utrpěl, aby sám hojil se na škůdci, pokud síla jeho stačila. První krok k odstranění názoru toho zajisté shledáváme v ustanovení Stat. Conr., kde staví se jaksi odměna na to, když někdo sám pomstu nevezme nad škůdcem svým, nýbrž ponechá potrestání jeho knížeti. Srv. Čl. 3. „Si fuerit fur apud aliquem nobilem vel apud aliquem cujus est villa, et dederit eum curiae, omnia bona sua sint et collum ejus detur in potestatem principis.“ Pakli však poškozený sám zabil zloděje, tu spadaly statky jeho do komory knížecí, aniž by měl poškozený jakýkoliv na ně nárok. Srv. čl. 4. „Insuper si fur capitur in aliquo loco et suspenditur, omnia sua principis sunt praeter fruges, quae adhuc in agro remanserunt.“ Čl. 16.: „Item quando aliquis nobilis vir capitur in furto et suspenditur . . . hereditas ipsius regi cedat.“ . . . Neméně mělo i ustanovení jistých míst, na nichž zločinec, uteka se tam, byl jistým

trestném, při líci, ve vykonání trestu, na zločin spáchaný ustanoveného.[378]) Vedle podniknutí trestu musel však vinník poškozenému poskytnouti úplné náhrady za škodu spůsobenou.[379])

Tresty pak, jakéž se ukládaly, byly buďto tresty tělesné, aneb pouze ve ztrátě jmění záležející.

---

před pronásledováním a pomstou, asylů či útočišť, taktéž za účel, pomstu osobní ztěžiti a řízení soudnímu cestu raziti. Jak málo však šetřeno bývalo druhdy útočišť těchto, toho zejmena jasný příklad vidíme na případu, vypravovaném od životopisce sv. Vojtěcha o ženě cizoložnici, která se byla utekla ku biskupu, avšak vzdor tomu, že se nalezala na místě posvěceném, zabita jest. (Srv. Palacký, Dějiny I. od. 1. str. 269.). Konečně ještě za dob plné platnosti ústavy župní, kdy vinník teprvé po řádně provedeném řízení nálezem uznán byl vinným, měly tresty starou povahu odvety, jak to zejmena vyplývá z oněch míst řádu pr. zemsk., kde poškozenému dává se právo, vlastní rukou škůdce svého stíti. Srv. Řád pr. zemsk. čl. 26.: „A kdyžby jeden druhého přemohl: tehdy jej jmá svú rukú stieti, a hlavu jemu mezi nohy vložiti: leč by s královú volí a s panským povolením bylo mezi nimi lepšie zjednáno." (Arch. Č. II. str. 91.). Čl. 84.: „Kdyžby kto koho pro dceru chtěl pohoniti . . . tehda má tázána býti v šraňcích. A die-li, že jest s její volí, tehda má i s mužem dána býti otci tomu, a on jima oběma má svú rukú hlavy stieti; pakliby řekla, že jest bez jejie vóle, tehdy ta panna má tomu muži svú rukú hlavy stieti." (ibid. str. 124.). Srv. též čl. 86. l. c. str. 125.

[378]) Byl-li vinník dopaden v dobu, kdy právě bezpráví činil, při líci, tu nebylo třeba nižádného řízení soudního, nýbrž vykonán na vinníku trest, který na zločin ním páchaný, třeba ještě nedokonaný, byl ustanoven. Srv. Jireček, v Čas. Č. Mus. 1856 IV. str. 95. Sl. pr. I. str. 183. nn.

[379]) Že tomu tak, to jde na jevo jednak ze samé povahy trestů v době starší ukládaných, při nichžto hlavně na tom záleželo, aby poškozený, obdržev úplnou náhradu za škody, jež byl utrpěl, nenastoupil cestu odvety proti škůdci svému, jednak z leckterých svědectví písemných, ve kterých důležitá se klade váha na to, aby zločinec za dost učinil. Tak praví se ku př. v listině z r. 1213: . . . „Si quis hominum illius domus pro furto accusatus in causa ceciderit. uel etiam in furti actione fuerit deprehensus. bona furis domui remaneant. et ipse cum aduersario suo satisfecerit. pro capite suo graciam meam inueniat." Srov. Boczek, Cod. dipl. T. II. n. 61. pag. 69. sqq. Erben, Regesta n. 546. pag. 254. sq. V listině pak z r. 1222 se přikazuje: . . . „homines, si rei fuerint comprobati, aduersariis satis-

Tresty tělesné byly především smrt, která v různých způsobech druhdy i velmi ukrutných ukládala se,[380]) dále skomolení údů[381]) a mrskání.[382]) Trest smrti mohl od knížete změněn býti v rabství.[383])

Ztráta jmění dála se obyčejně tak, že veškeré jmění vinníkovo připadlo buď do knížecí komory, aneb poškozenému; pouze v některých případech část jeho obdržela rodina vinníka.[384])

---

faciant. Srv. Boczek, Cod. dipl. T. II. n. 140. pag. 142 sqq. Erben, Regesta n. 660. pag. 306. sq.

[380]) Trest smrti vykonával se buďto stětím aneb věšením, jak to dosvědčuje jednak Kosmas, když klade do úst Libuše slova o moci knížecí: . . . „solo suo nutu . . . hunc damnabit, et hunc obtruncabit; istum in carcerem mitti, illum praecipiet in patibulo suspendi.“ Srv. Script. rer. boh. T. I. pag. 14., jak toho dále máme četné jiné důkazy (ibid. pag. 301., 334. a j.). Někdy však zostřován trest tento mukami, ježto smrt předcházeti měly. Takový zostřený trest smrti utrpěli oni dva vrahové, kteří se dali najmouti ku zavraždění Soběslava. „Duo autem praedicti filii Sathanae inauditum tormentum subierunt, scilicet in rotam strictius implexi, oculis erutis, manibus cum lingua amputatis, cruribusque confractis super columpnas positi, quae interitui eorum apparatae fuerant, miseram vitam finierunt.“ (Scrpt. rer. boh. T. I. pag. 300). Na trest smrti, který měl díti se ukamenováním, připomíná se ve Stat. Conr. čl. 7.

[381]) Takové zkomolení záleželo v useknutí jednotlivých, neb všech údů („Miroslaus . . . cum fratre Strziezimiro et cum quodam Medico omnibus membris in foro priuati sunt.“ — Scrpt. rer. boh. l. c. „Kdyžby kto před králem nebo před plným súdem mečem nebo nožem druhého do krve ranil, buď nižší nebo vyšší: tehdy hned má jemu ruka utata býti.“ — Řád pr. zemsk. čl. 46.) uřezání nosu, neb uší, neb vypíchnutí očí („ . . . omnes fautores Borziwoy, iubente Duce Wladislaw, alii visu priuantur et censu, . . . Johannes . . . visu priuatus est et naso“ ibid. pag. 243. sq.).

[382]) Trest tento připomínají již Dekreta Břetislavova z r. 1039: . . . „qui . . . comprehensus fuerit huius violator decreti tabernarius, in medio foro ad palum suspensus, et vsque ad fastidium Præconis cæsus depiletur. Srv. Scrpt. rer. boh. T. I. pag. 111.

[383]) Takovou přeměnu trestu smrti v porobu tělesnou připomíná Řád pr. zemsk. čl. 23.

[384]) Stat. Conr. ustanovují ve čl. 4., že má veškeré jmění zloděj ovo připadnouti do knížecí komory, pakli ten, kdo zloděje dopadnul, sám mstu vykonávaje, jeho oběsil. Z této konfiskace statků jsou však vyjmuty „fruges, quæ adhuc in agro remanserunt.“ Komu tyto plodiny připadnouti mají, udáno tu není, lze však za

Pakli ten, kdož odsouzen byl pro vraždu neb jiné značnější zločiny k soudu se nedostavil, aneb trestu naň vynešenému uniknul, skrývaje se, tu prohlášen jest psancem, jehož každý bez trestu zabíti mohl.[385])

Pro zločiny politické užívalo se též trestu vyhnanství.[386])

V případu tom pak konečně, když zločin spáchán jest tím způsobem, že nebylo lze pravého vinníka vypátrati, nastala povinnost pro veškeré obyvatele toho okolí, v jehož hájemství zločin

---

to míti, že měly zůstati přirozeným dědicům zloděje. Mínění tomu nasvědčuje ustanovení čl. 16., ve kterém se praví, že tenkráte „quando aliquis . . . suspenditur et non habet prolem," má jmění jeho do knížecí komory spadnouti. V případu tom tedy, když tu bylo přirozených dědiců, tu obdrželi asi oni jmění otce svého. Poněvadž pak v případu tomto, kdy mají obdrženi dědicové veškeré jmění oběšeného, se jedná o šlechtice, ve čl. 4. pak, kde mluví se o zloději vůbec, tedy i nešlechtici, stanoví se konfiskace jmění pro komoru knížecí s uvedenou výminkou, lze vzhledem k ustanovení čl. 16., kde praví se, že „uxor ejus habet tertiam partem (hereditatis)," za to míti, že u nešlechtice, nezanechal-li tento dědiců, i plodiny ještě na poli se nalezající spadly do komory knížecí a že tu vdova neměla žádného nároku na jakousi část jejich.

385) Psanec, neboli ztracenec byl provolán po všech trzích, ve všech městech a po všech krajích, co takový zapsán do desk krajských a nikdo, ba ani král sám nesměl ho na statku svém přechovati; kdo by to pak učinil, měl býti napomenut, aby jeho v šesti nedělích odbyl; pakli tak neučinil, tu stal se sám psancem „a má k němu pomsta býti s pomocí všie obce." Srv. Řád pr. zemsk. čl. 47—51. (Arch. Č. II. str. 99. nn.). Kn. Rožmb. čl. 131. (Brandl, Kn. R. str. 70. n.).

386) Takovýto trest vyhnanství stihnul Přivítana, kmeta Pražského: „Privitan . . . super humeros alligato maximo cane scabioso, et hesterno iure crepulato, raptus per barbam ter circa forum ductus est, cane reboante et suum demerdante baiulum, et præcone acclamante: talem honorem portat, qui Wladislao Duci promissam fidem derogat. Atque omni foro spectante, præcisa super tabulam eius barba, relegatus est versus Poloniam in exilium." (Srov. Script. rer. boh. T. I. pag. 244.) Byl tu vedle trestu vyhnanství ještě trest ztráty cti veřejným nošením prašivého psa a useknutím vousů. Řád pr. zemsk. ustanovuje ve čl. 51. též pro toho trest vyhnanství, kdo by krále, přes prosbu zemanů Českých ztracence u sebe chovajícímu, „službu neb který řád ukazoval." (Arch. Č. II. str. 101.)

ten spáchán byl, zaplatiti pokutu, která dle rozmanitých zločinů, kteréž se staly příčinou povinnosti této, též rozmanitými jmeny se nazývala, a sice buď hlava, pakli stala se v hájemství osady vražda, tak že nalezena jest mrtvola, vinník však vypátrán býti nemohl, svod, jenž platiti se musel, když stopy krádeže ztratily se v osadě, nárok, když loupež se stala, aniž by vinník mohl býti vypátrán, nedoperné, když člověk v různici byl zraněn, aniž by se dalo zjistiti, kdo zraněním tímto vinen jest a konečně hrdost, když násilí bylo na někom spůsobeno, aniž by násilník zjištěn býti mohl.[387])

Nejvyšším soudem v zemi byl soud zemský čili sněmovní, který shromažďoval se k výslovnému rozkazu panovníka, původně zajisté, kdykoliv toho potřeba žádala, později pravidelně v jistou dobu na to místo, které panovník byl naznačil.[388])

---

[387]) Srv. Jireček, Sl. pr. II. str. 246. nn. Pokuta tato, která byla jednou z důsledností zřízení rodového u Čechů a Moravanů, byla těmto s ostatními národy slovanskými společnou, na těchže základech spočívajíc a tímž spůsobem dále se vyvinujíc. Srv. o tom můj článek v Právníku r. 1873 str. 151. nn., 188. nn.

[388]) Tak odbýval se r. 1110 soud zemský v Týnci, kde právě byli se knížata Vladislav a Oto sešli ku přátelskému se dohodnutí (srv. Scrpt. rer. boh. T. I. pag. 244); dále vidíme, že r. 1130 odbýván byl za příčinou pokusu o bezživotí knížete Soběslava I. soud sněmovní na Vyšehradě, kamž jej byl kníže po svém příchodu z Kladska svolal, jak nám o tom zprávu podává pokračovatel Kosmy: „Sequenti vero die Dux Sobieslaus congregauit nobiles et ignobiles in palatium Wissegradense, etiam Pragenses Canonicos.“ (Srv. Scrpt. rer. boh. T. I. pag. 298.) R. 1215 odbýval se soud zemský ve Znojmě: „ . . . curiam nostram siue colloquium nobis cum nostris baronibus in Znoim celebrantibus, partibus conuocatis in nostra presentia constitutis petiuit abbas supradictus super bonis predictis sibi fieri iustitie complementum. Srv. Boczek, Cod. dipl. T. II. n. 67. pag. 77. sqq. Erben, Regesta n. 562. pag. 263. sq. V listině z r. 1219 praví se: „Hujus rei gratia convenientibus utrisque partibus ad commune colloquium Boemorum Pragae habitum.“ (Erben, Regesta n. 615. pag. 287. sq.); r. 1249 odbýval se soud zemský v Budišíně, kdež vzešlá rozepře mezi Bedřichem z Bořic a proboštem Vyšehradským o dědiny Mišeslavice a Kupčice rozhodnuta jest („ . . . præsidentes in Budissin cum universis terrae baronibus et nobilibus, sicut moris est, judicio generali.“) Srv. Erben, Regesta n. 1234. pag. 572. sq. Že pak původně soud

V Čechách bylo brzy místem, kde soud zemský zasedal, jediné město Praha.[389])

Na soudu zemském soudil panovník u přítomnosti nejvyšších úřadníků zemských a šlechty zemské, s kterouž brzy již vysoké duchovenstvo o místo se dělilo.[390])

Počet osob, jakýž na soudu tom měl býti přítomen, není ve starší době určen, i dosahuje mnohdy výše značné; zdá se tudíž, že o okolnosti té rozhodovala pouze svobodná vůle těch, kdož měli právo býti přítomnými a blízkost místa, kde panovník právě se nalezal a soud odbývati chtěl.[391])

V dobách pozdějších, zejmena zajisté za tou příčinou, poněvadž účastenství v soudu zemském bývalo spojeno se značnými výlohami, ztenčoval se počet účastníků vždy více, tak že muselo býti ustanoveno jakési nejmenší číslo pánů, z kolika soud zemský aspoň pozůstávati musel.[392])

---

zemský nepravidelně se scházíval, to jde z toho, že právě jen nahodilé mnohdy okolnosti byly příčinou jeho svolání. V dobách pozdějších arcit byly doby, ve kterých soud zemský se scházíval, i v Čechách i na Moravě určitými.

[389]) Tak již v řádu práva zemského stále mluví se jen o soudu zemském v Praze. Srv. Řád pr. zemsk. čl. 66., 90. a j.

[390]) Vychází to na jevo z uvedeného místa pokračovatele Kosmova k r. 1130, jenž ku zprávě své, že i kanovníci Pražští na soudu zemském byli přítomni, výslovně dodává: „atque nos ibidem fuimus.“ Srv. Scrpt. rer. boh., l. c. O úřadnících, přítomných soudu tomu, srv. ordo jud. terrae. art. 66., 68.

[391]) Proto vidíme, že při soudu r. 1130. odbývaném po slavném vjezdu Soběslava do Prahy, bylo množství na soudu přítomných veliké. („Fuit multitudo magna virorum in Concilio illo pene tria millia“ praví pokračovatel Kosmy), proto praví se též o soudu Budišínskému, že tam král předsedal „universis terræ baronibus et nobilibus,“ kdežto jindy o šlechtě vůbec se mluví, aniž by bylo lze souditi, že jakýsi obzvláště značný počet se byl sešel.

[392]) Ustanovení takové nalezáme v latinském textu řádu pr. zemsk. čl. 66., kde se o osazení soudu zemského mluví a tomu kdo před soudem tím při vésti chce, se nařizuje, aby stál: „coram judice præsente et præsidente, summo camerario ceterisque beneficiariis Pragensibus et baronibus terræ, quorum numerus septenarius aut major esse debet.“ Srv. Arch. Č. II. str. 111. O pozdějším složení soudu zemského, zejmena od XV. století srv. Palacký. v Čas. Česk. Mus. r. 1835 str. 440. nn.

Právomocnost soudu zemského vztahovala se na veškeré obyvatele země v případech těch, jejichžto rozhodování soudu zemskému bylo zůstaveno.[393])

Co do předmětů pak zůstaveno jest soudu zemskému souditi o vinách proti panovníku aneb proti zemi,[394]) o plenu, loupeži, zlodějstvu, přeboji a lesa posečení,[395]) dále o zlatu ukradeném z jeho úkrytu,[396]) pak o dědiny;[397]) ve veškerých pak případech, mimo první dva, pouze tenkráte, když se jednalo o obnos aspoň jednoho sta hřiven stříbra.[398])

---

[393]) Jest to patrno z té okolnosti, že i osoby poddané byly souzeny od soudu zemského, jednalo-li se o předmět, k soudu tomuto příslušící. Tak byli souzeni r. 1130 sluhové Miroslava a Střezimíra; r. 1215 rozhodnul sněm zemský rozepři mezi opatem Hradištským „ex vna et homines uillæ de Luczicz, ad preclaram dominam conjugem (regis) pertinentes, ex parte altera“ (srv. Boczek, Cod. dipl. T. II. n. 67. pag. 77. sqq.).

[394]) Viny proti panovníku dopustili se spiklenci Miroslav, Střezimír a jich spojenci; viny pak proti zemi komorník králův Černín, o němžto praví pokračovatel Kosmy k r. 1212: „Cyrininus Camerarius Regis Bohemiæ pellitur de Prouincia a Rege, et ab vniuersis Primatibus“ (Scrpt. rer. boh. T. I. pag. 368.) Srv. Palacký, Dějiny I. od. 2. str. 123.

[395]) Kn. Rožmb. čl. 69.: „Z plena právo sě zpraviti zemským právem, jemuž vinu dávajú . . . Z lúpeže takéž, z zlodějstva takéž, z přeboje takéž, z lesa posečenie takéž.“

[396]) Kn. Rožmb. čl. 161.: „Ze zlata jeden póhon; právo pohoniti jako z plena; . . . nemóž pohoniti k malému úřadu.“ Srv. též Řád pr. zemsk. (lat.) čl. 62.: „Item si quis . . . aurum subtraxerit, effodendo de terra.“ Arch. Č. II. str. 109.

[397]) O kompetenci soudu zemského vzhledem ku dědinám zachovalo se velmi mnoho zpráv. Srv. ku př. Boczek, Cod. dipl. T. II. n. 67. pag. 77. sqq., T. III. n. 94. pag. 68. sq.; n. 218. pag. 193. sqq. a j. Erben, Regesta n. 615. pag. 287. sq. n. 1067. pag. 505., n. 1234. pag. 572. sq. a j. Kn. Rožmb. čl. 281.: „Přiece sě o dědinu, když sě oba súpeře dědiny držíta: tehda nemóž se vdáti k malému úřadu, proto že sě nelzě o dědinu súditi před menším úřadem.“ Srv. též Řád pr. zemsk. čl. 90—92.

[398]) Proto praví Řád pr. zemsk. (lat.) čl. 68.: „Et notandum, quod omnes causæ pro hereditatibus, pro capite, mutilationibus, raptu, et pro damnis aut debitis et plagis magnis, quæ se extendunt ultra summam centum marcaram argenti, coram judice, præsente summo camerario, notario et baronibus septem, debent pertractari.“ (Arch. Č. II. str. 118.)

Řízení před soudem tímto dálo se asi tímtéž spůsobem, jakým šlo před se řízení u soudů župních, bylo totiž veřejným a ústným, po vyslyšení řečí stran sestoupili se soudcové k potazu, načež nález, na němžto většina se byla usnesla, vynešen byl.

Dobou pak, ve které soud držán býti měl, bylo ráno a nikdy ne večer.[399])

— Nejdůležitější známkou zřízení župního bylo, že moc úřadů župních rozprostírala se na veškeré obyvatelstvo župy, aniž by bylo po jednotlivých župách okresů, z právomocnosti úřadů župních vyjmutých. Bydlel-li někdo ve městě, neb mimo hrad župní, to arciť nečinilo nižádného rozdílu v ohledu tomto; v záležitostech, ve kterých se jednalo o věci, mající cenu takovou, jaká opodstatňovala příslušnost soudu župního, musel každý, kdo práva dojíti chtěl, před soudem tímto státi, tam žalovati a se hájiti.

Byly sice jakési rozdíly mezi obyvatelstvem župních měst a venkova, rozdíly tyto však nevztahovaly se ku postavení vůči župním úřadům.

Obyvatelé měst v župách byli zejmena župní úřadníci, kteří i s rodinami svými na místě, kde jich úřad se nalezal, bydleli; vedle nich pak byli tu ještě sluhové úřadní, jakož i osoby ty, kteréž služby vojenské tam vykonávaly. Šlechta v dobách oněch nepřebývala ještě na hradech mimo město župní ležících, nýbrž hleděla nabýti a zachovati sobě vážnost v zemi tím spůsobem, že snažila se po dosažení úřadů župních, obývala tudíž taktéž i s rodinami a lidmi svými služebnými města župní. Konečně byli obyvately měst těch ještě nečetní v oněch dobách řemeslníci, kteřížto zavázáni byli k jistým povinnostem knížecím, za kterou příčinou druhdy s nimi i nakládáno jako s lidmi nevolnými; pak též umělci a lékaři, v počtu arciť skrovném po městech župních se usadivší.

Jakéhosi zvláštního stavu městského tu však až do stol. XIII. vůbec nebylo.[400])

---

[399]) O tomto požadavku, který platil zajisté jako u zemského, tak i u župního soudu srv. Stat. Conr. čl. 31.: „Et de mane semper et nunquam hora vespertina a judice vel vilico judicium habeatur.“

[400]) Poněvadž není tu místa ku podrobnému líčení toho, co stručně shora uvedeno, budiž pouze poukázáno k tomu, co v ohledu tom zejmena Palacký a Tomek byli sdělili. Srv. tudíž Palacký,

Co se týče postavení obyvatelstva venkovského, tu jsou zprávy naše v ohledu tom velmi neúplnými. Větší část obyvatelstva tohoto již ve XII. století nebyla svobodnými majiteli pozemků nimi osazených, nýbrž záležela ze sedláků, stojících k zemanům v poměru dědičných násedníků.[401]) Sedláci takoví byli zavázáni k rozmanitým povinnostem, zejmena dávkám peněžním i ve přírodninách, kteréžto v určitých lhůtách odváděti museli, jakož i k vykonávání jistých prací vrchnosti své.[402]) K tomu účelu, aby bděli nad řádným plněním těchto povinností, jakož zajisté i za tou příčinou, aby rozhodovali o možných rozepřích, z poměru onoho pochodících, byli od vrchností ustanoveni tak zv. vladaři.[403])

Dějiny I. od. 2. str. 265. n. Gesch. v. Böhm. II. Abth. 1. S. 29. sf. Tomek, Děj. Prahy I. str. 42. nn. Srv. též co o městech slovanských vůbec praví Maciejowski, Hist. prawod. słov. IV. str. 313. nn.

401) Palacký, (Dějiny I. od. 2. str. 267.; Gesch. v. Böhm. II. Abth. 1. S. 31.) nazývá sedláky ty kmety; srv. však o tom Brandl, v Čas. Mat. Mor. l. c. V básni „Desatero kázání božích“ ze XIV. stol. užívá se k označení sedláků taktéž slova kmet. Srov. Výbor z lit. české. I. str. 249.

402) V básni uv. označují se povinnosti tyty slovy: „Taktéž králi a šlechtici vzdy činie svej chudinici: najprvé úrok vezmúce, a potom berni zživúce, berú s nich jiné pomoci; vladaři k tomu z své moci.“ Srv. Výbor, l. c. V listinách do doby naší sahajících, činí se rozdíl mezi sedláky, zvanými rustici neb heredes vůbec, a rustici originarii neb indigenæ, kteréžto poslední název nalezá se na př. v listině krále Přemysla Otakara I. z r. 1199, kde se praví: „Insuper agros quosdam, de quibus Modlibous uillicus noster cum quibusdam rusticis originariis nostris eos impetebat“ ... (srv. Boczek, Cod. dipl. T. I. n. 378. pag. 354 sq.; Erben, Regesta n. 445. pag. 200). O rozdílném významu těchto názvů srov. Tomek, Děj. m. Pr. I. str. 53. n.

403) Tito vladaři nazývají se, pakli jim svěřen dozor nad celým souhrnem statků, jistě vrchnosti patřících, procuratores, præfecti, villici, kdežto tenkráte, když byli úředníky pouze místními, jmenují se procuratores, aneb rectores villæ. Srv. Boczek, Cod. T. I. 331. pag. 307. sqq., kde mezi svědky podepsán jest též „Bozden de Pestodub maior procurator in beneficio Milgost.“ V listině z r. 1218 (srv. pozn. 270.) mluví se o „prefecto scilicet uillico.“ O druhých oněch názvech srv. Boczek, Cod. dipl. T. II. n. 247. pag. 269. sqq. ... „illa causa tractetur coram illius ville procuratore, quem procurator hospitalis ibi constituerit.“ n. 260. pag. 290. sqq.: „rectores in dicti hospitalis curiis, villis.“ ...

Tělesně tudíž porobeni sedláci tito nebyli, mohli taktéž z místa jednoho na druhé svobodně se stěhovati, podlehali v rozepřích i nárocích svých právě tak soudům župním, jako jich vrchnosti samy; postavení jejich však nicméně nebylo prostým různých nátisků a zádav, plynoucích zejmena odtud, že povinnosti roboty zemské, vymáhané k stavení a opravování hradů župních, k hlídkám, k tažením polním hlavně sedláky tížily.[404]) Neméně i povinnost obecné poruky znesnadňovala postavení jejich.[405])

Společné ručení pak, jevící se co následek této obecné poruky, neméně pak i okolnost ta, že uvnitř mezí jednotlivých vesnic vedle statků jednotlivcům patřících náležela pastviště, les a pod. k užívání společnému,[406]) opodstatňuje domněnku, že již v dobách starších, ve stol. XII., jakési zřízení obecní na vesnicích místa míti muselo, ačkoliv bližších o něm zpráv se nám nezachovalo. Z toho však, že v listinách z oněch dob pocházejících vždy mluví se o veškerých obyvatelích vesnice, jedná-li se o jich společné záležitosti,[407]) nikoliv pak o nějakém místním představeném, lze souditi, že úřadu takovýchto představených aneb jakéhosi výboru obecního, za veškeru obec jednajícího vůbec nebylo.[408])

(Pokračování příště.)

Komu přísluší právo námitek proti spisu obžalovacímu?

Vyšetřovací soudce při krajském soudu v B. dodal obžalovací spis od c. k. státního zastupitelství na nezletilého Františka Č. pro zločin těžkého ublížení na těle podaný obviněnému do vlast-

---

[404]) Srv. o tom Palacký, Děj. II. od. 2. str. 268. Tomek, l. c. I. str. 59.

[405]) Srv. Palacký, Děj. I. od. 2. příl. A. str. 302. nn., můj článek v Právníku, l. c.

[406]) Srv. Tomek, Děj. m. Pr. str. 58.

[407]) Ve případech takových mluví se pouze o „homines villæ“ a p. Srv. pozn. 393. (Boczek, Cod. dipl. T. II. pag. 78.)

[408]) Teprvé po uvedení německého práva do vesnic v Čechách a na Moravě mluví se ve případech takových o „judex et jurati,“ „judex et scabini,“ „judex et communitas rusticorum“ neb villæ. Srv. Chlumecký, E. Dfwsth. a. M. str. 12.

ních rukou, dada mu ponaučení o právu námitky podati vedle §. 209. ř. tr.

Obviněný nepodal námitek ve lhůtě osmidenní ani ústně ani písemně; jeho matka však — obviněný otce již neměl — podala zaň v této lhůtě námitky proti spisu obžalovacímu a vyšetřovací soudce předložil je c. k. vrchnímu soudu k rozhodnutí.

Tento pak rozhodnul ve věci samé, že obžaloba místa má.

Vzhledem k tomuto opatření vyšetřovacího soudce a rozhodnutí vrchního soudu zemského nastává otázka, zdaž vyšetřovací soudce spisy vrchnímu soudu zemskému dle 2. odstavce §. 210. ř. tr. předložiti a tento o námitkách matky obviněného ve věci samé rozhodnutí učiniti měl, zdali spíše nenáleželo na vyšetřovacího soudce, tyto námitky matce obviněného vrátiti, a zdaž vrchní soud zemský toho, čeho vyšetřovací soudce neučinil, sám opatřiti neměl? V tom ohledu sluší přede vším k ustanovení §§. 208., 209. a 210. ř. tr. hleděti.

Ustanovuje pak §. 208. ř. tr., že soudce vyšetřovací má spis obžalovací čili žalobu dodati obviněnému a jej poučiti, že (obviněný) může proti obžalobě námitky podati; §. 209. pak dí, že zatčený má k opovězení námitek lhůtu 24 hodin, provésti že může námitky v 8 dnech nejprvé příštích buď protokolem neb písemně, byl-li k žádosti obviněného spis obžalovací dodán jeho obhájci, že jde lhůta ku provedení námitek od tohoto dodání; byl-li obviněný bez vazby ponechán, má, když se mu dodá žaloba, poučen býti, že může námitky proti ní v 8 dnech u soudce vyšetřujícího ústně neb písemně opovědíti i provésti a §. 210. nařizuje, že soudce vyšetřovací, neopověděl-li obviněný námitek ve lhůtě zákonem vyměřené aneb vzdal-li se jich výslovně, spisy sborovému soudu první stolice předložiti; opověděl-li však obviněný námitek, když podá provedení jich aneb když projde lhůta k tomu položená, spisy sborovému soudu druhé stolice poslati má.

Z těchto zákonních předpisů jest na jevě, že jedině obviněnému přináleží právo, proti obžalovanému spisu námitky učiniti.

Že obviněný právo to buď osobně buď svým obhájcem provésti může, o tom svědčí mimo právě uvedená ustanovení §. 209. i §. 41., vedle kteréhož obviněný již při dodání žaloby o tom poučen býti má, že obhájce užiti může a vedle kteréhož obviněnému na jeho žádost, pakli dle poměrů soudu známých sám výlohy ob-

hájení zapraviti s to není, k provedení námitek proti spisu obžalovacímu od soudu zástupce chudých zřízen býti má.

Právo toto jest výhradně osobním právem obviněného, kterýž je pouze na svého obhájce platně přenésti může, tak že mimo něj nikdo s právním účinkem námitek zaň podati nemůže.

Arci ustanovuje §. 39. ř. tr., že nezletilému a opatrovanci otec, poručník anebo opatrovník i proti jeho vůli obhájce zříditi může, což se dle §. 45. již hned mezi vyhledáváním a přípravným vyšetřováním státi může; pak arci může takto zřízený obhájce námitek proti žalobě opovědíti a provésti; avšak z práva tohoto nevyplývá, že by osoby tyto právo obviněnému a jeho obhájci výhradně propůjčené samostatně i tehdáž snad vykonávati mohly, kdyby ho obviněný sám aneb jeho zřízený obhájce užiti nechtěl, aneb kdyby práva toho výslovně se vzdali, čemuž již výše zmíněný §. 210. na odpor jest a což by jinak osobám těmto přiznáno býti muselo, pakli by se za to mělo, že vzhledem k osobním jich poměrům k obviněnému vedlé tohoto právo námitky vypovědíti i jim přísluší.

Že právo to osobám těmto nepřísluší; proto se také nezmínil řád trestní v hlavě XVI. o osobách těchto, což by jinak vůči předpisům §§. 282. a 283. tím více zapotřebí bývalo.

Neb §. 282. výslovně ustanovuje, že k prospěchu obžalovaného stížnosti zmatečné užiti může jak obžalovaný sám, tak jeho manžel neb manželka, jeho příbuzní v pokolení vzhůru neb dolů stupujícím a jeho poručník, též státní zástupce; avšak mimo jeho vůli užiti jí mohou, byl-li by nezletilý, jedině jeho rodiče a jeho poručník; jde-li o uvážení uvedených příčin neplatnosti, pokládá se stížnost zmatečná ve prospěch obžalovaného od někoho jiného podaná tak, jako by on sám ji byl podal.

A §. 283. jednající o právu odvolacím, dal právo to, pokud se týče výroku o trestu všem těm, kdož k zmateční stížnosti jsou oprávněni, pokud se týče výroku o náhradě však jen obžalovanému a jeho zákonním zástupcům a dědicům.

Dle §. 346. mají ustanovení tato stejnou měrou platnost i vzhledem k rozsudkům soudů porotních.

Z tohoto bedlivého upravení opravních prostředků proti konečným rozsudkům a dopodrobného vytčení těch, kdož prostředků těchto s právním účinkem užiti mohou, nelze v pochybnost bráti, že zákon o těchto osobách v hlavě XVI. se nezmíniv, právo námitky s účinkem opovědíti jim propůjčiti nechtěl, že tudíž právo

to na tyto osoby, které jinak na osudu obviněného právní mají zájem, rozšiřovati nelze.

Podobného obmezení práva, z usnešení obžalovaného se odvolati, na osobu obviněného obsahoval též řád trestní ze dne 29. července 1853 v §. 203.

Příčina toho jest na bíledni, spočívat v obmezeném vlivu, jakýž má vydání v obžalobnost na další osud obviněného, o čemž se i motivy k návrhu trestního řádu vydané (D. vydání v obžalobnost III.) zmínily a což §. 219. zřejmě vyslovil v druhém odstavci, prohlásiv, že nepodání námitek proti žalobě na další řízení beze všeho vlivu jest.

Proto neměla v případě výše uvedeném matka obviněného práva o své vůli námitky proti žalobě podati, nejsouc ani zákonním zástupcem svého nezletilého syna, nemajíc dle §. 39. ani práva jemu obhájce zříditi; námitky od ní podané nemohly míti nižádného právního účinku, měly jí spíše od vyšetřovacího soudce vráceny a mělo vše opatřeno býti, čeho k nařízení pře líčení v tomto vyšetřování zapotřebí bylo; a pakli to učiniti opomenul vyšetřující soudce, pakli vzdor tomu spisy sborovému soudu druhé stolice předložil, nemaje se za oprávněna námitky matce obviněného vrátiti, pak to měl c. k. vrchní soud zemský učiniti, neb jen takovéto opatření mělo doslovné znění zákona pro sebe.

X.

Praktické případy.

Zřízence obecní nelze soudně stíhati pro rušení držby dle cís. nař. ze dne 27. října 1849 č. 12. říš. z., ani když u vykonávání úřadu meze své působnosti překročili.

V žalobě domkářů obce K., totiž Jana P., Václava R., Františka P., Václava Š. a Josefa K. na sedláky obce této, totiž Václava P., Jana V., Václava Sk., Jana Š. a Jana Hr., pak Václ. F., obecního strážníka, dne 28. června 1872 pod č. 3575. u okresního soudu v Zbraslavi podané, uvádí zástupce žalujících, že tak zvaných obecních drah dosud domkáři a sedláci v té obci od dob

nepamětných společně užívali k pastvě svého dobytka, kterýž byl dříve pásán dohromady společně od slouhy obecního. Teprv as před 10 lety, když uvedená draha odoráním se zmenšila, pásli domkáři dobytek svůj sami, každý pro sebe neb více dohromady uvedenou pastvu a nabyté k ní takto právo vykonávali prý domkáři až do 24. května 1872 beze všech překážek. Teprv dne 24. května 1872, když dobytek domkářů Frant. P. a Václava R. na drahách byl, přišli tam sedláci Václav P. a Jan V. a vyháněli dobytek z pastvy a zajali 5 kusů hovězího dobytka, odvedše je k představenému obce. Na to od 24. do 30. května 1872 domkáři Kosorští opět bez překážky na drahách těch pásli, dne 30. května však přišli na pastvu sedláci Václav P., Jan V., Václav Sk., Jan Š., Jan Hr. a obecní strážník Václav F. a vyháněli opět pasoucí domkáře nasilným tahánim dobytka z pastvy.

Z okolností těchto vyvodil zástupce žalujících, že jmenovaní sedláci přerušili násilným jednáním pokojné držení domkářů a vznesl žalobu na soud, žádaje, by uznáno bylo za právo, že jmenovaní sedláci a strážník Václav F. přerušili držbu domkářů žalujících, že se mají dalšího rušení zdržeti a že povinni jsou náklady sporu nahraditi.

Žalobu tuto zavrhl c. k. okresní soud Zbraslavský výměrem ze dne 28. června 1872 č. 3575. pro nepříslušnost, hlavně z té příčiny, že předmětem žaloby jest vlastně zamezení nedovoleného pasení a jednání, pro kteréž žalující sami trestáni byli, že tudíž pouze úřady správní u věci té příslušnými býti mohou, ač nenastoupí-li řízení trestní.*)

K stížnosti zástupce žalujících zrušil však c. k. vrchní soud zemský rozhodnutím ze dne 16. července 1872 č. 21378. výměr první stolice a nařídil c. k. okresnímu soudu; aby žalobu, nehledě k důvodu zamítnutí, nyní zdviženému, vyřídil,

neboť:

především nemohl prý okresní soud žalobu bez řízení zvláštního neb řádného dle věci zákonem předepsaného ani zavrhnouti, nýbrž

---

*) Poznámka. K objasnění výměru toho slouží, že při zamezeném pasení a zabavení paseného dobytka právě žalující žalovaným se protivili, a následkem toho od téhož soudu k trestu vězení odsouzeni byli, kterýž rozsudek trestní c. k. vrchním soudem potvrzen byl — při čemž žalující uznáni byli za zřízence obce.

měl, pakli svou příslušnost neuznával za odůvodněnou, z příčiny nepříslušnosti ji vrátiti; takových důvodů tu však není, jelikož žalující skutečné držení pastvy (!!) tvrdí a rušení tohoto držení dokázati chtějí, jež někteří lidé v okresu Zbraslavském bydlící prý spáchali.

Zároveň s vynešeným rozhodnutím tím vyřídil c. k. okresní soud zmíněnou žalobu, ustanoviv k ústnímu líčení pře dle cís. nař. ze dne 27. října 1849 č. 12. ř. z. stání, při kterém po ohledání místa domnělého rušení držby, zástupce žalovaných proti žalobě namítal:

1) opozdění žaloby — jelikož žalující sami tvrdí, že v domnělém držení toliko do 24. května 1872 byli a již dne toho rušeni byli, žalobu pak teprv dne 28. června 1872 na žalované podali;
2) nepříslušnost soudu — jelikož zvláštním rozkazem obecního starosty pasení na provaze, nehledě ani k stávajícímu zákonu, zapovězeno bylo, obecní představenstvo mimo to c. k. okresním hejtmanstvím poukázáno bylo, přísně k vykonávání tohoto zákazu hleděti a dle potřeby asistence četnictva užiti — žalovaní pak pouze obecnímu strážníku u provedení zákazu toho naproti žalujícím přispěli;
3) nepříslušnost soudu pak i v směru tom, že žalující z té příčiny, že zamezení pastvy se strany žalovaných se protivili, trestáni byli, tudíž otázka, zakládá-li se jednání žalovaných v právu čili nic, soudem civilním více posuzována býti nemůže;
4) že pochybena jest žaloba ohledně žalujícího Frant. P.; jelikož i kdyby jednání žalujících dne 24. a 30. května 1872 za jednotné, tudíž jednání dne 30. května co pokračování jednání ze dne 24. května považováno býti nemělo, aspoň žaloba Františka P., kterýž dne 30. května 1872 nepásl, jest jednak opozděná, jinak ale pochybená, an pasení dne 24. května 1872 nedělo se na drahách tak zvaných „Hurkách", o nichž žaloba jedná, nýbrž na pozemcích zcela jiných;
5) konečně namítáno, že žalující nikdy v držení práva svobodné pastvy nebyli, naopak dobytek jich na zmíněných drahách pouze na základě zvláštní úmluvy s majiteli selských statků v K. jen potud k společné pastvě s jiným dobytkem zvláštním slouhou paseným připuštěn byl, dokud dle úmluvy té vymíněný poplatek do pokladny rustikalistů odváděli; jelikož

pak zvláštním vyjádřením domkářů vůbec smlouva ona rustikalistům vypovězena byla, pozbyli ano zřekli se domkáři tím sami veškerého práva ze smlouvy té jim vyplývajícího a zřekli se tím i pastvy na pojmenovaných drahách;

6) konečně uvedl zástupce žalovaných, že i tenkráte, kdyby v skutku jednalo se o spor mezi domkáři a rustikalisty ohledně pastvy společné (jak zástupce žalujících spornou věc vylíčiti se snaží), nebyl by soud příslušným, jelikož poměry sporné ohledně společného užívání pastvy a pozemků a vyřízení jeho přísluší dle zákona výslovně úřadům politickým.

Po skončeném jednání zavrhl c. k. okresní soud na Zbraslavi rozsudkem ze dne 10. dubna 1873 č. 495. j. žalobu dne 28. června 1872 č. 3575. podanou a závěreční prosbu její — pro nepříslušnost soudu,

neboť:

veleslavný c. k. vrchní soud zemský nařídil sice výnosem ze dne 16. července 1872 č. 21378., aby žaloba k soudu přijata byla, avšak z dalšího jednání a zvláště z předložených průvodů vychází na jevo, že celá věc nenáleží k příslušnosti soudní. Nehledě ani k politickým zákonům, které spory o vykonávání pastvy ze soudního řízení vylučují, dokazuje příloha lit. C. od žalujících přivedená, že představenstvo již dne 23. května 1870 pasení na cizích pozemcích vzhledem k stávajícím zákonům zakázalo.

Takový zákaz byl opakován oběžníkem obecního představenstva ze dne 10. května 1872, který na požádání soudu od toho představenstva předložen byl, a v němž všechna pastva na provaze bez rozdílu se zapovídá.

Výnosem c. k. okresního hejtmanství na Smíchově ze dne 3. června 1872 č. 7385. na představenstvo a od toho taktéž předloženým, poukazuje se samosprávní úřad ten, aby pasení na provaze domkáři vykonávané ve vlastním oboru zamezil.

Dne 24. a 30. května 1872 kleděl obecní strážník Václav F., dotýčně žalovaní co výborové této zápovědi průchodu zjednati a zamezili další pasení dobytka žalujících.

Jak z celého řízení a zadání žalujících samých na jevo jde, neučinili toho žalovaní co soukromníci, ani co sedláci, ani co plnomocníci právnické osoby, totiž obce K., v jejím poměru z práva soukromého vyplývajícím, nýbrž u vykonávání moci politické — správní, na obec k vykonávání polní ochrany přenešené.

Kdyby obec neb oněch 14 vlastníků na pozemku „na Hurkách“ právo pastvy sobě osvojovali, a tudíž ze soukromého práva žalované byli odehnali, mohlo by v případě tom rušení držby shledáno býti, k čemuž pak arci soud by příslušným byl; zde však zápověď i její výkon předsevzaty nebyly od odpůrce, podobné nároky činícího, nýbrž od představenstva, co politického úřadu, což i tím ztvrzeno jest, že hlavně jednal tu strážník obecní, jenž pozemků ani nemá.

Dále uznaly první i druhá stolice, že žalovaní dne 30. května 1872 jednali co osoby úřední, tak že jich uražením přestupek proti veřejným zřízením spáchán byl. Osobu však, v jejíž uražení shledána skutková povaha tohoto přestupku, nelze stíhati z téhož jednání jejího pro rušení držby. Kdyby i tudíž zákaz obecního představenstva v neprávu se zakládal a kdyby žalující jednáním výboru v držbě své rušeni byli, mohou přec jen u vyššího úřadu správního proto sobě stěžovati.

Přílohou lit. E. žaloby má býti dokázáno, že představenstvo rozkaz k odejmutí dobytka domkářům patřícího nedalo. Zde však nejedná se o odejmutí dobytka, nýbrž o domnělé rušení domkářů v pastvě vůbec, což i bez odejmutí se díti může, ostatně pak nemůže okolnost, že představenstvo ve svém jednání sobě odporovalo a zákazům svým vždy patřičný průvod nezjednalo, ničeho na skutečně vydaných nařízeních obecního představenstva měniti, nehledě ani k tomu, zdaž nařízení to jest zákonité a platné.

Pakli totiž nařízení od obecního úřadu dáno bylo, jest činnost soudu vyloučena a nastupuje jedině příslušnost úřadů, obecnímu představených, totiž správních.

Za okolností těchto jsou další námitky odpovědi žalovaných ohledně pochybení osob, a opozdění žaloby lhostejné a nelze též dále posuzovati, zdaliž žalující v držení a užívání práva pastvy byli, a jakého vůbec poměru v ohledu tomto dříve stávalo.

Ač takto žaloba zamítnuta byla, uznáno přec dle §. 398. ob. ř. s., že každá strana soudní útraty sama nésti má, poněvadž žalující dílem z odporujícího sobě jednání představenstva, dílem z práva soukromého dosti míti mohli důvodů, rozepři zavésti, tudíž jako by svévolně spor vedli, k náhradě útrat odsouzeni býti nemohou.

Z nálezu toho stěžovali si žalující, a c. k. vrchní soud zemský zrušil následkem stížnosti té nález první stolice nařídiv rozhodnutím ze dne 27. května 1873 č. 16297. okresnímu soudu, aby,

nehledě k dřívější příčině zamítnutí, totiž nepříslušnosti, ve věci samé jakožto první stolice rozsudek vynesl

neboť:

c. k. okresní soud zamítnul žalobu bezvýminečně jen z příčiny namítané nepříslušnosti a věc samu v meritorním ohledu neposoudil.

Avšak námitka žalovaných, že totiž pře o rušení držby, o kterou tu jde, nepatří před soud, nýbrž před politický úřad, zakládá se na patrném zneuznání pravého stavu věci — neboť žalovaní doznávají, že K-ští domkáři na obecní pastvině „na Hůrkách" pastvu společně se sedláky K-ými vykonávali, soudním ohledáním místním jest pak dokázáno, že tato pastvina má plochu několik parcel a jiter a šířku více než 50 sáhů, z čehož následuje, že zde o pastvě na mezích aneb na silnicích a cestách řeč býti nemůže že se o jakési škodě, která by se byla tím na cizím vedle meze neb cesty se nacházejícím osení stala, mluviti nemůže, pročež zákonní zápověď pastvy na provaze zde místa nemá. Všeobecná zápověď obsahující zákon o pastvě na provaze, na který představený K-ský dle litery *C*) toliko byl upozornil, nemůže tudíž rozhodnouti otázku o příslušnosti, poněvadž se zde jedná o otázku rušení práva vykonávání řádné pastvy na jakémsi obecním pastvišti.

Polní stráže se otázka tato netkne, a též nemístná intervence obecního strážníka nemůže skutečný stav věci, že se zde o obyčejné rušení držby jedná, změniti, pro kteroužto právní věc jen soudy povolány jsou.

Dle toho muselo se stížnosti vyhověti a poněvadž první stolice ve věci samé dosud nerozhodla, jí meritorní rozhodnutí nařídíti, s kterým zároveň výrok o nákladech sporu vynešen bude, pročež žalobci se svou stížností, pokud i proti výměru ze dne 6. října 1872 č. 5340. (jímž útraty zmařeného stání přisouzeny byly) směřuje, pro tentokráte na meritorní rozhodnutí se poukazuje.

Na základě rozhodnutí toho nařídil okresní soud ve věci samé výslech svědků v sporu tom uvedených.

Na rozhodnutí to stěžoval si zástupce žalovaných vytknuv zřejmě, že stížnost jeho jedině týče se sporné příslušnosti, pročež zvláštní stížnost tato i v řízení o rušení místa míti musí. Když na vzdor tomu c. k. okresní soud stížnost k soudu nepřijal, a nařízený výslech svědků byl provedl, vynešeno jím nové rozhodnutí ze dne 15. října 1873 č. 5056., jímž dle žalobní prosby uznáno

jest, že žalovaní přerušli držbu domkářů a že mají se každý pod pokutou 50 zl. dalšího rušení zdržeti.

Ohledně žalujícího Frant. P. byla žaloba a závěreční prosba její zavržena.

neboť:

předpokládaje (!), že soud jest k rozhodnutí toho sporu příslušný a že tudíž žalovaní nejednali co zřízenci obecního úřadu politického, nýbrž co osoby soukromé, nejprvé posuzovati nutno, není-li žaloba opozděna. Dle opraveného žalobního děje stalo se rušení Majdaleny P. a Barbory R. dne 24. května 1872 nikoliv „na hůrkách", nýbrž „u kapličky," o které pastviště se ani nejedná.

Udané rušení dne 30. května 1872 není tudíž pokračováním prvnějšího děje, není s ním souvislé, nýbrž každé tvoří o sobě celek. Žaloba nebyla ovšem pro nedovolenou kumulaci vrácena, jelikož tato z ní hned viditedlná nebyla, mimo to v řízení tomto z moci úřední k pravému stavu věcí hleděti dlužno a žalující sami uvedli, že prvý děj jen k vysvětlení věci uvedli. Z té příčiny, že každý děj samostatný jest, následuje, že žaloba v celku opozděna není, neb ohledně rušení dne 30. května 1872 byla žaloba dne 28. června 1872 v čas podána, ohledně děje dne 24. května 1872 jest však žalobní právo uplynutím 30denní lhůty dojista promlčeno.

Ze stanoviska toho jest zamítnutí žaloby Frant. P. odůvodněné, an tento toliko 24. května svůj dobytek pásti dal, zejmena když žaloba sama netvrdí, že i dne 30. května 1873 jeho dobytek zabaven byl.

Co se dotýče držení žalujících, nejedná se dle čl. 5. zák. ze dne 27. října 1849 o to, zdaliž právo k pastvě „na hůrkách" mají, zdaliž dříve za pastvu tu sedlákům platili a pak pastvu i plat vypověděli (!!), nýbrž jen o skutečnou okolnost, že pastvu tu, třeba již ničeho neplatíce, v poslední době před udaným rušením vykonávali. V směru tomto jest souhlasným udáním svědků Václ. R., Václ. F., Jos. K., Jos. R., Fr. M., Václ. V., Jos. K., Jos. Sk. a Matěje V., z nichž většina jsou svědkové nevadní, dle čl. 137. a 144. o. ř. s. dokázáno, že domkáři vůbec a všichni žalující zvláště „na hůrkách" jednotlivě bez obecního pastýře svůj dobytek pásli a sice až do nejposlednější doby, v letech 1870, 1871 a jak více svědků dosvědčuje, též na jaře 1872 před dnem 24. května a mezi tímto a dnem 30. května 1872.

Z udání těchto svědků vychází, že žalovaní o tomto pasení věděli, je zapovídali, ale že žalující vzdor této zápovědi pasení provozovali. Kdyby i žalující vědomě žádného právního důvodu k tomuto pasení neměli a jejich držení tudíž nepořádné a obmyslné bylo, sluší je přec v držení tomto skutečném dle čl. 359. ob. zák. obč. chrániti.

Že ale toto držení žalujících, vyjma Frant. P., dne 30. května 1872 ode všech žalovaných zápovědí a násilím rušeno bylo, není sice z celého jednání pochybno, avšak trestním rozsudkem zde soudním ze dne 11. června 1872 č. 668. tr., ku kterému se žalovaní sami odvolávají (!!) a který od žalujících stížnosti de pr. 25. dubna 1873 č. 2360. přiložen jest, jest dle čl. 111. o. ř. s. dokázáno, že všichni žalovaní a Jan V. v zapovídání a zabránění pastvy žalujících více méně se súčastnili. Též obecní strážník Václav F. musí za rušícího pokládán býti, předpokládá-li se (!), jak vyšším rozhodnutím uznáno, že žalovaní co soukromníci, nikoliv co obecní představenstvo jednali.

Jsou tu tudíž obě náležitosti zákona o rušení držby, pročež se dle žalobní prosby uznati muselo, vyjma jediného žalujícího, jehož držba toho dne rušena nebyla.

Ač ostatní žalující v rozepři zvítězili, byly přec soudní náklady obou stran dle čl. 398. o. ř. s. vzájemně vyzdviženy, neb žalovaní mohli vzhledem k výnosům obecního úřadu a k trestnímu řízení zde provedenému (!!) za to míti, že jednání jejich co zakročení obecní policie považovati sluší, že tudíž jen vyšší politický úřad ve věci té rozhodnouti může a následovně soud příslušný není; — dosti to důvodů do rozepře se pustiti.

Naproti tomu nebyly žalovaným proti Frant. P. útraty přisouzeny, poněvadž tito nepopírali žalobu toliko ohledně jeho, mimo to súčastnění jeho patrného vlivu na provedení sporu se strany jich nemělo, a útraty jeho se týkající ani děliti nelze.

Proti rozhodnutí tomu vnesl zástupce žalovaných stížnost na c. k. vrchní soud zemský, v kteréž vylíčil zejmena nedůslednost soudu, který v téžž věci co soud trestní jednání žalovaných proti odporu žalujících ochránil a tyto pro odpor tento přestupku čl. 312. tr. z. za vinné uznal, co soud civilní však jednání žalovaných co bezprávní rušení držby uznává a pro jednání to je odsuzuje, předloživ zároveň dřívější stížnost svou proti rozhodnutí druhé stolice ze dne 27. května 1873 č. 16297. podanou, kterou první stolice jemu co nemístnou vrátila a žádal, aby tato stížnost,

pokud by c. k. vrchní soud zemský od prvotního rozhodnutí svého ohledně příslušnosti soudu upustiti neměl, co stížnost dovolací c. k. nejvyššímu soudnímu dvoru byla předložena.

Následkem toho dal c. k. nejvyšší soudní dvůr místa stížnosti podané, co dovolací a změniv rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského ze dne 27. května 1873 č. 16297. potvrdil nález c. k. okresního soudu ze dne 10. dubna 1873 č. 495. a zrušil celé další jednání na základě výnosu ze dne dne 28. června 1873 č. 3126. pokračované i s nálezem jeho ze dne 15. srpna 1873 co neplatné.

Neboť:

Nestává tu sporu mezi domkáři domněle k pastvě oprávněnými s jedné a sedláky s druhé strany, nýbrž pouze mezi pěti osobami, žalujícími, (které arci domkáři v K. jsou) a pěti zejmena uvedenými gruntovníky, pak obecním strážníkem a sice proto, že tito dne 24. a 30. května 1872 prvnějším pastvu dobytka na pastvině „na hůrkách" zamezili. Dle provedení ve spisech sporných jest však ve výnosu první stolice zůplna prokázáno, že žalovaní tehdy co zřízenci obce v oboru jí ohledně polní bezpečnosti přenešeném jednali.

Jakmile okolnost tato zjištěna jest, nepřísluší více soudním úřadům, aby posuzovali, bylo-li jednání zřízenců těchto stávajícími poměry co se týče práva a držení jednotlivých příslušníků obce odůvodněno čili nic, byla-li pastva žalujícími vykonávaná pastvou dle stávajících předpisů zakázanou, byli-li člen obecního výboru a obecní (polní) strážník k zakročení povoláni — neb jednali-li nepovolaně — záležitost ta mohla zavdati příčinu k stížnosti na představený úřad správní, nikoliv ale k rozhodnutí dle práva soukromého.

Jelikož takto výnos c. k. okresního soudu, jímž za nepříslušný se prohlásil, právní moci nabývá, slušelo veškeré další k doplnění jednání směřující řízení soudní a konečný nález na řízení tom se zakládající, co neplatné zrušiti, čímž odpadá též nález druhé stolice vynešený o stížnostech proti rozhodnutí okresního soudu ze dne 15. října 1873 č. 5056. podaných.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudního dvoru ze dne 4. února 1874 č. 994.

Dr. J. M. F.

O ustanovení zvláštního stání k srotulování spisů ob contumaciam v řízení ústním.

Když žalovaný Augustin Č., na jehož žádost již jednou stání odročeno bylo, k druhému stání se nedostavil, nýbrž opětnou žádost za odročení podal, vyjádřil se zástupce žalujícího Františka Č. na tuto při stání jemu předloženou žádost záporně, žádaje, aby žádost tato zavržena a až by zavrhující výměr v moc práva vešel, na opětné zakročení žalobcovo stání k srotulování spisů in contumaciam bylo ustanoveno.

Žádost za odročení byla zavržena, a když výměr ten vzešel v moc práva, žádal žalobce o ustanovení stání k srotulování spisů, k němuž také žalovaný se dostavil, z tohoto ustanovení stání si nestěžuje.

Když na to vydán byl rozsudek ob contumaciam, podal žalovaný stížnost zmateční, mezi jinými také co důvod nullity uváděje, že nezná zákon v ústním řízení zvláštní žádosti o srotulování spisů ob contumaciam.

C. k. vrchní soud zemský zrušil nálezem ze dne 19. srpna 1872 č. 25803. veškeré řízení až na výměr žalobní, a nařídil ustanovení nového stání, odsoudiv zároveň c. k. okresní soud k náhradě škody z těchto

důvodů:

Na žalobu č. 1616. bylo zavedeno řízení ústní pod následky §. 29. ob. ř. s. Opíral-li se tedy žalobce opětnému odročení stání, a chtěl-li vyloučiti žalovaného pro nedostavení se ze zodpovídání žaloby, měl se vyjádřiti, že trvá na své žalobě a udáních v ní uvedených, a měl zároveň, založiv současně spisy, žádati o vydání rozsudku kontumačního. To však neučinil, nýbrž žádal jen o zavržení žádosti za odročení a za srotulování spisů až na nové zakročení. Tato žádost odporuje zákonu, poněvadž předpisy soudního řádu o ústním řízení neznají srotulování spisů ob contumaciam; a nebylo-li řízení při stání podle §. 29. ř. z. výslovnou žádostí o vydání rozsudku kontumačního a sepsáním spisů řádně ukončeno, tak aby bez odkladu vydán býti mohl rozsudek, může míti místa toliko ponechání řízení in suspenso až na zakročení jedné neb druhé strany, anebo odročení stání, o něž žádáno. Žádost však o srotulování spisů ob contumaciam nemá v řízení ústním právní platnosti. Takové, jen v písemném řízení připuštěné

podání mělo by za účel, žalovaného pro zameškanou lhůtu z podání odpovědi vyloučiti, kteroužto odpověď by žalovaný podati mohl až po žádosti o srotulování spisů, poněvadž ale řízení ústní bylo zavedeno, nemůže o vyloučení z podání písemné odpovědi řeči býti; ústní odpověď ale nemohl žalovaný až po žádost o srotulování podati, poněvadž k tomu nebylo více stání ustanoveno; nemohl tedy žádostí o srotulování v tom býti prækludován.

Je tedy žádost o srotulování v řízení ústním zcela bez účelu, nelze ji připustiti, a měla zavržena býti; provedení řízení, odporující předpisům soudního řádu, je nezákonní a nespůsobilé, aby na základě jeho rozsudek mohl býti vydán.

V stížnosti z tohoto nálezu uvedl žalobce, že zakládá se na důvodu nullity, jejž zákon, který případy nullity vytknul, nezná, kdežto žádost o srotulování spisů v ústním řízení zavrhuje z téhož důvodu, ježto zákon prý ji nezná; že dále rozhodnutí toto zcela převrací princip §. 29. s. ř., podle něhož pravidlem je kontumace, když jedna strana se nedostaví, a výminkou odročení stání, když totiž strana druhá k tomu svolí, a obmeškání promine; že trvání na žalobě je zbytečné; na podobné opakování prosby a žádání o rozsudek v písemném řízení nikdo ani nepomýšlí; v písemném řízení že by bylo tedy zbytečné, v ústním naproti tomu tak důležité, že opomenutí jeho mělo by býti důvodem nullity, že dále žádost jeho byla přiměřená, an kdyby žalovaný pro odepřené odročení rekuroval, rozsudek beztoho dříve vydán býti nemohl, než by odmršťující výměr v moc práva vešel, a kdyby stížností pochodil, srotulování spisů, dodávání kolku na rozsudek atd. bylo by zbytečným; zvláštní stání k srotulování spisů v řízení ústním nejen že není nemožné, nýbrž někdy i nutné; na př. když dostavivší se strana na žádost za odročení, po případě na dlouhou žalobu odpověděti musí, mezi tím však úřední hodiny uplynou, tak že snad srotulování spisů začato, ale pro množství spisů (incidencí) nedokončeno.

Rozhodnutím c. k. nejvyššího soudu zrušen nález druhé stolice, a uloženo této rozhodnutí in merito,

neboť:

žaloba a výměr žalobní byly žalovanému správně doručeny, jakož i také výměr, jímž k jeho žádosti stání bylo na den 14. dubna 1872 odročeno. Nicméně však nedostavil se žalovaný k tomuto stání. Podal sice opětnou žádost za odročení, ale žalobce při

stání záporně se vyjádřil a žádal, aby po vzejíti v moc výměru žádost za odročení zavrhujícího, in contumaciam žalovaného stání k založení a sepsání spisů, nebo, jak se vyjádřil, k srotulování spisů, což tentýž smysl má, na zakročení jeho bylo ustanoveno.

V tom patrně leží vyjádření žalobce, že žalovanému zameškání stání nepromíjí, nýbrž za kontumací žádá; a ač byl oprávněn, spisy založiti hned, nemůže shora uvedená jeho žádost nabytému již právu kontumace býti na újmu.

Byl vynešen výměr, jímž žádost za odročení stání byla zavržena, a žalovanému sděleno, že po vzejíti v moc práva tohoto výměru, na žádost žalobce stání k srotulování spisů bude ustanoveno, a k vydání rozsudku podle §. 29. s. ř. přikročeno.

Tento výměr, žalovanému správně doručený, vešel v moc práva, a bylo tedy právoplatně rozhodnuto, že žalovaný je kontumacírován, a že stání k srotulování spisů bude ustanoveno.

Když tedy žalobce na základě tohoto v moc práva vzešlého výměru o „srotulování spisů“ žádal, kteréžto slova totéž znamenají, jako „založení a sepsání spisů“, a c. k. okresní soud stání k srotulování spisů ob kontumaciam ustanovil, z kterýchžto výměrů žalovaný také nestěžoval, není lze v tom viděti příčinu zmatku která by zrušení rozsudku v řízení ospravedlňovala.

Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu ze dne 8. října 1872 č. 10307.

Poznámka zasílatele. Okolnosti, o něž správné rozhodnutí třetí stolice částečně se opírá, že totiž výměry odročení odepírající a srotulování ustanovující v moc práva vešly, jsou nerozhodné; neobstály by proti skutečnému důvodu nullity, a kdyby ho bylo, také tyto ač v moc práva vzešlé výměry byly by ničím, a spolu s ostatním řízením zrušeny.

Jedině rozhodné je tu nabyté právo strany se dostavivší. Když strana jedna v řízení ústním k stání se nedostaví, aneb v řízení písemném spis v čas nepodá, nabývá tím druhá — v řízení ústním dostavivší se — strana práva ku kontumací (præklusí); totiž práva nedopustiti pokračování v řízení, a nepřipustiti odpůrce k dalším řečem, takže jednání je skončeno, a rozhodnuto býti musí na základě toho, co dosud provedeno.

Pouhé dostavení se k stání strany jedné má tentýž účinek v řízení ústním, jako žádost o srotulování spisů v řízení písemném co do nabytí práva kontumačního a skončení jednání; toto právo má strana se dostavivší, pokud se ho nevzdá a k odročení stání

nesvolí; což se, jako vzdání se práva vůbec, mlčky nepředpokládá.

Obyčejné vyjádření žalobce, že na žalobě trvá, a o rozsudek ob contumaciam žádá, je zbytečné; poněvadž žalobce prosbu svou již vyslovil v žalobě, opakovati ji nemusí, a měniti jí nesmí, leda by jí pouze obmezil; soudce pak podle §. 29. a 247. s. ř. i bez zvláštní žádosti rozsudkem rozhodnouti musí, a sice rozsudkem ob contumaciam.

Srotulování spisů je věcí vedlejší, je pouhé předložení soudci toho, co dosud provedeno.

F. Š.

Praktické případy o rušení držby.

III.

Obec Novohradecká zastoupená svým představeným Augustinem Fridrichem žalovala Aloise Pelikána, Ludvíka Šotolu, pak pravováreční měšťanstvo Králové-Hradecké, zastoupené starostou svým Frant. Hanušem, o rušení držby pozemku č. top. 1. neb č. p. 958. po 2 jitra 771 čtv. sáhů.

V žalobě udáno, že žalovaní po tomto pozemku chodili, jmenovitě Alois Pelikán, co sekvestor pravovárečního měšťanstva v Hr. Kr., a J. F. Janeček, pak František Glauer, co důvěrníci tohoto měšťanstva, že tento pozemek Ludvíku Šotolovi propachtovali a tak rušili držbu žalující obce.

C. k. m. del. okresní soud v Hradci Králové nálezem ze dne 9. dubna 1871 č. 327. žalobu odmrštil a žalující obec odsoudil k náhradě nákladů soudních v obnosu 6 zl. 95 kr. z těchto

důvodů:

Výpovědi svědků Václava Růžičky, Jana Hejcmana a Jana Kratochvíla, pak i Jana Alberše jest sice dokázáno, že Novohradečtí občané a příslušníci na části pozemku č. parc. 958., která leží mezi ploty zahrad Jana Alberse, A. R. Riedla a Jana Pochyby a v katastrální mapě co „místní plac“ zaznamenán jest, husy pásli, dobytek hnali, vozy a trakařem jezdili atd., poněvadž pozemek ten co „místní plac“ čili obecní statek Novohradecký se považuje,

jehož co příslušníci obce Novohradecké užívati mohou a jest tím i držba obce Novohradecké k tomu prokázaná, an takový obecní statek dle §. 288. ob. zák. obč. a §. 70. obecního zákona všickni příslušníci obce upotřebiti mohou a tím jmenem obce držební skutky vykonávají. Obec Novohradecká tvrdí, že držba tato pokojná přerušena byla Aloisem Pelikánem, sekvestrem pravovárečnímu měšťanstvu patřících pozemkův, a pravovárečním měšťanstvem v Hradci Králové, zastoupeným důvěrníky J. F. Janečkem a Fr. Glauerem, tím, že tito po pozemku tom chodili a pozemek ten za 90 kr. propachtovali, poslednější ale „Ludvík Šotola", že pozemek ten pachtoval.

Chodění, vlastně vstoupení na pozemek tvoří sice dle §. 312. ob. zák. obč. spůsob, kterým držení věci nějaké nabýváno bývá, avšak choděním po pozemku, jehožto držení osoba jiná fysická neb morální má, nelze držbu tu za rušenou pokládati, poněvadž pouhé chodění není rušení, t. j. obmezování držby nějaké, tím méně v případě tomto, považuje-li se, že k rušení držby zapotřebí jest, aby skutek, kterým držba rušena býti má, vykonán byl s úmyslem, držbu vykonávati (animus possidendi), a že Alois Pelikán, sekvestor pravovárečnímu měšťanstvu patřících pozemkův držbu nějakou vykonávati v úmyslu míti nemohl, poněvadž držitelem těchto pozemků vůbec ani není.

Váží-li se dále, že výměrem tohoto soudu ze dne 2. května 1870 č. 4458. propachtování pozemků, pravovárečnímu měšťanstvu patřících, a pro dluh M. A. Russa a spol. pr. 2000 zl. exekučně sekvestrovaných ustanoveno bylo na místě, kde pozemek leží, tehdy, pakli sekvestor Alois Pelikán a J. F. Janeček a Fr. Glauer, co důvěrníci pravovárečního měšťanstva soudem zvoleni, na pozemku dotýčném chodili a jej co vlastnictví pravovárečního měšťanstva k propachtování poukázali, žádný skutek držení nevykonávali, nýbrž jen s pachtýřem na místě, kde věc leží, soudem nařízené nutné chození vykonávali.

Poznamenal-li ale, jak sekvestor Alois Pelikán, tak také J. F. Janeček a Fr. Glauer, co důvěrníci pravovárečního měšťanstva, pozemek, o který jde, co domnělé vlastnictví pravovárečního měšťanstva, bylo to snad vychloubáním se práva, nikoliv ale rušení držby, pakli pozemek ten soudní komisi poukázali.

Bez ohledu ale i na okolnost tu, že propachtování pozemku toho soudem se dělo, a u provedení exekuční sekvestrace, jest propachtování pozemků uzavřením smlouvy nájemné; takovéto uza-

vírání nelze ale vzhledem k povaze držení co skutkového poměru osoby k věci považovati co skutek držení, kterýmž by držení jiné přerušeno býti mohlo, nýbrž co výkon práva vlastnického a pakli toto domnělé jest co vychloubání právem vlastnickým.

Nejméně ale sluší Ludy. Šotolu, který pozemek od soudní komise spachtoval, co rušitele držby považovati, poněvadž podáním na vyvolanou pachtovní cenu a ustáním pachtu držbu práva přerušiti nemohl, dokud skutek držitelský nevykonával, an pouhé spachtování co skutek způsobilý k rušení držby, skutkového toho poměru, považovati nelze.

Výrok o náhradě útrat soudních zakládá se na §§. 398. a 403. ob. ř. s.

C. k. vrchní soud zemský v království Českém nálezem ze dne 21. června 1871 č. 20179. stížnost žalující obce odmrštil,

neboť

jak v důvodech prvního soudce provedeno jest, ovšem vyslechnutými svědky dokázáno jest, že občané Novohradečtí na pozemky č. top. 1. neb č. parc. 958. naznačené v katastrální mapě co „místní plac" husy a prasata pásli, dobytek přes něj honili, jezdili a trakařem vozili, trávník vypichovali a dříví sekali a krovy pro nově stavené domy skládali.

Obec zastoupená svým představeným nedokázala vše, ba ani netvrdila, že některý člen obce žalovanými ve skutečném vykonávání pasení, chození, jezdění, vypichování trávníku atd. rušen byl býval.

Že Alois Pelikán co zřízený exekuční sekvestor pravovárečního měšťanstva pro pozemky tomuto patřící, sporný pozemek Ludvíkovi Šotolovi propachtoval a při té příležitosti s Janem Janečkem a Františkem Glauerem, důvěrníky pravovárečního měšťanstva v Hradci Králové dne 5. července 1870 tamtéž chodil, nelze považovati za rušení výše uvedeného skutečně vykonaného pasení atd., poněvadž právě dokázáno není, že tím někdo ve skutečném vykonávání naduvedeného užívání rušen a zamezován byl.

Ježto tedy skutečně to rušení držby není, zakládá se výměr prvního soudce žalující obec odmrštující a tuto v útraty odsuzující úplně v §. 5. cís. nařízení ze dne 27. října 1849 č. 12. ř. z. a v §. 398. s. ř.

Zdali však pravováreèné mìšťanstvo v Hradci Králové nebo obec Novohradecká silnìjší právo má k držení sporného pozemku, jest otázkou právní, kterou dle §. 5. uvedeného cís. nařízení nikoliv v rozepři rušení držby, nýbrž pořadem práva rozhodnouti sluší.

C. k. nejvyšší soud mimořádné odvolání žalující obce zamítl,

poněvadž

dle dv. dekretu ze dne 15. února 1833 č. 2593. v rozhodnutích obou nižších stolic žádná nezákonitost ani nespravedlnost se nenalezá, a podotknuv, že žalující obec co taková poslední faktickou držbu nedokázala, a ze skutku jednotlivých sousedů právo držby pro sebe dovozovati nemůže.

Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu ze dne 24. èervence 1871 č. 7422.

Lhůta k spravení praenotace.

Jan Karel N. žádal o praenotaci zástavního práva a spolu o lhůtu jednoho roku k spravení této praenotace. Strana druhá nevyjádřila se záporně na tuto sdělenou jí žádost, a byla tedy lhůta mlčky povolena.

Po uplynutí roku žádala vlastnice hypotéky Amalie B. o vymaz praenotace pro opomenuté ospravedlnění, a po odbytém stání k slyšení stran, kde Jan Karel N. prokázati nemohl, že by byl žalobu podal, byl výmaz praenotace povolen výměrem první stolice od 8. listopadu 1872 č. 7377; poněvadž Jan Karel N. k spravení praenotace jednoroční lhůtu si vyžádav, ve lhůtě této ani žalobu nepodal, ani žádost o lhůtu další.

V stížnosti své uvedl Jan Karel N., že dosud lhůta mu neuběhla; že po zákoně měl lhůtu 14 dnů, a svolením druhé strany lhůtu roční, tedy rok a 14 dnů; kdyby obě lhůty v jedno splývaly, a menší ve větší byla zahrnuta, že by k docílení roční lhůty třeba mu bývalo jen prositi o lhůtu $11^1/_2$, nikoliv 12 měsíců, ježto 14denní bez toho již zákon dává, o ni tedy netřeba prositi; že dána byla žádost o lhůtu roční k vyjádření druhé straně, že tedy ve lhůtě této, o níž strana vyjádřiti se má, nemůže zahrnuta

býti lhůta zákonní 14 dnů, o níž slyšeti stranu nepřísluší; že tudíž nejsou tu lhůty totožné, nýbrž dvě rozdílné lhůty, zákonní 14 dnů, a vyžádaná jednoho roku.

C. k. vrchní zemský soud v Praze, zrušiv rozhodnutím od 7. ledna 1873 č. 22. výměr první stolice, zavrhl žádost Amalie B. o výmaz praenotace,

poněvadž

Janu Karlu N. výměr praenotací povolující dne 1. října 1871 byl doručen, lhůta do 15. října 1872 trvala, a žádost Amalie B. o výmaz dne 14. října 1872, tedy ještě před uplynutím lhůty podána byla.

C. k. nejvyšší soud dovolací stížnost Amalie B. zamítl,

ješto

Janu Karlu N. k spravení praenotace mimo zákonní lhůtu ještě jednoroční lhůta byla povolena, kterážto od 1. října 1871 počítajíc nebyla prošla ještě 14. října 1872 v den podané žádosti o výmaz.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 27. března 1873 č. 2776.

Poznámka zasílatele. Líšící se rozhodnutí dokazují, že Jan Karel N. nevyslovil se v žádosti své dosti zřetelně; a nezřetelný výraz jde na škodu toho, kdo jej užil.

Kdyby Jan Karel N. po prenotací povolené zvláštní žádostí byl o lhůtu roční žádal, dalo by se souditi, že mimo zákonní lhůtu 14 dnů vyžaduje další lhůtu jednoho roku. Když ale zároveň v žádosti o prenotací žádal o jednoroční lhůtu k jejímu spravení, leží na snadě, že žádal o roční lhůtu na místě zákonní 14 dnů; že zamýšlel ospravedlniti prenotaci v roce, a nikoli v roce a 14 dnech; roční lhůta nastoupila na místě 14denní, což bez slyšení strany druhé státi se nemohlo.

F. Š.

K §. 52. j. n. a §. 61. zák. o knihách pozemkových.

A. Šula z okresu Kamenického vymohl na usedlosti č. 5. v Z. okresu Počáteckého zástavní právo pro věno 300 zl., a postoupil pak věno to B. Markovi, na kteréhož převedeno bylo.

Majitel hypotheky č. 5. v Z. M. Husa podal na A. Šulu a B. Marka žalobu na uznání, „že věno 300 zl. A. Šulovi jest úplně zaplaceno, že právo zástavní A. Šulou sub praes. 17. ledna 1873 č. 140. na usedlosti č. p. 5. v Z. pro toto věno vložené a na B. Marka převedené postrádá právního důvodu, a že může z veřejných knih vymazáno býti.

Žaloba ta byla podána u soudu Kamenického (personální instance žalovaných).

Žalovaní namítali nepříslušnost soudu. C. k. soud Kamenický vyhověl námitce té a nalezl dne 30. prosince 1873 č. 5727. za právo, že žaloba jest u nepříslušného soudu podána a že se vrací, aby se podala tam, kam přísluší. Soudní náklady škodujž každá strana své.

Důvody:

Žaloba M. Husy má za předmět věcné právo na statek nemovitý, náleží tedy dle §. 52. j. n. k realní instanci. K §§. 56. j. n. a §. 61. zák. ze dne 25. července 1871 č. 95. ř. z., ku kterým se žalobník táhne, nelze hleděti, neboť §. 56. j. n. zní zcela určitě jen pro jisté případy, a nelze ho užíti pro případy jiné, jinak by nařízení §. 52. ve své podstatě rušeno bylo; a §. 61. kn. z. nemění ničeho na ustanoveních o příslušnosti soudu (ze dne 20. listopadu 1852).

Opatření ohledně útrat stalo se proto, že se jedná pouze o výklad zákona.

V odvolací stížnosti, kterou žalobníci na rozsudek podali, opírali se hlavně o §. 61. zák. ze dne 25. července 1871, dle kteréhož poznamenání rozepře se žádati může u soudu, před kterým se vede rozepře nebo u soudu knihovního, a dovozovali z toho, že žaloby, kterýmiž se vložení nějakému z příčiny neplatnosti odpírá, mohou se podati u realní neb personální instance, a že tímto ustanovením §. 52. j. n. změněn byl.

Žalovaní v odvolací odpovědi hájili opačný náhled as takto:

Ustanovení ohledně kompetence soudu lze čerpati jenom z cís. nař. ze dne 20. listopadu 1852 č. 251. Na tom zákon o knihách pozemkových ničeho nezměnil, jak z čl. IV. tohoto zákona vysvítá.

Jedná-li §. 61. zákona knih. o tom, že za poznamenání rozepře u soudu, před kterým se vede rozepře aneb u soudu knihovního žádati lze, dá se to vyložiti tím, že i podle cís. pat.

ze dne 20. listopadu 1852 č. 251. jsou výminky od §. 52. j. n. Jest to zejmena případ §. 71. j. n. Bylo-li exekuční právo zástavní na hypothece vloženo, a žádá-li exekut za zrušení jeho, musí žalobu podati u soudu, který nález učinil, a ten ovšem může býti jiný než realní instance, a to jest případ, na který §. 61. zák. o knih. pomýšlel.

C. k. vrchní zemský soud potvrdil rozsudek první stolice z těchto

důvodů:

Jelikož žalobník se domahá výmazu zástavního práva pro žalované na nemovitém statku vloženého, může žaloba dle §. 52. j. n. toliko u příslušného realního soudu podána býti.

§. 56. j. n. nelze v případě tomto upotřebiti, jakož i nelze užíti §. 61. zák. o knih., protože předmětem prvého článku jsou pouze žaloby o osobní práva k věci (§. 307. ob. z. obč.), a předmětem čl. 61. jest pouhé poznamenání rozepře.

Pokud se týče útrat soudních jest výrok první stolice tím odůvodněn, že skutečně se jednalo jenom o rozhodnutí právní otázky, a pak tím, že žalobník při podání žaloby nebyl zastoupen právním přítelem.

Rozhodnutí ze dne 31. března 1874 č. 9347.

Dr. Naxera.

Soudní rozhodnutí

uveřejněná v jiných právnických listech.

73) Velkokupec A. žádal u obchodního soudu za povolení k veřejnému prodeji 257 kusů akcií na základě čl. 343. obch. zák., jelikož kupující B. tyto akcie přijmouti se zdrahal. C. k. nejvyšší soud odmrštil žádost tu, neb soud není povolán, aby v případě čl. 343. obch. zák. uděloval povolení k veřejnému prodeji zboží, a nemá tu místa analogie čl. 310. obch. zák., jenž předpokládá, by uzavřena byla písemní smlouva zástavní.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 24. března 1874 č. 2810. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 32.

74) Na jmeno zemřelého A. zněla spořitelní knížka, kterou měl

B. ve svém držení. Obě nižší stolice poukázaly B., aby provedl svých nároků na onu spořitelní knížku pořadem práva i vyrozuměly o tom ředitelstvo spořitelny. C. k. nejvyšší soud zrušil příkaz ten, jelikož B. jest v držení knížky spořitelní, o kterou tu jde, a není tedy příčiny, odkázati jej k pořadu práva. Naopak bylo by to věcí dědiců po zůstaviteli A., by domnívají-li se míti nároků na tuto spořitelní knížku, dovedli těchto nároků naproti B. pořadem práva.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 3. března 1874 č. 1966. v Ger. Halle z r. 1874 č. 33.

75) A. žádal naproti B. o provedení důkazu znaleckého k věčné paměti. Ku konci likvidoval též B. útraty, jež povstaly právním jeho zastupováním při provedení onoho důkazu, a c. k. nejvyšší soud uložil A., by útraty ty nahradil. Neb jest nejisto, zdali vůbec povstane spor u věci hlavní, a nelze to ze zákona odůvodniti, že by strana, proti které žádáno bylo o provedení důkazu k věčné paměti, měla se domahati zvláštní žalobou náhrady útrat svých.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 17. března 1874 č. 763. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 17.

76) Pakli opisy úředních protokolů stranou byly spornému spisu přiloženy, a žádá-li odpůrce, nahlednouti prvopisy listin těchto, náleží soudu, předložiti při stání tyto listiny z povinnosti úřední, by ten, kdož žádal za ohledání prvopisů, jich mohl nahlédnouti.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 17. února 1874 č. 1376. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 18.

77) Dle §. 1120. ob. z. obč. přechází smlouva o nájem, s dřívějším vlastníkem na dobu delší uzavřená, nebyla-li do veřejných knih vtělena, vzhledem k novému vlastníku věci najaté ve smlouvu o nájem, kterou spůsobem v místě obyčejným lze vypovídati. Toto právo k výpovědi nepřísluší tedy toliko novému vlastníku věci, nýbrž i nájímateli, protože tu jde o spůsob zrušení smlouvy o nájem, co smlouvy obě strany vížící.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 9. dubna 1874 č. 3333. v Ger. Halle 1874 č. 35.

78) Při výkonu exekuce byl zazděný kotel přijat do protokolu o zájmu věcí movitých a exekučně popsán. Majitel domu žádal pouhým podáním za vyloučení kotle z onoho protokolu. První stolice vyslechla o žádosti soudního vykonavatele, který dosvědčil, že skutečně nalezl kotel zazděný. Nicméně odvrhl první soud k odporu exekventa žádost

majitele domu, odkázav jej k pořadu práva. C. k. nejvyšší soud však dal místa žádosti, i kázal vyloučiti dotčený předmět z protokolu, an nelze dle povahy věci pochybovati o tom, že kotel určen jest k tomu, by se jeho při domě stále užívalo. Opak toho náleželo by provésti pořadem práva.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 18. září 1873 č. 9180. v Ger. Halle z r. 1874 č. 37.

79) A. vykonával držení ohledně jisté kůlny tím, že zůstavil ve svém domě za své nepřítomnosti domovníka, jenž zároveň klíče oné kůlny ve svém držení měl. B. dal dne 2. srpna 1873 kůlnu o své újmě zámečníkem otevříti, o čemž se domovník ihned, A. sám však teprv dne 18. srpna 1873 dozvěděl. A. žaloval pro rušení držby, a B. namítal, že žaloba dne 15. září 1873 podaná jest opozděnou, an prý 30denní lhůtu sluší čítati od onoho dne, kdy domovník co zástupce žalujícího nabyl vědomosti o činu rušení. C. k. nejvyšší soud nicméně dal žalobě místa, maje za rozhodnou dobu, kdy A. sám zvěděl o tom, že rušení se stalo, což vyplývá již z toho, že dle §. 1008. ob. z. obč. k započetí rozepře zapotřebí jest zvláštní plné moci.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 13. ledna 1874 č. 10. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 19.

80) A. dal B. dne 21. dubna 1873 in solutum pokladniční poukázku živnostenské banky „Fels" na 100 zl., již vypovězenou a splatnou dne 1. července 1873. Jelikož však na jmění dotčené banky v čas splatnosti konkurs byl vyhlášen, žaloval B. ihned 1. července A. z titulu správy o zaplacení sumy 100 zl., a c. k. nejvyšší soud dal žalobě místa, hledě k tomu, že pokladniční poukázka není penízem papírovým, nýbrž listinou svědčící o smlouvě o zápůjčku, kterou byl žalovaný s bankou „Fels" uzavřel. Když nyní žalovaný tuto svou pohledávku byl žalujícímu odstoupil, účtuje jemu jí v plném obnosu 100 zl., tož on dle §§. 1397. a 1406. ob. z. obč. jest rovněž povinnován, ručiti za pravost odstoupené pohledávky, jakož i za to, že dobyti ji lze a sice celou sumou 100 zl. Nečiní tu rozdílu, že ono postoupení pohledávky jeví se v konkretním případě co datio in solutum, neb i tu sluší dle §. 1414. ob. z. obč. jednání považovati co úplatné, z kterého vzešel žalobci nárok na správu.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 26. března 1874 č. 2684. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 20.

81) Obchodní soud odepřel uložiti smlouvu společenskou do rejstříku společenstev mimo jiné též z toho důvodu, že jednak nebyl

předložen výkaz o tom, že valná hromada, v které se stalo usnešení, by dosavadní společenstvo dle zákona ze dne 9. dubna 1873 se přeměnilo v společenstvo s neobmezeným ručením, sešla se dle zákona, jednak proto, že nové stanovy i protokol o valné hromadě nebyly notářem ověřeny. V dovolacím rekursu bylo, co se týče prvnější okolnosti, poukázáno k tomu, že soud nemá zkoumati, byla-li valná hromada, o kterou tu jde, dle zákona svolána, an toho času stávalo toliko spolku, nad kterým dozorství příslušelo politickému úřadu, a že co se týče okolnosti druhé, nový zákon toliko vyžaduje, by ohlášení dělo se ve formě ověřené, nikoliv však, by též legitimace k ohlášení tímtéž spůsobem na jisto byla postavena. C. k. nejvyšší soud však nedal místa stížnosti té, neb jest to nutnou podmínkou vložení nového společenstva do rejstříku společenstev, aby prokázáno bylo, že usnešení, kterým dosavadní spolek přeměnil se v společenstvo s neobmezeným ručením, stalo se spůsobem takovým, jak to vyžadují stanovy dosavadní. Když pak §em 2. min. nař. ze dne 14. května 1873 č. 71. ř. z. předepsáno jest, že veškerá ohlášení, jež směřují k tomu, by společenstvo do rejstříku bylo vloženo, soudem neb notářem mají býti ověřena, tož patrno, že toto ustanovení nelze obmeziti toliko na žádost, kterou se společenstvo ohlašuje, nýbrž že tu sluší rozuměti zajisté i protokol o valné hromadě, jenž podstatným základem jest protokolování, a to tím více, an tímto protokolem na jisto má býti postavena legitimace členů představenstva, jichž jména v rejstříku společenstev mají býti vyznačena.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 28. dubna 1874 č. 3728. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 39.

82) A. objednal u B. zboží, které poslednější odevzdal zasílateli C., by je k A. dopravil. Však zasílatel neodvedl zboží ihned, nýbrž zadržel je pro pohledávku, která jemu naproti B. příslušela. A byv žalován o zaplacení ceny trhové, namítal tuto okolnost, naproti čemuž B. tvrdil, že on dostál povinnosti své již úplně tím, že zboží zasílateli odevzdal. C. k. nejvyšší soud odmrštil žalobu vzhledem k čl. 326., 342. a 278. obch. zák., neb nelze zajisté míti za to, že zadržování zboží se strany zasílatele pro dluh prodávajícího jest nebezpečenstvím, jež stíhlo zboží, když bylo dopraveno, v kterémžto případě by ovšem žalujícímu náleželo nésti nebezpečenství podstaty.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 15. října 1873 č. 10036. v Ger. Halle z r. 1874 č. 38.

Denník.

Movité pozůstalosti cizinců. Ministerstvo spravedlnosti vydalo za příčinou dvou zvláštních případů dvě zařízení, z nichž prvnější ze dne 6. května 1874 č. 5896. týká se pozůstalosti Bremských občanů, druhé pak ze dne 17. května 1874 č. 6334. pozůstalosti poddaných vévodství Sasko-Meiningenského. Oba tyto státy sledují zásadu, že řízení pozůstalostí cizinců toliko tehda má býti postoupeno soudu onoho státu, jehož příslušníkem zemřelý byl, pakli dotýčný cizinec v onom místě, kde zemřel, neměl řádné bydliště své. Dle toho bude rakouským soudům užiti vzhledem k státům dotčeným zásady reciprocity.

K zákonu ze dne 10. května 1873 č. 108. ř. z. Někteří soudové byli toho náhledu, že toliko proti tuzemcům lze užiti opatření, by totiž po ukončení trestu do robotárny byli odvedeni a sice z toho důvodu, jelikož dle stanov pracovny, jíž v dotýčné zemi stává, toliko tuzemci tam přijati býti mohou. C. k. ministerstvo spravedlnosti prohlásilo výnosem ze dne 6. května 1874 č. 5805. tento náhled za mylný; neb §. 13. zákona ze dne 10. května 1873 neobsahuje nižádné takové obmezení, a soudu přísluší toliko rozhodovati o tom, zdali dotýčného odsouzence vůbec lze odvésti do robotárny, kdežto skutečné provedení onoho výroku dle §. 15. dotčeného zákona přísluší úřadům politickým, jichž věcí pak jest, by při tom měli na zřeteli základní ustanovení jednotlivých ustavů, kdež konati sluší práci nucenou.

Notáři v Tyrolsku. Jak se dovídá „Zeitsch. f. Not, hodlají prý někteří notáři v Tyrolsku vzdáti se úřadů svých pro nedostatek práce i výživy. Příčinu toho hledá dotčený časopis v nepřerušené činnosti pokoutních písařů, jakož i v tom, že doposud zrušen nebyl onen zákon, který jistým úřadům přikazuje shotovovati listiny i tam, kdež zřízena jsou místa notářská.

Kongres mezinárodní. Nizozemská vláda navrhla větším státům evropským, by sestoupil se kongres v některém z větších měst Nizozemska, který by se měl raditi o tom, kterak by možno bylo, přivésti k platnosti v těch kterých státech jednotné zásady v tom směru, by docíleno bylo co možná všeobecného provedení rozsudků v cizozemsku vynešených, aniž by však zároveň z oka puštěny byly garantie, jichž v příčině té nutně poskytnouti třeba.

J. Bl.

Uherské nálezy trestní o přestupcích důchodkových nesluší vykonávati v zemích předlitavských. Tak nařídilo c. k. ministerstvo spravedlnosti dne 7. května 1874 č. 5348., hledíc k zásadě reciprocity, jelikož uherští úřadové tomu odpírají vykonávati podobné nálezy úřadů rakouských.

Komise v záležitostech trestních. Výnosem ze dne 6. května 1874 č. 5560. poukázalo c. k. ministerstvo spravedlnosti k tomu, že §§. 89., 96., 116. a 122. nového tr. ř. nikoliv zrušeny nebyly předpisy starší, dle nichž soudcové vyšetřovací jsou povinni, vyžádati svolení předsedy k tomu, mají-li výkony vyšetřovací předsebrány býti mimo sídlo dvoru soudního. Když by předseda odepřel, dáti své svolení, soudce vyšetřovací a státní návladní však vzdor tomu měli za potřebná jednání, o které tu jde, má předseda dáti o tom usnášeti se komoru radních.

Nález Lipského vrchního soudu obchodního. A. přijal směnku, kterou byl B. naň táhl. Později poslal B. opět směnku k A., žádaje tohoto, by dal ještě připojiti k vůli větší jistotě giro osoby jiné. A. rozzloben tímto jednáním, roztrhl směnku v půl, odevzdal však obě půlky opět poslovi, když tento jej byl upozornil, že listina již jest majetkem jeho pána B. Směnka přešla později v majetek jistého C., který na příjemce podal žalobu směnečnou. První stolice odmrštila žalobu, hledíc k tomu, že směnka pozbyla platnosti, byvši ve dvě půlky roztržena. Druhá stolice dala místa žalobě, neb směnka, která byla náhodou roztržena, zůstane směnkou, pokud tím nepozbyla některých podstatných náležitostí svých. Náhodou však jest pro držitele i vlastníka směnky též jednání osoby třetí, která se směnkou nakládati oprávněna nebyla, jak tomu právě bylo v případě dotčeném. Říšský vrchní soud obchodní v Lipsku potvrdil nález stolice první, dokládaje: Směnce, která byla ve dva díly roztržena, nelze více přičísti průvodní moci i platnosti, naopak sluší míti za to, že směnky více nestává, an žádný z obou dílů listiny nemá více podstatných náležitostí směnky. Proto nelze též z předložené listiny odvozovati práv směnečných.

J. Bl.

O přísežném seznání stran.

Studie, již podává dr. Ott.

I.

Řízení soudní není cosi náhodou a libovůlí stanoveného, nýbrž spůsobou projednávání o nárocích, jež osvědčila se zkušeností nejvíce vhodnou, by soudci předloženy byly všechny momenty rozhodné. Mnohá pracovala století o to, by vyhledáno bylo cesty nejbezpečnější, jakou dojíti lze podstatných základů rozhodování soudcova a co nejsprávnějšího rozřešování sporů.

Co do zevnější stránky své vázáno jest řízení soudní jistými formami [1]) a obřadnostmi, vesměs k tomu směřujícími, aby spor proveden a rozhodnut byl co nejrychleji,[2]) avšak i pokud

---

[1]) Resol. ze dne 11. prosince 1780 č. 2. sb. z. s. praví: Ve věcech právních nelze upustiti od formalit předepsaných, ač snad proti té které straně vydán byl nález jenom pro chybné řízení (üble Verhandlung).

[2]) Úkolem zákonodárství jest, vyhledati spůsob co nejvíce jednoduchý. Vývoj řízení soudního nasvědčuje tomu. Původní formami a průtahy oplývající ordo judiciarius soudů církevních a vlašských XII. století, dělící celé jednání v řadu nekonečnou tak zvaných termini substantiales, přeměnil se vlivem Clementiny Sæpe (cap. 2. Clem. 5, 11) v projednávání simpliciter et de plano, sine figura judicii, absque judiciorum strepitu; zásady tohoto řízení stručnějšího přijaty byly pak co do tresti po mnohých opravách v J. R. Abschied-u 1654 a v obnoveném zřízení zemském pro království České 1627/28. Další doby ve směru tom označují řízení tak zv. ústní (2. hl. soud. řádu josefinského), řízení stručné, konečně bagatellní, předchůdce to ústního a veřejného řízení ve věcech civilních vůbec, jež na zřeteli má důkladné probrání věci

možná nejdůkladněji. Vyloučena jesti možnost, aby soudce ve směru tom sproštěn byl všech pravidel pevných a aby jenom na libovůli jeho závisel spůsob líčení pře.[3])

Důležitým úkolem vědy i legislací processuální jesti však zvláště, stanoviti bezpečných základů formálních, aby vnitřní jemné ústrojí sporu toho kterého nebylo ohroženo, čili aby momenty přesvědčující soudce o pravdě okolností sporných, vyhledávány byly spůsobem takovým, který by poskytoval záruky, že okolnosti soudci osvědčené co nejvíce se srovnávají se skutečností aneb krátce řečeno, že formelní pravda rovná se co nejvíce pravdě hmotné.

Nejzáhadnějším problemem, pokud se této části řízení týče, od časů dřevných bývala otázka, jakým prostředkem na jisto postaviti lze faktické okolnosti popírané, není-li po rukou ni svědků, ni listin. Nezbývalo tu, leč by strana ta, jejížto tvrzení bylo odpíráno, přičinila neb dodala ku tvrzení svému čehosi, co by doplnilo, docelilo přesvědčení soudcovo ve prospěch její. Takovým dodatkem ku vlastnímu tvrzení jakožto svědectví ve vlastní prospěch jesti solemní neb obřadné[4]) tvrzení pravdy, přísaha.

Vážnost a úcta, již přísahající má ku předmětu posvátnému,[5]) větší jest podle domněnky tu platné nad zištnost jeho.

Nejsvětější zajisté pak jesti člověku představa nejvyššího světovládce, pročež přísaha táhne se k Bohu a tím nabývá rázu náboženského (jurisjurandi religio).[6])

---

ve formě té nejvolnější. Výše dotčenému účelu zajisté slouží i nejnovější plod zákonodárství processuálního (zákon ze dne 16. května 1874 č. 69. ř. z.) v míře nemalé.

[3]) Řád soudní stal by se takto kolisavým ústavem pouhé vhodnosti, jakým bylo řízení ve věcech trestních podlé práva obecného. Že však za poměrů takových řízení úplně mine se účelem svým, toho dokladem jest nám zkušenost Francie, která zákonem ze dne 3. brumaire II. byla odstranila všech téměř předpisů o řízení, po krátké době ale vrátila se již ku zásadě: la forme emporte le fond.

[4]) Tu již jeví se také mohutný účinek formy, jejížto význam v právu vůbec a v řízení zvláště trefně vylíčili Ihering, Geist des röm. Rechtes II. díl 2. odděl. str. 456. a Perrot, Verfahren in den preuss. Rheinprovinzen II. díl. str. 111.

[5]) U Římanů: per caput suum vel suorum filiorum, per genium principis l. 3 §. 4, l. 4, 13 §. 6 D. de jur. 12, 2.

[6]) Cicero de offic. III. cap. 29. praví, že přísaha jest affirmatio religiosa. S tímto pojmutím arcit často bývaly spojovány ohledy

Přečetné rozbroje a půtky pojí se k obyčeji, dovolávati se bytosti nejvyšší na dotvrzení okolnosti ve sporu rozhodné. Krutá náruživost ve směru tom vládu provozovala od dob křesťanství prvotního až do minulosti nejbližší; neboť otázka, zdali připustiti sluší přísahu,[7]) vždy nemalým bývala předmětem sporu sekt rozličných. Dějiny náboženství, vzdělání a práva nacházejí četných příspěvků ve měnivých formách přísah,[8]) zvláště ale historie práva zajímavých poskytuje materialií o přísaze jakožto prostředku processuálním.

Ježto historická methoda pojednávání o řízení soudním vedle svědectví velemistra vědy té, Mittermaiera,[9]) podává nám zřídel, z nichž prýštějí zákonové naši, zároveň pak vyličuje vnitřní spojitost a vývoj předpisů o jednotlivých výtvorech řízení, konečně pak poskytuje nejbezpečnějšího prostředku, abychom porozuměli předpisům nyní platným, tož nebude tuším od místa, přihlédneme-li sběžně ku přetvořování se rázu a významu, jehož nabyla a došla přísaha v řízení soudním.

Právo římské, jež podle slov Baehrových[10]) jest ona via Appia, která ve svých neotřesených gruntech podnes poskytuje základů, po nichž bezpečně a pohodlně kráčeti může pokolení epigonů, byly-li jen odstraněny trosky a rum, jichž nahromadila století minulá, — právo toto považuje přísahu za věc pouhého jednání a dohodnutí se stran, za smlouvu.

Vykonal-li odpůrce přísahu uloženou o celém právním poměru (jusjurandum in jure delatum), nebylo potřebí ani rozsudku, přísahající stal se tím soudcem; vykonal-li ale přísahu

---

více méně pověrčivé a nedůstojné osvícenějšího názoru o božství; tak zvl. až do dnů našich israelité dovolávali se podlé dvor. dekretu ze dne 1. října 1846 č. 987. boha, který nápomocen jest přísahajícímu při všech obchodech, což zrušeno bylo teprvé zák. ze dne 3. května 1868 č. 33. ř. z.

[7]) Omylem bylo někdy stvrzeno, že učení křesťanské přísahu zakazuje (evang. Mat. 5. verš 34.—37.); avšak proti tomu svědčí ad Hebr. 6, 16, pak právo církevní cap. 2. cau. 22. qu. 1).

[8]) Srovnej podrobná dáta o tom v článku Jacobsona (Weiske, Rechtslexicon sv. 3. str. 639. násl.), pak co se českého práva týče níže podané doklady.

[9]) Archiv f. civ. Pr. 4. sv. str. 133.

[10]) Anerkennung als Verpflichtungsgrund §. 70.

o některé sporné okolnosti (jusjurandum in judicio delatum) byl již svědkem plné víry hodným u věci vlastní.[11])

Nevyžaduje se toho, by se strany táhly k stránce náboženské; často spůsoba přísahy zcela zůstavuje se smluvení se stran o to (l. 3. §. 4., l. 5. §. 1. D. de jurejur. 12., 2.) Zásad o právních jednáních vůbec daných upotřebiti dlužno pak i tu; nepotřebí přihlížeti ku pravdě obsahu přísahy (§. 4. J. de except.; l. 21. D. de dolo malo 4., 3.; l. 31. in F. D. de jurejur.), aniž pak ku hodnověrnosti přísahajícího (l. 26. pr. D. h. t.).

Přísaha jest tedy upravena výhradně podle zásad plynoucích z práva volného nakládání stran předmětem sporu.[12])

S tohoto hlediště arcit správně dí l. 27. D. h. t.: jusjurandum etiam loco solutionis cedit, jakož i dále snadně vysvětliti sobě lze, proč zvláště přísahy in jure ukládány bývaly o právu samém, nikoliv o faktickém podkladu nároků.

Právo středověké jak církevní tak i domácí postavilo přísahu na půdu náboženskou, přihlíželo k zájmům veřejným a obmezilo volné disponování stran ve směru tom.

Papež Innocenc III. nastolený roku 1243 vyvracuje mylný názor, jako by křesťanství vylučovalo přísah, vyslovil za pravidlo, že přísaha in subsidium místa míti smí.[13])

Přísaha uložená nebudiž však, není-li po rukou již částečného důkazu o tom, co přísahou stvrzeno býti má. Domácí právo u nás platnosti mající neb jí došedší, české totiž i pokud se týče též německé, srovnávají se v názoru náboženském, že jen spra-

---

[11]) Srov. Wetzell, System str. 255.; Bar, v pojednáních VIII sjezdu právníků německých I. sv. str. 13.; Osterloh, Gem Ziv. Proz. I. díl §. 144.

[12]) Tento názor, ač silou seslabenou, platným jest podnes v právu francouzském, ježto i důkaz křivopřísežnictví nižádného vlivu nemá na spor soukromoprávní čl. 1363. code civ. (Paraquin franz. Civ. Pr. str. 42.).

[13]) Dí totiž v cap. 26 X. de jurej. 2, 24: licet ergo debeatis esse viri perfecti, ut — quantum potestis, — juramenti vinculum evitetis, volentes tamen indemnitati vestri monasterii providere, ne propter defectum testium sui juris sustineat læsionem, præsenti vobis pagina indulgemus, quatenus vos et monasterii vestri conversi possitis in causis ejusdem — deficientibus aliis testibus — pro ipso perhibere testimonium veritati; podobně cap. 2. X. de prob. 2, 19.

vedlivý s pomocí boží přísahu dobrou a nekřivou provede; pakli by ale někdo přísahu provedl — křiv jsa, — že pro nepravost tuto brzo se světa sejde. Vždyť přímo náhled Hinkmára (9. století) o ordálech, že totiž při nich sancti liberantur illaesi et reprobi puniuntur, jeví se u Štítného s strany přísahy, ježto praví: „že přísahú hledají zmatkóv . . . řkúc: bude-li práv, Bóh jemu pomóž.“[14]) Odtud pak vždy více považována přísaha za svědčení ve věci vlastní.

Stát středověký důvěřuje se ve příslušníky své, že znají se k zásadám monotheistickým plnou vřelostí a přesvědčen jsa o tom, že trvání celku zakládá se v ryzím smýšlení jednotlivců, a že přísahy nutně potřebí jakožto prostředku průvodního, prohlásil porušení svátosti přísahy podle říms. práva beztrestné za útok na bytí své a trestal křivopřísežnictví co velezrádu (tr. zák. Karla V. čl. 107.; práva městská království česk. J. 39.).

V řízení podle zásad práva obecného došla přísaha uložená zvláštní obliby, neboť řízení průvodní vzalo u soudů světských na se rázu přísně formelního,[15]) s kterým ukládání a vracení přísah arcit se shodovalo, zvláště ježto mezi tím písemnost byla nabyla vlády nepopírané.

Vzdor záhy překaženým nájezdům, jichž byli činili proti přísaze překřtěnci (Wiedertäufer), jednomyslně nejvýtečnější právníci doby tehdejší i pozdější zastávali se nutnosti i vhodnosti prostředku tohoto průvodního,[16]) tak Francouz Hugo Donellus

---

[14]) Že ostatek přísaha původ svůj vzala u nás z ordálií, jde již z názvu samého: „při-sahati“, pak z výslovných dokladů: Ondř. z Dubé §. 1. „musil na rozpálené železo dva prsty přiložiti a na něm přísahati. Řád pr. z. §. 53., 54., 79., které dosvědčují přeměnu, že totiž v XIV. století přísaha konala se položením prstů na kříž (Jireček, Pr. slov. II. 235.); srovnej strany ženských doklady obsažené v půh. brněnsk. a olom., zvláště knihu Drnovskou, editio Brandl pag. LX. Zřejmé svědectví o přeměně ordálů v přísahu působením arcibiskupa Arnošta a práva církevního viz u Štítného výb. liter. české díl I. pag. 711., kdež mimo názor v textu přivedený také vytknuto, že Karel IV. zkrátil dosud obvyklých dlouhých formulí přísah. Srovnej článek dra. Haněla v Právníku t. r. seš. 9.

[15]) Důvodem toho asi byly vzpomínky na právo domácí (Bar, Recht u. Beweis str. 14. násl., pak Sachsse, Beweisverfahren str. 13.).

[16]) Srov. Strippelmann, Gerichtseid I. pag. 197 ff.

comm. jur. civ. lib. 24. cap. 13., Nizozemec Hugo Grotius jus belli et pacis lib. II. cap. 13. §. 21., Němci Pufendorf, Sam. Stryk, Christ. Thomasius, pak otec církv. pr. protestantů J. H. Böhmer.

Teprvé slovo Voltaire-ovo, jež pronesl ve truchlohře Alzire act. IV. scen. 4.: „J'ai promis; il suffit: il n' importe à quel Dieu" prvním bylo zárodkem učení, jehož Im. Kant, arciť s hlediště jiného, hájil, že totiž přísahu odstraniti dlužno, ana jest donucováním svědomí,[17]) neboť donucuje prý přísahajícího, by věřil v Boha.

Přes to však všichni processualisté[18]) až do doby nejnovější zastávali se přísahy jakožto podpůrného prostředku ku vyhledání pravdy ve sporech soukromoprávních.

Arciť myšlénka Kantova podporována byla zkušeností potvrzující výrok starořímského onoho právníka, že ten, kdož přísahu ukládá odpůrci cum faciles sint nonnulli hominum ad jurandum contemptu religionis, adversarium suum judicem facit de causa a bohužel výsledky praxe dovedly toho, že za neplatný nebylo lze pokládati názor, podlé něhož přísaha rovná se kostce, dopadající vždy na plochu tu, jížto po případě potřebí, jakož i průpovědi, že ten, kdož má spor na třech prstech, již jej obdržel.

Záhy theorie francouzská[19]) ukazovala k tomu, že

---

[17]) Metaphys. Anfangsgründe der Rtslehre (Königsberg 1797).

[18]) Malblank de jurejurando §. 6., jehož se Pratobevera ve svých materiáliích na místě nejednom dovolává (Mater. 5. díl, str. 134.); taktéž Glück, Pandektencommentar 4. díl str. 542; Grolman, Theorie des grtl. Vfhr. §. 90.; známý Chr. Martin, Lehrbuch des bgl. Proz. §. 123. *b*), kterýžto komentář v Německu býval nejvíce rozšířený, podobně Linde, Lehrb. des Civ. Pr. §. 301., též velmi oblíbená kniha, jíž se na některých universitách užívalo jakožto základu při přednáškách o říz. soudním, tak že Brackenhöft (Erläuterungen 1842) a Morstadt (Civilprocess-Schlüssel 1847), komentářů k ní psali. Z rak. spisovatelů srov. Pratobevera, l. c.; Haimerl, Magazin atd. sv. XI.; Rizy, Haupteid, Wien 1837.

[19]) Zink: Ermittelung des Sachverhaltes im französ. Civ. Pr., München 1860 str. 18. násl. Spisovatel tento panegyricky líčí výhody řízení podlé práva francouzského, zvláště co se týče řízení důkazního; místy platí důvodně o práci jeho slovo básníkovo: „Bis in die Wolken treibt Fantasie im Nu den fabelhaften Bau". Přiměřeného korrektivu nabývá líčení Zinkovo ve směru tomto spisem Bomharda: die Civilrechtspflege in der bayer. Pfalz (Mün-

vůbec nepotřebí formálních průvodů, jelikož lidský rozum u volné pohyblivosti své — řídě se zásadami logiky — již vedlé vnitřního bytí svého jest ve věcech pozemských nejvyšší potencí ku poznávání pravdy a rozlišení této od klamu. Zralá zkušenost, důvtipné pojímání, bedlivost a jemnost skoumání jednotlivostí těch nejpodrobnějších zajisté prý jsou nástroje přirozené, jimiž vniknouti může soudce bezpečně v tajné hlubiny nejistoty. Lidská moc poznávací rozhoduje takto o prostředcích a spůsobu, jakými čehosi poznati lze. Veškeré momenty přesvědčující shluknuvše se v jediný celek bez odporu splývají prý v dojem totální, z něhož vzniká přesvědčení nezvratné. Jistota touto cestou nabytá nevyhledává odůvodňování zvláštního podrobným vyličováním důvodů přesvědčujících a úsečnými závěrkami. Není vázána úzkými normami nýbrž vzniká neodolatelně z vytříbeného názoru soudcova.

Nebylo leč důsledkem snah nesoucích se za provedením volné theorie důkazní v zákonodárství processuálním, pakli že přísaha nahražující z pravidla neúplnou jistotu s strany okolností půtahy čili indiciemi dosvědčených, pokládána byla za prostředek matný,[20]) nespolehlivý ku vyhledání pravdy hmotné.[21])

Hojné doklady nespolehlivosti té byly z části před tím již příčinu zavdaly k tomu, že obmezen byl obor, v němž místa míti měla přísaha. Podobně jak v právu trestním vůbec, vyloučilo zákonodárství rakouské přísahu jakožto prostředek průvodní ve věcech dotýkajících se zájmů veřejných neb osob třetích tak zvl. v řízení

---

chen 1861) str. 25. násl. a Bähra Rechtsmittel der zweiten Instanz (Jena 1871) str. 70. násl. Jakož vůbec i tu pravda leží v středu; srov. dobrozdání Brauera, Plathnera a Bornemanna ve spisech II. a III. sjezdu právníků německých, pak novější návrhy o řízení soudním (hannov. §. 307. původního čtení, severoněm. §. 455., rak. návrh §. 309. z roku 1867, případně 1870), které zachovaly v platnosti pravidla průvodní, pokud jde o listiny a přísahy; také s strany oněch §. 36. řízení bagatelního.

[20]) Tak již duchaplný Angličan Bentham (ve spisu „Theorie důkazu" přelož. v Berlíně 1838 str. 94.); neméně Best (důkaz podlé práva angl. přelož. Marquardsenem str. 49.); výtečný právník francouzský Pothier při výkladu zákonníka práva občanského ve Francii, který — jak známo — předpisy o důkazu obsahuje ve hlavě o obligacích (srov. citát v posléz dotč. spise).

[21]) Praxe francouzská nerada utíká se k tomuto prostředku průvod-

o neplatnost manželství (§. 13. dvor. dekr. ze dne 23. srpna 1819 č. 1595. sd. sb. z. opět platnosti nabyvšího zákonem ze dne 25. května 1868 č. 47. ř. z. čl. 3.) ve věcech rušené držby §. 14. cís. nař. ze dne 27. října 1849 č. 12. ř. z.,[22]) o nemanželském zrození děcka osoby provdané §. 158. ob. z. obč.[23]) Z důvodů neméně závažných nepřipouští právo pruské[24]) přísahu rozhodovací při žalobě z otcovství (zák. ze dne 24. dubna 1854 §§. 16., 17. 18.), ve sporech o rozloučení manželství (zák. ze dne 11. března 1850 §. 6. sb. z. s. str. 175.), pak jestliže odporováno býti má platnosti prohlášení vůle pro donucení, nebyl-li čin takový do 8 dnů soudci oznámen (A. L. R. I. 4. §. 49.), nad to pak ve všech sporech týkajících se právního jednání, které podle zákona zřízeno býti musí písemně, je-li předmět ceny vyšší padesáti tolarů.[25]) Rozhodného konečně učinilo kroku ve směru tom zákonodárství kantonu curyšského[26]) organickým zákonem o soudnictví 1831 čl. 57. a soudní řád pro říši ruskou ze dne 20. listopadu 1864 §. 485., které vůbec nepřijaly přísahu jakožto prostředek průvodní.[27])

---

nímu (srov. dotčený spis Zinkův, str. 549., kdež sděleno, že v posledních 15 ročnících časopisu Gazette de Tribunaux aspoň sotva 10 neb 12 rozhodnutí na přísaze závislých uveřejněno bylo, ačkoli ročně více než 1000 rozhodnutí přináší).

[22]) Před tím již v zákoně u věci té daném pro Dalmatsko, totiž v dekretu dv. kanc. ze dne 8. října 1830 č. 2487. sb. z. sd. §. 14. (v Tyrolsku prohlášeném dekr. ze dne 20. dubna 1837), který také vylučuje přísahu svědků.

[23]) Sporno jest, může-li se (jak tvrdí Zima, Rechtsverhältnisse zw. ehel. Eltern und Kindern, str. 20.) o tom provésti důkaz matkou jakožto svědkyní a doplňovací přísahou otce žalujícího neb dokonce přísahou rozhodovací, ku které nabízí se matka, poskytujíc dobrovolného zastoupení; vším právem proti tomu se prohlásil Stubenrauch, Comment. I. díl. str. 295., pak rozhodnutí nejvyššího soudu uveřejn. ve sb. Glaser-Ungerově č. 557. Podlé práva pruského (A. L. R. II. 2. §. 2.) také jest otázka tato předmětem náhledů odporujících sobě (Koch, preuss. Privatrecht II. §. 770.).

[24]) Koch, preuss. Civilprocess, II. vyd. str. 475.; Evelt, preuss. Civ. Proz. §. 168.

[25]) Busch, v Arch. f. civ. Pr. 37. díl str. 87.; taktéž Holzschuher, Rechtsweg str. 417.

[26]) Arch. f. civ. Pr. 37. sv. str. 146.

[27]) Arch. cit. sv. 52. str. 282. Dopuštěna jest přísaha jenom tehdy, pakli usnesly se strany o to.

Ještoto tedy doktrina šířící vždy více volnou theorii důkazní hojných nalezla dokladů pochybnosti, jakýchž vždy byla jevila, co se přísah týče, ve výsledcích praxe i zákonodárství, tož bylo jen věcí přirozenou, že píli věnovala tomu, dokonce vytisknouti přísahu[28]) neb nahraditi ji alespoň ústavem, který by menších do sebe měl obav.

Jasně a promyšleně vypsal vady vznikající z přísah Glaser[29]) a v týž čas Bar.[30]) Ukázalit k nesnázím, které na jevo vycházejí při tom. Jednak donucuje se totiž přísahající, aby dotvrdil neb popřel větu průvodní textovanou soudcem, anižby ten, kdož přísahati má, po čas trvání sporu byl mohl způsobiti změnu formule, leč v míře praskrovné. Formulování věty příseżní slovy jasnými a vůbec srozumitelnými o sobě již podrobeno jest velkým obtížím, poněvadž pojmy lidské dosti jsou kolisavé a v myšlení osob rozličných různého dostává se jim obsahu, tím spíše pak, jde-li o faktický podklad sporu složitý a zapletený.

Vedle toho přihlížeti dlužno k tomu, že rozsudky závislé na přísaze někdy vynášeny bývají podle zásad přísné theorie důkazní, potřebám žití nevyhovující. Následkem toho stane se, že v případech neřídkých, strany nemajíce jasného názoru o tom, že rozhodným jest skutek příseżný, vykonávají přísah třeba neshodujících se zcela s pravdou, totiž s tak zv. zatajenou výhradou (reservatio mentalis), poněvadž přesvědčeny jsouce o spravedlnosti nároku činěného k formelní přísnosti textování přísahy zření nemají.[31])

Nad to přísaha práva nynějšího není leč jednostranným tvrzením přísahajícího o sporné okolnosti, jež postrádá kontroly

---

[28]) O tom není sporu, že obor přísah co nejvíce ztenčen býti má; avšak proti úplnému odstranění přísahy ozývají se hlasy závažné (Busch, v Arch. cit. sv. 39. str. 308.; Brauer, tamže 44. sv. str. 61.; známý Arnold tamže sv. 47. str. 81. (který spisem svým: Umgestaltung des Civilprocesses in Deutschland, Norimb. 1863, platně přispěl ku šíření se snah reformatorních), konečně sám nejčelnější zástupce volné theorie důkazní, Endemann, tamže sv. 43. str. 351.

[29]) V článku uveřejněném roku 1867 v öst. Gerichtsztg.: Die Lehre vom Haupteid im Entwurfe der öst. Civ. Pr. Ord., otištěném ve sbírce menších prací 2. sv. str. 436. násl.

[30]) Recht und Beweis im Civilprocesse 1867.

[31]) Bar v cit. pojednání VIII. sjezdu pr. něm.; pak motivy zákona o řízení ve věcech nepatrných k §. 58.—65.

kterou by poskytovalo svědectví odpůrce. Nedostatek tento zřejmě jeví se tam, kdež poměr jest neurčitý,[32]) mlhavý a strany tudíž — ač třeba lnou co nejvíce ku pravdě — přece rozcházeti se mohou v názorech svých o sporných událostech.

Že dále zákonodárství některá připouštějí též přísahu o věření čili věrování (de credulitate), jest jen dalším dokladem nevhodnosti tohoto prostředku průvodního, zajisté nemenším, nežli připouštění přísah o skutcích trestních.[33])

Konečně poukázati sluší k nesnázím vzcházejícím z toho, jestliže jest odpůrcem osoba hromadná[34]) (ať již universitas neb corpus) aneb soupeřové,[35]) děcko (dv. dekr. 31. srpna 1798 č. 430. sb. zák. sd.), odsouzený křivopřísežník (obdoba §. 140. lit. *b*) sd. řd.),[36]) aneb zemřel-li ten, kdož přísahati má (§. 233. sd. řd.

---

[32]) Tak na př. při smlouvách, jde-li o to, co bylo předběžným vyjednáváním a které kusy pokládati sluší za podstatné odznaky smlouvy definitivní.

[33]) O této sporné otázce srov. Právník X. ročník str. 703. V obecném právu zdá se rozhodným býti cap. 26 X. de jurej. 2, 24: . . . sic profecto, cum necessitas exigit, de re vera, licita et honesta potest secure jurare. Francouzská praxe o skutcích trestních přísah nedopouští (Zink: Sachverhalt str. 545.).

[34]) Srv. o tom již Savigny, System II. díl. str. 297. Jasné, (ač co do výsledků vůbec platnosti nedošlo), pojednání o tom podal Arnold v Arch. f. civ. Praxis 47. sv. str. 99. násl. Otázka tato co nejvíce jest spornou podlé obecného práva (Linde, v cit. Arch. X., XIII. sv.); z rak. spisovatelů míní Rizy, Haupteid, str. 25., že platí zásady obecnoprávní. Pratobevera, Mater. V. str. 150., 182., a podlé něho Nippel I., 574. (Erläuter. der a. G. O.) pokládají za to, že jest věcí soudu zvoliti ze středu korporací přísahající k návrhu toho, kdož přísahu byl uložil, avšak spůsobem takovým, aby přísahy nebyly rozmnožovány aniž pak ukládány těm, kteří by přísahati nemohli z vlastní vědomosti. Zvláště zvoleni buďtež představení, správci a nejstarší členové. Rozhodnutí nejvyššího soudu uveřejněná Unger-Glaserem sv. 1.—6. ex professo nedotýkají se otázky té.

[35]) Podlé našeho práva jest velmi sporno, mají-li všichni neb jen někteří přísahati, srov. Fischer, Streitverkündigung str. 139.; Zeitschrift für Rechtsgel. 1833 III. 60.; Nippel, Erläut. der a. G. O. 1. díl str. 512.; Haimerl, Vierteljahrschrift II. str. 150.; Glaser, v öst. Grtszeitg. 1866 č. 19.

[36]) Takového připouští Pratobevera, Mater. V. str. 184.

a deklaratorie tohoto)[37]), zbláznil-li se (nález nejv. soudu uveřejněný ve sbírce nálezů officielní č. 34.) atd.

Uváživ nehod těch navrhuje Glaser, by strany vyslýchány byly jakožto svědci přísežně;[38]) tím míní, že by lze bylo uniknouti vadám vyloženým. Strany mohou prý pak okolnosti, jichž se týče, vyličovati u volném vypravování, nejsouce stěsněny úzkými formami věty průvodní. Zajisté prý každá strana rozpakovati se bude více nežli dosud, seznati křivě neb aspoň ne zcela dle pravdy, poněvadž výslech odpůrcův soudci podává potřebného snad korrektivu. Kdyby však i tehdy soudce neviděl jasně, seřadí sobě podlé volného všestranného uvážení celého výslechu okolnosti, jež pokládati dlužno za prokázané. Návrh tento z části opírati se může o úsudek slovutného Mittermaiera, který byl již dříve [39]) k tomu ukázal, že rozumně zařízené právo dotazování se stran soudcem dvojí poskytuje výhody: předkem soudce nabývá potřebné ku rozhodování jasnosti a úplnosti děje, mimo to odnímá se stranám břemeno průvodní a odstraňuje se zbytečné a rozvláčné řízení důkazní.

Stopujme již, zdali historický vývoj nechová do sebe vzrůstání podobného ústavu, jaký u nás nabyl zákonní platnosti zákonem o řízení ve věcech nepatrných.

(Pokračování příště.)

---

[37]) Srov. Bar, Recht und Beweis str. 135. násl., pak výše citované motivy. Zvláště præsumce §. 233. sd. ř.: nemo moriens immemor esse censetur æternæ salutis dávno byla již co do správnosti popírána známou paræmií: non omnis moriens est sanctus Joannes; novější zákonodárství se jí vzdalo (§. 291. hannov. řádu soud. ze dne 8. listopadu 1850; návrh hannov. kom. §. 426.; návrh rak. refer. §. 438.).

[38]) Srov. také článek Glaserův v öst. Gerztg. 1865 str. 313. nadepsaný: Gegenwart und Zukunft des Haupteides.

[39]) Oesterr. Gerichtszeitung z roku 1853 č. 83.

O vlivu práva německého v Čechách a na Moravě.

(Nástin.)

Podává JUDr. **Jaromír J. Hanél.**

(Pokračování.)

— Od XII. století počíná mizeti ráz povšechné platnosti u právomocnosti úřadů župních v Čechách i na Moravě, kteříž arcit přes dvě století ještě s novými řády boj o vlastní bytí vedli, avšak na konec vnitřní nedostatečností a málomocností svojí sklesli, aniž by doba konečného jich zaniknutí s bezpečností mohla se stanoviti.[409])

Příčiny úpadku tohoto a zmaření veškeré župní ústavy byly hlavně dvojí, jednak totiž udílení immunit stavu duchovnímu v Čechách a na Moravě, jednak pak vliv práva německého tamtéž.[410])

---

[409]) Palacký (srv. Čas. Česk. Mus. 1835 str. 411.) má za to, že tak stalo se asi na konci panování císaře Karla IV. aneb na počátku krále Václava IV., když totižto hlavní kvaterny desk dvorských posavad zachovaných, jmenovitě Liber proclamationum primus r. 1380 počaly se. Než ještě r. 1396 připomíná se judicium provinciale in Alba Aqua.

[410]) Nejstarší výsady udílené kostelům a klášterům v Čechách a na Moravě netýkaly se vyjmutí zpod právomocnosti soudů župních a udílení práv politických, nýbrž obsahovaly ponejvíce jen osvobození od povinností zemských a daní knížecích. Tak na př. praví se v jedné z nejstarších listin, výsady klášterů obsahujících, v listině totiž knížete Vladislava z r. 1144: „. . . roborauimus. ut predicte olomucensis ecclesie homines. siue sint liberi siue serui cuiuscunque conditionis. cuiuscunque etatis aut sexus . . . ab . . . Moravie principum potestate et dominio sequestrati ac penitus religati nullis tributorum. uectigalium. ceterorumque huismodi exactionibus grauari debeant. ob omni infestatione et uexatione principum terre illios liberi permaneant. Nullus eos pro castrorum que in terra illa sita sunt reedificatione. nullus pro ingruenti aliqua expeditione inquietare audeat. sed ab omni prorsus munerum executione liberi. ea tantum que . . . Olomucensi episcopo ... eiusque successoribus substituendis inperpetuum commoda uisa fuerint exequendi liberam facultatem habeant." Srv. Boczek, Cod. dipl. T. I. n. 247. pag. 225 sq.; Erben,

Vliv práva německého v Čechách a na Moravě jevil se hlavně ve trojím směru:

Regesta n. 246. pag. 109 sq. Podobně, jako toto, zní i ostatní výsady až do poslední čtvrtě XII. století; v žádné z nich obsaženo není ustanovení o zvláštních soudech pro poddané na statcích duchovních. Srov. na př. Boczek, Cod. dipl. T. I. n. 248. pag. 227 sq.; n. 293. pag. 270 sqq.; n. 331. pag. 307 sqq.; n. 337. pag. 313 sqq. a j. v. Ony pak listiny, ve kterých do těch dob takové zvláštní soudy jsou stanoveny, jako jsou zejmena výsady kláštera Břevnovského a Rayhradského z r. 993, 1045, 1048 (srov. Boczek, l. c. T. I. n. 117. pag. 101 sqq.; n. 136. pag. 120 sqq.; n. 137. pag. 122 sq. a j. v.), jsou vesměs podvrženy a nepravy. Srov. Palacký, Gesch. v. Böhm. Bd. II. Abth. 1. S. 36. n. 63. Teprvé ku konci XII. století a během stol. XIII. ustanovovaly se pro poddané klášterů soudy zvláštní a tyto immunity jsou to, které přičinily mnoho ku zmaření ústavy župní. Jednou z nejstarších takovýchto výjimek jest zajisté ona, jež obsažena jest v listině z r. 1187 udělené od knížete Bedřicha kostelu Vyšehradskému, ve kterézto se praví: . . . „Hoc etiam eisdem fratribus concedo, quod omnes culpas uel causas, que contingunt in eodem circuitu, prepositus cum decano et custode in capitolio iudicent, et totam utilitatem uenditionis fratres accipiant. Et si aliquas causas iudicare noluerint, sicut est homicidium, tunc iudex curie principis, qui dux Bohemie fuerit principalis, iudicabit et semper tota utilitas venditionibus fratribus pertineat.“ Srv. Boczek, Cod. dipl. T. I. n. 344. pag. 321. sqq.; Erben, Regesta n. 393. pag. 179 sq. Ve století XIII. arciť pak taková vyjmutí ze právomocnosti župního soudu valně se množí (srv. na př. Boczek, l. c. T. II. n. 2. pag. 2 sq.; n. 188. pag. 203 sq.; n. 190. pag. 205 sq.,; n. 260. pag. 290 sqq. a j. v. Erben, Regesta n. 651. pag. 302 sq.; n. 722. pag. 335 sq.; n. 868. pag. 408 sqq. a j. v. Emler, Regesta II. n. 1511. pag. 650 sq.; n. 1573. pag. 676; n. 1767. pag. 760 a j. v.), vyjmutí ta však jeví se býti již následkem vlivu práva německého, poněvadž právo domácí, slovanské, neznalo nižádných podobných výjimek ze právomoci úřadů a soudů župních. Vyjmutí ta udílena jsou pak buďto tím spůsobem, že lidé kláštera neb kostela poddaní přikázáni jsou soudům zvláštním od dotyčné korporace duchovní zřízeným, kde pak vyjmutí bylo úplným, aneb stalo se sice vyjmutí ze právomocnosti soudu té župy, kde klášter neb kostel se nalezal, avšak nikoli ze právomocnosti soudu župního v Praze. Srov. na př. Emler, Regesta II. n. 1780. pag. 765: „. . . nos . . . abbatem et conventum monasterii Teplensis, — nec non eorum homines ubicunque in regno nostro morantes a Misensi, Pilznensi, Domazlicensi et Clatouiensi aliisque judiciis provincialibus dicti

1) Právo německé přivedlo k novému pojmu o městech a městském stavu;
2) ono změnilo úplně stav selského obyvatelstva, jeho osobní i majetková práva;
3) ono oslabilo částečně i moc panovníka v zemi, zbavivší jeho mnohých práv finančních, jakož i obmezivší vliv panovníka i úřadníků jeho na konání spravedlnosti a správu veřejnou.[411])

Právo německé v Čechách a na Moravě jeví se co do pojmu svého souhrnem pravidel, dle kterýchž v různých poměrech práva veřejného i soukromého žili ti obyvatelé měst a venkova, kteří buďto, povoláni jsouce z ciziny do země, řádům tam panujícím podrobeni nebyli, aneb ačkoliv původní obyvatelé zeměstí, na základě zvláštní výsady panovničí v poměrech oněch jako onino cizinci živi býti směli.[412])

---

regni — eximimus, — volentes eos judicio Pragensium beneficiariorum tantummodo fore subiectos." Výsady takového druhu souvisí pak s povýšením cúdy pražské na nejvyšší soud zemský a jeví se zajisté též následkem vlivu práva německého, neboť za panování řádů slovanských v zemi župní úřad Pražský před úřady žup druhých nižádné přednosti nepožíval. Srv. o tom Palacký, v Čas. Č. Mus. 1835 str. 409. Gesch. v. Böhm. II. 1. str. 89. n.

411) Vliv práva německého v posledním tomto směru jeví se zajisté co nutný následek prvních dvou směrů, ačkoliv zakládání zejmena měst německým právem osazených dálo se od panovníků Českých k docílení výsledku přímo opačného. Srov. co shora o tom pověděno.

412) Slovům právo německé, jus teutonicum, v zemích slovanských dávány jsou výklady rozmanité. Srov. o tom Palacký, Gesch. v. Böhm. II. Abth. 1. S. 159.; Rössler, Dtsche Rchtsdkm. II. str. XVIII.; Chlumecký, E. Dfwsth. str. 13. pozn. 1.; Tzschoppe u. Stenzel, Urkdsmlg. z. Gesch. d. Urspg. d. Städte in Schl. u. Oblstz. str. 99.; Röpell, Gesch. Pol. str. 576. n.; Bischoff, Dtsch. R. in Olm. str. 8.

V listinách českých a moravských mají slova jus teutonicum mnoho významů, v celku však jeví se veškeré tyto významy co jednotlivé stránky pojmu tak, jak týž shora jest podán. Jednou z oněch listin, v nichž světleji pojem práva německého tu objasněn, jest listina z r. 1245 (Boczek, Cod. dipl. T. III. n. 68. pag. 51), ve které se praví: „... Incolis ... dedimus libertatem ut ab omni expedicione siue exercitu preterquam ad terre defensionem liberi omnes et singuli teutonico iure fruentes ab omni exactione peticione siue collecta et generaliter ab omnibus pre-

Německé právo obsahovalo tudíž již co do pojmu svého jakousi výminku ze řádů, ježto v zemi všeobecně měly platnými býti. Proto též bylo vždy, kdykoliv výminky takové měly se stanoviti, zapotřebí výslovného k tomu svolení panovníkova, jehož moci výminky ty bezprostředně se i dotýkaly.

Vidíme pak taky, že i při založení nových měst, aneb osazení starých právem německým panovník vždy spolu působil, buďto přímo sám město zakládaje, aneb povolení ku založení města udíleje.[413])

Při zakládání nových měst, německému obyvatelstvu odevzdánu býti majících, postupovalo se tím spůsobem, že vyšetřeno nejdříve od komise královské vhodné místo a svěřeno pak založení města, jakož i odměření obvodu jeho podnikateli (locator), kterýmžto byl buďto náčelník oněch osadníků německých, kteří tam usaditi se měli, aneb domorodec, zejmena šlechtic neb úřadník panovníka, který měl německé obyvatelstvo přivolati.[414])

---

dialibus siue personalibus prestacionibus que ab aliis simili modo uel alio iure vtentibus fieri consweuerunt uel in futurum forsitan principis voluntate fuerint excogitate immunes existant. Ita quod omnia iudicia in villis prenominatis . . . ad solum abbatem uel ad eum quem eis idem abbas preposuerit pertineant. et ad ipsum monasterium ex integro perveniat quidquid in eis fuerit deriuatum. Iudicium eciam manus et capitis quod respectum semper habuit ad nos . . . cum omni vtilitate plenissime indulgemus."

[413]) Toto poslední dálo se u veškerých oněch měst, která zakládána jsou od šlechty, biskupů a duchovních korporací a lze mnohdy přímo neb nepřímo udělení takového povolení panovníka dokázati. Zřejmý rozkaz ku založení města dává panovník v listině z r. 1258 klášteru Velehradskému. Srov. Boczek, Cod. dipl. T. III. n. 267. pag. 256 sqq.

[414]) Srv. Palacký, Gesch. v. Böhm. II. 1. str. 156. Co obvod neb základní míru města uvádí tu Palacký plochu 100—120 měr (100—120 Huben Felder) a v pozn. 221. praví, že tato staročeská míra hób co do velikosti své řídila se větší neb menší úrodností dotyčných pozemků. Zdá se nám však, že tu jedná se o míru německou. Co do míry hób, tu již slovo samo k německému původu ukazuje (huopa — sts. hôva, sthn. huobe, mhn. hufe, m. hube; srov. Haltaus, Glos. germ. s. h. v.; Grimm, Dtsche Rchtsalt. str. 535. n.); avšak v listinách založení měst se týkajících mluví se pouze o mansi aneb lanei. Též to byly ale míry, ježto z Německa k nám se dostaly (srv. Grimm, l. c. str. 536. nn.; Jireček, Sl. pr. II. str. 274.). Zejmena

Pozemek ku založení města ustanovený rozdělil se pak z části v určitých částkách mezi osadníky ku vzdělání rolí, z části pak zůstal ve společný prospěch co pastvina a p. nerozdělen. Druhdy obdrželi též osadníci právo, užívati lesů, ve vůkolí města ležících ku kácení tam dříví stavebního, ku pasení tam dobytka, sbírání paliva; dále právo výhradného provozování jistých druhů průmyslů v určitém obvodu města, zejmena pak obdrželi na jistou řadu let osvobození od placení daní. Naproti tomu však museli poskytovati dávky ve přírodninách a po uplynutí lhůty oné i daně peněžité, ačkoliv z pravidla dosti nízké. Mnohdy měli osadníci též povinnost, obehnati město založené pevnými zdmi.[415])

Podnikatel pak, jemuž péče o založení a osazení města novým obyvatelstvem byla uložena, obdržel v odměnu za přičinění své taktéž mnohých práv; zejmena bylo tu pak nejdůležitějším právo dědičného sudího ve případech méně vážných; někdy i v nárocích hrdla se týkajících;[416]) dále obdržel týž větší neb menší

---

však ukazuje počet 100 a 120 k měření německému, neboť jsou čísla tato čísly tak zv. malého a velkého sta, jak ono v Německu v užívání stálo (srv. Waitz, Dtsche Vfsgsg. I. Beil. 2. Ueber die Zwölfzahl. str. 275. nn.). Úrodnost tu tudíž snad také nebyla rozhodnou.

O odevzdání místa odměřeného osobě ad locandam civitatem zmiňuje se mnoho listin, zakládání měst se týkajících. Srv. na př. Boczek, Cod. dipl. T. IV. n. 28. pag. 33 sq.: . . . „proposui construere ciuitatem quam construendam et locandam confero fidelibus iudicibus meis scilicet Bertoldo iudici de Staritz et suo socio Henrico iudici meo de Vreccendorf ut sicut mihi ciuitatem quam Brunsperh nuncupaui promiserunt fideliter debeant construere et locare.“ Srv. též Emler, Regesta II. n. 463. pag. 180; n. 499. pag. 191 sqq. a j. v.

415) Srv. o jednotlivých okolnostech tuto uvedených zejmena listiny, otištěné u Boczek-a Cod. dipl. T. II. n. 60. pag. 68; n. 189. pag. 204 sq.; T. III. n. 34. pag. 19 sq.; n. 228. pag. 204 sq.; n. 267. pag. 256 sqq.; T. IV. n. 43. pag. 53 sqq. a j. v.; Emler, Regesta II. n. 463. 180; n. 711. pag. 274 sqq. a j. v. Mnohých listin, sem patřících, již shora jsme se dotknuli. Srv. též Palacký, l. c.

416) Ze mnohých sem patřících listin (pozn. předch.) budiž uvedeno pouze místo z listiny z r. 1265, kde se obšírně mluví o právu tomto: . . . „Tenebit einm dictus Cunradus et sui hæredes legitimi masculi sexus advocatiam et judicium civitatis ejusdem in Policzek et villarum omnium, quæ sunt in præsenti et fient in

část pozemků darem, důchody ze mlýnů, lázní, poplatků soudních, masných a pekařských krámů, vykonávání práva výčepu a p. v.[417])

(Pokračování příště.)

Praktické případy.

Odvolání-se či žádost za omluvení nestání?

A. R. žaloval Františka Z. na zaplacení 31 zl. 52 kr. r. m. s přísl. za odebrané na úvěr zboží. Ku stání na žalobu položenému se žalovaný nedostavil, ač mu žaloba řádně byla dodána, za kterouž příčinou vydal c. k. okresní soud v K. k žádosti zástupce žalujícího A. R. rozsudek kontumační ze dne 12. dubna 1872 č. 8447., jímž odsoudil žalovaného Františka Z. po uplacení částky 1 zl. 52 kr. k zaplacení zbytku prožalované sumy v obnosu 30 zl. r. m. s 6% úroky z prodlení ode dne 1. ledna 1872 a k náhradě útrat 5 zl. 93 kr. r. m.

Žalovaný František Z. podal dne 29. dubna 1872 pod č. 10076. v čas odvolání z uvedeného rozsudku kontumačního bez pod-

---

posterum infra dictas metas hæreditatis totius jure hæreditario ... Homicidia quoque et culpæ majores, quæ tangunt sententiam sangvinis et vergunt in interitum personarum in villis perpetratæ fuerint, judicabuntur per dictum Cunradum aut suos hæredes vel eum, qui ei per emptionem legitimam aut suis hæredibus successerit in Policzek civitate prætacta ... poena ... si vero major fuerit duodecim denarijs, duæ partes pertinebut nobis et tertia pars cedet Cunrado sive suis hæredibus vel emptori." Srov. Emler, l. c. n. 499. pag. 191 sqq.

[417]) Srov. mimo místa v pozn. 415. uv. ještě Boczek, l. c. T. IV. n. 28. pag. 33 sq.: „ ... confero sextam curiam liberam preter duas curias liberas quas principaliter cum aliis libere possidebunt. Confero eciam eisdem fidelibus (locatoribus) meis molendinum unum cum duabus rotis .... Addoeciam .... stubam unam balneariam ... quatuor macellas liberas quatuor bancos in quibus panes solent uendi eciam quatuor bancos in quibus calcei solent uendi ... in uilla ciuitati adiacenti quam locabunt sextum mansum liberum et molendinum liberum cum sola rota molari."

pisu právního přítele, v němž uvádí, že žaloba v celém obsahu svém jest nepravdivá a nepodstatná, kteréžto tvrzení své odůvodňuje tím, že ovšem odebíral od žalovatele A. R. zboží (líhoviny) na úvěr, že však mezi ním a prodávajícím ujednáno bylo, že smí sobě srážeti 5% provisi, kteráž by obnášela částku 8 zl. r. m., an odebral od žalovatele zboží za 160 zl. r. m. a že nedoplatek ve lhůtách spláceti se má, na kteréž 1 zl. 52 kr. r. m. uplatil, tak že nejen dluh tolik neobnáší, kolik bylo zažalováno, nýbrž i závazek žalovaného ohledně splácení ve lhůtách splněn jest.

Dále uvádí žalovaný ve svém odvolání, že když žalobu obdržel, tázal se žalovatele, proč jej žaloval, když řádně platí, načež prý mu tento odvětil, aby si z toho nic nedělal, že on k stání nepůjde, aby žalovaný také nešel, a že jest vše dobře; ubezpečen takto jsa, že věc zase uspořádanou má, pozapomněl prý žalovaný na to, a dílem též za příčinou nemoci a dílem z jiných příčin, pro kteréž se z domova vzdáliti nemohl, nedostavil se ku stání.

Ku konci odvolání svého žádá žalovaný, by c. k. okresní soud v K. z uvedených důvodů rozsudek zrušil, za neplatný prohlásil, nové stání k stručnému pře líčení nařídil, jej „do starého stavu zpět uvedl“ a po skončeném stání za právo nalezl: „že žalovatel A. R. jest se svojí žalobou odmrštěn a že má žalovanému útraty nahraditi.

C. k. okresní soud v K. dodal toto odvolání Františka Z. výměrem ze dne 11. května 1872 č. 10076. odpůrci k nahlédnutí a předložil spisy c. k. vrchnímu zemskému soudu českému k rozhodnutí. Tento však rozhodnutím ze dne 18. června 1872 č. 17160. zrušiv výměr c. k. okresního soudu v K. ze dne 11. května 1872, č. 10076. nařídil tomuto soudu okresnímu, by podání Františka Z., jež co odvolání jest naznačeno, dle své podstaty a dle obsahu však jest žádostí za omluvení nestání, dle zákona vyřídil a dále o něm jednal,

neboť

ovšem uvádí František Z. v tomto svém podání, že stížen jest uvedeným kontumačním rozsudkem a naznačuje je též co „odvolání“, avšak z celého obsahu jeho nevychází nic, z čehož by se mohlo souditi, že by pomoc, kteréž se proti rozsudku dovolává, jiná býti mohla, nežli jakouž naznačuje §. 19. dekr. dv. kanc. ze dne 24. října 1845 č. 906. sb. z. s., a kterouž soudce první stolice má poskytnouti.

Závěrečná prosba podání řečeného řízena jest na c. k. okresní soud a obsahuje v souhlasu s doslovným zněním uvedeného §. 19. žádání, by nestání žadatelovo, bez viny jeho se stavší, povolením vrácení ku předešlému stavu za omluvené se považovalo, vydaný rozsudek se zrušil, nové stání na žalobu se nařídilo a pak znova nalezlo.

Nikde v podání řečeném není uvedeno, že by žadatel vyhledával pomoci proti vydanému rozsudku na vyšším soudě, jesti tudíž obsahu, podstatě i závěrečné prosbě podání toho na odpor, považuje-li se za stížnost odvolací, a nemůže se vlastnost tato odvozovati z pouhého jen z nevědomosti neb v nepravém smyslu užitého naznačení co „odvolání".

Podání toto co „odvolání" naznačené, v němž nabídnuty jsou důkazy o uvedených okolnostech a v němž žadatel nabízí též jistotu pro soudní náklady, jesti patrně toliko žádostí za omluvení nestání a může se jen za takovou žádost považovati; byl tedy výměr okresního soudu, jímž bylo vysloveno, že se žádost tato co odvolací stížnost předkládá, vedle §. 265. řádu soudního a resoluce ze dne 31. října 1785 č. 489. sb. z. s. co nesprávný zrušen a c. k. okresnímu soudu nařízeno, by žádost dle zákona vyřídil co takovou, jaká skutečně jest, totiž co žádost za omluvení nestání.

Vedlé tohoto rozhodnutí nařídil c. k. okresní soud v K. výměrem ze dne 24. června 1872 č. 14673. stání k slyšení odpůrce o žádosti té na den 25. července 1872.

Na výměr ten a vydané jím rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského podal zástupce žalujícího dovolací stížnost k c. k. nejvyššímu soudu, ve kteréž toto uvádí:

Dle §. 49. zákona o stručném řízení může ovšem c. k. vrchní soud avšak jen tenkráte, shledá-li v řízení podstatné vady aneb stalo-li se chybným řízením nemožným důkladné rozhodnutí ve věci samé, řízení to i bez určité žádosti stran zrušiti a nové přelíčení nařídíti.

Již z toho dostatečně vysvítá — ač je-li toho vůbec potřebí — že ve všech jiných případnostech i vrchní soud vázán jest zákonem na předepsané formy a dle nich činěná žádání stran.

C. k. vrchní soud však nikde neuvedl, že by se byla v líčení této přestala nějaká chyba, a sám sice vytkl, že žalovaný měl vlastně podati žádost za omluvení nestání, kdežto podal stížnost odvolací, přece však prý takřka co zástupce žalovaného nařídil c. k. okresnímu soudu, aby podání patrně některým pokout-

níkem sepsané proti všem pravidlům a zásadám soudního řádu za to považoval, co by byl měl žalovaný vlastně k obhájení svému podati. Kdyby se toho dopustilo, pozbyla by ovšem všelikého významu ustanovení o tom, že se má i při soudních spisech šetřiti forem zákonem předepsaných.

C. k. nejvyšší soud však tuto dovolací stížnost zamítl, poukázav k důvodům rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského,

neboť

při soudním podání nerozhoduje jeho pojmenování stranou, nýbrž jest při vyřízení jeho rozhodným toliko obsah; účel pak v žádosti Františka Z. vyslovený jest, aby byl žadatel, jemuž dle uvedených okolností nebylo lze dostaviti se ku stání na žalobu A. R. nařízenému, v předešlý stav uveden, dřívější rozsudek zrušen a aby znova bylo po právu nalezeno; v čemž sluší spatřovati omluvení nestání, pročež sluší ono podání dle toho vyříditi.

Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu ze dne 22. srpna 1872 č. 8571.

A. B.

Exceptio rei judicatae.

Manželé Sojkovi podali dne 9. srpna 1873 pod č. 7708. u c. k. okresního soudu v R. na A. Víta žalobu v příčině zaplacení 25 zl. r. č. s přísl. tímto ji odůvodňujíce: že se A. Vít smírem ze dne 26. dubna 1870 č. 4619. zavázal, že jim na místě pozemků „na zahrádkách“ k usedlosti č. 59. v Lužné patřících jmenem náhrady doživotně každoročně 20 zl. r. m. dávati a počínaje od sv. Jakuba 1870 vždy v čtvrtletních lhůtách napřed jim odváděti bude, že na základě tohoto smíru pro tuto pohledanost na usedlosti č. 59. v Lužné právo zástavní nabyli, že jim však A. Vít na tuto povinnost pouze 15 zl. za čas od sv. Jakuba 1870 až do 25. dubna 1871 zaplatil, jim tedy za čas od 25. dubna 1871 až do sv. Jakuba 1872, tudíž za pět čtvrtletí dohromady 25 zl. dlužen jest.

O tento děj se opírajíce, žádali žalující za soudní nález, že A. Vít povinen jest jim do 14 dnů těchto 25 zl. s přísl. zaplatiti.

V odpovědi namítal žalovaný, dovolávaje se soudních spisů, že o věci, kteréž se žalobci žalobou touto domáhají, jest již roz-

hodnuto; proto že se titéž žalobou pod č. 10786. roku 1872 podanou domáhali náhrady na místě užívání pozemků „na zahrádkách“ za čas od sv. Jakuba 1870 až do 25. dubna 1872 v úhrnné částce 40 zl., o žalobě této dne 18. května 1873 č. 3354. rozsudek vydán a žalujícím nalezena přísaha rozhodovací, k níž se sice pod č. 6622. přihlásili, ji však, jakž o tom protokol ze dne 6. srpna 1873 č. 7623. a výměr ze dne 9. srpna 1873 č. 7623. svědčí, nevykonali.

Co do věci samé namítal žalovaný, ukládaje o tom žalujícím vratitelnou přísahu rozhodovací, že náhradu za užívání pozemků „na zahrádkách“ k usedlosti č. 59. v Lužné patřících za čas od 25. dubna 1871 až do sv. Jakuba 1872 žalujícím zaplatil.

V replice popřeli žalující, dovolávajíce se taktéž soudních spisů, že by věc, o kterouž tu jde, již byla rozhodnuta, přísahu rozhodovací o zaplacení náhrady za čas od 25. dubna 1871 až sv. Jakuba 1872 jim uloženou přijali.

Rozsudkem ze dne 28. října 1873 č. 9210. zavrhnul okresní soud v R. námitku, že věc, o níž tu jde, jest již rozhodnuta a nalezl na přísahu rozhodovací od žalovaného žalujícím uloženou o zaplacení náhrady 25 zl. za čas od 25. dubna 1871 až do sv. Jakuba 1872 a odsoudil stranu, kteráž rozepři tuto ztratí, k náhradě nákladů soudních druhé straně vzešlých.

K odvolání žalovaného změnil c. k. vrchní soud zemský rozhodnutím ze dne 31. prosince 1873 č. 40681. rozsudek první stolice a zavrhnuv žalobu odsoudil žalující k náhradě nákladů soudních, protože námitka žalovaného, že žalující čtvrtletní lhůty náhrady za užívání pozemků „na zahrádkách“ k usedlosti č. 59. v Lužné patřících za čas od sv. Jakuba 1870 až do 25. dubna 1872 v části 5 zl. již pod č. 10786. roku 1872 zažalovali, že o žalobě té rozsudek již vydán byl, že se v této řozepři z části o tytéž splátky jedná, o kterýchž již konečný vyšel rozsudek, — jest odůvodněná a její pravdivost od žalujících popřena nebyla; neb byl-li ohledně zde zažalovaných splátek rozsudek vynešen, pak nemohou tytéž více předmětem nové býti žaloby.

Na tom ničeho nemění rozsudek, že mimo zde zažalované splátky též ještě jiné v prvé žalobě žádány byly, že rozsudek též i o jiných splátkách vynešen byl. Neb tolik jest jisto, že již jednou zažalované splátky nyní jsou opět předmětem žaloby mezi těmitéž stranami a na základě téhož právního důvodu, což dle dvor. dekr. ze dne 15. ledna 1787 č. 621. více platně státi se nesmí.

Okolnost, že žalovaný, místo, co by měl byl žalobu vrátit, námitku, že věc již rozhodnuta jest, učinil, nečiní žádné změny ve věci, musel spíše nový nárok žalujících meritorně zamítnut býti.

Poněvadž žalující v rozepři té podlehli a rozhodnutí ve svůj prospěch potud nemají, museli dle §. 398. ob. ř. s. k náhradě nákladů soudních v první stolici vzešlých odsouzeni býti.

K dovolací stížnosti žalujících, ve které k tomu ukazovali že sobě v protokole, ve kterémž se o složení přísahy v rozepři o 40 zl. jednalo, právo k této žalobě o 25 zl. vyhradili, změnil c. k. nejvyšší soud rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského a potvrdil rozsudek první stolice.

Příčiny.

Poněvadž dřívější žaloba manželů Sojkových dne 19. prosince 1872 č. 10786. na téhož žalovaného A. Víta v příčině zaplacení náhrady za užívání pozemků v částce 40 zl. s přísl. podaná 8 lhůt po 5 zl. této náhrady za čas od sv. Jakuba 1870 až do sv. Jakuba 1872 zahrnuje a dotčení manželé žalobou ze dne 9. srpna 1873 č. 7708. této rozepři za základ jsoucí a na A. Víta podanou pět čtvrtletních lhůt po 5 zl. tétéž náhrady od sv. Jiří (25. dubna) 1871 až do sv. Jakuba 1872, které již předmětem prvnějšího sporu byly, opětně se domáhají, a poněvadž dále tato dřívější rozepře rozsudkem c. k. okresního soudu v R. ze dne 10. května 1873 č. 3354. již dokonce rozhodnuta jest a manželé Sojkovi rozepři tuto proto ztratili, že se k přísaze rozhodovací od žalovaného o námitce, že stalo se již zaplacení, záporně uložené, od nich přijaté a rozsudkem právě zmíněným jim nalezené přihlásili, jí však při stání k tomu cíli položeném nevykonali; byla by arci rozepře tato i ohledně zažalovaných pěti čtvrtletních lhůt za čas od 25. dubna 1871 až do sv. Jakuba 1872 již rozhodnuta.

Vzdor tomu není žalovaný oprávněn, proti tomuto opětnému žalobnímu nároku žalujících námitkou, že rozepře ta již rozhodnuta jest, se brániti.

Neb dle obsahu protokolu ze dne 6. srpna 1873 č. 7620 nevykonali manželé Sojkovi v dřívějším sporu přísahu rozhodovací o celých 40 zl. jen z té příčiny, poněvadž jim žalovaný A. Vít při tomto stání kvitancí od nich podepsanou dokázal, že na srážku 40 zl. částku 15 zl. co tři čtvrtletní lhůty po 5 zl. od sv. Jakuba 1870 až do sv. Jiří (24. dubna) 1871 jejich právnímu příteli dr. V. od žalovaného skutečně zaplacena byla, o čemž se manželé

Sojkovi prohlásili, že jim o tom ničeho známo není. Oni na to toto zaplacení 15 zl. uznali za pravé, prohlásili se, že za příčinou tohoto částečného zaplacení přísahu rozhodovací, ku které se nemajíce o tom vědomosti, přihlásili, nechtějí vykonati, vyhradili si však právo na nedoplatek 25 zl. z celé náhrady 40 zl. vybývající, načež se A. Vít prohlásil, že nemá proti tomu ničeho k namítání.

A právě tohoto sobě vyhraženého a od A. Víta doznaného práva užili manželé Sojkovi tím, že již dne 9. srpna 1873 pod č. 7708. v příčině zaplacení nedoplatku náhrady 25 zl. žalobu podali, kteráž jest základem této rozepře.

Nemá-li námitka, že rozepře jest již rozhodnuta, místa, jest druhá námitka žalovaného, že i tento nedoplatek náhrady v částce 25 zl. zaplatil, rozhodná a poněvadž žalující zapřeli, že toto zaplacení se stalo, žalovaný se nabídnul, o tom přísahou rozhodovací žalujícím uloženou a od nich přijatou důkaz provésti: jest rozsudek okresního soudu v R. ze dne 28. října 1873 č. 9210., jímžto rozhodnutí této rozepře od této přísahy rozhodovací závislé učiněno a jímžto strana, která rozepři ztratí, k náhradě nákladů v první stolici vzešlých odsouzena byla, odůvodněn a musel tudíž v celém obsahu potvrzen býti, zvlášť an rozhodnutí c. k. vrchního soudu z meritorní stránky této rozepře nevyšlo, pro žalovaného tedy §. 400. o. ř. s. a dvor. dekret ze dne 9. května 1785 č. 426. sb. z. s. nesvědčí.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 19. května 1874 č. 4790.

J. Hellmann.

Dobu v §. 163. ob. z. obč. ustanovenou počítati sluší dle §. 902. ob. zák. obč. t. j. měsíc po 30 dnech.

Marie V. tvrdíc, že Antonín S. obcoval s ní v měsících březnu, dubnu a květnu 1869, a že následkem toho porodila dne 27. ledna 1870 nemanželské dítě, jež od narození živila, vymahá na žalovaném co otci dítěte 240 zl. náhrady za tuto výživu.

Žalovaný popřel tvrzené obcování, namítaje, že Marie V.

není k žalobě legitimována, nežalujíc s poručníkem dítěte, a nemajíc povolení poručenského soudu k žalobě, a že krom toho náhrada za výživu dítěti poskytnutou na otci žádána býti nemuže, ježto jsou dle §§. 166., 167. a 171. ob. z. obč. oba rodiče povinni, dítě nemanželské živiti, a dostála-li tudíž matka dobrovolně této povinnosti, nemá právo žádati na otci náhradu.

Okresní soud přiřknul žalovatelce 180 zl. náhrady pro případ, že žalovaný nevykoná přísahu rozhodovací o tom, že s Marii V. neobcoval v měsících březnu, dubnu a květnu 1869.

Na ten rozsudek stěžoval si žalovaný ukazuje k námitkám již v jednání činěným a k tomu, že kritickou dobou jest čas od 2. dubna do konce července 1869.

C. k. vrchní soud zemský změnil rozsudkem ze dne 14. října 1873 č. 30645. přísahu okresním soudem formulovanou v ten smysl, že žalovaný přísahati má, že neobcoval s Marii V. v době od 27. března do konce května 1869 z těchto

příčin:

Žalující nevede při jménem dítěte, nýbrž jménem vlastním žádajíc vedle §. 1042. ob. z. obč. na žalovaném co domnělém otci dítěte náhradu za náklad na výživu od ní poskytovanou, kterýžto náklad by však byl žalovaný, dokázáno-li, že jest otcem dítěte, dle zákona sám činiti musel.

V této rozepři nejde o žádné právo dítěte, pročež není potřebí, aby poručník dítě zastupoval, a to tím méně, ano dítě již zemřelo, a matce žalující za sebe netřeba žádného povolení soudu

Žalovatelce sluší zde toliko dokázati, že žalovaný její nemanželské dítě zplodil. Tomu žaloba vyhovuje. Dokáže-li se přísahou rozhodovací, že žalovaný s ní obcoval v době vytknuté v §. 163. ob. z. obč., dlužno jej pokládati za otce; pak jest ale on dle §. 167. ob. z. obč. nejprvé povinen dítě živiti. Tento závazek přešel by na matku jen tenkráte, kdyby on nebyl s to, aby je živil.

Co se týče důkazu o obcování, tvrdila žalovatelka, že se dělo v březnu, dubnu a květnu 1866, a okresní soud formuloval dle toho přísahu. Avšak obcování v době od 1. do 26. března jest s ohledem k §. 163. ob. z. obč. a ku dni, kdy se dítě narodilo, nerozhodné, mělo dle §. 208. ř. s. z přísahy vynecháno býti, pročež formule v tomto smyslu změněna.

V dovolací stížnosti žádal žalovaný, aby doba obcování, o níž přísahati má, ustanovena byla v přísežní formuli na čas od 2. dubna

do konce května 1869, poněvadž měsíce v §. 163. ob. zák. obč. zmíněné počítati sluší dle §. 902. ob. z. obč. po 30 dnech, nikoli dle kalendáře.

C. k. nejvyšší soud vyhověl této stížnosti, změniv rozsudkem ze dne 17. února 1874 č. 1423. přísahu v ten smysl, „že neobcoval žalovaný s Marií V. v době od 2. dubna do konce května 1869.

Příčiny.

Dle zákona (§. 902. ob. z. obč.) klade se 30 dní za měsíc. Podle toho počítati dlužno i dobu v §. 163. ob. z. obč. vytknutou, ježto zákonodárce zajisté hleděl k tomu, aby nejkratší i nejdelší lhůta od obcování do narození stejnou měrou byla ustanovena, a aby, uplynul-li tentýž počet dní od obcování do narození se nestalo, že by důměnka otcovství z toho někdy se odvozovati mohla a někdy zase nemohla. Čas přede dnem 2. dubna 1869 spadal by tudíž mimo dobu desíti měsícův, pročež dle toho změněna přísaha.

Vlastník propachtovaného pozemku není legitimován k žalobě pro rušení držebnosti.

Obec Otínská pronajímá ode dávna zahrádku č. parc. 115. ležící před selským statkem č. 46. v téže obci vždy držiteli tohoto statku a platí sama z ní daně. Od r. 1871 jest držitelem usedlosti č. 46. Jan H., jenž od té doby zmíněnou zahrádku najatou má, v ní každého roku trávu žne a ovoce češe. Dne 21. června 1873 požal Martin R. trávu v zahrádce, pročež jej obec Otínská svým představeným žaluje pro rušení držebnosti zahrádky.

Žalovaný doznávaje, že trávu požal, namítá, že byl sám od r. 1865 držitelem usedlosti č. 46., že on po tu dobu jakož i před ním otec jeho po mnoho let v zahrádce trávu žali a ovoce česali, a že on zůstal v držení zahrádky i po r. 1871, když mu totiž statek č. 46. exekuční dražbou prodán byl, bera z ní užitky až do poslední doby, a spraviv mimo to r. 1872 plot kolem zahrádky.

Okresní soud vyslechnuv svědky, zamítl žalobu hlavně

proto,

že dokázáno sice, že obec Otínská pronajímala vždy zahrádku č. parc. 115. držiteli usedlosti č. 46., a že nynější držitel Jan H.

r. 1871 a 1872 v zahrádce trávu žal a ovoce česal, že tudíž obec tímto pachtýřem v zahrádce držebnost vykonává, že však také dokázáno, že Martin R., i když nebyl již držitelem usedlosti č. 46., r. 1871 a 1872 v zahrádce trávu žal a plot spravoval, tudíž společně s Janem H. v ní držebnost vykonával.

K stížnosti obce Otínské změnil c. k. vrchní soud zemský rozhodnutím ze dne 22. prosince 1873 č. 39762. výměr okresního soudu a nalezl za právo dle žaloby z těchto

příčin:

Žalující tvrdí, že zahrádka č. parc. 115. patří obci Otínské, kterážto ji vždy pronajímá držiteli usedlosti č. 46. Z toho jde, že jedině Jan H., nynější vlastník této usedlosti, bera užitky ze zahrádky, právo má žalovati Martina R. pro rušení držebnosti, že mu trávu požal. Ještoť však žalovaný nepopřel aktivní legitimaci žalujícího, a ještoť obec co vlastnice zahrádky aspoň prostředně súčastněna jest v této rozepři, nelze žalobu odmrštiti pouze proto, že obec Otínská nemá práva žalovati.

Co do věci vysvítá však z toho, co svědkové udali, že přerušena žalovaným držebnost; neboť obec pronajímala vždy zahrádku držiteli usedlosti č. 46., a také Jan H. stal se pachtýřem zahrádky, když r. 1871 tu usedlost koupil. Martin R. neměl tudíž pachtovní práva již od r. 1871 v držení, a hledí nyní vetříti se do držení, neboť již v rozepři provedené roku 1872 nebyl chráněn v tomto domnělém držení, a r. 1873 zamítl představený obce Otínské plat, jaký mu žalovaný co pachtovné vnutiti chtěl. Ostatně jest také dokázáno, že Jan H. ještě r. 1872 v zahrádce trávu žal, tedy pachtovní práva vykonával. Nelze tudíž tvrditi, že žalovaný i po r. 1871 v pokojném držení zahrádky se udržel.

C. k. nejvyšší soud potvrdil výměr okresního soudu,

neboť

obec Otínská pronajímala vždy zahrádku č. parc. 115. držiteli usedlosti č. 46. a činila tak i za posledních dvou let, pronajímajíc ji Janu R. Osmělil-li se Martin R. bez povolení pachtýře v zahrádce trávu žíti a ovoce česati, nepřerušil obec, nýbrž pachtýře ve vykonávání práv pachtovních, poněvadž nemá obec držení práva bráti užitky ze zahrádky, nýbrž pachtýř Jan R.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 17. února 1874 č. 1404. *M.*

Praktické případy o rušení držby.

IV.

Ve sporu Jiřího Vaňatky č. p. 2. v Bohdaneckých Dvořích s Josefem Hrubým, otcem, a synem Josefem Hrubým v Cihelně za příčinou rušení držby užívání příjezdu na pole prvějšího jezděním po cestě obecní a zaházením příkopu, zamítnul c. k. okresní m. d. soud v Hr. Kr. nálezem ze dne 26. srpna 1873 č. 8552. žalobu ze dne 30. dubna 1873 č. 4522. a v ní obsaženou závěrečnou prosbu, „že Josef Hrubý otec a Josef Hrubý syn jezděním přes příjezd na pole žalujícího Jiřího Vaňatky ve výměře dvou korců v Bohdaneckých Dvořích u c. k. prachárny ležící a zaházením příkopu přes příjezd tento žalujícím Jiřím Vaňatkem zřízeného rušili pokojné užívání a držení jeho — žalujícího Jiřího Voňatky — příjezdu na pole toto vedoucího, že se mají všeho dalšího rušení zdržeti, ve lhůtě jim nařízené příjezd do předešlého stavu přivésti a jemu útraty nahraditi“ — naprosto, odsoudiv mimo to žalujícího, aby nahradil žalovaným útraty soudní v obnosu 22 zl. r. m. do 14 dnů pod exekucí a sice z těchto

důvodů:

Žalující Jiří Vaňatko není, jak svědky do přísahy vzatými, totiž Václavem Horkým, Josefem Černým a Matějem Markem dokázáno, v držbě pozemku, po němž příjezd jde, on má toliko držbu práva příjezdu na své pole shora označené. Aby on soudní pomoc a tudíž žádati mohl, že se mají žalovaní dalšího rušení držby práva příjezdu tohoto zdržeti, muselo by dříve na jisto postaveno býti, že on se nacházel v držbě práva zakazovacího. To on ale neuvedl, tím méně dokázati se uvolil.

Mimo to neuvedl žalující skutky takové, z nichž by rušení držby této nutně následovalo, an uvedené jezdění spolu přes příjezd na pole, a zaházení příkopu, žalujícím učiněného, naproti němu žádné rušení držby v sobě nezahrnuje.

Poněvadž takto žalující k vedení sporu tohoto oprávněn, a také rušení držby dokázáno není, musela žaloba jeho naprosto zamítnuta a on mimo to dle §. 398. ob. ř. s. k náhradě sporních nákladů odsouzen býti.

C. k. vrchní soud zemský v království Českém rozhodnutím ze dne 14. října 1873 č. 31693. nález tento potvrdil, neboť

žalobce nedokázal, že zmíněného příjezdu výhradně sám používá. Svědkové Marie Součková a Josef Košťál se sice o výhradnosti jeho jezdění zmiňují, avšak oni tím pouze úsudek vyslovují, který se na skutečnosti, že jen žalobce jezditi viděli, soustřediti musí. Z toho však nevyplývá, že vozová cesta od jiných osob, které svědci nepozorovali, také použita nebyla. Potvrzují také svědkové Fr. Moravek, Fr. Hrubý a Marie Hrubá, že žalovaní sami také již dříve na téže cestě jezdili. Odpadne-li však známka výhradnosti použití vozové cesty žalobcem vykonávaného, nelze ani v zaházení ním přes cestu vykopaného příkopu, ani v jezdění samém skutkovou povahu rušení držby seznati, zvláště když z uvedení žalobce jasným spůsobem nevysvítá, že by on tím u vykonávání jezdění skrácen býti mohl, když mimo něj také jiní cesty vozové používají.

Nehledě k tomu však žalobce nepopřel, že se použití cesty vozové se strany žalovaných na příkaz královéhradecké akciové strojírny stalo. Poslednější by se tedy, kdyby nějakého rušení držby vůbec se bylo stalo, za skutečného rušitele považovati musela.

Jelikož tedy, jak dle §§. 339., 345. a 346. ob. z. obč., tak i dle ustanovení cís. nař. ze dne 27. října 1849 č. 12. ř. z. skutečný rušitel držby, proti němuž rozhodnutí, které se vydá, působiti má, žalován býti musí, — jelikož dále nesprávné jest, žalobu pouze proti oněm osobám podati, které jen co jednatelé toho vystupují, od něhož rušení skutečně vychází, — jest patrno, že v přítomném případu, mimo to, že žaloba o sobě neodůvodněná jest, také osoba žalovaného pochybená byla. Vzhledem k zásadám §§. 398. a 403. ob. ř. s. nelze konečně výroku o útratách soudních s důvodem odporovati.

Stížnosti odvolací žalobce se tedy v žádném směru místa dáti nemohlo.

C. k. nejvyšší soud mimořádné dovolání se žalobce zamítnul, potvrdiv stejné nálezy první a druhé stolice soudní, poněvadž co do věci samé v těchto nálezích nelze shledati patrné bezpráví, které by dle dv. dekr. ze dne 15. února 1833 č. 2593. odůvodnilo jich změnu.

Žalobce netvrdil, že cesta, o kterou jde, jeho vlastnictvím jest, naopak mlčky doznal, že celý grunt, přes který cesta vede, jest obecním jměním. Ačkoliv dále dokázáno, že žalobce ve skutečném držení příjezdu k jeho poli je, přece v tom nelze rušení této držby nalézti, že i žalovaní cestu tuto spoluužívali, poněvadž

tím žalobce v užívání cesty obmezován nebyl. Že by pak ve výhradné držbě této cesty byl, není dokázáno, a výhradnost držby není skutek, nýbrž právní pojem, který předpokládá skutky, ze kterých výhradnost následuje. Že by pak žalující některého třetího v jezdění po této cestě zadržoval, aneb od skutečného jejího užívání vylučoval, to ani žalující netvrdil, aniž pak některý ze svědků od něho vedených nepotvrdil, a byť i důkaz proveden byl, že žalující sám jediný tuto cestu k příjezdu užíval (čemuž však výpovědi svědkův žalovaným příznivé odporují), přece by tím ještě držbu práva nevydobyl, každého jiného od spoluužívání sporné a jemu nepřináležející cesty vyloučiti.

Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu ze dne 31. prosince 1873 č. 12300.

Rozhodnutí v řízení upomínacím.

Platební příkaz ze dne 12. února 1874 č. 1263. podle zákona ze dne 27. dubna 1873 č. 67. ř. z. vynešený, nemohl se Marii Lukášové, která, když se žádost upomínací podala, ještě v N. se zdržovala, před doručením příkazu však z N. se odstěhovala, aniž se vědělo kam, doručiti. Soud tedy dekretem ze dne 21. února 1871. č. 1496. zřídil Václava M. za kuratora Marie Lukášové, aby platební příkaz přijmul a práva Lukášové hájil.

Kurátor podal stížnost na dekret tento, kterým zřízen byl za opatrovníka Lukášové.

C. k. vrchní soud zemský vyhověl stížnosti té, zrušil platební příkaz ze dne 12. února 1874 č. 1263. a dekret ze dne 21. února 1871 č. 1496. z těchto

důvodů:

O Marii Lukášové neví se, kde se zdržuje; dle §. 3. zákona ze dne 27. dubna 1873 nelze však vynésti platební příkaz proti osobám, jejichž bydliště není známo; žádost za vynešení výminečného platebního příkazu má se dle §. 5. zamítnouti.

Dle §. 5. a 6. nelze proti platebnímu příkazu upotřebiti jiného právního prostředku než odporu, to však platí jen tenkráte, když ve smyslu §. 1. a dle výslovného předpisu §. 7. osobnímu dlužníku a sice do vlastních rukou, tedy ani ne poštou,

nýbrž bezprostředně dodán byl. Takovým spůsobem však se příkaz platební dlužnici, jejíž bydliště neznámo jest, dodati nemohl.

Kdyby i kurátor dlužnice ve jmenu jejím proti platebnímu příkazu ve smyslu §. 17. odpor učiniti chtěl, muselo by se soudní vyřízení odporu dle §. 17. zase jen Marii Lukášové doručiti, jelikož plnomocenství není vykázáno.

Z těchto ustanovení zákona vysvitá, že upomínací řízení nemá místa proti dlužníku, jehož bydliště jest neznámo.

Výnos c. kr. vrchního soudu zemského ze dne 24. března 1874 č. 9048.

Dr. Naxera.

Soudní rozhodnutí

uveřejněná v jiných právnických listech.

83) Odporuje dřívějšímu rozhodnutí svému ze dne 4. listopadu 1873 č. 10698. (sdělenému na tomtéž místě v „Právníku“ z r. 1874 seš. 3., č. 18.) kázal c. k. nejvyšší soud žádost o lhůtu k spravení záznamu, jež podána byla v tentýž den, kterého podána byla žádost o výmaz záznamu, odkázati k vyřízení o žádosti posléz dotčené, protože dle §. 43. knih. zák. žádosti o udělení lhůty k spravení záznamu sluší vyříditi dle řádu soudního, kdež však v §. 39. ob. s. ř. i res. ze dne 14. června 1784 č. 306. sb. z. s. jest stanoveno, že žádost o lhůtu, jež podána byla v tentýž den, kterého žádáno bylo o srotulování spisů, vždy k oné poslednější žádosti odkázána býti má.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 26. března 1874 č. 2817. v Ger. Halle z r. 1874 č. 39.

84) Zemře-li advokát, tož není to věcí vyslance soudního, aby odevzdal spisy, jež týkají se úřadu, který zemřelý zastával, substitutu výborem advokátní komory zřízenému. Kdyby poslednější u převzetí spisů byly činěny překážky, náleží jemu žádati u příslušného soudu, by tomuto nedostatku bylo odpomoženo, komisaři soudnímu však jedině náleží, by před se bral sepsání úmrtní, by zjistil i odloučil jmění pozůstalé.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 21. dubna 1874 č. 3683. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 40.

85) Směnka všemi náležitostmi opatřená obsahovala pod podpisem příjemce i vydatele dodatek, že příjemce pro sumu směnečnou i s 12% úroky dává v zástavu nemovitost svou. Dodatek ten byl zvláště podepsán. Ač žalobce poukázal k tomu, že tento dodatek neobsahuje slib úroků, nýbrž toliko zřízení zástavy pro dluh z části neplatný, kteréžto prohlášení neodjímá platnosti listině svrchu položené, odepřely přec všechny tři stolice zavedení řízení směnečného, protože slib úroků zřejmě na jevo jde z listiny předložené, kdežto nelze pustiti mimo úvahu jednotlivé části listiny, nýbrž sluší posuzovati listinu dle celého jejího obsahu.

Nálezy c. k. nejv. soudu ze dne 24. dubna 1874 č. 3612. a 3871. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 40.

86) A. vyslanec států severoamerických vypověděl B. byt, jenž měl v jeho domě najatý. B. podal námitky proti výpovědi i žádal za doručení spisu úřadem nejv. dvor. maršálka. Když však A. zdráhal se přijmouti žalobu pro domnělou nepříslušnost soudu, žádal B. o zřízení opatrovníka, kteréžto žádosti soud první stolice a i c. k. nejvyšší soud vyhověl. Neb příslušnost soudu jest opodstatněna §. 1. cís. nař. ze dne 16. listopadu 1858 č. 213. ř. z. a žalovaný tuto příslušnost sám uznal, podávaje výpověď u soudu tohoto. Když však marně bylo se pokoušeno o to, by doručení stalo se úřadem nejv. dvor. maršálka, byl žalující oprávněn, žádati za zřízení opatrovníka, jelikož jemu dle §. 276. ob. z. obč. úskoky strany druhé nemohou vaditi, hodlá-li provésti soudem práv svých.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 28. dubna 1874 v Jur. Bl. z r. 1874 č. 21.

87) Dokud žalovaný nedal odpovědi u věci samé, nelze jemu ve smyslu čl. 37. obch. zák. nařiditi, by předložil soudu své knihy obchodní; vždyť nedostává se soudci ještě náležitého substrátu, by soudil o věci sporné, kterak to nařízeno jest čl. 38. obch. zák.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 4. února 1874 č. 868. v Ger. Halle z r. 1874 č. 42.

88) Z více žalovaných uzavřel prv jmenovaný se žalobcem při stání smír, kdež povolil žádané vyloučení svršků žalovaných z protokolu o zájmu proti tomu, složí-li žalobce přísahu vyrovnanou. Obě nižší stolice odepřely vyloučení vzhledem k spolužalovaným, ač žalobce byl složil přísahu vyrovnanou, an prokázáno nebylo, že spolužalovaní zmocnili prv žalovaného, by uzavřel smír, o který tu jde. C. k. nejvyšší soud však svolil k žádosti, neb sluší míti za to, že spolužalovaní

kteří nedali odpovědi, se usrozuměli s prvnějším žalovaným; oni musejí se tudíž tím více podrobiti narovnání, když by již bezvýminečná submisse byla bývala rozhodnou pro práva jich.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 4. února 1874 č. 898. v Ger. Halle z r. 1874 č. 43.

89) Pakli ani ve smíru, kterým se strany srovnaly na výrok rozsudího, ani ve výroku samém není udán právní titul pohledávky žalobcovy, tož nelze na základě výroku takového povoliti vklad exekučního práva zástavního, vždyť nelze soudci posuzovati, zdali tu činiti jest o pohledávání pravé (§. 449. ob. z. obč.).

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 8. července 1873 č. 6783. v Ger. Halle z r. 1874 č. 43.

90) Podle starších předpisů knihovních byla povolena praenotace práva zástavního proti pozdějšímu přivedení prvopisu listiny. Na této zaznamenané pohledávce vázly superkondikce. Když original v čas předložen byl, povolil první soud výmaz praenotace se všemi superkondikcemi a c. k. nejvyšší soud zachoval v moci výměr ten, protože i dle §. 18. pat. ze dne 22. dubna 1794 praenotace proti dodání prvopisu byla pouze poznamenáním žádosti a pokud se týče výměru v knihách pozemních, kteroužto poznámku slouží vymazati, nebyla-li splněna podmínka tam naznačená.

Rozhodnutí c. k. nejvyš. soudu ze dne 24. března 1874 č. 2662. v Ger. Halle z r. 1874 č. 44.

91) Topič dráhy Frant.-Josefské opomenul náležitě přikrytí kolo, kterým se pohybuje kolotoč, následkem čeho cidič strojů A. byl poraněn. A. žaloval společnost železniční o náhradu škody, dovolávaje se zákona ze dne 5. března 1869 č. 27. ř. z. C. k. nejvyšší soud vyslovil se proto, že tu místa má zákon posléz dotčený, an pohybování stroje mocí kolotoče jest patrně zřízením takovým, jež náleží k vedení závodu společnosti železniční.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 7. května 1874 č. 4349. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 22.

92) Soud může toliko tehda předvolati manžele i pokusiti se o smíření, pakli žádost za rozvedení skutečně již byla k soudu podána, nejsouc opatřena vysvědčením příslušného farního úřadu.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 29. dubna 1874 č. 3274 v Jur. Bl. z r. 1874 č. 22.

93) N. dodával zboží pro potřebu jistého dvora i žaloval pak, nebyv uspokojen, dědice zemřelého zeměpána o zaplacení ceny trhové.

Úřad nejvyššího dvor. maršálka jakož i obě vyšší stolice odmrštily žalobu, postrádajíce passivní legitimace k žalobě, neb dle všeobecných zásad právních, není zeměpán povinen, zaplatiti ze svého jmění soukromého náklad, jehož zapotřebí bylo pro dvůr, by důstojně zastupována byla hlava státu, i zachován lesk koruny.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 24. března 1874 č. 3589. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 23.

94) A. žádal o navrácení v předešlý stav pro špatné zastupování, a soud odsoudil v dotyčném rozsudku advokáta, by nahradil oběma stranám útraty vzešlé. O tomto nálezu vyrozuměl soud výměrem advokáta, který se v při ani nezúčastnil; však k stížnosti poslednějšího zrušily obě vyšší stolice výměr ten, an to příčí se řádu soudnímu, sděliti rozsudek někomu, jenž neměl podílu v rozepři.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 28. dubna 1874 č. 4241. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 23.

95) A. žaloval B. o zaplacení skladného 758 zl. a zároveň též nejen B., nýbrž i C., (který byl na složené zboží obstávku vydobyl) v uznání svého kupeckého práva retenčního k zboží, jež u něho bylo složeno. Žaloba byla podána u onoho soudu, v jehož obvodu zboží se nacházelo a c. k. nejvyšší soud nedal místa námitce nepříslušnosti soudu, kterou žalovaní byli vznesli, neb kupecké právo retenční jest právem, jež přísluší věřiteli k věci nehledě k jistým osobám. Právo to jest tudíž právem věcným i jest příslušnost soudu §. 54. jur. normy odůvodněna.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 22. dubna 1874 č. 3459. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 41.

96) A. vydobyv ku zjištění exekuční zájem i odhad svršků dlužníka B. žádal, vykázav rozsudek příznivý v moc práva vzešlý ihned za exekuční dražbu, a bylo vyhověno prosbě té, protože nestává zákona, který by nařizoval, aby v případě takovém dříve exekuce ku zjištění vydobytá přeměněna byla v exekuci bezvýminečnou.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 23. prosince 1873 č. 12302. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 43.

97) Není předepsáno zákonem, by zájem svršků předsevzat byl teprv tenkráte, když dotyčný výměr soudní exekutu byl doručen. Pakli tudíž exekut zemřel po podání žádosti exekuční, sluší exekuci vykonati a doručení výměru může se státi později s výsledkem k ruce opatrovníka buď vůbec neb ad hoc zřízeného.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 3. března 1874 č. 2010. v Ger. Halle z r. 1874 č. 47.

98) Pakli na místě způsobilého brance nastrčena byla jiná osoba patrně k službě vojenské nespůsobilá, jest tu povaha přestupku podvodu. Promlčení nemá tu místa, dokud se dotyčný branec nepodrobil službě vojenské, mát on do toho času zisk z přestupku svého.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 23. dubna 1874 č. 3850. v Ger. Halle z r. 1874 č. 47.

99) Aby povoleno bylo manželce zvláštní bydliště, k tomu zapotřebí, aby žádost za rozvedení skutečně na soud byla vznešena, neb jde tu o výminku ze zásady §. 92. ob. z. obč., kterou přísně vykládati sluší.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 10. prosince 1873 č. 11916. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 24.

100) A. vykonával nad sousedním pozemkem služebnost, že vozil obilí ze svého pozemku přes pozemek sloužící. Když on pak na svém pozemku zřídil rybník i počal též voziti led přes cizí pozemek, žaloval jej soused B. pro rušení držby. Druhá stolice odmrštila žalobu majíc za to, že otázku, stává-li tu nedovoleného rozšíření služebnosti ve smyslu §. 484. ob. z. obč. toliko v řádném řízení rozhodovati sluší. C. k. nejvyšší soud však dal žalobě místa, an žalovaný ohledně tohoto nového spůsobu užívání cizího pozemku dosavadní své držení neprokázal; pročež ve vození ledu skutečné rušení držby spatřovati sluší.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 1. dubna 1874 č. 3104. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 24.

Deník.

K řádu advokátnímu. Advokát A., jenž byl sice zanešen do listiny advokátů moravských, však nikdy v udaném místě nenastoupil úřad svůj, oznámil výboru advokátní komory pro Horní Rakousko, že hodlá se co advokát v Horním Rakousku usaditi. Výbor a též plenum advokátní komory odepřeli zanešení do listiny advokátů, jelikož žadateli se nedostávalo náležitosti doktorátu v advokátním řádu předepsané. C. k. nejvyšší soud však kázal rozhodnutím ze dne 1. dubna 1874 č. 3101. výboru advok. komory bráti přestěhování se advokáta A. k vědomosti, protože rekurent již zanešen byl do listiny advokátů moravských, a tím již uznáno bylo, že se jemu dostává náležitostí zákonných, by mohl vykonávati advokacii. *J. Bl.*

K řádu notářskému. Disciplinární senát vrchního soudu udělil notáři písemní důtku, uznávaje, že notář porušil povinnosti své, an překročil obor působnosti jemu zákonem vyměřené tím, že pravidelně úplatně shotovoval podání u věcech sporných. C. k. nejvyšší soud však rozhodnutím ze dne 29. dubna 1874 č. 2334. uznal, že notář X. není vinen disciplinárním přečinem jemu za vinu daným, neb z vyšetřených okolností nevychází na jevo, že by jednání notáře X. bylo bývalo na úkor cti i vážnosti stavu jeho. Když tomu však tak není, a překročil-li notář jinak obor jeho působnosti zákonní, tož on nevystoupil více co notář, nýbrž co obyčejný soukromý zmocněnec, a soudu náleželo dle všeobecných předpisů v tom kterém případě opříti se takovému neoprávněnému zastupování stran; nelze však na tomto jednání notáře X. nikterak shledati povahu přečinu disciplinárního. *G. H.*

K novému řádu trestnímu. Dle §. 90. tr. ř. má státní návladní, pakli neshledává příčiny k dalšímu pronásledování, spisy předběžného vyšetřování zaslati soudci vyšetřovacímu. Z toho bylo někdy odvozováno, že ve všech případech spisy soudnímu dvoru mají býti zaslány, i stalo se tak, že soudní dvůr v oněch případech, kde předběžné vyšetřování na okresní soud bylo přenešeno, s tímto soudem teprv dopisovati, neb cizí spisy u sebe ponechati musel, což praktické potřebě nevyhovuje. Pročež byli státní návladní vynešením ministerstva spravedlnosti ze dne 18. května 1874 č. 6096. upozorněni na to, by v takových případech, kde předběžné vyšetřování u okresního soudu bylo provedeno, nestává-li příčiny k dalšímu pokračování, spisy zaslali na dotýčný okresní soud, nikoliv na dvůr soudní, an není příčiny, proč by slovem „soudce vyšetřovací“ v §. 90. ř. tr. nebylo lze též rozuměti onoho okresního soudce, jemuž předběžné vyšetřování bylo svěřeno.

Stran soudních útrat. Píše se nám z jižních Čech, že někdy jistý soud větší útraty přisoudil, než sama strana účtovala. Jiný případ jest následovní: Jakub M. v Kundračí podal upomínací žádost na Josefa V. v Holkově o zaplacení 81 zl. 50 kr., kolky činili 1 zl. 36 kr. a poštovné 20 kr.; c. k. okresní soud v K. přisoudil útrat 2 zl. 36 kr.; žalovaná strana podala odpor a byla jí výměrem ze dne 26. května 1874 č. 3007. částka 2 zl. 40 kr. přisouzena.

Úmrtí. Dne 7. t. m. zemřel nejstarší Vídenských advokátů p. dr. Frant. Schmitt, rodem z Bruntálu v rak. Slezsku, v stáří 73 roků.

Pozvání ku předplacení.

„Právník“ bude i v příštím roce vycházeti spůsobem dosavadním dvakráte za měsíc v sešitech o půl třetím archu

15. a posledního každého měsíce.

Předplacení zůstane nezměněno, totiž:

pro Prahu s doňáškou do domu:	pro venkov s poštovní zásilkou:
na celý rok . . . . . 6 zl. r. m.	na celý rok . . 6 zl. 80 kr. r. m.
na půl roku . . . . . 3 „ „	na půl roku . . 3 „ 40 „ „

pro pp. úřady jednoty právnické na venkově — spolu s poštovní zásilkou:

na celý rok . . . 4 zl. 80 kr. r. m. na půl roku . . 2 zl. 40 kr. r. m.

Předplacení přijímá

administrace „Právníka“

v knihtiskárně dra Edv. Grégra v Mariánské ulici č. 20—II., kamž také zasílány buďtež peníze z venkova.

Rukopisy buďtež zasílány redakci „Právníka“, v Jámě č. 7—II.

Žádáme všech svých P. T. pánů odběratelů, aby předplacení svá brzy obnovili, by se určiti mohl náklad nového ročníku.

Honorář za tištěný arch článku rozpravného ustanoven na 20 zl. r. m. a za tištěný arch praktických případů na 10 zl. r. m.

V Praze, dne 30. června 1874.

Redakce.

O přísežném seznání stran.

Studie, již podává dr. Ott.

II.

Myšlénka dotčená jeví se nám zárodkem již v právu římském, plně rozkvetla však teprvé na půdě anglické podivnou náhodou tudíž v zemi, kdež právo římské praskrovné nabylo platnosti.

Praktičtí Římané záhy poznali, že v různých, dosti četných případech právo žalobcovo visí na poměrech osobních žalovaného, které žalující — byť by sebe pilněji pátral — zjistiti a důkazu o nich nabyti nemůže.[40]) Nesprávnými návrhy v nebezpečí uvádí

---

[40]) Bethmann Hollweg, Versuche über Theile der Civ. Proz. Theorie str. 276., pak téhož röm. Civ. Pr. III. str. 256; Keller, röm. Civ. Pr. pag. 215; Zimmern, röm. Priv. Rt. III. díl str. 378. Nejhojněji vyskytuje se případ řečený, jestli že kdosi žalobou vystoupiti chce na osobu jistou, jakožto dědice, neví-li však bezpečně, zdali vůbec neb jakým podílem zvláště dědictví nabyla; žádá-li tu příliš mnoho, ztratí rozepři ob plurispetitionem. Podobně při žalobách in rem, pak při tak zv. žalobách noxálních a actio de pauperie (actiones in rem scriptæ), při cautio dámni infecti. Veškeré případy tyto přijali nejstarší středověcí spisovatelé processuální 12. případně 13. století, tak zvl. Pillius, ordo jud. part. I. §. 11., Tancredus, ordo jud. II. part. tit. 21, Damasus, Summa de ord. jud. tit. 19; podlé nich pak Durantis, spec. judic. lib. II. part. I. de interrogat. §. 1. (Citáty podlé vydání Wunderlicha, případně Bergmanna: anecdota, quæ proc. spectant.) Dosti důvodně přirovnávají někteří spisovatelé tyto dotázky in jure co do účelu ku žalobě ad exhibendum (tak již rubrica ad tit. 3. libri III. ord. jud. Tancredi a z novějších

však nárok svůj. V případech takových, vesměs týkajících se tak zv. legitimací passivní žalovaného, udílel praetor (po případě však i odepíral l. 6. §. 1. l. 11. princ. D. de interrog. 11, 1) žalujícímu práva, klásti před formellním sepřením se stran (in jure) odpůrci otázek, ku kterýmž tento zřejmě odvětiti nucen byl, nechtěl-li se vydati nebezpečí, že by za to pokládáno bylo, jako by byl doznal okolnost, o kterou tu jde. Totéž místa mělo, pakli odpověděl obojetně neb neurčitě. Z doznání takového vzešel tázanému závazek quasi ex contractu l. 11. §. 9. D. h. t. a tázavší se na výsledcích dotazování založiti mohl žalobu svou jakožto actionem interrogatoriam. l. 1. §. 1. D. h. t.[41]) Zdá se, že také žalovaný na jisto postaviti směl někdy i základy námitek svých spůsobem obdobným, ač přímých dokladů toho v pramenech nalézti nelze. Jisto však jest, že v dobách práva klassického dotázek těch užíváno býti mohlo v míře co nejvolnější.[42]) Pochybno jest jen, zdali dotázky tyto ještě místa měly v právu doby císaře Justiniána. Patrno zajisté, že když dávno před tím bylo minulo rozštěpení řízení in jure et in judicio, také dotazování p ř e d podáním žaloby odpadlo, čímž vytratila se možnost, opírati žalobu o faktum dotázkou na jisto postavené t. j. podati ji jakožto actionem interrogatoriam.[43])

H u b e r, prælect. lib. XI. tit. I. in princ.). Že přísahy žádáno nebylo, tomu diviti se nelze, uváží-li se názor Římanů o přísahách vůbec a zvláště okolnost, že juramentum de calumnia teprvé Justiniánem zavedeno bylo (l. 2. Cod. 2, 59), srv. G o l d s c h m i d t, Abhandlungen str. 34.

[41]) Tak H e s s e: jurist. Probleme 1872 a sice pojednání: Vom Geständniss str. 16., které uvádí, že formule rozšířena byla dodatkem, odpověď (responsio) obsahujícím, pročež pak zvána byla actio interrogatoria.

[42]) Cicero oratoriæ partit. c. 28. §. 98.: Atque etiam ante judicium de constituendo ipso judicio (sc. quum hereditatis sine lege aut sine testamento petitur possessio) solet esse contentio, quum aut — sitne actio illi, qui agit, aut jamne sit, aut jam esse desierit, aut illane lege, hisce verbis, sit actio, — quæritur.

[43]) l. 1 §. 1 D h. t.: interrogatoriis autem a c t i o n i b u s hodie non utimur, quia nemo cogitur ante judicium de suo jure aliquid respondere, srov. výklady toho místa Brackenhöftem a Deurerem v Arch. für civ. Praxis 20. dílu str. 394. a 24. dílu str. 201. Patrně jest to emblema Triboniani (Huberi præfect. lib. XI. tit. I. §. 3.).

Naproti tomu podobá se, že právo, dotázek odpůrci klásti vůbec soudně, právě v dobách pozdějších stalo se pravidlem, kdežto dříve dopouštěno bylo jen výminkou, neboť čteme (l. 21. h. t.), že ubicunque judicem aequitas moverit, aeque opportere fieri interrogationem, dubium non est.[44])

Řízení středověké (12. století) před soudy církevními[45]) a v městech vlašských přijalo po vzkříšení se práva římského dotázek těch tím spíše, ježto strany podle základních názorů práva církevního vypovídati mají před soudem jen pravdu.

Nový právní živel tento zavedl pak vedle oněch interrogací sloužících hlavně ku zjištění passivní legitimací zvláštních tak zv. posicí.[46]) Souviselo to s tím, že papežové zavržením volné způsoby řízení starořímského zavdali nutně podnět ku velmi formellnímu a přísnému rozčlenění řízení. Celý děj žalobní neb obran rozdělen býval na kratičké věty obsahující vždy jedinou pouze okolnost rozhodnou, jež tvrdící (ponent) přísahou stvrditi měl, (pročež jich také později změniti nesměl) a o nichž se prohlásiti musil odpůrce jistivě neb záporně. Předchozí přísaha, které se vyžadovalo, byla juramentum calumniae. Věty popřené prokázati musil pak ponent.

Přeměna tato jest ve spojení úzkém se změnou, již utrpěla litis contestatio v právu středověkém[47]) a zárodkem zásady po-

---

[44]) Případ tento jeví se u výšejmenovaných středověkých processualistů co casus generalis (srov. citáty položené v pozn. 40.).

[45]) Mnoho pravdy zajisté do sebe má výrok Wunderlichův (anecdota quæ proc. spectant v předmluvě str. 4.): fundamenta enim formarum processus civilis, qui per Germaniam, ne dicam per Europam cultiorem, obtinet communis, non ex Romano, sed ex Canonico jure repetenda sunt; srov. také Rosshirt: canon. Recht str. 573., pak Mittermaier, Arch. f. civ. Pr. 40. sv. str. 124. násl. a Briegleb, Theorie der summar. Processe, str. 28., 55.

[46]) Rosshirt, Dogmengeschichte str. 110.; Endemann, Beweisrecht str. 132.; Hinschius, v Arch. für civ. Praxis sv. 49. str. 109.; Zimmermann: Glaubenseid str. 166.

[47]) Sintenis, Erläuterungen 1. sv. str. 126. Spůsob, jakým se dotazování toto dělo, názorně naznačuje Damasus, ordo jud. tit. 31., pak Bonaguida, p. IV. tit. 1. Super exemplo de mutuo dicet sic: Ponit Titius, quod ipse mutuavit Mænio decem; item ponit, quod ipse Mænius ea decem sibi Titio reddere promisit . . . .; de deposito dicet sic: ponit Titius, quod ipse deposuit apud Mænium codicem suum in chartis edinis et cum

drobeného popírání. Známá Clementina: Saepe (c. 2. de Verb. signif.), na níž vše řízení stručné spočívá, mluví již v roce 1306 ex professo o těchto posicích, kterých prý dopouští ad faciliorem expeditionem litium propter partium confessiones ... usus longaevus, pokládajíc je tedy za právní ústav dávno zdomácnělý. Před tím jen mimochodem zmiňují se o posicích některá dekreta papežská, tak cap. 54. X. 1, 6 (Řehoř IX.) C. un. X. 2, 5; pak c. 1. in 6. 2, 9 (Innocens IV.) dále c. 2. h. t. (Bonifac VIII.).

U spisovatelů doby tehdejší všechnu praxi opanovavších zřejmě jeví se, že posice tvořiti mají most k důkazu; již Tancredus (okolo 1214) byl připouštěl dotazování se ve všech případech, kdekoli přispívala interrogatio ad investigandam veritatem a Vilém Durantis († 1296) ve svém speculum judiciale, spisu ovládajícím celý vývoj theorie i praxe středověké, nejen v jižní, nýbrž i v střední a západní Evropě,[48]) výslovně dotýká se toho, že dotázek ve formě posicí užiti lze vůbec mezi řízením, ut partes relevarentur ab onere probationis.

Úsečně naznačuje nám přechod[49]) u věci té, totiž zatemnění

---

apparatu Accursii et corium habebat desuper rubeum. Item ponit quod ipse Manius recepit ipsum codicem deposito et obtulit se ipso deposito. Podobně Durant. spec. jud. II. lib. part. II. tit. de posit. §. 5. vers. 13.

[48]) Výtečný tento právník i státník rodem Francouz, který hlavně ve Vlašsku působil, nejmenuje se ve spisech pozdějších leč speculator neb magister practicae. Vážený Alciatus († 1550), na dvou universitách francouzských a třech vlašských vyučovavší, praví ve své praxis utriusque juris (§. judicii præparatio, jak o tom svědčí Rau v Arch. f. civ. Pr. 38. sv. str. 410.) o něm takto: Speculator ille noster G. Durandus, aurei sui illius speculi, non vitrei, non manu mortali facti, sed immortali ingenio conflati ... quem et ego imitaturus et post optimi et sagacissimi messoris terga spicilegium meum confecturus. O tom, že na vývoj práva ve Francii rozhodného vlivu měl, srov. Schäffner: Rechtsverfassung Frankreichs II. díl str. 19.; že pak v Německu větší ještě vážnosti požíval, toho dokladem jest nám řád soudní pro soud komorní 1507, dovolávající se spisu jeho (Bethmann Hollweg, Grundriss str. 18.), co se naší vlasti týče, srovnej doleji (pozn. 66.).

[49]) Podrobný průběh u věci té byl následující. Původně dotazuje se strana odpůrce svého zcela všeobecně před sepřením se, netvrdíc sama ničeho, nýbrž vztahujíc se jen ku zvláštní přísaze de ca-

původního významu interrogací in jure a seslabení všeobecného případu dotazování se: „ubicunque aequitas judicem moverit“ před sepřením se stran v neobmezené dotazování se stran posicemi až do skončení věci v II. knize druhého dílu spec. jud. de posit.

---

lumnia, již vykonané na dotvrzení toho, že nedotazuje se bezdůvodně a k pouhému týrání odpůrce. Glossátoři přihlížející též ku právu, jež prýštělo se z pramenů církevních a nazýváno bylo jus novum naproti římskému (jus vetus), spracovali ustanovení obsažená v sebrání práv Justiniánem zřízeném spůsobem takovým, který se jim vůči praktickým potřebám zdál býti přiměřeným. Neznajíce základů historických, aniž pak soustavy řízení soudního římského, vkládali ve výroky práva římského smysl zcela zvláštní, mísíce předpisy ty s nařízeními papežů atd. (Bethmann Hollweg, Grundriss str. 9.). Tak stalo se, že ústav interrogací in jure u starších theoretiků (tak zv. auctores practici) ještě malých utrpěl změn. Tancredus (okolo r. 1214), skladatel pojednání o celém řízení soudním, jež velké došlo obliby u soudů tehdejších, zmiňuje se (ordo judic. II. lib. tit. 22.) zvláště o tom, že před sepřením se stran (srov. nadpis cit. tit., pak slova úvodu lib. III. tit. 1. explicatis his, quæ ante causæ principalis ingressum sæpe in quæstione vertuntur . . . .) klásti sluší dotázek ku zjištění legitimací passivní, vypočítaje všechny případy výše (v pozn. 40.) uvedené. Pillius (1169—1207), ještě více lnoucí ku právu římskému, výslovně dokládá, vypsav týtéž případy, (de ord. judic. I. §. 11.) hujusmodi interrogationes faciendæ sunt in loco judiciali, id est ante judicem et ante litem contestatam . . . intellige „in jure“ i. e. in loco, in quo jus redditur . . . Si reperitur, quod fiunt „in judicio“, intellige i. e. ante judicem; vel largo modo accipitur ibi judicium i. e. dum quis convenitur, lite nondum contestata. U věci té srovnává se s výklady dotčenými glossátor Damasus (1220—1227), jejž většina spisovatelů nazývá Čechem (tak již Vilém Durantis v úvodu spec. judic.; Joan. Andreæ v dodatcích k tomuto; Savigny, röm. Recht des Mittelalters 5. sv. str. 149.; Wunderlich, anecdota, quæ proc. civ. spectant str. 33.), ve své summě de ord. jud. tit. 19. Záhy však tento spůsob dotazování se hynouti počal; ani Gratia (1206—1213, summa de judic. ord. part. II. tit. 3.), aniž pak Bonaguida (1260, summa super off. advocatorum IV. partic. tit. 1.) nepojednávají o něm více. Zajisté pak Vilém Durantis, spec. judic. (1272, 1286) lib. II. part. I. §. 1. vers 4. dotvrzuje, že se tak bylo stalo (illud autem nota, quod usus prædictarum interrogationum ab aula recessit).

Vedlé oněch interrogací záhy vyvinuly se však posice ve smyslu shora udaném (Tancredus, III. lib. tit. 3.; Damasus, tit. 31:

§. 1., an dí: positio est dictum loco interrogationis positum; nam quod olim sub forma interrogationis ponebatur, hodie de plano ponitur. Aby pak dosaženo bylo účelu, dodělati se pravdy, nařizuje se, aby vzdálili se zástupcové stran před slyšením, ita quod nec dicto nec signo clientulo suo possint innuere.[50]) Když

---

etquidem possunt fieri in omnibus articulis interrogationes, in quibus æquitas moverit judicem ad interrogationem faciendam post litis contestationem; pak tit. 32.: tenetur enim judex interrogationem facere a reo in omnibus articulis, in quibus actori incumbit onus probationis, quia si cõnfessus fuerit reus, non habebit necesse actor probari; podobně Bonaguida a Gracia, l. c. Naproti tomu Pillius spůsob posicí ještě nezná). Názory o rozdílech posicí čím dále, tím více stávaly se mlhavějšími, jak vychází z dodatků Joan. Andr. ad spec. jud. Guil. Durantis lib. II. part. 2 de posit. §. 3., kdež se praví: Roffredus (zvaný pravidelně Epiphanii, † okolo 1243) et Cynus († 1336) dicit, quod differunt positiones ab interrogationibus ut genus et species; Vilém Durantis však přihlížeje k někdejší formě, slouživší ku zevnějšímu vyznačení rozdílné podstaty takto rozdíly (l. c.) vypisuje: Vel dic quod interrogationes specialiter fiunt ante litem contestatam et quandoque a judice, quandoque a parte . . ., positiones autem proprie fiunt post litem contestatam . . . Et nota, quod judex, qui de causa cognoscit, debet interrogare, sed licet possit interrogare, usus tamen hodiernus non patitur, quod possit ponere, imo ponit pars. Uvádí taktéž, že Roffredus omylem ještě za to měl, jako by soudce také posice klásti mohl, „cum et interrogare sibi liceat." Na sklonku 13. století přeměna dostoupila vrchole prací dotčenou Viléma Durantise; interrogace úplně v zapomenutí upadly a obdobné spůsoby, jaké zachováváno bylo u těchto, užíváno bylo na dále co prostředku ku vyhledání pravdy tvrzení processuálních. Tak praví řečený processualista l. c. lib. II. part. II. tit. de posit. §. 1.: positio est brevis verborum formula mentem ponentis continens ad veritatem eliciendam concepta, čehož co do tresti přidrželi se Bartolus († 1357) gl. ad L. 22. D. 11, 1 číslo 12.), Baldus († 1400) gl. ad l. 9. §. 4. D. h. t., i dokonce též Maranta († 1530) spec. aureum pars VI. tit. de posit. Nr. 1.

[50]) Durant., spec. lib. II. part. II. l. c. §. 3.; Bonaguida, l. c. tit. III.; Gratia, l. c. §. 7. však praví: imo hoc consuevit fieri, quod in confessionibus advocatus non permittatur stare juxta reum, ne ullo verbo aut signo faciat eum negare veritatem. Adsit tamen advocatus rei, ut si judex vellet reum malitiose repetere in sermone vel advocatus actoris, defendat eum ab iniquis positionibus et ineptis.

zneužíváním také dedukce právní oděny bývaly ve formu posicí, vešlo v obyčej, (jak Gratia o tom svědčí), nazývati posice obsahující tvrzení určitých skutků articuli,[51]) pakli následkem zapření odpůrcova nastala potřeba, provésti důkazu o nich.[52])

Právo dotázek bylo by všeho postrádalo významu, jestliže tázaný nebyl by nucen býval odpovědíti. Zákonodárství církevní a učení processualistů neváhalo tudíž vytknouti, že ten, kdož odpovědíti nechce neb nejasně či obojetně odpoví, zastižen býti má následky nepříznivými. Starší theorie (Tancred III. tit. 3. §. 4., Gratia II. tit. 3. §. 6.) pokládala za to, že nastupovati lze jen tresty přiměřenými na takového, že však za to míti nelze, jako by byl doznal okolnosti, jichž se týče.[53]) Avšak posléz řečený spisovatel již dokládá toho, že nesrovnává se s názorem tím praxe (usus communis est contra jus, ut dictum est), již za správnou prohlásilo decretum Bonifáce VIII. roku 1238 rozřešivší spor školy.[54])

Tvrzení nepravdivá, činil-li jich ponent, neb popření okolností tázanému povědomých, tresce se co křivopřísežnictví.[55]) Pozdější

---

[51]) Gratia, l. c. tit. 5. de articulis. Zbytky těchto jeví se v průvodních článcích svědkům kladených v řízení dob našich.

[52]) Pozdější spisovatelé někdy názvy ty brávali v smyslu méně úzkém, tak na př. Otho Senonensis (okolo r. 1301): summa de interdictis (de posit. tit.) praví: ea, qua vocantur positiones in curia ecclesiastica, vocantur articuli in curia sæculari (srv. Ninschius, l. c. str. 121. pozn. 28.). Avšak rozdíl, jejž činil Gratia, zdá se, že zůstal platným (srov. Baldus, glossa ad l. 5. D. 11, 1).

[53]) Damasus, l. c. tit. 33. jiný pronáší náhled: Si pars interrogata non respondeat, contumax reputabitur et perinde convenietur, acsi negasset illud, quod interrogabatur.

[54]) c. 2. X. 2, 9: si ... reus ... interrogatus jussusque a judice respondere, absque rationabili causa recuset aut nolit seu contumaciter se absentet: haberi debet super iis, de quibus in iisdem positionibus rogatus extitit, pro confesso. U soudů světských, zdá se, že názor theoretiků ještě déle v platnosti zůstal. (Srov. statuta civilia civit. Bononiæ ab anno 1454 fol. XV. p. v.: providemus, quod in quibuscunque causis civilibus fieri possint positiones et dentur judici, coram quo causa agitur, qui judex respondere faciat illis, quibus sibi videbitur, ipsis positionibus, prius per eum examinatis parta instante, sub poena C solidorum ipsi judici pro qualibat vice et salvo jure impertinentium), ačkoli soudce také pod následky fikce doznání odpověď žádati směl.

[55]) C. 3 in 6to 2, 11: quum in positionibus ... seu responsionibus

obyčej soudní a zvláště zákonodárství v městech vlašských zmírnilo účinek ten v pokutu peněžitou, arcť citlivou.[56]) Patrně stalo se tak vlivem spisu Durantisova (spec. jud. II. kn. part. II. l. c. §. 9.).

Vytknouti sluší konečně, že Joannes Andreae (1270—1348), zvaný tuba et pater juris canonici, v dodatcích ku práci této (addit. spec. lib. II. part. II. de posit. §. 7. N. 5. et 12.) prohlásil, že domáhati se lze posicemi i odpovědí de facto alieno, což praxe si osvojila a bedlivě toho zachovávala.[57])

Nepotřebí zvláště vytknouti, že se rozumělo vedle povahy řízení, že soudce ex officio tázati se směl stran, kdy toho potřebu viděl. Také k otázkám těmto strany příseżně seznávaly.[58])

Učení o posicích přijato bylo působením výše dotčených spisovatelů kanonických (auctores practici) u soudů světských ve Vlašsku, tak že statuta měst těchto podrobných chovají do sebe ustanovení o tom,[59]) jakož pak podle přirozeného běhu věcí u soudů církevních v celé Evropě křesťanské, odkud pak vnikalo

---

... reperiatur contrarietas manifesta tibi — tamquam perjuro — ... perpetuum silentium imponi debebit.

[56]) Statuta Bononiæ fol. XVII.: positiones ex facto proprio vel concernentes mortem, parentelam, matrimonium negans et contrario probato per ponentem, talis negans cadit in poenam X librarum pro qualibet positione negata, exigenda omni exceptione rejecta intra VIII. dies.

[57]) Srov. Urbach, ordo judic. cap. 32 (edit. Muther str. 178.).

[58]) Bulgarus: summa de judiciis §. 9.; Tancredus l. c. III. tit. 3. §. 5.; Durantis lib. II. part. II. de posit. §. 3.: item absque positione partis potest interrogare reum super contentis in libello ...; cap. 10 X de fide instrum.

[59]) Zvláště statuta civilia civitatis Bononiæ ab anno 1454 fol. XV. p. v. násl., kdež zajímavé ustanovení se strany soupeřů: et insuper statuimus, quodsi contingat in eadem causa plures personas necessario teneri respondere positionibus contra eas productis, teneantur et debeant uno tempore, licet divisim et separatim, sed successive et absque temporis intervallo talibus positionibus contra eos productis respondere, salvo si litigantes aliter essent in concordia (fol. XVII.). Podlé Rosshirta, Dogmengeschichte str. 48., má prý právo měst Perugia a Assisi a podlé Mittermaiera (Arch. f. civ. Pr. 39. sv. str. 280.), také právo města Verony 1450 podrobných předpisů o tom; práv těch dopíditi se nebylo však lze. Právo města Benátek z doby o něco pozdější, totiž 1553, 1. lib. cap. IX. již hoví názoru modernějšímu (cum aliquis vocatus ad placitum interrogatus ab eo, a quo vocatus

v řízení soudní práva domácího, přeměňujíc řízení povlovně sice, však co do bytosti.[60])

Zvláště v Německu ku konci 15. století vyskytuje se snaha, nápodobováním vzorů vlašských přispěti ku šíření se zásad práva processuálního v jižní Evropě dávno již rozhodné platnosti nabyvších. Důležitým činitelem mezi příčinami pracujícími ku převratu ve směru tom byl tak zv. ordo judiciarius Jana Auerbacha († 1470),[61]) totiž tímto opatřené přispůsobení spisu Mikuláše de Tudeschis, učitele na rozličných vlašských učilištích a pozdějšího kardinála (vůbec Abbas modernus, Panormitanus zvaného, † 1445), jenž theorii o posicích v Němcích ku platnosti přivedl (cap. 31. de positionibus et articulis). Podle příkladu vlašských předchůdců svých dodává zvláště formulářů. Dobře dotýká se podstaty posicí, an dí: ... super pošitionibus lis ponitur velut super fundamento, quia eis confessatis vel negatis lis ulterius procedit ... Et positiones et articuli super principali isto litis seu judicii ordine seu loco fiunt, scilicet post litis contestationem et juramentum calumniae, tamen, quandocunque faciendae sunt probationes, fieri possunt. Důležitý pokrok naproti spůsobu, jaký byl vylíčil Gratia co se týče postupu od posicí k důkazu, byla-li posicím dána odpověď záporná, byl již nastal v dobách pozdějších tím, že se i tu jeví patrné přibližování se ku zásadě soustřeďovací (eventuální); neboť kdežto před tím věty bývaly kladeny a teprvé, když odpůrce

---

est super quacumque causa, respondere statim noluerit, audientur rationes illius, qui vocavit eum, et judices judicabunt).

[60]) Ustanovení pramenů a theorie o posicích nemá pouze historického významu, nýbrž praktického, pokud se týče důležitého učení o břemenu průvodním, případně o potřebě skutkového opodstatnění nároků činěných. Zajímavých na př. nalézáme již poznámek o rozdělení průvodního břemena při tak zv. doznání kvalifikovaném (zvl. v právu francouzském důležitém vzhledem k §. 1356. code civ. a v řízení obecnoprávním velesporném) v glosse ad c. 1. in 6to 2, 9. složené Joan. Andreæ, Guidem a Baysio, u Urbacha. cap. 32.

[61]) Joannis Urbach: processus judicii ex recognitione Th. Muther (Halis Saxonum 1873). O významu této práce srovnej Stobbe: Geschichte der deut. Rechtsquellen II. díl str. 179., pak Walther, Civ.-Proc.-Literatur str. 31.; Wetzell, System str. 15. pozn. 17. Že spis tento není původní (jak Linde, Lehrbuch 7. vyd. str. 43. byl ještě tvrdil), nyní již na jisto postaveno jest.

záporně se byl pronesl, ponent nabízel o takto popřených větách průvodů, toť později[62]) již případné (in eventum) nabízení důkazu spojováno bylo s posicí.[63]) Co se týče účinků odepřené neb nejasné odpovědi prohlašuje Auerbach za platné rozřešení kontroversy, jaké se stalo Bonifácem VIII. (srovn. cap. 32. princ.)

Také ve vlasti naší, kamž dekretum Gratiani kanovníkem Vincentiem a biskupem Danielem přinešeno bylo r. 1159 (Jireček pr. Slov. II. str. 303.) a kdež ve 13. století již decretorum doctores se vyskytují,[64]) kvetlo učení processuální na základech vyložených na universitě pražské[65]) a u soudu arcibiskupa. Pražská učební kniha o řízení soudním[66]) počínající slovy: Quia citatio

---

[62]) Zmínku činí o tom již Baldus, gl. ad l. 5 D. 11, 1: Quandocunque conjungitur positio et articulus, ut cum dico: „pono et probare intendo."

[63]) Urbach, l. c. tit. 32. (ed. Muther pag. 175). Et quod dicitur: „ponit et probare intendit," hoc hodie est in usu; alias positiones dabantur primo, sic dicendo: „ponit talis etc." et, si negabantur istæ positiones, postea dabantur articuli sic dicendo: „talis intendit probare" . . .

[64]) Schäffner: das röm. Recht in Deutschland während des 12. u. 13. Jahrhunderts pag. 44, dokládá se na důkaz toho listin otištěných v Bočkově cod. diplom. sv. 4., totiž listiny dané v Kroměříži r. 1269 č. 25., pak jiné č. 206. dané v Opavě r. 1282, kdež jest zmínka o jakémsi magistru Henricus, Dr. decretorum, commendator Opaviæ; podobně Franklin, Beiträge zur Reception des röm. Rechtes (str. 126. pozn. 13.).

[65]) Jak známo, zařízena byla fakulta právnická podlé vzoru učení pařížského, tam však vyučovati právu římskému bylo zakázáno papežem r. 1218—1568, pročež i v Praze původně vyloučeno zůstalo, i z Bononie přivolán byl Dr. práv, by vyučoval právu církevnímu (Palacký, Geschichte Böhm. II. díl 2. odd. str. 301.). Ostatně nevzalo studium toto tím teprvé vzniku, neboť na př. již (vedlé svědectví Stölzel-a: das gelehrte Richterthum in Deutschland I. díl str. 53. poz. 83.), r. 1339 studovali dva čeští benediktini, z nichžto jeden pocházel z Praby, na universitě v Perugii. Podobně sice teprvé r. 1390 počal Jindřich Sušický přednášeti o právu římském (Schäffner, l. c. str. 6.), avšak již Václav II. (1283—1305) adolescentem Conradum nomine Aurelianis (Orleans) ad studium destinavit, quatenus ipse in legum scientia ibidem studendo proficeret . . . . (Chron. aulæ regiæ cap. 51. Srov. Stobbe, l. c. I. str. 567. pozn. 53.).

[66]) Srov. Muther: zur Geschichte des röm. Rechtes in Deutschland im 14. und zu Anfang des 15. Jahrhunderts (Rostok 1872), který

est fundamentum ordinis judiciarii, sepsaná asi okolo 1385 v Praze snad pozdějším biskupem Puchníkem, úplně vyličuje nám řízení positionální tak, jak jsme je byli výše seznali, avšak uvádí jakožto zvláštnost praxe pražského soudu arcibiskupského, že žalovaný, který by nechtěl odpovědíti k posicí, sice pro confesso habetur, secus tamen est de more consistorii pragensis, quia talis nolens respondere tamquam contumax reputatur et excommunicatur, nisi judex statuit terminum ad respondendum positionibus sub poena . . ., tunc si non respondet habetur pro confesso. Dále uvádí se, že posice, při kterých ponent spojil několik vět (členů) v jedno, ita, quod una pars positionis est vera vel falsa et sic adversarius perplexus nescit respondere, se nevylučují, nýbrž: secundum consuetudinem consistorii pragensis tenetur respondere ad quodlibet membrum in positione contentum.

Zajímavo jest konečně, stopovati u nás posice v práci Jakuba z Teramo vyličující ve spůsobě sporu Beliála s Christem celé řízení soudní tak, jak tehdáž (okolo 1380) v obyčeji bylo u soudů církevních i s formuláry spisů stran, soudních protokolů atd.[67]) Právní kniha tato v českém překladě u nás hojného rozšíření došla[68]) a po dvě století zajisté mocného měla vlivu na vývoj práva processuálního. Stalo se tak asi následkem schválení spisu onoho Urbanem IV. (r. 1378), jíž zvláštní dodalo se jí autority. Překlad z roku 1450 v kap. 16., 17. (jakož i jiný z roku 1470) podrobně vyličují praktickým spůsobem řízení positionální. Snaha tíhnoucí již ku zásadě eventuální, jejíž dokladem jest změna Urbachem výše vypsaná, také tuto se nám ukazuje, neboť formulo-

---

popisuje ještě jinou podobnou, asi složenou od Jiřího z Boru (Georgius de Bora), králem Václavem za lectora řádného ustanoveného po roce 1396, četných majíci výňatků ze spisu Vil. Durantise: specul. judiciale.

[67]) Mittermaier v Arch. für civ. Praxis 12. díl str. 380; Stobbe, l. c. II. str. 178.

[68]) Hanka, přehled pramenů právních, str. 154., pak Walther, Civil-Process-Literatur str. 29. Bohužel postrádáme dosud vydání díla toho nejen obsahem svým pro studium vývoje řízení soudního důležitého, nýbrž i ve směru terminologickém nad jiné bohatého. Velmi krásný rukopis, jehož výše bylo se dovoláno, chová museum české (Signatura 3. F. 24); druhý z části jest porouchán a proto doplněn rukou Hankovou (Sign. 3. F. 23.).

vání posicí vždy děje se slovy: „o tom klade a dovésti chce," že atd.[69])

Veškeré spisy tyto jsou plody středověké vědy processuální vzrostlé působením kanonistů z kořenů práva římského. Dlouhou dobu panovaly zásady její v theorii i praxi, avšak čím více se šířily, tím více pozbývaly původního rázu a různých i značných utrpěly změn, neb začali působiti živlové noví.

(Pokračování příště.)

---

[69]) Pozoruhodným úkazem jest, že horní práva Kutnohorská, udělená králem Václavem II. okolo 1300 jenom mimochodem o jediném případě interrogací in jure se dotýkají, o řízení positionálním však úplně mlčí (lib. IV. cap. 6. in fine: Unde ante litis contestationem (reus) interrogetur, an rem possideat petitam jam, et affirmet, se rem, quam non possidet, possidere, litem super eo sustinens secum contestari, condempnabitur actori ad omne interesse, veľ quantum juraverit actor in litem; srov. výše pozn. 40. a 49.). Vysvětliti sobě lze okolnost tuto tím, že postglossator Gozius Urbevetanus (čili de urbe veteri [Orvieto], tak chron. aulæ reg. cap. 51), podstatného účastenství ve složení práv těch měl (Palacký, Geschichte Böhm. II. díl 1. str. 398.), že však u civilistů spůsob posicí obliby nebyl došel, což souviselo s bojem, jejž v středověku kanonisté s civilisty vedli (Mittermaier v Arch. f. civ. Pr. 39. sv. str. 277. pozn. 17. dokládá se zřejmého o tom svědectví, obsaženého v Jani a Costa: Comment. ad decret. pag. 401, jehož však použiti nebylo lze). Litovati jest, že důležitost 4té knihy těchto práv, obsahující předpisy o řízení, pokud se týče dějin recepce zásad obecnoprávních v střední Evropě, ani u nás, ani v cizině dostatečně oceněna není. Jsouť zajisté předpisy právě dotčené úplným systemem předpisů processuálních, tehdáž theorií za platné pokládaných (srov. kn. 4. kap. 11. de probationibus, kdež podrobně pojednává se o důkazu záporu), přijatým pro určitý soud ve vlasti naší v prvních letech 14. století, tedy v době, kdy v zemích sousedních právo římsko-kanonické jen skrovných stop jeví, zajisté pak processuální právo podobnou recepcí vykázati se nemůže. (Srovnej ohledně toho Stobbe, deutsche Rechtsquellen I. díl str. 654.) Ustanovení tato jsou zcela nezávislá na normách Jihlavského práva, v ostatních částech za pramen dotčených constitutiones juris metallici slouživšího (srov. právo Jihlavské a tyto u Peithnera von Lichtenfels: Geschichte der böhm. u. mähr. Bergwerke str. 261. a 291., pak 363.). Ve smyslu takto obmezeném bráti sluší, co o poměrů obou těchto práv přednáší Tomaschek: der Oberhof Iglau str. 8., 9. (srov. článek dra. Haněla v Právníku 1873 stránka 836.).

O vlivu práva německého v Čechách a na Moravě.

(Nástin.)

Podává JUDr. **Jaromír J. Hanél.**

(Pokračování.)

Ze právomoci úřadů župních byli osadníci měst nově založených naprosto vyjmuti i nesměli tudíž od nikoho před soud župy býti pohnáni, nýbrž museli se na ně žalovati před soudem jejich, ve případech pak těch, kteréžto panovník sobě byl zůstavil, před soudem královským aneb před nejvyšším komorníkem, kterýž mezi těmito a králem byl prostředníkem.[417])

V dobách, v nichž po některých přeměnách dostoupilo zřízení obecní ve městech v Čechách a na Moravě již vyšší jakýsi stupeň vývinu a nabylo jisté stálosti, tvořili veškeří obyva-

---

[417]) Výslovně praví král Václav II. v listině z r. 1293: ... „cives civitatis ... Horazdiowicz, eo iure, quo alie civitates nostre utuntur, uti volumus et gaudere, videlicet quod a judicio et jurisdictione omnium beneficiariorum provincialium sint liberi et exempti . . .“ Srv. Emler, Regesta II. n. 1618. pag. 694. Že pak veškeré záležitosti, týkající se obyvatelů měst, přísluše ly před soud městský aneb přímo před krále neb nejvyššího komorníka, toho jest mnoho důkazů na snadě. Tak ustanovuje se v listině z. r. 1291: . . . „ciues nostros Olomucenses . . . ab omni iuridiccione ac impeticione beneficiariorum quorumlibet eximimus graciose. Volentes quod si quis contra ciuium nostrorum eorundem aliquem accionem aliquam ex causa quacumque proponere et mouere habuerit, is coram iudice, iuratis et vniuersitate ciuitatis Olomucensis accionem et causam suam iure quod eidem ciuitati competit prosequatur.“ Srv. Boczek, Cod. dipl. T. IV. n. 296. pag. 375. sq. Emler, Regesta II. pag. 663. n. 1539. Totéž ustanovení dáno vůči obyvatelům města Brna; srv. Boczek, l. c. n. 303. pag. 385. sqq.; Emler, l. c. pag. 673. n. 1569.; taktéž Znojmu; srv. Boczek, l. c. n. 301. pag. 383. sqq.; Emler, l. c. n. 1567. pag. 672. Srv. též Boczek, l. c. T. IV. n. 294. pag. 372. sqq.; Emler, l. c. n. 1533. pag. 660. sq. a j. v. O úřadu nejvyššího komorníka co prostředníka mezi králem a městy srv. Palacký, v Čas. Česk. Mus. 1835 str. 410., Maciejowski, Hist. pr. słow. II. str. 173.

telé města jednu korporaci,[418]) jejížto záležitosti upravoval sbor mužů, ku řízení tomu od spoluobčanů svých povolaný.[419])

Sbor tento byl sbor přísežných kmetů (cives jurati, šcabini, též consules).[420])

V čele sboru tohoto nalezal se rychtář městský, (judex civitatis), který byl tudíž přední osobou v úřadech městských.

Rychtář byl vlastně úřadníkem královským, od krále ustanoveným a to buď bez všelikého přičinění a spolupůsobení ostatního měšťanstva, aneb po úradě se sborem kmetů; ve mnohých však případech dobyla města právo, že mohou sama sobě svého rychtáře voliti.[421])

---

[418]) Ve veškerých listinách oné doby, jež týkají se záležitostí městských, mluví se o obyvatelích měst co o jednom celku začasté přímo universitas civitatis neb civium zvaném. Z okolnosti této však arcit nelze souditi, jako vůči německým městům činili ku př. Eichhorn, v Ztsch. f. gesch. Rchtsw. I. str. 172.; Mundt, Gesch. d. dtsch. Stde. str. 300. a. j., že základ zřízení městského sluší hledati ve svazku obecné poruky.

[419]) To platí arcit teprvé v dobách na sklonku XIII. a XIV. století; není zde však místa k tomu, stopovati znenáhlý vývin úřadů městských, nutno líčení obmeziti na dobu, kdy řády městské, zejmena tedy též úřadové měst, jaksi se byly ustálili, což před poslední čtvrtí XIII. století nebylo.

[420]) V některých listinách nalezají se veškeré názvy kmetů pohromadě, aniž by měly označovati snad různé úřady. Tak ku př. v listině z r. 1290: „contulimus perpetuo et irreuocabiliter . . . ut prefate ciuitatis nostre Opauie viri iurati, consules et scabini, in eadem ciuitate nostra rectores et prouisores preelecti, de nostre donationis munere hac fungi debeant liberaliter potestate, . . . ut, quidquid . . . decreuerint . . . hec grata, rata, fixa et inuiolabilia sopita qualibet contradictionis instancia uolumus et precipimus sub nostre obtentu gratie ab omnibus firmiter obseruari.“. Srv. Boczek, Cod. dipl. T. IV. n. 293. pag. 371. Pouhé hromadění se slov stejného významu jest tu zajisté patrným, zejmena an v téže listině o něco dále mluví se pouze o „consules et scabini.“

[421]) Rychtářem býval původně onen locator civitatis, kterému byl dědičně udělen úřad sudího; později stal se rychtář úřadníkem, kterého král sám dosazoval a kterýžto za důchody s úřadem tím spojené musel mnohdy více neb méně určité obnosy odváděti. Tím spůsobem došlo se k tomu, že úřad rychtáře stal se předmětem nájmu a skutečně vidíme, že tam, kde král stálý vliv na obsazování úřadu rychtářského sobě zachoval, obsazení to dálo

Rychtáři příslušelo, bdíti nad tím, aby pořádek a řád městský od každého byl zachován, on měl značný vliv na spravování obecního jmění a byl předsedou soudu kmetů, svolával soud ten, řídil řízení soudní jakož i porady kmetů a vynášel stranám soudícím se nález i bděl nad jeho provedením.[422])

---

se pronajímáním úřadu toho na určitou dobu, obyčejně na rok Důkaz toho zachoval se zejmena z doby krále Otakara II., kde se výslovně praví: „Judicium civitatis Pragensis B. de eadem civitate gerendum committimus et regendum, locantes eidem præfatum judicium a festo Paschæ primo futuro usque per anni circulum revolutum pro centum octoaginta marcis argenti, ex quibus jam viginti marcas præsentialiter nobis exsolvit." Srov. Form. Kralov. č. 8. Ve XIV. století však zjevuje se týž rychtář vždy po několik let po sobě jdoucích, z čehož jde, že pronajímání pouze na jeden rok vyšlo z obyčeje. Srov. Tomek, Děj. Pr. I. str. 254. n. Na spolupůsobení sboru kmetského při osazování úřadu rychtářského ukazuje listina z r. 1290, ve kteréž udělují se městu Kroměříži práva a praví se: . . . „promittimus cisdem, quod in constituendo advocato seu iudice ciuitatis ipsorum seu etiam remouendo scabinorum ipsorum consilium requiremus" . . . Srov. Boczek, Cod. dipl. T. IV. n. 291. pag. 367 sqq. Že pak i vliv panovníka na osazování úřadu rychtáře ve mnohých případech na měšťany samotné přešel, toho důkazem jest m. j. i Brno, kde o vlivu takovém od r. 1376, kde městu právo, voliti sobě rychtáře uděleno bylo, žádné řeči není. Srov. Rössler, Dtsche Rechtsdkm. II. str. LVI. Samostatné volení sobě rychtáře propůjčeno hned při založení města Hodonína: „Item talem potestatem eis etiam tradidimus, quod nullus iudex dominaretur eis, nisi quem ipsi voluntarie eligerent." Srov. Boczek, Cod. dipl. T. II. n. 189. pag. 204 sq. Avšak i tam, kde panovník sám dosazoval rychtáře, byl v tom aspoň částečně obmezen ustanovením, že má býti rychtář vždy osedlým měšťanem města, ve kterémž jemu úřad rychtářský svěřen býti má. Ustanovení taková vidíme na př. v Praze, kde se praví: „Is schol nicht mer richter in einer stat sein denne einer, vnd wer richter weren will, der soll ein purger sein". — Srov. Rössler, l. c. I. str. 115. čl. 51.; srov. též Tomek, l. c. str. 256. Taktéž ustanovuje se ve právu Jihlavském: „Item volumus, ut quicumque iudicaria frui desiderat dignitate in ciuitate Iglauiensi, quod sit ciuis ciuitatis habens hereditatem et hoc ideo, ut profectum ciuitatis eo melius prosequatur et propter unum annum uel duos non conrodat ciues et pauperes ciuitatis." Srov. Tomaschek, Dtsch: R. in O. str. 298. a. 98.

[422]) O postavení rychtáře, o jeho právech a povinnostech jedná se

Při veškerém jednání svém byl však vázán na spolupůsobení kmetů samých.[423])

Sbor kmetů, přísežných, stál vedle rychtáře městského a vykonával s ním veškerou moc i soudní i správní ve městě.

Počet kmetů byl v jednotlivých městech rozličný, nejčastěji však obnášel počet ten dvanácte až dvacet čtyry kmety.[424])

Dosazování kmetů dálo se v dobách starších zajisté ve veškerých městech od panovníků založených od krále samého, který právo to buď sám vykonával, aneb podkomořím vykonávati dával.[425])

---

takřka v každém ze známých práv městských dosti obšírně. Srv. o tom Tomek, l. c. str. 255. n.; Rössler, l. c. I. str. XLVI., II. str. LVI.; Tomaschek, l. c. str. 116. nn.

[423]) Rychtář má souditi vždy „secundum jus civitatis et de consilio juratorum civitatis." Že sám o sobě rychtář nikdy souditi nesměl, to se výslovně ve právu Pražském praví: „Idôch soll der richter zwen scheppen zum minnysten pey ym haben, wenn er vil richten, alzo vorgescriben sted, wen auch der richter pfandes helfen scholl, zo schol er zwen schepphen bey ym haben, ob er nicht mer gehaben mag." — Srv. Rössler, I. str. 108. čl. 22.: Wie dèr richter rechtes helfen scholl.

[424]) Nejčastějším počtem kmetů městských bylo dvanácte. Tak praví se v pozdějších výpovědech kmetů Jihlavských, že v Jihlavě ode dávna bývalo dvanácte kmetů (srov. Tomaschek, Dtsch. R. in Oest. str. 125.), na Malé Straně v Praze zdá se, že bývalo dvanácte kmetů hned od uvedení tam obyvatelstva německého (srv. Tomek, Děj. Pr. I. str. 257.) a i v jiných městech nalézáme obyčejně v dobách pozdějších, zejmena od XIV. stol. počínaje, takřka pravidelně počet dvanácti kmetů co pravidlo. V Praze samé býval počet přísežných několikráte změněn; nalézá se tu jedenáct, dvanáct, třináct, patnáct, ano i 24 kmetů („Anno Domini Mill. CCCXVIII. hæc est pecunia recepta per XXIIII juratos" — Lib. vetust. pr. fol. 7); později však opět počet dvanácti kmetů jest pravidelným (srv. Tomek, l. c. str. 256. n. Rössler, Dtsche Rchtsdkm. I. str. XLVI.). V Brně zdá se, že bylo vždy 24 přísežných. („Ab antiquo per viginti quatuor, qui præsunt consilio civitatis, est ordinatum" — „Sententiatum est in pleno consilio per viginti quatuor juratos" .... Schöffenb. 221., 472.; Rössler, l. c. II. str. LVI. 107. 215.

[425]) Přímých listinných důkazů v ohledu tomto nedostává se, lze však souditi s bezpečností, že tomu tak bylo jednak na základě okolnosti té, že bylo potřebí zvláštního propůjčování práva, voliti sobě přísežné, jakýchžto propůjčení dosti mnoho v listinách ze XIII. a počátku XIV. stol. se nám zachovalo, jednak pak lze tak

Během dob nabyla však města též podílu na právu dosazování onoho. Práva pak svého v ohledu tom vykonávala jednak v ten spůsob, že mohla navrhnouti větší počet osob, ku úřadu kmetskému úplně spůsobilých, ze kteréhož počtu pak král obvyklý počet kmetů vybral a potvrdil aneb od podkomořího vybrati dal a vybrané pak potvrdil.[426]) Vliv města jevil se tu v tom směru, že mimo osoby od města navržené nemohl nikdo státi se kmetem městským.

Jiný pak spůsob, kterým jevila města vliv na osazení úřadu kmetského byl ten, že města vůbec sama na základě zvláštní milosti panovníkovy mohla sobě voliti přísežné, které pak k pouhému potvrzení králi předkládala.[427])

---

souditi proto, že postavení měst vůbec bylo jaksi výminečným a z počátku zajisté svéprávnost měst co se týče soudnictví ne tak rozvinuta, jako později, čehož příklad vidíme v rozšiřování kompetence úřadu městského i na pře těžší, zejmena hrdelní. Jakož pak sudí sám z počátku byl jen úřadníkem královským, tak zajisté i ti, kteří jemu měli jíti na ruku při spravování spravedlnosti byli označováni od krále, aneb od komořího, který byl vůbec prostředníkem mezi městy a králem.

[426]) Srv. Palacký, Gesch. v. Böhm. II. 1. str. 158. V Praze, zdá se, že navrženo bývalo králi třikrát tolik jmen, kolik osob mělo býti za rychtáře zvoleno, načež král jmenoval nové přísežné z těchto ponavržených. — Srv. Tomek, l. c. str. 257. Později, od r. 1413, navrhovalo se králi od odstupujících přísežných, konšelů, 50 jmen osob vhodných, usedlých měšťanů pražských, z nichž pak král potřebný počet, kterýž následkem stavšího se rozdělení úřadu rychtářského od soudu kmetského obnášel 18, jmenoval (srv. Tomek, l. c. II. str. 282.). V lib. vetust. pr. fol. 114. praví se: „ . . . Es ist auch vnserr ernste meynunge vnd vellen das Jezliche gesaczte Schöpfen . . . . vierczehen tag vor sent Wenczlaws tag . . von Jr Jar aufgeet . . sullen. funfczig gesessen erbere leute vnd Burgere vns geschriben geben oder senden halb behem vnd halb dewczen, aus denselben sullen wir Achtczehen schepfen seczen vnd kysen halb Behem vnd halb Dewczen die vns gevallen werden.“ Srv. též Rössler, l. c. I. str. XLVII.

[427]) Tak na př. udělil král Václav II. r. 1292 měšťanům Brněnským výsadu, ve které se praví: „... concedimus eis plenariam potestatem, de vnanimi consensu totius ciuitatis eiusdem inter se iuratos seu consules viros fide dignos, qui eis omnibus communiter expedire videantur, semper circa octauas resureccionis domini nostri annis singulis eligendi . . .; hoc nichilominus adiecto, quod ciues predicti celebrata electione iuratorum eorundem nobis

Není pochyby, že právě tento spůsob osazování úřadu kmetského ve městech nejvíce přispěl k tomu, aby svéprávnost měst co nejvíce se upevňovala a vliv úřadů královských a panovníka samého na správu měst, jakož i důchody z měst dříve docházející, značně se menšily.

Dosazování kmetů dálo se obyčejně na jeden rok, před jehožto uplynutím muselo učiniti se opatření stran nových, pro budoucí rok v úřad dosazenu býti majících kmetů.[428]) Pouze co výminka jeví se, pakli kmetové delší dobu v úřadu svém setrvají.[429])

Dříve nežli kmeté v úřad svůj se uvázali, museli králi složiti přísahu v ten smysl, že chtějí v úřadu svém právo hájiti a křivdu tupiti a ku právu dopomáhati i bohatému i chudému.[430])

(Dokončení příště.)

---

eos, si tunc in terra Morauie presentes fuerimus, aut protonothario nostro, sed in absentia nostra camerario, qui pro tempore fuerit, vice nostra, pro viris fide dignis et ydoneis presentabunt.“ Srv. Boczek, Cod. dipl. T. IV. n. 303. pag. 385 sqq.; Emler, Regesta II. n. 1569. pag. 673 sq. O spůsobu, jakým měla díti se volba kmetů v Olomúci, jakož i o vlastnostech tam ku úřadu tomu nutných, srov. Bischoff, Dtsch. R. in Olm. str. 30. nn.

[428]) V listině v pozn. předch. uv. praví se: „(potestatem ... iuratos ... eligendi) per annum tantummodo duraturos, nisi per reatum notorium eorum aliquis aut plures demereantur destitui ante annum.“ Srv. též Tomek, l. c. I. str. 257.; Rössler, l. c. I. str. 26. n.; Schöffb., n. 36.: „De juramento et mutatione consulum ipsorum omni anno.“ „Do hat der chunich gelubt das her allejar di schepfen vorkeren wolle zwissen den zwain vnsern vrowen, der ereren vnd der lezeren.“

[429]) Srv. Tomek, l. c.; Rössler, l. c. I. str. XLVI. n.

[430]) V čl. uv. práva Pražského uvádí se doslov přísahy kmetů: ... haben di hern ... sich des schepfamt vnderwunten von des chunyges geheyss, vnd haben dar vmb gesworn vor dem chunig yeder man mit sein zwain vf gerakten fingern alsu: wir swern des ain ait Got vnd vnserm hern dem chunich vnd armen vnd richen, das wir wellen an dem schepfampt daz recht sterkin vnd das vnrecht khrenkin vnd daz wir wellen den armen vnd den richen vor sein an aller gerechticheit das vns Got zu helff vnd alle heiligen.“ O přísaze kmetů Jihlavských, která souhlasila takřka doslovně s přísahou kmetů pražských, srv. Tomaschek, Dtsch. R. str. 127. pozn. 1.

Praktické případy.

K výkladu §§. 335. a 430. tr. zák. a §. 288. odst. 1. tr. ř.

C. k. státní návladnictví v Hradci Kralové žalovalo u c. k. krajského soudu v Hradci Králové na Josefa Kube takto:

Josef Kube nechal dne 3. listopadu 1873 jemu svěřené koně před hospodou Riedla v Grossdorfu bez dohlídky státi, které se splašily a čtyrleté děcko Terezii Hitschfelovu na silnici jdoucí přejely a tak poškodily, že v následku ran a poškození zemřelo. Tímto se dopustil Josef Kube přečinu proti bezpečnosti života dle §. 430. tr. z. a dle §. 335. tr. z.

Důvody.

Dne 3. listopadu 1873 šla čtyrletá Terezie Hitschfelova k 11. hodině dopolední se svou sestrou pětiletou po silnici Grossdorfské a tu uhánělo pár koní splašených do vozu nákladního zapřažených; Terezie Hitschfelova byla od koní těch poražena, pošlapána a vozem přejeta.

Děcko toto utrpělo na pravé a levé kyčli také poškození, že, ačkoliv se jemu lékařské pomoci dostalo, dne 6. listopadu 1873 zemřelo. Poškození tato byla od lékařů mdra. Hausdorfa a Antonína Stumpfa za smrtelná prohlášena, která byla také příčinou smrti Terezie Hitschfelovy.

Josef Kube vozka u Josefa Dintera v Hauptmannsdorfě udal, že měl tehdáž jeti do Šenavy a že měl v hospodě Riedla složiti naložený ječmen, že za účelem tím do hostince vešel a své bujné, mladé kousavé a vyhazovavé koně před hospodou na silnici státi nechal a krátkou dobu na to, když se byl od nich vzdálil, koně ty že se splašily a jedno z těch dvou děvčat porazily a přejely.

Tímto jest objektivní povaha přečinu v §§. 430. a 335. tr. z. naznačeného odůvodněna a žaloba na Josefa Kube ospravedlněna.

Při hlavním jednání dne 24. února 1874 hájil se obžalovaný Josef Kube v ten smysl, že nechal dne 3. listopadu 1873 koně státi před hospodou, poněvadž tam chtěl obilí složiti, aby je nemusel vézti do Šenavy. V hostinci že sobě dal nalíti sklenici

piva, poněvadž prý se to nesluší, když člověk, jsa v hostinci, ničeho sobě nalíti nedá. Mezi tím že slyšel, že koně jsou nepokojnými, že se však, když ven vyšel, splašily a tu že mu bylo nemožností, aby je dohonil. Taktéž že viděl, jak to děvče od těch koní bylo poraženo, pošlapáno a přejeto. Hospodář jeho že mu žádného k dohlídce koní těch nedal, a tu že je musel nechat státi bez dohlídky. Koně ty že byly sice mladé, že častěji s nimi jezdil, že však se dříve ještě nikdy nesplašily.

Po skončeném řízení průvodním učinil c. k. veřejný žalobce návrh ve smyslu spisu obžalovacího, načež obhájce žalovaného dr. Fikar jej v ten smysl hájil, že zde není povahy přečinu §. 335. tr. z., poněvadž z toho, že kdo nechá koně státi bez dohlídky, nelze dovozovati takové opomenutí, o němž činitel již dle přirozených jeho následků, které každý snadno poznati, neb dle svých zvláštních okolností nahlížeti může, že jest takové, že se jím může spůsobiti neb zvětšiti nebezpečenství života, neb že z toho pojíti může smrt člověka. Spíše jest zde přestupek §. 430. tr. z. odstavec druhý, kde větší trest vyměřen jest, když splašením škoda nastala.

Trestní zákon že ustanovuje při přestupcích proti bezpečnosti života a proti bezpečnosti těla zejmena, když činem neb opomenutím povstaly následky v §. 335. tr. z. uvedené, že trestný čin posuzovati jest dle §. 335. tr. z. a cituje vždy, kde toho vyžaduje právě uvedený článek, jako na př. při §§. 343., 356., 358., 363., 369., 370., 372., 373., 376., 380., 382., 384., 387., 425., 426. tr. z., při §. 430. tr. z. však §. 335. tr. z. citován že není a proto že zde nelze tvrditi, že jest zde povahy přečinu §. 335. tr. z., naopak že dle úmyslu zákonodárce i pro případ ten, že splašenými koňmi bez dohlídky zůstalými člověk přijde o život, jen vyšší sazba trestní přestupku tohoto §. 430. tr. z. platiti má. Vinu neštěstí povstalého spíše že nese hospodář sám, poněvadž znaje své koně obžalovanému žádného nedal s sebou k dohlídce jich.

Co polehčující okolnosti uvedl §§. 264. b., k. a doznání žalovaného.

Na to byl rozsudek c. k. krajským soudem vynešen, dle kterého Josef Kube uznán jest vinným přečinu proti bezpečnosti života §. 335. tr. z. a se odsuzuje dle téhož §. 335. tr. z. vzhledem k §§. 260., 266. tr. z. k tuhému vězení na dobu šesti týhodnů zostřenému každého týhodne jedním postem a dle §. 389. tr. ř. k náhradě nákladů řízení trestního.

Důvody.

Dne 3. listopadu 1873 bylo čtyrleté děvče Terezie Hitschfelová na Grossdorfské silnici od páru koní do nákladního vozu zapřažených, které se splašily, poraženo, pokopáno a přejeto. Poškození, která děvče utrpělo, byla taká, že, ačkoliv jemu bylo lékařské pomoci poskytnuto, v následku jich — neboť byla tatáž od lékařů mdrů. Hausdorfa a Stumpfa za smrtelná prohlášena — dne 6. listopadu 1873 zemřelo.

Josef Kube, vozka u Josefa Dintera v Hauptmannsdorfě, doznává, že měl dne 3. listopadu 1873 do Šenavy jeti a že, aby nemusel naložené obilí tam a zpět vézti, je chtěl v hostinci Riedla prozatím složiti, a že za příčinou tou do hostince vstoupil a koně venku na silnici stát nechal. Po krátkém čase že koně ty se splašily a děvče pokopaly a přejely.

V činu tom jeví se povaha objektivní v §. 430. tr. z. naznačeného přestupku; jelikož však opomenutím nutné dohlídky koní, které dle doznání obžalovaného byli mladými, kousavými, a splašením se jich člověk byl usmrcen, jest povaha objektivní přečinu §. 335. tr. z. odůvodněna, dle kterého byl Josef Kube vinným uznán v základě jeho doznání.

Přitěžující okolnosti není zde žádné, naproti tomu však okolnosti polehčující §. 264. b. k. a doznání žalovaného.

Vzhledem k polehčujícím okolnostem těmto a k rodině četné jeho z pěti dítek v stáří $^1/_2$ až do 12 roků sestávající byl Josefu Kube-ovi, který zcela žádného nemá jmění a který rodinu svou jen prací svých rukou živí, trest vyměřen vzhledem k §§. 260., 266. tr. z. pod nejmenší výměrou §. 335. tr. z. a dle §. 260. tr. z. jedním postem každého týhodne zostřen. Výrok o náhradě nákladu řízení trestního opírá se o §. 389. tr. ř.

Z rozsudku tohoto opověděl obhájce dr. Fikar stížnost zmateční pro zmatek §. 281. odst. 9. *a*) a provedl ji takto:

Rozhodující soudní dvůr odsoudil obžalovaného Josefa Kube pro přečin proti bezpečnosti života §. 335. tr. z. z toho důvodu, poněvadž žalovaný doznal, že dne 3. listopadu 1873 před hospodou Riedla v Grossdorfu, kde chtěl složiti ječmen na voze naložený, nechal své bujné, mladé a kousavé koně státi, že se do hostince odebral a že koně ty krátkou dobu po vzdálení se od nich se splašily a malé děcko Terezii Hitschfelovu pošlapaly a přejely a že děcko to v následku poškození těch zemřelo.

Ve výroku tom jest však §. 335. tr. z. nepravě upotřeben;

neboť

trestní zákon ustanovuje v §. 430. tr. z., že kočí, kterýž vozy zapřažené bez dohlídky státi nechá, kdežto splašením neb jiným spůsobem škodu mohou spůsobiti, dopustí se přestupku a pakli by se skutečná škoda stala, potrestán býti má zostřeným vězením až do jednoho měsíce. Opomenutí se stává jen tenkráte přečinem dle §. 335. tr. z., když o něm činitel již dle přirozených jeho následků, které každý snadno poznati může a t. d., nahlížeti může, že jest takové, že se jím může spůsobiti nebo zvětšiti nebezpečenství života a t. d. a že z toho pošla smrt člověka.

Vysoký zákonodárce naznačil v §. 336. tr. zák. případy, u kterých §. 335. tr. z. upotřebeno býti má a zvláště při přestupcích proti bezpečnosti života, mají-li opodstatniti přečin, uvedl specielně ještě §. 335. tr. z. (na př. u §§. 343., 356., 358., 363., 369., 370., 373., 376., 380., 382, 384., 387. tr. zák.) neb vyměřil trest větší, což taktéž stanoveno jest při přestupcích proti bezpečnosti těla (na př. u §§. 425. a 426. tr. z.).

V trestním zákonníku jest §. 430. tr. z. co přestupek proti bezpečnosti těla uveden a v tom ustanoveno, že pro případ, že skutečná škoda se stala splašením bez dohlídky zanechaných koní, aniž by činěno bylo rozdílu, jaká škoda byla učiněna, byl-li člověk jen poškozen aneb přišel-li o život, — trest vyměřen býti má zostřeným vězením až do jednoho měsíce.

Zajisté by vysoký zákonodárce i při tomto ustanovení §. 430. tr. z. pro případ ten, že koňmi bez dohlídky zanechanými člověk buď těžce poškozen byl neb o život přišel, uvedl a připojil také §. 335. tr. z., jak to byl při výše uvedených přestupcích učinil.

Právě z toho, že naše zákonodárství při přestupku §. 430. tr. z. neuvedlo §. 335. tr. z., lze shledati jasný úmysl trestního zákonodárce, že totiž i pro případ ten, že koňmi člověk o život přijde, nikoliv §. 335. tr. z., nýbrž jen vyšší výměry trestní §. 430. tr. z. upotřebiti jest.

Výklad tento zdá se mi býti jedině pravým, neboť z toho, že někdo zapřažené koně nechá státi bez dohlídky, nemůže snadno poznati, že se splaší koně ty a že nimi člověk přijde o život. Koně se mohou splašiti i když kočí na voze jest, a tak on i jiní lidé mohou nimi přijíti o život.

Splašení se koní jest pouhou náhodou a právě k této mož-

nosti, k této náhodě přihlížel vysoký zákonodárce při §. 430. tr. z. a proto také při přestupku tomto vyloučil §. 335. tr. z.

Náhled první stolice byl by tehdy jen tenkráte pravým, kdyby při §. 430, tr. z. byl uveden také §. 335. tr. z., aneb kdyby z toho, že koně někdo bez dohlídky státi nechá, každý nahlížeti mohl, že se koně ty splaší aneb člověka pošlapou, těžce poškodí, usmrtí.

Rozhodující soudní dvůr upotřebil tedy výrokem svým proti Josefu Kube-ovi nepravě §. 335. tr. z. a proto prosím co obhájce obžalovaného, vysoký c. k. nejvyšší co dvore soudní zrušovací račiž rozsudek c. k. krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24. února 1874 č. 1090. tr. z. zrušiti a obžalovaného Josefa Kube jen přestupku proti bezpečnosti těla §. 430. tr. z. vinným nalézti a při výměře trestu zvláště tu okolnost uvážiti, že jest obžalovaný otcem pěti nedospělých dítek.

Odvolání proti výměře trestu z rozsudku první stolice podal dr. Flanderka zvláště u vykázané plné moci žalovaného k stolici druhé.

Soud zrušovací poradiv se po slyšení generalního prokuratora o stížnosti této zmateční, nezamítl ji, nýbrž ustanovil rozhodnutím ze dne 15. dubna 1874 č. 3521. tr. ve smyslu §. 286. tr. ř. na den 15. května 1874 veřejné líčení o věci té.

Rozsudkem ze dne 15. května 1874 ad č. 3521. tr. nalezl soud zrušovací takto za právo:

Zmateční stížnost Josefa Kube z rozsudku c. k. krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24. února 1874 č. 1090. tr. se zavrhuje a dru. Fikarovi co obhájci žalovaného se pokuta 15 zl. r. m. ukládá a odvolání se zamítá, poněvadž místa nemá, zároveň se obžalovaný odsuzuje, aby nahradil náklady s jednáním před soudem zrušovacím spojené.

Důvody.

Soudní dvůr první stolice uznal za dokázané a sám obžalovaný Josef Kube doznal, že co kočí nechal vůz s nákladem, u něhož byly dva mladé koně zapřažené, z kterých jeden byl kousavým a vyhazovavým, před hospodou bez dohlídky státi, a že se koně ty splašily a nimi že čtyrleté děcko bylo pošlapáno, v následku čehož také zemřelo.

Provinění toto, v kterém veškeré známky přečinu a přestupku proti bezpečnosti života v §. 335. tr. zák. obsažené seznati lze, posoudil soud první stolice zcela správně dle výměry trestu posledního odstavce §. 335. tr. z., poněvadž také obžalovaný dle svého zaměstnání co kočí nahlédnouti mohl, že při okolnostech uvedených z toho, že ty koně nechal státi venku na silnici bez dohlídky, povstati může nebezpečenství pro život lidský.

Zmateční stížnost opírá se o náhled, že zde výhradně jen ustanovení §. 430. tr. z. platnosti má; avšak náhled ten základ svůj má v nepravém výkladu zákona. Neboť §. 430. tr. z. jest vřaděn v hlavě, která jedná o přestupcích proti bezpečnosti těla, z kterých však, jak daleko pojem jejich sahá, smrt člověka, co výsledek provinění, vyloučena jest.

Přestupek §. 430. tr. z. tresce se trestem přísnějším, když se skutečná škoda stala, za škodu takovou však smrt člověka považovati nelze, jelikož pak toto větší provinění spadá pod ustanovení přísnějšího trestu dle §. 335. tr. z., jak to na př. určují §§. 425. a 426. tr. zák. a to proto, že při nich §. 335. tr. zák. výslovně uveden jest.

Z úvah těchto jde, že první stolice při výroku svém o vině obžalovaného zcela po právu §. 335. tr. z. vyložila a za tou příčinou nestává zde důvodu zmatku §. 281. č. 9. *a*) tr. ř. a proto také musela tato nepodstatná stížnost zmateční dle §. 288. tr. ř. zavržena býti.

Jelikož stížnost tato zmateční dle povahy věci obhájcem obžalovaného drem. Fikarem podána byla jen svévolně, ukládá se jemu pokuta 15 zl. r. m.

Podané odvolání obžalovaného muselo se dle §. 283. tr. ř. zamítnouti co nemístné, poněvadž soud první stolice při vyměřování trestu již upotřebil práva svého k mimořádnému zmírnění trestu.

Náklad jednání před soudem zrušovacím hraditi má obžalovaný dle §. 389. tr. ř.

Dr. F—.

Jaký jest význam prohlášení, kterým se kdo zavázal, zaplatiti hypotekárnímu věřiteli část jeho pohledávky, kdyby tato z trhové ceny za statek stížený vyšla s prázným?

C. k. okresní soud v Karlíně odmrštil nálezem ze dne 30. prosince 1871 č. 29058. žalobu, kterou Petr Skála byl podal na manžele Jana i Kateřinu Strádalovy o solidární zaplacení sumy 540 zl. r. č., i odsoudil žalobce, by nahradil náklad soudní.

Důvody.

Žalobce zakládá nárok svůj jedině na prohlášení žalovaných manželů Jana i Kateřiny Strádalových dané ve Lhotě dne 1. ledna 1867 (žal. příl. lit. D.) i výměr c. k. okresního soudu na Smíchově ze dne 26. listopadu 1867 č. 4854. (žal. příl. lit. E.), kterým rozvržena byla cena trhová za usedlost č. p. 7. v L.

Prohlášením lit. D. zavázali se žalovaní co rukojmí i platičové, zaplatiti žalobci pro případ, kdyby on ohledně jeho při usedlosti č. p. 7. v L. zástavním právem pojištěné pohledávky 3000 zl. r. č. i s úroky a útratami buď zcela neb částečně z hypoteky nedošel zaplacení, onu sumu na kapitále, úrocích a útratách, kterou on takto vyjde s prázdným, až do sumy 600 zl. r. č.

Dle výměru lit. E., kterým právě rozvržena byla cena trhová za usedlost č. p. 7. v L., v exekuční dražbě prodanou, byla celá pohledávka žalobce 3000 zl. i s úroky až do dne dražby, t. j. do 17. října 1866 i s útratami z tohoto nejvyššího podání k placení přikázána, avšak byla tato pohledávka odkázána na kapitál 14699 zl. 20 kr. r. č., který vyšetřen byl k uhražení výměnku na tétéž usedlosti váznoucího.

Z toho dovozuje žalobce, že, an výměnkáři mají bráti úroky z uhražujícího kapitálu až do jich smrti, jeho přikázaná pohledávka i s úroky až do dne dražby a útratami teprv smrtí výměnkářů dojde zaplacení, že on však za čas ode dne dražby až do smrti výměnkářů z pohledávky 3000 zl. r. č. z nejvyššího podání nižádných úroků neobdrží, tudíž pro tento čas se svými úroky z hypotéky propadává, pročež prý dle prohlášení lit. D. nastal případ, pro který se žalovaní byli zavázali, jemu úroky, pokud z hypotéky nedojdou zaplacení až do výše 600 zl. r. č. nahraditi, pročež on žádá na nich placení úroků za čas ode dne dražby,

t. j. ode dne 17. října 1866 až do dne 17. října 1869 obnosem 540 zl. r. č.

Toto dovozování však jest nepravé.

Jak žalobce sám doznává, zavázali se žalovaní prohlášením lit. D. toliko v tom případě zaplatiti žalobci sumu 600 zl. r. č., kdyby pohledávka žalobcova 3000 zl. r. č. i s úroky a útratami buďsi zcela neb z části z hypotéky t. j. z usedlosti č. p. 7. v L. nedošla zaplacení. Dle §. 461. ob. z. obč. uskutečňuje se zaplacení z hypotéky soudním prodejem této. Z hypotéky a pokud se týče z nejvyššího podání soudním prodejem docíleného, které vzhledem k věřitelům vstupuje na místo hypotéky, může však věřitel žadati úroky své jistiny toliko až do dne dražby. Nyní však byla žalobci jeho pohledávka 3000 zl. r. č. i s útratami a úroky až do dne dražby z nejvyššího podání za usedlost č. p. 7. v L. k placení přikázána. Když tedy, jak žalobce tvrdí, žalovaní dali od sebe prohlášení lit. D., i vzali na se povinnost, ručiti a platiti dle obsahu listiny té, tož oni byli zajisté této povinnosti zbaveni tím, že zúčtování ceny trhové lit. E. nabylo moci právní.

Na tomto poměru právním nebylo ničehož měněno tím, že pohledávka žalobce s povinnostmi vedlejšími byla poukázána na kapitál výměnek uhražující i že takto zaplacení této pohledávky s povinnostmi vedlejšími odročeno bylo až k smrti výměnkářů. Z této náhody netřeba žalovaným odpovídati, jelikož jich povinnost ručiti za pohledávku žalobcovu na tento případ nebyla výslovně rozšířena prohlášením lit. D., aniž by též z obsahu listiny té lze bylo odvozovati povinnost takovou.

Nehledě tedy k tomu, že žalovaní odpírají pravosti listiny lit. D., náleželo odmrštiti žalobu pro nedostatek práva žalobního, i nebylo hleděno k důkazu hlavní přísahou, který žalující byl nabídl o pravosti podpisu žalovaných na tomto prohlášení lit. D., jelikož kdyby i tomu tak bylo, žalovaní přec povinnosti tam obsažené byli by zbaveni tím, že pohledávka s povinnostmi vedlejšími z nejvyššího podání k placení byla přikázána, a žalující vzhledem k postavení žalovaných co rukojmí újmu, která jemu povstala tím, že jeho pohledávka pouze na uhražující kapitál byla odkázána, co pouhou náhodu sám škodovati má.

Výrok o nákladech soudních jest odůvodněn §§. 398. a 403. ob. s. ř.

C. k. vrchní soud v království Českém potvrdil nálezem ze dne 21. května 1872 č. 15553. rozsudek stolice první z následujících

příčin:

Pakli žalující ve své stížnosti odvolací vznesl prosbu, by výsledek rozepře té závislým byl učiněn na přísaze doplňovací, ku které se dobrovolný zástupce žalujících byl nabídl, aby dotvrdil pravost listiny lit. D, tož již proto nebylo lze vyhověti prosbě té, jelikož není pravda, že žalobce v příčině té svědectvím Anny Strádalové poloviční důkaz provedl, jelikož tato svědkyně jedině potvrdila, že se nikterak více nepamatuje, zdali žalovaní neb některý z nich vůbec a kdy podepsali listinu svrchu dotčenou.

Avšak nelze též připustiti důkaz přísahou rozhodovací, který byl žalobce pro případ nabídl o okolnosti dotčené, a sice proto, jelikož kdyby i zcela prokázána byla pravost listiny lit. D., přec listina tato, a pokud se týče obsah její není s to, odůvodniti prosbu žalobní.

Neb dle obsahu listiny té byli by žalovaní povinnosti hypotekárních dlužníků k zaplacení pohledávky 3000 zl. r. č. s úroky a útratami pro žalobce na usedlosti č. p. 7. v L. exekučním zástavním právem zjištěné ohledně sumy 600 zl. r. č. toliko pod tou podmínkou co rukojmí i platičové přistoupili, kdyby pohledávka 3000 zl. r. č. s úroky a útratami z hypotéky č. p. 7. v L. zcela neb z části placení nedošla, a kdyby tedy tato pohledávka s příslušenstvím zcela neb částečně z hypoteky č. p. 7. v L. propadla.

Užívá-li se při výkladu smlouvy té ustanovení §§. 914. a 6. ob. z. obč., tož patrno z druhé věty, jež s první větou spojena jest slovy „kdyby tedy“, a kterou vydatelé této listiny pro kapitál 3000 zl. r. č. jakož i pro úroky a útraty až do sumy 600 zl. r. č. ručí toliko v tom případě, kdyby tento kapitál 3000 zl. r. č. neb jeho povinnosti vedlejší z hopotéky č. p. 7. v L. zcela neb částečně vyšly s prázdným, že domnělí vydatelé listiny té obmezili závazek svůj vůbec na ten případ, kdyby dotčená jistina neb kterákoliv její část neb povinnosti její vedlejší propadly při realisování zástavy, protože tento dodatek dle zvláštního významu slov „kdyby tedy“ v před postavených větu právě předcházející úsečněji naznačuje i restriktivně ji vykládá.

Výrazem „kdyby tedy pohledanost docela neb dílem z hypoteky propadla“ nelze však dle spůsobu mluvy v Čechách obyčejného a stávajícímu řádu exekučnímu odpovídajícího ničehož jiného rozuměti, nežli že v případě, kdyby na dotčenou hypoteku vedena

byla exekuce a pokračováno bylo v ni až do prodeje zástavy, a pak zjištěná pohledávka s příslušenstvím zcela neb částečně vyšla s prázným, t. j. nebyla uhražena nejvyšším podáním, nastati mají následky listinou vytknuté.

Tento případ však nenastal, jak dokazuje súčtování ceny trhové, samým žalobcem přivedené, dle kterého pohledávka žalobcova nikoliv nepropadla, nýbrž odkázána byla na kapitál výměnek uhražující. Toto přikázání není ovšem totožné se zaplacením neb jinakým pominutím pohledávky žalobcové, an skutečné zaplacení nastati má teprv smrtí výměnkářů. Avšak žalovaní nerozšířili, jak dotčeno, závazek svůj na ten případ, kdyby pohledávka žalobcova nebyla zaplacena, oni ručili jedině za to, by tato pohledávka s příslušenstvím z trhové ceny nevyšla s prázným. Toliko až do realisování hypoteky trval tedy závazek žalovaných; jakmile nemovitost byla prodána a pohledávka žalobce odkázána byla na peníz trhový, pominul závazek vydatelů listiny lit. D., i nelze žalované stíhati pro úroky, které z kapitálu 3000 zl. r. č. vzešly od onoho dne, kdy usedlost č. p. 7. v L. exekuční dražbou byla prodána.

Onen výklad prohlášení lit. D. srovnává se se zákonem, a to tím více, an tato listina jest jednostranným prohlášením vydatelů, žalobce ostatně ani netvrdil, že za toto prohlášení žalovaným úplatek poskytl, pročež dle §. 915. ob. zák. obč. za to míti sluší, že vydatelé hodlali spíše na se bráti závazek obmezenější.

Náleželo tudíž potvrditi rozsudek prvního soudce, kterým žaloba byla odmrštěna, a byl zároveň žalobce dle §. 398. lit. d. ob. ř. s. odsouzen, nahraditi útraty stolice druhé.

C. k. nejvyšší soud nedal místa mimořádnému dovolání se žalujících z následujících

důvodů:

Dle obsahu prohlášení lit. D. i dle povahy věci měly strany na zřeteli toliko případ ten, kdyby žalobce při realisování zástavy, to jest při exekučním prodeji hypoteky přišel o část pohledávky své s povinnostmi nedlejšími, 600 zl. r. č. nepřevyšující. Z toho následuje, že žalovaní povinnost oním prohlášením vytknutou vzali na se toliko dotud, dokud pohledávka žalobcova na kapitále, úrocích a útratách by při likvidování břemen tabulárních objevila se co pohledávka skutečně stávající.

Při exekučním prodeji nemovitého statku jsou věřitelé, an

na místo hypoteky vstupuje nejvyšší podání, toliko oprávněni, žádati z něho mimo kapitál povinnosti vedlejší až do dne dražby.

Lze tudíž také v případě, o který tu jde, povinnost, kterou žalovaní dle prohlášení lit. D. vzali na se, vztahovati jedině na onu úhrnnou pohledávku žalobcovu, která na kapitálu, útratách a úrocích, vypočítaných až do onoho dne, kdy hypoteka byla prodána, za likvidní byla uznána.

Že by však žalovaní ještě přes to byli vzali na se rukojemství neb povinnost k placení, nelze z obsahu prohlášení lit. D. souditi, a nebyl o tom též nižádný jiný průvod přiveden.

Kdyby závazek žalovaných ještě přes čas dražby měl býti rozšířen na pohledávky, které vzejdou teprv po tomto dni, bylo by to muselo býti zvláště umluveno, což však se nestalo.

Usedlost č. p. 7. v L. byla exekuční dražbou dne 17. října 1866 prodána, a žalobce nepožaduje ani ničehož na žalovaných ohledně jeho pravé pohledávky na kapitále, útratách a úrocích až do onoho dne vypočítaných, nýbrž on žádá toliko proto, že jeho pohledávka byla odkázána na kapitál výměnek manželů Jana a Kateřiny Strádalových uhražující, náhradu 6% úroků, které jemu z jeho pohledávky 3000 zl. r. č. ušly ode dne dražby, t. j. ode dne 17. října 1866 počínaje.

Však s tímto nárokem byl žalobce zcela právem odmrštěn, jelikož, jak dotčeno, nelze shledati, že by žalovaní ohledně tohoto nedoplatku úroků byli vzali na se nějaké rukojemství neb povinnost k placení. Není tudíž příčiny změniti stejně znějící nálezy stolic nižších ve smyslu dv. dekr. ze dne 15. února 1833 č. 2593. sb. z. s., pročež nebylo místa dáti mimořádnému dovolání se žalobce, jenž nad to dle §. 398. ob. s. ř. odsouzen byl nahraditi náklady stolice třetí.

Nález c. k. nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 1872 č. 10478.

—*k.*

Kdy počíná lhůta k podání námitek proti platebnímu rozkazu.

Žalovaná nepodala námitky proti platebnímu rozkazu, nýbrž stěžovala proti jeho vydání; a když stížnost byla zamítnuta, tu

teprvé podala námitky proti rozkazu platebnímu, v platnosti zachovanému.

První instance námitky vrátila co opozděné, druhá však zrušivší výměr tento rozhodnutím ze dne 24. března 1874 č. 8955. na vyřízení námitek ustanovením stání uznala;

poněvadž

za příčinou stížnosti proti platebnímu rozkazu podané jsoucnost platebního rozkazu teprv zamítnutím stížnosti definitivní se stala, tudíž k podání námitek proti platebnímu rozkazu ustanovená zákonní lhůta teprvé ode dne vykonaného doručení intimátu jmenovaného vyřízení běžeti mohla, a tato lhůta dodržena byla tím více, an dle §. 3. nař. min. práv ze dne 18. července 1859 č. 130. ř. z. proti platebnímu rozkazu podaná stížnost pouze projednání o námitkách snad podaných a exekucí k zjištění zastaviti nemůže, naproti tomu běh zákonní lhůty k podání námitek dle stavu věcí odkládající účinek míti musí.

C. k. nejvyšší soud však potvrdil k stížnosti žalobce výměr první stolice;

poněvadž

podle výslovného ustanovení §. 3. min. nař. od 18. července 1859 č. 130. a §. 5. c. nař. ze dne 21. května 1855 č. 95. lhůta k podání námitek ode dne doručení platebního rozkazu běží, tedy počítána býti nemůže teprvé ode dne, kdy vydán byl výměr, jímž platební rozkaz vzešel v moc práva.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 27. května 1874 č. 5293.

F. Š.

Novým zákonem knih. nebyl změněn čl. 114. vš. s. řádu.

Em. Gold podal u c. k. okres. soudu v P. žádost o vklad práva zástavního k zjištění pohledávky 400 zl. na živnosti č. p. 26. v Obrsbachu v základě dluhopisu pouze od dlužníka podepsaného.

Žádost tato byla od soudu okresního proto zamítnuta, ant nebyl dluhopis vedle čl. 114. vš. s. ř. řádu od dvou svědků, jichž

podpisy ověřeny býti musejí, spolupodepsán (čl. 26. a 31. knih. zákona).

Ve stížnosti žadatelem proti dotyčnému výměru podané se odvolává tentýž k všeobecné praxi, jakož i k plenárnímu rozhodnutí c. k. nejv. soudního dvoru ze dne 7. května 1872, dle něhož podpisů svědků na smlouvách zapotřebí není a jehož obdobně užívati sluší.

C. k. vrchní soud zemský v Praze však vedle rozhodnutí ze dne 22. června 1874 č. 17101. první výměr potvrdil, uváděje v důvodech, že vedle čl. 114. ob. s. ř. k platnosti dluhopisu, jenž od vydatele sepsán není, téhož podpis ověřený ještě nestačí, nýbrž že zapotřebí jest podpisů dvou svědků, bez nichž vklad dle čl. 26 knih. zák. povoliti nelze.

Frant. Jappl, c. k. přírčí.

Soudní rozhodnutí

uveřejněná v jiných právnických listech.

101) Při rozvržení ceny trhové za statek exekucí prodaný nenamítal exekut ničehož proti tomu, aby bezvýminečně přikázána byla pohledávka k ruce věřitele A. toliko zaznamenaná. K odporu pozdějšího věřitele byla však tato pohledávka toliko pod tou výminkou na peníz trhový odkázána, pakli by věřitel naproti odporujícímu věřiteli pozdějšímu prokázal pravost pohledávky své. Nedostačuje tu doznání dlužníkovo, an tu jde zároveň o práva věřitele pozdějšího.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 7. března 1874 č. 2416. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 25.

102) I dobrovolného zástupce strany druhé lze v rozepři vésti co svědka, není on stranou v rozepři, když nekladl zvláštní petit žalobní, vždyť toliko odpůrci napomáhá přivésti průvody, jež slouží k provodení nároku žalobního.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 15. dubna 1874 č. 2801. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 25.

103) Nelze uložiti exekventovi, aby ze svého zapravil náklad za ohlášení konkursního ediktu novinami, neb aby dal v příčině té zálohu; nýbrž sluší útraty ty hraditi co dluhy masy (§. 29. konk. řádu) a

kdyby jmění masy nestačilo, slouží jich zálohmo zapraviti z peněz určených k ubražení potřeb soudu.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 17. února 1874 č. 1350. v Ger. Halle z r. 1874 č. 48.

104) Příčinu zmatku o §. 344. č. 8. tr. ř. dotčenou, že totiž předseda dal porotcům mylné ponaučení právní, lze vznésti toliko tehdá, pakli zároveň se udává, v čem pozůstávalo toto mylné ponaučení a jakých se týkalo zvláštních zákonů neb zásad processuálních.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 20. května 1874 č. 4294. v Ger. Halle z r. 1874 č. 48.

105) By prohlášeno bylo, že obžalovaný může býti do robotárny odevzdán, k tomu není zapotřebí, aby se sešly všechny tři přestupky v §§. 1., 2. a 10. zák. ze dne 10 května 1873 č. 108. ř. z. naznačené. Tak rozhodl c. k. nejvyšší soud k zmateční stížnosti generální prokuratury, kterou tato byla vznesla k uhájení zákona proto, že jeden soudní dvůr co odvolací instance v příčině přestupků ze slova „und", jehož užito jest v §. 13. zák. ze dne 10. května 1873, byl dovozoval, že zapotřebí jest buď sejití se všech tří přestupků dotčených, neb přestupku smilstva co řemeslo provozovaného neb přestupku žebrání. Tento výklad zemského soudu nesrovnává se ani se slovem, ani se smyslem zákona, jenž hodlá ponechati soudci, by volně uvážil, stává-li tu potřeby, užiti opatření toho kterého, když jen vůbec stalo se odsouzení ve smyslu zákona onoho.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 28. května 1874 č. 3643. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 48.

106) Společenstva pro napomahání živností i hospodaření nelze, an nejsou společnostmi obchodními ve smyslu obch. zák., nikdy zanésti do rejstříku firem společenských, byť i spůsobem živnostenským provozovala obchody bankéřské.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 10. prosince 1873 č. 11954. v Z. f. Not. z r. 1874 č. 26.

107) V rozepři směnečné nedostavil se žalující k jednomu z pozdějších stání, a žalovaný žádal o vynešení nálezu ob contumaciam, kteréžto žádosti první soud vyhověl. Vrchní soud neshledal poměr úplně jasný, i nařídil doplnění jednání. Na toto vynešení stěžoval si žalovaný a c. k. nejvyšší soud nejen připustil zvláštní stížnost takovou, nýbrž i dadá jí místa, kázal vrchnímu soudu rozhodnouti u věci samé, proto že doplnění řízení, jež snad potřebným uznáno bylo, nemůže

stranu, která se byla sama k soudu dostavila, zbaviti výhod ji §. 18. zák. o stručném řízení propůjčených.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 19. května 1874 č. 4946. v Ger. Halle z r. 1874 č. 53.

108) A žádal za obnovení hranic ve smyslu §. 850. ob. z. obč. pouhou žádostí, i byl prvním soudcem dle §. 1. ob. ř. s. k pořadu práva odkázán. Vrchní soud nařídil zavésti řízení o žádosti; c. k. nejvyšší soud shledal již v dovolacím rekursu souseda odpor proti žádanému obnovení hranic, za příčinou jehož nelze dále pokračovati v cestě nesporné, i potvrdil z toho důvodu výměr stolice první.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 31. března 1874 č. 2968. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 49.

109) K pozůstalosti X. přihlásila se pozůstalá vdova ze zákona, neobmezujíc přihlášení na určitý podíl. Bratři zůstavitele, ač byli k tomu vyzváni, nepřihlásili se k dědictví. První soud dal celou pozůstalost pozůstalé vdově, kdežto vrchní soud ji odevzdal toliko čtvrtinu pozůstalosti, ostatní tři čtvrtiny však státu co odúmrť, dovolávaje se toho, že dle §. 759. celá pozůstalost manželi připadne toliko tehda, když tu vůbec není přátel zůstavitelových, kterýžto případ však zde nenastal. C. k. nejvyšší soud potvrdil výměr stolice první, jelikož ustanovením §. 128. cís. pat. ze dne 9. srpna 1854 č. 208. ř. z., ničehož změněno nebylo o tom, což ohledně práva dědičného ustanoveno jest v ob. zák. obč.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 24. března 1874 č. 2477. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 27.

110) Kdož žádá za uhražení dle §. 63. konk. ř., nemusí dokázati ihned v žádosti, že dlužník stíhán jest exekucemi, dosti na tom, prokáže-li to v jednání k odporu odpůrce.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 22. dubna 1874 č. 3964. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 27.

Denník.

Nával práce u obchodního soudu. Zasluhuje to zajisté uznání, že vzdor přetížení tohoto soudu za novějších dob podání stran přec v času poměrně krátkém se vyřizují. Však tato pile referentů ukazuje se bohužel v mnohých případech býti marnou, an pro nedo-

statek psacích sil vyřízené věci po delší čas v expeditu uvázanou, tak že strany výměr neb rozsudek obdrží teprv o několik neděl později, nežli vyřízení bylo se stalo. Když na př., jak nám sděleno bylo, jednoduchý výměr, kterým se exekvent vyrozumívá o tom, že exekuce byla vykonána, dne 11. května vynešený straně dojde teprv dne 20. června, když vyřízení exekuční žádosti téměř tři neděle sluší vyčkati, tož zajisté nelze zneuznati, že při manipulaci takové materielní práva stran někdy dosti značné pohromy dojíti mohou. Bylo-li tedy uznáno za potřebné, rozmnožiti konceptní personál obchodního soudu, tož zajisté bylo by též na čase podniknouti kroků potřebných, by nedostatky zmíněné co možná brzo byly odstraněny.

Také předmět poplatku kolkového. Advokáta došel před nějakým časem poukaz, by zaslal jistému okresnímu soudu poplatek za ohlášení žádané jím dražby novinami. Tomuto příkazu vyhověl dotčený tím, že zaslal okresnímu soudu poštovní poukázku, kdež ovšem udal své jmeno i číslo výměru, kterým naň poplatek byl žádán. Tím byla ovšem věc u soudu vyřízena, nemalé však bylo překvapení advokáta, když obdržel za několik neděl platební příkaz c. k. úřadu pro vyměřování poplatků v Praze, kterým jemu nařízeno bylo, platiti jednoduchý i zvýšený poplatek 1 zl. 8 kr. proto, an — poštovní poukázka nebyla opatřena kolkem 36 kr. Netřeba ovšem dodati, že překvapený neopomenul přivésti na patřičném místě k platnosti důvody, z kterých on se domníval, že poštovní poukázka podstatně se liší od soudního podání.

Německý zákonník občanský má dle návrhu předběžné komise, která měla podati úsudek o spůsobu jeho sestavení, býti upraven samostatně, i nebude tedy v základ položen žádný ze zákonníků posud stávajících. Obchodní právo nemá býti spojeno s právem občanským, nýbrž má zvláštní komisí znova býti spracováno. Nejvyšší soudní dvůr bude dle usnešení rady spolkové toliko jediný, i nebude tedy rozdělen v samostatný tribunál civilní i trestní. O místu, kde tento nejvyšší dvůr úřadovati má, nestalo se posud usnešení. J. Bl.

Cestovní výlohy porotců. Výnosem ze dne 26. dubna 1871 č. 2951. poukázalo ministerstvo spravedlnosti k tomu, že oněm porotcům, kteří bydlejí mimo místo soudu, sluší vyměřiti náhradu 1 zl. za každou hodinu cesty tamní i zpáteční, nehledě k tomu, stává-li spojení železničního, čili nic, že však tento poplatek za příčinou kaž-

dého zasedání porotců přísluší toliko jednou, nechť si dotýčný porotce v tomto času konal cestu jen jednou neb vícekráte, pročež sluší předsedícím hleděti k tomu, aby v případech takových líčení nepřetrženě šla před se, by porotci nebyli nuceni za doby jednoho zasedání jednou neb vícekráte opět domů se ubírati. Otázku, jakým spůsobem tyto útraty na jednotlivé obžalované mají býti rozvrženy, neshledalo ministerstvo rozhodnouti, an v příčině té dle §§. 389. a 391. ř. tr. soudům samostatně zákon vykládati náleží, ač nelze zneuznati, že poměrné rozdělení výloh cestovních na jednotlivé případy trestní odpovídá stejnou měrou povaze věci i slušnosti.

Hora legalis v řízení bagatelním. By v příčině této otázky žádoucího jednotného názoru praxe soudní bylo docíleno, poukázalo ministerstvo spravedlnosti výnosem ze dne 31. května 1874 č. 7470. k tomu, kterak převládající důvody nasvědčují tomu, že resol. ze dne 11. září 1784 lit. *a*) č. 336. sb. z. s. i v řízení bagatelním místa má, i že většina soudů též dle toho se zachovává. Zároveň odporučuje ministerstvo k uvarování nesnází liknavého doručování se strany poštovních orgánů, by presidia u zeměpanských úřadů poštovních dovolala se pomoci náležité.

K statistice notářství v zemích předlitavských vyjímáme z „Zeitsch. f. Not. u. fr. Ger." data následující: V obvodu jednotlivých vrchních soudů byl zřízen následující počet míst notářských:

Lvov . .	99,	i vypadá	tam	jeden	notář	na	36068 obyvatelů
Krakov .	59,	„	„	„	„	„	25631 „
Praha . .	231,	„	„	„	„	„	22104 „
Brno . .	115,	„	„	„	„	„	21822 „
Vídeň . .	203,	„	„	„	„	„	13412 „
Št. Hradec	149,	„	„	„	„	„	13093 „
Terst . .	45,	„	„	„	„	„	12935 „
Innomostí	74,	„	„	„	„	„	11877 „
Zader . .	41,	„	„	„	„	„	10538 „

Však nesjou posud veškerá tato místa obsazena. Notáři tvoří 35 **kolejí notářských**, z nichž 33 jest samosprávných, kdežto u dvou soudních dvarů (Feldkirch i Kotar) soud obstarává záležitosti kolejí notářských. Z těchto 33 kolejí notářakých jest 18 společných, které utvořeny byly spojením více kolejí (§. 126. not. ř.), i 15 takových, v kterých mají účastenství toliko notáři v obvodu jednoho dvoru soudního. **Komor notářských** jest taktéž 35, však jest jich

toliko 29 samosprávných, an šestero soudních dvorů (Feldkirch, Černovice, Zader, Split, Dubrovník i Kotar) obstarává záležitosti komorám notářským přidělené. Z těchto samosprávných komor notářských jest opět 18 spojených a 11 nesložených.

Bezprostředně zapravovati kolek z listin zřízených jest toliko výhodou, které se dotýčná společnost povždy opět vzdáti může. Tak rozhodlo c. k. ministerstvo financí výnosem ze dne 8. prosince 1873 č. 31461. z příčiny té, že podřízené úřady finanční byly se prohlásili v ten smysl, že společnost akciová, která byla vydobyla povolení zapravovati přímo kolek z dekretů služebních, nemůže později libovolně změniti tento spůsob zapravování poplatku pouhým oznámením, že budoucně poplatek kolkový opět nepřímým spůsobem hodlá odváděti.

Z. f. Not.

Likvidujícím společnostem akciovým bylo výnosem ministerstva spravedlnosti ze dne 31. května 1874 č. 8486. vzhledem k zákonu ze dne 21. června 1873 č. 114. odporučeno, by prací svých co možná urychlily, i do 14 dnů o stavu likvidace podaly zpráv bezpečných. Zároveň bylo zeměpanským komisařům nařízeno, by bedlivě přihlíželi k tomu, aby tomuto vyzvání skutečně učiněno bylo zadost.

Jmenováni byli: Jan Jansa, rada při vrchn. zemském soudu, presidentem kraj. soudu v Táboře.

Josef Stenzl, okr. soudce v Lokti, radou zem. soudu v Mostu.

Leopold Hrníček, adj. okř. soudu v Jindř. Hradci, okr. soudcem v N. Kdýni; Josef Pagan, adjunkt při kraj. soudu v Plzni, okresním soudcem v Kralovicích; Ant. Šourek, adjunkt okres. soudu v Skutči, adjunktem při krajském soudu v Plzni; dr. A. Lepař, auskultant, adjunktem při okr. soudu v Skutči; Frant. Pöll, auskultant, okresním s. adjunktem v Žluticích; Eugen Lorenz, auskultant, okr. s. adjunktem v Ronšperku; Arnošt Veit, auskultant, okresním s. adjunktem v Chabařovicích.

Přeloženi byli: Hynek Stumer, president kraj. soudu v Táboře, do Plzně.

Josef Pachl, okr. soudce, z N. Kdýně do Nýřan; V. Seidl, okr. soudce, z Kralovic do Rychnova.

O vlivu práva německého v Čechách a na Moravě.

(N á s t i n.)

Podává JUDr. **Jaromír J. Haněl.**

(Dokončení.)

Postavení kmetů bylo velice důležitým a jevilo důležitost tuto ve veškerých stránkách života městského.

Především příslušelo sboru kmetů, aby s rychtářem svým v čele vykonávali spravedlnost ve městě. Jim tedy přináležela právomocnost ve veškerých záležitostech práva civilního i trestního nad měšťany i osobami jim podřízenými,[431]) od kmetů byly rozsuzovány veškeré rozepře, týkající se statků městských, ležících buďsi ve městě samém, aneb i mimo město, patřivších buďsi ode dávna měšťanům, aneb nabytých teprvé nově od zemanů aneb osob jiných, městským soudům nepodlehajících.[432]) Pakli kdokoliv

---

[431]) Právo Jihlavské ustanovuje v té příčině v čl. II.: . . . . „haben si von kaines purger oder ayns purger menschen yllicht czu klagen, das thu er vor dem richter vnd dem statgerichte.“ (Tomaschek, Dtsch. R. str. 197.)

[432]) Ve privileji, daném r. 1292 městu Znojmu, praví král Václav II.: . . . ciues ipsos Znoymenses . . . de vniuersis suis prediis et hereditatibus, que ad ipsam ciuitatem Znoymensem ex antiquo a primeua eius fundacione et locacione sunt annexa . . . . ac de illis possessionibus, quas de nouo emerunt et in posterum eos emere contigerit, a iurisdicione ac impeticione qualibet omnium beneficiariorum absoluimus graciose, ... decernentes, ut ammodo ciues iidem et eorum successores, coram camerario dumtaxat terre Morauie . . . aut iudice ciuitatis eiusdem . . . debeant . . . conueniri. Srv. Boczek, Cod. dipl. T. IV. n. 301. pag. 382 sq.; Emler, Regesta II. n. 1567. pag. 672. Taktéž ustanovuje týž

chtěl měšťana pro jakoukoliv záležitost pohnati, mohl tak učiniti pouze u soudu kmetského toho města, jehožto příslušníkem měšťan onen byl.[433])

Dále měli kmeté na starosti udržování pokoje a bezpečnosti ve městě, jakož i vyšetření a potrestání těch, kdož mír městský jakýmkoliv spůsobem porušili.[434])

Konečně byli to kmetové, kteří svými nálezy, zanášenými

---

král v privileji z r. 1291 daném městu Litovli: . . . . „ut a nobilibus et aliis terrigenis nostris quibuslibet hereditates emant", a ve veškerých záležitostech, těchto pozemků se týkajících, že mají užívati práva městského, tedy zejmena soudu města svého. Srov. Boczek, l. c. n. 294. pag. 372 sqq.; Emler, l. c. n. 1533 pag. 660 sq.

[433]) Právo Brněnské z r. 1243 ustanovuje v čl. 24.: Daz di edelen chain gewalt tuen in der stat . . . . an des richter (und der schephen — jak pozdější amplifikace dí) urlaup. V čl. pak 25.: „Um di besiczung der purger und ire leut auswendich der stat ... der richter von der stat hat czu in czu richten." Rössler, l. c. II. str. 351., 361.

[434]) „Dye scheppfen ayner yczlichen stat seyn schuldik ... von allen sachen, di da angehorn fride vnd gemeinen nücz, getrewlich schicken vnd ordiniren mit des richters hulfe; vnd was sy schicken in sotaner mazze, so sullen sich kaine andere mit nichte vnderwinden czu vorkeren noch widersprechen." Srv. pr. Jihl. čl. 9. (Tomaschek, l. c. str. 211.) Totéž ustanovuje i právo Brněnské ve čl. 82. (Rössler, l. c. II. str. 362.): „Wier haben wetracht, daz die gesworn purger seczen den chauf und ander sach, di der stat erleich und nucz sein, nach ieren sinnen und nach ieren treun . und waz si seczen . daz schol weder richter noch purger irren."

Kmetové byli v záležitostech bezpečnosti a míru městského se dotýkajících veřejnými žalobníky, kteří měli povinnost, starati se o to, aby žádný rušitel míru bez trestu nezůstal. Za tou příčinou bylo město rozděleno v několik okresů, z nichžto každý dvěma neb i více kmetům byl svěřen ku dohlídce. Srv. Rössler, l. c. II. str. LVII., jakož i obšírné ustanovení práva Pražského, ibid.; Schöffenb. n. 409. (str. 189.): „De juratis novis et eorum officiis." Srv. Tomaschek, l. c. str. 128. n. Právo Jihlavské ustanovuje tu ve čl. 98. b. (Tomaschek, l. c. str. 298.): . . . a iudice et iuratis elegantur duo uel tres uel quatuor in aliquo vico ciuitatis, quorum fidei conmittatur, ut quelibet ciuitatis nociua compescatur. Illi quoslibet excessus accusare possunt." Zde tedy od kmetů byli zvoleni veřejní žalobníci z měšťanů samých.

ve knihy, k tomu účelu u soudu kmetského vedené, rozmnožovali a měnili právo městské; jim tedy příslušela též moc zákonodárná v záležitostech města se dotýkajících.[435])

Aby pak při vykonávání úřadu svého byli bezpečnými a strachem neb bázní nedali se vésti k nešetření úřadů městských, byla každá urážka neb jakékoliv násilí na nich spáchané pokutováno tresty mnohem přísnějšími, nežli to bylo u osob jiných.[436]) Svědectví jejich pak, vydané od nich pod přísahou kmetskou, bylo úplně věrohodným a tvořilo plný důkaz pravdy.[437])

---

[435]) Právo Brněnské nazývá proto kmety přímo zákonodárci ve čl. 405.: „Item judex debet juratos tamquam legislatores reverenter tractare." (Rössler, l. c. II. str. 186.) Právo Jihlavské taktéž praví v čl. IV.: . . . „was di scheppfen vnser stat . . . durch gemainen nucz schicken vnd seczen, daz schol von allen vnvorrukt gehalten werden." (Tomaschek, l. c. str. 199. n.)

[436]) Podle práva Jihlavského čl. 44. platil ten, kdož rozsudek kmetů pohaněl, rychtáři 60 a každému kmetu 30 šilinků. Praví se pak dále: „Ist aber, das er den richter adder eczlichen scheppfen getürsteclich schendet vnd haisset yn einen posewicht oder ainen vorreter oder ainen keczer, so schol er geen drey suntage czu der pharre vnd sal offenleich vnd hoch sten vor allen lewten vnd schol sprechen: ist das ich sulche rede geredt han von dem richter ader von dem scheppfen, so habe ich das gelogen sam eyn posewicht, vnd schol sich mit sainer aigen hant drey stund slachen in seinen mundt." Nechtěl-li se podvoliti takovému zadostučinění, mohl býti na hrdle trestán. Pakli však učinil tutéž potupu osobě jiné, pak platil pouze trest peněžní, shora vyměřený (srov. Tomaschek, l. c. str. 238. n.). Mnohem přísněji byl potrestán též ten, kdo u přítomnosti kmetů spáchal nějaký trestní skutek na někom, nežli když stalo se to v jich nepřítomnosti. Srv. pr. Brn. Schöffenb. n. 248. sqq.; Rössler, l. c. II. str. 116. n.; srv. též ibid. str. LVII.

[437]) Ve případu v předch. pozn. uv. staví se na roveň: . . . „ab er mit dreyen geczewgen vberwunden ist oder mit aynem scheppfen." Mezi nálezy, jež vynesli kmeté Jihlavští, nalezá se též nález, kde se praví: . . . . „in causa quantumcumque magna testimonium vnius jurati, cum per alios juratos non repellitur, est efficax et vigorosum. Homo talis causam eandem per vnum juratum sufficienter probare potest." Srv. Tomaschek, D. Oberhof Iglau, str. 62. Právo Pražské ustanovuje: „Was dye xi scheppfen, ob der zwelfte obstirbt nemen sy auf iren ayd das, das craft hat." (Rössler, l. c. str. 122. n. 78.). Že přísaha jednoho kmeta měla platnost plného důkazu, to též vychází na jevo z usta-

Úřad kmetský byl sice pouze čestným úřadem, avšak přece požívali kmeté jistých důchodů, hlavně z podílu jakýž jim příslušel na pokutách a, bylo-li město vrchním dvorem, i na platech za naučení dávaných.[438])

V některých případech stál rychtáři a kmetům po boku počet mužů, kteří jaksi zastupovali v záležitostech důležitějších celou obec, se kterými tudíž též kmeté úrady brali. Zejmena jednalo-li se o mír ve městě, o vážnost soudu a nálezů jeho, o dopomáhání pravdě ku platnosti před soudem i mimo soud: tu měli mužové oni vždy napomáhati vlivem svým soudu městskému a dobro veškeré obce dle možnosti podporovati a chrániti.[439])

---

novení čl. 82. týchž pr. (ibid. str. 123.). Totéž platí o právu Brněnském. Srov. Rössler, l. c. str. LVII.

[438]) Srov. Tomek, Děj. Prahy I. str. 258.; Tomaschek, Dtsch. R. in Oest. str. 132.

[439]) Mužové tito původně zajisté netvořili jakýsi sbor, nýbrž byli to asi lidé starší, v obci větší vážnost požívající, se kterými přísežní měšťtí se radili o otázkách celé obce a dobra jejího se dotýkajících. Poměr tento starších a vážnějších měšťanů ku přísežným nebyl tudíž z počátku asi poměrem právním, nýbrž na obyčeji spočívajícím. V ohledu tom pojímá se vliv mužů těchto v listině z r. 1290 dané od vévody Mikuláše městu Opavě, ve kteréžto listině se praví: ... „prerogatiuas ... contulimus ... ut, quidquid (iurati, consules et scabini) de omnibus artificibus eorumque mechanicis operibus, de rerum venundalium et forensis negotiis et exercitiis, imo de hereditatum suarum estimationibus, et simpliciter de singulis et vniuersis causis factisque ciuilibus ad ipsorum curam et prouidentiam pertinentibus ad meliorationem profectumque dicte ciuitatis nostre Opauie fieri debentibus de consilio siquidem seniorum et prudentum ciuium decreuerint ... hec ... precipimus ... obseruari." Srov. Boczek, Cod. dipl. T. IV. n. 293. pag. 371 sqq. Tento, prvotně pouze skutkový poměr proměnil se však brzy v poměr čistě právní a tito seniores et prudentes cives stali se sborem, tvořícím důležitý člen ústrojí městské správy. Ve městech, majících buďto přímo základ ve právu měst bavorských, aneb u nichž vliv práva jihoněmeckého jest patrným, nazývají se měšťané oni denominati, nominati, genannte. Ze práv měst v Čechách a na Moravě jsou to zejmena právo Chebské a Pražské, v nichžto zřejmé zprávy o těchto denominati se podávají (srov. nahoře pozn. 124. a 156.). Ve právu Pražském nalézáme velmi obšírný článek, obsahující ustanovení o sboru tom. Dle toho byli jmenovaní vzati pod přísahu, dle kteréž ... „sie der stat ver vnd ir

Důležité postavení zaujímal dále městský písař (scriptor, notarius, scriba civitatis) ve správě městské. On měl značný vliv na vykonávání spravedlnosti ve městě, neboť on byl zajisté začasté jediným, jenž honositi se mohl předběžným literarním vzděláním a proto zajisté od kmetů, lidí to neučených, při důležitějších otázkách, kdy prostý jich rozum nedostačoval, býval o radu tázán.[440])

---

recht vnd ir geseze furn vnde beholfen sein mit worten vnd mit wercken, als ver als sie mugen, vnd den schepfen gehorsam sein zu irm gepoten, wor an sie ir bedorfen." Dále měli jmenovaní přičiňovati se k tomu, aby neodbývaly se žádné pokoutní schůzky, jakmile pak se dozvědí o nějaké „die wider gemain bestes ist erdacht", oznámiti to radě městské. V důležitějších rozepřích mělo svědectví dvou jmenovaných, učiněné pod jejich přísahou, plnou platnost: „swes sie gesteen, daz hat chrafft." Dále měli jmenovaní povinnost, bdíti nad tím, aby se ve městě nezdržovaly žádné podezřelé osoby v hostincích, pročež jim každý příchozí cizinec oznámen býti musel, načež oni byli povinni vypátrati, proč do města přibyl a není-li osobou nebezpečnou. Taktéž museli pro udržení pokoje a bezpečnosti činiti noční pochůzky, kdykoli jim tak přikázáno bylo. Konečně měli jmenovaní vůbec vystříhati se všeho, z čehož by veřejnému řádu neb právům města jakákoliv újma díti se mohla. Dopustil-li se jmenovaný sám něčeho, čím na vážnosti by utrpěl, „der ist von der genanter ampt, vnd sol dor an nymmer mer komen." Srov. Rössler, Dtsche Rdkm. I. str. 85. nn.

Ve právu města Jihlavy, jakož i právech veškerých měst, s Jihlavským ve spojení jsoucích, nenalézají se stopy úřadu jmenovaných (srv. Tomaschek, Dtsch. R. in Oest. str. 128.), za to však nalézáme tu úřad čtyr „gemeynen", kteří při každém obnovování rady od této i celé obce byli voleni, a sice tak, že dva měli ze staré rady a dva z celé obce naznačeni a jim přikázáno býti „der ganczen gemeyn notdurfft vnd nucz mit sampt den scheppfen czu besorgen vnd czu betrachten getrewlichen nach yrer seel gewissen vnd warheit." O jich úřadu a postavení srov. Tomaschek, Der Oberhof Iglau str. 106. nn.

[440]) Co povinnost písařova uvádí se tudíž: „Juratis consilio aut judicis præsedentibus jura ad memoriam deducere et attente interpretari sollicitare." Srov. Rössler, Dtsche Rchtsdkm. II. str. LIX. n. Že písařové byli lidé, nabyvší vědeckého vzdělání, lze souditi z toho, že úřad písaře zaujímali obyčejně kněží, neb mistři, neb představení škol městských. Tak byl v Jihlavě okolo r. 1270 písařem Olomúcký kanovník, mistr Theodoricus; r. 1280 vystavena jest listina „per manus Hermani tunc rectoris scho-

Písař býval též přítomným u každého jednání soudního kmetů a tam též dovedl náhledům svým platnosti zjednati.[441])

Úřad písaře městského býval obsazován volbou, konanou od kmetů městských po úradě mnohdy některých ze starších měšťanů.[442]) Úřad ten byl pak doživotným, aneb trval až do poděkování se písaře samého.[443])

Úřad písaře městského byl jediným úřadem, s kterým spojeny bývaly stálé důchody; písař měl svobodný byt v domě soudním, na radnici a podíl na soudních poplatcích.[444])

---

larum.“ Srov. Tomaschek, Dtsch. R. str. 135. n. „V Praze byl r. 1296 písařem městským mistr Petr „de cujus scientia ... laudabile testimonium perhibemus“, jak se výslovně praví ve statutu rychtáře a přísežných Pražských, kterýmž naznačovaly se důchody písaři městskému. Dle téhož statutu (Rössler, Dtsche Rchtsdkm. I. str. 172. nn.; Emler, Regesta II. n. 1719. pag. 736 sq.), má se při každé příští volbě hleděti k tomu, aby byl za písaře zvolen pouze „homo literatus.“

[441]) Vychází to již na jevo z jeho povinnosti, uváděti přísežným právo na paměť. Lze zajisté míti za to, že též písař to byl, jenž, nabyv vzdělání své na vysokých školách, zejmena přičinil se o recepci římského práva ve městech. Srv. též Rössler, l. c. II. str. LX.

[442]) V uv. statutu z r. 1296 praví se: „... in civitatis notarium eligatur ... homo communis, literatus et fidelis ... per ipsos juratos et alios majores cives.“ Srov. Rössler, l. c. I. str. 174. Kdo by asi tito majores cives byli, to s jistotou určiti nelze.

[443]) Srv. Tomek, Děj. m. Pr. I. str. 263. Dále se dí ve stat. uv.: „... si dictus magister Petrus et sui successores dictum notarii officium resignarent suum statum in melius ex adjutorio dei et civium commutantes, vel etiam si decederent.“

[444]) Proto chtěli přísežní v Praze již r. 1296 koupiti dům: ... „quod cum notarii nostri certos non haberent reditus, sicut notarii aliarum civitatum capitalium consueverunt habere, per quos possent habere et sustentationem honorificam et decentem et insuper in domo aliqua residentiam corporalem, in qua invenirentur semper parati ab omnibus ipsorum servitium pro literis vel pro aliis civitatis negotiis requirentibus ... domum ... emendam duximus ... notarius noster ... et sui successores in eadem domo corporalem habebunt residentiam, et omnes usus-fructus, censum et utilitates, quæ de eadem domo provenire poterunt, ista vice vel in futurum debent percipere et habere“ ... (Rössler, l. c.). Srv. též Tomek, l. c. str. 263.; Rössler,

Hlavními povinnostmi písaře městského bylo jednak vedení veškerých knih městských,[445]) zejmena zanášení rozsudků kmetských v knihu k účelu tomu zvláště určenou,[446]) vedení účtů obecních a shotovování potřebných listin.[447])

Svědectví písařovo o záležitostech, ním ve knihy městské zanešené, mělo takovou platnost, jako svědectví přísežných samých; pouze tito mohli svědectví písařovo v pochybnost brátí.[448])

Z podřízených úřadníků soudu městského má poněkud větší důležitost biřic (præco, buttel, fronebote). Jemu příslušelo, obesílati strany ku soudu, rozkazy soudu, jemu uložené, vykonávati, ostříhati ony osoby, které jemu pro jakou koliv příčinou ku ostříhání jsou svěřeny, obstavovati statky dlužníkovy a p. Za vykonávání povinností těchto obdržel jisté poplatky;[449]) svědectví

---

l. c. str. LI. Dále měl notář důchody z poplatků, ježto se jemu musely odváděti z právních jednání, kteréž on do knih zapisoval. Poplatek tento obnášel buď čtyry, neb dva haléře: „Dar nach wer ein erb oder ein hous in dem gericht angibt, der sol . . . . dem schreywer iiii haller vom schreiben geben vnd nicht mer.“ Srev. Rössler, Statr. art. 75. str. 49. Srov. též art. 121. str. 77. O důchodech písaře Jihlavského srov. Tomaschek, Dtsch. R. str. 135.

445) O knihách těchto srov. Rössler, l. c. I. str. L. pozn. 1., II. str. LX.

446) To byl tak zv. „liber sententiarum in quo sententiæ inter partes per consules et ab utraque parte conceptæ et laudatæ ad futurorum memoriam scribuntur.“ Srv. Rössler, l. c. II. str. LX. I. str. LI.

447) Srv. Tomek, l. c. I. str. 262. n.

448) Srv. Tomaschek, Dtsch. R. str. 135., 236. Právo Jihlavské praví ve čl. De iure notarii: „Item quiliber iuratus notarius ciuitatis, quicquid in tabulis suis collegerit, siue sit iuramentum uel proscriptio alicuius uel aliquis incusatur pro wlneribus uel pro aliis causis, interrogatus hiis testimonium perhibere poterit sicut alter iuratus, nisi tunc ab aliquo iuratorum suum testimonium cassum et vanum comprobetur.“

449) Právo Pražské (str. 74.) ustanovuje: „Dar nach vmb der putel lon, ven ein putel einem vergepeut in das gericht, dem sol man geben einen haller ze lon vnd in ehaften dingen zwen vnd nicht mer.“ (Rössler, l. c. I. str. 49.). Taktéž i Rchtsb. čl. 17. . . . „wenn ein putell ein fur geboten in das gericht.“ . . . (ibid. str. 107.). O právu ostříhati vězně mluví se v právu Jihlavském, čl. 40.: „Von dem rechten, der dem

pak o výkonech v úřadu jeho před se vzatých měla platnost důkazu.[450])

Obce městské vykonávaly úplnou moc soudní nad příslušníky svými ve veškerých záležitostech práva civilního i trestního.

K vykonávání této moci soudní povolány byly soudy městské, kteréžto lze děliti v soudy řádné a mimořádné.

Soud řádný byl soudem, kterýž se odbýval ve čtyrech lavicích soudních[451]) a nazýval se též maniloquium, neb colloquium matutinale (Morgensprache, Morgensprech).[452])

---

putel geantwort wirt." (Tomaschek, l. c. str. 235.) Povinnost bířice, obstavovati statky, vyslovena jest taktéž částečně v právu Pražském (Rchtsb. čl. 59.): „Welch gewangener zu dem putel vbirnechtig, der sal dem putell geben vi haller zu lon vnd der putell sol sein hab nicht mer nemen. (Rössler, l. c. I. str. 117.) Srv. též Tomaschek, l. c. str. 134.

[450]) Právo Pražské (Rchtsb. čl. 56.: Von putell) ustanovuje: „Ein iclicher putel mag bezeugnize des geben, ob er ymandes gut in eins anderen haus vorspricht, oder ob er ymant fur geboten hat, sein gebot hat craft;" (Rössler, l. c. I. str. 116.). Taktéž v právu Jihlavském: „Item quilibet preco testimonium perhibere poterit, si aliquem pro debitis vel res alicuius in domo alterius interdixerit. Item si aliquem citauerit, interrogatus a iudice de hoc testimonium perhibebit." Srv. Tomaschek, l. c. str. 235. n.

[451]) „Judicium infra quatuor sedilia," „intra quatuor scamna judiciaria," „in quatuor bancis judiciariis" — jsou spůsoby označování soudu tohoto. O názvu samém podává se zajímavých dát v Haltaus, Gloss. germ. m. aevi, — s. v. „Die vier Bäncke"; Grimm, Dtsche Rchtsalt. str. 811. nn. Srv. též, co v ohledu tom o soudech Loix, Wet, Vierscharen pronáší L. Warnkönig v své Flandr. St. u. Rg. I. str. 281. n.

[452]) Srov. Tomaschek, Dtsch. R. str. 130. I pro právo města Prahy a Brna zajisté nutno maniloquium míti za totožné se soudem ve čtyrech lavicích i nemůžeme tudíž souhlasiti s náhledy, jakéž pronesli jednak Tomek, Děj. m. Pr. I. str. 261., jednak Rössler, Dtsche Rdkm. I. str. LXXI. a II. str. LXVII., že názvy uvedené označují dva rozdílné druhy soudů. Co se týče především práva Pražského, tu přivádí nás k náhledu našemu hlavně čl.: „Von urteil der scheppfen" (Rössler, l. c. I. str. 116.; Rb. čl. 54.), kde se praví: „Ob ymant under den scheppfen vrteils gefraget wird, vnd das vrteil vorschiben will in dy morgensprach, so sal in der richter wragen bey seinem eyde, ob er das vrteil nicht vinden kunde mit seinem aytgenozen,

V soudu tomto zasedal rychtář městský se všemi přísežnými, kmety, z nichžto jeden v rozepřích trestních měl vždy úlohu veřejného jaksi žalobníka, neboť před tímto soudem nikdo jiný mimo kmeta žalobu trestní přednésti nesměl.[453])

Rychtář řídil celé jednání soudní, měl pečovati o to, aby obě strany náležitě mohly přednésti vše to, co spornou záležitost objasniti a kmetům nalezení rozsudku možným učiniti mohlo; rychtář na to podal na kmety, aby rozsudek naleznuli, rozsudek ten pak on stranám sděloval.[454]) On též, pakli toho potřeba

---

dy bey ym sizent, se mag er is wol schieben in dy morgensprach." Patrno jest, že ve článku tomto staví se soud „morgensprach" ve protivu se soudem jiným, co soud vážnější, kde kmet lépe se mohl poraditi o právu, jakéž nalezti měl a kteréž nalezti sobě netušil za tou příčinou, že otázka, o niž se jednalo, byla příliš důležitou, než aby kmet s těmi, kdož právě byli přítomni, o ni rozhodnouti sobě dovolil. Záležitosti, o kterých mělo se tedy rozhodovati v tomto, soudu „morgensprache" proti postaveném soudu, byly méně vážné, soud pak sám neobsazen všemi kmety, nýbrž jen několika „dy bey ym sizent", v soudu „morgensprache" zasedali tudíž kmetové všichni, rozhodujíce i o otázkách sebe vážnějších. V právu Brněnském přichází název morgensprach v jednom nálezu kmetů (srov. Rössler, l. c. II. str. 395. čl. 201.): „Wi neu schephen in der ersten morgensprach schullen geporn." V nálezu tomto ustanovuje se spůsob, jakým mají kmetové odstupující úřady své kmetům nově zvoleným odevzdati a je o povinnostech kmetských poučiti. To pak má se díti tak, že „schullen si ein morgensprach haben und di eltern (schephen) schullen di iungern lern, wi si sich an dem schephenamt schullen halten." Odevzdávání moci soudní dálo se však vždy v plném soudu, jakýž soud zajisté i zde slovo morgensprach označuje. Srv. dále místa, kteráž níže v pozn. 458. se přivádějí.

[452]) Srv. Tomaschek, l. c. str. 130. Právo Jihlavské ustanovuje tudíž v čl. 15.: „Si jurati in matutino colloquio aliquem accusauerint." . . . (ibid. str. 219.) Totéž ustanovení obsahuje též právo Něm. Brodu. Srov. Emler, Regesta II. n. 1119. pag. 478.

[454]) Výslovně jedná o postavení rychtáře v ohledu uvedeném právo Brněnské v nálezích kmetských čl. 405.: „De officio judicis, quantum ad juratos;" čl. 406.: „De officio judicis, quantum ad sententias;" čl. 407.: „De officio judicis, quantum ad partes" (srv. Rössler, Dtsche Rchtsdkm. II. str. 186. nn.). Ve čl. 406. určuje se úřad rychtáře v ten směr, že „judex . . . quando tri-

vyžadovala, činil jiná všeliká opatření, udílel stranám hojemství a p.[455])

Veškeré žaloby pak, které před soudem řádným povznešeny byly, musely též rozsudkem býti vyřízeny; během řízení nebylo tudíž původu lze, od žaloby upustiti.[456])

Před řádným soudem konečně též braly se i jiné důležité výkony právní, jako převody práv vlastnických, dání statků v základ a p.[457])

Výkony, jakož i nálezy soudu tohoto měly plnou moc závaznou pro strany.[458])

---

bunali præsidet, debet quærere a juratis de sentenciis, sicut sedent in bancis ... Tenetur insuper judex secundum propositionem partium de sentenciis quærere a juratis: et semper quærat inter duas sententias, quod juris sit, nisi tunc una pars nolit aut negligat sententiam per se inquirere, ex tunc judex sententiam ad requisitionem unius partis inquirat." O významu slov „inter duas sententias," srov. Homeyer, Richtst. Ldr. str. 452. n., jakož i článek Sachsse v Zeitschrift f. dtsch. Rcht., sv. XVI. str. 87. nn., zejm. str. 95.

[455]) Srv. nález kmetů Brněnských čl. 59. *b.*; čl. 67. (Rössler, l. c. II. str. 34., 36.); čl. 407. (ibid. str. 187. n.) Zejmena v posledním tomto článku obšírně jest pojednáno o postavení soudce k stranám.

[456]) Právo Jihlavské ustanovuje tu ve čl. 18.: „Alle clage, di da gescheen, wo das ist, di mak man widerruffen, ane die, di da gescheen vor den vier gericht penken." (Tomaschek, l. c. str. 221.) Zápověď tato byla tak přísná, že cizinec, pakli žaloval, musel provedení žaloby i zaručiti, jak ustanovuje čl. 24. (ibid., str. 226.): „Eczlicher awslender ader fremder, is, das er in eczlicher stat clage tût vmb eczlich erbe, der sal fur drey mark purgen seczen, das er sein clage volfure; vnd ist, das er das nicht tut, er wirt schuldik mit dreyen marken." Právě tak ustanovuje i právo Brněnské ve čl. 90. (srov. Rösller, l. c. II. str. 363.): „Von den clagen, di aus dem gericht geclait werden", a ve čl. 85. (ibid., str. 362.): „Um chlag auf erwe."

[457]) Srv. právo Pražské (Rechtsb.) čl. 18.: „Von den hausern und erben in dem gericht vf zu geben" (Rössler, l. c. I. str. 107.); právo Jihlavské čl. 25. (Tomaschek, l. c. str. 227.); právo Brněnské čl. 95. (Rössler, l. c. II. str. 364.).

[458]) Tak praví nález kmetů Jihlavských č. 307. (Tomaschek, Obhf. Iglau str. 213.): ... „hett sich bewart in aynen vollen rat, do alle dinge vnd sachen craft nemen vnd behalden" ...

Soud mimořádný sestupoval se, když vyskytnula se zvláštní příčina, která vyžadovala rychlého vyřízení, avšak nebyla tak příliš vážnou, aby před řádný soud přivedena a za úrady všech kmetů rozřešena býti musela, nýbrž kde mohl i jediný kmet, aneb několik právě přítomných, ku vyzvání rychtáře rozsudek vynésti aneb kde věc tak byla zjevnou, že ihned bylo možným, užiti tu ustanovení práva a vynésti nález, pro podobné případy ustanovený.[459])

Za tou příčinou též bylo řízení na mnohem méně přísných formalitách založeno; kdokoliv mohl tu žalobu přednésti,[460]) jakož

---

jiný pak nález č. 308. (ibid., str. 216.): . . . „Johannes . . . in nostra presencia maniloquij est constitutus, ubi queuis res gesta et facta suum robur tenet et obtinet firmiter" . . . Zajímavým jest též výpisek sdělený v Palacký, Ueb. Formelb. I. str. 260.: „Kunso judex et . . . jurati cives civitatis in Horawicz recognoscunt . . . suos concives, in judicio contestato intra quatuor scamna judiciaria, ubi quælibet gesta obtinent plenum robur, professos esse publice, se teneri de vero debito . . . civibus majoris civitatis Pragensis" . . . Tento spůsob, jakým se mluví jednak o soudu ve čtyrech lavicích, jednak o soudu „morgensprache" — maniloquium, zajisté že též ukazuje na pravost náhledu v pozn. 452. odůvodněného.

[459]) Tento soud mimořádný měl asi podobný význam, jako judicium extraordinarium v Const. jur. met. Wenc. II. Tam praví se totiž v kn. IV. kap. 5.: „Judicium autem extraordinarium est sine solempnitate de vilibus causis, vel casibus cognoscere, que cottidie occurrunt" . . .

Příčinami, pro které sestupoval se soud mimořádný, byly asi záležitosti cizinců a jiných lidí neosedlých. Záležitosti tyto týkaly se zajisté ponejvíce dluhů a pohledávek, které proto, že cizinci oni snadno mohli z města odejíti, aneb naopak nemohli se za příčinou dobývání pohledávek svých dlouho v městě meškati, vyžadovaly rychlého rozřešení, jakéž však podati, bylo snadným i jednomu neb několika právě přítomným kmetům. Netušil-li sobě kmet, rozhodnouti otázku sám hned, mohl, složiv přísahu, odložiti soud až do příštího soudu řádného. Srov. Rössler, l. c. I. str. 116. čl. 54. pozn. 452. Právo Pražské ustanovuje tudíž též (Rchtsb. čl. 20.; Rössler, l. c. I. str. 107.): „Der richter mag alle tage wol richten vmb gelt gesten vnd vngesessen leuten." Čl. 21.: „Der gast schol auch swern das er ein fremder gast sey vnd alzo werre gesessen sie das er czu rechten tage czeit nicht kommen muge." (ibid. str. 108.) Čl. 22.: „Idoch soll der richter czwen schepphen czum minnysten pey ym haben, wen er wil richten." (ibid.)

[460]) Nález kmetů Brněnských čl. 426. (Rössler, l. c. II. str. 196.):

i kdykoliv opět se jemu líbilo, od ní ustoupiti, aniž by ustoupení toto jakýchkoliv zlých mělo následků.[461])

Řízení u soudů městských bylo ve hlavních částech jedno a totéž i v záležitostech civilních i trestních.

Základem veškerého řízení soudního byla tu žaloba, bez kteréž soud ani v civilních, ani ve trestních záležitostech činnost svoji nezapočal: žalobu pak musel přednésti buď ten, kdo sám byl poškozen, aneb nejbližší jeho přátelé, aneb konečně některý z kmetů, jakmile je určitá zpráva došla o zpáchaném skutku trestném.[462])

Pouze tam, kde jednalo se o skutek lícný, tu nebylo zapotřebí žaloby, poněvadž skutek sám pachatele obviňoval.[463])

Žaloba však musela přednésti se do určité doby po vyskytnutí se právní příčiny k ní, aneb po nabytí vědomosti příčiny

---

„De judiciis, quod in excessibus manifestis ordo judiciarius omitti potest." Srv. též Tomaschek, Dtsch. R. str. 129.; Rössler, l. c. II. str. LXVIII.

[461]) Srv. čl. 18. práva Jihlavského (pozn. 456.). Právo Pražské (Rchtsb. čl. 29.; Rössler, l. c. I. str. 110.): „Der richter noch schepphen noch kein man keinen man cwingen sullen, das er las von der clage er tu es den gerne."

[462]) Zásada, že pouze tenkráte má se započíti u řízení, byla-li žaloba přednešena, jest ve právech městských vůbec uznanou a zřejmě vyslovenou. Srov. na př. nález kmetů Brněnských č. 371. (Rössler, l. c. II. str. 169: „De homicidio, quantum ad reum, de quo nullus conqueritur," kde se praví: „Si accusatus (obviněný) de homicidio tribus XIV. diebus defensus fuerit, et judex et jurati nesciant, utrum reus sit, vel non, nullumque defendiculum apud ipsum, cum capiebatur, inventum fuerit, nullusque de ipso conqueratur, nec judicium sibi fieri petit: a vinculis potest absolvi et liber dimitti." Č. 718.: „Quemcumque vulneratus compos rationis et loqui potens non accusat illum amici vulnerati accusare non possunt." (ibid. str. 328.) Že příbuzným příslušelo právo žaloby, vyslovují dva následující nálezy. Č. 719.: „Si vulneratus... moriatur, quemcumque ... prius accusavit, ille ad propinquorum mortui querimonias respondebit justicialiter." Č. 720.: „Si vulnerato mortuo ejus propinqui, quorum interest accusare"... O žalobním právu kmetů srv. pozn. 453.

[463]) Srov. nález kmetů Brněnských č. 426. (Rössler, l. c. II. str. 196. n.)

této, jinak právo žalovati pominulo, nepřivedly-li se později platné výmluvy opomenutí lhůty oné.[464])

Byla-li žaloba podána, tu obeslal soud obviněného buďto bičicem, aneb listem soudu, aby se k naznačenému roku dostavil před soud a tam k obvinění, naň vznešenému, odpovídal.[465])

Nedostavil-li se k obeslání tomu, byl obeslán po druhé a musel složiti pokutu; pakli ani druhého obeslání neuposlechnul, byla naň uložena pokuta vyšší; pakli však i po třetí obeslati se dal, byl mocí před soudce doveden a opětně zvýšenou pokutu platiti musel.[466])

Pakli nebylo lze obeslaného před soudce přivésti, pak přiřknuto v rozepřích civilních právo žalobníku,[467]) v rozepřích pak trestních prohlášen jest týž psancem a to tenkráte, jednalo-li se o skutek lícný, ihned po provedení důkazu o spáchaném zločinu, jednalo-li se o žalobu přesnoční, po předběžném trojím obeslání.[468])

---

[464]) Srv. na př. nález týchž kmetů č. 56. (ibid. str. 29.): . . . „si vulneratus infra triduum nullum pro vollaist accusaverit, postea neminem poterit accusare, nisi impedimentum legitimum . . . intervenerit. Č. 371. (pozn. 462.) Č. 720. (ibid.): „. . . propinqui . . . absentes si fuerint, non currit eis tempus tridui, in quo accusatio fieri debet a die mortis vulnerati, sed solum a die notitiæ, quo vulneratum mortuum cognoverunt, et adhuc illud tempus, quod incipit a die notitiæ secundum distantiam, in qua sunt absentes a loco, in quo propinquus eorum vulneratus fuit, et secundum hoc, quod commode judicem accedere poterint, est mensurandum."

[465]) Srv. o obeslání tomto: „Capitulum de citationibus" ve právu Brněnském (Rössler, l. c. II. str. 64. n.).

[466]) Nález kmetů Brněnských č. 262. (ibid. str. 121.)

[467]) Právo Jihlavské ustanovuje tu ve čl. 99.: „Cuicumque dies peremptoria pro aliqua causa fuerit assignata coram judicio comparendi, si non comparuerit testante iudice et iuratis, aduersarius eius ius suum optinebit." Srov. Tomaschek, Dtsch. R. str. 298. Právo Brněnské též praví (Schœffenb. n. 13.): ... „Si homo ad iudicium citatus personaliter stans coram tribunali, postquam querimoniam super se motam audiverit, a iudicio effugerit, si causa est civilis, statim in ipsa succumbit." Srv. Rössler, l. c. str. 10.

[468]) Čl. 13. nálezů kmetů Brněnských praví všeobecně: . . . . „Si autem est criminalis (causa) ultra hoc, quod in causa cadit, etiam continuo procribitur pleno jure." Zásada práva německého, shora uvedená, není tak jasně vyslovena v našich právech městských

Dostavil-li se obžalovaný a mělo-li řádné řízení místa, tu musel žalobník žalobu před soudem opakovati a sice v tom způsobu, že žádal za vydání určitě vysloveného nálezu a nabídnul zároveň ony průvody, jakýmiž podstatnost nároku svého na vydání nálezu tohoto odůvodniti chtěl. Obžalovanému pak příslušelo, aby ihned veškeré námitky, jakéž proti žalobě učiniti chtěl, jakož i své návrhy o vynešení nálezu sobě příznivého, přednesl, anby jinak mlčením svým při ztratil.[469])

Na to rozhodnuto především o otázce té, které z obou sporných stran má ve případu, o kterýž se jedná, příslušeti provedení důkazu,[470]) načež strana tato veškeré průvodní prostředky, jí na snadě jsoucí přivésti byla povinna.

---

jako ve pramenech práva německého. (Srov. na př. v saském zrcadle z. pr., kde se I. čl. 70. §. 3. výslovně praví: „Sve so umme ungerichte vor gerichte beklaget wirt mit deme gerüchte, er it overnachtlich werde, mach die klegere dat ungerichte getügen selve sevede, man vervest jenen de't gedan hevet altohant“ (Homeyer, Sssp. I. vyd. 2. str. 101.), a co do druhého případu v Rchtstg. Ldr. c. 33. §. 6.: „Wen du sus tum druddenmale clagest, so secge sus: her richter, N. de biddet ens ordels, nadem dat it sin dridde clage si unde N. dries tur antwerde geboden si unde nicht antwerden wil unde dries tu borge boden si, wat dar un rechtes umme si. So vintme me scole en vorloven“ (Homeyer, Rchtst. Ldr. str. 219. sq.). Dosti mnoho míst však v nálezích kmetů, zejmena Brněnských, se nalézá, která jsou důslednostmi platnosti téže zásady. Srv. na př. čl. 125. nn., čl. 262., čl. 298. n., čl. 598. nn. (Rössler, l. c. str. 64. n., 121. n., 137. n., 274. nn.) a j.

469) Srv. Rössler, l. c. II. str. LXXXVII., jakož i místa z nálezů, tam uvedená, co do mlčení žalovaného, pak nález č. 8. (ibid. str. 8.): „Si reus in iudicium debite citatus comparuerit et actoris querimoniam audiens ad ipsam non responderit, nec exceptionem de non respondendo interposuerit, sed simpliciter, tamdiu donec judex a judicio surgat, tacuerit, in causa succumbit, et actor ipsam obtinet pleno jure.“

470) V ohledu tomto jeví se ve veškerých právech městských v Čechách a na Moravě důsledně provedenou zásada, že žalovaný bližší jest důkazu neviny své nežli žalobník důkazu viny žalovaného. (Srov. o tom Tomaschek, l. c. str. 144., 174. n.; Homeyer, Richstg. Ldr. str. 482. nn.) Nález kmetů Brněnských č. 2. (Rössler, l. c. II. str. 4.) výslovně praví: „Reus, fide dignus, qui boni nominis et etiam famæ, potius admittitur ad defendendam honorem, corpus et res, quam vincatur per

Prostředky průvodními byly hlavně přísaha strany samé, a přísaha s pomocníky,[471]) seznání svědků,[472]) svědectví soudní[473]) a soud boží zejmena souboj.[474]) V dobách pozdějších nalezáme též užívání mučidla co prostředku průvodního.[475])

Průběhem celého řízení soudního mohly strany užívati zástupců, řečníků, jejichžto práva a povinnosti zcela podrobně jsou určeny,[476]) a jejichžto užívání bylo druhdy nutným, poněvadž celé řízení dálo se veřejně a ústně.

---

actorem.“ Srv. též č. 4. č. 368. a j. V Jihlavském právu taktéž praví kmeté (Tomaschek, Obhf. Iglau str. 101. n. 176.): Sentenciatum est de communi consilio juratorum et vniversitatis, quod quilibet homo se melius tam in die forensi quam in aliis diebus defendere potest, quam ab aliquo vinci possit.“ Právo Pražské tutéž zásadu obsahuje. (Srov. Rchtsb. č. 49.; Rössler, l. c. I. str. 114.; Schffb. art. 115.; ibid. str. 69. a j.)

[471]) Srv. Tomaschek, Dtsch. R. str. 145. nn., 147. nn.; Rössler, l. c. I. str. LXXIV.

[472]) Srv. Rössler, l. c. I. str. LXXII. Mezi svědky měli obzvláštní důležitosti též svědkové ti, kteří slyšeli volání o pomoc. Srov. na př. právo Pražské (Rchtsb. čl. 88.): „Von nozog.“

[473]) Srv. Tomaschek, l. c. str. 151.; Rössler, l. c. str. LXXXVIII.

[474]) Tomaschek, l. c. Že i v právu města Brna platil souboj co prostředek průvodní, to dokazuje se zejmena též tím, že se zapovídá užívati na dále souboje co prostředku průvodního. Na otázku totiž, zdali jest obžalovaný povinen přistoupiti na souboj, žalobníkem nabízený, odvětili kmeté Brnenští, že „duellum non est aliqua species probationis“ ... jakož i na jiném místě „quod ex iudicione duelli non legitima probatio sed tantum præsumptio generatur.“ (Nálezy č. 27. a 28. — Srov. Rössler, l. c. II. str. 15. n.)

[475]) Srv. Rössler, l. c. I. str. LXXXIII.

[476]) Srv. o těchto prolocutores, causidici Tomaschek, Dtsch. R. str. 136. Zevrubných ustanovení obsahuje o přímluvčích stran právo Brněnské v: Capitulum de advocatis (Rössler, l. c. II. str. 34. nn.). Z ustanovení těchto jde na jevo, že mohla každá z obou stran vzíti sobě jednoho neb více přímluvčích („dummodo hoc captiose et malo dolo non faciat, ita scilicet quod isto modo altera pars advocati non copia privetur.“) Pouze tomu nebyl dopuštěn přímluvčí: „Qui de maleficio confitetur, vel in ejus actu capitur, vel facti evidentia convincitur illi advocatus denegatur licet instanter eum petat.“ Nález č. 66. (Rössler, l. c. II. str. 35.). Za práci a namáhání své mohli požadovati přímluvčí ... „salarium, quod est pretium advocatorum, scriptorum et aliorum officialium actori et reo de-

Přednesly-li obě strany vše, co k opodstatnění svých nároků přednésti a průvodními prostředky odůvodniti mohly a bylo-li rozhodnuto o provedení důkazu, pak rychtář podal na kmety, aby nález učinili, kteryžto pak on stranám pronesl.[477])

Pakli některá ze sporných stran nebyla s nálezem vynešeným spokojena, pak musela ihned pohaněti nález, čímž převedla rozřešení záležitosti dotyčné na soud vyšší.[478])

Na odvolání se však bezdůvodné ustanoveny byly citelné tresty, jakož i jinak odvolávání ztěžováno bylo.[479])

Vykonání rozsudku trestního svěřeno bylo zvláštním podřízeným úřadníkům, v záležitostech pak civilních byl statek, straně zvítězivší přiřknutý, straně druhé odejmut a oné odevzdán.[480])

---

servientium.“ Odměna tato však může býti „secundum juratorum conscientiam“ zmírněna. Nález č. 63. (ibid.).

[477]) Srv. pozn. 454.

[478]) „Cuilibet parti a gravaminibus legitimis, et sententiis iniquis est licitum appellare. Appellationis enim remedium non est ad defensionem iniquitatis sed ad inocentiæ præsidium institutum.“ Srv. nález kmetů Brněnských čl. 68. nn.: „De appellationibus et provocationibus in genere.“ Co příčiny odvolání se z nálezu ospravedlňující uvádí týž nález: „Si judex justiciam facere recuset vel exequendo modum excedat vel si jurati deliberationem interlocutoriam parti denegant ab eis ratione gravaminum et aliorum istis consimilium ad altius judicium sed ad principis terræ consilium rationabiliter appellatur.“ Odvolání učiněné nemělo však moci suspensivní „pendente appellatione nihil est in eadem causa innovandum, vel aliqualiter moderandum quousque probabitur, utrum bene vel male fuerit appellatum.“ „Notandum tamen, quod non obstante judex appellatione in causa debet procedere sicut de jure fuerit procedendum (et hoc in timorem faciliter appellantis) ut hoc saltem timore perterritus in gravamen alterius non praesumat quos faciliter appellare.“

[479]) „Item qui sententiam a juratis juste latam contumaciter arguere præsumpserit, solvet pro emenda decem marcas“ ... „Et debet dicta emenda solvi ab illis, qui appellant in judicio famoso, sicut in aliqua civitate, ubi habetur copia sapientum: pauperes autem et simplices in judiciis villarum litigantes si appellaverint contumaciter a sententia justa, secundum numerum juratorum illius judicii pro quolibet jurato solvent LXXII. parvos halenses et si arguens pecuniam non haberet, linguam perdat.“ Srov. nález kmetů Brněnských č. 271. (Rössler, l. c. II. str. 124. nn.)

[480]) Při rozmanitých trestech, o kterýchž se v jednotlivých právech městských jedná (srov. na př. Tomaschek, l. c. str. 158. nn.),

Jednalo-li se o dluh a nechtěl-li dlužník, jsa k tomu nálezem kmetů odsouzen, věřiteli zaplatiti, aneb neměl-li statku, na kterémž by se tento mohl hojiti, pak byl dlužník sám věřiteli odevzdán, aby tento tak dlouho jeho věznil, pokud zaplacení svého nedošel.[481])

Pakli konečně žalobník se žalobou svojí byl odmrštěn, bylo jemu nálezem zároveň věčné mlčení uloženo.[482])

— Měla-li se založiti vesnice na německém právu, pak obdržel ten, komuž založení takové svěřeno bylo (locator) mezi jinými právy též pro sebe i potomky své právo vykonávati nižší právomoc soudní, kterážto práva on též na jiného zciziti mohl.[483])

---

není sice udáno, kdo tresty tyto vykonával, lze však předpokládati, že, jako v jiných ohledech, i zde panovala shoda mezi právy městskými v Čechách a na Moravě a jinými právy německými. Srv. o těch Walter, Dtsche Rg. II. vyd. II. str. 428. nn. V právu Jihlavském zřejmě se mluví, že trest vězení vykonával biřic (čl. 48., srv. Tomaschek, l. c. str. 242.). Právo Brněnské mluví ve čl. 97. (Rössler, l. c. II. str. 364.) o „nachrichter".

Co do provedení nálezu v rozepři civilní ustanovuje právo Brněnské v nálezu č. 407. (Rössler, l. c. II. str. 187. n.): „Judex etiam tenetur sententias a juratis prolatas exequi reverenter, ut, si accusatori res immobilis fuerit adjudicata, ipsum mittat in possessionem rei ejusdem, in ea ipsum viriliter manutenendo; quia non sufficit quem mittere in possessionem, nisi in eam missus tueatur. Si autem res sit mobilis, ipsam actori cum effectu præcipiat præsentari."

[481]) Srv. o ustanovení práva Jihlavského čl. 37. (Tomaschek, l. c. str. 233.). Právo Pražské (Str. čl. 68.: De debitoribus) ustanovuje: . . . . welch man schuldig ist und sein prief vber sich gibt vnd nicht helt, als sein prief louten, vnd darvmb treulos wirt, dem clager sol man helfen zu seinem gut farent vnd vnfarent, vnd het her des gutes nicht, so sol man in dem clager antworten bei der hant, vnd mag in halten als lang, als er wil." Srv. též čl. 78., kdo se mluví o spůsobu, jak má věřitel dlužníka svého u vězení chovati. (Rössler, l. c. I. str. 48., 51.)

[482]) V nálezu č. 407. kmetů Brněnských se ustanovuje: „Sed si reus a petitione actoris fuerit per sententiam absolutus, ex tunc ipsum judex in jure suo similiter tueatur, actori super eo perpetuum silentium imponendo." (Rössler, l. c. II. str. 188.)

[483]) Srv. Boczek, Cod. dipl. T. IV. n. 75. pag. 107. sq.: „(Bruno) scire volumus presentes pariter et futuros, quod nos tibi vendidimus iure hereditario iudicium ciuitatis nostre Miglicz . . . et

Vedle tohoto a v dobách pozdějších, když již pominul úřad tento, zejmena vykoupením jeho, na místě soudce dědičného nalezal se ve vesnici též soudce či rychtář vesnický, jenž byl předsedou soudu vesnického a jaksi hlavou veškeré obce vesnické.[484])

Rychtář byl povinen, přicházeti třikráte do roka se dvěma kmety vesnickými, jakož i někdy s obyvately vesnice do nejbližšího města, aby tam dal rozsuzovati veškeré záležitosti mimo obor jeho právomocnosti ležící od soudu městského.[485])

Kmeté vesničtí zdá se, byli někdy dosazováni od majitele území vesnického, později asi byvali voleni od obyvatelstva vesnice samého.[486]) Mnoho-li pak kmetů těch bylo, nelze též s jistotou ustanoviti, nejmenší jich počet na čtyry se udává.[487])

Rychtář a kmeté tvořili soud vesnický, jehožto právomoc vztahovala se na veškeré menší záležitosti a rozepře vesničanů mezi sebou, v záležitostech pak trestních na zločiny lehčí, kdežto rozhodnutí o těžších zločinech panovník sám sobě ponechal.[488])

---

uillarum, quarum nomina scibuntur . . . ita, ut istud tuum iudicium hereditarium successionis iure tuos libere transeat ad heredes" . . . ibid. T. III. n. 379. pag. 381. sq.: . . . cupimus esse notum: Quod Vlrico laico villam in Hermansdorff locandam dedimus, ipsique contulimus iudicium dicte ville" . . .

[484]) Srv. Chlumecký, E. Dfwth. str. 20. n.

[485]) Srv. Boczek, Cod. dipl. T. V. n. 14. pag. 13. sq.: . . . Preterea debet (sepedictus iudex) ter in anno iudicio generali quod foitding dicitur, in ciuitate Fryburk iudex mettertius cum duobus scabinis interesse." Dále listinu z r. 1270 (Boczek, l. c. T. IV. n. 35. pag. 43 sq.), kde se praví: . . . „Heynricus iudex suique heredes et homines prefate ville in ciuitate nostra Brunsperg querent iudicium, quod foytdynk dicitur, ter in anno, volentes, vt omnes cause criminales coram loci iudice debeant pertractari."

Za vykonávání povinností, spojených s úřadem, byli rychtářové odměňováni rozličnými důchody. Srov. na př. Boczek, l. c. T. IV. n. 79. pag. 112. sq. a j.

[486]) Srv. Chlumecký, l. c. str. 24.

[487]) Srv. Chlumecký, l. c. V listině z r. 1317 uvádějí se čtyři kmeté: „Judicem nostrum obligamur, vt ipse et quatuor Scabini Ciuitatem Costellensem subintrent." Srv. Cod. dipl. Mor. T. VI. n. 118. pag. 91.

[488]) Poměr ten jasně jest naznačen v listině z r. 1274, kteroužto král Přemysl Otakar II. udílí Jindřichu z Ivančice úřad rychtáře v Tynici. Praví se tam totiž: „Super omnibus itaque causis et culpis faciendi iudicii et iustitie in prefata villa tibi plenam con-

V jednotlivých případech však propůjčena jest soudu vesnickému právomoc i v záležitostech přímo hrdla se týkajících.[489])

Tam, kde netušili sobě kmeté vesničtí nalézti sami právo, byli povinni, hledati naučení buďto v nejbližším městě, aneb v osadě jiné, založené na tomtéž právu.[490])

Toto hledání naučení bylo též jednou z nejdůležitějších příčin, pro kterou právo německé i v osadách takových, ježto vůkol obklíčeny byly osadami osídlenými domácím obyvatelstvem, nejen se udrželo, nýbrž i samo do osad takových vnikalo. Panovaltě zajisté v osadách, německým právem osazených, pevný řád, panovalytě zejmena též poměry mezi pánem území a obyvatelstvem vesnic, urovnané obapolně závaznou smlouvou,[491]) ve kterézto obyvatelstvo toto bylo stejně oprávněnou stranou se smlouvající.

Za tou příčinou zejmena též nastalo ono bažení po poměrech, jakéž panovaly ve vesnicích německým právem osazených, proto staly se výmiňečné původně poměry záhy pravidlem a do konce století XIV. přeměna tato ukončena.

— Immunitami a výminkami stanovenými započala proměna tato; ve čtrnáctém století úloha, jakouž immunity ony měly, vyplnila se; ústava i správa státní v Čechách a na Moravě od té

---

ferimus potestatem. Causas ergo siue culpas furti, adulterii, siue stupri et homicidii iudicabit noster specialis nuntius uel noster uillicus per Olomucensem prouinciam te presente iudiciorum etiam questus pro culpis minoribus prouenientes tibi ex integro conferentes; pro culpis maioribus iudiciorum questus partem tertiam tantummodo tibi uolumus prouenire, sed duas partes eorundem nostre camere adsignari. Srv. Boczek, Cod. dipl. T. IV. n. 79. pag. 112. sq.

[489]) V listině z r. 1258 (Boczek, Cod. dipl. T. V. Supl. n. 29. pag. 243 sqq.) praví se: „Judicia vero aliarum villarum non inclusis specialiter causis majoribus siue criminalibus omnium istarum uillarum occurrentibus homicidia et culpe maiores, que tangunt sententiam sanguinis et interitum personarum, quam in ipsa ciuitate Gewiczka et non aliunde uolumus judicari . . .“

[490]) Tak ustanovil biskup Theoderic r. 1299, že obyvatelé vesnice Slavonína „si alique sententie in iudicio emergerent, quas ipsi inuenire nescirent, illas sententias in Pustmir afferre tenentur, secundum quod illic a iuratis seu scabinis fuerint informati . . .“ Srv. Boczek, l. c. T. V. n. 113. pag. 116 sq.

[491]) Srv. o obsahu smluv těchto Jireček, Sl. pr. II. str. 314. n.; Tomaschek, R. u. Verfsg. d. M. M. str. 73. n. a j. v.

doby na úplně nových spočívá základech. Těžkým jest, rozhodnouti o tom, byly-li základy tyto lepší starých, a byl-li by další rozvoj na těchto dál se prospěšněji: přeměna ona stala se, přivoděna jsoucí historickou jaksi nutností; pátrání po možném vývinu, jakýž by nastati mohl, kdyby přeměna ona se byla nesvršila, bylo by historickým blouzněním, od pravdy a skutečnosti odvádějícím.

Jednoho smlčeti nelze, že úhrnným výsledkem rychlého onoho vlivu práva německého v Čechách a na Moravě byla nejistota právní, byť i pomíjející, která vedla z části též k oněm násilným převratům, jakéž země ony stihly v dobách pozdějších.

Praktické případy.

Exceptio non adimpleti contractus.

V rozepři Františka Čápa, F. A. Kuberta a Karla Buriana proti Vojtěchu Dubskému o zaplacení nedoplatku ceny trhové pr. 9000 zl. r. m. byli žalobci se svou žalobou de praes. 17. listopadu 1872 č. 31244. obsahující prosbu, by nalezeno bylo, že žalovany Vojtěch Dubský povinen jest za koupené od žalobcův podíly uhelné cechy sv. Prokopské v M. nedoplatek trhové ceny 9000 zl. r. m. s úroky 5% ode dne 17. srpna 1872 až do dne zaplacení, pak útraty soudní touto rozepří vzešlé do 14 dní pod následky vedení práva zapraviti, rozsudkem c. k. zemského soudu v Praze ze dne 18. října 1873 č. 24763. na ten čas odmítnuti z následujících

příčin:

Od žalovaného v odvodu přiznáno jest a musí se tudíž dle §. 108. soud. ř. za pravdu míti, že prodali mu žalobci svoje podíly uhelné cechy sv. Prokopské v M. a 5 kutišť výhradních za umluvenou cenu trhovou pr. 21000 zl. r. m., že žalovaný na cenu tuto částku 12000 zl. r. č. uplatil, a že pak od obou stran dne 17. srpna 1872 umluveno bylo, že nedoplatek ceny trhové pr. 9000 zl. r. m. ve dvou lhůtách a sice dne 4. září 1872 2000 zl. a dne 15. října téhož r. 7000 zl. r. m. splatiti, zatím pak 5 ze sta zúrokovati se má. Žalobci žádají ve své žalobě zaplacení nedoplatku 9000 zl. r. m. s 5% úroky ode dne 17. srpna 1872.

Žalovaný nepopírá, že z řečené smlouvy trhové onen nedoplatek 9000 zl. r. m. s příslušnými úroky dlužen jest, avšak namítá, že povinnost jeho k placení ještě nenastala a sice z té příčiny, že žalobci, kteří na splnění smlouvy trhové naléhají, závazkům svým jakožto prodávající prvé sami dosti neučinili, zejmena pak že žalobci zavázali se, že žalovanému vydají listinu k převodu práva vlastnického k zakoupeným podílům horním, což posaváde neučinili a učiniti nemohou, poněvadž vlastníky prodaných podílů cechy sv. Prokopské v M. nejsou.

Žalující jsou dále povinni předmět koupený žalovanému odevzdati. Odevzdání to v přítomném případě jediné vkladem do veřejných knih státi se může, — poněvadž podíly horní věcí nemovitou jsou, — což také se nestalo a což, že by se bylo stalo, žalobcové ani netvrdí.

Jakkoliv žalobci popírají, že by se byli zavázali, že vydají žalovanému listinu k převodu vlastnictví prodaných podílů horních spůsobilou, a o tom důkaz přísahou rozhodovací nabízí, jest okolnost tato lhostejná, neboť ježto žalobci na splnění smlouvy trhové naléhají, dle §. 1052. ob. zák. obč. přede vším provésti musí, že i se své strany závazek ze smlouvy trhové jim vzcházející vyplnili aneb aspoň vyplniti hotovi jsou, zejmena tedy, že prodané horní podíly a kutiště výhradní žalovanému odevzdali. Jakým spůsobem odevzdání státi se má, není předmětem nynější rozepře, poněvadž jediné na to přijde, je-li odevzdání perfektní.

Co se týče 5 kutišť výhradních, žalobci ani netvrdí, že by jich byli žalovanému odevzdali a námitka jejich, že pouhé oznámení úřadu hornímu postačuje ku přepsání oprávnění na jméno žalovaného, nemůže jich skutečného odevzdání uprostiti a to tím více, ježto, jak žalovaný tvrdí a oni nepopírají, šurfy ty posavád na jmeno prvního nabyvatele Karla Jirkovského znějí. Odevzdání prodaných kutišť výhradních se tudíž dle tvrzení žalobců samých nestalo.

Však také odevzdání prodaných podílů zmíněné cechy sv. Prokopské, že by se bylo stalo, provedeno není, ať se již cecha tato za věc nemovitou či, jak žalobci chtějí, za věc movitou považuje.

Byli-li žalobci povinni, odevzdati prodané hory, tedy nemovitost, byli dle §§. 1061., 1047., 1052. ob. zák. obč., ježto odevzdání věci nemovité v právní vlastnictví osoby druhé vkladem dotyčného jednání právního se vykonává §§. 425., 431., 1053. ob.

zák. obč. zavázáni, aby přepsání na jméno žalovaného vymohli, což že neučinili, sami výslovně praví.

Však také kdyby tvrzení žalobcův, že žalovanému jen kukusy těžířstva cechy sv. Prokopské v M. prodali, kteréž tudíž dle §. 140. hor. zák. mají právnickou povahu věcí movitých, pravdivé bylo, neučinili žalobci přece závazku svému dosti, poněvadž dle §. 142. hor. zák., pokud převod kukusu úřadu hornímu k zapsání do knihy těžířův ohlášen nebyl, jen zapsaný majitel za těžíře se považuje, žalobci však ani netvrdili ani neprovedli, žeby přepsání na jméno žalovaného jakožto kupcovo bylo se stalo, ano kukusové listy k replice přiložené, na jména žalobcův znějí.

Odevzdání věci prodané tudíž žádným způsobem nestalo se.

Poněvadž tudíž žalobci závazek svůj ze smlouvy trhové se žalovaným o prodeji podílů cechy sv. Prokopské v M. a 5 kutišť výhradních učiněné nesplnili, nemají dle §. 1052. ob. zák. obč. práva na splnění této smlouvy se strany protivné naléhati i musili se žalobou svou na ten čas odmítnuti býti.

K odvolání se žalobcův c. k. vrchní soud zemský v Praze rozhodnutím ze dne 12. ledna č. 733. rozsudek první stolice změnil a nalezl, že žalovaný Vojtěch Dubský povinen jest žalobcům Frant. Čápovi, F. A. Kubertovi a Karlu Burianovi nedoplatek ceny trhové za koupených 96 podílův (kukusův) těžířstva cechy sv. Prokopské v M. a 5 kutišť výhradních, znějících na jmeno Karla Jirkovského pr. 9000 zl. r. č. s úroky 5 ze sta ode dne 17. srpna 1872 až do dne zaplacení zběhlými do 14 dní za to zaplatili, že mu žalobci zároveň vydají oznámení k příslušnému úřadu po zákonu vyhotovené a od nich podepsané, že svých 96 kukusův cechy sv. Prokopské v M. a svých 5 šurfů výhradních, na jmeno Karla Jirkovského znějících, na Vojtěcha Dubského převedli; jinak naň právo vedeno bude.

Příčiny.

Žalovaný přiznal, že od žalobcův náležité jim podíly cechy sv. Prokopské v M. s 5 šurfy výhradními za cenu trhovou 21000 zl. r. č. koupil. Že žalobcům z této cechy, vlastně těžířstva 96 podílů (kukusů) náleželo, jest přiloženými sub E., F., G. a H. k replice listy kukusovými prokázáno. Ve směru tom odpor žalovaného tím spíše bez účinku jest, ješto by jeho věcí bylo bývalo, aby provedl, že nikoliv žalobcům, nýbrž osobě třetí náleží horní entis jež dle vlastního přiznání od žalobcův byl koupil. Žalovany

také přiznal v odvodu, že žalobci dne 17. srpna 1872 úmluvu učinil, že nedoplatek ceny trhové pr. 9000 zl. r. č. ve dvou lhůtách splatí, a sice dne 4. září t. r. 2000 zl. a dne 15. října t. r. 7000 zl., zatím pak 5 ze sta zúrokuje.

Na základě těchto přiznání musí býti žalovaný vedlé této úmluvy odsouzen, poněvadž ani netvrdil, že by žalobci cizí entia horní jakožto svá byli prodali a tudíž jemu zprávou zavázáni byli. Žalovaný přiznává se ke smlouvě trhové se žalobci uzavřené, kterouž mu jmenovaná horní entia za cenu 21000 zl. r. č. prodali, i nepopírá, že na cenu trhovou 12000 zl. r. č. uplatil, a již sama splátka tato dokazuje, že tu byla smlouva trhová.

Žalovaný namítá, že žalobci při prodeji cechy sv. Prokopské zavázali se, že mu vyhotoví i odevzdají listinu spůsobilou k převodu vlastnického práva na prodaných podílech horních. Žalobci v odvetu této námitky v replice prohlašují, že při zaplacení nedoplatku ceny trhové listinu takovou vydati chtějí. Žalovaný dovozuje, že mu žalobci listinu ku vkladu hornímu spůsobilou vydati mají, poněvadž se o horní entia, tedy o věci nemovité jedná, při nichž ku převodu práva vlastnického potřebí jest vkladu dotýčného jednání právního, jímž nabytí se spůsobuje, do veřejných knih Však, nehledě na to, že žalovaný sám ani netvrdí, že by mu žalobci byli připověděli vydání listiny vkladné, ani na to že žalobci dovození žalovaného, že by to musila býti listina vkladná, odporují, žalovaný patrně opravdový stav věci mylně pojímá. Jedná se tu o podíly těžířské žalobcům náležité a o 5 kutišť výhradních.

Podíly ve jmění těžířstva zovou se kukusy a mají dle §. 140. cit. cís. pat. právnickou povahu věcí movitých. Třebas tudíž těžířstvo co takové pod určitým jmenem v knize horní co vlastník určitých hor vloženo jest, nevkládají se držitelé jednotlivých kukusů. Ovšem vede se dle §. 141. hor. zák. o majitelích jednotlivých kukusů u horního úřadu kniha těžířův, avšak tato již v tom od knihy horní se rozeznává, že k udržení jich v evidenci nežádá se nijaké listiny vkladné, nýbrž postačuje dle §. 142. oznámení u horního úřadu.

Co se kutišť (šurfů) výhradních dotýká, nejsou dle §. 109. cit. zák. ani majetkem nemovitým ani předmětem knihy horní, ježto se o nich pouze knihy kutéřské u horního úřadu vedou a převod povolení kutacího na jiného podnikatele pouhým ohlášením u horního úřadu se spůsobuje, jak to §§. 22., 38. a 39. hor. zák. nad všecku pochybnost ustanovují.

Z toho na jevo jde, že žalovaný práva nemá listiny vkladné pohledávati, postačí, pakli mu žalobci vydají prohlášení, a pokud se týče, ohlášení k hornímu úřadu, že na něho své podíly těžířské i své povolení kutací převedli. Že majitelé kukusův v knize horní zapsáni býti ani nesmí, vysvítá také z nařízení min. práv ze dne 13. prosince 1854 č. 314., kteréž opětně a s důrazem vytýká rozdíl mezi těžířstvem co jednotou a jednotlivými těžíři (kverky) čili majiteli kukusův. Těžířstvo musí v knize horní zapsáno býti, těžířové smí však od té chvíle jen tenkrát zapsáni býti, pakli již před tím zapsáni byli, čemuž v přítomném případě, jak z předložených listů kukusových vysvítá, patrně není tak, což ostatek od žalovaného také ani tvrzeno nebylo. Pakli se tudíž žalobci vskutku i zavázali vydati žalovanému jakožto kupci listinu k převodu práva vlastnického k dotýčným podílům horním a šurfů výhradních způsobilou a pakli, jakž dokázáno, k tomu pouhé oznámení u horního úřadu postačuje, jest žalovaný povinen, částky peněžné 2000 zl. a 7000 zl. splatné již 4. září a 15. října 1872 ihned žalobcům zaplatiti, jakmile mu tito dotýčná ohlášení vydají, poněvadž žalobci se prohlásili, že listiny, kterýmiž dle §. 427. ob. zák. obč. odevzdání těchto horních entií žalovanému jakožto kupci po zákonu se stane, vydají, tento však dle §. 1062. ob. z. obč. ihned potom nedoplatek ceny trhové zapraviti má. S takovou podmínkou dle prosby žalobní nalezeno býti musilo, obzvláště v uvážení, že by jiným způsobem spor vzájemných nárokův ani uklizen býti nemohl, poněvadž tímže právem, kterým žalovaný se zpěčuje nedoplatek ceny trhové prvé, než by mu listina dotýčná odevzdána byla, zaplatiti, i prodávající zpěčovati se mohou listiny ty vydati, pokud jim nedoplatek ceny trhové zaplacen nebude.

K odvolání žalovaného c. k. nejvyšší soud potvrdil rozsudek druhé stolice z následujících

příčin.

Žalovaný připouští, že jemu žalobci, jak v žalobě uvádějí, své podíly z t. zv. sv. Prokopské cechy uhelné v M. a pět šurfů výhradních na jméno Karla Jirkovského svědčících prodali za umluvenou cenu trhovou 21000 zl. r. m., na kterouž 12000 zl. r. m. již splaceno bylo, nedoplatek 9000 zl. r. m. dle úmluvy učiněné dne 17. srpna 1872 ve dvou lhůtách a sice dne 4. září t. r. splátkou 2000 zl. r. m. a dne 15. října t. r. splátkou 7000 zl. r. m. zaplacen, mezi tím pak 5 ze sta zúrokován býti měl.

Dle doslovu tržní smlouvy byl předmět trhu, pokud se týkalo zmíněné cechy uhelné, naznačen toliko všeobecnými slovy „podíly uhelné cechy sv. Prokopské v M., kteréž prodávajícím náležejí.“ Musí se tudíž nejprvé uvážiti, co vlastně předmětem trhu bylo, zdali podíly na horním vlastnictví dle §§. 135. a 136. hor. zák. či podíly na těžířstvu (kukusy) ve smyslu §. 140. hor. zák. Hledě k tomu, že z příloh repliky *E.*, *F.*, *G.*, *H.* na jevo vychází a žalovaným popíráno nebylo, se svrchu jmenovaná cecha jakožto těžířstvo dle §. 137. h. z. při úřadu horním oznámeno a v knize horní zapsáno a na 128 kukusů rozděleno jest, z nichž žalobcům 96 a sice Františku Čápovi 1.—32., F. A. Kubertovi 32.—64. a 113.—128. a Karlu Burianovi 97.—112. náleží a na jich jména co spolutěžířův v knize těžířské zapsáno jest, dlužno za to míti, že všeobecnými oněmi slovy právě podíly na těžířstvu (kukusy) nikoliv podíly na horním vlastnictví míněny jsou tím více, poněvadž počet podílův i ustanovení §. 137. cit. k těžířstvu a kukusům, jakožto podílům na těžířstu ukazují.

Uváží-li se tedy, že žalovaný nahlednutím do knih při úřadu horním vedených o vlastním předmětu trhu poučiti se mohl a že omyl v příčině předmětu smlouvy trhové od něho předstíraný, nehledě ani k tomu, že prokázán není, povšimnutí nezaslouží, ješto obzvláště žalovaný netvrdí, že by, jak se v §. 871. ob. zák. obč. pohledává, od žalobcův nepravým udáním v omyl uveden byl býval, takové v omyl uvedení však spatřováno býti nemůže v okolnosti, již žalovaný přísahou rozhodovací provésti se nabízí, že slíbili žalobci žalovanému při uzavření smlouvy trhové, vydati listinu způsobilou k převodu práva vlastnického prodaných podílů horních, poněvadž slib takovy dobře se mohl vztahovati k vyhotovení a odevzdání listiny, na základě kteréž by se přepsání podílů na dotýčném těžířstvu v knize těžířův na jméno kupcovo vydobýti mohlo. Vzhledem ku všem těmto okolnostem vším právem za to míti sluší, že předmětem hořejší smlouvy trhové mezi žalobci a žalovaným byly náležité žalobcům podíly cechy sv. Prokopské, jež v knize těžířské zapsána jest, pak 5 kutišť výhradních, na jméno Karla Jirkovského svědčících, v příčině jichž vlastnosti ostatek sporu není.

Poněvadž nevyskytuje se okolnost, kterážby právní působnost této smlouvy trhové jakož i pozdější úmluvy o splátkách ceny trhové zrušiti mohla a poněvadž zažalovaný nedoplatek ceny trhové pr. 9000 zl. r. m. vedle této poslední úmluvy již dospělý jest a

žádaný úrok na této úmluvě stran se zakládá, musilo vedle prosby žalobní na zaplacení zažalovaného nedoplatku ceny trhové nalezeno býti, však vzhledem k §§. 1052., 1061., 1062. a 1066. ob. z. obč. jen za to, že žalobci žalovanému zároveň při zaplacení odevzdají listinu, spůsobilou k převodu prodaných kukusů na jméno žalovaného ve knize těžířské, pak k převodu prodaných 5 kutišť výhradních, svědčících posud na jméno Karla Jirkovského, na jméno žalovaného ve knize zápisné, kteráž se při úřadu vede o šurfech výhradních.

Nález c. k. nejvyš. soudu ze dne 28. května 1874 č. 5211.

Dr. St.

K §. 126. cís. pat. ze dne 9. srpna 1854 č. 208. ř. z.

Když bylo jednání ve věci pozůstalostní po M. ve směru, vytknutém v rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 22. srpna 1872 č. 8767.,*) doplněno, uložil c. k. okres. soud v Poděbradech ve srovnalosti se svým výměrem ze dne 17. května 1872 č. 1610. jud. znova vdově M. a synům Tomáši a Emanuelovi M., aby proti dědicům zákonním právoplatnost posledního pořízení ze dne 4. října 1868 pořadem práva dokázali a za tou příčinou žalobu ve třiceti dnech podali, jinak žeby se k domnělé poslední vůli nehledělo a pozůstalost dle zákona projednána a odevzdána byla,

jelikož**)

na základě zákona přihlásili dědicové Jan M. a Anna M. tu udanlivou od Tomáše M. nalezenou od zůstavitele M. psanou a podepsanou poslední vůli dto. 4. října 1868, kterou vdova M. společně se synem Tomášem M. sub praes. 13. března 1872 N. E. 1210. předložili, za nepravou sub N. E. 4953. jud. r. 1872 a sub N. E. 1219. r. 1873 prohlásili, jedno že neobsahuje jasné a určité ustanovení dědice, hlavně ale že písmo na té listině, ač se písmu zůstavitelovu podobá, identické s písmem, jakého zůstavitel vůbec

*) Viz „Právnika“ z r. 1872 str. 672., 673.
**) Otištěno doslovně.

i v čase před dnem 4. října 1868 i po něm užíval, není, poněvadž na něm jisté karakteristické tahy, kterými se písmo jeho před každým jiným vyznačovalo a na první pohled rozeznávalo, se pohřešují; ostatně důvody své podezřelosti o nepravosti té listiny i v tom nalezají, že kdežto při zřízení úmrtní zprávy i při veškerých předcházejících soudních jednáních i při inventuře z nápadníků nikdo o nějaké poslední vůli nevěděl, jediný Tomáš M., který si na dům a dříví co svoji vlastnost právo dělal, před ostatními tvrditi měl, „že se v nejhorším pádu něco vynajde," on tu domnělou poslední vůli, v níž co dědic domu a louky přichází, nalezl; tuto okolnost i skutek ten podporuje, že dle výkazu úmrtní zprávy od 14. února 1872 při sepisování té samé panem c. k. notářem, kdežto v rubrice poslední, v čem pozůstalost záleží, uvedeno bylo, že ve spoluvlastnictví domu č. p. 44. — I. v Poděbradech a luk a ze zásoby prken a dříví — pan Tomáš M. seznal, že jemu rodičové dům č. p. 44. — I. v Poděbradech za Labským mostem se zásobami dříví a prken postoupili, tak žeby jen luka do pozůstalosti té patřila — přihlásilí zákonní dědicové tedy vážné důvody svého odporu pravosti té domnělé poslední vůle uvedli, o pravosti odpořilé poslední vůle ale soudce v cestě vyjednání pozůstalosti rozhodovati nemůže.

Výměr tento potvrdil c. k. vrchní soud zemský rozhodnutím ze dne 23. prosince 1873 N. E. 39230.,

poněvadž

zákonní dědici udávajíce toho důvody tvrdili, že poslední pořízení M. nepravé jest a povinni nejsou, aby důkaz o tom podali, nýbrž popření jejich, že poslední pořízení pravé jest, dle §. 126. cís. pat. ze dne 9. srpna 1854 č. 208. ř. z. postačí, aby průvodní břímě v příčině pravosti na dědice z posledního pořízení se přihlásivší vloženo bylo.

Mimořádnou stížnost dovolací Emanuela M. odvrhl c. k. nejvyšší soud,

protože

v obou stejných rozhodnutích nižších stolic ani zmatek ani patrnou křivdou, kterými by dle §. 16. cís. pat. ze dne 9. srpna 1854 č. 208. ř. z. změnění jich odůvodněno bylo, shledati nelze, uváží-li se, že rekurent podlé posledního pořízení ze dne 4. října 1868 an jemu nikoliv dědičný díl k celé pozůstalosti se vztahující,

nýbrž jen některé pozůstalostní věci odkázány jsou, nikoliv dědicem nýbrž pouze odkazníkem jest a jako odkazník nárok na odkaz jemu odpíraný pořadem práva pohledávati má.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 8. února 1874 č. 3268.

Dr. A. Zadina.

Rušení držby?

Dům A. náležející hraničí na straně západní s dvorem B. náležejícím a okna z domu onoho jdou na straně západní na dvůr tento.

Na začátku leta a nejdéle na začátku měsíce června r. 1873 postavil B. před jedno z oken do jeho dvora jdoucích, však na pozemku svém a ve vzdálenosti šesti palcův ode zdi domu A. prkno osm palcův široké tak, že okno to nebylo více lze otvírati. Na prkno toto zavěsil pak B. v druhé polovici měsíce října 1873 vráteň, čímž vnikání světla zmíněným oknem do domu A. zamezil.

Pohnán proto od A. žalobou, jako by rušil držení jeho, namítal B.:

1) že není A. k žalobě legitimován, poněvadž dle obsahu žaloby nedrží okno ono sám, nýbrž nájemník jeho C.;
2) že žaloba jest promlčena, proto že rušení držby, ač jestli tu jakého, stalo se postavením prkna již nejdéle na začátku června 1873;
3) že není tu substrátu žaloby pro přerušené držení, totiž držení.

C. k. okresní soud v Poděbradech ohledav místo, kde se domnělé rušení držby událo, a vyslechnuv svědky žalovaným vedené, výměrem konečným ze dne 2. února 1874 č. 301. jud. žalobu zavrhl a žalobce k náhradě škod soudních žalovanému odsoudil.

Důvody.

A. tvrdí ve své žalobě, že žalovaný B. v druhé polovici měsíce října 1873 zabednil mu okno se strany svého dvora tím způsobem, že v celé rozsáhlosti okna tohoto připevnil prkna, čímž vnikání světla do pokoje nájemníka jeho C. zamezil.

Soudním ohledáním místa jest však dokázáno, že okno, o které jde, zůstalo nedotknuto, že naopak před ně postaveno jest

ve vzdálí šesti palcův prkno osm palcův široké, pouze na domě žalovaného připevněné a že teprv na tomto prkně před oknem připevněna jest vráteň.

Svědky ve věci té slyšenými a sice C. a D. jest dokázáno, že žalovaný postavil toto prkno před okno žalobcovo již na počátku r. 1873 a nejpozději na začátku měsíce června 1873, žalovaný byl tedy v jeho držení sám, poněvadž žalobce opominul své domnělé právo v příčině té ve lhůtě §. 2. cís. patentu ze dne 27. října 1849 č. 12. před soudem hájiti.

Z toho jde, že žaloba tato jest opozděna.

Však nehledě k tomu, žalobce nemá právo k této žalobě, poněvadž jak sám v žalobě tvrdí, v držení okna, o které jde, C. jest a tudíž pouze C. žalovati může, jestli jeho držení rušeno.

Však v případě tomto nemůže o rušení jakéhosi držení žalobcova ani řeči býti.

Žalobce domáhá se žalobou v podstatě zápovědě, aby žalovaný domu jeho světla a vzduchu anebo vyhlídky neodnímal.

Však soudním ohledáním bylo dokázáno, že prkno i vráteň nalezá se na pozemku žalovaného.

Pokud žalobce nedokázal, že mu přísluší vůči žalovanému resp. vůči držiteli domu nyní B. náležejícího právo služebnosti negativní v §. 476. ob. z. obč. pod č. 10. a 11. vytčené, může žalovaný dle §§. 362. a 1305. ob. zák. obč. domu svého dle libosti užívati a jím volně nakládati, aniž by byl práv ze škody, kterého z toho snad žalobci vzešla. A proto že žalobce nedokázal, že mu zmíněné právo služebnosti přísluší, bylo žalobu jeho odvrhnouti.

Výrok o náhradě škod soudních dle §. 403. ob. ř. s. zmírněných zakládá se v předpisu §. 398. ob. ř. s.

K stížnosti žalobce c. k. vrchní soud zemský rozhodnutím ze dne 23. března 1874 č. 8894. konečný výměr c. k. okresního soudu Poděbradského změnil, žalobě dal průchod, škody soudní první stolice na vzájem zdvihl a žádost žalobcovu za přisouzení útrat stížnosti zavrhl.

Neboť

nebylo žalovaným popřeno, že žalobce jest držitelem domu v žalobě uvedeného, že v domě tomto nalézá se byt v žalobě naznačený, že tohoto bytu nájemník C. užívá, že k tomuto bytu náleží také pokoj, v kterém se nalezá okno v žalobě uvedené.

Tvrdí-li žalující dále, že činností žalovaného vnikání světla

tímto oknem zamezeno jest, jest jako držitel domu, tudíž také jako držitel práva užívání tohoto světla s onim domem spojeného oprávněn, vystoupiti jako žalobce, poněvadž tímto jednáním ve svém právu držení (snad: držení práva [Rechtsbesitz]?) skrácen jest. Odvržení žaloby za příčinou nedostávající se legitimace k žalobě není tedy odůvodněno.

Pokud se týká věci samé, prokázal žalující, jak již uvedeno, že jest držitelem zmíněného domu a že v prvém poschodí v hlavní hraniční zdi v bytě nájemníka C. okno se nalezá, kterého bylo užíváno tím spůsobem, že jím světlo do pokoje nájemníka C. vnikalo.

Doznáním žalovaného jest dle § 107. ob. ř. s. dokázáno, že žalovaný v druhé polovici měsíce října 1873 před tímto oknem vráteň na prkno v celé rozsáhlosti okna připevniti dal.

Soudním ohledáním jest dokázáno, že tato vráteň celý objem okna přikrývá a vnikání světla do okna zamezuje.

Tímto jednáním žalovaného bez vědomí a souhlasu žalobcova provedeným byl dosavadní faktický poměr ohledně tohoto okna svémocně změněn a tím dosavadní faktické držení práva žalobcovo ohledně tohoto okna rušeno.

Muselo tedy dle §. 5. zák. ze dne 27. října 1849 č. 12. ř. z. nároku žalobnímu v tomto směru místo dáno býti, proto že přidělání a připevnění vrátně na prkno v druhé polovici měsíce října 1873 se stalo a žaloba k odstranění této vrátně směřující dne 29. října 1873 podána byla a poněvadž v tomto sporu dle §. 5. cit. zák. pouze o uvážení a o důkaz skutečnosti posledního faktického držení a spůsobeného rušení a nikoliv o důkaz nabytí služebnosti, který v pořadu práva vésti se má, jde, tudíž zamítnutí žaloby za poukázání k ustanovením §. 362. a 1305. ob. zák. obč. nedůvodné jest.

Bylo tedy výměr v odpor vzatý změniti a dle dv. dekretu ze dne 9. května 1785 č. 426. sb. z. s. náklady soudní první stolice na vzájem zdvihnouti, žádost pak žalobcovu za přisouzení útrat stížnosti zamítnouti, poněvadž mu žádný zákon podobné právo nepropůjčuje.

K dovolací stížnosti žalovaného c. k. nejvyšší soud potvrdil konečný výměr první stolice, zdvihnuv zároveň škody soudní obou stran

proto,

že žalovaný vrstvy vzduchu nad svým pozemkem, hledě k ustano-

vením §§. 362. a 1305. ob. zák. obč., třebas by tím sousednímu domu žalobcovu vzduch a světlo odňal, užívati může, poněvadž se ani zdi ani okna žalobcova ve zdi té se nalezajícího vráteň, o kterou jde, nedotýká, s oknem pak samým o sobě, právo, na sousedovi žádati, aby, vykonávaje svá práva vlastnická, jemu vzduchu a světla neodnímal, spojeno není a proto že žalobce nedokázal, že žalovanému při nějaké dřívější příležitosti zapověděl, aby onomu oknu vzduchu a světla neodnímal a že žalovaný zápovědi této se podrobil, kdežto žalobce důkaz onen byl by vésti musel, aby* nabyl držení onoho práva zapovídacího (§. 313. ob. z. obč.).

Zdvižení škod soudních první stolice muselo státi se dle předpisu §. 400. ob. ř. s.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 11. června 1874 č. 5879.

Dr. A. Zadina.

Příslušným, povoliti vedle §. 38. lit. b) knih. ř. na základě platebního příkazu záznam práva zástavního, jest soud, který platební příkaz vydal, a nikoliv soud, který knihy vede.

Na základě platebního příkazu c. k. soudu obchodního v Praze ze dne 5. června 1873 č. 36503., žádal žalující u c. k. soudu okresního v Hořovicích jakožto soudu tabulárního za záznam práva zástavního pro směnečné své pohledání 678 zl. r. m. s přísl. na zbytku trhové ceny pro žalovaného pojištěném na usedlosti v X.

Výměrem ze dne 10. června 1773 č. 4284. povolil c. k. soud okresní v Hořovicích tento záznam, proti čemuž podal žalovaný stížnost, uváděje:

Dle §. 38. kn. ř. lze povoliti záznam toliko v případech tam uvedených. Případy v tomto §. pod písmenou *a*) a *c*) naznačené zde naprosto jsou vyloučeny, poněvadž tu není ani rozsudku, kterým by se žalujícímu věcné nějaké právo přisuzovalo, aniž je žadatelem nějaký úřad veřejný.

---

*) Dle smyslu dlužno zde vložiti asi slova: mohl s důvodem tvrditi, že . . .

Zbývá tedy toliko ustanovení odstavce 6), že záznam se připouští v základě soudních nařízení, kterými se jako exekuce k zjištění povoluje. Poněvadž se však dle §. 69. jur. n. za první stupeň exekuce vždy u téhož soudce žádati má, který v první instanci rozhodnul a poněvadž v případě, o nějž jde, platební příkaz vydán jest od c. k. obchodního soudu v Praze, jest toliko tento soud příslušným povoliti exekuci až k zjištění záznamem, za nějž žádáno bylo, nikoliv ale soud tabulární.

C. k. vrchní soud zemský rozhodnutím ze dne 10. září 1873 č. 28446. z těchže důvodů výměr první stolice změnil a žádost za záznam zavrhnul, což k dovolací stížnosti žalujícího c. k. nejvyšší dvůr soudní poukázav k zákonnému odůvodnění rozhodnutí druhé stolice potvrdil.

Nález c. k. nejv. dvoru soudního ze dne 10. prosince 1873 č. 11846.

Zcela stejně rozhodnul c. k. nejv. dvůr soudní v témže případě vedle nálezů ze dne 10. prosince 1873 č. 11847., 11848., 11849., 11850., 11851., 11852., 11853., ze dne 23. prosince 1873 č. 12436. a j. v.

JUDr. Arnošt šl. Lom.

Soudní rozhodnutí

uveřejněná v jiných právnických listech.

111) Tím, což stanoveno v §. 943. ob. z. obč., že totiž k žalovatelnosti smlouvy o darování zapotřebí jest listiny písemné, když darovaný předmět zároveň nebyl odevzdán, nebylo ničehož změněno v tom, že volno stranám, stanoviti spůsob, kterak usjednocení se jich vůle zjeveno býti má (§§. 861., 863., 969. ob. z. obč.). Přijetí darování není tudíž vázáno nižádnou formou, a netřeba k odůvodnění nároku žalobního z poměru tohoto, by listina o darování obsahovala přijetí darování se strany obdarovaného, neb tímto byla podepsána.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 4. června 1874 č. 5264. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 50.

112) Oněch ustanovení, jimiž bylo vysloveno, že výslužné zeměpanských úředníků toliko z polovice exekuci neb obstávce může býti

podrobeno, nelze užíti tehdá, jde-li o nároky na výživu, jež manželce neb dítkám úředníka na výslužbu daného soudem byly přiřknuty. Vždyť byla tato zásada ohledně služného úředníků zřejmě vyslovena dv. dekr. ze dne 19. dubna 1799 č. 467. sb. z. s. a lze ji tudíž také užíti v případě, o který tu jde.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 26. března 1874 č. 2717. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 52.

113) Kratší lhůty cís. pat. ze dne 9. dubna 1782 č. 41. sb. z. s. předepsané mají vůbec platnosti ve všech rozepřích, jež bývají projednávány u soudů obchodních, a není třeba, aby předmětem žaloby bylo právě jednání obchodní neb směnečné. Protož sluší těchto kratších lhůt zejmena také šetřiti, byla-li na obchodní soud vznešena rozepře o vyloučení svršků zabavených.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 21. dubna 1874 č. 3741. v Ger. Halle z r. 1874 č. 54.

114) Dobu v §. 168. ob. z. obč. dotčenou, v které tělesné obcování s matkou dítěte nemanželského musilo jíti před se, aby opodstatněna byla domněnka otcovství, sluší čítati dle pravidla v §. 902. ob. z. obč. vytknutého.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 17. února 1874 č. 1423. v Ger. Halle z r. 1874 č. 52.

115) Akciová společnost vydobyla koncessi k zřízení železnice, a byl platební příkaz o poplatku z tohoto povolení doručen teprv po vyhlášení konkursu na jmění této společnosti akciové. Nicméně odepřely všechny tři stolice vřaditi tento poplatek mezi dluhy konkursní masy, an tu jde o povolení, které kridatáři uděleno bylo v čas, kdy ještě volně vládl jměním svým, tudíž vyhotovení a doručení platebního příkazu v době pozdější zcela jest nahodilé. Masy konkursní týkal by se poplatek toliko tehdá, kdyby bylo prokázáno, že konkursní podstata dle §. 29. odst. 3. konk. ř. sama dostatečně vstoupila v koncessi železnice, z kteréž poplatek byl vyměřen; to však nebylo ani tvrzeno v případě, o který tu jde.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 14. dubna 1874 č. 3492. v Ger. Halle z r. 1874 č. 55.

116) A. žaloval ze zápůjčky, dokládaje, že půjčil na neurčitý čas, pročež dluh již pouhým upomínáním splatným se stal. Dlužník B. namítal, že zápůjčka udělena byla na čas života věřitele A., že jí tudíž žádati lze teprv po jeho smrti. Obě nižší stolice uložily žalobci do-

kázati, že zápůjčka dána byla na neurčitý čas, avšak c. k. nejvyšší soud změniv oba nálezy, uložil žalovanému dokázati námitku svou, neb pakli žalobce podotkl ve své žalobě, že zápůjčka dána byla na neurčitý čas, což jest to pouhou negací okolnosti, že na určitý čas bylo zapůjčeno. O této negaci netřeba však žalobci vésti důkazu.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 21. dubna 1874 č. 3371. v Ger. Halle z r. 1874 č. 55.

117) Proti dědici, jemuž připadl statek dědičný, který však posud za vlastníka v knihách veřejných zapsán nebyl, nelze povoliti vklad exekučního práva zástavního, byť i hypotekární žaloba naň podaná byla se poznamenala v knihách veřejných. Neb §. 822. ob. z. obč., který ovšem §. 24. knih. zák. v moci byl zachován, jedná o pouhém zjištění, vklad exekučního práva zástavního však nelze povoliti dle jasného znění §. 21. kn. z. dokud dědic za vlastníka statku zapsán nebyl. V tom nemění ničehož knihovní poznámka žaloby; neb dle §. 60. kn. zák. lze ovšem v tomto případě ihned vésti exekuci na nového nabyvatele zástavy, avšak za takového nelze právě exekuta považovati, jelikož jeho práva vlastnická ještě nebyla zanešena v knihy pozemní.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 26. března 1874 č. 2799. v Ger. Halle z r. 1874 č. 49.

Denník.

Práce v semináři na zdejší fakultě právnické měly výsledek následující: V oddělení vědám právním věnovaném byly podány: *a*) z práva římského 3 práce, jež měly za předmět výklad jednoho místa v pramenech. Z těchto prací nebyla sice žádná ceny hodnou uznána, však dvě z nich byly tak dobré i osvědčily v také míře skoumání pramenů, že každé z nich přiřknuta byla poloviční cena po 20 zlatých. Byly to práce p. jur. stud. Jana Kučery (s českým heslem) a Františka Schedla. *b*) z občanského práva sešly se na otázku p. prof. Randou kladenou: „zdali k existenci právnické osoby potřebí jest státního propůjčení osobnosti?“ dvě práce. Cena 40 zl. byla přiřknuta práci p. jur. stud. Viktora Fingera, *c*) z trestního práva byla toliko jedna práce podána, která však ceny nedošla. V oddělení věd státních byla přiřknuta cena 40 zl. práci, kterou podal p. jur. stud. A. Wolkar o statistice Krajiny. — Bylo by přáti, aby v letech budoucích studu-

jící naší fakulty právnické v míře hojnější zúčastnili se v konkurenci o ceny v semináři vypsané, an zajisté cvičení ta nejlepší budou jim školou i přípravou k samostatným pracím vědeckým.

Sazba pro odměnu advokátů má býti zvýšena v Prusku mimo jiné též z toho „důvodu", aby vzhledem k nákladnějšímu řízení zmenšil se počet žalob a takto usnadněno bylo soudům, kteří přetíženi jsou pracemi. J. Bl.

Exekuci k zjištění našimi soudy povolenou nelze vykonati v knížectvích Podunajských. Tak prohlásilo ministerstvo spravedlnosti výnosem ze dne 15. června 1874 č. 7966., jelikož vláda knížecká vykládá smlouvou min. nař. ze dne 27. října 1871 č. 131. ř. z. prohlášenou v ten smysl, že smlouva tato vztahuje se toliko na ona rozhodnutí, která již právní moci nabyla, a na základě jichž tedy skutečné exekuce lze se dovolati. Též zapotřebí jest, aby nález samý opatřen byl potvrzením, že nabyl moci právní.

Advokátní komory byly výnosem ministra spravedlnosti ze dne 24. června 1874 č. 8745. vyzvány, příště podati vrchním soudem ministerstvu spravedlnosti též oznámení o tom, kdy pominulo právo, vykonati advokacii (§. 34. adv. ř.) jakož i kdy zemřel ten který advokát, poněvadž jen spůsobem takovým ministerstvo spravedlnosti sobě může opatřiti dostatečnou evidenci o počtu advokátů, jakož i o tom, kde ten který advokát úřaduje.

Pohledávky advokátů z právního zastupování. Po dlouhé praxi opačné vydal konečně c. k. nejvyšší soud dne 2. června 1874 pod č. 3962. nález, kdež uznal, že dvor. dekr. ze dne 4. října 1833 č. 2633. sb. z. s., dle kterého účty advokátů, pakli jich strana neuznala, mají upraveny býti oním soudcem, kdež dotyčné jednání bylo vzato před se, zrušen byl §. 17. adv. řádu z r. 1868, že tudíž právní přítel jest oprávněn, zažalovati takové posud neupravené účty u soudu jinak příslušného, kdež pak ovšem k odporu druhé strany vésti musí přísný důkaz dle řádu soudního v každé položce účtu, jehož zapravení žalobou se domahá. J. Bl.

Kolkový poplatek z likvidací v konkursu. Zdá se, jako by u některých soudů v Čechách ustáliti se chtěla praxe, žádati totiž při likvidacích dle nového konkursního řádu, a pokud se týče ze „smlouvy uznávací" při takové likvidaci prý uzavřené, poplatek kolkový

dle skály III., a pokud se týče (pakli totiž již listina řádně kolkovaná po ruce jest), stálý poplatek 50 kr. i tehda, pakli ten, kdo pohledávku ohlásil, v likvidaci se ani nezúčastnil. Nehledě k tomu, že při likvidaci nemůže býti řeči o smlouvě uznávací, sluší tu poukázati k tomu, že v případě, když věřitel k stání likvidačnímu se nedostavil neb protokol nepodepsal, patrně po ruce jest toliko jednostranné prohlášení se správce masy, který pro svou osobu osvobozen jest od poplatku kolkového. „Jur. Bl.“ poukazují v příčině té k tomu, že samo ministerstvo financí výnosem ze dne 30. ledna 1870 č. 732. (v Ger. Halle z r. 1870 č. 18.) prohlásilo, že v případech takových kolkový poplatek zapravovati netřeba.

Záhřebská komora advokátní hodlá prý vydávati samostatný odborný list právnický redakcí dra. Kontaka.

Kumulace žádostí tabulárních. A. vydal dvě směnky na 1100 zl. a 300 zl., i svolil, by právo zástavní pro sumu směnečnou vtěleno bylo na pěti nemovitostech, jemu náležitých. Jak první stolice tak i vrchní soud pro Rakousko odmrštily žádost, kterou se věřitel domáhal vkladu zástavního práva pro obě tyto pohledávky směnečné, an žádosti ty dle §. 86. knih. z. nikterak v jedno podání spojiti nelze.

J. Bl.

Uherští zločincové mají dle nového nařízení tamního ministra spravedlnosti býti ihned při zatknutí fotografováni, by pak, jsouce stíháni zatykačem, důkladněji mohli býti popsáni.

Jmenováni byli: Jakub Harant, adjunkt při okresním soudu v Hořovicích, okresním soudcem v Příbrami; Alois Potůček, adjunkt při okresním soudu v Čáslavi, okresním soudcem v Jílovém; Frant. Poláček, adjunkt zem. soudu, sekretářem rady při obchodním soudu v Praze; dr. A. ryt. z Kalinů z Jäthensteinů, adjunkt při okr. soudu ve Fridlandu, adjunktem při kraj. soudu v Liberci; Emil Müller, auskultant, okres. s. adjunktem ve Fridlandu.

Přeloženi byli: Veleslav Gottfried, okresní soudce, z Příbrami do Karlína; Josef Stránský, okresní soudce, z Jílového do Rakovníka; Rudolf Kerl, okr. soudce, do Žatče.

O přísežném seznání stran.

Studie, již podává dr. Ott.

III.

Když vůbec vnikaly zásady řízení upraveného činiteli dotčenými vždy úsilněji do soudů světských, zajisté rozšířila se také platnost posicí. Arcit svěží duch národů spracoval a utvářil látku mu podanou spůsobem rozličným, podobně jak příroda tvoří z týchže prvků, tvarů a bytostí různých.

Rozhledněmež se již po vývoji tomto v zemích románských a v Německu.

Vlašské soudnictví a zákonodárství dochovalo právního onoho ústavu z dob středověkých až do časů nynějších. Ještě zákon daný pro Piemont [70]) dne 7. dubna 1770 podrobně o nich pojednává, nařizuje, že posice k soudu podány býti mají, by skoumal, jakých připustiti sluší a kterých vyloučiti potřebí co nemístné, načež posice doručí se odpůrci. Činil-li námitek, které byly zavrženy, dostaviti se musí k výslechu; odpovídá-li nejasně, pokládána budiž okolnost, jíž se týče, za doznanou. Vedle toho místa měly též interrogací ku zjištění legitimací, praxí velmi rozšířené. Předchozí přísahy ponenta de calumnia nebylo potřebí.

---

[70]) Oest. Gerichtszeitung 1853 č. 83., 84. Pozdější zákon vlašský (pro Modenu daný 1852 §. 535.) pouze přijal interrogací ve smyslu římském, ačkoli před platností tohoto dotázky každého druhu dopouštěny byly. Podobně jak v Piemontsku, bývalo v Toskáně a Parmě (srov. časop. citov. 1853 č. 9.).

Ačkoli v zemi té zaveden byl roku 1837 francouzský code de procédure, nedostačovalo tamnímu podání právníků právo §em 119. onoho zákona propůjčené, obeslati totiž stranu před soud a vyslechnouti ji o okolnostech sloužících k objasnění sporu, pročež zákon ze dne 16. července 1854 §. 164. dovolil straně, by již v řízení předběžném odpůrci jistých kladla otázek, ku kterým v nejbližším spise odvětiti neb nemístnost dotázek sub poena confessi provésti musí. Jde-li dokonce o passivní legitimací, pokládá se okolnost rozhodná již tehdy za doznanou, neodpověděl-li odpůrce ve lhůtě k tomu položené. Vedle této formy ale taktéž dopouští se (§. 270.), aby strana ta, na niž náleží, aby podala důkazu, mezi řízením odpůrci otázek kladla, načež soud určí lhůtu k zodpovědění jich sub poena confessi.

Nejnověji vše to pořádáno bylo soudním řádem daným pro království italské dne 25. června 1865 §. 216.—219.[71])

Řízení soudní území papežova[72]) původně bylo se přidrželo přísně práva církevního; později řád soudní vydaný r. 1839 přiblížil se ale k zásadám práva piemontského s odchýlkou tou, že výslovně žádalo se přísahy tázaného a seznávání u přítomnosti tázavšího se. Přísaha ona patrně jest juramentum de calumnia.

Ve Francii před tím, nežli přijaty byly zásady práva processuálního ve spůsobě upravené Vlachy, totiž tak zv. spisovateli praktickými (auctores practici), téměř výhradným prostředkem průvodním býval souboj. Avšak jesti na snadě, že právě v tom spočívá těžiště spornosti skutku, že jednotlivec o tom rozhodovati nemá, nýbrž moc všeobecně uznaná. Takovou od druhé polovice 13. století bývala ve Francii moc soudů královských. Tito podnikli boj proti tak zv. gages de bataille, a toho dovedli, že zavedením řízení průvodního pořádaného vedle theorie práva římsko-církevního vytiskli starší domácí onen spůsob.[73]) Původně přijaty

---

[71]) Arch. f. civ. Praxis 48. díl str. 436.

[72]) Arch. f. civ. Pr. sv. 39. str. 286. Právo portugalské a španělské nezná dotázek ku zjištění legitimací, avšak připouští, by soudce stranám i tyto sobě na vzájem kladly otázek a tímto spůsobem doznány byly okolnosti rozhodné; přísahy tázaného vyžaduje se.

[73]) Warnkönig und Stein: Staats- und Rechtsgeschichte Frankreichs 3. díl str. 527. Všechen spůsob přísah býval v starším právu vyloučen (Beaumanoir chaptre VI. art. 31.) l. c. pag. 226. Za-

byly posice práva církevního; avšak již královská ordonnancí daná ve Villers-Cotterets 1539 [74]) zavedla ústav tak zvaných interrogatoires sur faits et articles, kterými odstraněna býti měla potřeba důkazu v případech četných. Každá strana totiž měla práva, kdykoli mezi řízením předkládati odpůrci otázek o jistých okolnostech skutkových žádostí písemní na soud vznešenou, kteréžto dotázky doplniti mohl soud ex officio. Odpůrce k soudu obeslaný vyslýchán byl o článcích těch, před tím již mu sdělených, (když byl před výslechem vykonal přísahu), [75]) v nepřítomnosti zástupce svého a tázavšího se odpůrce. Nedostavení se neb mlčení

---

jisté praví ordonnance krále Ludvíka XII. (r. 1499): nous ordonnons, qu'apres que le demandeur aura possé et affermé par serment aux saincts evangiles de Dieu, qu'il croit le contenu en sa demende et escriptures estre veritable, tant en noz cours de parlemens que par devant tous autres juges royaux, le defendeur sera tenu en sa personne (s'il est au lieu, on sera demené le proces) respondre par „credit" vel „non credit" pertinement, par son serment aux evangiles, à chacun article des escriptures du demendeur: et on icelluy defendeur seroit absent du dict lieu, et semblablement les demandeurs, seront tenuz d'envoyer l'affirmation et position de leurs faicts et la responce pertinente par escrit (třeba notářem, pakli psáti neumějí), ... sur un chacun article d'icelle demende et defenses, à leurs procureurs avec procuration suffisante, pour y respondre et proceder par les dicts procureurs, selon le contenu des dicts articles, signez comme dict est. (srov. Rebuffus Ordonn. 1554 díl II. str. 644.

[74]) art. 37: se faire interroger l'un l'autre pendent le proces et sans retard d'iceluy par le juge de la cause (srovn. Schäffner Rechtsverfassung Frankreichs II. díl str. 356. Warnkönig l. c. str. 640.). Ordonnance citovaná (podle vydání, jež opatřil Rebuffus 1554 díl II. str. 644.) určuje závazek stran takto: Et serons tenues les parties affermer par serment les faicts contenues en leurs escriptures et additions et par icelles ensemble par les responses au dicts interrogatoires, confesser ceux, qui seront de leur science et cognoissance, sans le pouvoir denyer, on passer par nonsçauance. Tresty značné (10 livrů, případně 100 solidů) ukládá zákon týž na každé obmyslné popření neb tvrzení. (Srov. pozn. 56.)

[75]) Proti přísaze té byl při poradě odbývané o ordonnancí z roku 1667 brojil zkušený právník Lamoignon (srovn. Archiv f. civ. Pr. 89. sv. str. 288.) vytýkaje, že tím zavdá se podnětu ku četným křivým přísahám.

pokládáno bylo za doznání. Proti tomu brojili zástupcové stran vytýkajíce, že prý tím vyslovena byla zřejmá nedůvěra stavu advokátskému. Nájezdy ty dokázaly toho, že před soudy obecnými vyhynula praxe dotazování se stran soudem a že zachovala se pouze ve věcech obchodních.[76]) Známá ordonnance civile z dubna 1667 zvaná Code Louis XIV., kterou upraveno bylo celé řízení sporné spůsobem platným co do tresti až dosud, neodstranila přes vřelé přimlouvání se o to právníků výtečných předběžné sdělování fakt odpůrci, jenž vyslýchán býti má.

Žádoucí změna v tom nestala se ani tehdy, když vydán byl nyní platný Code de procédure roku 1806, neboť 15. titul (zvl. §. 325.—334.) obsahuje jen spracování staršího práva[77]) spočívající úplně na základech dotčené ordonnancí.[78]) Zákon tento nevyhledává ale stvrzování výpovědí přísahou předchozí; dostačuje nyní pouhé ujištění strany vyslýchané, že seznala dle pravdy, a dovoluje se předběžné sdělování otázek před výslechem.

Taktéž zákon řečený zůstavil (naproti kontumačnímu následku staršího práva, že totiž nedostavení se ipso facto pokládáno bylo za doznání okolností, jichž se týče), uvážení soudcovu, chce-li pokládati za to, že doznány byly čili nic.[79]) Praxe těchto otázek užívá zvláště hojně v případech, v kterých zákon (§. 1341., 1347. code civ.) nedopouští důkaz svědky, poněvadž věc jest ceny menší

---

[76]) Code de proc. 1806 čl. 428. ve věcech obchodních zachoval ustanovení staršího práva, které dopouští, aby soudce sám dokonce vyhledal stranu v domácnosti její, což jiným soudům, (zvláště ani parlamentům) nepříslušelo (Zink Sachverhalt nach franz. Pr. I. str. 542.)

[77]) Totiž titulu X. art. 1—10. dotčené ordon. vydání Grenobelského 1780 str. 21. Schäffner l. c. 4. díl str. 341. Zmeškání roku k výslechu položeného neškodí, nahradí-li ten, kdož rok byl zmeškal, útraty toho a dostaví-li se před nálezem k výslechu (§. 331. code de proc.).

[78]) Řečník vlády při poradě článků těch ve sboru zákonodárském (v sezení odbývaném dne 14. dubna 1806) Msr. Périn výslovně pronesl se, že dotázek těch l'origine se reporte jusqu'au droit écrit (t. j. římsko-církevní).

[79]) Srovn. Rapport fait au corps législatif par orateur du Tribunat N. 158., 159. ve vydání code de proc. civ. avec les motifs (A Paris 1807 str. 190.).

150 franků, leč by tu byl počátek důkazu listinou (commencement de preuve par écrit), za který pak pokládá protokol soudní o výslechu stran sepsaný. Tím mírní přísnost ustanovení zákonních, pokud se týče důkazu svědky.

Řízení francouzské nynější zná pak kromě vylíčeného práva stran též oprávnění soudce obeslati strany před stolici soudní (comparition des parties §. 119. code de proc.) ku vysvětlení věci. Jelikož se ale o tom, jak se to díti má, nezmiňuje, nenabylo ustanovení toto žádoucího praktického významu.[80])

Většího ocenění, zdá se, že došlo v Porýnsku bavorském.[81])

Code Ženevský z roku 1821, dílo slavné výtečného právníka Bellota, při němž šetřeno bylo co nejpečlivěji snahy, uvarovati se všech vad, jichž odkryla praxe francouzská, spojil (§. 160.—172.) právo soudcovo týkající se osobního předvolání stran s právem dotázek.[82])

Zároveň odstranil zlozvyk dodávati otázek těch před výslechem straně, která slyšána býti má. Rovněž zákonem řečeným udělena byla soudci moc, vyslýchati tázaného za přítomnosti odpůrce ba i provésti konfrontací, kdežto právo francouzské odpůrce vylučovalo a této neznalo. Tohoto vzoru přidržel se též řád soudní daný pro kanton Frýburský ze dne 12. října 1849 (§§. 310. až 322.)[83])

Přihlížíme-li k vyloženému vývoji práva francouzského, tož nedá se neseznati, že dotázky nahražují dokazování, času i nákladů

---

[80]) Praktikové francouzští vřele zastávají se dotazovacího práva soudcova, zvláště Pigeau, výtečný processualista (srovn. zum Bach Gegeneinanderstellung des franz. u. preuss. Processrechtes str. 202. pozn. 2.). Když byla akademie věd v Paříži vypsala v roce 1853 cenu na spis týkající se potřebné opravy řízení soudního, ukázal Seligmann, akcessit obdrževší, ku významu tohoto zařízení praxí zanedbaného slovy: Autant la comparition sera utile pour la découverte de la vérité, autant l'interrogation des parties sur faits et articles sera propre à favoriser le mensonge.

[81]) Bomhard: Civilrechtspflege in der bayer. Pfalz 1861 str. 39. Praxe užívá toho prostředku ve Francii zvláště tehdy, pakli důkaz svědky podle ceny věci sporné vyloučen jest (Gerichtszeitung 1858 str. 350).

[82]) Arch. f. civ. Praxis sv. 39. str. 290.

[83]) Arch. f. civ. Praxis sv. 37. str. 150.

vyžadující,[84]) ačkoli tím, že odpadla morální záruka stvrzení obsahu výpovědí přísahou, pozbyly prvotní síly a moci své. Nejinak vychází z výše položených náčrtků, že dotazování se soudem přispěti má jen k podrobnější informací tohoto. Tam jde o okolnosti ve sporu rozhodné,[85]) které na jisto postaveny býti musejí, tuto o okolnosti třeba vedlejší, avšak platně přispívající k objasnění věci.

Právo francouzské konečně obyčejem soudů Porýnských modifikované upravilo vyhledávání okolnosti sporné přísežním slyšením stran způsobem, který přibližuje se co nejvíce ku rozluštění záhadného problemu, jemuž sloužiti má tento prostředek průvodní, slučujíc jaksi slyšení stran s přísahou rozhodovací v jediný ústav.[86])

Soudové tamější nepokládají za dostatečné u nás obvyklé vykonávání přísahy podle napřed rozsudkem určeného vzorce, nýbrž žádají zvláštního projednávání stran o obsahu přísahy. Zástupce strany přísahu uloživší má toho vůli, rovněž jako kterýkoliv soudce (přísedící) neb státní zástupce,[87]) upozorniti deláta na to, že tvrzení jeho nesprávné jest neb alespoň se nepodobá ku pravdě. Taktéž vyvrátiti mohou skutky předvedenými to, co byl delát tvrdil a nyní přísežně prohlásiti chce. Konečně vyjádřiti se musí zástupce

---

[84]) Již Durantis spec. jud. II. kn. part. II. de posit. §. 2. ukazuje k tomu, že dokazování svědky jest nákladné a zdlouhavé, pročež prý užití sluší posicí.

[85]) Zum Bach: das Geständniss in seiner Unzertrennlichkeit str. 25. násl. vypisuje, že nejčelnější processualisté francouzští (Merlin, Troplong, Bonnier) jakož i kassační dvůr vylučují platnost zásady §. 1356. code civ. totiž l'aveu judiciaire ne peut être divisé contre celui, qui l'a fait — u dotázek těch, řečený spisovatel pak též v případě §. 119. code de procedure.

[86]) Srv. Bomhardův výše citovaný spis str. 46. násl.

[87]) Jak známo v Porýnsku podle vzoru Francie účastenství mají zástupcové státní v řízení sporném (srovn. příznivý o tom úsudek Bomhardův l. c. str. 78. proti nerozhodnému pronešení se Zinka Sachverhalt nach franz. Recht str. 70. pak 241., 359. pak důvody, nasvědčující nevhodnosti zařízení toho v pamětním spisu rakouského ministerstva práv (Denkschrift über Hauptfragen der neuen bürgl. Proz.-Odg. Wien, 1862 str. 53. sepsaný asi svob. p. von Sacken).

strany, jíž se týče, o tom, pokládá-li pronešení se deláta, takto úsečně obmezené, za rozhodné a jaksi věc spornou vyčerpající, aneb žádá-li bližšího, podrobnějšího sdělení o některých okolnostech. Vyskytne-li se o tom spor, rozhodniž soud o důležitosti (relevantnosti) neb potřebném doplnění prohlášení se delátova, čili krátce řečeno: soud nechť nyní teprvé určí, bedlivě slyšev stran o tom, které okolnosti přísahou stvrzeny býti mají.

(Pokračování příště.)

O některých ustanoveních zákona o společenstvech pro napomáhání živnosti a hospodářství.

Zpráva z týdenních schůzí právnické jednoty.

Důležitost zákona daného dne 9. dubna 1873 č. 70. říš. zák., a s druhé strany různost i nesrovnalost výkladů, jakých se tomu zákonu v praxi dostalo, byly dostatečnými příčinami, že bylo o tomto zákonu v týdenních schůzích právnické jednoty několikráte živě rokováno.[1])

Majíce na mysli podati zprávu o jednání týdenních schůzí dne 12. února a dne 19. února t. r. ve článku rozpravném, netajíme si ovšem, že mnohý moment pozbude platnosti, kterýž v živé debatě a v příkrém odporu náhledů proti sobě postavených zřetelněji než dlouhé pojednání mohl vyložiti smysl a dosah mnohdy jen některého jediného slova. Za to však třeba slušně uvážiti, že rozpravy na tomto místě uveřejněné mezi našimi čtenáři většího povšimnutí dojdou, nežli mezi prostými zprávami o činnosti naší právnické jednoty, a že též mnohá věc snáze a při tom i kratčeji a přehledněji se může vyložiti tím spůsobem, o nějž se zde pokoušíme, nežli vypsáním podrobné debaty.

Nechávajíce tedy spůsob rokování stranou, zaznamenáváme jenom povinně, že v rokování, na němž tato zpráva se zakládá,

---

[1]) Srovnej zprávy z týdenních schůzí právnické jednoty ze dne 13. listopadu 1873. „Právník“ 1874, seš. III. a IV.

předního měli účastenství pánové prof. dr. Randa a dr. Voženílek, pak Mat. Havelka, Pešek, dr. Plaček, dr. Pražák, dr. J. Sobička, dr. Heller a dr. Stupecký.

I. Jakého významu má uvedení §. 21. zák. uvoz. k zák. obch. v §. 22. zák. o spol.?

Po sporu dosti krátkém nabyl obecné platnosti náhled, že byl § 21. zák. uvoz. k zák. obch. zrušen novým zákonem o knihách pozemkových, čl. IV., a také nejvyšší soudní dvůr v tomto smyslu rozhodnul (repert. č. 25.). Však pozdější zákon o společenstvech svépomocných v §. 22. uvádí tento §. 21. uv. zák. mezi platnými ustanoveními, a mělo by se tedy vlastně za to míti, že týž §. 21. posud jest v platnosti.

Tento §. 21. neposkytoval ovšem sám o sobě žádného titulu k nabytí práva zástavního, a tedy k povolení prenotace. Uvážíme-li, čeho vyžaduje občanský zákonník, aby se mohlo dosíci vložení neb zaznamenání práva zástavního, musíme slušně za to pokládati, že měl zajisté na mysli, že jest pokaždé k nabytí zástavního práva zapotřebí platného titulu. Tato zásada však dlouho platnosti nenabyla; neboť opírajíc se o dv. dekret z r. 1796, kterýž připustil k prenotaci každou pohledávku, o níž se věřitel mohl vykázati hodnověrnou listinou, vykládala si praxe občanský zákon, a zvláště §. 453. v ten rozum, že pokládala nedostatek titulu prokázaného za pouhý nedostatek „formálností v zákoně nařízených“, i byla tedy vůbec prenotace všech pohledávek povolována, jen když o nich nějaká hodnověrná listina byla zdělána. Na tomto výkladu §. 453. ob. zák. ob. spočívalo též ustanovení §. 21. úvodního zák. k zák. obch., kteréž povolovalo prenotovati pohledávky na základě výpisu z obchodních knih. Tento paragraf tedy sám žádného titulu k nabytí práva zástavního neposkytoval, nýbrž podkládal jen zaznamenání výpisů z knih obchodních obecnému výkladu §. 453. ob. zák. obč. V pravdě však contocorrente žádného titulu práva zástavního neobsahuje, a když §. 26. zák. knih. ustanovil, že musí v listině, na základě které má právo zástavní býti prenotováno, právní důvod býti uveden, nelze o tom pochybovati, že nestačí k nabytí prenotace pouhý výpis z obchodních knih, nýbrž že by k tomu konci bylo zapotřebí ještě jiné listiny, kteráž by pohledávce, tím výpisem prokázané též zástavního práva poskytovala.

Byl-li však přes to §. 21. úvod. zák. k zák. obch. v novém

zákoně o společenstvech citován, nelze z toho souditi, že by přece ještě platnosti měl; tento náhled by byl zajisté vedle toho, co právě uvedeno, s nepochybnými ustanoveními zákona knihovního v příkrém odporu. Citace v zákoně o společenstvech jest však jen nahodilá, a stala se zajisté jen omylem. Neboť osnova zákona o společenstvech pochází z doby, kdy zákon knihovní ještě platnosti neměl; tenkráte platil ovšem ještě §. 21. úvod. zák. k zák. obch., a osnova zák. o spol. zněla původně v §. 22. zcela všeobecně, i nebyly tam paragrafy úvodního zák. k zák. obch. každý zvlášť uveden; toto výslovné citování stalo se teprv později v průběhu porad spojené komise právnické a politické sněmovny panské, a tu byl mane citován též §. 21., jenž zatím již platnosti pozbyl o tom, že týž §. 21. již neplatí, nestala se v komisi ani zmínka, a tak byl nedopatřením uveden mezi zákony posud platnými.[2])

II. Může-li představenstvo společenstva prokuristu zříditi?

Co se týče společenstev, ježto mají zcela neb z části za účel obchody, má platnost, co nařízeno v zákonníku obchodním v příčině kupců, ač není-li v zákoně o společenstvech svépomocných nic jiného ustanoveno (§. 13. téhož zák.).

V tomto ustanovení zákona o společenstvech nečiní se žádného rozdílu, platí-li společenstva daň předepsanou v §. 7. úvod. zák. k zák. obch. čili nic, a platí-li o všech společenstvech nařízení daná o kupcích práva plného, neb mají-li se společenstva, která předepsanou daň neplatí, říditi ustanoveními zákona obchodního o kupcích neplného práva.

Co se týče zvláště firmy, nečiní tento rozdíl u nových společenstev ovšem žádného rozdílu, neboť každé společenstvo musí beztoho býti zapsáno do společenského rejstříku (§§. 3., 8.), vedeného u obchodních (krajských) soudů tím spůsobem, že o něm má platnost vše to, co nařízeno v zákoně obchodním o rejstříku obchodním (§. 7.); a v této příčině nečiní se ani toho rozdílu, provozují-li společenstva obchody čili nic, neřkuli platí-li určitou daň

[2]) Právem podotýká prof. dr. Randa v Oest. Ger. Ztg. 1874 č. 20., že by na místě bylo, aby se dodatkem v říšském zákoně prohlásilo, že spočívá uvedení §. 21. jenom na chybě písma neb tisku.

čili méně. Musí tedy každé společenstvo svou firmu míti, musí být v rejstříku zapsáno, a jakmile v něm zapsáno jest, požívá všech práv, která jsou udělena společenstvům vůbec; a dle znění §. 7. zák. o spol. možno souditi, že též všech práv, kteráž jsou vyhražena obchodníkům firmu vedoucím. Uváží-li se k tomu, že ustanovení zákona obchodního o firmách platí jen pro obchodníky plného práva (§. 7. zák. úvod. k zákonu obch.), následovalo by z toho, že i společenstva vůbec sluší takovýmto obchodníkům na roveň stavěti, a že tedy není společenstev práva neplného.

Jest ovšem nepochybné, že nebude as žádných společenstev, které by neplatily aspoň daň v §. 7. úv. zák. předepsanou; avšak kdyby se to přihodilo, mělo by to dle uvedeného ten účinek, že by takové společenstvo požívalo práv kupců do obchodního rejstříku zapsaných, ač žádné společenstvo, byť by i obchody provozovalo, do obchodního rejstříku zapsáno býti nemůže (§. 12. zák. obch.).

Avšak §. 13. cit. nařizuje, že o společenstvech má platnost, co v obchodním zákoně nařízeno v příčině kupců, ač není-li v tomto zákoně nic jiného ustanoveno.

Zákon obchodní vyhražuje však mnohá práva jen těm obchodníkům, kteří jsou do obchodního rejstříku zapsáni; zákon o spol. ale v §. 3. výslovně nařizuje, že musí každé společenstvo býti rejstrováno. Jest tedy zde takové zvláštní ustanovení, od zákona obchodního se lišící, a protož zas možno souditi, že pouhé zapsání do rejstříku společenstev ještě nepropůjčuje všech práv, vyhražených obchodníkům firmu vedoucím.

Tomu nasvědčuje též §. 22. zák. o spol., kterýž cituje vedle §. 19. též §. 20. úvod. zák. k zák. obch., který tedy ustanovuje o průvodní moci obchodních knih společenstev, že mají po případě stejnou váhu s knihami kupců, kteří daň v §. 7. cit. předepsanou neplatí.

Než kromě firmy jsou tu ještě jiná ustanovení, dle obchodního zákona kupcům plného práva vyhražená, a v té příčině jsou především důležitá ustanovení o prokuře a obchodních knihách.

Předpokládajíce, že společenstvo provozuje obchody, a že platí též daň v §. 7. cit. předepsanou, není dle §. 13. zák. o spol. žádné příčiny o tom pochybovati, že může pro společenstvo též prokurista býti zřízen. Jest ale o to činiti, může-li jej ustanoviti představenstvo společenstva o své újmě?

Zákon o společenstvech ustanovuje v této příčině v §. 18.:

Právo představenstva, zastupovati společenstvo, vztahuje se také ke každému jednání, k němuž dle obecného práva občanského potřebí jest plnomocenství zvláštního, svědčícího na jednání zvláštního způsobu.[3]) V německém zákonu o společenstvech však má představenstvo uděleno všechnu moc, k níž zapotřebí jest plnomocenství zvláštního,[4]) a není tam toho obmezení, že by moc představenstva stačila jen k těm jednáním v §. 1008. ob. z. obč. vytčeným, k nimž zapotřebí jest plnomocenství, na jednání zvláštního způsobu svědčícího, a že by se tedy nevztahovala též k jednáním, k nimž se vyhledává plnomocenství zvláštního, ježto svědčí na jedno každé takové jednání o sobě.

Z jakých příčin náš zákon toto obmezení plné moci představenstva přijal, není nám známo, a nebyla o tom ani v motivech k tomuto zákonu, ani ve zprávách komis žádná zmínka učiněna.

Když však věc již tak se má, poznáváme z porovnání čl. 42. zák. obch. a druhého odstavce §. 1008. ob. zák. obč., že jest moc představenstva společenstva mnohem obmezenější nežli moc prokuristova.

A při tom ustanovuje §. 19. zák. o spol. přec doslovně jako 231. zák. obch. a §. 21. něm. zák. o spol., že obmezení představenstva nemá naproti někomu jinému zvláštního účinku, zvláště i tehda, když by se moc představenstva měla vztahovati jen k jistým jednáním, nebo k jednáním některého způsobu, anebo když by k některému jednání mělo býti potřebí, aby je schválilo valné shromáždění.

Však i ta skutečnost, že ta ustanovení nového zákona o společenstvech, která se srovnávají s ustanoveními zákona obchodního, jakož právě jsme viděli, téměř doslovně v obou zákonech stejně jsou vyměřena, nasvědčuje tomu, že ustanovení §. 18. zák. o spol. a čl. 42. a 46. obch. zák. nikoliv jen nahodilým způsobem se nerůzní, nýbrž že mělo míti představenstvo skutečně menší moc než prokurista.

Naopak ale musí to dle §. 19. cit. proti někomu jinému přec právního účinku míti, jestli že představenstvo prokuristu jmeno-

---

[3]) Eine besondere, auf die Gattung des Geschäftes lautende Vollmacht.

[4]) §. 20.: Die Befugniss des Vorstandes erstreckt sich auch auf diejenigen Geschäfte und Rechtshandlungen, für welche nach den Gesetzen eine Specialvollmacht erforderlich ist.

valo. Jest tedy i ta argumentace možná, že se práva představenstva vyměřují jen prvním odstavcem §. 18., a že jest druhý odstavec jen vysvětlujícím; neboť v tomto jest výslovně řečeno „právo představenstva vztahuje se také ke každému jednání atd.“ a může tedy celý §. 18. míti ten smysl, že společenstvo každým jednáním představenstva práv nabývá neb se zavazuje, také (na příklad) takovým jednáním, k němuž jest potřebí plnomocenství zvláštního, svědčícího na jednání jistého způsobu.

Při tomto výkladu nebylo by ovšem vyloučeno i jednání, k němuž jest potřebí plnomocenství, zvláště na toto jednání svědčící a pak by ovšem nebyla moc představenstva obmezenější, nežli jest moc prokuristova, a nemohla by se tedy činiti námitka, že představenstvo, zřizujíc prokuristu, větší moc mu uděluje, než jemu samému ze zákona přísluší.

Zdá se nám ale, že slovo také v §. 18. cit. nelze takto declarativně vykládati, a že má dle celé struktury tohoto paragrafu spíše smysl obmezující, tak že by v authentickém německém textu slovo auch znamenalo as tolik co sogar, dokonce.

To vychází i z toho, že se §. 18. cit. v této příčině úplně srovnává s §. 78. ř. konk., kdežto by zajisté více na snadě bylo bývalo, doslovně dle §. 20. něm. zák. o společenstvech jej construovati, kdyby se nebylo oblíbilo obmezení ve smyslu §. 78. ř. konk.

Jest sice pravda, že k jednáním, uvedeným v prvním odstavci §. 1008. ob. z. obč., k nimž zapotřebí jest plnomocenství svědčící na jednání toho způsobu, představenstvo již dle prvního odstavce §. 18. jest oprávněno, a že jest tedy druhý odstavec jaksi zbytečným; neboť ač v §. 18. toto zmocnění představenstva není určitě vysloveno, přec nelze tento §. jinak vykládati. Ustanovuje-li zákon, že společenstvo nabývá práv jednáními právními, jež představenstvo jeho jménem uzavírá, jsou v tom zajisté zahrnuta jednání vytčená v prvním odstavci §. 1008. ob. z. obč.

Avšak k jednáním v §. 1008. odst. 2. uvedeným představenstvo zajisté práva nemá, neboť §. 18. odvolává se výslovně k obecnému právu občanskému, a toto vyhledává k těm jednáním zvláštní, na toto jednání svědčící plné moci, kterouž zák. o spol. představenstvu neudílí.

Nemůže tedy představenstvo ani smlouvu společenskou učiniti, ani rozsudího zvoliti, aniž nějaké právo bez úplatku pustiti (leč by mu to stanovami zvláště bylo propůjčeno), a proto jest jeho moc obmezenější než moc prokuristova, a nemůže tedy před-

stavenstvo ze zákona prokuristu zříditi, jakož při nedostatku zvláštního nařízení v zák. o spol. též z občanského zákona (§. 1010.) na jevo jde, neboť i představenstvo jest naproti společenstvu co zmocněnec postaveno, a nesmí tedy za sebe někoho jiného zmocniti, leč by mu to (smlouvou, tedy stanovami) zvláště bylo dovoleno.

Však i o tom možno pochybovati, mohou-li stanovy představenstvu moc uděliti, aby pro společenstvo prokuristu zřídilo; neboť §. 11. zák. o spol. vyměřuje, že se může smlouva společenská od toho, co v tomto zákoně nařízeno, uchylovati jen v těch kusech, v příčině kterýchž se to výslovně připouští; a o prokuristovi ovšem v celém zákonu není řeči; ale již z ustanovení §. 19. o spol. možno souditi, že se nemůže moc společenstva a působnost společenské smlouvy tak přísně obmezovati, a že mohou stanovy o prokuře nařizovati, aniž by to bylo v §. 5. výslovně povoleno neb ustanoveno, ač nechceme-li raději §. 5. č. 7. již tak vykládati, že slovem „náměstkové" představenstva mají též prokuristi býti naznačeni, kterémuž výkladu svědčí též §. 26. zák. o spol.

Jestli že však stanovy ničeho o tom nenařizují, že smí představenstvo za sebe prokuristu zříditi, nezbývá, než toto právo vyhraditi usnešení valného shromáždění; neb z toho, co již uvedeno, zdá se nám býti mimo všechnu pochybnost, že může společenstvo prokuristou býti zastoupeno, a zřejmě to jde na jevo z formuláře A. připojeného k min. nař. danému dne 14. května 1873 č. 71. zák. říšs. o tom, jak se má zříditi a vésti rejstřík společenský; obsahuje ten formulář pod č. 5. zvláštní rubriku pro prokuristy a likvidatory. Když tedy představenstvo ani ze zákona, ani ze smlouvy společenské oprávněno není, prokuru udíleti, a společenstvo přec prokuristou může zastupováno býti, musí ovšem valné shromáždění míti právo, aby prokuristu zřídilo.

III. Společenstva nepožívají výhod, kteréž min. nařízením daným dne 28. října 1866 č. 110. zák. říšs. propůjčeny jsou ústavům, pod dozorem veřejné zprávy postaveným.

Stanovy mnohých záložen měly zvláštní ustanovení, kteréž předchází zhusta do stanov společenstev dle nového zákona zřízených, že jest společenstvo oprávněno, se zástavami za příčinou jednání dle stanov předsevzatých jim danými nakládati dle min. nař. daného dne 28. října 1865 č. 110. zák. říš.

Naskytuje se otázka, požívají-li společenstva dle nového zákona zřízená vůbec práv, dotčeným nařízením propůjčených některým ústavům, v tomto nařízení zvláště vytknutým.

Výhody tohoto nařízení ministeria práv vztahují se dle §. 1. téhož nař. „k ústavům zřízeným dle platných zákonů a postaveným pod dozorem státní zprávy, mají-li dle svých stanov za účel prováděti obchody úvěrní.“

Není pochybnosti, že společenstva, která dle svých stanov provozují obchody (§. 13. zák. o spol.), požívají v příčině zástav jim daných a v příčině retence všech práv, udělených zákonem obchodním obchodníkům; nezdá se ale, že by měly též širší právo, dané min. nař. z r. 1865, jak samo doslovné znění obou dotčených zákonů namnoze tomu nasvědčuje.

Tak propůjčuje čl. II. min. nař. z r. 1865 knihám ústavů pod dozorem státní zprávy postavených průkazní moc, přikázanou zákonem obchodním jenom obchodním knihám v příčině obchodů uzavřených mezi obchodníky, neobmezuje tuto moc na spůsob §§. 19., 20. uvoz. zák. k zák. obch.; v zákonu o společenstvech však jsou tyto §§. 19., 20. výslovně citovány v §. 22., jenž ustanovuje míru průvodní moci společenských knih, z čehož jde, že zákon o společenstvech nehodlal knihám společenským propůjčiti té průkazní moci, jakouž mají knihy ústavů, spadajících pod min. nař. z r. 1865.

Porovnáme-li pak, co se týče zřízení společenstev ustanovení §. 7. zák. o společenstvech s §. 4. zák. o pr. spolčovacím (daného dne 15. listopadu 1867) v příčině stanov aneb společenské smlouvy ustanovení §. 9. zák. o společ. s §. 5. zák. o pr. spolč.; co se týče oznámení členů představenstva zase ustanovení §. 12. zák. o pr. spolč. s §. 16. zák. o společ.; uvážíme-li též, že opatření učiněné v §. 18. zák. o právu spolč. není ničím nahraženo v §§. 29. a 30. zák. o společ.[5]) musíme nabyti přesvědčení, že společenstva zřízená dle zák. z r. 1873 zprávě státní podřízena nejsou[6]) a působení správních úřadův na společenstva dle §§. 37., 38. zák. o společ. nemůže zajisté toto přesvědčení zvrátiti, uvážíme-li k tomu, jak to působení jest obmezeno v §. 39. zák. o společ.[7])

---

[5]) Srov. též čl. 208., 214., 240., 242. zák. obch., pak §. 34. uvoz. zák. k zák. obch. a čl. 210., 212. zák. obch.

[6]) Srov. §. 90. zák. o společenstvech a §. 2. zák. o právu spolč.

[7]) Proti tomu zas §. 25. zák. o pravu spolčovacím.

Nemůžeme tedy ani společenstva svépomocná čítati mezi ústavy postavené pod dozorem státní zprávy, ani zákon o společenstvech srovnati s min. nař. z r. 1865, a musíme tedy za to míti, že výhody v příčině průkazní moci obchodních knih, a v příčině zástavního a retenčního práva tímto nařízením poskytnuté neprospívají též společenstvům svépomocným.

V. Sobička.

Praktické případy.

Ke sporům o neplatnost nálezů rozhodčích soudů bursovních.

Nálezem rozhodčího soudu pražské bursy na zboží a cenné papíry ze dne 22. července 1873 č. 47. odsouzen byl A. K., aby J. T. 200 kuponů úročních a dividendních pro 1872 akciové společnosti strojírny dříve Daněk a spol. po 10 zl. za kus do 3 dnů dodal, anebo rozdíl 1000 zl., jevící se mezi kupní cenou kuponů těch a skutečným ziskem 15 zl. při kusu do tří dnů zaplatil.

Když pak A. K. nálezu tomuto ve lhůtě určené nevyhověl, povolena J. T. výměrem rozhodčího soudu bursovního ze dne 4. srpna 1873 č. 48. mobilární exekuce na A. K., a požádán slavný c. k. m. del. okresní soud pro Staré a Nové město v Praze za výkon. Avšak tento soud odepřel výkon exekuce, poněvadž nález nebyl těmi rozhodčími soudci podepsán, které si strany kompromissem byly zvolily.

Veleslavný c. k. vrchní soud zemský nařídil ale soudu okresnímu, aby exekuci vykonal, poněvadž rozhodnutí o tom, zdali nález rozhodčího soudu pro nepřítomnost jednoho ze zvolených soudců jest platný nebo ne, náleží na řádnou právní cestu dle dekr. ze dne 14. května 1833 č. 633.

Ostatně podal rozhodčí soud bursovní v tomto případu vysvětlení, dle kterého A. K., ač jeden ze soudců jím zvolených byl na cestách, přece výslovně žádal, aby řízení provedeno bylo, kterýmž vysvětlením překážka jakou tu okresní soud shledával, dle výroku vrchního soudu zemského odstraněna byla.

Nařídil tedy sl. c. k. m. del. okresní soud pro Staré a Nové

město v Praze výměrem ze dne 24. září 1873 č. 33660. výkon mobilární exekuce, která však vykonána nebyla, protože exekut složil k soudu exekvovanou sumu, žádaje zároveň za zaražení exekuce. O této žádosti provedeno bylo řízení, jehož výsledek byl, že zaražení exekuce nepovoleno, načež byla deponovaná suma J. T. na žádost jeho exekučně odevzdána a vydána.

Tu teprvé podal A. K. sub praes. 15. prosince 1873 u obchodního soudu v Praze žalobu, aby uznáno bylo, že rozsudek rozhodčího soudu bursovního ze dne 22. července 1873 č. 47. a povolení exekuce na základě jeho dané, jsou neplatny, a že suma exekvovaná k soudu složená, má žalujícímu vydána býti.

Obchodní soud pražský dal tuto žalobu doručiti žalovanému J. T., aby do 30 dnů odpověď na ni podal.

Zástupce žalovaného podal stížnost na výměr žalobní, v níž odvolával se k §. 48. bursovního řádu bursy pražské, vedle kterého výrok rozhodčího soudu bursovního jest úplně platný a způsobilý k exekuci, aniž by lze bylo z něho se odvolat, jakéhokoli právního prostředku použit a vůbec u řádných soudů právní cestu nastoupit. Dále odvolával se k §. 273. s. ř., vedle kterého žalující, poněvadž podrobením se rozhodčímu soudu bursovnímu vzdal se práva všeho odvolání, nemá slyšán býti proti nálezu rozhodčího soudu; konečně poukazoval k §. 274. s. ř., vedle kterého žalující, kdyby tu vůbec bylo lze nastoupiti právní cestu u řádného soudu, měl učiniti to nejdéle do 14 dnů po doručení nálezu; poněvadž pak tuto lhůtu promeškal, že měla žaloba co opozděná vrácena býti.

Žádal tedy J. T., aby žaloba a limine zamítnuta byla.

Veleslavný c. k. vrchní soud zemský rozhodnutím ze dne 16. března 1874 č. 8523. vyhověl tomuto rekursu a odůvodnil rozhodnutí toto paragrafem 274. s. ř., dle kterého žaloba do 14 dnů po doručení rozsudku podána býti měla. Rozsudek ale byl doručen žalobníku A. K. dne 29. října 1873, žaloba pak podána teprva dne 15. prosince 1873, pročež jest co zameškaná odmítnuta.

Proti tomuto rozhodnutí podal rekurs zase žalující A. K., rekurs ten však byl nejvyšším dvorem soudním zamítnut.

Důvody:

A. K. podrobil se výroku rozhodčího soudu bursovního; dle §. 48. bursovního řádu pražské bursy na zboží a cenné papíry jest nález rozhodčího soudu konečně platný a spůsobilý k exekuci, nelze proti němu ani nastoupiti právní cestu u řádných soudů, ani

odvolati se z něho, ani vůbec jakéhokoli jiného právního prostředku použíti; konečně pak, to vše předpokládaje, nemá dle §. 273. s.-ř. proti nálezu rozhodčího soudu mimo případ zjevného podvodu žádná strana slyšána býti.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 13. května 1874 č. 4699.

Dr. E. Herrmann.

Praktické případy ve věcech nájemních.

I.

Relocatio tacita?

Inženýr J. Š. najal od manželů Antonína a Josefy S. byt v jejich domě č. p. 213. v Hr. Králové proti placení měsíčného nájmu 14 zl. r. m. Listem daným dne 1. května 1873 sdělil žalovaný řečeným manželům, že on 1. června 1873 byt tento vyprázdní, a počal se skutečně 3. června 1873 stěhovati. Manželé Antonín a Josefa S. žalovali ale Š. na zapravení 14 zl. r. m. nájmu za měsíc červen 1873 udávajíce, že když ještě 1. a 2. června 1873 v bytu pozůstal, nájem mlčky obnovil.

C. k. okr. m. d. soud v Hr. Kr. žalobu de praes. 24. června 1873 č. 6035. rozsudkem ze dne 22. října 1873 č. 10469. zamítl, a žalující k náhradě soudních nákladů 7 zl. 74 kr. r. m. na žalovaného odsoudil z těchto

důvodů:

Žalovaný doznává, že dne 3. září 1872 najal od žalujících byt v jejich domě č. p. 213. v Hr. Král. proti placení nájemní činže měsíčně 14 zl. r. m. Listem daným dne 1. května 1873, proti jehož pravosti ani žalující ani žalovaný ničehož namítati neměli, jest dokázáno, že žalovaný byt tento od 1. června 1873 žalujícím vrátil, výpověď dal, a že žalovaný odtamtud dle svého udání dne 3. června 1873 se vystěhoval. Nelze za to míti, že dle §. 1114. ob. z. obč. obnovena byla smlouva o nájem mlčky tím, že žalovaný po vyjití času umluveného věc dále ještě po dva dny užíval, a pronajímající manželé toho dopustili. Neboť přistěhoval se žalovaný 3. září 1872, jak svědek c. k. berní Š. přísežně dokazuje, a užíval byt právem do 2. června 1873, počav se 3. června

stěhovati. Vyklidil žalovaný také 4. června 1873 dokonce byt, a tudíž byt v měsíci červnu 1873 neužíval. Přihlížeje k tomu, že žalující výpověď psanou přijali, přihlížeje dále k tomu, že žalovaný byt v měsíci červnu 1873 neužíval, že 3. září 1872 se přistěhoval, měsíčně nájem platil, a tedy nájem jeho skutečně teprvé 2. června 1873 končil, nemohl povinným uznán býti, zaplatiti nájemné 14 zl. r. m. za celý měsíc červen 1873.

Svědkové Josef St. c. k. oficial a Jan V. o obsahu nájemné smlouvy mezi oběma stranami nic nevědí, a důkaz vedený, že v Hr. Kr. měsíčně se byty pronajímají, nic nerozhoduje, an žalující od 1. května 1873 dosti času měli, byt, o nějž jde, na měsíc červen pronajmouti.

Dále pak sluší při rozhodnutí této věci míti zřetel k tomu, že právě 1. června a 2. června 1873 připadly dva svátky svatodušní, oba to svátky výroční, na které stěhování se právem požadovati nelze.

Konečně také dle §. 22. cís. nař. ze dne 16. listopadu 1858 č. 213. ř. z. nelze považovati nájemní tuto smlouvu za mlčky obnovenou. Škodu pak tím spůsobenou, že žalovaný 1. a 2. června 1873 byt ještě užíval, žalující nedokázali.

Museli tehdy se žalobou odmrštěni býti. K zaplacení nákladu řízení soudního na žalovaného byli odsouzeni dle §. 398. ob. s. ř.

C. k. vrchní soud zemský rozhodnutím ze dne 29. prosince 1873 č. 40999. tento rozsudek k odvolání se žalobce změnil a právem nalezl, že žalovaný jest povinen žalobcům za jemu pronajmutý a po vyjití měsíčné výpovědi vlastní vůlí déle užívaný byt za měsíc červen 1873 měsíční nájemné 14 zl. r. m. s 6% úrokem z něho ode dne žaloby t. j. od 24. června 1873 do zaplacení jdoucím do 14 dnů pod následky exekuce zaplatiti. Soudní náklady první stolice se na vzájem zrušují; výrok o nákladech druhé stolice odpadá.

Důvody.

Žalovaný doznává, že dotýčný byt od žalobců za umluvené měsíčné nájemné 14 zl. r. m. na výpověď, která jeden měsíc napřed dána býti měla, najal. Psaním (lit. A. repliky) daným v Hr. Kr. dne 1. května 1873, jež žalující předložili, a žalovaný ohledně pravosti uznal, jest dle §. 113. ob. s. ř. dokázáno, že žalovaný řečený byt dne 1. května t. r. vypověděl a že v něm též ještě závazek, jenž se o sobě rozumí, totiž, že byt do 1. června

t. r. k jinému nakládání žalujících co pronájemců vyklídí, uznal a splniti slíbil.

Když tedy žalovaný přece, jak též doznává, byt s mlčky daným přivolením žalobců déle měl, jej do 1. června t. r. nevyklidil, tedy obnovil nájemní smlouvu dle §. 863. ob. z. obč. mlčky pro další měsíc, a z toho jde závazek žalovaného, zaplatiti žalobcům nájemné 14 zl. r. m. i za měsíc červen 1873. Okolnost, že žalovaný najatého bytu teprv dne 3. září 1872 užívati začal, nedávala mu práva, jeho až do dne 3. června 1872 užívati, tím méně, an dne 1. května 1873 výslovně výpověď v ten smysl dal, že se s bytem dne 1. června t. r. libovolně bude moci nakládati, a on netvrdí, že tato výpověď od žalobců přijata nebyla.

Námitka, že na 1. a 2. června 1873 svatodušní svátky padly a žalovanému stěhování se nemožným učinily, nepotřebuje, jelikož zákonného základu nemá, žádného vyvracování.

Přiřknutí 6% úroku z tohoto obnosu ode dne žaloby až do zaplacení jdoucích zakládá se v patentu ze dne 17. června 1788 č. 847. sb. zák. s. a v zákoně ze dne 14. června 1868 č. 62. říš. zák. §. 2.

Z těchto důvodů byl rozsudek c. k. m. del. okresního soudu v Hr. Kr. ze dne 22. října 1873 č. 10469., jímž žaloba úplně byla zavržena, k odvolání se žalobců změněn a nalezlo se, jak v rozsudku vrchního soudu vyříknuto jest.

Že vzájemně zrušeny byly soudní náklady první stolice, zakládá se v §. 400. ob. s. ř. a v dvor. dekretu ze dne 9. května 1785 č. 426. s. z. s., že však odpadl výrok o nákladech druhé stolice, plyne ze zvláštní povahy stručného řízení.

C. k. nejv. dvůr soudní k odvolací stížnosti žalovaného potvrdil ve věci hlavní rozsudek c. k. okr. m. del. soudu v Hr. Kr. ze dne 22. října 1873 č. 10469., a co do vyzdvižení útrat soudních rozsudek c. k. vrchn. soudu zemského ze dne 29. prosince 1873 č. 40999.

Důvody.

Ačkoliv žalovaný ve svém listu na prvního žalobce Antonína S. ze dne 1. května 1873 v známost jim uvádí, že byt jím v domě žalobců č. p. 213. v dlouhé ulici v Hr. Kr. najatý 1. června 1873 prázdný bude, kterýžto list tedy dle svého znění výpověď tohoto bytu na tento čas, a povinnost žalovaného, tento byt skutečně 1. června vyprázdniti, a žalobcům odevzdati, obsahuje, nelze přece

v tom, že žalovaný nikoliv 1. června 1873 nýbrž dva neb tři dny později tento byt vyprázdnil, shledávati okolnost takovou, z které by právem souditi se dalo, že žalovaný mlčky nájem prodloužil pro měsíc červen 1873 ve smyslu §. 22. c. nař. od 16. listopadu 1858, neboť zde nestává těch okolností, které tento zákon předpokládá, spíše se zde jedná o úmluvu nájemní, která od žalobců předloženou a od nich přijatou výpovědí žalovaného již zrušena byla, a poněvadž tudíž nájemní poměr mezi žalobci a žalovaným od 1. června 1873 více nepozůstával, nemohl také mlčky více prodloužen býti.

Museli tudíž žalující se žalobou, ve které od žalovaného 14 zl. r. m. co nájemné za měsíc červen 1873 z oné mlčky prodloužené nájemní smlouvy požadují, odmrštěni, a rozsudek první stolice žalobu úplně zamítající potvrzen býti.

Když byl vrchní soud vyslovil, že soudní náklady nésti má každá stran své, což byl pro různost rozsudku první a druhé stolice nález v tomto směru potvrzen.

Výrok o útratách dovolání, jak o nákladech odvolání odpadá, poněvadž stručně bylo řízeno.

Nález c. k. nejvyššího soudu ze dne 4. března 1874 č. 1802.

K čl. 381. obch. zák. Lze-li užiti naproti zasílateli kondikce, pakli účtoval clo, jehož platiti nebylo třeba?

Kupec Antonín Mayer žaloval zasílatele Františka Opatrného u c. k. obchodního soudu v Praze dne 6. března 1873 č. 15235. o zaplacení 28 zl. 51 kr. r. č. na základě děje následujícího:

Požádal jsem v zimě letošního roku p. Františka Opatrného, by mně obstaral dopravení dvou sudů osinku, které z Německa na mne došly, z nádraží západní dráhy v Praze do mého závodu na novém městě Pražském. Pan odpůrce svolil k této žádosti, i když byl zboží dopravil, předložil za mé nepřítomnosti účetvedoucímu Janu Černému, v mém obchodě zaměstnanému, účet lit. A., v kterém mimo jiné též účtoval clo, které on prý za tuto zásilku byl musel zaplatiti obnosem 28 zl. 51 kr. Jan Černý za-

pravil účet, aniž by byl blíže skoumal jednotlivé jeho položky, a neznaje též předpisy celní, dle nichž z perového kamence (osinku), přiváží-li se se států, jež náležejí k Německému svazku celnímu, clo zapravovati netřeba. Dle toho neměl František Opatrný, i kdyby clo jím účtované skutečně byl zapravil, právo, žádati na mně, abych jemu tuto sumu nahradil, proto že zasílatel dle čl. 381. obch. zák. jedině právo má, žádati toho náhradu, čehož on byl v příčině zásilky nutně musel zapraviti, neb což obrátil v užitek komitenta, kdežto výloha 28 zl. 51 kr., kterou on prý byl učinil, aby clo zapravil, byla úplně zbytečnou. Když však můj účetvedoucí přes to omylem odpůrci tuto sumu byl vyplatil, jsem dle §. 1431. ob. zák. obč. oprávněn, žádati vrácení sumy 28 zl. 51 kr., pročež, an František Opatrný se zdráhá, vrátiti mně, což jsem jemu omylem bez právního důvodu byl plnil, nucen jsem, žalovati jej v příčině té.

Žalovaný hájil se podstatně tím, že dokazoval, že celní úřady právem měli za to, že zboží podlehá poplatku celnímu, a že on clo též skutečně zapravil. Však toliko celní úřad, nikoliv soud nemůže rozhodovati o tom, sluší-li z některého zboží zapravovati clo čili nic, a domníval-li se žalobce, že clo neprávem bylo zaplaceno, náleží jemu činiti v příčině té kroky na místě patřičném, on však nemůže žádati na mně, abych vrátil, což jsem bona fide platil, a čehož jsem později náhradu obdržel. Žádáno tudíž o zavržení žaloby.

Naproti tomu tvrdil žalobce, že to jest věcí žalovaného, vyjednávati věc s celním úřadem, že on však, aby všemu sporu předešel, požádal žalovaného, by společně zakročili o to, aby jim clo bylo vráceno. Žalovaný však zdráhal se prý vydati jemu potřebné k tomu listiny z toho důvodu, že se domnívá míti za ním ještě pohledávání jiné.

C. k. obchodní soud v Praze odsoudil rozsudkem ze dne 26. června 1873 č. 41110. žalovaného bezvýminečně zaplatiti žalobci žádaných 28 zl. 51 kr. se 6% úroky ode dne žaloby, a náklady soudní na 19 zl. 78 kr. zmírněné. To stalo se z následujících

důvodů:

Žalobce zakládá nárok svůj na tom, že bez právního důvodu zaplatil clo i s přirážkou agia úhrnem 28 zl. 51 kr.

Dle smlouvy obchodní i celní mezi Rakouskem a Pruskem,

poslednějším zároveň v zastoupení ostatních států Německých, uzavřené dne 9. března 1868 č. 52. ř. z. a pokud se týče dle sazby celní A. č. 14. sub *a*) této smlouvě připojené, jsou veškeré nerosty, vyjmy ony sub *b*) dotknuté, tedy i perový kamenec (osinek) cla prosty, nechť jsou přisekány, nechť jsou rozemlety, plaveny, syrovy neb nerozděleny.

Nenáleželo tudíž zapraviti clo z osinku, který byl žalovaný pro žalobce dopravil.

Když však zasílatel František Opatrný vzdor tomu clo zapravil, nemůže on přec právem žádati, aby jemu žalobce toto clo nahradil, neb dle čl. 380. obch. zák. má zasílatel, vykonávaje zásilku jemu svěřenou šetřiti opatrnosti řádného kupce; k tomu však ale zajisté náleží dle přirozené povahy věcí, by dokonale znal sazbu celní a nespůsobil třeba neznalostí této sazby svému komitentu škodu, proto že úplná znalost sazby celní úzce souvisí se závodem jeho, a bez znalosti takové nelze mysliti sobě svědomité konání povinností zasílatele.

Když nyní žalovaný clo zapravil, nemůže on se pro zaplacený obnos hojiti na žalobci co mandantu svém, jelikož tu nejde o náklad užitečný, tím méně o nutný, naopak, jak dokázáno, o náklad zcela zbytečný, jehož žalovaný sám provinil, a který on tudíž také sám nésti jest povinen.

Když však účetvedoucí žalobce žalovanému clo 28 zl. 51 kr. zároveň s ostatním nákladem za dopravení pro žalobce zapravil, domnívaje se, že platí tím zcela řádný, pravý dluh, a když se později objevilo, že žalobce ani povinen nebyl, tuto sumu zapraviti, tož sluší užiti §. 1431. ob. zák. obč., i může žalobce právem žádati na žalovaném, by jemu vrátil tuto sumu, kterou on byl bez právního důvodu zapravil, a bylo tudíž místo dáti žalobě.

Oznámení min. obchodu a financí ze dne 8. prosince 1853 č. 262. ř. z., a pokud se týče sazba celní k tomu uveřejněná, která pod č. 32. rozeznává nerosty syrové a nerosty rozemleté, jsou zrušeny sazbou celní svrchu dotčenou, pročež i nebylo hleděno k důkazu, zdali osinek byl v stavu původním, neb byl-li rozemlet.

Byť i byl žalobce dovozné zaplatil, nelze v tom přece spatřovati uznání celého jednání zasílatelského, i vzdání se nároku, žádati vrácení sumy indebite zapravené, jelikož by jinak ustanovení §. 1431. ob. zák. obč. bylo zcela illusorním i nemělo by základu žádného.

Že však žalobce nemusí se přidržeti celního úřadu, nýbrž že jemu toliko zasílatel jest zavázán, vysvítá z toho, že žalobce s celním úřadem není v nižádném přímém poměru ze smlouvy, nýbrž jednal toliko se žalovaným, a protož jest žalobce k žalobě aktivně úplně legitimován.

Výrok o nákladech sporu zakládá se v §§. 398. a 403. ob. ř. s.

K odvolání se žalovaného z m ě n i l c. k. vrchní soud v král. Českém nálezem ze dne 12. srpna 1873 č. 24486. rozsudek prvního soudu i odmrštil úplně žalobu, ustanoviv zároveň, že soudní náklady nésti má každá strana své.

Důvody.

Žalobce zakládá nárok svůj v tom, že tvrdí, že ze zboží, jehož dopravení žalovaný byl převzal, dle předpisů celních, zejmena dle smlouvy s Německým spolkem celním ze dne 9. března 1868 č. 52. ř. z. nebylo třeba clo platiti, že tudíž, pakli žalovaný skutečně clo zapravil, to bylo výlohou zbytečnou, kterou žalobce nahraditi povinen nebyl, i že on toliko omylem nahradil tento poplatek celní, který jemu žalovaný byl účtoval.

Že zboží, o které tu jde, totiž dva sudy perového kamence, úřadem celním skutečně clu bylo podrobeno, že předepsán byl celní poplatek 28 zl. 51 kr., i že žalovaný tento poplatek zapravil, dokazují přílohy odpovědi, jichž pravosti odpíráno nebylo, i vychází to z vlastního doznání žalobce, pokud tento uvedl, že prý zamýšlel podniknouti u příslušného celního úřadu kroky potřebné, aby poplatek ten vrácen byl.

Kde zboží, jehož dopraviti jest, podlehá poplatku celnímu, náleží zajisté, pakli nic jiného umluveno nebylo, zasílateli, aby clo zapravil, proto že jinak jednání ani vykonati nelze.

Z okolnosti té, že zboží, o které tu jde, nepodlehalo dle zákona poplatku celnímu, že tudíž poplatek ten neprávem byl předepsán, nelze ještě souditi, že žalovaný, an clo zapravil, porušil povinnosti, jichž plniti jemu dle příkazu náleželo, že tudíž, jak žalobce tvrdí, pustil z oka péči řádného kupce.

Neb pakli by žalovaný byl se zdráhal poplatek zapraviti mohl toho býti následek, že by celní úřad byl zboží, pro clo zabavené prodal na útraty i nebezpečenství žalujícího, a že by takto byla se docílila cena, která by neodpovídala hodnotě zboží samého. Stávalo tudíž nebezpečenství, že by žalobce byl škodu bral.

Tím, že poplatek byl zapraven, nabyl žalobce — což pro

obchodníka zajisté jest důležité — ihned držení zboží, i mohl co možná nejdříve z něho čerpati zisk, kterého on doufal dosíci, když zboží objednal.

Nebyla jemu však tím na druhé straně též spůsobena škoda nižádná, jelikož on, pakli poplatek celní neprávem byl vyměřen, oprávněn jest, žádati u příslušného celního úřadu, by jemu poplatek byl vrácen, i nelze pochybovati důvodem o tom, že by žalobce k takovémuto zakročení byl legitimován, jelikož zboží naň bylo adresováno, jemu aviso bylo doručeno, celní řízení proti němu šlo před se, tak že sluší míti za to, že on zmocněncem svým clo zapravil.

Nelze tudíž již proto žalovanému přičísti zanedbání pečlivosti řádného kupce, z které by jemu toliko v tom případě bylo odpovídati, kdyby škoda skutečně byla se přihodila (čl. 380. obch. zák.), čehož však, jak dotčeno, zde není.

Z toho sluší odvozovati další důslednost, že hledě k okolnostem placení poplatku se strany žalovaného nebylo zbytečným, že tudíž žalovaný dle čl. 381. obch. zák. byl oprávněn, žalobci účtovati poplatek ten.

Však mimo to zapravil žalobce, jak sám doznává, žalovanému dle účtu lit. A. celý obnos, který poslednější za toto dopravení byl požadoval, a sice počítaje v to i clo s přirážkou ažia, on tím schválil požadavek žalovaného a pozbyl dle čl. 408. obch. zák. veškerého nároku proti žalovanému z tohoto jednání, a to tím více, an tu nelze mluviti o omylu, který by se byl při tomto placení nahodil, an v účtu lit. A. zboží i clo dobře jsou naznačena, okolnosti skutkové tedy pro žalobce tenkráte právě tak byly na snadě, jako nyní, a žalobce ani netvrdil, že jemu tenkráte nebylo povědomo, že zboží nepodlehá poplatku celnímu.

Dle toho nelze užiti §. 1431. ob. z. obč. a bylo tudíž změniti rozsudek v odpor vzatý, i odmrštiti úplně žalobu.

Dle §. 400. ob. s. ř. byly útraty první stolice vzájemně zdviženy, výrok o útratách druhé stolice odpadá, an stručně bylo řízeno.

V dovolací stížnosti poukázal žalobce hlavně k tomu, že tu obě náležitosti §. 1431. ob. z. obč. jsou na snadě, že jednak prokázáno jest, že placen byl nedluh, an náklad na clo nebyl ani nutný, ani užitečný, an vše, což v tomto ohledu v důvodech vrchního soudu jest uvedeno, na pouhých domněnkách se zakládá, kdežto v skutečnosti prý jedině rozhodnou jest okolnost ta, zdali

zboží podlehalo poplatku celnímu, nikoliv zdali podřízené úřady celní se prohlásily, že hodlají tento poplatek vybrati. O tom, že stává druhé náležitosti §. 1431. ob. zák. obč., že totiž placeno bylo omylem, prý rovněž nemůže býti pochybnosti, neb jakkoliv pravda jest, že žalobce osobně dobře věděl, že netřeba zapravovati clo ze zboží druhu dotčeného, tož přece nelze přehlednouti, že placení se stalo účetvedoucím žalujícího, o kterémž nelze žádati, by do podrobna znal předpisy celní, kdežto žalovaný co zasílatel těmto předpisům dokonale se přiučiti byl povinen.

Však c. k. nejvyšší soud potvrdil nález stolice druhé z následujících

příčin:

Dle čl. 380. obch. zák. ručí ovšem zasílatel za veškerou škodu, která povstala z toho, že nebylo šetřeno pile řádného kupce u provedení zásilky zboží, která jemu byla svěřena.

Tuto však nestává škody takové. Neb tvrzení žalujícího, že zboží, které žalovaný byl dopravil, nepodlehalo poplatku celnímu, jest vzhledem k tomu, že zboží příslušným celním úřadem poplatku bylo podrobeno, že poplatek byl zapraven a úřadem přijat, na tak dlouho nepodstatné, pokud není rozhodnuto příslušným celním úřadem, že zboží dle zákona nepodlehalo poplatku celnímu.

Když tedy žalovaný, aby zboží, jež podrobeno bylo poplatku celnímu, a jež dle zákona pro tento poplatek zavázáno jest, zachránil, by třeba pro nezaplacený poplatek nebylo prodáno úřadem celním, a dostalo se v držení žalujícího, tož nelze v tom spatřovati zanedbání péče řádného kupce, a pakli žalobce v základě čl. 387. obch. zák. žalovanému nahradil náklad takto činěný, tož nelze shledati v tom, že by placen byl nedluh.

Domnívá-li se žalobce, že celní úřad neprávem požadoval i přijal poplatek celní, tož není jemu bráněno, by v patřičné cestě toho vymohl, by jemu poplatek byl navrácen, a sluší míti za to, že on k takovémuto zakročení úplně jest legitimován, an zboží se států Německých pod jeho adresou došlo, úřední návěští o tom jemu bylo doručeno, zboží pro něj bylo vydáno i clo jeho jmenem zapraveno.

Hledě k této povaze věci, nelze nyní vůbec mluviti o tom, že by zapravením poplatku celního žalobci skutečná škoda byla spůsobena, pročež k dovolání se žalobce náleželo potvrditi rozsudek stolice druhé, kterým žaloba byla zavržena.

Výrok o útratách třetí stolice odpadá dle povahy stručného řízení.

Nález c. k. nejvyššího soudu ze dne 22. října 1873 č. 9672.

Dr. Jiří Pražák.

Správci konkursní podstaty netřeba — vystoupí-li co žalobce — složiti jistotu pro soudní náklady.

Konkursní podstata J. Grüna žalovala obchodníky Maurice i Josefa Kestlera o zaplacení 1279 zl. 25 kr. K žádosti žalovaných uložil c. k. obchodní soud ve Vídni výměrem ze dne 30. ledna 1874 č. 120913. správci žalující konkursní podstaty, by složil žalobní kauci sumou 200 zl. r. č.

K stížnosti správce konkursní podstaty změnil rakouský vrchní soud výměr ten výnosem ze dne 4. března 1874 č. 4340., i nalezl, že z uvedeného příkazu sejíti má, a c. k. nejvyšší soud zamítl dovolací stížnost žalujících

proto,

že všeobecný konkursní řád ničehož neobsahuje o tom, že by v případě takovém, když konkursní masa svým správcem co žalující rozepři vede, žalovanému měla se poskytnouti jistota jměním masy pro jeho eventuelní nárok na náhradu soudních nákladů. Dle toho však, což stanoveno v obecném řádu soudním o zjištění soudních nákladů, nelze míti za to, že by konkursní podstata byla povinna, poskytnouti odpůrci jistotu pro soudní náklady rozepře, jí započaté neb převzaté, jelikož této povinnosti i dle ob. soud. řádu sproštěn jest onen žalobce, který řečenou jistotu poskytnouti není s to. Že však v případě, o který tu jde, právě nastala nemožnost taková, jest osvědčeno vyhlášením konkursu, jež právě předpokládá, aby stav dluhů převyšoval stav majetnosti.

Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu ze dne 14. dubna 1874 č. 3634.

Dr. J. Lenoch.

K výkladu §. 61. ob. kn. zák.

J. Č. dal sobě na usedlosti č. 19. v B. pojistiti částku 1200 zl. co věno ze svatební smlouvy dané v T. dne 7. října 1865.

Majitel zavazené usedlosti č. 19. v B. podal na J. Č. žalobu na uznání, že svatební smlouvou danou v T. dne 7. října 1865 slíbené věno 1200 zl. r. č. jest zaplaceno, že zástavní právo pro ně váze na usedlosti č. 19. v B. bezprávně a může býti z kněh pozemních vymazáno. Na základě rubopisu podané této žaloby žádal pak zmíněný majitel zároveň za poznamenání knihovní sporu o tuto pro J. Č. na usedlosti č. 19. v B. pojištěnou pohledávku.

C. k. m. d. okr. soud v T. zamítl tuto žádost o knihovní poznamenání, poněvadž dle §. 20. *b*), a §. 61. a násl. kn. z. může poznamenání spornosti jen ten vymoci, kdo neplatnost vkladu knih. sporem vymáhá, žaloba pak zmíněná že nedotýká se platnosti vkladu ohledně věna 1200 zl. r. m. nýbrž směřuje k uznání, že zástavní právo pro toto věno pominulo a tudíž nyní již váze bezprávně, poněvadž je zaplaceno.

C. k. vrchní soud zemský zrušil k stížnosti žadatelově tento výměr a žádosti vyhověl proto, že stěžovatel předloženou žalobní rubrikou výše naznačené vtělení práva zástavního z důvodů neplatnosti cestou právní popírá, a jeho výmaz, tudíž opětné zřízení dřívějšího knihovního stavu žádá, poznámka spornosti tedy dle §. 61. ob. kn. zák. povoliti se může.

Dr. Kotrbelec.

O zřízení opatrovníka pro žalovanou pozůstalost.

J. Č. podal u c. k. krajského soudu v T. směnečnou žalobu na pozůstalost po J. J., žádaje v ní za vydání platebního příkazu ze směnky, na kterou byl se J. J. co příjemce podepsal, a za jmenování opatrovníka ad actum pro zmíněnou žalovanou pozůstalost.

C. k. krajský soud v T. vrátil tuto žalobu žalujícímu z toho důvodu, že ničím neprokázal, zda se k pozůstalosti zemřelého J. J. posud žádný dědic nepřihlásil, a pouze v tomto případě dle §. 811. ob. z. obč. lze žádati za ustanovení kuratora pozůstalosti, kdežto v případě přihlášení se nějakého dědice žaloba dle dvor.

dekr. od 19. ledna 1790 č. 1094. sb. z. s. proti přihlásivším se dědicům podána býti má.

Na stížnost žalovatelovu zrušil c. k. vrchní soud zemský rozhodnutím ze dne 15. června 1874 č. 16071. tento výměr c. k. krajského soudu a nařídil jemu, aby žalobu dotýčnou, nehledě k vytknuté vadě formální, vyřídil, a sice z těch

důvodů,

že věřitelé zůstavitelovi nejsou dle §. 811. ob. z. obč. povinni čekati, až kdo za dědice se přihlásí, ale nároky své proti pozůstalosti provésti mohou, že žalovateli, který na pozůstalost žalobu podává, nenáleží dokazovati tu negativní okolnost, že se k pozůstalosti dosud nikdo nepřihlásil za dědice, tím více, an by se okolnost tato nejvýše jen do chvíle vydání dotýčné listiny zjistiti dala, že opatrovníku ustanovenému náležeti bude, aby dle §. 276., 283. ob. z. obč. vyhledal dědice, kteří mezi tím by snad se přihlásili, je o sporu spravil a jim vésti jej ponechal, c. k. krajský soud pak ku zřízení takového opatrovníka jest dle §. 280. ob. z. obč. jest příslušen.

Dr. Kotrbelec.

Kniha judikátní a repertorium nálezů c. k. nejvyššího dvoru soudního.

86. (knihy judikátní)

Druhý odstavec §. 3. zák. ze dne 30. května 1869 č. 93. ř. z. nedotýká se otázky, zdali rozepře z rušené držby náležejí před soudy; rozšiřuje odstavec ten toliko výjimku prvnímu odstavci připojenou na držení, které dle obecného práva občanského chrániti dlužno.

Nález ze dne 4. února 1874 č. 11964. I. senát.*)

87.

Když povolen byl výmaz pohledávky zaznamenané, tož lze právě tak zároveň vymazati veškeré vklady, které na tuto zaznamenanou po-

*) Nález ten jesti potvrzením zásady pod č. 32. repertoria nálezů vyslovené, o které, jelikož o její pravosti v konkretním případě různé se objevily náhledy, v senátu sesíleném porada byla konána.

hledávku byly povoleny, jako v případě výmazu záznamu práva vlastnického (§. 49. knih. zák.) a v případě když později spraven byl záznam výmazu. (§. 50. knih. zák.)

Děj:

K žádosti Karoliny Weissmannové povolil c. k. zemský soud ve Lvově sice výmaz pohledávky, která na jistých nemovitostech k ruce Jakuba Finklera a pokud se týče jeho nástupce práv Samuela Bacsésa byla zaznamenána, vyslovil však zároveň vzhledem k §. 51. odst. 1. knih. zák., že tento výmaz nabude úplné působnosti teprv výmazem superkondikce, která na této pohledávce vázla k ruce vys. eráru.

K stížnosti Karoliny Weissmannové povolil c. k. vrchní soud ve Lvově bezvýminečně i bez výhrady výmaz pohledávky nadřečené. C. k. finanční prokuratura stěžovala si z tohoto vyřízení k c. k. nejvyššímu soudu, i podotkla následující:

Tomu, co tvrdí c. k. vrchní soud, že prý práva podzástavní nemohou působiti dále než samo právo zástavní, odporuje předpis §. 469. ob. z. obč. Neprávem bylo prý tvrzeno, že se §. 51. knih. zák. vztahuje toliko na bezvýminečné nabytí práv, o kterém jedná druhé oddělení knih. zák., neb §. 51. samý obsažen jest v třetím oddělení knih. zák., které jedná o záznamu; z toho však zároveň plyne, že analogie §§. 49. a 50. knih. zák. v tomto případě místa nemá. Též důvod vrchním soudem přivedený, že by při opačném názoru nesprávný věřitel hypotekární měl toho na snadě, povolení výmazu záznamu neospravedlněného činiti illusorním, kdyby se usrozuměl se smyšlenými věřiteli podzástavními, není podstatný, když se naproti tomu uváží, že by při takovém výkladu §. 51. knih. zák., jaký má za správný vrchní soud zemský, tentýž věřitel hypotekární tímtéž spůsobem mohl ohrožovati práva správného věřitele podzástavního usrozuměv se dříve s dlužníkem hypotekárním.

C. k. nejvyšší soud rozhodnutím ze dne 18. února 1874 č. 734. nedal místa dovolací stížnosti té: „neb jak c. k. vrchní soud zcela právem podotkl, nelze výměr prvního soudce, pokud jím žádaný výmaz záznamu povolen byl toliko s výhradou v §. 51. knih. zák. obsaženou, srovnati s předpisy §§. 442., 454., 438., a 445. občanského zákona. Že však náhled vrchního soudu správným jest, tomu nasvědčuje i dále úvaha, že předpisy, které se vztahují na výmaz záznamu, zejmena §§. 45. a 46. knih. zák. o takové výhradě se nezmiňují; naopak jest §em 49. téhož zákona výslovně stanoveno, že v případě, když výmaz záznamu práva zástavního povolen byl proto, že záznam nebyl ospra-

vedlněn žalobou, neb že po provedené při justifikační záznam spraveným uznán nebyl, zároveň též vymazány býti mají další vklady na tento záznam povolené. Podobně nařizuje §. 50. knih. zák. pro případ, když záznam výmazu spraveným uznán byl, a §. 65. knih. zák. v případě tam dotknutém. Nelze tudíž v případě, když jde o výmaz zaznamenaného práva zástavního proto, že záznam spraven nebyl, činiti výjimku z pravidla, a sluší tudíž ustanovení §. 51. knih. zák. odst. 1) obmeziti toliko na případ, když pohledávka hypotekární má býti vymazána z jiného důvodu nežli proto, že žaloba spravovací nebyla podána, neb že v rozepři spravovací záznam spraveným uznán nebyl.“

Různost náhledů, která se objevila při poradě o tomto nálezu, byla toho příčinou, že presidium c. k. nejv. soudu principielní otázku, sluší-li ustanovení §. 51. knih. zák. (že totiž výmaz pohledávky podzástavními právy stížené toliko s tím dodatkem povolovati sluší, že právní jeho účinek ohledně podzástavních práv nastane teprv výmazem těchto) užiti i ohledně pohledávek toliko zaznamenaných, podrobilo poradě sesíleného senátu, který se usnesl na tom, že dotknutého ustanovení §. 51. knih. zák. nelze užiti při výmazu pohledávek zaznamenaných, maje při tom na zřeteli všechny případy výmazu (a netoliko výmaz pro opomenuté spravení záznamu), i že nadzmíněná zásada má zanešena býti v knihu judikátní.

88.

Proti stejným výměrům nižších stolic, kterým námitky proti platebnímu příkazu v řízení mandátním vynešenému dle §. 6. cís. nař. ze dne 21. května 1855 č. 95. ř. z. a §§. 1. a 3. min. nař. ze dne 18. července 1859 č. 130. ř. z. vyřízeny byly tím spůsobem, že se o nich zavedlo řízení stručné, nemá dle §. 51. dvor. dekretu ze dne 24. října 1845 č. 906. sb. z. s. místa mimořádný rekurs dovolací.

Děj:

V rozepři Marie Franzmayerové, žalobkyně, na Jiřího Groineckra, žalovaného, pro 1394 zl. 12 kr. r. č., nařídil c. k. okresní soud v Efferdinkách o námitkách, které žalovaný byl podal proti platebnímu příkazu naň vydanému, stání k stručnému řízení.

K stížnosti žalobkyně, která se opírala o to, že námitky opožděně k soudu byly podány, potvrdil rakouský c. k. vrchní soud zemský výměr prvního soudce.

Proti těmto stejným výměrům nižších stolic podala žalující mimořádný rekurs dovolací, i byla principielní otázka, zdali rekurs takový

místa má dle §. 3. instrukce o vedení knihy judikátní a repertoria nálezů, podrobena poradě sesíleného senátu, který k otázce kladené záporně odpověděl, i usnesl se na tom, by zásada svrchu položená v knihu judikátní byla zanešena, a to proto, že nejen náhled, který by rekurs dotčený chtěl dopustiti, odporuje dosavadní praxi nejvyššího dvoru soudního, nýbrž naopak náhled svrchu vyslovený §em 51. zák. o stručném řízení zcela ospravedlněn jest, proto že §§. 4., 6. a 8. m. nař. ze dne 21. května 1855 zřejmě k tomu poukazují, že v celém řízení, jež mandátní žalobou bylo zavedeno, veskrz zásady stručného líčení pře místa míti mají, jelikož dle §. 4. cit. nařízení též podání i vyřízení stížnosti proti tomu, že odepřeno bylo, vydati rozkaz platební, dle předpisu řízení stručného před se jíti má, a dle toho též z výnosu, kterým odepření takové bylo potvrzeno, mimořádně sobě stěžovati nelze; tudíž tím více vyřízení podaných námitek v první stolici i cestou stížnosti v stolici vyšších předpisům stručného řízení jest podrobeno.

Usnešení ze dne 21. dubna 1874 č. 2516.

89.

Ustanovení §. 140. lit. *b)* ob. s. ř. (§. 215. záp. hal. s. ř.) nebylo změněno zákonem ze dne 15. listopadu 1867 (č. 131. ř. zák. §§. 5., 6., 7. a 10.).

Děj:

V rozepři písemně projednané Johanny Gabrové na Afru, Marii, i Achace Přibernigovy, dědice to po Michaeli Přibernigovi, o uznání platnosti listiny darovací, odmrštil c. k. okresní soud v Ebersteinu žalobu úplně, kdežto c. k. vrchní soud v Št. Hradci k odvolání se žalující připustil důkaz svědky v žalobě nabízený a mezi tím též důkaz jedním svědkem H., proti němuž žalovaní dle §. 140. lit. *b)* ob. s. ř. byli namítali, že to svědek zavržitelný, i doložil k odůvodnění toho, že nepříznivý následek, býti svědkem zavržitelným, který spojen byl s tím, že svědek H. rozsudkem ze dne 2. září 1857 pro zločin podvodu k dvouletému žaláři byl odsouzen, minul dle zákona ze dne 15. listopadu 1867 č. 131. ř. z. uplynutím pěti let po ukončení trestu.

C. k. nejvyšší soud změnil k dovolání se žalovaných rozsudek vrchního soudu, který jinak potvrdil v ten smysl, že svědek H. má býti vyloučen. Dotýčná část důvodů rozhodovacích zní takto: „Žalovaní namítali zavržitelnost svědka v základě §. 140. lit. *b)* z. tr., jelikož tentýž rozsudkem ze dne 2. září 1857 č. 4142. vinným uznán byl zločinem podvodu.

Kdo tohoto zločinu rozsudkem v moc práva vzešlým byl usvědčen, zůstane dle §. 140. ob. s. ř. svědkem zcela zavržitelným i nelze jeho k odporu druhé strany k svědectví připustiti, neb nelze za to míti, že tento následek odsouzení pro zločin podvodu obmezen jest na dobu v §. 6. odst. IV. zák. ze dne 15. listopadu 1867 č. 131. ř. z. vyměřenou. Dle §. 6. odst. 3) dotčeného zákona mají nepříznivé následky ony, které s nálezy trestními již dle zákona trestního neb dle jiných zákonních předpisů jsou spojeny, a na které tedy soudcem zvláště nemá býti nalezeno, mimo ony v prvním odstavci §. 6. uvedené vůbec minouti při zločinech v druhém odstavci §. 6. vypočítaných. Dle čtvrtého odst. 6. však minou, byl-li kdo odsouzen k trestu pro zločin jiný, než které v druhém odstavci téhož §u jsou jmenovány, mimo nespůsobilost k dosažení výhod a oprávnění v prvním odstavci §. 6. dotknutých uplynutím desíti neb pěti let po ukončení trestu toliko nepříznivé následky v třetím odstavci §. 6. naznačené, totiž ony nepříznivé následky, které při odsouzení pro některý ze zločinů v druhém odstavci §. 6. vypočítaných, nastanou dle trestního zákona neb mocí jiných předpisů zákonních. Jelikož však mezi zločiny v druhém odstavci §. 6. vypočítanými se nenacházejí zločiny v §. 140. ob. s. ř. dotknuté, tož sluší již proto za to míti, že ustanovení zákona ze dne 15. listopadu 1867, která mají za předmět odpadnutí nepříznivých následků s odsouzením pro čin trestní spojených, se nevztahují na nespůsobilost k svědectví, o níž jedná §. 140. lit. *b)* ob. s. ř.

Za příčinou tohoto konkretního případu byla principielní otázka, zdali ustanovení §. 140. lit. *b)* ob. s. ř. (§. 215. záp. hal. ř. s.) bylo zrušeno zákonem ze dne 15. listopadu 1867 č. 131. ř. z. (§§. 5., 7. a 10.) dle §. 3. instrukce o vedení judikátní knihy a repertoria nálezů podrobena poradě sesíleného senátu c. k. nejvyššího soudu, který uváživ dále, že zákon ze dne 15. listopadu 1867 chtěl toliko dočasně obmeziti následky odsouzení pro čin trestní, které samému odsouzenému jsou na újmu, nikoliv však dotknouti se následků takového odsouzení zákonem stanovených vzhledem k právům osob třetích, usnesl se na tom, že kladenou otázku záporně zodpověděti, i napřed položenou větu v knihu judikátní zanésti sluší.

Usnešení ze dne 9. června 1878 č. 5264.

Soudní rozhodnutí

uveřejněná v jiných právnických listech.

118) Když sepsání úmrtní notářem soudu bylo předloženo, žádal věřitel dědice dle zákona k dědictví povolaného o záznam práva zástavního ve smyslu §. 822. ob. z. obč. na jmění pozůstalém. První stolice odmrštila žádost, protože sepsání úmrtní soudem ještě přijato nebylo, avšak obě vyšší stolice vyhověly žádosti, protože dle §§. 811. a 822. ob. z. obč. stačí, aby statek, na němž věřitel zjištění dosíci hodlá, dědici byl p ř i p a d l, což však stalo se již tím, že zůstavitel, nezanechav poslední vůli, z e m ř e l, a tudíž zapotřebí není, aby se bylo stalo již přihlášení se k dědictví, neb aby soudem již přijat byl protokol o projednávání pozůstalosti.

R o z h o d n u t í c. k. n e j v. s o u d u z e d n e 21. d u b n a 1874 č. 3950. v Z. f. Not. z r. 1874 č. 28.

119) V trestní věci ohlásil obhájce jmenem manželky odsouzeného odvolání, které jemu však vrchním soudem bylo vráceno, jelikož plná moc obhájci udělená byla vyhotovena teprv dva dny po dni přelíčení. C. k. nejvyšší soud však kázal odvolání se in merito vyříditi, jelikož okolností tou, že plná moc později byla vyhotovena, není vyvráceno tvrzení zmocnitelky, že obhájce již v čas přelíčení byl jí zmocněn ohlásiti odvolání, o které tu jde.

R o z h o d n u t í c. k. n e j v. s o u d u z e d n e 10. ú n o r a 1874 č. 1247. v Ger. Halle z r. 1874 č. 60.

120) Když žaloba již byla podána, přestěhoval se žalovaný do okršku jiného soudu, tak že jemu žaloba v čas nemohla býti dodána. Žalobce předložil později opět tutéž žalobu, která jemu však pro patrnou nepříslušnost soudu byla vrácena, poněvadž tím, že dříve marně pokoušeno bylo se o to, doručiti žalobu, nebyla ještě pře vznešena na soud, pročež sluší za to míti, že žaloba teprv v čas opětného podání soud došla, v tuto dobu však žalovaný dle vlastního udání žalobce v okršku soudu více nebydlel.

R o z h o d n u t í c. k. n e j v. s o u d u z e d n e 21. d u b n a 1874 č. 3660. v Jur. Bl. z. r. 1874 č. 30.

121) A: koupil usedlost v exekuci, a propachtoval ji opět na B., aniž by majetek ten dříve byl prohlídl. Na dvoře nacházela se studna, jež byla nedostatečně zaopatřena, následkem čehož člověk přišel o život. Soud první stolice neshledal tu viny, ni majitele ni pachtéře, majitele

proto, že on na usedlosti nebyl, a tudíž studnu, jež byla příčinou neštěstí nikdy neviděl, pachtýře proto, že dle smlouvy pachtovní nebyl povinen, před se bráti jakýchkoliv oprav, jemu tudíž také nelze odpovídati z toho, pakli některá věc se nacházela v stavu nedostatečném. Státní návladnictví ohlásilo zmateční stížnost k uhájení zákona a c. k. nejvyšší soud dada jí místa ohledně pachtéře odsoudil tohoto k trestu přiměřenému, poněvadž nižádnou smlouvou soukromou kdosi může býti zbaven povinností, kterých plniti jemu dle zákona přísluší, a tudíž smlouva taková nikoho zákonitého trestu sprostiti nemůže.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 25. června 1874 č. 4558. v Ger. Halle z r. 1874 č. 61.

122) Trhové smlouvě, kterou byl A. uzavřel s obcí X. o usedlosti č. p. 2. v N. přistoupil B. majitel usedlosti č. p. 3. tamtéž, i prohlásil, že on pro sebe i pro své nástupce v držení usedlosti č. p. 3. v N. uznává služebnost vodovodu, která dočasnému majiteli usedlosti č. p. 2. přísluší vzhledem k některým pozemkům k jeho usedlosti náležitým. Jelikož však B. se zdráhal, dáti od sebe listinu toho obsahu, že svoluje k tomu, aby toto právo služebnosti při usedlosti č. p. 3. v N. v knihách veřejných bylo vtěleno, podal naň A. za příčinou tou žalobu na vydání listiny vkladné eventuelně o přisouzení služebnosti soudem B. namítal, že on i nástupcové jeho v držení usedlosti č. p. 3. v N. žalobci tuto služebnost neupírají, že on se však smlouvou nezavázal, dáti tuto svou povinnost knihovně pojistiti, a že jemu, an služebnosti rozšiřovati nelze, ničehož více nemůže býti uloženo, než k čemu oň se výslovně byl zavázal. Kdežto první stolice z tohoto důvodu žalobu odmrštila, daly obě vyšší stolice žalobě místa v celém objemu, neb vložení služebnosti v knihy veřejné není ve smyslu §. 1342. ob. z. obč. zjištěním práva, kterého by i mimo to nabyti bylo lze, nýbrž toto knihovní vtělení jest spůsob jediný, kterým služebnosti dle zákona lze nabývati. Okolnost ta, že žalovaný ve svém prohlášení nesvolil zároveň výslovně k tomu, by služebnost vtělena byla v knihy veřejné, má toliko následek ten, že nebylo lze ihned povoliti vklad služebnosti, nýbrž že nabyvateli třeba bylo podati za příčinou tou žalobu, nelze tu však mluviti o rozšíření služebnosti, an tu jde toliko o skutečné nabytí práva, jehož byl žalovaný již dříve žalobci propůjčil.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 5. listopadu 1873 č. 9163. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 31.

Denník.

Poplatek za litografování výměrů soudních jest pro strany, které beztoho rubriky kolkami opatřiti musí, dosti citelný, a pakli nepříznivé poměry časové toho nedovolují, by z poplatku tohoto vůbec sešlo, tož měl by takový plat minouti aspoň tam, kde soud má vlastní svou litografii, kde tudíž není třeba, dáti výměry litografovati mimo dům soudní. Pakli někdy opačně bylo praktikováno, není to zajisté správné, neb vedla by pak taková praxe důsledně k tomu, že by i plat denních písařů u soudu zaměstnaných stranám zvláště mohl býti účtován.

K řízení směnečnému. Pakli nemohl býti vydán platební příkaz ve smyslu §. 5. m. nař. ze dne 25. ledna 1850 č. 52. ř. z. a pak při žalobě, která směřuje proti více osobám nižádný ze žalovaných k stání se nedostavil, bývá žádáno na žalobci mimo poplatek k rozsudku ještě poplatek po 1 zl. k „duplikátu“ pro každého ze spolužalovaných. Nemáme tuto praxi za správnou, neb není nikde vysloveno, že by v případě takovém byla vyloučena platnost dvor. dekr. ze dne 4. září 1801 č. 535. sb. z. s., dle kterého o oněch společnících pře, kteří nedali odpovědi, za to míti sluší, že se usrozuměli s oním, který prvnější jest jmenován. Výminečného ustanovení §. 7. říz. směn. nelze tu, tušíme obdobně užívati. Není tudíž také třeba, aby pro každého žalovaného zvláštní rozsudek byl vyhotoven, a stačí tu zajisté, když se rozsudek kontumační doručí prv žalovanému. Dle toho měli bychom poplatek z duplikátu toliko tehda za odůvodněný, pakli žalobce výslovně žádal o to, by spolužalovaným zvláštní pare rozsudku bylo doručeno.

Vídenský spolek pro podporu advokátů, notářů, jich pomocníků, vdov i sirotků měl dle účtu, valné hromadě dne 23. června 1874 předloženého, základní jmění 26200 zl. r. m. Podporujících členů s ročním příspěvkem 100 zl. bylo 23, z nichž 14 jest zároveň k pensi spůsobilých, dále bylo 90 členů k pensi spůsobilých s 192 vklady a ročním příspěvkem 2995 zl. 75 kr. Pense obnášejí doposud ročně 2950 zl., naproti čemuž obnášejí běžné příjmy $3295^3/_4$ zl., tak že posud netřeba přibrati úroky základního jmění k vyplácení pensí.

Z. f. Not.

Literární spor, jenž novějšího času vznikl za příčinou rozličných zájmů jednak akcionářů, jednak majitelů prioritních obligac rakouské dráhy severozápadní má základu následujícího. Rakouská

dráha severozápadní vydala na původní svou trať priority, jakož i akcie, kterýmžto posledněji státem zaručen byl čistý výtěžek ročních 5% úroků. Když pak stavěna byla dráha Labského údolí, vydala tatáž společnost prioritní obligace, jichž řádné zúrokování však státem není zaručeno. Nastává tedy otázka, mají-li majitelé prioritních obligac druhého vydání předního práva, aby z eventuelní státní subvence došli uspokojení, neb sluší-li z této subvence na základní trať poskytnutou předkem vypláceti akcionářům původní trati 5% úroky? An zajisté právem nelze tvrditi, že stát jest dlužníkem jednotlivých akcionářů prvního vydání, nýbrž subvence státní jedině rozmnožuje jmění společenské, z tohoto jmění však předkem dluhy zapravovati sluší, nežli se přikročí k rozdělení zisku neb úroků mezi akcionáře, visí rozřešení této otázky patrně na tom, vzala-li společnost vydáním prioritních obligac druhé třídy na sebe neobmezený závazek osobní, neb ručí-li za řádné zúrokování a zpět placení těchto prioritních obligac jedině výtěžek dráhy Polabské, jejížto trať za příčinou tou v zástavu dána byla? Ti, kdož hájí zájmy majitelů prioritních obligac druhého vydání, poukazují k tomu, že dluh nepřestává býti dluhem osobním potud, pokud nestačí zástava zaň propůjčená, že tudíž staří akcionáři, svolivše k vydávání prioritních obligac trati Polabské, tím mlčky vzdali se nároku, dojíti zúrokování svých akcií se subvence státní. Naproti tomu snaží se zástupcové akcionářů ze znění prioritních obligac samých dovozovati, že dráha vydáním těchto obligac toliko obmezený závazek vzala na se, totiž tak dalece pokud stačí výtěžek trati dodatečné.

Zkoušky právnické. Dle zprávy „Jur. Bl." bylo v roce 1873 odbýváno 363 zkoušek právníků praktických, a sice 242 pro soudcovství, 103 pro advokacii a 18 pro notářství. O výsledcích nebylo ničehož v známost uvedeno.

Officiosní vyhotovení důvodů rozhodovacích. Jak známo, mají dle §. 23. zák. ze dne 16. května 1874 č. 69. ř. zák. stranám důvody rozsudku i v řízení řádném býti doručeny v té míře, jak to doposud v řízení stručném bylo předepsáno. Výnosem ministra financí ze dne 21. července 1874 č. 19830. byli podřízení úřadové finanční upozorněni na to, že důvody takto z povinnosti úřední vyhotovené dle analogie §. 20. zák. ze dne 29. února 1864 č. 20. ř. zák. nejsou předmětem poplatku kolkového.

O řízení upomínacím.

Podává dr. Ott.

Nemálo poměrů bývá předmětem uvažování soudů, ačkoli spornými nejsou. Obmezený obor titulů exekučních t. j. základů, kterých se vyžaduje, by právo vedeno býti mohlo, toho jest příčinou. Věřitelé domáhají se žalobami přispění soudu proti dlužníkům, kteří platiti meškají, ať již pro pohodlí, ať již pro liknavost úskočnou, kteřížto však obesláni jsouce před soud podrobují se buď výslovným prohlášením buď svolením podle zákona za to přijatým žádání žalobcovu. Tím ale vzchází stranám ztráta na čase i na penězích, soudu pak zbytečných prací.

Nutnou praktickou potřebou jeví se tudíž býti usnadněn způsobu, jakým věřitelé takovýchto pohledávek nesporných, postrádajících však soudního formalisování, cestou co nejkratší a nejlevnější dojíti by mohli zaplacení. Problemem zákonodárství jest u věci té, vytknouti řízení, kterýmž by nárok věřitelův, jehož dlužník co do jsoucnosti ideelní uznává, nechtěje neb nemoha však jej uskutečniti,[1]) nabyl rychle tvaru poskytujícího mu spůsobilosti

[1]) Již Mittermaier ukázal v Arch. für civ. Prax. sv. 49. str. 141. k tomu, že zákonodárství přihlížeti musí při upravování forem řízení k různosti záležitostí právních. Některé spory zajisté jsou zapletené co do základů skutkových (spory účetní) a třeba vedle toho i co do stránky právní (spory o nároky, týkající se práva dědičného) — tu asi bude přiměřeno říditi písemně. Při jiných opět nepopírá žalovaný důvod žalobní, avšak brání se námitkou, již snadně prokázati lze, na př. placením; tu potřebí sice pří-

k exekuci.[2]) Podle povahy věci nevyžaduje se u nároků nepopíraných řízení čili projednávání, slyšení stran, nýbrž jen vyzvání ku plnění (monitio). Nevyhoví-li dlužník vyzvání soudnímu, nastane tato alternativa: buďto k napomenutí úřednímu popře požadavek a tím spor zahájí, aneb naopak tak neučiní.

Podle toho potřebí bude v tomto případě pouze donuceného plnění nároku tím uznaného, v onom však teprvé předběžného na jisto postavení toho před soudcem, že věřitel plnění — oč dlužníka upomínal, — dle pravdy za ním pohledávati smí. Záhy pozorujeme ve vývoji právním zařízení sloužící myšlence této.[3])

Nepotřebí blížeji dotýkati se zárodku ustanovení §. 3. řádu notářského ze dne 25. července 187[illegible] č. 75. ř. z. o listinách notářských nadaných mocí exekuční, totiž podrobování se exekuci

---

pravného řízení písemního, projednání věci však vhodně díti se může ústně. Další druh sporů jeví ráz kontroversy čistě právnické, ačkoli strany srovnávají se co do skutků rozhodných; tu zajisté lhostejno jest, řídí-li se ústně neb písemně, rozhodují o tom důvody vhodnosti (na př. řízení u dvorů kasačních o stížnostech zmatečních). Konečně zbývá kategorie záležitostí právních, kdež vlastně není sporu, nýbrž jen dlužníka svéhlavého neb na ten čas insolventního; tu rozhodují ohledy v textu vyložené. Podobně již v 35. svazku str. 119.

[2]) Ministr práv v sezení poslanců odbývaném dne 21. ledna 1873 (zápisky těsnopis. str. 1112—1115.) ukázal také k tomu, že obchodníkům poskytnut býti má prostředek rychlejšího dobývání dluhů, ježto novým knihovním řádem odpadla možnost dobyti záznamu práva zástavního na základě výtahu z knih obchodních a směnek.

[3]) Theorie středověká potřeby té byla si zajisté vědoma, neb čteme, že Bartolus († 1359) vykládaje l. 22. §. 1. D. 46, 8 (rem ratam haberi) dovozuje, že: si quis recepit litteras, in quibus petitur aliquod debitum, nisi mox fuerit protestatus, videtur agnovisse hoc debitum; quando enim quis non reprobat aliquid, videtur approbare. Podobně Sichardus † 1552 v Tubinkách ad l. 4. C. 5, 11 (de dotis promissione) dodává: quando timet quis, ne debitor in judicio debitum infitietur, mittat ei litteras illius debiti ... Si Titius recepit litteras et non mox protestetur in contrarium, certe probata receptione litterarum eo ipso probata est agnitio et sic probata confessio illius debiti. (Srov. Proskovský, moderamen differentiarum str. 5.) Jsou to zajisté stopy myšlenky v textu vyložené.

výslovně exekutem učiněného před soudem neb notářem (jakožto tak zv. judex chartularius), jež ve Vlašsku již v 12. století v obyčej vešlo a odtud po Francii, Španělích a střední Evropě se rozhostilo a zajisté spočívá na téže myšlence. Avšak ukázati sluší na krátce k ústavu staršího práva u nás platného, který patrně pokoušel se o dosažení účelu onoho, by dostalo se totiž oprávněnému beze sporu toho, co mu náleží.

Již práva městská H. 27. dopouštějí, aby věřitel tak zv. řezanou cedulí „po dvou dobrých lidech“ dlužníka napomenul k zaplacení zápůjčky a vyplacení základů (zástav) dokládajíce sankcí nesplnění toho tuto, že věřitel základy smí na škodu dlužníka svého jinému zastaviti, by dosáhl sumy své. Nejinak i obn. zříz. zemské B. 12. vůbec prohlásilo, že „jakož až posaváde v dědičném království českém za obyčej bylo, že jest ten, který druhého před soudem zemským pohnati chtěl, prvé nežli jest to učinil, po dvou osobách ceduli řezanou poslal a na takové poselství své zase od něho světlé i neukryté odpovědi, znal-li by se k tomu neb ne? žádal,“ toho i na dále v moci a váze své zůstavuje. Účinkem cedule té bylo, že vyzvaný do 20 dnů prohlásiti se musil, zdali ustupuje a závazku svému zadosti učiniti chce, čili ku pořadu práva přistupuje (B 13., 14).

Nikoli však jen historické právo, nýbrž i dosud platné předpisy rakouského zákonodárství v jistém případě poskytují nám zvláštního spůsobu řízení čistě upomínacího.

Císařským vlastnoručním přípisem ze dne 29. ledna 1795 jakési takési řízení upomínací nastalo, pokud se týče žalob podaných na osoby diplomatické náležející k vyslanectví některého státu cizího vyjma žaloby realní dle §. 52. j. n. Podle zásad §em 38. ob. z. obč. potvrzených proti osobám těm užiti lze jen jisté konciliatorní moci, nikoli moci donucovací. Byla-li tedy žaloba na osobu takovou u soudu dvorního maršálka podána, dodá ji soud řečený vyslanci samému s pozváním, by laskavě péči měl o zaplacení žalujícího neb alespoň věděti dal soudu o důvodech, jež na zavádu jsou žalobě.

Nesvolí-li vyslanec následkem takového vyzvání k tomu, by o žalobě řádně řízeno bylo, vrátí soud žalobu straně, pomoci jeho se dovolavší, dokládaje, čeho se u věci té stalo.

Podá-li tato pak opětně žalobu, tož opakuje se dřívější řízení sice šetrnými slovy, avšak s náležitým důrazem. Neprospěla-li ale ani tato upomínání, ničeho nezbývá, leč by soud dvorního mar-

šálka dožádal se přímé intervence ministerstva záležitostí zevnitřních cestou diplomatickou. (Vesque v. Püttlingen öster. internat. Privatrecht str. 254.)

Základní myšlenka řízení upomínacího, totiž poskytnouti beze sporu titulu exekučního záhy dovedla toho, že četným orgánům veřejným propůjčena byla moc, by narovnání, která se stala za spolupůsobení jejich, požívala moci exekuční.[4]) Avšak i tu[5]) potřebí bylo dostavení se obou stran k úřadu, jehož se týče, tedy ztráty času.

Dalším bylo jen stupněm u vývoji tom, že zákonodárství kontumační následek nezodpovědění žaloby — t. j. domahání se nároku, kde třeba vypisovati faktické poměry, z nichž vzchází, a připojiti průvody je prokazující, — spojilo s pouhým vyzváním ku plnění nároku nějakého, nebylo-li nároku odporováno, arciť s modifikací ve věci samé se zakládající, že nezodpovědění žaloby pokládá se za doznání faktických podkladů oprávnění nějakého, nepodání odporu proti ohlášenému nároku kterémusi však za doznání práva samého. Soudní vyzvání ku splnění zá-

---

[4]) Tak narovnání před úřady policejními uzavřená, dv. dekr. ze dne 26. června 1801 č. 516. a min. nař. ze dne 18. června 1853 č. 114. ř. z., dále před tak zvanými soudy živnostenskými, §. 75. zák. ze dne 14. května 1869 č. 63. ř. z., hlavně pak před smírčími soudy v jednotlivých obcích zřízenými, zák. ze dne 21. září 1869 č. 150. §. 7., zák. pro království české ze dne 10. února 1873 č. 12. zemsk. z.

[5]) Již starší právo rakouské dbalo o ukončení svárů narovnáním, nežli došlo ku sporu před soudem. V Štýrsku podle soudního řádu ze dne 24. prosince 1574 čl. 54. vůbec projednáváno býti mělo výhradně cestou smírčí o všech pohledávkách menších desíti liber (zehn Pfund); ve sporech o předmet ceny vyšší však vedlé čl. 20. aspoň předcházel pokus o narovnání líčení pře a sice imperativně, nikoli fakultativně. Podobnému účelu hověl článek 20. II. knihy zemského zřízení tyrolského ze dne 26. dubna 1532. Jak známo, řídilo se v zemích těch ústně. V Rakousku nad i pod Enží, kdež panovalo řízení písemné, zvláštních nařízení druhu toho nemáme. Ještě zákonodárství josefínské doby žádalo předchozího pokusu o narovnání před podáním žaloby ve sporech sedláků poddaných, dv. dekr. ze dne 20. listopadu 1795 č. 265. sb. z. s. a nyní platné zákony rovněž v případech dosti četných ukazují k tomu, aby soudce ex officio pokusil se o ukončení sporu narovnáním (§. 23. stručn. říz., §. 11. říz. ve věcech rušené držby, §. 20. říz. horn., §. 23. říz. bagat.).

vazku ničím neosvědčeného ani co do skutkových základů nevypsaného, o sobě nabývá moci rozsudku, nepřekazí-li toho dlužník odporem svým.[6])

Nejstarším zákonodárským uskutečněním myšlenky té jest ustanovení §. 721. bádenského řádu soudního z roku 1811, podle něhož žádati směl ten, kdož na někom pohledával určitou část peněžitou bez rozdílu výše, neb určité množství věcí zastupitelných (vypsav ale též skutky, z nichž nárok plyne,) za vydání rozkazu, by dlužník buď závazku svému do určité lhůty vyhověl, buď ale tomu odporoval, sice by pokládáno bylo za to, že dluh doznal.

Nasavský návrh 1850 §. 213. žádal jakožto základu úplné žaloby a oslabil poněkud účinek pouhého odporu předpisuje, že dlužníku k žádání zároveň položenému uloženo býti má, aby buď dluh zapravil aneb při stání zároveň nařízeném se prohlásil o žalobě. Podobně nařídil také opravený soudní řád bádenský 1851 §. 688., že dlužník k rozkazu takovému buď závazek do 8mi dnů splniti aneb žádati má za soudní projednávání o nároku, jehož se věřitel domahá.

Podrobnější upravení řízení upomínacího nastalo hannoverským zákonem ze dne 27. června 1852, kterýž zůstal dosud vzorem všech pozdějších zákonodárských prací předmětu toho se týkajících, zvláště ustanovení oldenburského řádu soudního (předloženého komoře tamější dne 20. ledna 1855 §. 295.) zák. pro knížectví Lippe daného dne 12. dubna 1859 čl. 69. (Archiv für ziv. Pr. 43. sv. str. 126., 405.), nařízení §. 738.—747. návrhu hessenského řádu soudního z roku 1857,[7]) dále pravidel zákonních 30. hlavy soudního řádu bádenského ze dne 18. března 1864 §. 638. až 643., a §. 28.—36. saského zákona ze dne 30. prosince 1861

[6]) Nedá se však upříti, že tato spůsoba řízení vyžaduje již většího stupně povšechného vzdělání, jakož i pozornosti (diligentia), pročež důvodně zák. o řízení upomínacím (ze dne 27. dubna 1873 č. 67.) neplatí v Haliči, Bukovině a Dalmatsku.

[7]) Srov. Entwurf einer Pr. Odg. für das Grossherzogthum Hessen nebst Motiven. Darmstadt 1857 str. 150. Připomíná se tam, že podobný spůsob býval před tím již vedlé zákona ze dne 31. prosince 1829 v okršlku starkenburském a v horním Hessensku. Návrh dotčený liší se jen tím od výše řečeného zákona hannoverského, že po rozkazu upomínacím vyhledává ještě zvláštního mandatum de parendo §. 741. Přibližuje se tím k ustanovením staršího práva bádenského, která zachována byla §. 639. sd. řd. tamějšího z r. 1864.

nejinak též návrhů saských (1860 §. 1295—1302; 1865 §. 745—753.) pak předpisů §. 499. násl. návrhu komisí z usnešení se bývalého německého bundu 1865 v Hannoveru sestoupivší se. Také u věci té návrhy týkající se řízení sporného vůbec předložené vládou rakouskou r. 1867 sněmovně říšské §. 519. násl. přidržují se s nepatrnými odchylkami výsledků práce řečené, nejinak činí pak návrh řádu soudního pro spolek severoněmecký 1870 §. 750. násl. jakož i pro říši německou 1872 §. 572. násl.[8])

Avšak nesluší též zamlčeti toho, že závažné hlasy pochybují o tom, zdali má řízení upomínací vůbec významu trvalého vedle rozumně upraveného stručného řízení před samosoudcem. Již při poradě odbývané o hannoverském řádu soudním bylo tvrzeno, že není ani té nejmenší potřeby, by zavedeno bylo zvláštní takovéto řízení. (Leonhardt: hannov. civ. Pr. O. pag. 191.) Nejinak prohlásila též vláda brunšvická 1853, že pokládá řízení upomínací za nevhodné; rovněž tu v poradách poslanců v příčině té konaných, pronešeno bylo, že ani z důvodů oportunity, (ačkoli zavedeny byly krátké lhůty promlčení pro menší pohledávky každodenního obchodu) potřebí není, by přijato bylo řízení toto. (Archiv f. civ. Pr. 38. sv. str. 121., 298., 301.) Dokonce i v zemi, kterou nazvati lze kolébkou řízení upomínacího, v Bádensku totiž, při poradě nynějšího řádu soudního ze dne 18. března 1864 prohlásila se sama vláda proti řízení upomínacímu, které by poskytovalo titulu exekučního, odchylujíc se tím od tamějších starších předpisů. Výhradně z důvodů vhodnosti zachovaly sněmovny to, proti čemu vláda brojila, arcit po delším boji.[9]) Pruský

---

[8]) Rovněž slovutný právník nizozemský Godefroi v časopise Themis vřele přimlouvá se za to, by zavedeno bylo řízení takové (srov. Archiv für civ. Praxis sv. 48. str. 418.). Zdali tak zv. Befehlverfahren, jež místa má podlé řádu soudního kantonu curyšského ze dne 30. října 1866 §. 423. u soudů okresních, co do podstaty srovnává se s řízením upomínacím, bezpečně udati nelze. Podobá se zajisté tomu podlé zpráv, jichž podává o tom Arch. für civ. Pr. sv. 49. str. 433.

[9]) Zástupcové vlády i správa druhé komory ukazovali k zlořádům, které byly nastaly; tak na př. slíbeno bylo vyplacení zápůjčky, jakmile platební rozkaz upomínací, jehož dobyl půjčující o zápůjčce, již teprve později dal, nabude moci právní a vtělen bude, ježto touto cestou vydání dlužního úpisu nahraženo býti mělo; byl-li však již vtělen, tož zápůjčka vůbec již dána nebyla. Po-

návrh[10]) předložený komisi hannoverské nezná řízení upomínací, podobně i návrh bavorský. Když však došlo ku poradě návrhu toho, který dne 29. dubna 1869 nabyl zákonní platnosti v Bavorsku, ve výboru legislačním, tuť přece vzhledem ku žádostem naléhavým komor obchodních přijato bylo zvláštní řízení upomínací.[11]) Ohledy takové rozhodly též u nás; neboť ačkoli návrh vládního referenta výslovně zněl v ten smysl, by řízení takové přijato nebylo, (Motive des Referentenentwurfes pg. 75.) výbor sněmovny z důvodů vhodnosti, ač vědom si byl podstatných námitek, nepřistoupil na škrtnutí předpisů dotýčných[12]) již při původní poradě r. 1870.

Uvažujeme-li právní ráz a povahu řízení toho, tož leží na bíledni, že tu nejde o rozhodování o soukromoprávních nárocích sporných, což podle nekaleného zraku práva francouzského jediné jest funkcí soudcovou, nýbrž o činění administrační.[13]) Běží tu o vyzývání dlužníka, by povinnostem svým dostál, a o utvoření titulu exekučního mlčením dlužníka ku vyzvání tomu. Vším důvodem ukazují referentovy motivy rak. návrhu řádu soudního 1867 k tomu, že to věcí soudu není, nýbrž jiným úřadům, povýtečně administračním, zvláště smírčím neb obecním zůstaveno býti má. Není zajisté ve prospěch závažné autority soudu, která podle pojmu svého jen rozhodujíc o podstatných návrzích rozkazů na dlužníky vydávati má, jestli že takových udílí jaksi jen na zkušenou a zdařbůh o žádáních všeho základů postrádajících a

---

dobně stalo se často, že o týž dluh opětně upomínáno bylo aneb že věřitel obmyslný nejdříve žaloval o dluh a maje o tom právoplatného rozsudku, později upomínal o dluh, přiraziv k tomu úroky, načež rozsudek i rozkaz exekvoval. (Srov. Stempf, bad. Pr. Ord., Mannheim 1864 str. 158.; v. Freydorf, bad. Pr. Ord., Heidelberg 1867 str. 217.)

[10]) Srov. Motive zum Entwurfe einer C. P. O. für den preuss. Staat (Berlin 1864) str. 198.

[11]) Srov. Proc. Ord. für Bayern vom 29. April 1869 mit erläuternden Anmerkungen von einem rheinischen Juristen. München 1870 str. 461.

[12]) XL. příloha zápisků těsnop. sněmovny poslanců V. sessí str. 333.; výslovně uvádí se tam, že komory živnostenské žádají rozhodně za zavedení řízení upomínacího.

[13]) Motivy 19. hl. řádu soudního bavorského že dne 29. dubna 1869, která pořádá řízení upomínací (§. 553.—568.), mylně pokládají tedy zvláštní tento spůsob řízení za porušení zásady ústnosti a veřejnosti líčení, které prý ospravedlniti sluší nutností a vhodností.

pakli dostačuje pouhé „nechci“ dlužníka, jenž platiti meškal, by zničena byla moc prohlášení soudcova.[14]) Nelze neseznati, že řízení upomínací stojí jaksi na rozhraní mezi nesporným a sporným.[15]) Přirovnati sluší rozkaz upomínací soudnímu vyřízení na výpověď z bytu, nabývajícímu moci exekuční, nebylo-li takovému ve lhůtě zákonní odporováno, odchyluje se však arcit podstatně ve směru tom, že při soudně doručené výpovědi odporem nutně zahájí se spor, (§. 12. cís. nař. ze dne 16. listop. 1858 č. 213. ř. z.), kdežto zde účinek tento jenom fakultativně nastane, spojil-li totiž žadatel prosbu upomínací se žalobou (§. 19.).

Jelikož soud u věci té má jen úkol bezpečného doručovatele důrazného upomínání, ještoť však věcí jeho není skoumati podstatnost nároku činěného a žádati výkazu o tom, aniž pak důvodnost záporného prohlášení se dlužníkova, zajisté zřejmo, že řeči býti nemůže o subsumcí skutku pod zákon, která povýtečně tvoří odznak činnosti soudcovy. Důsledkem toho jest, že není povinností soudu zkoušeti zmocnění těch, kteří místo dlužníka odporu proti upomenutí kladou (§. 17.), jakož dále, že rozkaz spočívající na pouhé důmněnce nemá účinku trvalého, nýbrž míjí po lhůtě šestiměsíční, nebyl-li potud realisován. (§. 16.) Smíšený ráz řízení tohoto jest také důvodem, proč za obligatorní[16]) prohlášeno býti nesmí. Zku-

---

[14]) Zdá se, že by vývoj ve věci té spíše brátí se měl směrem, který v zárodcích jaksi naznačil zákon kantonu curyšského ze dne 1. dubna 1851 (zák. curyšsk. sv. 8. str. 241.), zařídivší zvláštních zapisovatelů dluhů (Schuldenschreiber), jejichžto úkolem jest, vypovídati pohledávek a upomínáním vymáhati běžných požadavků. Tomuto účelu sloužilo u nás dosud zařízení tak zv. poštovních lístků na dobírku (Postnachnahmekarten) zavedených naříz. min. obchodu ze dne 13. října 1871 č. 126. ř. z. — V österr. Ger. Ztgu. č. 17. roku 1873 poukazuje se ku vyvrácení důvodu uvedeného k tomu, že rozkaz soudce jest alternativní: „zaplať neb odporuj“; tím však neporáží se neshoda v tom záležející, že soudce ukládá plnění nároku neosvědčeného, prohřešuje se tím proti postulátní zásadě: da mi factum et dabo tibi jus. —

[15]) Že zákon o poplatcích v říz. upom. ze dne 24. května 1873 č. 97. v §. 17. praví: „Das Mahnverfahren ist als ein Streitverfahren zu betrachten“, patrně nerozhoduje neb vlastně v dalším průběhu na zřeteli má řízení před soudem vůbec, nikoli sporné.

[16]) Nemo invitus agere cogatur (l. unica Cod. 3, 7) platí tedy i tu; v řízení čistě sporném napřed již vytknuty jsou druhy jednotlivé forem projednávání, jichž podlé povahy nároku žalobce upotřebiti

šenosti nabyté ve Virtembersku a Bavorsku arcit dávají na uváženou, zdali přiřknouti sluší věřiteli větší náklad, jehož potřebí bylo při řízení řádném o pohledávce nesporné, opomenul-li právě, zření maje k větším útratám, upotřebiti řízení upomínacího.[17]) Avšak takové uvažování ex post vždy jistých má do sebe těžkostí, nad to pak nebudiž obmezeno právo věřitelovo pohledávati peněz svých cestou co možná nejbezpečnější.

Dualistická povaha řízení toho jeví se však v tom, že opomenutí odporu dává rozkazu před tím jenom podmínečně existujícímu jsoucnosti účinné, moci exekuční. Po dobu, po kterou váhy té požívá, (případně, bylo-li již moci té upotřebeno, po celou dobu promlčení), má rozkaz upomínací ráz a význam věci rozsouzené (rei judicatæ), zvláště ve směru negativním. Kdežto positivní funkce onoho nálezu soudcova (actio judicati) obmezena jest časem, tož negativní účinek t. j. námitka věci rozřešené po případě, bylo-li totiž použito kladné oné funkce, trvalého má účinku. Vychází to na jevo jednak z uvážení věci, jednak z předpisů positivních; z věci samé, poněvadž řízení toto uspořiti má stranám projednávání o pohledávkách podle předpokládání nepopíraných, poskytnouti však formalisování nároků těch. Byl-li ale již nárok formalisován, pak nelze opětně v pochybnost bráti jej; vždyť o nárocích takovych ani narovnání činiti nelze §. 1380. ob. z. obč. Nad to však jesti positivní omezení účinků judikátních pokud se rozkazu upomínacího týče (§§. 13. II., 16., 18.) zřejmým dokladem názoru toho. O čase šesti měsíců ze dne dodání rozkazu nemůže býti pochybnosti; byla-li ale do té lhůty exekuce vydobyta, patrně rozhodují vedle §. 18. zák. upom. pak §. 7. struč. říz. předpisy dané §. 2. dvor. dekr. ze dne 22. června 1836 č. 145. sb. z. s. o žalobě oposiční, pak dvor. dekr. ze dne 15. ledna 1787 č. 621. sb. z. s. lit. *aa)* o vrácení žaloby.

Tím, že řízení upomínací jest jakýmsi surrogatem sporu, vy-

---

musí. (Actionum modus pactis privatorum non infirmatur l. 27. D. 50, 17.), tak na př. podlé ceny předmětu sporného formy řízení bagatelního, stručného, řádného atd.

[17]) Návrh soud. řádu nassavského 1857 §. 744., 746. vylučuje přiřknutí nákladů větších, jichž účtuje upomínající z důvodu toho, že odevzdal upomínání advokátu. Návrh řečený nepokládá útraty toho druhu za nutné, jelikož tu jde jen o jednoduchý poměr, kdež pomoci právníka nepotřebí.

světliti sobě lze, že §. 11. ukládá žadateli náhradu nákladů, jichž odpor vyzvanému způsobil.

Přechod řízení upomínacího v řízení sporné, byl-li podán odpor, nastává podle našeho práva jen fakultativně t. j. závisí to na vůli vyzvavšího. §. 19.

Zákony a legislativní práce závažné ustanovily však, že soudce, jakmile rozkazu bylo odporováno, ex officio položiti má rok ku jednání o nároku, jehož se týče, tedy imperativně.[18])

Ustanovení našeho práva jest důsledkem zásady projednací a výsledkem uvážení, že by beze změn zákona o příslušnosti provésti lze nebylo imperativní zahájení sporu o pohledávce té které (srovn. §. 2. zák. upom. §. 37. zák. o přísl.), což arcit rozhoduje, ačkoli doznati sluší, že imperativní pokračování vyhovuje více ohledům praktickým, ještě brániti bude dlužníku, aby bezdůvodně odporu nekladl. Hlavní příčina, pro kterou nebylo přisvědčováno v Německu ku nařizování roku ex officio, totiž, že vyzývajícímu odňata nebudiž možnost toho, by žádati směl za řízení výhodnější mimořádné, odpadá podle zákona našeho, jelikož řízení upom. se strany nároků ze směnek místa nemá (§. 1.), při pohledávkách ale, které hodí se k tomu, aby o nich řízeno bylo mandátem neb exekutivně (cís. nař. ze dne 21. května 1855 č. 95. min. nař. ze dne 18. července 1859 č. 130. ř. z., pak §. 298. s. ř., dvor. dekr. ze dne 7. května 1839 č. 358. sb. z. s.), neb které dokonce jsou způsobilé k vyžádání exekuce (§. 3. zák. ze dne 25. července 1871 č. 75. ř. z.) zajisté věřitel nepoužije způsobu upomínacího. Také další důvod proti imperativnímu zahájení sporu přivedený, že nutné doplnění děje průtahů způsobí, neplatí u nás, jelikož řízení stručné (§. 25. tohoto) a bagatelní (§. 25.) doplňování udání žalobních při roku dovolují u míře značné.

Konečně budiž také uváženo, že věřitel, nechce-li pro nepatrnost pohledávky vynaložiti nákladu na spor, na vůli má, — třeba byl zakon prohlásil imperativní pojednání se sporu k odporu za pravidlo — v žádosti upomínací prohlásiti, že processualně projednávati nechce o pohledávce té které.

---

[18]) §. 5. hannov. zák. ze dne 27. července 1852; §. 506. návrhu hann. kom. původn. a podlé svědectví poradních protokollů komise této také řád soudní oldenburský (str. 6073.). Za to přimlouvalo se také dobré zdání podané o návrhu tomto výborem komory advokátské v Celle 1866 str. 61.

Ostatek právě při nepatrných částkách nebude obavy té, poněvadž podle §. 19. III. odst., a §. 20. projednávati lze pak podle řízení bagatelního, jež zajisté značného nákladu nevyžaduje.

(Dokončení příště.)

O zastavení a obnovení přípravného vyšetřování dle řádu trestního.

Vyšetřování přípravné má dle §. 91. tr. ř. za účel, aby obvinění určité osoby z činu trestního bylo napřed proskoumáno a věc vysvětlila se dotud, pokud potřebí, aby se na jisto postavily příčiny příhodné, by se buď řízení trestní zastavilo nebo aby se připravila obžaloba a vedení důkazů v hlavním přelíčení. Výsledek přípravného vyšetřování jest tudíž buď zastavení řízení trestního buď vydání v obžalovanost.

By se ale řízení trestní zastaviti mohlo, k tomu jest vzhledem k tomu, že zastavením řízení trestního od dalšího soudního stíhání dotýčného činu trestního vůbec se upouští, nevyhnutelně potřebí, aby zároveň zastaveno bylo přípravné vyšetřování. Zastavení řízení trestního, aniž by přípravné vyšetřování také zastaveno bylo, jest zhola nemožné.[1]) Naopak ale nevyplývá ze zastavení přípravného vyšetřování ještě nutnost zastavení řízení trestního, může totiž, avšak nemusí se zastavením přípravného vyšetřování zároveň také i řízení trestní býti zastaveno, neb kdyby každé zastavení přípravného vyšetřování nevyhnutelně také zastavení řízení trestního za následek mělo, nemohlo by se více o obnovení přípravného vyšetřování §. 48. č. 2. tr. ř., nýbrž jen o obnovení řízení trestního §. 352. tr. ř. mluviti, tím by ale pozbylo ustanovení §. 48. č. 2. tr. ř., hledě k tomu, že soukromý účastník dle §§. 49. č. 3. a 352. tr. ř. právo nemá, navrhovati, aby se trestní řízení obnovilo, všeho významu.

Z toho všeho vysvítá, že zastavení přípravného vyšetřování

---

[1]) Arcit není zastavení přípravného vyšetřování jedinou příčinou zastavení řízení trestního, jak zejmena z §§. 213., 227., 412. tr. ř. vysvítá.

rozdílné jest od zastavení řízení trestního [2]) a nesmí se tudíž obě tato zastavení ztotožňovati.[3])

Přípravné vyšetřování nemůže se dříve zastaviti, dokud ještě zavedeno není,[4]) a o zastavení přípravného vyšetřování může býti řeč jen dotud, pokud spis obžalovací podán nebyl; [5]) vždyť podáním obžaloby dosažen již, jak svrchu uvedeno, právě účel přípravného vyšetřování.

Poněvadž obžaloba v osmi resp. čtrnácti dnech po skončeném přípravném vyšetřování podána býti má, může se přípravné vyšetřování nejen v průběhu.ale i po téhož skončení, však dokud ještě obžalovací spis podán nebyl, zastaviti.

Co se dotýče spůsobu, jak se přípravné vyšetřování zastaviti má, ustanovuje §. 109. tr. ř., že se to může státi toliko opatřením soudce vyšetřujícího aneb usnešením poradní komory neb sborového soudu druhé instance.

Účinek zastavení přípravného vyšetřování jest dle toho rozdílný, jedná-li se o zločiny neb o přečiny, kteréž z povinnosti úřadu stíhány býti mají neb jde-li o nějaký přečin, jenž dle zákona trestního toliko k žádosti toho, komuž v právích bylo ublíženo, pořadem práva trestního stíhán býti může a pročež sluší tyto případy rozeznávati; mimo to musí se ještě i na to zřetel bráti, zastaví-li se přípravné vyšetřování s přivolením neb mimo vůli žalobníka.

---

[2]) Právě tím, že zastavení tato od sebe se nedělila, zavdala se příčina k mylným výkladům §. 109. tr. ř.

[3]) Jinak ovšem dle trestního řádu z r. 1853, dle kterého usnešením zastavovacím ihned také trestní řízení se zastavilo. §§. 197, 198, 365, 366 tr. ř. z r. 1853.

[4]) Nemůže se tudíž v případě §. 92. tr. ř. o zastavení přípravného vyšetřování mluviti.

[5]) V komentářích k trestnímu řádu vydaných uvádí se a sice v onom od J. Mitterbachra a dra Neumeyera na str. 268. a pak v onom od prof. dra Rulfa na str. 116. také §. 213. tř. ř. co případ zastavení přípravného vyšetřování, avšak mylně; neb zde lze mluviti jen o zastavení řízení trestního, což i §. 213. tr. ř. výslovně podotýká. Tím méně může ale řeč býti o zastavení přípravného vyšetřování v případě §. 227. tr. ř., jak dále ještě v prvnějším komentáři na str. 267. tvrzeno; vždyť možná, že již tu hlavní pře líčení nařízeno jest, a že tudíž zde nikoliv více o obviněném, anobrž již o obžalovaném mluviti třeba. I zde stává již zastavení řízení t r e s t n í h o.

A) Jedná-li se o zločiny aneb přečiny, kteréž z povinnosti úřadu stíháni býti mají, přísluší státnímu zastupitelství činy tyto stíhati. Když však státní zástupce od stíhání nějakého činu trestního upustí, může na místě něho ten, jemuž bylo v právích činem tím ublíženo, totiž soukromý účastník při dalším stíhání setrvati (§§. 2., 47., 48. tr. ř.) a tož právě příčinou, že se nesmí zastavení přípravného vyšetřování se zastavením řízení trestního ztotožňovati.

I) Přípravné vyšetřování zastaví se s vůlí státního zástupce když tento od dalšího stíhání dotýčného činu trestního sám upustí. — Jakmile totiž státní zástupce [6]) v průběhu vyšetřování

---

[6]) Poněvadž §. 109. tr. ř. pouze o „žalobníku" mluví, nastal spor stran výkladu slova tohoto, a zvláště v časopise „Gerichtszeitung" č. 36., 40., 44. t. r. rozebírala se tato otázka. Tvrzeno totiž jednak, že slovem „žalobník" v §. 109. t. ř. vyrozumívá se pouze státní zástupce, jednak zase pokládáno vzhledem na §. 2. tr. ř. za to, že slovo „žalobník" nejen státního zástupce anobrž také soukromého účastníka znamená. Následkem tohoto výkladu vzešly dva náhledy stran doby, kdy vyšetřování přípravné zastaveno býti má, a přetřásala se tudíž otázka:

„zdali soudce vyšetřující dle §. 109. tr. ř. přípravné vyšetřování zastaviti má ihned, jakmile státní zástupce od stíhání nějakého činu trestuhodného upustí — aneb teprvé tehdy, až i soukromý účastník dle §. 48. č. 2. tr. ř. ve třech dnech prohlásí, že od dalšího stíhání upouští, resp. až ona lhůta tří dnů §. 48. č. 2. tr. ř. marně byla prošla."

Pro náhled tento, jejž také prof. dr. Rulf ve svém komentáři k řádu trestnímu na str. 115. sdílí, vedeny zvláště v časopise „Gerichtsztg." č. 44. b. r. důvody, jež prvé skoumati sluší.

Co nejzávažnější a na oko dosti pravdivé zdá se býti tvrzení, že by pak, kdyby prohlášení státního zástupce dle §. 109. tr. ř. ihned zastavení přípravného vyšetřování za následek mělo, a tudíž obviněný, jestli ve vazbě dle §. 110. tr. ř. ihned z vazby propuštěn býti musel, ustanovení §. 49. č. 4. tr. ř. bylo zcela zbytečné; avšak, že nelze za to míti, aby v zákoně nějaké zbytečné ustanovení se nacházelo. Než, že tvrzení toto zcela liché jest a že právě §. 49. č. 4. tr. ř. pro náhled prvý a tudíž proti náhledu druhému mluví, vychází z následujícího na jevo. Dejme tomu, že by přípravné vyšetřování teprvé po prohlášení se soukromého účastníka, že i on od dalšího stíhání upouští, resp. po uplynutí lhůty v §. 48. č. 2. tr. z. vyměřené opatřením soudce vyšetřujícího zastaveno býti mohlo, tu by zajisté také teprvé až po onom prohlášení, resp. po uplynutí lhůty třídenní mohl se obviněný, jest-li ve vazbě, v základě §. 110. tr. ř. z vazby pro-

přípravného žádost za stíhání trestní nazpět vezme neb navrhne, aby toto bylo zastaveno aneb když po skončeném přípravném vy-

---

pustiti, neb §. 110. tr. ř. předpokládá právě zastavení přípravného vyšetřování. Nehledě k tomu, že již to se předpisu §. 49. č. 4. tr. ř. příčí, vychází odpor náhledu tohoto s ustanovením §. 49. č. 4. tr. ř. ještě křiklavěji na jevo v tom případě, když soukromý účastník dle §. 48. č. 2. tr. ř. ve třech dnech u soudce vyšetřujícího prohlásí, že setrvává při dalším stíhání; tu pak nebylo by přípravné vyšetřování (zcela v souhlasu s uvedeným náhledem) zastaveno a nemohl by se tudíž obviněný v základě §. 110. tr. ř. z vazby propustiti. Ale §. 49. č. 4. tr. ř. výslovně praví, že z příčiny práva účastníku soukromému dle §. 48. č. 2. tr. ř. vyhraženého s propuštěním obviněného na svobodu prodlévati se nemá. Tu by tedy předpis §. 110. tr. ř. odporoval zcela ustanovení §. 49. č. 4. tr. ř., což ale ještě méně se dá předpokládati. Anobrž sluší §. 49. č. 4. tr. ř. hledě k §. 109. a 110. tr. ř. posuzovati a tu právě se shledává, že ustanovení §. 49. č. 4. tr. ř. pro náhled shora prvjmenovaný mluví. Neb dle §. 109. a 110. tr. ř. má soudce vyšetřující, jakmile státní zástupce od dalšího stíhání nějakého činu trestného upustí, přípravné vyšetřování zastaviti a uvězněného obviněného ihned z vazby propustiti; s propuštěním obviněného na svobodu nemá se dle §. 49. č. 4. tr. ř., třeba i byl soukromý účastník dle §. 48. č. 2. tr. ř. v čas prohlásil, že setrvává při dalším stíhání, prodlévati. — Mimo to poukazováno v č. 40. časopisu „Gerichtszeitung“ k tomu, že by prý zastavením přípravného vyšetřování, nehledě při tom ke lhůtě soukromému účastníku k prohlášení se v §. 48. č. 2. tr. ř. vyměřené, materielnímu právu soukromého účastníka se valně ublížilo, an by týž, když by dotýčný čin trestný na místě státního zástupce dále ještě stíhati chtěl, povinen byl dle §. 352. tr. ř. nové průvody přivésti, k čemuž ale prý v tomto případě zavázán býti nemůže. Jestiť však toto tvrzení zákonem odůvodněno? Nikoliv, anobrž ono spočívá v mylném ztotožňování obnovení řízení trestního dle §. 352. tr. ř. s obnovením přípravného vyšetřování dle §. 48. č. 2. tr. ř. Obnovení řízení trestního předpokládá, že skutek z příčiny promlčení nepřestal býti trestuhodným a že se přivedou nové průvody, ježto se vidí býti k usvědčení obviněného příhodné. O tom, má-li se návrhu státního zástupce neb soukromého žalobníka místa dáti, rozhodne komora poradní, na jejížto rozhodnutí se může u sborového soudu druhé instance stížnost vésti. — Aby vyšetřování přípravné se obnovilo, k tomu třeba jen, aby soukromý účastník v době tří dnů dle §. 48. č. 2. tr. ř. u vyšetřujícího soudce prohlásil, že setrvává při dalším stíhání; o tom pak, má-li se ještě dále stíhati neb ne, rozhoduje

šetřování se prohlásí, že neshledává příčiny k dalšímu soudnímu stíhání. (§. 112.) §. 109. tr. ř., musí soudce vyšetřující přípravné

---

sborový soud druhé instance, aniž by dle §. 49. č. 3. tr. ř. soukromý účastník proti tomuto usnešení více nějakého opravného prostředku měl. Sborový soud druhé instance, má-li za to, že jest příčiny k dalšímu stíhání obviněného, nařídí, aby vyšetřování přípravné se zavedlo neb obnovilo, §. 48. č. 2. tr. ř. Z toho všeho jest zcela zřejmé, že tato obnovení ztotožňovati se nesmí, a že tudíž nelze podmínek jednoho také u druhého užívati. Soukromý účastník žádá, jak z uvedeného vyplývá, na základě již stávajících průvodů za obnovení přípravného vyšetřování a sborový soud druhé instance o tom na základě již jsoucích průvodů rozhoduje; že by ale účastník soukromý povinen byl, nové průvody přivésti, v zákoně nikdež vysloveno není.

Náhled v časopise „Gerichtszeitung" č. 36. t. r. uvedený, že soudce vyšetřující přípravné vyšetřování teprvé zastaviti má, když lhůta v §. 48. č. 2. tr. ř. vyměřená uplynula, aniž by ale se byl soukromý účastník nějakž prohlásil, jest zcela chybný; neb lhůta v §. 48. č. 2. tr. ř. jest jedině lhůtou peremptorní, v kteréž soukromý účastník právo má stran dalšího stíhání dotýčného činu trestného se prohlásiti. Na prohlášení později podané, jak §. 48. č. 3. tr. ř. výslovně praví, nemá se zřetele. Že by tudíž uplynutí této lhůty stejný účinek mělo co prohlášení soukromého účastníka, že od dalšího stíhání dotýčného činu trestného upouští, není v zákoně odůvodněno, neboť nelze zákonní domněnku v §. 46. tr. ř. obsaženou také v případě tomto obdobně užiti, vždyť ustanovení §. 46. předpokládá, že přípravné vyšetřování již ukončeno jest, kdežto §. 48. č. 2. tr. ř. i ten případ na mysli má, když přípravné vyšetřování ještě skončeno není.

Že ale §. 109. tr. ř. jen v ten smysl vykládati se může, že soudce vyšetřující přípravné vyšetřování zastaviti má ihned, jakmile státní zástupce od stíhání dotýčného činu trestného upustí, a že tudíž slovem „žalobník" nikoliv také soukromý účastník se vyrozumívá, vysvítá z následujícího:

V. §. 110. tr. ř. uveden výslovně vedle žalobníka soukromý účastník; také odvolává se §. 109. tr. ř. výslovně na §. 112. tr. ř., který jen o státním zástupci a o soukromém žalobníku mluví.

Rozeznává tudíž trestní řád jak zde tak i vůbec žalobníka totiž státního zástupce a soukromého žalobníka od soukromého účastníka.

Mimo to zakládá se výklad ten v principu trestního řádu samého; neboť vyšetřování přípravné může jen pro takový skutek trestný a jen proti té osobě zavedeno býti, v příčině kteréž za

vyšetřování ihned [7]) opatřením zastaviti,[8]) nehledě k tomu, je-li tu soukromého účastníka čili nic.

O zastavení přípravného vyšetřování má soudce vyšetřující dáti věděti státnímu zástupci a obviněnému a pak téhož, jest-li ve vazbě, ihned propustiti. §. 110. tr. ř.

Co do účinků zastavení přípravného vyšetřování rozhoduje zde opět okolnost, jde-li tu o čin trestní, jímž nějaké soukromé osobě v právích ublíženo bylo čili nic.

V tomto případě spadá zastavení řízení trestního se zastavením přípravného vyšetřování v jedno.

Když ale ten, jemuž v právích bylo ublíženo dotýčným činem trestným, k řízení trestnímu se připojil, má soudce vyšetřující také jeho o zastavení přípravného vyšetřování zpraviti. §. 110. tr. ř. Soukromý účastník má pak právo, ve třech dnech, když o zastavení přípravného vyšetřování vědomost nabyl, u soudce vyšetřujícího ústně neb písemně se prohlásiti, že setrvává při dalším stíhání §. 48. č. 2. tr. ř.

Upustí-li také soukromý účastník od dalšího stíhání dotýčného činu trestního, jest pak i trestní řízení zastaveno; rovněž i tehdy, když lhůta třídenní byla uplynula.[9])

---

tím účelem učiněn byl návrh od státního zástupce §. 92. tr. ř.; pročež musí také opět zastaveno býti, když státní zástupce od dalšího stíhání upustí. Na zastavení přípravného vyšetřování nemá okolnost ta, že tu jest soukromý účastník, pražádného vlivu, čímž však tento v právu svém, dotýčný čin trestný na místě státního zástupce dále stíhati, nijakž skrácen není.

[7]) Slovem tímto naznačeno jedině tolik, že soudce vyšetřující dále již žádné jednání vyšetřování přípravného se týkající před se vzíti nemá; není tím ale, jak v časopise „Gerichtszeitung" č. 36. se tvrdí, nijakž čas, kdy soudce vyšetřující přípravné vyšetřování zastaviti má, vyměřen. Arcit nemá týž vzhledem na ustanovení §§. 110. a 190. tr. ř. se zastavením přípravného vyšetřování, prodlévati.

[8]) Že přípravné vyšetřování se následkem upuštění státního zástupce od dalšího stíhání zastaví, vysloveno také zřejmě v §. 48. č. 2. tr. ř., jenž o obnovení přípravného vyšetřování mluví; kdyby totiž přípravné vyšetřování zastaveno nebylo, bylo by pak lze mluviti ovšem o pokračování, nikoliv však o obnovení přípravného vyšetřování.

[9]) Že tu nemůže více o zastavení přípravného vyšetřování, nýbrž již jen o zastavení řízení trestního řeč býti, o tom nelze vzhledem k shora uvedenému nikterak pochybovati.

Když ale tento se prohlásí, že setrvává při dalším stíhání, předloží se toto prohlášení se všemi spisy sborovému soudu druhé instance §. 48. č. 2. tr. ř.

Má-li sborový soud druhé instance za to, že není příčiny k dalšímu stíhání obviněného, usnese se na zastavení řízení trestního, proti kterémužto usnešení soukromý účastník žádného opravného prostředku více nemá. §. 49. č. 3. tr. ř.

Pakli ale sborový soud druhé instance za to má, že jest příčiny k dalšímu stíhání obviněného, nařídí, aby vyšetřování přípravné, dle toho, bylo-li již zavedeno čili nic, se obnovilo neb zavedlo. §. 48. č. 2. tr. ř. Byl-li obviněný v příčině skutku, jenž za vinu se mu klade, již vyslýchán, tudíž také, když přípravné vyšetřování již skončeno bylo, může sborový soud druhé instance vedle prohlášení soukromého účastníka vyříknouti, že se obviněný dává v obžalobu. §. 48. č. 2. tr. ř.

Poněvadž každý, jemuž bylo v právech ublíženo zločinem aneb nějakým přečinem, kterýž má z povinnosti úřadu stíhán býti, až do početí hlavního přelíčení k řízení trestnímu se připojiti může §. 47. tr. ř., byl by týž zastavením přípravného vyšetřování, pakli se do toho času k řízení trestnímu ještě nepřipojil, ve svém právu skrácen, an ho co soukromého účastníka považovati ještě nelze a jemu tudíž o zastavení přípravného vyšetřování vědomost dáti se nemusí;[10]) pročež ustanovuje §. 48. č. 2. tr. ř., že může, ač nebyl-li o zastavení přípravného vyšetřování úředně zpraven, prohlášení, že setrvává při dalším stíhání, připojuje se zároveň k řízení trestnímu, učiniti ve třech měsících, když bylo řízení trestní zastaveno.

Byl-li ale o tom úředně zpraven, pak může jen ve třech dnech, když oné vědomosti nabyl, učiniti dotčené prohlášení a připojiti se zároveň k řízení trestnímu.

II. Přípravné vyšetřování zastaví se mimo vůli státního zástupce usnešením poradní komory, když tato následkem návrhu vyšetřujícím soudcem podaného na zastavení přípravného vyšetřování aneb

při zprávě týmž o průběhu svých nedokončených vyšetřování přípravných ústně podané aneb

---

[10]) Tak ustanovuje také výslovně vládní nástin trestního řádu z roku 1867 v §. 107.

při rozhodnutí o stížnosti obviněného proti zavedení přípravného vyšetřování shledá;

že skutek, kterýž obviněnému za vinu se dává, není činem trestním, který by k soudu příslušel;

že tu není dostatečných příčin, z nichž by obviněný mohl se míti v takovém skutku za podezřelého;

že jsou tu okolnosti, pro které skutek přestává býti trestným nebo pro kteréž se dále nemůže stíhati, konečně

že se nedostává oprávněné osoby, která by za vyšetřování byla žádala nebo k tomu přivolila, jak zákon toho vyhledává.

O zastavení přípravného vyšetřování má poradní komora státnímu zástupci a obviněnému dáti věděti;[11]) poslední jest-li ve vazbě, má se ihned propustiti, §. 109. tr. ř. třeba i byl zástupce státní proti usnešení zastavovacímu stížnost podal. §. 114. tr. ř. Jen tehdy, když tento také proti usnešení, jímž byla vazba vyšetřovací zdvižena, stížnost podá, ji ihned, když se usnešení prohlásí, opoví a nejdéle ve třech dnech provede, má to účinek odkládací. §. 197. tr. ř.

Státní zástupce může sobě u sborového soudu druhé instance na rozhodnutí, jímž se vyšetřování přípravné zastavilo, stěžovati. §. 114. tr. ř. Pakli i týž soud na zastavení přípravného vyšetřování se usnese, proti čemuž žádných opravných prostředků již více není §. 114. tr. ř., jest tím pak i řízení trestní zastaveno.

---

[11]) Nikoliv ale již také soukromému účastníku. Neboť proti tomuto usnešení zastavovacímu má nejprvé státní zástupce právo stížnost podati §. 114. tr. ř. a teprvé pak, když tento ji nepodá, má soukromý účastník dle §. 49. č. 2. tr. ř. právo u sborového soudu druhé instance sobě stěžovati. Kdyby soukromý účastník zároveň se státním zástupcem a obviněným o tom zpraven býti měl, mohlo by se státi, že by mimo státního zástupce také soukromý účastník stížnost podal; což ale nijakž nejde, an tento jen tehdy právo má nějaký čin trestní dále stíhati, když již státní zástupce od stíhání dotyčného činu trestního byl upustil. §. 2., 48. č. 2. tr. ř.

Mimo to vyplývá shora uvedené ještě z §. 110. tr. ř., jenž ustanovuje, že soukromý účastník o zastavení přípravného vyšetřování zpraven býti má; o zastavení přípravného vyšetřování nemůže ale před uplynutím lhůty v §. 114. tr. ř. vyměřené řeč býti, an sborový soud druhé instance, maje za to, že stížnost státním zástupcem proti usnešení zastavovacímu podaná důvodna jest, pokračování v přípravném vyšetřování nařídíti, ano i vyříknouti může, aby obviněný byl dán v obžalobu. §. 114. tr. ř.

Soukromý účastník, když byl státní zástupce proti usnešení zastavovacímu poradní komory stížnost podal, a sborový soud druhé instance také na zastavení přípravného vyšetřování se usnesl, musí pak soudcem vyšetřujícím o tom také zpraven býti, aniž by ale právo měl, dotyčný čin trestní dále stíhati. §. 49. č. 3. tr. ř.

Když ale státní zástupce proti tomuto usnešení komory poradní ve lhůtě v §. 114. tr. ř. vyměřené stížnost nepodal, má poradní komora po uplynutí oné třídenní lhůty od prohlášení zastavovacího usnešení soukromému účastníku o zastavení přípravného vyšetřování dáti věděti;[12]) tentýž jest pak oprávněn ve třech dnech, když o tom vědomost nabyl, u vyšetřujícího soudce[13]) stížnost na zastavení přípravného vyšetřování podati §. 49. č. 2. tr. ř. Sborový soud druhé instance rozhoduje o té stížnosti konečně §. 49. č. 3., 114. tr. ř.

Nepodá-li ale také soukromý účastník v uvedené lhůtě stížnost proti usnešení zastavovacímu, pak jest i řízení trestní zastaveno.

Pakli ten, jemuž bylo v právích dotýčným trestním činem ublíženo, k řízení trestnímu se ještě nepřipojil, nemusí, ať si již státní zástupce proti usnešení zastavovacímu stížnost podal, čili nic, o tomto zastavení přípravného vyšetřování zpraven býti. Nebyl-li o tom úředně zpraven, má však právo — ač nepodal-li státní zástupce proti usnešení zastavovacímu ve lhůtě v §. 114. tr. ř. vyměřené stížnost — proti zastavovacímu usnešení poradní komory do 3 měsíců po uplynutí třídenní oné lhůty, počínající prohlášením

---

[12]) Poněvadž se stížnost proti usnešení zastavovacímu se strany státního zástupce u poradní komory podati má, musí po uplynutí lhůty v §. 114. tr. ř. vyměřené poradní komora soukromého účastníka o zastavení přípravného vyšetřování zpraviti.

[13]) §. 114. tr. ř. zmiňuje se pouze o státním zástupci a o soukromém žalobníku, nikoliv ale o soukromém účastníku, kterémuž přec také dle §. 49. č. 2. tr. ř. přísluší právo stížnost proti usnešení zastavovacímu poradní komory podati; a to z té příčiny, poněvadž v prvních dvou případech jen o pokračování v přípravném vyšetřování řeči býti může, nikoliv ale v případě §. 49. č. 2. tr. ř. Soukromý účastník může stížnost tu jen tehdy podati, když již přípravné vyšetřování zastaveno jest; může tudíž zde jenom o obnovení přípravného vyšetřování řeč býti, a musí se případ ten pak dle §. 48. č. 3. tr. ř. posuzovati. Soukromý účastník má tudíž podávaje stížnost proti usnešení zastavovacímu poradní komory zároveň prohlásiti, že při dalším stíhání setrvává.

usnešení zastavovacího, tudíž do tří měsíců od zastavení řízení trestního sobě u sborového soudu druhé instance stěžovati.[14])

B) Zcela jinak věc se má, jde-li o nějaký přečin, kterýž dle zákona trestního toliko k žádosti toho, komuž v právích bylo ublíženo, pořadem práva trestního stíhán býti může, neb zde spadá zastavení přípravného vyšetřování se zastavením řízení trestního v jedno.

I) S vůlí soukromého žalobce zastaví se přípravné vyšetřování

1) když tento v průběhu přípravného vyšetřování žádost za stíhání trestní nazpět vezme aneb navrhne, aby přípravné vyšetřování bylo zastaveno. §. 109. tr. ř.
2) když přípravné vyšetřování skončeno jest, jakmile prohlásí, že neshledává příčiny k dalšímu stíhání soudnímu §. 109. aneb pakli ve lhůtě v §. 112. tr. ř. vyměřené obžalobu nepodá. §. 112. tr. ř.

O zastavení přípravného vyšetřování má pak soudce vyšetřující soukromého žalobníka a obviněného zpraviti. §. 109. tr. ř.

II) Mimo vůli soukromého žalobníka zastaví se přípravné vyšetřování jako v případech, kdy mimo vůli státního zástupce přípravné vyšetřování se zastaví.

Proti usnešení zastavovacímu poradní komory má také soukromý žalobník právo sobě u sborového soudu druhé instance stěžovati §. 114. tr. ř.; o této stížnosti rozhoduje týž soud konečně.

Usnese-li se také sborový soud druhé instance na zastavení přípravného vyšetřování aneb nepodá-li soukromý žalobník ve lhůtě v §. 114. tr. ř. vyměřené stížnost, jest pak i trestní řízení zastaveno.

JUDr. Jan Vopršálek.

---

[14]) Trestní řád nemá arcit o tom žádné ustanovení, zdali ten, jemuž bylo v právích nějakým trestním činem ublíženo, pokud se k řízení trestnímu ještě nepřipojil, také právo má, stížnost proti usnešení zastavovacímu poradní komory podati čili nic; než sluší na otázku tuto zajisté přisvědčiti a ustanovení §. 48. č. 2. a §. 49. č. 2. tr. ř. obdobně užiti, a sice vzhledem k §. 47., 48. č. 2. tr. ř., poněvadž soukromý účastník v právu svém, které jemu dle §. 2., 47. tr. ř. přísluší, nijakž nemůže býti zkrácen, buďsi již, že státní zástupce sám od stíhání dotýčného činu trestního upustil, buďsi, že proti usnešení zastavovacímu poradní komory žádnou stížnost nepodal, tudíž vlastně také od stíhání dotýčného trestního činu upustil.

Praktické případy.

O přípovědi, z které závazek rukojmě vyplývá. I v stručném řízení musí všechny faktické námitky v odpovědi uvedeny býti.

Max. Petr žaloval u c. k. okresního soudu v Jablonném Ludvíka H. na zaplacení pohledanosti 167 zl. 50 kr. s přísl. opíraje nárok svůj o tu okolnost, že Josef H., otec žalovaného, od něho roku 1872 za 207 zl. 50 kr. zboží na úvěr vybral, žalovaný pak, když se poptával, kdo mu pohledanost tu zapraví, an prý žalovaný závod svého otce převzal, za odpověď mu dal, že závod ten patří pořád ještě otci, že se ale o svou pohledanost báti nemusí, že mu za ni všickni stojí; že mu však žalovaný pouze 42 zl. uplatil. O zaručení nabídnut důkaz svědky, o vybrání zboží za 207 zl. 50 kr. přísahou rozhodovací.

Jelikož Josef H., ač na zaplacení pohledanosti 207 zl. 50 kr. směnkami zapsané u c. k. krajského soudu žalován, pohledanosti té nezaplatil, žádáno za nález, že Ludvík H., co rukojmě povinen jest, pohledanost 167 zl. 50 kr. i s přísl. zaplatiti.

Okresní soud vyslechnuv svědků od žalujícího vedených odsoudil žalovaného, aby zaplatil pohledanost 167 zl. 50 kr. s přísl., pakli žalující dokáže, že Josef H., otec žalovaného, od něho za 207 zl. 50 kr. zboží na dluh vybral.

K odvolání žalovaného zrušil c. k. vrchní soud zemský rozsudek prvního soudce, nařídiv doplnění v tom směru, aby žalující o tom poučen byl, by o tvrzené okolnosti, že Josefa H. o zaplacení své směnečné pohledanosti žaloval, důkazu nabídnul, jelikož okolnost ta od žalovaného byla popřena, pro rozhodnutí ve věci samé však podstatná jest.

Při stání k tomu cili položeném předložil žalující směnky od Josefa H. přijaté na 178 zl. a 31 zl. 50 kr. znějící, pak platební rozkazy od krajského soudu v Liberci vydané.

Při stání tom namítal žalovaný, že se dle předloženého křestního listu 25. srpna 1852 narodil a teprv dekretem ze dne 18. září 1872 dne 25. listopadu jemu dodaným za zletilého prohlášen byl, že tedy jeho vyjádření, o kteréž žalující povinnost rukojmě opírá,

v čas jeho nezletilosti se stalo, žalovaného tudíž neváže. Mimo to obsahuje žalobní prosba pluris petitio, žádajíc o 2 zl. více, nežli z uvedených položek vyplývá.

Proti těmto novotám protestoval žalující, ano stání jenom k tomu cíli položeno bylo, by žalující podal průvody o tom, že hlavního dlužníka před podáním této žaloby žaloval.

Rozsudkem ze dne 25. února 1874 č. 292. nalezl okresní soud v Jablonném za právo, že žalovaný dobývanou pohledanost 167 zl. 50 kr. s přísl. zaplatiti povinen jest, dokáže-li žalující přísahou rozhodovací jemu vrácenou, že Josef H. od něho 207 zl. 50 kr. zboží vybral; jinak by byla jeho žaloba zavržena, jelikož svědky dokázáno jest, že žalovaný rukojemství za směneční pohledanost svého otce na se vzal a sporná toliko ta okolnost jest, zdaž jeho pohledanost za Josefem H. 207 zl. 50 kr. obnášela, k námitkám při stání po zrušení prvního rozsudku učiněným, jelikož v odpovědi jich nebylo, hleděti nelze.

Vrchní soud zemský zavrhnul rozhodnutím ze dne 11. května 1874 č. 12945. žalobu naprosto z následujících

příčin:

Žalující opírá svůj nárok žalobní o okolnost, že obdržev od Josefa H. na svou pohledanost 207 zl. 50 kr. za zboží, od Josefa H. vybrané dne 7. srpna 1872 dvě směnky, které od té doby marně proti němu zažaloval, později se dověděl, že závod Josefa H. nyní od Ludvíka H. dále se provozuje, že se tudíž na počátku měsíce listopadu 1872 žalovaného tázal, na čí jméno nyní tento závod se vede a pakli jej žalovaný nyní má, že týž tyto dvě směnky zapraviti musí. Na to prý mu žalovaný odpověděl, „že závod patří posud otci. Žalující aby byl však bez starosti, že bude zaplacen, za to že mu všickni stojí“. Tím prý byl žalující spokojen a přijal zaručení toto; žalovaný prý uplatil pouze 42 zl., jest tedy ještě 167 zl. 50 kr. dlužen.

Z částky žalobou dobývané jest částka 2 zl. r. m. sama sebou nárokem neoprávněným; neb pakli na pohledanost 207 zl. 50 kr. částka 42 zl. uplacena byla, pak zbývá pouze 165 zl. 50 kr., tudíž o 2 zl. méně nežli žalující žádá.

Avšak i ohledně další částky 165 zl. 50 kr. jest nárok žalobní neodůvodněn.

Dle §. 869. ob. z. obč. není neurčité vyjádření pravým přivolením k platnosti smlouvy potřebným; vyjádření žalovaného jest

v znění od žalujícího uvedeném zcela neurčité, jelikož se žalovaný nevyjádřil, jakým spůsobem za svého otce a za kterou pohledanost ručiti chce a vyjádření od žalujícího uvedené nemůže ve smyslu §. 1346. ob. z. obč. pokládáno býti za prohlášení se žalovaného, že na se vzal rukojemství a tudíž povinnost pohledanosti žalujícímu za otce, kdyby tento neplatil, sám zaplatiti, poněvadž dle §. 1353. ob. z. obč. vyjádření, z nichž rukojemství povstati má, výslovně k němu se vztahovati musí a přesně vykládána býti mají. V tomto případě dovolává se žalující vyjádření všeobecně znějícího a k více nejmenovaným osobám co spoluzavazeným se vztahujícího, vyjádření, které ani spůsobilé není, by z něho smlouva platně závazná vzešla.

Dále uvedl žalující sám, že vyjádření toto od žalovaného na počátku měsíce listopadu 1872 se stalo; naproti tomu dokázal žalovaný svým křestním listem, že se dne 25. srpna 1852 narodil, dne 25. srpna 1872 teprv 20 roků stár byl a dekret, jímž za zletilého jest prohlášen, teprv dne 25. listopadu 1872 obdržel.

Protože tedy žalovaný v čas, když dotčené vyjádření se stalo, byl ještě nezletilý, a proto dle §. 244. ob. z. obč. bez přivolení zákonního svého zástupce takovýto závazek na se vzíti oprávněn nebyl; musel i z této příčiny nárok žalobní o neplatné právní jednání se opírající zavržen býti.

Že žalovaný námitku tuto teprv při stání k doplnění pře líčení nařízeném učinil, není tomu na překážku, by k námitce té hleděno bylo; protože dle §. 25. dvor. dekr. ze dne 24. října 1845 č. 906. sb. z. s. vše, co k úplnému provedení pře líčení a pravdivému udání rozhodných okolností náleží, až do konce pře líčení uvedeno býti může, tím však, že rozsudek prvního soudce od vrchního soudu zemského byl zdvižen a doplnění pře líčení nařízeno bylo, stalo se další líčení sporné záležitosti možném.

Proto byl rozsudek první stolice změněn.

K dovolání se žalujícího změnil c. k. nejvyšší soud rozhodnutí vrchního soudu zemského zanechaje jej v platnosti pouze co do výroku o nákladech soudních, ostatně potvrdil rozsudek první stolice.

Příčiny.

Vyjádření, kteréž žalovaný dle seznání svědků žalujícímu učinil, „nestarejte se, vy budete zapraven, my všickni vám za to stojíme“ není tak neurčité, že by se základem platného rukojemství

státi nemohlo; neb vyjádření toto stalo se, jak svědkové ztvrdili, vzhledem k pohledanosti, kterouž žalující za otcem žalovaného za vybrané zboží měl. Že by byl žalující za otcem žalovaného ještě jinou pohledanost míval, nežli z kteréž proti žalovanému co rukojmí nárok se činí, nebylo nikým dokládáno. Výrazem „my všickni" chtěl žalovaný co mluvčí sama sebe v každém případě zavázati; kdo mimo žalovaného výrazem „my všickni" ještě míněn byl, jest pro tuto rozepři úplně nerozhodné.

Vůči tomuto vyjádření o zaručení nemůže ani ohledně žalovaného co zavázaného ani ohledně zaručené pohledanosti pochybnosti býti.

Žaloba sice uvádí, že Josef H. žalujícímu během roku 1872 z obchodního spojení mezi nima byvšího za vybrané zboží částku 207 zl. 50 kr. dlužen zůstal, za kteroužto sumu Josef H. žalujícímu dvě směnky přijal.

Tyto dvě při doplňovacím řízení předložené směnky jsou vydané na 178 zl. a 31 zl. 50 kr., dohromady tedy na 209 zl. 50 kr.; protož jest částka v žalobě na 207 zl. 50 kr. udaná pouhá účetní čili písemní chyba.

Odrazí-li se však od částky 209 zl. 50 kr. uplacená částka 42 zl., pak v pravdě vybývá žalobou dobývaná částka 167 zl. 50 kr.

K námitce, od žalovaného teprv při dodatečném řízení uvedené, že tehdáž, když přípověď zaručující učinil, ještě byl nezletilý, nemůž hleděno býti.

Dle §. 25. cís. naříz. ze dne 24. října 1845 č. 906. sb. z. s. náleží na žalovaného, aby veškeré námitky a průvody v odpovědi a na žalujícího, aby vše, čeho k vyvrácení odpovědi užiti lze, v replice uvedl. Jedné i druhé straně jest však dovoleno, z nedopatření opomenuté průvody až do skončení líčení doplniti. A soudu náleží, pakli až po skončeném pře líčení shledal, že toto v tom neb onom ohledu neúplné zůstalo, aby nedostatky shledané opravil, strany nově předvolaje a je vyslýchaje.

Soudem nařízené doplnění skončeného již pře líčení má pouze ten účel, aby shledané nedostatky byly opraveny, nesmí ho však k tomu cíli užito býti, aby nové skutkové námitky, které již v odpovědi uvedeny býti měly, avšak až do skončení pře líčení uvedeny nebyly, dodatečně se učinily.

Z těchto a pak z příčin již od prvního soudce přivedených byl rozsudek první stolice potvrzen.

Naproti tomu zůstává rozsudek druhé stolice co do výroku

o nákladech soudních v první stolici vzešlých předpisem §. 400. o. ř. s. odůvodněný v platnosti.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 22. července 1874 č. 6803.

J. Hellmann.

K soudní praxi v řízení exekučním.

Okresní soud v Libáni oznámil exekventovi, že byla pro 35 zl. mob. exekuce vykonána, že může žádati přepis protokolu a že má za vykonání zaplatiti 2 zl. 71 kr.

Exekvent podal pak žádost ve dvou stejnopisech, v které žádosti zasílá 2 zl. 71 kr., žádá za přepis protokolu a za přisouzení likvidovaných nákladů

Za žádost tuto přisoudil Libánský soud výměrem ze dne 24. května 1874 č. 2798. 37 kr., dokládaje, že patří žadateli jen náhrada jednoho stejnopisu, poněvadž mohl podati žádost svou v jediném vyhotovení, že mu nepatří náhrada nákladů za vydání přepisu protokolu a že soudu náleží hájiti zájmy obou stran.

Na tento výměr si žadatel stěžoval a vypočítal, že 37 krejcary nejsou ani nahraženy náklady jediného vyhotovení, poněvadž zaplatil poštovného od zaslaných 2 zl. 71 kr. 18 kr., od soudního výměru 10 kr. a kolek 12 kr.

Vrchní soud zemský pak k této stížnosti přisoudil výměrem ze dne 21. července 1874 č. 19078. 1 zl. 84 kr. a nalezl, že náklady za vydání protokolu náležejí k nákladům exekučním, a že je tedy exekut nahraditi má, ješto vydání protokolu exekventu na vůli dáno a exekvent již vzhledem ku pokračování v exekuci známost o tom sobě opatřiti musí, jak exekuce vykonána byla; nalezl pak dále, že exekvent žádost svou dle §. 394. ř. s. dvojmo podati musel, aby odpůrce o přisouzených nákladech zpraven byl.

K témuž okresnímu soudu podal pak exekvent žádost za dražbu zabavených svrchků a sice takto: Výměrem č. . . . byl mi pro 35 zl. povolen a dle výměru č. . . ., byl vykonán exekuční zájem i odhad svrchků exekutových, žádám, aby mi okr. soud povolil a vykonati dal ex. dražbu zabavených svrchků.

Okresní soud žádost tuto vrátil výměrem ze dne 5. července 1874 č. 3618., poněvadž v ní nejsou podmínky dražby.

K stížnosti exekventa nařídila ale stolice druhá výměrem ze

dne 22. července č. 20323., aby soudce první nehledě k vytknuté závadě žádost za dražbu dle zákona vyřídil, poněvadž exekvent při exekuční dražbě svrchků zvláštních podmínek přivésti zavázán není, zejmena není-li důvodů, pro něž by sejíti mělo s předpisu v dražebním řádu ze dne 15. července 1786 č. 565. sb. zák. s. §. 20. naznačeného, dle něhož trhovou cenu hned při vydražení složiti slušť.

Dr. J. Sobička.

Praktické případy ve věcech nájemních.

II.

Má-li místa opětné exekuční vyklizení?

Matěj K. a Anna Č. žádali na c. k. okr. soudě za opětné vyklizení Barbory K. z bytu, který ona druhdy v chalupě č. p. 19. byla užívala.

Výměrem ze dne 4. září 1873 č. 8885. odmrštil c. k. okr. soud v Hr. Kr. tuto žádost,

poněvadž

dle protokolu ze dne 10. července 1873 č. 7053. exekuční vyklizení Barbory K. již vykonáno jest a držitelům usedlosti dle §. 344. ob. z. obč. přináleželo, aby se v dalším držení udrželi, a násilné rušení držby dle §. 26. min. nař. ze dne 13. ledna 1853 č. 9. a 10. ř. z. k cíli udržení pořádku ku kompetenci politických úřadů přináleží.

C. k. vrchní soud zemský rozhodnutím ze dne 14. října 1873 č. 31328. zmateční stížnost Matěje K. a Anny Č. z tohoto výměru zamítnul, protože vyklizením Barbory K. dne 10. září 1873 vykonaným proti ní vedená exekuce se skončila a opětné soudní vyklizení tím méně místa míti může, an by Barbora K. do chalupy č. 19. v R. vždy zase přistěhovati se mohla a tím spůsobem soudní vyklizení nekonečně se opětovati muselo.

C. k. nejv. dvůr soudní mimořádnou dovolací stížnost žadatelů zamítl,

neboť

když rekurenti v držbu $^1/_4$ chalupy č. p. 19. v R. od nich v exe-

kuční dražbě ukoupené uvedeni byli, a exekutka Barbora K. v základě proti ní vydaného rozkazu z této chalupy exekučně vyklizena byla, tož bylo to věcí kupců dražebních, by se udrželi v držbě chalupy soudem jim odevzdané, a by násilí zákonitými prostředky odstranili. Opětné přistěhování se Barbory K. do chalupy soudně již jí jednou odebrané zakládá se na skutku novém, který s exekucí již jednou proti Barboře K. provedené v nižádném spojení není, a tedy opětováním jednou již úplně provedené a skončené exekuce odstraněn býti nemůže.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 13. prosince 1873 č. 12268.

Soudní rozhodnutí

uveřejněná v jiných právnických listech.

123) A. žaloval na neplatnost i knihovní výmaz vtělené pohledávky z toho důvodu, že dlužní úpis jím vystaven nebyl. Žalovaný, třetí to nabyvatel pohledávky, namítal, že jednal důvěřuje v knihy veřejné. Obě vyšší stolice daly žalobě místa, poněvadž pouhým vtělením v knihy veřejné nárok ještě chráněn není proti všemu odporu, dokud neuplynula zákonní lhůta promlčení dle §. 1467. ob. zák. obč. Žalovaný nechť sobě sám přičítá škodu ze svého jednání, an nabyl knihovní pohledávku nedávno povstalou, aniž by byl dříve u dlužníka dostatečně poučil se o tom, stává-li skutečně pohledávky té, čili nic.

Nález c. k. nejvyš. soudu ze dne 29. května 1874 č. 4370. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 38.

124) Soudům přísluší chrániti držení práva k lovení ryb ve smyslu §. 3. zák. ze dne 30. května 1869 č. 93. ř. z. a nelze v rozepři pro rušenou držbu jednati o tom, je-li tekutá voda, o kterou tu jde, statkem veřejným čili nic.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 1. října 1873 č. 8908. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 60.

125) Pakli okresní soud vynesl rozsudek o trestním činu, který tvoří podstatu zločinu neb přečinu, jest rozsudek takový již o sobě ničím, i sluší jej i tehda dle §. 475. odst. 2. tr. ř. k návrhu státního návladního vrchním soudcem zrušiti, pakli funkcionář státního návlad-

nictví u okresního soudu pro tento zmatek odvolání neohlásil. Neb §. 475. odst. 2. tr. ř. zní zcela všeobecně, a jakkoliv pravda jest, že mezi důvody zmatku, z kterých lze odporovati rozsudku okresního soudu, se v §. 468. odst. I. tr. ř. nachází i důvod ten, pakli okresní soud nebyl příslušným, tož přece vyplývá z §. 475. odst. I., že tu nejde o případ ten, pakli okresní soud neprávem soudil o zločinu neb přečinu, poněvadž by v tomto případě zajisté nebylo lze věc odkázati jinému soudu okresnímu, jak to na zřeteli má §. 475. odst. I. tr. ř.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 9. července 1874 č. 6096. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 60.

126) A. vedl exekuci na B. sekvestrací některých pozemků, kterých B. měl v naturálním svém držení. Tyto pozemky excindovala C. uvádějíc, kterak ona pozemky ty ze svého koupila i kterak jí pozemky do naturálního držení byly odevzdány, kterého se nikdy nevzdala. Vrchní soud odmrštil žalobu, jelikož žalující nedokázala způsob nabývací dle §. 431. ob. z. obč., že totiž smlouva dotčená vtělena byla v knihy veřejné. C. k. nejvyšší soud dal žalobě místa, jelikož i žalovaný vydobyl sekvestraci proti B. nikoliv co knihovnímu, nýbrž co naturálnímu držiteli pozemků sporných. Netřeba tudíž žalující naproti žalovanému prokázati, že nabyla knihovního vlastnictví pozemků žalobou dobývaných, neb i naturální vlastnictví lze právoplatně na osoby třetí převésti, i působí převod takový naproti všem, kteří nenabyli práva silnějšího.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 6. května 1874 č. 3835. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 32.

127) Pakli jedna strana vzala nazpět odvolání z rozsudku vyneseného, sluší o tom toliko vyrozuměti obě sporné strany, a není třeba, aby stanovena byla lhůta nová, v které sluší nastoupiti a pokud se týče vrátiti přísahy rozsudkem nalezené.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 21. dubna 1874 č. 3792. v Ger. Halle 1874 č. 59.

128) A. napsal bance A. list, v kterém se nabízel poskytnouti jistotu pro pohledávku banky, pakli tato by neprodala 50 kusů akcií jí v zástavu daných. Na základě listu tohoto i ověřeného výtahu z knih, z kterého však vyplývalo, že oněch 50 kusů akcií skutečně již bylo prodáno, žádala banka X. za záznam práva zástavního na nemovitosti dlužníkově, a c. k. nejvyšší soud povolil záznam ten, jelikož jak pohledávka, tak i právní důvod práva zástavního dostatečně jsou osvědčeny, otázku však, jaký význam přičísti sluší dodatku, že akcie

v zástavu dané nemají býti prodány, teprv v rozepři o spravení záznamu náležeti bude bráti na přetřes.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 18. března 1874 č. 2577. v Ger. Halle z r. 1874 č. 59.

Denník.

V příčině konkursů vydalo c. k. ministerstvo spravedlnosti dne 6. srpna 1874 pod č. 11005. všem c. k. vrchním soudům zemským oběžník, v kterém hledíc k zkušenostem, jichž nabylo nahlednutím spisů „některých větších soudů sborových“ o tom, kterak v praxi došel posud uskutečnění nový konkursní řád ze dne 25. prosince 1868, snaží se vytknouti některé zásady kardinální, jichž příště šetřiti bude u věci té, aby se předešlo nesrovnalostem, jež posud byly vyskytly se. Poukázáno tu předkem k tomu, že, co se týče úkolu vyšetřiti a formálně na jisto postaviti nároky jednotlivých věřitelů v konkursu, potěšitelný zjev jest znamenati, že úkolu řečeného, jehož uskutečniti téměř výhradně soudu jest zůstaveno, celkem dobře bylo dosaženo, i že likvidace u jednotlivých soudů sborových před se šla rychle i bez závady značné. Co však týče se úkolu druhého, jehož si byl obral nový řád konkursní, by totiž jmění konkursní rychleji i bez značnějších obětí bylo realisováno i věřitelé z něho došli uspokojení, tož záviselo blahodárné působení nového zákona nejvíce na tom, kterak jednak zřízenci soudní, jednak věřitelé i zástupcové jich uchopí se příležitosti jim dané, vymaniti se z pout starého řízení, i kterak zejmena poslednější upotřebí rozsáhlé samosprávy, jim novým zákonem propůjčené ve prospěch svůj. Však právě v tomto směru nelze prý tvrditi, že by úspěchy dosavadní praxe konkursní byly značné, naopak bylo znamenati, že po ukončení likvidace namnoze pominula veškerá činnost úsilovná, jak se strany zprávy konkursní masy tak i se strany věřitelstva i komisaře konkursního, i že takto nejen řízení darmo bylo protahováno, nýbrž i značnější vzešly útraty i ztenčena byla na úkor věřitelům částka, která by při rázném spolupůsobení všech faktorů dle zákona povolaných na prvnější z konkursu byla mohla vypadnouti.

Byť by i nedostatky tyto z části měly příčinu svou v tom, že někteří soudové přetíženi jsou pracemi, tož přec nelze prý na dále z oka pustiti jich, i třeba usilovati k tomu, by se jim předešlo.

Za příčinou tou nařízeno v uvedeném výnosu ministerstva soudům,

jednak by svědomitým vedením seznamů zároveň předepsaných poskytly materiál k dokonalé statistice konkursní, i usnadnili takto vrchním soudům i ministerstvu, dohlížeti na ně i poučovati jich, jednak by šetřili v samém řízení konkursním některých zásad hlavních, jež doposud namnoze z oka byly puštěny, čímž dle náhledu ministerstva zejmena byly zaviněny dosavadní výsledky nedostatečné.

Pro větší důležitost předmětu podáváme tuto ony zásady v znění doslovném:

„Rozhodně sluší neschvalovati obyčej, jmenovati konkursním komisary všechny neb aspoň větší část referentů toho kterého dvoru soudního. Již výnosem ministerstva ze dne 25. února 1869 č. 2490., jenž téhož předmětu se dotýkal, bylo poukázáno k tomu, kterak důležitým i zodpovědným jest úřad ten, pakli má býti zastáván ve smyslu zákona, a kterak zapotřebí jest, aby ten, komu se svěří úřad takový, k němu zvláště byl spůsobilým.

Co se mě týče, musím dodati, že zapotřebí, by vyvolený ihned z prvopočátku samostatně uchopil se vedení řízení, a je i na dále podržel. By však výsledkem opřel se netečnosti i nepovolnosti odporujících sobě živlů, by povzbudil účastenství věřitelů ve všech poradách i usnešeních, jež jim jsou zůstaveny, i by společnému zájmu zjednal vítězství naproti všem zájmům jednotlivců, toho nutnou jest podmínkou, by věděl sobě získati důvěru všech účastníků, i by nebyl jiným pilným zaměstnáním v nevčas odvrácen od ráznéhо plnění úkolu svého. Což on zanedbal neb přehlédl, možno v řídkých toliko případech opraviti dodatečným opatřením soudu. Volba osobností, které se hodí k úkolu dotknutému, bude dle toho toliko obmezenou; ano žádoucí obeznalost s poměry obchodními, snadnost, orientovati se v nich, snadný přehled lze plnou měrou nabyti teprv rozsáhlou praxí v tomto zvláštním oboru. Mají tudíž ze soudců soudu sborového toliko někteří, a sice jich málo a toliko ti, kteří jsou k tomu zvláště spůsobilí, býti jmenováni komisary konkursními, těmto však má býti dána příležitost, by se hlavně obírali tímto druhem prací, by takto znenáhla získáni a vycvičeni byli komisaři konkursní, kteří by v skutku úplně dostáli úloze jim přikázané, by totiž ve smyslu §. 70. konk. řádu samostatně řídili celé jednání, i nedali sobě toto řízení odejmouti orgány, které jich dozorství jsou podrobeny.

Z nesrovnalostí, kterých zpozorovati jsem měl příležitost, co nejvíce želeti jest nesrovnalosti té, že někteří správcové podstat konkursních čerpali zisk z postavení svého, by zbytečným rozmnožováním spisů a neospravedlněným zdržováním řízení odměnu svou bez

míry zvýšili, tak že nepatrná procenta konečně věřitelům zachráněná v křiklavém jsou odporu k sumám, kterých správce masy byl požadoval, a které jemu příchylností netečných výborů též skutečně byly povoleny. Že osobnosti takové pro příští dobu pozbyly veškerého nároku, by k nim hleděno bylo při obsazování míst, o která tu jde, a která zvláštní důvěry vyžadují, zdá se mně vyplývati z povahy věci samé.

Avšak i při chování se zcela bezúhonném zdražuje se bez příčiny řízení konkursní, když úřad správy konkursní podstaty bez dalšího rozeznávání a téměř výhradně zůstavuje se právníkům z povolání.

Když stav masy jest zapletený, když jde o rozřešení nejasných i zapletených poměrů právních, jestiť to zajisté v pravém zájmu všech, by zástupce stran z povolání neb notář jmenován byl správcem masy konkursní. Na druhé však straně též dlužno k tomu poukázati, že dle §. 75. konk. řádu úřad správce konkursní masy vůbec nelze považovati co monopol právníků z povolání, i že v mnohých méně zapletených případech živel právnický i v řízení likvidačním zručným komisařem konkursním dostatečně může býti zastáván, jakož i že v pozdějším řízení, jehož úkolem jest realisování i rozdělení jmění, zejmena rozšafnost, pilnost, znalost místních poměrů, kupecká opatrnost rychlost i slušnost, nikoliv však právnický důvtip i zručnost jsou oněmi vlastnostmi, z nichž naditi lze se nejvydatnějších výsledků. Pakli soudům nejsou známy osobnosti, které se těmito vlastnostmi honositi mohou, a nenáležejí v kruh právníků z povolání, tož zajisté úřady obecní, pak komory obchodní a živnostenské budou moci jim navrhnouti muže, kteří by byli k tomuto úřadu spůsobilí, mezi nimiž soudové ihned při vyhlášení konkursu budou moci voliti. Konkursní komisaři nechť neobtěžují sobě správce takové ihned při prvním jich vystoupení v ohledu formálním podporovati radou svou, a stačí zajisté krátké cvičení, by jim zjednána byla ona jistota, kterou by třeba z prvopočátku ještě bylo pohřešovati.

Zárukou za správní plnění povinností **výboru věřitelů** shledati dlužno dle §§. 84. a 85. konk. řádu v tom, že oni co věřitelé v konkursu přímo jsou zúčastněni, jakož i v osobní důvěře, kterou voličové jich v ně byli vložili. Pročež te odporuje úmyslu zákonodárce, by členové výboru často stranili se osobního plnění povinností svých, i by se dali zastávati plnomocníky, kdežto přec toliko důvěrou v ně samé skládanou k úřadu svému byli povoláni. Na místa jich nastoupí pro případ, že by zaneprázdněni byli, náhradníci, taktéž věřiteli samými vyvoleni. Zákon předpokládá, by členové výboru bydleli v onom místě, kde konkursní komisař má sídlo své, neb aspoň na blízku

místa tohoto, že tudíž nestává obtíže, by osobně zúčastnili se, a jestiť to obejitím zákona, když nehledě k tomuto požadavku stále se připouští plnomocník, by toho kterého člena výboru zastával, ohledně kterého vychází na jevo, že bydlí na místě vzdáleném, aniž by se odhodlal zdržovati se na blízku po čas trvání konkursu.

Okolností tou, že strany, jsouce k tomu vedeny formou i směrem dřívějšího zákonodárství, při soudních jednáních byly sobě obvykly zdržovati se veškerého činného spolupůsobení, a pakli nedostavení-se vůbec není ohroženo přímým nepříznivým následkem právním, dokonce jednání se vzdalovati, vysvětluje se s částí zjev, že jednotliví věřitelé konkursní i nyní, kdež nejdůležitější, zájmů jich přímo se dotýkající opatření v konkursu zůstavena jsou samosprávnému jich usnešení, tak málo užívají práva, zúčastniti se v usnešeních takových, i vlastním činěním přispívati k tomu, by účel konkursu byl dosažen. Z části však nesou i soudové i zejmena komisaři konkursní toho vinu, že konstatovati jest tento zjev, jehož velice jest želeti, pokud totiž opomenuli toho, dáti podnět k tomu, by věřitelstvo v hojnější míře se súčastnilo, i pokud se obmezují na to, odbývati běžná jednání jednodušším způsobem zřízenými orgány. Však zákon podstatně zbudován jest na tom, by súčastnili se všickni věřitelé, on poskytuje komisaři konkursnímu vydatné příležitosti, vyhnouti se nesrovnalostem, které nutně nastanou, pakli soud i správa konkursní masy konečně pozbudou veškerého spojení s věřitelstvem. Konkursní komisař má příležitost, by ihned při prvním stání, jehož dle §. 74. konk. řádu jest odbývati — a ku kterému se dle zkušenosti ještě dostavuje větší počet věřitelů — poukázal k tomu, kterak důležito jest, by věřitelé osobně súčastňovali se při stáních pozdějších a zejmena při onom dle §. 143. konk. řádu, kdež teprv konečně zřizuje se správce konkursní masy i výbor věřitelů, i kdež ještě snad napraviti lze, což při volbě provisorních organů bylo pochybeno. Nelze jemu zatajiti věřitelům, že oni po všeobecném stání likvidačním ve smyslu §. 144. k. ř. mají úkol, vésti samostatně správu i speněžení masy a sice pravidelně bez intervence soudní, že oni sice jsou poukázáni užiti při tom organů jimi vyvolených neb mlčky potvrzených, že však organy ty od toho času výhradně jednají co zmocněnci věřitelstva, a v první řadě jsou podrobeny dozoru zmocnitelů svých. Nechť věřitelé také sobě vědomi jsou toho, že zákon jim poskytuje všech prostředků potřebných, by tato dohlídka měla účinku, by zejmena konečné na jisto postavení odměny správce konkursní podstaty i uvážení toho, zdali nároky jím činěné odpovídají obsahu i důležitosti jednání jím předsevzatých, jakož i činnosti i obezřelosti,

kterou on byl na jevo dal, povždy zůstaveno jest usnešení věřitelstva k tomu cíli svolaného (§. 161.), — že v celém běhu řízení konkursního i menšina věřitelů, jichž pohledávky representují dohromady čtvrtý díl úhrnné sumy pohledávek ohlášených, povždy toho na vůli má, vymoci toho, aby věřitelé byli svoláni, i by každý předmět, jehož by jinak lze bylo vyříditi spolupůsobením výboru, rozhodnému výroku věřitelstva byl podroben (§. 144. konečná věta), — že dokonce i každému jednotlivému věřiteli možnost jest poskytnuta, klestiti sobě připomenutím proti návrhu o rozdělení dle §. 176. konk. řádu cestu, by jednání správy jim vytýkané zkoumány byly spoluúčastníky jeho, i že jemu i neméně na vůli jest dáno, uvědomiti v každém stadiu konkursu komisaře konkursního o tom, když správa byla zdržována, neb když se udály nesrovnalosti, kterému pak, když jemu v oboru své působnosti nelze odpomoci, po odbývání všeobecného stání likvidačního povždy zůstaveno jest, svolati věřitele, by se o věci usnesli — zkrátka, že samospráva, zákonem věřitelům propůjčená, není toliko zdánlivou, nýbrž skutečnou, že od toho, kterak se jí činně užívá, podstatně závisí šetření zájmů jich, a že zejmena jim samým sluší to přičísti, pakli, jsouce při konečném zřízení svých zástupců passivní, a dadonce později netečně vše v ruce zástupců svých pozbývají nejlepších rukojemství zákona i podniknou citelných ztrát, kterým se snadno mohli vyhnouti.

Vzhledem k celé činnosti soudů u věcech konkursních náleží mně konečně vytknouti, že opatření soudů civilních i trestních, jež vyhlášení konkursu má v zápětí, dokonale musejí se doplniti, pakli má dosažen býti úkol, jehož hledí dosíci zákonodárství v oborech obojích.

Zájmy hospodářství národního i veřejné mravouky stejnou toho vyžadují měrou, by řízení konkursního nebylo zneužíváno, by zakryty byly obmyslné rejdy kridatara i údů rodiny jeho, by zejmena jmění, jehož skutečně stává, nebylo odejmuto věřitelům, neb tito ochabováním neb pletichami nuceni byli uzavírati narovnání, která neodpovídají skutečnému stavu masy. Nejdůležitější prostředek, by se tomu předešlo, dlužno shledati v tom, by soud konkursní přísně hleděl k povinnosti své, by všemi prostředky, kterých po ruce jest, usiloval k tomu, by stav jmění na jisto byl postaven, a by soud trestní uvědomil o všem, což by sloužiti mohlo k tomu, by podvodná jednání, která se snad udála, náležitě mohla býti odkryta.

Jsem té naděje, že tyto poznámky přispívati budou k tomu, by v život uvedena byla praxe, která by odpovídala smyslu zákona, i by

soudy sborové účinně v tom byli podporováni, opět odstraniti nesprávnosti, které se třebas zahnízdily, a které odporují zásadám nového řádu konkursního.“

K poplatkům v konkursu. Jak známo, má komisař konkursní dle §. 125. konk. ř. oněm věřitelům, jichž pohledávky za pravé nebyly uznány, co možná nejdříve vydati ověřený opis přihlášení, jakož i výtahy z protokolu likvidačního a seznamu přihlášek. Kdežto dříve tyto doklady ex offo byly vydávány, dává se nyní toliko věřiteli na váli, by sobě ověřený opis přihlášení a ověřené výtahy dotčené proti složení náležitých kolků objednal. Však nepřihlíženo tu k tomu, že §. 125. konk. ř. velí kategoricky, že věřiteli doklady zmíněné vydány býti mají, a že dle §. 130. konk. ř. listiny ty žalobě povždy přiložiti třeba. Tu nejde tedy o pouhý doklad processuální, nýbrž o opatření, které k snažšímu přehledu v zájmu veřejném jest učiněno, a slušelo by zajisté žalobu likvidační, která by nebyla dle §. 130. řádně instruovaná, ihned a limine zavrhnouti, nehledě ani k tomu, že v ohledu processuálním nejméně jeden z dokladů žádaných by byl zajisté zbytečným. Dle toho slušelo by míti za to, že ověřené přepisy i výtahy dle §. 125. konk. ř. vyhotovené, stranám z povinnosti úřadní mají býti vydávány, i že nepodlehají poplatku po 1 zl. dle pol. tar. 2. lit. *b*). Nelze tu ovšem zatajiti, že nejasné znění poznámky druhé k položce tar. 2., dle které opisy soudem stranám bez předchozí žádosti vydané, nehledě k osobnímu osvobození, toliko tehda jsou prosty poplatky, pakli jednání z povinnosti úřední před se bráti sluší, (wenn die Verhandlung von Amtswegen zu pflegen ist), otázku stran poplatku činí dosti pochybnou. — Otázka tato došla nyní prozatímního rozřešení výnosem ministeria spravedlnosti ze dne 2. srpna 1874 č. 6556., kterým zdejšímu vrchnímu soudu bylo sděleno, že c. k. ministerstvo financí odepřelo toho, uznati, že opisy i výtahy, kterých dle §. 125. konk. řádu vyhotovati sluší, prosty jsou poplatku kolkovního. Naopak jest dle náhledu ministerstva financí nyní konečně na jisto postaveno, že dotčené výtahy i opisy podlehají poplatku kolkovému, i sluší co do přivedení potřebných známek kolkových šetřiti ustanovení §. 67. zák. ze dne 9. února 1850, a pokud se týče §. 10. nařízení ze dne 28. března 1854 č. 70. ř. z. i §. 3. nař. min. spravedlnosti ze dne 23. března 1852 č. 82. ř. z., to jest: náleží stranu vyzvati, aby potřebné kolky dodala v osmidenní lhůtě §em. 26. lit. *a*) popl. zák. vytknuté, a pakli by toto vyzvání nemělo výsledku, sluší listiny přec vyhotoviti a zároveň činiti oznámení úřadu finančnímu. Vzhledem

k tomuto určitému vyjádření ministerstva financí nelze i soudům opisy i výtahy ty považovati co takové, jež od kolku jsou osvobozeny. Zároveň poukázalo ministerstvo spravedlnosti k tomu, že opisy i výtahy dle §. 125. konk. ř. z povinnosti úřední vyhotovovati jest, i že nesprávnou jest praxe, vydati jich teprv k zvláštnímu přihlášení. Z toho lze sejíti toliko tehda, pakli lze míti za to, že strana vzdala se práva, žádati vyhotovení listin dotknutých.

Žádosti za odložení, prominutí neb zmírnění trestů, nalezených pro činy takové, o nichž v první stolici byl nalezl soud okresní, setkávaly se posud u našich soudů s různými náhledy proto, že dotýčné §§. 401., 410. a 411. tr. zák. někdy toliko o „soudním dvoru první stolice" mluví, z čehož bylo odvozováno, že okresní soud není oprávněn žádosti takové vyříditi, a pokud se týče jich bezprostředně vrchnímu soudu předložiti. Výnosem ze dne 24. července 1874 č. 9556. poukázalo ministerstvo spravedlnosti k tomu, že dle znění i smyslu zákona žádosti takové v první instanci vyříditi má okresní soud, jenž v přestupcích jest příslušným, v druhé stolici pak vrchní soud zemský, aniž by v příčině té sborovému soudu první stolice dle zákona příslušela ingerence jakási. Tím ovšem není vyloučeno, by v případě, pakli rozsudek okresního soudu k odvolání té které strany sborovým soudem byl změněn, spisy prostřednictvím soudního dvoru stolice první vrchnímu soudu byly předloženy, kterému též zůstaveno jest, spisy ty doplniti, neb připojiti poznámky, které se jemu zdají býti příhodné. A též vrchní soud jest bez vší pochybnosti oprávněn, uděliti oněch nařízení, kterých má zapotřebí, aby o žádosti s úplným uspokojením mohlo býti usneseno.

Dle §. 14. not. řádu mají notáři, jak známo, předložiti vrchnímu soudu určitý počet exemplářů svého podpisu i otisků pečetě notářské, by jimi notářská komora, státní návladní a všechny soudy první instance dotyčného okršku sborového soudu byly poděleny. Rakouské zemské finanční ředitelství rozhodlo výnosem ze dne 20. května 1874 č. 7950., že dotyčné podání dle pol. tar. 44. lit. *g*) kolku nepodléhá, an nařízeno jej činiti v zájmu veřejném.

Úmrtí. Dne 3. t. m. zemřel dv. rada Dr. Ahrens, od r. 1860 profesor státních věd na universitě Lipské, v stáří 66 let.

Nové knihy.

Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém. Druhé opravené vydání. Sepsal dr. Antonín Randa, řádný profesor práv na vysokém učení Pražském. V Praze, tiskem a nákladem dra. Edvarda Grégra 1874. — Úvahu o tomto díle hodláme podati v některém ze sešitu příštích.

Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích pro císařství rakouské vydaný dne 27. května 1852 č. 117. ř. zák. Se zákonem o tisku, s jinými zákony, nařízeními a rozhodnutími nejv. soudu v příčině práva trestního vydanými, jakož i s abecedním rejstříkem. Právě vyšel knihy této díl druhý, jenž obsahuje druhý díl trestního zákona (o přečinech a přestupcích), pak zákon o tisku a instrukci k němu se vztahující, konečně co dodatek k §. 41. tr. zák., přehledné sestavení úmluv, jichž máme s cizími státy za příčinou vzájemného vydání zločinců. Abecední rejstřík jest pečlivě sestaven. — Jestiť to č. 15. sbírky zákonů vydané komisí knihkupectví dra. Grégra a Ferd. Dattla. Cena obnáší 1 zl. 40 kr.

Zákon, jímžto se mění některá ustanovení o ústním, písemném a sumovním řízení v civilních rozepřech právních, dne 16. května 1874 daný, příslušnými nařízeními doplněný a důvody objasněný. V Praze, tiskem a nákladem Jindř. Mercyho 1874. Cena 25 kr. — Jesiť to č. 53. kapesního vydání zákonů, o kterém jsme již několikráte zmíniti se měli příležitost.

Nové zákony náboženské důvody objasněné, a sice: I. zákon daný dne 7. května 1874, jímžto se vydávají ustanovení, kterými se upravují zevnitřní právní poměry církve katolické; II. zákon daný dne 7. května 1874, jímžto se vyměřují příspěvky k náboženskému fondu na uhražení potřeb na účely církve katolické; III. zákon daný dne 20. května 1874, jenž se týče zákonního uznání společností náboženských. V Praze, tiskem a nákladem Jindř. Mercyho 1874. Cena 50 kr. Čís. 54. kapesního vydání zákonů.

Národní hospodářství. V stručném přehledu napsal pro česko-slovanské učitelstvo JUDr. Max. Wellner, c. k. notář. V Praze 1875. Dílo to, jehož spisovatel čtenářům „Právníka“ příspěvky svými chvalně jest známý, vyšlo co svazek XIII. Bibliotéky pædagogické, i odporučuje se pro populární sloh svůj zejmena co učební kniha na školách občanských i obchodních. Nauka přehledně sestavená jest opatřena hojnými doklady statistickými.

O řízení upomínacím.

Podává dr. Ott.

(Pokračování.)

Objektivní objem. Upomínati lze rozkazem upomínacím stran pohledávek na penězích neb závazků ku plnění věcí zastupitelných (§. 1.) nepřesahují-li částky 200 zl., nečítaje v to úroky a příslušenství. Jde podle základní myšlenky tohoto řízení jen o jasné poměry každodenního obchodu. Částka 500 zl., kterou byla vládní předloha navrhovala, patrně byla přílišnou [19]) pro poměry naše.

Základní suma účtována budiž podle předpisů řízení stručného (arg. §. 19. II. odst., §. 7. říz. ve věcech nepatrných, pak motivy.) Vyloučeny jsou tedy nároky praejudicielní (§. 163. ob. z. obč.) třeba důsledkem jejich bylo by plnění; taktéž domahání se věci určité z důvodu práva věcného (§. 366. ob. z. obč.) neb obligačního (§. 961., 972. atd. obč. pr.); avšak užiti lze tohoto způsobu, jestli že pohledávka třeba vázne na statku neb pojištěna jest zástavou ruční (§. 1342. a 1368. ob. z. obč.), neb jde-li z poměru nájemního aneb obchodního.[20]) Zvláště nepatrné pohledávky

---

[19]) Vývoj právní dopouští sice rozšiřování poznenáhla, avšak původně počíti dlužno menší částkou; tak i v Hannoversku původně (zákon ze dne 27. července 1852) bylo stanoveno maximum 50 tolarů, které pak zákonem ze dne 31. března 1857 rozšířeno bylo na 150 tolarů.

[20]) Názor ten srovnává se s předpisy §. 19. a 2. upom. říz., pak §. 15. lit. *c*) zák. o přísl., §§. 1. a 12. cís. nař. ze dne 16. listopadu 1858 č. 213. ř. z., konečně §. 59. zák. o přísl. Sluší

§. 39. odst. I. in fine uvoz. z. obch. salda atd.[21]) Motivy pokládají za to, že také pohledáváním práva horního se týkajícím průchodu zjednati lze rozkazem upomínacím. Názor tento nezdá se vhodným býti; neboť vyzývající má aspoň možnost míti, spojiti žádost upomínací se žalobou, při pohledávání druhu toho (na př. bidelného, výtěžku) však vzhledem k §. 65. zák. o přísl., (zvl. č. 6., 9., 12.), an příslušným jest soud sborový, spojení takové místa míti nemůže (§. 19. a 2. říz. upom.). V případech §. 68. zák. o přísl. (pohledávky z poměru námezdního) však po čas trvání tohoto a po dalších 30 dní po zrušení jeho rozhoduje úřad politický (min. nař. ze dne 7. prosince 1856 č. 224. ř. z.), pročež upomínati nebude lze po dobu tu již z důvodu tohoto, ač později vyzvání se žalobou spojeno býti smí, ještě o nárocích těch rozhoduje soud okresní. Řízení upomínacího však upotřebiti nelze

1) při pohledávkách směnečných (§. 1.); vyloučeno bylo řízení upomínací, jak o tom svědčí motivy vládní, proto, jelikož řízení nějšího způsobu projednávacího pro pohledávky takové po rukou jest, protože dále skoumání náležitostí směnek a pohledávek toho se týkajících vyžaduje větších zkušeností a znalostí, a jelikož konečně nebezpečí hrozí, že by směnečná částka dvojí cestou byla dobývána. Zajisté důvody tyto platí též ohledně poukázek a listin kupeckých (§. 301. obch. z.); avšak výminky obdobně užiti nelze;
2) jestli že sice na jisto postaveno jest, že komusi nárok vůbec přísluší, avšak obnos čili částka úmluvou stran výslovně neb mlčky učiněnou (taxou §. 1059. ob. z. obč. jakož i §. 1152., 1163. ob. z. obč.) určena není, tedy kde sice jisto jest, an debeatur, nejisto však „quantum debeatur.“ Pohledávání druhu tohoto jsou hlavně nároky náhradní, pak nároky §§. 1220., 1221., 1231. ob. z. obč. (arg. §. 4. odst. 2.,[22]) který patrně

---

však k tomu přihlížeti, že vedle §. 2. zák. upom. pro pohledávky takové, chce-li se jich domáhati věřitel jen cestou upomínací, výhradně u okresního (deleg.) soudu upomínati lze a jen pro případ spojení upomínání se žalobou příslušným se stane dle okolností soud obchodní bagatelní (§. 20.).

[21]) Podle §. 4. říz. struč. §. 19. II. říz. upom. však jenom tehdy, pakli jest zbytkem na př. tržního peníze, nikoli výsledkem vzájemných pohledávek; arciť upomínající to asi zamlčí.

[22]) Z doslovu §. 1. „Forderungen an Geld oder anderen vertretbaren Sachen“ ničeho dovozovati nelze, poněvadž §. 3. notář. řádu ze

na zřeteli má debitum certae pecuniae, pak legislační prameny našeho zákona zvl. §. 499. návrhu kom. hannov., protokoly této str. 3300., §. 553. bavorsk. soudn. řádu, §. 750. severoněm. návrhu 1870, §. 572. návrhu německ. 1872.) Řízení toto výminečné podle úmyslu zákonodárcova předpokládá pohledávky v každém směru nesporné; o pohledáváních právě dotčených platí však, že iis controversia inest. Tomu nasvědčuje též předpis §. 5., že totiž žádosti za vydání rozkazu upomínacího vyhověti nelze, pakli požadavek závisí na vzájemném plnění (exceptio non adimpleti contractus §. 1052., 1062., 1092. ob. z. obč.;[23])

3) jde-li o pohledávku nežalovatelnou (Forderungen, welche überhaupt bei den Gerichten nicht geltend gemacht werden können §. 1.) na př. 1271., 1272., ob. z. obč. neb neplatnou §. 878. (26., 1174.) ob. zák. obč. Ku promlčení soudce vedle všeobecné zásady §. 1501. ob. z. obč. přihlížeti nesmí, aniž pak lze slova §. 5., že rozkaz upomínací vydati nelze, jestli že pohledávání vůbec neb pro tentokráte místa nemá („wenn die Forderung überhaupt oder zur Zeit unstatthaft ist") vztahovati k tomuto případu;[24])

4) týká-li se žádost pohledávání, jehož se domáhati sluší u úřadů politických (§. 1. II. odst., 5. II. odst.) na př. útrat lečebních nemocnic, chorobnic atd., vybývání plodin kostelům, školám, farám §. 3. cís. nař. ze dne 20. dubna 1854 č. 96. ř. z., tak

---

dne 25. července 1871 č. 75. ř. z. užívá tohotéž všeobecného znění, ačkoli, dopouštěje exekuci, patrně předpokládá, by požadavek ciferně byl určen.

[23]) V případech takových vůbec rozkaz upomínací vydán býti nesmí (§. 5. II. odst. 6. číslo 3.); nebylo tedy přijato ustanovení návrhu řádu civil. rakousk. 1867 §. 521.—523., který dopouštěl vydání rozkazu, bylo-li v žádosti plnění na vzájem nabízeno (tak i návrh hannov. komise §. 498., 500.). Nynější ustanovení zajisté jest správnější, neboť jediné srovnává se s povahou řízení upomínacího, aby rozkaz bezvýminečně zněl, nikoli však by ukládal plnění na výmince závislé. Rozhoduje tu tedy tvrzení žádosti.

[24]) Nepotřebí zajisté podotknouti, že hrubým omylem bylo by táhnouti se vzhledem k zevnější shodě co do vyřizování rozkazem k domnělé jakési obdobě §. 2. nař. min. ze dne 18. července 1859 č. 130. ř. z.

zv. štoly (dvor. dekr. ze dne 20. dubna 1841 č. 525. sb. z. s.) třeba příslušnost soudů vyloučena jest jen po jistý čas na př. pohledávky z poměru námezdního u živnostníků §. 102. živn. řádu (leč sluší-li před soud živnostenský, jelikož tu soud k nepříslušnosti ex officio přihlížeti nemá §. 6. zák. ze dne 14. května 1869 č. 63. ř. z.), čeledi §. 39. čeledn. ř. pro král. české od 7. dubna 1866, pomocníků při hospodářství polním a lesním min. nař. ze dne 15. března 1860 č. 73. ř. z. Po uplynutí doby té arciť i pro tyto pohledávky platně upomínati lze;

5) domahá-li se kdosi plnění dosud nesplatného na př. odkazu před uplynutím lhůty §. 685. ob. z. obč. vyměřené, rovněž není-li vůbec actio nata na př. ze závazku rukojmě §. 1356. ob. z. obč., tož zajisté jest žádání takové, jež pro tentokráte místa nemá, předčasné („zur Zeit unstatthaft") §. 5., a má v sobě zárodek sporu, pročež se nesrovnává s postavením soudu, by vydal rozkazu, jemuž patrně odporováno bude;

6) nebylo-li žádáno plnění na osobním dlužníku (§. 1.)[25] (tedy na př. na držiteli zástavy). Osobním dlužníkem sluší však vyrozuměti nikoli pouze onoho původně zavázaného, který byl passivní poměr obligační sám založil (§. 859. ob. z. obč.), nýbrž i dlužníku postoupeného (debitor cessus §. 1394., 1408., 1409. ob. z. obč.) a dědice,[26] který byl dědictví přijal (§. 547., 550. ob. z. obč., dvor. dekr. ze dne 19. ledna 1790 č. 1094. sb. z. s.). Rozkaz upomínací vydati lze o to, čím nezletilý podle §. 151., 246., 247. ob. z. obč. volně nakládati může na něho aspoň v případech těch, kdež žádost upomínací spojena byla s bagatelní žalobou (§. 19. III. 20. říz. upom. §. 10. říz. bagat.).

---

[25]) Rozumí se podle povahy věcí, že na nepřítomného rozkaz upomínací vydati nelze (§. 3. up. ř., §. 276. ob. z. obč.), neboť bylo by to jednání podle pojmu zmatečné. Z ohledu sociálního postavení osob podřízených právomocnosti soudu nejv. maršálka byla se strany těchto učiněna výminka. §. 3.

[26]) Konvokace věřitelů, §. 813. ob. zák. obč. nepřekáží, neb staví jen exekuci, nikoli řízení, kterým se pohledávka formuluje (Randa, Erwerb der Erbschaft str. 118. a tam citovaní zvláště Stubenrauch, I. pag. 1078. a Unger, VI. §. 42.).

Nevadí dále nedostatek personae standi in judicio (§. 63. soudn. řd.) ani u mnicha (dvor. dekr. ze dne 13. června 1793, pak §. 182. nesp. říz.), tím méně ohledně marnotratníka, pokud jde zvláště o závazky ze smluv dříve uzavřených, neboť §. 3. up. říz. výslovně činí jen výminku ohledně opatrovanců nepřítomných.

Doručeno budiž tedy vyzvání opatrovníku; že sotva výsledku míti bude, leží na bíledni. Na konkursanta nastoupiti lze spůsobem takovým po případě (§. 9., 53. konk. ř.) nikoli však proti podstatě (§. 6., 103. násl. konk. ř.) leč o pohledávky příslušící věřitelům podstaty (§. 29. odst. II., 160. konk. ř.).

Ješto osoby hromadné, ku kterýmž náležejí také spolky čtenářské, umělecké, tělocvičné, zpěvácké, vědecké, těsnopisecké, hospodářské, besedy atd. (Randa v Arch. für Wechsel- u. Handelsrt. XV. sv. str. 350., Unger v Kritische Überschau VI. sv. str. 179. opraviv tam mylný názor vyslovený v System des öst. Civilrechts I. díl str. 332.), obligace passivní bez odporu podnikati (Unger, System I. pag. 341.) a obchodů činiti mohou (Randa l. c. str. 379.), vydati lze též proti nim rozkazů upomínacích (§. 24., 25., 26. zák. o přísl.), ačkoli zákon výslovně se o tom nezmiňuje (jako hannoverský ze dne 27. července 1852 §. 12. II.), podobně proti společnostem obchodním, ačkoli hromadnými osobami nejsou (Hahn Commentar zum allg. Hdls. G. I. díl str. 273., pak Randa, l. c. str. 33. proti Ungerovi kr. Üb. VI. str. 183., který akciovou společnost pokládá za osobu hromadnou) jakož i spolkům svépomocným hospodářským (§. 12. zák. ze dne 9. dubna 1873 č. 70. ř. z.) a těžířstvu (§. 138. horn. zák. ze dne 23. května 1854) kdež doručen budiž šichtmistru (§. 28. patentu ze dne 1. listop. 1781 č. 27. sb. z. sd.)

Firma jest jmeno kupecké obchodníka, pod nímž provozuje obchody a podpisy vydává (čl. 15., 5. obch. z.), není tedy přihlížeje zvláště k §. 20. pochybnosti, že pod tímto jmenem na kupce upomínacího rozkazu vydati lze. Vždyť vyžaduje dvor. dekr. ze dne 21. října 1793 č. 131. sb. z. s. a §. 4. číslo 1) upom. říz. jen určitého udání osoby dlužníkovy, toho pak tu jest zajisté (srov. také rozh. nejv. soudu obch. říše něm. v Lipsku ve sbírce Stegemannově sv. 4. str. 37.).

Soudem příslušným ku podání žádosti upomínací jest jediné okresní soud,[27]) v jehož obvodu dlužník bydlí (§. 2.)

[27]) Právo bavorské §. 553. žádá, aby vyloučeno nebylo obecné forum

případně, je-li vojínem, jest obsádkou (zák. ze dne 20. května 1869 č. 87. ř. z. §. 9., 10.).[28]) Platí tedy zásada: actor forum rei sequitur ve smyslu eminentním. Ustanoveno bylo tak, poněvadž nepotřebí tu dlouhého skoumání se strany příslušnosti. Výminkou rozkazu upomínacího vymoci nelze, jestli že vyzván býti by měl sudí okresní neb předseda soudu sborového, jemuž soud okresní dotýčný podřízen jest, neboť tu by musel soud, nepožívající příslušnosti druhu takového, totiž sborový vydati rozkaz upomínací,[29]) čemuž vadí již názor §. 47. zák. o přísl. Na soupeře (spoludlužníky, §. 7., 9. I. odst.), kteří bydliště mají v okresu soudu, v němž bydlí ten, kdož zavázán jest na prvním místě[30]) za vydání takového platně žádati lze[31]) (cís. nař. ze dne 12. května 1852 č. 112. ř. z.). U zvláštních soudů, kteří příslušni jsou jinak v řízení sporném, jako forum contractus §. 43., gestae administrationis §. 34., neb u soudu pozůstalostního §. 37. upomínati nelze. Rovněž nemá místa prorogatio fori (§. 47., 2. zák. o přísl. pak §. 2. upom. ř.).

---

stran té které pohledávky. Pakli tedy sbíhá se elektivní forum speciale, upomínati nelze u soudu obecného.

[28]) Podle doslovného znění §. 2. up. říz. nebylo by lze vymoci rozkazu platebního na osoby, jejichžto bydliště toliko následkem právní fikce nachází se právě tam, kdež se na čas zdržují (§. 18. zák. o přísl.), na př. dělníci při stavbě dráhy zaměstnaní. Obdobné použití §. 2. však zajisté vyhovuje praktickým ohledům.

[29]) Divné zajisté jest, že osoby tyto privilegovány býti mají, avšak doslovné znění §. 3. tomu nasvědčuje, a u předsedy sborového soudu zvláště též doručení státi by se muselo mimo obvod soudu sborového, v němž soud rozkaz vydávší sídlo své má. V řízení bagatelním taktéž jsou vyjmuty osoby tyto (§. 1. říz. bag. úvod., pak §. 42. zák. o přísl.).

[30]) Naskytuje se tuto otázka, jak soudce před se jíti má, jestli že někteří spoluvyzvaní v obvodu v §. 3. vypsaném řádné bydliště své nemají; vysvítá-li to již ze žádosti, toť nechť prohlásí soudce v rozkazu, proti kterým tento moci nemá (anal. §. 1. odst. III. cís. nař. ze dne 21. května 1855 č. 95. ř. z.). Vyjde-li to teprvé při doručování na jevo, nechť to žádateli jen oznámí.

[31]) Zdali žadatel v obvodu onoho okresního soudu bydlí, jest lhostejno; hannov. zák. výše citovaný §. 2. žádal v případě takovém, by žadatel pojmenoval osobu, u onoho soudu bydlící, které na jeho místě rozkaz doručen býti má (tedy jako podle našeho práva v řízení konkursním §. 111.). Vším důvodem horlil Mittermaier v Arch. für civ. Pr. 35. sv. str. 472. proti tomu a nepřijaly toho pozdější práce legislační.

Zdali vyzvaný jest držitelem statku do desk zemských zapsaného (§. 14. lit. *c*) neb požívatelem takového (rozh. nejv. soudu ve sbírce Unger-Glaserově č. 1797.), dokonce nerozhoduje, podobně jak v řízení u věcech nepatrných (§. 1. odst. 2. zák. ze dne 27. dubna 1873 č. 66.). Výjimkou z předpisu §. 2. dopouští §. 20., že bagatelní soud obchodní o žalobě tam podané, byla-li spojena s žádostí upomínací, rozkaz vydati smí. Pochybno jesti, zdali soud tento tak učiniti smí, je-li pouze ze smlouvy příslušným; zdá se, že v příčině toho platí předpis §. 2. a 3., kterými tedy §. 20. restringovati slušť. Rozumí se, že soud tento pouhé žádosti upomínací zavrhnouti musí pro nepříslušnost (§. 7. zák. o přísl.).

Co se řízení zvláště týče, jest tu vodítkem myšlénka ta, že jednoduché poměry upraveny býti mají spůsobem co možná prostým; o jakémsi projednávání líčení řeči býti nemůže (§. 5. I. odst.)

Pokud zákon o řízení upomínacím předpisů neobsahuje, budiž upotřebeno pravidel daných o řízení stručném (§. 18). Žádosti podati lze ústně[32]) neb písemně[33]) a obsahovati musí jména, stav, živnost a bydliště stran, pohledávanou částku, případně jde-li o věci zastupitelné, také alternativní vycenění těchto. Pohledávka musí individualisována býti (der Rechtsgrund §. 4. odst. 2.),[34]) neboť jinak nemohl by soudce pozdější rozhodnouti o námitce věci rozsouzené, kterou opírá dlužník o rozkaz upomínací již exekucí realisovaný, případně o totožnosti nároku toho s tím, jehož se věřitel opětně domahá, jakož o námitce věcí u soudu již visící. Připojení průvodů (osvědčení) neb nabízení se k důkazům[35]) ne-

---

[32]) Opis protokolu však dlužníku vydati zakázáno jest §. 17. III. odst. asi z ohledu manipulace soudní.

[33]) Také když jde o vyzvání soupeřů jen simplo (§. 17.) bez rubrik, ježto rozkazy upomínací zvláště vyhotoveny býti mají (srov. také nař. min. práv ze dne 6. června 1873 č. 6699. odst. I.), leč v případě §. 19., t. j. jde-li o vyřízení žaloby s upomínací žádostí spojené.

[34]) Srov. ohledně toho také protokoly komise hanoveránské str. 3306. násl., pak 3910. násl., Winter: Erläuterungen zum Entwurfe einer allg. Civ. Pr. Odg. für die deut. Bundesstaaten (Wiesbaden 1867) str. 206.; pak motivy zák. upom. k §. 4.—7.

[35]) Aby důkazu nabízeno bylo, jest dokonce zbytečné, neb odporem pozbývá žádost všeho významu.

žádá se (arg. §. 4. číslo 2. slovo „anzugeben"). Udání času, kdy nárok vzniku svého vzal, o sobě nenáleží k podstatě individualisování;[36]) může však významu toho míti, žádá-li se několik položek z obapolného kupčení. Zákon žádá uvedení jednotlivých částek, skládá-li se celé pohledávání z takových, poněvadž na zřeteli má jednotlivé nároky, z nichžto některé třeba již promlčeny jsou. Připojil-li vyzývající snad jen účet, tož soudce obsah tohoto, skládá-li se z jednotlivých položek, přijmiž v rozkaz (§. 6. odst. II.), neboť žádost zůstane u soudu (§. 17.). Shrnutí několik pohledávek, které přísluší věřiteli proti tomutéž dlužníku, dopouští zákon, třeba by měly různých základů faktických neb právních, nepřevyšují-li úhrnkem částku 200 zl.

Žádost tato spojena býti může s žalobou, pakli tuto vznésti lze na osobní okresní soud dlužníka, tedy nikoli na př. upomíná-li kdosi držitele deskového statku o část vyšší 25 zl.

Co se týče kumulovaných nároků druhu dotčeného, nemůže spojení žádosti takové se žalobou nastati, převyšuje-li úhrnná suma těchto nároků částku 25 zl. (arg. §. 12. říz. bagat. §. 4. sd. řádu §. 7. a 14. říz. stručného.[37])

Žaloba taková arcit opatřena býti musí všemi náležitostmi, jichž vyžaduje řízení, podle něhož se o ní dle zákona projednávati má, tak na př. stručná žaloba nabídnutí se ku kauci žalobní (§. 7. ř. str. §. 406. řd. sd.), čehož při bagatelní nepotřebí (§. 88. bag. říz.).

Žaloba podána budiž dvojmo[38]) a mimo to opisem §. 19. II.; neboť platí všeobecné předpisy o formě žalob a doručení těchto stranám, opis dále vyžadovaný nahražuje ale žádost vyzývající, která u soudu chována býti má §. 17. I. Jestli passivní účastenství ve věci má několik soupeřů a stručně říditi sluší, podána budiž

---

[36]) Badenský řád soudní §. 639. č. 1. žádá udání času povždy.

[37]) Srov. Schenck, Summarprocess str. 153., kdež doklad z protokolů poradních, že návrh obsahu opačného (shrnutí žalob dovolující) většinou byl zavržen.

[38]) Zák. ze dne 24. května 1873 č. 97. ř. z. II. hlava o poplatcích v říz. upom. praví §. 15.: ... die Duplicate, Triplicate der Eingaben unterliegen den im §. 1. dieses Gesetzes für das Bagatellverfahren festgesetzten Stempelgebühren. Také formuláře vydané vynešením min. práv ze dne 6. června 1873 č. 6699. mají na zřeteli dodání dvou stejnopisů stranám a zachování opisu u soudu.

trojmo. §. 18. a 19. II. upom. ř. §. 7. stručn. říz. a cís. nař. ze dne 12. května 1852 č. 112. ř. z.

Neplatí tu tedy předpis daný ohledně řízení rozkazního, že totiž potřebí tolik žalob úplně instruovaných, kolik jest žalovaných §. 1. odst. III. cís. nař. ze dne 21. května 1855 č. 95. ř. z. Pakli však projednávati dlužno podle řízení bagatelního, nepotřebí ani trojího opisu (§. 14. odst III. ř. bag.). Pakli žádost upomínací spojená se žalobou jeví se býti nemístnou, položiž soud o žalobě rok zavrhuje zároveň žádost prv dotčenou (§. 19.).

(Dokončení příště.)

Výnos ministra spravedlnosti v příčině konkursů

ze dne 6. srpna 1874 č. 11005., jehož podstatné kusy podány byly v předešlém sešitu „Právníka", došel z tolikerých stran povšímnutí i z části velmi různého posouzení, že krátká o něm úvaha i v těchto listech snad neobjeví se býti zbytečnou, hledíme-li zejmena k tomu, kterak předmět, jehož oběžník se dotýká, v životě právním nad míru jest důležit.

Že řízení konkursní jest oním oborem řízení soudního, kdež právě na zdárném spolupůsobení všech faktorů dle zákona povolaných co nejvíce záleží, jest všeobecně uznáno, jakož i nelze neseznati, že dosavadní výsledky, jichž docíleno bylo na základě nového řádu konkursního, neodpovídají plnou měrou oněm nadějím, kterých třeba choval zákonodárce, chtěje co možná urychliti i zbytečného nákladu zbaviti realisování nároků jednotlivých věřitelů konkursních.

Že by však ideálu tohoto v praxi skutečně povždy bylo dosaženo, toho zajisté již z prvopočátku nadíti se nebylo lze; vždyť třeba tu mimo jiné toliko přihlížeti k tomu, že přečasto již rychlé vyřízení věci mnohem nákladnější činí řízení konkursní.[1])

[1]) Tak na př. prodá-li se nemovitost, továrna neb závod kupecký v nevčas, za poměrů nepříznivých. Velkých ztrát zejmena utrpí věřitelé konkursní tehda, pakli se pohledávky masy, na místě by dobývány byly, prodají dražbou veřejnou, kdež pak výtěžek pravidelně ani nestačí, by uhraženy byly útraty dražby samé.

A právě to vytýkali bychom nařízení ministerskému, že příliš málo hleděno tam k skutečným poměrům i potřebám života praktického, že se jim hledí vytknutím několik zásad všeobecných odpomoci tam, kde toliko vlastní zájem stran přímo zúčastněných dostatečný poskytnouti může lék.

Překvapuje to zajisté, když nyní, kdež nový řád konkursní již více než pět let jest v platnosti, ministr spravedlnosti shledává toho potřebu, činiti opatření, by „základ položen byl praxi, která by odpovídala smyslu zákona," jako by dosavadní řízení soudů u věcech konkursních tak dalece vzdalovalo se zásad, jichž zákonodárce u věci té na zřeteli měl.

Však dovoleno-li nám pronésti tu úsudek všeobecný, tož shledávali bychom hlavní příčinu toho, že dosavadní výsledky řízení konkursního nedosti uspokojily, spíše v nedostatku legislace samé, zejmena v tom, že dosud náležitě nebylo upraveno řízení exekuční, že samé zahájení konkursu přílišnými formalitami jest stíženo, tak že, dojde-li to konečně ke konkursu, pravidelně již jistá část věřitelů, kterým štěstí přálo, z hlavních částí jmění dlužníkova došla uhražení, zbytky nezřídka bezcenné ostatním věřitelům zůstavujíc.

Protož s radostí vítáme onu část oběžníku ministerského, kdež nařízeno soudům konkursním, by všemi prostředky, jichž po ruce jest, usilovali k tomu, by stav jmění náležitě na jisto byl postaven, i by ve stálém styku se soudy trestními konali úřad svůj. Vždyť právě nedostatečné informací soudů trestních o událostech v konkursu sluší přičísti nemalého v tom podílu, že §§. 199. lit. *f*) a 486. tr. z. tak zřídka bývá užíváno, i že takto zdárné působení soudů civilních pozbývá mocné páky, kterou namnoze poskytuje chování se dlužníka konkursního, pakli toto řízeno jest zásadami mravopočestnosti veřejné.

Což však týče se dalších zásad v onom nařízení vyslovených, tož dovolili bychom sobě — nehledě tu k zájmům stavu toho neb onoho — vysloviti pochybnost, bude-li možno provésti jich všech, ano, lze-li vůbec úplné jich provedení srovnávati se smyslem zákona samého.

Nařízení, jež jedná o jmenování komisařů konkursních, dotýká se hlavně toliko vnitřní organisace soudů, i není tudíž na místě, šířiti zde o něm slov. Základní myšlénku onoho nařízení sluší zajisté schvalovati, a vyskytuje se tudíž jedině otázka ta, dovolí-li osobní poměry toho kterého soudu, by vycvičeni byli

zvláštní komisaři konkursní. Má-li však konkursní komisař zbaven býti všech ostatních prací nutných, tož značnou závadou u věci té bude zajisté již okolnost ta, že téměř při polovici konkursů k uvarování větších nákladů náleží jmenovati komisařem soudce okresního, kdežto právě v novější době zákonem o řízení bagatelním obor prací, jichž okresním soudcům osobně náleží konati, značně byl rozšířen.

Pokud výnos soudům přivádí na paměť, že dle §. 73. konk. řádu není to nutnou podmínkou, by správce konkursní masy byl právníkem z povolání, nelze ovšem proti tomu ničehož namítati, ač nemíníme, že soudové tohoto předpisu zákona sobě doposud nebyli vědomi. Však nelze nám přisvědčiti tomu, že by jmenování praktických právníků zdražovalo řízení konkursní, naopak máme za to, že soudové právě toliko z příčiny té, by co nejvíce umenšeny byly výlohy v konkursu, úřad prozatímního správce konkursních podstat téměř výhradně svěřili právníkům praktickým.

Neb co se předkem týče řízení likvidačního, tož patrno i jest také v samém oběžníku uznáno, že tu správci bez vědomostí právnických obejíti se nelze. Není-li tedy správce sám právníkem, musí sobě přibrati rádce v právech obeznalého, čímž se pravidelně náklady zdvojnásobí.[2]) Že by komisař konkursní mohl se v likvidaci jaksi co zástupce správce masy zúčastniti, jak to ministr na zřeteli míti se zdá, nedalo by se, tušíme, se zákonem srovnávati. Vždyť komisař konkursní má dle §. 115. konk. řádu říditi celé jednání likvidační, on má obě strany proti sobě vyslechnouti, a takto dle možnosti dosíci usjednocení. S tímto postavením však zajisté nelzelo by srovnávati, kdyby komisař konkursní správci masy při prohlášení se o likvidnosti té neb oné pohledávky byl nápomocen radou svou, neb dokonce obstarával sám na místě správce práci, skoumati pravost pohledávek ohlášených.

Hlavní správa i speněžení jmění konkursního spadá, jak zkušenost učí, téměř výhradně v dobu po odbývání stání likvidačního.

---

[2]) Obchodní soud Pražský hleděl si v konkursu nedávno prohlášeném pomoci tím, že jmenoval kupce správcem konkursní masy, i advokáta jeho náměstkem. To však nelze míti za správné proto, jelikož dle §. 73. konk. ř. soud v ediktu toliko prozatímního správce konkursní podstaty jmenovati má, kdežto navrhovati náměstka správce příslušÍ věřitelům samým dle §. 74. konk. řádu.

Však právě při tomto stání mají věřitelé na vůli, povolati v úřad správce konkursní podstaty osobu, která požívá jich důvěry, i nemá to tudíž pro nejdůležitější kroky správy zvláštního významu, jakého zřídil soud správce prozatimního.

A dosavadní zkušenosti poučily nás o tom, že věřitelé téměř povždy potvrdili správce prozatimní soudem jmenované, ač tito s nepatrnými výminkami byli právníci z povolání. Nezdá se tedy, že by obavy byly odůvodněny, jako by správa těchto poměrně značnějšího nákladu vyžadovala.[3])

Nelze též přehlédnouti, že dle §. 161. konk. řádu věřitelstvu přísluší, upraviti účet správce konkursní masy, pročež, pakli věřitelé sami neuchopí se initiativy v příčině té, nelze soudu ničehož činiti, by odměna správce mírněji byla vyměřena.

Že by však právě se strany věřitelů bylo odporováno v příčině té, toho není po ruce, naopak stěžuje sobě výnos ministerstva na „netečnost“ členů výboru, kteří přemrštěnou odměnu byli povolili. Těžko však vnucovati komu dobrodiní, jehož tento, ač jest mu samému přístupným, důsledně neužívá.

Hledíme-li k řečenému, tož přicházíme k důslednosti, že dosavadní praxe soudů sborových, jmenovati totiž z větší části právníky z povolání komisary konkursními, i ponechati to věřitelům, vyvoliti při stání správce jiného, úplně vyhovuje potřebám života praktického. Vždyť právě také při širším kruhu osobností, mezi nimiž jest voliti, vyloučena bude možnost, by vyvolený soudu osobně byl známý, a tento nabyl přesvědčení o spolupůsobilosti jeho k úřadu takovému.[4]) Praxi dosavadní nasvědčuje též úvaha, že pravidelně při vyhlášení konkursu nemožno bude posuzovati, je-li stav masy „zapletený“ čili nic, kdežto přece pro první případ

---

[3]) Leckterému z našich čtenářů snad tanou bezděky na mysli dva známé konkursy české, které (ovšem dle starého řádu konkursního) již dlouhá leta visí na soudě, i kdež vzdor tomu, že nejsou právníky spravovány, náklady správy dosáhly výše ohromné, kdežto jmění konkursního spíše ode dne ke dni ubývá.

[4]) Radí-li ministr v příčině té soudům, by se obrátili na obchodní i živnostenské komory neb obecní představenstva, by jim odporučovali muže, kteří by spůsobilí byli k tomu, by jim svěřen byl úřad správce podstaty konkursní, tož bychom aspoň za našich poměrů společenských neočekávali značných výsledků z poptávek takových.

ministerstvo samo konstatuje, že spravování masy právníky z povolání poměrně větších poskytuje výhod.

Když řád konkursní nařizuje v §. 84., že členové výboru věřitelů mají bydleti buď na místě, kde konkursní komisař má sídlo své, neb na blízku místa tohoto, tož ovšem možná, že zákon hlavně na žřeteli měl, že členové výboru věřitelů osobně budou vykonávati úřad svůj. Že by však zastupování jakéhosi člena výboru plnomocníkem dle zákona naprosto bylo vyloučeno, nelze, tušíme, důvodem tvrditi. Skutečně však činí poměry takové zastupování někdy nezbytným. Jest známo, že majitelé velkých firem z větší části ani nebydlí na místě, kde firma má sídlo své, i že nemožno jim osobně zúčastniti se v zasedání výboru věřitelů. Má pak bráněno býti majitelům firem takových, které často representují polovici pohledávek konkursních věřitelů, by se dali zastupovati prokuristou neb jiným zmocněncem? Byl-li by takto kruh osob, jichž za výbory voliti lze, který ustanovením §u 84. beztoho nad míru ztenčen jest,[5]) ještě více obmezen, tož octli bychom se brzo tam, že někdy i při značných konkursech nebude dostatečný počet osob, které by byly spůsobilé k úřadu takovému, neb by aspoň hlavní věřitelé ve výboru nemohli dosíci hlasu, kdežto by jiní věřitelé, kteří mají pohledávek nepatrných, tam rozhodovali o věcech někdy dosti důležitých. (§. 147. konk. ř.)

Co nejvíce však zdá se nám býti na uváženou ona část oběžníku ministerského, která jedná o tom, kterak by bylo dosíci náležitějšího účastenství jednotlivých věřitelů v řízení konkursním. Tušíme, že se tam přikazuje soudům úloha, která jim ve smyslu zákona nikterak nepřísluší. Nechceme tu dotknouti se toho, zdali „činné spolupůsobení stran“, jehož ministr hledí dosíci, při nynějším přetížení soudů pracemi jest příliš žádoucné vzhledem k tomu, že řízení jednání, kdež naproti sobě stojí živlové sobě

---

[5]) Zdá se vůbec, že nový řád konkursní, ač došel platnosti teprv v času nedávno minulém, dostatečně nepřihlížel k tomu, kterak mocí moderních prostředků spojovacích mezery místa nepůsobí oněch obtíží, jako za časů dřívějších. Tak na př. zdá se předpis §u. 111. konk. ř., který již k tolikerým steskům příčiny zapodal, za našich poměrů téměř nepochopitelným, kdež přece známo jest, že dopis poštou zaslaný do města na sta mil vzdáleného někdy spíše dochází, než do postranní vesnice, kam třeba pěšky snadno za hodinu lze doraziti.

odporující, se značným nákladem času jest spojeno. To však jisto jest, že to není věcí soudů, a zejmena soudů sborových, by strany poučovali o právu, i by jim kladli na srdce to, což vyžaduje vlastní prospěch jich. Úlohu tu nechť konají školy odborné, zejmena obchodní, průmyslové, hospodářské atd., kdež ti, kdož chtí vystupovati v životě právním, dostatečné mají příležitosti, přiučiti se tomu, jakých jim zákon poskytuje práv i výhod, i jaké to nepříznivé následky to neb ono opomenutí má v zápětí. Zanedbal-li kdo toho, opatřiti sobě v čas vědomostí potřebných, nechť sobě sám přičítá škodu z toho vzešlou, netřeba však proto, že národní vzdělání třeba nedosáhlo ještě ve všech částech říše stupně onoho, jakého snad zákonodárce ze stanoviska povšechného na zřeteli měl, přikazovati soudům úkol nový, jim aspoň v té míře, kterak to nařízení ministerské na zřeteli má, naprosto cizí.

Nemáme za to, že by autoritě zákona příliš posloužilo bylo tím, shledal-li by komisař konkursní toho potřebu, věřitelům vykládati, kterak samospráva zákonem jim propůjčená „není toliko zdánlivou, nýbrž skutečnou."

—*k.*

Praktické případy.

Podal-li kdo proti konečnému výměru v rozepři pro rušení držby vynešenému odvolání, sluší tento spis za rekurs považovati i vyříditi. Žalobci netřeba dokazovati, že žaloba pro rušení držby v čas byla podána.

Isak Stein podal v měsíci srpnu r. 1872 na Jana Černého, majitele velkostatku X., žalobu pro rušení držby pachtovních práv, jež jemu přísluší z pachtovní smlouvy ze dne 31. prosince 1870 vzhledem k poplužnímu dvoru X., dokládaje, že jemu na dále nemožným bylo učiněno vykonávati práva, jemu dotčenou pachtovní smlouvou propůjčená. To stalo prý se tím, že žalobce

a) před vraty dvorce, která jsou obrácena naproti zámku X., dal vyházeti hráz;

b) kázal zasypati strouhu, která vedla od těchto vrat přes cestu

k sýpce vedoucí do hradebního příkopu zámek X-ský obkličujícího.

Tímto jednáním prý spůsoben byl močál před bytem žalujícího, tak že voda vnikla i do bytu samého, i učinila další obývání těchto místností téměř nemožným.

Žalovaný hájil se jednak tím, že dovozoval, kterak veškerá jednání, jemu přičítaná, děla se toliko na dvoře zámeckém, který žalující dle vlastního svého doznání nebyl ani najal, i že nikomu netřeba odpovídati z toho, vykonává-li v mezích zákona práv svých. Dále namítal žalovaný, že žaloba prý jest opozděnou, an od toho času, kdy domnělé rušení se dělo, a žalobce o tom zvěděl, již více 30 dnů uplynulo.

C. k. okresní soud v Dolních Kralovicích dal výměrem ze dne 31. března 1873 č. 1927. žalobě potud místa, pokud rušení se dělo činem svrchu pod lit. *a)* dotčeným, odmrštil však žalobu, pokud směřovala též proti tomu, že zasypána byla strouha do hradebního příkopu vedoucí, i ustanovil, že soudní náklady nésti má každá strana své. Neb ačkoliv v obojích těchto skutcích shledána byla povaha rušení držby pachtovních práv žalobcových, tož přece z výpovědí svědků nebylo lze zcela určitě zjistiti, kdy strouha byla zasypána, a kdy žalobce o tom zvěděl, pročež, co se tohoto činu rušebního týče, slušelo míti žalobu za opozděnou.

Z tohoto konečného výměru podal zástupce žalovaného „odvolání“ i stížnost odvolací, v které šíře provedl námitky shora naznačené. Žalobce však stěžoval si proto, že odmrštěna byla část prosby žalobní, i zastával v stížnosti náhled, že jemu nebylo třeba dokazovati, že žaloba v č a s byla podána, že naopak žalovanému náleželo prokázati, že žaloba jest o p o z d ě n o u.

C. k. vrchní soud v království Českém odmrštil nálezem ze dne 20. května 1873 č. 15548. odvolání se (vlastně stížnost) Jana Černého, dal však místo stížnosti žalujícího, i uznal za právo, že Jan Černý dopustil se rušení pachtovních práv žalobcových též tím, že kázal zasypati strouhu od vrat zámeckých do hradebního příkopu vedoucí, že povinen jest do 14 dnů odstraniti hráz tam naveženou i zdržeti se veškerého činu toho obnovení z následujících

důvodů:

Jak v důvodech prvního soudce bylo šíře vylíčeno, jest prokázáno, že se žalobce nachází v skutečném držení práva, užívati dvůr X-ský i s bytem k tomu náležejícím co předmět jím najatý.

Jest dále prokázáno, že před vraty dvoru proti zámku X-skému obrácenými tímže spůsobem, jak to v žalobě bylo uvedeno, byla zřízena hráz, i že zasypána byla jinou hrází strouha, která od těchto vrat vede přes cestu k sýpce, vedoucí do hradebního příkopu.

Znalci jest prokázáno, že navežení země před domem, kde žalobce bydlí, tomu vadí, aby voda z toho domu volně mohla odtékati, i že následkem toho při nepříznivém počasí vniká voda do bytu žalujícího, že dále ono zasypání strouhy, do hradebního příkopu vedoucí, taktéž může spůsobiti vnikání vody do příbytku žalujícího.

Netřeba šíře vylíčiti, že žalobce tím obmezen jest v skutečném užívání práv, jemu z nájemné smlouvy vyplývajícím, i že právo jeho k žalobě tudíž opodstatněno jest vedle §. 2. a 5. zákona ze dne 27. října 1849 č. 12. ř. z.

Slušelo tudíž nález prvního soudce, pokud jím místa dáno bylo žalobě, zachovati v míře své, náleželo jej však změniti, pokud jím žaloba z části byla odmrštěna, i místa dáti zcela prosbě žalobní.

Neb jakkoliv pravda jest, co žalovaný dovozuje v stížnosti své, — patrně jen omylem co stížnost odvolací naznačené — že totiž žalobce najal toliko dvorec, nikoliv však zámecký dvůr, který jest výhradným vlastnictvím Jana Černého, a ohledně kterého žalobce nikdy nevykonával držbu, tož slušĺ s druhé strany poukázati k tomu, že žalobce nedovolává se vůbec ochrany držení pachtovních práv vzhledem k dvoru zámeckému, on ani netvrdí, že v takovém držení byl rušen; žalobce jedině chce býti chráněn v držení pachtovních práv, která jemu vzhledem k samému dvorci příslušejí.

Že žalobce se nachází v držení těchto práv, doznává žalovaný, že však práva žalobcova ohrožena jsou zařízeními, kterých žalovaný na zámeckém dvoře o své újmě byl předsevzal, jest dokázáno výpovědí znalců, a žalovanému náleží odpovídati z tohoto rušení, byť i byl neobmezeným vlastníkem dvoru zámeckého, jelikož dle §. 1305. ob. z. obč. toliko z oné škody netřeba jest odpovídati, kterou kdo spůsobil, užívaje práv svých v mezích zákona. Tento poslednější moment pustil žalovaný z oka, an předsebral proti zákonu o své újmě na zámeckém dvoře takových změn, jimiž ohrožena jsou skutečná práva držení žalobcova.

Náleželo tudíž potvrditi výměr prvního soudce, pokud žalo-

vaným byl v odpor vzat, an v tomto směru nález odůvodněn jest zákonem.

Žalovaný vznesl naproti nároku žalobce též námitku, že žaloba, kterou se Isák Stein domáhal soudní ochrany práv svých, pozdě na soud byla vznešena.

První soudce vzal k této námitce zřetel tak dalece, že odmrštil žalobu ohledně jedné části prosby žalobní.

Avšak výrok ten není dle zákona opodstatněn.

Neb první soudce má, a to důvodem za prokázané, že skutečná práva držení žalobcova rušena byla též jednáním v této části prosby žalobní dotčeným; když pak žalovaný tvrdí, že žaloba v příčině té pozdě byla podána, náleželo jemu prokázati tuto obranu, které žalobce byl odpíral.

Tento důkaz neprovedl žalovaný, jelikož svědkové vyslyšení tuto okolnost nepotvrdili, a důkaz rozhodující přísahou, který žalovaný byl nabídl, nemohl býti připuštěn, an průvodu tohoto dle §. 14. zákona ze dne 27. října 1849 č. 12. ř. z. v rozepři pro rušení držby užiti nelze.

Žalobce však není povinen, dokázati, že žaloba v čas byla podána, pročež bylo místa dáti stížnosti žalobcově tak dalece, že v hlavní věci zcela dle závěrečné prosby žaloby bylo uznáno.

Naproti tomu nebylo místa dáno žádosti, by žalobci útraty byly přisouzeny, protože žalovanému svědčí část nálezu (§. 410. ob. s. ř.).

Z toho nálezu ohlásil žalovaný telegraficky „dovolání“ a c. k. nejvyšší soud uznal sice, že toto dovolání slouží považovati za rekurs dovolací, který jedině místa má v rozepři pro rušení držby, nedal však místa stížnosti té, i potvrdil nález vrchního soudu, pokud jím změněn byl výměr prvního soudu,

jelikož

doznáním žalovaného jest zjištěno, že i zasypání strouhy od vrat zámeckých dvorce X-ského přes cestu k sýpce vedoucí do zámeckého příkopu zřízené stalo se k rozkazu žalovaného, že však tímto činem rovněž rušeno bylo držení, jež žalobce vykonával co pachtéř dvorce X-ského i příbytku k tomu náležejícího, protože dle soudního ohledání i nálezu znalců i zasypání strouhy tentýž má následek, že totiž zamezen jest odtok vody z onoho domku, i že by voda, kdyby se jí více sešlo, mohla vniknouti do příbytku

žalujícího, pročež i v tomto směru stává zákonních podmínek, by držení žalobce, jež rušeno jest, zákonní ochrany bylo propůjčeno.

O tom, že by žaloba byla opozděna, nelze mluviti, jelikož jednak žalovaný toto opozdění, které on byl namítal, a které co skutek jím přivedený toliko jemu prokázati náleželo, neprovedl, a jelikož byla žaloba skutečně v čas podána, ano rušení držby nebylo spůsobeno již početím prací, které směřovaly k zahražení strouhy, nýbrž teprv ukončením těchto prací, jež teprv v měsíci srpnu roku 1872 bylo uskutečněno, kdežto Isák Stein ještě v tomto měsíci srpnu žalobu svou k soudu podal.

Co do ostatního obsahu svého zůstávají nálezy c. k. okresního soudu v Dolních Kralovicích ze dne 31. března 1873 č. 1927. a c. k. vrchního soudu zemského pro Čechy ze dne 20. května 1873 č. 15548. v moci své, ana žádná ze sporných stran z nich sobě nestěžovala.*)

—*k.*

Toliko tříleté úroky sluší přikázati v témže pořadí, jak kapitál knihovní, byť i úroky ty byly exekučně vtěleny. Vkladu knihovnímu nelze v cestě nesporné s účinkem odporovati, byť i pozdější věřitelé nebyli o něm dříve nabyli vědomosti.

Na továrně č. p. 62. v L. byla pro Jana Černého zaznamenána pohledávka 4000 zl. r. č., které se Jan Černý domáhal proto, že co sládek na panství L-ském byl složil kauci v témže obnosu, která jemu posud nebyla vrácena.

Na této zaznamenané pohledávce vázly následující superkondikce:

1) pod č. 2507. z r. 1865 vydobyl Karel Bílý záznam práva zástavního pro směnečnou pohledanost 300 zl. r. č. O ve-

*) Den i číslo onoho rozhodnutí nelze seznati z intimatu vrchního soudu ze dne 9. září 1873 č. 28887. stranám okresním soudem v Dolních Kralovicích dnem 24. září 1873 pod č. 5667. sděleného.

dlejších povinnostech nestala se žádná zmínka ve výměru dotýčném;

2) pod č. 2844. z r. 1865 vydobyl Josef Červený záznam práva zástavního pro několik směnečných pohledávek v úhrnné sumě 1973 zl. 60 kr.;

3) pod č. 3787. z r. 1865 byl pro Karla Bílého vykonán vklad exekučního práva zástavního pro směnečnou sumu 300 zl. se 6% úroky od 5. července 1865 až do zaplacení jdoucími, náklady soudními 10 zl. 62 kr. a sice v pořadí a mocí spravení záznamu pro tuto pohledávku dříve již vydobytého.

O tomto vkladu nebyli pozdější věřitelé vyrozuměni.

Mezi tím provedl Jan Černý s držitelem hypoteky spor o těchto proň zaznamenaných 4000 zl. r. č., v kterém on z větší části propadl. Dle konečného nálezu měl držitel hypoteky na tuto celou požadovanou sumu platiti toliko . . . . 610 zl. 12 kr. kterých on vzhledem k tomu, že zaznamenaná pohledávka stížena byla superkondikcemi, k soudu složil.

Když pak šlo o to, jakým spůsobem tato suma 610 zl. 12 kr. má rozdělena býti mezi ony věřitele, kteří vydobyli superkondikce svrchu zmíněné, objevila se následující různost náhledů:

Karel Bílý likvidoval kapitál	300 zl.		
i se 6% úroky od 5. července 1865 až do 29. listopadu 1873	150 „		
útraty žaloby	10 „	62	kr.
útraty žádosti za vklad exekučního práva zástavního	7 „	94½	„
úhrnem . .	468 zl.	56½	kr.

i žádal, aby jemu veškeré tyto povinnosti vedlejší v tomtéž pořadí, jak samý kapitál k placení byly přikázány, jelikož dle výměru č. 3787. z r. 1865 exekuční právo zástavní i pro úroky a útraty výslovně v pořadí a mocí spravení vydobytého dříve záznamu bylo vtěleno.

Této žádosti opíral se Josef Červený, dokládaje, že jedině sumu směnečnou 300 zl. r. č. sluší předkem poukázati k zaplacení, že však co do vedlejších povinností nepřísluší Karlu Bílému totéž pořadí, jelikož dle výměru č. 2507. z r. 1865 jedině zaznamenána byla suma směnečná, nikoliv však povinnosti vedlejší. Dle tehdejšího stavu zákonodárství knihovního nebylo však (jako nyní dle §. 17. knih. řádu) zákonního práva zástavního pro úroky a útraty, nýbrž slušelo takovéto právo zástavní zvláště

propůjčiti, a teprv od toho času, kdy výslovně vtěleno bylo právo zástavní pro úroky i útraty, přísluší těmto vedlejším povinnostem přednost knihovní. Karel Bílý však vydobyl vkladu exekučního práva zástavního pro úroky a útraty teprv později, když již povolen byl záznam pro pohledávky Josefa Červeného v úhrnné sumě 1973 zl. 60 kr., a sluší tudíž tyto úroky a útraty též v pozdějším pořadí přikázati. Znění výměru č. 3787. z r. 1865 nemůže prý věřitelům knihovním, kteří již dříve byli vydobyli práv věcných, býti na újmu, jelikož jim výměr ten nikdy nebyl doručen, a tudíž naproti nim nemohl nabyti moci právní. Konečně poukázal Josef Červený k tomu, že v nižádném případě Karlu Bílému žádané více než 8leté úroky nemohou býti v tomtéž pořadí přikázány, jelikož úroky ty, nehledě ani k otázce, jsou-li promlčeny, čili nic, i ž dle §. 33. nov. konk. ř. a §. 17. knih. zák. nanejvýše až do výšky tříletých úroků by mohly tétéž přednosti požívati jak kapitál sám.

C. k. krajský soud v Mladé Boleslavi přikázal výměrem ze dne 30. prosince 1873 č. 6790. Karlu Bílému celou jím likvidovanou úhrnnou sumu 468 zl. 56½ kr. před pohledávkou Josefa Červeného k placení, a c. k. vrchní soud pro království České zamítl výnosem ze dne 24. února 1874 č. 5923. stížnost Josefa Červeného

proto,

že úroky z prodlení, pak útraty soudní a exekuční co pouhé povinnosti vedlejší ve smyslu §. 912. ob. z. obč. těchže práv požívají, jak pohledávka hlavní, což vyplývá také z analogie §. 33. konk. ř., zejmena an tu jde o pohledávku, již exekučním zástavním právem opatřenou, jež dle knihovního výtahu spisům přiloženého výměrem č. 3787. z r. 1865 výslovně též pro úroky i útraty v pořadí kapitálu samého bylo vtěleno, pročež rozvržení, jež v odpor bylo vzato, zcela se stavem knihovním se srovnává. K tomu, že by úroky z prodlení byly promlčeny, nemohlo býti hleděno, jelikož se strany dlužníka promlčení nebylo namítáno.

V mimořádné stížnosti, kterou podal Josef Červený z rozhodnutí tohoto, poukázal předkem k tomu, že jak nový konkursní řád, tak i knihovní zák. z r. 1871 nabyly platnosti teprv, když pohledávka, o kterou tu jde, již byla dávno vtělena, že tudíž zástavní právo zákonní těmito předpisy dle náhledu vrchního soudu úrokům propůjčené, nikterak nemůže působiti zpět. Dokládal dále,

že kdyby i tomu tak bylo, i kdyby výměr č. 3787. z r. 1865 naproti dřívějším věřitelům knihovním, jimž nikdy nebyl doručen, měl významu, přec patrné v tom shledává bezpráví, že se jemu co pozdějšímu věřiteli knihovnímu odpírá oné výhody, kterou zákon propůjčuje každému věřiteli konkursnímu, an vzhledem k těmto toliko tříleté úroky v témže pořadí přikázati lze, kdežto obě nižší stolice Karlu Bílému téměř devítileté úroky v témže pořadí, jak kapitál samý přikázaly.

C. k. nejvyšší soud změnil k této stížnosti obě rozhodnutí nižších soudů, i nalezl, že se Karlu Bílému mimo pohledávku . . . . . 300 zl — kr.
přikazují na místě úroků za dobu od 5. července 1865 až do 20. listopadu 1873 obnosem 150 zl. likvidovaných, toliko tříleté úroky obnosem . . 54 „ — „
a na místě útrat částkami 10 zl. 62 kr. a 7 zl. 94 kr. účtovaných, toliko část . . . . . 10 „ 62 „
kdežto zbytek pozdějším věřitelům připadnouti má,

neboť

následkem zakročení ze dne 17. listopadu 1865 č. 3787. vydobyl Karel Bílý exekuční právo zástavní jak pro sumu směnečnou 300 zl., tak i pro 6% úroky od 5. července 1865 dále jdoucí a útraty 7 zl. 94½ kr. v pořadí záznamu dne 23. května 1865 pod č. 2507. vydobytého.

Okolnost ta, že dle udání rekurenta věřitelé, již po tomto záznamu vydobyli práv zástavních o tomto vkladu exekučního práva zástavního pro směnečnou sumu 300 zl. r. č. i s úroky a útratami v pořadí vydobytého záznamu nebyli vyrozuměni, nemůže dle dv. dekr. ze dne 29. srpna 1818 č. 1488. sb. z. s. nikterak býti toho příčinou, že by tito pozdější věřitelé mohli odpírati právům, tímto vkladem vydobytým.

Jelikož však při rozvržení sumy 610 zl. 12 kr., která pro Jana Černého byla složena, k více věřitelům sluší hleděti, k jichž úplnému zapravení tato suma nestačí, toť sluší též užiti ustanovení §. 18. starého i §. 33. nového konkursního řádu, v jichž základě toliko tříletým úrokům z kapitálu zástavním právem pojištěného tatáž přísluší přednost, jak kapitálu samému.

Rozhodnutí c. kr. nejv. soudu ze dne 21. dubna 1874 č. 3849.

JUDr. **Jiří Pražák.**

Praktické případy o darování.

I.

V žalobě udal J. H., že koupil v roce 1869 sám od J. B. pro sebe a svou manželku A. H. domek č. p. 52. na Slezském předměstí za tržní cenu 700 zl. r. č., že on smlouvu tuto sám ujednal a tržní cenu sám zaplatil, a žádal tudíž od své manželky A. H. náhradu za ni zaplacené polovice tržní ceny 350 zl. r. č.

Žalovaná doznává, že uzavřena byla tato smlouva trhová, že manžel její jí sám ujednal a tržní cenu sám zaplatil, namítá však, že tu na snadě jest darování, jehož žalující později opět odvolati není oprávněn.

C. k. m. del. okresní soud v Hr. Kr. rozsudkem ze dne 10. října 1873 č. 9877. žalobu J. H. ze dne 6. září 1872 č. 9034. a v ní uvedenou závěreční prosbu, by za právo bylo nalezeno, že jest žalovaná A. H. povinna, zaplatiti žalujícímu ve 14 dnech pod exekuci 350 zl. r. č. na obnos trhové ceny 700 zl. r. č. za domek č. p. 52. na Slezském předměstí s pastvinou na ní k placení vypadající, a jím za ni zaplacenou, pak 6% úroky z této částky 350 zl. r. č. ode dne žaloby až do dne zaplacení jdoucí, pak veškeré soudní náklady — zavrhl a soudní útraty proti sobě vyzdvihl z těchto

důvodů:

Žalující neuvádí a tím méně dokázati se obětoval, že by manželka jeho A. H. co spolukupující se bývala zavázala, polovici tržní ceny na ni vypadající sama ze svého jemu zaplatiti, že on tedy ze smlouvy s ní učiněné 350 zl. r. č. od ní pohledávati oprávněn byl.

Jest tedy toliko na posouzenou, zdaliž žalující J. H. ze zákona oprávněn jest, od žalované oněch 350 zl. r. č. pohledávati. On se sice odvolává k §. 1042. ob. z. obč. Toto ustanovení zákona nemá ale v případu, o který tu jde, žádného místa. Neb, ač žalovaná nepopírá, tedy mlčky doznává, že žalující manžel její J. H. sám trhovou cenu 700 zl. r. č. za domek č. p. 52. na Slezském předměstí pro něj a pro ni společně koupený sám zaplatil prodávajícímu J. B., nedokázal přece, že on za svou manželku tento náklad učinil, který by ona činiti měla dle zákona.

Takto není žádného právního důvodu, z kteréhož by ža-

lující vrácení polovice tržné ceny, totiž 350 zl. r. č. požadovati mohl a spíše se musí, hledě k osobním poměrům stran v čase, kdy uzavřena byla trhová smlouva na domek č. p. 52. v Slezském předměstí, za to míti, že on tuto polovici trhové ceny žalované své manželce skutečně daroval, a proto byla jeho žaloba k zaplacení této polovice trhové ceny, totiž 350 zl. r. č., směřující oslyšena.

Zdvižení nákladů soudních stalo se dle §. 398. ob. ř. s.

C. k. vrchní soud zemský tento rozsudek k odvolání se žalujícího potvrdil a odvolatele povinným uznal, žalované na nákladech druhé stolice obnos 4 zl. 80 kr. ve 14 dnech pod následky exekuce zaplatiti.

Důvody.

Žalovanou činěná námitka darování jest dle stavu věcí odůvodněna. Neb dle jeho vlastních udání koupil žalující domek č. p. 52. na Slezském předměstí s pastvinou od J. B. pro sebe a svou manželku (žalovanou), ujednal sám s prodávajícím výminky smlouvy a zaplatil sám celou kupní cenu. Při té okolnosti, že tedy žalovaná žalujícího ku poupi před tím nezmocnila, ve vyjednávání obledně výminek smlouvy se nesúčastnila, dále vzhledem k stávajícímu manželskému poměru jest v naduvedeném průběhu nade vší pochybnost úmysl žalujícího poznati, že on své manželce spoluvlastnictví jmenované nemovitosti na své útraty dáti, jí tudíž s podílem kupní ceny, který na její spoluvlastnictví vypadal, obdarovati chtěl, a jelikož přijetí tohoto vyjádření, vůle žalované, již v spolupodpisu smlouvy a v tom nalezena býti musí, že si držení připsati dala, jest tu skutečně dle §. 863. ob. zák. obč. smlouva o darování ve smyslu §. 938. ob. zák. obč., při kteréž již odevzdání darované věci se stalo, poněvadž placení vypadajícího dílu kupní ceny na prodávajícího k prospěchu žalované jest a tudíž tak posouzeno býti musí, jako by žalující vypadající obnos žalované byl odevzdal k tomu cíli, aby prodávajícímu zaplatila.

Při tomto stavu věci není žalující oprávněn, zpět vrácení zaplacené částky 350 zl. r. č. od žalované žádati, za kterouž příčinou v odpor vzatý rozsudek potvrzen — a následkem toho odvolatel dle §. 398. ad *d*) ob. ř. s. k náhradě nákladu odvolání odsouzen byl.

Rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského ze dne 23. února 1874 č. 5483.

Zprávy

o týdenních schůzích právnické jednoty v Praze.

Týdenní schůze dne 12. a dne 19. února 1874.

V obou schůzích předsedal pan starosta Mat. Havelka, a protokol vedl jednatel Sobička.

Přítomných bylo v první schůzi 16 členů, v druhé 20.

Předsedící oznámil, že přistoupili k jednotě co členové řádní pánové Jos. Eug. Slavík v Praze, c. k. adjunkt Josef Topol v Nové Pace a c. k. radní sekretář Šindelka v Praze.

Jednatel oznámil, že učinil dle usnešení minulé valné hromady opatření, aby byly Instituce Justinianovy v knihkupectví p. Fr. Řivnáče pánům členům „Právnické Jednoty" a studujícím po 1 zl. vydávány. Členové jednoty mají se k tomu konci vykázati legitimačním lístkem, studující indicem zápisním.

Pan JUDr. Fr. Dvorský v Praze dal oznámiti, že z jednoty vystupuje.

Na programu bylo jednání o některých ustanoveních zákona o společenstvech. Debatu zahájil pan dr. Voženílek a v druhé schůzi pan prof. dr. Randa. V živém rokování se zúčastnili mimo ně též pp. dr. Hansgirg, Havelka, dr. Heller, Pešek, dr. Plaček, dr. Pražák, dr. Jos. Sobička a dr. Stupecký.

Zpráva o tomto jednání podána na jiném místě (článek „O některých ustanoveních zákona o společenstvech pro napomáhání živností a hospodářství" a článek „Dobré zdání prof. dra. Randy o některých dalších otázkách z nového zákona o společenstvech").

Týdenní schůze dne 26. února 1874.

Předsedící: starosta p. M. Havelka.

Zapisovatel: jednatel p. V. Sobička.

Přítomných členů: 20.

Předsedící oznámil, že k jednotě přistoupil co řádný člen pan Fr. Fischer v Rakovníku; jednatel oznamuje, že akademická správa k tomu nesvolila, aby ve spolkových místnostech v Karolínum

postavena byla skříň na uschování knih jednotě patřících. — Oboje sdělení přijato k vědomosti.

Na denním pořádku byla volná rozprava o některých ustanoveních zákona o řízení upomínacím daného dne 27. dubna 1873 č. 67. říš. zák.

V. Sobička uvádí, že mnohé strany podávají žaloby s prosbou o vydání platebního příkazu pro sumu 25 zl. převyšující toliko ve dvou přepisech, čili v originálu a přepisu. Soudní praxe však se na tom ustanovila, že v těchto případech má žaloba býti podána ve dvou pariích a kromě toho ještě přepis žaloby, a to zajisté ve smyslu zákona. Neboť §. 19. zák. cit. nařizuje doslovně: Věřitel může za vydání rozkazu k placení žádati také v žalobě, kterouž se pohledávání svého domáhá. V takové případnosti má soud vydati rozkaz k placení výměrem na žalobu. Přepis žaloby, jejž žalobník podá, schová se.

Tento §. předpokládá řádnou žalobu, a nejsou ním změněna nařízení daná o tom, jakých náležitostí formálních mají žaloby míti; žaloba musí býti tedy zdělána, jak nařizují zvláště §§. 394., 386. ob. ř. s., a musí býti každé straně dodána, aby po případě řízení dle zákona (totiž v našem případu sumovní) mohlo před se jíti; §. 19. výslovně k tomu poukazuje, řka: „in diesem Falle hat das Gericht den Zahlungsbefehl mittelst Bescheides auf die Klage zu erlassen", a když přes to se ustanovuje, že má žalující ještě přepis žaloby předložiti, kterýž se má u soudu uschovati, jest to ovšem přepis, kterýž se dle zákona o říz. upom. vyhledává kromě parií žaloby, potřebných dle předpisů obecného řádu soudního. Jinak se má ovšem věc, když již samo pare žaloby u soudu má uschováno býti, totiž v řízení bagatelním a při žalobách proti několika žalovaným; v těch případech ovšem není již zapotřebí, ještě zvláštní přepis žaloby předkládati.

Pan dr. Plaček souhlasí se soudní praxí, dokládaje se těmito dalšími příčinami: Kdyby měl býti platným náhled, že má přepis žaloby jen potud býti v aktách, pokud proti rozkazu k placení nebyly námitky činěny, po učiněných námitkách však že má tento přepis žalujícímu býti vydán, tak že pak každá strana má své pare, kteréž při skončení rozepře zas do soudních spisů má vloženo býti, přišli bychom k té nesrovnalosti, že by v případu, když stání po učiněných námitkách nařízené in suspenso zůstane, ve spisech žádný přepis žaloby nezůstal, což se nesrovnává s 2. odst. §. 19.

Krom toho jde též z §. 15. zák. daného dne 24. května 1873 č. 97. na jevo, že tento přepis žaloby, ač má býti kolkován tak jak sama žaloba (což proto výslovně se nařizuje, že přepisy vůbec menším

kolkům jsou podrobeny), přec jen pouhým přepisem zůstává, kterýž tedy nemůže nahraditi pare, jež musí býti každé straně dodáno.

Pan dr. Tilsch proti tomu namítá, že §. 19. ovšem ničeho o tom nerozhoduje, jak má býti žaloba zdělána, mluví však jen o (jedné) „žalobě“ a přepisu; tento přepis má se potud ve spisech uschovati, pokud nebyl odpor učiněn; stalo-li se to ale, pozbývá řízení upomínací své platnosti, nastává obecné řízení; a není tedy již zapotřebí, aby ten přepis ještě na dále byl ve spisech chován. Že vyvolil zákon stylisaci, z které se dá náhled opačný hájiti, vysvětluje se tím, že měl zákon na mysli také již příští řád řízení soudního, aby i pro tento mohl v platnosti zůstati, a dle kterého má žaloba býti podána jen v jediném originálu a kromě toho v potřebném počtu přepisů. Tomuto náhledu však odporuje pan dr. Ott, poněvadž jde z motivů k zák. o říz. upom. na jevo, že měl zákonodárce na mysli jenom ustanovení posud platná. Také on přidává se dle slovného znění zákona k náhledu soudní praxí přijatému.

Na to poukazuje pan dr. Ott k pochybnosti, jestli že jest dle §. 1. zák. cit. zapotřebí certa pecunia, aby mohl býti vydán rozkaz k placení, aneb jestli dovoleno, v žádosti uvésti právní poměr, z něhož vyplývá žadateli pohledávání proti druhé straně, aniž by suma již smlouvou byla určena, a po tom činěný nárok o vlastní úsměvyceniti. Hledě k výslovnému znění zákona, a zvláště k §. 4. ad 2. („v žádosti má věřitel uvésti sumu svého pohledávání“) a k §. 9., pak k pramenu našeho zákona, totiž k čl. 499. návrhu zdělaného od komise hanoveranské (die dem Betrage nach gewissen, fälligen, unbestrittenen Forderungen), má za to, že náš zákon předpokládá pohledávání co do sumy již napřed určité.

Adj. Sobička má za to, že §§. 4. a 9. nelze za platný důvod pro tento náhled bráti, poněvadž také suma napřed nevyjednaná, jen od žadatele vyceněná jest určitá, a stačí k tomu, čehož tyto §§. 4. a 9. vyhledávají. Uváží-li se pak, že ve všech případnostech, když žadatel ve své žádosti právní poměr napřed nevylíčí, nýbrž jen prostě žádá, aby na základě určitého právního důvodu pro jistou sumu rozkaz platební byl vydán, soudce ani uvažovati nemůže, byla-li předkem certa pecunia smluvená; dále že by dle náhledu od p. dra Otta uvedeného téměř žádné pohledávání ze smluv námezdních aneb z učiněné škody nemohlo dle řízení upomínacího býti vymáháno, a že konečně příkaz platební jest jen jakési provisorium, kteréž druhá strana dle své vůle může uznati a tak v platnosti udržeti, aneb námitkami zhola zvrhnouti — zdá se, že lze i taková pohledávání vymáhati dle zák. o říz. upom.,

která před tím co do sumy ještě nebyla určitě smluvená neb ustanovená.

Pan dr. Jos. Tilsch sděluje v této příčině nález c. k. vrchního soudu zemského pro Moravu a Slezsko,*) nímž byl advokát odmrštěn s žádostí za vydání platebního příkazu pro palmár, poněvadž advokáti až do těch dob, nežli bude vydána tarifa, o níž se zmiňuje §. 17. ř. adv. ze dne 6. července 1868, svých pohledávek z palmáru mohou pohledávati pořadem práva, jen když je napřed dle dv. dekretu daného dne 4. října 1833 č. 2366. byli účtovali, aneb když je strana uznala, pročež pohledávání, pro kteréž chtěl žadatel vymoci rozkazu platebního, dle §§. 1. a 5. zák. o říz. upom. na ten čas u soudu dobýváno býti nemůže. Schvaluje toto rozhodnutí, srovnává se p. přednášející s náhledem p. dra. Otta.

Pan dr. Plaček zas přidává se k druhému mínění hlavně z té příčiny, že jest zákon o říz. upom. předkem pro ty případy vydán, že věřitel předpokládá, že dlužník svůj dluh uzná a k soudu nepůjde; uzná-li též sumu napřed neujednanou, srovnává se to zajisté s úmyslem celého toho zákona; nechce-li ji ale uznati, může odporem věřitele odkázati na řádné provedení svého práva.

Pan starosta M. Havelka přijímá rovněž tento náhled, a to zvláště z historického důvodu, kterýž byl pan dr. Ott přivedl; neboť kdyby náš zákon byl chtěl na tom setrvati, že může rozkaz k placení jen o sumě napřed zjištěné býti vydán, byl by zajisté dle vzoru hanoveranského toto ustanovení výslovně přijal, když se to však nestalo, zdá se, že se náš zákon od tohoto obmezení úmyslně uchýlil.

Pan dr. J. Tilsch předkládá dále na uváženou otázku, jestli mají útraty odporu ihned býti přisouzeny, když byla s žádostí o vydání platebního rozkazu spojena žaloba.

Přednášející, jakož i p. dr. J. S. Prachenský pokládají za to, že má v tomto případu výrok o útratách s odporem spojených odročen býti až do rozhodnutí hlavní věci. Neboť ač §. 11. zák. cit. zcela všeobecně nařizuje, že jest věřitel povinen náklady odporu zapraviti, byl-li odpor v pravý čas učiněn, sluší uvážiti, že tu — jakož vůbec až do §. 19. jest řeč o pouhé žádosti za vydání platebního příkazu, ve kterémž případu musí ovšem náklady odporu zapraveny býti, poněvadž jest nejisté, bude-li věřitel žalovati, a bude-li tedy lze o oprávněnosti odporu rozhodovati; byla-li ale s žádostí dle §. 19. žaloba spo-

*) učiněný dne 3. prosince 1873 č. 13701.

jena, počne se po učiněném odporu ihned o věci samé říditi, a soudce může pak při rozhodnutí dle 2. odst. §. 11. uvážiti, sluší-li náklady odporu dlužníkovi přisouditi; s tím se srovnává též skutečnost, že 3. odst. §. 19. nařizuje, co se má státi, když byl proti rozkazu k placení vydanému na žalobu položen odpor, aniž by se slovem zmínil o nákladech odporu. K tomu pak přichází moment ekonomický, že by debitor in mora v mnohých případech jen z té příčiny svévolně odpor položil, aby mu věřitel musel ihned náklady nahraditi, kdežto by věřitel pak o své právo a navrácení těch nákladů teprv dlouho musel proces vésti, a pak je třeba od dlužníka nemajetného ani vráceny neobdržel.

Konečně předkládá pan prof. dr. Randa otázku, jestli lze žádost za vydání rozkazu k placení dle §. 59. ř. knih. ve veřejných knihách poznamenati. §. 13. zákona o říz. upom. praví ovšem, že má žádost za vydání rozkazu k placení, co se týče zašlosti rozepře u soudu a přerušeného promlčení, týž účinek jako žaloba; — však již tu obmezuje tento účinek jenom na zašlost rozepře a na přerušené promlčení, nepřikládaje té žádosti stejného účinku též v jiných kusech; poznamenání v knihách připouští se dle §§. 20. a 73. knih. ř. jen tehdy, když to knihovní řád neb řád soudu civilního aneb řád konkursní připouštějí; v těchto zákonech však ovšem o žádosti za vydání platebního příkazu není řeči, zákon o říz. upom. sám ale v té věci ničeho neustanovuje; a co se týče ustanovení řádu knihovního, připouští se sice dle §. 59. a 60. poznamenání žaloby, avšak jen žaloby a to žaloby hypoteční. Nelze tedy zajisté poznamenati též pouhou žádost o vydání platebního rozkazu.

Taktéž soudí pan dr. Ott, dokládaje se ustanovením §. 16. zák. o říz. upom., neboť poznamenání žaloby hypoteční děje se k tomu konci, aby měla žaloba účinek také na každého pozdějšího vlastníka statku, a aby se mohla jmenovitě exekuce na zastavenou nemovitost z nálezu následkem poznamenané žaloby vydaného, nebo z narovnání k exekuci spůsobeného, proti každému vlastníku této nemovitosti vésti (§. 60. řádu knihovního). Rozkaz k placení pozbude ale dle §. 16. cit. své moci, nepožádal-li věřitel za exekuci v šesti měsících od dodání rozkazu, že má dlužník platiti; poznamenáním toho rozkazu byla by tedy spůsobena nesnoda, že by po uplynutí těchto šesti měsíců rozkaz pořáde ještě byl v knihách poznamenán, ač již své platnosti pozbyl, což by ovšem bylo na újmu veřejné víry knih pozemkových. Rovněž vychází z §. 1. zák. o říz. upom. platnost náhledu od pana prof. Randy proneseného; dovoluje totiž tento §. 1. vymožení platebního příkazu na osobního dlužníka, a nemá tedy zajisté na

mysli objektivního zjištění pohledávání věřitelova, ku kterémuž konci právě dle §§. 59. a 60. ř. knih. lze žalobu v knihách poznamenati.

Tím byla schůze ukončena.

V. Sobička.

Kniha judikátní a repertorium nálezů c. k. nejvyššího dvoru soudního.

70. (rep. nálezů).

Když rozdělena byla cena trhová v exekuční věci Michala svob. pána z Locatelů proti Františce Ippavicové pro 420 zl. r. č., tož minul c. k. okresní soud v Haidenschafu mimo jiné pohledávky vys. erára též vyvazovací kapitál, jenž vázl na usedlosti oběma manželům Ippavicovým společně patřící, při rozdělování nejvyššího podání za polovici usedlosti Františce Ippavicové náleževší.

C. k. vrchní soud v Terstu změnil tento výměr prvního soudce, i přikázal z onoho nejvyššího podání k placení částky kapitálu vyvazovacího v úhrnném obnosu 184 zl. 27 kr. i s 5% úroky z prodlení od r. 1863, i úroky z prodlení od téže doby, kterak částky ty uvedeny byly v seznamu, c. k. berním úřadem předloženém.

K dovolací stížnosti exekventa a více jiných věřitelů přikázal však c. k. nejvyšší soud z nejvyššího podání za polovici Františky Ippavicové lhůty na kapitále, které z vyvazovacího kapitálu sumou 184 zl. $27^1/_2$ kr. ohlášeného ode dne dražby, t. j. od 5. dubna 1869 až včetně do roku 1863 zpět byly zasezelé, i s dotýčnými 5% úroky a úroky z prodlení po 3 leta od 5. dubna 1869 zpět počítaje k placení, a sice uváživ, že dle §§. 21. a 22. pat. ze dne 4. března 1849 č. 152. a min. nař. ze dne 29. září 1852 č. 198. zavázaných vyšetřený roční důchod vyvazovací v dvacaterém obnosu kapitalisovaný, sluší pokládati za břemeno, které na vyvazeném statku se zákonní předností přede všemi jinými břemeny hypotekárními váznе, i přednosti zeměpanské daně požívá, i že tato zákonní přednost přede všemi hypotekárními břemeny knihovními vyvazovacím kapitálům přísluší i tehdá, když dávka zrušená neb vyvazená, na jejíž místo nastoupil kapitál vyvazovací, ve veřejných knihách mezi břemeny hypotekárními buď vůbec vřaděna nebyla, neb pozdějšího pořadí požívala; uváživ dále, že hledě k tomu, kterak statek vyvazený zákonem jest zavázán, nepodstatná jest

námitka rekurentů, že toliko část nedoplatku vyvazovacího, která vypadne na vydraženou polovici nemovitosti, a kterou teprv vyšetřiti sluší, z nejvyššího podání měla býti přikázána; uváživ konečně, že vyvazovacímu kapitálu dle zákonních předpisů svrchu uvedených sice přísluší přednost přede všemi břemeny hypotekárními i výhody, kterých požívají zeměpanské daně co do vymahání, že však ostatně tento kapitál vyvazovací daním není na roveň postaven, pročež zákonní předpis v dv. dekr. ze dne 16. září 1852 č 2132. a ze dne 10. srpna 1826 č. 2219., pak dekr. dv. kanc. ze dne 14. února 1840 č. 19. obsažený, že totiž zákonní přednost nedoplatkům zeměpanských daní propůjčená obmezena jest na dobu tří let, nemá platnosti ohledně zasezelých lhůt kapitálu vyvazovacího.

Zároveň stalo se usnešení, že má následující zásada právní býti zanešena v repertorium nálezů:

Při rozdělení ceny trhové za statek nemovitý exekucí prodaný přísluší všem lhůtám kapitálu vyvazovacího až do dne dražby zasezelým a dotýčným 5% úrokům i úrokům z prodlení, úrokům však toliko po tři leta ode dne dražby zpět počítaje, přednost přede všemi pohledávkami hypotekárními, jež vznikly z titulů soukromoprávních.

Sezení ze dne 26. března 1874 č. 1595. III. senát.

71.

V stručně líčené rozepři Jakuba Poledníčka na novou Vídenskou společnost pro omnibusy o vrácení kufru neb zaplacení náhrady 70 zl. r. m. s přísl. zamítl c. k. měst. del. okr. soud pro vnitřní město Vídeň námitku nepříslušnosti soudu, kterou byla vznesla společnost žalovaná, i nalezl u věci samé.

C. k. vrchní soud rakouský dal k odvolání se žalované místa námitce nepříslušnosti soudu.

C. k. nejvyšší soud potvrdil k odvolání se žalobce nález prvního soudce, pokud jím námitka nepříslušnosti soudu byla zavržena a sice uváživ, že dle §. 7. dv. dekr. ze dne 24. října 1845 č. 906. sb. z. s. i v sumárním řízení, pokud tu není zvláštních předpisů zákonních, šetřiti sluší všeobecných ustanovení o řízení soudním daných; že tudíž, jelikož uvedený dvor. dekr. ohledně námitky nepříslušnosti soudu ničehož zvláštního neobsahuje, a jelikož zejmena §. 26. onoho dvor. dekr. (o řízení stručném) mluví toliko o tom, kterak o této námitce jednati a rozhodovati sluší, nikoliv však o tom, kdy ji vznésti sluší, též v řízení stručném užiti sluší ustanovení dvor. dekr. ze dne 27. července

1792 č. 36. lit. *a*) sb. z. s. pro řízení ústní daného, dle kterého dotčenou námitku vznésti sluší při prvním stání, které před se jde, a v kterém obě strany se zúčastnily.

V případě, o který tu jde, dostavily se dle protokolu o jednání při prvním stání v žalobě na den 12. prosince 1872 nařízeném obě strany svými vykázanými zástupci, i žádaly za odročení stání, aniž by se strany žalované společnosti při tomto stání byla bývala činěna námitka nepříslušnosti soudu. Dle toho nebyla žalovaná společnost, která tímto opomenutím již uznala příslušnost soudu k projednávání i rozhodování této rozepře, více oprávněna, této příslušnosti později opět se opříti, a slušelo tudíž námitku nepříslušnosti soudu teprv při druhém stání dne 9. ledna 1873 činěnou co patrně opožděnou již z tohoto důvodu zamítnouti, aniž by třeba bylo dále zkoumati, zdali námitka ta jest podstatnou. Zároveň stalo se usnesení, že následující zásada právní má zanešena býti v repertorium nálezů:

Námitka nepříslušnosti soudu náleží i v řízení stručném dle předpisu dv. dekr. ze dne 27. července 1792 č. 36. lit. *a*) sb. z. s. činiti při prvním stání, kterému obě strany jsou přítomny, a které tudíž před se jde; co stání takové, jež „před se jde" sluší míti i takové, o jehož odročení žádaly strany dostaviv̌ší se k soudu.

Sezení ze dne 13. května 1874 č. 4620., VI. senát.

72.

V základě směnky na 2313 zl. Majdalenou Malou na vlastní řád vydané, dne 1. ledna 1874 splatné, Janem Heyndlem přijaté, i opatřené přihlášením, kterým za sumu směnečnou zástava byla dána, byl výměrem okresního soudu v Devítikostelích ze dne 4. listopadu 1873 č. 8760. povolen záznam práva zástavního pro směnečnou pohledávku 2313 zl., na více nemovitostech Jana Heyndla. Když směnka k placení dospěla, vydobyla Majdalena Malá výměrem krajského soudu Novoměstského ze dne 5. ledna 1874 č. 47. na příjemce směnečný rozkaz, by zaplatil směnečnou sumu 2313 zl. se 6% úroky od 3. ledna 1874 a náklady soudní, byla však se žádostí zároveň kladené, „by záznam práva zástavního k zjištění směnečné pohledávky výměrem okresního soudu v Devítikostelích ze dne 4. listopadu 1873 č. 8760 povolený spraveným uznán byl," odmrštěna proto, jelikož nález takový bez vyslyšení odpůrce vynésti nelze, a tudíž nemístno jej spojiti s platebním příkazem směnečným. Žalovaný dal platebnímu příkazu vejíti v moc práva, a Majdalena Malá žádala tudíž dne 24. ledna 1874 o vklad exekuční práva zástavního in feria záznamu výměrem ze dne 4. listopadu 1873 povo-

leného pro směnečnou sumu 2313 zl. s úroky, náklady soudními i exekučními.

K této žádosti povolil c. k. krajský soud Novoměstský výměrem ze dne 27. ledna 1874 č. 411. pro pohledávku 2313 zl. r. m. s povinnostmi vedlejšími vklad exekučního práva zástavního na nemovitostech Jana Heyndla, však co položku novou, a zamítl zároveň žádost za vklad exekučního práva zástavního ad locum praenotace dříve povolené, jelikož v případě §. 41. lit. *c*) knih. zák. nález, na základě jehož se kdo domahá spravení záznamu dle §. 42. knih. zák., obsahovati má nejen výrok o pravosti pohledávání, nýbrž i o právním důvodu nabytí práva zástavního i objemu téhož, což však v platebním příkazu ze dne 5. ledna 1874 č. 47. se nestalo, an naopak tam žalobkyně s dotýčnou prosbou svou výslovně byla odmrštěna.

Stížnost, kterou Majdalena Malá podala proti této části výměru, byla c. k. vrchním soudem zemským dne 3. března 1874 č. 3954. odmrštěna, jelikož dle §§. 40., 41., 42. a 44. knih. zák. záznam toliko tehda za spravený prohlásiti a pokud se týče vklad bezvýminečného práva zástavního povoliti lze, když prokázána byla pravost pohledávání i právní důvod nabytí práva zástavního, jakož i objem tohoto, platebním příkazem však prokázána jest toliko pravost pohledávky, nikoliv však právní důvod práva zástavního, a jelikož žádosti za spravení záznamu v žalobě vznešené místa dáno nebylo.

C. k. nejvyšší soud dal místa mimořádné stížnosti dovolací, kterou Majdalena Malá podala ze stejných výměrů těchto, i povolil vklad exekučního práva zástavního ad locum záznamu práva zástavního výměrem c. k. okresního soudu v Devítikostelích ze dne 4. listopadu 1873 č. 8760. povoleného, a sice „uváživ, že záznamem práva zástavního, který Majdaleně Malé k zjištění směnečné pohledávky 2313 zl. r. m. výměrem c. k. okresního soudu v Devítikostelích ze dne 14. listopadu 1873 č. 8760. v základě směnky ze dne 26. října 1873, Janem Heindlem přijaté, a prohlášení o zřízení zástavy ze dne 26. října 1873 na této směnce obsazeného povoleným i vykonaným dle §. 40. knih. zák. ze dne 25. července 1871 opodstatněno jest nabytí práva zástavního na nemovitostech Janem Heindlem v zástavu daných pod výminkou spravení v tomtéž objemu, jak toto spravení se stane, — uváživ dále, že Jan Heindl platebním příkazem směnečným naň co příjemce svrchu dotčené směnky k žalobě Majdaleny Malé c. k. krajským soudem v Novém Městě vynešeným a v moc práva vzešlým odsouzen byl, zaplatiti zažalovanou sumu směnečnou s povinnostmi vedlejšími, — uváživ konečně, že tím platebním příkazem

v moc práva vzešlým dle §. 41. lit. *c*) knih. zák. stalo se spravení záznamu, nejen ohledně směnečné sumy 2313 zl. r. m. nýbrž i ohledně přisouzených ze samého zákona vyplývajících úroků z prodlení a přisouzených nákladů, ku kterýmž se rovněž, jako ku dále sběhlým útratám exekučním dle §§. 16. a 17. knih. zák. vztahuje právo zástavní, aniž by třeba bylo dalšího průkazu neb nálezu o právním důvodu nabytí práva zástavního a o objemu tohoto, jelikož platební příkaz v moc práva vzešlý již o sobě spravuje záznam práva zástavního, a objem poslednějšího právě naznačen jest nálezem platebním."

Zároveň stalo se usnešení, že následující zásada právní má zanešena býti v repertorium nálezů:

„Záznam práva zástavního k zjištění směnečné pohledávky vydobytý spravuje se platebním příkazem směnečným, jenž na dlužníka směnečného, proti kterému záznam byl vydobyt, byl vynešen a moci právní nabyl, dle toho, jakou měrou tam nařízeno bylo placení kapitálu, úroků ode dne dospělosti a nákladů soudních, aniž by třeba bylo dalšího výroku, že záznam práva zástavního za spravený má býti pokládán."

Soudní rozhodnutí

uveřejněná v jiných právnických listech.

129) Vrchní soud odepřel vklad práva zástavního pro zápůjčku na statku nemovitém, jelikož z křestního listu, jehož ověřený opis se ve sbírce listin již nalézal, držitel hypoteky tehda, když dluhopis byl vystaven, ještě byl nezletilým. C. k. nejvyšší soud však povolil vklad žádaný, jelikož ze starší smlouvy taktéž knihovně vtělené vycházelo na jevo, že dlužník již dříve obdržel od svého otce usedlost, o kterou tu jde, k vlastnímu hospodaření. Sluší tudíž míti za to, že majitel hypoteky již dokonaným 20. rokem stal se soběprávným, pročež není tu závady dle §§. 26. a 94. ad 2) knih. zák. vytknuté.

Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu ze dne 6. května 1874 č. 4375. v Ger. Halle z r. 1874 č. 62.

130) C. k. finanční prokuratura žádala jmenem vys. eráru o zavedení řízení dle zákona ze dne 25. července 1871 č. 96. ř. z., aby při knihovní vložce „pracovní dům č. 6. v trestnické ulici v G."

knihovně vyznačena byla majetnost k tomu náležitá, zejmena gruntovní parcely v úhrnné výměře 3 jiter 454 čtv. sáhů a další dvě stavení č. 4. a 8., jež se tam nalezala, a aby fond c. k. trestnice za vlastníka téhož objektu zapsán byl. Žádosti nebylo vyhověno, jelikož nemovitost, o kterou tu jde, již tvoří vklad knihovní, a pouhé vyznačení příslušenství některého tělesa knihovního není případem takovým, kdež by dle zákona ze dne 25. července 1871 č. 96. ř. z. slušelo upravovati knihy gruntovní.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 17. února 1874 č. 1455. v Z. f. Not. a r. 1874 č. 31.

131) Manžel činil podání k soudu, aby zrušeny byly platební příkazy směnečné na jeho manželku (jejíž otec posud byl na živě) vynešené. Žádost ta byla jemu pro nedostávající se legitimaci k zakročení vrácena co taková, jež nehodí se k řízení soudnímu.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 23. června 1874 č. 6520. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 63.

132) A. žádal o exekuci k zjištění na základě platebního příkazu směnečného, jenž nevzešel ještě v právní moc. Žalovaný B. složil k uvarování exekuce spornou sumu k soudu. Když později B. zvítězil, žádal za vydání částky té z deposice, i likvidoval útraty jak složení peněz k soudu, tak i opětného jich vybrání. Útraty ty byly jemu přisouzeny, neb žalovaný, který zvítězil, může žádati, aby byl úplně v předešlý stav uveden. K tomu však zapotřebí, aby mu útraty jak složení tak i vybrání deponované sumy byly nahraženy.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 21. dubna 1874 č. 3765. v Ger. Halle z r. 1874 č. 63.

133) A. žádal o exekuční odevzdání mzdy, která se jeho dlužníku B., majiteli to závodu pro čištění prádla měsíčně vyplácí za příčinou tou, že obsarával čištění prádla ve všeobecné nemocnici v G. C. k. nejvyšší soud vyhověl exekuční žádosti, protože zákon ze dne 29. dubna 1873 č. 68. ř. z. na zřeteli má toliko případy ty, když někdo proti mzdě neb službě zvláště zřízen byl k vykonávání jistých prací, že však těm, kdož samostatně vedou závod jakýsi, neprospívá zákon dotčený, an výminky z všeobecných pravidel přesně vykládati dlužno.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 7. října 1874 č. 9920. v Z. f. Not. z r. 1874 č. 34.

Denník.

Z komor advokátních. Za příčinou zmíněného v posledním již čísle nařízení mininisteria spravedlnosti ze dne 6. srpna t. r., kterým mimo jiné poukázáno bylo k tomu, že prý někteří správcové konkursních podstat zneužívali postavení svého k obohacení svému, i že to nazvati sluší zbytečným zdražováním řízení konkursního, pakli se úřad správců podstat konkursních svěří právníkům z povolání, usnesl se výbor Vídeňské komory advokátní na tom, předložiti komoře memorandum, které by ministru mělo býti podáno k uhájení zájmů stavu advokátského. Podobné kroky hodlá prý podniknouti Terstská komora advokátní. Výbor Pražské komory advokátní usnesl se k initiativě spolku advokátů v Praze na tom, požádati soudy konkursní o sdělení, zdali výčitky ministrem v onom oběžníku činěné týkají se též některého z advokátů království Českého. O dotčeném návrhu náleželo rozhodovati valné hromadě ku dni 12. t. m. svolané. „Jur. Bl." konstatují, že v oboru advokátní komory pro dolní Rakousko vyskytla se během celého času, co nový řád konkursní jest v platnosti, toliko jediná stížnost proti advokátu co správci konkursní podstaty, a i tuto jedinou stížnost náleželo prý co bezpodstatnou zamítnouti.

Jmenování. Spoluredaktor listů těchto JUDr. Jaromír Hanel byl povolán za řádného profesora práv (pro obor dějepisu práva na universitu v Záhřebě. — Na universitě Vídeňské byl dr. Šalomoun Mayer, doposud advokát ve Frankobrodu n. Moh., jmenován mimořádným profesorem řádu trestního.

§. 7. trestního řádu došel, jak sděluje dopisovatel časopisu „Jur. Bl." prý již také v trestních nálezech někdy výkladu toho, jakoby jim změněn byl §. 241. z. tr., i jakoby nyní i pokuty peněžité, které se komu uložily pro přečin neb přestupek jím spáchaný, náleželo obrátiti k účelu tomu, by jimi podporováni byli chudobní trestanci při propuštění z vazby, až by se jim vyskytlo zaopatření spravedlivou výživou. Netřeba ovšem šíře vykládati, kterak názor ten mylný jest, máť patrně celý §. 7. na zřeteli toliko případy ony, kdež uložen byl trest dle zákona tohoto, t. j. dle řádu trestního.

Kapitály svěřenské, jichž dle §. 332. zák. ze dne 9. srpna 1854 vinkulovati sluší, byly, pozůstávaly-li z cenných papírů, doposud namnoze opatřeny toliko razítkem depositním, neb byla tam toliko připojena t. zv. doložka vinkulační. Výnosem ministra spravedlnosti ze dne 6. srpna 1874 č. 8661. bylo soudům v paměť uvedeno, že vin-

kulování podstatně záleží v tom, že papíry majiteli znějící přemění se v papíry, znějící na určité jmeno, totiž na jmeno svěřenství, následkem čehož pak úroky se vybírají nikoliv proti kuponům, nýbrž proti zvláštní kvitanci. Mají tudíž soudové poukázati depositní úřady, by se stran takového náležitého vinkulování usrozuměly s kasou dotýčnou, která pak učiní v příčině té potřebná opatření. Byť by i dotčený §. 232. nařizoval vinkulovati toliko dlužní úpisy státní, tož přec tentýž důvod jest na snadě i ohledně ostatních cenných papírů, z nichžto dle zákona lze ukládati kapitály svěřenské, a sluší tudíž i při těchto šetřiti opatrnosti oné, pakli ji tu vůbec lze provésti.

Komisaři vládní, kteří dle zákonů ze dne 24. dubna 1874 č. 48. a 49. ř. z. přidány jsou ústavům, které vydávají listy zástavní neb obligace partiální, budou dle výnosu ministra spravedlnosti ze dne 7. dubna 1874 č. 11008. znamenati tím spůsobem, že podpisu jich přidána bude pečeť, pozůstávající ze suchého kolku s c. k. orlem a podpisem „c. k. komisař vládní." Dle seznamu zároveň uveřejněného jsou v Čechách tři ústavy k vydávání zástavních listů oprávněné. Z těchto tří ústavů jest hypoteční banka království Českého podřízena dozorství Českého zemského výboru, kdežto při České společnosti pro úvěr hypoteční p. c. k. místodržitelský rada Edvard Pštros, při hospodářské úvěrní bance v Čechách pak c. k. místodržitelský rada Jiří Smolař zastává úřad komisaře vládního.

Spolek notářů moravsko-slezských odbýval dne 29. července 1874 v Opavě řádnou valnou hromadu. Ze 116 systemisovaných míst notářských ve Slezsku a na Moravě byla 2 místa uprázněna, a z ostatních 114 notářů jest 86 údy spolku. Jmění spolkové obnáší přes 1000 zl. a knihovna spolku čítá 77 svazků i sešitů. O návrzích, směřujících k tomu, by činěna byla opatření, aby se předešlo podvodnému zkracování věřitelů, a by pokoutnictví učiněna byla přítrž, přešlo se k dennímu pořádku. Naproti tomu byl přijat návrh dra. Frendla, směřující k tomu, by vzhledem k §. 4. návrhu o řízení exekučním podána byla petice v ten smysl, by notářům nebylo uloženo, při exekučním prodeji svršků službu konati, neb by aspoň intervence taková obmezena byla na větší podstaty exekuční a konkursní. Příspěvek členů byl určen na 4 zl. pro notáře a na 2 zl. pro kandidáty notářství, a usnešeno se na tom, že příští valná hromada v Olomouci svolána býti má.

O řízení upomínacím.

Podává dr. Ott.

(Dokončení.)

Rozkaz platební úplně pojí se k obsahu žádosti §. 6., která se u soudu uschová (§. 17.) a z vyloženého právě důvodu doručena býti nemůže. Proto také staví zákon (§. 13.) žádost na roveň se žalobou[39]) pokud se týče litispendence[40]) a přetržení promlčení (§. 1497. ob. zák. obč.).[41]) Výminečné ustanovení toto vztahovati nelze na účinky při domáhání se dluhu, kdež stává korreality §. 892. (aktivní), 891. (passivní) ob. z. obč., dále co se týče úroků z pohledávky dosud nesúročitelné §. 995., 1337. ob. zák. obč. případně §. 2. zák. ze dne 14. června 1868 č. 89. ř. z. a súrokování úroků soudně pohledávaných (§. 3. lit. *b*) cit. zák.[42]) Jelikož tento spůsob řízení neslouží definitivnímu upravení poměru

---

[39]) Byla-li tedy žádost vrácena, nenastane přetržení promlčení (§. 1497. ob. zák. obč. a maj. ad minus); opačnou zásadu přijal návrh něm. oblig. pr. §. 430. odst. 2.

[40]) Nelze totiž upomínati o dluh, který byl již zažalován a naopak. Co se příslušnosti soudu k žalobě týče, nemá však upomínání nižádného præjudicielního účinku. §. 18. II.

[41]) §. 416. návrhu oblig. práva pro říši něm. ustanovuje podobně: Der Lauf der Verjährung wird mit dem Anbringen des Zahlungsgebotes unterbrochen.

[42]) O přechodu jediné podle pr. rak. actionis vindictam spirantis z §. 1325. ob. z. obč. (bolestné) již proto řeči býti nemůže, poněvadž říz. upom. vůbec místa nemá, pokud jde o náhradu škody dosud do sumy neurčenou.

právního, nýbrž vzhledem k §. 16. více má ráz efemerní,[43]) ještě mimo to také z ohledů vhodnosti výhradní příslušnost okresního soudu osobního ohledně dlužníka přijata byla (§. 2.), vyloučil zákon výslovně možnost podání nážaloby a účinek fori ex continentia causarum (§. 40. zák. o přísl.[44]). O tom však pochybnosti není, že podání žádosti upomínací platného důvodu poskytuje, aby dlužník nastoupil žalobou vyzývací stran pohledávky té které na upomínatele (§. 66. sd. řd.; srovn. také rozh. nejv. soudu ve sbírce Unger-Glasera uveřejněné pod č. 3190.)

V rozkazu[45]) buďtež také vytčeny úroky co do procenta a času, pak přisouzené náklady, byly-li účtovány (nikoliv ex officio) (§. 6. odst. 3). Byla-li spojena žaloba se žádostí upomínací, vydejž soud rozkaz platební, dodávaje, že o žalobě vyřízení se stane, až bude-li podán odpor (§. 19.). Odepřel-li soud toho, vydati rozkaz upomínací, smí žadatel do 8 dnů stěžovati[46]) si z toho[47]) §. 5. Nemůže-li tedy soud podle povahy věci vydati rozkaz platební, neodkáže vyzývajícího ku pořadu práva; po případě by tím odňal věřiteli možnost opětného upomínání, jestli první žádost vrácena byla jen z důvodů formelních (prot. hannov. str. 3301., 6082.). Placení nařizuje se pod následky exekuce,[48]) avšak zůstavuje se dlužníkovi, působnost rozkazu překaziti odporem.

---

[43]) Z toho důvodu nelze také poznamenati upomínací žádost podanou na osobního dlužníka pohledávky, jež na nemovitosti zjištěna jest právem zástavním (§. 59. knih. řádu), jak k tomu poukázal též prof. Randa v poradě jednoty právnické o tom odbývané. (Právník 1874 str. 604.)

[44]) Byla-li žádost upomínací spojena se žalobou, rozumí se, že pak účinky tyto — třeba by byl odpor proti předběžnému rozkazu podán — rovněž jako účinek §. 892., 891. ob. z. obč. atd, pak §. 6. zák. o přísl. místa mají a nastávají již původním podáním žaloby (§. 19. V. odst.) nikoli snad teprvé vyřízením odporu.

[45]) Min. vyn. ze dne 6. června 1873 č. 6699. nařizuje, aby mandát tento opatřen byl pečetí soudní (§. 212. zák. ze dne 3. května 1853 č. 81. ř. z.).

[46]) Komisse hannov. (prot. 3364.) jednohlasně vyslovila se proti tomu, by stížnost se dopustila, a to vzhledem k jednoduchým poměrům, o něž jde a kdež tedy mýlka sotva nastane, pak vzhledem k průtahům, jakož i nepraktičnosti stížnosti takové.

[47]) Sotva zajisté toho učiní, neboť rozhodným bude mu otázka, týkající se kolku a ztráty času.

[48]) Podle bádenského práva vyhrožuje se jen tím, že pokládati se

Odpor jest jediným prostředkem, kterým dlužník brání se proti rozkazu upomínacímu; nepotřebí tedy stížnosti, není-li soud k vynešení příkazu příslušným neb visí-li věc tatáž u soudu jiného aneb neměl-li mandát vydán býti, jelikož soudní domáhání se pohledávky jeví se na ten čas nemístným býti, neb jest-li při věcech zastupitelných alternativní vycenění schází atd. Odpor klásti lze písemně (a sice simplo §. 17.), neb ústně před soudem (§. 8.). Opis dotýčného protokolu věřiteli vydati nelze. §. 17. III.

Vším důvodem nepřijalo naše právo ustanovení badens. řd. sd. §. 640., že totiž odpor ihned ústně při dodání rozkazu soudním vykonavatelem tomuto sdělen býti může.[49])

Důvodů, proč se odporuje, dodati netřeba. Odpor proti některé z více pohledávek (položek) ku placení uložených nepůsobí na ostatní pohledávky; byl-li však činěn jen proti jisté části pohledávky, tož rovná se co do účinků odporu položenému proti celému rozkazu (§. 9.), poněvadž by jinak nastaly neshody, kdyby část pohledávky byla exekvována, o zbytku ale teprvé později se projednávalo. Ostatně tím, že části pohledávky bylo odporováno, minula již praesumpce nespornosti, která jest základem řízení upomínacího. Totéž platí, podal-li jeden z více spoludlužníků odporu, pročež zákon v případě takovém odporu přikládá moc zrušující platební rozkaz proti všem.

Tím jest odstraněna otázka sporná, jaká v mandátním řízení (min. nař. ze dne 18. července 1859 č. 130. ř. z.) často se naskytuje vzhledem k dvor. dekr. ze dne 4. září 1801 č. 535. sd. sb. z., jenž tam podpůrně platnosti má (§. 1. dotčeného nařízení, §. 6. nař. cís. ze dne 21. května 1855 č. 95. ř. z. §. 7. říz. struč.).

Opozděným jest odpor, jejž klade dlužník po uplynutí 14 dní od doručení (§. 6. č. 3.). Podle hannoverského práva (§. 5. zák. cit. z r. 1852) pak návrhu komise hannov. §. 506. jakož i návrhu německ. §. 570. dovoluje se sice odpor do té doby, do které nežádal[50]) věřitel za exekuci; avšak ustanovení toto není ve prospěch

---

bude pohledávka za doznanou a rozsudek se vynese, nepoloží-li dlužník odporu (§. 639. řd. civ.).

[49]) Zvláště u nás, kdež na vsi doručení děje se vedle instrukcí ze dne 28. června 1850 č. 256. ř. z. také obecním představeným, byly by nastaly zmatky.

[50]) Podobné ustanovení obsahoval §. 8. II. odst. původního návrhu řízení upom. Důvodně odstraněno bylo toto ustanovení zvláště

dlužníka, poněvadž si pak upomínající pospíšiti musí, aby dlužník nepřekazil účinek rozkazu platebního. Vyřízení odporu, jehož kdosi učinil jmenem dlužníka nevykázav plnou moc, budiž dlužníku samému dodáno §. 17.

Odpor vrátiti lze jen pro opozděné podání; věřiteli nepotřebí o tom věděti dáti. §. 10.

Vrácení odporu t. j. vyřízení také opozděného odporu vhodným se býti jeví, jelikož podle zásad povšechných každé podání soudní vyřízeno, a upomínaný o opozdění vědomosti nabýti má, aby po případě žádati mohl za navrácení ku právu předešlému, kdežto by jinak překvapen byl exekucí, ačkoli podle svého mínění vše, čeho potřebí, byl opatřil. Při poradách hannoveranské komisse přihlíženo bylo ku případu asi pravidelnému, že totiž věřitel žádá co nejdříve za exekuci. Tu prý doručení výměru exekučního poučí odporovavšího o tom, že odpor podán byl příliš pozdě (prot. str. 3316., 3319.). Názor tento neosvojil si zákon náš vším právem.

Soudce dejž věděti o odporu v čas podaném oběma stranám a ulož věřiteli náhradu nákladů s odporováním spojených, pakli nebyla kumulována žádost upom. s žalobou (§. 11.), aneb nenastal případ restituce (arg. rechtzeitig §. 11.).

Byl-li odpor bezdůvodně vrácen [51]) neb (§. 12. praví omylem

---

vzhledem k nesnázím, s kterými by se potkalo rozřešení otázky, zdali odpor jest opozděný, když došla žádost exekuční v týž den s odporem (snad podle obdoby Resol. ze dne 14. června 1784 č. 306. lit. *b*). K nesnázím těmto dobře ukázalo dobrozdání uveřejněné v časopise Mittheilungen des deut. Jurist. Vereines in Prag 1872. str. 52. Vládní předloha rak. řd. sd. 1867 pokládala odpor takový za neopozděný (§. 525.), návrh referentův 1866 §. 522. dokonce pokládal odpor za v čas podaný, došel-li před vynešením výměru exekučního. Vzhledem k původnímu tomuto návrhu byla exekuce na základě rozkazů upomínacích obmezena na 6 měsíců; když pak z onoho návrhu sešlo, předce zachováno bylo ustanovení, jež původně jevilo se důsledkem jeho býti, nyní však toliko v důvodech opportunity spočívá.

[51]) Prohlašuje-li dlužník v odporu, že se k dluhu zná, avšak platiti nechce, toť k odporu takovému zříti nesluší, ježto jinak soudní řízení upomínací stalo by se hříčkou a forma odporu, jakožto surrogat podrobného vypsání námitek v případě řečeném jest zneužíváním. (Srov. také rozhodnutí vrchn. soudu Moravského v Oest. Gerichtszeitung 1874 č. 15.)

„und“ místo „oder“) náklady odporu přílišnou částkou vyměřeny, mohou ti, jichž se týče, stížnost na soud vrchní podati. (§. 12.) Nepotřebí tu doručení ad manus (srovn. §. 10. s §. 7.) aniž předložení rubrik za tím účelem §. 17. I. Zvláštní rejstříky o rozkazích a odporech, jaké ku snadnějšímu přehledu zařízeny byly v státech jiných, a kterých na př. §. 568. bavorsk. soudního řádu neb §. 572—587. návrhu německého 1872 předpokládá, nebyly u nás dosud zavedeny, alespoň nezmiňuje se o nich vynešení min. práv ze dne 6. června 1873 č. 6699., které obsahuje uvozovací předpisy ohledně řízení upomínacího, naopak §. 17. předpokládá, že o žádosti upomínací a odporu vždy protokol sepsán býti má, Rejstříky tyto tvoří spisy soudní; funkce soudu obmezují se na to, že se vyplní originaly rozkazů platebních a vyrozumění o odporu.

Odporoval-li dlužník rozkazu platebnímu vydanému o žalobě s žádostí upomínací spojené, tož soud vyřídí odpor tím, že položí rok o žalobě podle předpisu řízení stručného případně bagatelního.[52]) Stížnost z výměru toho místa má dle §. 5. do 8 dnů. Podal-li vyzvaný v odporu již podrobnou odpověď na žalobu s upomínací žádostí spojenou, nemůže vzdor tomu řízeno býti o ní, jako o námitkách z rozkazu platebního v řízení mandátním. Neboť §. 18. upom. říz. dovolává se jakožto podpůrného práva řízení stručného a pokud se týče, velí v §. 19., aby řízeno bylo pak o žalobě „při roku podle zákonního řízení“ tedy buď stručného, kdež pak platí ustanovení §. 16., 24., 18. stručn. říz., buď bagatelního totiž II. odst. §. 28. zák. ze dne 27. dubna 1873 č. 66. ř. z.

Processuální význam mandátu upomínacího rovná se rozsudku ob contumaciam vynešenému, nepoložil-li vyzvaný odpor (§. 8.). Nejbližšímu účelu řízení tohoto, podati věřiteli titulu exekučního, vyhoví se tím zúplna, naproti tomu nepotřebí propůjčiti mandátu takovému v každém směru[53]) sílu rozsudku

---

[52]) Jak již výše ukázáno, nepřiřkne však nižádných útrat odporu, poněvadž o tom rozhodnouti sluší ve sporu (§. 11., 19. III. srovn. öst. Gtsztg. č. 25. r. 1874. Srov. Právník 1874 str. 603.).

[53]) Poněvadž ale nejdůležitějšího účinku rozsudku má, předpisuje zákon, že doručení rozkazu onoho ad manus díti se má, a sice vyzvanému napřed (resol. ze dne 14. června 1784 č. 306. lit. *k*) dále soudem, nikoli poštou §. 7. (což jest vzhledem k §. 31—33. řádu poštovního ze dne 6. listopadu 1858 a vůbec v obyčej

právní moci nabyvšího.[54]) Zákonodárství, které dvorním dekretem ze dne 31. ledna 1801 č. 519. sb. z. sd. prohlásilo, že věcí jeho jest stejnou péčí chrániti zájmy dlužníka jak věřitele, nemohlo jednak exekuční moc rozkazů platebních druhu dotčeného pro celý čas promlčecí §. 1479. ob. z. obč. zachovati, jednak také neprihlížeti k nezaviněnému obmeškání lhůty k odporu vytknuté.

Zákon v §. 16. obmezil totiž vykonatelnost mandátu upomínacího, jemuž odporováno nebylo, na šest měsíců ode dne, kdy doručen byl dlužníkovi.[55]) Lhůta tato jesti dostatečná, míní-li vyzvaný vyrovnati se po částkách s věřitelem; neobmezená co do času vykonatelnost byla by ale nebezpečnou. Lhůtu takovou stanovuje též §. 6. hanov. zákona. Dokonce pak právo anglické (§. 124. zák. ze dne 30. června 1852, jímž upraveno bylo řízení u vyšších soudů Vestmünsterských) vůbec vykonatelnost rozsudku případně platnost exekučního rozkazu po jediný rok zachovává, dopouštějíc arcit opětné a opětné vyžadování rozkazů takových.[56])

Ostatek také v Rakousku již v r. 1810 a 1819 pomýšleno na podobné obmezování.[57]) Tím, že mine moc exekuční mandátu

---

vzatému doručování rozsudků soudů obch. a rozkazů směnečných bezdůvodné). Konečně pak min. vynesení ze dne 6. června 1873 č. 6699. nařizuje, aby v okresích obývaných několika národnostmi, naznačeno bylo dotyčné nařízení soudní jakožto „rozkaz platební" ve všech jazycích v okresu obvyklých.

[54]) Návrh pro říši německou §. 584. připouští vedle odporu také právní prostředek tak zv. Einspruch (francouzská opposition), který za účinek má, že dlužník veškerých námitek jak hmotného práva, tak i čistě processualních přivésti smí proti nároku, o nějž upomínán byl soudem, při stání, jež vždy ku projednání o věci položeno budiž.

[55]) Soudní řád bavorský §. 558. pokládá za rozhodnou dobu, kdy vynešen byl rozkaz platební, ještoprý dodání rozkazu dlužníkovi neb vydání rozkazů věřiteli, aby mandát ten doručiti dal upomínanému vykonavatelem soudním, jsou událostmi závislými zcela na náhodě co do času, kdy se tak stane, kdežto rozkaz vynešen býti má co nejdříve po podání žádosti. Vysvětluje se to tím, že návrh řečený připouští řízení upomínací bez obmezení co do sumy §. 572. Virtemberské právo dopouští toho, aby dlužník condictione sine causa pohledával na věřiteli, co byl zaplatil, ač v příčině toho platných měl námitek.

[56]) Krit. Zeitschrift für ausld. Recht sv. 27. str. 337.

[57]) Motive des öst. Referent. Entw. einer Civ. Pr. O. 1866 str. 110. Návrh zákona o exekuci prodejem statků i svrchků (157. příloha

vyneseného po šesti měsících, dostatečně chráněny jsou zájmy dlužníka. Civilní účinek podané žádosti pokud jde o promlčení trvá, neboť toto jest přetrženo a nikoliv snad pouze stavěno po dobu řečenou. (§. 16.). Vysvětliti sluší ustanovení toto tím, že zvláště při menších pochybných pohledávkách věřitelé krátce před promlčením užívati budou řízení upomínacího, že by však tak činiti nemohli, pakli by pouhé stavení promlčení[58]) bylo účinkem soudně neprovedeného rozkazu upomínacího, jemuž odporováno nebylo. Okolnost tuto pak zajisté pokládati lze za „znaní se k dluhu, mlčky učiněné", o němž se zmiňuje §. 1497. ob. zák. obč. Jinak mají se věci, podal-li dlužník odporu; tu důvodně ustanovuje zákon, že promlčení ode dne podání toho[59]) dále běží (§. 13. II.), vždyť pokus, přetrhnouti promlčení, byl zmařen a nastává status quo. Donucuje se tím věřitel, by se postaral o to, by věc co nejdříve konečně na jisto byla postavena. Co se ostatních účinků podání žádosti upomínací týče, rozumí se samo sebou, že litispendence uplynutím dotčené lhůty mijí.[60]) Navrácení ku právu předešlému proti promeškání lhůty k podání odporu (§. 14.) podle našeho práva dopouští se u rozměru nejširším, neboť místa má pro každé nezaviněné obmeškání, kdežto zákonové cizí (§. 509. hann. návrhu, §. 10. zák. hann. z roku 1852) žádají neodvratných

---

zápisků těsnop. sněm. posl. VIII. sez.) §. 26. obsahuje podobné ustanovení jako právo anglické.

[58]) Za to bylo se přimlouváno v poradách komissí hannov. (prot. str. 6086.), poněvadž prý nedůsledné jest, aby účinky processuální rozkazu platebního a pokud se týče podání žádosti upomínací minuly, účinky hmotného práva se týkající ale v moci a platnosti zůstaly. Z těchto důvodů ustanovoval také původně §. 518. návrhu hann., že i tyto minou, což později ohledně promlčení změněno bylo.

[59]) Nikoliv ode dne toho, kdy doručeno bylo vyřízení o tom. Obdoba s §. 8. konk. řádu, ku které motivy ukazují, není tedy úplně přesná.

[60]) Co se spoludlužníků týče, sluší ukázati k tomu, že odpor jediného sice odnímá rozkazu upomínacímu působnost veškerou, proti všem (§. 9.) že však praejudicium (§. 16.) totiž pozbytí exekuční moci rozkazu uplynutím lhůty dotčené nastati může u jednotlivých spoludlužníků rozdílně. Rozdílu tu nečiní, byla-li obligace závazkem solidárním neb korrealním. (Srov. s strany těchto vzdálenou podobnost předpisu toho s předpisy o promlčení danými §. 77.—80. směn. řd. §. 149. obch. z.)

překážek, ustanovujíce však, že není liknavost zmocněnce vyzvaného takovou překážkou. Ustanovení našeho práva sluší schvalovati, jelikož řízení upomínacího asi v případech nejhojnějších upotřebeno bude proti osobám práv neznalým a méně vzdělaným, kterým přečasto práce, jichž k nutné jejich výživě potřebí neb kterých odložiti nelze (polní práce za počasí příznivého), překážeti budou v tom, by práv svých hájily spůsobem přiměřeným. Mimo to ale přihlížeti sluší k tomu, že §. 17. připouští kladení odporu kýmkoli, aniž by potřebí bylo listu svědčícího o zmocnění; tu pak vyzvaný uloživ příbuznému neb zřízenci některému ústní ohlášení odporu u soudu, vyhověl povinnosti své a nedbalostí zmocněnce škody trpěti nemá.[61])

Žádost restituční podána budiž do 8 dnů od toho času, kdy dlužník o promeškání vědomosti nabyl a překážka minula, tedy také po doručení výměru exekučního, §. 14. II., v kterémžto případě exekucí do zjištění provedena budiž, žádá-li toho věřitel (arg. slova: kann geführt werden).

Z doslovného znění §. 14. II. jakož i z provisorního rázu řízení upomínacího jde, že zákon pustil se zásady v řízení sporném platné, totiž, že žádost za navrácení ku právu předešlému pro zmeškání nestaví exekuci, byla-li podána po promulgací nálezu (dvor. dekr. ze dne 15. srpna 1783 č. 179. lit. *f*), dvor. dekr. ze dne 14. října 1785 č. 495. sb. z. sd., dvor. dekr. ze dne 16. února 1846 č. 937. sb. z. sd., pak §. 20. struč. říz.. i §. 29. bagateln. říz.), pokud jde tuto a účinky žádosti restituční podané po doručení výměru exekučního. (Opačně Senft. öst. Gtztg. 1873 č. 37.) O žádosti řídí se podle předpisů řízení stručného (§. 18. up. říz.). Žádost patrně opozděná vrací se tudíž de plano; jinak rozhodne se po slyšení stran výměrem (§. 19. str. říz.), z něhož — zavrhl-li žádání za navrácení ku právu předešlému — stěžovati sobě lze (§. 46. str. ř.) u soudu vrchního. Nedostavil-li se sice žadatel (restituent) avšak ten, kdož byl upomínal, zavrhniž se žádost (§. 18. říz. str.) tímto popřená, jestli že průvody přiložené tomu nevadí. Bylo-li žádosti vyhověno, má to podle zákona význam odporu, což arciť zcela přirozené, ježto by jinak restituční žádost neměla smyslu.[62])

---

[61]) Srov. také prot. hannov. kom. str. 3366.

[62]) Vedle toho srovnává se to se směrem novější legislace rak. pří-

Exekuce na základě rozkazu upomínacího [63]) nejeví žádných rozdílů od všeobecných předpisů, jelikož vydáním tohoto zvláštní onen spůsob řízení konce svého došel; zachovati se sluší podle nařízení daných u věci té v řízení stručném.

Jedině toho na zřeteli míti dlužno, že stížnost (dvor. dekr. ze dne 22. července 1836 č. 145.) z výměru exekučního místa má, bylo-li před podáním žádosti uplynulo již 6 měsíců ode dne, kdy doručen byl mandát dlužníku. §. 16. Bylo-li rozkazem uloženo plnění věcí zastupitelných, toť smí podle povšechného pravidla §. 1412. ob. z. obč. věřitel žádati sice plnění in natura, avšak zákon upomínací §. 15. dlužníkovi výminkou z ustanovení §. 307., 308. soudn. řd. na vůli dává, sprostiti se závazku zaplacením částky, kterou byl věřitel v žádosti upomínací požadavek, jehož se týče, sám vycenil (§. 4., 6., 15.); srov. §. 563. bavors. řd. sdn. Podle vyn. min. práv výše citovaného odst. IV. má soud ve výměru exekučním druhu takového dlužníka upozorniti na toto jus eligendi. Podle výše řečeného rozumí se, že ničeho nevadí exekuci na statek nemovitý na základě rozkazu upomínacího (§. 18. ř. upom. §. 7. ř. stručn. §. 311., 322. ob. ř. sd.).

Úvaha.

Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém. Druhé opravené vydání. Sepsal dr. Antonín Randa, řádný professor práv na vysokém učení Pražském. V Praze, tiskem a nákladem dra. Edvarda Grégra, 1874.

Nebude snad nikoho z čtenářů „Právníka," který by nebyl s pozorností onou, jaké vyžaduje studium díla jednoho z nejčel-

---

blížující se co do řízení restitučního ku zásadě obecnoprávní, že judicium rescindens a rescissorium spojiti sluší; srovn. §. 19. str. .říz. §. 24. nař. min. práv ze dne 25. ledna 1850 č. 52. ř. z., §. 29. zák. o říz. ve věcech nepatrných.

[62]) Jak z věci samé jde, dostačuje též exekuce ku zjištění, aby překáženo bylo obmeškání §. 16., neb propůjčuje plného práva však závislého na podmínce; neméně též pouhé podání žádosti exe-

nějších právníků novověkých, jehož Český národ svým nazývati hrdým jest, čerpal ze znamenitého pokladu vědy právnické obsaženého v prvním vydání „práva vlastnického“. Protož není diviti se tomu, že v nedlouhém již čase (vyšlo první vydání roku 1871) objevila se potřeba vydání druhého. Toto druhé vydání, jež máme před sebou, sleduje co do rozvržení látky tentýž system, který byl vydání prvnímu v základ položen. Deset hlavních oddělení poskytuje snadný přehled soustavy; jednáno tu I) o pojmu vlastnictví; II) o subjektu vlastnictví; III) o předmětu vlastnictví; IV) o právu vodním; V) obmezení vlastnického práva; VI) o zákonných povinnostech vlastníka, zejmena o expropriaci; VII) o spolu-vlastnictví; VIII) o nabývání vlastnictví; IX) kterak se pozbývá vlastnictví; X) o žalobách k ochraně práva vlastnického. Zejmena pak oddělení osmé zahrnuje v sobě opět přesně vědecký system spůsobů, jimiž vlastnictví lze nabývati, dle hlavních dvou kategorií původních i odvozených spůsobů nabývacích. Rozvržení původních spůsobů nabývacích poskytuje nám jasný důkaz, kterak možno přes všechny mylné theorie zákona i komentatorů jeho samostatným bádáním vědeckým i nejzapletenější směs předpisů zákonních uvésti v celek krásný i souladný.

Důležité změny, které se od času vytištění prvního vydání udály v domácím zákonodárství našem, zejmena pak upravení poměrů vlastnictví ku věcem nemovitým novým knihovním řádem ze dne 25. července 1871 č. 95. ř. z. vyžadovaly namnoze přepracování jistých částí prvního vydání. Však i v jiném směru jest druhé vydání na mnohých místech doplněno tím, že vzato bylo zřetele k nejnovějším zjevům literatury tuzemské i zahraničné.

Novým pramenem, jehož aspoň z části slovutnému p. spisovateli užívati bylo popřáno, jsou protokoly dvorské komise, která původní (v Haliči skutečně také v platnost uvedený) návrh k občanskému zákonníku pod předsednictvím svob. pána z Zeillerů byla vzala na přetřes. Jak ovšem snadno předzvídati, neposkytly protokoly ty výtěžku značného, i dobře praví o nich předmluva, že jsou někdy zajímavější mlčením než obsahem svým!

„Právo vlastnické“ dotýkajíc se přemnohých otázek skutečného života právnického, smíří i leckteré praktiky naše, kteří

---

kční, („Unterlæsst der Glæubiger . . . Exekution zu begehren), tím spíše pak povolení prvního jen stupně exekučního (nebylo-li totiž užito práva propůjčeného §. 53. str. řiz. §. 18. upom.).

posud s nedůvěrou sledovali ruch literatury právnické, se zásadami theorie moderní.

Na našich studujících však jest, by myslí jarou sledovali radu jim danou:

„Kterak vznešeným jest úkolem činnosti spisovatelské i učitelské, pěstovati a šířiti v národu vědu, vzdělání a šlechetnosti mravní, bez kteréž není zdravého duševního a hmotného pokroku člověčenstva: tak z druhé strany jest nejvážnější úlohou studující mládeže, aby kořistíc z objevených jí zdrojů a pokladů neunavnou a úsilovnou prací, jakož i ušlechtěním mravů vykonala čestnou povinnost, kterouž mladistvému květu každého národa ukládá pravá mysl vlastenecká.“

—*k.*

Praktické případy.

Žaloba vlastnická vzhledem k věci nemovité. Jakého mají v rozepři takové významu mapy katastrální? Kterak lze dovolati se exekuce na základě rozsudku, jímž žalobci toliko dle výměry udaná část jistého pozemku co vlastnictví byla přisouzena?

I.

Manželé Jan a Anna Šlapánkovi koupili smlouvou ze dne 20. listopadu 1854 od kláštera Břevnovského pozemek č. parc. 222. v Tejnce ve výměře 840□° a byl též pozemek ten výměrem c. k. zemského soudu v Praze ze dne 1. července 1856 č. 15695. od velkostatku Břevnovského oddělen, a výměrem c. k. okresního soudu na Smíchově ze dne 14. července 1856 č. 9171. na kupující v knihách veřejných převeden. Mimo to byla řečeným manželům dle jich udání později odevzdána sousední cesta č. p. 709., v jejížto držení oni se uvázali, aniž by však v trhové smlouvě o cestě této byla se děla zmínka.

Roku 1859 vystavěli manželé Šlapánkovi na koupeném pozemku stavení č. p. 39. v Tejnce. Když při stavební komisi zkoumán byl nákres, jehož žadatelé byli předložili, objevilo se, že sta-

vení na 5 čtv. sáhů sahati bude do zahrady sousední usedlosti č. p. 22. v Tejnce.

Majitelka této poslednější usedlosti, Kateřina K., prohlásila tehda, že jest spokojena, by se stavení č. pop. 39. v Tejnce dle předloženého nákresu provedlo, že však sobě vyhražuje právo, žádati na manželích Šlapánkových právě takovou plochu pozemku, jakou třeba bude jí odstoupiti k stavbě zamýšlené.

Avšak v roce 1865 — tvrdí manželé Jan a Anna Šlapánkovi ve své žalobě dále — postavila držitelka usedlosti č. pop. 22. v Tejnce, Kateřina K., o své újmě zeď od průčelí stavení č. p. 39. k jihu, kterou oddělila od domku č. p. 39. značnou část půdy, totiž na západ ležící cípy pozemků č. parc. 222. a 709. Tuto takto o své újmě oddělenou plochu v úhrnné výměře 18·5 čtv. sáhů přidělila Kateřina K. ku své zahradě č. pop. 22. v Tejnce, a užívá jí od toho času napořád, nechtíc nám ji dobrovolně ni zcela, ni částečně odevzdati.

Dle toho však, co roku 1859 umluveno bylo při komisi stavební, měla Kateřina K. toliko práva k 5 čtv. sáh. pozemku, kterých my jí též dobrovolně ponechati jsme volni; co do zbývajících 13.5 čtv. sáhů pozemků však postrádá držení Kateřiny K. všeho právního důvodu, pročež žádáme, by za právo bylo nalezeno, že jest Kateřina K. povinna,

1) nám z pozemků č. p. 222. a 709. a zvláště z plochy 18·5 čtv. sáhů těchto pozemků, jí bezprávně užívané i držené, vydati do užívání i držení plochu 13·5 čtv. sáhů;
2) odstraniti zeď o své újmě tamto postavenou, ježto dělí tuto nám náležitou plochu od pozemků našich;
3) uznati co do pozemků č. p. 222. neobmezené právo naše vlastnické a co do pozemku č. p. 709. právo naše k výhradnému užívání plochy této, i
4) nahraditi nám veškeré náklady soudní — to vše do 14 dnů, an by jinak na ni vedeno bylo právo.

Žalovaná naproti tomu namítá, že jednak závěrečná prosba žaloby jest neurčitá, an žalobcové neudali meze oněch 13·5 čtv. sáhů, kterých požadují. Dále tvrdí žalovaná, že pozemek, jehož žalobcové se domáhají, není ani částí pozemků č. parc. 222., ani částí cesty č. parc. 709., nýbrž že to jest stará cesta č. parc. 707. ze Závěrky na Liborku vedoucí, kterou ona byla dle práva nabyla a jejíž směr byl právě až u samého stavení č. 39. v Tejnce na jižní straně tohoto. Zvláště pak ohražuje se žalovaná proti tomu,

by okolnosti v žalobě dotknuté dokázány byly znalci na základě mapy katastrální, jelikož katastrální spisy slouží jedině účelům berničním, aniž by z nich důkazu o právu vlastnickém k tomu kterému pozemku bylo lze nabyti, ano není zjištěno, že stav tam vylíčený se srovnává se skutečnými poměry, zejmena poměry právními, jichž stává ohledně toho kterého pozemku.

V replice snaží se žalobcové dovozovati, kterak právě mapa katastrální v této rozepři jest rozhodnou; nemůžeť ovšem katastr podati důkazu o tom, komu náleží ten který pozemek, avšak znalci lze zajisté na základě katastrální mapy dokázati i na jisto postaviti poloha i hranice jednotlivých pozemků, o nichž dokázáno, že žalobcové jich nabyli. Jinak by veškeré vklady v knihy veřejné, jichž základem jest pojmenování pozemků dle čísel katastrálního měření, byly pouhou šalbou, i neměly by významu žádného.

V duplice uvedla žalovaná ještě novou okolnost, že prý Jan Šlapánek ve vlastním jmeně a co zástupce své manželky Anny Šlapánkové se prohlásil, že dá žalované za odstoupených k stavbě 5 čtv. sáhů celou špičku, která se nachází na západní straně stavení, že tudíž žaloba místa nemá, i kdyby žalobcové dokázali, že skutečně jim přináleží pozemek, jehož se domáhají.

Po skončeném stručném pře líčení zavrhl předkem c. k. okrsení soud na Smíchově nálezem ze dne 11. srpna 1872 č. 4727. žalobu úplně z následujících

důvodů:

Žalobcové domáhají se práva vlastnického k dílu 13·5 čtver. sáhů z plochy 18·5 čtv. sáhů pozemku č. p. 222. a 709. v Tejnce a odevzdání tohoto dílu pozemku, aniž by určitě popsali, kterých 13·5 čtv. sáhů z oněch 18·5 čtv. s. žádají. Kdo nějakou věc co vlastník nazpět žádá, musí věc tu takovými znameními popsati, kterými se od oněch podobných téhož druhu rozeznává, tudíž věc nemovitou určitými hranicemi vyznačiti, což plyne z ustanovení §§. 370. a 435. ob. zák. obč. Pročež jest odůvodněna námitka žalované, že žaloba se jeví co neurčitá, i že k rozsudku dle §. 248. ob. s. ř. se nehodí, neboť nelze rozhodnouti, z které strany pozemků od žalujících udaných a v jakých mezích se jim požadovaných 13.5 čtv. sáhů odděliti má.

Dle toho náleželo žalobu odvrhnouti, a žalobce dle §§. 398. a 403. ob. s. ř. k náhradě nákladů soudních odsouditi.

Žalobcové odvolali se z nálezu toho, dokládajíce, že to nemůže býti právu jich na újmu, pakli žádali žalobou svou příliš málo, a že, aby se zbavili sporů zbytečných, oněch 5 čtv. sáhů, kterých oni beztoho žalované dluhují, ihned odrazili z plochy, která jim přísluší. Ostatně není důvod, z kterého žaloba zavržena byla, již o sobě podstatný, neb nebylo by lze aspoň žalobcům odepříti ideální podíl 13·5/18·5 k celé ploše 18·5 čtv. sáhů, což činí opět žádaných 13·5 čtv. sáhů. Fysické rozdělení pak není prý nutně předmětem této rozepře, náležíť to, nedohodnou-li se strany, soudci, a pokud se týče znalcům. Když však nebylo lze, vyhověti žalobě úplně, mělo se aspoň z části místa dáti prosbě žalobní.

C. k. vrchní soud v království Českém nařídil výnosem ze dne 30. září 1872 č. 27686. výslech svědků, jichž obě strany byly se dovolaly, jakož i provedení důkazu znaleckého, ku kterému jak žalující, tak i žalovaná k dotvrzování pravosti svých tvrzení a nákresů byli se nabídli,

neboť

kupní smlouvou ze dne 20. listopadu 1854 provedli žalující důkaz, že celé pastviště č. parc. 222. pr. 840 čtv. sáhů koupili, a tabulárním výměrem ze dne 14. července č. 9171., že i knihovního vlastnictví tohoto celého dílce nabyli.

Svědky v replice uvedenými chtějí dokázati, že se na základě kupní smlouvy v držení celého dílce č. parc. 222., jak tento sepsáním v katastru dle hranic plochové míry určen jest, usadili, a v tomto držení se také až do roku 1865 udrželi. Dále v roce 1859, že při příležitosti stavby domu č. pop. 39. na pozemku č. parc. 222. část cesty č. parc. 709. od panství Břevnovského za to nabyli, že tomuto panství místo této cesty jinou cestu v průčelí jejich stavení ustanovili, a že žalovaná v roce 1865 od tohoto jejího pozemku plochu 18·5 čtv. sáhů sobě přivlastnila a ji zdí ohradila, ačkoliv jí za příčinou úmluvy za přenechaných jí 5 čtv. sáhů k stavbě domu č. p. 39. jen plocha 5 čtv. sáhů přináležela, pročež požadují žalobci uznání vlastnického práva k zbývající ploše 13·5 čtv. sáhů a vrácení této.

Okolnosti tyto jsou pro právní rozepři, o kterou tu jde, rozhodné, a bylo tudíž, ana jim žalovaná odpírá, o nich připustiti důkaz skrze znalce a svědky, jelikož námitka žalovaných, kteroužto první soudce měl za podstatný důvod zavržení žaloby, že totiž oněch co vlastnictví žádaných 13·5 čtv. sáhů co do hranic

zevrubně určeno není, nedostatečnou býti se jeví, jednak proto, poněvadž hranice (pomezí) žádané původní plochy tím dosti určitě udány jsou, že žalující tvrdí, že jim z určitě naznačených 18·5 čtv. sáhů onen díl 13·5 čtv. sáhů co vlastnictví přísluší, jenž u domu jejich č. p. 39. se nalezá, dílem i proto, poněvadž soudci, když v té případnosti skutečná uvedení a žádost za neúplné shledal, dle §§. 14. a 25. sum. pat. příslušelo, stranu o dokonalém udání rozhodných okolností a o sestavení určité žádosti poučiti.

Právě tak jsou okolnosti žalovanou uvedené v této při důležité, že totiž prostora, již žalující co domnělé vlastnictví své požadují, nikdy v skutečném držení jejich nebyla, že plocha žalujícími udaná se jinak měla, zvláště, že díl z ní bývalou cestu č. parc. 707. tvořil, o níž, že jí nabyli, žalující ani netvrdili, že ohledně sporné základní plochy mezi žalovanou a žalujícím Janem Šlapánkem zvláštní úmluva byla učiněna, a že poslednější svolil k tomu, by vystavena byla hraniční zeď v té čáře, v níž se nyní nalézá.

Jelikož okolnosti tyto žalujícími opět byly popřeny, jeví se potřebným provedení důkazu svědky a znalci, kterých žalovaná byla nabídla.

A jelikož bez provedení důkazů oběma stranami nabídnutých důkladné rozhodnutí sporné záležitosti nemožným jest, náleželo dle §. 49. sum. pat. rozsudek prvního soudce zrušiti a nařídit doplnění řízení.

Výsledek provedení důkazů, jichž takto vrchní soud zemský byl připustil, byl podstatně následující:

Znalci postavili na jisto, že skutečně z pozemků č. parc. 222. a 709. úhrnná plocha 18·5 čtv. sáhů obklíčena jest zdí, a přidělena takto k zahradě žalované č. p. 22. v Tejnce. Z této úhrnné plochy vypadá na pozemky č. p. 709. 6 čtv. sáhů, na pozemek č. p. 222. však 12·5 čtv. sáhů. Tvrzení žalované, že prý tato zdí obehnaná plocha zcela neb aspoň na jižní straně stavení č. pop. 39. spadá v cestu č. parc. 707., prohlásili znalci na základě katastrální mapy za nepravé.

Svědci dotvrdili udání žalujících toliko co do pozemku č. parc. 222.; co se týče cesty č. parc. 709. nedosvědčil nikdo, že cesta tato žalujícím klášterem Břevnovským a pokud se týče správcem k stavební komisi vyslaným byla odevzdána. Udání žalované nebyla svědky podstatně dotvrzena.

Následkem toho vybídl c. k. okresní soud na Smíchově ža-

lující, by sformulovali žalobní prosbu i pro ten případ, kdyby se mělo za to, že oni k cestě č. parc. 709. práva nemají. Žalobcové prohlásili při stání k tomu konci nařízeném, že oni pro tento případ požadují celý pozemek č. parc. 222. pr. 12·5 čtv. sáhů, poněvadž prý žalovaná za svých 5 čtv. sáhů k stavbě odstoupených cestou č. parc. 709. již dostatečně jest odškodněna, oni tudíž neshledávají potřebu, ještě více obmezovati prosbu žalobní, než jak oni toho dobrovolně již byli učinili.

Na to pak uznal c. k. okresní soud Smíchovský rozsudkem ze dne 22. října 1873 č. 12436. takto za právo:

I) Žalovaná Kateřina K. jest povinna
   a) vydati žalujícím Janu i Anně Šlapánkovým část pozemku č. par. 222. pr. 12½ čtv. s. nacházející se za průčelím stavení č. p. 37. v Tejnce od ní bezprávně užívanou i drženou, i uznati neobmezené právo vlastnické žalujících k ploše této;
   b) odstraniti zeď o své újmě tam postavenou, která dělila žalujícím náležitou plochu od jejich pozemku;

II) Onen díl žalobní prosby, kterou se žádá, aby za právo bylo nalezeno, že jest žalovaná povinna, uznati právo žalujících k výhradnému užívání bývalé cesty č. parc. 709., a vydati žalujícím z této cesty plochu 1 čtv. s. za stavením č. p. 39. v Tejnce se nacházející — se zamítá.

IV) Náklady soudní ponese každá strana své.

Důvody.

Žalobě přiloženou smlouvou trhovou i tabulárním výměrem dokázali žalující dle čl. 112. a 114. soud. ř., že celé pastviště č. parc. 222. pr. 840 čtv. s. v Tejnce koupili, i že knihovního vlastnictví k tomuto celému pozemku nabyli.

Dále jest výpověďmi svědků Jakuba Kacla i Antonína Kotouče dle §. 137. ob. s. ř. dokázáno, že žalující v pokojném držení tohoto celého pozemku byli od té doby, co jej od panství Břevnovského koupili, až do toho času, co žalovaná Kateřina K. před 8 roky postavila zeď od průčelí stavení č. p. 39. k jihu, kterou oddělila značnou plochu od tohoto pozemku a v držení jejím bezprávně se usadila. Že pak touto zdí byla plocha 12·5 čtv. s. od pozemku žalujících č. parc. 222. oddělena, jest dobrým zdáním dvou znalců dle §. 196. ob. s. ř. právem dokázáno.

Naproti tomu se nepovedl žalované důkaz ani svědecký ani znalecký o tom, že touto zdí nebyl oddělen žádný pozemek, který

by žalujícím patřil, mimo nepatrný cípek za jižním zadním rohem stavení č. p. 39.; ani o tom, že žalující svolili k postavení zdi tak, aby tento cípek od jejich pozemku oddělen byl.

Dle toho musela žalovaná na základě §§. 366. a 369. ob. zák. obč. ohledně pozemku č. parc. 222. podle žalobní prosby odsouzena býti.

Žalující ale vlastně žádají navrácení plochy 13·5 čtv. s., a sice k pozemku č. parc. 222. č. parc. 709., tvrdíce, že žalovaná z těchto obou jim náležejících dílců prostoru 18·5 čtv. s. řečenou zdí oddělila a na sebe strhla, ačkoliv jí za přenechaných k stavbě domu č. p. 39.—5. čtv. s. dle smlouvy jen plocha 5 čtv. s. přináležela, pročež žalující mimo uznání vlastnictví k ploše pr. 12·5 čtv. s. z pozemku č. parc. 222. a navrácení téže, žádají také ještě uznání práva, držeti i užívati č. parc. 709., bývalou to cestu, i navrácení tedy plochy 1 čtv. s. z této cesty, uvádějíce, že jim tato cesta od panství Břevnovského k vůli stavbě domku č. p. 39. k užívání odevzdána byla, což opět žalovaná popírá.

Důkaz o této posléz uvedené okolnosti se žalujícím nepovedl, an žádný ze svědků vyslyšených nedosvědčil, že cesta č. parc. 709. od panství Břevnovského žalujícím byla odevzdána.

Žalující sice o této okolnosti též ukládali hlavní přísahu rozhodovací, nebyli ale s to, uvésti fakta, z nichž by po právu takové odevzdání řečené cesty do jich výhradného užívání vyplývalo. Proto museli žalující se svými nároky na tuto cestu resp. na vrácení 1 čtv. s. z ní odmrštěni býti.

Poněvadž žádná strana úplně nezvítězila, byly útraty vzájemně vyzdviženy.

K odvolání se žalované potvrdil c. k. vrchní soud zemský nálezem ze dne 9. prosince 1873 č. 37637. rozsudek prvního soudu, pokud žalujícím přiřknuta byla plocha 7·5 čtv. s., změnil jej však, co se týče plochy 5 čtv. s., o kterou první stolice žalujícím více byla přisoudila, i nalezl:

Žaloba ze dne 23. srpna 1869 č. 12293. a její závěreční prosba, aby se uznalo, že Kateřina K. povinna jest žalujícím z pozemku č. parc. 222. v Tejnce, zvláště z výměry tohoto pozemku, kterou ona v držení má i užívá, prostoru 5 čtv. s., a sice onu, která se za domem č. p. 39. nalezá, v držení a užívání odevzdati, a tam zřízenou hraniční zeď, pokud tuto prostoru 5 čtv. s. obklíčuje, odstraniti — se zamítá.

Příčiny.

Odstavec II. rozsudku c. k. okresního soudu zůstává nedotknut, an patrně odvolání se žalované, ač z rozsudku vůbec bylo ohlášeno, k němu vztahovati nelze. Co však se týče odstavce I., lze odvolání se žalované toliko z části místa dáti.

Neb žalobními přílohami jest zjištěno, že žalobcové pozemek č. parc. 222. v Tejnce nabyli, i že na ně pozemek ten knihovně přepsán byl. Povaha nabyté takto celistvosti pozemků, zvláště hranice pozemku č. parc. 222., v jejíchžto mezích žalující tento v držení vzali, a jak popřeno nebylo, bez překážky až k započetí stavby domu č. p. 39. v Tejnce také v skutečném držení podrželi, sluší míti za zjištěné předsevzatým ohledáním znalců a zdáním na základě tohoto podaným ve spojení s výpověďmi vyslechnutých svědků. Jest tím dokázáno, že zdí, kterou žalovaná v roce 1865 zřídila, skutečně z pozemku č. parc. 222. — jak svrchu vylíčeno, žalobcům náležitého — výměra 12·5 čtv. s. byla oddělena a přiražena zahradě usedlosti č. p. 22. v Tejnce.

K obavám i pochybnostem, jichž byl zástupce žalované vzhledem k ohledání znalců a nálezu jich v odvolání k platnosti přivedl, nelze hleděti, an jsou bezdůvodné.

Neb předkem bezdůvodné jest tvrzení, že znalci zhotovili jen prostou kopii katastrální mapy, jelikož znalci dle protokolu ze dne 28. ledna 1873 při soudním místním ohledání osobně se zúčastnili a na základě svých pozorování při tom učiněných, na základě jim sděleného plánu stavebního (příl. lit. *F* repliky) a protokolu stavební komise ze dne 16. října 1857 (příl. č. 2. dupliky) své vypracování podali.

Co se týče námitky žalované, že prý často v katastrální mapě břehy pozemků vyznačeny nejsou, podali znalci náležité objasnění v ten smysl, že při zjištění ploch okolnost ta, zdali břehy cest aneb částí jich co zvláštní parcely v katastru naznačeny jsou, aneb k cestě se přiměřily, k žádným omylům příčiny nepodává, poněvadž měřič stanoviska hledá a je nalezá, z kterých při určování hranic parcel jednotlivých vychází. Protož znalci určitě prohlásili, že v tomto případě částě se skutečných parcel polních k cestě přiměřeny nebyly.

V případě, o který tu jde, jest zejmena výpovědí svědků Václava Vlčka a Václava Hellera dokázáno, že cesta do Závěrky vedoucí — beze vší pochybnosti cesta to č. parc. 707. — pod

polem manželů Šlapánkových vedla, a nálezem znalců jest zjištěno, že spíše pozemek č. parc. 222. svah proti cestě měl, čemuž i nasvědčuje okolnost ta, že na jižní zdi stavení č. p. 39. u kapličky poblíž se nalezající půda až na 5′ vysoko odkopána jest.

Bezdůvodné jest tudíž tvrzení žalované, že pozemek čís. parc. 222. odkopáním břehů cesty č. parc. 707. snad rozšířen byl.

Nepravdivé jest dále, což tvrdí se v odvolání, že prý nepravost plánu situačního znalci shotoveného výpověďmi svědků dokázána jest.

Neb ačkoliv svědkové v odvolání uvedení udali, že se těsně okolo domu č. p. 39. chodívalo, a vzdálenost tohoto a kapličky od cesty vozové č. p. 707. méně nežli znalcové udávají (1.3 čtv. s.) totiž nanejvýše 4′ obnášela, tož přece dá se vysvětliti prvnější okolnost nižší polohou cesty vozové a není tím nikterak řečeno, že tato cesta vozová těsně okolo domu vedla. Udání to se spíše svědky Antonínem Kotoučem a Václavem Hellerem přímo za nepravdivé prohlašuje, a k tomu, co svědkové ohledně vzdálenosti podotkli, lze, jelikož toto udání na pouhém oceňování a nikoliv na skutečně předsevzatém měření spočívá, tím méně hleděti, an s druhé strany svědkové udávají, že se na pozemku jižně od stavení č. p. 39. ležícím značná kalužnacházela.

Z toho, že znalci připustili možnost, že cesta č. parc. 707. průběhem času blíže k domu byla přeložena, nelze uzavírati, že vypracování znalců, a nález jich jest nepravý, a náleželo to žalované tvrditi i dokázati, že cesta ve směru naznačeném skutečně byla přeložena.

Jak dotčeno, jest tedy nálezem znalců ve spojení s výpověďmi svědků zjištěno, že žalující až do zřízení oné zdi, kterou žalovaná r. 1865 byla vystavěla, byli v pokojném držení celého pozemku č. parc. 222. a tudíž i výměry 12·5 čtv. sáhu, kterou žalovaná mocí zdi častěji zmíněné své zahradě byla přivtělila.

Držení této výměry se strany žalované jest ohledně prostory 5 čtv. sáhů pořádné, a nárok žalobní, pokud se k těmto 5 čtv. s. vztahuje, jest bezdůvodný. Naproti tomu není držení žalované ohledně další výměry 7·5 čtv. sáhů ani pořádné ani pravé, i jest odůvodněn nárok žalobní, pokud se k této části 7·5 čtv. sáhů vztahuje.

Neb co se plochy 5 čtv. sáhů týče, tož bylo to žalujícími samými v žalobě uvedeno, že při stavbě jich domku č. pop. 39. v Tejnce žalovaná od svého pozemku 5 čtver. sáhů k stavbě

domu proti tomu postoupila, že jí stejnou výměru z pozemku jim přináležejícího přenechají.

Žalobcové chtěli těchto 5 čtv. sáhů původně dle žaloby odraziti z úhrnné plochy 18·5 čtv. sáhů, kterou žalovaná z pozemku č. parc. 122. (12·5 čtv. s.) a z pozemku č. parc. 709. (6 čtv. s.) drží, i kladli eventuelně prosbu, by těchto celých 5 čtv. sáhů z pozemku č. parc. 709. bylo vykázáno, i by jim celý pozemek č. parc. 222. ve výměře 12·5 čtv. sáhů byl přisouzen, čemuž i první soudce vyhověl.

Avšak žalobcové nepodali k odporu žalované důkaz o tom, že jim část stezky č. p. 709. za jich domem se nacházející, která, jak dotčeno, 6 čtv. sáhů obnáší, a dle vlastního uvedení žalobců velkostatku Břevnovskému přináleží, přenechána byla, a nesmí se k jich tvrzení, že jim prý tato část stezky ředitelem Edvardem K. byla přenechána, hleděti již proto, an Edvard K. k takovémuto scizení jmenem kláštera co držitele velkostatku Břevnovského ani oprávněn nebyl. Nelze tudíž vykázání prostory 5 čtv. sáhů, kterou žalující žalované povinováni byli, ze stezky č. parc. 709. za platné pokládati, poněvadž stezka ta žalujícím nepřináleží, a sluší naopak za to míti, že tato plocha 5 čtv. sáhů z parcely č. 222. vykázána byla. Byl tedy rozsudek v odstavci I., pokud žalovanou k vydání celých 12·5 čtv. sáhů na žalující odsuzuje, ohledně podílu 5 čtv. sáhů z této plochy změněn, a dotýčná prosba žalobní zamítnuta.

Naproti tomu byl odstavec I. rozsudku ohledně zbývajícího podílu 7·5 čtv. sáhů potvrzen, protože žalovaná neprokázala, že k této ploše jakéhosi práva nabyla, tudíž zjištěno jest, že ona o své újmě se v držení této prostory uvázala a tuto zřízením zdi ku svému zahradnímu pozemku přirazila.

K námitce teprv v duplice vznešené, že totiž Jan Šlapánek ve vlastním jmeně a v plné moci Anny Šlapánkové, žalované za postoupených k stavbě 5 čtv. sáhů dal celou špičku, která se nachází na západní straně stavení, i že svolil k zřízení hraniční zdi, nebylo lze hleděti, jelikož i v samém stručném řízení dle jasného předpisu §. 25. dv. dekr. ze dne 24. října 1845 č. 906. sb. z. s. žalovaný všechny námitky i průvody v odpovědi přivésti má, a jen dovoleno jest, nedopatřením dříve opomenuté průvodní prostředky později dodati.

Ostatně nebylo svědky o tom vedenými potvrzeno, že se Jan Šlapánek takto prohlásil, a není tedy toto tvrzení zalované, an žalující tomu odpírají, prokázáno.

Však též přísaha rozhodovací jest z důvodu vylíčeného nemístná, a to tím více, jelikož celé vylíčení žalované se o náčrtek situační v odpovědi podaný a tamtéž udané meze opírá, tento náčrtek situační však dle nálezu znalců a výpovědí svědků úplně nepravý jest.

Byl tedy výrok prvního soudce ohledně těchto 7·5 čtv. sáhů k odvolání se žalované potvrzen.

Náklady soudní byly již první stolicí na vzájem zrušeny i nebylo v této části nálezu ničehož změněno. Výrok o útratách odvolání odpadá, an stručně bylo řízeno.

C. k. nejvyšší soud potvrdil k dovolání se žalujících rozsudek c. k. vrchního soudu zemského, odvolávaje se jedině na správné i všestranné jeho odůvodnění.

Nález c. k. nejvyššího soudu ze dne 5. března 1874 č. 1422.

II.

Na základě nálezů dotčených žádali manželé Jan a Anna Šlapánkovi dne 10. května 1874, odvolávajíce se k tomu, že Kateřina K. posud nedostála závazku jí uloženému,

1) dle §. 302. ob. s. ř. o exekuční uvedení v držení plochy 7·5 čtv. sáhů z pozemku č. parc. 222. nacházející se za průčelím stavení č. p. 39. v Tejnce, ku kterémužto účelu budiž nařízeno stání na místě samém s přivzetím znalců, kteří by žalujícím plochu 7·5 čtv. sáhů odměřili a hranice budoucí vytknuli;
2) by jim dle §. 309. ob. ř. s. mocí exekuce povoleno bylo, by někým třetím dali na útraty Kateřiny K. rozbourati zeď, která dělí tuto jim náležitou plochu 7·5 čtv. sáhu od jich pozemků a sice dle toho, kterak plocha tato dle výroku znalců bude odměřena.

C. k. okresní soud na Smíchově vyhověl výměrem ze dne 11. května 1874 č. 7085. úplně žádosti té, ustanovil k odměření plochy 7·5 čtv. sáhů stání na místě samém s přivzetím znalců, povolil exekuční rozbourání hraniční zdi, a přisoudil žalujícím za exekuční žádost sumu 5 zl. 36 kr.

Stížnost, kterou podala Kateřina K. z výměru tohoto, zamítl c. k. vrchní soud zemský rozhodnutím ze dne 9. června 1874 č. 15417.,

neboť

rozsudkem c. k. vrchního soudu zemského ze dne 9. prosince 1873 č. 37637., rozsudkem c. k. nejvyššího soudu ze dne 5. března 1874 č. 1422. potvrzeným, ve spojení s rozsudkem c. k. okresního soudu na Smíchově ze dne 22. října 1873 č. 13436., pokud tento vrchním soudem potvrzen byl, jest zjištěno, že Kateřina K. ohledně plochy 7·5 čtv. sáhů pozemku č. parc. 222. v Tejnce manželům Janu a Anně Šlapánkovým patřícího svémocně v držení se uvázala, a že tato plocha, která se manželům Šlapánkovým odevzdati a hradební zdi sprostiti má, jižně od jižní průčelní zdi stavení č. pop. 39. v Tejnce leží. Z toho následuje, že přiřknutá plocha 7·5 čtv. s. v bezprostřední souvislosti se svrchu jmenovaným pozemkem a přilehajíc k tomuto vykázána býti musí.

Tím však určením jižní průčelní zdi stavení č. pop. 39. vychází na jevo, že vyměření dotýčné plochy mezi onou průčelní zdí a cestou č. top. 707. (s kterou č. parc. 222. hraničí), jak dalece 7·5 čtv. sáhů sahá, případně též mezi prodlouženou čárou jižní průčelní zdi a uvedenou cestou státi se má.

Tímto určením plochy, její výměry a hranic jest znalcům dostatečný základ podán, pročež odporující uvedení stížnosti neodůvodněna jsou a stěžovatelka tedy s touto stížností odvržena byla.

Mimořádné stížnosti dovolací a pokud se týče zmateční Kateřiny K. **nedal** c. k. nejvyšší soud místa,

jelikož,

ačkoliv v rozsudku prvního soudce není určena dle §§. 299. a 300. ob. s. ř. lhůta, v které by žalovaná měla dostáti závazku svému, přece okolnost ta, nehledě ani k tomu, že to bylo věcí stran, odvolati se za příčinou tou, není příčinou zmatku ve smyslu dv. dekr. ze dne 10. února 1785 č. 387. sb. z, s.; žalovaná však, an věc již ode dne 23. srpna 1869 na soud jest vznešena, nejméně příčiny má, stěžovati si z kroků exekučních, které konečně byly zavedeny.

Žádost exekuční ze dne 10. května 1874 č. 7085. není sice podepsána samými žalujícími, jest však jich právním přítelem drem F. z venčí podpisem opatřena, což patrně již dostačí.

Konečně nelze vzhledem k provedenému řízení i k rozsudku prvního soudu býti v pochybnosti o tom, z kteréto plochy pozemkové žalujícím oněch 7·5 čtv. sáhů má býti odevzdáno, které jim

příslušejí, a pakli vrchní soud v důvodech svých toliko eventuelně podotkl, kde by as vytknouti bylo hranice této míry plochové, tož není tato poznámka beztoho s to, prejudikovati řízení, které první soudce o exekuční žádosti samostatně zavésti má.

Nebylo tudíž místa dáti mimořádné stížnosti dovolací dle dv. dekr. ze dne 15. února 1833 č. 2593. sb. z. s.

Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu ze dne 4. srpna 1874 č. 8208.

Při stání pak na místě samém odbývaném odměřili znalci žalujícím plochu 7·5 čtv. sáhů přilehající k jižní i západní zdi jich stavení č. p. 39. v Tejnce, čímž obě strany se spokojily.

Dr. Jiří Pražák.

Vedle písemné smlouvy o rukojemství může platně učiniti se ústně smlouva mezi rukojmím a hlavním dlužníkem stran daného rukojemství. (§. 887. ob. zák. obč.)

Karel Ch. uvedl ve své žalobě dne 10. září 1873 u c. k. okresního soudu v Pelhřimově na Edvarda B. v příčině výmazu práva zástavního pro pohledanost 300 zl. stř. na poli č. pop. 1285., 1286., 1287. vloženého, že Edvardu B., když se berním v P. stal, kauci 300 zl. stř. tím spůsobem dal, že právo zástavní pro tuto částku na svých polích č. 1285., 1286. a 1287. vložiti nechal; toto rukojemství prý však za žalovaného jenom na tři léta učinil, neb tento se zavázal, že ve třech letech kauci s pozemků žalujícího vymazati dá, což posud neučinil.

Důkaz o okolnosti, že právo zástavní pro částku 300 zl. stř. co kauci za žalovaného danou na polích uvedených vloženo jest, nabídnut listinami *A)* a *B)*, o závazku žalovaným stran k výmazu kauce ve 3 letech převzatého přísahou rozhodovací a žádáno za nález: že Edv. B. povinen jest kauci, pokud se týče zástavní právo pro kauci 300 zl. stř., pro kterou Karel Ch. ve prospěch žalovaného své pozemky č. pop. 1285., 1286., 1287. do hypoteky dal, do 14 dnů pod následky exekuce vymazati dáti a žalujícímu v tétéž lhůtě náklady této rozepře nahraditi.

Žalovaný popřel pouze okolnost, že žalujícímu přislíbil, že

ve 3 letech kauci s jeho pozemků svede a kdyby se to i bývalo stalo, neměla by úmluva ta vůči písemné smlouvě o rukojemství ze dne 28. září 1855 *A*) jsouc s ní v odporu, nižádné platnosti; z té příčiny žádal, aby žaloba byla zavržena.

Rozsudkem ze dne 31. prosince 1873 č. 6681. zavrhnul okresní soud v Pelhřimově žalobu, dada místa námitce žalovaného, opíraje se o §. 887. ob. z. obč.

K odvolání se žalujícího změnil c. k. vrchní soud zemský rozhodnutím ze dne 23. března 1874 č. 7833. a 9062. rozsudek okresního soudu a dal místa žalobě, avšak jen pro případ, když žalující dokáže přísahou rozhodovací, že v roce 1855 se žalovaným umluvil, že tomuto dává rukojemství s částkou 300 zl. stř. pouze na 3 roky a že se žalovaný zavázal, že tuto kauci s jeho pozemků č. pop. 1285., 1286., 1287. do tří roků vymazati dá.

Příčiny.

Rukojemství předpokládá dle §. 1346. a 1364. ob. zák. obč. smlouvu mezi rukojmím a věřitelem; k platnosti této smlouvy není svolení hlavního dlužníka zapotřebí, jeho práv a závazků se rukojemství nedotýká.

Takovouto smlouvou o rukojemství jeví se písemní vyjádření žalujícího, dané v Pelhřimově dne 28. září 1855 příloha žaloby *A*) kteréž i proti žalovanému dokazuje, an proti němu námitek činěno nebylo.

V tomto vyjádření nezaručil se žalující žalovanému, nýbrž obci P. za něho za 300 zl. stř., právní poměr mezi žalujícím a žalovaným není v tomto vyjádření upraven, nelze tudíž ustanovení §. 887. ob. z. obč. na ústní úmluvy mezi oběma spornými stranami učiněné použiti, protože smlouvy dle §§. 861. a 881. ob. z. obč. pouze mezi smlouvajícími stranami práva a závazky založiti mohou.

Pakli tedy, jak žaloba tvrdí, mezi žalujícím a žalovaným zvláštní úmluva toho obsahu učiněna byla, že tento kauci 300 zl. stř., kterouž žalující pro něho na svých pozemcích knihovně vložiti dal, do tří let musí dát vymazat, musí se to za zvláštní od rukojemství zcela nezávislou smlouvu považovati, kterouž žalovaný vyplniti dle §. 902. ob. z. obč. zavázán jest.

Jelikož však žalovaný popřel, že by byl takovouto úmluvu se žalujícím učinil, bylo na důkaz přísahou rozhodovací o této okolnosti, od žalujícího nabídnutou nalezeno, a takto rozsudek prvního soudce žalobu zcela zavrhující změněn.

K dovolání se žalovaného potvrdil c. k. nejvyšší soud rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského z těchto

příčin.

Rozsudek vrchního soudu zemského, z něhož dovolání se stalo, jest v celém obsahu odůvodněn příčinami k němu vydanými, souhlasícími i s okolnostmi v rozepři uvedenými i se zákonem; proto byl rozsudek tento naproti lichým námitkám dovolací stížnosti potvrzen.

Rozhodnutí c. k. nejvyš. soudu ze dne 5. srpna 1874 č. 5801.

J. Hellmann.

Žalobou dobývaná pohledanost nemůže býti dostatečnou jistotou pro náklady soudní. (§. 406. ob. ř. sd.).

Heřman G. podal na držitele hnědouhelné cechy v O. u c. k. měst. deleg. okresního soudu v Mostě žalobu v příčině zaplacení pohledanosti 250 zl. s přísl. nabízeje žalobní jistotu zažalovanou pohledaností.

Žalobu tu vrátil okresní soud v Mostě výměrem ze dne 6. května 1874 č. 3213. žalujícímu; protože v ní není podáno dostatečné jistoty pro soudní náklady, jakž toho §. 406. ob. ř. s. vyžaduje, ana zažalovaná pohledanost žalovanému, pakli by mu soudní náklady přiřknuty byly, jistoty pro ně nijak poskytnouti s to není.

Stížnost žalujícím na výměr ten podaná byla od c. kr. vrchního soudu zemského rozhodnutím ze dne 27. května 1874 č. 14742. zavržena; protože soudce dle §. 406. ob. ř. s., pakli o žalujícím v zemi vůbec známo není, že by dostatečného měl jmění, z povinnosti úřadu žalobu tehdáž vrátiti má, když žalující v ní dostatečné jistoty za soudní náklady nenabídnul aneb ochotnost neprojevil, přísahati, že jistoty takové žalovanému dáti s to není. K náhradě nákladů soudních může však žalující jenom tehdáž odsouzen býti, když rozepři tu úplně ztratí. Z toho jest na jevě, že zažalovaná pohledanost pro náklady soudní žalovanému přisouzené, když by žalující se svou pohledaností úplně zavržen byl,

pražádnou, tím méně dostatečnou jistotou býti nemůže, nabídnutí takovéto jistoty jest totéž, jako by jí nabídnuto ani nebylo; protož musí žalobě k předpisu §. 406. ob. s. ř. ukázáno a tatáž žalobci vrácena býti.

C. k. nejvyšší soud zavrhnul mimořádnou dovolací stížnost žalujícího, protože, jak již v příčinách od c. k. vrchního soudu zemského uvedeno bylo, nabídnutí žalobní jistoty zažalovanou pohledaností týž účinek má, jako by pražádné jistoty nabídnuto nebylo.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 14. července 1874 č. 7237.

J. Hellmann.

Zprávy

o týdenních schůzích právnické jednoty v Praze.

Týdenní schůze dne 5. března 1874.

Předsedící: starosta pan M. Havelka, rada při c. k. vrchním zemském soudu.

Zapisovatel: adjunkt Sobička.

Přítomných: 18.

K návrhu pana JUDra. Randy a pana JUDra. Pražáka bylo usnešeno:

Vedle usnešení poslední valné hromady budiž vypsána pocta 50 zl. a dva akcessity po 25 zl. na rozpravné články do „Právníka“ zaslané, pojednávající o soukromém právu Rakouském, ať materialním, ať formalním. Každý článek má býti as na jeden tiskový arch, a má až do konce července b. r. redakci „Právníka“ býti zaslán. Redakce „Právníka“ se zmocňuje, aby při vypsání těchto cen naznačila některé předměty, zvláště praktické otázky, o nichž by měly články o cenu se ucházející býti sepsány; tím však jiné články se nevylučují, kteréž pojednávají o jiných věcech — Náklad na tyto ceny budiž veden předkem z 50 zl. uložených u pana JUDra. Bürgla, kteréž svého času pan JUDr. Škarda na vypsání ceny věnoval, a dalších 50 zl. budiž uhraženo z jmění „Právnické jednoty“.

Týdenní schůze dne 26. března 1874.

Předsedící: starosta pan M. Havelka, rada při c. k. vrchním zemském soudu.

Zapisovatel: V. Sobička.

Přítomných: 13.

Předsedící oznámil, že se k jednotě přihlásili co řádní členové páni: Jan Vorel, c. k. zemský rada, Jan Krčmář, c. k. adjunkt, JUDr. Edvard Przíza, c. k. auskultant a JUDr. Josef Sýkora, kandidát advokacie, všichni v Chrudimi, pak pan JUDr. Jan Růžička, kandidát advokacie v Praze. — Přijato k vědomosti.

K návrhu pana JUDra. Pražáka stalo se usnešení: Článek v „Právníku" vycházející, od pana JUDra. Haněla „o vlivu práva německého v Čechách a na Moravě" sepsaný, budiž s vyhražením dodatečného schválení příští valné hromady nákladem „Právnické jednoty" o sobě v 500 výtiscích vydán. — Jednateli bylo uloženo, aby o to péči vedl, by tento spis v knihtiskárně dra. Grégra s použitím sazby pro časopis „Právník" byl vytištěn.

V obou schůzích přednášel ku konci pan JUDr. Pražák o návrhu nového zákona o komanditních společnostech na akcie a o společnostech na akcie. Tato přednáška byla již vytištěna v „Právníku" seš. V. až VII. r. 1874.

Týdenní schůze dne 7. května 1874.

Předsedící: starosta p. Mat. Havelka, rada při c. k. vrchním soudu zemském.

Zapisovatel: jednatel adjunkt Sobička.

Přítomných členů: 16.

Jednatel oznamuje, že pp. JUC. Jos. Sklenář a JUDr. Hugo Toman z jednoty vystoupili, a že tento posléz jmenovaný, jakož i pan JUDr. Zeman ještě nezaplatili příspěvky za leta 1872 a 1873. Navrhuje, aby tyto čtyry příspěvky sumou 16 zl. byly odepsány a aby pan dr. Zeman za vystouplého byl prohlášen. — Většinou hlasů přijato.

Předsedící uvádí ve známost, že k jednotě co řádní členové přistoupili pp. JUDr. Otakar rytíř Bělský a JUDr. J. J. Podlipný, kandidáti advokacie v Praze. — Přijato k vědomosti.

Jednatel oznamuje, že nebyl až do uplynutí lhůty dnem

13. dubna 1874 žádný spis zaslán, kterýž by se ucházel o cenu Jungmannovu; navrhuje, aby byla lhůta prodloužena do konce r. 1874.

Všemi hlasy přijato.

Jednatel přednesl účet z jmění Právnické jednoty za dobu od 6. února až do 7. května 1874 takto:

Z lonského roku přijato na nový účet čistého jmění . . . . . 2750 zl. 07½ kr.
k tomu přibylo 5 příspěvků na r. 1873 20 zl.
a 167 příspěvků na r. 1874 . . . . 668 „
688 „ — „
veškerý příjem činí . . 3438 zl. 07½ kr.

Vydáno:

poštovné	— zl.	73	kr.
spolku „Všehrd“ příspěvek na vydání knih Všehrdových . . .	200 „	—	„
roční příspěvek „Všehrdu“ na rok 1874	2 „	—	„
redakci „Právníka“ odměna za rok 1873	300 „	—	„
p. Tylovi 5% provise z vybraných příspěvků	31 „	80	„
témuž za adresování a rozeslání pozvání k valné hromadě . .	3 „	—	„
poštovné z těchto pozvání . . .	5 „	30	„
témuž za vyhotovení legitimačních lístků	3 „	—	„
témuž za adresování a rozeslání 110 dopisů s legit. lístky na venek .	6 „	—	„
poštovné z těchto dopisů . . .	5 „	50	„
za adresování a rozeslání výroční zprávy	3 „	—	„
poštovné	5 „	32	„
poštovné z přišlých peněz . . .	— „	65	„
p. Tylovi za obálky a papír na dopisy s legit. lístky	1 „	—	„
témuž náhrada z účtu č. 5. r. 1873 za provisi méně počítanou . .	2 „	—	„
administraci „Právníka“ doplatek na seš. I—IV. r. 1874	23 „	54½	„
Sneseno . . .	592 zl.	84½	kr.

Přenešeno . . .	592 zl.	84½ kr.	3438 zl. 07½ kr.
za inserát v „Nár. List." o valné hromadě	7 „	40 „	
za inserát v „Pokr." o valné hrom.	4 „	20 „	
za inserát v „Politice" o valné hromadě a o vypsání ceny Jungmannovy a pozvání k Jungmannově slavnosti	17 „	58 „	
úhrnem			622 zl. 02½ kr.
zbývá tedy čistého jmění			2816 zl. 05 kr.
z něhož jest uloženo v záložně			2736 „ 21 „
a hotových u jednatele			79 „ 84 „

Proti přednešenému účtu nebylo žádných námitek činěno.

Na to přednesl pan prof. dr. Zucker praktický případ z práva trestního, bera ho za základ k objasnění některých ustanovení řádu soudu trestního. Z této přednášky vyjímáme zvláště výsledek, k němuž pan přednášející dospěl v příčině kladení otázek k porotcům, když běží o spravedlivé bránění se násilí svému. Případ byl ten, že A. ve zlém úmyslu zranil B., jenž z toho zemřel. — A. předstírá, že jednal ve spravedlivé obraně, porotci ale tuto spravedlivou obranu neuznávají.

Otázky, kteréž jim byly položeny, jsou tyto:

I. otázka: Jest A. vinen, že poranil ve zlém úmyslu B., tak že tím B. přišel o život?

II. (dodatečná otázka): Dá se souditi z povahy osob A. a B., z času, místa, ze způsobu útoku neb z jiných skutečností, že užil A. toliko potřebné obrany, aby odvrátil nespravedlivý útok na svůj život?

III. (eventualní otázka pro případ, že by se k II. otázce záporně odpovědělo): Vykročil A. při tomto činu z mezí potřebné obrany jenom z poděšení, ze strachu neb z leknutí?

Mohlo by se zdáti, že jsou tyto otázky zcela správně položeny, poněvadž v nich jsou obsaženy všechny známky spravedlivé obrany, kterouž mají porotcové svým výrokem zjistiti, a to ještě samými slovy zákona, aniž by při tom porotcové svému výroku kromě skutečností též právnické pojmy museli za základ pokládati.

Probereme-li ale tyto otázky bedlivěji, a předpokládáme-li náš příklad, že porotci spravedlivé bránění se neuznávají, přesvědčíme se, že porotci k těmto otázkám žádným způsobem nemohou odpověděti tak, aby bylo zřejmě vysloveno, že zde není spravedlivé obrany. Neuznávajíce totiž spravedlivou obranu, musí totiž porotci k II. otázce zá-

porně odpověděti, poněvadž dle jejich přesvědčení pachatel neužil toliko potřebné obrany, aby odvrátil nespravedlivý útok. Bude jim tedy odpovídati na III. otázku; však odpovědí-li záporně, zůstane A. dle §. 2. zák. tr. zcela bez trestu; přisvědčí-li ale, může býti odsouzen jen pro přečin §. 335. zák. tr.

Ačkoliv tedy porotci předstíranou obranu neuznávají, nemůže soud obviněného A. ani pro vraždu ani pro zabití odsouditi.

Tato nesrovnalost spočívá ale v tom, že jsou v §. 2. ad *g*) zahrnuty dva rozličné spůsoby spravedlivého bránění se, totiž ono, pro které se skutek vůbec za zločin nepokládá, a pak to, ve kterém se sice skutek spáchaný za zločin nepřičítá, avšak přec za příčinou vykročení z mezí dovolené obrany co přečin neb přestupek dle §. 335. zák. tr. tresce.

Položíme-li ale otázky tak, jak byly shora uvedeny, ptáme se porotců hned po obou těchto spůsobech obrany zvláště, aniž by porotci již některou předcházející odpovědí byli zjistili, že zde jest vůbec spravedlivá obrana.

A to aby se stalo, tomu nebrání obava před tím, že by se musely porotcům předkládati otázky, jimiž se vyhledává zjištění nejen pouhých skutečností, nýbrž též přímo právních skutečností, pojmů vědeckých. Vždyť se vůbec takovým otázkám dle našich zákonů ani nemůžeme ubrániti, a jestli na př. činiti o zločin krádeže, musí porota také svou odpovědí zjistiti, byla-li odcizena věc cizí a byla-li odejmuta z držení někoho jiného. Že zákon měl na mysli případy takové, jde z toho na jevo, že ukládá předsedícímu, aby v závěreční řeči porotcům vyložil smysl zákona a významů v zákoně užívaných, a také vládní motivy k trestnímu řádu výslovně podotýkají, že jest účelem otázek porotcům předkládaných, aby porotci nejen skutečnosti zjistili, nýbrž je též pod platné zákony subsumírovali.

Trvaje na tomto smyslu zákona, provedl pan prof. dr. Zucker svůj náhled v ten rozum, že musí v daném v případě otázky takto zníti:

I. otázka: Jako shora.

II. otázka: Spáchal A. ten čin v spravedlivé obraně?

III. otázka (dodatečná): Užil A. toliko potřebné obrany, aby odvrátil nespravedlivý útok na svůj život?

IV. otázka (eventuelní): Vykročil A. při tomto činu z mezí potřebné obrany?

Touto přednáškou byla schůze ukončena.

Náhled zde projevený, a příčiny, kterýmiž tento náhled jest podporován, kromě příčin shora uvedených, uveřejnil pan dr. Zucker

od těch dob již obšírněji v a. ö. G. Z. č. 43. a 56., a předpokládaje, že tyto články jsou vůbec známy, neopakuje zpravodaj všechny důvody od pana prof. dra. Zuckra pro jeho náhled přivedené, pokud totiž v Gerichtszeitungu byly udány.

Za to budiž mu dovoleno, aby též svůj náhled o této věci krom obyčej na tomto místě vyslovil.

V č. 49. v G. Z. navrhuje totiž dr. W. Z. na základě učení Bernerova v Lehrbuch des deutschen Strafrechtes, aby byly v daném případě otázky položeny takto:

I. otázka: Jak shora.

II. otázka: Spáchal A. ten čin v obraně proti nespravedlivému útoku na atd.?

III. otázka: Užil při tom toliko potřebné obrany?

IV. otázka: Vykročil z mezí potřebné obrany jenom z poděšení, ze strachu neb z leknutí?

Nesouhlasíme sice s ostatními důvody od dra. W. Z. uvedenými, a od pana prof. dra. Zuckra v odpovědi č. 56. v G. Z. také vyvrá cenými; uznáváme ale, že oba rozličné spůsoby bránění se násilí svému, kteréž jsou v §. 2. ad *g*) zák. tr. vyměřeny předpokládají „obranu, proti nespravedlivému útoku na . . .“, lišíce se jen v tom, bylo-li při té obraně užito toliko potřebného násilí, neb bylo-li ho nadužito. Dá se tedy zcela ve smyslu zákona otázka II. od p. prof. dra. Zuckra ponavržená nahraditi otázkou II., jak posléze byla položena, což má tu výhodu, že jest tato otázka mnohem jasnější a určitější, nežli otázka „byl-li čin spáchán v spravedlivé obraně“, poněvadž tuto porotcům příliš daleké a volné meze jsou položeny, chtějí-li uznati, že byla obrana spravedlivá čili nic.

Pan prof. dr. Zucker sice namítá, že mohou porotci, třeba by neuznávali spravedlivou obranu, přec k druhé otázce přisvědčiti, poněvadž byl čin ovšem spáchán v obraně proti nespravedlivému útoku. K třetí otázce musí porotci ovšem záporně odpověděti, předpokládáme-li případ, na němž celá tato přednáška se zakládá, a přijde tedy na řadu čtvrtá otázka, a tu se pan dr. Zucker obává, že soud obžalovaného osvobodí, třeba by porotci i k této otázce záporně odpověděli, tak že by zas ani možné nebylo, dosíci výrok na vinu, podobně jako v případě v počátku přivedeném.

Avšak tuto obavu nemůžeme nikterak ospravedlniti; neboť prohlásila-li porota, že pachatel spáchal čin sice v obraně, však že neužil toliko potřebné obrany, a že nevykročil z mezí potřebné obrany jenom z poděšení atd., nemůže dle našeho náhledu soudce jinak uznati, nežli

že zde vůbec není spravedlivé obrany, a že obrana pachatelova nespadá pod ustanovení §. 2. zák. tr.

Míní-li pan dr. Zucker, že soudcové v podobném případě ze záporné odpovědi k IV. otázce ten rozum si vzali, že pachatel vůbec z mezí potřebné obrany nevykročil, tož nelze tuto chybu přičítati způsobu, jakým byly otázky kladeny, nýbrž jenom nedůslednému úsudku soudců, kteříž tímto výkladem čtvrté odpovědi zvrátili smysl odpovědi třetí. Byl-li ale také skutečně některý zákon v některých případech špatně vykládán, což ovšem při různosti náhledů, často též z neznalosti věci státi se může, nemůžeme z toho bráti příčinu, abychom tím obecné pravidlo chtěli postaviti. Neváháme tedy v této příčině dáti přednost otázkám, jak je položil dr. W. Z.

V. Sobička.

Deník.

Výbor advokátské komory v království Českém usnesl se ve schůzi odbývané dne 5. září 1874, že podá za příčinou vynešení min. pr. ze dne 6. srpna 1874 č. 11005. ministru práv toto osvědčení:

Ve vynešení vydaném dne 6. srpna 1874 č. 11005. o výsledcích, s jakými se potkal nový konkursní řád daný dne 25. prosince 1868 č. 1. zák. říšsk. z r. 1869, bylo vytčeno, že jest ze všech nedostatků, kteréž byly shledány, nejvíce ten citelný, „že někteří správcové masy svého postavení zneužili, aby beze vší míry zvětšili svůj účet zbytečnými spisy a nepotřebným protahováním celého řízení.“ Toto vys. vynešení bylo vydáno též veleslavnému c. k. vrchnímu soudu zemskému a dále sborovým soudům první instance v království Českém.

Podepsaný výbor má za to, že mu nepřísluší vyhledávati, pokud jest pravý úsudek za příčinou těchto „některých“ případů o celém stavu právnickém učiněný, a jsou-li zde dostatečné příčiny, aby došlo vynešení dané pro c. k. sborové soudy k tomu konci, že udělováním správcovství masy právníkům z povolání i v těch případech konkursní řízení zbytečně se zdražuje, když správcové svůj úřad zcela bez úhony konají.

Když by ale někteří členové stavu advokátského tím spůsobem jednali, kterýž v dotčeném vys. vynešení byl naznačen, shledal by v tom výbor uctivě podepsaný zajisté patrné porušení povinností advo-

kátských a křiklavé prohřešení se proti cti celého stavu, a pokládal by dle §. 23. řádu advokátského, daného dne 6. července 1868 č. 96. zák. říš. za svou povinnost, kdyby se takové případy přihodily v jeho okresu, aby svůj úřad konal, a členům, jichž se týče, před disciplinární radou ospravedlniti se kázal. Jakož výbor s úctou podepsaný ve všech případech, o nichž zvěděl, svůj úřad vždy poctivě a spravedlivě konal, když bylo činiti o porušení povinností, neb o zneuctění a zlehčení stavu advokátského, pokládal by to rovněž za svou povinnost, mocí disciplinární zakročiti proti těm členům, kteří by svou povinnost porušili tím spůsobem, o němž se zmínilo vynešení shora dotčené.

Musíme však si v paměť uvésti, že od těch dob, když nový konkursní řád platnosti nabyl, a disciplinární rada české advokátské komory působiti počala, ani podepsanému výboru ani disciplinární radě advokátské komory v království Českém žádný případ od konkursních soudů neb některých konkursních věřitelů nebyl oznámen, a také z vlastní zkušenosti jim ve známost nepřišel, že by byl viněn některý advokát, usedlý v okršlku c. k. českého vrchního soudu zemského z takového jednání, jímž by svou povinnost tím spůsobem byl porušil.

Přesvědčen, že jest také vysoké c. k. ministerium práv povoláno a ochotno k tomu působiti, aby byla mezi advokáty disciplina udržena a čest i vážnost stavu zachována, prosí tedy podepsaný výbor:

Vysoké c. k. ministerium práv račiž podepsanému výboru známo učiniti, jestli a který advokát v okršlku komory tímto výborem zastoupené proti svým povinnostem tím spůsobem se prohřešil, že by byl co správce konkursní masy za příčinou rozmnožení svého účtu spisy zbytečně šířil, a konkursní řízení zbytečně protahoval.

—*ka.*

Nutná nauka o platebním upomínacím rozkazu. Sděluje c. k. soudí Kopecký. Pod tímto názvem obdrželi jsme následující přípis:

Od té doby, co upomínací řízení zákonem ze dne 27. dubna 1873 v život vstoupilo, uchopují se osoby, jimž jde o nárok nějaký, a zvláště obchodníci, jenž nemile obecním zákonem knihovním tak vydatného prostředku pojišťovacího, jakým byly výtahy z knih obchodních, ztratili, s jásotem mnohem lacinějšího a rychlejšího prostředku, totiž platebního rozkazu téhož řízení, vymáhajíce tak rázem jedním záznamu práva zástavního, dříve nežli by rozkaz moci své právní nabyl.

Avšak tvrdím, že takový rozkaz platební co nezralý k žádnému knihovnímu vkladu spůsobilý není, a že povolovati záznamu na základě jeho, křiklavě příčí se zásadám zástavního práva a to jedině

z té příčiny, že platební takový rozkaz žádné platné pohledanosti nevykazuje.

Nejen obecní zákon občanský v čl. 449. a 1351., nýbrž i zákon knihovní v čl. 36. jasně a určitě pohledanost co podmínku každého práva zástavního, třebas jen výminečného vyžaduje.

Táži se, kde jest v takovém platebním rozkazu průkazu o platné pohledanosti? jakéhož základu požívá takový nedospělý rozkaz platební? a co jest vlastně takový rozkaz?

Jest v roucho soudního nařízení k jednostrannému oznámení vydané upomínání, aby dlužník, ač je-li takový, povinnosti své zadost učinil.

Jak vrtkavý jest nárok takový, nad nímž se co meč Damoklesův hrozivě vznáší zvuk odporu, jenžto jediným „veto“ celé právo zničiti a co bublinu zhladiti může.

Soudcovský výrok nemůže rozkazu dáti, co se jemu v podstatě dle zákona nedostává.

Vždyť zřejmě poukazuje rozkaz k tomu, že tu jde o právo pod výminkou odkládací zůstavené (§§. 897., 699., 703. ob. z. obč.), kteréž teprv tenkráte platnosti nabude, když by výminka se vyplnila, totiž když by ten, na nějž rozkaz vydán byl, mlčky opomenutím odporu ve lhůtě ustanovené, pravost pohledávání uznal, a tak jakož listina, v níž právo od výminky závisí, dříve než výminka nastane, k žádnému vkladu, kterým by se právo pojistilo, se nehodí, rovněž tak i takový rozkaz, pod výminkou jen vydaný, k záznamu práva zástavního naprosto schopen není.

Namítne kdož, že ten, kdož vydobyl rozkazu bez toho záznam spraviti, a tak pohledanost prokázati povinen jest.

Ovšem jest k tomu zavázán, avšak což když nespraví záznam, když neprokáže platné pohledanosti? Kdo nahradí držiteli hypotéky škodu tahovým svévolným vkladem mu spůsobenou? škodu pravím, že statek jeho nemovitý břemenem byl stížen, že jeho úvěr byl podkopán? On konečně na svůj náklad musí knihovní majetek svůj od skvrny očistiti, již svévolník takový na statek jeho bezprávně uvalil!

Chce-li kdož jiného, jenž jeho nároku vzdoruje, důvodně mstivě trestati, nalezne v platebním rozkazu důtklivé metly, pakli by dovoleno bylo, na základě rozkazu takového věcného práva zástavního nabývati.

Ani rozsudek, jímž na rozhodovací přísahu uznáno bylo, není k záznamu spůsobilý, poněvadž z něho ještě pohledanost platná nevysvitá; jak by mohlo takové upomínací nařízení již titul k zástavnímu právu poskytnouti?

Dle §. 259. s. ř. lze na základě rozsudku bezvýminečného, jenž

moci právní ještě nepožívá, jen tomu za pojištění se ucházeti, který v první stolici zvítězil. Kde však medle lze v dotčeném platebním rozkazu nějaké vítězství upomínajícího shledati?

Ať nebéře ten, kdož by mému náhledu chtěl odporně v seč vkročiti, útulku k platebním rozkazům mandatního řízení, vydaným dle cís. nař. ze dne 21. května 1855 a min. nař. ze dne 18. července 1859, neb musel by vlastní zbraní se poraziti. Zajisté musel by sám uznati, že takové platební rozkazy jen proto ke knihovnímu vkladu jsou způsobilé, poněvadž se zakládají na listinách úplné víry požívajících, jimiž platnost pohledávky se osvědčuje.

Ať tak nauka tato přivádí k oné zásadě kardinální, že nelze nikdy záznamu práva zástavního na nemovitý statek povolovati, neposkytuje-li listina důkazu o pohledanosti platné, a skutečně již stávající.

Jmenováni byli: Alois Barthell, okr. soudní adjunkt v České Kamenici, okresním soudcem v Bečově; při zemském soudu v Praze adjunkty soud.: D. Rudolf Marterer v Skutči, Adolf Drbálek v Blovicích, Amand Vanka na Smíchově; Julius Hofman, auskultant, okresním soudním adjunktem v Hluboké; Dr. Eugen Kiesling, auskultant, okresním soudním adjunktem v Kolíně; Dr. Jan Říha, auskultant, okresním soudním adjunktem ve Skutči, Alois Hrdlička, auskultant, okresním soudním adjunktem v Blovicích; Josef Hněvkovský, auskultant, okresním soudním adjunktem v Blatné; Adolf Morstadt, auskultant, okr. soud. adjunktem ve Zbraslavi.

Přeloženi byli: Frant. Neuwirth, okresní soudce z Č. Brodu do Jílové; Alois Potůček, okr. soudce z Jílové do Č. Brodu.

Dr. Rudolf Feuchtinger, okresní soudní adjunkt z Kolína do Jindř. Hradce; Edvard Koubík, okresní soudní adjunkt z Litomyšle do Čáslavi; Frant. Jedlička, soudní adjunkt při krajském soudu v Liberci, k zemskému soudu do Prahy; Karel Reichel, okresní soudní adjunkt, z Hluboké do Hořovic; Karel Schöbl, okresní soudní adjunkt, ze Zbraslavi na Smíchov; Otakar Winter, okresní soudní adjunkt, z Blatné do Karlína.

Ctěnému čtenářstvu!

Opouštěje Prahu za novým povoláním svým, vidím toho potřebu, vzdáti se redakce „Právníka“, které jsem členem byl od druhého půlletí roku 1872.

Protož dávám tuto všem spolupracovníkům i čtenářům „Právníka“ srdečné „s Bohem!“

Vedl jsem redakci listu tohoto se skutečnou radostí i zálibou, i těšil jsem se z toho, mohl-li jsem dle sil svých přispěti k tomu, by na poli našem ještě příliš zanedbaném dána byla podnět k čilejší činnosti vědecké!

Přeji od srdce, by právníci naši listu tomuto i na dále neodepřeli podpory své, a jakož sám i z vzdálí jej nikdy z mysli nespustím, tož rovněž té pevné jsem naděje, že tento jediný český list právnický i mocí nových sil bujarých stálého dojde zdaru i zdokonalení.

JUDr. Jaromír J. Hanel.

O přísežném seznání stran.

Studie, již podává dr. Ott.

(Pokračování.)

Na sklonku 15tého století dráhu si klestily zásady theorie vlašské do soudů v Němcích. Právo domácí tuto rychle a snadně bylo vytištěno soudci čerpavšími vědomostí svých na školách práva cizího, platného podle tehdejšího názoru ve všech zemích křesťanských. Kdožkoli práva hledal u soudu, podrobiti se musil zásadám o řízení při tomto za rozhodné pokládaným.

Dosazováním právníků [88]) na soudy vyšší, (někdy zřízené též v jednotlivých územích, zvláště ale na soud nejvyšší, totiž říšský r. 1495 založený), jakož i přeměna, jež nastala tím, že university nastoupily na místo vrchních stolic městských, ku kterým šlo odvolání z rozsudků soudu městského, tímže právem se řídícího, způsobily daleko zasahující obrat. Nastalať recepcí práva cizího zvláště církevního, pokud se týče řízení soudního před tím u soudů vlašských obvyklého.[89]) Zajisté záhy sledovali soudové nižší příkladu soudů vyšších a řád soudní daný pro soud říšský, totiž komorní

---

[88]) Dosazování soudců učených tím, kdož měl moc soudní, bylo již porušením staré zásady, že soud jaksi zvolen býti má. Tím, že doktorové práv na roveň postaveni byli s šlechtici, aspoň vyhovělo se názoru, že pares curiæ soudci býti mají. Srov. Wetzell, System §. 33.; Stölzel: gelehrtes Richterthum str. 139.

[89]) Tím, že appellací a písemnost přijaty byly, dovršen byl již vývoj (Stölzel, l. c. str. 141.); srov. o celém průběhu Stobbe, deut. Rechtsquellen II. str. 83. násl., 134. násl.; Franklin, Beiträge zur Reception des röm. Rechts. str. 119.—127., 135.

r. 1507 výslovně odkazuje již k obyčeji soudnímu (stylus curiae) a k pracím processualistů vlašských jakožto pomůckám.[90])

Ještě se věci takto měly, nelze se tomu diviti, že rozdělování děje sporu v četné posice tak, jak z pramenů vypsaných se prýštilo, netoliko přijato bylo u soudů, nýbrž i dalo zákonodárství, pokud se tkne řízení soudního, dokonce směru zvláštního.[91])

Povlovnému přetvořování se řízení domácího ve projednávání sporů podle pravidel cizích nejvíce napomáhaly překlady pramenů oněch, jakož povýtečně spisy, které za úkol si obraly pojednati o právu dosud neznámém a cizím spůsobem prostým a snadně přístupným. Toho druhu zvláště jsou tak zv. zrcadla Šebast. Brandta (1516, v původní formě 1480) a Oldřicha Tenglera (1509), veledůležitá pokud jde o rozšíření processuálních zásad církevněvlašských.[92])

Návody tyto dokonce přijaly řízení posicionální, žádajíce po sepření se stran a vykonané přísaze o bezelstnosti (de calumnia) kladení otázek a zodpovídání jich žalovaným[93]) případně pak důkazu, popřel-li žalovaný posice.

---

[90]) Endemann, Prozessrecht I. str. 27.; Bethmann-Hollweg, Grundriss str. 18.; Zimmermann, Glaubenseid str. 282.; Linde, Lehrbuch des Civ. Proz. str. 43. pozn. 2.

[91]) Bylo totiž příčinou tak zv. řízení artikulovaného, jež mimo posice (articuli) znalo zvláštních dodatečných a naddodatečných, proti tomu pak vylučujících článků (articuli additionales, superadditionales, elisivi) atd. Tak utvořena byla síť, v níž z pravidla každé právo uvázlo. Srov. o opravě toho pozn. 97.

[92]) Srov. Stobbe, l. c. II. str. 167. násl.; Martin in proëm. ad Bartoli summam de ordine judiciorum str. 3.: Jurisconsulti, qui in Italia per sæcula duodecimum usque ad decimum quintum floruere ... etiam in doctrina de judiciorum privatorum ordine Germanis exemplo fuerunt.

[93]) Zimmermann, Glaubenseid str. 281., který se dokládá Brandtova zrcadla kn. 1. kap. 10., pak Hinschius v Arch. f. civ. Praxis str. 119. sv. 47., i citát tam položený ze zrcadla Tenglerova (vydání Strassburské 1532 str. 92.). Von Position: ... Dieweil aber die beweisung in manigerley gestalt beschehen und die bekantnus am meisten würkung haben, so pfligt man im rechten (t. j. podlé názvosloví tehdejšího po sepření se stran) die clag in Position und artickel zuo teylen, die clager und antwurter bei jren eyden Calumniæ setzen und verantwurten, damit man nicht in vergeben, beweisung gefürt und werdent auff nachvolgend meynung fürgewendt. Klade se nyní spůsoba, totiž: Forma der Position: Herr Richter, vor

Nejstarší zákony o řízení před soudem komorním patrně spočívají na základech těchto; tak již ř. s. k. 1500 tit. 12. §. 4.[94]) Podle vzorů vlašských rozdělují řízení ve dva hlavní oddíly, při čemž činitelem dílčím jesti sepření se stran; v druhé oddělení odkazují posice. V brzku však nutně pozbývalo právo dotázek v zemích těch prvotního významu svého. Ačkoli původně projednáváno bylo formelně ústně u četných roků (termini substantiales), brzy nabyla písemnost vrchu. Zákony upravující v dobách pozdějších řízení soudu říšského sice zachovaly posicí (řád pro sd. kom. 1508 tit. I. §. 6., 7.; 1555 III. díl tit. 14. §. 2. pak koncept 1613, III. díl tit. 13. §. 5.), avšak dávno bylo minulo dostavování se samých stran před soud a písemné rozčlenění děje v jednotlivé prvky podkladu skutkového (positio) sloužiti mělo na dále jen k tomu, aby zcela přesně určeno bylo, co bylo popřeno, o čemž tedy tvrdící důkazu poskytnouti měl.

Naproti tomu dřívější význam posicí byl ten, že se přispěti mělo nátlakem jakýmsi činěným na svědomitost odpůrcovu ku vyhledání hmotné pravdy, pročež žádáno bylo vykonání přísahy de calumnia a výslechu před soudem.

Nyní vše to seslabeno bylo v donucení žalovaného pronésti se formelně o každém tvrzení v žalobě obsaženém; nejen přísahu generellní de calumnia, nýbrž i zvláštní mezi tím (od r. 1555) vyskytnuvší se této druh tak zv. juramentum dandorum et respondendorum (sc. articulorum)[95]) vykonávali zástupcové stran[96])

---

euch . . . sagt N. bei seinem geschwornen eyd wider N. in der clag und sach zwischen jn im rechten stehend, so er in partikel teylt, wer sein begeren, das der widerteyl auff jr yeden lauter und clar, an alles zuolegen bei seinem eyd antwurt, was er gestændig oder bekanntlich sei, glaub oder nit glaub. Von ersten sei war und offenbar, dass etc.

[94]) Zní totiž: Darnach soll der Antworter auff solche eingebrachte Artikel, auch bei seinem Eyd Calumniæ zu antworten auffs næchste Gericht Ziel haben oder aber alsbald nach Empfahung der Artikel zu antworten zugelassen werden. Rau v Arch. f. civ. Prax. sv. 39. pojedn. č. XVII., pak Hinschius l. c. Že zákon ten mluví o artikulích a nikoli o posicích nevadí, jelikož již ani vlašské učení nezachovávalo přesně původního významu; srov. pozn. 52.

[95]) Zimmermann, Glaubenseid str. 282., 293. Valná část zákonů partikulárních v Německu, pocházejících z 16. a z první polovice 17. století, přijala přísahu tuto.

[96]) Jako ve Francii, tak i v Německu horlili zástupcové stran proti

a praxe pokládala přísahy tyto za pouhou formalitu, které se podrobiti sluší beze všeho rozpakování, jakmile průběh sporu byl dostoupil stupně, na němž toho potřebí.

Četné stesky odstranění zlořádu toho se dovolávající původně z části jen byly vyslechnuty, až neodkladná již oprava po čase nedlouhém nastala podtínajíc kořeny zmatků a průtahů [97]) vycházejících z posicí ve spůsobě, v jaké byly v Němcích zdomácněly. Tak zv. nejnovější R. A. 1654 v §. 37. prohlásil totiž zásadu, že podrobně zodpověděno býti má tvrzení odpůrce. Tím pozbyly posice všeho praktického významu, jelikož účinek, jehož se bylo prvé jimi domáháno fakultativně, nyní nastal podle zákona, totiž, že úsečně na jisto postaveny byly okolnosti, kterých provésti sluší. Zákon tento sice v §. 41., 49. zachoval toho možnost klásti posicí; avšak alespoň u soudu říšského (komorního) již po uplynutí jednoho století nebylo jich užíváno,[98]) ačkoli praxe soudní vůbec na sklonku 17. a na počátku 18. století ještě dosti hojně se jich dotýká, [99]) vyjímajíc Saské

---

tomu, aby strany samy dostavovaly se k soudu za příčinou zodpovědění dotázek, vyličujíce to za vykročení z mezí zásady projednací (Arch. f. civ. Praxis sv. 48. str. 434.).

[97]) Ku zrychlení řízení posicionálního nařídil řád soudu kom. daný r. 1570 §. 88. již přednešení žalob článkovité (schriftlich und articulirt Fürbringen) vyhrožuje těm, kdož by tak neučinili, præklusí quoad jus articulandi. Takovéto formelní zařízení žaloby uspořiti mělo zvláštní actus ponendi seu articulandi. Nařízení toto bylo výsledkem snahy, podstatu sporu toho kterého soustřeďovací. Palliativní prostředek takový málo pomohl, pročež J. R. A. vůbec zrušil spůsob tak zv. artikulovaného projednávání ku nalehání právníků saských. (Gönner, Handbuch des Proz. str. 77. pozn. *a.*; Linde, Lehrbuch des Civilproc. str. 33. pozn. 6)

[98]) Pütter: nova epitome proc. imperial. IV. 5. §. 97. pozn. 6. (podlé Zimmermanna l. c. str. 294. pozn. 10.).

[99]) Slovutný Samuel Stryk zvláštní vydal o tom dissertací (srovnej: Endemann, Beweislehre str. 133.); Huber: prælectiones tom. II. lib. XI. tit. 1. §. 3. dokládá se toho, že: hoc hodie verrissimum est, neminem ante litis contestationem de jure suo cuiquam respondere cogendum (tedy tak zv. interrogationes in jure), quod observandum contra vulgi opinionem, quæ nonnullis locis fere in praxim abiit. Zmiňuje se o případě sběhlém ve Frieslandě na sklonku 17. stol., kdež u jistého městského soudu přípravné dotázky kladeny, avšak nejvyšším soudem tamějším zrušeny byly. O dotázkách po sepření se stran praví: Harum usus in plerisque

země,[100]) kdež patrně nikdy nezdomácněly. — Ačkoli tedy posice přímo odstraněny nebyly, předce osvědčilo se také tu, že tvar pozbyvší vnitřní ceny a váhy své v řízení soudním nedočká se trvání dlouhého.

Spisovatelé pojednávající o řízení obecnoprávním sice ještě někdy ex professo uvažují možnost toho,[101]) že strany klásti mohou dotázek, avšak v pravdě naznačiti sluší stav věcí slovy Durantovými se strany interrogací in jure, totiž: usus praedictarum ab aula jam recessit.

Processualisté obecnoprávní arcit častěji zmiňují se o právu kladení otázek.[102]) Avšak tím nesluší rozuměti dotázky stranou tou kterou navržené a soudcem jen jaksi sprostředkované čili sdělené, nýbrž jen dotazování, jehož sám užíti směl, aby věc spornou sobě objasnil a omezil (srov. text k pozn. 52.). Ostatně málo kdy asi naskytla se soudci příležitost toho. Bylo-li písemně řízeno, jak z pravidla, tož povýtečně tu platnosti došedší zásada projednací vylučovala dotazování všeho druhu.

---

judiciis hodiernis est frequentissimus, etsi non desint etiam, ubi nullus aut rarus earum usus existit, ut de Batavis et vicinis testatur Græwegius ad pr. h. t. ... De Saxonibus ita Thomasius. Podobně Engelbrecht: compendium jurisprudentiæ (Helmstadii 1697) pag. 113, který se dovolává svědectví processualistů tehdy vynikajících Rossbacha, Gaila, Mevia, pak Bluma.

[100]) Srov. poznámku předcházející, pak Weingarten, fasc. divers. jur. str. 50. tit. XVI.: Extra terras saxonicas .... potest actor jurare se credere articulos esse veros et ita reus tenetur juramento ad eos respondere.

[101]) O tom sporu nemělo by býti, že podlé doslovu §. 49. J. R. A. (zu welchem Ende dann einer jeden Parthei ... etliche kurtze Probatorial-Articul ... zu übergeben, auch des Gegentheils Antwort darüber zu begehren, bevorstehen [soll]), vyloučeny nebyly; avšak praktickými nejsou, srov. Wetzell, System str. 573., proti Schmid, Hdbuch. §. 110.; Osterloh, Lehrbuch §. 123.

[102]) Bayer, Vorträge über Civ. Pr. str. 35., který v tom poklesku se dopouští, že tvrzení své opírá o místa vážená z pramenů práva církevního, jichž se u věci té dovolávati nelze, ješto ráz řízení mezi tím zcela se byl změnil; Wetzell, System §. 43. str. 467., pak pozn. 46.; Endemann, deutsch. Proz.-Rt. §. 136. str. 499.; Renaud, Civ. Pr. §. 149. Monografie dra. W. Jindř. Puchty: das Processleitgsamt str. 57. násl. rozšířiti chce dotazovací právo soudcovo spůsobem tím, že by soudce práva měl pátrati po

Soudce obecnoprávní užiti mohl tedy volnosti té jen tehdy, bylo-li ústně projednáváno (t. j. protokolárně), což ale v řízení podlé obecného práva stávalo se vždy více výminkou.[103]) —

Úsilí legislační o zavedení řízení ústního a veřejného[104]) se

---

pravdě tvrzení stran vyslýcháním jich; doznává však na str. 62., že obecné právo názoru tomu nenasvědčuje.

[103]) Nejdůležitějšímu německému právu partikulárnímu co do řízení, pruskému totiž, neznámo jesti dotazování se odpůrce stranou (Koch, preuss. Civ. Pr. str. 518.; Zum Bach Gegeinanderstellg. des preuss. und franzõs. Proc. str. 206.). Nepotřebí toho tam, poněvadž soudce z povinnosti úřední vynasnažiti se má, aby vyhledal pravdu hmotnou. (Zásada vyšetřovací, která přesně vyslovena byla v I. dílu všeob. soud. řádu pro stát pruský ze dne 6. července 1793, arciť v mnohém důležitém ohledu nyní prolomena jest zákony ze dne 1. června 1833 a 21. července 1846). Nad to platí tu také zásada jistivého sepření se stran (§. 25. zák. ze dne 1. června 1833) donucující k určitému pronešení se o tvrzení žalujícího. Rozumí se však podlé řečeného, že soudce stranám otázek klásti smí v míře co nejširší (§. 9. hlavy III. dílu I. sdn. ř.) Po celou dobu trvání sporu žádati může prohlášení se určitého sub poena contumaciæ o té které okolnosti, dekretem sdělené tomu, jehož se týče. Dokonce i po skončeném projednávání výminkou práva toho užiti zákon dopouští. Arciť vystoupiti nesmí při tom z mezí kladených žádáním stran.

[104]) Před téměř půl stoletím již vzor řízení ústního ve Francii a Porýnsku zdomácnělého roznítil jednak historické upomínky, že někdy též v zemích německých ústně i veřejně bývalo řízeno, jednak také snahy svobodomyslné, vidoucí v takovéto spůsobě řízení bezpečnou záruku rozsuzování rozepří spravedlivého, nezávislého na leckterých ohledech zevnějších, jakož i rychlého vyřizování sporů. Největší o to má zásluhu Mittermaier, který v časopise Archiv f. civ. Praxis vřele přimlouval se za to, sdílel zkušenosti Francie, Ženevy (Bellot) atd., přihlížel pilně ku všem pokusům toho se týkajícím a vytýkal vady, jichž se vystříhati sluší. Vedlé toho přispěla k tomu valně správa tak zv. Immediatjustizcommission zřízené v Berlíně 1818, uvážívší a jistivě rozřešivší otázku, zdali se osvědčilo řízení ústní v Porýnsku zavedené za vlády francouzské čili nic. Původně v Němcích bylo sice za to pokládáno, že stačí ústní jakési závěrečné líčení (tak v Prusku zákonem ze dne 1. června 1833 a mimo jiné státy dokonce ještě v Lübecku zák. ze dne 28. dubna 1862 a v bývalém kurfiřstském Hessensku zákonem ze dne 28. října 1863); v pravou zabočil však cestu již řád soudní pro bývalé království hannoverské ze dne 8. listopadu 1850.

zasazující přirozeným důsledkem nutně propůjčilo právu dotazování se stran opět průchodu. Právo toto však, ač tím nového nabylo významu, přece nenabylo tu rázu původního.[105])

Že se v řízení spočívajícím na moderní ústnosti i veřejnosti nejeví dotazování se stran u míře značné, vysvětliti sluší tím, že projednávání toho druhu[106]) nutí podlé povahy věcí strany k tomu, aby ve sporu hned z prvopočátku spíše ku platnosti přivedly právo hmotné nežli formelní. Zkušenost nasvědčuje tomu, že strany ostýchají se tvrditi před soudem veřejným nepravdu; neboť již pouhá opatrnost radí ku seznání dle pravdy, ježto kontrola posluchačů pokud se průběhu celého sporu týče a úsudek obecenstva o mravní ceně té které strany sotvy jsou věcmi lhostejnými.

Volné vypravování děje, na němž nárok spočívá, ostatně podle přirozeného běhu věcí přispívá ku pravdivějšímu líčení; vždyť smýšlenky provésti nelze co do všech podrobností, aniž by ten, jehož se týče, neupadl ve zmatky a odpory, probírá-li se věc hbitým odpovídáním a vyvracováním.

Není tedy již z toho ohledu v řízení volném ústním potřebou tak nutnou dotazování se stran, jako v řízení přísně formelním zvláště též písemném, kdež platí průpověď, že co psáno jest se nezardí. — Mimo to však volné uvažování důkazu ve sporech ústně projednaných nutně platnosti mající, nevyhledává úsečně formelního pronešení se o všech rozhodných okolnostech odpůrcem tvrzených. Již na základě toho, co s modifikacemi doznáno neb zamlčeno bylo, utvoří sobě soudce úsudek o podstatnosti tvrzení a záporu stran.

Přirozenou nutností jest však při volném řízení ústním, aby soudce průběh sporu řídil.[107]) Zajisté nejvhodnějším pra-

---

[105]) Srov. doleji text k pozn. 113. a 114. a pozn. 115.

[106]) Arch. f. civ. Praxis sv. 45. pag. 122; Bomhard: Civilrtspflege in der bay. Pfalz pag. 37; Bar: zur Geschichte und Reform der Civiljustiz pag. 25. Řízení středověké původně sice bylo také ústní, avšak nikoli volné, nýbrž zcela formelní, odměřené, opanované zákonní theorií důkazní ku popírání takřka vybízející. Posicemi tudíž tam doznání vyluzována i vynucována byla; při moderní ústnosti však toho nepotřebí, jelikož povaha přirozená tohoto spůsobu projednávání sporu strany donucuje ku pravdivému vylíčení děje.

[107]) Odůvodnění hannov. řádu soudního z r. 1850 uveřejněné Leon-

vidlem[108]) ve směru tom jest, že soudce sice průchodu dáti má každému útoku a odražení takového, jichž strany na vzájem podnikají, že však při tom pouhým strojem zbaveným vší vlastní vůle býti nesmí. Pokud toho dopouští zásada projednací, totiž hranice vytknuté žádáním stran, pečuje soudce o podrobné a úplné rozebrání sporu, tedy o úsečné zjištění status litis et controversiæ. Kdežto v řízení písemném formy, jakými se to díti má, přísným předpisem o počtu spisů, zásadou soustřeďovací, zákazem novot, vyhrožováním jistivým sepřením se stran jakožto trestu nezodpovědění tvrzení odpůrcova atd. napřed do podrobna vytknuty jsou, potřebí při projednávání ústním, aby volnost propůjčená co do vyličování a dokazování děje obmezena byla diskretionálním, rozumným upravováním a vzbudováním sporu (odporujících sobě tvrzení stran) soudcem, který ve směru tom vázán býti nemůže pravidly, každý možný případ zprvu upravujícími.[109])

Z toho již jde, že soudce snažící se o úplné rozebrání věci sporné otázky stranám klásti smí, ba musí, jakmile toho vysvětlení děje žádá. (§. 111. hannov. řd. sd., návrh kom. hannov. podlé druhého čtení §. 148., severoněm. návrh §. 311., něm. návrh 1872 §. 126.)[110])

---

hardtem (Justizgesetze Hannovers díl II. str. 16.); správa komise zřízené ku poradě o řádu soudním pro Badensko podaná dne 15. listopadu 1830 (Freydorf, Civ. Pr. O. für Baden, Heidelberg 1867 str. 214.), motivy bavorského návrhu 1861 str. 557., poradní protokoly komisí hannoverské svolané bývalým spolkem německým ku sdělání všeob. řádu soud. pro země něm. str. 27., 5255.; odůvodnění návrhu něm. 1872 str. 22., konečně v jistém směru též motivy řízení bagatelního k §. 19.—30.

[108]) Mittermaier, Beiträge I. díl str. 79., pak správa komisí zvolené sněmovnou poslanců ve Virtembersku o řádu soudním ze dne 3. dubna 1868 (ämtliche Handausgabe, Stuttgart 1868 str. 120.), odůvodnění pruského návrhu 1864 str. 56.

[109]) Položení roku, zahájení, skončení, odročení líčení, rozdělení sporných otázek a odkázání některých ad separatum, připouštění důkazů, udílení a odnímání slova atd. — vše dáno do rukou soudce podlé zralého, poctivého uvážení jednajícího.

[110]) Zvláštní cestou brala se u věci té legislací bavorská, která vůbec klonila se co nejvíce ku předpisům práva francouzského (Bar: zur Geschichte der Civiljustiz str. 21.; Freydorf: Civ. Pr. O. für Baden 1867 str. 154., který připomíná, že z důvodu toho hannoverská komisí zavrhla všemi hlasy proti jedinému, aby vzat byl

Také strany v řízení ústním co nejvolněji se pohybující samy navrhovati mohou otázek k objasnění věci přispívajících. Arciť nepoloží jich soudce, pakli jsou zbytečnými[111]) neb nepřiměřenými.

Kladení otázek odpůrci přímo tázajícím se pokládáno bylo[112]) za nemístné. Dotázky nejsou tedy více prostředkem ku

---

návrh bavorský za základ porad), a pozdějších recensí code de procédure v Ženevě, Řecku i Vlašsku. Soudní řád pro Bavorsko ze dne 29. dubna 1869 §. 154., 155. uznává sice právo soudce, aby přispěl dotázkami k objasnění sporu a skutkového základu rozepře, dopouští však vedlé toho i dotázek stran samých u míře širší, nežli návrhy v textu dotčené. Řízení v příčině toho upraveno bylo vedlé vzoru praxe francouzské, jež tak zv. comparition des parties (§. 119. code de proc.) byla rozvedla co nejpodrobněji a rozšířila přiměřeně ku potřebám obchodu. (Tak řečené interrogatoirs sur faits et artičles přijaty nebyly, poněvadž praxe rečená je pokládá za nedostatečné a řízení příliš protahující). Soudce smí tudíž také stranu nedostavivší se ku líčení zvláště předvolati před stolec svůj; obesílací list ale obsahovati nesmí faktické okolnosti, o kterých strana předvolaná slyšána bude. Nepotřebí toho, ješto rozkaz takový předchází vždy projednávání a zástupcové stran tedy již vědí, o které okolnosti jde, bylo-li nařízeno dostavení se strany. Nedostaví-li se předvolaná strana, rozhodne soudce podlé volného uvážení celého poměru o tom, zdali okolnosti, jichž se týče, pokládati sluší za doznané. Ostatek dopouští se též vypravení komisaře ku výslechu takovému. (Podrobnější vylíčení toho nalezti lze ve vydání: die Civ. Pr. O. für Bayern mit erläuternden Anmerkungen von einem rheinischen Juristen, München 1870 str. 122., pak v komentárech dra Bartha a J. Wernze).

[111]) Tak již návrh soudního řádu pro velkovévodství Hessenské z roku 1857 §. 314.—318., neméně pak bádenský řád soudní, jak starší z r. 1851 §. 297.—302., tak i nyní platný ze dne 18. března 1864 §. 276.—281. dovolují dotazování se stranou prostřednictvím soudce. Tázaný odvětiti smí k otázkám písemně mu sděleným třeba též zmocněncem, ačkoli předvolání tázaného před soud tím vyloučeno není. Mlčení neb nedostavení se pokládá zákon za doznání. Při poradách komisí hannoverské (prot. str. 135., 5246., 5260. násl.) bylo z některých stran také k tomu ukazováno, že soudce práva dotázek taktéž požívati má, pokud jde o důkaz; avšak jen nepatrná většina přidala se k návrhu tomu.

[112]) Protok. hannov. kom. str. 5023. Návrh toho se týkající byl zavržen. Ačkoli prý způsob takový připouští se v řízení trestním, přece v civilním zavésti jej nelze. Zajisté prý v rozepřích za-

vyluzování doznání, předního prostředku průvodního podlé názorů starších (confessio regina probationum), nýbrž jen pomůckou dostatečné, úplné soudcovy informací.[113]) Tím, že se nevyžaduje více zákonem přesně vyměřeného dokazování, nýbrž že stačí soudcovo subjektivní přesvědčení o pravdě, nutně pozbyly dotázky stranami na vzájem kladené prvotního významu.[114]) V jiné formě arcit probuzeny byly k novému mohutnějšímu žití, totiž na půdě anglické, o čemž později šíře řeč bude.

Práce zákonodárské v státech německých, ačkoli se srovnávají co do podstaty práva dotazovacího výše vyložené, přece rozcházejí se co do rozměru práva toho, jakož i pokud se týče účinku nezodpovědění otázek.

Sporno bylo hlavně, zdali soudce stran samých obeslati smí před stolec svůj, aby se prohlásily jasně o okolnostech nevysvětlených.[115]) Již při poradách komisí hannoverské bylo k tomu ukazováno (str. 135. protok.), že počínání takové jest výsledkem zřejmé nedůvěry ku zástupcům, kteří zajisté potřebných vysvětlivek podati mohou místo klientů svých, že jest tudíž urážlivé, avšak i bezúčelné, ještě strana zamlčevší okolnost nepříznivou, o niž jde, zástupci svému, sotvy objeví ji soudci.

V případech těch pak, kdež jedna strana meškâ v cizozemsku, porušuje se prý tím rovné postavení stran. Vzdor těmto námitkám

---

pletenějších nastaly by tím průtahy a široké vysvětlování, které nepřispívaly by k vysvětlení věci a v řízení trestním nastati nemohou, poněvadž dotazovati se smí jen státní návladní a obžalovaný, nikoli poškozený. Mimo to jde ve věcech trestních o vůbec zřejmé činy, pročež vše snadně otázkou zjistiti lze, kdežto při sporu civilním přihlížeti sluší k jemným odstínům oprávnění a faktických toho základů, z kteréžto příčiny množství otázek potřebí ku zjištění. V řízení trestním konečně o fiktivním doznání jakožto následku mlčení, řeči býti nemůže, který arcit nastává v řízení civilním, však patrně nevyhovuje úmyslu, kterému dotázky sloužiti mají, totiž vypátrati hmotnou pravdu ve sporech soukromoprávních.

[113]) Ku potřebě takovéhoto dotazování se stran soudcem poukázal již spisek: Gedanken über Gegenstände des Civilproc. (Hannover 1839) str. 16.

[114]) Srov. text k pozn. 47. násl., pak 94., 95.

[115]) Má-li dotazování býti prostředkem práva průvodního, zajisté soudce oprávněn k tomu býti má; již v tom, že o věci té nastal spor, jeví se, že právo dotazovací pozbylo rázu prvotního.

nebylo však přistoupeno tehdy k návrhu vylučujícímu osobní obeslání stran před soud za příčinou dotazování se jich.[116]) Avšak nejnovější práce legislační, německý návrh 1872 totiž, osvojil sobě názor hannoverskou komisí zavržený. Viděť v ustanovení komisí přijatém bezdůvodné dotýkání se osobní volnosti jednotlivce a zasahání v právo neobmezeného nakládání věcí spornou, jež stranám přísluší; nad to neměly by prý přechmaty takové ani praktických výhod. Volným uvažováním a oceněním výsledků provedených důkazů a celého líčení rychleji a bezpečněji prý dojíti lze cíle žádoucího, nežli obesíláním druhu dotčeného, jež v zápětí svém má obtíží a ztráty času.

Podobná různost panuje též co do věci té, zdali nezodpovědění otázky podlé zákona (imperativně) vykládati sluší spůsobem, který nejméně výhod poskytuje tázanému, tedy z pravidla za doznání okolností těch kterých (jak činí hannov. řd. sd. §. 111., hannov. návrh druhého čtení §. 150.[117]), severoněm. §. 311.) aneb sluší-li ve směru tom zůstaviti volnému uvážení soudcovu (fakultativně) rozhodnutí o tom, jakých účinků jeví zúmyslné mlčení k otázce kladené (jak míní návrh něm. 1872 §. 126.). Zdá se, že druhý spůsob srovnává se více se soustavou průvodní v návrzích těch přijatou, totiž s volnou theorií důkazní (srovn. pozn. 19.).

(Pokračování příště.)

Praktické případy.

Výměr, jímž účet palmární upraven byl, není listinou, jakéž vyžaduje §. 1. min. nař. ze dne 18. července 1859 č. 130. ř. z.

Dr. L. účtoval proti dru. J., jehož v rozepři proti A. u c. k. okresního soudu v N. zastupoval, u tohoto soudu své palmare,

---

[116]) Toho zachováno bylo též v severoněm. návrhu §. 312. a v pruském návrhu soudního řádu z r. 1864 §. 263.

[117]) Dobré zdání výboru komory advokátů v Celle 1866 o návrhu komisí hannoverské, podané ku vyzvání tehdejším ministerstvem práv (str. 15.) schvaluje předpisy návrhu o tom, pokládajíc je za jasnější, nežli ustanovení soudního řádu hannoverského z roku 1850.

kteréž tento výměrem ze dne 30. března 1873 č. 4480. na 7 zl. 59 kr. ustanovil.

Na základě tohoto výměru podal dr. L. u c. k. okresního soudu v H. mandátní žalobu na dra. J., žádaje, by tomuto nařízeno bylo, aby mu ve 14 dnech 7 zl. 59 kr. pod následky exekuce zaplatil.

Okresní soud vydal dne 26. května 1874 č. 4480. rozkaz žádaný.

Vrchní soud zemský však rozhodnutím ze dne 1. července 1874 č. 16591. k stížnosti dra. J. zavrhnul žádost dra. L. za vydání platebního rozkazu a nařídil okresnímu soudu v H., by o žalobě dra. L. to které vhodné řízení zavedl;

proto

že dle §. 17. ad. ř. o míře odměny za práci advokátovu, nesmluví-li se o ni strana s advokátem, jedině to platí, co v zákoně ustanoveno o smlouvě námezdní, upravení účtu palmárního však, jež stalo se jedině k žádosti advokátově, samo sebou účinku §. 1. zákona ze dne 18. července 1859 č. 130. říš. zák. míti nemůže, upravení, o které dr. L. svou mandátní žalobu opírá, zvlášť proto tohoto účinku míti nemůže, že ač dr. L. za přisouzení palmare žádal, ve výměru ze dne 30. března 1873 č. 3161. pouze všeobecné upravení vysloveno jest, tímto výměrem tudíž skutek, z něhož by pohledanost tato právně vyplývala, dokázán není.

Dovolací stížnost drem L. na výměr tento podaná byla od c. k. nejvyššího soudu zavržená z příčin od vrchního soudu vydaných a dále i

proto

že není prokázáno, že výměr c. k. okresního soudu v N. ze dne 30. března 1873 č. 3161. dru. J. skutečně byl dodán a že proti němu moci práva nabyl.

Pouhý výměr upravovací ze dne 30. března 1873 není také listinou, kteráž by úplný důkaz o palmární pohledanosti dra. L. podávala, protože dle dvor. dekr. ze dne 4. října 1833 č. 2633. sb. z. s. soudní upravení poplatků advokátních pouze prozatimní jest prostředek k jich dobytí, kdežto pak teprv příslušnému soudci náleží, by rozhodl o povinnosti platiti je.

Rozhodnutí c. k. nejvyš. soudu ze dne 18. srpna 1874 č. 8854.

J. Hellmann.

Praktické případy o rušení držby.

V.

Okresní zastupitelstvo může se dopustiti rušení držby.

Marie Z. žalovala slavné okresní zastupitelstvo na rušení držby, kterého se prý toto dopustilo kopáním štěrku na pozemku v Předměřicích č. parc. 384., zejmena na části jeho po 1 čtv. sáhu při břehu pozemku č. parc. 382.

C. k. m. del. okresní soud v Hradci Králové žalobu tuto dne 8. ledna 1874 č. 260. zúplna zavrhl a žalující k náhradě útrat soudních 16 zl. r. č. odsoudil.

Důvody.

Žalující nedokázala, že sl. okresní zastupitelstvo co takové rozkaz k dotýčnému kopání štěrku dalo, a poněvadž též za jednání svého výkonného zřízence — v tomto případě Jana Svobody — zodpovědným býti nemůže, tak se žaloba odmrštila a poukázáno vedle toho také k tomu, že jest sl. okresní zastupitelstvo samostatný úřad veřejný, k správě okresních záležitostí vládou ustanovený, jehož obor působnosti zemským zákonem určen jest a jeví se rozkaz Janu Svobodovi daný jedině co úřední výkon okresního zastupitelstva.

Proti výkonu úřadu okresního zastupitelstva ale nestává, a i kdyby při tom zastupitelstvo úřední působilost bylo překročilo, jiného prostředku, nežli odvolání se neb stížnosti k zemskému výboru s nárokem náhrady povstalé škody.

Proto byla žaloba úplně zamítnuta a žalující dle §. 398. a 403. ob. ř. s. k náhradě útrat soudních odsouzena.

C. k. vrchní soud zemský tento nález první stolice k odvolání se žalující potvrdil.

Důvody.

Náhled prvního soudce, kterým žaloba zavržena byla proto, že prý okresní zastupitelstvo pro rušení držby u soudu žalováno býti nemohlo, a že tento předmět rozhodnutí k správě politické přináleží, jest chybný, poněvadž od žalovaného okresního zastupitelství nařízené, a následkem jeho nařízení k jeho prospěchu vykonané kopání štěrku na cizím pozemku k tomu cíli nenabytém, bez předcházejícího svolení držitele tohoto, i kdyby toto následkem

náležitého usnešení okresního zastupitelstva se bylo stalo, — dle zákona o právu soukromém jmenovitě §. 339. ob. z. obč., pokud se dotýče i o rušení držby platících, k žalobě toho, jenž na svých právech skrácen byl, toliko civilním soudem posuzovati se má a tudíž námitka nepříslušnosti soudu nemístná jest.

Ale vzdor tomu jest zavržení žaloby dle zákona ospravedlněno, poněvadž, jak důvody prvního soudce, ku kterým se ve směru tom poukazuje, řádně vyličují, dle soudního řádu dokázáno není, že žalované okresní zastupitelstvo co takové rozkaz k dotýčnému kopání štěrku dalo, a poněvadž to správné není, že, jak se stěžovatelka domnívá, okresní zastupitelství za jednání svého výkonného zřízence zodpovědným býti musí, an za to míti se nemůže, že zastupitelstvo okresní také i tehdáž, kdyby Jan Svoboda, což dle své výpovědi neučinil, se o dotýčný rozkaz byl ohlásil, také tento rozkaz beze všeho bylo udělilo, a tudíž uzavírati nelze, že Jan Svoboda pouze dle právem předpokládané vůle okresního zastupitelstva ono jednání před se vzal, a pokud se týče nařídil, jež in objecto stávající rušení držby tvoří, kdežto by přece vůle taková na straně žalovaného okresního zastupitelstva, jak se samo sebou rozumí, býti musela, kdyby toto rušením držby vinným uznáno, a tudíž žalobě proti němu směřující a její závěreční prosbě místa dáno býti mělo.

Také odsouzení žalobkyně k náhradě soudních útrat jest v §. 398. ob. ř. s. odůvodněno, poněvadž ta okolnost, že rušení držby in objecto dokázáno jest, za důležitou příčinu k zrušení soudních útrat obou stran platiti nemůže, jelikož to na vůli toho, jehož držení rušeno bylo, ponecháno býti nemůže, kohokoliv, byť i in objecto dokázaného rušení držby obviňovati a podáním žaloby do soudních útrat přivésti.

Rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského zedne 3. března 1874 č. 6242.

Výmaz práva zástavního pro tu kterouž pohledanost vloženého nemůže povolen býti na základě rozsudku, kterým zavržena byla žaloba na zaplacení této pohledanosti podaná.

V písemně líčené při Anny A. s Hynkem B. v příčině zaplacení 2000 zl. r. m. s přísl. nalezl c. k. vrchní soud zemský

rozhodnutím ze dne 25. srpna 1873 č. 23027. měnícím rozsudek c. k. okresního soudu v K. ze dne 19. května 1873 č. 2335. za právo: že se žaloba Anny A. dne 25. července 1872 č. 3761. na Hynka B. podaná a v ní obsažená prosba závěrečná za nález „že Hynek B. co držitel domu č. 88. v K. povinen jest, pohledanost 2000 zl. na základě dlužního listu ze dne 1. července 1866 Janu K. upsanou, výměrem ze dne 9. října 1866 č. 3889. na domě č. 88. v K. pojištěnou, Anně A. výměrem ze dne 28. února 1872 č. 1096. exekučně odevzdanou i s 5% úroky do 14 dnů zaplatiti, jinak že by na jeho dům č. 88. v K. právo vedeno bylo“ — zavrhuje.

Rozsudek tento byl rozhodnutím c. k. nejv. soudu ze dne 17. prosince 1873 č. 11582. potvrzen.

Na základě těchto dvou rozsudků žádal Hynek B. za výmaz práva zástavního pro tuto pohledanost 2000 zl. s přísl. na jeho domě č. 88. v K. vloženého a c. k. okresní soud v K. dal žádosti té výměrem ze dne 6. března 1874 č. 744. místa, c. k. vrchní soud zemský zavrhnul však vyřízením ze dne 16. června 1874 č. 15921. žádost tuto;

proto

že práva zástavního Anny A. rozsudek vrchního soudu ze dne 25. srpna 1873 č. 23027. c. k. nejvyšším soudem potvrzený se netýkal, ana jím pouze žaloba Anny A. v příčině zaplacení pohledanosti 2000 zl. s přísl. na Hynka B. podaná zavržena byla.

Dovolací stížnost Hynka B. na rozhodnutí vrchního soudu podaná byla c. k. nejvyšším soudem zavržena;

proto

že rozsudkem vrchního soudu ze dne 25. srpna 1873 č. 23027. pohledanost 2000 zl. s přísl. pro Annu A. na domě č. 88. v K. právem zástavním pojištěná Anně A. nebyla odsouzena, jím byla pouze její žaloba v příčině zaplacení této pohledanosti s přísl. zavržena, na základě takovéhoto žalobu pouze zavrhujícího rozsudku nelze však ve výmaz právem zástavním pojištěné pohledanosti svoliti.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 11. srpna 1874 č. 8311.

J. Hellmann.

Praktické případy ve věcech nájemních.

III.

Lze-li v řízení u věcech nájemních v replice důvod žalobní změniti?

V rozepři Jana Matějky, sedláře ze Všestar, s Janem Pražákem, rolníkem ve Všestarech, o odevzdání najatých místností v chalupě č. pop. 32. ve Všestarech ddto. 6. srpna 1872 a pov. vedl. bylo k námitkám Jana Matějky proti rozkazu od 17. července 1872 č. 7187. dne 29. července 1872 pod č. 7620. podaným stručné pře líčení při stání dne 17. srpna 1872 s oběma stranami skončeno, načež c. k. okresní m. del. soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 19. srpna 1872 č. 8335. takto za právo nalezl:

Rozkaz soudní ze dne 17. července 1872 č. 7187., jímž bylo Janu Matějkovi na základě §. 11. cís. nař. ze dne 16. listopadu 1858 č. 213. ř. z. nařízeno, aby dne 6. srpna 1872 pod následky exekučního vyklizení odevzdal Janu Pražákovi jím najatou chalupu č. p. 32. ve Všestarech, záležející ze světnice, dvou komor a dílny, pak zahrádkou u této chalupy — bude pouze tehdáž ve své moci zachován a budou námitky Jana Matějky proti tomuto rozkazu sub. præs. 29. července 1872 č. 7623. podané zavrženy, a bude mimo to Jan Matějka povinen, ve 14 dnech při následcích exekuce Janu Pražákovi útraty tohoto sporu na 10 zl. 61 kr. r. č. zmírněné nahraditi, když žalující Jan Matějka rozhodovací přísahu jemu od žalovaného v duplice uloženou a jím v replice pro případ uložení výslovně přijatou toho znění, že dle jeho vědomí a upamatování pravda není, „že když první doba nájmu chalupy č. p. 32. ve Všestarech záležející ze světnice, dvou komor a dílny, pak zahrádky u této chalupy, mezi ním a Janem Pražákem uzavřeného dnem 6. května 1872 uplynula, mezi ním a Janem Pražákem nájem ten obapolnou úmluvou do 6. srpna 1872 prodloužen byl“ — ve třech dnech, jakmile tento rozsudek právní moci nabude, nenastoupí, neb přihlásiv se k ní, ji při stání k tomu ustanoveném nevykoná.

Vykoná-li však Jan Matějka tuto přísahu rozhodovací, bude řečený rozkaz zrušen, a bude Jan Pražák povinen, ve 14 dnech při následcích právní exekuce Janu Matějkovi útraty tohoto sporu na 9 zl. 83 kr. zmírněné nahraditi. Náleží tudíž Janu Matějkovi, aby přísahu rozhodovací jemu uloženou ve 3 dnech, jakmile tento

rozsudek právní moci nabude, nastoupil a také vykonal, jinak by pro něho tento průvod minul.

Důvody.

Dle §. 22. cís. nařízení ze dne 16. listopadu 1858 č. 213. ř. z. obnovuje se nájemní smlouva, která se má končiti uplynutím určité doby, když nájímatel věc najatou dále užívá, a pronajímatel jej při tom nechá a mimo to ani jeden ani druhý žalobu na odevzdání, pokud se týče na přijetí věci najaté nepodal.

Že Jan Matějka po ukončení nájmu chalupy č. pop. 32. ve Všestarech dnem 6. května 1872 místnosti najaté, a sice světnici, dvě komory a dílnu, pak zahrádku ještě dále užíval, tvrdí Jan Pražák sám, a že by byla podána žaloba, ve spisech sporných obsaženo není.

Dle toho, a vzhledem dále k tomu, že Jan Pražák, jak sám uvádí, chalupu, o niž jde, Janu Matějkovi na rok pronajal, byla by nájemní smlouva dle §. 1115. ob. zák. obč. na další půl roku mlčky prodloužena, pakli při ukončení prvotního nájmu mezi stranami nebyla učiněna smlouva, kterou by se rušilo ono ustanovení zákona.

Takovouto zvláštní smlouvu tvrdí však vskutku Jan Pražák, uváděje, že když první doba nájmu chalupy č. p. 32. ve Všestarech uplynula, mezi ním a Janem Matějkou nájem téže chalupy až do 6. srpna 1872 prodloužen byl.

Jelikož pak jest tato smlouva rozhodnou, an soudní rozkaz ze dne 17. července 1872 č. 7187., jemuž se Jan Matějka ve svých námitkách opírá, pouze na ní se zakládá, jelikož dále Jan Matějka tuto okolnost popřel a k dovedení téže mimo přísahu rozhodovací Janem Pražákem jiných průvodů přivedeno nebylo, muselo na ní nalezeno býti, a sice an ji Jan Matějka výslovně přijal, tím způsobem, že ji on ve smyslu záporném vykonati má.

Vykoná-li pak Jan Matějka přísahu rozhodovací tu, nestává zvláštní smlouvy, jak to byl Jan Pražák tvrdil a nebyl on oprávněn žádati, aby Jan Matějka chalupu dne 6. srpna 1872 odevzdal, an smlouva mlčky prodloužená ještě přes tento den trvala, pročež v tomto případě dotýčný soudní příkaz, postrádající pravého základu, zdvižen býti musel.

Nevykoná-li však Jan Matějka onu přísahu, dovedl Jan Pražák, že skutečně uzavřena byla smlouva, jak on to byl tvrdil ve své žádosti ze dne 7. července 1872 č. 7187, a byl tudíž pak pro

tento případ rozkaz, o nějž jde, co §. 11. cís. nařízení ze dne 16. listopadu 1858 č. 213. ř. z. odpovídající, ve své moci udržen.

Při tom jest úplně lhostejno, zdali prodal Jan Pražák již v měsíci dubnu 1872 chalupu č. p. 32. ve Všestarech Františku Raimovi, jak Jan Matějka ve svých námitkách tvrdí, čili nic.

Neb, bude-li provedeno, že když první doba nájmu uplynula, Jan Matějka s Janem Pražákem o dalším trvání nájmu se smluvil, pak uznal onen právo tohoto k smlouvě takové, jinak by smlouva smyslu neměla, a vůči tomu jest ono tvrzení Jana Matějky ohledně prodeje chalupy liché.

Nebude-li však ona smlouva dokázána, má Jan Matějka právo, najatou chalupu dále užívati, pokud František Raim na základě koupě prý uzavřené práva §. 1120. ob. z. obč. neužije, v kterémžto případu teprva ona koupě rozhodnou bude, která se dle udání žalobce státi měla.

Nebylo tudíž k této okolnosti a k průvodům o ní nabízeným hleděno.

Nález ohledně náhrady útrat sporných dle §. 403. ob. ř. s. zmírněných založen jest v §. 398. ob. ř. s.

C. k. vrchní soud zemský nálezem ze dne 10. září 1872 č. 27520. tento rozsudek k odvolání se žalovaného změnil a uznal za právo: Námitky Jana Matějky, sedláře ze Všestar, od 29. července 1872 č. 7623. proti výpovědi nájmu chalupy č. 32. ve Všestarech Janem Pražákem jemu dané nemají místa, a má nyní výpověď výměrem ze dne 17. července 1872 č. 7187. vyslovená v účinek vejíti. Na útratách soudních zaplatiž žalující žalovanému do 14 dnů pod následky exekuce zmírněný obnos 10 zl. 61 kr. r. č.

Výrok o soudních nákladech druhé stolice mine.

Důvody.

Žalující uvádí toliko za právní důvod svých námitek proti výpovědi žalovaného podaných, že posléze jmenovaný chalupu č. 32. spolu se zahradou ve Všestarech Františkovi Raimovi prodal, a tudíž k výpovědi projednací smlouvy ohledně předmětů těchto oprávněn nebyl, kdežto otázka o trvání nájemní smlouvy výslovně stranou zůstává.

Dle §. 12. cís. nař. ze dne 16. listopadu 1858 č. 213. ř. z. sluší podané námitky za žalobu pokládati a může žalující též v stručném řízení vedle §. 25. pat. o řízení stručném toliko opo-

minutých průvodů doložiti, nesmí však vzhledem k §. 21. ob. s. ř., jehožto v základě §. 7. pat. o říz. stručném použiti sluší, důvod žalobní nikterak změniti.

Když nyní teprvé v replice výpovědi odporováno bylo z toho důvodu, že prý nájemní smlouva, původně ujednaná, později následkem výslovné vzájemné úmluvy až do 6. srpna 1872 prodloužena byla, tož sluší to za nedovolenou změnu právního důvodu žaloby pokládati i nelze k tomuto nově vytknutému žalobnímu důvodu zřetele vzíti. Může tudíž toliko shora dotčená okolnost, kteráž se k prodeji předmětu projednacího a tudíž k nedostatku legitimaci žalovaného k výpovědi táhne a na nížto se jen námitky žalujícího výhradně zakládají, při rozhodnutí této rozepře býti vzata v posouzení.

V tomto ohledu tvrdil Jan Pražák, že se sice s Františkem Raimem v příčině prodeje vyjednávalo, aniž by se však prodej byl uskutečnil, ano že Jan Pražák dosud ještě knihovním vlastníkem jest.

Poslednější okolnost Jan Matějka nepopřel, sluší ji tudíž za pravdivou pokládati, a dokázáno tudíž, že Jan Pražák co knihovní vlastník chalupy č. 32. ve Všestarech k výpovědi oprávněn jest.

Jelikož tedy námitka ta bezdůvodná jest, tož musela zavržena a tudíž rozsudek prvního soudu, jímžto důkaz o okolnosti připuštěn byl, kteráž dle toho, což svrchu bylo vytknuto, nedovoleným spůsobem uvedena byla, změněn býti.

Výrok o soudních nákladech první stolice zakládá se v §. 398. ob. ř. s., poněvadž žalovatelovi ještě žádný bezvýminečný výrok nesvědčí, on pro případ, že by rozepři prohrál, již od prvního soudu k náhradě nákladů soudních odsouzen jest, k vzájemnému zrušení jejich žádné podstatné příčiny nestává, zvláště an toto by bylo ku škodě žalovaného samého, který se odvolal a jemuž pro případ, že zvítězí, již v rozsudku prvního soudce následky byly přiřknuty. Též nebylo konečně proti výšce nákladů, které první soudce pod výminkou byl přisoudil, ničehož namítáno.

Výrok o nákladech odvolacích zakládá se v tom, že stručně bylo řízeno.

C. k. nejvyšší soud však potvrdil rozsudek c. k. m. del. soudu v Hr. Králové k dovolání se žalujícího, vyzdvihnuv útraty obou stran.

Důvody.

V žádosti, kterou žalovaný vedle §. 11. cís. nař. ze dne 16. listopadu 1858 č. 213. ř. z. zadal, a ve které žalujícímu připomínal vyklizení chalupy č. p. 32. ve Všestarech, a proti které právě žalujícím námitky byly podány, praví se, že žalovaný tuto chalupu žalujícímu na čas jednoho roku od 6. května 1871 až do 6. května 1872 pronajal, a že tento nájem po uplynutí této nájemní doby obapolným usnešením až do 6. srpna 1872 prodloužen byl.

V námitkách ale žalující toto udání popřel, tvrdil, že stává nájmu na čas neurčitý proti činži roční, a konečně dokládal, že žalovaný ani oprávněn není, vyklizení chalupy soudně se domáhati, poněvadž žalovaný chalupu od žalujícího najatou prodal, a žalujícího poukázal, aby činži dále na Františka Raima, nového kupce, platil, což on žalující také učinil.

Když tedy žalovaný toto poslednější udání žalobce, jako by on (žalovaný) k výpovědi smlouvy nájemní oprávněn nebyl, popírá, a dále novutně tvrdí, že skutečně nájemní smlouva na jeden rok uzavřená obapolným usnešením do 6. srpna 1872 prodloužena byla, a žalobcovi hlavní o tom ukládá přísahu, tož nelze za to míti, že právní důvod námitek změněn byl.

Avšak i ještě jiné námitky pozůstává, totiž, že žalující chalupu proti činži nájemní roční najal.

Žalovaný to doznal s tím dodatkem, že nájemní smlouva prvopočátečně na čas od 6. května 1871 do 6. května 1872 uzavřena byla, a jest tedy správné, co první soudce ve svých důvodech uvedl, že dle §. 22. cís. nař. ze dne 16. listopadu 1858 č. 213. ř. zák. nájemní smlouvu za mlčky obnovenou považovati sluší, poněvadž pronajímající ve 14 dnech po uplynutí doby nájemní proti najímateli nepodal žalobu na zpět odevzdání věci nájemné.

Tomuto obnovení smlouvy (relocatio tacita) žalovaný opřel se tím, že tvrdí, že nájem chalupy výslovně a obapolně jen na čas do 6. srpna 1872 prodloužen byl. Hlavní přísaha na tuto okolnost, kterou žalující byl popřel, jest tedy rozhodnou, jelikož, když důkaz tento nebude proveden, výpověď k vyklizení chalupy nemístná jest, dokud neuplynula lhůta v §. 1115. ob. z. obč. určená.

Z těchto důvodů musel rozsudek c. k. vrchního soudu zemského býti změněn, a byl, poněvadž rozsudky obou nižších stolic

byly různé, rozsudek prvního soudu potvrzen s tím doložením, že soudní náklady nésti má každá strana své.

Nález c. k. nejvyššího soudu ze dne 30. října 1872 č. 10775.

Rozhodovati rozepře z přerušeného držení vody a práv k vodě přísluší k působnosti úřadů politických. Soudu, který v hlavní věci rozhodl, třebas odvrhl žalobu pro to, že se nehodila k řízení soudnímu, náleží rozhodovati také o nákladech soudních tohoto sporu.

A. podal žalobu na obec Kutnohorskou pro rušení držení práva k odbírání vody z vodovodu obecního při c. k. m. del. soudě okresním na Horách Kutných.

Všecky tři instance odvrhly žalobu tu, protože se nehodí k řízení soudnímu. Instance druhá odůvodnila nález svůj tím, že žalobce žádá za nález, že žalovaná obec rušila jej v odbírání jisté vody a že se má každého dalšího rušení zdržeti, že jedná se tedy ve sporu tomto o užívání oné vody (třebas jenom předběžné), kdežto všecky záležitosti, týkající se užívání nebo svozování anebo bránění vodě příslušejí k působnosti úřadův politických (§. 75. zák. ze dne 28. srpna 1870 č. 71. z. z.) a druhý postavec §. 3. zák. ze dne 30. května 1869, č. 93. ř. z. nedotýká se otázky, mají-li spory v příčině rušení držení rozhodovati soudy, nýbrž rozšiřuje pouze výminku v prvním postavci připojenou také na držení, které se dle ob. zák. obč. chrániti má.

Důvody tyto přijala instance třetí za své.*)

Instance první zároveň nalezla, že každá strana nésti má své škody soudní sama; stolice druhá změnila k stížnosti žalované obce rozhodnutí toto v ten smysl, že nalezla, že soudu nepřísluší o nákladech sporu rozhodovati, když uznal, že mu ne-

---

*) Viz podobný nález c. k. nejvyš. soudu ze dne 4. února 1874 č. 11964. (v knihu judikátní zapsaný), jehož odůvodnění s druhou polovicí odůvodnění hořejšího do slova se srovnává.

přísluší rozhodovati spor, o který jde. Instance třetí potvrdila nález m. del. soudu okresního proto, že když c. k. soud okresní k žalobě stání položil a o ní jednal, také jeho věcí bylo, aby o nákladech tohoto sporu rozhodl a že rozhodnutí to, poněvadž žalovaný v při nepadl, ani ve prospěch ani v neprospěch žalobcův změněno býti nemohlo.

(Výměr c. k. m. del. soudu okresního na Horách Kutných ze dne 25. listopadu 1873 č. 8880., rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského ze dne 21. dubna 1874 č. 11651. a 189. a rozhodnutí c. k. nejvyš. soudu ze dne 16. června 1874 č. 6200.)

Dr. A. Zadina.

Nálezy českého c. k. vrchního soudu zemského o zmatečných stížnostech v řízení bagatelním.

I.

Causa remota a causa proxima. §. 4. 1) a §. 78. č. 1. ř. b.

Žalující žaloval na vrácení závdavku 15 zl. daného žalovanému při smlouvě učiněné o nájem bytu, dokládaje, že smlouva vinou žalovaného nebyla splněna, a žádal za provedení svého práva řízením bagatelním.

Při stání byl po provedeném ústním řízení dle řádu bagatelního žalující odmrštěn z příčin spočívajících v hmotném právu.

Proti rozsudku tomu podal žalující zmatečnou stížnost z §. 78. č. 1. ř. bag.; této dal c. k. vrchní soud zemský místa, zrušil zmatečný rozsudek, a nařídil, aby bylo zavedeno zákonní řízení o žalobě, a to

proto

že žalující se domáhá vrácení závdavku, daného při smlouvě o nájem bytu mezi ním a žalovaným učiněné dle §. 908. ob. zák. obč., a poněvadž jest závdavek dle marginální poznámky u §. 897. ob. z. obč. jenom úmluvou vedlejší při smlouvě učiněnou, že tedy jest činiti o žalobu ze smlouvy nájemní, kteréž žaloby však dle §. 4. zák. daného dne 27. dubna 1872 č. 66. říšs. zák. k řízení dle bagatelního řádu se nehodí, leč jestli se nimi vyhledává toliko zaplacení nájemní činže. Třeba byl tedy žalující sám o své újmě

žádal za ústní řízení bagatelní, nelze ho přec v této věci užiti, a zmatečná stížnost od žalujícího v čas podaná zakládá se právem v §: 78.č. 1. ř. bag.

Nález ze dne 1. července 1874 č. 17592.

II.

Též v řízení bagatelním nemá býti stání na ferialní den nařízeno. §. 78. č. 6. ř. bag.

O žalobě podané na žida bylo stání na sobotu nařízeno; žalovaný nepřišel, a byv pro nestání odsouzen, podal zmatečnou stížnost.

C. k. vrchní soud zemský zrušil rozsudek a nařídil ustanoviti stání z té

příčiny

že bylo stání na sobotu nařízeno, předvolání žalovaného na tento den vzhledem k jeho náboženskému vyznání dle dvor. dekr. daného dne 11. ledna 1833 č. 2586. sb. z. s. se zákonem se nesrovnává, a tímto nezákonním jednáním žalovanému možnost byla odňata, aby své právo před soudem provedl, pročež zde jest příčina zmatečnosti vytčená v §. 78. č. 6. bag. ř.

Nález ze dne 25. srpna 1874 č. 22485.

III.

Odeslal-li prodávající objednané zboží na dobírku poštou, nepovstane mu z toho právo žalovati kupujícího u svého soudu. §. 87. č. 2. bag. ř.

Žalovaný, bytem v Postoloprtech, kterýž od žalujícího, bytem v Praze, zboží „na poštovní dobírku" objednal a proto v Praze in foro ex contractu na zaplacení trhové ceny žalován byl, namítal nepříslušnost Pražského soudu.

Po provedeném řízení rozhodnul bagatelní soudce věc a zavrhnul námitku nepříslušnosti z těchto

příčin:

Žalovaný při ústním přelíčení popřel, že by se byl zavázal, objednané zboží v Praze zaplatiti, a namítá z této příčiny nepří-

slušnost soudu, poněvadž usnešení obou stran, že má zboží odesláno býti „poštovní dobírkou“ se nerovná úmluvě učiněné o místě, kde se má platiti. — Uvážíme-li však, jaký má býti smysl smlouvy, kteráž se mezi oběma stranami stala podepsáním a z druhé strany přijmutím objednacího lístku s dodatkem „plat na dobírku“, má tato smlouva zajisté ten účinek míti, že nepotřebuje žalovaný zboží v Praze přijmouti, a žalující cenu v Postoloprtech vybrati, nýbrž že má naopak žalovaný právo čekati, až mu bude zboží v jeho bydlišti odevzdáno, a žalující že může zas rovněž zaplacení v Praze žádati. Žalovaný byl tedy zavázán, vše opatřiti, aby žalující zaplacení na místě v Praze obdržel. Usnešením obou stran, že má býti zboží odesláno za „plat na dobírku“ stala se tedy smlouva od obecných pravidel §§. 905., 1420. ob. z. obč. se uchylující, a námitka nepříslušnosti nesrovnává se tedy s §. 43. jur. n.

Druhá instance, přijavši zmateční stížnost žalovaného zrušila první rozsudek, a odkázala žalobu pro nepříslušnost prvního soudce k příslušnému soudu.

Příčiny.

Žalovaný bydlí v Postoloprtech. Stalo-li se tedy mezi oběma stranami usnešení, že má zboží z Prahy žalovanému zasláno a proti poštovní dobírce přijato býti, jsou zajisté Postoloprty touto smlouvou co ono místo naznačeny, na kterém má prodávající zboží odevzdati a kupující cenu zaplatiti, tak že poštovní správa, jsouc od prodávajícího k tomu zmocněna, za něho zboží v Postoloprtech odevzdá, a tamtéž pro něho plat přijme. Slova „loco Prag“ vedle slov „plat na dobírku“ nemají žádného účinku, nesrovnávajíce se s rozhodujícím ustanovením „plat na dobírku“.

Není tedy Praha co forum contractus a co místo, kde se má závazek plniti dle §. 43. jur. n. naznačena, a žaloba může tedy platně jen u obecného soudu žalovaného býti podána.

Když tedy žalovaný nepříslušnost soudu namítal, muselo se zmateční stížnosti dle §. 87. č. 2. zák. daného dne 27. dubna 1873 č. 66. průchodu dáti, pročež byl rozsudek zrušen.

Nález ze dne 7. září 1874 č. 23795.

—ka.

Kniha judikátní a repertorium nálezů c. k. nejvyššího dvoru soudního.

73. (rep. nálezů).

Matěj Huber domáhal se exekuce na základě platebního příkazu c. k. krajského co obchodního soudu v Riedu u věcech směnečných vydaného na polovici usedlosti směnečnému dlužníku Tomáši Dillingrovi náležitou. Z výměru, kterým soud realní, c. k. okresní soud v Raabu vyřídil stání, které ustanoveno bylo k skoumání předložených výminek dražebných, podali tabulární věřitelé Šimon a Terezie Freisingrovi a společníci, pak držitelka druhé polovice usedlosti, Anna Dillingrová teprv 14 dní po doručení výměru prvního soudu stížnost, které rakouský c. k. vrchní soud zemský vyhověl.

Z výnosu vrchního soudu podal exekvent Matěj Huber stížnost dovolací a pokud se týče zmateční, kdež v první řadě vytýkal, že stížnost k vrchnímu zemskému soudu vzhledem k předpisům řízení směnečného ze dne 18. října 1845 a ze dne 25. ledna 1850 byla opozděnou, pročež prý výměr prvního soudu nabyl moci právní.

C. k. nejvyšší soud dal místa této stížnosti dovolací a pokud se týče zmateční, i změniv výnos vrchního soudu, odvrhl stížnost Anny Dillingrové, pak manželů Šimona a Terezie Freisingrových a společníků co opozděnou, „poněvadž tu jde přímo o akt vedení práva dle řádu směnečného, kdež §. 12. výn. min. práv ze dne 20. ledna 1850 č. 52. — o řízení u věcech směnečných — pro toto řízení vyžaduje zachovávání předpisu ze dne 18. října 1845 o civilní rozepři sumární, a zároveň lhůtu k podání stížnosti proti výměrům vynešeným zkrátil ještě dále na tři dni; jelikož dále tento předpis zákonní vzhledem k tomu, kterak výraz jest všeobecný, i vzhledem k jasnému účelu, v úvodu samého vynešení ministerského vytknutému neplatí toliko pro samé líčení pře, nýbrž také pro řízení exekuční, a to tím více, an již v dvor. dekr. ze dne 23. června 1847 č. 1060. sb. z. s. vyslovena jest zásada, že ustanovení stručného řízení platí i pro ona jednání, jichž předmětem jest vedení práva; jelikož v příčině ustanovení, o která tu jde, a která mají za účel, činiti jednodušším i zkrátiti řízení u věcech směnečných, důsledně nelze rozeznávati, zdali exekuce oním soudem, který o rozepři nalezl, nebyla toliko zavedena, nýbrž bylo-li v ní i tam až ku konci pokračováno, neb bylo-li dle jurisdikční normy v exekuci pokračováno u soudu realního, a byla-li tato tam dokonána; jelikož konečně v případě, o který tu jde, výměr ze dne 22. dubna

1874 č. 1264., kterým upraveny byly výminky k povolené dražbě exekuční, rekurrentům doručen byl již dne 28. a 29. dubna 1874, kdežto stížnost teprv dne 12. května 1874, tudíž teprvé 13. a pokud se týče 14. den po doručení k soudu byla podána.

Zároveň stalo se usnešení, že má následující věta právní býti zanešena v repertorium nálezů:

„Kratší třídenní lhůta k stížnosti v §. 12. lit. *d)* předpisu o řízení u věcech směnečných (vyneš. min. práv ze dne 25. ledna 1850 č. 52. ř. z.) sluší zachovávati i tehda, jde-li o výměry, které v exekuci směnečné vydány byly buď si obchodním soudem neb soudem realním za příčinou tou dle předpisu jurisdikční normy požádaným."

Sezení ze dne 28. července 1874 č. 7712., III. senát.

Soudní rozhodnutí

uveřejněná v jiných právnických listech.

134) Banka X., která byla ručila za daň, kterou akciový cukrovar měl platiti, podala, když později cukrovar v konkurs byl upadl, a finanční úřady byly povolily vrácení jisté části dani napřed zapravené na konkursní podstatu akciového cukrovaru i zároveň na erár žalobu na vydání částek 2170 zl. 88 kr. a 6862 zl. 68 kr., kterých ona jménem daní za cukrovar byla zaplatila. Vrchní soud kázal vrátiti žalobu a limine, jelikož se nehodí před soud, an otázka, má-li místa vrácení daně již zapravené, nelze soudům bráti na přetřes. C. k. nejvyšší soud však potvrdil výměr první stolice, kterým žalovaným nařízeno bylo dáti odpověď k žalobě, jelikož tu nejde o otázku, má-li vůbec a v jakém objemu má místa vrácení daně napřed zapravené, (o čemž by ovšem soudům rozhodovati nebylo lze), nýbrž o to, komu přísluší se soukromého práva nárok na část dani, kterou vrátiti finační úřady již svolili.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 13. ledna 1874 č. 289. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 30.

135) A., bytem v X., objednal od B., bytem v Z., zboží proti dobírce, i byl pak o zaplacení žalován u soudu bydliště žalujícího B., který z dotčené úmluvy dovozoval, že A. zavázal se platiti cenu trhovou v Z. C. k. nejvyšší soud dal místa námitce nepříslušnosti soudu, protože objednání „proti dobírce" dle smyslu slov znamená

tolik, že kupující cenu trhovou při odevzdání věci zaplatiti má, dle čehož tedy nikoliv bydliště prodávajícího nýbrž spíše bydliště kupujícího oním místem nazvati sluší, kde smlouvu splniti náleží.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 29. dubna 1874 č. 3991. v Ger. Halle z r. 1874 č. 64.

136) Požadavku §. 85. knih. zák., že totiž v žádosti tabulární naznačiti sluší vložku knihovní (Grundbuchseinlage) tedy žádaný vklad díti se má, vyhověno již tím, žádá-li se na př. „o vklad při usedlosti č. p. 4. v X.“, pakli tím dotýčný předmět dostatečně jest naznačen, i pakli pod tímtéž názvem přichází v knihách pozemkových.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 4. března 1874 č. 1863. v Ger. Halle z r. 1874 č. 64.

137) Protokol o soudním zabavení svršků sluší, pakli zájem dle zákona byl předsevzat, jedině přijmouti k soudu, a nemístno jest, zmíniti se v dotýčném výměru o nárocích osob třetích, které třeba v protokolu byly poznamenány, neb vyměřiti dokonce lhůtu, do které by osobám těm pod uvarováním jistých následků právních náleželo podati žalobu.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 5. listopadu 1873 č. 7678. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 64.

138) Hynek H. žaloval akciovou společnost X., která má sídlo své v Terstu, dne 18. června 1870 u c. k. obchodního soudu v Praze o náhradu pojištěné sumy 2954 zl. 10 kr. r. m. s přísl. Žalovaná společnost namítala nepříslušnost soudu, a kdežto první stolice námitku tu zavrhla, odkázaly obě vyšší stolice žalobu k soudu příslušnému. Když však nález nejvyššího soudu stranám byl doručen, uplynul již více než rok od smrti pojištěného, kdežto dle výminek pojištění nárok do roka od řečeného času „u dotyčného soudu“ měl býti k platnosti přiveden, an jinak listina o pojištění platnosti pozbývá. Následkem námitky, z tohoto ustanovení čerpané, byla opětná žaloba, kterou pak Hynek H. podal u c. k. krajského soudu v Terstu, ode všech tří stolic zavržena, an slovem „dotýčný soud“ patrně rozuměti sluší toliko soud příslušný, pročež nemohla žaloba, kterou byl Hynek H. podal u c. k. obchodního soudu v Praze, vaditi tomu, aby dokonáno bylo promlčení ve kratší lhůtě smlouvou stanovené.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 19. května 1874 č. 4817. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 83.

139) A. obmezil B. bezprávně na svobodě, i byl proto soudem trestním potrestán. B. žaloval jej pak o náhradu škody 200 zl., odvo-

lávaje se k obdobě §. 1325. ob. z. obč., že on by byl spíše pozby sumy žalobou dobývané, nežli by byl podnikl snížení jemu způsobené. Kdežto první stolice žalobě dala z části místa, pakli žalobce složí přísahu oceňovací, odmrštily obě vyšší stolice žalobu bezvýminečně, protože žalobce ani neuvedl, že jemu bezprávním obmezováním skutečně škoda byla způsobena, neb že jemu tím ušel zisk.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 27. května 1874 č. 3818. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 34.

140) A. žaloval na základě punktací na dodržení smlouvy i odevzdání věci nemovité. C. k. nejvyšší soud odepřel vtěliti poznámku spornosti při nemovitosti, o kterou se spor vedl, poněvadž případy, v kterých lze povoliti poznámku spornosti, s §§. 61.—73. knih. zák. jsou taxativně uvedeny, i poněvadž tu není po ruce nižádný z případů tam dotknutých.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 14. dubna 1874 č. 3619. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 35.

141) Co nařízeno v čl. 347. obch. zák., že totiž kupec zboží odjinud zaslaného toto ihned zkoumati a prodávajícímu vady oznámiti má, an jinak zboží za schválené sluší pokládati, platí také v případě onom, když se zboží na místě samém prodalo i odevzdalo, poněvadž tu tím spíše za to míti sluší, že kupující zboží nepřijme, pakli na něm shledati jest vadu jakousi.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 21. dubna 1874 č. 5396. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 36.

Deník.

Ministr práv odpověděl takto k přípisu výboru české advokátní komory, uveřejněnému v čísle předešlém:

Pojednávaje v mezích §. 23. řádu advokátního vyměřených o mém vynešení ze dne 6. srpna t. r. č. 11005., kteréž mělo býti sděleno všem soudům, jimž přísluší říditi ve věcech konkursních, učinil výbor advokátní komory pro království České ve své žádosti k c. k. ministerium práv ze dne 5. září 1874 prosbu, aby mu bylo sděleno: jestli a kteří advokáti usedlí v okršlku touto komorou zastoupeném toho porušení své povinnosti se dopustili, že by byli co správcové konkursní

podstaty za příčinou zvětšení svých účtů spisy zbytečně rozmnožovali, a konkursní řízení bez potřeby protahovali.

Přeje-li si výbor komory dosíci uspokojujícího vysvětlení o pravém dosahu onoho místa dotčeného vynešení, kterým bylo jednání některých správců konkursní podstaty káráno, uznávám rád, jak jest to přání oprávněné, zvláště poněvadž se ozvali též hlasové, kteříž sobě z pokárání, kteréž v tomto místě bylo shledáno, příčinu vzali k nepřátelským a velice politování hodným útokům na stav advokátů.

Jsem potěšen, že mohu výbor k jeho uspokojení ubezpečit, že není žádných příčin dotčené místo takto vykládati, s čímž by se ostatně ani jeho doslovné znění nesrovnávalo.

Maje vykonávati nejvyšší dozor nad soudy a advokáty, byl bych zajisté každé, třeba jednotlivé provinění advokátů, o němž bych byl ze spisů se dověděl, povolaným orgánům oznámil, aby svůj úřad konali, kdyby byly na sobě měly znak přečinu, tak že by se mohlo očekávati, že řízení disciplinární nezůstane bez účinku.

Když jsem ale v této příčině žádného opatření neučinil, může býti výbor přesvědčen, že v konkretních, úředně vyšetřených případech těch přitěžujících příčin nebylo, jichž jest zapotřebí, aby mohl obviněný býti disciplinárně stíhán, ač jednání, jež jsem na některých správcích konkursní podstaty káral, do těžkých konců vedlo, a třeba bych z nabytých zkušeností potřebu a povinnost byl poznal, abych podobným nedostatkům pro příští dobu dle možnosti předešel a k tomu konci konkursním komisařům, k samostatnému řízení konkursního jednání povolaným, náležité předpisy dal.

Někteří správcové konkursní masy zajisté „zbytečně spisy rozmnožovali“ a „řízení bez potřeby protahovali“, čímž toto řízení nepoměrně bylo zdraženo, a to na očích samého konkursního komisara a soudu, dle zdání též se schválením orgánů věřitelstva k dohlídce povolaných.

Nechat tak jednali, poněvadž dle dřívějšího formalismu za to měli, že spíše najdou přiměřenou odměnu za své služby, vykázavše se jistým počtem jednotlivých výkonů, na něž své práce roztříštili, než kdyby se mohli vykázati výsledky úsilovné práce rychle k cíli vedoucí, neb ať přeceňovali své zásluhy, o nichž dle zákona mají platně rozhodovati jen vlastní disponenti s jměním do konkursu patřícím — nelze popírati, že je komisař projednávání konkursu řídící nechával bez odmluvy jednati a že ničeho neučinil, aby je z pochybné dráhy přivedl na pravou cestu, rovněž i že zástupcové věřitelstva bez námitek k účtovaným vydáním svoliti neváhali.

Při tomto stavu věcí, a když vyšetřování těchto skutečností teprv po letech se dálo, a jen ta konkursní řízení za základ bralo, která byla za čtyrleté praxe platně skončena, nebylo dostatečných příčin, aby se dle disciplinárního řádu zakročilo proti těm, kdož zavinili tyto nechvalné výsledky, tím méně pak mohlo by se ještě dnes dle toho řádu proti nim před se jíti.

Z toho nechť pozná výbor české komory advokátní, že skutečnosti, jichž jsem se dotkl ve svém vynešení, když je spravedlivě uvážíme, nemohou žádné rakouské komoře platnou příčinu dáti, aby byli někteří z členů komory disciplinováni, tudíž že nemá prosba od výboru vyslovená žádného významu.

Ostatně bych musel tuto prosbu též z těchto příčin oslyšeti:

Dotčená slova v mém vynešení byla rovněž tak šetrně vyměřena, aby nimi nebyla některá osoba zvláště dotknuta, jakož se vystříhala všeho, což by k tomu mohlo vésti, aby se mohlo přičítati všem vůbec, co jsem musel o některých zvláště říci. Kdybych teprv nyní, když tato slova již do veřejnosti vnikla, některé osoby neb případy zejmena uvedl, bylo by to ustrkováním těmi osobami, jež se nesrovnává s formou zákonem předepsanou, ba byla by to kritika jednotlivých opatření, od neodvislých soudů v určitých věcech učiněných, kteráž ministru práv ani nepřísluší.

Kromě toho nemělo mé vynešení na úmyslu vyvolávati plané obviňování; naopak byl jeho jediný účel ten, aby bylo pro budoucnost nabyté zkušenosti na prospěch věci dle možnosti užito, a abych dle svých sil v oboru působnosti ústavou mně vyměřené o řádné provádění nového řádu konkursního se přičinil, jsa z toho též odpovědným, za kterouž příčinou jsem naznačil ony skutečnosti, kteréž by měly dle mého zdání v praxi moudře uváženy býti a též opatření učinil, aby byl učiněn počátek s konkursní statistikou, o jejíž potřebě žádné pochybnosti není.

Abych však předešel všem výkladům mého vynešení, kteréž by mohly vážnosti stavu advokátů býti na újmu, a abych vše znepokojení ukonejšil, prohlašuji milerád, že jsem povždy v plné míře uznával velkou váhu tohoto mocného a prospěšného činitele v životě právnickém, že jsem vždy za to pokládal, že jest prospívání tohoto stavu a poctivá práce jeho členů podmínkou, aby prospívaly účely dobré justice, a že i příště provinění jednotlivců neodvrátí mou péči od celého stavu, jakouž mu jsem povinen.

Dáno ve Vídni, dne 14. září 1874.

Advokátní komora království Českého usnesla se vzhledem k této odpovědi ministra na tom, že ji béře k vědomosti, že zároveň konstatuje, že pan ministr práv uznal, kterak oprávněna byla snaha výboru, dosíci uspokojivého vysvětlení ohledně onoho místa výnosu ministerského ze dne 6. srpna 1874 č. 11005., kterým káráno bylo chování se některých správců mas konkursních; že dále konstatuje, že dotčené místo skutečně dalo podnět k výkladům takovým, které pan ministr práv výslovně naznačuje co nájezdy na stav advokátský, které vzbuzují zášť i kterých co nejvíce jest litovati; že konečně konstatuje, kterak pan ministr práv osvědčil, že v jednotlivých případech úředně vyšetřených nedostávalo se náležitých momentů, by zavedeno bylo řízení disciplinární.

Advokátní komora však zároveň projevuje náhled svůj v ten smysl, že výrok o tom, zdali v tom kterém případě úředně vyšetřeném nedostávalo se náležitých momentů, by proti advokátu zakročeno bylo v cestě disciplinární čili nic, dle zákona ze dne 1. dubna 1872 č. 40. ř. z. přísluší jedině disciplinární radě dotýčné komory advokátní, a po případě, kdyby odvolání zanešeno bylo, vys. c. k. nejvyššímu soudu.

Advokátní komora dále vyslovuje přesvědčení, že, kdyby jednotlivé osoby i případy, ku kterým poukázáno bylo v ministerském výnosu ze dne 6. srpna 1874 č. 11005., pojmenovány byly dotýčnému výboru komory neb radě disciplinární, nebylo lze v tom shledati povahu nezákonitého nakládání s jednotlivci, an orgánům svrchu jmenovaným přísluší zachovávati jednak čest i vážnost stavu advokátského, jednak tajemství úřední.

Advokátní komora dále projevuje náhled, že pojmenovati takové dotčeným advokátům mohlo poskytnouti příležitost, by naznačivše i prokázavše momenty, kterých z dotčených spisů konkursních o sobě seznati nebylo lze, seslabili názor jedině z těchto spisů nabytý, jako by bez potřeby spisy byly bývaly rozmnožovány, a jako by řízení vůbec, zejmena pak za tím účelem, by rostl palmární účet, bylo bývalo protahováno, čímž i nepravým mohl osvědčen býti názor v častěji zmíněném výnosu ministerském ze dne 6. srpna 1874 č. 11005. vyslovený, že členové výboru věřitelů byli neteční, i že komisaři konkursní nezastávali úřad svůj ve smyslu obecného řádu konkursního.

Advokátní komora konečně vyslovuje oprávněnou naději, že pan ministr práv v případech, které budoucně nastanou, učiní zadost výroku ve výnosu ze dne 14. září 1874 č. 12453. obsaženému, že totiž náleží jemu chrániti institucí stavu advokátského, i že takto přispěje k tomu, aby seslaben byl dojem, důstojnosti i vážnosti stavu advokát-

ského velice neprospěšný, jehož příčinou bylo ono již zmíněné místo výnosu vys. ministerstva spravedlnosti ze dne 6. srpna 1874 č. 11005., kteréhožto místa dle vlastních slov pana ministra práv užito bylo k záštiplným a neblahým útokům na celý stav advokátský.

Od Pražského obchodního soudu. Výboru advokátní komory pro království České byla u vyřízení jeho žádosti ze dne 2. a 10. července 1874 k vysokému c. k. ministerstvu spravedlnosti, kterým se domáhal rychlejšího vyřízení záležitostí při c. k. obchodním soudu Pražském a přikázání přiměřených místností úředních, sdělena přípisem c. k. presidia obchodního soudu ze dne 16. září 1874 č. 577., 651. a 670. následující usnešení, která se stala u věci té:

1. Vyrozumění, které strana obdrží o výkonu exekuce, bude nyní zřejmě obsahovati:

a) zdali zabavení, o které se pokoušeno bylo, nebylo před s: .zato pro nedostatek jmění;

b) zdali zaznamenán byl přístup k zájmu v protokolu o zájmu dříve již před se vzatém, kteryžto protokol soud požádaný sobě zadržel;

c) zdali třetí osoby činily nároky na svršky zabavené.

2. Od 15. října t. r. počínaje budou kusy Pražského soudu obchodního přednášeny v pěti senátech.

3. Ohledně t. zv. „závěrečných dnů", které doposud u dotčeného soudního dvoru byly zavedeny, stalo se usnešení, že pátek zůstane dnem závěrečným, kdežto od 1. října 1874 počínaje, bude úterý na místě pondělka dnem závěrečním.*)

4. Stranám, které chtějí nahlédnouti rejstřík obchodní, budou tyto rejstříky k nahlednutí předloženy v úřadovně, která se nachází vedle kanceláře ředitele výpomocných úřadů.

5. *a*) Referáty, kterých právě stává při c. k. obchodním soudu, budou značeny číslicemi I. až XVI.

Na každém výměru, kterým se nařizuje stání, má referent v konceptu a expedit na opsaném výměru shora naznačiti číslo referátu.

b) Onen úředník registratury, který upravuje stání, má veškerá stání, nechť jsou značena s N. E. neb ad N. E. zanésti do archu

*) Od toho času však stalo se opět usnešení nové v ten smysl, že dni závěreční vůbec mají minouti, i že veškeré běžné věci mimo senát do poledne příštího dne mají býti vyřízeny.

o stáních, který se pro každého referenta sestaviti má, a sice nejdříve ona, která jsou značena N. E., a pak ona, která jsou značena ad N. E., i má jich v čas předložiti každému referentu do jeho úřadovny;

c) od 13. listopadu 1874 mají i stání všeobecná býti vyřízena jednotlivými referenty, i mají dvakráte za týden býti stání odbývána. Odročení takových stání mohou se díti toliko na onen den, který přikázán jest číslu referátu na dotýčném kusu naznačenému.

d) Dle toho budou od 13. listopadu 1874 počínaje stání odbývána v obvyklou hodinu, a v síních č. 6. a 7. druhého poschodí, doposud k tomu určených, a sice:

v úterý stání referátu I, II, V, VII, IX, XI, XIII, XV;
v pátek „ „ III, IV, VI, VIII, X, XII, XIV, XVI.

Referáty I, V, IX a XIII. úřadují v síni č. 6.
„ II, VII, XI a XV „ „ „ 7.
„ III, VI, X a XIV „ „ „ 6.
„ IV, VIII, XII a XVI „ „ „ 7.

e) Stání, při nichž náleží skládati přísahy, budou odbývána v předsíni č. 5. k síni č. 6.

f) An dle sdělení presidia c. k. soudu zemského síň č. 6. c. k. soudem obchodním i v sobotu může býti užívána, tož budou všechna větší řízení konkursní obchodním soudem nařízena na sobotu v síni č. 6.

g) Každý referent má sám zastávati manudukce, které se přihodí v jeho referátu, a nebude tedy na dále zřizován zvláštní soudce manudukční.

Kdyby náhodou v tentýž čas více manudukcí na jednoho soudce připadlo, budou vypomáhati oni soudcové, kterým právě v tento čas nenáleží práce taková.

Zároveň zavede se k vůli skrácení i usjednocení manipulace u věcech obchodního soudu v síni č. 6. a 7. po jednom razítku pro ona odročení, jež dějí se v usrozumění obou stran dle formuláře tohoto:

1) Srovnalou vůlí obou stran odročeno na den . . . . 18.. dopoledne 8 hodin síň č. 6., a komisí doručeno.
C. k. obchodní soud v Praze.

2) Srovnalou vůlí stran odročeno na den . . . . 18.. dopoledne 8 hodin síň č. 7., a komisí doručeno.
C. k. obchodní soud v Praze.

Razítka odročovací budou v každé síni obsloužena jedním sluhou úředním na zvláštním stolku.

K těmto stolkům nechť dostaví se strany, které srovnale chtí, odkládati, předkládajíce zároveň buď čistý arch kolkový neb protokol již hotový, jakož i stejnopisy, jichž po ruce mají, by tyto razítkem byly odkolkovány.

Razítko má se přitlačiti jednak na kolek protokolu, jenž má býti oběma stranami podepsán, jednak na oba stejnopisy stran; pak má výměr podepsán býti komisařem stání jak na protokole, tak i na stejnopisech, kteréžto poslednější se stranám ihned při stání vydají.

V protokolu má se poprvé naznačiti den i rubopis žaloby, pak mají veškeré protokoly, které takovým spůsobem byly sepsány, jakož i starší protokoly, jež toliko byly odkolkovány, komisařem při stání ihned do registratury býti zaslány, kdež mají zanešeny býti do seznamu stání, který pro každý ze 16 referátů zvláště veden bude, pak složeny i uschovány v pořádku chronologickém, a předloženy komisaři k stání nařízenému.

6. Veškeré pozastávky, které se týkají doručení žalob, platebních příkazů a rozsudků, jakož relace o výkonu exekuce, a dopisy mají, pokud kusy takové vůbec do sezení náležejí, býti přednešeny pod rubrikou „žaloby“ neb „exekuce“, neb mají, pakli jich kurrentně vyříditi sluší, býti předloženy co „statim“ kusy k approbaci se zvláštní cedulí, i náleží kusy takové rychle vypraviti.

7. Otázka, kterak by síně k odbývání stání při c. k. soudě zemském novou stavbou měly býti rozšířeny, byla již vzata na přetřes, a vyjednává se v příčině té již s technickým oddělením c. k. místodržitelství.

O vypsanou redakcí „Právníka“ cenu 50 zl. na nejlepší článek rozpravný z oboru rakouského práva soukromého uchází se práce jediná, jež pojednává o právních jednáních na oko činěných. Do komise, která by měla podati úsudek o práci té, byli v týdenní schůzi „Právnické jednoty“ dne 8. t. m. odbývané zvoleni pp. prof. dr. Randa, docent dr. Ott a redaktor dr. Pražák.

Z praxe vrchního soudu Rakouského u věcech tabulárních sděluje „Zeitschrift f. Not.“ některé případy, které nasvědčují tomu, že dotčený soud vykládá ustanovení nového knihovního řádu hledě při tom u velké míře k doslovnému znění zákona, tak, že vyžaduje od stran zachovávání formálností, jichž dle smyslu zákona zajisté není zapotřebí. Tak byla žádost za knihovní poznamenání výpovědi odmrštěna, protože podpis na podání nebyl ani soudem, ani notářem

ověřen. C. k. finanční prokuratura byla se žádostí o výmaz poplatku, který na jisté nemovitosti exekučně byl zjištěn, odmrštěna, poněvadž nepřivedla zvláštní listiny, na jížto základě by žádaný výmaz povoliti bylo lze.

Civilní služby mají se, jak známo, dle zákona ze dne 19. dubna 1872 vysloužilým poddůstojníkům zachovávati toliko tehda, pakli poslednější nedosáhli ještě stáří normálního. Jelikož však často se přihází, že při obsazování míst vyhražených dává se přednost uchazečům mladším, kdežto starší, překročivše zatím stáří normální, pozbývají pro vždy výsady jim zákonem propůjčené, tož poukázalo ministerstvo spravedlnosti výnosem ze dne 29. srpna 1874 č. 12004. presidia vrchních soudů i vrchní státní zástupce, by působili k tomu, by při obsazování míst vyhražených především hleděno bylo k uchazečům starším, zejmena k oněm, kteří již v brzku dosáhnou stáří maximálního.

Ministr osvěty i vyučování vyzval presidia komisí pro státní zkoušky theoretické důtklivě, by státní zkoušky odbývány byly s větší přísností, než se to stalo doposud. Jiným výnosem poukázal tentýž ministr děkany fakult věd právních i státních, by dbali o to, by kolegia se strany studujících pilněji byla navštěvována, an jestiť to skutečností notorickou, že frekvence právnických kolejí jest mnohem slabší než návštěva kolejí fakult ostatních.

Výnos ministra spravedlnosti v příčině konkursů jestiť posud příčinou publikac se stran rozličných, i jak snadno předzvídati, neshodují se publikace tyto nikterak co do obsahu svého. Ač těžko posouditi, bylo-li ve výnosu více lichoceno stavu obchodníků nežli stavu advokátskému, usnesla se přece Vídeňská komora obchodníků na tom, děkovati Jeho Excellencí „za opravdivou péči o zájmy, potřeby i oprávněné tužby světa obchodnického“. Naproti tomu znamenati jest další ohražení dvou komor advokátních, a sice komory v Štýrském Hradci i komory Terstské. Obzvláště osvědčení komory posléz dotčené vyznamenává se rázností neobyčejnou. Pochybuje tato komora o tom, že ministr spravedlnosti byl oprávněn předpisovati soudům osobní názory své o výkladu zákonů platných, i dokládá: „Nevšímli jsme si posud valně řečí oné části obyvatelstva, jež neprávem nás vinila, vědouce dobře, že velká část lidu sobě obvykla, odporovati institucím všem, nechť jde o magistrát, o orgány správní neb úřady nejvyšší. Nedomýšleli jsme se však, že Vaše Excellencí, od které i stav advokátský některý ohled mohl očekávati, opět stvrdí tuto za-

staralou pověru spisem důležitosti i publicity takové, jakým jest oběžník, z něhož sobě stěžujeme. Nedomýšleli jsme se toho, že Vaše Excellencí, zlehčujíc naši korporaci v mínění veřejném, račte zmařiti, neřku-li směšnou učiniti nejpilnější snahu naši, zachovati totiž čest stavu našeho.“ Dále dokládá ono osvědčení, kterak pouze komoře přísluší vytýkati i trestati přečiny disciplinární, i žádá rozhodně na ministru, by uvedl jednotlivé případy, kdež advokátům co správcům podstat konkursních čeho lze vyčítati: „Žádáme toho, poněvadž hodláme vinníky, pakli jich stává, postaviti před soud disciplinární, Vaše Excellencí tudíž jste povinen, nám odpověděti dle §. 1. statutu k zákonu ze dne 1. dubna 1872. Jste však též povinen, činiti tak co muž, jemuž záleží na cti, jelikož když jste nás obvinil spůsobem takovým, že naší cti ublíženo bylo naproti spoluobčanům našim, nemůžete zdrahati se, udati okolnosti skutkové, na nichžto obžaloba spočívá.“

Úmrtí. Dne 28. září t. r. zemřel c. k. rada zemského soudu a řídící c. k. bagatelního soudu u věcech obchodních v Praze, pan Jindřich Schmöger v 59. roce věku svého zánětem plic. Zesnulý požíval jak pro důkladné vědění své právnické, tak i pro mírné i lidumilné chování se k stranám vážnosti všeobecné. — Dne 27. září zemřel známý Pražský advokát p. JUDr. Antonín Rudolf Zloch, v 71. roce věku svého ochrnutím mozku.

Nové knihy.

Perles' österreichischer Juristen-Kalender. Taschenbuch für Advokaten, Notare, Justiz- und Verwaltungsbeamte. Redigirt und herausgegeben von dr. Gustav Kohn, VI. Jahrgang pro 1875. Wien, Verlag von Moritz Perles, Spiegelgasse Nro. 17. Tento praktický kalendář kapesní obsahuje mimo část kalendářní ještě nejdůležitější novější zákony, jež týkají se soudnictví i správy veřejné, výtah ze sazby poplatkové, sazbu notářskou, konceptní status nejvyšších úřadů soudnických, seznam všech úřadů soudních i správních stolice první s udáním jména všech advokatů i notářů zemí předlitavských, konečně výběr advokatů oněch zemí, jež náležejí ke koruně uherské. Diarium na konci připojené vykazuje nejen dny ferialní jak josefinského tak i záp. haličského soud. řádu, nýbrž i svátky židovské.

K právnické povaze vyvlastnění.

Sepsal **JUDr. Jiří Pražák.**

(Úryvek ze spisu většího.)

Dvé živlů jesti v státním ústrojí, jenž jak dvě točny stále sobě odporovati se zdají. Z jedné strany vyžaduje stát co celek k existenci své jistých podmínek, na druhé pak straně jestiť tu právo jednotlivce co osobnosti právnické.

Že poslednějšímu náleží přinésti obětí, by vůbec stávati mohlo uspořádaného celku, plyne s logickou důsledností z pojmu státu co takového a kdož by chtěl tvrditi, že jednotlivci netřeba podříditi se vůli celistvosti, musel by zároveň odříci se obecného přesvědčení, že lidem zapotřebí žíti v svazku státním.

Avšak i jednotlivci co takovému byl přírodou samostatný obor působnosti přikázán, a státu nelze obor ten zničiti neb obmeziti jej více, než toho nutně zapotřebí, by účel státu byl dosažen, proto že by jinak stát odporoval vlastnímu principu svému. Účel státu ovšem vůbec pozůstává v tom, by umožněn i podporován byl tělesný i duševní blahobyt jednotlivých občanů; avšak prostředky, jichž stát užívá, by dosáhl účelu, který sobě byl vytknul, jsou rozdílné dle poměru místa i času, a protož jest i rozdílným vliv, kterým správa státní působí na onen kruh práv, který jednotlivec svým nazývá.

Vlastnictví o sobě není nikterak pojmem právním, nýbrž pojmem hospodářským, jestiť vlastnictví plodem žití indivi-

duelního, takřka rozšířením hmotné existence jednotlivce.[1]) Stát není tvořitelem osobnosti lidské, a protož také není stát základem i zdrojem vlastnictví, jež plyne z osobnosti té.[2])

Ovšem mohou faktické poměry držení toliko v svazku státním dosíci náležité ochrany, která jim zabezpečuje uznání vzhledem k jiným subjektům práv, avšak uznání vlastnictví jestiť základem spořádaného celku, a nelze tedy tvrditi, že stát proto, že uznává vlastnictví, také jest oprávněným, obmezovati výkon práva vlastnického vzhledem k určité věci v zájmu účelu hospodářského, jehož stává mimo objekt dotýčný.[3])

---

[1]) Bluntschli, Allgemeines Staatsrecht, 3. vydání (1863) I. svazek str. 221.

[2]) Ahrens, Naturrecht und Philosophie des Rechtes und des Staates II. svazek §. 73.

[3]) Zejmena Fichte zastává v svém díle „System der Ethik.“ (II. svazek, II. oddělení §§. 93. a 94.) názor, jako by vlastnictví bylo toliko držením, jež uznáno jest společností státní, i chráněno mocí veřejnou. Ze spisovatelů, kteří se vyvlastnění zvláště dotýkají, přijal zejmena Grünhut (dr. C. S.: Das Recht der Enteignung, Wien 1873 str. 9.) názor ten za svůj. Však takto bylo by možno ospravedlniti toliko obmezení taková, která se ukládají vlastníku ohledně užívání jistých předmětů majetnosti následkem hospodářského účelu, kterému samy tyto předměty sloužiti mají na př. obmezení, kterým se podrobiti musí majitel lesů neb bání za příčinou tou, by statků těchto řádně byle využitkováno, a by i pokolením budoucím poskytnuta byla možnost, ukrýti potřeb svých. Nikterak však není tato theorie s to, odůvodniti ze stanoviska filosofického právo vyvlastnění, jež právě na zřeteli má účel hospodářský, dotýčnému předmětu na prosto cizí. Vždyť stát nemůže ani vlastnictví odepříti uznání i ochranu právní, protože by jinak přestal býti státem. Nemůže tudíž také stát uznání takové obmezovati výminkami, an tyto buď vyrozumívaly by se samy sebou, neb zničily by samy pojem vlastnictví. — S náhledem spisovatelů tuto dotčených jest úzce spřízněn názor, jejž vyslovil Lasalle (System der erworbenen Rechte I. §. 7. str. 193. a násl.) v ten smysl, že prý každé právo nabyti lze toliko s mlčkou podmínkou „ač nebude-li právo to opět zrušeno pozdějším zákonem zakázacím.“ V témže smyslu dokládá též Dernburg, (Lehrbuch des preussischen Privatrechtes §. 33. str. 56.) příliš všeobecně: „die Vortheile des Privatrechtes werden gewissermassen erkauft durch das Verhältniss der Abhängigkeit, in welches es im Staate zum öffentlichen Rechte tritt.“ Právem vytýká Stein, (dr. Lorenz: Die

Sluší tudíž jinde hledati důvod, jímž vyvlastnění lze odůvodniti, a sice sluší tento důvod spatřovati v tom, že každý, kdož přísluší k tomu kterému státu, principielně jest zavázán, plniti vše, čehož nutně vyžaduje idea žití společného i soustavy právní, jakož i přirozený její vývin další, by jednotlivci žíti mohli v svazku státním.[4]) By stanovena byla povinnost taková, k tomu netřeba ni vyhražení výslovného, ni domněnky vyhražení, jež by se mlčky bylo stalo; zakládát se závazek dotčený v podstatě svazku státního, jehož zařízení světa vezdejšího nutně vyžaduje.[5])

Verwaltungslehre, drittes Hauptgebiet: Die wirthschaftliche Verwaltung I. Theil: Die Entwährung, Leipzig 1868 str. 297, 298), této argumentaci, že točí se v mylném kruhu, neb jednak má právo vlastnické býti uznáno toliko pod výminkou proto, že později opět může býti zrušeno, na druhé však straně může právo vlastnické opět zrušeno býti proto, že dotýčná podmínka mlčky byla vyhražena.

[4]) Stahl: Rechts und Staatslehre auf Grund christl. Weltanschauung II. svazek I. oddělení 3. kniha 1. odst. 3. kapit.: „Der Schutz der erworbenen Rechte." Martin: „Über die rechtliche Natur der Zwangsenteignung des Privateigenthums" v Archiv für praktische Rechtswissenschaft IX. sv. (1862) str. 64.—98.: „der Staat ist nicht nur eine zusammenaddirte Summe von Einzelköpfen, sondern eine organische Einheit. Hieraus ergiebt sich mit Nothwendigkeit das Zurückstehen des Individualrechtes hinter der Erhaltung des öffentlichen Bestandes im Falle einer wirklichen Collision" (n. u. m. str. 66.).

[5]) Oni spisovatelé, kteří ve smyslu starší theorie mají za to, že stát děkuje smlouvě původ svůj, hledí důsledně vyvlastnění odůvodniti tím, že předpokládají, jako by ti, kdož se v stát spolčili, ihned napřed se vzdali kterési části jich práva ve prospěch celku. Pročež již Hugo Grotius (de jure belli et pacis lib. II. cap. XIV. §. VII.) obmezuje výslovně užívání t. zv. „juris eminentis" na poddané, kdežto cizí (t. j. takové, kteří v nižádném, tedy ani v territortiálním smyslu nejsou poddanými toho kterého státu) nejsou podrobeni moci vladaři tímto právem propůjčené. Ze stanoviska téže theorie dokládá Pufendorf, (de jure naturae et gentium lib. VIII. cap. V. §. VII.): Ipsam enim vim imperii, propter salutem publicam instituti, sufficientem principi titulum praebere, urgente necessitate utendi bonis suorum subditorum, eo quod omnia simul concessa intelligantur, sine quibus obtineri bonum commune non potest." Jordan, (Sylvester: Versuche über allgemeines Staatsrecht, Marburg 1828, VII. Abth.) porovnává (§. 6. not. 7.) stát se spolkem,

Roztřídění lidské společnosti uvnitř státu, řád sociální jest ovšem pro dosah onoho závazku rozhodným v té míře, kterak společenské snahy i směry mají vlivu na prostředky, kterými stát hledí dosíci úkolu svého. Slouží zejmena poukázati k tomu, že tyto snahy od dávných dob měly rozhodného vlivu na soustavu i zevnější působení správy hospodářské. Nicméně však nelze vyvlastnění nikterak odůvodniti zásadami společenskými,[6]) na-

---

i dovozuje, že i tam jakož ve spolku jednotlivec podrobiti se musí vůli majority, pročež stát má právo, dotknouti se vlastnictví soukromého k účelům veřejným. Westphal, (dr. Ernst Christian: das deutsche Staatsrecht 1787, VI. str. 75—78. VII. str. 78., 79.) chce toho naproti tomu dopustiti toliko v případech kromobyčejných, jelikož prý i v společnosti pravidelně o věcech, které se týkají toliko práv jednotlivých členů, přehlasování (Pluralität) místa nemá. Egger, (dr. Franz: Das natürliche öffentliche Recht, Wien und Triest 1809, I. svazek str. 182.) odůvodňuje t. zv. jus eminens následovně: „V každé společnosti má celistvost naproti každému jednotlivci právo, by užito bylo všech prostředků zvláště nevyhražených k dosažení účelu společenského. Zkušenost však učí, že obětování jmění soukromého může býti nutným prostředkem k dosažení účelu státního."

[6]) Tento názor, jehož se dotýká Laband, (v článku „die rechtliche Natur des Retrakts und der Expropriation" v Archiv für civil. Praxis 52. svaz. 2. seš. str. 151—190.), a jehož z novějších spisovatelů zejmena hájí Rössler, (dr. Herrmann: Lehrbuch des deutschen Verwaltungsrechtes, Erlangen 1872, §. 195. str. 461.—477.), našel již dříve obhájce výmluvného. Snaží se totiž také Stein ve svém díle svrchu dotknutém expropriaci dovozovati ze zásad společenských. Budiž mně dovoleno, tuto krátce naznačiti chod myšlének slovutného spisovatele tohoto:

Řád společenský, jímž velké duševní úlohy člověčenstva stanou se úlohami společností lidských, jeví se historicky předně co řád rodinný, kdež pojítkem tím jest přirozený svazek rodiny, pak co řádu stavů, kdež uvědomělá vůle pojí ty, kdož stejného jsou povolání, konečně co řád občanský, který spočívá v samostatné vůli volných občanů. Však nemůže povstati nový řád společenský, aniž by jím zároveň ničeno bylo právo řádu staršího, a byť on původně zrušení takové vyžadoval toliko co vyšší ideál mravní naproti stávajícímu pořádku, tož přec brzo stane se stát výkonným jeho orgánem a sice mocí práva, jež v tomto novém řádu společenském bralo původ svůj. Tak vyžaduje zejmena novověká společnost občanská úplnou volnost i neodvislost osobnosti jednotlivce a zrušení institutc historických, jimiž volnost tato se obmezuje; ona vyžaduje na př.

opak jesti vyvlastnění v pravém smyslu slova pojmem státoprávním.

Pročež i z větší části spisovatelé novověcí právem odůvodňovali vyvlastnění tím, že toto jest nutným prostředkem, by účel státu byl dosažen; oni vyslovují tuto zásadu z části zřejmě,[7])

---

vyvazení pozemků, volnost živností atd. Avšak i v samé společnosti občanské zrušují se práva nabytá, an tento řád vyžaduje nutně zrušení soukromého vlastnictví k určité věci, by osobnost jednotlivců volně mohla se vyvíjeti, i by tito volně mohli statků nabývati, pakli totiž ono soukromé vlastnictví jest překážkou svobodného vývinu všech osobností ostatních. Tento skutek — vyvlastnění — má rovněž jak vyvazení ráz sociální, s tím toliko rozdílem, že poslednější staví se na odpor právům, která v srovnalosti se starším principem společenským byla nabyta, kdežto vyvlastnění týká se onoho vlastnictví soukromého, jež právě děkuje původ svůj jedině soustavě právní, která odpovídá našemu zřízení společenskému, spočívajícímu na zásadě volného občanství.

Tak dalece Stein.

Však nehledě ani k tomu, že vyvlastnění jest původu staršího než naše zřízení společenské, nelze přece přehlédnouti, že tento řád společenský netvořil právo nové, an naopak toliko právo starší modifikoval vzhledem k požadavkům svým. Lze naopak tvrditi, že, kdežto aspoň zevnější pohnutkou vyvazení bylo zřízení společenské, právě vyvlatnění postrádá i tohoto motora zevnějšího, spočívajíc jedině v zásadách hospodářských. To, což Stein vytýká theorii Lassalle-ově (pozn. 3.), lze as tímto právem vytýkati vlastní jeho argumentaci. On toliko jde o krok dále, an se vrací k roztřídění společnosti co onomu faktoru, kterýž právo tvoří. Pakli to však nedůsledností, by stát uznával právo, jehož existence se později jeví býti neoprávněnou, tož jestiť to neméně nedůsledné, by řád společenský tvořil právo, jehož on později opět zrušiti shledává potřebu. Rovněž nemohou zásady společenské stanoviti meze vyvlastnění všeobecně platné; lze právě k zásadám těm zde hleděti toliko tak dalece, pokud v životě státním došly uskutečnění.

[7]) Tak Maureńbrecher, (dr. Romeo: Grundsätze des heutigen deutschen Staatsrechtes, Frankfurt a./M. 1837) §. 60. Pöhls, (dr. Meno: das Recht der Actiengesellschaften mit besonderer Rücksicht auf Eisenbahngesellschaften, Hamburg 1842) str. 112., Häberlin, (dr. C. F. W. J.: „Die Lehre von der Zwangsenteignung oder Expropriation, historsisch dogmatisch erörtert" v Archiv für civil. Praxis 39. sv. I. seš. str. 1—46. II. seš. str. 147—217.) str. 154 a násl. Meyer, (dr. Georg: „Das Recht der Expropriation Leipzig 1868) str. 177—182. Posled-

z části nepřímo, naznačujíce expropriaci co opatření, jehož vyhledává veřejný zájem, obecné dobro (gemeine Wohlfahrt).[8])

Vyvlastnění není negací práva jednotlivce; naopak přivádí ústav ten v souhlas požadavky zájmu veřejného s neporušitelnosti práva vlastnického.[9]) Pakli tudíž někteří spisovatelé spatřují v expropriací vítězství „silnějšího" práva celku nad „slabším" právem jednotlivce, tož nelze tento spůsob mluvy nazvati úplně správným.[10])

---

nější zejmena poukazuje k tomu, kterak „účel státu" v rozličných dobách vývinu historického na sebe vzal vždy tvářnost jinou.

[8]) Tak Mittermaier, v článku „Gezwungene Eigenthumsabtretung" v Rotteka a Welckera „Staatslexicon" VII. sv. str. 16—28. Gerber, deutsches Privatrecht §. 174., 6. Burckhardt, v článku „zur Lehre von der Expropriation" v Zeitschrift für Civilrecht und Process., Neue Folge VI. sv. (1849) str, 208—247. Zöpfl, Grundsätze des gemeinen deutschen Staatsrechtes §. 433. H. A. Zachariae, Deutsches Staats- und Bundesrecht §. 151. str. 114. a 115. Již známý Aeneáš Sylvius odůvodňuje ve svém listu na císaře Bedřicha (de ortu et auctoritate Imperii Romani ad serenissimum et invictissimum Principem Fridericum romanum regem libellus cap. XVII.) vyvlastnění slovy: „minus tamen malum est, privatos viros luere, quam rempublicam pessundari. Ze spisovatelů rakouského práva vytknuli ono stanovisko zejmena: Zeiller, Commentar II. svazek str. 127. Nippel, Erläuterung des öster. allg. bürg. Gesetzb. ad §. 365. str. 207. Stubenrauch, v článku: Zur Lehre von der Expropriation" v Haimerlově österr. Vierteljahrschrift für Rechts- und Staatswissenschaft III. sv. (1859) 2. seš. str. 159—196. Randa, Právo vlastnické II. vyd. §. 6. str. 41., 42.

[9]) Beseler, (dr. Georg) System des gemeinen deutschen Privatrechts II. vyd. str. 349. Dobře nazývá Ahrens, (n. u. m. §. 73.) souhrn všech poměrů společenských, které vlastnictví v státu pronikají a je určují ve svém organickém svazku se státem a společností, sociálním neb sociálně politickým živlem vlastnictví.

[10]) Tak na př. Thiel, (Adolar: Das Expropriationsrecht und das Expropriationsverfahren nach dem neuesten Standpunkte der Wissenschaft und Praxis dargestellt, Berlin 1866), který na str. 3. tvrdí, že právo státu proto silnějším jest práva jednotlivce, jelikož representuje právo celistvosti, kdežto právo jednotlivce jest toliko zlomkem celku tohoto. Avšak právo veřejné nelze vůbec porovnati s právem soukromým co do intensity, an jsou spůsobu rozličného. Kdyby právo mohlo býti silnějším práva jiného, byl by tím ničen pojem práva samého. Srov. naproti Thiel-ovi též článek Michaelis-ův „die Eisenbahnen und

By však zkoumána býti mohla právní povaha vyvlastnění, k tomu nestačí, by ústav ten filosoficky byl odůvodněn. Ano sluší spíše pojem vyvlastnění ještě v jiném směru přesně vytknouti, by vyloučeny byly některé případy, jenž ústavu našemu poněkud se podobají, a přec podstatně od něho se liší.

1) Též daněmi a jinými dávkami přispívá jednotlivec k tomu, by umožněna byla existence státu i by dosažen byl účel státní. Od těchto dávek liší se vyvlastnění podstatně a sice nejen proto, že tyto pravidelně dle míry jednotné obtěžkají všechny občany státu neb některou třídu jich jmění neb důchodu,[11]) kdežto předmětem vyvlastnění jest pravidelně to které právo jednotlivého občana státního. Podstatný rozdíl obou instituc zračí se spíše v tom, že vyvlastnění jest opatřením správy státní v užším slova smyslu, že oběť, kterou jednotlivec přináší, není dávkou, kterou on pro sebe samého poskytuje, by skutkem staly se podmínky jeho existence i dalšího vzdělání státem zaručené, že naopak jemu tuto oběť přinésti náleží výminečně i následkem jeho individuelních poměrů.[12])

2) Vyvlastnění jestiť opatřením správy hospodářské, t. j. onoho odboru správy politické, jejížto účelem jest napomáhati živnosti i hospodaření jednotlivých občanů státu.

Soukromé vlastnictví nejeví se tu býti živlem cizím, v němž by správa státní neměla účastenství; tato naopak hledí k vlastnictví co výsledku hospodářské činnosti jednotlivce, kterému správa státní napomáhati má, který ona však nikterak zničiti nesmí.

Správa státní tudíž má naproti sobě zájmy druhu téhož, zájmy homogenní; ona má zájmy tyto vážiti naproti sobě,

---

die Expropriation" v časopisu t. zv. Faucher-ovém „Vierteljahresschrift für Volkswirthschaft und Kulturgeschichte" 1866 sv. I. str. 146—181., sv. III. str. 152—186.

[11]) Egger, domnívá se (n. u. m. §. 182.), že rozdíl mezi t. zv. jus eminens a finanční mocí státu záleží v tom, že poslednější dotýká se toliko části důchodů jmění soukromého, kdežto vyvlastnění týká se podstaty jmění samého. Dle toho však náleželo by každou daň, která spočívá na mylných základech, i dotýká se jmění na místě důchodu, za vyvlastnění pokládati, a další důslednost názoru tohoto byla by, že by ten, kdož takto neprávem ztížen jest, žádati mohl odškodnění. Již z toho lze seznati, že tento důvod rozeznávací naprosto mylným jest.

[12]) Stein, n. u. m. str. 296.

i usnésti se na tom, vykvetají-li větší výhody hospodářské z toho, učiní-li se zadost zájmům celistvosti, neb chrání-li se práva nabytá. Neb nelze přehlednouti, že zdárný vývoj hospodářský v státu toliko tehda sobě mysliti lze, pakli se poskytuje právům nabytým ochrany té, která jim přísluší; že jednotlivci toliko tehda dána bude podnět k činnosti na poli hospodářském, pakli nabude přesvědčení, že to, čehož on nabyl, šetře při tom zákonů stávajících, jemu odňato nebude, třeba toliko v smýšleném zájmu všech, nýbrž že se tak stane toliko tehda, pakli toho skutečné interese státu vyhledává.

Nespadají tudíž v obor vyvlastnění v pravém slova smyslu ona opatření správy státní, mocí kterýchž tato shledává potřebu, zrušiti neb obmezovati nabytá práva soukromá, by splnila úkolů jiných, jež směřují k blahu buď celého svazku státního neb jednotlivých občanů státních. Když na př. nařízeno, by usmrcen byl dobytek, aby se nabylo o tom přesvědčení, zdali v tom kterém okršlku panuje mor hovězí,[13]) a by takto majetek ostatních bezpečněji od zkázy mohl býti uchráněn; když v zájmu správy zdravotní odnímá se jednotlivcům užívání pozemků, by mohly zřízeny býti kordony zdravotní,[14]) neb když se nařizuje vysušení rybníků neb močálů; když konečně v zájmu bezpečnosti veřejné odnímají se jednotlivcům předměty obchodu tržního,[15]) by veřejné disposici byly zůstaveny — tož mají veškerá tato opatření povahu zcela jinou než ústav náš.

---

[13]) T. zv. užívání palice nařizuje pro tento případ již dv. dekret ze dne 22. prosince 1844 č. 41335., jenž v Čechách vyhlášen byl dekretem zemského gubernia ze dne 5. ledna 1845 č. 699. (sb. prov. zák. 1845 č. 5.). Pro Čechy pak zvláště vyšlo o tomto předmětu nařízení ministerské ze dne 11. září 1850 č. 160. v. z. Náhrada škody poskytuje se pravidelně toliko tehdá, když mor v Rakousku ještě nebyl konstatován, a když vlastníku ani co do rozšíření, ani co do utajení nemoci nižádnou vinu nelze přičítati.

[14]) Tak nařizuje dekret dvor. kanceláře ze dne 13. května 1832 (v Pichl-ovém pokračování Kropáčkovy sbírky zákonů, 58. a pokud se týče 33. svazek č. 116. a 212.). Stubenrauch, čítá (n. u. m, str. 168.) obě tato opatření mezi druhy vyvlastnění.

[15]) Dle pruského Landrecht-u I. díl, II. titul §. 7., jest stát, když nastane nedostatek obilí, a jest se obávati hladu, oprávněn, nutiti ty, kdož mají zásoby obilné, by jich, pokud jich sami nepotřebují, veřejně prodávali. Srov. Thiel, n. u. m. str. 12.

Tato zařízení jsou toliko zjevem moci policejní v širším slova smyslu,[16]) t. j. moci oné, která jednotlivce přinutí, by se v tom kterém případě podrobil státní moci výkonné. Tu nelze mluviti o tom, že by zájmy národohospodářské naproti sobě byly odváženy, i že by správa státní volně o nich rozhodla; tu jest toliko nucení, kterému se jednotlivec musí podrobiti, a otázka, zdali toto nucení lze bylo ospravedlniti, zdali za příčinou tou třeba povstalo právo na náhradu škody, může býti na nejvýše dodatečně předmětem stížnosti, neb dle okolnosti žaloby soudní. Nikdy však nelze sobě tu mysliti nález úřadu správního, jehož účelem by bylo, vyrovnati odpor zájmů totožných.

Ostatně slouží poukázati k tomu, že nikoliv toliko v oboru správy v užším slova smyslu zrušují neb obmezují se práva soukromá; vždyť setkáváme se s tímtéž zjevem též v jiných oborech moci výkonné, zejmena též v oboru správy finanční. Tak vyžaduje na př. finanční interese státu v mnohých případech zrušení práv, jež přísluší soukromníkům k předmětům toho kterého monopolu státního,[17]) by se předešlo ztenčení důchodů státních. Též mohou nastati škody na jmění soukromém tím, že před se vzata byla měření katastrální, by upravena byla daň pozemková, i by se docílilo spolehlivého měřítka k rozdělení břemen státních, a bylo též k škodám takových leckdys přihlíženo se stanoviska vyvlastnění.[18])

Konečně může i ústroj moci státní o sobě pojaté, a zeměpánem i vojskem zastoupené (co protivy moci vládní) často odporovati vlastnictví soukromému, když snaží se dosíci účelu svého. Sem náleží zejmena odejmutí neb obmezení nabytých práv soukromých následkem vojenských opatření, která za nutná

[16]) Jak známo, jsou definice slova „policie" jednotlivých spisovatelů vědy státní velmi různé.

[17]) Sem náleží na př. ustanovení § 409. rakouského řádu celního i samotržního ze dne 11. července 1835, který nařizuje, že všechny prameny solní, kterých stát upotřebiti nemůže, mají býti zatloukány.

[18]) Tak činí zejmena Stubenrauch, n. u. m. str. 168. lit. *e*). Srov. dekrety dvorních komisí pro upravení daně pozemkové ze dne 17. června 1821 č. 15286. (vyhlášen v Čechách dekretem zemského gubernia ze dne 1. července 1821 č. 32304.) a ze dne 19. června 1824 č. 24345. (vyhlášen v Čechách dekretem zemského gubernia ze dne 22. července 1825 č. 36468. v sbírce prov. zákonů pro Čechy, VI. svazek č. 189.).

byla uznána,[19]) neb k uhražení osobních potřeb hlavy státu.[20]) To vše nespadá v obor vyvlastnění v pravém slova smylu, ačkoliv k tomu, což zákonodárce v případech takových namnoze ohledně odškodnění zkráceného byl stanovil, i v případech vyvlastnění někdy s úspěchem může býti přihlíženo.[21])

3) Vyvlastnění jesti aktem, na němž správa státní *volně* se unáší, majíc při tom jedině na zřeteli ohledy *blaha veřejného*. Kde tedy vlastnictví jednotlivců se zrušuje neb obmezuje následkem okolnosti *nutné*, na př. ve válce, za příčinou nutných vojenských operací, neb by odstraněno bylo nebezpečenství ohně neb vody, lze mluviti o vyvlastnění toliko ve smyslu velmi širokém. Když nastane taková nutnost neodvratitelná, tož jest to věcí těch kterých orgánů moci výkonné, chopiti se náležitých prostředků, by odstraněno bylo nebezpečenství hrozící, aniž by tu dle povahy věci mohlo býti řeči o jakémsi řízení expropriačním. Ovšem mají tu z části z důvodů slušnosti, z části k výslovnému nařízení zákona ohledně odškodnění místa zásady podobné oněm, kterých při vyvlastnění náleží šetřiti; avšak toto právo státu z *nouze* (Staatsnothrecht, jus supremae necessitatis) liší se od ústavu vyvlastnění podstatně, jak ohledně jich obapolného účelu, tak i v příčině orgánů, které je mají vykonávati, pročež i v novější literatuře téměř již všeobecně jest uznáno, že pojmy dotčené mají povahu naprosto rozdílnou.[22])

---

[19]) Na př. jde-li o to, zříditi pevnost jakousi, by nepřítel tak snadno zemi nemohl se zmocniti. Srov. i nařízení Českého gubernia zemského ze dne 23. července 1824 č. 36927. (sbírku zák. prov. VI. sv. č. 141.), které jedná o tom, kterak se mají vyhledávati *místa pro cvičení vojenská*, i kterak se mají nahražovati škody za příčinou tou spůsobené.

[20]) Srov. dekret dv. kanceláře ze dne 11. května 1821 č. 18424, (vyhlášen v Čechách dekretem zemského gubernia ze dne 9. června 1821 č. 26507.) ohledně náhrady za koně, kteří při *cestách dvoru* přišli na zmar.

[21]) To platí zejmena ohledně dvor. dekretů svrchu v pozn. 18. dotknutých.

[22]) Již starší spisovatelé státního práva, kteří v duchu doby své svrchovanou moc státní nad jměním i osobou jednotlivce snažili se definovati se stanoviska práva soukromého, domnívajíce se, že nalezli v slovech, jak „dominium eminens“, „potestas eminens“ pravý klíč k rozřešení otázek, které tehdá otřásaly zeměkoulí naší, rozeznávají pravým bych tak řekl taktem a v tušení pravdy

Co zvláště týče se práva rakouského, tož nelze pochybovati o tom, že v případech, kde skutečné nastalo nebezpe-

---

ono právo státu z nouze a práve státu, dotknouti se práv soukromých toho kterého občana v zájmu správy veřejné. Tak vykládá již Hugo Grotius, (n. u. m. lib. III. cap. 20. §. VII.), že král v základě svrchovaného vlastnictví užiti, ano i zničiti a prodati může věcí svých poddaných, a sice nejen v případech nejvyšší nouze, kdež i soukromníkům podobné právo přísluší, nýbrž i k vůli obecnému dobru. Pakli dále Pufendorf n. u. m. dokládá: „ex quibus adparet, dominio eminenti locum non esse, nisi reipublicae necessitas requisierit", tož patrně slova „necessitas" sluší vykládati v širším smyslu, kdež totožným jest s výrazem „salus". Neméně dělí Carpcov (jurisprudentia forensis II. const. 33. def. XVI.) případy, kdež stává nutné potřeby od případů, kdež toliko o obecné dobro běží, vykládaje tuto výminku z všeobecného pravidla, že nikoho nelze nutiti, by zcizil věcí svých. „Excipitur tamen causa necessitatis et causa boni publici, quod tanti aestimandum, ut subditus quivis illud potius promovere, quam lucrum quærere debeat." Však později kolisají opět náhledy. Kdežto ještě Egger, (n. u. m. §. 186.) horlí proti tomu, by t. zv. jus supremae necessitatis stotožňováno bylo s t. zv. dominium eminens, nejsou sobě učitelé státního práva první polovice našeho století nikterak vědomi rozdílu dotčeného, a mluví ještě Maurenbrecher, (na uv. m. §. 60.) a Klüber, (Johann Ludwig: Oeffentliches Recht des deutschen Bundes und der Bundesstaaten, Frankfurt am Main 1831) §. 551. str. 761 toliko o právu státu z nouze, kteréž prý pozůstává v tom, že stát při zřejmém nutném nebezpečenství, při nevyhnutelné kolisi obecného dobra s právem soukromým zrušiti může práva jednotlivců, pakli zrušení takové jest absolutní podmínkou, by stát byl zachráněn. V srovnalosti s touto zásadou tvrdí tudíž také Klüber, (n. u. m. §. 552. not. 6.), že t. zv. dobro státu, salus publica, nemůže ospravedlniti zrušení soukromého vlastnictví, na př. by zřízeny byly nové silnice, nebo by přestavěny byly silnice, kterých již stává, by zveleben byl vnitřní neb zevnitřní oběh statků atd. Tutéž zásadu hájí aspoň ze stanoviska všeobecného také Pöhls, (n. u. m. str. 113. pozn. 6.). Tento zavrhuje zejmena rozeznávání, které činí Jordán, (n. u. m. VII. §. 6.) mezi t. zv. dominium eminens v užším slova smyslu („Recht, Privateigenthum zu allgemeinen Staatszwecken gegen völligen Ersatz an sich zu nehmen") a t. zv. jus supremae necessitatis („das Recht, die veräusserlichen Rechte der einzelnen Unterthanen zur Erhaltung des Staates in auf andere Weise unabwendbaren Nothfällen gegen nachfolgende Entschädigung auch ohne Befragen des

čenství, též v ohledu práva materielního zcela jiných zásad, nežli při expropriaci sluší užívati.[22]) Nejen že tu netřeba povždy

---

Eigenthümers zu verwenden"), anto prý rozeznávání takové jest „zbytečné!"

Naproti tomu uznali novější spisovatelé téměř všeobecně, že právo státu z nouze má povahu podstatně rozdílnou od vyvlastnění, a chtějí toliko, aby co do náhrady škody, kterou ovšem v případech nutných nikoliv napřed, nýbrž dodatečně vyměřiti sluší, těchže zásad, jak při vyvlastnění bylo šetřeno. Tak zejmena Pfeiffer, (prakt. Ausführungen III. sv. 1831, §. 6. str. 290.) Buddeus, (v naučném slovníku Ersch-a a Grubera pod slovem „Expropriation" str. 396.) a Häberlin, (n. u. m. str. 217, 218). Charakteristický rozdíl obou případů shledává se pravidelně v tom, že prý vyvlastnění v pravém slova smyslu místa má toliko v základě zákona, kdežto právo státu z nouze může býti vykonáváno následkem pouhého usnesení se správy státní, k nařízení speciálnímu. Srov. Burckhardt, n. u. m. str. 208.—213. Martin, n. u. m. str. 67—69. Förster, (dr. Franz: Theorie und Praxis des heutigen gemeinen preussischen Privatrechtes auf Grundlage des gemeinen deutschen Rechtes, Berlin 1866) II. sv. str. 143. Zöpfl, n. u. m. II. sv. §. 489. str. 697. H. A. Zachariae n. u. m. II. sv. (1854) §. 152. str. 116—126. G. A. Zachariae, (v recensi díla Koch-ova „Eisenbahnrecht" v Götting. Gel. Anz. 1861 str. 114. a násl.).

Právo státu z nouze má právnickou povahu od vyvlastnění naprosto rozdílnou; nenáležíť právo to ani v obor správy hospodářské, ni správy politické vůbec; nýbrž jest výplyvem výkonné moci státu. Pakli tedy dle příkladu Thiel-ova (n. u. m. str. 167—184.) někteří novější spisovatelé zejmena Stein, (n. u. m. str. 345.) Meyer, (n. u. m. str. 182, 183) Grünhut, (n. u. m. str. 362—372) právo státu z nouze (prvnější však s vyloučením práva, dáti nařízení v případech pilných) pokládají toliko co zvláštní druh řízení expropriačního, které zvláště má býti urychlováno a kde méně formalit jest šetřiti, tož nelze tomuto náhledu přisvědčiti vzhledem k tomu, že oba tyto ústavy jsou materielně zcela rozdílné. Co se týče případů, kdež nastalo skutečné nebezpečenství, nechce ostatně také Grünhut, (n. u. m. str. 263.) užívati materielních zásad o vyvlastnění platících a lze tudíž také toliko neprávem tu mluviti o mimořádném řízení expropriačním.

[22]) Ze spisovatelů práva rakouského směsuje ještě Scheidlein, (Handbuch des österr. Privatrechts 1814 II. str. 45) právo státu z nouze s právem vyvlastnění. Stubenrauch shledává (n. u. m. str. 195, 196) v prvnějším také toliko zkrácené řízení expropriační. Dvorní dekret ze dne 23. června 1837 (v ilirské

přesně zájmu veřejného, by k soukromému vlastnictví mohlo býti hleděno;[24]) vždyť i princip odškodnění v případech těchto nikterak nedošel platnosti všeobecné.[25])

4) Jde-li o to, by pojem vyvlastnění byl na jisto postaven, tož jestiť úplně nerozhodno, zrušují-li se jím úplně práva soukromá jednotlivců, neb obmezují-li se práva ta toliko v míře větší neb menší. Neb ze stanoviska správy politické činí to pouze rozdílu kvantitativního, stalo-li se obmezení takové v míře menší neb větší, neb bylo-li právo dokonce zničeno.[26])

---

prov. sbírce zák. z r. 1837 str. 74) Stubenrauchem citovaný nemá však na zřeteli případy takové, kdež nastalo skutečné nebezpečenství, nýbrž skutečné případy expropriace, kdež toliko povaha věci vyžaduje řízení urychleného.

[24]) Srov. §. 62. Dolnorakouského řádu hasičského pro města a městyse ze dne 7. září 1782 (vyhlášen v Čechách, by i tu dle něho bylo se zachováno, cís. pat. ze dne 25. července 1785 v Kropáčkově sbírce zákonů cís. Josefa II. v VIII. sv. str. 356), dle kterého, když nelze více dobře jiným spůsobem překaziti dalšímu šíření se ohně, bez ohledu má počato býti s bouráním domů, které poblíž jsou nebezpečenství v šanc vydány. Podobné ustanovení obsahuje §. 53. řádu hasičského pro venkov v Dolním Rakousku ze dne 7. září 1782 a §. 32. řádu hasičského pro Štýrsko ze dne 9. února 1857 II. odděl. č. 4. v. z. (Mayerhofer, polit. Verwaltungsdienst str. 543. a násl.). Též §. 49. lesního zákona ze dne 3. prosince 1852 č. 250. ř. z. má na zřeteli poškození cizího majetku za příčinou opatření při hašení požáru lesního. Dle §. 9. vodního zákona ze dne 30. května 1869 č. 93. ř. z. jestiť v pilných případech dovoleno, přistáti na tom kterém místě příhodném a vyložiti náklad vorů a lodí, jakož i v případě potřeby lodě samé na břehy, až se objeví možnost, dále jich dopraviti, a dle §. 35. zemského zákona pro Čechy ze dne 28. srpna 1870 č. 71. v. z. může vod soukromých i veřejných v čas nebezpečenství ohně dočasně býti užíváno, i sluší dotyčné nařízení neprodleně vykonati.

[25]) Srov. §. 1043. ob. z. obč. Dle řádů hasičských svrchu dotknutých mají i ti, jichž domy hasičemi byly zbourány neb střechy zbaveny, požívati všech předností i výhod, jakýchž požívají ti, kteří skutečně pohořeli. Dle §. 9. vodního zákona jest majitel břehu, pakli se stalo poškození, oprávněn, žádati na majiteli voru neb lodi přiměřené odškodnění. Týkaje se náhrady škod válečných platí zvláštní předpisy (§. 1044. ob. z. obč.). Náhrada škody poskytuje se tu toliko v míře velice obmezené.

[26]) Pakli tudíž Grünhut n. u. m. §. 1., str. 3. shledává podstatu vyvlastnění v tom, že bylo právo vlastnické k určité věci

Že i dle rakouského práva z ohledů veřejných nejen vlastnictví určité věci soukromníka může býti odňato, nýbrž že z těchže důvodů vlastník dopustiti musí třeba toliko obmezení svého práva vlastnického, na př. vkročení cizích osob na pozemek, dočasné užívání tohoto se strany podnikatelstva všeužitečného, zřízení služebnosti atd., plyne nejen z jasných slov §. 365. ob. zák. obč.,[27]) nýbrž i z více pozdějších nařízení, která takto vlastnické právo obmezovati výslovně dopouštějí.[28]) Jiná ovšem jest otázka, může-li v případě takovém vlastník sám žádati, by vyvlastnění úplně bylo provedeno, i by jemu úplné vlastnictví věci proti náhradě ceny bylo odňato.[29])

(Pokračování příště.)

---

v statek veřejný převedeno, neb že věcné právo k cizí věci ve prospěch statku veřejného nucením bylo zřízeno, toť má rozeznávání takové nanejvýše ceny ze stanoviska civilistického, aniž by však bylo s to na jisto postaviti pojem vyvlastnění co pojem práva veřejného. T. zv. legální služebnosti římského práva, byť i prvotně téměř výhradně spočívaly na zásadách národohospodářských, měly ovšem povahu jinou; nikoliv však proto, že obmezen byl obor jich, nýbrž hlavně proto, že během času na se vzaly ráz čistě soukromoprávní. Však se stanoviska práva veřejného má patrně povolení, vkročiti jednou na pozemek cizí, tentýž význam, jak odejmutí celého pozemku neb zřízení služebnosti cesty. Pojem věcného práva k věci cizí náleží v obor práva soukromého, a nelze jeho tu nikterak užiti. — Na druhé však straně lze ovšem přisvědčiti tomu, že pakli zákon dopouští odejmouti vlastnictví z příčin veřejného blaha, tím zároveň poskytnuta jest možnost, odejmouti jednotlivá práva k určité věci, aniž by toho třeba bylo zvláště vytknouti v zákoně. Opačný náhled Beseler'ův (n. u. m. str. 351.) přehlíží, kterak tu zcela oprávněna jest argumentace a majori ad minus.

[27]) Arg. zejmena slovo „selbst" v §. 365. ob. z. obč. Srov. Randa, n. u. m. str. 44.

[28]) Tak na př. §. 28. lit. *b)* vodního zákona pro Čechy ze dne 28. srpna 1870 č. 71. v. z., jenž mluví o zřizování služebnosti na cizím pozemku k vůli využitkování vody neb uvarování zhoubných jejích následků; dvor. dekret ze dne 11. října 1821 č. 29059. (vyhlášen v Čechách dekretem zemského gubernia ze dne 3. listopadu 1821 č. 53091., v České sbírce prov. zák. 5. sv. č. 317.), jenž dopouští odejmutí dočasného užívání lomu štěrkového k vůli vydržování silnic veřejných; §. 9. lit. *c)* zák. ze dne 14. září 1854 č. 238. ř. z., jenž na zřeteli má případy, když se pozemku k stavbě železnice na čas užívá.

[29]) Toto právo poskytuje vlastníku zejmena právě dotknutý §. 28.

Praktické případy.

Lze-li žádati, by zastaveno bylo vyřízení protokolu, jenž sepsán byl při stání dle §. 63. konk. řádu nařízeném.

Akciová společnost parního mlýna X. v Pešti podala na Josefa Černého žádost, by hradil pohledávku 599 zl. 40 kr. s přísl., pro kterou on již před delším časem exekucí byl stíhán, odvolávajíc se k tomu, že dlužník též se strany jiných věřitelů exekucemi jest stíhán, aniž by na něm touto cestou čeho dobyti bylo lze. O této žádosti nařídil c. k. zemský soud v Praze ve smyslu §. 63. konk. ř. stání ke dni 22. července 1874. Jelikož se Josef Černý k tomuto stání nedostavil, žádal dr. F. co zástupce parního mlýna X., by na jmění dlužníka vypsán byl konkurs.

As druhý den na to přišel Josef Černý k dru. F. i začal s ním vyjednávati v tom směru, že se nabízel zaplatiti parnímu mlýnu X. jistou část jeho pohledanosti, proti tomu, že by tento ustoupil od žádosti, by na jmění dlužníka konkurs byl vypsán. Jelikož dr. F. shledal toho potřebu, vyžádati sobě zvláštního svolení svých mandantů, by mohl přijmouti návrh Josefa Černého, na druhé však straně bylo se obávati, že by vyhlášením konkursu na jmění dlužníka vyjednávání bylo zmařeno, podal dr. F. společně s Josefem Černým k c. k. zemskému soudu v Praze žádost, kdež kladl prosbu, by vyřízení protokolu sepsaného při stání dne 22. července 1874 odbývaném až k zvláštnímu zakročení parního mlýna X. bylo zastaveno.

U vyřízení této žádosti prohlásil c. k. zemský soud v Praze výměrem ze dne 1. srpna 1874 č. 22141., že sejíti má z veškerého dalšího řízení o žádosti akciové společnosti parního mlýna X. na Josefa Černého pro uhražení pohledávky 599 zl. 40 kr. s přísl. podané, vrátil zároveň dru. F. spisy, kterých on byl při stání dne 22. července 1874 založil, i podotkl, že nebylo lze vyhověti žá-

---

lit. *b*) vodního zák. pro Čechy, §. 32. odst. I. a III. téhož zákona, pak §. 100. horního zákona a sice poslednější toliko tehda, pakli lze předzvídati, že pozemku k účelům horním trvale bude zapotřebí.

dosti, by totiž vyřízení protokolu ze dne 22. července 1874 bylo toliko zastaveno, an žádost taková příčí se předpisům řádu konkursního.

Z výměru tohoto podal dr. F. stížnost k c. k. vrchnímu soudu zemskému, kdež uvedl as následující:

Jestiť to známou zásadou našeho řádu soudního, že soudce nemá čeho nařizovati, čehož nižádná strana nežádala.

Žádal jsem toliko, by zastaveno bylo vyřízení protokolu ze dne 22. července 1874, nežádal jsem však, by sešlo ze všeho dalšího řízení u věci té, i by mně vráceny byly spisy při stání založené, i nevzdal jsem se zejmena práv, která mým zmocnitelům vzešla z toho, že se J. Černý nedostavil k stání svrchu dotčenému.

Netřeba tu dotknouti se otázky, zdali žádost, kterou jsem byl kladl, by totiž zastaveno bylo vyřízení protokolu ze dne 22. července 1874, dle konkursního řádu měla místa čili nic, ač neznám zákona, kterému by se příčilo podání takové; to však jisto jest, že dle zákona tu bylo toliko cesty dvojí: Buď byla žádost moje zákonem odůvodněna, a pak náleželo ji dáti místa v té formě, kterak jsem ji byl vznesl, neb žádost tato byla dle zákona nemístnou, a pak náleželo ji zavrhnouti, i vyříditi zároveň protokol ze dne 22. července 1874.

Nikdy však nemohl býti c. k. zemský soud oprávněn, povoliti mně cos jiného, čeho jsem ani nežádal a čím by zmocnitelům mým v právu jich velice bylo ublíženo.

C. k. vrchní soud v království Českém dada stížnosti místa, změnil výměr v odpor vzatý v ten smysl, že se vyřízení protokolu o stání ze dne 22. července 1874 až k dalšímu zakročení té či oné strany zastavuje, i že se o tom vyrozumívají obě strany

proto,

že žádost, aby vyřízení protokolu, kdež řízení k nedostavení se odpůrce bylo ukončeno, až k dalšímu zakročení bylo zastaveno, nikterak nepříčí se zákonu, pročež náleželo místa dáti žádosti té. Jelikož však jde o řízení sporné, jehož ukončení dle zákona může býti v zájmu obou stran, sluší zároveň také odpůrci zůstaviti, by zakročil o vyřízení protokolu.

Rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského v Praze ze dne 1. září 1874 č. 23413.

—*k.*

Žaloby o vykonání přísahy vyjevovací mají se podati u soudu osobního a nepatří před soud pozůstalost vyjednávající.

(K objasnění §. 37. zákona o příslušnosti soudní ze dne 20. listopadu 1852 č. 251. ř. z.)

Anna Kmínková žalovala u c. k. krajského soudu v Hradci Králové na Dorotu Smrčkovou a žádala, by nalezeno bylo za právo, že Dorota Smrčková pod následky exekuce jest povinna, přísahu vyjevovací do 14 dnů v ten způsob složiti, že z pozůstalosti jejího dne 1. ledna 1871 zemřelého manžela Josefa Smrčka ničehož neodstranila a ničehož nezamlčela, a že jí o odstranění neb zatajení ničehož známo není, aneb že jest povinna, odstraněné a zatajené věci pozůstalostní udati a mimo to přísahati, že o dalším zanešení takových předmětů vědomosti nemá, a je pojmenovati nemůže.

Avšak c. k. krajský soud v Hradci Králové, ačkoliv žalovaná v Hradci Králové bydlí, žalobu nepřijal, nedomnívaje se býti příslušným a dokládaje, že příslušným jest c. k. městský delegovaný okresní soud v Hradci Králové, jak co pozůstalostní, tak i co osobní soud žalované.

Žalující neodvolala se z výměru toho, nýbrž podala tutéž žalobu u c. k. měst. del. okresního soudu v Hradci Králové dne 17. dubna 1872 pod č. 3828. Tento líčiv tuto při ústně a skončiv soudní řízení dne 19. listopadu 1872 rozsudkem ze dne 25. listopadu 1872 č. 11764., námitku nepříslušnosti soudu, žalovanou činěnou, zavrhl.

Důvody.

Dle čl. 37. cís. nař. ze dne 20. listopadu 1852 č. 251. ř. z. vznášeti se mají žaloby o dědictví a rozdělení dědictví, nechat se zakládají na posloupnosti zákonní, na poslední vůli, neb na smlouvě dědičné, pak žaloby, ježto se vztahují na dluhy z pozůstalosti, na odkazy, neb na darování pro případ smrti — pokud pozůstalost není odevzdána, na ten soud okresní, u kteréhož se dědictví vyjednává.

Avšak námitce nepříslušnosti soudní, kterou žalovaná byla přivedla, nebylo dáno místa, poněvadž pozůstalost po Josefu Smrčkovi z nedostatku jmění za odbytou prohlášena byla. Však po odevzdání neb odbytí pozůstalosti náležejí žaloby výš uvedené

před příslušný soud dědicův, a tudíž ovšem před tento soud, nehledě ani k tomu, že nepatří žaloba o složení přísahy vyjevovací k žalobám druhu výš uvedeného.

C. k. vrchní soud zemský však rozsudek tento nálezem ze dne 12. května 1873 č. 14415. změnil, žalobu zamítl, a k příslušnému soudu odkázal.

Důvody.

Přede vším není pravda, že všechny žaloby, které se k pozůstalosti vztahují, k příslušnosti soudu pozůstalostního přináležejí, an §. 37. zákona o příslušnosti soudu jen určité, tam uvedené žaloby tomuto soudu přikazuje, mezi kterými se ona o vyjevení nenalézá.

Přísluší tedy zcela nezávisle od toho, zdali pozůstalost ukončena jest čili nic, tato pře k soudu tomu, kterýž co osobní soud žalovaného příslušným jest.

Tak dalece tedy c. k. m. del. okr. soud v Hradci Králové v důvodech svých zcela správně pokračuje.

Jest však nesprávné tvrzení, že c. k. m. del. okresní soud také soudem osobním jest, a že tedy pře jemu přísluší.

Neb, an žalovaná, jak doznáno, v Hradci Králové bydlí, tedy na místě, ve kterém soudní dvůr sídlí, jest tento osobním soudem, u kterého dle §. 13. zákona o příslušnosti soudní pravidelně se všechny žaloby podati mají, ač, pakli zákon výminku neustanovuje.

Výminku ustanovuje §. 15. tohoto zákona, který pro obmezené působení městských delegovaných soudův okresních případy naznačuje, v kterých tyto příslušné jsou.

Mezi těmito případy není však obsažená žaloba uvedena a muselo se tedy odvolání dáti místa a za příčinou námitky žalované musela žaloba k příslušnému soudu býti odkázána.

Okolnost ta, že se c. k. krajský soud k jednání o žalobě, již dříve u něho podané, nepříslušným býti prohlásil, může tím méně na rozhodnutí tomto čeho změniti, an by na žalující bylo bývalo, by na výměr, kterým se žaloba zavrhla, stížnost vedla.

K dovolání se žalující potvrdil c. k. nejvyšší soud rozsudek c. k. vrchního soudu zemského.

Důvody.

Rozsudek c. k. vrchního soudu zemského musel býti potvrzen, poněvadž dle čl. 37. cís. nař. ze dne 20. listopadu 1852 č. 251.

ř. z. vznášeti se mají žaloby o dědictví a rozdělení dědictví, nechať se zakládají na posloupnosti zákonní, na poslední vůli, neb na smlouvě dědičné, pak žaloby, ježto se vztahují na dluhy z pozůstalosti, na odkazy, neb na darování pro případ smrti — pokud pozůstalost není odevzdána, na ten soud okresní, u kteréhož se dědictví vyjednává. K těmto žalobám však tato žaloba nepatří, a poněvadž též dle §. 15. zákona o příslušnosti soudní tyto pře o vykonání přísahy vyjevovací c. k. městským delegovaným soudům okresním přikázány nejsou, a tudíž c. k. m. deleg. okresní soud ani co soud osobní, ani co soud pozůstalost vyjednávající příslušným není.

Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu ze dne 30. prosince 1873 č. 12615.

Výměnek může se požadovati v penězích.

Marie Š., výměnkářka, žalovala na Václava S. o náhradu 183 zl. 65 kr. r. č. za výměnek na usedlosti č. pop. 41. v Rusku pojištěný.

C. k. m. del. okr. soud v Hradci Králové na žalobu tuto ze dne 8. října 1872 č. 10117. na základě stručného přelíčení po vyslechnutí svědků uznal za právo:

Václav S., knihovní vlastník usedlosti č. pop. 41. v Rusku, zastoupený dědicem a nástupcem této usedlosti Josefem Š., jest tenkráte povinen žalobkyni Marii S. za nedodaný výměnek pod č. 826. r. 1860 na této živnosti pojištěný zaplatit do čtrnácti dnů za čas od 16. září 1870 do 16. září 1871 za 13 měr žita 52 zl., za $1^1/_2$ míry ovsa 3 zl., za 4 m. jahel 2 zl. 70 kr., za 5 m. krup 2 zl. 25 kr., za 25 liber másla 10 zl., za 25 liber tvarohu 1 zl. 25 kr., za 390 žejdlíků mléka 7 zl. 80 kr., za 25 liber vypotíraného lnu 5 zl. 75 kr., za 15 měr zemčat 12 zl., za 2 sáhy měkého dříví 12 zl., za 40 liber vepřového masa 12 zl., pak za čas od 16. září 1871 do 1. října 1872 za 10 liber vypotíraného lnu 2 zl. 50 kr., za 40 liber vepřového masa 12 zl., za $1^1/_2$ míry ovsa 3 zl. a za dle zmírněné žalobní prosby nedodaných 274 žejdlíků mléka 5 zl. 48 kr., v jednom tedy 143 zl. 73 kr. spolu s 6% úrokem od 8. října 1873 do zaplacení jdoucím, jinak by na něj právo vedeno bylo, když vykoná Marie Š. oceňovací přísahu na

to, že sobě jí nedodaný výměnek z usedlosti č. pop. 41. v Rusku za čas od 16. září 1870 až do 1. října 1872 následovně svědomitě cení: korec žita na 4 zl., míru ovsa na 2 zl., mazlík jahel na 60 kr., mazlík krup na 45 kr., libru másla na 40 kr., libru tvarohu na 5 kr., žejdlík mléka na 2 kr., libru vypotíraného lnu na 25 kr., míru zemčat na 80 kr., sáh měkkého dříví na 6 zl., libru vepřového masa na 30 kr. r. č.

Mimo to byl žalovaný též odsouzen k zaplacení dávek jiných v cenách odhadních a náhrady za byt.

Důvody.

V těchto hlavně bylo poukázáno k tomu, že žalovaný doznává, že žalobkyně onen výměnek neobdržela, tedy odsouzen býti musil, jí tentýž, ohledně cenu odhadní zaň, když cena ta dle §. 217. ob. ř. s. soudně bude zjištěna, zaplatiti, poněvadž výměnek na vyživení ustanoven jest, tedy se posuzovat musí, že sobě výměnkářka za minulý čas výživu tu ze svého zaopatřit musela.

C. k. vrchní soud zemský nálezem ze dne 17. listopadu 1873 č. 35604. tento rozsudek změnil a žalobu odmrštil.

Důvody.

Žalovaný Josef S. má co přejímatel usedlosti č. pop. 41. v Rusku dle §. 443. ob. z. obč. dluh na výměnku jenom tím spůsobem zapraviti, jakým na té usedlosti zjištěn jest.

Dle toho a dále též dle §. 1413. ob. z. obč. lze žalovaného toliko k tomu přinutiti, aby výměnek i natura plnil.

Jest tedy námitka žalovaného, že žalující oprávněna není, místo dávek výměnku in natura ujednaných, těchto peněžitou cenu žádati, úplně oprávněna.

Byla-li žalující škoda spůsobena tím, že výměnek v čas odváděn nebyl, čímž ona ovšem nucena byla, dávky výměnku k jejímu živobytí potřebné sama si zjednati, měla toho prokázati a na základě toho od žalovaného náhradu žádati.

An žalující takovou škodu za příčinou opomenutého odvádění výměnku netvrdí, a též neprokázala, tak nelze místo zadrženého výměnku naturálního od žalovaného zaplacení peněžité ceny za to žádati.

Musel tudíž rozsudek v odpor vzatý, dle kterého peněžitá výměna za zadržené dávky výměnku výminečně přiřknutá byla, změněn a žalující s tímto nárokem žalobním odmrštěna býti.

Avšak c. k. nejvyšší soud potvrdil rozsudek c. k. m. del. okr. soudu v Hradci Králové.

Důvody.

Rozsudek c. k. vrchního soudu zemského byl změněn a rozsudek prvního soudu potvrzen, poněvadž i vrchní soud zemský co dokázaný skutek uvádí, že žalovaný co přejímatel usedlosti č. p. 41. v Rusku, na které výměnek pro žalující zjištěn byl, povinen jest, tento výměnek odváděti, a byla žaloba jen proto zamítnuta ve druhé stolici, proto že tato měla za to, že žalující oprávněna není, cenu odhadní místo dávek výměnku požadovati.

Uváží-li se ale, že výměnek k zabezpečení výživy určité osoby slouží, a že dávky výměnku k tomu cíli upotřebeny býti nemohou, když oprávněné osobě v čas potřeby odvedeny nebyly, a že pak také ceny užívací více méně pozbývají; uváží-li se dále, že když výměnkář skrze váhavost dlužníka-hospodáře nucen jest, jej na dodržení jeho povinnosti žalovati, tento žalobní nárok více méně co náhrada se jeví, toť jest žalobce oprávněn, cenu odhadní žádati (§. 1323. ob. z. obč.).

Když pak žalující místo dávek výměnku jich odhadní cenu žádá, toť nelze jedině za touto příčinou žalobu zamítnouti a musí spíše žalující připuštěna býti, by odpřisáhla škodu svou, která se právě rovná nároku na odvádění dávek výměnku.

Rozhodnutí c. k. nejvyšš. soudu ze dne 10. února 1874 č. 419.

Praktické případy k exekuci.

I.

Václav N. byl odsouzen pro zločin podvodu na Františku P. spáchaný lstivým vydíráním peněz k přiměřenému trestu a náhradě škody na Františka P. v obnosu 10 zl. r. č. Když tento trestní rozsudek nabyl moc práva, podal František P. na Václava N. exekuční žádost pro těchto 10 zl. r. č. a c. k. okresní soud v L. povolil mu výměrem ze dne 10. června 1874 č. 3451. žádané exekuční zabavení, jakož i odhadnutí svršků dlužníkových; za výkon přiřknul pak týž c. k. okresní soud žadateli výměrem ze dne 29. července 1874 č. 4313. částku 2 zl. proti exekutovi.

Exekut stěžoval si z těchto výměrů u c. k. vrchního soudu zemského a tento uznal, že ustanovení dvor. dekretu ze dne 24. října 1845 č. 906. sb. z. s. o řízení stručném co zákona výminečného v příčině vedení exekuce nelze upotřebiti při exekuci rozsudků trestních, v uvažení však, že v stejné době s exekučním zabavením před se vzatý odhad není stěžovateli na úkor, an by exekvent po vykonaném zabavení mohl zaň ihned žádati, zamítl stěžovatele se stížností, pokud jí žádal za zrušení vykonaného exekučního odhadu, zrušil ale výměr ze dne 29. července 1874 č. 4313., pokud se týkal přisouzení 2 zl. exekventovi jmenem náhrady za výlohy s výkonem exekuce spojené, poněvadž znalci při exekučním odhadu patřičný poplatek v dotýčném protokolu neúčtovali.

Rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského ze dne 1. září 1874 č. 23250.

II.

Václav Š. žádal na základě výtahu z tabelky o přihlášení pohledávek ku konkursní podstatě Bedřicha Š. a dále na základě výtahu z likvidačního protokolu, dle kterého přihlášená jeho směnečná pohledávka v obnosu 750 zl. s přísl. za pravou byla uznána, za exekuční zájem a odhad movitého jmění Bedřicha Š. pro nedoplatek 637 zl. 1 kr. s přísl., kterým Václav Š. při ukončení konkursu zaplacen nebyl. Žádost tuto exekuční podal Václav Š. u c. k. okresního soudu v S., kde exekut Bedřich Š. měl řádné své bydliště, kdežto řízení konkursní vedeno a ukončeno bylo u c. k. krajského soudu v T.

Okresní soud v S. nevyhověl žádosti Václava Š. a sice z důvodu toho, že z výtahu z likvidačního protokolu žádosti přiloženého nevysvítá, že by tuto exekvovanou pohledávku i kridatar Bedřich Š. při likvidaci v konkursu za pravou byl uznal, a pokud se týče jí neodporoval (§. 55. a 121. konk. ř.).

Václav Š. stěžoval si z tohoto výměru u c. k. vrchního soudu zemského, který však stížnost zavrhl z následujících

důvodů:

Důvod, pro který první soudce žádost byl zamítl, není ovšem správný, poněvadž z dotýčného likvidačního protokolu jde na jevo,

že k likvidačnímu stání, jež ustanoveno a ediktem ohlášeno bylo, při kterém také pohledávka, o kterou se zde jedná, za likvidní uznána byla, dřívější kridatar Bedřich Š. se nedostavil, a tudíž pohledávku nyní dle §. 121., 85. konk. ř. exekvovanou, nepopřel (§. 117. k. ř.). Avšak dle §. 121. a pokud se týče §. 55. konk. ř. přísluší úřednímu likvidačnímu výtahu o pohledávce třebas i od dlužníka nepopřené, spůsobilost k exekuci jen tak jako soudnímu smíru, a dle §. 69. zák. o přísl. s. sluší za první stupeň exekuce, pokud má býti povolen na základě smíru soudního, žádati u toho soudu, u kterého soudní smír byl uzavřen. Při likvidačním stání v konkursu, z kterého exekvovaný nárok vyšel, neměla ingerence se strany c. k. okresního soudu co takového místa, a nemohla ani místa míti dle zákona, an při tom spíše c. k. okresní soudce ve své osobní vlastnosti co soudní komisař jmenem a na rozkaz konkursního soudu, který jej k tomu ustanovil, po zákonu jednal (§. 70., 71., 72. konk. ř.). Jest tudíž c. k. krajský soud v T. oním soudem, v jehož působnosti co konkursní instance smír byl uzavřen, pokud se týče likvidace byla před se vzata, a jest tudíž také tento a nikoliv c. k. okresní soud v S. příslušným k vyřízení exekuční žádosti.

Rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského ze dne 9. února 1874 č. 4839.

Dr. Al. Kotrbelec.

Kauce daná při uzavření smlouvy na pojištění proti vší škodě z této smlouvy nesmí býti zadržena nad sumu škody skutečně prokázané.

(K §§. 1373. a 469. ob. z. obč.)

Jan H. byl od vlastníka hostinské živnosti Čeňka L. za podsudního do služby přijat, a složil mu hotových 200 zl. kauce, kteráž měla státi za nádobí, kteréž od Čeňka L. dle zvláštního inventáře převzal, a za zachování všech závazků uzavřenou smlouvou Janu H. uložených. Tuto kauci měl Čeněk L. dle smlouvy Janu H. vrátiti, jakmile se tento z hostinských místností vystěhuje, nebude-li stížena žádným závazkem Jana H. z této smlouvy vyšlým.

Při vyklízení hostinských místností neodevzdal Jan H. z ná-

bytku inventárem přijatého dva džbánky, sedm sklenic, poklici na plyn a dvě kolečka z pece, a neodevzdal mu peníze za 1 sud a 75 mázů vytočeného piva v ceně 30 zl. 12 kr.

Za věci právě uvedené nabízel Jan H. při vyklízení hostince náhradu tím spůsobem, aby si Čeněk L. z dané kauce srazil jich hotovou cenu; určitou sumu nenabízel a Čeněk L. rovněž svou škodu určitě nevycenil, nepřijal též nabídnutí Jana H. a nevrátil mu při vyklízení hostince danou kauci.

Po vyklizení Jana H. dobyl Čeněk L. exekuční odevzdání této kauce pro 26 zl. 71 kr. soudních nákladů (z jiných rozepří) a bylo mu zároveň znova 8 zl. 92 kr. soudních nákladů přisouzeno.

Když na to Jan H. žaloval Čeňka L. na vydání kauce 200 zl., odmrštil jej soud první instance a odsoudil ho k náhradě nákladů této rozepře z těchto

příčin:

Považí-li se, že jistotu žalovanému Čeňku L. danou dle §§. 1373. a 451. ob. zák. obč. za danou zástavu sluší pokládati, a že právo zástavní dle §. 469. ob. zák. obč. jen úplným splněním povinnosti pomine, a potud na celé zástavě trvá, pokud Jan H. své povinnosti z učiněné smlouvy úplně zadost neučinil, nelze mu přiřknouti právo, žádati za vrácení této kauce. A třeba by žalující Jan H. žalovanému byl nabízel, aby si z kauce srazil 30 zl. 12 kr. za pivo, a cenu věcí, jemu dle inventáře nevrácených, nelze přec k jeho žalobě přistoupiti, poněvadž v této příčině neprokázal, že učinil žalovanému nabídnutí určité, a že je žalovaný přijal; neboť žalovaný není vázán, aby si sám svou škodu z kauce odečetl a srazil, nýbrž může žádati, aby mu všechna škoda napřed byla nahražena, načež teprv povinen bude, celou zástavu vrátiti, když se strany samy na jiném neusnesly.

Musela tedy žaloba býti zavržena, a důsledně učiněn výrok o náhradě nákladů soudních dle §§. 398., 403. ob. ř. s.

C. k. vrchní soud zemský v Praze k odvolání žalujícího tento rozsudek ohledně částky 65 zl. 75 kr. s přísl. potvrdil, ostatně ale v ten smysl změnil, že jest žalovaný povinen, žalujícímu z kauce 200 zl. částku 134 zl. 25 kr. s přísl. ve 14 dnech zaplatiti, a že má každá strana náklady toho sporu sama své nésti.

Příčiny.

Ohledně částky 26 zl. 71 kr. z celé zažalované kauce byl rozsudek prvního soudce z té příčiny potvrzen, poněvadž jest do-

kázáno, že žalovanému ze zažalované kauce 26 zl. 71 kr. exekučně odevzdáno bylo, a žalovaný tedy přidržen býti nemůže, aby přijatou kauci vrátil i s částkou jemu exekučně odevzdanou, poněvadž tato kauce v čas, kdy rozsudek byl vydán, právě již jen 173 zl. 29 kr. obnášela.

Rovněž musely náklady sumou 8 zl. 92 kr. dotčeným exekučním výměrem přisouzené žalovanému ze zažalované kauce ponechány, a tudíž také ohledně této částky rozsudek prvního soudce potvrzen býti, poněvadž žalovanému v této příčině vzhledem k ustanovení §. 1438. ob. z. obč. naproti žalujícímu pohledávka ku kompensaci spůsobilá přísluší, kterouž se spůsobilo vzájemné splacení.

Dále byl rozsudek prvního soudce ohledně částky 30 zl. 12 kr. s přísl. z té příčiny potvrzen, poněvadž jest dokázáno, že jest daná kauce zavázána také k zjištění závazku žalujícího, aby pivo od žalovaného odebrané v pravý čas zaplatil, že však žalující cenu 1 sudu 75 mázů piva sumou 30 zl. 12 kr. v čas nezaplatil, nýbrž žalovanému na vůli dal, aby si cenu toho piva z kauce srazil, jakož k tomu žalovaný již ze smlouvy samé jest oprávněn.

Ostatně byl ale rozsudek prvního soudce změněn, a muselo uznáno býti, že jest žalovaný povinen, z kauce 200 zl. zbytek 134 zl. 25 kr. s přísl. žalujícímu vrátiti, poněvadž tato kauce byla ovšem žalovanému dána ku zjištění správného splnění všech závazků od žalujícího učiněnou smlouvou převzatých, avšak vzhledem k ustanovením §§. 1373., 447. ob. z. obč. toto zjištění tak daleko rozšířeno býti nemůže, aby mohl žalovaný celou kauci potud, až žalující splní svou povinnost, vrátiti všechno nádobí inventářem jemu odevzdané až do posledního džbánku, a i v tom případě zadržeti, když žalovaný tuto svou povinnost již snad vůbec ani splniti nemůže, poněvadž těch předmětů snad již ani není; spíše jest žalovaný jenom k tomu oprávněn, aby vzhledem k smlouvě s žalujícím učiněné úplné zaplacení své škody žádal, a k tomu konci z kauce částku této škodě přiměřenou zadržel.

Poněvadž jest ale kromě případů shora dotčených jenom ještě dokázáno, že žalující žalovanému z věcí dle inventáře převzatých nevrátil dva džbánky, sedm sklenic, jednu poklici na plyn a dvě kolečka na pec, zároveň ale též, že žalující žalovanému nabízel, aby si náhradu za tyto věci z kauce srazil, musí se uznati, že byl žalující hotov, své dotýčné povinnosti dostáti, a nelze tvrditi, že by v této příčině žalovanému proviněním žalujícího škoda byla povstala.

Když ale žalovaný opomenul udati sumu, na kterou páčí škodu z toho pošlou, že mu nebyly všechny věci dle inventáře vráceny, a přec jenom k tomu oprávněn jest, aby si zadržel z kauce toliko částku do výšky náhrady škody skutečně prokázané, musel žalující také proto, že opomenul utrpěnou škodu na svém místě do čísla vypočítati a dokázati, odsouzen býti, aby vrátil z kauce zbytek po srážce částek jemu exekučně odevzdaných a částky, kterouž mu žalující ještě za pivo jest dlužen, poněvadž tento zbytek bez právního důvodu za sebou zadržel.

Výrok o nákladech tímto sporem v první instanci způsobených učiněn dle §. 400. ob. ř. s., výrok o nákladech druhé instance odpadá, poněvadž bylo stručně jednáno.

K dovolání žalovaného potvrdil c. k. nejvyšší soudní dvůr rozsudek druhé stolice z těchto

příčin:

Kauce, o kterouž v této rozepři jest činiti, byla žalovanému dána co zástava za možné nároky na náhradu (als Pfand für allenfällige Ersatzansprüche), kterouž by snad po skončení nájmu proti nájemníkovi pohledával z té příčiny, že tento nesplnil povinnosti smlouvou jemu uložené.

Zástavní právo bylo tedy obmezeno dobou, po kterou trvala nájemní smlouva, a mohlo jen potud ještě přes tuto dobu prodlouženo býti a působiti, pokud mohl pronajímatel po skončeném nájmu dokázati, jestli a do které sumy má nároků na náhradu z této smlouvy.

To skutečně dokázal žalovaný v příčině rozličných pohledávání až do sumy 65 zl. 75 kr., pročež soud uznal jeho právo, aby sobě stejnou část kauce mohl zadržeti.

Žalovaný však neprokázal právní důvod, aby mohl zadržeti také zbytek 134 zl. 25 kr. z této kauce. K námitce, že mu žalující z věcí inventářem přijatých dva džbánky, sedm sklenic, poklici na plyn a dvě kola na pec nevrátil, nelze žádného zřetele míti, poněvadž žalovaný ani netvrdil ani nedokázal, že žalující tyto věci posud má a tedy ještě vrátiti je může, poněvadž žalovaný odmítl návrh žalujícího, aby si náhradu za tyto věci vycenil a s kauce srazil, a poněvadž též v průběhu této rozepře tuto náhradu nevycenil a za ni nežádal, ačkoliv jest na bíle dni, že může za tyto věci jen náhradu hotovými penězi žádati, když mu nebyly

z jakékoliv příčiny in natura vráceny, a když žalovaný nežádá, aby mu za ně jiné věci téhož druhu v téže hodnotě byly dány.

Z tohoto chování žalovaného jde na jevo, že mu není o to činiti, aby mu ty věci byly vráceny, neb aby za ně dostal náhradu ceny, dle všech okolností zajisté jen nepatrné, nýbrž jen o příčinu, aby mohl též dotčený zbytek kauce za sebou zadržeti.

Poněvadž k tomu ale dle toho, jak věc právě byla vylíčena, práva nemá, byl od vrchního soudu vším právem odsouzen, aby tuto část kauce žalujícímu vydal.

Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu ze dne 5. srpna 1874 č. 6948.

—*ka.*

Kniha judikátní a repertorium nálezů c. k. nejvyššího dvoru soudního.

74. (rep. nálezů).

V rozepři 23leté Marie Jerseové poručníkem Matějem Frantarem s přistoupením matky Ursuly Jerseové na Jana Jagodice pro uznání otcovství a vyplacení sumy 360 zl. „k zaopatření“, učinil c. k. okresní soud v Krainburku uznání otcovství a přisouzení zmírněné sumy k zaopatření 200 zl. i se 6% úroky z prodlení ode dne doručení žaloby závislým na tom, provede-li se přísahou rozhodovací důkaz o tom, že žalovaný s Ursulou Jerseovou v určeném času tělesně obcoval.

C. k. vrchní soud v Štyrském Hradci potvrdil k odvolání se žalovaného rozsudek ten co do výroku o uznání otcovství; odmrštil však pro tentokráte nárok žalobkyně na vyplacení jisté sumy k zaopatření.

V dovolací stížnosti žalobců uvedlo se toto: Onen výklad slova „zaopatření“ (Versorgung) v §. 166. ob. z. obč., dle kterého by nemanželskému otci toliko náleželo, by dítěti svému poskytl výživu, pokud toto není s to, se živiti, neb později opět stane se k práci nespůsobilým, jest prý mylným. Nelze pochybovati o tom, že výrazy, jichž v §. 166. ob. z. obč. užito, „výživa, vychování a zaopatření“, odpovídají poměrům zcela rozdílným; povinnost k výživě nastane již narozením dítěte, povinnost k vychování probuzením duševních sil téhož, povinnost k zaopatření pak, když dítě sebe samo může vyživovati, a vychování jest ukončeno. Zaopatření jest prý opatřením prostředků k existenci zabezpečené. K vůli zaopatření žádal se nyní obnos ža-

lobou dobývaný, a jest lhostejno, zdali žalobkyně žádané sumy upotřebí v malém závodě, neb přinese-li jí co věno nějakému ženichu, v kterémžto případě ona by došla také zaopatření, aniž by proto žalovaný byl věno zřídil. Vzhledem k ustanovení konečné věty §u. 1220. ob. zák. obč. a vzhledem k možnosti, že suma k zaopatření daná budoucně povahu věna na se bráti může, nelze prý žalovaného ku škodě žalující zbaviti povinnosti, poskytnouti žalující náležitého zaopatření.

C. k. nejvyšší soud potvrdil nález c. k. vrchního soudu.

Důvody:

Když dítě nemanželské v základě §. 166. ob. z. obč. svého otce nemanželského žaluje o zaplacení sumy peněžité k vůli svému zaopatření, toť náleží jemu přede vším dokázati, že nastala toho příčina i potřeba. Poněvadž žalobkyně takový důkaz neposkytla, naopak z toho, což ona byla sama uvedla, vysvitá, že jest 23 let stará, bez vady tělesné, bezúhonného chování i mravu, pročež nelze ani dost málo pochybovati o tom, že ona jest s to, sama se vydržovati a zaopatřiti, ostatně žádání jejímu, pakli, jak v žalobě naznačeno, žalovaný obnos svého času co věno sloužiti má, příčil by se předpis §u. 1220. ob. zák. obč., toť náleželo žalobkyni nyní odmrštiti se svým nárokem, směřujícím k zaplacení sumy 360 zl. s přísl.

Zároveň stalo se usnešení, že má následující věta právní býti zanešena v repertorium nálezů:

„Pakli nemanželské dítě v základě §. 166. ob. z. obč. žádá na svém nemanželském otci žalobou zaplacení jisté sumy peněžité k vůli svému zaopatření, toť náleží jemu prokázati, že nastala k tomu příčina i potřeba.“

Sezení ze dne 24. září 1873 č. 7827. I. senát.

Soudní rozhodnutí

uveřejněná v jiných právnických listech.

142) Narovnání, které byl poručník nemanželského dítěte o výživě poslednějšího byl uzavřel s otcem tohoto se schválením soudu, lze odporovati toliko z důvodů v §§. 1382.—1389. ob. z. obč. vytknutých.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 27. ledna 1874 č. 107. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 63.

143) Dlužník směnečný, jemuž bylo platebním příkazem nařízeno, zaplatiti sumu směnečnou, namítal v duplice, že směnka obsahuje slib úroků, i že tudíž jest neplatnou. Námitce této bylo místa dáno, neboť vyplývá ze zákona samého, i náleželo tedy soudci k ní hleděti z povinnosti úřední.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 8. ledna 1874 č. 11877. z r. 1873 v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 65.

144) Na základě aktu notářského, kdež dlužník podrobil se exekuci (§. 3. not. ř.) sluší se exekuce domáhati u soudu toho, který by byl býval příslušným k líčení pře, tudíž také k uzavírání urovnání. Nelze-li takto pro nepříslušnost soudu soudci tabulárnímu povoliti vklad exekučního práva zástavního, toť náleží jemu povoliti aspoň vklad práva zástavního, pakli dotýčné povolení odpovídá obsahu listiny notářské.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 22. července 1874 č. 7429. v Ger. Halle z r. 1874 č. 66.

145) Útraty, které vzešly věřiteli tím, že vydobyl přístup k odhadu i dražbě, které již dříve jinému věřiteli byly povoleny, nejsou nákladem, jehož ku provedení exekuce nutně bylo zapotřebí, a který tudíž exekvent zálohmo zapravil za celek věřitelů; protož nelze útraty takové při účtování ceny trhové přikazovati co položku výsadní.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 8. července 1874 č. 6957. v Ger. Halle z r. 1874 č. 68.

146) Sekvestor nezúčastnil se osobně, když v držení statku v exekuci vzatého měl býti uveden, nýbrž poslal za sebe zmocněnce. První stolice zavedla mandatára v zastoupení sekvestora v držení, kdežto druhá stolice celý akt zrušila. C. k. nejvyšší soud zachoval v moci výnos stolice první, jelikož sekvestor beztoho povinen jest, klásti účty o vedení úřadu svého, kdežto nižádný zákon tomu neodporuje, by on se při tom dal zastupovati zmocněncem jím zřízeným, při čemž ovšem sekvestor sám zůstane zodpovědným ve smyslu §. 1010. ob. zák. obč.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 23. června 1874 č. 6526. v Ger. Halle z r. 1874 č. 68.

147) V konkursu žadali všichni věřitelé po odbytém stání likvidačním společně s kridatárem, by konkurs byl zrušen. Nežli žádost byla vyřízena, přihlásil se věřitel nový, a konkursní soud nevyhověl žádosti

pak proto, že nebylo vykázáno svolení tohoto věřitele, který byl později se přihlásil. Však obě vyšší stolice prohlásili konkursní řízení za skončené, jelikož usnešení věřitelů, které se bylo již stalo ve smyslu §. 155. ř. k., nemohlo pozbyti moci opožděným přihlášením se některého věřitele.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 1. července 1874 č. 6698. v Ger. Halle z r. 1874 č. 67.

148) Výtah z obchodních knih nelze pokládati za listinu takovou, na jížto základě by lze bylo povoliti obstávku, aniž by žádána byla kauce za hanbu i škodu.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 8. června 1874 č. 6977. v Ger. Halle z r. 1874 č. 69.

149) A. vymínil si 2% skonto kasovní, pakli zboží ihned po obdržení zapraví. Prodávající dodával však zboží ve více částkách, A. zapravil je teprv, když obdržel poslední serii zboží. C. k. nejvyšší soud uznal, že A. byl oprávněn, srážeti si skonto z celého obnosu faktury, poněvadž odevzdání zboží teprv odesláním poslední jeho části bylo uskutečněno.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 10. června 1874 č. 5347. v Ger. Halle z r. 1874 č. 70.

150) Dědici popírali pravost podpisu zůstavitele na směnce, a byvše žalováni za příčinou tou, žádali, by jim uložena byla toliko přísaha ve smyslu §. 37. sum. ř., že totiž mají podpis zůstavitele za nepravý. Avšak všechny tři stolice přisvědčily náhledu, že ukládati lze v tomto případě přísahu dle §. 207. ob. s. ř., an dědicové vedou spor ve vlastním jméně, pročež uznáno bylo na přísahu, „že pravda není, že zůstavitel směnku vlastnoručně podepsal.“

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 10. června 1874 č. 5405. v Ger. Halle z r. 1874 č. 71.

Denník.

Soudní prázdniny mají prý zavedeny býti v Uhersku. An dosavadní spůsob, kdež při sborových soudech téměř po celé léto polovice soudců jest na dovolené (příslušejí totiž dle zákona každému soudci šestinedělní prázdniny) objevuje se býti nepraktickým, dotazoval

se dle zprávy „Jur. Bl.“ ministr spravedlnosti dvorů soudních, zdali by nebylo výhodněji zavésti po čas co možná krátký v letě prázdniny soudní, tak že by toliko pro věci, jichž odkládati nelze, stávalo t. zv. „senátů z nouze.“ Peštský král. dvůr soudní usnesl se v příčině té pod předsednictvím presidenta Josefa Sarkanyho v ten smysl, že majorita prohlásila soudní prázdniny při civilních odděleních soudních dvorů a při okresních soudech za výhodné, kdežto jich při soudech trestních provésti nelze. Byla pak zřízena komise, která v ten smysl formulovati má dobré zdání, jež se ministru podati má.

Disciplinární senát c. k. nejvyššího dvoru soudního vynesl v poslední době dvě rozhodnutí, která pro výklad statutu disciplinárního ze dne 1. dubna 1872 č. 40. ř. z. jsou nad míru důležitá, a s kterými jak se stanoviska právnického, tak i z ohledů slušnosti plnou měrou sluší souhlasiti, ač právě v obou případech usnešení disciplinární rady komory advokátské v neprospěch obviněného byla změněna.

V prvnějším případě sděleném v čísle 83. „Ger. Halle“ byl stav věci následující: Dr. O. zaslal dopisem ze dne 21. listopadu 1872 dru. W. spisy v jisté věci exekuční se zálohou 5 zl., i žádal jej, by působil ve prospěch klienta zasílatele při výkonu exekuce. Dr. W. však nedal o sobě ničehož věděti, i ačkoliv dr. O. dopisem ze dne 4. března 1873 jej požádal, by vrátil spisy i zálohu danou, i ačkoliv dále dr. O. toto své upamatování po dvakráte opakoval, setrval přece dr. W. stále ve svém mlčení. Disciplinární senát Moravské komory advokátní usnesl se k oznamení jemu činěnému dne 4. srpna 1874 v ten smysl, „že tu není příčiny, by proti advokátu dru. W. zavedeno bylo řízení disciplinární.“ Však c. k. nejvyšší soud zrušiv k stížnosti zástupce advokátní komory a vrchního státního zastupitelství usnešení to výnosem ze dne 22. září 1874 č. 9263., uznal, že tu po ruce příčiny k disciplinárnímu vyšetřování proti dru. W. pro zanedbání povinností povolání jeho i chování se takové, které jest na úkor cti a vážnosti stavu advokátů, i naříditi radě disciplinární, by u věci té dále pokračovala dle zákona a sice uváživ, že zákon v §§. 12. a 19. advokátního řádu ukládá advokátu povinnost, by, když přestalo zastoupení straně k její žádosti vydal listiny a spisy, které jí přináležejí, i účtoval s ní zálohu jemu danou; uváživ dále, že dr. W. přijetím dopisu dra. O. ze dne 22. listopadu 1872 i obsažené tam zálohy 5 zlatých dal na jevo, že hotov jest přijmouti substituci tohoto v exekuční věci proti A. B., že však k dopisům dra. O. ze dne 4. března

1873, 15. dubna 1873 a 22. června 1874, v jichžto prvním dr. O. žádal za vrácení spisů a účtování zálohy, vzdor výhrůžce obsažené v dopisech posledněj ších praničehož neodpověděl, a dru. O. vrátil spisy i zálohu teprv až po doručení vyzvání výboru komory advokátní dopisem ze dne 6. července 1874; uváživ konečně, že v tomto chování se dra. W. mohlo by shledáno býti porušení povinností stavu jeho i zlehčování vážnosti stavu advokátů, i že zodpovědnost strany toho chování se nejeví se býti odstraněnou tím, že dr. W. po roce a po čtyrech měsících k opětnému naléhavému upomínání i k výhrůžkám i po podané již stížnosti učinil to, čehož činiti bylo jeho povinností již k vyzvání dr. O. ze dne 4. března 1874.

Druhý případ sděluje se v časopisu „Jur. Bl." č. 42. z r. 1874, i týká se České komory advokátní. Výbor této advokátní komory doručil advokátu dru. X. stížnost bývalého jeho klienta, by se o ní vyjádřil, a když dr. X. ani prvnímu, ani dalším dvoum příkazům nevyhověl, bylo vyzvání po čtvrté opětováno s tím dodatkem, že pakli by do určité doby vyjádření nebylo podáno, učiněno by bylo oznámení k radě disciplinární. Když pak i tato lhůta marně byla prošla, učinilo se oznámení, kterým bylo vyhrožováno; avšak rada disciplinární neuznala po provedení líčení dra. X. vinným přečinem proti povinnostem stavu, poněvadž on opomenul podati ono oznámení nikoliv proto, že by on sobě byl nevážil příkazů výboru, nýbrž proto, že přetížen byl pracemi jinými. Avšak c. k. nejvyšší soud dada místa odvolání se zástupce komory advokátní uznal dra. X. vinným přečinem disciplinárním proti povinnostem stavu advokátů, i odsoudil jej k trestu písemné důtky, jakož i k náhradě útrat řízení disciplinárního, a to sice hlavně proto, že dle §. 23. řádu adv. přísluší výboru komory advokátní dbáti o to, by advokáté konali povinností svých, že tudíž i každý advokát jest zavázán ctíti i šetřiti příkazů výboru, kterému on v tomto ohledu jest podřízen; že dále disciplinární rada dle zákona jest povolána, nalézti o takovém porušení povinnosti i o tom, je-li porušení to trestuhodné; že konečně v tom, že dr. X. odvolává se k tomu, že přetížen byl pracemi, nelze shledati ospravedlnění toho, že opětných příkazů výboru komory advokátní šetřeno nebylo.

Německý spolek pro politiku sociální odbýval dne 11. a 12. října v Eisenachu třetí roční schůzi svou. Jednalo se hlavně o tom, kterak se má hleděti k porušení smlouvy o mzdu, a kterak mají zařízeny býti pensijní pokladny pro dělníky. V ohledu prvnějším usnesla se většina na zásadách následujících: 1) Porušení smlouvy ná-

mezdní a přímé neb nepřímé k němu svádění nejeví se býti toliko zlem hospodářským, jež malému průmyslu a hospodářství velice jest na újmu, nýbrž především co těžké bezpráví, jehož ze stanoviska mravního nikterak ospravedlniti nelze, a jehož trestati lze ze stanoviska právnického. 2) Civilní nárok o náhradu škody objevil se nejčastěji co dokonce nespůsobilý, by jím učinila se přítrž porušení smlouvy námezdní. 3) Protož nutno trestem stíhati porušení smlouvy o práci, jakož i svádění k němu, avšak stíhání takové má nastati toliko tehda, pakli porušením smlouvy nastala škoda jakási, a ten, kdož smlouvu porušil, zdráhá se škodu nahraditi, neb takto učiniti není s to. 4) Trestní stíhání porušení takového i svádění k němu má místa toliko k návrhu poškozeného. 5) By se na jisto postavil obsah smlouvy o práci, mají smluvčí strany býti povinny, uzavírati smlouvu písemně. K tomu konci mají se zavésti knihy o smlouvách, které ohledně doby smlouvy, výpovědi, která třeba byla umluvena, ohledně výšky mzdy a spůsobu povinností služebních obsahují v přehledných rubrikách to, na čem bylo se usnešeno. Od toho, byla li smlouva do této knihy zanešena, sluší učiniti závislou žalovatelnost její. — Co se týče pensijních pokladen pro dělníky, vyslovila se většina v ten smysl, že zřízení pokladen takových a přístup k nim nemá býti obligatorním, nýbrž toliko fakultativním, že sice ústavům takovým sluší dopřáti úplně samosprávy, že však náležitou kontrolou úřední členům má poskytnuta býti garancie, že slíbených dávek skutečně bude lze stále poskytnouti. J. Bl.

Redakční komise německého zákonníka občanského odbývala od 16. září počínaje v Berlíně pod předsednictvím presidenta německého vrchního soudu obchodního p. Pape předběžné porady své, kdež hlavně rokováno bylo o spůsobu, kterak práce redakční na jednotlivé členy komise mají býti rozděleny, by jednak umožněno bylo důkladné studium látky dotýčné, by však na druhé straně práce nebyla příliš rozptýlena.

Notářská kolej pro Dolní Rakousko usnesla se ve schůzi dne 17. října t. r. odbývané na tom, podati petici k ministerstvu spravedlnosti a k oběma sněmovnám v ten smysl, by odstraněno bylo ono ustanovení §. 4. návrhu zákona o nuceném prodeji statků movitých a nemovitých, dle kterého na místech, kde se nachází soudní dvůr stolice první, notáři co komisaři soudní k předsevzetí nuceného prodeje věcí movitých zřízeni býti musí, na jiných místech však zřízeni býti mohou. Toto usnešení bylo odůvodněno tím, že úlohy, které se

tu notářům ukládají, nikterak nesouvisí s podstatou i s úkolem ústavu notářského, i že se jimi notáři toliko vzdalují povolání, které jim vlastně zastati přináleží. Z. f. Not.

Osudné nařízení. Uherský ministr spravedlnosti vydal posléze nařízení v ten smysl, by vzhledem k tomu, že žádosti za milost bývají pravidelně podány od odsouzenců takových, kterým toliko kratší trest na svobodě náleží vytrpěti, státní zastupitelstva působila v tom směru, by žádosti takové co možná byly vzaty zpět. K tomu účelu mají státní zastupitelstva strany upozorniti na to, že až do vyřízení žádostí takových doba trestu pravidelně dávno uplyne.

Moravská komora advokátní usnesla se ve své valné hromadě nedávno odbývané vzhledem k ministerskému nařízení ze dne 6. srpna 1874 v příčině konkursů na resoluci následující:

„Uvažujíc, že z odpovědí, které došly k dotazu zástupce komory od konkursních soudů na Moravě, byť i odpovědi ty z větší části byly neurčité i vyhýbavé, přec patrně vychází na jevo, že nižádný moravský soud konkursní neměl příčiny, shledati při některém konkursním správci, který přináleží k stavu moravských advokátů zneužívání postavení jeho v té formě, jak k tomu poukazuje výnos ministra ze dne 6. srpna 1874 č. 11005., i stěžovati sobě za příčinou tou;

uvažujíc, že od času, kdy působnosti nabyl konkursní řád ze dne 25. prosince 1868 č. 1. ř. z., též ani při disciplinární radě, ani při výboru moravské komory advokátní nepřihodily se stížnosti věřitelů konkursních, které by směřovaly proti správcům podstat konkursních, kteří přináležejí stavu advokátů, a byly zavdaly příčinu k obviňování, které v řečeném výnosu ministerském proti některým správcům mas konkursních bylo vznešeno;

uvažujíc, že jak dalece sahá vědomost moravské komory advokátní se strany vys. c. k. ministerstva spravedlnosti nebyla u moravských soudů vyšetřena činnost soudů u věcech konkursních, pročež není možná, by obvinění v onom výnosu činěné spočívalo v nějaké zkušenosti, která u některého moravského soudu konkursního byla nabyta;

uvažujíc, že tudíž ono obvinění patrně nelze vztahovati k členům stavu advokátů na Moravě;

uvažujíc toto vše, béře valná hromada moravské komory advokátní sdělení výboru k vědomosti, prohlašuje však zároveň, že co nejvíce sluší želeti toho, že jeho Excellencí pan ministr spravedlnosti svůj výnos ze dne 6. srpna 1874 č. 11005. stylisoval tak, že tím dána byla možnost k výkladu, který cti a vážnosti stavu advokátů ve-

lice ubližuje, a že zároveň Jeho Excellencí pan ministr spravedlnosti shledal toho potřebu, uveřejniti výnos svůj ve formě officielní, kdežto přec výnos ten týkal se činnosti soudů konkursních, čímž dána byla podnět k útokům, které v skutku stav advokátů v celku bez příčiny snižovaly, ztepaly a jemu co do podmínek jeho existence velice byly ku škodě.

Však valná hromada advokátní komory moravské spatřuje ve výnosu jeho Excellencí pana ministra spravedlnosti ze dne 14. září 1873 č. 12753., který české komoře advokátní byl vydán, avšak dle obsahu svého celého stavu advokátů se týká, zadostiučinění, jehož dostalo se stavu advokátů, i vzdává se jedině proto všech dalších kroků ohledně častěji zmíněného nařízení vys. ministerstva spravedlnosti."

Vyznamenání. Velezasloužilému presidentu Pražského obchodního soudu p. Josefu Koschin-ovi byl udělen řád železné koruny třídy třetí.

V Uhersku připravuje ministerstvo spravedlnosti dle zprávy „Jur. Bl." nový návrh zákona „o formalitách při kšaftech, smlouvách dědičných, a darování na případ smrti". Takto mají odstraněny býti nesrovnalosti, vyplývající z toho, že dle dosavadního práva pro každý stav (šlechticů, měšťanů i poddaných) předepsány jsou zvláštní formality posledních pořízení.

Přílišná horlivost. Zástupce Vídenské komory advokátní oznámil soudu disciplinárnímu případ, kdež advokát jsa obhájcem u věcech trestních se prohlásil, že nejen nelze jemu ničeho uvésti ve prospěch klienta svého, nýbrž že co organ, „jemuž na správném provedení zákona záleží", navrhuje, by obžalovaný, an patrno, že sobě krádež byl obvykl, odkázán byl k soudu porotnímu. Tím dle náhledu zástupce komory advokátní dotýčný advokát překročil meze povolání svého, pročež činil zástupce návrh, by za příčinou tou zavedeno bylo řízení disciplinární.

Úředníkům soudním přísluší dle výnosu ministra spravedlnoti ze dne 12. září 1874 č. 12444., když v okršku soudním konají cesty služební, denní plat dle třídy, která odpovídá službě jimi skutečně zastávané. Milného mají úředníci takoví požadovati dočasné pojezdné poštovní; ohledně počtu koní, který jim přísluší, sluší však zachovávati předpis §. 4. min. nař. ze dne 18. června 1873 č. 115. ř. z.

Nové knihy.

O vlivu práva německého v Čechách a na Moravě. Podává JUDr. Jaromír J. Haněl. V Praze 1874. V komisi knihkupectví dra Grégra a Ferd. Dattla.

Důkladné toto pojednání, jež velectěný přítel náš ve známé skromnosti své co „nástin“ naznačil, známo jest co do rozpravné své části čtenářům „Právníka“, kdež předkem bylo uveřejněno. Právnická jednota usnesla se na tom, vydati nákladem svým zvláštní otisky obšírnější práce té, čímž přehled celku velice jest usnadněn. Spisu přidány jsou čtyry přílohy, jež obsahují některé doklady z pramenů z části ještě vůbec nevytištěné, z části toliko s tíží přístupné. Přílohy ty jsou následující:

1) Extrakt hlavnějších a přednějších Artykulnov z práv Sasských anebo Magdburských, Jeho Milosti Císařské Maximilianovi Druhému etc. podaný od Litoměřických i jiných měst, týchž práv užívajících. 13. Februarii Anno etc. 1571.“ Tento „Extrakt“ jenž nachází se v rukopisu pod sign. 23. E. 13. v Českém Museu v Praze, obsahuje hlavní trest práva Magdeburského, kterak toto v Čechách a na Moravě platnosti nabylo.

2) „Srovnání práv Pražských s právy Magdeburskými. Jeho Milosti Císařské odpověď a zdání od Pražanuov, kteří z jistého poručení jeho Milosti na právích Sasských neb Magdeburských a Extraktu hlavnějších i přednějších Artykulnov z nich vybraných jsau seděli a je uvážili i v spis tento uvedli a jeho mti. Císařské poddaně se podává.“ Tento rukopis posud nevytištěný nachází se na tomtéž místě v Českém Museu i jest pro porovnání práva Magdeburského s právem Pražským nad míru důležit.

3) Snešení sněmovní „o užívání jednostejných práv městských v městech královských“ z r. 1609—1610, kterým v Litoměřicích zřízen byl t. zv. šestipanský úřad šesti soudců „na spůsob Starého a Nového měst Pražských“.

4) Resoluce císařská ze dne 7. června 1697, kterouž Česká práva městská výhradně platná ve všech kr. městech markrabství Moravského byla ustanovena.

Cena díla tohoto byla „Právnickou jednotou“ ustanovena na 1 zl. 20 kr. Studující obdržejí je za sníženou cenu 50 kr.

Mr. Viktorin ze Všehrd a dílo jeho.

Podává **JUDr. Hermenegild Jireček.***)

I.

Mistr Viktorin ze Všehrd rodem byl z královského města Chrudimě, a to z rodičů sousedských, utrakvistických, nezemanských, kteří dosti byli majetní, aby synovi důkladné zjednali vzdělání.

Otec Viktorinův slul Janúšek (mrtev již okolo roku 1483), matka Barbora († 1492). Bratra měl, a to staršího, Václava, r. 1492 již zesnulého, po němž zůstala dcera Kateřina, později provdaná Severinová v Praze.

Studia svá konal Viktorin, jenž podlé podobnosti narozen v letech mezi 1450 a 1460tým, na vysokém učení Pražském, v týž čas, co synové katolické šlechty české na učení byli v Bononii, jako pan Bohuslav Hasišteinský z Lobkovic a Petr z Rožmberka.

Paměti universitní zachovaly zprávu dosti úplnou o Viktorinově postupu a činnosti akademické. Na fakultě artistské studoval asi od r. 1477. Zkoušku bakalářskou podstoupil 26. Februaru 1479 za děkana Mr. Václava Pražského a zkoušečův Mr. Šimona z Chrudimě, Mr. Václava z Pacova, Mr. Václava z Třepska a Mr. Vavřince z Rokycan. Spolu s ním zkoušeni byli Benedikt z Žebráka, Vavřinec z Krasonic (slavný potom mezi Bratřími), Jan Bílý z Prahy, Jan Černý z Prahy (později lékař a vydavatel prvního českého tištěného herbáře), Jan z Tábora, Duchek z Vy-

*) Z úvodu k novému vydání Všehrdova spisu o právích země české, kteréž se právě dotiskuje a v několika dnech vyjde.

klek, Duchek z Vysokého Mýta, Matěj z Klatova, Jakub z Berouna, Mikuláš z Kamenice a Petr ze Skutče. Mezi těmito soudruhy, podlé výtečnosti zkouškou dokázané, zaujímal místo páté, po Janu Černém. Na základě zkoušky jemu Mr. Václav z Pacova 2. Aprile t. r. udělil formálně hodnost bakalářskou.

L. 1481 konec měsíce Septembra za děkana Mr. Duchka z Mělníka před kommissí, složenou z Mr. Jakuba z Pacova, Mr. Šimona z Chrudimě, Mr. Řehoře z Prahy a Mr. Vavřince z Rokycan podrobil se zkoušce o licentiát. Václav z Nového Města Pražského, Jan z Blovic a Martin z Přišimas byli jeho při tom soudruhové, mezi nimiž dle úspěchu položen na místě třetím, po Janovi z Blovic. Na počátku školního roku za děkana již Mr. Martina z Počátek 9. Oktobru t. r. uděleno mu licentiátství.

Dne 30. Januaru 1483 den sv. Jana Zlatoústého dosáhl mistrství svobodných umění spolu s Janem z Blovic. Dělo se to, jak děkan Mr. Václav z Pacova zapsal, s „slávou ohromnou“ (ingenti cum gloria). Hned potom začali oba čísti na universitě.

Dne 17. Septembru 1484 Mr. Viktorin spolu s Mr. Václavem z Pacova, Mr. Vavřincem z Rokycan i Mr. Janem z Blovic připojen k děkanovi Mr. Matěji z Brnen co zkoušeč kandidátův o bakalářství, a před sv. Havlem t. r. sám vyvolen k děkanství fakulty filosofické.

Jako děkan zápisky své do kněh památních obmezil na to, co se na fakultě samé dálo. Události městské a zemské pustil mimo sebe, poněvadž prý to nálezem obecným bylo zakázáno. Zákaz ten (decretum publicum) vydán byl nepochybně od raddy Staroměstské, aby se v bouřlivých dobách tehdejších překazilo štvaní jedněch proti druhým, ačkoli těžko pochopiti, jak mohl vztahován býti i na úřední zápisy universitní. Na učení samém nic jiného se nepřihodilo než zkoušky. Mezi těmi, jež tehdá povýšeni byli na bakalářství, připomenouti sluší přítele a erbovního strýce Viktorinova, Jana Šlechtu z Blovic. V Januaru 1485 jednalo se o předsevzetí zkoušky mistrské, o čež od fakulty k rektorovi Mr. Pavlovi Žateckému žádat vypraven byl sám Mr. Viktorin spolu s Mr. Řehořem a Mr. Janem Pražákem. Dosáhše svolení rektorova, Mr. Viktorin s Mr. Václavem z Třepska, Mr. Janem z Pacova a Mr. Václavem z Prahy zkoušeti se jali. Kandidáti byli: Jan z Vlašimě, Matěj z Pelhřimova, Jakub ze Stříbra a Duchek z Č. Brodu. Tu pak mezi zkoušeči nastala velká neshoda o to, jakým pořádem kandidáti mají býti postaveni, zdali podlé pořádku časo-

vého, jak byli zkoušeni, anebo podlé dokázaného při zkoušce úspěchu. Posléze druhý tento náhled obdržel vrch. V pondělí po květné neděli pak Mr. Viktorin za mistry promovoval Jakuba ze Stříbra a Duchka z Brodu, kdežto druhým dvěma promotorem byl Mr. Václav z Pacova.

Na universitě slul Mr. Victorinus Cornelius Chrudimensis nebo Chrudensis.

Co mistr vzal ovšem stálý svůj pobyt v Praze. Pojal tam s sebou i máteř svou ovdovělou, s níž se byl 1483 okolo Nanebevstoupení Páně spolčil jměním.

Okolo r. 1487 nalezáme Viktorina, zanechavšího povolání profesorské, úředníkem při soudu zemském. Vímeť, že r. 1488 byl již starostou komorničím a ingrossatorem desk zemských. Téhož roku koupil sobě dům v Praze na Starém Městě, proti kůru sv. Haštalského chrámu, někdy Henrichův z Plavna, z rukou souseda Václava, za 104 k. gr. č.

Toho času duchové šlechetní v Čechách velikou horoucností zalíbili sobě literaturu staroklassickou: Jan Šlechta z Blovic, Řehoř Hrubý z Jelení, Dr. Augustin Olomucký, Jan Pibra z Pibry, náš Viktorin a j. Těm pak všechněm vévodil mladý pan Bohuslav Hasišteinský z Lobkovic. Bohuslavovým obdivovatelem i stoupencem nikdo nebyl horoucnějším nad mistra Viktorina, ku kterémuž také Bohuslav pojal přátelství nad jiné vřelejší. Blahé obcování mezi oběma mladými učenci, z nichž jeden byl chovanec učení vlaského, tuhý katolík, druhý chovanec učení Pražského, věrný utrakvista, po kolik let trvalo beze všeho zakalení: Na poli staroklassického písemnictva shledali se oba vzácní duchové, jež velebil již souvěk, což zajisté řídko se stává. Psánoť o nich veršem nepochybně od dra. Augustina Olomúckého složeným:

Prima Bohuslaus, Cornelius altera lux est;
Sidera nos alii, sed sine luce sumus.*)

Na samém závěrku r. 1489, dne 31. Dec., Bohuslav satyru svou na Čechy připsal Viktorinovi, jehož nazývá „přemilým přítelem svým, prahnoucím po vědě a umění". Odpověděl hned v Januaru 1490 z vlastního domu, převeliké chvály dávaje Bohuslavovi, tak že řekl o něm Bohuslav ke příteli Pibrovi, aby „Viktorin jako ve

*) Světlo u nás první Bohuslav a druhé to je Kornel;
Hvězdy také jsme druzí, nám ale světlo chybí.

všem jiném životě jest skromný, byl budoucně také i ve chvalách jeho, Bohuslavových.“

S jara r. 1490 vydal se Bohuslav na daleké cesty zámořské, do Asie a Afriky, až po půldruhém létě v Augustu měsíci r. 1491 vrátil se do Benátek, odkudž nemeškal Viktorinovi vzkázání učiniti (19. Aug.). Když pak do Čech na zámek Blšanský se vrátil, poslal mu Všehrd, nemoha osobně na ten čas k němu zavítati, list s jara r. 1492, plný horoucného obdivování.

Za své nepřítomnosti vyvolen jest Bohuslav od kapitoly Olomúcké za biskupa. Viktorina vyvolení toto tak zajalo, že i sám se své strany, seč byl, nápomocen býti chtěl šťastnému zdaru té volby; i ujímal se Bohuslava u samého hejtmana zemského, pana Ctibora Tovačovského z Cimburka, kterýž také, ač byl s Viktorinem přísný pod-obojí, volbě Bohuslavově skutečně přál. To vše dálo se konec roku 1492.

Toho času zemřel v Chrudimi Viktorinův starší bratr Václav. I přijal Viktorin dceru jeho, neteř svou, Kateřinu, i s jměním jejím 206 k. gr. č. v poručenství, zaručiv se raddě Chrudimské třemi sousedy. Spolu poručil vymáhání dluhův, kteréž dle spolčení připadly naň po paní máteři, sousedovi Chrudimskému, Rosovi Starému, zejmena dluh za dům a za voly druhdy prodané.

Již r. 1492 nazývá Bohuslav mistra Viktorina „Wssehrdium“, z čehož jde, že Viktorinovi erb a titul „ze Všehrd“ dán jest ne teprvé r. 1495, jakž se posud za to mělo. „Ze Všehrd“ psali se toho času Vlčíhrdlové, majíce v erbu vlčí hlavu v poli červeném. I přidružen jest k nim dle obyčeje toho věku mistr Viktorin spolu s mistrem Janem Šlechtou z Blovic.

S jara r. 1493 propůjčen jest Viktorinovi důležitý úřad místopísařský při dskách zemských. Zajímavý úkaz při tom byl, že obsazení toho místa celý rok se prodlilo; neboť předchůdce Viktorinův, Ondřej či Ondráček z Těšínova, ssazen jest pro urážku úřadu hned s jara r. 1492, a jmenování Viktorinovo stalo se teprvé na jaře r. 1493.

Jmenování toto bylo Viktorinovi pohnutkou, aby dům svůj na Starém Městě prodal a zakoupil se na Újezdě, při Menším Městě Pražském, kdež toho času bez pochyby sídlel úřad desk zemských. Za dům Staroměstský ztržil 90 kop gr. č. Ostatně není nepodobné, že Viktorin toho času se oženil a že dům na Újezdě patřil manželce jeho, Apolleně z Dříní, dceři někdy starosty komorničího, Martina z Dříní.

Z těch dob pochodí tuším onen epigramm Bohuslava z Lobkovic na oslavu Viktorinovu psaný, jenž zní:

Floruit eloquium quondam Demosthenis alti,
Gloria Cecropiae qui fuit una togae.
Hanc sibi praeripuit laudem titulosque Latinus
Tullius, et patrios detulit usque lares.
Te duce in Arctoas venit facundia gentes,
O decus, o nostri splendor honosque soli!
Scilicet Aonides, Heliconis fonte relicto,
Albim Pieriis praeposuere jugis,
Bacchantesque viros Bacchus; populumque comatum
Auratis adiit pulcher Apollo comis.
Nec minus Andini quam vatis carmine, Graios,
Victorine, tuo vincimus ingenio.*)

Avšak přátelství mezi Bohuslavem a Viktorinem, kteréž jak se zdálo, bylo nerozlučné, náhlý konec vzalo, a to příčinou náboženství. Bohuslav, věrný a horlivý katolík netajil radost svou, že se státi mělo narovnání mezi stranou českou pod-obojí a stolcem papežským, k čemuž podnět jeden ze samé Prahy vycházel. I napsal několiko veršů k papeži (In summum pontificem: Coelorum pelagique sator etc.) a poslal je s listem plným nadšení dne 10. Oct. 1493 Janovi z Domaslavě, t. č. menšímu písaři desk zemských, věrnému přívrženci svému.

Zatím verše „In summum pontificem" tolik pobouřily mysl Viktorinovu, že proti nim složil trpkou satyru na papeže a na stolec římský: Qui coelum terramque Deus etc.

Písař Jan z Domaslavě nemeškal i poslal verše Viktorinovy ihned panu Bohuslavovi.

---

*) Výmluvnost květná vznešenou Demosthenu někdy
a spolu vlasti jeho získala slávu a čest.
Slávu takou odňal mu latinský Cicero, ještě
Národní jako bůh ctěn byl a oslavován.
Tvým vedením do krajin krasořečnost přišla severních
Vlasti naší vznešená osvěto, peycho a čest!
Aonské děvy již zanechavše vrchol Helikona,
Pierským Polabí předložili pramenům.
Bach k bujarým připojil se mužům, k dlouhovlasému
Národu krásovlasý sám již Apollo přišel.
Andeského zpěvem, ano Grajské věštce neméně,
Viktorine, nyní tvým jsme přemohli duchem.

Přátelství obou učenců přetrženo tím naprosto, tak že žádného smíření více nebylo. Dne 2. Januaru 1494 píše Bohuslav z Blšan obšírné psaní Janovi z Domaslavě, kdež verše Viktorinovy přímo nazývá „blasphemias cujusdam in ecclesiam Dei ore sacrilegio debacchantis.“ Bohuslav v rozhořčenosti své nic nešetřil přítele protivníkem učiněného, i vytýkal mu až i chyby rodinného života, řka, že „Is profecto, qui inter scorta meretriculasque a pueritia versatur, in cujus domo pellices una cum matre familias degunt, qui adeo mulierculis afficitur, ut inter eas philosophari quoque pulchrum putet, is libidinem ecclesiae exprobrat!“ Zachoval se zde Bohuslav k Viktorinovi jako k pánu Tovačovskému z Cimburka: Koho dříve chvalami zasypával, toho nyní haněl nemírně, a komu prvé skromnost upřímo vytýkal, toho nyní pohaněl pro život prý nekázaný!

Viktorinovi ovšem nebylo lhostejné, aby přátelství tak věrné pojednou se přetrhlo; i psal Bohuslavovi opět a opět, dokládaje, že není sám původem oněch veršů proti papeži, ač jeho rukou byly psány. Ale marně. Konečně oba vyřkli, že jim jest jedno, co který myslí o druhém. Nepřestal nicméně Všehrd slaviti i na dále věhlas Bohuslava, jakž svědčí zlomek listu jeho k Řehoři Hrubému z Jelení.

Sám Všehrd kromě právnictví rád se zanášel čtením i psáním obsahu náboženského, jakž toho důvody jsou překlady náboženských traktátů sv. Jana Zlatoústého a sv. Cypriana.

R. 1495 přistoupil ke skládání velikého díla svého „O práviech země české“, ku kterémuž po mnohá léta, celý ten čas nepochybně co byl úředníkem při dskách zemských, z desk samých i ze starých spisů o zemském právu material sbíral.

R. 1494—95 zdělal Všehrd překlad knížky sv. Jana Zlatoústého „O napravení padlého“; věnuje dílko toto faráři Jírovi datoval přípis „ex aula reginæ“, což blíže vysvětliti neumíme, anoť o Králové Dvoře mysliti nelze, neboť Dvůr Králové slul „Curia Reginæ“, nikoliv „Aula“.

Zatím sláva, kterouž současníci velebili Všehrda, všelijak proti němu budila i nepřízeň tajnou, až i zjevné protivenství, a to v úřadě samém, jejž mistr náš zastával.

Víme, že při úřadě desk zemských seděli toho času dva obdivovatelé Bohuslava Hasišteinského, menší písař Jan z Domaslavě a starosta komorničí Jan Pibra z Pibry (Pibreus). Již v knihách druhých spisu svého r. 1495 skládaných touží pisatel, že „v této

zemi žalobníci a znášeči súkromní přieliš jsú se tohoto času zvelebili a mnozí že je rádi slyšie!“ — Avšak nebezpečnější byla nenáchylnost vyšších úředníkův zemských, kteří z příčin posud nevysvětlených na Všehrda sočiti začali, až se jim i podařilo, zbaviti ho úřadu místopísařského. Není nepodobné, že vysokému panstvu, tehdá všemohoucímu, k němuž i vyšší úředníci zemští patřili, nebezpečná se viděla známost práv, kterou si Všehrd pilným čtením desk nad jiné byl zjednal; nebezpečná proto, že právě toho času výhradným vplyvem panstva připravováno jest „Zřízení zemské.“ Také již r. 1492 stěžoval si Všehrd na vysoké úředníky zemské, že na vzdělance staroklassické hledí s opovržením, říkajíce o nich, že „mluví ze knih“ a že jsou „mudrci latiníci“. Lépe prý bez mála těm se vede, kteří ničemu se nenaučili. „Ničemu se nenaučiti, skoro jest prý užitečnější a chvalnější, než mnoho na učení pobývati!“ Tak píše Bohuslavovi.

Krále Vladislava po šest let v zemi nebylo; zavítal do Čech teprvé konec Februaru 1497. Praha přivítala ho dne 27. Febr., a již 13. Marcia propuštěn Všehrd z úřadu místopísařského dekretem královským téhož dne daným. Poslední výpisy z desk zemských ke dskám dvorským dány jsou od Všehrda dne 11. Martia, první pak zápis do velikých desk trhových, jenž pochodí od následníka Všehrdova, Václava z Březnice (jinak Václava Hyndráka z Habrové), dán jest pod sign. A. 2. dne 15. Martia. Nejvyšší úředníci zemští, pan Jindřich ze Hradce, komorník, a pan Půta Švihovský z Risemberka, sudí, dávali Všehrdovi před králem vinu, že se dopustil té všetečnosti a že starou formuli při zapisování do desk: „N. přiznal se před úředníky Pražskými“ proměnil ve slova: „N. přiznal se před pány úředníky ...“ Avšak Všehrd sám praví v díle svém VIII. 11, že mu jinou vinu dáváno, totiž že korrigoval dsky. „Kterúžto věc i spravedlivú i potřebnú i dobrú někteří, tolikéž dskám jako latině rozumějíce, jsú mně ve zlú obrátiti chtěli, že jsem čtvery dsky Ondřejovy z práva a povinnosti opravil, a mne zle proti právu i bez slyšenie doma odsuzujíce, ale nemohli jsú; neb dobrého člověka bóh, štěstie a jeho spravedlnost vždycky vysvobozuje.“ — Velmi jest podobné, že ona výtka o proměnění formule neměla podstaty; však-tě Všehrd dobře znal přísnost nejvyšších úředníkův proti nižším a nad to sám byl přílišný ctitel starého práva a starých neproměnných zvyklostí, aby byl té proměny o své újmě se dopustil. Nikde také není stopy, že by jí byl žádostiv; píšeť zajisté obšírně o té formuli

VIII. 14., ale jiného nenavrhuje, než aby psáno bylo prostě: „Přiznal se před úředníky zemskými“, nikoliv před „Pražskými“.

Protivníkům svým Všehrd ve svém díle hořce se odvetil. V knihách IX. 3. líčí postup proti sobě takto: „Nalezli jsú se dva, kteříž na nevinného pod přikrytím úřadóv svých beze vší viny viece než mocí sáhše, netoliko jsú jeho neslyšali, netoliko žalobníka nevystavili a súdu žádného neosadili, ani poháněli, ani obsielali; ale jsúce tázáni, aby vinu aspoň jmenovali, proč naň takovú mocí sáhli — té jsú (neb jí v ničemž nikdyž najíti ani smyšlené nemohli) jmenovati a dáti neuměli ani mohli, a proto jsú svú bezpravnost, pokudž najdále mohli a směli, provodili.“ „Ale ne tak jí daleko vésti mohli, jak jsú vésti umienili a jak jsú se uradili a pokud jsú žádali a chtěli, jiného nic za vinu než „nestaneť se křivda!“ nepoloživše, ano se již viec než na silnici a pekelní křivda, bezpravie a moc ani v židech ani v pohanech, ani mezi lotry a na silnici neslýchaná jemu od nich dála.“ — „Co já okázati mohu, pomíjím, abych se sám slovy nemstil; poněvadž psáno jest: „Mně pomsta, a já odplatím!“

Na jiném místě Všehrd o jednom toliko nepříznivci svém mluví: „Jdi nynie a své moci ufaje skládaj úklady o nevinných, páchaj nepravosti proti spravedlivým, čiň moc a bezpravie chudým, a nestyď se za svú neupřiemnú a zlú lest, než ještě se chlub složenými lstmi a úklady, by pak dovedeni nebyli. Jistě Herodesa nejsi urozenější, ani Faraona bohatější, ani Oga a Seona mocnější! Ba chudáčku nuzný a špatný, poznaj se, co jsi a čím's byl, a co tě čeká, pohleď: Poněvadž těm velikým nenie odpuštěno, věz jistě, že ty nad to šanován nebudeš.“

„Nestaneť se křivda v žádném súdě, a zvlášť před hajtmanem, kterýž bez rady k sobě přidaných nic nedělá (leč by se kdy zapřisáhl, to by bylo jiné), než — „nestaneť se křivda!“

Hejtmanem té doby zemským za nepřítomnosti královy byl pan Petr z Rožmberka.

Vyjda z úřadu Všehrd pilně pracoval o díle svém, až je v prvním sepsání r. 1499 svršil. Jsa hotov, podal a připsal je pánům Kostkům z Postupic, příznivcům svým, nemaje při tom jiného úmyslu než aby pánové dílo jeho dokonale posoudili; on sám jistě nemínil vůbec je vydati až — dle pravidla Horaciova — po devíti letech, jakož se i stalo.

Páni Kostkové, zejmena pan Zdeněk, připomenul Všehrdovi v listu daném 25. Jan. 1502, že práva Všehrdova r. 1499 přečetl

a vrátil; při tom co se mu líbilo že chválil, co zlé se zdálo, že hyzdil, a zvláště že nelíbilo se mu ono „hanění pod podobenstvím.“ I slíbil Všehrd, že to vymaže. (Ostatně dí pan Zdeněk, že nejen Kostkům Všehrd podal opis díla svého, ale i jiným, na čtyřech prý místech.)

Zatím dokonav Knihy devatery v prvním sepsání, přeložil Všehrd Cyprianův list k Donatovi, jenž s předmluvou vydán roku 1501 a věnován panu Zdeňkovi z Postupic, pak téhož Cypriana Výklad na Modlitbu Páně, věnovaný Johance z Šelnberka, rozené Krajířce z Krajku.

R. 1499, zavíraje dílo své, pronesl se Všehrd, že by chtěl psáti podobné dílo o právu obecném římském; avšak není žádné posud stopy, že by k takovému sepsání skutečně byl přikročil. Zdá se, že Zřízení Zemské r. 1500 vůbec vydané odvedlo Všehrda od jiných prací literarních, a že mínil psáti o Zřízení tomto, a to ku prospěchu měst; nebť píše pan Zdeněk z Postupic, „že by(s) nějaké spisy proti svolení aneb Právóm těmto tištěným vydával, ač žádných neviděl jsem.“ Pan Zdeněk varuje Všehrda velmi důtklivě, aby takového předsevzetí zanechal. Není pochybnosti, že Zdeněk výstrahu takovou dal ve prospěchu šlechty, jejížto moc novým Zřízením nad míru jest upevněna a zveličena na újmu stavu městskému i lidu poddanskému.

Všehrdova péra ovšem bála se šlechta; také se domnívali, že Všehrda vlastně města ke psání mají; tak alespoň rozumíme slovům páně Zdeňkovým „aniž to z tebe, ale skrze tebe jest;“ tak zní i hlas z listu celého. „Země se smluví.“ I to ukazuje na onen veliký spor mezi stavy o vzájemných právích. — Výstraha zaostřena jest zřejmou hrozbou: „nebť jest tobě již nikdy viec třeba rady nebylo; bychť nevěděl, nepsalť bych.“

Páni patrně namířeno měli na Všehrda: Bude-li spisem nějakým odpírati Zřízení Zemskému, že proti němu vystoupí co odpůrci zákona platnost majícího a rušiteli obecného míru; tím více, že domnění bylo, jakoby psal návodem a popudem stavu městského.

Všehrd poslechnul rady páně Zdeňkovy, i co se Knih Devaterých týče i co se tkne spisu o Zřízení Zemském. Knihy Devatery zredigoval v létech 1502—1508 na novo, a to tak, že kromě změn slohových vynechal i všecko „to hanění pod podobenstvím“. Spisu o „Zřízení“ nechal zcela; aspoň o díle podobném stopy není. V celém díle Knih Devaterých, ač druhý text redigován jest již

po roce 1500, Zřízení Zemského, toho roku vůbec vydaného, ani slovem není dotknuto.

Za ten čas jeden opis Knih Devaterých podal Všehrd panu Albrechtovi Kolovratskému z Libšteina a na Mělníce, nejvyššímu kancléři království, připisujíc jemu zvláště Knihy deváté, jednající o zmatcích na soudu zemském a o proměnách při témž právě zběhlých. Byl-t kancléř sám v přátelském spojení se Všehrdem, jakž víme ze případu r. 1506, kdež Viktorina za řečníka odporučil měšťanům Kolínským v při jejich s opatem Svato-Prokopským („že nám ráčí řečníka zjednati pana prokuratora aneb mistra Viktorina").

Tím se končí zprávy, kteréž máme o životu Všehrdově. Víme ještě o peněžných jeho záležitostech, že byl muž velmi majetný, jenž i půjčkami peněz se zanášel a při své smrti značné jmění po sobě zůstavil. Jistému Hanztrojovi, jenž měď Kutnohorskou v jisté sumě od komory královské měl zapsanou, půjčil velikou summu peněz, okolo 900 kop gr. č. a 200 zlatých — dukátů — uherských, načež jemu Hanztroj vydal list dlužný, kterýmž dluh ten pojištěn jest předně na řečené mědi, za druhé na samém statku Hanztrojovu, ve který věřitel mohl se uvázati, kdyby on — Hanztroj — z té mědi byl vyveden. Týž list dán byl s dobrou volí t. j. s plnomocenstvím k postupu.

Stalo se pak, že Hanztroj měď smluvou postoupil spolku měšťanů Normberských, a ti ji drželi za 20 let, majíce faktora svého v Praze, Michala Karika z Řezna. Tomuto Karikovi Všehrd podal onen list, a on jej na místě pánů svých také přijal. Byly z toho i soudy po smrti Všehrdově, ano manželka jeho právem horním dala se vésti na statek Hanztrojův a po její zase smrti r. 1535 bratří Severinové, Všehrdovy neteře synové, onoho faktora Normberského poháněli z 1000 kop, ač marně.

Všehrd zemřel r. 1520 v čas velikého moru, ve vlastním domě na Újezdě, zanechav manželku Apollenu. „Po Velice Noci počal se mor v Praze; i umřel mistr Viktorin na Malé Straně v huti" (píší letopisové čeští). Apolleně, jenž byla živa po něm mnoho let, odkázal všecko jmění: avšak dala z něho něco panu Lvovi z Rožmitálu, jistému Tatousovi a jiným.

Potomstva po sobě nezanechal Všehrd žádného.

K výkladu §. 30. lit. c) knih. zák.

Nález c. k. nejvyššího soudu pod č. 72. v repertorium nálezů zanešený (viz „Právník“ z r. 1874 str. 607. a násl.[1]) dotýká se otázky, pro naše praktiky nad míru důležité. Jedná se o to, může-li záznam práva zástavního, jenž na nemovitosti dlužníkově povolen byl v základě směnky opatřené doložkou toho smyslu, že dlužník za sumu směnečnou dává v zástavu nemovitý statek svůj, spraven býti již mocí exekuce v základě platebního příkazu, kterým dlužníku nařízeno bylo platiti sumu směnečnou s příslušenstvím neb třeba-li k takovému spravení záznamu zvláštního nálezu soudního, kterým přímo záznam za spraveuý byl prohlášen?

C. k. nejvyšší soud rozhodl se ve svém nálezu svrchu dotknutém pro náhled, „že již platebním příkazem v moc práva vzešlým stalo se dle §. 41. lit. *c*) spravení záznamu ohledně směnečné sumy i povinností vedlejších, aniž by třeba bylo dalšího průkazu neb nálezu o právním důvodu nabytí práva zástavního a v objemu tohoto, jelikož platební příkaz v moc práva vzešlý již o sobě spravuje záznam práva zástavního, a objem poslednějšího právě naznačen jest nálezem platebním.“

Před vynešením tohoto nálezu, jenž nyní, jsa v repertorium nálezů zanešen, asi po delší dobu soudům bude vodítkem, byla praxe v příčině otázky, o kterou tu jde, velmi různou. Zejmena naši soudové spíše klonili se k náhledu, že třeba mimo platební příkaz v moc práva vzešlý ještě zvláštní žaloby spravovací, i povolovali tudíž v případech podobných vklad exekučního práva zástavního nikoliv in feria záznamu dříve již vydobytého, nýbrž toliko v běžném pořadí.

Přihlédneme-li blíže k odůvodnění c. k. nejvyššího soudu, tož snadno seznáváme, že argumentací tam přivedenou vlastně ničehož není řečeno. Jestiť v ní vada, kterou logikové nazývají „petitio principii“, neb hlavní důvod, z kterého c. k. nejvyšší soud zvláštní žalobu spravovací má za zbytečnou, že totiž již „platebním příkazem v moc práva vzešlým o sobě spravuje se záznam práva zástavního“, jestiť právě onou větou, která se teprv dokázati má, a nemůže tudíž důvod ten nikterak býti podstatným.

---

[1]) As nedopatřením nebyly ni den ni číslo onoho rozhodnutí v časopisu „Ger. Zeitung“ uveřejněny.

Již dříve, nežli nový knihovní řád ze dne 25. července 1871 nabyl platnosti, pochybovalo dosti vážných hlasů o tom, je-li směnka vůbec listinou takovou, která se hodí k tomu, by na základě jejím (vyjímaje ovšem případ exekuce) povolen byl vklad neb záznam práva zástavního pro sumu směnečnou na statku nemovitém. Mát právě směnka zcela jiný účel národohospodářský nežli sloužiti úvěru realnímu, mát ona sloužiti zájmům oběhu, ona jest, byť i ne co do právnické své stránky, přec aspoň co do hospodářského svého významu skutečně kupeckým penízem papírovým. Dle práva řídí se převod směnky dle zásad zcela jiných, nežli převod pohledávek obecnoprávních, zejmena pohledávek hypotekárních. Námitky žalovaného jsou v rozepři směnečné nad míru obmezeny (čl. 82. sm. řádu) a zmatky dosti značné mohly by povstati z toho, převedla-li by se směnka, na základě kteréž bylo právo zástavní pro sumu směnečnou vtěleno na statku nemovitém indossací na osobu jinou, kdežto by právo zástavní v knihách veřejných posud vázlo k ruce věřitele původního neb převedeno bylo dokonce na osobu třetí, která třeba jedná, důvěřujíc v knihy veřejné.[2])

Pochybnosti ty nebyly odstraněny novým knihovním řádem, jehož §. 26. nerozřešil jasně otázku, třeba-li ku vkladu práva zástavního listiny, kdež udán právní důvod pohledávky (čehož jak známo při směnce není), neb stačí-li, když toliko právo zástavní nepostrádá důvodu právního.

Než, nechme úvahu tu stranou, a hleďme k případu tak, jak skutečně po ruce jest. Na základě směnky opatřené doložkou vkladní bylo zaznamenáno právo zástavní na statku nemovitém, a výměr ten vzešel v moc právní. Kterak náleží ve smyslu nového řádu knihovního spraviti záznam takový?

Předpokládáme, že není po ruce ni případ litery *a*), ni onen litery *b*) §u 41.

Nezbývá tedy, než chopiti se cesty v §. 41. lit. *c*) knih. z. naznačené, vydobýti totiž proti praenotatu u příslušné instance nález soudní. Však jakého obsahu nález ten býti musí, o tom nenalezáme v §. 41. knih. zák. ničehož.

---

[2]) Neb kdož dopouští praenotaci na základě směnky, musí důsledně povoliti i samý vklad práva zástavního, pakli směnka opatřena jest ostatními náležitostmi formálními, jichž zákon ku knihovnímu vkladu vyhledává.

Nezbývá tedy, než přihlížeti k tomu, což na jiných místech v zákoně stanoveno, zejmena k tomu, což nařizuje §. 42. kn. z. o předmětu rozepře spravovací. Neb patrno, že to, k čemu dle zákona směřovati má děj i závěreční prosba žaloby, i předmětem nálezu býti musí, poněvadž by jinak dotýčný předpis byl naprosto zbytečný a nesrozumitelný.

Však §. 42. knih. zák. výslovně toho žádá, by žalobce v rozepři spravovací prokázal právní důvod, z kterého nabyl knihovní právo, jehož se domahá, tudíž zejmena ohledně zaznamenaného práva zástavního nejen pravost pohledávky, nýbrž i právní důvod k nabytí práva zástavního i objem tohoto, a žalovanému lze opírati se existenci knihovního práva i tehda, pakli z výměru, kterým záznam byl povolen, buď dokonce sobě nestěžoval, neb pakli dotýčná jeho stížnost vyšším soudem byla zavržena.

Z tohoto ustanovení plyne s nezbytnou konsekvencí, že jde-li o právo zástavní, žalobní prosba v rozepři spravovací nutně zníti musí v ten smysl, „by za právo bylo nalezeno, že záznam práva zástavního pro pohledávku .... výměrem ze dne ... na usedlosti č. p. ... vydobytý za spravený sluší pokládati.“ A vklad bezvýminečného práva zástavního lze pak v základě rozsudku vyneseného povolovati jen tehda, bylo-li tam vyhověno této prosbě žalobní.

Tážeme-li se však, vyhovuje-li požadavku tomuto rozkaz platební, kterým dlužníku nařízeno bylo, zaplatiti do tří dnů pod uvarováním exekuce zaznamenanou sumu směnečnou, tož sluší k této otázce rozhodně odpověděti ve smyslu záporném.

V případě, kterému nález svrchu dotčený děkuje původ svůj, byl žalující s dotýčnou žádostí svou, kterou byl v žalobě kladl, dokonce výslovně odmrštěn, proto že, jak první stolice zcela správně doložila, „nález takový bez vyslyšení odpůrce vynésti nelze, a tudíž nemístno, spojiti jej s platebním příkazem směnečným.[3])

---

[3]) Správněj ovšem bylo by bývalo, kdyby byl krajský soud v případě tom platební příkaz vůbec nevynesl, nýbrž nařídil o žalobě stání k líčení pře dle práva směnečného, kdež pak ovšem o spravení záznamu mohlo býti jednáno. Avšak žalobce dal rozkazu platebnímu vejíti v moc práva, a stála tudíž věc právě tak, jako by se žalobce spravení záznamu žalobou vůbec nebyl domahal.

Že pouhý směnečný rozkaz platební nemůže nahraditi rozsudek, jímž záznam výslovně prohlášen byl spraveným, plyne ostatně již z toho, že toliko pořadem práva lze prokázati totožnost nároku zaznamenaného s oním, jenž předmětem jest směnečného příkazu platebního.

Praxe ovšem hleděla a hledí si v příčině té jak v době dřívější tak i nyní pomoci spůsobem, jak se zdá velmi jednoduchým. Věřitel přikládá směnečné žalobě výměr, kterým jemu záznam práva zástavního byl povolen, a stylisuje pak prosbu žaloby směnečné v ten smysl, „by dlužníku nařízeno bylo, zaplatiti do tří dnů sumu směnečnou výměrem ze dne . . . na usedlosti č. p. . . . zaznamenanou i s příslušenstvím, jinak naň vedena bude exekuce dle řádu směnečného.“ Sborový soudové přijali dodatek ten beze všeho rozvažování do příkazu platebního, a když tento vzešel v moc práva, zdálo se, že dostatečného po ruce již základu, by o totožnosti obou nároků nebylo více pochybováno.

Avšak dle §. 5. min. nař. ze dne 25. ledna 1850 č. 52. ř. z. má dlužníku, aniž by vyslyšen byl, jedině nařízeno býti, by zaplatil pohledávku směnečnou s povinnostmi vedlejšími. Domahá-li se žalobce se žalobou svou ještě čeho více, nelze platební rozkaz vydati neb §. 5. cit. nesmí co výjimka z všeobecného pravidla býti všeobecně užíván.

Soudce nesmí tedy také bez vyslyšení strany druhé do platebního příkazu přijmouti dodatek, že pro sumu směnečnou na tom kterém statku zaznamenáno jest právo zástavní. Vždyť při žalobě není po ruce nižádných průvodů více, kterými se totožnost pohledávky zažalované s pohledávkou zaznamenanou osvědčuje, nežli jakých i při žádosti exekuční by lze bylo přivésti. Kdož se domnívá, že dostatečným průvodem již doložka knihovního úřadu na prvopisu směnky, mohl by rovněž také přiložiti směnku žádosti exekuční, a soudce musel by pak důsledně také vklad exekučního práva zástavního povoliti in feria záznamu; do platebního příkazu však nepatří nikterak osvědčení, byla-li pro sumu směnečnou též dána jistota hypotekární čili nic.

Hledíme-li k řečenému, tož přicházíme k důslednosti, že soudce nemůže povoliti vklad exekučního práva zástavního i pořadí záznamu dříve již vydobytého, nedopouští-li nález soudu, na základě kterého věřitel exekuce se domahá, vklad takový, a netáhne-li se nález ten výslovně k výměru, kterým záznam byl povolen. Takového nálezu však nelze nikdy vydobýti tím, žádá-li

se za vydání platebního příkazu o žalobě směnečné, nýbrž lze jeho vynésti povždy toliko po vyslyšení strany druhé.

Než přihledněmež k otázce této ještě se stránky jiné. Tu shledáme, že c. k. nejvyšší soud nezůstal si ani důsledným.

Máme po ruce rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu de intim. 1. září 1874 č. 26575.[4]), jež spočívá na ději následujícím:

V základě směnky dané dne 6. ledna 1873 na 1650 zl. byl výměrem c. k. m. del. okresního soudu v Brně ze dne 14. března 1873 č. 6498. povolen záznam práva zástavního pro sumu směnečnou na nemovitostech akceptanta Marka Ch.

Směnečný věřitel Hynek T. postoupil směnku své manželce Rozalii T. Tato vystoupila proti příjemci žalobou, a vydobyla platebního příkazu c. k. zemského co obchodního soudu v Brně ze dne 21. října 1873 č. 29415., kterým Marku Ch. nařízeno bylo platiti sumu směnečnou 1050 zl. r. m. s příslušenstvím.

Marek Ch. podal obrany, i namítal, že podpis jeho na směnce jest nepravý. Rozsudkem ze dne 16. ledna 1874 č. 1381. bylo uznáno, že platební příkaz toliko tehda v moci se zachovává, nenastoupí-li neb nesloží-li Marek Ch. nevratitelnou zápornou přísahu rozhodovací o tom, že směnku vlastnoručně podepsal.

Marek Ch. nastoupil i složil přísahu tu, i žádal pak v základě rozsudku i výměru, kterým stranám složení přísahy bylo oznámeno, o vklad exekučního výmazu práva zástavního, jež na nemovitosti jeho k ruce giranta Hynka T. na základě směnky dané dne 6. ledna 1873 výměrem c. k. měst. del. okresního soudu v Brně ze dne 21. října 1873 č. 2915. bylo zaznamenáno, a c. k. zemský co obchodní soud v Brně svolil k této žádosti výměrem ze dne 8. května 1874 č. 13185.

Však mor. slezský vrchní soud zemský změnil výměr ten dekretem ze dne 17. června 1874 č. 16001. i zavrhl exekuční žádost Marka Ch. proto, že sice nálezem ze dne 16. ledna 1874 č. 16001. vzhledem k tomu, že dle výměru ze dne 10. dubna 1874 č. 10450. žalovaným složena byla přísaha jemu uložená, právoplatně odmrštěna byla žaloba Rozalie T. na zaplacení oné sumy směnečné, pro kterou k ruce Hynka T. na nemovitostech žalovaného zaznamenáno bylo právo zástavní, že však na základě

---

[4]) Sděleno v časopisu „Jur. Blätter“ z r. 1874 č. 42. Číslo rozhodnutí rovněž není udáno.

nálezu domáhati se lze exekuce toliko tak dalece, pokud dotýčné právo nálezem bylo přisouzeno, kdežto rozsudkem ze dne 16. ledna 1874 č. 1381. nebyla žalobkyni uložena povinnost, dáti vymazati právo zástavní, jež v základě žalobní směnky bylo zaznamenáno, aniž žalovanému přisouženo právo, vymoci exekucí výmaz tohoto záznamu proti Rozalii T. neb Hynku T., že tudíž žalovaný nemá právo, vésti pro tento výmaz exekuci na základě rozsudku vůbec, tím méně však naproti Hynku T., jenž v rozepři se ani nezúčastnil, a jehož se nález ani netýká, že tudíž výmaz prvním soudcem povolený dle zákona ospravedlniti nelze.

Dovolací stížnosti Marka Ch. nedal c. k. nejvyšší soud místa rozhodnutím svrchu dotknutým odvolávaje se k důvodům vrchního soudu, „ježto odpovídají povaze věci i zákonu, jímžto nikterak odporovati nelze se stanoviska čl. 10. sm. řádu a §. 46. odst. 2) knih. zák.“

Tu máme případ právě opačný onoho, jenž byl dal podnět k větě č. 72. repertoria nálezů.

Pakli již o sobě žalobu, směřující jedině k zaplacení sumy směnečné pokládati sluší za žalobu spravovací, a pakli v základě nálezu o žalobě takové vynešeného lze povoliti vklad exekučního práva zástavního v pořadí a mocí spravení záznamu, pak musí důsledně i tehda, když žaloba taková právoplatně byla zavržena, záznam býti vymazán, poněvadž toho pro případ zavržení žaloby spravovací kategoricky velí §. 46. odst. 2) knih. zák.

Shledáváme tudíž mezi oběmi nálezy c. k. nejvyššího soudu odpor nerozlučitelný.

Náhled však, který v této otázce máme za pravý, sformulovali bychom as v ten smysl:

Byla-li zaznamenána na statku nemovitém směnka, jež obsahuje doložku v ten smysl, že se dává statek nemovitý v zástavu pro sumu směnečnou, tož nelze záznam ten spraviti nikdy pouhým platebním příkazem, kdež dlužníku nařízeno bylo, zaplatiti sumu směnečnou. Spravení to může se díti toliko tím, že věřitel v žalobě směnečné zároveň žádá, by záznam spraveným byl pokládán, v kterémžto případě však povždy o žalobě naříditi sluší stání k slyšení strany druhé; neb tím, že věřitel, když vydobyl již platebního příkazu, podá na dlužníka ještě zvláštní žalobu, kterou se domahá spravení záznamu.

Netajíme sobě, že toliko s těží sobě mysliti lze případy,

kdež by o zvláštní žalobě takové skutečný spor mohl povstati,[5]) a že právní názor v onom svrchu uvedeném judikátu vyslovený, spíše vyhovuje potřebám života praktického. Jsme též daleci toho, zneuznávati, kterak úkolem jest praxe, vyplniti mezery zákona v té míře, by oprávněným zájmům stran co možná nejvíce bylo vyhověno.

Kde však, jak v našem případě, znění zákona nedopouští pochybností, mohou odporující požadavky skutečného života platiti nanejvýše co důvody de lege ferenda. Ze stanoviska práva platného náleží však tomu, kdož zároveň k platnosti chce přivésti zástavní právo jemu dříve propůjčené, vzdáti se zvláštních výhod urychleného řízení směnečného ve smyslu §u 5. směn. řízení.

Máme to za nebezpečné, chtěla-li by praxe na se bráti úkol, jenž jedině zákonodárci přísluší, i opraviti o své ujmě zákon, pokud tento se neosvědčil býti praktickým.

Pražák.

Úvaha.

Bemerkungen zu den die Actiengesellschaften betreffenden Bestimmungen des Entwurfes eines Gesetzes über Commanditgesellschaften auf Actien und Actiengesellschaften nach der Fassung des Ausschusses des Abgeordnetenhauses. Von Dr. Horaz Krasnopolski. Separat-Abdruck aus den Mittheilungen des deutschen Juristen-Vereines in Prag. Heft IV. Jahrgang 1874.

Právě nyní, kdež návrh zákona o komanditních společnostech na akcie a o společnostech akciových, jenž vládou dne 26. ledna t. r. sněmovně poslanců byl předložen, v tomto shromáždění béře se na přetřes, objevuje se býti velevítaným spis, jenž, byť i v stručnosti co možná největší poukazuje k vadám i mezerám, jichž při návrhu v onom znění, jak upraven byl výborem sněmovny poslanců, ovšem v míře dosti hojné lze znamenati.

---

[5]) Přece však, kdyby na př. dlužník namítal, že dodatek, který obsahuje zřízení zástavy, na směnku později byl připsán spůsobem neoprávněným.

Jaksi úvodem pojednává p. spisovatel o otázce, je-li vhodno, by i na dále rozeznáváno bylo mezi akciovými společnostmi, jež provozují obchody spůsobem živnostenským, a takovými, kdež se tak nestává? K otázce této odpověděno záporně, i poukázáno k tomu, kterak žádoucno, by aspoň výdělkové společnosti akciové podrobeny byly vesměs platnosti zákonníka obchodního. Zastávali jsme u věci té v těchto listech svého času náhled opačný,*) ohradili jsme se však již tehda proti tomu, jako bychom důvody v příčině té v motivech vládních uvedené měli za správné. Pakli trváme posud na tomto názoru svém, nestává se to proto, že bychom snad zneuznávali, kterak závažné důvody též i z jiné strany velevážené**) přivedeny byly proto, by platnost moderních zásad obchodního zákona co nejvíce byla rozšiřována, nýbrž jedině proto, že se nám to zdá jednostranné, stane-li se tak jedině ohledně podniků společenských. Přimlouvali bychom se spíše o to, by materielní předpisy obchodního zákona i ohledně oněch podniků, kterých provozují jednotlivci, co možná nejširší došly platnosti, by však na druhé straně pojem obchodů i kupců poněkud úsečněji byl naznačen i obmezen, by srovnával se s názory života skutečného.

Hlavní tresť spisu dělí se pak na dvě části. V první hledí pan spisovatel k návrhu ze stanoviska formálního (str. 5. až 21.), v druhé pak pojednává o materielních jeho zásadách (str. 21.—44.).

V části prvnější snaží se pan spisovatel s důkladností uznání hodnou upozorniti k některým stylistickým pokleskům návrhu, i vyvozuje důslednosti, s nimiž bylo by se setkati, kdyby skladba návrhu ve své míře byla ponechána — důslednosti to, jež namnoze ni s povahou věcí, ni s úmyslem zákonodárce v motivech vysloveným se nesrovnávají.

Vyjímáme tu z mnohých zejmena znění čl. 230. (jež téměř doslovně srovnává se s §. 18. zákona o společenstvech svépomocných ze dne 9. dubna 1873), jež svésti musí k názoru, že před-

---

*) Srv. „Návrh zákona o komanditních společnostech na akcie a společnostech akciových“ v „Právníku“ z r. 1874 str. 154.

**) Srov. článek p. prof. dra. Randy: Über einige zweifelhafte Fragen des Genossenschaftsgesetzes v. 9. April 1873 v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 20. str. 78.

stavenstvo nemůže před se bráti jmenem společnosti jednání, k nimžto dle §. 1008. ob. zák. obč. zapotřebí jest plné moci na určité jednání znějící, pak znění čl. 231., z něhož by nutně náleželo vyvozovati, že ovšem i naproti osobám třetím má platnosti obmezení moci představenstva v ten smysl, že se k tomu kterému jednání vyhledává svolení rady dohledací.

Že důslednosti tyto nemohou býti úmyslem zákonodárce, leží na bfledni; tím více však zapotřebí, by při konečné redakci zákona tak velice důležitého šetřeno bylo pozornosti náležité.

Však pan spisovatel neobmezuje se na to, upozorniti na nesprávnost skladby těch kterých článků návrhu; on pokouší se i o to, činiti návrhy samostatné, kterak by nedostatkům těm odpomoci bylo lze. Pokusy ty jsou vesměs zdařilé, i vyznamenává se znění článků navržených zejmena jasností i úsečností svou.

V části druhé bylo se vzhledem k objemu spisu obmezovati na to, skoumati jednak, zdali a jakých mezer v návrhu lze shledati, na druhé pak straně, zdali nová ustanovení tam obsažená skutečně jsou s to, vyhověti účelu, za jakým legislace v příčině společností akciových nově má býti upravena?

V ohledu prvnějším konstatováno předkem, kterak velice želeti jest toho, že jednání, jež předcházejí zřízení společnosti akciové, zejmena opatření potřebného kapitálu, sestavení smlouvy společenské (stanov), subskripce, jejíž význam rozdílný vzhledem k vyhlášenému prospektu neb k vypracovaným již stanovám, redukce upsaných kusů a mn. j., — že veškerá tato právní jednání, jichž nedostatečné upravení v zákonodárství již doposud k mnohým pochybnostem zavdalo příčinu, i nyní ještě nedošla žádaného povšimnutí moci zákonodárné.

Další mezeru návrhu shledává pan spisovatel právem v tom, že tam blíže naznačeno není právní postavení správní rady, t. j. onoho zvláštního organu, který se má raditi i usnášeti se o záležitostech správy vnitřní. Bližších, byť i jen podpůrných (pakli totiž v stanovách nic jiného není stanoveno), ustanovení o tomto organu, jehož stává téměř při každé společnosti akciové, lze právem hledati v zákoně, jenž ex professo jedná o společnostech akciových.

V příčině otázky, přísluší-li dle dosavadního práva i jednotlivým akcionářům právo, vystoupiti proti členům představenstva i rady dohledací žalobou za příčinou nesprávného jich úřadování, přisvědčuje pan spisovatel náhledu, který i my máme za

správný, že akcionářům právo takové nepřísluší, přimlouvá se však zároveň vřele za to, by otázka tato budoucně snad dosti praktická, v zákoně výslovného došla rozřešení.

Zkoumaje pak positivní nová ustanovení návrhu, pojednává spis předkem o náležitostech akcií a akciových podílů, prohlašuje tu drakonické předpisy návrhu právem za neodůvodněné. Že musí býti 50% nominálního obnosu akcií před zřízením společnosti splaceno, nelze dle toho, což dále ve spisu uvedeno, ospravedlniti; naproti tomu sluší obligatorní zřízení rady dohledací ovšem schvalovati (str. 34.).

Co se týče zápovědi, by společnost kupovala, neb v zástavu přijímala vlastní akcie své, má pan spisovatel za to, že zápověď tato jest zbytečnou, an ztenčení základního kapitálu již dostatečně zamezeno čl. 248. obch. zák., kdežto další obmezení v příčině té nelze ospravedlniti. Uznávajíce, že zásada tato theoreticky zcela jest správnou, dovolili bychom sobě přece vysloviti pochybnost, bylo-li by lze bez značných obtíží průvodních v tom kterém případě konstatovati, stalo-li se skupování vlastních akcií k vůli ztenčení základního jmění, čili nic?

Ustanovení čl. 215. *a*), který jedná o tom, za jakých podmínek lze jednotlivému akcionáři větších výhod poskytnouti, nepřikládá pan spisovatel ceny praktické. Naproti tomu schvaluje princip čl. 222. v tom směru, že každý, kdož upsal akcie, z celého obnosu nominálního jest práv; osvobození od dotýčného závazku sluší vlastně pokládati za redukci akciového kapitálu, a nemělo by se dopouštěti již uplynutím doby určité.

Mezi právy jednotlivým akcionářům propůjčenými jest zajisté nejdůležitějším právo, žalovati z neplatnosti usnešení valné hromady č. 224. *b*). Vytýkány tu hlavně dvě vady návrhu, že se předkem žádá k žalobě průkazu zájmu peněžitého, i že za druhé toliko usnešením formálně neplatným, nikoliv i takovým, které jedině co do obsahu svého příčí se zákonu neb stanovám, žalobou lze odporovati.

Trestní předpis čl. 249. *a*), jenž jedná o t. zv. „slaměných akcionářích", má pan spisovatel toliko v té míře za odůvodněný, pakli nastrčení některé osoby třetí mělo vlivu na poměr hlasů v neprospěch ostatních akcionářů. Ovšem byl by i tu důkaz velice stížený, a ustanovení dotýčné stalo by se pak v praxi téměř illusorním.

Konečně přimlouváno se o to, by nikoliv správní úřad, nýbrž povždy toliko soud společnost směl zrušiti (str. 44.).

Uvážíme-li, kterak žádoucno zvláště u nás, by upravení skladby nových zákonů náležité péče bylo věnováno, nemůžeme než přáti, by zajímavý spisek ten v kruzích rozhodných náležitého došel povšimnutí.

—k.

Praktické případy.

K výkladu §. 49. zákona o myslivosti pro království České ze dne 20. srpna 1866 č. 46. v. zemsk.*)

Josef Černý žaloval velkostatkáře hraběte A. u okresního výboru v Stětí na náhradu škody, jemu zvěří spůsobenou.

Smluvčí soud v Železné odsoudil nálezem ze dne 1. srpna 1870 hraběte A., by žalobci nahradil 7 mandelů ovsa, 12 mandelů pšenice a jeden mandel vikve.

K stížnosti lesního úřadu hraběte A. nařídil okresní výbor v Stětí, by stav věci vyšetřen byl členem výboru Josefem L. Tento postavil na jisto, že starosta smluvčího soudu v Železné

---

*) §. tento zní doslovně takto:

V každém okresu zřídí se soudů smluvčích několik, a okresní výbor pojmenuje vrchní rozsudí těchto soudů vždy na tři léta napřed. Když se podá žaloba o nahražení škody, vyzve vrchní rozsudí strany, aby si ve třech dnech zvolily po dvou důvěrnících; neučiní-li toho, ustanoví důvěrníky sám, a oznámiv to stranám, vyšetří s nimi škodu na místě samém.

Soud smluvčí má nejprvé hleděti učiniti narovnání, a nejde-li to, rozhodne pak, má-li se dáti náhrada, a která. Nemohou-li se smluvčí shodnouti, mnoho-li náhrada má činiti, rozhodne o tom vrchní rozsudí v mezích návrhů obapolných.

Z výroku soudu smluvčího není žádného odvolání.

Za vykonání výroku soudu smluvčího požádán buď soud příslušný, kterýž, byla-li podána stížnost zmateční pro nezachování toho, co v tomto paragrafu nařízeno, prvé než exekuci povolí, v příčině této stížnosti rozhodne.

Antonín A. nebyl vynesl výrok ve smyslu §. 46. zákona ze dne 1. června 1866, anto nevyšetřil společně s důvěrníky škodu na místě samém a neprohlížel ani úrodu poškozenou. Následkem toho jmenoval okresní výbor Josefa L. pro tento případ starostou smluvčího soudu, který pak rozhodl, že lesní úřad v X. Josefu Černému nahraditi má toliko cenu osmi mandelů pšenice a pěti mandelů ovsa hodnoty prostřední.

Avšak zemský výbor zrušil k stížnosti Josefa Černého ve svém sezení ze dne 21. října 1870 toto rozhodnutí, jelikož okresní výbor překročil obor působnosti své, když pustil se v rozhodnutí, jež vynésti dle §. 47. zák. o myslivosti jedině soudům náleží.

Josef Černý žaloval pak dne 13. dubna 1871 pod č. 1091. hraběte A. u c. k. okresního soudu v Stětí o náhradu škody jemu zvěří spůsobené obnosem 368 zl. 45 kr. r. m., odvolávaje se k onomu nálezu smluvčího soudu v Železné a k rozhodnutí zemského výboru, kterým prý věc tato řádným soudům byla přikázána.

Avšak když žalovaný při stání byl vznesl námitku nepříslušnosti soudu, byla žaloba tato nálezem c. k. okresního soudu v Stětí ze dne 25. května 1871 č. 1527. odvržena a k příslušnému soudu smluvčímu odkázána.

C. k. vrchní soud v království Českém potvrdil nálezem ze dne 6. listopadu 1871 č. 33566. rozsudek ten, opraviv jej toliko v ten smysl, že žalobce se svou žalobou ze dne 13. dubna 1871 č. 1091. a závěreční prosbou tam položenou se jedině odvrhuje, an soud není příslušným, jednati o žalobě takové.

I.

Tak stála věc, když hrabě A. podal dne 22. ledna 1872 pod č. 236. u c. k. okresního soudu v Stětí stížnost zmateční ze svrchu uvedeného výroku smluvčího v Železné ze dne 1. srpna 1870, v které snažil se dovozovati, že onen výrok ničím jest z následujících důvodů:

1) Josef Černý podal na mne žalobu o náhradu škody, jemu prý zvěří spůsobenou, aniž byl dříve mne neb můj lesní úřad požádal, aby jemu škoda ta byla nahražena. Já jsem jemu tedy také neodepřel náhradu škody, a nemohl jsem jemu jí odepříti, když mně dříve žádné vyzvání nedošlo. Však §. 46. odst. 1. zák. o myslivosti ze dne 1. června 1866 dopouští žalobu takovou toliko tehda, když náhrada škody po dobrém byla odepřena.

2) Dle §. 46. téhož zákona o myslivosti má býti smluvčí soud sestavován v té spůsobě, že každá strana volí dva důvěrníky, což jsem i já učinil. Však Josef Černý volil v příčině té tři důvěrníky, kteří i co takové úřad svůj konali.

3) Dle téhož §. 45. odst. I. má starosta i s důvěrníky obou stran vyšetřiti škodu na místě samém. Avšak starosta smluvčího soudu v Železné p. Antonín A. nevyšetřil škodu na místě samém, on dle vlastního doznání svého ani neprohlédl úrodu poškozenou, on určil škodu jedině tak, že náhradu škody, kterou obojí důvěrníci byli vyšetřili, a sice

jedni: 8 mandelů pšenice a 5 mandelů ovsa,
druzí: 16 „ „ 9 „ „ pak 2 mandele vikve

sčítal dohromady, a sumu dvěmi dělil, tak že pak mně odsoudil, bych nahradil 12 mandelů pšenice, 7 mandelů ovsa a jeden mandel vikve.

O uvedeních těchto byl veden důkaz svědky i listinami, a ku konci byla kladena prosba, by častěji zmíněný výrok smluvčího soudu v Železné ze dne 1. srpna 1870 prohlášen byl za neplatný, i by výrok ten zrušen byl, an šetřeno nebylo předpisu §u. 46. zák. o myslivosti pro království České ze dne 1. června 1866 č. 49. v. z.

Žádost tato byla podána in duplo i listiny byly přiloženy v prvopisu. Též tvrdí tam žadatel, že výrok v odpor vzatý jemu nebyl nikdy doručen, nýbrž jedině Josefu Černému.

C. k. okresní soud v Stětí odmrštil tuto stížnost výměrem ze dne 23. ledna 1872 č. 236., a vrátil jí zakročiteli

proto,

že dle §. 274. ob. s. ř. a dekr. dvor. kanc. ze dne 14. května 1833 č. 631. o tom, je-li výrok rozsudního platným čili nic, povždy toliko pořadem práva jednati a rozsudkem nalézti sluší, kdežto tuto, toliko v jednom exempláři podanou stížnost zmateční za žalobu nelze pokládati.

V stížnosti, kterou hrabě A. podal z výměru tohoto, bylo se dovoláváno toho, že předpisy, na které se odvolává soudce stolice první, platí toliko tehda, pakli v tom kterém případě zákonem nic zvláštního není stanoveno. Tu však, kde jde o to, je-li platným výrok soudu smluvčího v příčině náhrady škod zvěří spůsobených vynešený, ustanovuje §. 46. zák. o myslivosti výslovně, že soud, nežli povolí exekuci, rozhodovati má v stížnostech zmateč-

ních, které třeba podány byly proto, že nebylo šetřeno předpisu paragrafu tohoto. Tento zákon jest co specielní zde jedině rozhodný, on však platí též co zákon pozdější, jímž zákony dřívější byly zrušeny i modifikovány.

C. k. vrchní soud v království Českém odmrštil tuto stížnost rozhodnutím ze dne 20. února 1872 č. 5668., a sice

uváživ,

že zákonem o myslivosti pro království České ze dne 1. června 1866 č. 49. v. z. nebyla v platnost uvedena nová ustanovení o tom, kterak lze odporovati výroku soudu smluvčího, jenž vynešen byl v příčině škod zvěří spůsobených, že tudíž v příčině té užiti sluší všeobecných zákonních předpisů, jichž tu stává, a jichž se první soudce zcela právem dovolal.

V dovolací stížnosti své poukázal hrabě A. hlavně k tomu, že zákony nejen výslovně, nýbrž i mlčky tím se zrušují, že se vydá zákon nový, jenž se starým se nesrovnává. Zákon o myslivosti pojednává výslovně o tom, kterak lze odporovati výroku soudu smluvčího, a ustanovuje, že se tak státi má stížností zmateční. Nelze tu tedy žádati, jak v případech jiných, řádnou žalobu; což plyne ostatně již z toho, že o stížnosti musí býti rozhodnuto dříve, než se soud usnésti má o tom, sluší-li na základě výroku soudu smluvčího povoliti exekuci, čili nic.

Však c. k. nejvyšší soud nedal místa dovolací stížnosti té,

poněvadž

tu není po ruce případ stížnosti zmateční v §. 46. zák. o myslivosti pro Čechy ze dne 1. června 1866 dotknutý, kdež by soud, příslušný k exekuci výroku soudu smluvčího před povolením exekuce rozhodoval o stížnostech zmatečních, které třeba vznešeny byly proto, že nebylo šetřeno předpisu §u. 46. Neb stížnost zmateční byla podána o sobě, a nikoliv vzhledem k exekuční žádosti, která by u příslušného soudu byla bývala podána.

Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu ze dne 23. dubna 1872 č. 4147.

II.

Ještě nežli toto rozhodnutí bylo vynešeno a stranám doručeno, podal hrabě A. u téhož c. k. okresního soudu v Stětí na

Josefa Černého řádnou žalobu, v kteréž přivedl k řeči tytéž okolnosti, kterak jich byl uvedl v svrchu dotčené stížnosti zmateční, i domáhal se nálezu, že neplatným jest výrok smluvčího soudu v Železné ze dne 1. srpna 1870, kterým žalobce odsouzen byl, nahraditi Josefu Černému škodu zvěří spůsobenou obnosem 12 mandelů pšenice, 7 mandelů ovsa a jednoho mandele vikve, že on povinen není poskytnouti uvedenou tuto náhradu škody, i že žalovaný povinen jest, nahraditi jemu náklad soudní.

Žalovaný namítal předkem, že žaloba jest opozděna, an výrok soudu smluvčího lesnímu úřadu v X. ihned v roce 1870 byl písemně dodán. Tímto výrokem byla věc již právoplatně rozsouzena, an do 14 dnů žaloba zmateční nebyla k soudu podána. U věci samé pak hájil se žalovaný podstatně as takto:

ad 1) bylo popřeno, že žalovaný nikdy nežádal na žalujícím náhradu škody, jemu zvěří spůsobené. Naopak prý požádal výslovně v r. 1870 lesního Václava G., jenž byl ve službě žalujícího, by si poškozenou úrodu prohlédl a jemu náhradu poskytl. Václav G. pak skutečně společně s lesním přiručím Karlem M. prohlídl pole, a vyjádřil se naproti žalovanému, když tento škodu účtoval, by se obrátil na soud smluvčí.

ad 2) bylo doznáno, že Josef Černý volil tři důvěrníky, kdežto lesní úřad v X. toliko dvěma důvěrníky byl zastoupen. Avšak tato okolnost prý byla nerozhodnou, an neměla vlivu na výrok soudu smluvčího. Vždyť důvěrníci nehlasují dle hlav, nýbrž rozhodným organem jest toliko starosta, jenž určuje náhradu v mezích návrhů obapolných.

ad 3) bylo popřeno, že škoda nebyla vyšetřena na místě samém, a bylo uvedeno, že důvěrníci i starosta poškozenou úrodu na samém poli prohlíželi.

V replice snažil se žalující vyvrátiti námitku, že žaloba jest opozděna tím, že sice doznal, že opis výroku soudu smluvčího lesním přiručím Karlem M. odevzdán byl lesovnímu Edvardu P., že však dovozoval, kterak toto odevzdání nemělo významu řádného doručení, an se jednak nedělo do vlastních rukou, an dále nebyl odevzdán žádný originál, který by byl býval opatřen podpisem starosty smluvčího soudu, nýbrž pouhý opis, který postrádá veškeré moci průvodní. Co do věci samé bylo k č. 1. doznáno, že se žalovaný obrátil na lesního Václava G., avšak okolnost tato jest prý nerozhodnou, an to bylo věcí žalovaného, obrátiti se přímo na žalobce, a nikoliv na úředníky lesní. Co do vady

č. 2. poukázal žalobce k tomu, že jmenování tří důvěrníků jest zřejmým porušením předpisu §. 46. zák. o myslivosti, a že okolnost ta skutečně mohla míti vlivu na výrok soudu smluvčího v neprospěch žalobce. K č. 3. odvolával se zástupce žalujícího k důkazům, kterých již dříve byl nabídl.

V duplice nebylo podstatně ničehož nového uvedeno. Žalovaný snažil se hlavně dovozovati, že lesní úřad zřízen byl žalujícím k spravování všech záležitostí myslivosti se týkajících, že tedy veškerá činění a opatření úředníků tam zřízených i pro žalujícího jsou závazná.

C. k. okresní soud v Stětí odmrštil nálezem ze dne 1. prosince 1872 č. 4195. úplně žalobu, i odsoudil žalujícího, by nahradil náklad soudní.

Důvody.

Aniž by rozhodnuto bylo u věci samé, náleželo dle §. 274. ob. s. ř. dáti místa námitce žalovaným činěné, že totiž výrok soudu smírčího ze dne 1. srpna 1870 moci právní nabyl, odvrci žalobu ze dne 21. dubna 1872 č. 1397., kterouž se hrabě A. domáhá toho, by výrok tuto zmíněný za neplatný byl prohlášen a odsouditi žalujícího dle §. 398. a 403. ob. s. ř., by nahradil náklad sporu soudem zmírněný. Neb dle §. 274. ob. s. ř. lze odporovati výroku rozsudního toliko do 14 dnů po doručení výroku; v případě, o který tu jde, byla však žaloba o zrušení výroku pozdě k soudu podána, an žaloba teprv dne 21. dubna 1872 byla podána, kdežto výrok již dne 1. srpna 1870 jest datován, a a žalobce sám v odpovědi odvolací, kterou dne 15. září č. 1871 č. 2576. u zdejšího soudu podal,*) doznal, že doručení se stalo.

Však lhostejno tu, byl-li výrok smluvčího soudu doručen žalobci osobně, neb toliko tím spůsobem, že, jak žalobce v replice sám doznává, místním přiručím Karlem M. dodán byl lesovnímu Edvardu S., který toho času byl představeným lesního úřadu v X., poněvadž zákon o myslivosti nenařizuje, by výrok takový do vlastních rukou byl dodán, a obecný soudní řád v §. 385. toliko při prvním spisu sporném nařizuje, by tento do vlastních rukou byl

*) Odpověď tato týkala se odvolací stížnosti Josefa Černého ze svrchu uvedeného nálezu ze dne 25. června 1871 č. 1527., kterým žaloba Josefa Černého pro nepříslušnost soudu byla odvržena.

dodán, jelikož dále zákon o myslivosti ze dne 1. června 1866 v §. 24. ad *b*) výslovně uznává přísežní personál myslivecký, ve službě pána honby zřízený.

Když tedy, jak dotčeno, tímto zákonem o myslivosti nebylo vydáno zvláštních o tom předpisů, kterak sluší odporovati výroku soudu smírčího, vyneseného v příčině náhrady škod zvěří způsobených, tož sluší užiti všeobecných předpisů soudního řádu a zejmena předpisů 27. kapitoly téhož, a náleželo tedy zachovati čtrnáctidenní lhůtu v §. 274. ob. s. ř. dotknutou.

V odvolací stížnosti, kterou žalobce podal z rozsudku tohoto, bylo hlavně poukázáno k tomu, že §. 46. zák. o myslivosti nejen neobsahuje nižádné ustanovení lhůty, ve které zmateční stížnost má býti podána, nýbrž naopak, že plyne z onoho ustanovení jasně, že lze žalovati pro zmatek tak dlouho, dokud nebylo se dovoláno exekuce na základě výroku soudu smírčího. Žalobce dále dovolával se nálezu c. k. nejvyššího soudu ze dne 23. dubna 1872 č. 4147. (svrchu pod I. uvedeného), kdež nejvyšší tato instance výslovně uznala, že i tehda, když o exekuci již bylo žádáno, pro zmatek lze žalovati, dokud právě exekuce ještě není vykonána.

Tuto argumentaci snažil se odpůrce v odpovědi odvolací vyvrátiti hlavně tím, že odvozoval, kterak by dle tohoto náhledu výrok soudu smluvčího dle okolnosti nikdy nemohl nabyti právní platnosti, pakli na př. jím žaloba byla odmrštěna, tak že se na základě výroku exekuce ani dovolati nelze.

C. k. vrchní soud pro království České měl naopak žalobu za předčasnou a potvrdil rozhodnutím ze dne 30. června 1873 č. 17026. nález prvního soudce s tou modifikací, že žaloba toliko pro tentokráte se odvrhuje, i že soudní náklady nésti má každá strana své.

Příčiny.

V hlavní věci musel nález prvního soudce k odvolání se žalobce býti potvrzen s dodatkem, že žaloba „pro tentokráte“ se zavrhuje, proto že, jak c. k. nejvyšší soud u vyřízení rekursu, jenž týkal se právě tohoto výroku soudu smluvčího, tu v odpor vzatého, dne 23. dubna 1872 pod č. 4147. vyneseném, byl vyslovil, soudové o stížnostech zmatečních, které směřují proti výroku smluvčího soudu dle §. 46. zákona o myslivosti pro Čechy ze dne 1. června 1866 č. 49. v. z. vynesenému, nemají nalézti o sobě, nýbrž toliko

vzhledem k exekuci, o kterou právě na základě onoho výroku u příslušného soudu bylo žádáno. Apelant však během řízení ani netvrdil, že jeho odpůrce již dovolal se exekuce výroku, jemuž tuto odporováno, a není tedy po ruce případ, který na zřeteli má §. 46. zákona shora uvedeného, že by totiž soudce exekuční měl rozhodovati o zmateční stížnosti, ve spůsobě žaloby podané.

Předpisu §u 274. ob. s. ř. nelze tu však užiti z toho důvodu, jelikož zákon ten jedná toliko o oněch výrocích soudů smluvčích, kdež strany se nevzdaly napřed stížnosti, kdežto zákon o myslivosti v §. 46. vzhledem k výrokům soudů smluvčích, vynešeným o nárocích na náhradu škody zvěří spůsobené výslovně pojednává o právu stran, stěžovati sobě z nálezů takových.

Co do výroku o nákladech sporu první stolice byl však nález prvního soudu změněn, a byly útraty dle §. 398. ob. s. ř. vzájemně zdviženy, poněvadž při rozřešení tohoto sporu jde jedině o výklad zákona, žalobce však pro tentokráte odmrštěn byl toliko proto, že nesprávně pojal zákonní toto ustanovení, kteréžto okolnosti dostatečným toho jsou důvodem, by náklady sporu naproti sobě byly zdviženy.

Výrok o nákladech odvolání spočívá v §. 400. ob. s. ř. a dvor. dekr. ze dne 4. května 1785 č. 426. sb. z. s.

Žalovaný dovolal se z toho nálezu, pokud jím rozsudek c. k. okresního soudu v jeho neprospěch změněn byl, k c. k. nejv. soudu a snažil se v stížnosti dovolací důvody c. k. vrchního soudu zemského vyvrátiti hlavně ze stanoviska praxe. Podotkl, že by zásady c. k. vrchním soudem zemským vyslovené, lze bylo provésti toliko tehda, kdyby náhodou u soudu setkala se žaloba zmateční se žádostí exekuční. Jinak bylo by zajisté těžko zodpověděti otázku, kterak má ten, kdož hodlá sobě z výroku stěžovati, zvěděti o exekuční žádosti naň podané. Vždyť soud nesmí ani nikomu sděliti, byla-li naň exekuční žádost podána, a patrno tedy, že jedině pravým smyslem §u 46. zákona o myslivosti jest ten, že stížnost vzhledem k exekuci má účinku odkládacího.

Zástupce žalujícího žádal za potvrzení rozsudku c. k. vrchního soudu, i zastával v odpovědi dovolací náhled, že soudce o žádosti exekuční, která podána byla z výroku soudu smluvčího ve smyslu §u 46. zák. o myslivosti, buď vyslyšeti musí strana druhou neb vyzvati aspoň odpůrce, by do určité doby podal zmateční stížnost svou, protože jen tímto spůsobem vyhověti lze zřejmému předpisu zákona.

C. k. nejvyšší soud potvrdil nález stolice první v tom směru, že vymezil dodatek vrchního soudu, dle kterého žaloba toliko pro tentokráte měla býti odvržena i zavrhl tedy naprosto žalobu. Co do výroku o nákladech sporu byl však nález c. k. vrchního soudu potvrzen a má tedy každá strana nésti náklady své.

Důvody.

Otázku, zdali, kdy a jakými prostředky právními lze bylo neb ještě lze odporovati výroku soudu smluvčího v Železné ze dne 1. srpna 1870, ve smyslu zákona o myslivosti pro Čechy ze dne 1. června 1866 č. 49. v. z. vynešenému, nelze rozřešovati dle předpisu 27. kapitoly ob. soudního řádu, jelikož jednak tato kapitola jedná toliko o výrocích takových rozsudích, na které se strany dobrovolně byly srovnaly, kdežto výrok, o který tu jde, k nařízení zákona byl vynešen, a jelikož s druhé strany tuto uvedený zákon o myslivosti z výroku soudu smluvčího nedopouští žalobu, nýbrž jedině stížnost zmateční.

§. 46. tohoto zákona o myslivosti ustanovuje výslovně, že z výroku soudu smluvčího nemá místa odvolání, pak že za exekuci výroku náleží žádati u soudu příslušného, který dříve než exekuci povolí, rozhodne o stížnostech zmatečních, které třeba podány byly proto, že nebylo šetřeno předpisu §u. tohoto.

Kdy však náleží podati tuto stížnost zmateční, o tom neobsahuje zákon o myslivosti ničeho.

Toto ustanovení byvši zahrnuto beztoho ve všeobecných předpisech processuálních, nebylo tedy předmětem zákona o myslivosti, pokud tento neshledal potřebu, stanoviti čeho, což by se lišilo od předpisů všeobecných.

Platí tudíž i pro tuto lhůtu předpisy soudního řádu, jelikož nelze míti za to, a též zákon o myslivosti nikterak k tomu nepoukazuje, že by k takové stížnosti zmateční vůbec nebyla vyměřena lhůta nižádná, a že by právoplatnost nálezu až do nekonečna mohla býti v pochybnost uvedena.

Dle toho plyne z §§. 252. a 263. ob. ř. s., že z výroku soudu smluvčího do 14 dnů od doručení téhož náleželo podati stížnost zmateční, že tedy nyní nelze více mluviti o tom, jako by stížnost taková byla vyhražena.

Žaloba zmateční však není vůbec oním prostředkem právním, jehož by proti výroku soudu smluvčího lze bylo užiti.

Náklady první stolice byly právem zdviženy vzhledem k tomu,

kterak §. 46. zák. o myslivosti pro Čechy u soudů spůsobem rozličným byl vykládán.

Co do ostatního obsahu svého zůstávají rozsudky obou nižších stolic ve své míře, nebyvše dále nižádnou ze sporných stran více v odpor vzaty.

Útraty stolice třetí byly dle §. 400. ob. s. ř. a dv. dekr. ze dne 9. května 1785 č. 426. sb. z. s. vzájemně zdviženy.

Nález c. k. nejvyššího soudu ze dne 18. listopadu 1873 č. 10035.*)

—*k.*

Soudní rozhodnutí

uveřejněná v jiných právnických listech.

151) A. byl v první stolici odsouzen platiti na výživu nemanželského dítěte. Pendente appellatione vydobyl poručník dítěte záznam na nemovitý statek žalovaného pro příspěvky alimentační až do výše 2000 zl. Když pak rozsudek moci právní nabyl, žádal poručník za vklad práva zástavního in feria a moci spravení záznamu pro lhůty alimentační posud nedospělé až do výše 1897 zl., byl však od obou nižších stolic odmrštěn, jelikož rozsudek v tomto směru ještě není spůsobilý k exekuci. K mimořádné stížnosti dovolací žalobce povolil c. k. nejvyšší soud vklad žádaný, neb k stížnosti sluší přihlížeti, an tu jde o žádost exekuční, ohledně které §. 130. knih. zák. místa nemá; což však týče se meritálního obsahu žádosti, tož jestiť tato dle zákona opodstatněna, neb záznam byl povolen ve smyslu §. 259. s. ř. k zjištění, aniž by obmezen byl na ony obnosy, kterých žádati

---

*) Pozn. red. Jest litovati toho, ze těmito nálezy často zmíněný §. 46. ještě nedošel náležitého vysvětlení. Vždyť nelze neseznati, že oba výroky c. k. nejvyššího soudu o této věci vynešené neshodují se úplně, an dle jednoho zmateční stížnost předpokládá, že o exekuci již bylo žádáno, kdežto dle druhého vůbec již nelze podati stížnost zmateční, když věc dospěla k exekuci. Nenastane-li v příčině té brzo změna v zákonodárství, o kterou se právě nyní jedná, byla by authentická interpretace onoho tajuplného ustanovení zajisté velevítanou.

bude lze, až rozsudek moci právní nabude, a nelze tudíž také při spravení záznamu, ku kterému dle odst. 6) §. 41. kn. zák. toliko zapotřebí jest výkazu, že rozsudek způsobilý jest k exekuci, pojem „způsobilosti k exekuci“ obmeziti na ony obnosy, které v čas, kdy rozsudek moci právní nabude, budou již dospělé, protože by jinak zjištění, které první soud byl povolil, zcela stalo se illusorním.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 24. června 1874 č. 6577. v Ger. Halle z r. 1874 č. 70.

152) Žádá-li prodávající za příčinou prodlení kupujícího o prodej zboží ve smyslu §. 343. obch. zák., tož nelze jemu podati dotýčnou žádost u soudu. Neb případ čl. 310. obch. zák., a §. 47. uvoz. zák. k obch. zák., kdež jest řeč o prodeji zástavy, kterou kupec byl nabyl v obchodním spojení, liší se podstatně od případu tohoto, a jelikož čl. 343. obch. zák. jedině nařizuje, že prodej veřejně díti se má, tož patrno, že v případech čl. 357. a 373. obch. zák. ingerence soudu jest vyloučena.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 27. května 1874 č. 4900. v Ger. Halle z r. 1874 č. 72.

153) Nikoliv pouhé držení dlužního úpisu, nýbrž toliko okolnost ta, že dlužní úpis dlužníku věřitelem byl vrácen, jest s to opodstatniti domněnku, že dluh byl zapraven. Nestačí tedy, když žalovaný dlužník produkuje dlužní úpis, aby věřiteli uložen byl důkaz, že dluhu ještě stává, nýbrž náleží dlužníku mimo to ještě prokázati okolnost právě dotčenou.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 26. srpna 1874 č. 6857. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 37.

154) Nebylo-li v podání výslovně naznačeno, že zřízeno býti má obchodním senátem onoho sborového soudu, kdež podáno bylo, tož má soudní dvůr co takový, a nikoliv obchodní jeho senát podání vyříditi.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 19. srpna 1874 č. 8573. v Ger. Halle z r. 1874 č. 75.

155) A. žaloval B., který jemu byl rozličné věci zpronevěřil, na náhradu škody, byv rozsudkem trestním k pořadu práva soukromého odkázán. V této civilní při nepodařil se jemu úplně důkaz, že žalovaný jemu peníze v udané jím sumě zpronevěřil. C. k. nejvyšší soud odmrštil žalobu ohledně jedné části sumy požádané toliko pro tentokráte, protože možná jest, že věřitel budoucně opatří sobě nových

průvodů, z nichžto by jemu lze bylo odvozovati vyšší nárok na náhradu škody, než jemu tímto rozsudkem byl přisouzen.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 27. července 1874 č. 5828. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 38.*)

156) Což stanoveno v zákoně ze dne 29. dubna 1873 č. 68. ř. z., že platy osob v soukromé službě postavených nelze stíhati exekucí, toho nelze užiti ohledně výslužného toho kterého zřízence.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 16. července 1874 č. 6642. v Ger. Halle z r. 1874 č. 76.

157) A. otrávil sedlákovi koně, aby takto svému synu, jenž byl pohodným v obci, k výdělku pomohl. První stolice shledala v činu povahu krádeže, avšak c. k. nejvyšší soud, dada místa stížnosti zmateční odsoudil obžalovaného pro zločin veřejného násilí ve smyslu §. 85. lit. *a*) tr. z. (úmyslným poškozením cizího majetku) k trestu těžkého žaláře na 10 měsíců. Neb první stolice smísila pojmy „úmyslu" i „pohnutky". Úmysl obžalovaného směřoval k tomu, usmrtiti koně, a nestala se též usmrcením koně změna ve faktickém jeho držení.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 20. srpna 1874 č. 7932. v Ger. Ztg. 1874 č. 70.

158) Jde-li o rozepři, kterou ústně projednávati sluší na místě, kde není dvou advokátů, nenáleží výboru advokátní komory jmenovati zástupce bezplatného neb netřeba tu nutně zakročení advokáta.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 9. června 1874 č. 5815. v Ger. Halle z r. 1874 č. 73.

159) A. žaloval jednoho z více dědiců pro dluh pozůstalosti ještě během řízení pozůstalostního. Nežli rozepře došla rozřešení, stalo se odevzdání dědictví, kdež dotýčnému dědici toliko část dědictví byla odevzdána. Kdežto vrchní soud následkem toho žalovaného toliko pro parte odsoudil, potvrdil nejvyšší soud rozsudek první stolice, kterým žalobě zcela bylo místa dáno, neb pozdější odevzdání dědictví nemohlo

---

*) Pozn. red. Jest želeti toho, že odůvodnění tohoto nálezu není samostatné, an nejvyšší soud odvolává se stručně k důvodům vrchního soudu. Neb nelze nám princip v tomto rozhodnutí vyslovený nikterak srovnati se zásadami řádu soudního, který v §. 372. výslovně vyhledává, by žalobce v případě takovém vydobyl navrácení se ku právu předešlému, než podá žalobu novou.

ničehož měniti o solidárním závazku dědice, který v čas podané žaloby dle §. 550. ob. z. obč. byl opodstatněn.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 21. května 1874 č. 4062. v Ger. Halle z r. 1874 č. 77.

160) Žádá-li kdo od třetí osoby zastoupení v rozepři, netřeba jemu podati za příčinou tou ihned žalobu; i pouhou žádost smyslu dotčeného má soud požádanému dodati k vědomosti.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 5. srpna 1874 č. 8228. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 73.

161) Věřiteli, jenž žádá o vydání platebního rozkazu na základě listiny do veřejných knih vložené netřeba v žalobě dokázati, že dotýčná položka v knihách není co sporná naznačena, i že rekurs proti ní podán nebyl. Naopak jestiť to věcí žalovaného, pakli tu jest námitek druhu dotčeného, by jich k platnosti přivedl dle §§. 3. a 6. min. nař. ze dne 18. července 1859 č. 130. ř. z.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 2. září 1874 č. 9100. v Ger. Halle z r. 1874 č. 79.

162) Příčiny i přestupky promlčí se i tehdá ve třech měsících, pakli za jistých podmínek ohroženy jsou trestem vězení tuhého když toliko v případě, o který tu právě jde, po ruce není podmínek těchto.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 6. května 1874 č. 4550. v Ger. Halle z r. 1874 č. 79.

163) Když mělo již dokonáno býti promlčení pohledávky směnečné, a doručující list od dlužníka žalovaného nedocházel, žádal věřitel, by zřízen byl žalovanému opatrovník pro nebezpečenství v prodlení. Soud první stolice vyhověl této žádosti, a skutečně byl příkaz platební opatrovníku dodán před vypršením lhůty promlčecí, kdežto žalovanému samému teprv později byl doručen. Ač výměr, kterým opatrovník zřízen byl, nabyl moci práva, dal přec c. k. nejvyšší soud námitce promlčení místa, i zrušil příkaz platební, poněvadž se nedostávalo podmínek, za jakých lze komu zříditi opatrovníka, pročež doručení žaloby tomuto nemůže míti účinku právního.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 18. června 1874 č. 4199. v Ger. Halle z r. 1874 č. 80.

Denník.

Z Pražské university, Dne 11. t. m. bylo tomu 25 let, co jmenován byl professorem na Pražské universitě dr. Eberhard Ant. Jonák. Narozen dne 12. dubna r. 1820 v Křinči blíže Nymburka odbyl J. studia gymnasiální v Mladé Boleslavi, universitní pak v Praze, z části též ve Vídni. Dne 12. dubna 1844 byl povýšen za doktora veškerých práv na universitě Vídenské. Působiv krátký čas co supl. professor na universitě Krakovské, odebral se brzo (r. 1848) do Čech, kdež dne 11. listopadu r. 1849 jmenován byl mimořádným, roku 1860 pak řádným professorem práv na zdejší universitě. Předpokládajíce, že čtenářům „Právníka“ již dostatečně známou jest literární i učitelská činnost J-ova v oboru statistiky i hospodářství národního, nemůžeme než dotknouti se zde toho, kterak velectěný jubilár i v ohledu humanitním nemalých sobě získal zásluh o vlast, jejíž vždy věrným býval synem. Co předseda stavebního výboru přispěl svého času u velké míře k provedení stavby kostela Karlínského. Tak mnohý z právníků našich zpomíná s myslí vděčnou vydatné pomoci, kteréž se jemu dostalo za let studentských prostředkem nadace k poskytování bezplatných obědů pro nemajetné právníky. Nadace tato byla hlavně přičiněním J-ovým v život uvedena; on i na dále pečuje o blahodárný vývin ústavu tohoto. Jak doslýcháme, zanáší se J. nyní provedením myšlénky neméně uznání hodné, zřízením totiž ústavu, mocí jehož by chudobným studujícím poskytnut byl byt i útulek bezpečný. — Téhož dne slavil 25leté jubileum svého jmenování za professora na zdejší universitě prof. dr. Jan Schier, všeobecně známý pro důkladnost svou.

K slavnosti zahájení university Záhřebské. Jak známo, nebyla při této slavnosti universita Vídeňská nižádným poslancem zastoupena, a nebyla též tímto ústavem nižádná adresa podána. Tento nápadný zjev hleděly některé časopisy vysvětlovati tím, že přinesly zprávu, jako by Vídeňská universita nebyla bývala k slavnosti pozvána. Naproti tomu dovídáme se z bezpečného pramene, že pozvání došlo i Vídeňskou universitu tak jako všechny university i učené společnosti, že však v schůzi akademického senátu stalo se usnešení, že nemá býti poslanec vyslán do Záhřebu, nýbrž že se tam zašle pouze telegram. Když pak později zástupce jedné cizozemské university známého hodnostáře upozornil na to, že by toho slušnost vyžadovala, by Vídeňská universita při slavnosti byla zastoupena, bylo poukázáno k tomu, že není více času, dosíci usnešení akademického senátu. Skutečně pak

došel v den slavnosti pouze telegram Vídeňské university, podepsaný rektorem Wahlbergem, ve kterém se přeje zdaru universitě, která prý má těžiti z pokladů vědy na západě ve prospěch východu.*)

K působnosti statutu disciplinárního pro advokáty sděluje časopis „Jur. Bl." následující zajímavý případ praktický. Obci N. byl zřízen okresním výborem kurator v osobě advokáta dra. X. v Ch., by podal výtky k účtu, jehož byl bývalý přednosta podal, vykázav sobě k dobrému pohledávku 200 zl. Dr. X. podal skutečně spis, který co „výtky" byl naznačen, kdež však jedině popřel jednotlivé položky vydání i konečně vykázanou pohledávku přednostovu, i kladl ku konci prosbu: „by účetvedoucí se svým účtem byl odmrštěn ohledně položek vytýkaných, i by odsouzen byl, nahraditi náklady sporu." Jak se samo sebou rozumí, byly tyto výtky od obou stolic zavrženy vzhledem k §§. 102. a 103. ob. s. ř., jelikož výtky náleží vznésti ve formě žaloby, nikoliv však co odpověď proti účtu kladenému. Však c. k. vrchní soud pro království České odsoudil zároveň (dne 11. května 1874 č. 10010.) dr. X. ve smyslu dvor. dekr. ze dne 24. listopadu 1785 č. 497., by vrátil obci N. odměnu, kterou tato jemu byla vyplatila, i by jí nahradil veškeré náklady sporu, vpočítaje v to i náklady, kterých obec odpůrci byla musela platiti, poněvadž z výtek, kterých dr. X. byl podal, patrno, že jemu ničehož není povědomo o podstatě žaloby takové. Dr. X. podal z tohoto rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského „ohlášení dovolání a stížnost dovolací", kdež však nestěžoval sobě u věci samé, nýbrž jedině z toho, že jemu vrchním soudem pokuta byla uložena. Dovolával se zejmena toho, že dvor. dekr. ze dne 24. listopadu 1785 č. 497. zrušen byl zákonem ze dne 1. dubna 1872 č. 40. ř. z. i že toliko disciplinární soud advokátní komory oprávněn jest, ukládati advokátům pokuty peněžité. C. k. nejvyšší soud uznal rozhodnutím ze dne 22. září 1874 č. 9525., že toto podání dra. X. nelze míti za dovolání z rozsudku vrchního soudu, poněvadž rozsudek o žalobu vznešený nebyl v odpor vzat, nýbrž že toto podání toliko za rekurs sluší považovati, pokud totiž vrchním soudem bylo uznáno, že dr. X. má straně nahraditi útraty rozepří povstalé. Co takový však byl rekurs zamítnut, poněvadž vrchní soud dle dvor. dekretu ze dne 24. listopadu 1785 č 497. sb. z. s. oprávněn byl vynésti výrok takový. Tento dvor. dekret nebyl, jak rekurent mylně za to má,

*) V čísle 44. ze dne 1. listopadu 1874 opravuje ostatně časopis „Jur. Blätter„ sám dřívější mylnou zprávu svou.

zrušen zákonem ze dne 1. dubna 1872 č. 40. ř. z., uváží-li se, že dle §. 2. téhož zákona zrušeny byly toliko ony dřívější zákony a předpisy, které se týkaly předmětů, jichž nyní upravuje disciplinární statut pro advokáty, jenž vydán byl zákonem posléz dotčeným. Mezi předměty však, které v druhém odstavci tohoto statutu jsou uvedeny, a o nichžto disciplinární rada má se usnášeti, nenáležejí však případy, o nichž jedná patent ze dne 1. července 1790 č. 31. a dvor. dekr. ze dne 24. listopadu 1785 č. 497. sb. z. s., kdež soudové se poukazují, by právního přítele, jenž nese v tom vinu, že rozepře nešťastně vypadla, přiměli k tomu, by nahradil náklady vzešlé. Tyto předpisy nebyly zrušeny, vždyť i dle §. 21. onoho statutu nebylo se dotknuto práva soudů, by v základě stávajících předpisů o řízení civilním a trestním advokátům pokuty ukládali. Když tedy z toho, jak rozepře tato byla vedena, patrno, že dru. X. sluší přičísti v tom vinu, že spor v neprospěch obce N. se ukončil, tož byl vrchní soud dle zákona oprávněn, uložiti jemu, by nahradil straně útraty, které sporem byly povstaly.

Spolek advokátů v Pešti usnesl se dle zprávy „Jur. Bl." na tom, zaslati petici říšskému sněmu v ten smysl, by setrval při dřívějším svém usnešení, by totiž soud disciplinární pro advokáty toliko z advokátů se skládal. Jak známo, usnesla se totiž sněmovna panská na tom, by vládní předloha řádu advokátského modifikována byla v ten smysl, by disciplinární senát sestaven byl z dvou členů sborového soudu první stolice, z dvou advokátů a z předsedy soudu. Následkem toho přijde věc opět před říšský sněm.

Pragmatika služební. Dne 20. října 1874 usnesla se sněmovna poslanců ve Vídni na tom, by dotýčný návrh poslance dra. Prombera přikázán byl výboru devíti členů. Návrh směřuje k tomu, by vydána byla pragmatika služební, kterou by upravena byla práva i povinnosti úředníků i služebníků státních. Dr. Promber odůvodňoval návrh svůj podstatně tím, kterak žádoucno, by odstraněny byly tajné kvalifikace, které úředníky zbytečně obtěžují, i ruší pokoj i souhlas mezi nimi. Protož má sestaven býti kodex, kdež by provinění služební byla obsažena, a což nyní předmětem jest tajného referátu, o tom má na dále toliko veřejné býti jednáno. Aniž by takto subordinaci bylo ublíženo, má býti zvelebeno sebevědomí stavu úředníků, i působeno k tomu, by způsobilé síly mladší pro tento stav byly získány.

G. H.

Návrh nového zákona trestního byl dne 7. t. m. předložen sněmovně poslanců.

O přísežném seznání stran.

Studie, již podává dr. Ott.

(Pokračování.)

IV.

Nežli přikročíme ku vylíčení toho, jak v Anglii přísežné dotazování se stran na vrch přivedeno bylo, zbývá nám, abychom se poohlédli, zdali v královstvích a zemích pod žezlem rakouským spojených místa mělo jakési právo dotázek čili nic.

Zření majíce k různosti právního vývoje v jednotlivých územích,[118]) dotkneme se podlé skupení,[119]) stejnorodým vývojem utvořených, sběžně poměrů, jichž se týče, v těch kterých zemích.

---

[118]) Nejen spůsoba řízení, (o čemž srovn. text) nýbrž i hmotné právo processuální v jednotlivých zemích se různí; tak na př. jeví se nám v 16. století v Rakousích pod Enží úplně provedená theorie důkazní (tak Schenk v 14. svazku Haimerlovy Vierteljahrschrift str. 269. dotýká se toho, že již zvláštní zmínky činí se o tak zv. cautio indiscreta), naproti tomu starší štýrské právo 1533 uznává volnou theorii důkazní („ain jeder Landman soll nach seinem Gewissen urthailn"), pozdější (1574) pak nemá předpisů podrobnějších o tom, ačkoli zákon dotčený mezi zákonníky německých zemí rakouských jest nejobšírnější; v Tyrolsku konečně jeví se působení práva obecného (čl. 50. zříz. z. 1532), ježto určité druhy průvodů se uvádějí, zvláště doznání, listiny soukromé, urbáře, spisy veřejně chované (in gemainen behaeltnissen verwahrt), nezavržitelní svědci, přísahy. (Srov. též Oberwais: die tyroler Lds-Odg. v Haimerlově Vierteljahrschrift díl 17. str. 61.)

[119]) Chabert v pamětn. spis. akad. věd fil. hist. sekcí 3. díl str. 51.; Schenk Grtsztg. 1863 str. 618.

V Rakousích pod[120]) i nad[121]) Enží panovala od 16. století již až do těch časů, kdy zaveden byl řád Josefínský, písemnost co nejpodrobnější. Všechna svěžest byla utuhla jak v theorii[122]) tak i v praxi.[123]) Universita vídeňská byla macechou právu domácímu,[124]) u soudů pak pokládány byly nezáživné tak

---

[120]) Podle soudn. řd. ze dne 12. dubna 1540 jen ve věcech mimořádných ústně řízeno bylo; ústnost však dokonce vyloučena byla již zákonem o řízení ze dne 18. února 1557 fol. 20., 31. Také rukopis soudního řádu tohoto arcivévodství pocházející asi z roku 1573 (Schenk v Haimerlově Vierteljahrschrift 14. díl str. 260.) v hlavě 23. dokládá: die mündlichen Verhör seindt mehrentheils . . . nicht gebraeuchig, wie wir dann auch unsere Landleuth, wann sy bey unserer Regierung . . . zu Recht stehen müssen, zu keinem Verhöre wider ihrn Willen gezwungen haben wollen.

[121]) Soudní řád ze dne 10. září 1535 jest první, řízení písemné předpisující.

[122]) Spisy o řízení soudním celé doby té jsou tyto: Io. Henr. Reutter differentiæ juris com. et austr. 1674 (pojednává pg. 88. o říz. sdn., o naší otázce nemá však stopy); Finsterwalder: Observ. pract. ad consuetudinem archid. Austr. sup. accom. 1719; Suttinger: verneuerte observ. pract. sonderlich beim landmarschallischen Grte Ost. unt. d. E. 1656 pak 1713; Grenek: theatrum jurisd. austr. 1752 (všechny spisy tyto nezmiňují se o dotázkách ani slůvkem); Joh. Schwarzenthaler de ord. judic., pak Joh. Fr. Thasser progymnasmata actionum 1708 (spisy ty nebyly pisateli přístupny.) (Srovn. Schenk l. c. str. 264.; Kink Rechtslehre an der wiener Univ. str. 43.

[123]) Jak bídnou byla praxe, toho jasnými doklady jsou observ. pract. v předešlé poznámce dotčené, pokus dra. J. Ger. Peez-e, vídeňského advokáta, ku napravení řízení učiněný návrhem soudního řádu 1731 uveřejněným, pak svědectví sběratele starších zákonů rakouských obsažené v Codex austr. tom. I., že staré řády soudní již „vyšly" (Zeiler Beitræge 4. sv. str. 3.)

[124]) Právnická fakulta po politických bouřích a moru 1521—22 spustla, k čemu asi také přispěly blízké boje s Turky (1528). Po znovuzřízení (1533) pokládána byla za ústav úředníky odchovávající až do časů Josefinských (čteme v úředních spisech 1554: tamquam praecipuum reipublicae recte gubernandae seminarium; pak 1623, že napomáhati má ad rempublicam probe administrandam atque alia officia civilia recte obeunda). Pokus bibliotekáře Hugona Blotia ve spolku s prof. Volfg. Püdlerem učiněný r. 1576 o to, uvésti v soustavu jus austriacum consuetudinarium nezdařil se. Dobrozdání fakulty podané 1632 běduje nad tím,

zvané observationes practicæ za zřídlo správného spůsobu řízení. Nejslovutnější praktikové zemí těch na sklonku 17. století, Suttinger a Finsterwalder, považují za vrch i vzor vhodného řízení soudního projednávání sporu tajné in scriptis. Za pravidlo platí výhradné účastenství advokátů a přísné vyloučení osobního vystupování stran. Důsledně nemůže tedy o dotazování se stran na vzájem před soudem řeči býti, pročež i spisovatelé dotčení (srov. zvláště Finsterwaldera Observ. XLI. lib. I.) o tom mlčí. Tomu také nasvědčuje obzvláště okolnost ta, že nejen nejnovější řád soudní pro Rakousy nad Enží, daný dne 28. ledna 1627 str. 10., nýbrž již podobný ze dne 10. září 1535 str. 7. nařizují podrobné sepření se stran, zodpovědění tvrzení odpůrcových určitým přisvědčením neb popíráním (soll er auf des Klägers eingebrachte Klag den Krieg lauter mit Ja und Nein verfahren). —

Ve Štýrsku řízeno bylo ústně, nejen vedlé nejstaršího řádu z r. 1533, nýbrž také podlé recense tohoto ze dne 24. prosince 1574 čl. 60. a 70. Žalující a žalovaný osobně dostavovali se k soudu (čl. 52.), ačkoli výminkou (nastala-li nemoc neb jiná nutná překážka) místo stran zástupcové rozepři líčiti mohli. Zakázáno bylo však, aby soud kladl stranám otázek, jelikož (jak zákon uvádí) se tak dělo jen z příčiny té, že soudci nevěnovali potřebné pozornosti řečím projednávajících a vyličování děje, a ku závěrku to napraviti se snažili dotazováním se. Kdyby však i nebylo výslovného ustanovení tohoto, nemohli bychom — alespoň ohledně práva soudcova k dotázkám — souditi jinak, než že těch se nepřipouštělo a sice podlé spůsobu zachovávaného při odvolání,[125])

že se nevyučuje ani hmotnému ani processuálnímu právu domácímu. Následky toho jsou prý, že ti, kdož studia odbyli, „die öst. Landesgebraeuche so wenig verstehen, dass sie in desperationem gerathen und froh sein müssen, wenn sie bei den doctoribus, bei welchen sie Schreiber gewesen, etwas weniges ergriffen haben.“ Do r. 1752 vyučováno bylo výhradně právu cizímu. (Kink l. c. str. 32—43).

[125]) Každá strana sepíše obsah řečí přednešených, přihlížejíc při tom k zápiskám soudního písaře (čl. 75.). Kontroly správnosti spisů takto zřízených, nahražujících protokol, poskytují dva pamětníci (Gedenkherren) od stran zvolení z přísedících soudců, kteřížto přítomni jsou jakožto svědci nestranní celému řízení. Nesrovnávají-li se strany v sepsání děje líčení odbývaného, rozhodnou pamětníci o tom. Jestli však tito rozcházejí se, rozhodne zemský

pokud se týče zjištění stránky skutkové před tím, než věc jde k soudu odvolacímu. Zajisté zračí se tu zásada projednací co nejpřesněji provedenou a vyloučení všeho činění soudu ex officio. Poměrů těch pak nedotklo se novější spracování původních předpisů, prohlášené pod názvem: des löbl. Fürstenthums Steyer Gerichtsordnung dne 30. března 1622. Naopak mimo doplňky v některých nepatrných věcech zákon tento není leč doslovným opakováním nařízení starších.[126])

V Korutansku rozepře projednávány byly taktéž ústně, jak toho jasným dokladem soudní řád ze dne 1. června 1577 (čl. 1., 2., zvláště 31. odst. V.; 42. a contr.). Podrobnější úprava projednávání přibližuje se v kusích podstatných[127]) velmi ku předpisům práva štýrského; není tu o dotázkách zmínky. —

V Tyrolsku dotazování se odpůrce průchodu mělo zvláštním spůsobem. Zřízení zemské ze dne 26. dubna 1532 v druhé knize (20. hlava) vyhledává totiž předběžného pokusu o narovnání.[128]) Doznal-li dlužník při tomto k otázkám věřitelem kladeným dluh ještě nesplatný, tož mohlo již nastupováno býti na něho domáháním se zástav. Jestli ale šlo o závazky jiné, zapisována býti měla doznání obou stran mezi vyjednáváním smírčím učiněná (k návrhu jediné třeba) v knihu soudní, aby ve sporu, nastal-li později, poskytovala důkazu. Kdož by v případě takovém v ro-

---

hejtman spolu s 4 přísedícími, již líčení se účastnili, o tom, zdali ta která okolnost přednešena byla čili nic. Nápadná jesti tu obdoba s právem francouzským (projednávání o tak zv. qualités, ku které již Menger: thatsaechl. Vorbringen in höh. Instanzen 1873 str. 80. ukázal), jež se ale jeví i na místech jiných na př. čl. 47., 48. a francouzské l'opposition proti nálezu kontumačnímu.

[126]) O řízení podle práva štýrského jediného jen jest spisu totiž: Beckmann: Idea juris statutarii et consuetud. stiriaci et austr. cum jure romano collati 1688; pojednává podle abecedního pořádku o jednotlivých ústavech právních, o našem však se nezmiňuje.

[127]) Arcit také důležitých má zvláštností na př. co se anticipace důkazu svědky týče, pak že žádá podrobného specialisování děje žalobního (čl. 12., 13.). — Zákon krajinský z r. 1571 nebyl písateli přístupný.

[128]) Podobně code de procédure §. 48. násl.; podle hannov. sd. ř. z. r. 1850 §. 221. není to povinností, nýbrž jen právem žalovatele.

zepři byl vedl svědků,[129]) nemohl ani žádati náhrady nákladů s tím spojených.

Praktický výsledek dotazování byl tu zajisté značný, neb jednak byl základem řízení zjišťovacího, jednak na jisto postavil děj proti všemu odporu pro spor pozdější.

V království českém řízeno bylo z dob nejstarších volně ústně podlé předpisů zřízení zemského[130]) (Vladislavova 1500 čl. 6., 37.; Maximiliánova 1564 B. 30., 32.), podobně i na Moravě (kn. Tovačovská kap. 67., 72., 78.; kn. Drnovská str. 34., 35. vydání Brandlova).[131]) U soudu zemského v Praze žádný otázek činiti neměl než sudí aneb komuž by poručil. Že se však otázek klásti mělo jen výminkou pro důležitou potřebu k objasnění sporu, tomu nasvědčuje nařízení, že sudí měl se dotazovati jen s radou a volí všech pánův i vladyk z plného soudu; pakli by se o tu otázku v soudu páni i vladykové dělili, tehdy na kterou stranu jich více bylo, při tom mělo zůstaveno býti (Vladisl. čl. 14., Maxim. B. 40.). Podobně bývalo u panského soudu Moravského (kn. Drnov. str. 35.).

Při ostatních soudech sotva jiný zachováván býval pořádek, jelikož předpisy dané o řízení před soudem zemským, „klenotem království českého“,[132]) podpůrně platily s strany ostatních.[133])

Případ dotazování se žalujícího dříve, nežli ještě nastal spor, ku zjištění legitimací žalovaného naskytuje se nám v zříz. z.

---

[129]) Zajímavo jest, že tyr. ř. (hl. 34.) rozkazuje slyšení svědků, pokud se týče připravení seznání jejich, již před početím sporu.

[130]) Ve Slezsku zajisté platil tentýž spůsob, uvážíme-li, že také v Krňovsku i Opavsku veřejný ústní soud odbýván byl, ač ono nikdy nestálo přímo pod korunou českou, toto pak jenom od r. 1511—1622 (Lepař v Musejníku 1865 str. 53.).

[131]) O poměru úzkém knihy Drnovské ku nejstaršímu zř. z. morav. z roku 1516 srov. článek Brandlův v cit. časop. 1865 str. 415; o tom pak, jaký vliv měla Tovačovská kniha na pozdější vývoj právní, zvláště zř. z. morav. z roku 1545 srovn. Brandlovo vydání této str. 25.

[132]) Tak jej nazývají artikulové sněmu 1608 str. 28.; podobně Všehrd v knihách devat. II. 1. „nejznamenitějším soudem.“

[133]) „A při jiných všech soudech a soudcích království českého má se týž pořádek zachovati, jak jest o soudu zemském, úřednících a soudech zemských zřízeno.“ (Maxim. zř. z. B. 28., 36., 43.)

Maxim. C. 39.[134]) Chtěl-li kdo totiž pohnati klášter, a nevěděl-li by, jestli tam konventu nebo nic, mohl do toho kláštera k opatu poslati a na něm se toho datazovati, k čemuž tento odpověď dáti povinen byl, aby tázající se věděl, čím se spravovati. Toho bylo potřebí, poněvadž poklesek v tom měl za následek zdvižení půhonu.

Zajímavý a zvláštní spůsob dotázek stran jeví se nám v starším právu vlasti naší. Jsouť to cedule řezané,[135]) obsahující dotaz k odpůrci, jichž užíváno bylo před vznešením sporu[136]) na soud jednak na zkušenou smíru, jednak za tím účelem, aby zjištěny byly okolnosti pro rozřešení pře rozhodné, zvláště doznáním základu žaloby, která pak podána býti měla, odpůrcem. První tohoto starobylého obyčeje zákonní stopu — pokud na ten čas nám známo — nacházíme ve snešení sněmovním z roku 1556. Zmiňujíc se o zvyku tom zcela povšechně, pokládá jej za dávno zdomácnělý a klade lhůtu dvou nedělí k odpovědi na dotaz cedulí řezanou učiněný.[137]) Zřízení zemské Maximiliánovo podrobněji dotýká se právního obyčeje takového, pokud jde o pohanění, nařizujíc (K. 20.), aby pohaněný nabyv o tom vědomosti, hanobiteli ceduli řezanou poslal a na něm se toho dotazoval, zná-li se k takové řeči čili

---

[134]) Vladisl. zř. z. čl. 70. pořádající poměry ty nedotýká se toho; obn. zř. z. 1627 zůstavilo předpis dotčený v míře a váze své B. 39.

[135]) Rozeznávati sluší těchto od cedulí řezaných při výslechu svědků v obyčej vzatých u soudů „nižších" (pr. městs. B. 47.; Vademecum juridicio-pract. pag. 36.) jakož i od listin o právních jednáních v podobné formě zřízených (srovn. na př. jednání sněmu 1583, při němž odloženo bylo jednání o tvrzení cedulí řezaných o věnu při veselí svatebním pečetmi; Maxim. zř. z. P. 14. pak obnov. zř. z. D. 23. pr. měst. B. 80.

[136]) Již v starším právě vyhledávalo se shody tohoto vyzvání předchozího co do tresti nároku s půhonem; v časích pozdějších arcič srovnalosti této žádáno bylo spůsobem čistě formalistickým, pročež snešení sněmovní z r. 1608 (art. téhož sněmu fol. 33.) nařídilo, aby půhonové „pro nesrovnání s poselstvím a cedulemi řezanými v těch slovích a literách, kteréž by žádného rozdílu a smyslu jiného nečinily, zdviháni nebyli."

[137]) Vedlé toho vylučuje, aby užíváno bylo při tom jazyka jiného leč českého; zř. z. obn. B. 12., jakož i morav. fol. 39. připouští též cedule německy sepsané. — Cedule řezané, kterých se přivádí v H. 27. práv městských, měly ráz čistě upomínací, nikoli dotazovací.

nic. Ten, ke komuž by tak posláno bylo, ve dvou nedělích od toho poselství pořád zběhlých taktéž cedulí podobnou odpověď světlou dáti měl, že jest tu řeč mluvil či nemluvil. Dal-li odpovědi ukryté, nejasné, neb mlčel-li ku vyzvání takovému, tož beze všech svědků z hanlivých slov těch kterých viněn býti mohl, tak že pohaněný práv proti němu zůstal, jako by čin dostatečně podlé práva naň provedl. Ustanovení toto zachováno bylo též právy městskými r. 1579[138]) Q. 25. a zř. zemsk. obn. V. 6., 8. (mor. fol. 240.).

O vybízení druhu toho ve sporech soukromoprávních pojednává podrobně teprvé obnovené zřízení zemské Ferdinanda II. Ačkoli jinak v podstatných kusích řízení soudní starobylé přeměnilo a podlé zásad práva obecného[139]) upraviti hledělo, ne-

---

[138]) Známo jesti, že na sklonku 16. století ku stížnosti stavů vyšších při sněmu o to vedené, že nejistota práv vzchází z různých práv městských, opět od předpisů zříz. zemsk. s strany vyšších stavů platnosti majících se lišících, opětně i opětně voleny byly komisí, jimž za úkol položeno jest, uvésti ve srovnalost všechna práva tato. Právo měst pražských r. 1579 králi Rudolfovi předložené přijato r. 1609 také od Lounských a Litoměřických (do toho času spravujících se právem magdeburským) za právo všechněm městům českým společné (art. sněmu toho 1609—10 fol. 49.; srovnej Hanělův: Nástin o vlivu pr. něm. v Čechách str. 82., pak str. 63. Dodatku.

[139]) Právo městské v části hmotné přímo dovolává se na různých místech práva obecného, na př. A. 38. §. 4. (lex XII tabularum), G. 6. (lex Petölia), M. 15. (ustanovení Arcadia i Honoria), podobně M. 19., pak R. 9. §. 2. (o shanění mrtvých), konečně R. 13. — S. 16. (lex Aquilia), málokdy však co do řízení na př. B. 68. fides oculata testium, M. 17. Naproti tomu zřízení zemské spočívalo vesměs na základech domácích (lečby v D. 17. Maxim. zř. shledána byla citatio ad litem reassumendam a t. p.). Obnovené zř. z. co do processuální části obralo si za cíl: „ty nesnáze českého procesu vyzdvihnouti“ (D. 42. ob. zř. z.); zrušeny byly půhony, rozdíl mezi půhonem a obesláním (jehož ostatek na Moravě nebylo, srov. morav. zř. z. fol. 44.), obn. zř. B. 18, 19, podobně rozdíl mezi nálezy a výpověďmi (D. 50.), dřívější půhony přeměněny byly v žaloby složené podlé předpisů obecnoprávních (B. 18, 23, 25, E. 18; moravsk. fol. 43, 99), ústnost a veřejnost ustoupily písemnosti a tajnosti (C. 1, B. 9 obnov. mor. fol. 48, 35 naproti B. 29, 30 Maxim., čl. 6, 37 Vladisl.), volné uvažování průvodů (Všehrd knihy devat. II. 20; kniha Drnovská vyd. Brandlovo str. 19.), zákonní theorii důkazní (přísaha rozhodovací obn. zř. D. 28, 32 atd.). Vliv obecnoprávního

dotklo se přece vypsaného zařízení staršího práva, naopak pořádalo je co do jednotlivostí a úsečně je obmezilo. Stalo se tak bezpečně z důvodů v B. 12. uvedených, totiž že spůsob ten „netoliko k udržení mezi stranami dobrého srozumění, ale také k přátelským porovnáním, ano i potom k pořádnějšímu rozepře vedení sloužil“ (srov. také B. 15.). Nedá se neseznati, že právníci, jimž bylo uloženo spracování staršího zřízení zemského vedlé názorů tehdy platných o moci panovničí co do soudnictví a tudíž vedlé zásady tajné písemnosti, dobře vědomi byli sobě toho, že dotazování se přímo před tím, nežli zahájí se spor, v případech hojných bývá zárodkem narovnání.[140])

Každý totiž, kdož na koho před soudem zemským žalobou nastoupiti chtěl, prvé nežli to učinil, poslati měl ceduli řezanou odpůrci a — dokládaje se práva svého k věci, které vyhledává, i titulu — žádati od něho světlé i neukryté odpovědi, znal-li by se k tomu nároku čili nic (B. 12, 14, E. 1, 16). Vyzvaný odeslati povinen byl odpověď zavírající do sebe vysvětlení, od koho a jakým titulem právo má, jehož se vyzývající domáhá, ve lhůtě 20 dnů

řízení na předpisy obnoveného zř. z. vysvětliti sluší tím, že dru. Melanderovi, přísedícímu dvorského soudu říšského, spracování části té zůstaveno bylo (protokol komisí ku přehlídnutí starého zř. z. Maxim. r. 1625 zřízené ze dne 4. Aprilis t. r. v arch. zemsk.). Zřejmé doklady o tom poskytují porady komisí této na př. při článku B. 34 Maxim. jednajícím o právu stanném a omluvách nestání stalo se usnešení: die decision hujus articuli ex jure communi zu nehmen; nejinak při čl. C. 8. Maxim. bylo uzavřeno, škrtnouti odstavec týkající se přísahy nalezené dosud obvyklé a dodáno: soll secundum jus commune formirt werden, weil tria juramenta: judiciale, voluntarium, suppletorium. In hoc articulo est judiciale (srov. prot. porad těch ze dne 18. a 20. března 1625 v zemsk. arch.). Nastalo tedy rázem, proti čemu sněm český r. 1575 byl se opřel zákazem podávání rozepří v jiná místa, zvláště ku dvorskému soudu německému, totiž vnikání práv obecných, jež arcit úvod zákonníka stavu městského z r. 1579 vynáší jakožto „jedinou studnici, z které všechna nařízení se vážila a brala, aniž co spravedlivějšího a gruntovnějšího“ prý najíti lze. Účinek změny nastalé jest očividný. Neuplynulo ani století od zavedení obn. zříz. z. (r. 1708/9) a sněm svolil již k tomu, aby ustanoven byl zvláštní asesor při komorním říšském soudě ve Veclaru, který by se tam „zastal zájmů království českého.“

[140]) Srov. Haimerlův Magazin díl 12. str. 50.

(B. 12, E. 17; moravské zř. z.[141]) fol. 39.). Měšťanům položena byla však jen lhůta 14denní (B. 14; mor. zř. z. fol. 40). K čemu se kdo v takové ceduli přiznal, na to potřebí nebylo jiného průvodu; což však popřeno bylo, to nejprvé provésti slušelo, pročež podlé výslovného nařízení řezané cedule obou stran přiloženy býti měly ku žalobě (B. 19; mor. fol. 45, 46). Mlčel-li vyzvaný k dotazu neb odpověděl-li nedosti světle, nevzrostl mu z toho účinek kontumační. Avšak podlé názoru praxe[142]) nemohl — zvítěziv v rozepři, jež nastala o nárok ten — požadovati náhradu nákladů sporu. —

Případy, v kterých nebylo lze užiti podle zákona (B. 13. moravs. fol. 40.) cedulí řečených, jsou zcela důsledné, totiž ve věcech, kdež doznání o sobě není dostatečným průvodem,[143]) dále jestli jde o výrok praejudiciální,[144]) pak kdykoliv po rukou jest důkazu již připraveného,[145]) tudíž doznání potřebí není, konečně když uznání práva v zápětí svém má uvažování a pořádání poměrů ekonomických podrobnější.[146]) Praxe soudů městských neužívala cedulí řezaných leč pro pohanění.[147])

Při spracování processuální části zřízení zemského obnoveného vystříhali se ti, kdož škrtali[148]) dotud v platnosti zachované

---

[141]) Nepotřebí téměř doložiti, že mor. zříz. z. Ferdinandem II. dané roku 1628 (10. května) doslovně skorem srovnává se s obnov. zř. z. 1627. u věci té.

[142]) Proškovský: resolut. ad diff. jur. boh. et comm. 1. inf.; Weingarten: vindemia judicialis 1692 pars II. cap. 4. N. 2.

[143]) Totiž v důležitých věcech útrpných, zvl. pokud se týče vraždy, násilí na statku neb osobě provedeného. Vypouštění a osušení vod sem nenáleží, Q. 46.

[144]) Pakli že se kšaftu při dskách zemských odporovalo neb námitky činěny byly proti exekuci (zvl. když jeden druhého „viní z nepřádného zatčení, buďto také odhadu neb obrannému listu odpor klade").

[145]) Totiž listin formy privilegované (listů hlavních o dluzích, Maximil. zř. O. 29); ku zachování obrany non numeratæ pecuniæ cedulí řezaných užiti lze bylo, F. 26.

[146]) Když se bratrských neb otcovských podílů žádalo.

[147]) Q. 25 pr. měst., pak: Adnotationes theor. pract. ad Westenbergii princ. juris tom. I. pg. 378.

[148]) Srov. pozn. 139. Jednotlivé články staršího zř. z. podlé toho upraveny byly; tak na př. B. 8. obn. zř. z. opakuje sice obsah výše přivedeného čl. B. 40 Maxim. zř. z. však s dodatkem vzta-

řízení volně ústní, krajnosti té, přenésti na půdu naši celý neobratný apparát tehdejšího řádu soudního obecnoprávního. Zajisté podařilo se přehlížitelům staršího zř. zem. podobně jako skladatelům josefinského soudního řádu[149]) vytknouti pravidla co do základu totožná se zásadami obecnoprávními, zároveň však poštěstilo se jim, uvarovati se aspoň těch zařízení processuálních, která čím dále tím více řízení obecnoprávní činily těžkopádným i nevhodným.

Mužové ti zavedli sice projednávání písemné (C. 1,) tajné (B. 4., 9.) nejen při soudu zemském nýbrž i při kanceláři dvorské (F. 2.), načež legislace vůbec dbala o rozšíření se řízení písemného,[150]) avšak zjednali platnosti zásadě podrobného sepření se stran (C. 7., 8.), jakož i zásadě soustřeďovací šíře a dříve než

---

hujícím právo dotázek jen na otázky soudců o konečný rozsudek se radících, neboť praví: „... Avšak když se některý spis přečte a někdo by ze soudcův zemských v hlavních punktech, o kteréž by činiti bylo a na kterýchž by táž věc záležela, z těch přečtených spisův ne všecko dostatečně pochopiti mohl: tedy bude svobodno každému, na to soudců zemských se ptáti, jak tomu rozuměti má, i také ten punkt zase pozuovu sobě přečísti dáti.“ Tímto doplňkem arcit původnímu článku dán byl smysl zcela jiný.

[149]) Domin-Petrushevecz: öster. Rtsgeschichte pg. 118; Glaser kl. Schriften díl II. str. 352.

[150]) Srovn. resol. ze dne 3. října 1629 (Codex Ferd. Leop. Jos. Carol. pg. 151); městům král. tak nařízeno bylo resol. ze dne 20. září a 28. října 1641, appellačnímu soudu pak uloženo instrukcí ze dne 27. listop. 1644 §. 22., bdíti nad zachováním rozkazu toho, městům kr. věnným konečně instrukcí ze dne 2. března 1651 §. 12. (srovn. Weingarten: Auszug der Stadtrecht 1688 pg. 64, pak str. 10. dodatku). Zvláštním dekretem ze dne 18. prosince 1674 č. 32. (Weingarten: fascic. divers. jur. fol. 245) bylo také prohlášeno, že řízení písemného vzdáti se nelze. Hledíc k těmto normám, nelze se arcit diviti tomu, že Fincken: observationes super proc. sum. (Pragae 1754) pokládá již (str. 116.) řízení ústní vůbec za druh řízení zvláštního, mimořádného vedle řízení ve věcech směnečních, rušené držby se týkajících atd. Že ostatek spůsob projednávání rozepří in scriptis, jaký obnovené zříz. z. předepsalo, bezpečně i v praxi pokládán byl za pokrok valný v právu processualním, toho svědectvím jest nám návrh soudního řádu vypracovaný drem Peezem 1731 (srov. pozn. 123.), který tit. I. partis II. §. 1. žádá, aby písemný process obn. zř. zems. zaveden byl vůbec v zemích pod

v právu obecném se stalo,[151]) přijímajíce přísah de calumnia pouze jakožto podmínky přísahy rozhodovací (D. 29.), ač i tu pozdější praxí vyhynuly.[152]) Okolnosti tyto jsou příčinami, pro které dotazování se stran ve spůsobě obecnoprávních posicí u soudů našich nikdy nevzniklo. Potřebě ve směru tom patrně dosti činilo osvědčené zařízení cedulí řezaných.

Zákonodárství dob pozdějších nedotklo se ustanovení vyložených. Nesetkáváme se s derogačními předpisy ani ve sbírkách[153]) deklaratorií, které uspořádal slovutný tehdy Weingarten,[154]) aniž pak v pragmatice císařovny Marie Terezie dne 23. ledna 1753 dané pro království české za účelem tím, aby zlořády, v praxi se zahnízdivší, vymítěny byly. Četné spisky praktiků[155]) častů těch naopak vždy dovolávají se nařízení u věci té již vyložených.

Vzdor tomu však tehdy asi z obyčeje vyšlo zasílání řezaných cedulí proto, že tehdejší zástupcové stran[156]) nepřáli hrubě

žezlo rakouské slušících. Vždyť i kompilační komissí soudního řádu josefinského rozhodla se položiti „český písemný process“ za základ řízení. (Gerichtszeitung 1858 str. 148.)

[151]) Obn. zř. z. C. 9., 10., 11. ukládá eventualní spojení obran dilatorních s peremtorními, B. 19., D. 28. anticipací důkazu svědky, listinami i přísahou. Podle obecného práva až do polovice 17. století uvedeny bývaly předkem jen dilatorní obrany, peremtorní však stranou ponechány až do výsledků oněch (Albrecht Eventualprincip str. 49.); teprvé nejnovější R. A. 1654 §. 37. provedl u věci té opravu potřebnou. Co se pak důkazu týče ani tento zákon nenařídil anticipací důkazu listinami, ježto dobré zdání nejv. soudu kom. ze dne 15. října 1644 bylo se proti tomu prohlásilo, nýbrž jen stranám dal na vůli, tak učiniti.

[152]) Kyblín tract. de different. jur. com. et boh. 1663 differ. N. 21.: juramentum calumniae nec ab actore nec ab reo praestatur, si praxim venerabilis archiepiscopalis consistorii pragensis excipias.

[153]) Srovn. Codex Ferdin.-Leopoldino-Josephino-Carolinus obsahující deklaratorie do roku 1719, pak obě Continuationes.

[154]) Spisy přečetné tohoto praktika uvedeny jsou v práci Auerspergově: das böhm. Appellationsgericht str. 157.

[155]) Jakuba Vrby: Výtah práv městs. 1700 str. 104. Vademecum juridico-practicum 1710 str. 6.; Extractus juris provincialis 1710 str. 25.; Compendium novellarum declaratoriarum 1710 str. 107 etc.

[156]) Neumann de Buchholz, professor na pražském učení vysokém, vyličuje hojné zlořády, v tom kořenů svých mající, že praxe přímo proti doslovu zákona si vedla, ve spisu nadepsaném: de abusibus praxeos Boemiae (Norimbergae 1733) na př. protaho-

smírům, jak o tom jasné svědectví vydává pragmatika dotčená (artic. 3.), dále pak ze zákonního důvodu toho, že znění článků B. 12., 19. obn. zř. z. nebylo přímo a nutně rozkazující, aniž pak vytklo sankcí nezachování předpisů, o které běží. —

Josefinský řád soudní spočívaje na zásadě projednací, zůstavil vedení sporu zcela stranám, pročež důsledně dotazování se soudce ad informandum vyloučil. Pouze v případě výminečném, jestli by venkovan neznalostí formalit skrácení utrpěl, k uvarování čehož jakési ústně-protokollární jednání zavedeno bylo, prohlášeno jest za povinnost soudce, aby pečoval o správné předložení faktického podkladu nároku žalobcova i obran žalovaného, čehož arcit dojíti jen mohl přímým dotazováním se stran (dv. dekr. ze dne 11. září 1784 č. 336. sb. z. s. lit. *f*).

Vzájemné dotazování se stran nemělo místa v ústrojí processualním ovládaném přísnou písemností a zásadou podrobného sepření se stran. Aby pak nikdo netáhl se k cedulím řezaným, prohlášeno bylo dvor. dekr. ze dne 10. února 1789 č. 967. sb. z. s., že sešlo s podpůrné platnosti starších práv. Nad to byl již dvor. dekr. ze dne 22. července 1788 č. 860. sb. z. s. českému appellačnímu soudu k dotazu tímto učiněnému odvětil, že nikdo zavázán není, mimo soud o záležitostech svých se prohlásiti, nechť se dotazuje kdokoli po tom.

Legislace rakouská nepropůjčila dotazování se stran na vzájem ani tehdy průchodu, když zákonem o řízení stručném ze dne 18. října 1845 naklonila se podle vzoru zákonodářství pruského ku zásadě vyšetřovací. Předpisem §. 8. jenom soudci práva poskytla, dotazovati se stran ku vysvětlení věci v nepřítomnosti právních zástupců. Při poradě komisí radící se o návrhu zákona řečeného, však i proti tomuto oprávnění brojeno bylo,[157]) ačkoli tento odpor rovněž jako nájezdy bývalého veronézského senátu nedošly výsledku.

---

vání rozepří nezachováním předpisů v pozn. 151. dotčených, vyžadováním zvláštní conclusio in causa (v právu obecném obvyklé, Gail lib. 1. observ. 107.) vzdor jasnému nařízení C. 21. o srotulování spisů.

[157]) Schenk: der öst. Summarprocess str. 146. vypravuje, že dvorní rada Haerdtl rozhodně se pronesl proti tomu. Tvrdil totiž, že právo soudce, o něž jde, jest opatření, jež stranu u větší míře nežli obviněného ze zločinu vydává libovůli a vášni soudce, jelikož při výslechu inkulpáta alespoň svědci soudní přítomni jsou.

Zajisté bylo ustanovení dotýčné tím nejmenším ústupkem, jejž názory dosud platné o řízení soudním učinily snahám k tomu směřujícím, aby právu hmotnému dostalo se vítězství ve sporu.

Teprvé legislace doby nejnovější[158]) směléhо ve směru tom učinila kroku,[159]) jak doleji podrobně vylíčíme. —

(Pokračování příště.)

---

[158]) Mimochodem vytknouti tu sluší naproti výše vypsaným předpisům práva tyrolského (srovn. text ku pozn. 128.), že zákon ze dne 21. září 1869 č. 150. ř. z. o smírech učiněných před důvěrníky obce vším důvodem ustanovuje (§. 4.), že jestli se nestalo narovnání, nikterak užiti nelze prohlášení se stran proti těmto ve sporu, který snad později počne. Jest to důsledkem zásady, již soudní řád přijal v §. 107., avšak v jistém směru výminkou z pravidla §. 110. sd. ř.

[159]) Návrhy rakouské týkající se řízení soudního a spočívající na zásadě volné ústnosti, jakož i nikterak neobmezeného uvažování výsledků důkazních soudcem, přijaly též přirozenou nutností právo dotázek soudce i stran ve spůsobě té, jakou se jeví v novějších návrzích německých. Již tak zv. základní zásady nového řádu soudního vládou uveřejněné r. 1861 propůjčují v §. 18. soudu i stranám právo dotazování se, žádajíce jen, aby strany vykonávaly práva řečeného za prostředkování předsedy soudu; následkem nezodpovědění neb neúsečného odvětění jest fikce doznání okolnosti té které (§. 19.). Odůvodnění zásad těch (str. 23. násl.) pokládá zcela správně dotázky soudu za nezbytnou důslednost řízení ku vyhledávání hmotné pravdy směřujícího, jež arcit zásadu záporného sepření se nutně zavrhuje. Dotázky stran pak naznačuje co výsledek povinnosti i práva těchto, poskytnouti soudu všech prostředků čelících ku poznání pravdy. Motivy dotčené zmiňují se též o tom, že by de lege ferenda ničeho nevadilo přímému dotazování se stran na vzájem, jako v řízení trestním, ač návrh jinak ustanovuje. Návrh tak zv. referentův 1866 §. 135.—137., rovněž i vládní předloha podaná dne 18. prosince 1867 (66. sezení I. sessí poslanců) nepřijaly však věty vyložené za své, nýbrž opírají se u věci té o návrh hannov. komisí sdělaný (srov. pozn. 107., 110.—117., jakož i text k těmto). Odchylek jest pouze v tom, že připouštějí též dotazování se soudcova ku doplnění průvodů nabídnutých (srov. pozn. 111.), dále že vládní předloha místa dává navrácení ku právu předešlému proti kontumačnímu účinku fikce doznání. Ku změně v tom směru, aby fikce tato nenastala ex lege, nýbrž fakultativně vedlé uznání soudce, jak chtěla advokátní komora Vídeňská (Motive zum Refer. Entwurfe pg. 38), nebylo přistoupeno, nýbrž ustanovení §. 150. hann. návrhu (druhého čtení) zachováno. Při po-

Mr. Viktorin ze Všehrd a dílo jeho.

Podává JUDr. Hermenegild Jireček.

II.

Pojednavše o příbězích životných, promluvíme již o díle Všehrdově.

Především sluší oznámiti, že Všehrd přistupuje k spisování díla svého, mínil složiti je toliko z kněh osmi, ne devíti, neboť na samém závěrku kněh třetích praví, „že o placení od desk v jiných, posledních, knihách bude povědieno“; o tomto placení pak psáno jest v knihách osmých. A v IV. 16: „Co se pak a pokud od odhádánie platí, to se najde v posledních knihách, kdež se o jiném od desk placení vypravuje“, a o platech od odhádání nemluví se jinde nežli v knihách osmých v tituli neb hlavě 46.

---

radě vládní předlohy v sněmovně poslanců r. 1870 propůjčeno bylo ku návrhu komise sboru toho (XL. příloha těsnop. zápisků V. sessí str. 329., 382.), právo vzájemného dotazování se také stranám i zástupcům těchto Vším důvodem padl však po živé debatě následkem důrazných námitek vlády návrh komisí té in pleno, aby kontumační účinek fikce doznání vyloučen byl, jestli se dovolávala strana osobně obeslaná před soudem ústně neb podáním vlastnoručně podepsaným dřívějších prohlášení zmocněnce, jejž zřídila sobě. (Zápisky těsnop. 33. sezení V. sessí str. 715.) Dodatkem tímto byl by se stal celý právní ústav dotázek bezvýznamným. Dále věc nedospěla, neboť události r. 1870 byly příčinou toho, že vládní předloha řečená ani v podrobnou poradu ve sněmovně panské vzata nebyla. — Nejnovější plody legislace rakouské, jimiž řízení ústní a soudci pravidly důkazními nepřekážející u volném uvážení výsledků zavedeno bylo před řízením bagatelním, zákon totiž o soudech živnostenských (ze dne 14. května 1869 č. 63. ř. z.), a zákon upravující organisaci říšského soudu (ze dne 18. dubna 1869 č. 44. ř. z.), průchodu dávají právu dotázek v míře velmi skrovné. Před soudy živnostenskými jen soudcové a pouze k objasnění věci dotazovati se mohou stran (§. 50.); stalo se tak asi podlé vzoru francouzských conseils de prud hommes (zápisky těsn. sněmovny panské 4. sessí str. 1816.). Taktéž jen soudcové zasedající na soudu říšském stranám klásti mohou otázek (§. 26.), což asi vysvětliti sluší zvl. povahou soudu tohoto, rozhodujícího o nárocích rázu veřejnoprávního.

Teprvé po zkončení kněh osmerých odhodlal se ke knihám devátým: O zmatcích.

Četná jsou znamení v I. recensí, po nichž možno ukázati, kterého roku Všehrd jednotlivé knihy skládal.

Knihy první a druhé psány jsou v první polovici roku 1495. Ne před rokem 1492, neboť jednaje o soudu komorním (I. 2), táhne se ke snešení sněmovnímu r. 1492 o soudu tom učiněnému a do desk Památných Q. 18 vloženému (Arch. V. 446). Ne před rokem 1495, neb jednaje o soudu dvorském (I. 3) cituje dsky Památné S. 21, kterážto signatura padá na jaro roku 1495. Že pak citovány jsou v I. 3. dsky Památné S. 21, v II. 19 pak týže dsky S. 11. a S. 19, kterýchž určité datum připadá na rok 1495 a na měs. Mart. (v pátek před sv. Benediktem a v pondělí před sv. Řehořem), není pochyby, že knihy první i druhé skládány jsou teprvé po prvních suchých dnech postních r. 1495; však nejblíže následující signatury desk Památných, totižto T. 14 a T. 15, z téže doby pocházejí t. j. ze dne 16. Mart. (v pondělí před sv. Kedrutú).

Knihy třetí spisovány jsou r. 1495. Praviť zajisté Všehrd III. 14, že jest „letos nalezeno," aby ve při o moc obě strany osobně k soudu stály. Stal se pak ten nález r. 1495 a vložen jest do desk Památných T. 14, kterážto signatura ukazuje na jaro roku 1495.

Knihy čtvrty skládány jsou v druhé polovici r. 1496; neb v ten čas stalo se ono pamětihodné pozdvižení lidu poddanského proti panu Jiřímu Tunklovi starému z Brníčka na statku Zábřezském v Moravě, a „nynie v Čechách, jakož se slyší, v kraji Litoměřickém při sv. Markétě" proti Adamovi z Drahonic na Ploskovicích. — V těchže knihách čtvrtých dí Všehrd, že jezdíval jest také místopísař na meze s purkrabí Pražským, ale to že se již nedrží, „a já také o ten zisk a dóchod nestojím"; což jest plným dokladem, že píše tyto knihy seděl ještě v úřadě svém místopísařském, (z kteréhož vyšel v polovici měsíce Martia r. 1497.)

Páty knihy skládal Všehrd v zimě r. 1496 a na jaře r. 1497, citujeť v hl. 2. listinu z měs. Oktobra 1496 (v středu před sv. Havlem) a v hl. 32. praví, „že dsky staré dole nejsú"; což zřízeno teprvé nálezem z měs. Mart. 1497. (ZZVlad. 170).

Knihy šesty psal Všehrd, nejsa již v úřadě; neboť ono „nové zóstání", o kterémž v I. recensí mluví VI. 34., stalo se na sněmu o suchých dnech letničních l. b. 1497; i vloženo jest do

desk Hyndrákových, následníka Všehrdova, na samém začátku B. 1. (Arch. V. str. 466—469 a ZZVlad. č. 460).

V knihách sedmých dí Všehrd (VII. 10), že po ten čas žádný nemohl více na zboží svém listem odkázati, nežli jest je sám zápisem svým a dskami šacoval; „ale již se jest nález o tom mezi Marketú z Waldeka a mezi Janem z Sútic stal léta božieho 1497.“ Toť svědčí, že knihy ty psány jsou ne před rokem 1497.

Knihy osmé skládány jsou po vyjití Všehrdově z úřadu, tedy po 15. Mart. 1497. Pravíť výslovně, že již není místopísařem: „A ty dsky veliké obojí vždycky od staradávna miestopísař v své moci jest sám míval; i já; než potom po mně jinak.“

Knihy deváty psány jsou r. 1498, neboť proměny, o kterých zde Všehrd píše, staly se skoro vesměs v první polovici roku 1497. Sám pak návěští dává, že psal knihy osmé r. 1498, neboť se v IX. 3. (rec. I.) táhne k rozepři své s Janem Třebickým při suchých dnech postních 1498.

Celé dílo v prvním sepsání hotovo bylo r. 1499. Z té doby datován jest opis Wamberský (1499 sabbati Wamberk die Sancti Augustini). Také píše pan Zdeněk z Postupic dne 25. Jan. 1502, že Všehrd půjčil mu knihy ty jednou ku přečtení, když nemocen on — Zdeněk — dlouho ležel, „teď dvě létě budú, a ještě celá Práva nebyla ani svázána“, což jasné podává svědectví, že spis dokonán jest r. 1499 — ten rok před vyhlášením Zřízení Zemského Vladislavovského.

Dílo Všehrdovo dvakráte jest od skladatele zpracováno, i máme dvé hlavních recensí před rukama. První sepsání dokonáno jest roku 1499, druhé r. 1508. První text připsán jest od skladatele pánům z Postupic, s takovým doložením, aby páni dílo toto doma toliko chovali, ne je ven vypouštěli, leda by se jim samým zdálo, i jiným je vůbec vydati, avšak bez škody spisovatelovy. Poněvadž pak od r. 1499 do r. 1508 v pravdě prošlo devět let, můžeme dobře věřiti pisateli, že úmysl jeho byl jest, aby „toto jeho jakéž koli sepsání“ ne prvé než po devíti letech jakož Horatius radí, mezi lidi vůbec vyšlo.

Přímluvou pana Zdeňka z Postupic pohnut jest Všehrd, aby v díle svém všecko vynechal, co by bylo nebo zdálo se býti „hanění pod podobenstvím.“ Tím se druhé sepsání hlavně liší od prvního. Jiný rozdíl v tom jest, že několiko titulův nově vloženo, jako II. 7, II. 28, III. 10, III. 12, VIII. 10, a že titule namnoze

rozmnoženy jsou anebo zase zkráceny. Vůbec také druhý text od prvního pečlivější stylisací se různí.

Druhého sepsání, jež připsáno jest samému králi, skladatel každému již dovolil přepisovati, všem vůbec je vydávaje. Zároveň druhé toto sepsání výrazně prohlásil za jediné pravé a správné, první jakožto nedokonalé odvolávaje, ješto prý nebylo ani opravené aniž ním vydané, než z přepisu a škart toliko přepsané

Zemské právo české nemá aniž mělo kdy horlivějšího, znalejšího a výmluvnějšího velebitele nad Všehrda. „Bych sto jazykóv měl a tolikéž úst, železný hlas a měděné peřie, nemohl bych ani vymluviti ani vypsati, jaké jsú chvály hodni Čechové staří, zemi českú spravující, kteříž jsú tak spravedlivá, tak dostatečná a tak potřebná sobě i dědicóm svým práva vymyslili!" (II. 30). „Neb staří kteří jsú práva zemi české nacházeli, nic jsú bez příčiny, nic nadarmo, nic nálichem a štěstím o tom nedělali, než s rozumem všecko, s radú a opatrností viece než lidskú." (IV. 19). „Ne jedné, ne dvojie nebo trojie, ale nečíslné, dokonalé a ustavičné chvály jsú hodni staří Čechové, spravedlnosti, práv a obecného zemského dobrého přielišní milovníci, kteříž jsú téměř nad lidský rozum, nad všelikú múdrost lidskú tak spravedlivá, tak dokonalá práva vyhledati, vymysliti, vydati ... i k věčnosti utvrditi chtěli!" (III. 18.) „Aniž mně o tom často a dlúho přemyšlejícímu jiného co na mysl přichází, než to, že jsú bohem a duchem svatým práva země české od starých kniežat a Čechóv vyhledána!" (I. 6.) — Viz také Předmluvu, kdež zvláštní vlastnosti českého práva zemského u porovnání s jinými podrobně vyličují se.

Všehrd skládaje Knihy Devatery, knihami těmito každému vůbec chtěl posloužiti, zlým i dobrým, jakž v Předmluvě i v Zavření praví, zvláště pak chudým a nevinným, vdovám a sirotkům, kteří sobě sami ani obrany ani rady dáti nemohou.

Vzdělavatelnou povahu práva českého dobře Všehrd velebí, řka: „A jest i užitečné i kratochvílné o tom i o jiném při práviech zemských myšlenie, neb netoliko užitku všech a jednoho každého práva zemská slúžie, ale také i rozum ostří i paměť tvrdí těm, ktož o nich často myslie." (VII. 30). Toť jest táž formálně vzdělávající povaha, pro kterou podnes velebí se právo starořímské!

Všehrd skládaje dílo své, dobře znal pramen práva zemského v Čechách jediný a pravý, t. j. Nálezy a rozsudky soudu zemského;

neb právo toho času žilo bez pravidel napřed uložených v samém vědomí a pocitu právním těch, kteří povoláni byli souditi. „O práviech země české jsem psáti umienil, ne tak jako bych je ustanovovati nebo vynášeti chtěl (viem na koho to slušie), ale vynešená a dávno ustanovená od kniežat a králóv českých a potom od súdcí všie země české po dskách a po náleziech panských na rózno a rozdielně položená, shledati a v hromadu krátce sebrati, má mysl všecka, všecka má práce jest.“ (Předmluva.) — „Kterážto práva ač již ne v knihách a psání zvláštniem společně, ale v obyčeji a v paměti lidské, v náleziech starých a ve dskách rozdielně a poróznu tak dlúho trvají!“ (VI. 18.) — „Toto jest, čehož jsú nynější i předešlí mnohými sněmy, mnohými sjezdy hledali a najíti jsú nemohli, a v prostředku jich bylo, mezi nimi se vrtělo; čehož jsú hledali, ve dskách, v náleziech obecních i zvláštních, bylo zavřeno!“

Že pak nálezové soudu zemského a snešení sněmův zapsány a uloženy byly ve dskách zemských, sbíral Všehrd materiál k dílu svému především z desk těchto, „čteniem desk a nálezóv starých ustavičným“ (Předm.), k čemuž jakožto místopísař samým úřadem byl veden.

I jest přebohatý zdroj tento od Všehrda tak vyvážen, že vše co se soudu a práva zemského dotýče, v díle jeho nalezáme sebráno v jedno. I možno říci, že „Knihy Devatery“ spolu se „Zřízením Zemským“ Vladislavovským a s rozličnými sbírkami Nálezův zachránily nám ducha práv českých, jichžto tělo, dsky samy, ohněm jsou zničeny!

Dobře ostatně Všehrd rozeznával právo zemské a právo cizí: „Svými se právy v království českém lidé, vlastními a domácími, ne německými, majtburskými nebo jinými cizími a přespolními súdie“. (Předml. Což ovšem toliko na právo zemské, ne městské, se vztahuje, neb právo městské v Čechách z německého práva vzešlo a vyrostlo.) — A v „Zavření“: „Poněvadž jsem tuto viece psal to, což se jest v zemi české zachovávalo za mého úřadu a přede mnú, nežli co jest po všem světě u všech lidí za staradávna držalo a ještě se u některých drží, k tomu zavázán jsa, abych psal, co se v zemi za právo drží a dskami nálezy nebo obyčeji móž provedeno býti, ne to což by nad to k témuž slúžiti mohlo, což se v práviech obecních vypisuje, ale zde přijato nenie.“

Kromě desk a nálezů přihlížel Všehrd ještě i k jiným zdrojům, odkudž vážiti mohl známost práva zemského. „Kdež já z sebe

nic — dí v Předmluvě — bez dóvodu světlého psáti nebudu, než všecko což tuto o práviech v těchto knihách spíši, nebo dskami nebo nálezy, starými i novými, obecními neb zvláštními, nebo obyčejem a zvyklostí, kteréž za právo jest, bude moci ukázáno a dovedeno býti.“ — A v závěrečném přípise ku pánům z Postupic: „V kterýchžto knihách nic psáno nenie, což by dskami, nálezy, obyčejem, rozumem neb obecními právy provedeno býti nemohlo.“ — Dále IX. 4: „Ale snad mi toho ne každý uvěří, leč to dskami nebo nálezy okáži, a dobře udělá; má zajisté což píše kto o práviech zemských, všecko nálezy nebo dskami nebo i jinými dóvody okázáno býti.“

O dskách a nálezích zvláště píše Všehrd III. 9: „Ne o tom co se nálichem děje, ale o tom co se z práva dieti a zachovávati má, píši, a což nálezy o tom a na to dávno učiněnými móž okázáno býti.“ — IV. 11.: „A nechci, aby mi kto toho věřil, leč to dskami a nálezy starodávními okáži.“ — IX. 3. „Poněvadž jest příkladem a zkušeniem jistým již ukázáno, také má dskami a nálezem provedeno býti.“

Obyčej a zvyklost, kteráž za právo jest (což nazývá se consuetudo). II. 1. „To ač nikdež psáno nenie, ale zachovávaným obyčejem, ale drženiem starodávniem se provodí.“ (II. 1.) „V obyčej však vešlo jest, že i nejvyšší písař desk zemských kmetem se pohánie.“ (III. 9.) „Za právo se také v zemi české od staradávna drží“. (IV. 11.) „Při othádání z starodávnieho obyčeje za právo se drží.“ (IV. 16.) „Neb jest se to od staradávna zachovávalo.“ (V. 3.) „Já toliko o tom, což se vedlé obyčeje zvyklého děje a z staradávna zachovává, píši, ne proč a z kterých příčin se to děje.“ (V. 6.) — „Žádnému obyvateli země české z starodávnieho zachovánie bez povolenie královského nebo na plném súdu panského spolek nemóž žádným obyčejem ve dsky vjíti.“ (VI. 21.). — „A tak se jest přede mnú i za mne vždycky z obyčeje, kterýž za právo jest, zachovávalo“ (VII. 14).

Rozumem míní Všehrd „zákon přirozený“ neb „přirozenie“: „Ale jest ten ne psaný než přirozený zákon, kterémuž jsmy se nenaučili, nepřijali, nečtli, ale z přirozenie samého jej jsmy zachvátili, v se vpili a na sobě jej vytlačili, k kterémuž nejsmy naučeni než učiněni, ne zpraveni ale narozeni — aby jestliže život náš v které úklady, v moc, v meče nebo lotrovské nebo nepřátelské upadne, každému slušalo zdravie své vysvoboditi“. III. 25. „Vdovám a sirotkóm jsmy všickni z přirozenie i z viery pravé

křesťanské obecně zavázáni dobře činiti a jich proti nepravým všem brániti a nikdyž v potřebách je neopúštěti.“ (Předm.) — „Ktož za poručenstvie krále prosí, jednú ze dvojie příčiny k tomu hnut bývá: Z přízně a litosti a že jim přirozená milost hýbe, kterúž jest bóh všem lidem ve všech zákoniech uložil, v přirozeném, v psaném i v zákoně milostivém, kterýž se od přirozeného málo dělí“ V. 39. „A což k sobě kto sám chce přirozeným a najspravedlivějším právem a zákonem, nelze jest než též od sebe jiným učiniti“ VI. 11. „Neb to každý člověk má a povinen jest jinému každému z přirozenie činiti, chce-li za člověka a ne za hovado zóstati, jako: U svého ohně dáti osvietiti, cestu bludíciemu ukázati, střechy a domu svého každému pocestnému přieti, ztrátu nalezenú navrátiti, a též svěřenú věc zase dáti“ atd. VII. 7. — „Z té příčiny u všech lidí rozumu nenakaženého požívajících, i u Turkóv a u jiných pekelníkóv, kteříž boha ani slova jeho neznají, obecné dobré zvláštniemu domáciemu a svému dobrému i všelikým užitkóm vlastním a svým se předkládá.“ VIII. 26. — „Z té příčiny, ktož by poznal, že by naň který takový zmatek měl přijíti, suď se doma sám a vinu svú uznaje, póhonu, súdu, nálezu a otsúzenie nečekaje, jsa napomenut, učiň sám od sebe dosti, jakož za starých a za přirozeného zákona bylo.“ IX. 9.

Obecními právy rozumí Všehrd právo římské, pokud ve středověku ještě bylo platné. IV. 3. „Ale o trhu co se v praviech obecniech a přespolniech široce píše, toho na straně nechaje, k trhu zvláštniemu a v zemi české obyčejnému se navrátím.“ Všehrd, dobuda sobě při dskách důkladné známosti zemského práva českého, v posledním pětiletí XV. věku zanášel se studováním práva obecního; v knihách III. 3 (I. rec.) praví zajisté o právích obecních, že v nich učený není, avšak v závěrečné řeči ku pánům z Postupic již praví, že prodlí-li Pán života jeho, podlé obecních práv o těchto týchž věcech jiné knihy sepíše. Instituce Justinianovy znal dle zmínky v V. 45. Na staré právo římské táhne se Všehrd ne jako na základ nebo pramen práva českého, než jako na příklad, že u Římanů tak bylo, jako III. 23. (O moci), V. 43 (o dskách). Též i o právu církevním neb jak je nazývá „práva kostelnie“, zmínku činí při posuzování zletilosti. V. 45.

Zachováním míní Všehrd, což bychom rozdílně od právního obyčeje nebo právní zvyklosti (consuetudo) nazvali usus praxeos neboli což za pravidlo se vyvinulo při úřadě, bez nálezu nebo snešení. Jsou to ponejvíce jisté formality mající prastarý

základ na mnoze ještě symbolický, jako IV. 14 (u zvodu) IV. 15. (při odhádání), VII. 25 (při zájmu). Viz také III. 18 na konci (stará zachovánie), V. 33. (A to se za obyčej ve dsky píše), VIII. 14. (O titulaturách při dskách.)

Jiné ještě doklady béře a dává Všehrd ze starších spisův o právu českém. Znal-tě zajisté následující spisy: Páně Ondřeje z Dubé Výklad na právo zemské (Viz Codex j. b. II. 2.), Řád Práva Zemského (Ordo judicii terræ. Viz týž Codex II. 2.), Officium circa tabulas (Cod. II. 2.), Řád deskový (Codex III. 2. Supplementum), Ordo agendi minoribus terræ judicii officialibus præscriptus (Cod. III. 2), Ordo taxarum: Práva písařská. (Cod. III. 2.) Že by znal byl také knihu Rožmberskou, s podstatou povědíti nelze; též i Majestas Carolina zůstala mu cizí. Spisy tyto starší Všehrd pilně čítal; místy veliké kusy z nich do svého díla klade, jako III. 24.

Dobře také líčí poměr díla svého ke spisům starším podobným, an dí v „Zavření", že se „tak společné zprávy o práviech nikdež ještě nenajde, aniž jest kdy od koho v Čechách bylo sepsáno prvé než ode mne; a byla-li jsú jaká práva a spósobové súdóv v zemi české za starých sepsána, smiem říci, že jsú jiného v sobě nic nedržela, než to, což tuto sepsáno jest."

Také Písmo na nejednom místě za doklad se uvodí; i vidíme ovšem z častých citátů, že Všehrd dobře se vyznal v knize kněh, též jako i ve spisích Svatých Otcův. — „To Písmo: Od kteréhož i řád práva českého sa nedělí" (IV. 6). — „Spravedlivému žádný zákon, žádné právo (jakož Písmo pravi) nenie uloženo, než nepravým" atd. (IV. 13.) — Šalomún (IX. 2). — Žalmy cituje Všehrd II. 19 a IX. 10, avšak kromě všeho spojení s právy, tak jako i Origina, Gregoria, Firmiana (IX. 10), pak Josefa Flaviovu Kroniku o válce židovské (IX. 10) a Eusebiovu Kroniku křesťanskou (I. 6.)

Také i ke klassikům starověkým často přihlíží, na dotvrzení některého propovědění; tak V. 10 cituje Homera a Plinia v příčině dospělosti porodu, III. 20. Horácia, (fingere qui..) IX. 1 Homera a Luciana (Oratio de calumnia), IX. 2 a IX. 10 Virgilia (O gens infelix . . .), III. 13 Platona s Ciceronem, kteréhož prvního nazývá „všech filosofóv světských hlavu" a druhého „všech lidí výmluvných co jich kdy prvé bylo, co jich nynie jest neb co jiných potom bude, najvýmluvnějšího" Plauta V. 45. IX. 2. Onen dobrý Cicero . . . IX. 2. Julius Caesar.

Spisy vlastně české, kterými se Všehrd v díle svém dokládá, ze jmena jsou páně Smila z Flašky „Nová Rada“ (V. 18, IX. 1.)

Též i přísloví něco podává Všehrd, ponejvíce ke právu se vztahující. Jiných propovědění pak, na přísloví právní se ponášejících, kteráž jeho samého za původce mají, pěkná jest řada.

Praktické případy.

Je-li možno změniti přísežní formuli, když rozsudek již v moc práva byl vzešel?

V rozepři Františky Tomkové z M. s Janem Tomkem z M., žalovaným na vydání svršků, které žalující žalovanému co věno přinesla, nalezl c. k okresní soud v Hořicích rozsudkem ze dne 11. září 1871 č. 4137. za právo, že povinen jest žalovaný věci ty pod důhonem žalující Františce T. vrátiti, ač neodpřísahne-li, že dle jeho vědomí a upamatování žalující F. T. jemu, co svému muži, věci v žalobě vypočtené nepřinesla.

K této přísaze rozhodovací přihlásil se žalovaný, když rozsudek v moc práva byl vzešel, v pravý čas, přiloživ přísežní formuli, ve které však vynechány byly dva z předmětů v rozsudku a v přísaze soudem formulované obsažených. Ku stání, které u vyřízení tohoto přihlášení se ku přísaze k výkonu položeno bylo, dostavil se pouze žalovaný J. T., kdež soudem upozorněn byl na to, že se přísežní formule s rozsudkem neshoduje. U vyřízení protokolu o výkonu přísahy vyrozuměny jsou obě strany o skutku poslednějším, s tím podotknutím, že žalovaný nehledě k vadě přísežní formule připuštěn byl k výkonu přísahy z toho důvodu, „že předměty v přísežné formuli vypuštěné, odloučiti lze od ostatních v rozsudku jmenovaných věcí, aniž by tím rozsudek podstatně změněn byl.“

K stížnosti žalující F. T. proti tomuto výměru c. k. okresního soudu dne 16. listopadu 1872 č. 7173. podané byl výměr dotknutý od c. k. vrchního soudu rozhodnutím ze dne 17. února 1873 č 5706. co neplatný zrušen,

jelikož

o otázce, má-li strana jinak přísahati, než jak rozsudkem nalezeno bylo, rozhodnouti nelze, leč slyšena-li byla dříve o tom i druhá strana, což ale v případě, o který tu jde, c. k. okresní soud opomenul.

Zároveň prohlášen jest výkon přísahy za neplatný a c. k. okresnímu soudu nařízeno, aby o žádosti Jana T., kterou při stání k výkonu přísahy položeném protokolem podal (t. j. aby připuštěn byl k výkonu přísahy s rozsudkem nesouhlasící), obě strany při nově položeném stání vyslechl:

K revisi žalovaného J. T. zrušil c. k. nejvyšší soud rozhodnutí c. k. vrchního soudu, prohlásil výkon přísahy za právoplatný a potvrdil výměr c. k. okresního soudu ze dne 16. listopadu 1872 č. 7173.,

jelikož,

nehledě k tomu, že výměr c. k. okresního soudu ze dne 28. září 1872 č. 6411., kterým přihlášení se Jana Tomka ku přísaze dle formule předložené k soudu přijato a k výkonu přísahy stání na den 23. října 1872 položeno bylo, v moc práva vešel, a nehledě také k tomu, že druhá strana ku stání se nedostavila a námitky nečinila, — překážky nestává, aby jednotlivé předměty od ostatních v rozsudku uvedených věcí, s kterými nijak nesouvisí, odděleny a z přísežní formule vypuštěny byly. Vyloučení to nemění ani smysl vynešeného rozsudku, a není také ani pochybno, jaké právní následky v tom případě, když by žalovaný rozhodovací přísahu o skutečnostech na *veškeré* neb jen na *některé* předměty se vztahujících nevykonal, stíhnouti mají předměty ty, které v přísežní formuli obsaženy nejsou. Když konečně také vyloučením jednotlivých věcí přísaha co do ostatních v ničem se nezměnila, tož není příčiny, z které by přísaha složená a výměr okresního soudu o tomto výkonu vydaný zrušeny býti měly, docela již proto ne, jelikož také výměr posléz uvedený úplně s obsahem protokolu se shodující obsahuje vyrozumění obou stran.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 13. května 1873 č. 4793.

J.

Přísaha rozhodovací uložená správci konkursní podstaty o skutcích cizích!

Ve sporu písemně projednaném Anny Sp. s konkursní podstatou Ignáce Sp., správcem drem. Š., o vyloučení svršků z inventáře konkursní podstaty, uznala první stolice na přísahy rozhodovací správci žalované podstaty uložené.

C. k. vrchní soud zemský rozhodnutím ze dne 12. dubna 1871 č. 7543. nález první stolice změnil, žalobu zcela zamítnul, a žalobkyni k náhradě nákladů odsoudil z těchto

příčin:

Podlé §. 76. konk. říz. je správce konkursní podstaty zástupcem věřitelstva, a správcem jmění do konkursu patřícího. Vede-li tedy v zájmu spravované jím konkursní podstaty a zastoupeného jím věřitelstva spor, nemůže se tvrditi, že jej vede vlastním jmenem; poněvadž není jemu osobně žádné právo ani přisouzeno ani odepřeno, nýbrž mají výrokem soudcovským toliko poměry konkursní podstaty, případně věřitelstva k odpůrci, býti urovnány.

Je tedy patrno, že správce konkursní podstaty jen za osobu třetí spor vede, a jemu podle §. 207. s. ř. rozhodovací přísaha jen o vlastních jeho skutcích uložena býti může.

Přísahy však, prvním soudcem připuštěné, správci masy uložené, týkají se vesměs jednání, jichž správce konkursní podstaty nijak se nezúčastnil, případně jednání mezi žalobkyní a osobami třetími; a přísahy tyto vesměs není lze připustiti, an správce podstaty o skutcích těch vědomost míti nemůže, tedy přísahy vrátiti by musel, a výsledek pře závisel by pak od vlastních přísah žalobkyně, jichž připustiti nelze.

A poněvadž žalobkyně jiných důkazů nepodala, musel rozsudek první změněn, žaloba bezvýminečně zavržena a žalobkyně k náhradě útrat tím více odsouzena býti, an by vzájemné zdvižení jich zahrnovalo změnu ke škodě appelanta, a žalobkyně pro sebe dosud bezvýminečný rozsudek žádný nemá.

C. k. nejvyšší soud potvrdil nález stolice první „s dodatkem zmírňujícím a opravujícím, že přísahy, kterých žalovaná podstata třeba nastoupí, složiti má kridatář“, a že příznivý neb nepříznivý výsledek pře ohledně jednotlivých svršků záviseti má od toho,

budou-li složeny neb nebudou-li složeny uložené neb vrácené přísahy o té které věci.

Důvody:

Žalobkyně žádá řadu věcí do inventáře konkursní podstaty Ignáce Sp. vzatých, co své vlastnictví, že je částečně od otce, částečně od přátel před provdáním se obdržela, částečně ze svého koupila.

Dokáže-li toto, musí bez ohledu na námitku, že věci ty vzhledem k jich množství a vlastnosti za věno, nikoliv za dar považovati dlužno, uznáno býti vlastnictví žalobkyně, ježto vůči dokázanému daru nemůže míti platnost domněnka věna; a bez ohledu dále na námitku, že žalobkyně k udání svému, že věci za své koupila, teprvé v replice připojila, že jí věci ty také byly odevzdány.

Žalobkyně uložila k důkazu popřených těch skutků přísahu rozhodovací; a muselo na ni uznáno býti co na důkaz jediný a rozhodný.

Od uložení rozhodovací přísahy žalobkyní neuchrání žalovaného §. 207. s. ř., poněvadž on nevede spor za jiného třetího, nýbrž co representant konkursní podstaty ve smyslu §§. 76., 77. a 78. říz. konk. ve vlastním jmeně, a co takový do sporu se pustil.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 8. května 1872 č. 8658. r. 1871.

F. Š.

Proti pachtéři nelze na úrodu, pokud tato s pozemkem spojena jest, exekuci sekvestrací vésti.

M. Bandler z Heřmanova Městce podal při c. k. krajském co obchodním soudu v Chrudimi dne 28. července 1874 pod č. 5316. žádost, aby jemu na základě platebního rozkazu ze dne 18. listopadu 1873 č. 7264. povolen byl pro jeho pohledanost 850 zl. s přísl. exekuční zástavní popis vší úrody posud na pozemcích exekutem J. Beckem od panství Heřmano-Městeckého spachtovaných stojící, by jemu dále povolena byla exekuční sekvestrace téže úrody.

Výměrem ze dne 28. července 1874 č. 5316. k této žádosti vydaným byl povolen pouze exekuční zástavní popis, kdežto žá-

dosti za exekuční sekvestraci se nevyhovělo z důvodu, že předmět, jenž má být sekvestrován, knihovní vložky nepožívá.

Proti této části uvedeného výměru, pokud jím totiž žádost za sekvestraci byla zavržena, podal M. Bandler dne 6. srpna 1874 pod č. 5611. rekurs, v němž uvádí as toto:

Nelze pochybovati o tom, že na veškeré jmění dlužníka, tudíž i na úrodu stojatou lze vésti exekuci, an tato výslovně od exekuce není osvobozena.

Jest totiž toliko uvážiti, kterým spůsobem tuto exekuci lze provésti, a tu naskytuje se nám v praxi, že bývá žádáno:

1) za exekuční vzetí v zástavu a odhad práv pachtovních;
2) za exekuční zástavní popis úrody;
3) za exekuční sekvestraci požitků budoucích.

Prvního spůsobu nelze patrně s prospěchem užiti, poněvadž nelze propachtujícího nutiti, by přijal jiného pachtéře na místě dosavadního. Exekuční prodej práv pachtovních minul by se tedy s účinkem.

Druhý spůsob exekuce nelze rovněž s úspěchem prováděti. Úroda nesklizená jest částí půdy, a postrádá tudíž již z tohoto hlediště exekuční zástavní popis předmětu. A kdyby se skutečně takovýmto popisem nabylo právo zástavní, nemohlo by se realisovati, jelikož by pak ani exekut ani exekvent nemohl úrodu skliditi. Nežli by se pak všechny tři stupně exekuce provedly, vzala by úroda na poli dávno za své.

Nezbývá tedy, než užiti třetího ze spůsobů uvedených, totiž sekvestrace. Sekvestrace jest reálním arrestem a již dle povahy své nejvhodnějším prostředkem, kterým věřitel dosíci může zaplacení pohledávky své. Avšak tento spůsob exekuce lze i dle zákona připustiti, a nevadí tu §. 320. soud. ř., jelikož tento vyžaduje vkladu zástavního práva toliko tehda, žádá-li se o sekvestraci naproti vlastníku pozemku. Jde-li však o pachtéře, tu můžeme sice dle §. 437. ob. ř. s. právem užiti analogie, i povolovati sekvestraci budoucích požitků, aniž by tu však třeba neb vůbec možno bylo, by zároveň žádáno byla za vklad exekučního práva zástavního. Vždyť právem povolují na př. soudové exekuční zástavní popis pozemku, který knihovní vložky nepožívá, a pakli krajský soud byl toho náhledu, že musí předcházeti právo zástavní sekvestraci, tož vyhověl jsem nazbyt i tomuto požadavku, žádaje za zástavní popis úrody, který mně také skutečně byl povolen.

Konečně dovolal se rekurent nálezu c. k. nejvyššího soudu ze dne 19. února 1873 č. 1367. pod č. 41. v repertorium nálezů zanešeného, dle kterého i na výměnek, který přece jest věcí movitou, toliko sekvestrací lze exekuci prováděti.

Rekurs tento byl však c. k. vrchním soudem pro království České co druhou stolicí dekretem ze dne 2. srpna 1874 č. 22334. zamítnut,

poněvadž

plodiny na stojatě jsou dle §§. 294. a 295. ob. z. obč. příslušenstvím půdy, na niž se tyto nalezají, pročež nemohou dle dvorního dekretu ze dne 7. dubna 1826 č. 2178. sb. s. z. o sobě odloučené v exekuci vzaty býti, nýbrž jeví se dle §. 320. s. ř. knihovní vklad co nevyhnutelný, za který však žádáno nebylo.

I mimořádnému rekursu exekventa dne 14. září 1874 pod č. 6694. podanému nedal c. k. nejvyšší soud místa, hledě k správnému odůvodnění vrchního soudu a ku dv. dekr. ze dne 15. února 1833 č. 2593. sb. z. s.

Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu ze dne 28. října 1874 č. 11262.*)

Dr. Jos. Sýkora.

K čl. 3. notářského řádu.

Vedlé notářského spisu daného dne 29. července 1872 doznal Antonín M., že přijal hotovou půjčku 10.000 zl. od Šalomouna K., a zavázal se, tento dluh dne 29. července 1875 zaplatiti, zatím ale 8% v půlletních napřed jdoucích lhůtách pod následky §. 195. cís. patentu ze dne 9. srpna 1854 č. 208. ř. z. súrokovati. Zároveň dal Antonín M. v tomže spise své svolení k tomu, aby na základě téhož pro případ, že by některou z převzatých povinností ohledně splacení a zúrokování dluhu nedodržel, ihned exekuce se vedla.

---

*) Právě tak rozhodly všecky tři stolice ve věci J. Hamburgera na J. Becka pro 300 zl. s přís. (Rozh. druhé stolice ze dne 9. září 1874 č. 23487. a třetí stolice ze dne 28. října 1874 č. 11261.).

Žalobou ze dne 15. března 1873 č. 3898. žaloval Antonín M. na Colmara Š. pro 425 zl.

Žádostí dne 12. července 1874 pod č. 10605. podanou žádal Šalomoun K. proti Antonínu M. za exekuční odevzdání pohledávky Antonína M. pr. 425 zl., proti Colmaru Š. zažalované; na základě shora uvedeného notářského spisu pro 10.000 zl. s přísl., udávaje pouze v této exekuční žádosti, že Antonín M. propadlé již úroky z této půjčky dosud nezaplatil, tudíž že celý kapitál již splatný jest.

C. k. okresní soud na Smíchově výměrem ze dne 13. července 1874 č. 10603. žádanou exekuci povolil.

K stížnosti Antonína M. c. k. vrchní soud zemský ale rozhodnutím ze dne 10. srpna 1874 č. 21301. tento výměr okresního soudu Smíchovského změnil a žádost Šalomouna K. za exekuční odevzdání Antonínem M. proti Colmaru Š. zažalované pohledávky 425 zl. i s přísl. pro 10.000 zl. s přísl. zamítnul,

poněvadž

v řečeném notářském spise Antonín M. svolení k tomu, aby na základě tohoto notářského spisu exekuce se vedla, dal jen pro případ, že by některou z převzatých povinností ohledně splacení a zúrokování dluhu nedodržel, tudíž splatnost kapitálu 10.000 zl. přede dnem 29. červencem 1875 a možnost, na základě tohoto notářského spisu exekuci vésti, závisí na podmínce, že úroky nebyly v čas zaplaceny, což ale Šalomoun K. ve své exekuční žádosti pouze tvrdí, nikoliv však nedokazuje listinou veřejnou, jak toho §. 3. notářského řádu ze dne 25. července 1871 č. 75. vyžaduje.

K dovolací stížnosti Šalomouna K. potvrdil c. k. nejvyšší soudní dvůr rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského z téhož důvodu a v tom dalším

uvážení,

že není nikterak nemožné, jak Šalomoun K. ve svém dovolání tvrdí, veřejnou listinou zjistiti okolnost, že nějaký splatný dluh v pravý čas zaplacen nebyl, neboť se to děje každodenně při protestech směnečných.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 13. října 1874 č. 10746.

V. J. Kavka, c. k. soudní adjunkt.

Služebnost, závazek obligační nebo-li břemeno reální?

Na usedlosti č. p. 51., 52. a 53. v T. váze „k ruce panství Častalovického právo k zjištění povinnosti k čištění náhonu a vydržování vodních staveb.“

Při účtování trhové ceny za polovici mlýnské usedlosti č. p. 53. v T. exekučně prodané, nevzala první stolice „k této služebnosti žádného zřetele, poněvadž služebnost ta převzata jest od kupce bez srážky od trhové ceny podle dražebních výminek.“

C. k. vrchní soud zemský, uvažuje, že tento závazek dle narovnání c. k. místodržitelstvím ze dne 28. října 1861 č. 57053. schváleného, není veřejným břemenem, které kupující bez srážky z nejvyššího podání převzíti povinna jest, nýbrž že tímto narovnáním mezi držiteli více vodních staveb v něm jmenovanými soukromoprávní poměr založen byl; a uvažuje dále, že závazek, o který jde, při prodané usedlosti knihovně váze, že však tento ani při soudním odhadu ze dne 28. října 1868 od vyšetřené odhadní ceny jmenované mlýnské usedlosti odpočten není, a že se též v tomto ohledu v dražebních výminkách a při rozvrhu tržní ceny žádné opatření neučinilo, že tedy dle tohoto stavu věcí závazek na prodané usedlosti váznoucí, náhon čistiti a vodní stavby vydržovati, a dotyčný nahražující kapitál, který se vyšetřiti má, právě tak, jako každá knihovní položka v stavu dluhů této usedlosti obsažená, od nejvyššího podání odpočísti, a jelikož všem ostatním dluhům předchází, účtování znovu před se vzíti se musí — celé vyřízení c. k. okresního soudu zrušil a nařídil, aby přede vším uhražující kapitál pro uvedený závazek, předvolaje k tomu znalce a ty, kdož při tom zájmu mají, vyšetřil, a teprvé k rozdělení nejvýše podané ceny znovu přikročil.

C. k. nejvyšší soud však k dovolací stížnosti exekuta nález c. k. vrchního soudu zemského zrušil a účtování první stolice potvrdil, „poněvadž přispívání k čistění náhonu (Wasserkanal) a k vydržování jiných staveb vodních (Wasserwerksvorrichtungen), které vlastníci těchto staveb a mezi nimi také vlastník mlýnské usedlosti č. p. 51., 52. a 53. v T. o narovnání ze dne 28. října 1861 c. k. místodržitelstvím schváleném, po vykoupení dřívějších emfiteut. povinností převzali, je nákladem, jenž s užíváním mlýna nutně spojen jest, a tudíž kupec mlýnské usedlosti toto přispívání

jako jiné s držením reality spojené dávky bez odrážky z nejvyššího podání převzíti musí.“ *)

F. Š.

Kniha judikátní a repertorium nálezů c. k. nejvyššího dvoru soudního.

(č. 90. knihy judikátní).

„Kratší lhůtu k rekursu, jež stanovena jest pro řízení u věcech směnečných §. 12. lit. *d*) nař. min. práv ze dne 25. ledna 1850 č. 52. ř. z. platí i v řízení exekučním, však toliko tak dalece, pokud jde o výměry, které samým soudem rozhodovacím (soudem obchodním) vynešeny byly v směnečném řízení exekučním.“

Děj:

První všeobecná pojišťovací banka „Slovenija“ v Lublani dobyla v základě směnečného příkazu platebního c. k. zemského co obchodního soudu v Lublani u téhož soudního dvoru vklad exekučního práva zástavního na dvě usedlosti v N. směnečné dlužnici Ludmile Polákové náležející. Zemský soud v Lublani povolil žádanou exekuci i požádal zároveň o výkon c. k. okresní soud v N. U téhož okresního soudu co instance realní žádala pak svrchu dotčená banka pojišťovací o exekuční odhad těchže nemovitostí. Z výměru c. k. okresního soudu v N. ze dne 14. června, kterým odhad byl povolen, a který exekutce Ludmile Polákové dne 22. června byl doručen, podala tato teprv dne 6. července rekurs, který rozhodnutím c. k. vrchního soudu zemského ze dne 23. července 1874 č. 7246. z příčin meritalních byl zavržen.

Rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského bylo Ludmile Polákové doručeno dne 10. srpna, načež tato teprvé dne 23. srpna podala mimořádný rekurs dovolací.

Když u c. k. nejvyššího soudu bylo usnášeno o této stížnosti dovolací, tož bylo předkem jednáno o otázce, zdali nenáleží stížnost zavrhnouti v základě věty pod č. 73. v repertorium nálezů zanešené.**)

*) Den i číslo rozhodnutí nebyly v intimátu uvedeny.
**) Viz Právník z r. 1874 seš. XIX. str. 673.

Presidium c. k. nejvyššího dvoru soudního nařídilo pak ve smyslu §. 7. instrukce o vedení knihy judikátní i repertoria nálezů cís. rozhodnutím ze dne 8. srpna 1872 schválené, že o této pochybné otázce právní má býti porada odbývána v senátu sesíleném, který se usnesl na svrchu položené větě právní, již se věta č. 73. repertoria nálezů částečně obmezuje, jakož i na tom, že tato věta právní do knihy judikátní má býti zanešena.

V základě tohoto usnešení byl pak mimořádný rekurs dovolací Ludmily Polákové odmrštěn vzhledem k meritálním důvodům c. k. vrchního soudu zemského.

Usnešení ze dne 19. října 1874 č. 9980.

Soudní rozhodnutí

uveřejněná v jiných právnických listech.

164) Manželé Jan a Marie Rustignanovi žili s rodiči prvnějšího v společné domácnosti. Jan Rustignan poranil své rodiče lehce na těle, jsa k tomu puzen svou ženou Marií. Byli proto oba manželé pro zločin těžkého uškození na těle v §. 153. tr. z. naznačený dáni v obžalobu; avšak c. k. zemský soud v Terstu odsoudil toliko Jana Rustignana pro zločin ten, Marii Rustignanovou však toliko pro přestupek v §. 411. tr. zák. naznačený, protože u ní nemá místa onen zvláštní poměr rodinný, který i lehké poškození na těle dle §. 153. tr. zák. činí zločinem. Však c. k. nejvyšší soud dada místa zmateční stížnosti státního zastupitelství dle §. 281. ad 10) tr. ř. vznešené, odsoudil také Marii R. pro zločin v §§. 5. a 153. tr. z. vytknutý, poněvadž duševní původce dle zákona, pakli není ničehož zvláštního ustanoveno (jak na př. v §. 177. tr. zák.) téhož zločinu se dopouští jak bezprostředně pachatel sám a netřeba, tedy ohledně jeho k povaze zločinu těžkého uškození na těle ve smyslu §. 153. tr. zák., by i duševní původce byl v onom zvláštním poměru k poškozenému, který i lehké poranění činí zločinem.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 18. září 1874 č. 8141. v Ger. Halle z r. 1874 č. 78.

165) V oněch rozepřích, kde netřeba, by strana byla zastoupena advokátem, nelze zříditi zástupce povinného, a to ani tehda, když chudá strana bydlí v místě vzdáleném od sídla onoho soudu, kde ro-

zepře provésti se má. Neb důvody prospěšnosti nemohou toho ospravedlniti, by se nešetřilo zákona stávajícího.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 9. září 1874 č. 9450. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 80.

166) A. dal bernímu úřadu za příčinou tou, že jemu sečkáno bylo s placením daně potravní co kauci mimo jiné papíry též obligaci vyvazovací, kterou bývalý berní kontrolor zpronevěřil. Žádaje náhradu, byl od finančních úřadů odmrštěn; poněvadž prý tu není po ruce případu, kdež stát (jak na př. v příčině soudních deposit) ručí za provinění úředníků svých a všeobecného zákona v příčině té nestává. Však všechny tři stolice soudní přisoudily poškozenému náhradu, poněvadž žalobce přímo se státem vstoupil v poměr obligační, z něhož státu vzešla práva i povinnosti, poněvadž úředníci berní jednali toliko jmenem státu, a tenlo tudíž odpovídati musí z jednání zřízenců svých.

Nález c. k. nejvyš. soudu ze dne 1. července 1874 č. 6282. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 79.

167) I křesťané vyznání t. zv. řecko-spojeného jsou katolici a jest tudíž manželství, které byl vyznavač víry té uzavřel, dle §. 111. ob. z. obč. nerozlučné.

Nález c. k. nejvyš. soudu ze dne 28. července 1874 č. 7022. v Ger. Ztg. 1874 č. 81.

168) Žalobce dovolával se v žalobě k dotvrzení děje žalobního svých knih obchodních. Když odpůrce popřel, že knihy ty jsou řádně vedeny, žádal žalobce, by nařízeno bylo stání k skoumání jeho vlastních knih obchodních, by na jisto bylo postaveno, že knihy ty řádně jsou vedeny. C. k. nejvyšší soud vyhověl žádosti té, neb dvor. dekr. ze dne 20. března 1794 č. 164. sb. z. s., který toho dopouští, by žalobce již před žalobou podanou žádal za potvrzení, že knihy jeho řádně jsou vedeny, nevylučuje toho patrně, by se tak stalo, když žaloba již podána jest; otázka však, zdali žalobce výsledek tohoto skoumání bude moci upotřebiti v replice neb bylo-li by to považovati za novotu nedovolenou, sluší na místě zcela jiném bráti na přetřes.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 28. července 1874 č. 7558. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 42.

169) V sezení výboru akciové továrny v H. podepsalo 12 akcionářů protokol, kdež prohlásili se ručiti rukou společnou a nerozdílnou za zápůjčku až do výše 70000 zl., kterou výbor pro továrnu uzavře, i kdež se prohlásili, že za tuto zápůjčku dají v zástavu mo-

vité i nemovité jmění své. Žádost, kterou se záložna v X. v základě tohoto protokolu domáhala záznamu práva zástavního na nemovitých statcích dotyčných akcionářů, byla c. k. nejvyšším soudem zavržena, protože v předložené listině nebyla zřízena zástava *určitému* věřiteli pro *určitou* pohledávku, které již stává, neb pro úvěr již poskytnutý na *určitých* nemovitostech.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 9. srpna 1874 č. 8248. v Z. f. Not. 1874 č. 41.

170) I v řízení směnečném má soud dle §. 43. sum. říz. porovnání rukopisů pravidelně před se brátí sám, i netřeba tudíž ni přísahy, ni vyslechnutí znalců, pakli soudce z porovnání rukopisů nabyl přesvědčení o pravosti podpisu žalovaného na směnce žalobní.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 10. června 1874 č. 5662. v Ger. Halle z r. 1874 č. 82.

171) Exekvent žádal, by exekuce toliko k jeho přihlášení byla předsevzata, kteréžto žádosti soud vyhověl. Když pak exekvent skutečně se k výkonu exekuce dostavil a útraty cesty likvidoval, odmrštily jej obě nižší stolice vzhledem k §. 405. ob. s. ř. s touto jeho žádostí, poněvadž cesty nebylo zapotřebí. C. k. nejvyšší soud však přisoudil exekventu náhradu cestovních výloh i ztrátu času obnosem 80 zl., poněvadž exekuce toliko k přihlášení měla se vykonati, exekvent tudíž nucen byl, se u soudce, k výkonu exekuce požádaného, přihlásiti, pročež cestu tu ovšem pokládati lze za takovou, jejížto útraty odpůrci dle §. 405. soud. ř. nahraditi náleží.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 15. září 1874 č. 9825. v Ger. Halle z r. 1874 č. 84.

Deník.

Dluhy staré uherské vlády z r. 1848 nelze vymahati na nynějším erára uherském pořadem práva. Tak rozhodl kassační dvůr v Pešti za příčinou žaloby poslance Alexandra Cichy-ho, kterou se tento domahal vrácení svého příspěvku k národní půjčce z r. 1848 Neb státoprávní poměry jsou nyní upraveny zákonem z r. 1867, kterým starší zákony z r. 1848 byly modifikovány. Tento zákon však neobsahuje ničehož o tom, kdo splniti má závazky, kterých vláda z r. 1848 byla vzala na se.

Řízení bagatelní i upomínací. Ve čtvrtém čtvrtletí r. 1873 bylo v Cislajtanii o 127829 žalobách zavedeno řízení bagatelní, a sice bylo z těchto případů 99 procent, kdež řízení bagatelní zavedeno bylo v základě předpisů zákona, kdežto toliko v 1142 případech (ani ne jeden ze sta) bylo po ruce usnešení stran k tomu směřující. Většina věcí byla vyřízena narovnáním (27981) rozsudkem kontumačním (11384) a toliko v 5903 případech byl vynešen rozsudek po provedeném řízení kontradiktorním. V 2088 případech bylo nařízeno přísežné vyslyšení stran co svědků, a sice byla v 1936 případech toliko jedna strana přísežně vyslyšena, kdežto v 152 případech obě strany byly vyslyšeny. Zmatečních stížností bylo podáno 46, z nichžto as toliko čtvrtina měla výsledku.

V řízení upomínacím bylo vynešeno 39058 příkazů platebních, z nichž 25271 byly vydány pouze k žádosti věřitele, kdežto jich 13787 spojeno bylo se žalobou ve smyslu §u 19. up. říz. Většina ($^2/_3$) upomínání týkala se pohledávek pod 25 zl. Odporů bylo vznešeno 5403, z nichžto 5297 bylo k soudu přijato. Takto pozbyla as $^1/_7$ platebních příkazů odporem moci své. Čechy zaujímají v tomto ohledu místo prostřední; nejvíce odporů bylo činěno v Horním Rakousku, nejméně pak v Tyrolsku i Vorarlberku. Exekucí bylo povoleno 2733, a žádostí za navrácení v předešlý stav pro zmeškanou lhůtu k odporu čítalo se 21. *G. Ztg.*

Při poradě o návrhu zákona týkajícího se řízení exekučního usnesl se výbor sněmovny poslanců na tom, modifikovati §. 4. v ten smysl, že to má i v městech, kde sídlí soudní dvůr stolice první, ponecháno býti úvaze soudu, má-li notář býti ustanoven k předsevzetí exekučního prodeje svršků dlužníkových. „Z. f. Not." ohražuje se proti této modifikaci; neb nemůže-li — praví tento list — notářům vůbec odňato býti břímě, zakročiti při výkonu exekuce mobilární, tož nemá to aspoň ponecháno býti libovůli soudu, přikázati notáři právě ony exekuce mobilární, kdež intervence jest co nejvíce nepříjemnou. Dosavádní praxe jsou toho dokladem, že arbitria soudů nikterak nebylo užito ve prospěch stavu notářského.

Znění doložky schvalovací. Notář dr. R. sepsal spis notářský o smlouvách svatebních, kterých byla uzavřela nevěsta nezletilá, jsouc zastoupena poručníkem svým. C. k. zemský soud Pražský neschválil tuto smlouvu co soud vrchnoporučenský, jelikož notář dr. R. se dříve vykázal plnou mocí poručníka, a tato plná moc posud nepominula, pročež prý platnost tohoto aktu §. 33. not. řádu jest po-

chybnou. C. k. vrchní soud však kázal zemskému soudu žádost vyříditi, nehledě k pochybnostem, čerpaným z §. 33. not. řádu, poněvadž tu není případu v tomto §u dotknutého, an poručník se v aktu osobně zúčastnil. Následkem tohoto vyřízení opatřil zemský soud smlouvu následující doložkou: „Když c. k. vrchní soud výnosem ze dne 9. února 1874 č. 4545. byl nařídil, že se při schvalování této úmlouvy nemá hleděti k pochybnostem, jichž byl c. k. zemský soud dle výměru ze dne 20. prosince 1873 č. 32342. vznesl vzhledem k osobnosti notáře dra. R., tož schvaluje se tato smlouva ohledně nezletilé Anny P. „mocí vrchnoporučenskou". Dr. R. stěžoval si z tohoto znění doložky schvalovací, an důvody ty, které snadno vzbuditi mohou nedorozuměuí co do příčin, z nichž vzhledem k osobnosti dra. R. vzešly pochybnosti, nepatří do doložky schvalovací, nýbrž toliko do výměru soudního. C. k. vrchní soud v království českém dal výnosem ze dne 11. dubna 1874 č. 9849. stížnosti místa, a kázal napsati doložku schvalovací s vynecháním svrchu uvedeného odůvodnění, na novém pare aktu, které rekurent předloží, poněvadž dle §. 189. cís. pat. ze dne 9. srpna 1854 na listině samé toliko doložka schvalovací napsána býti má, kdežto důvody náležejí do výměru, který se stranám zvláště vydá.

Z. f. Not.

Anglický „Foreign Office" vyložil k dotazu rakouského ministerstva záležitostí zahraničných zásady, jež mají v Anglicku platnosti v příčině mezinárodního práva sirotčího, v ten smysl, že ovšem angličtí soudové jsou oprávněni, zříditi nezletilým britickým poddaným, kteří v cizozemsku meškají, poručníky, že však toho činí obyčejně toliko tehda, když nezletilý má v Anglicku nějaké jmění, neb když k tomu jest zvláštní příčina. Když toho vyžaduje zájem nezletilých, zřídí angličtí soudové poručníky i cizím nezletilým, kteří se dočasně v Anglicku zdržují, a sice definitivně, poněvadž soud beztoho může sprostiti poručníka úřadu jeho, když toho káže potřeba. Tito poručníci nemusejí býti angličtí poddaní, však béře se zvláštního zřetele k tomu, koho byl otec závětem poručníkem ustanovil. Tytéž zásady platí podstatně také tehda, jde-li o šílence a jiné osoby na duchu choré, ač tu nějakých rozdílů formálních. Tak zejmena zastávají úřad poručenský v takovém případě t. zv. „komitéty." Pakli Angličan nezletilý neb chorý na mysli v Anglicku má statek nemovitý, zřídí jemu soud poručníka neb komitét, pakli o to byl požádán. Nestává tu všeobecného předpisu, že by toliko anglickým poddaným mohl býti svěřen úřad takový; avšak dle povahy věci budou tu míti přednost osoby takové, které se stále zdržují na místě, kde mají jednati, a které také

povždy mohou býti podrobeny dohlídce soudu. — Tyto zásady byly výnosem ministra spravedlnosti ze dne 24. října 1874 č. 14380. všem vrchním soudům sděleny.

Privátní docenti v Německu. Německá vláda hodlá prý odpomoci citelnému nedostatku docentů na universitách tím, že postaví do rozpočtu roku budoucího sumu 18000 tolarů, by zřízena byla stipendia pro docenty.

Úmrtí. Dne 5. t. m. zemřel v Bonnu v 77. roce věku svého tajný rada a professor na universitě dr. Bedřich Bluhme, známý co plodný spisovatel zejmena v oboru práva církevního.

Nové knihy.

Statistická příruční knížka královského hlavního města Prahy za léta 1872 a 1873. Vydávaná od statistické komise král. hlavního města Prahy redakcí ředitele obecní stat. kanceláře prof. Jos. Erbena. České vydání s doplňovací přílohou. V Praze. Tisk c. k. dvorní knihtiskárny Hynka Fuchse. Nákladem vlastním. 1874. — Tato knížka dle úředních pramenů pečlivě sestavená podává nám bezpečný přehled všech skutečností pro veřejnou správu našeho hlavního města důležitých. Statistická látka tu rozvržena ve čtvero oddělení. První obsahuje poměry meteorologické a topografické, mezi nimi i počet domů a obyvatel. Druhé oddělení pojednává o obyvatelstvu, o jeho zdvižení, o poměrech příbytečných a činžovních. Třetí oddělení zahrnuje v sobě živnosti, ruch peněžný, poměry hospodářské, prostředky dopravovací, pak ústavy, jimiž má napomáháno býti blahobytu veřejnému (ústavy chudinské, zdravotní, školy atd.). V tomto oddělení též nalezla místa statistika zločinů, přečinů a přestupků z let 1872 a 1873 (str. 98., 99.). Čtvrté oddělení má za předmět správu obecní v užším slova smyslu, i pojednává o jmění obecním, konsumci, o zaopatřování vodou, osvětlení atd. Co doplněk přidány tabulky, z nichž seznati lze zdvižení obyvatelstva v Praze r. 1873. Zevnější úprava jest slušná.

O přísežném seznání stran.

Studie, již podává dr. Ott.

(Pokračování.)

V.

Rozhodné opravy a tím i přeměny, samé podstaty se dotýkající, došlo dotazování se stran v legislací anglické i americké.

Nepotřebí vypisovati, že Anglie byla první zemí, kdež právo římské mohutných pustilo kořenů přičiněním Vlacha Vacaria,[159]) na universitě Oxfordské působivšího (1149).

Sotva minula však dvě století, nabylo již právo domácí nepopíraného vrchu. Vše řízení soudní před stálými soudy nejvyššími ve Westminsteru, podobně jako formy, jichž zachovávají soudcové po zemi cestující (justices of eyre), — pokud stálých soudů není, — většinou spočívají v právu a obyčeji domácím; naproti tomu soudové církevní a admiralitní přidržují se řízení římsko-církevního[160]) do dob našich.

---

[159]) Zeitschft. f. ausld. Rtswiss. 19. Bd. str. 166. násl. Zajímavo jest, že výtah z pandekt a kodexu, který byl Vacarius shotovil, nakloniv se prosbám chudých žáků svých (počínající slovy: incipit prologus libri ex universo enucleato jure excepti et pauperibus destinati) nachází se v pražské knihovně kapitoly sv. Vítské rukopisem srovn. Savigny Geschichte des röm. Rts. im Mitt. Alter 4. díl str. 359.

[160]) Ztschft. f. ausld. Rtswiss. 26. díl str. 235. Výminkou zachovala se u těchto přísaha rozhodovací jakožto prostředek průvodní, ač

Řízení anglické do časů nejnovějších bylo velmi nákladné vyžadovalo předlouhého trvání sporů, zcela odevzdáno jsouc do rukou advokátů příliš formelně projednávajících a široce rozpisujících se. Nelze se tedy diviti tomu, že praktičtí Angličané podněcováni jsouce dokonce i belletristikou,[161]) usilovali o změnu věcí těch. Snahy reformační po boji více než dvacítiletém dovršeny byly zákonem ze dne 5. srpna 1873; neboť spojil Westminsterský čelný soud tak zv. práva obecného (the common pleas) s tamějším soudem řečeným court of chancery v jediný společný nejvyšší soud a spůsobil tím sloučení soudu nejvyššího podle přísného práva rozhodujícího s prvním tribunálem, povýtečně ráz jakési moderní praetury majícím i slušností (aequitas) se spravujícím.[162])

Aniž bychom ale přihlíželi k těm i četným jiným opravám, jest nám hlavně oceniti skvělý pokus učiněný roku 1846 zavedením tak zv. hrabských soudů (County courts) pro dluhy menší (small debts) totiž do 20 liber šterlinků, jejichžto příslušnost po čase krátkém rozšířena byla co do ceny až do 50 liber (zákonem ze dne 14. srpna 1850). —

Nedostatky průvodního řízení zavdaly příčinu k tomu, že se uchopeno bylo prostředku ku vyhledání pravdy okolností sporných dosud neznámého, totiž přísežného vyslýchání stran samých.

Angličané dopustili totiž již §. 83. zák. původního, daného dne 26. srpna 1846, aby strany se dotazovaly sebe na vzájem přísežně pokud se týče událostí a činů pro rozřešení sporu důležitých. Ustanovili takto uváživše, že soudci přístupnými učiněna býti mají všechna zřídla, z nichž by vážiti mohl pravdu, jakož dále, že hmotné pravdě ujma díti se nesmí pravdou formelní. Zákonem ze dne 7. srpna 1851[163]) upraveno bylo právo toto po-

---

právu anglickému neznámá jest (Gtsztg. 1854 č. 82. podle Best: Treatise on the principles of evidence).

[161]) Známý románopisec Dickens líčí zlořády zahnízdivší se v řízení sporném živě a dle pravdy v románu Bleakhouse, který valného rozšíření došel.

[162]) Harras v. Harrasowský: Vorbereitg. des mündl. Vfhrens pg. 23, 31.

[163]) Srovn. o celém vývoji Arch. f. Civ. Praxis 34. sv. str. 128., pak týž časopis 35. sv. str. 132. Platí podle tohoto zákona také zásada projednací (srovn. Ztschft. f. Rtswiss. des Ausld. sv. 26. str. 415.).

drobně, neboť ze všech 60 soudců hrabských byl se jediný jen pronesl nepříznivě o tomto slyšení stran.[164]) Ostatní jednomyslně vynášeli účinky toho dodávajíce, kterak tím překaženo bylo mnoho svévolných rozepří a zjednodušeno řízení, jelikož v případech nemalých na dále nepotřebí ani průvodů jiných.

Vyslýchání děje [165]) se spůsobem tím, že strana dotázku kladoucí tuto soudci předloží, jenž předběžně táže se odpůrce, nepokládá-li otázku za nemístnou, načež rozhodne o tom. Jestliže soudce k tomu svolí, mohou i strany samy přímo neb zástupci svými [166]) klásti sobě otázek.

Před tím již byl řád soudní pro stát Newyorkský daný dne 10. července 1851 upravil věc, o kterou běží, spůsobem podobným, však s odchylkou tou, že zástupce také straně své předložiti mohl otázku před soudem,[167]) jakož dále, že dotazování díti se mohlo i před početím sporu.[168]) Také litis consortes vyslech-

---

[164]) V právu anglickém nastala takto změna podstatná (Rüttimann: Engl. Civ. Proz. str. 5.); neboť dvory soudní neměly prostředku nižádného, kterým by přinutily stran, aby tyto samy se prohlásily o sporném poměru. Jen tak zv. courts of equity žádati směly, aby žalobce neb žalovaný písemně se prohlásil o rozhodných okolnostech přísežným stvrzením. Jsouť ale posléz řečené takovými soudy, které poskytují pomoci těm, kdož u soudů obyčejných přispění dojíti nemohli.

[165]) Ztschf. f. ausld. Rtswiss. sv. 27. str. 105. Proti dotazování se zástupci stran rozhodně pronesla se komissí hannoveránská (protok. str. 5023.) a Mittermaier (Gtsztg. 1853 str. 358.), který žádá vždy prostřednictví soudu.

[166]) Zástupce, který není advokátem, připouští se jen, pakli soudce výslovně k tomu svolí; avšak náhrady neb odměny pohledávati nesmí. Ostatek ani advokát (attorney) více než 15 shillingů žádati nesmí za zastupování a vůbec nižádné nedostane se mu odměny, obnáší-li věc sporná méně 40 shillingů (21 zl. r. m.) Srovn. Friedensgerichte str. 17.

[167]) Archiv f. civ. Praxis sv. 39. str. 293., pak öst. Gtsztg. 1853 str. 351. Jak dalece nejnovější zákon tamější ze dne 1. srpna 1871 se liší od předpisů v textu vypsaných, nelze nám na ten čas říci.

[168]) Zvláště při řízení smírčím. Řečený řád soudní jest tím důležitější, an co do trestí platí téměř v celém soustátí severoamerickém, neb jen v Louisianě zachovalo se právo francouzské, v Texasu pak španělské (srovn. spis v pozn. 162. citovaný str. 42.).

nouti lze bylo jakožto svědky spůsobem vypsaným. Mlčela-li strana k otázce té které, toť „ztratila žalobu, pokud se týče námitku“ t. j. soud k ní nepřihlížel, nýbrž pokládal za to, jako by jí nebylo; nad to pak uložen byl straně té trest, neboť porušila tím vážnost soudu povinovanou.

Předpisy tyto osvojily sobě jiné státy americké tak zvl. Indiána (řád soudní 1852),[169]) nejinak též návrh soudního řádu pro Nizozemsko z r. 1865.[170]) —

V praxi anglické osvědčil se ústav dotčený, neb zajisté nejvyšší lord sudí Campbell prohlásil se[171]) v sněmovně lordů dne 19. února a 27. března 1853 jmenem svým a kollegů svých, že schvalovati sluší právo stran, o které jde. Rovněž pak Edinburská komora advokátů žádala za zavedení toho ve Skotsku.

Ponechávajíce tuto stranou vylíčení výhod, jichž zařízení toto poskytuje, ještoť níže podrobně vypsány budou, nechceme toho tajiti, že přes rozhodná svědectví tato ozvali se hlasové závažní na samé půdě anglické i v Americe neschvalující přísežné dotazování se stran.

Obavy ve směru tom zjevené[172]) klademe tuto, připojujíce arcit uvážení podstatnosti námitek těch. Jsouť tyto:

1. Zařízení dotčené ruší alespoň na počátku názory o rozdílu mezi svědkem a stranou zakotvené ode dávna v mysli a vědomí lidu. Lid myslí, mluví-li o svědku, na osobu nemající ve sporu nižádného účastenství aniž zájmu, nýbrž jen seznávající podle svědomitého vědění o okolnosti rozhodné. Stranou pak rozumí toho, kdož ve vlastním zájmu uznání nároku svého se domáhá (po případě odrážeje útok odpůrcem činěný), který však vždy povinen jest, provésti důkazu o skutcích popřených. Nastane tedy prý nutně ztemnění jasných dotud pojmů.

Avšak poučení soudem jistě přispěje ku vytříbení pojmů;

---

[169]) Oest. Gtsztg. 1854 str. 334.

[170]) Arch. f. civ. Praxis sv. 48. str. 437.

[171]) Oest. Gtsztg. 1853 č. 85., pak správa rak. komissí sněm. poslanců o vládním návrhu soudn. řádu (příl. XL správ těsnop. V. sessí str. 331.) Příznivých úspěchů docíleno bylo zvláště také z příčiny té, že výborní právníci jmenováni byli soudci druhu toho: tak na př. též slovutní spisovatelé právničtí Starkie a Dowling (Glaser Friedensgerichte str. 18.)

[172]) Arch. f. civ. Praxis 35. díl str. 139.

ostatek důvod tento dokazuje příliš mnoho, tudíž ničeho, neboť z příčiny téže každá změna zákonodárství nutně odpadnouti by musela, ješto snad běžné názory lidu na čas by tím utrpěly.

Bohužel právě živel tento v řízení důkazním větší než slušno nabyl váhy, neboť na př. věta, že „unus testis, nullus testis“ spočívá na mylném stotožňování[173]) svědka s očistníkem, které se mezi lidem rozšířilo.

2. Zákonodárce zavdá prý podnětu ku četným přísahám křivým,[174]) poněvadž strana rozechvěna jsouc projednáváním před soudem, puzena mylnou ostýchavostí a opanována okamžitou vášní, snadně u sebe okolnost rozhodující pokládati bude za pravdivou a tedy přísahou ji potvrdí, ač při chladnější rozvaze byla by ji poznala mylnou býti. Někdy dokonce vědomky potvrdí skutek nepravdivý, přesvědčena jsouc subjektivně o p r á v u svém a domnívajíc se, činiti takto po právu, ješto odpůrce podle jejího náhledu ne jinak by se zachoval.

Proti tomu sluší uvážiti, že rozumný soudce stranu rozkvašenou a vášní rozháranou nevyslechne, jakož i že druhý případ asi často se nepřihodí, poněvadž tu nejde o stvrzení formule napřed stanovené nýbrž o zodpovědění otázek jednotlivé okolnosti do sebe zavírajících, při čemž odpory snadně se vyskytnou, jestli strana nesvědčí podle pravdy.

3. Nerovnost stran přirozená, kterou uskrovniti jest účelem řízení soudního, jehož dosíci hledí připuštěním zástupců,[175]) jeví

---

[173]) Srovn. přednášku dra. Ecka: die neue deut. Civ. Pr. O. str. 20

[174]) Obavu tuto pronesl též Rüttimann, podrobný znatel anglického řízení, pokládaje pokus výše vylíčený za „přemrštěnou snahu pátrání po pravdě hmotné všemi možnými prostředky, která přečasto k tomu vede, že přímo ku sporu soukromoprávnímu pojí se vyšetřování trestní.“ Úsudek tento byl by jistě závažným, kdyby v čas pronešení jeho již dostatečných bylo po rukou bývalo zkušeností. Také Mittermaier původně neschvaloval věc, o kterou tu jde, (Archiv f. civ. Praxis 39. díl str. 301., 304.); když však se byl o tom poučil podrobně, souhlasil s tím co do podstaty (Gtsztg. 1853 str. 358.), ano dokonce rozhodně sám se za to přimlouval. (Arch. citovaný sv. 48. str. 436.)

[175]) Z důvodu toho schvalují četní právníci dokonce d o n u c e n é zastupování stran; tak hannov, kom. prot. 1013, podobně důvody prusk. návrhu sdn. ř. 1864, výbor zvolený sněmovnou poslanců bavorskou ku poradě o ř. sdn. tamn.; rak. návrh §. 105.;

se tu prý v celém ostří svém. Neboť vtipný, hbitý, rozvážný snadně dovede toho, že soudce pokládati bude klidné jeho vystupování a chladné zodpovídání otázek mu daných za odznak pravdy a správnosti, kdežto bojácný, nezkušený a méně znalý spůsobů sociálních sok chováním svým před soudcem pochybností vzbudí o tom, zdali svědčí dle pravdy a právem nároku svého činí čili nic.

Ačkoli upříti nelze, že tento důvod pravdivým jest, nemůže přece sloužiti za zbraň proti přísežnému seznání stran, poněvadž přirozené rozdíly vyrovnati nepodaří se nižádným předpisům zákonním, alebrž různosti tyto působiti budou všude. Nelze vedlé toho přehlídnouti, že z pravidla při každé straně nachází se něco pravdy a práva; úlohou soudce jesti vyhledati, při které mají převahu. Svědomitý soudce tedy neohlížeje se ku výřečnosti a zběhlosti, proskoumá podrobně okolnosti provedené a podlé toho rozhodne.

4. Donucené dostavování se stran samých přečasto jim spůsobí prý nesnází a překážek, ačkoli dříve zřízením zástupce vše již byli opatřili, čeho potřebí.

Avšak nelze neseznati, že zajisté spravedlivé rozsuzování sporů jest účelem všeho řízení a že každý prostředek, jímž toho dosíci lze, pokládati sluší za vhodný. Nesnáze z toho vzcházející jsou nepoměrné, hledíc ku výsledku tomu.

5. Seznání odpůrce povždy prý jest co nejvíce podezřelé, aniž pak sluší se na spravedlnost, aby vydávala strany takovému nebezpečí křivého seznání.

Důvod tento vychází z præsumce: „quisquis præsumitur malus, donec probetur bonus," která patrně absolutní platnosti nepožívá, pročež také jen částečně pravdivým býti se jeví. Nad to přehlíží, že vedlé morální stránky uvážiti dlužno též právní; tato pak poskytuje připuštěním také tázajícího se ku výslechu vedlé tázaného dosti důrazného napomenutí, po případě pak potřebné nápravy. —

Endemann v Arch. f. civ. Praxis 49. sv. str. 39. Avšak důležitý zákon ženevský o řízení soudním ze dne 19. září 1819, pak tamější zákon ze dne 20. června 1834 nepřijal toho a závažných zajisté přivedly důvodů proti tomu motivy vládního návrhu sdn. řd. pro Virtembersko (srovn. Reform der Justiz-Gstzgebg. Württbgs. 2. Abthg. str. 109.).

Zamlčeno býti nemá dále, že američtí praktikové sdělili londýnské společnosti pro opravu zákonů zkušenosti, nenasvědčující vhodnosti dotčeného vyslýchání stran. Známo však, že zákon o sobě žádoucích výsledků podati nemůže,[176]) pakli ti, kdož jej provésti a uskutečniti mají, potřebnou pílí a horoucností k dílu nepřistupují. Podlé toho pak, co víme o soudnictví americkém, za závažnější pokládati musíme[177]) bez odporu svědectví anglických soudců o účincích přísežného vyslýchání stran.

Nejvydatnějším svědectvím, že zařízení právní, o které jde, neodporuje právnímu vědomí a že vyhovuje potřebám praktickým, jsou předpisy civilního řádu severo-amerického státu Massachussets daného dne 22. května 1851. Zákon ten pokouší se totiž o to, jinou cestou dodělati se rozluštění záhadného problému. Ustanovuje[178]) totiž v §. 99.—110. takto: Každá strana smí, pokud trvá řízení přípravné a spor ještě porotě[179]) předložen nebyl, dodati

---

[176]) Zajisté valná většina čelných processualistů a moderní zákonodářství (doklady o tom obsahují Vhdlgen des deutschen Juristentages II. a III.) vůbec rozhodla se pokud se řízení průvodního týče, pro volné uvažování výsledků důkazních. Vzdor tomu chvalně uznaná zásada tato již v pozdějších dobách římské říše přivedena byla ad absurdum spůsobem, jakým byla praktikována. Jistě vypravuje Macrobius Sat. III. 11. §. 15., 16. (srovn. Mommsen röm. Geschichte II., Cap. 11.), že soudcové dostavovali se k sezením na polo spilí, že omrzele slyšeli přednešení stran a seznání svědků, že při čtení listin předložených dřímali a pak na rychlo ukončivše líčení, vzdalovali se s přísedícími ku poradě, již zahajovali dotazem, zdali by nebylo záhodno okusiti trochu vína sladkého smíšeného s řeckým? atd.

[177]) Výše vyložené obavy byly také příčinou, proč se neviděl VIII. sjezdu právníků něm. přimluviti se za to, aby přísežné vyslýchání stran jakožto svědků přijato bylo v řízení řádném, ačkoli někteří členové výmluvně zastávali se toho, dovolávajíce se zkušeností vlastním názorem nabytých v Anglii o prospěšnosti toho. Srovn. text k pozn. 181., 182.

[178]) Krit. Ztschft. f. ausld. Rtswiss. sv. 25. str. 15. násl.

[179]) Porotu ve věcech civilních žádají Marquardsen, Ztschft. f. Gesetzgebung des Ausld. 21. sv. str. 216.; Menger, Zulässigkeit neuen Vorbringens str. 122.; aspoň ve věcech obchodních Bar, Rt. u. Beweis im Civ. Pr. str. 207. násl., Brunner, Vhdlg. IX. Juristentages sv. 2. str. 334. násl., pouze pokud se týče náhrad škody Brauer, Arch. f. civ. Praxis sv. 44. str. 64.; rozhodně proti porotě ve věcech civilních vůbec prohlásil se Mittermaier, Arch. für civ. Pr. sv. 31. str. 388. násl. (zvláště pak pokládá též uvažování

kanceláři soudní otázky, týkající se skutků neb listin, pro spor důležitých, o nichž odpůrce přísežně slyšán býti má. Slyšení toto děje se způsobem tím, že odpůrce písemně sepíše odpověď k otázce kladené, pak ji podepíše a přísahou potvrdí, načež dodána budiž kanceláři soudní, však nejdéle do 10 dnů od doručení otázek. Aby se nezneužilo práva toho zákonem propůjčeného, výslovně nařizuje se, že strana tázající se neb zástupce její, (pakli totiž bydlí tato mimo stát, kdež spor se projednává), povinni jsou, připojiti k otázkám prohlášení přísežné, že důvodně nadějí se prospěchu z odpovědí po pravdě činěných, jakož i že nikterak nezamýšlejí protahovati tázáním se řízení. Odpověď budiž sepsána podlé jednotlivých otázek a opatřena třeba býti může důvody ji vysvětlujícími. Není-li dosti jasná, nařídí soud doplnění neb podrobnější zodpovědění. Nedala-li strana ve lhůtě výše řečené odpovědi, pokládá se o žalujícím, učinil-li tak, za to, že ustoupil od žaloby, žalovaný však, dopustil-li se toho, podniká účinky kontumační. Jakmile nastane líčení, má každá strana toho na vůli, přečísti dáti seznání odpůrcovo, jež pak slouží za průvod. Pakli však jen část výpovědi přečtena byla, smí vyslýchaný žádati za přečtení celé. Vhodný konečně předpis jest, že odpůrce k otázkám těm odpovědíti nemusí, které doznány jsouce ukazovaly by k zločinu, jehož se byl vyslýchaný dopustil.

Zákonodárský pokus tento nalezl přívrženců v Anglii a zákon ze dne 12. srpna 1854 (17. a. 18 Victoria cap. 125),[180]) týkající se další opravy řízení a rozšíření práv soudů vyšších ve Vestminsteru a ve falckrabství Lancasterském i Durhamském[181]) přijal ustanovení vypsaná. Mylný byl by však úsudek z toho vyvozený, jako by již samo anglické právo pokládalo ústní přísežné vyslýchání stran za nevhodné; forma písemní patrně přijata byla jediné vzhledem ku territoriální příslušnosti soudů těch a k nepoměrným nákladům, jichž by vyžadovalo dostavování se stran z nejvzdálenějších krajin ku soudům těmto.

škod zkoušenými soudci za vhodnější nežli porotou l. c. str. 398.), pak Biener, engl. Geschwornen-Grt. 1. díl. str. 338.

[180]) Co se týče způsobu citování zákonů anglických sluší poznamenati, že veškeré zákony obsahu sebe různějšího, které dány byly v jediné sessí sněmoven, pokládati dlužno za jediný celek. Každý zákon tvoří zvláštní kapitolu; veškerost zákonů těch poznamenává se udáním roku vlády královny.

[181]) Ztschft. f. ausld. Rtswiss. sv. 27. str. 339.

Zákon uvedený jest přísnější nad soudní řád Massachussetský v tom, že donucuje toho, kdož odpovědi dáti má, pokutami pro nevážnost k soudu (contemt of the Court) k tomu, by povinnosti své dostál. Po případě dopouští i předvedení jeho před soud ku výslechu (§. 51., 53.—57. zák. cit.), což nasvědčuje zřejmě názoru právě projevenému. Zákonem ze dne 5. července 1865 (28. a 29. Vict. cap. 99) soudům hrabským dokonce přikázana byla [182]) část právomocnosti, již před tím vykonávaly tak zv. courts of equity, což zajisté výmluvným jest svědectvím toho, že zařízení soudů hrabských vůbec byla se osvědčila, tudíž i ústav častěji dotčený.

Uvážíme-li ku závěrku ráz vyslýchání stran podlé práva anglického, leží zajisté na bíledni, že opatření toto neslouží ku pouhé informací soudce, čili k objasnění tvrzení odporujících sobě, nýbrž že jest důvodem přímo jej přesvědčujícím, prostředkem průvodním, nahražujícím přísahu rozhodovací. —

Máme-li nestranného pronésti úsudku o ústavu právním právě vylíčeném, nebude bezpečnější cesty k tomu, leč porovnáme-li výhody, kterých poskytuje s prospěchy z přísah jdoucími.

Jelikož pak přijat byl legislací naší ve věcech nepatrných, chceme již postaviti se při tom na půdu positivní zákona, jehož se týče.

(Dokončení příště.)

Mr. Viktorin ze Všehrd a dílo jeho.

Podává **JUDr. Hermenegild Jireček.**

III.

Tolik o díle Všehrdově se stanoviska literarního. Vizme již o povaze spisovatelově pokud se nám jeví a ukazuje v díle jeho.

Kdo chce poznati právní cit, jenž Všehrda ovládal, čti sobě následující výpisky:

„Neb to jest proti právu, aby dvá žalobníky v jedné při proti jednomu mluvila anebo dvá řečníky proti jednomu pohna-

---

[182]) Harras von Harrasowsky: Vorbereitung der mündlichen Verhandlg. str. 23.

nému při vedla.“ (II. 17.) — „Též, bude-li proti tobě nález ukázán psaný ve dskách nebo právo psané, ješto by zřetedlně proti tobě stálo; v tom musíš ne k psání, než k úmyslu a k vóli těch, kto jsú nález nebo právo vynášeli, hleděti; neb se ne vždycky móž psáním neb písmu dosti státi.“ (II. 17.) „A z té každé křivdy, škody, myslí umieněné nebo skutečně dovedené, kteráž by se stala nebo státi měla, móž pohoněno býti; neb mnohé jsú nepravosti, na kterýchž se ne toliko účinek skutečně dokonaný a dovedený pomstú práv popravuje, ale také sám úmysl a sama vóle přísností se práv mstí a káže.“ (III. 21.) — „Což zvláštními nálezy světle vyhraženo nenie, to při právě obecném zóstati má.“ (III. 11.) — A dále: „A ještě by spěšnější konec o své pře lidé brali, kdyby kmetové a súdce zeměstí — k tomu držáni byli, aby pilně pře slyšeli a déle na súdě sedati a raněje súditi ráčili, stranných a nepóhonných pří, kteréž vedlé práva slyšány býti nemají, mezi póhonné nevkládajíce.“ (Předml.) „A z té příčiny i z jiné otporové by se měli vedlé práva najprvé súditi před jinými všemi póhony.“ (IV. 15.) „Snad by to mělo úředníky opatřeno býti, aby dědice též v tom vedlé práva opatřili jako opatrují vdovu“ etc. (V. 5.) „Než snad by to opatřeno mělo jinak býti, aby dsky k potřebám lidským mohly když koli ohledány býti.“ (V. 32.) „Snad by to úředníky mělo ohledáno a opatřeno býti, aby list obranní dán byl dědici od desk k purkrabí najvyššiemu.“ (V. 32). „Král a páni by to měli nálezem novým proti nové a nikdy prvé neslýchané nepravosti opatřiti.“ (VI. 37). „Na krále a na pány slušie, takové nepravosti nové a přielišné právem dobrým a nálezem novým zastaviti.“ (VII. 3.) „A snad by nic neškodilo, aby v každé suché dni všecky pře“ atd. (VIII. 12.)

Pozorně kdo čte dílo Všehrdovo, překvapen bude šlechetným smýšlením, kteréž se v něm jeví; co humannost nazýváme, nemůže výrazněji jeviti se než jak se to skutkem děje u Všehrda. Pomněme při tom, že dílo psáno na závěrku XV. věku i přisvědčíme, že smýšlení takové jest úkaz právě neobyčejný. Vizme několiko rčení na doklad:

„A slušie děti každému viece než ženu milovati, neb žena téměř každá móž jiného muže mieti, otce jiného děti mieti nemohú, ztratiece prvnieho.“ (V. 20.) „Neb nad tu nepravost mezi všemi nepravostmi větčie a nepravějšie nenie, kdež kto komu dětí a zbožie svého svěří, a ten komuž jest tak svěřeno, pod tím způsobem v to vkroče, z sirotčích škod sobě užitky své přivodí, a maje

jich obrance býti, i jest zlodějem statku jich“ a t. d. (V. 33). „Žádný nepřietel a zhúbce tak škodný zemi nenie jako ten, ktož se netoliko o to pokúšie, aby zemské dobré svévolností svú rušil, ale také práva, jimiž země stojí od staradávna, smie kaziti a jim se protiviti, zavázán jsa právóm poddán býti a jich proti svévolným a zlým všem vedlé země hájiti“ a t. d. (VIII. 26.) „Aniž já také ty obrany (práva) pro nepravé lidi spisuji, ale pro dobré, upřímé, spravedlivé, věrné a sprostné; neb bych velmi zle zemi poslúžil, kdybych naučenie zlému, a ne obranu muži dobrému dával; neb ne lotru palici strúži, ale zbrojí a braní muže dobrého opatrují.“ (II. 17). „Neb všem dobrým milejší, užitečnější a příjemnější má býti pokoj nežli válka; neb i válka se ne pro válku, ale proto aby z války pokoj byl přiveden, zdvíhá.“ (Předml.) „Toto však před očima vždycky úředníci mieti mají, aby se znali, že ne páni, než všie obce a všech lidí jsú služebníci, neb za to od lidí k živnosti své penieze a úplatky berú, a to jest jich, jak říkají, pluh.“ (IV. 2.) „To bude-li mieti před se jíti, žádný v zemi hrdlem, žádný statkem, žádný ctí svú bezpečen nikdy nebude, když obžalovánie skrytá a tajemní nálezové budú se o lidech bez jich přítomnosti nalézati a pokútněji ve dsky vpisovati.“ (IX. 10).

Místy rád Všehrd filologisuje, podlé svého smysla vykládaje terminy právnické, jako III. 3. „Útok (a z té příčiny i útok slove, ne od utečenie, jako se jest některým zdálo, ale od utčenie, že jeden na druhého utkne)“; VII. 8. „Svrchky (a proto svrchek slove, že na dně jest a svrchu)“. „Nábytci (a mohú proto slúti nábytci, že od nich člověk statku nabývá, jako za starých bylo, kteří jsú od hovad statku a bohatstvie docházeli); III. 20.

Rozklad filosofický čte se v VIII. 32, kdež provedena propověď, že užitečné od slušného není rozděleno, „tak že nic užitečné býti nemóž, co by nebylo slušné, a nic nemóž za slušné položeno býti, co by nebylo užitečné.“ — Viz též II. 35. (O přátelství.)

Tónem oratorským psáno jest několikero míst ve knihách Devaterých, jako na př. úvod k tituli „O právu staném“ III. 18, titul celý „O moci“. III. 23. Přímo za vzor rhetorické mluvy může pokládati se závěrek titule IX. 10. (invektiva proti zlým soudcům: A jistě k tomu přijde etc.) a řeč závěrečná k pánům z Postupic (Zavřenie všech knih).

Kdo by v literatuře české hledal vzor satyry, najde jej čta první titul kněh devátých o soudu a právu; co se tu praví,

vesměs ironicky mluveno jest, ale jemně nad míru a důtklivě neméně.

Též i kontroversí několiko v díle Všehrdově navrženo jest, jež skladatel na díle hledí rozřešiti, jako II. 31 rozličné otázky o postavení soudce; III. 11 o póhonu na krále; III. 22 může-li člověk neb služebník pána svého pohnati; III. 22 o právu lidu poddanského k žalobě na pány; III. 23 o moci násilné a o nuzné obraně; IV. 6 dědí-li děti z nepravého lože pošlé s dětmi pravými; IV. 11. také-li se zprava promlčí; V. 27 o vyplacení věna převedeného; V. 31, o převedení věna z jedné země do druhé; VI. 41 o formuli: „Kdyby bez nich býti nechtěli;" VII. 10. o zapisování dskami větších sum nežli cena zapsaného statku; VII. 10. o zůstavení sobě moci v zápisu; VII. 22. o výplatě zájmu.

Podlé smýšlení politického byl Všehrd přísný monarchista ve smyslu tehdejšího státního práva českého, kdež monarcha volbou volán za trůn, aby zemi dle práv a svobod jejích spravoval. Velebě na nejednom místě věhlasného Jiřího Poděbradského, přece zamítá povolání osob ke královstvie nezrozených, neboť VIII. 32. mezi zlým uvádí „zbožie i statkóv i královstvie neslyšnú a nenasycenú žádost od lehkých a k tomu nepřirozených lidí skrze lest, úklady a trávenie králóv spravedlivých a k tomu přirozených a v královstvie řádně a z boha přišlých." — III. 22. „Země krále nemající jest svobodná a béře sobě pána, koho chce a toho sobě zavazuje, aby ji spravoval, ne jakž by on chtěl, než vedlé svobod a práv té země starodávních." — „Země sobě krále sama volí a jej dobrovolně podniká, od něho žádnými penězi kúpena nejsúci, než dobrovolně jemu poddána. A král každý zemi přísahu činí." — Zřejmým zastavatelem moci královské jest Všehrd v VI. 34, kdež úsilně brání právo královo k odumrlým statkům; V. 47 kdež zastává právo královské k dávání let, krále jmenujíc nejvyšším poručníkem sirotkův; v Předmluvě, kdež krále Vladislava horlivě velebí.

Odpor proti Němcům, kterýž na několika místech díla Všehrdova se vyskytá, měl kořeny své v okolnostech politických a byl toho času v Čechách obecný. Avšak nesmí se při tom zapomenouti, že odpor ten směřoval ne k Němcům domácím, v zemích koruny české osedlým, než toliko k cizozemcům v politickém toho slova rozumu. Nebyliť cizozemci ani Slezané ani obyvatelé Šestiměstí, ač toho času ponejvíce Němci; aniž také za cizince pokládáni jsou obyvatelé Loketska, kteří též byli Němci. Příčina odporu hledati

se musí dílem v rozdílu náboženském, ještě Čechové podobojí pokládáni od Němců, toho času ještě přísně papežských, přes kompaktáta napořád za kacíře, a nikdež — jak dí Všehrd v Předmluvě — žádným obyčejem od Němců v zemích německých trpěni prý nebyli. Pravíť sám pan Bohuslav z Lobkovic o Pražanech svého věku: „K cizím jsou přívětivi, toliko Němcův nenavidí, majíce je za protivníky smýšlení svého u víře.“ — Samo zákonodárství zemské mělo zvláštní péči a zřetel, aby živlové cizí zemi na ujmu nebyli; snešení sněmovní z roku 1486 zbraňuje cizozemcům osazovati se v zemi, leč by prvé přiznání učinili králi a zemi, (jinými slovy, leč by prvé inkolát český sobě zjednali,) žádného jiného pána dědičného neměli než krále českého a ve všech povinnostech s obyvateli v zemi české se srovnali.

Socialní záležitosti, jež na konci XV. věku silně hýbaly veřejným životem v Čechách, také Všehrda důtklivě se dotýkaly, i nalezají se značné stopy smýšlení jeho v Knihách Devaterých, a to měrou takovou, že dílo jeho i pramenem jest ku poznání opravdivého stavu věcí. Všehrd, jakožto muž práva, nesnášel žádného bezpraví; z té příčiny vřelými slovy zastává se lidu poddanského proti přílišnostem panstva. Za bezpraví klade předně, že zemané prodávajíce jedni druhým vsi, robot zejména nekladou ani jich sobě skrze výminku v trhu pozůstavují, avšak proto žádných robot nekoupivše ani jich ve dskách majíce, na lidech robot žádají, a lidé chudí nebozí že těžké a bezpravné roboty dělati musí. (IV. 4.) Za bezpraví klade dále vedlé takových bezpravných a znovu vymyšlených robot, zádav a nátiskův i nová obtěžování, skrze vína totižto mezi lidi své po městečkách i po všech rozvážení a po chalupách jich i po domech, když by píti nemohli nebo nechtěli, po několika pintách každému roznášení i jiných obchodů městských a kupeckých vedení. (Zavřenie.) — Velice horlí také na majetníky latifundií, že „skupují zemany a sídla zemanská že boří a tvrze i zámky zemanské kazí a s zemí srovnávají, též rybníky zeman i vsí a dědin nejlepších i luk vytopují.“ (IX. 10.)

Vytýká se Všehrdovi, že v druhém sepsání díla svého až i hájí porobu lidu poddanského. Avšak, v druhém sepsání shledáváme tatáž slova o přílišném a bezpravném utlačení lidu IV. 4, jako v prvním, též i živou přímluvu, žeby „bylo potřebie spravedlivého ode všie země chudých lidí opatřenie, aby země nezpustla,“ konečně i radu, aby „řád zemský při lidech kmetcích ten držán byl, kterýž jest za staradávna držán byl, a přes to aby na lidi

chudé výše žádným bezpravím a zádavami nepovinnými saháno nebylo.“ Jinak ovšem zachoval se Všehrd při otázce o právu poddanského lidu k žalobám na pány. (III. 22.) V prvním sepsání píše o tom sám mínění své na jevo nedávaje, že rozluštění otázky té jakožto kontroversní zanechává jiným („k té otázce otpovídajte jiní ktož tomu lépe rozumějí“), při čemž se ovšem zdá, že sám by rád poddaným právo žalobní přiřknul. Zatím v druhém sepsání zcela určitě právo takové poddanému odepírá, řka, že „všem se neslušné i nepodobné zdá a naprosto nespravedlivé, aby člověk (poddaný), nebo pacholek, nebo služebník měl svého pána pohániti.“ — Avšak sluší na mysli míti, že Všehrd při tom cituje také nálezy soudní dva, nepochybně nové, a že on, přísný vykladatel práva, za právo pokládal, což za právo vynešeno bylo.

Za to se také má, že Všehrd jakožto rodic sousedský, zvláštním přítelem měst byl; avšak v Knihách Devaterých o nějaké takové náklonnosti stopy není. Což o Pražanech píše, jediné jest, a tu nic obzvláštního. Jinak ovšem bylo po r. 1500, po vyjití Zřízení Zemského, kdež se zdá, že návodem měst a ve prospěchu měst psáti chtěl proti Zřízení tomu, čehož zatím na přímluvu a hrozbu panstva neučinil.

Co se týče náboženství, byl Všehrd beze vší pochyby horlivý podobojí; takovým jeví se v odporu svém proti narovnání mezi Čechy a Římem, tak úsilně žádanému od přítele jeho, pana Bohuslava z Lobkovic. Všehrdova „Invektiva proti papeži“ samou přílišností svou nejsvětleji svědčí o smýšlení jeho náboženském. Byl ostatně v Písmu i ve Svatých Otcích velice zběhlý a zbožná mysl dosti zřejmě jeví se u něho v pečlivém přenášení dobrých náboženských na jazyk český. Některou chvíli zdálo se nám, že byl přívrženec Bratří českých, ješto důvěrné spojení měl s paní Johankou z Krajku, druhou manželkou pána z Šelnberka, a s pány z Postupic, horlivými přátely Bratří; avšak jedno místo v díle jeho učí nás, že tomu tak nebylo. Píše II. 23 v první recensí, že toho „ani mnišie ani Bratřie neudělají“, ale v druhé recensí toto rčení, zcela jinak, skoro pohrdlivě, zní totiž, „že toho ani mnišie nynie, ani žádní zákonní bratřie, ani pikharti neudělají“, kdež „pikharty“ jistě nikdo jiný rozuměti se nemůž nežli „Bratří“.

Národní vědomí u Všehrda velmi bylo živé. Cítil a znal se býti Čechem s hrdostí, ač sobě nezatajoval též chyby svého národa. Při tom vědomí toto nebylo trpné; znaje do podrobna minulost českou podlé tehdejšího vědění historického, horlivě

stál o budoucí zvelebení národa. Sám jsa vychovanec, znatel a ctitel staroklassický, nešel po příkladu pana Bohuslava z Lobkovic toliko latinu pěstujícího. V tom podoben jest Štítnému, s nímž souhlasně uznával potřebu, aby se lid vzdělával jazykem svým vlastním, Čech českým, Němec německým. Výtečná jsou a na vždy pravdivá slova jeho, která v té věci propověděl v předmluvě ke knižce Zlatoústého „O napravení padlého". Kdežto pan Bohuslav latinu šířiti usiloval, sám toho jazyka užívaje ke skládání děl svých, Všehrd s pilností překládal spisy latinské, i přál sobě, aby těch a takových čísti mohli Čechové. Pan Bohuslav výtečně sice nápodobil latinu, ale Všehrd jazyk svůj český přirozený zvelebil a ušlechtil duchem a slohem klassickým. Co se týče národnosti německé, Všehrd méně příkře k ní se měl nežli k Němcům, pokud toho času pokládáni jsou za cizozemce. Vychvalujeť snahy lidu německého o zvelebení jazyka a Čechům je za vzor v tom představuje; velebíť také vzdělanost německou, jakáž se toho času obzvláště v říšských městech spatřovala, což důkazem nevyvratným, že národnosti německé v sobě samé nebyl protivníkem. Osobně také zacházel s Němci z říše, maje obchody s nimi, z čehož soudíme, že sám v mluvě německé dosti dobře se vyznal.

Praktické případy.

Uváže-li se zkrácený věřitel v žalobu z obohacení na základě čl. 953. ob. z. obč., netřeba jemu dokazovati, že nemůže se domoci zaplacení na dárci, co původním dlužníkovi, poněvadž tento více dostačitelného jmění k placení nemá.

V sešitu „Právníku" ze dne 30. června 1873 vydaném podává p. JUDr. Jan Heller dobře promyšlené pojednání „o zkrácení věřitelů", v němž zároveň brán zřetel na provedení práva zkráceného věřitele.

Případ na nejvýše zajímavý, jenž níže podávám, sloužiž za illustraci článku svrchu dotknutého a za další objasnění temné stránky §. 953. ob. z. obč.

Smlouvou trhovou danou v Ropraticích dne 19. září 1869 uprodal Joachim Sedláček manželce své Johaně Sedláčkové usedlost č. p. 210. v Ropraticích s pozemky a příslušenstvím za cenu trhovou 3215 zl. r. m., na jejíž srážku prodávající k placení poukázal knihovních dluhů 1876 zl. 21 kr., kdežto 315 zl. jmenem věna a 420 zl. jmenem obvěnění od kupující jemu přinešených a zbytek 603 zl. 78½ kr. co hotový příjem odkvitoval.

Johana Sedláčková hned na to vydobyla k rukoum svým vklad převodu práva vlastnického k ukoupené této usedlosti i s příslušenstvím.

Jakmile četní neknihovní věřitelé Joachima Sedláčka o prodeji tomto se dozvěděli, doráželi mimosoudní cestou na dlužníka Sedláčka, by jim zaplatil.

Jelikož závazkům svým neučinil za dost, podalo šest věřitelů žaloby u c. k. okres. soudu v Semilech na Joachima a Johanu Sedláčkovou na základě čl. 953. ob. z. obč.

Mezi těmito uvádí Vojtěch Václavík v žalobě své, že Joach. Sedláčkovi v hotovosti zapůjčil v roku 1864 100 zl., v roce na to 200 zl., za půl roku na to opět 100 zl., po půl roku zase 100 zl. a na jaře roku 1869 konečně 30 zl. r. m., dohromady tedy 530 zl. r. m. a že téhož času jemu prodal a na úvěr odevzdal 5 korců žita za 40 zl, že v prvních dnech měsíce října 1869 společné účtování se předsevzalo, že se při tom ukázalo, že Joachim Sedláček v hotových zápůjčkách a pak v žitě celkem 570 zl. r. m. obdržel, že dlužník tento účet za pravý a částku 570 zl. za svůj pravý dluh uznal, a že však na otázku, kdy chce zaplatiti, odpověděl: „že ničeho platiti nemůže, že sám ničeho nemá, jelikož své celé jmění manželce své odstoupil.“

Vojtěch Václavík, jenž Joachimu Sedláčkovi jen vzhledem k jeho jmění nemovitému tak značný úvěr poskytnul, nahlédnuv do smlouvy trhové ze dne 19. září 1869 přesvědčil se, že Joach. Sedláček usedlost tuto, své jediné jmění a jediný fond, z něhož své věřitele vypořádati mohl, jen pod rouchem trhové smlouvy na manželku svou odstoupil, v skutku ji ale této daroval, a to za tím účelem, aby své věřitele, mezi něž též žalující patří, zkrátil. Neb tato usedlost s příslušenstvím representuje dle soudního odhadu na věčnou paměť předsevzatého cenu 5920 zl. 83 kr. Joach. Sedláček nebyl oprávněn, dokud žije, věno 315 zl. a obvěnění 420 zl. r. m. manželce své Johaně Sedláčkové na srážku ceny

trhové odčítati a Johana Sedláčková nevyplatila prodávajícímu na hotově 603 zl. 78½ kr. r. m. při uzavření smlouvy.

Dle toho přepustil Joachim Sedláček řečenou usedlost své manželce Johaně Sedláčkové vlastně jen za dluhy knihovní 1875 zl. 21 kr.; s částkou však 4045 zl. 62 kr., které se do pravé ceny 5920 zl. 62 kr. nedostává, obdaroval on manželku svou a to na úkor žalujícímu co věřiteli Joach. Sedláčka částkou 570 zl. r. m.

Na základě těchto uvedení prosí Vojtěch Václavík v žalobě své, by nalezeno bylo právem: „že pohledávka Vojtěcha Václavíka 570 zl. r. m. pozůstává v právu, že žalovaný Joachim Sedláček nebyl oprávněn usedlost č. p. 210. v Ropraticích s pozemky k ní přivtělenými ku zkrácení žalujícího manželce své Johaně Sedláčkové co do ceny, kteráž knihovní dluky jí smlouvou trhovou ze dne 19. září 1869 k placení poukázané převyšuje, darovati, že žalujícímu přísluší právo z darované věci částku 570 zl. r. m. od Johany Sedláčkové nazpět žádati, že jsou Joachim Sedláček co osobní dlužník a Johana Sedláčková co obdarovaná a dosavadní držitelkyně usedlosti č. p. 210. v Ropraticích s pozemky povinni, žalujícímu částku 570 zl. s 6% úroky ode dne žaloby až do zaplacení jdoucími i s náklady soudními a sice Johanna Sedláčková z ceny usedlosti této do 14 dnů zaplatiti, jinak vedeno bude právo na Joachima Sedláčka vůbec, na Johanu Sedláčkovou však jen co do této její usedlosti č. p. 210. v Ropraticích.“

Na základě žaloby této vydobyl si zároveň Vojtěch Václavík rozhodnutím c. k. nejvyššího dvoru soudního ze dne 7. července 1870 č. 7850., v „Právníku“ z r. 1870 str. 567. a násl. sděleným, poznamenání spornosti při usedlosti č. p. 210. v Ropraticích.

Námitky, jež proti žalobě činěny byly, pro obmezenost místa zde neuvádím, any největším dílem jsou v důvodech k rozsudkům obsaženy a oceněny.

Rozsudkem ze dne 30. dubna 1871 č. 1623. dal c. k. okresní soud v Semilech v odstavci prvním žalobní prosbě co do částky 530 zl. úplně místa a přiřknul žalujícímu na nákladech soudních 140 zl.; naproti tomu bylo v odstavci druhém částku 40 zl. jak v odstavci prvním žalovaným platiti uloženo, však toliko tehdá, prokáže-li žalující přísahou rozhodovací, „že žalovanému Joachimu Sedláčkovi mimo hotovou zápůjčku prodal a odevzdal roku 1869 na jaře 5 korců žita po 8 zl., dohromady 40 zl. r. m., že dále v prvních dnech měsíce října 1869 žalující Vojtěch Václavík se žalovaným Joachimem Sedláčkem na hotové zápůjčky, pak na žito

jemu prodané a odevzdané učinil účet, že se při tom ukázalo, že an žalovaný Joachim Sedláček v hotových zápůjčkách, pak v žitě celkem 570 zl. obdržel a že tento účet za pravý a částku 570 zl. r. m. za svůj skutečný dluh uznal.

Neprovede-li žalující tento důkaz, odmršťuje se s nárokem na 40 zl. i s 6% úrokem z nich.

Důvody:

Joachim Sedláček doznal v odpovědi, že usedlost svou č. p. 210. v Ropraticích s pozemky 2 jitra 1320 čtv. s. se vší domovní a hospodářskou výstavností, pak pozemky 5 jiter 581¾ čtv. s. a 1 jitro 930 čtv. s. k usedlosti té připsanými smlouvou trhovou ze dne 19. září 1869 své manželce Johanně Sedláčkové za cenu trhovou 3215 zl. prodal, že na odrážku této ceny trhové poukázal Johanu Sedláčkovou, by zapravila následující na usedlosti jmenované i s pozemky knihovně váznoucí dluhy totiž:

1. pro pokladnici panství Semilského část	144 zl.	7½ kr.	r.	m.
2. Annu Tichánkovou 322 zl. stř. neb	338 „	14 „	„	„
3. sirotky po Františku Strnadovi . .	315 „	— „	„	„
4. Pavla Schönfelda v Semilech . . .	350 „	— „	„	„
5. spořitelnu Vrchlabskou	300 „	— „	„	„
6. Annu Tichánkovou výměnek v ceně	420 „	— „	„	„
dohromady	1876 zl.	21½ kr.	r.	m.

že dále vykázal na srážku ceny trhové Johaně Sedláčkové jmenem věna 315 zl. r. m. a jmenem protivěna 420 zl. r. m., tedy dohromady dluh . . . . . 735 zl.

že zbytek . . . . . 603 zl. 78½ kr.

Johana Sedláčková při podpisu smlouvy vypořádala, že užitky, držení a vlastnictví usedlosti č. p. 210. v Ropraticích i s pozemky ode dne smlouvy na kupující Johanu Sedláčkovou přešly, a že na základě listiny o této trhové smlouvě sepsané dne 19. září 1869 převod práva vlastnického k usedlosti této i s pozemky v úhrnné ceně 3215 zl. r. m. pro Johanu Sedláčkovou knihovně vtělen byl.

Avšak přihledne-li se blíže k listině sepsané o vyznačené smlouvě trhové a k tomu, což tam ustanoveno, lze nade vši pochybnost zjistiti, že tato listina neobsahuje ve skutečnosti a dle úmyslu obou stran smluvivších se žádnou smlouvu trhovou, nýbrž vlastně obdarování Johany Sedláčkové ze strany Joachima Sed-

láčka pod rouškou smlouvy trhové a sice jak dále rozvedeno bude, jen na úkor a na skrácení neknihovních věřitelů tohoto a jmenovitě žalujícího Vojtěcha Václavíka. Neboť ač proti dluhům knihovním Johanou Sedláčkovou na srážku kupní ceny 3215 zl. r. m. převzatým v předu pod čísly 1. až 6. vyznačeným v úhrnné sumě 1876 zl. 21½ kr. r. m. nedá se ničehož namítati a když i také se připustí, že Johana Sedláčková svému manželi věnem 315 zl. r. m. přinesla, a tedy oprávněnou byla, tuto částku sobě z kupní ceny sraziti a kdyby se i dále také za pravdu uznalo, že shora vyznačený zbytek 603 zl. 78½ kr. Johana Sedláčková skutečně způsobem tím vypořádala, že domnělé dluhy svého manžela Joachima Sedláčka do záložny v Semilech 500 zl. a Josefu Opončenskému ve Václavi 548 zl. k zaplacení na se převzala, tož nicméně nade vši pochybnost jest, že Johana Sedláčková nižádným způsobem oprávněnou nebyla, domnělé protivěno 420 zl. r. m., byť by i skutečně bývalo umluveno, z trhové ceny 3215 zl. r. m. sobě sraziti, poněvadž protivěno by jí dle §. 1230. ob. z. obč. patřilo jen tenkráte, kdyby manžela svého Joachima Sedláčka živobytím přečkala. Když tento tedy jí ono protivěno ještě za svého živobytí do kupní ceny 3215 zl. r. m. za jí prý prodanou usedlost odpočítal, učinil jí tím skutečný dar sumou 420 zl. r. m., tak že Johana Sedláčková jmenovanou usedlost nikoliv za 3215 zl. r. m. nýbrž vlastně za 2795 zl. r. m. na sebe přivedla.

Porovná-li se pak cena tato 2795 zl. r. m. s cenou 5920 zl. 83 kr. r. m. vyšetřenou odhadem znaleckým na věčnou paměť, proti kteréžto žalovaní ničehož nenamítali, tedy vychází na jevo, že Joachim Sedláček své maželce Johanně Sedláčkové domnělým prodáním usedlosti své čistý dar učinil v částce 3125 zl. 83 kr. r. m. skládající se z protivěna 420 zl. r. m. a pak z rozdílu 2705 zl. 83 kr. mezi trhovou cenou 3215 zl. r. m. a cenou soudně vyšetřenou 5920 zl. 83 kr. Že pak Joachim Sedláček tento dar učinil jedině na úkor svým neknihovním věřitelům a jmenovitě žalujícímu věřiteli svému Vojtěchu Václavíku, o tom nelze pochybovati, když se následovní okolnosti uváží.

Žalovaný Joachim Sedláček totiž doznal ve své odpovědi, že mu žalující Vojtěch Václavík před pěti lety, počítaje ode dne žaloby t. j. od 7. listopadu 1869 nazpět, nejdříve 100 zl. r. m., v roce na to 200 zl. r. m. a za půl roku na to opět 100 zl., po půl roce zase 100 zl. a na jaře roku 1869 konečně 30 zl. r. m. v hotovosti zapůjčil.

Dle toho musel tedy Joachim Sedláček před domnělým prodejem usedlosti své na manželku svou Joh. Sedláčkovou velmi dobře věděti, že žalující Vojtěch Václavík u něho z hotových zápůjček k pohledávání má poznané částky 100 zl., 200 zl., 100 zl., 100 zl. a 30 zl., úhrnem sumu 530 zl. r. m. a bylo tedy jeho povinností, pakli že zůstati chtěl správným mužem, při spisování „trhové" smlouvy na zaplacení nejen knihovních nýbrž i mimoknihovních věřitelů svých, mezi kteréžto poslednější také žalující Vojtěch Václavík patří, slušného ohledu bráti a tyto své manželce Johanně Sedláčkové vykázati z kupní ceny, která by k placení všech dluhů knihovních i mimoknihovních byla stačila, kdyby podle skutečné jakosti prodané prý usedlosti byla se ustanovila. Jelikož ale Joachim Sedláček této své povinnosti nešetřil a usedlost svou i s pozemky k ní patřícími, jediný fond to, z kterého neknihovní věřitele své a jmenovitě Vojtěcha Václavíka uspokojiti mohl, bez jich vědomí, tajně a pod pravou cenu manželce své spolužalované Johaně Sedláčkové dle udání zaprodal, což vyplývá ze všeho toho, že se své nemovité majetnosti za tak levnou cenu zbavil jen proto, aby svým neknihovním věřitelům a jmenovitě žalujícímu Vojtěchu Václavíkovi, ničeho dáti nemusel, tedy jej domnělým odprodáním své usedlosti na jeho jmění skrátil, an při zralém uvážení všech okolností tomuto prodeji vlastně darování zakrytému v roucho trhové smlouvy, jiné pohnutky nelze přičísti a to tím méně, když žalovaný Joachim Sedláček sám vůbec pražádné a jmenovitě žádné podstatné příčiny k tomuto tvrzenému prodeji neuvedl, a tím méně tedy dokázal.

Tomuto skrácení neknihovních věřitelů Joachima Sedláčka a jmenovitě skrácení žalujícího Vojtěcha Václavíka nemůže býti na újmu tvrzení žalovaného Joachima Sedláčka, že za oněmi v odpovědi vyjmenovanými osobami za zboží pekařské a nápoje lihové k požadování má rozličné částky, že tedy všeho jmění se nevzdal a z těchto za lidmi váznoucích pohledaností své věřitele neknihovní s to jest zaplatiti, neboť nehledě ani k tomu, že žalující Vojtěch Václavík pravdivost této námitky zcela popřel, jsou to pohledávky větším dílem šenkýřské, jichž vydobytnost, jak skutečnost učí, jest pochybná, což toto pravdě tím více se podobá, an by Joachim Sedláček tyto krejcarové pohledávky, kdy by dobytnými byly, zajisté byl již vyupomínal aneb žalobami vydobyl.

Považí-li se tedy, že Joachim Sedláček usedlost svou č. p. 210. v Ropraticích, jistý to fond, z kterého veškeré věřitele

své mimoknihovní uspokojiti mohl, manželce své za levnou cenu byl postoupil, po případě dle udání byl zaprodal a pochybné pohledávky sobě ponechal, nedá se dle naduvedeného jinak souditi, než že to učinil jedině za tou příčinou, aby tím ukryl úmysl svůj, že odprodáním usedlosti své skrátiti chtěl mimoknihovní věřitele své.

Když tedy, jak z vylíčených okolností vysvitá, dokázáno jest, že žalovaný Joachim Sedláček své manželce Johaně Šedláčkové domnělým odprodáním své usedlosti učinil dar, že tímto darem žalující Vojtěch Václavík ohledně své pohledávky za žalovaným Joachimem Sedláčkem zkrácen jest, že pohledávka tato povstala před časem, kterého řečený dar učiněn byl, že obdarovaná Johana Sedláčková v čas podání žaloby t. j. dne 5. prosince 1869 v držení darovaného předmětu se nalezala a doposud se nalezá, přísluší žalujícímu Vojtěchu Václavíkovi dle §. 953. ob. z. obč. právo žádati na spolužalované Johaně Sedláčkové z darované trhové ceny pohledávku svou nazpět, pročež zcela odůvodněna jest prosba závěrečná v rozsudku naznačená.

Týkaje se výšky pohledávky žalujícího Vojtěcha Václavíka za žalovaným Joachimem Sedláčkem, přiznal poslednější, jak již v předu jednou uvedeno bylo, že mu prvnější před 5 roky ode dne žaloby nazpět počítaje, nejdřív 100 zl., v roce na to 200 zl., za půl roku potom 100 zl., opět za půl roku 100 zl. a konečně na jaře roku 1869 částku 30 zl. v hotovosti zapůjčil, z čehož vzdor upírání toho ze strany žalovaných vyplývá, že povstala žalujícímu Vojtěchu Václavíku pohledávka v úhrnné sumě 530 zl. za žalovaným Joachimem Sedláčkem před domnělým prodejem usedlosti č. p. 210. v Ropraticích, následkem čehož tedy Joachim Sedláček v základě svého přiznání a Johana Sedláčková dle §. 953. ob. z. obč. k bezvýminečnému placení částky 530 zl. r. m. odsouzeni býti museli. Týkaje se obnosu 40 zl. r. m. ze zažalované pohledávky 570 zl. r. m. popřel žalovaný Joachim Sedláček udání žalobní — že mu žalující Vojtěch Václavík mimo tyto hotové zápůjčky prodal a odevzdal roku 1869 na jaře pět korců žita po 8 zl., dohromady za 40 zl. r. m., že žalující s ním (žalovaným) v prvních dnech měsíce října 1869 na hotové zápůjčky, pak na žito jemu prodané a odevzdané učinil účet, že se při tom ukázalo, že on, (žalovaný Joachim Sedláček) v hotových zápůjčkách, pak v žitě celkem 570 zl. r. m. obdržel, že tento účet za pravý a částku 570 zl. r. m. za svůj skutečný dluh uznal, — a jelikož tyto okolnosti vzhledem k částce 40 zl. r. m. v tomto sporu roz-

hodnými býti se jeví, muselo na přísahu v těchto okolnostech žalovanému Joachimu Sedláčkovi řádně uloženou dle §§. 303. a 206. ob. s. ř. nalezeno, a dle toho, povede-li se žalujícímu důkaz ten, čili nic, odsouzení žalovaných co do uvedené sumy 40 zl. závislým býti učiněno.

Výrok stran zaplacení 6% úroků z prodlení zakládá se v ustanovení §. 1333. ob. zák. obč. a výrok stran útrat soudních dle §§. 398. a 403. ob. z. s. na tom, že žalovaní uznáním částečného dluhu 530 zl. r. m. spor ohledně obnosu tohoto zúplna prohráli.

K odvolání se žalovaných změnil c. k. vrchní soud zemský pro království České nálezem ze dne 30. října 1871 č. 33509. z části rozsudek c. k. okresního soudu v Semilech, a nalezl podstatně takto:

I. Co se dotýče výroku, jímž Joachim Sedláček odsouzen byl, žalujícímu Vojtěchu Václavíkovi zápůjčky v udaném obnosu 530 zl. i s 6% úroky z této sumy ode dne 7. listopadu 1869 až do zaplacení jdoucími, bezvýminečně, a dále obnos 40 zl. za na dluh koupené žito i se 6% úroky z této sumy ode dne 7. listopadu 1869 až do zaplacení jdoucími proti tomu zaplatiti, provede-li žalující důkaz o existenci této pohledávky 40 zl. hlavní přísahou, v rozsudku okresního soudu obsaženou, byl rozsudek první stolice potvrzen.

II. Co se dotýče výroku o právoplatnosti oné dne 19. září 1869 o usedlosti č. pop. 210. v Ropraticích uzavřené smlouvy a o útratách rozepře byl nález okresního soudu změněn v ten smysl:

a) že závěrečni prosbě žaloby, pokud tato domahala se výroku o neplatnosti smlouvy ze dne 19. září 1869, i toho, by Johanna Sedláčková vrátila sumu 570 zl., a pokud se týče 530 zl. z věci jí darované, dáno bylo místa

1) jen tak dalece, pokud *α*) soudem vyšetřená cena usedlosti č. p. 210. v Ropraticích 5920 zl. 83 kr. převyšuje trhovou cenu 3215 zl. ve smlouvě ze dne 19. září 1869 naznačenou a pokud *β*) Joachim Sedláček sám nedostojí závazku svému;

2) toliko pod tou výminkou, pakli že žalobce hlavní přísahou důkaz provede, „že žalovaný Joachim Sedláček na dotaz žalobce Vojtěcha Václavíka, kdy jemu totiž pohledávku jeho 570 zl. zaplatiti chce, odpověděl: „že jelikož

celé své jmění manželce své odstoupil, ničehož platiti nemůže a že žádného jmění nemá."

b) že náklady sporu sumu 140 zl. 3 kr. proti Johanně Sedláčkové přiřknuty byly toliko tehda, provede-li žalobce důkaz tuto sub II. *a*. 2. dotknutý; nepodaří-li se důkaz ten, jest toliko Joachim Sedláček povinen, nahraditi žalobci na útratách rozepře sumu 117 zl. 41½ kr. Neprovede-li žalobce důkaz ad I., tož mají útraty sporu vůbec minouti.

Důvody.

Žalobce pohledává na Joachimu Sedláčkovi zaplacení obnosu 570 zl. a požaduje, poněvadž žalovaný prý žádného jmění nemá, by pohledávku tuto platiti mohl, od spolužalované Johanny Sedláčkové darovaný dle jeho udání přebytek ceny usedlosti č. p. 210. v Ropraticích i s pozemky k ní přivtělenými dle soudně vyšetřené hodnoty nad ony kupující převzaté dluhy nazpět. Záleží tedy na žalujícím důkaz provésti:

1) O pravosti jeho pohledávky 570 zl. u Joachima Sedláčka vůbec, zvlášť ale též o tom, že pohledávky této již před 19. září 1869 co dnem přenešení majetku usedlosti č. pop. 210. v Ropraticích od Joachima Sedláčka na Johanu Sedláčkovou dle práva stávalo.

2) O tom, že Joachim Sedláček není s to, pohledávku tuto ze svého zaplatiti.

3) O skutečnosti, že převod práva vlastnického k usedlosti č. pop. 210. v Ropraticích z Joachima Sedláčka na Johanu Sedláčkovou zcela aneb v jaké míře v bezúplatném titulu se zakládá.

4. O skutečnosti, že Johana Sedláčková onu na ni bezplatně převedenou věc neb její cenu v čas podání žaloby ještě měla.

ad 1) Žalobce byl ohledně částky 530 zl. ze zažalovaných 570 zl. od provedení tohoto důkazu následkem doznání žalovaného, které v odpovědi výslovně uvedeno jest, dle §. 107. ř. z. sprostěn, pročež se toliko ohledně částky 40 zl. důkaz hlavní přísahou dle §. 203. ř. z. vyhradil a rozsudek v odpor vzatý, co se týče odstavce tohoto, potvrdil.

ad 2) By mohl dle §. 953. ob. zák. obč. dar s důvodem býti zpět požádán, k tomu třeba žalobci dokázati, že byl „zkrácen".

Zkráceným může se však žalobce cítiti jen tenkrát, dokáže-li, že žalovaný Joachim Sedláček žádného jmění nemá, které by dostačilo, poskytnouti žalobci fond ku zaplacení pohledávky jeho.

Žalobce důkaz takový nenabídnul, naproti tomu se tohoto důkazu tím sprostil, tvrdě, že mu žalovaný Joachim Sedláček na dotaz jeho, kdy mu pohledávku 570 zl. zaplatí, odpověděl: „že mu nemůže zaplatiti, poněvadž celé své jmění manželce své odstoupil a sám žádného jmění nemá.“

Toto vyjádření žalovaného, dokáže-li se, obsahuje dle §. 110. ř. z. mimosoudní doznání, poněvadž se na dotaz žalobcův co věřitele, tudíž osoby takové stalo, o kteréž žalovaný tedy věděl, že jí na tom záleží, by se pravdy dověděla.

Musel se tedy v odpor vzatý rozsudek, který tento hlavní moment inofficiosního daru beze všeho důkazu za již stávající považoval, v odstavci tomto změniti a žalobci nadzmíněný důkaz hlavní přísahou o oné, vzhledem k oboum žalovaným velice rozhodující okolnosti dle §. 203. ř. z. vyhraditi. Naproti tomu nemohlo se na námitku zažalovaného, že peníze má v kapse, že má stávající pohledávky a pozemek, uznati, poněvadž v případě neprovedení důkazu žalovatelova nutnost této námitky mine, v případě provedení důkazu žalovatelova, by ale žalovaný jen své vlastní činy popíral.

ad 3) Dokázal žalobce protokolem o odhadnutí usedlosti č. p. 210. v Ropraticích dne 16. února 1870 u c. k. okr. soudu sepsaným, dle §. 112. a 201. ř. z., že tato držebnost cenu 5920 zl. 83 kr. má, kdežto smlouvou ze dne 19. září 1869 držebnost tato Joachimem Sedláčkem na Johanu Sedláčkovou za 3215 zl. přenešena byla, že tudíž mezi pravou cenou a trhovou cenou rozdílu 2705 zl. 83 kr. stává, v kterémžto případě úplatný titul schází, pročež dle §. 938. ř. z. přebytek ceny za darovaný považovati náleží.

Tvrzení žalobcovo, že nikoliv trhová cena, nýbrž pouze ony Johanou Sedláčkovou ve smlouvě ku placení převzaté položky jsou úplatné, a že věno, obvěnění a zbytek ceny trhové odražen býti nesmí, — postrádá každého odůvodnění, jelikož právo, odpírati takto ze stanoviska práva soukromého obsahu smlouvy ze dne 19. září 1869 přísluší jen osobám, jež byly smlouvu uzavřely, nikoliv ale žalobci.

Jakýsi podvod žalobce netvrdí, ostatně by o takovém, pakli by se i bylo jeho dovoláváno, nikoliv civilní, nýbrž trestní soudce měl rozhodovati.

Rovněž nezasluhuje povšimnutí námitka žalovaného: že interessenti dle zákona nemohou míti více práv než ony osoby, jež

byly přímo uzavřely smlouvu trhovou a že tedy prý smlouva tato ze dne 19. září 1869, an „laesio enormis" tu není, více popřena a zvrácena býti nemůže, — poněvadž právě tato námitka místa má jen mezi osobami, které smlouvu byly uzavřely, kdežto proti osobám třetím platně uvedena býti nemůže.

ad 4) Dokázal žalobce onu mimo to nepopřenou okolnost, že žalovaná se v držení usedlosti č. p. 210. v Ropraticích i s pozemky k ní přivtělenými nalézá, knihovním výtahem lit. C. dle §. 112. ř. z.

Žalovaná Johana Sedláčková může se ale k zaplacení pohledávky 570 zl. i s úroky a útratami v případě provedení důkazu ad I. a II. jen v té míře odsouditi, když zaplacení hlavním dlužníkem Joachimem Sedláčkem se nestane, poněvadž závazek její právě skrácením věřitele (§. 953. ob. zák. obč.) jen podmíněným, subsidiárním jest, který v té míře hasne, jakmile hlavní dlužník závazek svůj splní.

Odsouzení žalovaných k náhradě prvním soudcem zmírněných útrat, pro případ, že by úplně propadli, jest ustanovením §. 398. ř. s. odůvodněno, an v případě tomto značných důvodů, náklady sporu vzájemně zrušiti není na snadě.

V případě, že se neprovede důkaz ad II., však provede důkaz ad I., propadl toliko Joachim Sedláček, a musí se pak dle §. 398. ř. z. k náhradě nákladů soudních odsouditi.

Útraty soudní za provedení důkazu k věčné paměti o ceně usedlosti č. p. 210. v Ropraticích náleží ovšem vyloučiti, neprovede-li žalující zároveň důkaz ad II.

V případě částečného propadnutí obou stran musí každá strana nésti útraty své.

Výrok o útratách druhé stolice spočívá v ustanovení §. 400. ř. z.

Na řádné dovolání žalujícího a mimořádné žalovaných změnil c. k. nejvyšší soud nález c. k. vrchního soudu zemského a potvrdil rozsudek c. k. okresního soudu v Semilech z následujících

důvodů:

Smlouvou trhovou ze dne 19. září 1869 a knihovním výtahem jest dokázáno, že Joachim Sedláček usedlost svou č. pop. 210. v Ropraticích s pozemky k ní připsanými 5 jister 5813¾ čtver. sáhu a 1 jitro 930 čtver. sáhů s domovní a hospodářskou výstavností manželce své Johaně Sedláčkové za cenu 3215 zl. prodal a že tato knihovní vlastnictví k těmto nemovitostem na se pře-

vedla; soudním odhadem ze dne 16. února 1870 jest dále zjištěno, že řečená usedlost č. 210. v Ropraticích má cenu 5920 zl. 83 kr., kdež Johaně Sedláčkové za cenu 3215 zl. přenechána byla, že tedy Joach. Sedláček v ceně této usedlosti manželce své 2705 zl. daroval, a konečně jest od žalovaného doznáno, že Joachim Sedláček žalujícímu za času prodeje své usedlosti hotovou zápůjčku 530 zl. dlužen byl, a když žalující provede důkaz v prvním rozsudku jemu uložený, jest další pohledávka 40 zl. prokázána.

Poněvadž tedy žalujícímu tímto Joachimem Sedláčkem jeho manželce učiněným darem fond k dosažení zaplacení jeho pohledávky odejmut byl, jest Vojtěch Václavík oprávněn, na základě čl. 953. ob. zák. obč. dar zpět žádati, jak dalece toho k ukrytí jeho pohledávky zapotřebí jest, t. j. žádati, by Johana Sedláčková vzdor uskutečněnému prodeji ukojení pohledávky žalovatelovy z prodané věci snášela.

Provedení důkazu, že Joachim Sedláček mimo onu usedlost manželce své prodanou žádného jiného jmění nemá, které by stačilo k ukrytí pohledávky žalovatelovy, neukládá zákon žalujícímu; neb, byl by to s jedné strany důkaz negativy, kdež zákon jedině toho k důkazu váže, jenž nějaké faktum tvrdil; s druhé strany ale bylo by tvrzení, že žalující prodejem tímto zkrácen není, poněvadž Joachim Sedláček má jinaké postačitelné jmění, námitkou, kterou by žalovaným provésti náleželo. Joachimem Sedláčkem v odpovědi uvedené pohledávky jeho nejsou ani co do vydobytnosti, ani co do pravosti prokázány, jsou větším dílem nepatrné a vydobývání jejich, kdyby byly i pravé, bylo by spojeno s velikým nákladem času, práce a peněz. Nemohou tedy pohledávky za postačitelný fond pro pohledávku žalovatelovu považovány býti.

Pročež muselo se dovolání žalovatelově místa dáti, c. k. vrchním soudem zemským uložený důkaz ad II. musel se odstraniti a nález c. k. okresního soudu v celém obsahu potvrditi. K obapolnému zrušení nákladů soudních, propadne li žalující s dílem své pohledávky 40 zl., není po ruce podstatného důvodu, an žalující za oprávněna uznán, na věc žalované darovanou neb na její cenu k ukrytí své pohledávky sáhnouti.

Dle toho jeví se mimořádné dovolání žalovaných za docela nepodstatné.

Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu ze dne 24. dubna 1872 č. 2563.

JUDr. J. Jirčák.

Řízení písemné s výhodami stručného.

O žalobě stručné dohodly se strany při prvním stání na „řízení písemné, s lhůtami tohoto, a s právem důkazu stručného řízení.“

Když první stolice žalobu byla zavrhla, nařídila stolice druhá, zrušivši rozsudek první, prvé výslech svědků, a vydání pak nového rozsudku.

K stížnosti žalovaného zrušil c. k. nejvyšší soud nálezem ze dne 11. února 1873 č. 1189. opatření druhé stolice a nařídil této, aby uznala podlé předpisů řádného řízení,

poněvadž

spor již v odpovědi a dále zejmena v apelací vedl se podlé předpisů řízení řádného, strany tím platnost tohoto uznaly, a nevidí se toho potřeba, aby smíšené, právem od druhé stolice co nezákonní naznačené řízení i v dalších inštancích v platnosti bylo ponecháno, a strany takto zbaveny prostředků řádného řízení.

Následkem toho vydal c. k. vrchní soud zemský rozsudek vedlejší ze dne 24. února 1873 č. 1387., uznávaje na důkaz svědecký a dávaje průvodní články sám z moci úřední; což ospravedlňuje těmito

důvody:

Důkaz svědecký, žalobkyní nabídnutý, není lze pominouti, byť i průvodní články podány nebyly; poněvadž nabídnutí důkazů stalo se ještě pod vlivem spůsobu řízení od stran umluveného, který teprvé zmíněným rozhodnutím třetí stolice úplně odstraněn byl, pročež domnění, že vedení důkazu děje se podlé zásad řízení stručného, žalobkyni nemůže býti na škodu, průvodní články tedy z úřední moci formulovati se musely.

V stížnosti revisní vytýkal mimo jiné žalovaný, že c. k. nejvyšším soudem rozhodnuta platnost řízení řádného, které formulování průvodních článků, od stran nepředložených, z moci úřední nedopouští.

C. k. nejvyšší soud ale potvrdil rozhodnutí druhé stolice z těchto

důvodů:

Rozsudek druhé stolice je odůvodněn věci zcela přiměřeně. Ačkoli není co do formy správné, že uznává se v písemném řízení

na důkaz svědecký, aniž by předlehaly články průvodní, zavinily to obě strany v stejné míře tím, že přivedly do sporu řízení nepravidelné, smíšené.

Právě proto musí býti věcí soudcovou, s pominutím planého formalismu říditi spor v koleje, které v duchu zákona k možnému vyskoumání pravdy a větší jistotě v uznání o právu vésti mohou.

Rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu ze dne 5. února 1874 č. 574.

F. Š.

Je-li věřitel oprávněn žádati na dlužníku zaplacení své knihovní pohledávky, která nadzástavním právem jiného věřitele stížena jest?

(K §. 455. ob. zák. obč.)

Dne 9. února 1874 pod č. 1106. podal Karel Schreiber z Malé Borovnice na manžele Václava a Františku Reifovy, co držitele usedlosti č. p. 1. ve Vidoni, u c. k. okresního soudu v Hořicích žalobu na zaplacení pohledávky, na zmíněné usedlosti původně co podíl Anežky Urbanové zjištěné a na něho od poslednější postoupené, v části 54 zl. 55$^5/_9$ kr.

V odpovědi namítají žalovaní, že pohledávka původní 641 zl. Josefa Urbana, která potom na dítky Anežky Urbanové rozdělená byla, při čemž také na Anežku Urbanovou podíl 54 zl. 55$^5/_9$ kr. knihovně připadl, nadzástavním právem exekučním ve prospěch hraběnky Marie T. pro pohledávky 30 zl., 29 zl. 82 kr. a 16 zl. 34$^1/_2$ kr., jakož i záznamem práva zástavního pro Antonína Urbana stížena jest, z čehož plyne, že žalovaní dlužníci dle §. 455. ob. zák. obč. bez svolení nadzástavních věřitelů platiti povinni nejsou.

Žalující v replice doznal mlčky práva nadzástavních věřitelů.

Rozsudkem ze dne 22. dubna 1874 č. 3094. dal okresní soud v Hořicích místa žalobě a odsoudil žalované, aby zaplatili zažalovanou pohledávku,

jelikož

§. 455. ob. zák. obč. jen poměr mezi věřitelem a dlužníkem upravuje v ten smysl, že postavil zákonodárce jisté opatrnosti, aby dlužník škodu neměl a před ní chrániti se mohl, kdežto povinnost

sama, aby zaplatil, nade vši pochybnost nadzástavním právem jiných věřitelů nepominula.

Z tohoto rozsudku odvolali se žalovaní, načež c. k. vrchní soud zemský změnil rozsudek první instance a zavrhl žalobu pro tentokráte z následujících

důvodů:

Jelikož dle výslovného znění §. 1369. ob. z. obč., když byl dán pozemek do zástavy, zástavní věřitel, ač dosáhl-li zaplacení, dlužníkovi možnost dáti musí, aby knihovní výmaz dluhu dosáhl a dlužník tedy — jak plyne ze souvislosti tohoto ustanovení s ustanovením bezprostředně předcházejícím, dle kterého ten, kdo něco obdržel do zástavy, povinen jest tomu, kdo to zastavil, ihned zástavu vrátiti, jakmile zaplatí, zvláště pak vzhledem k §. 469. ob. zák. obč., dle kterého zástavce jen tehda povinen jest, dluh zaplatiti, když se mu spolu vrátí věc zastavená — aspoň tenkráte oprávněn jest, odepříti zaplacení, když, jak v této rozepři, věřitel, jehož pohledávka nadzástavou stížena jest, ani s to není, aby své povinnosti, která dle znění zákona současná jest s placením, dostál, vylučuje námitka žalovaného (svrchu uvedená) nárok žalujícího na zaplacení tak dlouho, dokud on povinnosti své rovněž jak dlužník nedostál.

Z těchto důvodů byl rozsudek první stolice změněn a žaloba pro tentokráte zavržena, a to tím spíše také proto, že i ustanovení §. 455. ob. zák. obč., na které se žalovaný odvolal, vylučuje nárok žalujícího na bezvýminečné zaplacení, an složení dluhu u soudu v §. tom dotknuté toliko právem dlužníka jest, však co povinnost jeho naproti věřiteli považováno býti nemůže.

Rozsudek tento nabyl právní moci.

Rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského ze dne 9. července 1874 č. 15553. *J.*

K §. 69. odst. II. jur. normy.

Výměrem c. k. okresního soudu v Rakovníku ze dne 12. července 1874 č. 8283. byl firmě Holub a spol. pro dluh 358 zl. r. m. s přísl. povolen exekuční dražební prodej svršků Antonie Červené náležejících.

Exekutka stěžovala si z výměru tohoto, uvádějíc, že c. k. okresní soud jednak nebyl ani příslušným, povolovati dražbu, poněvadž prvnější stupně exekuce povoleny byly obchodním soudem v Praze a dle §. 323. ob. s. řádu toliko ohledně věcí nemovitých nařízeno, by se žádalo za odhad i dražbu u realní instance, kdežto ohledně věcí movitých zůstane v platnosti všeobecné pravidlo §. 69. jur. normy, dle kterého toliko onen soudce smí povolovati exekuci, který vynesl rozsudek u věci hlavní. Dále bylo poukázáno k tomu, že exekutka podala právě u obchodního soudu v Praze stížnost z výměru, kterým odhad byl povolen, že tudíž druhý stupeň exekuce nenabyl ještě právní moci, pročež nebylo prý dle zákona lze dražbu povoliti.

C. k. vrchní soud v král. českém nedal místa stížnosti té,

protože

příslušnost okresního soudu v Rakovníku k povolování žádané dražby odůvodněna jest §. 69. jur. normy vzhledem k ustanovení §§. 323., 326. a 347. ob. s. ř., okolnost však, že exekuční odhad ještě nenabyl právní moci, o sobě nevadí, by exekuční dražba byla povolena, ostatně stížnost Antonie Červené z výměru c. k. obchodního soudu v Praze ze dne 22. června 1874, kterým odhad byl povolen, zavržena byla mezi tím již výnosem vrchního soudu zemského ze dne 9. září 1874 č. 23591.

Rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského ze dne 27. října 1874 č. 27894.

—*k.*

Soudní rozhodnutí

uveřejněná v jiných právnických listech.

172) Tím, že žalovaný žádal za ohledání příloh žalobních, dal dostatečně na jevo, že chce odpovídati k žalobě, a nelze jemu proto později ještě žádati na žalobci, by složil jistotu za soudní náklady.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 3. září 1874 č. 8683. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 82.

173) Soudce, který pozůstalost vyjednává, může, pakli se jemu zdají náklady pohřbů příliš značné býti, vzhledem k stavu zůstavitele,

dotýčnou položku výkazu zmírniti v ten smysl, že vybude větší jmění čisté poplatku dědičnému podrobené. Útraty smutku nelze stotožňovati s útratami pohřbu, a nestává předpisu zákonního, dle kterého by i prvnější ze stavu majetnosti náležclo sraziti.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 30. září 1874 č. 10355. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 82.

174) I pense vdovy jestiť důchodem, který pochází z poměru služebního, a který tedy co do obmezení vedení exekuce naň podléhá ustanovení zákona ze dne 21. dubna 1873 č. 68. ř. z.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 26. srpna 1874 č. 8907. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 43.

175) Žaloba, kterouž se vlastník hypotéky domahá nálezu, že pominulo právo zástavní na jeho statku váznoucí, i že žalovaný povinen jest dopustiti, by toto zástavní právo v knihách veřejných bylo vymazáno, jestiť patrně žalobou, jejíž předmětem jest věcné právo k věci nemovité, protož dle §. 52. jur. normy žaloby takové povždy náleží vznésti před soud realní.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 11. srpna 1874 č. 8288. v Ger. Halle z r. 1874 č. 85.

176) Pakli žalobce tvrdí, že příslušným jest soud rozdílný od soudu obyčejného, tož náleží jemu prokázati momenty, z nichžto vyplývá příslušnost zvláštního soudu tohoto. Tak náleží jemu zejmena dokázati, že žalovaný koupil zboží, o které se právě jedná, k tomu účelu, aby je dále prodával, poněvadž jen tím stane se příslušným soud obchodní, předpokládaje, že firma žalovaného není v obchodní rejstřík zapsána.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 24. dubna 1874 č. 7989. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 45.

177) Obec X. žádala na hraběti N., by co patron přispíval k nákladu, jenž spojen s vydržováním školy. V politické cestě byla s nárokem svým odmrštěna. Protož podala soudní žalobu, kdež dovolávala se vydržení a starší úmluvy, i žádala, by nalezeno bylo za právo, že hrabě N. povinen jest přispívati třetinou k nákladu stavby budovy školní, i nahraditi obci třetinu toho nákladu, který ona sama byla nesla. První stolice uznala dle žaloby, kdežto vrchní soud celé jednání zrušil, an žaloba se nehodí k soudnímu řízení. C. k. nejvyšší soud nařídil však vrchnímu soudu nalézti u věci samé; neb byť i otázka, je-li hrabě N. patronem, a služí-li jemu co takovému přispívati

k potřebám školy, nenáležela na cestu právní, tož nelze přec v tomto případě dle čl. 15. zákl. zák. státního o moci soudcovské žalobkyni brániti, by dovolala se pomoci soudu, když z titulu práva obecného domnívá se míti právo, žádati, by hrabě N. přispíval k potřebám školním.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 24. února 1874 č. 1583. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 44.

178) Věřitel zástavní, jenž vydobyl dle nařízení ministra práv ze dne 18. července 1859 č. 130. ř. zák. na dlužníka hypotekárního rozkaz platební, může k zjištění žádati též za sekvestraci statku nemovitého, jemu v zástavu daného, aniž by jemu třeba bylo, dokázati, že zástava jinak jest nedostatečná. Vždyť jinak by byl onen věřitel, kterému již smlouvou poskytnuto bylo právo zástavní, v postavení nepříznivějším, než onen, který teprv v základě platebního příkazu dosíci chce exekučního práva zástavního, an tento zajisté obou způsobů exekuce zároveň může se domahati.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 7. července 1874 č. 7046. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 44.

179) Odsouzený tvrdil v zmateční stížnosti, že jeden z porotců byl cizozemcem, a tudíž dle zákona nespůsobilým k úřadu tomuto. Stížnost byla zavržena, neb byl-li kdo neprávem zanešen do listiny porotců, tož není nikterak zmateční stížnost z rozsudku vynešeného oním právním prostředkem, kterého v příčině té užiti sluší.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 24. září 1874 č. 8351. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 83.

180) Kdo žádá pouze za ohledání prvopisů žalobních kněh odpůrcových, z nichž tento byl přiložil opis spornému spisu, tomu netřeba udati určitý obsah těchto knih; nelze tu vůbec užiti čl. 37. obch. zák., nýbrž jedině §. 123. ob. s. ř.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 6. srpna 1874 č. 8362. v Ger. Halle z r. 1874 č. 87.

181) Pozůstalost připadla státu co odúmrť. Finanční prokuratura žalovala o zaplacení jedné pohledávky zůstavitele, a dlužník namítal zaplacení, veda důkaz přísahou hlavní. K námitce té nebylo vzato zřetele, neb deferent nebyl s to, naznačiti onu fysickou osobu, která by za erár měla přísahu složiti.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 30. září 1874 č. 6947. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 87.

182) Žalovaný nemůže více žádati kauci žalobní, když byl stání několikráte odročil. Neb takto se patrně již pustil v rozepři, a nelze více užiti sankce §. 406 ob. s. ř.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 22. září 1874 č. 10053. v Ger. Ztg. z r. 1874 č. 83.

183) Příspěvek k fondu světských nadací náleží v Praze zapravovati i z pozůstalostí fideikomisních, jelikož dvor. dekr. ze dne 30. října 1828 č. 24986. v tomto ohledu nečiní rozdílu, jde-li o pozůstalost fideikomisní neb allodialní.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 19. srpna 1874 č. 8553. v Ger. Halle z r. 1874 č. 88.

184) Čeněk B. podal u okresního soudu v X. (na venkově) vyzývací žalobu, která odpůrci byla dodána, by do určité doby podal svou odpověď a pokud se týče vyzvanou žalobu. Žalovaný podal spis, který byl co „odpověď" naznačen, a c. k. okresní soud dodal spis žalobci, by do 14 dnů podal svou repliku. C. k. nejvyšší soud však zrušil srovnalé výměry nižších stolic a nařídil, by o odpovědi na žalobu vyzývací stání bylo položeno k ústnímu řízení dle §. 19. soud. řádu, poněvadž na venkově při ústně projednávati sluší, a §§. 69. a 70. ob. s. ř. co do žaloby vyzývací v tomto ohledu vyjimku nestanovují.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 15. září 1874 č. 9859. v Ger. Halle z r. 1874 č. 88.

Deník.

Odměna notáře při exekučním prodeji svršků. A. vedl na B. exekuci pro pohledávku 98 zl. 20 kr. a bylo předsevzetí dražby věcí dlužníkových notáři svěřeno. Cena jmění, jehož se dražba týkala, obnášela přes 1000 zl. Pro nahodilé překážky nemohla dražba jíti před se a notář likvidoval útraty 7 zl. 75 kr., které jemu první instance přisoudila. Vrchní soud odmrštil notáře s jeho nárokem, poněvadž co do nároku notáře v příčině poplatků notářských rozhodným jest obnos pohledávky, které se věřitel exekucí domahá, pročež an pohledávka ta 100 zl. nedosahuje, dle §. 4. min. nař. ze dne 7. června 1860 č. 120. ř. z. notář bezplatně konati měl úřad svůj. C. k.

nejvyšší soud však rozhodnutím ze dne 20. října 1874 č. 10808. zachoval v moci výměr stolice první, neb dle §. 4. min. nař. ze dne 7. května 1860 má notář toliko tenkráte bezplatně konati funkce úřadu svého, když cena jmění, kterého se funkce tyto týkají, nedosahuje 100 zl., čehož však tu není, an zabavené svršky representují sumu mnohem větší. Výška pohledávky, která k funkci dala podnětu, jest v tomto ohledu zcela nerozhodnou. — „Z. f. Not." sděluje případ ten, poukazuje k tomu, že c. k. nejvyšší soud dřívějším rozhodnutím ze dne 22. srpna 1866 č. 7334. vyslovil se pro náhled právě opačný, pročež velice žádoucno, by otázka tato zákonem jasného došla rozřešení.

Výbor spolku notářů v Rakousku nad i pod Enží, pak Solnohradsku zaslal všem notářům okršku Rakouského vrchního soudu oběžník, kdež adressáti byli vyzváni, výbor zmocniti, prohlásiti jich jmenem, „že notáři, aby legalisování listin tabulárních o menších hodnotách s výlohami nebylo spojeno, a takto odňata byla příčina k stezkům častěji pronešeným, volni jsou bezplatně legalisovati listiny tabulární o předmětech až do ceny 50 zl., pakli a pokud tato ověření od poplatku kolkového budou osvobozena." Téměř všichni notáři (až na jednoho, který svolil toliko pod výminkou) vyhověli tomuto vyzvání. Prohlášení téhož smyslu dala od sebe notářská kolej v Štýrském Hradci, na základě usnešení jednohlasně činěného.

Rovněž došla téměř od všech notářů v Čechách na Moravě a v Slezsku prohlášení smyslu dotčeného. Vhodně podotýká tu Z. f. Not., že prohlášení Českých notářů tím více sluší přičísti významu, an dle starší praxe našich soudů zejmena při vyjednávání pozůstalostí přemnohé menší položky do knih se dostaly, jichž vymazati strany právě vzhledem k značným útratám, jichž jest se co obávati, byly opomenuly.

Amortisace uherských cenných papírů. Ministerstvo spravedlnosti sdělilo výnosem ze dne 24. října 1874 č. 14491. všem vrchním soudům zemským, že dle správy král. uherského ministerstva spravedlnosti předmětem amortisace jsou toliko:

1) dle §§. 41. a 529. art. zák. LIV. z r. 1868 soukromé listiny druhu obyčejného, jichž — pakli některé společnosti dle stanov nepodléhají soudu zvláštnímu — umořovati sluší u osobního soudu žadatele, a pokud se týče posledního majitele listiny neb nástupce jeho;

2) dle dosavadního zvyku, jehož se čl. II. nařízení ze dne 6. května 1871 č. 8711. nedotknul, vyvazovací obligace uherské i sedmihradské, jichž dle nařízení ze dne 14. září 1870 č. 16081. a §. 26. lit. *c*) art. zák. XXXI. z r. 1871 náleží umořovati u král. obchodního i směnečného soudu v Pešti.

Naproti tomu nepodlehají dle §. 529. art. zák. LIV. z r. 1868 a čl. 1. nař. ze dne 6. května 1871 č. 8711. ostatní uherské papíry státní a soukromé cenné papíry, které jinak jsou předmětem obchodu (na př. Budinské losy) amortisací na tak dlouho, pokud nebude vydán zvláštní zákon o spůsobu, kterak umořování takové díti se má.

Jak mile se tak stane, bude náležeti řízení amortisační ohledně všech druhů uherských papírů státních dle §. 26. lit. *c*) art. zák. XXXI. z r. 1871 před král. obchodní i směnečný soud v Pešti.

Obec Velké Černice byla dle vynešení min. práv ze dne 16. listopadu 1874 č. 140. ř. z. vyloučena z okršku c. k. okresního soudu v Podbořanech, a přidělena c. k. okresnímu soudu v Žatci. Nařízení to počne působiti dnem 1. března 1875.

Uherské ministerstvo spravedlnosti nařídilo všem soudům královským, by veškeré úřední dopisy, jichž do zemí předlitavských náleží zaslati, dříve zaslali král. uherskému ministerstvu Jeho Veličenstva, kdež tyto dopisy na německou řeč budou přeloženy, a rozesílány úřadům dotýčným.

Nový řád notářský, jenž nyní, když otázka o řeči, v které náleží sdělati listiny notářské, v zákonodárných sborech konečného došla rozřešení, brzo nabude zákonní platnosti v zemích koruny uherské, má počíti působiti již dnem 1. května 1875. Bude nyní svolána komise, která má stanoviti počet i sídla notářů, jichž náleží jmenovati, načež ihned konkurs na místa notářská bude vypsán. Vzhledem k tomu, že dle nového zákona každému notáři dopřána jest tříměsíční lhůta, by vykázal kauci, sluší dle „Z. f. Not.“ očekávati, že již během měsíce ledna 1875 místa notářská budou obsazena.

Spolek notářů moravsko-slezských usnesl se ve valné schůzi dne 22. listopadu t. r. mimo jiné též na tom, že mají učiněny býti přípravné kroky, by dosavadní tři komory notářské (v Brně, Olomouci a Opavě) v jednu byly spojeny.

Nové knihy.

Codex juris bohemici. Tomi III. pars III. exhibens M. Victorini a Všehrd opus bohemicum „De jure terræ libri novem," quam procurante sodalitate Pragensi „Všehrd" nuncupata edidit Hermenegildus Jireček. Pragæ. Apud Fr. Tempsky.

Endemann Wilh. Studien in der romanisch-kanonistichen Wirthschafts- und Rechtslehre bis gegen Ende des 17. Jahrh. I. Bd, Berlin, Guttentag.

Hasenbalg H. Zur Lehre von der actio Pauliana, insbesondere kann ein vom Schuldner bestelltes Pfandrecht erfolgreich mittels der gedachten Klage angegriffen werden. Eine civilistiche Studie. Berlin. Vahlen.

Hofmann Frz. Die Entstehungsgründe der Obligationen, insbesondere der Vertrag, mit Rücksicht auf Siegels „das Versprechen als Verpflichtungsgrund" Wien, Manz.

Karsten C. Die fingirte Cession. Eine civilistische Studie. Rostock. Ernst Kuhn.

Kleinschrod E. Ueber die processualische Consumtion und die Rechtskraft des Civilurtheils. Leipzig. Veil & C.

Regelsberger Ferd. Das bayerische Hypothekenrecht 1. Abth. Leipzig. Breitkopf & Härtel.

Talíř M. Ueber die Reform der direkten Steuern (mit Ausnahme der Grundsteuer) nach den Anträgen der Regierung. Prag Komission bei dr. Grégr und Ferd. Dattel.

Viktorina ze Všehrd O právích země české Knihy Devatery. Vydání nové, kteréž upravil a přídavky opatřil dr. Herm. Jireček. V Praze. Nákladem spolku českých právníků „Všehrd." V komissi Fraut. Řivnáče.

Listárna redakce.

Panu M. v Jindřich. Hradci (?). Račte nám laskavě udati nynější adresu svou, bychom Vám zaslati mohli honorář za praktické případy v seš. XII. uveřejněné.

O příseżném seznání stran.

Studie, již podává dr. Ott.

(Dokončení.)

VI.

Co do zásady nemůže zákonodárství, které bylo si osvojilo princip volného uvažování výsledků řízení průvodního soudcem,[182a]) rozpakovati se, má-li stranu vyloučiti proto ze svědčení, poněvadž má ve sporu největšího zajisté zájmu (§. 141. sd. ř.).[183]) Vždyť v řízení trestním ani za panování zákonní

[182a]) Zákon o soudech živnostenských ze dne 14. května 1869 č. 63. ř. zák., jenž podle zřejmě vysloveného úmyslu zákonodárcova (prot. těsnop. panské sněm. str. 1817. sezení 68. roku 1869) za účel měl, připravovati půdu řízení soudnímu, jež by spočívalo na zásadě ústního líčení veřejného, pak vyhledávání pravdy hmotné, zachoval ještě přísahu rozhodovací jakožto prostředek průvodní (§. 62.), ačkoli soudce neváže při rozhodování pravidly důkazními (§. 59.). Arciť připouští se přísaha pouze v případech nezbytných. Ježto se soudu tomuto jen moci disciplinární (§. 47. I., 53. II), nikoli však donucovací (vis coërcitativa) dostává (arg. 47. IV., 54. I., 75.), vykonána budiž přísaha u soudu řádného, příslušného, kdyby soudu živnostenského nebylo.

[183]) Vadnost tuto nelze vytknouti jakožto absolutní; mysliti sobě lze stupňování nespolehlivosti té. Větší zájem ve věci má správný hospodář, menší již marnotratník nezkušený, dokonce žádný skorem konkursant (leč vzhledem ku §. 54. řd. konk.), pročež říz. bag. §. 64. II. vším důvodem ku svědčení jej připouští. Naproti tomu často svědek většího zájmu mívá ve sporu, nežli strana sama na př. §. 931. ob. z. obč.

theorie důkazní nebylo pochybováno o tom, že svědčiti smí poškozený, ač tu jde o statky ceny vyšší, o čest a svobodu i po případě o žití (§. 140. tr. ř. ze dne 23. července 1853).[184])

Zákon, jenž za správnou pokládá volnou theorii důkazní a naděje se, že takto spíše na jisto postavena bude pravda hmotná, podati musí stranám možnosti, aby předložiti mohly soudci průvodů v š e c h, na základě jejichžto rozhodnouti lze o nároku sporném. Jsou-li výhradně odkázány ku svědomitosti a pravdomluvnosti odpůrcově, nemajíce prostředků důkazních jiných, nesmí soudce odníti jim pomůcky jediné, nesmí větší propůjčiti váhy p r a e s u m c í nepravdy,[185]) než m o ž n o s t i vyhledání a zjištění pravdy.

Pakli dovolují zákony, že soud[186]) — není-li po rukou průvodů jiných — nařídíti smí, aby vydány byly listiny neb poskytnuty aspoň základy ku porovnání písma (§. 38., 51. bag. ř.), důsledně připustiti má i výslech stran jakožto svědků, arcit co ultimum refugium. V obou případech jde o zjevení pravdy s t r a n o u s a m o u; lhostejno jest, děje-li se to písmem neb řečí.

Důsledkem jednak direktivy sporu, soudci v řízení ústním nutně příslušící, jednak též volného uvažování a tedy i d o p l ň o v á n í důkazů jest moc jemu propůjčená, připustiti ex officio slyšení stran přísežné (§. 53., 56. bag. ř.), po případě pak spokojiti se pouhým informativním sdělením. (§. 60., 61. II. cit.). Zakázáno jest však donucování ku svědčení[187]) druhu toho (§. 62.), ježto by tím zásada p r o j e d n a c í byla porušena.

---

[184]) Srovn. vládní motivy k §. 53.—65. říz. bag.

[185]) Byla-li praesumce již potvrzena, důvodně arcit vyloučuje se pomůcka tato; nesmí tedy křivopřísežník p ř í s e ž n ě vyslýchán býti §. 54., 43. I. zák. bag. (qui semel perjuratus fuerit, nec testis sit post hoc, nec ad sacramentum accedat, nec in sua causa vel alterius jurator existat c. 14. C. XXII. qu. 5.), čímž vyloučeno není slyšení jeho v ů b e c ku vysvětlení věci (§. 26. cit.) a uvážení výsledků toho (§. 33. cit.).

[186]) Leonhardt: zur civ. Proc.-Reform II. Beitrag str. 86.

[187]) Z příčiny té také užiti nelze slyšení strany, pakli zodpovědění otázek kladených sloužilo by jí neb příbuzným i svatům jejím bližším ku hanbě aneb kdyžby dokonce vydávalo je nebezpečí, že nastane vyšetřování trestní (§. 42. odst. 1); 54. bag. ř.). Ostatek odůvodniti lze ustanovení toto též větou: propriam turpitudinem alleganti haud creditur (Pratobevera Mater. 7. sv. str. 238. pak ze starších Hommel observationes str. 211.—262., 680.). Zákon

Bez odporu zařízení toto, jež podle řečeného není contra rationem juris, ve směru praktickém přibližuje se více ku rozluštění záhady té: kterak upotřebiti lze vlastní výpovědi strany jakožto průvodu, nežli přísaha rozhodovací.[188]) Jsouť již výhody dotčené tyto:

1. Strany přísežně stvrzují jen okolnosti, jejichžto významu jasně jsou sobě vědomy nejen samy, nýbrž i soudce (§. 60., 26., 45. ř. bag.). Odstraněny jsou pochybnosti hojné o významu přísahy s doložkou „vědění a upamatování“ (§. 206. ř. sd.)[189]) neb strana svědčiti má t. j. seznávati o tom, o čem vědomosti

---

anglický z r. 1843, tak zvaný Denmans-act propůjčil ve věci té jen manželům práva, odepříti svědectví ohledně záležitosti choti; avšak již zákon ze dne 20. srpna 1853 odstranil ve sporech soukromoprávních výhodu tuto, tak že jen v řízení trestním a jestli jde o důkaz cizoložství svědčiti nemusí, aniž pak může manželka proti muži neb na vzájem, (Arch. f. civ. Praxis 35. sv. str. 132. násl.) Ustanoveno bylo tak po prudkém boji v sněmovnách anglických k návrhu enquéty skládající se z nejvyšších soudců anglických a tří nejvýtečnějších advokátů (Ztschft. f. ausld. Rtswissenschaft 26. sv. str. 469., kdež otištěna zpráva, které se týče). Dokladem toho však, že choulostivá otázka tato ani v zemích, anglickým co do poměrů socialních dosti blízkých, rozřešena nebyla týmže spůsobem, nýbrž opačným, jest nám zákon severoamerického státu Massachusetts ze dne 22. května 1851 §. 97. a motivy tohoto (Ztschft. f. ausld. Rtswiss. 25. sv. str. 15. násl.). Nelze o tom pochybovati, že závažné ohledy vyžadující ochrany důvěrného sdělování a něžná povaha poměru manželského nenasvědčují vhodnosti právních pravidel anglických ve věci té. Bez odporu jest psychologickým donucováním, nemá-li manžel neb manželka alternativy jiné, leč vyzraditi tajemství důvěrně svěřené aneb svědčiti křivě.

[188]) Zákon vším důvodem neodstranil jen tuto (§. 65.), nýbrž nahradil nedostatečné předpisy o přísaze diffessionální, které vzbudily mnohých podstatných pochybností (Nippel Erläutg. der a. G. O. I. díl str. 378., Füger von Rechtborn: Beweis durch Eid str. 99. násl.) nařízením, že přísežného slyšení stran užiti lze také v řízení o pravost listin (§. 65. I. anal. §. 38. II. bag. ř.), jakož i přísahu oceňovací ceněním soudce, po případě spočívajícím na podobném slyšení stran (§. 63. cit.) srovn. Ullmann: Bag. Vfhren str. 72., 90. a 64.

[189]) Pratobevera Mater. 5. díl str. 170.: Rizy Haupteid str. 126; Füger von Rechtborn Bew. dch. Eid pg. 47., 51; Glaser Grtszeitg. 1855 N. 78.

nabyla[190]) vlastními smysly. Ona povinna jest udati důvod seznání učiněného (§. 53. „jakožto svědci", §. 45., 54., 62. III. ř. bag. §. 154. řd. sd. §. 20. zák. ze dne 16. května 1874 č. 169. ř. z.). Přesvědčí-li se soudce o tom, že ten, jehož se týče, patrně vědomosti míti nemůže o okolnosti rozhodné, nepřipustí jej ku výslechu (§. 57. ř. bag.). Někdy již předběžné pátrání dostatečných podá soudci momentů přesvědčujících jej (§. 60. II.), tak že ani nedojde ku slyšení přísežnému. Jelikož z pravidla podrobné vědomosti míti bude poručník[191]) o okolnostech relevantních, budiž též vyslýchán (§. 64. I.), podobně opatrovník osob dospělých (§. 251., 273. II. ob. z. obč.) i správce podstaty konkursní (§. 64. II. ř. bag. §. 76., 78. řd. konk.).[192]) Zástupce právní jest zmocněncem strany, pokud se týče sporu, nikoli repraesentantem jejím v každém směru, pročež důvodně nepřipouští se ku přísežnému výslechu jakožto strana. (§. 64. V. III. zák. bag.) Po případě jest svědkem, jehož seznání ocení soudce volným uvážením (§. 33., 41. bag. ř. contra §. 141. *c*) řd. sdn.), při čemž dodati

---

[190]) Osoby nedospělé patrně nemají potřebné pozornosti ku pojmutí děje (§. 41. I., 43. I. bag. ř.), pročež §. 54. cit. důvodně nepřipouští je ku výslechu. Právo anglické zůstavuje uvažování konkretního případu, zdali přisvědčují výsledky pečlivého vyptávání se děcka i podrobného skoumání duševního nadání a morálního smýšlení jeho tomu, aby děcko připuštěno bylo ku přísaze. Ohledně práva franc. srov. čl. 285. code de procéd. Seznání osob mladších 15ti let důkazem jest tam podle uvážení soudcova. Praxe anglická nevylučuje za jistých podmínek ani svědectví osob na mysli chorých (Mittermaier, österr. Gtsztg. 1857 č. 102.). — Kdo vůbec ani svědčiti nesmí, nebudiž také připuštěn ku slyšení přísežnému, je-li stranou (§. 41., 54. říz. bag.). S téhož hlediště nedovoluje zák. ze dne 12. července 1872 č. 112. ř. z. (upravující řízení s strany nároků syndikátních) přísahu rozhodovací úředníků o skutcích, ohledně kterýchž jim zachovávati sluší tajemství úřední (§. 16. cit. z.).

[191]) Přísaha rozhodovací poručníka v říz. řádném dokonce jest vyloučena §. 223. ř. sd., dv. dekr. ze dne 31. srpna 1798 č. 430. Judikát č. 34. připouští jej pouze k přísaze oceňovací.

[192]) Ježto spravuje podstatu (§. 76., 77., 78. ř. konk.), připouští nejvyšší soud (rozh. uveřejněným v Právn. 1874 str. 780—1.) dokonce též, aby přísaha ukládána mu byla také o skutcích cizích (§. 207. s. ř.); dokládá však, že přísahu tuto po případě vykonati má kridatář (dv. dekr. ze dne 19. dubna 1841 č. 518.).

sluší, že svědek tento svědčení se sprostiti nemůže tím, že se táhne ku poměru svému jakožto zástupce dokazujícího (§. 42. II., 64. V. bag. ř.).[193])

2. Ještě zákon (§. 56.) dovoluje také výslech odpůrce, jest i po ruk ou dostatečné kontroly. Ten, komuž trestním činem ublíženo bylo,[194]) není více škůdci vydán na pospasy, nýbrž na předním místě sám svědčí o skutku (§. 55. I.). Vůbec pak z pravidla prvé slyšeti dlužno dokazujícího než odpůrce, čímž zbavuje se tento psychologického donucování, jež místa má u přísahy uložené. Není se co obávati, že se takto hromaditi budou přísahy křivé a to z příčiny dvojí. Předkem stvrzuje se přísahou tuto vypravování podrobné, přísahou rozhodovací však napřed stanovená věta průvodní (§. 209—211. sd. řd., dvor. dekr. ze dne 17. července 1787 č. 697. sb. z. s.).[195]) Podrobné dotázky zjeví omyly, chybné pojmutí děje na př. pokládá-li strana jedna předběžná vyjednávání již za punktace aneb pouhé pactum de pactando za smlouvu konečnou a t. p. Vedle toho pak zůstavuje zákon (§. 61. II.) soudci, chce-li vyslýchaje odpůrce žádati přísahy před výslechem neb míní-li teprvé po slyšení o tom rozhodnouti, zdali odpůrce, jenž vyslýchán byl, seznání svoje přísahou stvrditi má. Výslovně dokládá zákon toho, že přísahy vůbec žádati se nemá, pakli výpověď dokonce ku pravdě se nepodobá.

3. Kdežto u přísah rozhoduje pouze formelní vykonání (§. 221., 223. řd. sd.), smí soudce při vyslýchání stran přísežném přihlížeti k chování se jich, ku zjevům hnutí mysli atd. (§. 33. bag. ř.). Právě ve směru tom pozorovati lze bude výsledků značných, poněvadž vyslýchanému sdělují se otázky teprvé přímo u výslechu. Tu tedy dojem a překvapení nastanou okamžitě a

---

[193]) Patrně §. 64. odst. IV. mluví o repraesentantu hromadné osoby, nikoli o právním příteli; pročež nesrovnáváme se s tím, co pronesl Ullmann: Bagatell-Vfhren str. 91.

[194]) Pokud se přísah rozhodovacích o skutcích takových týče, není praxe nejv. soudu dosud ustálena; srov. rozh. přísahu připouštějící Grtshalle 1873 č. 90., naproti tomu rozh. ji zamítající Gtsztg. 1870 č. 76.

[195]) Tím vysvětliti sluší, proč ten, kdož nabídl se ku výslechu jakožto svědek ve věci vlastní o okolnosti, později vyvrácené, netresce se pro nabízení se ku křivé přísaze. Okolnosti ty nejsou ještě individualisovány §. 58. II. cit.

působiti mohou celou silou; u přísah však přísahající dosti času má připraviti a opanovati se, kárající hlas svědomí pak ukonejšiti.

4. Zákonodářství nemá potřebí stanoviti podrobných podmínek, jichž se vyhledává při rozhodování otázky, má-li co do účinků za to pokládáno býti, že přísaha vykonána byla čili nic, pakli že zemřel ten, kdož přísahati měl, prvé neb upadl-li v šílenství atd. Neboť strana při jednání přítomná ihned slyšána budiž (§. 19., 31., 40. bag. ř.), nepřítomná však co nejdříve předvolána k soudu, po případě konečně vyslechnuta soudem tím, v jehož obvodu se zdržuje (§. 59.), vše to co nejrychleji. Nedostaví-li se (§. 62.), vyslechnut budiž dotazující se (§. 56.), což asi obdobně platí také tehdy, zemřel-li náhle ten, jehož se dotazováno býti mělo, před rokem k tomu položeným.

5. Nesnáze v dosavadní theorii důkazní spůsobené přísahou pokud se tyče soupeřů (litis consortes) neb osob hromadných[196]) snadně odstraniti lze.

Co se soupeřů dotýče, pokládá nyní správná praxe[197]) soudní většinou za to, že ztracena jest rozepře, nepřísahají-li všichni

---

[196]) Vedle jiných příčin zajisté též těžkosti při legislačním upravení toho se vyskytující spůsobily, že komisí hannoveránská zůstavila rozřešení toho zákonodárství jednotlivých států (protok. str. 2833., 3146., 5785.).

[197]) Srovn. rozh. nejv. soudu uveřejněná ve sbírce Unger-Glasera č. 706., 816., 1215.: pak Nippel Commentar I. pg. 512. Jsou však případy, v kterých rozhodnutí proti všem soupeřům třeba přísahu společně ukládajícím, však nevykonavším, závisí na přísaze jediného, pakli totiž dokázána byla tímto prostředkem průvodním okolnost závazek společný vůbec zrušující na př. placení. Tak dalece přisvědčiti lze zajisté Haimerlovi (Vierteljahrschrift II. str. 150.) Rozdíl v textu činěný mezi přísahu ukládajícími a těmi, jimž uložena byla, podstatného má základu. (Srovn. též Glaser kl. Schriften II. str. 422. nasl.; Zlobický v öst. Ztschft. für Rtsgelehrsamkt. 1838 sv. II. str. 355.). Přísaha deferentova jest přísahou o vědění, tedy prostředkem průvodním co nejbližším svědectví, pročež společníci pře usnesše se na tom již tehdy, kdy přísaha proti odpůrci přivedena byla, vznesli tím rozřešení pře, pokud oni zájmu v tom mají, na společníka svého. Přísaha delátova jest pouhou negací, nikoli positivním dokazováním; ona jest pokusem, překaziti důkaz o rozhodné okolnosti, ku kterému se strojí deferent přísahou svou, bude-li vrácena (srovn. také Gtsztg. 1870 č. 24. str. 95.).

společníci pře na straně deláta stojící; naopak ale, že účinek tento nastane na straně přísahu ukládajících, pakli již tenkráte, kdy přísaha uložena byla, výslovně nenabídli se jen někteří k tomu, vykonati ji, bude-li vrácena. V řízení bagatelním uvažuje soudce volně seznání litis konsortů (§. 33., 41. posl. odst.; §. 54.), tedy třeba rozšíří účinek výpovědí jediného neb některých (§. 31. I., III.) ve prospěch všech účastníků, aneb slyší všech, ačkoli také opět na vůli má, rozděliti řízení, — bylo-li se domáháno nároku proti několika osobám z téhož důvodu a přispívá-li to ku rychlejšímu a snadnějšímu rozřešení (§. 76.), — a takto ve zvláštních sporech slyšeti jednotlivé. Nastoupil-li první alternativou, naskytnouti se může buď odpor seznání soupeřů mezi sebou, který ani konfrontací neminul (§. 47., 62. ř. bag.), v kterémžto případě ocení soudce význam výpovědí těch podle zásad všeobecných (§. 33., 41. cit.), buď nepotvrzují litis konsorti okolnost, o kterou jde, kdež rozhodnutí jesti snadné.

Při osobách hromadných[198]) jest nám rozeznávati universitates a corpora, ačkoli tato i onyno práv vlastnických míti, v obligační poměry aktivní i passivní vstupovati a tudíž také zvláště obchody činiti mohou.

Není sice při nich snad podle práva podmětu,[199]) který skutečně neexistuje, nýbrž považovati sluší poměry právní dotčené tak, jako by tu bylo podmětu.

Pakli že všichni delátové nepopřeli přísežně okolnost rozhodnou, jistě důvodně domnívati se lze toho, že některému z delátů známy jsou okolnosti překážející mu v tom, aby větu průvodní popřel. Avšak tuť co do účinků bude již ona negací jen rázu kontrérního, nikoli kontradiktorního, tudíž zůstane pokus o vyvrácení věty průvodní nezdařeným.

[198]) Code de procéd. §. 336. ustanovuje, že sur faits et articles slyšáni býti mají správci veřejných ústavů opatření zvláštními listy mocnými, jež obsahují zodpovědění okolností ústavu tomu kterému sdělených. Rozumí se, že vedle toho vyslýchání správců o okolnostech jim osobně známých místa má. Srov. též Zink Ermittlg. des Sachverhaltes nach franz. Rte. I. díl str. 545.

[199]) Randa v Archiv für Wechsel- und Handelsrt. svaz. XV. str. 7., 339., 379. Leží na snadě, že právověda vystavivší fikci tuto, kterou na roveň postavila osobnost smýšlenou osobnosti v skutku žijící, nucena jest, důsledky toho dále rozvésti. Nadala-li osobnosti hromadné způsobilostí ku právům, jistě opatřiti je musila

Podle uvedeného nemístné jest tudíž bádání po tom, což asi personifikuje se při korporací a co při pouhém corpus (pia causa ve smyslu nejširším, asi srovnávajícím se s pojmem účelu všeužitečného in abstracto), avšak důležité jest rozeznávání toto, pokud jde o zastupování.

Korporace jsou spojením osob, jehožto vznik leží mimo obor práva majetkového, ač spojení takové za střed práv druhu toho mysliti sobě lze.[200]) Rozhodným odznakem jest jmění samostatné, jistému účelu společnému věnované, avšak nenáležející ani dočasným členům, ani osobám jiným. Avšak osobní podklad bytosti hromadné řídí přímo osudy její,[201]) zvolenými neb jinak ustanovenými zástupci, kteří jsou právými repraesentanty,[202]) nikoliv pouhými zmocněnci. Existencí tak zv. corporum počíná teprvé na půdě soukromoprávní tím, že věnován byl úhrnek majetkový vytknutému zvláště účelu všeužitečnému. Při věcných osobách smýšlených zřízení jsou již z nařízení zakladatele neb úřadu, vrchní dohled vykonávajícího a vůli zři-

---

též spůsobilostí ku právním činům t. j. vůlí. To pak stalo se podle vzoru právem pořádaného poměru skutečného, totiž zastupování osob k právům spůsobilých, avšak spůsobilosti ku právním činům postrádajících, totiž šílenců, nezletilých atd. Věda processuální vzbudovala pak na základech těch účení o přísaze rozhodovací osob hromadných; pozorování, upamatování se i vědění zástupců těchto jde ve prospěch i na újmu zastoupených, tudíž také obřadné tvrzení, přísaha.

[200]) Randa l. c. str. 10. Tak na př. při obci tvoří všichni příslušníci podklad osobní věí existencí osoby hromadné, při jednotě vědecké atd. všichni členové, již přistoupivší i budoucně přistupující; avšak spojení toto nese se za vyššími účely (tam blahobyt obce, tuto povzbuzení činnosti vědecké), k jejichžto uskutečnění potřebí práv majetkových.

[201]) Řídící zásadou při spravování osudů těch jest (Savigny, System II. díl str. 335.) uvážení, že živoucí přítomnost zvláštních svých nároků má, kterým ani vůle repraesentantů původních na újmu býti nesmí, aniž pak jich obětovati lze zájmům budoucnosti.

[202]) Puchta Instit. II. díl §. 202.; Randa l. c. str. 11. Onen nazývá v článku uveřejněném o tom ve Weiske-ho Rtslexicon (III. díl str. 71.) úředníky, usnešení repraesentantů vykonávající, sekundérními zástupci oproti těmto jakožto primérním. — Tak zv. societatem inordinatam zastupuje, jak známo, měnivá většina dočasných členů; zračí se tu jasně pravý ráz repraesentace.

zovatelovu ve směru tom doplňujícího,[203]) správcové jmění toho.[204])

Z řečeného již vysvětliti lze různé nakládání přísahou při obou kategoriích osob smýšlených. U osobních dosud jevil se odporující si směr; se strany korporace vždy usilováno bylo o to, aby přísahu vykonávali jen zástupcové ti, kdož o poměru vědomosti měli, naproti čemuž odpůrce pečoval o to, aby co nejvíce jich ku přísaze nuceno bylo, zvláště těch, kteří přísahu vykonati s to nebyli, nemajíce dostatečné vědomosti o poměru, o který jde. Jinak při věcných osobách smýšlených, jelikož jen správcové zřízení přísahy ukládati a vykonávati mohou, aniž by spor o tom nastati mohl, kdož správci ti jsou.[205])

Zákon na mysli maje[206]) podobné ohledy, činí — pokud běží o přísežný výslech stran, — rozdílu podle toho, jde-li o sborovou osobnost (Gesammtpersönlichkeit) aneb o úhrnek majetkový čili o jmění tvořící podstatu o sobě existující (Vermögensganzes). Slyšení repraesentantů oněch s účinky výslechu stran zákon vyloučil (§. 64. III.);[207]) přísežný výslech zřízenců podstat druhu řečeného však dopouští (§. 64. II.). Zdá se, že zákonodárci při tom

---

[203]) Unger System I. díl str. 352.

[204]) Arciť mohou se dotýkati výminkou i podstaty, vyžádavše schválení toto úřadem dohlížejícím, ještě jde jen o zachování neztenčené ceny (Roth: Stiftungen v Iherings Jahrbücher für Dogm. I. díl str. 216.).

[205]) Srovn. o tomto rozdílu dr. Viereck Eidesdelation an jurist. Pers. str. 60., 90. násl., pak Linde-ho článek v Arch. f. civ. Praxis sv. X. str. 43., 63., jakož i dodatek v sv. XIII. str. 181. násl., kterému přisvědčuje z rak. spisovatelů nejpodrobněji o tom pojednávající Rizy Haupteid str. 26.; srov. také rozh. ve sbírce nálezů č. 65.

[206]) Srovn. motivy k §. 53—65. ř. bag.

[207]) Soud smí zástupce tyto slyšeti jako svědky obyčejné; výminkou z pravidel §. 42. II. bag. ř. mohou pak tito odepříti svědectví o jednáních, v kterých účastenství jakéhokoli měli (§. 64. III. cit.). Rozumí se, že korporace za svědky vyšle repraesentanty o okolnosti rozhodné vědomosti mající, proti nimž postaví odpůrce třeba co svědky vyvracující jiných zástupců korporace. Tím vzešla velká výhoda; neboť kdyby zákon nebyl vyloučil výslech repraesentantů s účinky slyšení stran, bylo by bývalo postavení odpůrce korporací a t. p. dosti choulostivé, jelikož odpůrce z pravidla vedle oněch zástupců sotva slyšán býti mohl, nemaje

na mysli tanulo mylné kriterion[208]) rozeznávání osobností právnických, které vystavili Savigny (System II. díl str. 244.) a Puchta (Pandekten §. 27.), že totiž při korporacích účel jaksi směřuje uvnitř, sloužiti má prospěchům účastníků korporace, kdežto při věcných osobách smýšlených účel směřuje zevnitř, na zřeteli maje zájmy osob, nikterak nestýkajících se s úhrnkem majetkovým tím kterým, nýbrž zcela mimo něj stojících, z čehož pak — zdá se — že dovozováno bylo, že repraesentanti korporací jsou jaksi vadnými, zástupcové corporum však nevadnými. —

Ostatně zákon nezahrnuje předpisy vytknutými pouze osobnosti smýšlené druhu obojího, zvláště také dědictví, pokud dědic je nenastoupil (hereditas jacens),[209]) nýbrž řadí jednak vedle korporací a jednot čtenářských, uměleckých, vědeckých, besed atd.[210]) mezi sborové osobnosti též pouhé společnosti (societas) a společenstva (Genossenschaft), jednak ale opět nerozumí úhrnkem majetkovým[211]) taktéž jmění, sice fysické osobě náležité, však z kruhu ostatního majetku jejího vyloučené a zvláštním jen účelům hospodářským sloužící (Personen-Sondervermögen)[212]) na př. fond obchodních společností veřejných, komanditních, akciových; fond těžířstva. (§. 138. zák. horn. ze dne 23. května 1854). Patrně podrobuje je podle doslovného znění §. 64. III. bag. říz. předpisům daným o korporacích nepřihlížeje k právní povaze fondu, alebrž jen ku podmětu tím vládnoucímu, kterýž se jeví býti „společností.“[213])

---

o relevantní události vědomosti vlastní (§. 56., 57.). — Úředníci korporace nejsou zástupci této; mohou tedy odepříti odpověď na otázku jim kladenou, je-li tu podmínek §. 42. II., ačkoli repraesentanti tak činiti nemohou (§. 64. IV.).

208) Auerbach Gesellschaftswesen str. 281.

209) Unger System VI. díl §. 7.; Randa Besitz §. 15. pozn. 4., avšak úsečněji ve spise: Erwerb der Erbschaft str. 93.

210) Že tyto jsou korporacemi, dokázal Randa l. c. str. 350.; tak soudí též Unger kritische Ueberschau VI. str. 179., opraviv tam dřívější mylný názor, který byl vyslovil v Systemu I. díl str. 332.

211) Nastane-li spor nadací, již spravuje obec, nemění se tím ničeho, pokud se týče processuálního postavení nadací; budou tedy průchodu míti předpisy II. a nikoli III. odst. §. 64. ř. bag.

212) Svěřenství asi spadá pod zákonní pojem „úhrnku majetkového“, uváží-li se zákonní definice §. 618. ob. z. obč.; ohledně zástupců jmění toho srov. §. 630. ob. z. obč. pak §. 227—229. ř. nesp.

213) Známo jest, že společnosti obchodní nedílným fondem obchodním

6. Důležitým konečně prospěchem jesti také věc, že soudové nemusí vydávati rozsudků oplývajících všemi možnostmi rozhodnutí pře, závislého na vykonání či nevykonání přísahy. Tím stane se již řízení soudní srozumitelnější a bližší lidu, který dotud marně pokoušel se o to, vniknouti v obsah uměle složených rozsudků takových. Vůbec ale odpadne tím množství processuálních předpisů (o ukládání, vracení, přijímání, nastupování, vykonání přísah, o zastoupení svědomí, o dokazování k uvarování se přísahy křivé); řízení stane se méně komplikovaným, průhlednějším a stranám podá se možnosti, účastniti se osobním vlivem sporu.

Klam a lež sotva budou moci šířiti se na dále při projednávání rozepří mírou takovou, jakou dosud, a takto nadíti se lze, že přiblížíme se poněkud ku správnějšímu pojmutí podstaty sporu a postavení stran v tomto. Mylný bez odporu jest názor,[214]) vedle něhož spor pokládati sluší za boj, v němž válčící užiti mohou každé zbraně, není-li výslovně zapovězena, třeba by nezdála se

---

(§. 108., 157. obch. zák.) a firmou rozeznávají se od societ obecnoprávních. O přísahách rozhodovacích přednostů akciových společností (jež Unger krit. Ueberschau VI. str. 183. mylně pokládá za osobu hromadnou; srov. naproti tomu Hahn Commentar I. díl str. 273., Randa l. c. str. 33.) srovn. §. 232. obch. z.; teprvé při druhém čtení návrhu přijato bylo ustanovení toto, kterýmž (jak prot. poradní str. 1057., 1062. praví) „přednosta akciové společnosti starostovi korporace na roveň postaven byl.“ V komisi hannoverské byl však návrh směřující k tomu, aby představení společností všech kategorií, i členové těchto, jednání společenská řídící, připuštění byli ku přísahám, zamítnut, (prot. hanov. str. 5783—5785.), arcit hlavně z příčiny té, že věc tato zůstavena býti měla legislací jednotlivých států. Zákon o společenstvech daný pro spolek severoněmecký ze dne 4. července 1868 §. 22. připouští také přednosty společenstva ku přísaze na místě tohoto, podobně náš zákon o věci, jíž se týče (§. 20. zák. ze dne 9. dubna 1873 č. 70.), ač ráz společenstva není totožný se společností akciovou (srovn. Randa l. c. str. 389. pozn. 88.). O tom, že ustanovení dotčené není dostatečné, srovn. Sicherer Genossenschaftsgesetzgebung str. 252.

214) Srovn. Mittermaier Grtszeitg. 1853 č. 11. Proti názoru tomu bojuje již pruský řád soudní z r. 1793 (§. 13. úvodu) uváděje: že nedovolenými činy nikdo prospěchů svých domáhati se nemá. Strany jsou tudíž prý povinny, aby okolnosti pro rozřešení sporu důležité soudci sdělily podle pravdy.

býti mravnou, jestli jen přispívá ku vítězství. Spor budiž naopak důstojným zápolením, při němž ze stran poctivou zbraní zápasících a zásad mravních šetřících ta vítězství dojde, jež přesvědčí soudce o pravdě toho, co byla tvrdila.

Vedle toho však spor pozbude rázu hry neb sázky,[215]) který bohužel jevil za panování zákonní theorie důkazní, poněvadž osobním zasahánim stran, pokud se týče stránky skutkové, vzájemně se ve směru tom kontrolujících, vždy více pravda hmotná dráhu sobě proklestí.[216])

Jestli že se uskuteční naděje tato, vyhoví řízení soudní účelu svému, totiž přispěti těm, jimž ublíženo bylo, by dodělali se práv v skutku jim příslušících a upraviti poměry jednotlivců poněkud porušené tak, aby tím netrpěli ani tito ani celek.[217])

K právnické povaze vyvlastnění.

Sepsal **JUDr. Jiří Pražák.**

(Úryvek ze spisu většího.)

(Dokončení.)

Shledali jsme, že vyvlastnění dle povahy své jest pojmem státoprávním, i že ústav ten toliko ze stanoviska práva veřejného náležitě lze pojmouti i odůvodniti.

Však vyvlastnění působí již dle pojmu svého podstatně na

---

[215]) Všeobecné odůvodnění návrhu řádu soudního pro království saské 1860 str. 15. líčí živě dosavadní nehody tyto.

[216]) Dr. Eck v přednášce své o novém něm. řádu soudním str. 37. dobře ukazuje k tomu, že strana přečasto dosud o průběhu sporu ničeho nevěděla, leč že občasně vyzýváním zástupce, aby dalších poskytla záloh, na paměť jí uvedeno bylo, že spor dosud trvá, až konečně překvapení jí připraveno bylo rozsudkem nesrozumitelně textovaným.

[217]) Takto jeví se dvojí cíl sporu, totiž bezprostředný i další, jehož v soubytí s jinými tvary žití sociálně-ethického dosíci hledí (Brackenhöft: Erörterungen über die allg. Lehren des Civ. Pr. str. 70.)

soukromá práva jednotlivých občanů, která téměř ve všech státech moderních za neporušitelná byla prohlášena.[30])

Pročež jeví se býti veledůležitou otázka, kterak hleděti sluší ze stanoviska práva soukromého k oné modifikaci práv jednotlivce, jejížto příčinou jest vyvlastnění?

O této otázce rozpředla se za novějších dob mezi spisovateli práva obecného kontroverse nemalá. Ač všeobecně nyní se uznává, že obecné dobro, že blaho společnosti lidské jest podmínkou, bezprostřední příčinou vyvlastnění, tož přece doposud znamenáme stopy onoho směru vědy, jehož zahájili vykladatelé práva římského, snažíce se veškeré poměry právní, jichž v státu jest znamenati, obleci v roucho zásad, kterých oni v oboru práva soukromého za platné míti byli sobě obvykli.

Tomuto směru děkuje původ svůj názor, že vyvlastnění jesti smlouvou, obě strany vížící, že zejmena jest smlouvou trhovou, kdež nedostávající se svolení jednoho kontrahenta nahražuje se positivním ustanovením zákona.[31])

---

[30]) Srovn. čl. 8. a 9. francouzské t. zv. charte constitutionelle ze dne 14. srpna 1830 „Toutes les propriétés sont inviolables. L'etat peut exiger le sacrifie d'une propriété pour cause d'interêt public legalement constatée mais avec une indemnité préalable." Čl. 9. pruské ústavy ze dne 21. ledna 1851: „das Eigenthum ist unverletzlich, es kann nur aus Gründen des öffentlichen Wohles gegen vorgängige, in dringenden Fällen wenigstens vorläufig sicherzustellende Entschädigung noch Massgabe des Gesetzes entzogen oder beschränkt werden." Toto ustanovení patrně bylo vzorem čl. 5. rakouského zákl. zák. stát. ze dne 21. prosince 1867 č. 142. ř. z., jenž prohlašuje vlastnictví za neporušitelné, i stanoví dále, že vyvlastnění mimo vůli vlastníka místo má toliko v oněch případech a v té způsobě, kterak to zákon nařizuje.

[31]) S tímto názorem setkáváme se již u glossatorů, kteří tu obyčejně hledí k výroku Pomponia v l. 11. D. de regulis juris (50., 17.): id quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest." Případ vyvlastnění pojímají pak co výjimku (vitium) z tohoto pravidla. Tak na př. žaluje Cujacius (observationum et emendationum lib. 28.) v knize XXVII. cap. 9.: „multa quoque vitia attulit olim, quandoque et adfert numero sæpius publica necessitas, multa principum et potentiorum vis et injuria." Carpcov má (n. u. m.) opět na zřeteli právní zásadu „libero ac nutuo consensu emtio venditio perficitur". Z tohoto pravidla prý nejdůležitější výjimkou jest vyvlastnění. Lauterbach

Naproti tomu bylo však z jiné strany právem poukázáno k tomu, že tato theorie nikterak není s to, právnicky odůvodniti

---

(collegium theor. practicum ad L. pandectarum libros) dělí ad XVIII. tit. 1. tyto domnělé výjimky z uvedeného pravidla již řádně v takové, jež zakládají se v poměrech soukromoprávních (ob causam privatam) i v takové, jichž původem jsou poměry práva veřejného (causa publica).

Později pak došel onen náhled v theorii valného rozšíření, i můžeme jej podnes míti za panující. Tomu as nemálo napomáhala okolnost ta, že některé zákonníky, byť i ne v praktických důslednostech, přec aspoň theoreticky z téhož zdají se vycházeti stanoviska. Tak na př. praví pruský L. R. v I. dílu tit. II. §. 4.: „Auch der Staat ist Jemanden zum Verkaufe seiner Sachen zu zwingen nur alsdann berechtigt, wenn es zum Wohle des gemeinen Wesens nothwendig ist.“ Dle bádenského zákona ze dne 28. srpna 1835 navrhuje expropriant v řízení soudním „by vlastník povinným uznán byl odstoupiti věc za sumu jemu nabízenou.“ Též pruský zákon železniční ze dne 3. listopadu 1838 mluví ještě v §. 11. o povinnosti vlastníka, odevzdati společnosti předmět vyvlastněný proti zapravení neb složení náhrady, a zmocňuje vládu, přidržeti vlastníka v případě potřeby k tomu, by tak učinil.

Z novějších spisovatelů pojali zejmena Pöhls (n. u. m. str. 124.), H. A. Zachariae (n. u. m. §. 153. not. 7.), Förster (n. u. m. str. 144.), Beseler (n. u. m. II. §. 92. str. 351.), Gerber (n. u. m. §. 174., 6.), Häberlin (n. u. m. §. 15. str. 200—206.), Wolff („Einzelne Fragen aus dem Expropriationsrechte“ v Archiv für praktische Rechtswissenschaft, Neue Folge III. sv. 1866) str. 240. vyvlastnění co nucený prodej a téhož náhledu zdá se býti i Treichler (JJ.: „Ueber zwangsweise Abtretung von Eigenthum und anderen Rechten“ v Zeitschr. f. deutsches Recht und deut. Rechtswiss. XII. sv. 1848.) str. 123. Však toliko Martin pokouší se (n. u. m.) o to, náhled onen poněkud důkladněji vědecky odůvodniti. On staví vyvlastnění naproti právu státu z nouze, jež ovšem lze ospravedlniti a vykonávati, aniž by toho třeba bylo prostředkovati předcházejícím právním jednáním soukromným. Však jinak prý má se věc v případech vyvlastnění v užším slova smyslu. Tu lze žádati toliko to, čehož skutečně jest zapotřebí, a toliko proti úplné náhradě škody; též třeba tu šetřiti jistých forem právních, i poskytnouti napřed odškodnění. Ovšem i tu odpovídá svrchované moci státní veřejnoprávní povinnost poddaných, by proti náhradě odstoupili jmění své; avšak odstoupení samo prý jestiť i zůstane aktem práva soukromného, právním jednáním, jež uzavírá se ve formách zákonních, které platí pro jednání

právní poměr vyvlastněním utvořený, že spíše tu zrušují se práva nabytá ipso jure mocí vůlí státu, v zákonní formě prohlášené, aniž by třeba bylo činného spolupůsobení toho, jehož se akt týká, neb právní fikce spolupůsobení takového.[32])

---

druhu takového, a které, byť i zvláštními zákony byly upraveny, přec podstatně jeví povahu zcizení (str. 76.).

Ovšem musí i stoupenci této theorie doznati, že stává v případě vyvlastnění více úchylek od obyčejných pravidel koupě, snaží se však tyto odchylky, na př. že správa jest vyloučena (Beseler n. u. m.), že předmět vyvlastněný přechází na exproprianta prost všech břemen, (Wolff n. u. m., Martin n. u. m.) vysvětliti „zvláštní povahou" jednání, které z jedné strany jest vynucené. Co analogie uváděn tu (Gerber n. u. m. not. 1., Häberlin n. u. m. str. 203.) namnoze případ exekučního prodeje věci, kdež prý rovněž soudce nahražuje nedostávající se svolení exekuta. Námitku pak, že dle předpisů práva soukromného pro nedostatek svolení se strany jednoho „kontrahenta" nemohla se státi platná smlouva, snaží se Förster (n. u. m. str. 145.) a Martin (n. u. m. str. 79., 80.) vyvrátiti tím, že uvádějí, kterak toliko faktické rušení neb zrušení svobodné vůle (na př. nucením, podvodem) nikoliv i nucení, vůli samým zákonem uložené vadí volnému usnášení se vůle. V posledněji případě jest vůle v skutku svobodná; ona se však tu objevuje v jiné formě.

[32]) Srovn. Dernburg (n. u. m. §. 34. str. 59.) Brinz v Bluntschli a Braterově „Staatswörterbuch" slovo „Expropriation" str. 469., G. A. Zachariae n. u. m., Thiel n. u. m. str. 2—8., Stein n. u. m. str. 323., 824., Burckhardt n. u. m. str. 221. a násl. Grünhut n. u. m. str. 178—187. Zejmena pak jasně vylíčil Laband n. u. m. str. 171—182., kterak náhled opačný ze stanoviska civilistického nikterak nelze zastávati. Podstatné rozdíly, jimiž se liší výkon vyvlastnění od uzavření smlouvy trhové, praecisuje onen spisovatel v ten smysl, kterak převod vlastnictví při koupi jest věcí zcela vedlejší, kdežto podstatným jest účinkem vyvlastnění; že při tomto nestává nižádné povinnosti ze strany expropriata, by odevzdal věc jemu odňatou, že konečně naproti expropriantu nemá to účinku, pakli dosavadní vlastník věc dále prodal. Náhled, jako by svolení expropriata mohlo býti nahraženo jakousi právní fikcí, vede Laband ad absurdum: „mit demselben Rechte könnte man fingiren, der zu einer Gefängnissstrafe verurtheilte Verbrecher habe eine Wohnung nebst Beköstigung im Gefängnisse gemiethet, oder der Defraudant, dessen Waaren confiszirt worden sind, habe sie dem Fiskus geschenkt." Dobře podotýká i Burckhardt (n. u. m. str. 231.), že při smlouvě

Náhled třetí odporuje sice tomu, že by tu byl prodej nucený, stanovuje však na místě toho obligaci bilaterální, která prý vzniká z určitého poměru (quasi ex contractu) a jejížto vzorem jest smlouva trhová. Zásady ohledně této smlouvy platící mají i tu místa míti, pokud vyplývají z povahy plnění, nikoliv však potud, pokud vyplývají z konsensu (jehož, jak známo, při expropriaci není), z povahy koupě co smlouvy.[33])

Co zejmena týče se práva rakouského, tož nelze důvodem pochybovati o tom, že dle zákonů v příčině té u nás stávajících vykonáváním svrchované moci státní se vyvlastnění netoliko umožňuje a připravuje, nýbrž skutečně vykonává.[34])

To vyplývá již z toho, že obecný zákonník občanský nepojednává o vyvlastnění v kapitole o nabytí vlastnictví odevzdáním, nýbrž ve všeobecné nauce o právu vlastnickém a zákonních jeho obmezeních. Též nenalezáme v celém zákonníku ničehož, z čehož bychom snad mohli souditi, že k vyvlastnění třeba přihlížeti ze stanoviska nuceného prodeje, jelikož §. 1089. ob. z. obč., nehledě ani k tomu, je-li věta tam postavená theoreticky správnou, čili nic, výslovně jedná toliko o nucených prodejech, které se dějí soudem, a tudíž patrně má na mysli toliko exekuční dražební prodej věcí dlužníkových. Nelze tudíž zejmena pochybovati o tom, že spůsob nabývací, který sprostředkuje převod práva vlastnického k předmětu vyvlastněnému na exproprianta, není derivativním, nýbrž původním, že tudíž okolnost ta, byl-li expropriát skutečně vlastníkem předmětu tohoto, toliko tak dalece jest důležitou, že, pakli by náleželo k ní odpověděti záporně, pravidelně as nebude lze tvrditi, že bylo zachováno všech forem zákonem předepsaných pro řízení expropriační.[35])

---

trhové určení ceny náleží k podstatě smlouvy samé, kdežto při vyvlastnění jesti jedině předmětem řízení vykonávacího.

[33]) Tak Meyer n. u. m. str. 183.—245.

[34]) Randa n. u. m. §. 19. not. 9.: „prodej nucený jest contraditio in adjecto.“ Komentatoři našeho občanského zákona o této důležité otázce pomlčeli. Srov. Zeiller Comm. II. sv. str. 126., 127. Nippel Erl. ad §. 375. str. 207.—210.

Opačného náhledu jest Stubenrauch n. u. m. str. 175., 176., který vůbec expropriaci co do povahy má za nucený prodej, a toliko připouští, že výminečně může po ruce býti i smlouva směnná. Tento názor přijal bezvýminečně za svůj i Michel, Eisenbahnrecht §. 26. str. 93.

[35]) Thiel n. u. m. str. 8., který ovšem sporu o vlastnictví k před-

Z této právnické povahy vyvlastnění sluší odvozovati důsledně zásady následující:

1) By převedeno bylo právo vlastnické k předmětu vyvlastnění na exproprianta, k tomu netřeba zvláštního odevzdání ve smyslu páté hlavy II. dílu ob. zákona občanského, zejmena též není ohledně nemovitých věcí zapotřebí, aby „jednání, kterým jich expropriant za vlastní nabude“ (§. 431. ob. zák. obč.), zapsalo se do knih veřejných k tomu konci zřízených. Naopak přechází právo vlastnické dle výslovného předpisu zákona (§. 9. lit. *c*) min. nař. ze dne 14. září 1854 č. 238. ř. z.) na exproprianta již zaplacením, a pokud se týče soudní deposicí náhrady, aniž by k tomu bylo třeba jakéhosi spolupůsobení expropriata.[36]) Zejmena jestit tu

mětu vyvlastněnému přičísti chce váhy toliko tak dalece, pokud se jedná o legitimaci k přijetí náhrady. Jiného náhledu jest Burckhardt n. u. m. str. 243., který v takovém případě všeobecně chce k věci hleděti tak, jako by vyvlastnění nebylo se stalo, tak že proti pravému vlastníku řízení expropriační znova náleží provésti. Srovnale i Meyer n. u. m. str. 244. Pakli naproti tomu Laband n. u. m. str. 144. a po něm i Grünhut n. u. m. dovozují, že vyvlastnění působí tou měrou absolutně, že jeví účinku i tehda, pakli ten, proti kterému bylo provedeno, nebyl pravým vlastníkem, a tomuto toliko zůstaveno jest žalovati dřívějšího držitele na vydání náhrady, tož nelze též tomuto náhledu přisvědčiti, vysloví-li se takto všeobecně. Vždyť nelze vůbec k této otázce odpověděti in abstracto a dokonce ne bez ohledu k zákonodárství toho kterého státu. Tu sluší povždy bedlivě uvážiti zvláštní poměry případu, jehož právě po ruce jest. — Pro rakouské právo srovn. také §. 27. zákona ze dne 19. května 1874 č. 70. ř. z., který ovšem v první řadě na zřeteli má toliko případ ten, když vzejde pochybnost o totožnost samého pozemku vyvlastněného, i onoho, který má býti zanešen do knihy železniční. — Nejnovější zákon expropriační pro Prusko ze dne 11. června 1874 ukládá při jednání o náhradě komisaři povinnost, dbáti o to, by řízení proti pravému vlastníku bylo provedeno.

[36]) Ovšem ustanovuje dvor. dekr. ze dne 30. dubna 1841 č. 12773. i Stubenrauchem (n. u. m. str. 177.) citovaný (vyhlášen nařízením dolnorak. vlády ze dne 15. května 1841 č. 26513. v dolnorak. sb. prov. zák. sv. 23. č. 77. a otištěn v Pollanetz-Wittek-ové sbírce zákonů železnic se týkajících na str. 55.), že při expropriaci k vůli zřízení železnice vlastník nepozbývá ipso jure vlastnictví odňatého pozemku „das Eigenthum des betreffenden Grundes geht allerdings nach einer der im §. 444

při pozemcích, které se vyvlastňují k účelům zřízení železniče,

---

a. b. G. B. bezeichneten Arten, nämlich durch das Gesetz verloren, indem das Erkenntniss der politischen Behörde über die Zulässigkeit der von einer Eisenbahnunternehmung angesprochenen Expropriation nur den nach §. 424 a. b. G. B. erforderlichen Titel zur Erwerbung des Eigenthums gewährt, während Letzteres sofort gemäss der im 5. Hauptstücke des a. b. G. B. festgesetzten Bestimmungen und nach vorläufiger Erfüllung der in den Eisenbahnconcessionsdirektiven enthaltenen Bedingungen erst wirklich erworben werden muss." Avšak tento dvor. dekret obsahuje principielně toliko ustanovení o kompetenci úřadů politických i soudních, kteří expropriaci mají provésti, a nelze tedy z mylného theoretického odůvodnění předpisů o kompetenci tam obsažených nižádných dalších důsledností odvozovati. Ostatně byl onen záhadný dvor. dekret, jak Stubenrauch n. u. m. pozn. 36. sám doznává, zrušen zákonem ze dne 14. září 1854 č. 238. ř. z., a jednoduché porovnání obou zákonů ukazuje zřejmě, že tvrzení Stubenrauchovo, jako by zákon posléz uvedený vycházel z těchže zásad, jak onen zákon z r. 1841, ničím není odůvodněn. Srovn. i Randa n. u. m. §. 19. not. 5.

Arcit jedná zákon ze dne 14. září 1854 toliko o vyvlastnění, jež děje se k účelům zřízení železnic, avšak zásadu tam vyslovenou lze as v nedostatku jiných zvláštních předpisů i v jiných případech sem náležitých obdobně užiti. V oněch případech, kde nemá místa odhad soudní, a kde toliko všeobecně stranám vyhražena cesta právní (srov. na př. §. 103. horního zákona ze dne 23. května 1854 č. 146. ř. z.), sluší as míti za to, že převod vlastnictví nastane oním momentem, kdy náhrada politickým úřadem prozatím vyměřena vlastníku byla zapravena a pokud se týče k soudu složena.

Dle vlašského zákona expropriačního z r. 1865 (čl. 50.) přechází vlastnictví odňatého pozemku oním dnem, kterým naznačen byl v ediktu praefekta, jímž se pozemek za vyvlastněný prohlašuje „della data del decreto de prefetto, che pronunzia l'espropriazione." Srovn. Grünhut n. u. m. str. 192. Pruský zákon expropriační ze dne 11. června 1874 vyslovuje v §. 44. zásadu, že vlastnictví odňatého pozemku přechází na exproprianta doručením nálezu expropriačního. Nebyl-li nález oběma stranám téhož dne doručen, jestiť rozhodným doručení, jež stalo se později. Ovšem sluší tu podotknouti, že uvedený zákon, tento pravidelně dopouští vynešení nálezu expropriačního teprv tehdá, když náhrada pořadem práva byla vyměřena, neb když šestiměsíční lhůta k podání žaloby marně byla prošla (§. 32). Pakli Meyer n. u. m. dovozuje, že tradice k převodu práva vlastnického zapotřebí jest proto, že tu jde o derivativní způsob

zcela nerozhodno, kdy definitivní vložka pro pozemky dotýčné železnice v knize železniční byla utvořena.[37])

2) Základem povinnosti expropriatovy není závazek ze smlouvy, který by tento byl na se vzal, neb který by náleželo smýšleti, nýbrž všeobecný závazek občanů státních přispívati dle sil svých k obecnému dobru. Pročež lze užiti vyvlastnění toliko proti příslušníku státu, t. j. proti onomu, kdož pro svou osobu podřízen jest moci státní, neb jehož majetek aspoň pobroben jest territoriální výsosti státu, jehož orgány právě vyvlastňují.[38]) V tomto širším smyslu sluší pojmouti název v §. 365. ob. z. obč. obsažený „úd státu“ (Mitglied des Staates) a mohou tudíž i pozemky cizinců, pakli se nacházejí uvnitř hranic mocnářství rakouského, býti odňaty majitelům v zájmu správy veřejné.[39])

---

nabývací, tu sluší poukázati k tomu, že to právě jest otázkou naší, jde-li o derivativní neb o původní spůsob nabývací.

[37]) Ovšem platí dle §. 9. odst. II. zák. ze dne 19. května 1874 č. 70. ř. z. i ohledně podmínek výkonu a účinků vkladů do knihy železniční ustanovení obecných zákonů knihovních, pokud v tomto zákoně nic jiného není stanoveno. Avšak co do otázky převodu práva vlastnického na společnost železniční není přec nikterak rozhodný §. 431. ob. z. obč.; neb §. 17. zák. ze dne 19. května 1874 praví v odstavci druhém jasně, že, jakmile jen zřízena byla vložka prozatimní, nastanou účinky vkladu ohledně jednoho každého pozemku, který se tam přijmouti má oním okamžikem, kdy společnost pozemek nabyla. Však co do času nabytí posud rozhodným jest §. 9. zák. ze dne 14. září 1854, an zákon ten podnes ni výslovně ni mlčky zrušen nebyl; §. 17. cit. užívá tedy toliko právnické fikce, by právo posud platné uvedeno bylo v souhlas s názorem obecným. Pruský zákon ze dne 11. dubna 1874 nařizuje v §. 33., že politický úřad o nálezu expropriačním ihned má dáti věděti soudu tabulárnímu i požádati jej o výkon. Dle téhož zákona má soudce tabulární již zavedení řízení expropriačního z povinnosti úřední poznamenati v knihách veřejných (§. 24. odst. IV.).

[38]) Právem dokládá tudíž již Hugo Grotius n. u. m. II. cap. XIV. §. VIII., že tím právě rozeznává se právo poddaných od práva cizích (t. j. oněch, kteří v žádném ohledu nejsou poddanými), že majetek posledněj ších svrchovanému vlastnictví státu (dominium eminens) není podroben.

[39]) Jinak má se věc ohledně movitých věcí oněch cizinců, kteří se zdržují v mocnářství Rakouském; tu sluší dle znění i smyslu §u. 300. ob. zák. obč. tvrditi, že tyto věci expropriaci nejsou

3) Povinnost jednotlivce, by zřekl se soukromého vlastnictví svého z zájmu státu proti náhradě škody, jestiť juris publici, nemůže tedy závazek ten nikdy minouti promlčením, aniž lze nabyti vydržením právo, které by odpovídalo povinnosti takové (§. 1456. ob. zák. obč.)[40])

4) Při expropriaci nemá místa správa, aniž právní prostředek pro zkrácení přes polovici pravé ceny. Náhrada, která se expropriatovi vyplatí, není trhovou cenou za předmět odňatý; dotýčný závazek nevzniká ni ze smlouvy, ni z činu nedovoleného, nýbrž přímo ze zákona (ex variis causarum figuris). Obligace tato není bilaterální, nýbrž toliko jednostrannou.[41])

5) Expropriant nabývá předmět vyvlastněný bez ohledu k právům, které k tomuto předmětu třeba osobám třetím příslušejí, pokud tato práva nelze dále srovnati s účelem, pro který bylo vyvlastněno. Pročež bezvýminečně pomine právo zástavní pro pohledávky, pojištěné na pozemku odňatém,[42]) nehledě k tomu, jsou-li pohledávky ty uhraženy náhradou, která se vlastníku vyměří čili nic. Neb možnost soudního prodeje předmětu zastaveného nelze nikterak srovnati s tím, že předmět takový trvale sloužiti má zájmům správy hospodářské.[43])

---

podrobeny. Otázka nemá ostatně ohledně movitých věcí zvláštního významu praktického.

[40]) Srovn. Thiel n. u. m. str. 6., 7.

[41]) Laband n. u. m. str. 180. Neprávem polemisuje Grünhut n. u. m. str. 184. not. 1. proti tomu, což Laband byl uvedl; neb jakkoliv pravda jest, že závazek k náhradě škody co do původu svého jest rázu veřejnoprávního, tož vzal přece závazek ten téměř ve všech zákonodárstvích positivních na se ráz obligace soukromoprávní, o jejížto existenci a objemu civilním soudům rozhodovati náleží. Naznačení této obligace co „quasi ex contractu" jestiť zcela trefné, pakli se název ten správně pojímá; analogii s povinností kupce ze smlouvy trhové nelze tu ovšem nikterak ospravedlniti.

[42]) Srovn. Grünhut n. u. m. str. 181., 186., Häberlin n. u. m. str. 206. Rozdílnou ovšem jest otázka, jakou měrou hleděti sluší k takovým právům osob třetích při vyměření a přikázání náhrady, která vypadá na předmět vyvlastněný. Výslovně vytknul zásadu v textu uvedenou §. 45. odst. I. pruského zákona ze dne 11. června 1874.

[43]) Pročež právem vylučuje zákon ze dne 19. května 1874 č. 70. ř. z. v §. 20. odst. I. veškerá břemena, jichž realisování by

6) Předpisů §§. 1041. až 1051., pak 1064. ob. zák. obč., jež platí o převodu nebezpečenství a užitků věci prodané neb vyměněné, nelze užiti v případě expropriace,[44]) jakož tu vůbec místa nemá ni odevzdání odňatého předmětu,[45]) ni úmluva o tom, kdy toto odevzdání díti se má. Neb pakli vlastník v expropriaci svoluje, a vlastnictví své smlouvou expropriantovi pouští, tož není po ruce případ vyvlastnění, nýbrž úmluva, byť i zevnější poměry a nátlak možné expropriace byly vlastníka přiměly k tomu, by se podrobil. Úmluvu takovou sluší pak posuzovati dle zvláštní právnické povahy své.[46])

---

vésti mohlo k exekučnímu prodeji pozemku železničního z vkladu do knihy železniční. Že taková práva skutečně expropriací dotýčného pozemku ipso jure pominou, plyne a contrario z §§. 20. odst. II., a 29. odst. I. a 39. odst. I. téhož zákona, z nichž patrno, že toliko tehda, když pozemku jiným spůsobem bylo nabyto, práva hypotekární zůstávají v míře své.

[44]) Jiného náhledu jest ovšem důsledně vzhledem k náhledu jím co do povahy vyvlastnění hájenému Stubenrauch n. u. m. str. 177., a ze stanoviska práva obecného Meyer n. u. m. str. 243.

[45]) Poměr expropriata jest zcela passivní. Srovn. Thiel n. u. m. str. 20.

[46]) Právem lze užiti co do úmluvy druhu dotčeného římské zásady: „coactus quidem, sed tamen voluit!" Opačného náhledu jest Thiel n. u. m. str. 3., Brinz, který n. u. m. str. 467. nemá za rozhodné, stalo-li se skutečně nucení, nýbrž toliko, stávalo-li povinnosti, odstoupiti věc k účelům veřejným, konečně Grünhut n. u. m. str. 185., který toliko rozeznává, zdali v čas, kdy úmluva byla učiněna, již ve formě zákonní na jisto bylo postaveno, že dotýčného pozemku skutečně odstoupiti bude zapotřebí. V případě prvnějším má i odstoupení, jež stalo se smlouvou, tohotéž účinku, jako by vynuceno bylo cestou řízení expropriačního.

Však právem možno tázati se, jaký as právnický účinek pak sluší přičísti smlouvě, jež stala se mezi stranami? Nemá tato co akt v právu bezvýznamný míti pražádného účinku, neb má býti smlouva ta měřítkem toliko stranám smluvčím? Pakli Grünhut n. u. m. str. 187. dovozuje, že v případě takovém odpadne sice nález expropriační, že však v ostatním nastanou právní účinky vyvlastnění, tož odporuje on sám tobě, jelikož právě předpokládá, že již na jisto bylo postaveno, že ten který předmět má býti vyvlastněn. I další argumentace téhož spisovatele (str. 186.), že v případě jím předpokládaném právům hypotekárních věřitelů nemá býti ublíženo úmluvou mezi expro-

7) An vyvlastnění nelze stotožňovati se smlouvou, což lze o „perfekci“ tohoto aktu mluviti jen tak dalece, že důležito, sta-

---

priantem a expropriatem uzavřenou, není úplně srozumitelná. Neb což právě jest otázkou, o kterou tu jde, zdali smlouvě takto uzavřené sluší přičísti účinky expropriace, i zdali jí dotknuta býti mohou práva věřitelů hypotekárních. Pakli později, když nález expropriační již nabyl moci práva, stane se mezi stranami úmluva směřující k odstoupení dotýčného předmětu, což může snad pochybováno býti o tom, zdali svolení se strany expropriata bylo zcela nevázané; co však týče se exproprianta, což nemůže býti ani té nejmenší pochybnosti, že smlouva ta jím zcela volně byla uzavřena, a sluší v tom, že se smlouva uskutečnila, spatřovati ze strany exproprianta vzdání se práv, která jemu vzešla nálezem expropriačním. Nemůže tedy býti řeči o tom, že by v případě takovém dotknuta byla práva věřitelů hypotekárních.

Nejasný jest náhled Meyer-ův, který sice (n. u. m. str. 187.) připouští, že tu volná smlouva, avšak na jiném místě (str. 239.) hájí zásadu, „že expropriat svolením svým nemá býti přiveden v horší postavení právní.“

Co zejmena týče se práva rakouského, což sluší poukázati k tomu, že morální nucení nečiní o sobě smlouvu neplatnou, nýbrž toliko tehdá, pakli nucení bylo nespravedlivé, i pakli je strana druhá buď přímo vykonávala neb v tom měla účastenství, že někdo třetí tak učinil, neb pakli konečně aspoň patrně toho věděti musela (§. 870. a 875. ob. z. obč.). Nemůže tedy dle práva našeho důvodem býti pochybováno o tom, že zcela platnou jest úmluva, která třeba mezi expropriantem a expropriatem uzavřena byla v době, když nález expropriační již moci práva nabyl, i že ani expropriat nemůže odporovati platnosti smlouvy takové pro domnělé nucení. Když tomu tak, což tím méně může býti za to pokládáno, že nález expropriační působí ještě naproti třetím oprávněným, když ti, jichž se nález ten přímo týkal, zbavili jej předmětu uzavřením úmluvy zvláštní. Že náhled ten pravý jest, tomu nasvědčuje i §. 4. zákona ze dne 29. března 1872 č. 39. ř. z., dle kterého nález expropriační toliko k účelům tohoto zákona (t. j. toliko ohledně řízení oceňovacího, jež před soudy provésti náleží) může nahraženo býti dobrovolnou úmluvou, kdež se strany usjednotily na tom, že předmět vyvlastnění má odstoupen býti proti náhradě, která se soudním odhadem vyšetří. Co do ostatního obsahu svého musela by tudíž smlouva taková ovšem dle §. 1056. ob. z. obč. býti považována, a tím více sluší tedy užiti zásad o smlouvě trhové tehdá, když strany i ohledně ceny se dohodnou.

Naproti tomu prohlašují některá positivní zákonodárství,

noviti okamžik, kterým expropriat nabyl právo na náhradu. Tento účinek nastane, jakmile konečně na jisto jest postaveno, že dotýčný předmět musí býti obětován obecnému dobru, jakmile tedy nález expropriační nabyl moci práva. Tímto momentem nabyl expropriát neodvolatelné právo na náhradu, a expropriant nemůže se pak dotýčné povinnosti své nikdy více zbaviti tím, kdyby se vzdal práv, která jemu vzešla z nálezu expropriačního, pakli ten, komu náhrada přísluší, k tomu nepřivolil.[47]) Výhoda i nebezpečenství podstaty přecházejí na ex-

---

že po vynešeném nálezu expropriačním strany dobrovolně usjednotiti se mohou stran odstoupení s účinkem tím, jakoby vyvlastnění bylo se stalo. Tak činí na př. vlašský zákon expropriační ze dne 25. června 1865 a francouzský zákon ze dne 3. května 1841 čl. 25. Srv. Grünhut n. u. m. str. 192. a 193. Zcela vhodná jsou ustanovení nového pruského zákona ze dne 11. června 1874. Tu rozeznává se totiž, stalo-li se usnešení mezi vlastníkem a expropriantem teprv při komisi, jež se odbývá k vůli vyměření náhrady (§. 25.), neb již dříve (§. 16.). V prvnějším případě mohou osoby třetí, jimž přísluší nějaké právo k věci, toliko žádati, by obnos náhrady pořadem práva byl na jisto postaven. V případě §. 16. musí však naproti těmto osobám třetím řízení expropriační zvláště býti provedeno.

[47]) Oni spisovatelé, kteří v expropriaci spatřují nucený prodej, mají za to, že perfekce této smlouvy nastane oním momentem, kdy definitivně bylo rozhodnuto, jak o povinnosti k odstoupení, tak i o „ceně", která se platiti má, poněvadž určení ceny jest nezbytnou podmínkou, by uskutečněna byla smlouva trhová. Tak učí Beseler n. u. m. §. 92. str. 352. not. 15.; Häberlin n. u. m. str. 202.; Förster n. u. m. str. 146.; Martin n. u. m. str. 170. Poslednější zejmena podotýká vzhledem k právním prostředkům, které přísluší stranám proti výroku o náhradě, že toliko řádné, nikoli mimořádné prostředky (jaké jsou na př.: stížnost zmateční, výhrada cesty právní) vadí perfekci nuceného prodeje, který se uskutečňuje expropriací, kdežto uvedené prostředky mimořádné této perfekci nevadí, tak jako na př. možnost, by úplatná smlouva pro skrácení jedné strany přes polovici pravé ceny byla zrušena, nepřekáží tomu, by smlouva skutečně byla uzavřena (n. u. m. str. 171. not. 1.)

Mezi spisovateli ostatními dlužno konstatovati názor dvojí. Někteří, tak zejmena Dernburg n. u. m. §. 34. str. 59.; G. A. Zachariae n. u. m. mají za to, že perfekce nastane oním momentem, kdy expropriant uveden byl do fysického držení, poukazujíce k tomu, že toliko potřeba rozhoduje o objemu ex-

proprianta dle všeobecných zásad právních zároveň s vlastnictvím, t. j. zaplacením neb deposicí náhrady,[48]) a čas, kdy expropriant

---

propriace, že tato tudíž uskutečněna jest teprv uchopením věci, pročež do toho času expropriant volně ustoupiti může od úmyslu svého.

Naproti tomu poukázali jiní spisovatelé, zejmena Burckhardt n. u. m. str. 223.—231.; Grünhut n. u. m. str. 187. až 189. právem k tomu, že by provedením tohoto názoru bezdůvodně ublíženo bylo expropriatovi, který by pak bez ochrany vydán byl v šanc libovůli exproprianta, a že perfekci vyvlastnění vlastně sluší položiti v tu dobu, kdy nález expropriační nabyl moci právní. Tento náhled, jemuž (ač nedůsledně, jelikož, jak Martin n. u. m. str. 174. dobře podotýká, tu nelze mluviti o tom, že strany se srovnaly, by kdosi třetí cenu ustanovil), ze zastanců theorie nuceného prodeje i Gerber n. u. m. §. 174. *b.* str. 461. not. 1. přisvědčuje, jest jedině správným, hledí-li se k expropriaci co k opatření správy veřejné. Neb již tím, že příslušný úřad pronese výrok o tom, že třeba určitého majetku soukromého v zájmu veřejného dobra, jsou na snadě veškeré podstatné náležitosti expropriace, kdežto vše ostatní, zejmena ustanovení náhrady, uvedení v držení atd. náleží toliko v obor nařízení vykonavacích.

Opět jiný náhled zastává Meyer n. u. m. str. 214. a násl. tvrdě, že bilaterální obligace (srov. shora pozn. 33.), nastane sice již momentem nálezu expropriačního, že však obligace tato podmíněna jest tím, že se později náhrada určí, nechť se tak stane dobrovolným usnešením stran, neb odhadem soudním.

Dle pruského zákona expropriačního ze dne 11. června 1874 nemůže expropriant více ustoupiti, když náhrada v politické cestě byla vyměřena, byť i nález expropriační ještě vynešen nebyl. Vlastník může pak voliti, chce-li žádati toliko náhradu škody, neb zaplacení náhrady za daný pozemek. Náhradu tu může ještě dáti na jisto postaviti pořadem práva (§. 42. odst. II.). I toto ustanovení nechrání ještě dostatečně vlastníka, neb nelze tu přehlednouti, že dle onoho nového zákona nález expropriační má význam zcela jiný, než jaký jemu na př. u nás sluší přičísti. Neb tam již schválením plánu rozhoduje se definitivně o povinnosti, pustiti věc v zájmu veřejném (§. 21.).

[48]) Otázka ta jest ovšem dle rakouského práva velmi pochybná. Dle povahy věci mělo by vlastně přecházeti vlastnictví ipso jure na exproprianta, jakmile nález expropriační nabyl moci právní. Když však zákon výslovně nařizuje, že vlastnictví přechází teprv zaplacením, a pokud se týče složením náhrady, tož naskytne se otázka, zdali toto ustanovení snad nemá toliko býti k prospěchu expropriata, a zdali nicméně nebezpečenství podstaty přechází na

skutečně uvázal se v držení odňatého pozemku, jest v tomto ohledu zcela nerozhodný.[49])

Pakli dv. dekret ze dne 4. dubna 1837 [50]) a souhlasně i §. 4. odst. II. min. nař. ze dne 21. dubna 1857 č. 82. ř. z. byly ustanovily, že vlastník nabývá nároku, aby jemu ze sumy náhrady placeny byly dle §. 995. ob. zák. obč. úroky z prodlení od onoho času, kdy jemu pozemek byl odňat, tož mají zákony ty již o sobě na zřeteli toliko případ výminečný, pakli totiž expropriant

---

exproprianta již oním momentem, kdy tento více ustoupiti nemůže a vlastník nabyl neodvolatelného práva k náhradě? Jak již svrchu podotknuto, nelze pro různost případu tu užiti toho, což stanoveno v ob. zák. občanském v příčině převodu nebezpečenství i užitků při smlouvě trhové. Když však se nedostává zvláštního ustanovení zákona, sluší tu as právem užiti všeobecného pravidla „casum sentit dominus“, které nasvědčuje zásadě v textu vyslovené.

Jiného náhledu jest ovšem, jak se zdá, ze stanoviska práva obecného Grünhut n. u. m. str. 189., který tvrdí, že nebezpečenství přechází na exproprianta již perfekcí vyvlastnění, při čemž ovšem sluší podotknouti, že dle náhledu téhož spisovatele i vlastnictví na exproprianta tímtéž momentem přechází. Naproti tomu výslovně loučí oba tyto momenty Treichler n. u. m. str. 144. a Häberlin n. u. m. str. 202. tvrdíce, že vlastnictví přechází teprv zaplacením neb složením náhrady, kdežto expropriant stihne nebezpečenství podstaty již od onoho času, kdy expropriace stala se perfektní.

[49]) Förster má (n. u. m. str. 146.) za to, že toliko uvedením v držení, které prý tu nahražuje odevzdání, přechází vlastnictví na exproprianta. By expropriat chráněn byl před možnou insolvenci exproprianta, ustanovují téměř všechny dotýčné zákony, že poslednější nesmí se uvázati v držení předmětu vyvlastněného, dokud nesložil neb aspoň nezjistil náhradu. V tom spatřují Burckhardt n. u. m. str. 236. a Meyer n. u. m. str. 241., 242. námitku podobnou římské exceptio non adimpleti contractus.

Ostatně dopouštějí téměř všechny novější zákony provisorní uvedení v držení, pakli toho pilná potřeba. V tom případě pojistí se náhrada přiměřená, pakli jí ihned nelze definitivně ustanoviti neb vyplatiti, buďsi proto, že tu po ruce odporujících sobě nároků, neb že užito bylo řádných prostředků právních. Srov. Pöhls n. u. m. str. 138. a 153.; Häberlin n. u. m. str. 204. a 205.

[50]) V Pichlově sbírce zákonů císaře Ferdinanda II., III. svazek, č. 60. str. 118.

uchopí se pozemku, aniž by byl dříve zapravil neb deponoval náhradu. Zúrokování sumy, která za náhradu sloužiti má, jestiť v tomto případě požadavkem slušnosti; však okolnost ta jestiť nerozhodnou, jde-li o rozřešení otázky, kdy přechází vlastnictví odňatého předmětu na onoho, kdož expropriaci vydobyl.

Nedostatečnost domácího našeho zákonodárství o předmětu námi tuto stručně dotknutém, zajisté ospravedlňuje přání, by i v Rakousku co možná nejdříve sestaven byl jednotný zákon expropriační.[51])

Praktické případy.

K §. 10. zák. ze dne 16. května 1874 č. 60. z. ř.

Žalující žádal dne 14. července 1874 u obchodního soudu ve Vídni za čtvrtou třicetidenní lhůtu k replice a sice ab intimato.

K zápornému vyjádření žalovaného de praes. 24. července 1874 povolil soud žalovateli lhůtu čtrnáctidenní ab intimato a doručil mu výměr o tom dne 1. srpna 1874.

Dne 17. srpna 1874 žádal žalující za pátou lhůtu k replice do 10. září 1874 jdoucí.

Soud vyzval žalovaného, aby se o této žádosti vyjádřil do tří dnů, jinak by žádaná lhůta byla povolena.

Žalovaný stěžoval si z takového vyřízení k stolici druhé, žádaje aby žalovatelova žádost za pátou lhůtu byla a limine fori vrácena dle §. 10. zákona ze dne 16. května 1874 č. 69. ř. z.

Vídeňský vrchní soud nalezl dle této stížnosti a zrušiv výměr první stolice, vrátil žalovateli žádost za pátou lhůtu.

Žalovatel stěžoval si z nálezu toho k nejvyššímu dvoru soudnímu a tento potvrdil nálezem ze dne 10. listopadu 1874 č. 12044. výměr stolice první, poněvadž sluší lhůtu z měsíce července přes den 1. srpna 1874 jdoucí dle dřívějších zákonů posuzovati a tedy nikoli mezi takové lhůty vřaditi, jaké nelze prodloužiti bez výslovného svolení odpůrcova a poněvadž tedy z těchto příčin přísných nařízení zákona ze dne 16. května 1874 č. 69.

---

[51]) Randa n. u. m. §. 6. not. 4.

ř. z., který vešel v platnost dnem 1. srpna 1874, dle §. 28. téhož zákona v tomto případě užiti nelze.

Žalovaný podal zároveň se svou stížnosti na výměr stolice první záporné vyjádření pro případ, že by jeho stížnosti nebylo dáno místa.

První stolice vrátila mu toto vyjádření, pravíc, že vyjádření podaná pouze pro případ, nemají základu v soudním řádu.

Když si byl na toto vyřízení žalovaný stěžoval, poukázal vrchní soud k tomu, že se stížnost tato stala bezpodstatnou, poněvadž bylo druhou stolicí zároveň nalezeno, vrátiti žádost za pátou lhůtu a limine fori.

Při této příležitosti sluší připomenouti, že Vídeňský obchodní soud před platností citované novely povoloval lhůty ab intimato přes všechna záporná vyjádření a přes každé dovolávání se dvor. dekretu ze dne 14. listopadu 1791 č. 221. sb. z. s., dle něhož slušelo lhůtu pozdější počítati ode dne, kdy prošla lhůta předcházející. Za záporná vyjádření nepřisuzuje dosud žádných nákladů, poukazuje k tomu, že náklady soudní před zakončením pře přisouditi nelze.

Dr. J. Sobička.

Je-li státní podpora udělena jednotlivým členům duchovenstva předmětem exekuce čili nic?

Anna Opatrná žádala u obchodního soudu v Praze sub praes. 3. listopadu 1874 č. 95710. za exekuční odevzdání státní podpory 150 zl. udělené vel. p. Janu Černému, faráři v X. pro směnečnou pohledávku 431 zl. s přísl.

Výměrem ze dne 5. listopadu 1874 č. 95710. zamítl však jmenovaný soud žádost tuto,

jelikož

státní či vládní podpora, která se kněžstvu uděluje, se jeví co peníz k umírnění nouze duchovenstva, to jest jednotlivých členů daný: tedy podle analogie cís. nařízení ze dne 20. prosince 1865 č. 142. ř. z. exekuci na ni vésti nelze.

Na rozhodnutí to podala Anna Opatrná stížnost, v které uvedla: „Zcela mylně shledává sl. c. k. obchodní soud v tomto případě důvod, aby neužil obecně platných pravidel, dle nichž se každé pohledávání a souvislý nárok věřiteli exekučně odevzdati

může. Dotčené rozhodnutí soudní nechce mé žádosti místa dáti za příčinou analogie případu, o který tu jde, s případem naznačeným v cís. nař. ze dne 20. prosince 1865 č. 142. ř. z. Tu ale nebylo hleděno k jedné z předních zásad práva vůbec, že totiž veškeré výminky musejí býti přesně vykládány a že se nesmí jich užívati obdobně. Už z toho ovšem rozhodujícího důvodu nelze zde tedy užiti dotčeného cís. nařízení.

Něž opravdu není zde ani analogie první stolicí předpokládané. Cís. nařízení ze dne 22. pros. 1865 č. 142. ř. z. nepovoluje pouze exekuci na podpory k ulevení nouze. O nějaké nouzi u nižšího kněžstva však dosud nebylo řeči, nýbrž o nedostatečnosti pouze jich příjmů, aby vedle důstojenství svého stavu žíti mohli. Této nesrovnalosti měla jedině uleviti udělená státní podpora, nikoliv ale nouzi.

Nehledě tedy k tomu, že cís. nař. ze dne 22. prosince 1865 vůbec per analogiam užíváno býti nesmí, poněvadž jest to výminkou, lex specialis, která restrinktivně vykládána býti musí, nedotýká se přítomného případu analogie toho nařízení."

C. k. vrchní soud zemský nedal však stížnosti této místa

proto,

že státní podpora, nižšímu kněžstvu poskytnutá, jest taktéž podporou ve smyslu cís. nařízení ze dne 22. prosince 1865 č. 142. říš. zák., na každý spůsob pak se jeví co doplnění kongruy, která exekucí není podrobena (dvorní dekret ze dne 26. března 1836 č. 132. sb. z. s. a ze dne 27. června 1791 č. 170. sb. z. s.

Rozhodnutí c. k. vrchního soudu zemského ze dne 30. listopadu 1874 č. 31053.

Dr. Boleslav Plaček.

Soudní rozhodnutí

uveřejněná v jiných právnických listech.

185) **František T. pojistil svůj život u společnosti „Gresham", a zavázala se tato společnost, vyplatiti sumu 1000 zl. pro případ úmrtí Františka F. „jeho dědicům neb komukoliv jinému na místě jich, neb jiným nástupcům práv." Věřitel pozůstalosti Františka F. vydobyl sobě exekuční odevzdání této sumy, načež soudem zřízený opatrovník pozůstalosti vystoupil proti němu žalobou, domáhaje se nálezu, že police**

jest vlastnictvím dětí zůstavitelových, i že exekuce na ni žalovaným vedená nemá účinku právního. C. k. nejvyšší soud dal žalobě průchodu; neb ni František F. ni jeho pozůstalost nenabyli práva z oné smlouvy pojišťovací, a nemohli tudíž také věřitele Františka F. žádných práv nabyti vzhledem k sumě pojištěné. Police není podstatou pohledávky nýbrž toliko prostředkem průvodním, pročež lhostejno, kdo byl v držení jejím. Že děti Františka F. přihlásili se k jeho pozůstalosti, to není právním důvodem, z něhož jim náleží suma pojištěná, nýbrž okolnost ta legitimuje pouze tyto děti, že skutečně náleží jim pohledávka sporná.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 15. září 1874 č. 8512. v Jur. Bl. z r. 1874 č. 46.*)

186) Pakli nic jiného není stanoveno ve výminkách dražebních, netřeba dle §. 339. ob. ř. s. kupci dražebnímu, když žádá za odevzdání vydraženého statku dokazovati, že všechny tabulární věřitele uspokojil neb že se s nimi usrozuměl o tom, by tito jemu dále sečkali. Soud nemá z povinnosti úřední dbáti o to, by tabulární věřitelé došli zaplacení, pokud jemu péče taková není uložena výminkami dražebními; vždyť věřitelé hypotekární prodejem nedošli větších práv, nežli jim doposud příslušela.

Rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 26. srpna 1874 č. 8950. v Ger. Halle z r. 1874 č. 90.

187) Anně B. byl pro šílenství opatrovník ustanoven, však později byla kuratela tato opět zrušena, an chorá se uzdravila. Vedla pak rozepři, i uložila přísahu o skutku, který se přihodil v čase, kdy kurately ještě stávalo. Přísaha byla připuštěna, neb byť i onoho času žalující dle zákona ještě nebyla způsobilá k právním činům, tož přece možná jest, že ona toho času již nebyla chorou na mysli, pročež jí nyní zůstaveno býti musí, by posoudila, zdali dobře pojala i podržela skutky, o nichžto má přísahati.

Nález c. k. nejv. soudu ze dne 15. dubna 1874 č. 2683. v Ger. Halle z r. 1874 č. 92.

Deník.

O činnosti vrchních soudů zemských z roku 1873 vyjímáme z časopisu Ger. Ztg. data následující:

---

*) Pozn. red. Při tomto o sobě velmi zajímavém rozhodnutí ne-

Podáno bylo celkem 69085 exhibit praesidiálních a 176298 exhibit gremiálních, z nichž připadne na Prahu z prvnějších 18374, z posledněji ších 41698. Na jednoho radu připadlo v průměru 1043 exhibit gremiálních (v Praze 1069, v Brně 880). Rozhodnutí v civilních rozepřích právních bylo celkem vynešeno 23684, z nichž bylo 64 procent potvrzujících, 25 procent změňujících a 11 procent zrušujících. Na jednoho radu připadlo poměrně vyříditi 140 rozepří civilních (v Praze 170, v Brně 114) a 182 rekursů u věcech civilních (v Praze 198, v Brně 122). Z nálezů c. k. nejvyššího soudu, které toho roku došly, bylo 79 procent, jimiž nález vrchního soudu byl potvrzen; 19 procent, kdež uznáno bylo jinak, a 2 procenta, kdež nález byl zrušen. Zkoušek bylo odbýváno: 242 pro soudnictví (v Praze 92, v Brně 37), pro advokátství 103 (v Praze 29, v Brně 7) a pro notářství 18 (v Praze 5, v Brně žádná). Vzhledem k roku 1872 rozmnožil se počet exhibit praesidiálních o 11 procent (v Praze 11, v Brně 5 proc.), naproti tomu zmenšil se počet exhibit gremiálních o 0·5 procent (v Praze zvýšení o 0·7 proc.). Počet rozsudků civilních zmenšil se o 13 procent (v Brně o 8 proc., naproti tomu v Praze zvýšení o 5 procent); počet rozhodnutí o rekursech ve věcech civilních zvýšil se o 0·3 proc. (naproti tomu v Praze klesnutí o 4 proc. z Brně dokonce o 8 proc.). — Data týkající se činnosti u věcech trestních nemají vzhledem k nastalé zatím změně v zákonodárství významu zvláštního.

Lipský vrchní soud obchodní rozhodl nedávno, že při koupi dle vzorce prodávající i tehdá dokázati má, že zboží srovnávalo se s ukázkou, když kupující žaluje o náhradu škody pro nedodržení smlouvy. Neb jakmile kupující zboží k disposici zůstavil, není tu skutečné dodání, nýbrž toliko pokus dodání, a dodání zboží, které s ukázkou se nesrovnává, není splněním. Náleží tedy i tu prodávajícímu dokázati, že dostál povinnosti své; vždyť by jinak prodávající mohl dolosním nabídnutím nedostatečného zboží kupujícímu stížiti provedení práva na náhradu škody.

Jiným nálezem ze dne 7. září 1874 rozhodl tentýž vrchní soud obchodní, že směnky umístěné pod ztrátou práva směnečného na akceptanta náleží protestovati i tenkráte, pakli směnka u samého vydatele byla domicilována, a tento v čas splatnosti sám byl v držení směnky. Ano protest, který v případě takovém skutečně byl učiněn,

---

zdá se nám býti dostatečně vysvětlena okolnost, kterak pak mohl býti opatrovník pozůstalosti k žalobě legitimován.

byl uznán za neplatný, poněvadž notář tam toliko byl udal, že presentoval směnku „bance X. v obchodní její místnosti", kdežto čl. 88. č. 3. sm. ř. vyžaduje udání fysické osoby, které směnka k placení byla předložena. *J. Bl.*

K §. 10. adv. řádu. Rozhodnutím ze dne 29. září 1874 č. 8126. uznal c. k. nejv. soud, že to, což stanoveno v §. 10. adv. řádu, že totiž advokát nesmí přijmouti zastoupení ve věci, v které dříve zastupoval odpůrce, místa má i těhdá, pakli ono dřívější zastupování dělo se toliko v řízení nesporném, jelikož zákon v příčině té nerozeznává. *G. H.*

V Uhersku má dle nového výnosu ministra spravedlnosti býti systemisováno 213 míst notářských, která připadnou na 104 soudy sborové a 285 soudů okresních. Dle návrhu téhož ministerstva má býti 24 komor advokátních, z nichž by 4 připadly na Sedmihradsko, 20 na ostatní Uhersko. Počet advokátů obnáší nyní v Uhersku samém 3733, v Sedmihradsku 327.

Nový řád trestní došel různého výkladu o tom, zdali návrh státního návladnictví, by předběžné vyšetřování bylo zastaveno, (§. 109. ř. tr.) má učiněn býti u soudního dvoru neb u soudu okresního, když tomuto ve smyslu §. 95. tr. ř. vyšetřování bylo svěřeno. Ministerstvo spravedlnosti upozornilo výnosem ze dne 1. prosince 1874 č. 15722. na to, že dle §. 95. ř. tr. nemůže býti o tom pochybnosti, že dotýčné podání u okresního soudu činiti ualeží, který pak toliko sborovému soudu dle předepsaného formuláře zprávu podá.*) Tímtéž výnosem bylo vzhledem k §. 412. tr. ř. dotknuto, že tam, kde soud o přípravném řízení ani nezvěděl, nýbrž toto pouze u státního návladnictví neb u jiných úřadů bylo provedeno, není příčiny, by další jednání soudem bylo zastaveno, když pachatele nelze vypátrati neb zastihnouti. Stačíť v případě takovém zajisté, když samo státní návladnictví ničehož dále nepodnikne u věci té.

Opravy chyb tiskových:

V seš. 22. str. 769. pozn. 159. ř. 2. místo: nikterak neobmezeného čti: nikterak obmezeného.

V seš. 23. str. 799. pozn. 179. ř. 2. místo: sv. 21. str. 216. čti: str. 261.

*) Srovn. i výnos ministra spravedlnosti ze dne 18. května 1874 č. 6096., jehož obsah sdělen v „Právníku" 1874 str. 131.

Pozvání ku předplacení.

„Právník“ bude i v příštím roce vycházeti spůsobem dosavadním dvakráte za měsíc v sešitech o půl třetím archu

15. a posledního každého měsíce.

Předplacení zůstane nezměněno, totiž:

pro Prahu s donáškou do domu:	pro venkov s poštovní zásilkou:
na celý rok . . . . . 6 zl. r. m.	na celý rok . . 6 zl. 80 kr. r. m.
na půl roku . . . . . 3 „ „	na půl roku . . 3 „ 40 „ „

pro pp. údy jednoty právnické na venkově — spolu s poštovní zásilkou:

na celý rok . . . 4 zl. 80 kr. r. m.	na půl roku . . 2 zl. 40 kr. r. m.

Předplacení přijímá

administrace „Právníka“

v knihtiskárně dra Edv. Grégra v Mariánské ulici č. 20—II., kamž také zasílány buďtež peníze z venkova.

Rukopisy buďtež zasílány redakci „Právníka“ Školská ulice č. n. 6. — II.

Žádáme všech svých P. T. pánů odběratelů, aby předplacení svá brzy obnovili, by se určiti mohl náklad nového ročníku.

Honorář za tištěný arch článku rozpravného ustanoven na 20 zl. r. m. a za tištěný arch praktických případů na 10 zl. r. m.

V Praze, dne 31. prosince 1874.

Redakce.
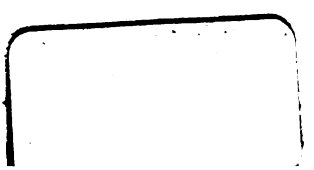
8/13/29 har